NOTITIA ORBIS ANTIQVI,

SIVE

GEOGRAPHIA PLENIOR,

Ab Ortu Rerumpublicarum ad Conſtantinorum tempora
Orbis terrarum faciem declarans.

CHRISTOPHORVS CELLARIVS

Ex vetuſtis probatisque monimentis collegit,
&

NOVIS TABVLIS GEOGRAPHICIS,

ſingulari cura & ſtudio delineatis, illuſtrauit.
Alteram hanc editionem annotationibus varii generis partim e ſcriptis veterum,
partim e recentiorum obſeruationibus illuſtrauit & auxit

L. IO. CONRADVS SCHWARTZ,

Eloq. & Græc. Ling. P.P.O. in Caſimiriano.

Adiectus eſt Index copioſiſſimus locorum & aliarum rerum Geographicarum.

LIPSIAE,
Apud IOH. FRIDERICI GLEDITSCHII, B. FIL.
M. DCC. XXXI.

BENEVOLO LECTORI CHRISTOPHORVS CELLARIVS.

ALter nunc Tomus, qui reliquum Notitiæ Antiqui Orbis habet, hoc est ASIAM & AFRICAM, in lucem exit, vtriusque faciem antiquam, quum Græci, Pœni, & Romani rerum potirentur, ex genuinis & antiquis auctoribus describens. Et quum prior Tomus librum primum & secundum Antiquitatis Geographicæ comprehendat; hic posterior tertium & quartum librum absoluit. Liber tertius agit de Asia, cuius pars citerior, in Persidem vsque, a Græcis Romanisque scriptoribus, etiam a sacris & diuinis celebrata est, sed ita, vt vbique vel supplenda, vel digerenda, vel explicanda multa reliquerint, quæ cuncta adiicere, disponere, ac illustrare non sane facillimi est laboris, quum ipsi antiqui scriptores persæpe inter se dissentiant; multas vrbes quidem & gentes nominent, sedem autem & positionem nequaquam ostendant. In Europa faciliores rationes erant, quod in illa explicanda non solum geographi veteres, sed nostra etiam ætate viri summi laborauerant, quemadmodum PHILIPPVS CLVVERIVS in Italia & Germania; HADRIANVS VALESIVS in Gallia; in Britannia GVILIELMVS CAMDENVS; in Græciæ parte IACOBVS PALMERIVS non exiguum labori leuamentum attulerunt. In Asia autem & Africa huius generis duces recentiores, qui viam per solitudines tantas, per tot barbaras & inauditas gentes præmonstrarent, nobis defuere. Nec veteres distincte ac clare, aut plene sua exposuerunt, solo forsan Ptolemæo excepto, neque hoc tamen semper pleno, nec vbique certæ fidei. Palæstinam quidem, seu sanctam Terram, videntur multi & verbis & delineatis tabulis descripsisse, quorum existimationi nihil equidem detractum volo: sed quam sæpe aberrauerint a vero situ, ex ipsorum comparatione

ne

ne inter se, multis locis discrepantium, manifestum est, etiam ex nostro fortassis opere patebit, qui in sanctis illis regionibus, præter antiquos, vix duce alio sumus vsi, quam IACOBO BONFRERIO, in Eusebii librum ab Hieronymo versum, item in Pentateuchum, Iosuam & Iudicum præclaris commentariis; & IOANNE LIGHTFOOTO in Horis per Euangelistas Talmudicis. Sed quantula hæc portio est vniuersæ comparata Asiæ? Citerior quidem illa, Aegæo, Pontico, & Mediterraneo maribus inclusa, theatrum fuit rerum gestarum, tam ciuitatibus Græcis, quam Romanorum bellis illustratum; quam etiam alumnus Strabo diligentius per singulas fere partes enarrauit: nec vero ex illo sunt plana & explicata omnia, sed multa aliunde, vbi dispersa latent, conquirenda, vt plenior fiat expositio. Quæ vlteriora sunt, plus difficultatis habent & operæ: extrema densis tenebris sunt inuoluta, luce historiarum deficiente; & vel sola Ptolemæi fide nituntur, nisi qua Alexandri expeditio tractum aliquem, ab illo peragratum, illustriorem reddit; quamquam & in hoc scriptores sæpe numero dissentiant. Africæ interiora sunt minus cognita, in quibus itidem Ptolemæo plurima debemus, dubii quam certo, quia in notioribus non raro diuersus est a ceteris. Quæ in ripis Nili sunt aut ad oram Mediterranei maris, copiosius descripta inuenimus, etiam multa illorum declarata sunt historiis: nec vero, vbi Romani res gesserunt suas, expedita & explicata sunt omnia, sed non pauca in dubiis & incertis relinquuntur. Tabulæ veteres Ptolemæi adiectæ Geographicis libris, siue ab Agathodæmone sunt, siue ab alio; fidem eamdem merentur, quæ ipsius est Ptolemæi, ad quam illæ sunt compositæ. Nos Tabulas octo Asiæ; quinque Africæ illustrandæ addidimus, studio nostro dispositas, nostraque manu delineatas: in quibus, LECTOR, mirari nolis, quod nonnullis locis illæ conuenire minus videantur. De industria illud

factum

factum eſt, maxime in Euphratis & Tigris decurſu & anfractibus, aliorumque cum illis amnium, Chaboræ, verbi gratia, confluente: in quibus nec hodie tabularum conditores conueniunt. Qui enim in illis locis peregrinati ſunt, nihil certi de fluminum ductu illorum tradiderunt. Vnde eſt, quod in Syriæ tabula cum vulgo Euphratem delineauimus: in Meſopotamiæ, ſecundum Ptolemæum aut Agathodæmonem: quos ex recentioribus etiam clari viri adhuc imitati ſunt. Poſſet error vel dubietas facile per Europæos negotiatores corrigi, niſi maior cura illorum in mercimoniis, quam in veritate geographica eſſet. Principio Orientem, qui poſt Syriam & Palæſtinam eſt, tabula vna complexus eram, quæ etiam in Armenia, Media, Perſide, Parthia, finitimisque, & ab Alexandro percurſa India ſufficere poteſt, quod pauca illorum ex veterum monimentis ſunt cognita. Quum vero id ſpatium non capiat quæ circa Euphratem ſunt & Arabiam, ſingulares tabulas de iis adieci, vt quæ Orientis tabula conſpectu breui exhibentur, his proponantur explicatiora. Addita Tabula Scythiæ Sericæque, Ptolemæo potisſimum auctore, quum deſint alii; vt, quantam veteres de iis cognitionem habuerint, etiam quodammodo intelligatur. Obſcurisſima quædam gentium & oppidorum nomina, ſed gentium magis, a Plinio aut aliis memorata, prætermiſimus, quia turbate ſunt enarrata, nec ordinari aut ſua diſponi ſede poſſunt: quo Notitiæ noſtræ adeo nihil puto decedere, vt verear potius, ne tædio multis futurum ſit lectoribus, ſimilia nomina, de quibus nihil ex hiſtoriis conſtat, ex Ptolemæo me plurima attuliſſe. Sed nolui præterire, quibus idem auctor certum ipſe locum adſignauerat; quod, quia in ceteris deſideratur, vtique excuſatius illorum quædam, metu tædii adferendi, & quod nullius vſus erant ac incertæ poſitionis, a nobis ſunt poſthabita. Tandem

etiam, quod vterque Tomus prodit, ſignificatum monitumque volo iterum, me ſolam nunc antiquam Geographiam a principio imperiorum vsque ad Conſtantini tempora exhibere. Sunt quidem ex medio etiam æuo non nulla ei inſerta, ſed partim quod itinera ita ferebant, Antonini maxime; partim quod oppidorum ætas incerta erat, quamquam ab antiquis non fuerant commemorata. In ipſis antiquis ſi diſſentitur, illorum partes ſequuti ſumus, qui fidem habent probabiliorem: vbi concordia eſt, illam numquam deſeruimus. Auctorum veterum teſtimonia, genuinis vbique verbis adpoſita, nos ſatis, ſpero, in omnibus tuebuntur. Vale, beneuole LECTOR, nobisque & ſtudiis noſtris faue.

ORDO

ORDO TABVLARVM
TOMI SECVNDI.

Libro III *siue in* ASIA *sunt Tabulæ*

Quod vero Tabulæ quædam pluribus Capitibus accommodatæ sunt, quædam etiam interruptis Capitibus vsum præbent, visum est per singula id Capita indicare.

Capita VIII priora libri III illustrantur Tabula prima, quæ *Asiæ* est *Minoris*.

Caput IX & X ex Tabula *Bospori*, *Mæotidis*, *Albaniæ*, *Iberiæ* & *Sarmatiæ* lucem suam accipiunt.

Capite XI *Armenia* vtraque explicatur: *Maiorem* Tabula Orientis repræsentat; *Minorem* Tabula Asiæ Minoris.

Caput XII, quod de *Syria* est, habet Tabulam propriam, quæ & ipsa *Syriæ* nomen præfert.

Caput XIII etiam singulari Tabula *Palæstinæ* seu *Terræ Sanctæ* declaratur.

Capitis XIV *Arabia Petræa* & *Deserta* suam habent Tabulam: *Petræa* etiam, quanta in sacris memoratur, expressa est in Tabula *Palæstinæ*: *Felix* autem conspicitur in Tabula *Orientis*.

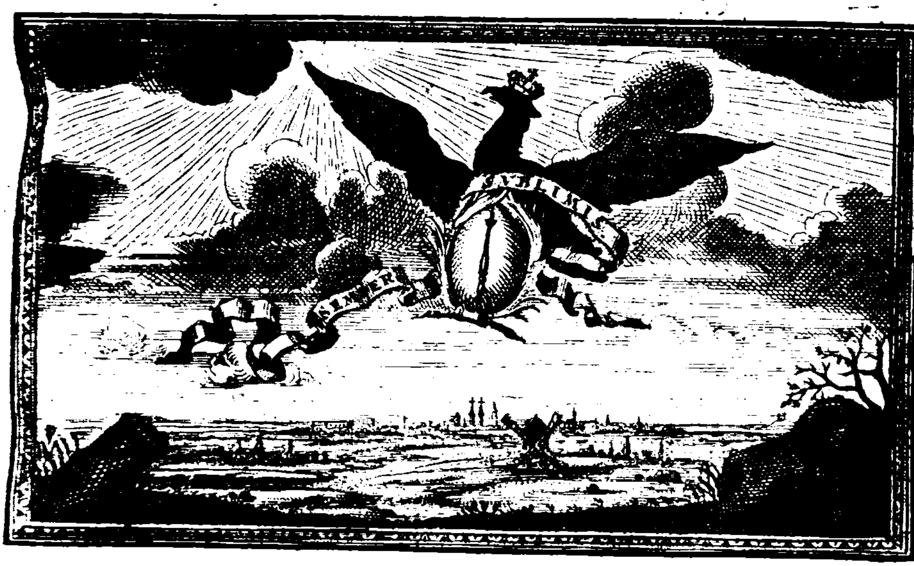
Capita XV & XVI sunt in Tabula *Mesopotamiæ & Babyloniæ*.

Capitis XVII *Assyriam* quære in eadem *Mesopotamiæ* Tabula: & vno conspectu in Tabula *Orientis*.

Capita XVIII, XIX, XX, XXI, XXII, XXIII eadem *Orientis* Tabula illustrat.

Caput XXIV dilucidatur Tabula *Scythiæ* & *Sericæ*. Sarmatiam Asiaticam, eodem cap. descriptam, exponit Tabula *Bospori* & *Mæotidis*, de qua supra ad cap. IX & X dictum est.

TABVLAE LIBRI IV siue AFRICAE.

GEOGRAPHIAE ANTIQVAE

LIBER III

DE ASIA.

ASia vti amplior eſt ceteris, quæ olim notæ fuerunt, terrarum orbis partibus; ita & aliis easdem, iisque eximiis dignitatibus antecellit. Præter enim fertilitatis laudem, hæc illa regio eſt, in qua conditum humanum genus, & orta regna ſunt atque respublicæ: &, quod præcipuum eſt, Deus in illa, delecto ſibi populo, potentiam ac voluntatem ſuam declarauit, & FILIVS DEI in eadem HOMO natus perfecit omnia, quæ ſalutis erant mortalium recuperandæ. Limites Aſiæ tam ab Europa, in ſeptemtrione maxime, quam ab Africa circa Aegyptum diſtinguentes (nam clari ſunt alibi) lib. I. cap. XI expoſuimus, vnde repetendi ſunt, ne bis idem narrare neceſſe habeamus.

CAPVT I
DE
DIVISIONE ASIAE.

I.

ASIA, Ἀσία Græce, non vno modo dicitur. Primum enim partem orbis olim habitabilis sonat tertiam. Dionysius periegeſ. verſ. 7

- - - - μίαν δέ ἑ καίπερ ἐοῦσαν
Ἄνθρωποι τρισσῆσιν ἐπ' ἠπείροισι δάσαντο,
Πρῶτα μὲν ἐν Λιβύην, μετὰ δ' Εὐρώπην Ἀσίην τε,

Terram, quamuis vnam exiſtentem, homines in tres continentes diuiſerunt, primo Africam, dein Europam Aſiamque. Pomponius Mela lib. 1 cap. 1 *In tres partes vniuerſa* [terra] *diuiditur. - - - ab altero latere Africam vocamus; ab altero Europen: ad Nilum, Africam; ad Tanain, Europen: vltra quidquid eſt, Aſia eſt.*

Totum hoc, quantumcumque eſt, vulgo in MINOREM & MAIOREM Aſiam diſpeſcunt, vt *Minor* ſit quam hodie *Natoliam*, id eſt ἀνατολικὴν, adpellamus, ab oriente Conſtantinopoli, vnde nomen eſt, obiacentem. Veteres aliter: nec, niſi media ætate, *Minoris* Aſiæ mentionem inuenimus. Paullus Oroſius lib. 1 cap. 11 *Aſia regio, vel vt proprie dicam, Aſia Minor, absque orientali parte, qua ad Cappadociam Syriamque progreditur, vndique circumdata eſt mari; a ſeptemtrione Ponto Euxino, ab occaſu Propontide atque Helleſponto, a meridie mari noſtro.* Auctor libelli de Locis Ebraicis in Actis Apoſtolorum (qui cum Hieronymiano de Locis Ebraicis coniunctus eſt) ſub initium: *Aſiæ regio, quæ cognominatur Minor, absque orientali parte, qua ad Cappadociam Syriamque progreditur, vndique circumdata eſt mari: cuius prouinciæ ſunt Phrygia, Pamphylia, Cilicia, Lycaonia, Galatia & aliæ multæ.* Conſtantinus Porphyrogenneta lib. 1 de Thematibus ſeu Prouinciis, Themate 1 pag. 8 inſcriptionem profert, qua Iordanes quidam, ſub Arcadio Imperatore, dicitur præfectus ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΕΘΝΩΝ ΥΠΟ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΑΣΙΑΝ, *orientis & reliquarum ſub Aſia Minore gentium.* Ἀνατολῆς, id eſt partis reſpectu Conſtantinopoleos ita dictæ, qua ampliorem *Aſiam Minorem* eſſe, & plures gentes continere, vox λοιπῶν, *reliquarum* arguit. *Minoris* huius reſpectu dicitur cetera Aſia μεγάλη, *Magna* ſiue *Maior*. Idem Porphyrogenneta pag. 4 de illo Themate: πρὸς ἡμᾶς κατοικοῦντας τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν τῆς Εὐρώπης γῆν λέγεται ἀνατολικόν. πρὸς δὲ τοὺς κατοικοῦντας τὴν Μεσοποταμίαν, Συρίαν καὶ τὴν μεγάλην Ἀσίαν, ἐν ᾗ κατοικοῦσιν Ἰνδοὶ καὶ Αἰθίοπες καὶ Αἰγύπτιοι, λέγεται δυτικὸν μέσον καὶ Ἀσία μικρά. *Reſpectu noſtrûm, qui Byzantii habitamus & in Europa, dicitur* [hoc thema] *Anatolicum ſiue orientale: reſpectu vero eorum, qui Meſopotamiam, Syriam & Magnam Aſiam habitant, in qua degunt Indi & Aethiopes & Aegyptii, dicitur occidentale & Aſia Minor.*

II Sed

II.

Sed quia hæ adpellationes Antiquæ Geographiæ tempora tranſiliunt, ad vetuſtiora & propria inſtituti noſtri reuertimur. Veteres, etſi *Minoris* & *Maioris* nomina fortaſſe in Aſia non agnouerunt; ſimiliter tamen citeriorem ab vlteriore & magna diſtinxerunt. Varro lib. IV de Lat. Ling. cap. III *Vt Aſia, ſic cælum dicitur modis duobus. Nam & Aſia, quæ non Europa, in qua eſt Syria: & Aſia dicitur prioris pars Aſiæ, in qua eſt Ionia & prouincia noſtra Cilicia.* Peninſulam multi dicunt hanc partem Aſiæ citeriorem. Strabo lib. XI poſt principium: χεῤῥόνησον ποιεῖ ὁ διείργων ἰσθμὸς τήν τε Ποντικὴν καὶ τὴν Κιλικίαν θάλασσαν, *cherſoneſum facit iſthmus, qui Ponticum Ciliciumque mare dirimit.* Idem lib. XII ſub initium: Ἔϛι δ᾽ ὥσπερ χεῤῥονήσου μεγάλης ἰσθμὸς οὗτος, σφιγγόμενος θαλάτταις δυσὶ, τῇ τε τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου μέχρι τῆς Τραχείας Κιλικίας, καὶ τῇ τοῦ Εὐξείνου μεταξὺ Σινώπης τε καὶ τῆς τῶν Τιβαρηνῶν παραλίας· ἐντὸς δὲ τοῦ ἰσθμοῦ λέγομεν χεῤῥόνησον τὴν προσεσπέριον τοῖς Καππάδοξιν ἅπασαν. *Eſt hæc portio tamquam iſthmus magnæ peninſulæ, duobus conſtrictus maribus: vno, quod eſt Iſſici ſinus vsque ad Ciliciam Aſperam; altero, quod eſt Euxini vsque ad Sinopen & oram Tibarenorum. Intra iſthmum hunc peninſulam vocamus, quidquid regionum occaſum verſus eſt a Cappadocia.* Cappadociam ergo & Ciliciam Campeſtrem Strabo excluſit ab hac peninſula, quam definit linea ab Sinope ducta vsque communem Ciliciæ Aſperæ & Campeſtris terminum ſiue limitem.

III.

Nec minus Latini eam Aſiæ portionem *peninſulam* vocant, ſaltem ei comparant. Plinius lib. VI cap. II *Eiuſdem nominis* [Sinopes] *ſinus tanti receſſus, ut Aſiam pene inſulam faciat,* CC *millibus paſſuum, haud amplius, per continentem ad Iſſicum Ciliciæ ſinum.* Et Curtius lib. III cap. I *Inter hæc maria anguſtiſſimum Aſiæ ſpatium eſſe comperimus, vtroque in arctas fauces compellente terram. quæ quia continenti adhæret, ſed magna parte cingitur fluctibus, ſpeciem inſulæ præbet: ac niſi tenue diſcrimen obiiceret, maria, quæ nunc diuidit, committeret.* Aliam vero figuram huius Aſiæ partis oportet veteres formaſſe, quam hodie in tabulis habemus, aut in Agathodæmonis Ptolemaica, & Theodoſiana Peutingeri. De Curtio non laboramus, ſæpe in geographicis aberrante. Neque enim anguſtiſſimum illud ſpatium, aut diſcrimen eſt tenue, quod tria ampla regna Cilicium, Cappadocium & Ponticum in ſe continet. Nec Plinii CC millia ſufficiunt, quia ſex gradus Ptolemæus in hoc ſpatio numerat, hoc eſt CCCLX paſſuum millia. Amplior ergo hic iſthmus fuit, quam ſolet alibi in cherſoneſis. Sed veteres tam ſinum Iſſicum, quam Sinopenſem, in terras longius excurrere, quam Ptolemæus poſuit, vel hodie locorum periti delineant, crediderunt.

IV.

Romani citeriorem Aſiam Tauro monte terminabant, *Aſiam cis Taurum* adpellantes. Liuius lib. XXXVII cap. XLV oratione, qua Scipio Antiochi legatis publico nomine reſpondit: *Europa abſtinete, Aſiaque omni,*

omni, quæ cis Taurum montem eſt, decedite. Dixerunt etiam *Aſiam intra Taurum.* Strabo lib. XIII pag. 408 ὅτε πρῶτον Ῥωμαῖοι τῆς Ἀσίας ἐπέβησαν, καὶ ἐξέβαλον Ἀντίοχον τὸν μέγαν ἐκ τῆς ἐντὸς τῦ Ταύρϋ, *quum primum Romani in Aſiam veniſſent, eieciſſentque Antiochum M. ex ea, quæ intra Taurum eſt.* Alio reſpectu, videlicet ipſius Antiochi & Syrorum, *intra Taurum Aſia* eſt, quæ vltra Taurum ſita in ortum ſolis ad Syriam vsque vergit aut Euphratem. Eutropius lib. IV cap. II in pacis, Antiocho ab Romanis datæ, conditionibus hanc ipſam, quam Liuius ponit, ſed alio reſpectu, repetit denominatam. *Iisdem,* inquit, *conditionibus* [pax] *datur a ſenatu, quamquam victo, quibus ante offerebatur, vt ex Europa & Aſia recederet, atque intra Taurum ſe contineret.* ET ASIA, quæ Romanis cis Taurum eſt: INTRA TAVRVM, reſpectu Syriæ & orientis; *vltra* Taurum Romanis.

V.

Partes & ciuitates illius Aſiæ recenſet Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX, quæ, præter Ioniæ & Cariæ ciuitates multas, quibus immunitatem Romani dederant, in his, quæ vacuefactæ ab Antiocho, Eumeni, Pergameno regi, & Rhodiis donatæ ſunt, intelliguntur. *Regi,* inquit, *Eumeni adiecerunt in Aſia Phrygiam vtramque, alteram ad Helleſpontum; Maiorem alteram vocant; & Myſiam, quam Pruſias rex ademerat, ei reſtituerunt: & Lycaoniam, & Milyada, & Lydiam, & nominatim vrbes Tralles atque Epheſum & Telmiſſum. De Pamphylia diſceptatum inter Eumenem & Antiochi legatos quum eſſet, quia pars eius citra, pars ultra Taurum eſt; integra res ad ſenatum reiicitur.* Videntur tamen Pamphyliæ ciuitates, quæ cis Taurum erant, etiam Eumenis regno adiectæ: quæ vltra, in libertatem adſertæ: poſt additæ proconſulari Ciliciæ; quæ ſententia etiam ſummi viri Henr. Noris eſt Cenotaph. Piſ. pag. 211. De Rhodiorum præmiis ibidem Liuius: *Rhodiis adfirmata, quæ data priore decreto erant: Lycia & Caria datæ vsque ad Mæandrum amnem, præter Telmiſſum.* Hæc omnia Antiocho ademta, ſub Aſia cis Taurum continentur.

VI.

Eadem quæ citra ſeu intra Taurum eſt Aſia, Herodoto lib. I cap. XXVIII eſt ἡ ἐντὸς Ἅλυος ποταμῦ, *intra Halyn amnem ſita* Aſia. Conſentit interpretationi Strabo lib. XII ſub initium: ἣν Ἡρόδοτος μὲν ἐντὸς Ἅλυος καλεῖ - - - οἱ δὲ νῦν τὴν ἐντὸς τῦ Ταύρϋ καλῦσι Ἀσίαν, *quam* [peninſulam magnam inter Aegæum & Cappadoces] *Herodotus intra Halyn vocat, eamdem nunc intra Taurum vocant Aſiam.* Idcirco vtramque denominationem coniunxit Strabo lib. XVII extremo: Ἀσία ἡ ἐντὸς Ἅλυος καὶ τῦ Ταύρϋ, *Aſia quæ intra Halyn & Taurum eſt.* Crœſi hæc fuit poſſeſſio, armis dilatata, quam Herodotus ibidem diſtribuit in Lydos, Myſos, Maryandynos, Chalybes, Paphlagones, Bithynos, Iones, Cares, Dores, Aeoles, Pamphylios. Confirmat Strabo, in ſua Aſia intra Taurum, pag. 368 enumerans Paphlagones, Phryges, Lycaones: deinde Bithynos, Myſos, Epictetum: tum Troadem & Helleſpontiam, & ad mare de Græcis Aeoles & Iones: de ceteris Cares & Lycos: in mediterraneis Lydos.

VII. Eſt

VII.

Est & Asiæ pars, quam Romani simpliciter *Asiam*, sine Tauri montis commemoratione adpellant: & hæc *Asia* illorum *Propria*, siue *proprie dicta*, quæ vero nec ipsa eamdem habet apud omnes descriptionem. Plinius lib. v cap. XXVII *A Telmesso* inquit, *Asiaticum mare, siue Carpathium, & quæ proprie vocatur Asia. In duas eam partes Agrippa diuisit. Vnam inclusit ab oriente Phrygia & Lycaonia; ab occidente Aegæo mari; a meridie Aegyptio; a septemtrione Paphlagonia. Huius longitudinem* CCCCLXX *millia passuum; latitudinem* CCCXX M. *fecit. Alteram determinauit ab oriente Armenia minore: ab occidente, Phrygia, Lycaonia, Pamphylia: a septemtrione, prouincia Pontica: a meridie, mari Pamphylio: longam* IƆLXXV *millibus passuum; latam* CCCXXV *millibus.*

VIII.

Verum hæc Agrippæ diuisio neglecta fuit postea, nec ipsius tempore a multis adsumta, sed omnes contenti fuere, priorem illius partem vocare *Asiam proprie dictam*, prætermissa posteriore: nisi quod in Missis Theodosianis duæ quidem partes & iisdem finibus constituuntur, repetitis ferme Plinianis verbis ac numeris; prior autem *citerior* ibidem vocatur, altera *superior:* de quibus Salmasius in Solinum cap. XL ineunte potest consuli. Ipse Solinus autem, qui Plinium exscripsit ac sequutus est, alterius illius a Phrygia ad Armeniam nullam rationem habuit, nec verbo memorauit: neque Ptolemæus lib. v cap. II, quod præscripsit τῆς ἰδίως Ἀσίας θέσις, *Positio proprie dictæ Asiæ;* & incepit ἡ ἰδίως καλουμένη Ἀσία περιορίζεται. cetera; *Asia proprie dicta circumscribitur his finibus,* reliqua; nec plures regiones eo nomine comprehendit, quam Hellespontum, Aeolidem, Ioniam, Cariam, Lydiam, Phrygiam: exclusa Lycia & Galatia, quas singularibus tractauit capitibus. Nec Strabo, quum lib. XII pag. 397. Apameam ad Marsyæ confluentem ἐμπορεῖον μέγα τῆς ἰδίως λεγομένης Ἀσίας, δευτερεῦον μετὰ τὴν Ἔφεσον, *emporium Asiæ proprie dictæ maximum post Ephesum,* dixit, latiores fines illius ponit, quam *proprie* hoc nomine vult adpellatam. Cicero illam simpliciter vocat *Asiam.* Lib. II epist. XV *fratrem meum triennium Asiæ præfuisse.* Et Nepos Attico cap. VI *qui ne cum Q. Cicerone voluerit ire in Asiam, quum apud eum legati locum obtinere posset.* Fuit autem Quintus prætor Asiæ. Hanc prouinciam M. Cicero pro Flacco cap. XXVII his terminis videtur descripsisse: *Vt opinor,* inquit, *Asia vestra constat ex Phrygia, Mysia, Caria, Lydia.* Sed hæ gentes barbaricæ originis in hac prouincia, quas orator exagitare constituerat, prætermissis Ionibus, Aeolibus aliisque Græcis populis, qui eidem prouinciæ adscripti erant. Sed de terminis infra dicturi sumus, quum hanc prouinciam exponemus, quæ *proconsularis* ex Augusti constitutione dici cœpit, quum antea fuisset prætoria, nisi quando bellum, ex ea gerendum, proconsulem maioris auspicii caussa postularet.

IX.

Iacobus Vsserius, illustri vir ingenio, arctiorem notionem *Asiæ*, præ-

ſertim a ſacris ſcriptoribus, & qui ſequuntur eos, habuiſſe tradit, vt ſola Lydia hoc nomine ſignificaretur. Probat ex Actis Apoſt. cap. XVI. 6, vbi de Paulo & ſociis dicitur: *Transeuntes Phrygiam & Galatiæ regionem, vetiti ſunt a Spiritu ſancto prædicare verbum Dei in Aſia. Quum veniſſent autem in Myſiam, tentabant ire in Bithyniam, & non permiſit eos Spiritus Ieſu. Quum autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem.* Vnde ait (pag. 38 de Aſia Proconſulari) obſeruari poſſe, *maiorem Phrygiam, per quam profecti erant in Galatiam; Myſiamque Olympenam, quæ Bithyniæ adhæreſcebat; & Helleſpontiadem, in qua erat Troas; quum ſingulæ partes eſſent illius Aſiæ, quæ primum a Romanis ſic proprie dicta eſt, & poſt diœceſeos Aſianæ quoque; expreſſe tamen diſtingui ab Aſia peculiari magis nomine ſic appellata; vt & Cariam fortaſſe, in qua Miletus erat, Act.* XX. *16. 17.* Sic auctor libelli de Locis Ebraicis in Apoſtolorum Actis, verbis ſupra productis addit continuo: *ſed ſpecialiter, ubi Epheſus ciuitas eſt, Aſia vocatur.* An Aſia Apocalypſeos iisdem finibus contineatur, dubitari poteſt. Ait tamen Vſſerius, quia omnes illæ ſeptem ciuitates in Lydia ab aliis aliisque cenſeantur. Pergamum enim a Xenophonte lib. VII Exped. Cyri: Sardes, Philadelphiam & Thyatira a Ptolemæo: Smyrnam & Epheſum a Scylace Caryandenſi: & a Byzantio quoque Stephano Laodiceam, quæ longiſſime recedit, in ipſa Lydia collocari. Sed an diuerſi illi ſcriptores eamdem omnes & propriam Lydiam intelligant, æque incertum eſt ac dubium, quum *Lydia* etiam pro regno Lydorum, quod latius patebat, accipiatur: probabiliusque ſit, ad Romanorum reſpici prouinciam, cuius ſeptem ciuitates numerentur, non quod non plures habuerit inſignes vrbes, ſed quod Chriſtianus ſtatus in illis præcipue floruerit, tunc vero emendatione indigeret: niſi plane myſticum aliquid in numero *ſeptenario* latet.

X.

Eſt & anguſtior tractus circa Cayſtrum fluuium & Tmolum montem, *Aſiæ* nomine antiquitus adpellatus, vbi palus *Aſia*, & oppidum *Aſia* ad illum montem. Homerus Iliad. B. verſ. 461

Ασίω ἐν λειμῶνι, Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα,
Aſio in prato, Cayſtri circa fluenta.

Et Euripides Bacchis verſ. 64

Ασίας ἀπὸ γᾶς ἱερὸν Τμῶλον
Αμείψασα,
Aſia ex terra [profecta] *ſacrum Tmolum relinquens:*

Virgilius Georgic. lib. I verſ. 383

- - - - *quæ Aſia circum*
Dulcibus in ſtagnis rimantur prata Cayſtri.

Idem Aeneidos VII verſ. 700 de cycnis:

Quum ſeſe e paſtu referunt, & longa canoros
Dant per colla modos: ſonat amnis & Aſia longe
Pulſa palus.

Byzan-

Byzantius chorographus: Ἀσία, πόλις Λυδίας, παρὰ τῷ Τμώλῳ, *Asia, vrbs Lydiæ iuxta Tmolum.* Et Suidas in Ἀσία: ἡ τρίχορδος κιθάρα ἐν τῇ Ἀσίᾳ, πόλει τῆς Λυδίας, κειμένῃ ἐν Τμώλῳ τῆς Λυδίας, πρῶτον εὑρέθη, *cithara trium chordarum in Asia, oppido Lydiæ, sito in Tmolo Lydiæ, primum inuenta.* Eadem de hoc oppido, ignoto geographis aliis, refert Eustathius ad Dionysii versum 634. An ab hoc paruo tractu magna illa pars orbis nomen acceperit, non constat inter auctores, quum quidam a Lydo quodam homine, cui nomen *Asio* fuerit, illud deducant. Vide Eustathium iam dicto loco.

XI.

Aliam diuisionem Asiæ vniuersæ in quinque partes Strabo tradit lib. XI sub initium. Prima pars est inter Tanaim flumen, Pontum & Oceanum: secunda supra Caspium mare vsque ad Indis propinquos Scythas: tertiæ sunt Media, Armenia, Cappadocia, & his interiectæ regiones: quartæ, quæ intra Halyn flumen iacent, & in Tauro, & extra eum sunt, ac in peninsulam cadunt, quæ supra Asia intra Taurum fuit adpellata. In reliquis, extra Taurum sitis, quæ pars quinta est, ponit Indiam, Arianam, vsque ad gentes, quæ pertinent ad mare Persicum, sinum Arabicum, mare Aegyptium Issicumque. Sed priuata hæc est Strabonis diuisio, minime in vsum traducta ab aliis.

XII.

Herodotus diuisit Asiam vel omnem, vel partem tantummodo, in superiorem & inferiorem. Lib. I cap. XCV Ἀσσυρίων ἀρχόντων τῆς ἄνω Ἀσίης ἐπ' ἔτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι ἀπ' αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαντο ἀπίστασθαι, *Quum Assyrii annis quingentis viginti superiorem Asiam obtinuissent, primi Medi ab iis deficere cœperunt.* Si Assyriorum regnum, quod circa Tigrin superiorem & in Media fuit, ἡ ἄνω Ἀσία, *superior Asia* est; haud dubie *inferior* fuit circa Babylonem, quæ caput regni erat ab Assyrio distincti. Congruunt bene rationes adpellationis. Superior enim & inferior regiones vel montium respectu, vel ratione fluminum mariumque ita adpellantur. Vtrumque hoc loco conuenit. Montosæ enim regiones sunt Assyria & Media cum aliis, quæ Caspium mare prospiciunt: Babylonia vero depressa, plana & campestris est. Maiora etiam flumina, vt Tigris est, & quæ ipsum alia comitantur, a septemtrione in austrum, & ex Assyria in Babyloniam aut vicinas regiones decurrunt, & in mare se Persicum effundunt.

XIII.

Est quoque alia *inferioris Asiæ* denominatio, ab Herodoto suppeditata, quæ vero ad illam Assyriæ *superiorem* referri non potest, aut cum illa comparari. Lib. I cap. LXXII, quum gentes enumerasset, quas Halys adluat, id est Cilices, Matienos, Phryges, Cappadoces, Paphlagones; subiicit tandem: οὕτω ὁ Ἅλυς ποταμὸς ἀποτέμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὔξεινον Πόντον. *Sic flumen Halys secat prope omnia Asiæ inferiora a mari, quod Cypro obiectum est, ad Euxinum*

vsque

vsque Pontum. Latinus interpres habet *superiora Asiæ*, quasi τὰ ἄνω legisset, non κάτω: quod verbis, quæ statim sequuntur, videtur non male congruere. Addit enim continuo: ἔστι δὲ αὐχὴν οὗτος τῆς χώρης ταύτης ἁπάσης, *est vero hæc ceruix seu collum totius illius regionis*, quibus peninsulam seu intra Taurum Asiam, quæ Herodoto eadem cis Halyn est, respicere videtur, quia Strabo etiam ab illa parte magnum isthmum, vt supra vidimus, illius peninsulæ constituit. Eodem libro I cap. CLXXVII Ioniam, Cariam, Lyciam, maritimas oras, quas Harpagus subegerat, dux Cyri, vocat τὰ κάτω τῆς Ἀσίης, *inferiora Asiæ;* mediterranea circa Sardes & viciniam, vbi Cyrus ipse agebat, τὰ ἄνω αὐτῆς, *eius superiora.*

CAPVT II
DE
INSVLIS ASIAE AD ORAM OCCIDENTALEM.

I.

GEographorum est ab occasu in ortum procedere. Quum vero supra in Aegæo quædam insulæ, quæ Asiæ ob vicinitatem tribuuntur, relictæ fuerint, & ad Asiæ explicationem reseruatæ; æquum est, vt illas prius illustrando absoluamus, quam in Asiæ continentem ingrediamur. Non autem Aegæi tantum insulas Asiaticas, sed alias etiam, quæ in eodem occidentis latere sunt, una perlustrabimus, incepturi a Ponti ostio, ut inde per oram ad Rhodum vsque & vicinas progrediamur.

II.

Insulæ *Cyaneæ*, seu petræ potius, in ostio Ponti, siue supra Bosporum Thracium sitæ, quarum altera in Europa, altera in Asia censetur, percurrente limite inter vtramque, extremo libro II, qui de Europa agit, sunt declaratæ. Nec non ipse ibidem *Bosporus Thracius*, qui Asiam ab Europa discernit, vna cum *Propontide*, hoc est mari ante Euxinum Pontum sito inter Hellespontum & Bosporum Thracium, capite de Thracia est expositus. Ad insulas ergo progrediendum.

III.

In Propontidis ora Asiatica contra Cyzicum est PROCONNESVS, Προκόννησος, quam Ptolemæus & Zosimus diphthongo scribunt Προικόννησος, *Præconnesus:* ceteri omnes Scylax, Strabo, Stephanus, Mela, Plinius, sine diphthongo Προκόννησος, *Proconnesus.* Id vero peculiare est Stephani, quod N simplici scripsit Προκόνησος, *Proconesus;* ceteri geminato Προκόννησος, *Proconnesus*, præter Zosimum, cuius infra verba proferemus. Malim tamen duplicare, quia Strabo lib. XIII pag. 425 obseruauit, συνθέτως, *duplici littera* hæc scribi, κατὰ ἔθος τι τοῦ N γράμματος πλεονάζοντος ἐν τοῖς τοιούτοις, *abundante in talibus* N *littera ex consuetudine*, cuius exempla adfert

adfert Πελοπόννησος, Μυόννησος, Προκόννησος, Ἁλόννησος, Εκατόννησοι, *Peloponnesus*, *Myonnesus*, *Proconnesus*, *Halonnesus*, *Hecatonnesi*. Potest etiam aduersus diphthongum quorumdam etymologia esse, quasi sit προικῶν νῆσος, *cervorum insula*, quam etiam *Elaphonnesum* dici Plinius auctor est: de qua origine scholiastes Apollonii ad lib. II vers. 279 consulatur.

2. Ptolemæus Europæ adiicit, quasi in Thraciæ ora sitam. Falso. Nam clare Plinius lib. v extremo, *ante Cyzicum* ait positam, vnde & marmor Proconnesium dicit *Cyzicenum* adpellari. Scylax quoque & Strabo in Asia referunt, ille itidem circa Cyzicum; hic ad Parium Mysiæ, quod vicinum est Cyzico. Stephanus non memorauit cui parti, Europæ an Asiæ, adiaceat: vnam autem insularum Sporadum, (μίαν τῶν Σποράδων ἐν τῇ Προποντίδι) in Propontide tamen, vocitat. Nimis dispergit suas Sporades, quum ceterorum ita dictæ in Aegæo mari omnes sint.

IV.

Plinius ait, Proconnesum etiam *Elaphonnesum*, hoc est ceruorum insulam, a multitudine illius feri adpellari: Scylax vero distinguit, & duas facit insulas. κατὰ ταῦτα, inquit, νῆσός ἐστι καὶ πόλις Προκόννησος, καὶ ἑτέρα νῆσος εὐλίμενος Ἐλαφόννησος. *Circa hæc insula est & oppidum Proconnesus: & alia insula portuosa Elaphonesus*. nam simplici elemento scripsit, etiam Apollonii scholiastes; quod duplicatum est in libris Plinii. Isaacus Vossius tuetur Scylacem, & Plinium ex illo erroris arguit. Ioannes vero Harduinus, vt Plinium excuset, vtriusque sententiæ conciliationem ex Strabone instituit, qui inter *veterem* & *nouam Proconnesum* distinxerit lib. XIII pag. 405. Ἐν δὲ τῷ παράπλῳ τῷ ἀπὸ Παρίου εἰς Πρίαπον ἥ τε παλαιὰ Προκόννησός ἐστι, καὶ ἡ νῦν Προκόννησος πόλιν ἔχουσα, *quum a Pario Priapum nauigatur, Vetus est Proconnesus, itemque Noua, habens oppidum.* Duas igitur hic insulas Proconnesos ponit, sed propinquas & quasi continuas, quarum Vetus desertior sit; Noua habitata & marmoris albi fodinis exercita: sic fieri potuit, vt altera discriminis caussa Elaphonnesus, a ceruorum multitudine, dicta fuerit. Adiuuat scholiastes Apollonii prædicto loco aliorum etymologiam adferens καθὸ πρότερον οὖσα νῆσος προσεχώσθη, *quod, quæ prius insula esset, continenti fuerit aggere iuncta.* Vnde Προχώννησον, *Prochonnesum* scribendam iidem existiment. Sed non continenti Asiæ, verum alteri insulæ adgesto solo coniunctam fuisse, Harduinus interpretatur. Inde factum, vt aliis vna, aliis duæ insulæ censeantur. Mela lib. II cap. VII *In Propontide tantum Proconnesos habitatur.* Non negat plures forsan esse, sed vnam tantum dicit habitari.

2. Laudatur marmoris prouentu insula. Strabo dicto loco: ἡ νῦν Προκόννησος πόλιν ἔχουσα καὶ μέταλλον μέγα λευκοῦ λίθου σφόδρα ἐπαινούμενον, *Noua Proconnesi oppidum habet & magnam lapicidinam albi marmoris valde laudatam.* Plinius lib. XXXVI cap. VI *Halicarnassi Mausoli domus Proconnesio marmore exculta est, latericiis parietibus.* Eadem Vitruuius lib. II cap.

cap. VIII *Halicarnassi potentissimi regis Mausoli domus, quum Proconnesio marmore omnia haberet ornata, parietes habet latere structos, qui ad hoc tempus egregiam præstant firmitatem, ita tectoriis operibus expoliti, vt vitri perlucidatem videantur habere.* Zosimus lib. II cap. XXX Constantinum exornando foro in noua vrbe, ἀψῖδας μαρμάρου Προικοννησίου μεγίστας, *fornices maximos marmore Præconesio* struxisse memorat.

V.

Supra Proconnesum est *Besbicus*, parua insula inter Cyzicum & Rhyndaci ostia, seu ante ipsa ostia; sed minus hæc clara est. Strabo lib. XII pag. 396 de Rhyndaco: ἐκδίδωσιν εἰς τὴν Προποντίδα κατὰ Βέσβικον νῆσον, *effunditur in Propontidem iuxta Besbicum insulam.* Et Stephanus: Βέσβικος, νησίδιον περὶ Κύζικον, *Besbicus parua insula circa Cyzicum.* Plinius lib. II cap. LXXXVIII inter insulas ponit, quæ olim continenti adhæserint, postea abruptæ fuerint: quod non verius videtur, quam, quæ ibidem addit, exempla Siciliæ, Cypri, Eubœæ, quarum istam ab Italia, illam a Syria, hanc a Bœotia credit auulsam esse.

VI.

Si quæ aliæ insulæ Propontidis sunt, & minores & obscuræ omnes sunt, e quibus est illa *Antiochia*, quam Peutingeriana tabula sub ore Bospori, cuius quum nullam antiquiores rationem habeant, ad mediæ ætatis geographiam reseruamus. Stephanus, in Βέσβικος, ex Diogene Cyziceno plures cum Proconneso & Besbico nominat, *Phœben, Alonen, Physsam, Ophioëssan, Gonimos, Liparas*; sed nominat: præter nomen de illis nihil habet.

VII.

Ex Propontide per Hellespontum egressis, circa Troiam multæ paruæ, sed eædem etiam ignobiles dicuntur occurrere, quas Plinius enumerat lib. V cap. XXXI. *Ande Troada*, inquit *Ascaniæ, Plateæ* III. *Dein Lamiæ, Plitaniæ duæ, Plate, Scopelos, Gethone, Arthedon, Cœlæ, Lagussæ, Didymæ.*

VIII.

Et maior & clarior est TENEDOS, Τένεδος, itidem Troiano agro opposita insula. Virgilius Aeneid. lib. II vers. 21

Est in conspectu [Troiæ] *Tenedos, notissima fama*
Insula, diues opum, Priami dum regna manebant.

Strabo lib. XIII pag. 415 refert, XL stadiis a continente abesse, LXXX ambitu complecti: πόλιν Αἰολίδα, *vrbem Aeolicam* habere & templum *Sminthei Apollinis*, quod etiam Homerus memorauerit. Iliados enim A vers. 38

- - - - Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις
Σμινθεῦ,
Teneodoque fortiter imperas Smintheu,

Non ignobilem vrbem fuisse, vel nummi probant in ea percusi cum inscriptione ΤΕΝΕΔΙΩΝ, *Tenedii*, quales in thesauris antiquitatum supersunt. Vrbis nomen idem quod insulæ. Ptolemæus lib. V cap. II πρὸς τῷ

τῷ Ἑλλησπόντῳ, Τένεδος νῆσος καὶ πόλις ὁμώνυμος, *ad Hellespontum Tenedos insula & vrbs eodem nomine.* Originem ad Τέννην, *Tennem* quemdam siue *Tenem* referunt, qui a patre Cygno pulsus, in hanc insulam fato delatus, eius rex factus, tandem etiam propter virtutes pro deo cultus fuerit. Diodorus Siculus sub finem libri v id exposuit, indeque nomen insulæ deduxit, quod vero Bochartus lib. I Geogr. S. cap. IX impugnat, vt, pro more suo, ex Phœnicum lingua nomen adferat. Vetus nomen insulæ *Leucophrys* fuisse fertur, vt non solum Diodorus ibidem tradit, sed Lycophron etiam vers. 346

Τοῖς εἰς στενὴν Λεύκοφρυν ἐκπεπλευκόσι,

Qui ad angustam Leucophryn nauigarunt:

vbi scholiastes, λέγει τὴν Τένεδον, *de Tenedo loquitur.* De deo *Tene* Cicero Verr. III de præt. vrbana cap. XIX *Tenedo Tenem ipsum, qui apud Tenedios sanctissimus deus habetur, qui vrbem illam dicitur condidisse: cuius ex nomine Tenedus nominatur; hunc ipsum, inquam, Tenem, pulcherrime factum, quem quondam in comitio vidistis, abstulit* [Verres] *magno cum gemitu ciuitatis.* Et de Nat. deor. lib. III cap. XV *Iam vero in Græcia multos habent ex hominibus deos, Alabandum, Alabandi: Tenedii, Tenem.*

IX.

Circa Tenedum multæ paruæ sunt insulæ, e quibus Strabo duas, inter Tenedum & Lectum sitas, Καλύδνας, *Calydnas* vocari dicit, quamquam id vocabuli etiam aliis tributum nouimus. Quæ vero sunt huius loci, de iis Lycophron in Alexandra vers. 25

Ὑπὲρ Καλυδνῶν λευκὰ φαίνουσαι πτίλα,

Vltra Calydnas albas ostendentes alas.

vbi Tzetza scholiastes: Καλύδναι νῆσοι Τροίας, ἀπό τινος Καλύδνου, *Calydnæ insulæ Troadis, a Calydno quodam ita nominatæ.*

LESBOS INSVLA. *

X.

LESBOS, siue Lesbus, Λέσβος Græce, νῆσος Αἰολὶς, *ab Aeolibus habitata,* vt Scylax refert: Tacito lib. VI cap. III *insula nobilis & amœna:* Plinio lib. V. cap. XXXI *clarissima Lesbos,* antea *adpellata Lasia, Pelasgia, Aegira, Aethiope, Macaria:* quorum nominum nonnulla Diodorus Siculus lib. V cap. LXXXII interpretatur, *Pelasgiam* a Pelasgis, primis incolis dictam: ** *Macariam* a Macareo (Μακαρεὺς recto casu) Iouis nepote, qui habitauerit: *Lesbum,* a Lesbo, Aeoli nepote, Macarei genero & successore. Straboni lib. XIII longa est insula, a Sigrio septemtrionali, ad Maliam australe promontorium, stadiis IↃLX: circuitus eius CIↃIↃ stadiorum.

1. *Sigrium,* Σίγριον Strabonis; Σίγγριον, *Singrium* Ptolemæi, in extremo

(B) 2

* Ob vini præstantiam clarissima est hæc insula. Vid. Strabo lib. XIV pag. 971 edit. Almel.
** Idem antequam Pelasgia diceretur, *Isam* vocatam dictitat ibidem.

mo ſeptemtrione inſulæ Lesbi promontorium eſt: *Malia*, Μαλία, τὸ νοτιώτατον ἄκρον, *maxime auſtrale promontorium*, vt Strabo deſcripſit. His longitudo inſulæ ſupra indicata continetur. Plinius dicto loco dicit *nouem oppidis inclutam:* ſic in MSS. eſt; in editis *octo*. Herodotus lib. I cap. CLI præter ſubiugatam a Methymnæis Ariſbam, πέντε, *quinque* vrbes, puta liberas, numerat. Scylax quoque tantum quinque recenſet, prætermiſſa Ariſba: & Pomponius Mela lib. II cap. VII *In Troade Lesbos, & in ea quinque olim oppida, Antiſſa, Pyrrha, Ereſſos, Ariſba, Mitylene.* Certius ſane aliquam euerſarum præteriiſſet, quam quod nobilem eximiamque *Methymnam* poſthabuit.

2. De *Ariſba* Herodotus iam dicto loco: ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκεομένην Ἀρίσβαν ἠνδραπόδισαν Μεθυμναῖοι, *in Lesbo habitatam Ariſbam Methymnæi ſibi ſubiecerunt*. Stephanus in hac voce: ἑτέρα ἐν Λέσβῳ, *alia* [Ariſba] *in Lesbo*, diuerſa ab illa, quæ in continente eſt Troadis. Sed, vt Plinius notauit, hæc *Ariſbe terrarum motu ſubuerſa* eſt.

3. *Pyrrha*, Πύῤῥα Græcis, Straboni, Scylaci, Ptolemæo, Stephano: atque ſic corrigenda eſt Thucydidis Πύρα lib. III pag. 184, quemadmodum ab ipſo pag. 193 Πύῤῥα duplicata littera ſcriptum eſt. Hæc quoque, quod Strabo notauit, κατέσκαπται, *euerſa eſt:* προάστειον, *ſuburbium* autem habitabatur, inſtructum portu. Plinius modum interitus definiit. *Pyrrha*, inquit, *hauſta eſt mari.* Sita fuit in parte occidua inſulæ, centum ſtadiis a Maliæ promontorio, vt itidem Strabo obſeruauit.

4. Perierunt quoque *Hiera* & *Agamede*, Plinio referente. De altera Stephanus ex Nicolai Damaſceni lib. IX (in Excerpt. Valeſ. pag. 494) Ἀγαμήδη τόπος περὶ Πύῤῥαν τῆς Λέσβου, *Agamede locus eſt circa Pyrrham in inſula Lesbo.* LOCVS quum dicitur, olim deſiiſſe oppidum ſignificatur.

5. Reſtat in hoc latere *Ereſſus* ſiue Ereſus. nam ambigue ſcribitur. Scylax, Strabo, Ptolemæus Ἐρεσσός, *Ereſſus*, geminata ſibilante: Thucydides lib. III, & Stephanus Ἔρεσος, littera ſimplici, etiam accentu retracto: quos & Latini ſic diverſe ſequuntur, Mela *Ereſſus* ſcribendo; Plinius *Ereſus*. Ptolemæus inter Pyrrham & Maliam ponit: ſed verius Strabo inter Pyrrham & Sigrium. Ab auſtro enim in ſeptemtrionem progrediens ſic de ſitu ſcripſit: Ἐρεσσός ἐστι μετὰ τὴν Πύῤῥαν, ἵδρυται δ' ἐπὶ λόφου, καθήκει τε ἐπὶ θάλατταν, *Ereſſus Pyrrham ſequitur, in colle ſita & ad mare pertingit.* Patria Theophraſti philoſophi fuit, qui Ariſtoteli in ſchola ſucceſſit, vt Strabo & Stephanus prodiderunt. Thucydides, vt dixi, eius meminit lib. III pag. 184 ἀπῆλθον ἐπ' Ἐρέσου, *Ereſum profecti ſunt*: & pag. 193 Paches, dux Athenienſium, τήν τε Πύῤῥαν καὶ Ἔρεσον παρεστήσατο, *& Pyrrham & Ereſum in deditionem redegit.*

6. In orientali latere poſt promontorium Sigrium fuit *Antiſſa*, Ἄντισσα, Strabone ita diſponente: Ἄντισσα ἐφεξῆς ἐστὶ τῷ Σιγρίῳ πόλις ἔχουσα λιμένα. ἔπειθα Μήθυμνα, *Antiſſa vrbs eſt poſt Sigrium: deinde Methymna.* Idem lib. I pag. 41 refert, eſſe qui prodant, *Antiſſam* olim ſeparatam inſulam fuiſſe, ita nominatam, quod tum Lesbos *Iſſa* adpellaretur: poſt adgeſtio-

gestione maris accreuisse Lesbo. Memorat Thucydides dicto loco, Methymnaeos ἐπ' Ἄντισσαν, *aduersus Antissam* copias eduxisse. Et Demosthenes adv. Aristocratem pag. 746 tradit, Iphicratem, quum aeque socerum suum, Cotyn Thracem, fugeret, quem adiuuerat; ac Athenienses, contra quos iuuerat, timeret; εἰς Ἄντισσαν οἰκεῖν, *Antissam habitatum* venisse. Fatum vrbis, quod sub Romanis habuit, exponit Liuius lib. XLV cap. XXXI. *Ad Antissam* inquit, *in Lesbo insula diruendam, traducendos Methymnam Antissaeos, Labeonem miserunt: quod Antenorem, regium praefectum, quo tempore cum lembis circa Lesbum est vagatus, portu receptum commeatibus iuuissent.* Hoc ita factum esse Plinius prodit lib. V cap. XXXI *Antissam*, inquit, *Methymna traxit in seipsam.*

7. Deinde *Methymna* est, Μήθυμνα Straboni scripta, & Thucydidi, & Ptolemaeo, vt verear, ne mendum sit, quum in Periplo Scylacis legitur Μέθυμνα. Patria fuit Arionis fidicinis, quem delphino per mare vectum fabulantur. hunc enim *loco & oppido Methymnaeum* dixit Gellius lib. XVI cap. XIX. Multa eius mentio apud Thucydidem. Lib. III sub initium: Λέσβος, πλὴν Μηθύμνης, ἀπέστη ἀπ' Ἀθηναίων, *omnis Lesbus, praeter Methymnam, defecit ab Atheniensibus.* & eodem libro pag. 184, Mytilenaei ἐπὶ Μήθυμναν ἐστράτευσαν, *aduersus Methymnam exercitum duxerunt.* Vini generosioris ferax fuit. Ouidius Art. am. I vers. 57

Gargara quot segetes, quot habet Methymna racemos.

Hoc est nobile illud Lesbium vinum, quod Aristoteles moriturus, vt Theophrastum commendaret, dicitur Chio praetulisse, sicut Gellius lib. XIII cap. V refert. Tam clara autem Methymna fuit, vt tota insula cognomen inde caperet. Iterum Ouidius lib. XI Metamorph. vers. 55

Et Methymnaeae potiuntur litore Lesbi.

Haec est, de qua modo in *Antissa* dictum, Antissaeis incolis, vrbe illorum ab Romanis diruta, auctam Methymnam, finito II bello Macedonico.

8. Tandem vrbs clarissima Μυτιλήνη, Latine *Mytilene* & *Mytilenae*,* succedit. Mirum, in plerisque libris, Graecis & Latinis, scribi Μιτυλήνη, *Mitylene* seu *Mitylenae*; in nummis vero antiquis constanter Μυτιλήνη, id est *Mytilenae*, transpositis vocalibus, quae sine dubio genuina & antiqua scriptura est. ** Holstenio teste in gaza Medicea est ΘΕΟΙ ΑΚΡΑΙΟΙ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ: in alia, ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ ΠΕΡΓ. ΟΜΟΝΟΙΑ. Harduini nummo ΜΥΤΙΛΗΝΗ, & sic in aliis constantissima consensione: nisi forsan vtroque modo veteres scripserunt, vti Gruterus pag. 474 a Panvinio inscriptionem ostendit

CIVIVM ROMANORVM
QVI MITYLENIS NEGOTIANTVR.

Quod vero locus, vbi exstet inscriptio, non est additus; incertum manet,

* Haec vrbs ab Amazonum ducis Myrinae sorore nominata, & Amazonum opus fuit. Diodorus III p. 188. Vetus vrbs parua quaedam insula est & portum habuit extra se. Diodor. XIII pag. 201.

** Etiam Stephani ordo *Mytilenen* nobis commendabilem effecit.

net, an recte ac cum cura lapis descriptus sit. Vrbs ipsa potens, adfluens, ac inprimis litterarum dedita studiis. Strabo dicto loco: κατεσκεύασαι τοῖς πᾶσι καλῶς, *omnium rerum in ea optimus adparatus est.* Horatius lib. I oda VII in clarissimis ciuitatibus numerat,

Laudabunt alii claram Rhodon aut Mytilenen.

Patria ingeniorum fuit, Pittaci, e septem Græcorum sapientibus: Alcæi & Sapphûs, poetarum. Αγῶνας quoque poeticos, siue poetarum certamina, statis temporibus Mytilenenses celebrarunt. Plutarchus Pompeio pag. 641, quum Mytilenis esset, ex bello revertens Mithridatico: τὸν ἀγῶνα τὸν πάτριον ἐθεάσατο τῶν ποιητῶν, ὑπόθεσιν μίαν ἔχοντα τὰς ἐκείνȣ πράξεις, *institutum patrio more certamen, quod vnum habebat argumentum ipsius res gestas, spectauit.* Nec minus philosophiæ ac eloquentiæ ibi studia floruerunt. Ideo M. Marcellus hanc vrbem exsilio suo studiorum caussa delegit. Cicero lib. IV epist. VII *cogitandum tibi, Romæne & domi tuæ, cuiusmodi res esset, an Mytilenis aut Rhodi malles viuere.* Et Seneca ad Helviam cap. IX *Brutus in eo libro, quem de Virtute composuit, ait, se vidisse Marcellum Mytilenis exsulantem, & quantum modo natura hominis pateretur, beatissime viuentem, neque umquam bonarum artium cupidiorem, quam illo tempore.* Aduersa etiam multa pertulit hæc præclara ciuitas, non solum Peloponnesio bello ab Atheniensibus, quæ fata Thucydides recenset lib. III & VIII, verum etiam Mithridatico ab Romanis. Velleius Paterculus lib. II cap. XVIII *Rhodiorum fidem Mytilenæorum perfidia inluminauit, qui M' Aquillium aliosque Mithridati vinctos tradiderunt.* Accessit pertinacia ex metu orta pœnarum, qua vero in grauiorem culpam incurrerunt. Epitoma Liuii LXXXIX de Sullæ rebus: *Mytilenæ quoque in Asia, quæ sola vrbs post victum Mithridatem arma retinebat, expugnatæ dirutæque sunt.* Breui tamen opportunitate loci resurrexerunt, & magis quidem, reddita Pompeii beneficio libertate pristina. Velleius dicto loco: *quibus* [Mytilenæis] *libertas in vnius Theophanis gratiam, postea a Pompeio restituta est.* Id quod a Plutarcho etiam Pompeii Vita comprobatur pag. 641. Confirmata fuit libertas a Cæsaribus, & de suo æuo Plinius: *libera Mytilene, annis* CIↃIↃ *potens.* Auxit Traianus ornamenta, & nomen suum addidit, quod ex nummo Mediceo elucet, quem summi viri Holstenius & Spanhemius ita descriptum exhibuerunt: ΟΥΛΠΙΑϹ ϹΕΟΥ ΜΥΤΙΛΗΝΗϹ.

9. Fuit in Lesbo etiam locus *Hyperdexios* dictus, vnde Ioui & Mineruæ cognomina. Stephanus in hac voce: ΥΠΕΡΔΕΞΙΟΝ χωρίον Λέσβȣ, ἐν ᾧ Ζεὺς Ὑπερδέξιος, καὶ Ὑπερδεξία Ἀθηνᾶ, *Hyperdexium, regiuncula Lesbi, in qua Iuppiter Hyperdexius, & Hyperdexia Minerua.* Eodem teste Nicolaus Damascenus Ὑπερδεξίας, *Hyperdexios* memorauit. Et hactenus de Lesbo insula.

XI.

In freto inter Lesbum & Asiam sunt plures insulæ paruæ, quas alii XX, alii XL numerare dicuntur; vulgo Ἑκατόννησοι, *Hecatonnesi* ab Apolline, qui &

& Ἑκάτος vocatur, cui sacræ sunt, adpellatæ. Quibus vicina Πορδοσελήνη, *Pordoselene*, aut obsceno nomine in honestius mutato, *Poroselene*, Ποροσελήνη. Hæc ex Strabonis lib. XIII pag. 425, ex quo Stephanus *Hecatonesos* repetiit: *Poroselenen* etiam Plinius lib. V cap. XXXI memorauit.

XII.

Prope Lesbum sunt etiam tres *Arginusæ*, victoria Atheniensium Peloponnesiaco bello notæ. Strabo CXX stadiis a Mytilenis abesse tradit dicto libro. Ἀργινοῦσαι, inquit, τρεῖς μέν εἰσιν οὐ μεγάλαι νῆσοι, πλησιάζουσαι δὲ τῇ ἠπείρῳ. περικείμεναι δὲ ταῖς Κάναις, *Arginusæ tres sunt paruæ insulæ, prope continentem, Canis circumiectæ.* Et Diodorus Siculus lib. XIII cap. XCVIII de duce Atheniensium: τὰς καλουμένας Ἀργινούσας νήσους συμπεριέλαβε τῇ τάξει. *Arginusas insulas, vt vocantur, complexus nauibus, aciem extendit.* Thucydides lib. VIII pag. 616 δειπνοποιοῦνται ἐν Ἀργινούσαις τῆς ἠπείρου ἐν τῷ ἀντιπέρας τῆς Μυτιλήνης, *cœnauerunt in Arginusis ad continentem, aduersus Mytilenen.* Eodem plane modo Xenophon lib. I Rer. Græc. pag. 261 Gr. οἱ Ἀθηναῖοι δειπνοποιούμενοι ἐν ταῖς Ἀργινούσαις. αὗται δ' εἰσὶν ἀντίον τῆς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ, ἀντίον τῆς Μυτιλήνης, *Athenienses in Arginusis cœnitabant. Hæ* [insulæ] *sitæ sunt ante Lesbum in Maleæ conspectu, contra Mytilenen.* Plinius dicto loco vnam *Arginusam* memorat, forsan illarum maximam. *Arginusa*, inquit, *cum oppido.* Stephanus quoque vnam habet, eamque non *Arginusam*, vt ceteri, sed Ἀργεννοῦσαν, *Argennusam* scribit, quod nihil valet contra tot suffragia. Cicero, qui etiam illius prœlii meminit, scripsit geminato sibilo *Arginussæ*, lib. I Offic. cap. XXIV. Plures alias addidit Plinius, de quibus post Chium dicturi sumus.

XIII.

CHIOS clara inter Lesbum & Samum insula, peninsulæ, in qua Erythræ sunt & Clazomenæ, obuersa, hodie *Scio.* Nomen alii a nympha Chia, alii a χιών, *niue* deducunt, vt Plinius notauit & Stephanus. Et *Macrin*, & *Pityusam* aliquando dictam, idem auctor est Plinius. Hic circuitum CXXV M. P. ponit: Strabo IↃCCCC stadiûm, quæ fere CXII millia passuum conficiunt. Vrbem eiusdem nominis, ambitu XL stadia complexam, Strabo in ea memorat, & altissimum montem Πελιναῖον, *Pelinæum*, & λατόμιον μαρμάρου λίθου, *fodinam marmoris.* Plinius quoque: *Montem habet Pellenæum: marmor Chium.* Montem plures memorant. In πελίννα Stephanus: ἔστι καὶ Πελληναῖον, ὄρος Χίου, *Est etiam Pellenæus, mons Chii.* Et Dionysius vers. 535

Καὶ Χίος ἠλιβάτου Πελληναίου ὑπὸ πέζαν,
Et Chios altissimi Pellinæi sub pede.

2. Iuppiter in eo cultus, & inde cognominatus. Hesychius: Πελιναῖος ὁ Ζεὺς ἐν Χίῳ, *Pelinæus Iuppiter in Chio.* Stephanus hunc montem Cariæ adiudicat, & sub eo *Chium* ponit aliam. Ἔστι καὶ, inquit, ἑτέρα πόλις Καρίας Χίος, ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ Πελληναῖον ὑπὸ πέζαν, *Est & alia Chios, vrbs Cariæ, ad radices montis Pellinæi.* quæ Dionysii verba sunt, perperam ad Cariam translata: ideo vere Salmasius in Solinum pag. 607, *nugatur Stephanus.*

nus. nemo quisquam enim ibi Chium aliquam aut montem huius nominis obseruauit. Errorem putat inde manasse, quia forte Cares insulam prius tenuerint, quam Iones, pulsis illis, occuparent. nam, vt ipse Stephanus tradidit, Χίος ἐπιφανεστάτη νῆσος Ἰώνων, ἔχουσα καὶ πόλιν ὁμώνυμον, *Chios clarissima insula Ionum est, vrbem habens eodem nomine.* Et Mela lib. II cap. VII *In Ionia Chios, Samos.*

3. Vini quoque præstantissimi ferax Chios, vt supra in Lesbi *Methymna* ex Gellio ostendimus: præcipue in ea laudatur locus *Ariusa*, vel *Aruisia*, gignens vinum præ ceteris generosum. Strabo lib. XIV pag. 444 de Chio: Ἀριουσία χώρα οἶνον ἄριστον φέρουσα, *Ariusius ager, vinum optimum ferens.* Virgilio ecloga VII vers. 71 laudata *Aruisia vina.* Et Plinius lib. XIV cap. VII de vinis transmarinis: *in summa gloria fuerunt Thasium & Chium: ex Chio, quod Aruisium vocant.* Silius Italicus lib. VII vers. 210

- - - *ambrosiis Aruisia pocula succis.*

Alius mons & locus insulæ *Phanæus* celebratur ob eamdem vini præstantiam a Virgilio Georg. II vers. 98 Ptolemæo est Φαναία ἄκρα, *Phanæa promontorium* in Chio; Liuio *Phanæ* portus Chiorum lib. XXXVI cap. XLIII; & promontorium, lib. XLIV cap. XXVIII Stephano Φάναι ἀκρωτήριον τῆς Χίου. *

XIV.

Minores insulæ circumiacent Chium, quas Plinius recenset lib. V cap. XXXI. *Finitimæ sunt,* inquit, *Thallusa, quam alii Daphnusam scribunt: Oenussa, Elaphitis, Eurynassa, Arginusa cum oppido.* De Arginusa supra dictum: ex ceteris sola Oenusa nobilior, quas alii *Oenusas* siue *Oenussas* pluraliter vocant. Thucydides lib. VIII pag. 564 ἔκ τε Οἰνουσσῶν τῶν πρὸ Χίου νήσων, *& ex Oenussis insulis Chio præiacentibus.* Etiam Herodotus lib. I cap. CLXV pluratiuo numero τὰς νήσους τὰς Οἰνούσσας καλεομένας, *insulas, quæ Oenussæ dicantur,* vocat, & Chiorum fuisse tradit, qui licitantibus Phocæensibus noluerint vendere. Horum auctoritatem præferendam ducimus Byzantiorum Stephano, qui quidem etiam plurali numero Oenussas dicit, vt vnam autem describit: Οἰνοῦσσαι, νῆσος τῇ Χίῳ προσεχής, *Oenussæ sunt insula Chio adiacens.* Ceteræ sunt obscuræ & ignobiles. Inter Teon & Lebedum Straboni est insula Ἀσπὶς, *Aspis,* lib. XIV pag. 443.

XV.

Circa Ephesum Plinius ponit insulas, quæ *Pisistrati* vocentur. *Iam hæ,* inquit, *circa Ephesum, & quæ Pisistrati vocantur; Anthinæ, Myonnesos, Diarrhëusa. In vtraque oppida intercidêre.* Myonnesum vero Strabo continenti adiungit in peninsula, lib. XIV pag. 443. His magno numero alias subiunxit, quarum multæ forsan in Hecatonnesis supra expositis, quæ etiam Harduini sententia est, continentur. Cuiusmodi sunt *Halone, Lepria, Bolbulæ, Phanæ, Priapos, Melane, Sidusa, Pela, Drymusa, Anydros, Sycussa, Marathusa,* & aliæ ignobiles. Sed Stephano *Sidusa* vrbs conti-

* Etiam ficus Chiæ nobiles fuerant & idcirco in Italiam perlatæ. Varro r. r. I c. 41.

continentis est Ioniæ. Thucydides quidem lib. VIII pag. 564 cum insulis coniungit, ἔκ τε Οἰνουσῶν τῶν πρὸ Χίου νήσων, καὶ ἐκ Σιδούσσης καὶ ἐκ Πτελεοῦ, *ex Oenussis ante Chium insulis, & ex Sidussa, & ex Pteleo;* sed exinde minus certum, insulam an litoralem vrbem intelligat. Ibidem & *Phanas* memorat ἐν Φαναῖς, inquit, αὖθις ἄλλῃ μάχῃ ἐνίκησαν, *ad Phanas iterum alio prælio vicerunt.* Straboni autem Φάναι, *Phanæ*, portus insulæ Chii. Idem Livius sensit lib. XXXVI cap. XLIII *ab Delo*, inquit, *Phanas portum Chiorum, in Aegæum versum, petunt.* Insulas *Pelam* & *Marathusam*, quæ etiam in illis Plinianis sunt, mox in *Drymusa* explicamus.

XVI.

DRYMVSA insula prope Clazomenas. Clazomeniis enim Romani, Antiochi victores, donauerunt. Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX *Clazomeniis, super immunitatem, & Drymusam insulam dono dederunt.* Thucydides lib. VIII pag. 569 αἱ δὲ ἄλλαι νῆες κατῆραν ἐς τὰς ἐπικειμένας ταῖς Κλαζομεναῖς νήσους, Μαράθουσαν, καὶ Πήλην, καὶ Δρυμοῦσσαν, *ceteræ autem naues adpulerunt ad insulas Clazomenis obiacentes, Marathusam, & Pelam, & Drymussam.* Sic enim Thucydides ex Stephano, qui testimonio eius vsus est, corrigatur, vbi vulgo Δρίμυσσαν adhuc lectum fuerat. Et Polybius Excerpt. Legat. XXXVI Δρυμοῦσσαν in eodem argumento, quod modo ex Liuio cognoscebamus, adpellauit. Sic & *Pelæ* & *Marathusæ* situm cognouimus, Thucydide auctore: ceteras Plinii, vt obscuras, præterimus.

XVII.

SAMOS sequitur, non minus clara, quam Chios, insula, Epheso, vrbi illustrissimæ obiecta.* Thucydides lib. VIII pag. 599 διέχει ὀλίγον ἡ Σάμος τῆς ἠπείρου πρὸς τὴν Μυκάλην, *distat Samus exiguo interuallo a continente, qua spectat Mycalen.* Strabo lib. XIV pag. 438 dicit, Posidium Sami promontorium & oppositam in Asia Mycalen, fretum ἑπταστάδιον, *septem stadiorum* interfluere. Plinius lib. V cap. XXXI *Ioniæ ora habet Samon liberam, circuitu octoginta septem* M. P. *aut, vt Isidorus, centum. Partheniam primum adpellatam Aristoteles tradit;* ** *postea Dryusam; deinde Anthemusam. Aristocratus adiicit Melamphyllum; dein Cyparissiam: alii Parthenoarusam, Stephanen.* Strabo quoque refert quædam antiqua nomina, quum Cares insulam tenerent, quæ sunt *Parthenias*, (Παρθενιάς, άδος) *Anthemis*; post, *Melamphylos*, tandem *Samos*.

2. Pro-

* Vide omnino Apul. II Florid. p. 340 qui multa Sami memorabilia narrat, nec Auctori nostro repugnat, quum scribit: *Samos Icario in mari modica insula est, exaduersum Miletos, ad occidentem eius sita, nec ab ea multo pelagi dispescitur. Vtrimuis elementer nauigantem dies alter in portu sistit. Ager frumento piger, aratro irritus, fecundior oliveto, nec vinitori nec olitori scalpitur. Ruratio omnis in sarculo & surculo &c. &c.*

** Nicander Alexiph. v. 148 pag. 73 Καὶ δὲ σὺ δραχμαῖον πιεύρων βάρος ἄγνυσο γαίης Παρθενίης, ἥν Φυλλὶς ὑπὸ κνημαῖσιν ἀνῆκεν Ἰμβρασίδος γαίης χιονώδεος. Schol. ib. Παρθενία οὐχ ἡ ὅλη σάμος, ἀλλά τις ἐν αὐτῇ εὑρεθεῖσα γῆ· Φυλλὶς δὲ, τὸ καλούμενον γεωφάνιον ἐν σαμοθράκῃ, καὶ μελιφύλλειον ἐκαλεῖτο. Νίκανδρος δὲ Φυλλίδα καλεῖ. κελεύει οὖν τέσσαρας δραχμὰς σαμίας λαμβάνειν. Παρθενία γὰρ ἡ σάμος ἐκαλεῖτο καὶ Φυλλὶς μία τῶν Νυμφῶν - - - Ἰμβρασίδος, τῆς σαμιακῆς. Ἴμβρας γάρ ποτε ἐν σάμῳ, ἥν κριὸς λέγεται εὑρηκέναι. Ταύτης δὲ τὸ χρησιμώτερον ἀστὴρ καλεῖται.

2. Promontorium, quod Ἄμπελος, *Ampelus* dicitur, Icariam spectat, vicinam insulam.

3. Vrbem Samos insula habet eodem, quo illa, nomine * Ptolemæus lib. x cap. 11.

Τὸ Ποσείδιον,	*Posidium*,
Σάμου ἡ πόλις	*Sami vrbs*
Ἄμπελος ἄκρα,	*Ampelos promontorium.*

Et Horatius lib. 1 epistola xi ineunte:

Quid concinna Samos? quid Crœsi regia Sardis?

4. Celebris etiam in hac insula Iunonis cultus & templum cum famosa asylo. Notum illud Aeneidos principio, de Carthagine:

Quam Iuno fertur terris magis omnibus vnam
Posthabita coluisse Samo.

Strabo τὸ Ἡραῖον, ἀρχαῖον ἱερὸν, *Heræum*, id est Iunonium, *vetus templum* memorat. ** Tacitus annali iv cap. xiv *Is quoque annus legationes Græcarum ciuitatum habuit, Samiis Iunonis, Cois Aesculapii delubro vetustum asyli ius vt firmaretur, petentibus.*

5. Flumina Plinius in Samo *Imbrasum, Chesium*, *** *Ibetten* nominat: Strabo quoque Ἴμβρασον ποταμὸν, *Imbrasum fluuium*. Inde dearum, Iunonis & Dianæ, cognomina. Apollonius Argon. lib. 1 vers. 187

- - - - - Ἰμβρασίης ἕδος Ἥρης,

Imbrasiæ sedes Iunonis. Et Callimachus in Dianam vers. 228

Χησιάς, Ἰμβρασίη, πρωτόθρονε,

Chesias, Imbrasia, primæ sedis dea: quamquam scholiastes Callimachi Χήσιον ἀκρωτήριον τῆς Σάμου, *Chesium promontorium Sami*, non fluuium, interpretatur.

6. Auget laudem insulæ alumnus Pythagoras, qui, patria ab tyrannis oppressa, in Italiam libertatis caussa secessit.

7. Vini prouentu minus felix Samus est, quod Strabo miratur, quum circumiacentes generosum omnes ferant; τ' ἄλλα εὐδαίμων, *ceteris cunctis abundat*. Cum primis *Samia vasa* in fictilibus laudantur. Plinius xxxv cap xii *Maior pars hominum terrenis vtitur vasis. Samia etiamnum in esculentis laudantur.*

XVIII.

Ante Samum parua insula *Narthecis* est. Strabo in Samo: πρόκειται αὐτοῦ ποσίδιον ἡ Ναρθηκίς, *ante ipsum* [Sami promontorium Nasidium] *iacet*

* Erat vrbs vna Græcarum præstantissima Herodot. iii cap. 139. Sed Apuleius l. c. *Oppidum habet* (insula) *nequaquam pro gloria: sed quod fuisse amplum semiruta mœnia multifaria indicant.*

** Apuleius l. c. *Enimuero fanum Iunonis antiquitus famigeratum. Id fanum secundo litore, si recte recordor, viam viginti haud amplius stadiis oppido abest.*

*** Post verba Nicandri supra citata, sic pergitur:

- - - ἦν τε κεράστης
Ἀμνὸς χησιάδεσσι νέον σημήνατε νύμφαις
Κερκετίου νιφόεντος ὑπὸ χοινάδεσιν ὄχθαις

ibi Scholiastes: χησιεῖς πρῶτον ᾤκησαν ἐν σάμῳ, ἤδη Ἀστυπαλαιεῖς.

iacet *parua insula Narthecis.* Et tres insulæ *Trogiliæ* circa Samum sunt. Plinius dicto loco: *Ioniæ ora habet vicinas Mycale Trogilias tres, Psilon, Argennon, Sandalion.* Nomen commune habent a promontorio *Trogilio,* cuius Strabo meminit, eiusque situm ita describit: ἡ Τρωγίλιος ἄκρα πρόπους τῆς Μυκάλης, *Trogilium promontorium est pes prominens,* [montis & situs] *Mycales.* De Lucæ *Trogyllio* Act. xx, 15, infra in continente Ioniæ dicemus.

XIX.

Samo proxima ICARIA siue ICAROS, a qua nomen est *Icario mari:* ipsa nomen ab Icaro habet, Dædali filio, quem fugæ patris ex Creta comitem, quum alæ propinquo sole liquescerent, in hoc mare decidisse, in fabulis est. Strabo, Ptolemæus, Mela Ἰκαρίαν, *Icariam,* quatuor syllabis vocant: aliis est Ἴκαρος, *Icarus,* syllabis tribus. Thucydides lib. III pag. 190 προσμίξαντες τῇ Ἰκάρῳ καὶ Μυκόνῳ, *adpellentes ad Icarum & Myconum insulas.* Scylax Periplo pag. 130 ἀπὸ Ἰκάρου πλοῦς εἰς Σάμον προσαριστίδιος, *ab Icaro in Samum nauigatio antemeridiana.* Plinius lib. IV cap. XII in Sporadibus: *Icarus, quæ mari nomen dedit, tantumdem ipsa in longitudinem patens, cum oppidis duobus, tertio amisso:* * *ante vocata Doliche,*** *& Macris, & Ichthyoëssa.* Europæ videtur adiudicare: at ipse lib. V cap. XXXI, *Ioniæ ora habet Icaron.* Et Strabo & Ptolemæus scribunt in Asia, vbi est. Ambitus insulæ secundum Strabonem est CCC stadiorum: longitudo secundum Plinium lib. IV cap. XII decem & septem M. P. Quare castigandus est Scylax, qui dicto loco per CCC stadia definit μῆκος, *longitudinem.* non μῆκος, sed περίμετρος cum Strabone scribendum erat. Ceterum de numero oppidorum conuenit, & Scylax quoque pag. 50 dicit: Ἴκαρος δίπολις, *Icarus duo oppida habet.* Strabo πολισμάτια, *oppidula* vocat, quorum alteri sit nomen Οἰνόη, *Oenoë,* alteri, Δράκανον, *Draconum,* vti etiam promontorium, cui subiacet, vocabatur *Draconum,* Samo obuersum, a qua octoginta abest stadiis. Sic olim fuerat: Strabonis ætate deserta insula. Lib. X sub finem: ἡ μὲν Ἰκαρία ἔρημός ἐστι, νομὰς δ' ἔχει, καὶ χρῶνται αὐταῖς Σάμιοι, *Icaria* [nunc] *deserta est: pascua vero habet, quibus Samii vtuntur.* Fuit præterea Dianæ templum in insula, cui Ταυροπόλιον, *Tauropolium* nomen: ipsa ἀλίμενος quidem, *siue capaci portu;* ὑφόρμους vero habet, & πρόσορμον, *minores stationes nauium, & adpellendi commodum locum.* Hæc ex Strabone. Mare circumfluum *Icarium* vocatur. Ovidius IV Fastor. vers. 565

Hinc init Aegæum, quo Cycladas adspicit omnes,
Ioniumque rapax, Icariumque legit.

Et Horatius lib. I Carm. oda I

Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium & oppidi
Laudat rura sui.

* De Pramne, monte Icariæ vitifero vid. annotat. Brodæi ad Epigramm. Græc. lib. II c. συμποτ. ἀστεῖσμ. p. 250.

** Apollodorus II c. 6. § 3 ab Hercule Dolichen nomen in Icariam mutatum esse ait, ob sepultum ibi a se Icarum.

XX.

PATMOS, siue PATHMOS, in Sporadibus numeratur a Plinio lib. IV cap. XII. *Patmos*, inquit, *circuitu triginta* M. P. Strabo sub finem libri X, ἐν ᾧ καὶ αὐτή, καὶ Σάμος, καὶ Κῶς ἐςὶ, καὶ αἱ ἄρτι λεχθεῖσαι Κορασσίαι, καὶ Πάτμος καὶ Λέρος, *in quo* [Icario mari] *& ipsa* [Icaria] *sita est, & Samos, & Cos, ac modo dictæ Corassiæ, & Patmus, & Lerus.* Eustathius, quamquam & hic Christianus, Thessalonicensis episcopus, rerum tamen profanarum scriptor, ad Dionysii vers. 530 τῶν Σποράδων ἐςὶ καὶ Πάτμος περὶ τὸ Ἰκάριον πέλαγος, *ex Sporadibus est etiam Patmos in Icario pelago.* præter hos vix aliquid in profanis monimentis de hac insula inuenimus, quæ solo sancti Ioannis exsilio & apocalypsi est clarior facta. Is de se cap. I scripsit ἐγὼ ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ, *Ego eram in insula, quæ Patmus vocitatur.* Et Eusebius lib. III Hist. eccl. cap. XVIII de Ioanne, Πάτμον οἰκεῖν καταδικασθῆναι, *in insulam Patmum relegatum fuisse.* Sic Græci omnes per T Πάτμος scribunt, nemo, quod sciamus, per Θ: an vero genuina illa scriptura sit, dubitant eruditi viri; immo quidam negant, inducti vno Severi nummo, quem Carolus Patinus pag. 285 inscriptum refert ΕΝΠΑΘΜΩΔΑ, quod legunt ἐν Πάθμῳ, recisis extremis litteris, tamquam aliud significantibus: nec vero tollunt omne dubium, quia ratio inscribendi nummos a populo aut loco vbique alia obseruatur, quam per ἐν præpositionem.

XXI.

Adiacet LEROS, Λέρος, parua insula, quam modo ex Strabonis verbis cognouimus. Memorat Plinius lib. IV cap. XII in Sporadibus. Et lib. V cap. XXXI *In Cariæ ora, quæ vocantur Argiæ, numero viginti: & Hyetussa, Lepsia, Leros.* Et rursus Strabo lib. XIV pag. 437 Anaximenem Lampsacenum scripsisse refert, ὅτι καὶ Ἴκαρον τὴν νῆσον καὶ Λέρον Μιλήσιοι συνῴκισαν, *Icarum insulam & Icarum Milesiorum esse colonias.* Apud Herodotum, lib. V extremo, Hecatæus bello Persico consilium dat, si Mileto eiicerentur, ἐν Λέρῳ τῇ νήσῳ τεῖχος οἰκοδομησάμενον, *munimentum in Lero insula ædificaturum esse.*

XXII.

Supra Miletum, ὑπὲρ Μίλητον, vt ait Byzantius Stephanus, sita est insula Φαρμακοῦσα, *Pharmacusa*, in qua Attalum occisum refert. Nobilior facta, quum ad eam Iulius Cæsar adolescens, a piratis caperetur. Suetonius cap. IV *circa Pharmacusam* insulam a prædonibus *captus est.* Eadem Plutarchus sub initium Vitæ: ἁλίσκεται περὶ τὴν Φαρμακοῦσαν νῆσον ὑπὸ πειρατῶν, *capitur circa Pharmacusam insulam a piratis*. Memorat & Plinius lib. IV cap. XII in insulis inter Cretam & Asiam positis.

XXIII.

Propior Mileto, seu ante ipsam vrbem, est insula LADE, pluribus commemorata. Herodotus lib. VI cap. VII ἡ Λάδη ἐςὶ νῆσος μικρὴ ἐπὶ τῇ πόλι τῇ Μιλησίων κειμένη, *Lade est insula parua, supra vrbem Milesiorum sita.* Thucydides lib. VIII pag. 561 *Athenienses, quum a Milesiis non reciperentur,*

rentur, ἐν Λάδῃ τῇ ἐπικειμένῃ νήσῳ ἐφώρμων, *in Ladam, obiacentem* [vrbi Mileto] *impetum fecerunt.* Strabo lib. XIV pag. 437 de Mileto: πρόκειται ἡ Λάδη νῆσος πλησίον, *ante vrbem Lade insula in propinquo sita est.* Et Pausanias Attic. cap. XXXV ἔστι τοῖς Μιλησίοις πρὸ τῆς πόλεως Λάδη νῆσος, ἀπεῤῥώγασι δὲ ἀπ' αὐτῆς νησῖδες, *Milesiorum ante vrbem est insula Lada, a qua paruæ aliæ quasi abruptæ sunt,* quas Strabo prædonum ὑφόρμους, *stationes* dicit habere. Arrianus Expedit. Alex. lib. I pag. 52 ἐν τῇ νήσῳ τῇ Λάδῃ· κεῖται δὲ αὕτη ἐπὶ τῇ Μιλήτῳ, *in insula Lada: imminet autem hæc Mileto.* Et Plinius lib. V cap. XXXI *Ioniæ ora habet Laden, quæ prius Late vocabatur, atque inter ignobiles aliquot, duas Camelidas, Mileto vicinas.* Stephanus vocat νῆσον Αἰολίδος, *Aeolidis insulam :* sed Ionicam fuisse, vero est similius. Idem gentile Λαδαῖος, *Ladæus* format, quod illustrissimus vir Ez. Spanhemius ex vetere nummo, ΛΑΔΕΩΝ inscripto, ostendit esse Λαδεύς.

XXIV.

Inter Laden & Patmum est *Minyia* Ptolemæi: cuius Græca quidam (in quibus & Agathodæmon est) minus intellexerunt, hanc, & plures alias, pro oppidis vnius Amorgi insulæ habentes. Nam in Myrtoo mari (quod secus ac Strabo in ora nominat Ptolemæus, vt lib. II cap. XIV ostendimus) sunt Ptolemæo νῆσοι, *insulæ* hoc ordine:

Αμόργου πόλις,	*Amorgus cum oppido:*
Αρκεσίνη,	*Arcesine,*
Βελγιαλὶς,	*Belgialis,*
Μινυΐα,	*Minyia,*
Κῶ ἡ πόλις	*Cos cum vrbe,*
Αστυπαλαία ἡ πόλις	*Astypalæa cum vrbe.*

Quis non videt, quæ inter Amurgum & Con interponuntur, separatas insulas, sed sine oppidis esse, non autem oppida Amorgi vnius?

XXV.

CARYANDA quoque est insula inter Myndum & Bargyliam sita, vt recte Strabo obseruauit lib. XIV pag. 452, licet mendose ei adiectum sit, in continentis λίμνῃ, *lacu* esse positam. In sinu enim maris, qui inter dictas vrbes excurrit, sita est. Ipse Caryandensis Scylax pag. 91 inter insulas marinas posuit: Κάλυμνα νῆσος, Καρυάνδα νῆσος καὶ πόλις καὶ λιμὴν, οὗτοι Κᾶρες· νῆσος Κῶς καὶ πόλις καὶ λιμὴν κλειστός. *Calymna insula, Caryanda insula & oppidum & portus; Cares incolæ: insula Cos & vrbs cum portu clauso.* Et Plinius lib. V cap. XXXI de insulis ante Asiam, post Nisyron: *Hinc Caryanda cum oppido.* Strabonis ergo λίμνη, *lacus*, vox prauata est, & λιμὴν, *portus* cum Scylace in locum eius subficiendum: quod etiam Abr. Berkelio ad Steph. in hac voce visum est.

XXVI.

COS, Κῶς, clara in primis insula. Plinius lib. V cap. XXXI *Nobilissima in eo sinu Cos, ab Halicarnasso quindecim M. P. distans, circuitu centum: vt plures existimant, Merope vocata: Cea, vt Staphylus: Meropis, vt Diony-*

Dionysius: * *dein Nymphæa.* Stephanus plura nomina addit, Καρὶς, *Caris:* item Κώως, Κόως, Κόος & Κέως: primo loco autem ἡ Μεροπὶς, *Meropis* posita, quod nomen modo, Plinio auctore, percepimus. Hinc est, quod Thucydides vtrumque nomen coniunxit lib. VIII pag. 574. ἐς Κῶν τὴν Μεροπίδα ἐν τῷ παράπλῳ ἀποβὰς, *in Con Meropidem, quum præternauigaret, descendens.* Ad quem locum hoc scholion adpositum est: τὴν Μεροπίδα περιττῶς προσέθηκεν. οὐ γάρ ἐστι καὶ ἄλλη, ἀλλὰ μόνη αὐτή. *Vocem* Meropidem *superflue adiecit: non enim alia etiam* [Cos] *est, sed hæc est sola.* At Stephanus etiam Aegypti quamdam vrbem narrat, quæ hoc nomine Κῶς, *Cos,* adpelletur: alii Κρῶς, non Κῶς, illam Aegyptiam dicendam, ex eodem Stephano in Κρῶς, Hecatæi auctoritate vso, coniiciunt.

2. Vrbem habuit Cos insula, quæ Straboni prius dicta fertur *Astypalæa,* deinde communi cum insula vocabulo Κῶς, *Cos.* Olim ἀτείχιστος, *sine muro* fuit, vt Thucydides dicto loco refert: postea idem extremo lib. VIII de Alcibiade tradit, καὶ Κῶν ἐτείχισε, *etiam Con muro cinxit.* Antiqua in primis vrbs, ab Homero etiam laudata. Catalogo vers. 184

> Καὶ Κῶν Εὐρυπύλοιο πόλιν,
> *Et Con Eurypyli vrbem.*

Et alia forma Iliad. Ξ vers. 255, ac O vers. 28

> Καὶ μιν ἔπειτα Κόων δ᾽ εὐναιομένην ἀπένικας,
> *Et ipsum postea Coon bene habitatam asportasti.*

Scylax: νῆσος Κῶς, καὶ πόλις, καὶ λιμὴν κλειστός, *Insula Cos, & vrbs, & portus clausus.* Pomponius Mela lib. II cap. VII de insulis: *In Caria Cos: in Lycia Rhodos.* Vrbs, quod Strabo lib. XIV adnotauit, non magna, sed κάλλιστα πασῶν συνῳκισμένη, *optime condita:* insula vero εὔκαρπος πᾶσα, οἴνῳ δὲ ἀρίστη, *tota quidem frugifera, optima autem generosi vini prouentu,* ** vt Chios & Lesbos, quibuscum Strabo comparat.

3. Clarissimi alumnorum Hippocrates & Apelles, vterque artis princeps suæ. De Hippocrate Strabo XIV pag. 452: de Apelle Plinius XXXV cap. X, Ouidius III de Arte A vers. 401.

4. Et Aesculapii templum in suburbio nobilissimum, & donariis opulentum fuit, quod itidem Strabo ibidem descripsit.

5. Etiam vestes *Coæ,* tum tenuitate tum colore fuerunt laudatæ. Horatius lib. IV oda XIII in Lycen:

> *Nec Coæ referunt iam tibi purpuræ*
> *Nec clari lapides tempora.*

Et Propertius lib. I elegia II

> *Et tenues Coa veste mouere sinus.*

ac lib. IV elegia II *Indue me Cois.* Et Tibullus lib. II elegia IV *Coa puellis Vestis.* Et eodem libro elegia VI vers. 35

> *Illa gerat vestes tenues, quas femina Coa*
> *Texuit, auratas dispositique vias.*

XXVII.

* Et Diodorus XIII pag. 168.
** Vid. etiam Demosth. adu. Lacrit. p. 596 B.

XXVII.

Ab Co vel Coa insula abruptam quidam crediderunt esse *Nisyron*, insulam aliam, antea *Porphyrin* dictam. Strabo lib. x extremo: φασὶ τὴν Νίσυρον ἀπόθραυσμα εἶναι τῆς Κῶ, *Aiunt Nisyrum fragmentum esse insulæ Co.* Et Plinius lib. v cap. XXXI *Nisyron abruptam illi* [Co] *putant, quæ Porphyris antea dicta est.* Sed LX prope stadiis a Co diremta illa est, *Telon* versus sita, quæ ad *Carpathum* inclinat; vti etiam *Casos*: de quibus quemadmodum etiam de *Chalce* siue *Chalcia*, quæ inter Rhodum & Telon est, quum in Europæ Aegæo, Strabone inuitante, dictum sit, & iam nobis, & deinceps post Carpathum, licebit esse breuioribus. Vide interim supra lib. II cap. XIV pag. 1278 seq.

XXVIII.

CARPATHVS per se non est tam memorabilis, quam mare, quod ab illa *Carpathium* nominatur. Plinius lib. v cap. XXXI *Rhodiorum insulæ: Carpathus, quæ mari nomen dedit: Casos, Achne olim: Nisyros, distans ab Cnido* XII *millia* IↃ, *Porphyris antea dicta: & eodem tractu media inter Rhodum Cnidumque Syme.* Strabo lib. x extr. Κάρπαθος, ἣν Κράπαθον εἶπεν Ὅμηρος, *Carpathus, quam Homerus Crapathum dixit*, metri haud dubie caussa. Verba sunt in nauium catalogo vers. 183

Οἳ δ' ἄρα Νίσυρόν τ' εἶχον, Κράπαθόν τε, Κάσον τε,

Qui vero Nisyrum colebant, Crapathumque, & Casum.

Addit Strabo, τετράπολις ὑπῆρξε, *quatuor oppida habuit*, quorum vni nomen fuerit *Nisyros*, commune cum insula vicina: Scylax autem pag. 93 Κάρπαθος, αὕτη τρίπολις, *Carpathus tria habet oppida.* Ptolemæus tantum vnam vrbem memorat Ποσείδιον nomine, hoc est *Posidium* siue *Neptunium*; & duo promontoria *Thoanteum* & *Ephialtium.* Ambitus insulæ secundum Strabonem est CC stadiorum: longitudo C Scylacem Periplo extremo: distantia ab Rhodo itidem C stadia. Incolæ *Carpathii*: Golzii nummo ΚΑΡΠΑΘΙΩΝ. Hodie hæc insula vocatur *Scarpanto.* * De mari Carpathio plures auctores. Horatius lib. I od. XXXV

Quicumque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.

Ouidius lib. II Amor. elegia VIII

Carpathium tepidos per mare ferre notos.

Et Propertius lib. II elegia V

Non ita Carpathiæ variant aquilonibus undæ.

Et Iuuenalis satyra XIV vers. 277

- - - *veniet classis quocumque vocarit*
Spes lucri: nec Carpathium Gætulaque tantum
Aequora transiliet.

XXIX.

CASVS a Carpatho abest LXX stadiis: habet vrbem eiusdem nominis,

* Meminisse de huiusmodi nominibus velim lectores, quæ Sponius obseruauit de nomine *Scio*, *Stampul* & similibus.

nis, vt Strabo & Ptolemæus tradunt: cetera supra ex Homero & Plinio prædicta. Circumiacent plures paruæ, Κασίων νῆσοι καλούμεναι, *quæ Casiorum insulæ*, vt Strabo lib. x extremo ait, *vocantur.*

XXX.

SYME, Σύμη, insula inter Cnidum & Loryma, secundum Strabonem lib. XIV pag. 451 quo loco & Ptolemæus posuit. Plinius laxior, vt in Carpatho iam vidimus, inter Rhodum & Cnidum eam constituens. Memorat etiam Scylax in Caria. Et Thucydides lib. VIII pag. 575 ἡ φυλακὴ τῷ Χαρμίνῳ περὶ τὴν Σύμην καὶ Χάλκην καὶ Ῥόδον ἦν, *Charmino custodia* [maris] *circa Symen & Chalcen & Rhodum commissa erat.* Et mox: τρόπαιον ἐν τῇ Σύμῃ στήσαντες πάλιν ἐς τὴν Κνίδον καθωρμίσαντο, *tropæo in Syma erecto, rursus Cnidum redierunt.* Et Herodotus lib. I cap. CLXXIV ἡ κατὰ Σύμην τε καὶ Ῥόδον θάλασσα, *mare, quod circa Symen & Rhodum est.*

XXXI.

Quam vero Χάλκην, *Chalcen* insulam vocat Thucydides, etiam Plinio est *Chalce* lib. V cap. XXXI vbi *Chalce cum oppido* memoratur: alibi, lib. IV cap. XII, idem *Chalcia* scripsit, quemadmodum etiam Strabo lib. X extremo in Sporadibus: Ἀστυπάλαια, καὶ Τῆλος, καὶ Χαλκία, *Astypalæa, & Telos, & Chalcia.*

XXXII.

TELOS autem, vt Herodotus lib. VII cap. CLIII obseruat, ἐπὶ Τριοπίῳ κειμένη, *Triopio abiacet.* Plinius lib. IV cap. XII *Telos vnguento nobilis, a Callimacho Agathussa adpellata.*

XXXIII.

ARCONNESVS insula ante Halicarnassum. Strabo lib. XIV pag. 451 de Halicarnasso: πρόκειται αὐτῆς ἡ Ἀρκόννησος, *sita ante illam Arconnesus.* Plinius lib. V cap. XXXI *In Arconneso oppidum Ceramus.* Si fuit *Ceramus* in insula, vtique alia fuit a *Ceramo*, quam in continente Strabo & Ptolemæus ponunt. Ille πολίχνιον ὑπὲρ θαλάττης, *oppidulum super mare* vocat: hic lib. V cap. II in Doride hunc ordinem seruat:

Ἁλικαρνασσός,	*Halicarnassus,*
Κέραμος,	*Ceramus,*
Κνίδος πόλις καὶ ἄκρον,	*Cnidus vrbs & promontorium.*

Ab hac igitur *Ceramicus sinus* cognominatur, non ab illa, si qua fuit, insulæ. Scylax in Caria: κατὰ ταῦτα Κεραμικὸς κόλπος τῆς Καρίας, *iuxta hæc* [Halycarnassum, Calymnam, Caryandam & Con] *est Ceramicus sinus Cariæ.* Mela lib. I cap. XVI *Cnidus in cornu peninsulæ, interque eam & Ceramicum sinum in recessu posita Euthane.* Tum pergit de Halicarnasso loqui. Ex quo adparet, *Ceramicum* sinum esse ante Con insulam, ipsumque, in cuius extremitate sita vrbs Halicarnassus est. Quod contra Isaacum Vossium notari decet, qui ad Dionysium, *Caue*, inquit, *putes, Con insulam vicinam huic sinui. Rhodo enim proximus sinus Ceramicus: Coos Triopio.* Nos vero Ptolemæum & Melam & ipsum Strabonem sequimur, qui dicto

dicto loco ait: *μετὰ Κνίδον Κέραμος καὶ Βάργασα, πολίχνια ὑπὲρ θαλάττης, post Cnidum est Ceramus & Bargasa, oppidula supra mare.*

XXXIV.

In hoc Ceramico sinu plures Plinius enumerat insulas, sed plerasque obscuras. *Non procul,* inquit, *ab Halicarnasso Pidosus. In Ceramico autem sinu Priaponesos, Hipponnesos, Psyra, Mya, Lampsemandus, Passala, Crusa, Pyrrhe, Sepiussa, Melano.* Ex his *Hipponesus* Stephano est *πόλις Καρίας, vrbs Cariæ* nulla habita insulæ mentione: *Psyra, Ψύρα eidem Stephano νῆσος μικρὰ, πλησίον Χίου, parua insula prope Chium,* cuius & Homerus nomine Ψυρίης meminerit Odyss. Γ v. 171, quæ si ibi est, satis longe a sinu abest Ceramico. Puto autem, definisse chorographum ita illius sedem, quia proximis, quæ sequuntur, verbis de Chio & Mimante agit. *Pyrrha* Ptolemæo est oppidum Cariæ prope Mæandrum, seu inter ostia eius & Heracleam. *Passala,* Πάσσαλα, Stephano est Μυλασσέων ἐπίνειον, *Mylassensium navale.* Cetera ignorantur.

RHODVS INSVLA. *

XXXV.

De Rhodo Plinius præclare lib. v c. xxxi *Pulcherrima & libera Rhodus circuitu* cxxv m. *passuum, aut si potius Isidoro credimus;* ciii. *Habitata vrbibus Lindo, Camiro, Ialyso; nunc Rhodo. - - - Vocitata est antea Ophiusa,* ** *Asteria, Aethria, Trinacria, Corymbia, Pœeessa, Atabyria ab rege: deinde Macaria & Oloessa.* Pomponius Mela lib. ii cap. vii ita: *In Ionia Chios & Samos, in Caria Cos; in Lycia Rhodos. In illis singulæ sunt iisdem nominibus vrbes: in Rhodo tres quondam erant, Lyndos, Camiros, Ialysos.* Hæ etiam solæ a Ptolemæo in hac insula numerantur, Κάμειρος, Λίνδος, Ιηλυσσός, *Camirus, Lindus, Ialyssus,* quas male Ptolemæus; recte Strabo ita ordinat, ut *Lindus* in orientali latere sit, sed in austrum vergat, respiciatque Alexandream: *Camirus* sedeat in plaga occidentali: septemtrionem teneat *Ialysus,* vt vero non vltra lxxx stadia a noua Rhodiorum vrbe recedat.

2. Originem harum vrbium Diodorus Siculus ostendit lib. iv cap. lx, Tlepolemum, Herculis filium, τρεῖς ἐν αὐτῇ [Ῥόδῳ] καταστῆσαι πόλεις, Λίνδον, Ιηλυσὸν, Κάμιρον, *tres in Rhodo condidisse vrbes, Lindum, Ielysum, Camirum:* qui, constitutis illis, cum Agamemnone aduersus Troiam profectus sit. Alii Heliades, vt Strabo refert lib. xiv pag. 450, condidisse tradunt, Homerico vtentes versu catalog. 163

Λίνδον, Ιηλυσσόν τε, καὶ ἀργινόεντα Κάμειρον,
Lindum, Ielysumque, & splendidam Camirum.

Helia-

* Olim insula non fuerat. Vide infra notas ad *Peræam* lib. iii cap. 3 Omnia *Rhodi* commemorabilia libris duobus complexus est Meursius A. 1675 Amstelodami vna cum *Creta* & *Cypro* editis.

** *Telchines & Carpathii Rhodum insulam quæ Ophiussa antea vocabatur, quasi tuta possessione ceperunt.* Orosius I hist. c. 7 Quare *Telchinis* appellari cœpit, teste Strabone xiv pag. 966, item *Stadia.*

Heliades autem, Ἡλιάδαι, dicuntur, Solis nepotes, *Ialysus, Camirus, Lindus*, singuli auctores suarum vrbium, conditoris nomen referentium. Vide Cicer. lib. III de Nat. deor. cap. XXI, & ibi VCL. Iac. Gronouium interpretantem; & Pindarum Olymp. VII vers. 135. *

3. Has vero vrbes exhausit, vt decrescerent, vrbs noua ad promontorium in orientem versum, quæ commune insulæ sibi nomen Ῥόδος, *Rhodus* vindicauit, exculta & bonis legibus instituta, iisque decorata ornamentis, vt vix, quæ cum illa conferretur, haberet. ** Strabo dicto loco: *ἡ νῦν πόλις ἐκτίσθη κατὰ τὰ Πελοποννησιακὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχιτέκτονος, ὥς φασιν, ὑφ' οὗ καὶ ὁ Πειραιεύς, noua vrbs* [Rhodus] *condita est circa Peloponnesiacum bellum, ab eodem architecto, vt aiunt, a quo etiam conditus Piræeus fuit*. Addit, prius Lindios, & Camirenses, & Ialysios καθ' αὑτοὺς ἐπολιτεύοντο, *quosque propriam rempublicam habuisse: μετὰ ταῦτα δὲ συνῆλθον ἅπαντες εἰς τὴν Ῥόδον, postea vero omnes in vrbem Rhodum coiuisse*. ***

4. Vt de *Lindo* incipiamus, eius situm supra ex Strabone ostendimus, in austrum ab vrbe Rhodo inclinare ita, vt ex Rhodo Lindum nauigantibus, insula Rhodus a dextra sit. Hæc præ ceteris se conseruauit, ne omnis ab noua vrbe exhauriretur. Eustathius in Dionysii perieges. vers. 505 ἡ Λίνδος καὶ μέχρι νῦν περιαδομένη, *Lindus etiam nostro tempore laudata est*. Nec hodieque desiit, quamlibet diminuta, sed Theuenotio, nobili peregrinatore, teste, est *vne petite ville, avec vne fort bonne forteresse*. Patria hæc fuit Cleobuli, qui in septem sapientibus laudatur. Minerua ibi adeo culta fuit, vt cognomen quoque ab vrbe acciperet *Lindiæ*. Strabo prædicto loco: ἱερὸν δ' ἐστὶν Ἀθηνᾶς Λινδίας αὐτόθι ἐπιφανές, *templum illustre ibidem est Mineruæ Lindiæ*. Etiam Herculis sacra maledica ibidem celebrata. Lactantius lib. I cap. XXXI *Apud Lindum, quod est oppidum Rhodi, Herculis sacra sunt, quorum a ceteris longe diuersus est ritus: siquidem non εὐφημία, vt Græci appellant, sed maledictis & exsecratione celebrantur, eaque pro violatis habent, si quando inter solemnes ritus vel imprudenti alicui exciderit bonum verbum.*

5. Post Lindum Straboni sunt Ἰξία χωρίον καὶ Μνασύριον, *Ixia pagus & Mnasyrium*, quæ in austrum oportet cadere, aut in flexum insulæ ad occidentem.

6. Deinde est mons Ἀτάβυρις *Atabyris*, præcelsus, ἐν ᾧ ἱερὸν Διὸς Ἀταβυρίου, *in quo templum Iouis Atabyrii est*. Et montis & Iouis Atabyrii, sed prauato vocabulo, M loco B posito, mentionem habet Diodorus Siculus lib. V cap. LIX, qui propterea emendandus est. Recte autem id nomen refert Lactantius lib. I Instit. cap. XXII. *Constituta sunt templa Ioui Atabyrio,*

* Lucian. Amor. pag. 878 ἄχρι τῆς ἡλιάδος ἀφίμενοι Ῥόδου. *donec ad Soli sacram Rhodum delati.* Et mox Ἐστὶ γὰρ ὄντως ἡ πόλις ἡλίου, πρέπον ἔχουσα τῷ θεῷ τὸ κάλλος. *Ea enim* Rhodus *vere solis vrbs digna deo pulcritudine prædita.*

** Vide Polyb. V cap. 88, 89, 90 de fatis vrbis huius, quæ terræ motu conquassata est. Sed ciuium solertia & calliditate mox refecta. Nam regum & ciuitatum liberalitate casum suum reparare & sustentare nouerant.

*** Adde huc Diodor. XIII pag. 196 ab ipso quoque Autore infra citatum.

rio, *Ioui Labrandeo:* sed in eo dissentimus, quod Atabyrium hospitem Iouis & in bello adiutorem faciat: quemadmodum Plinius insulam *ab rege* Atabyriam dictam fuisse supra memorauit. A monte potius hoc nomen est, vt Strabo & Diodorus consentiunt. Quibus & Apollodorus lib. III cap. II accedit de Althemene, Minois nepote, dicens: ἀναβὰς δὲ ἐπὶ τὸ Αταβύριον καλούμενον ὄρος - - - ἱδρύετο βωμὸν Αταβυρίου Διὸς, *conscenso monte Atabyrio, aram Iouis Atabyrii constituit.* Venerat autem ex Creta in Rhodum. Et Pindarus Olymp. VII vers. 159

- - - ὦ Ζεῦ πάτερ νώ-
τοισιν Αταβυρίου
Μεδέων,

O Iuppiter pater iugis Atabyrii dominans. Manauit religio in alias regiones. Polybius lib. IX cap. XXI de Agrigento Siciliæ, Rhodiorum colonia ἐπὶ τῆς κορυφῆς Αθηνᾶς ἱερὸν ἔκτισαι καὶ Διὸς Αταβυρίου, καθάπερ καὶ παρὰ Ροδίοις, *in summo vertice Mineruæ templum exstructum, & Iouis Atabyrii, sicut apud Rhodios.*

7. Post Atabyrin montem in occidentali latere est vrbs *Camirus*, Κάμειρος, ideoque ex Cnido soluentes Lacedæmonii πρώτη Καμείρῳ προσέβαλον, *primum ad Camirum adpulerunt*, vt Thucydides lib. VIII pag. 576 obseruauit: qui tum ἀτείχιστον, *sine munimentis* hanc vrbem fuisse, adiecit. Stephanus, Κάμιρος scripsit sine diphthongo: cum ea, Κάμειρος, Homerus, Strabo, Ptolemæus, Thucydides, Diodorus, vt friuola Eustathii ad Dionysium vers. 505 sit ratio discriminandi, quasi Κάμειρος proprium viri nomen sit; Κάμιρος vrbis. Quod enim hæc vrbs ab illo Καμείρῳ fertur condita; vero est simillimum, eodem etiam plane modo scribendam esse.

8. In septemtrione fuit *Ialysus*, Ιάλυσος, quam ita Strabo scribit, & Diodorus Siculus, ac quod ad vocalem pertinet, chorographus Byzantius; & Latini, Plinius & Mela: Græci ceteri, Homerum Ionicum poetam plerumque sequuti, Ιήλυσος, siue Ιήλυσσος, *Ielysus, Ielyssus.* Geminant sibilum Homerus, forte metri caussa, & Ptolemæus cum Stephano. Strabo κώμην, *pagum,* non vrbem vocat, quod forsan hanc plurimum noua vrbs Rhodus, tantum LXXX stadiis disiuncta, exhauserat. Acropolin habuit, Strabone testante, cui a situ & munitione nomen Ὀχύρωμα, *Ochyroma.* Circumiecta regio Ιαλυσία, *Ialysia* vocatur. Diodorus lib. V cap. LVII οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ Ηλίου παῖδες κατέμειναν ἐν τῇ Ρόδῳ, καὶ κατῴκισαν ἐν τῇ Ιαλυσίᾳ, κτίσαντες πόλιν Αχαΐαν, *ceteri Solis filii manserunt in Rhodo, & condentes vrbem Achaiam, in Ialysia regione habitarunt.* Athenæus lib. VIII cap. XVI ἐν τῷ Ιαλυσῷ πόλιν ἰσχυροτάτην, τὴν Αχαΐαν καλουμένην, *vrbem in Ialyso munitissimam, Achæam dictam* descripsit. Hæc vrbs Rhodi antiquissima & omnium forte prima, cuius quod nulla posthac mentio existit, Meursio videtur lib. I de Rhodo cap. IX, cum Ialyso postmodum coaluisse. Alii primos Rhodi incolas *Telchinas*, Τελχῖνας dicunt. Idem Diodorus lib. V cap. LV τὴν νῆσον τὴν ὀνομαζομένην Ρόδον πρῶτοι κατῴκησαν οἱ προσαγο-

ἀγορευόμενοι Τελχῖνες, *insulam Rhodum primi coluerunt, qui Telchines adpellantur.* A quibus, tamquam inuentoribus simulacrorum *Apollo Telchinius* apud Lindios, & *Iuno Telchinia* apud Ialysios, vt ibidem Diodorus tradit, cognominabantur. Ouidius lib. VII Metamorph. vers. 365

Phœbæamque Rhodon, & Ialysios Telchinas.

9. Has vrbes, vt supra ex Strabone ostendimus, vrbs noua *Rhodos,* Peloponnesiaci belli tempore condita, vltro concedentibus incolis, exhausit, vt saltem decrescerent amitterentque priorem dignitatem. Diodorus Siculus lib. XIII cap. LXXV (Olympiadis XCIII anno I) de trium harum vrbium habitatoribus, μετῳκίσθησαν εἰς μίαν πόλιν τὴν νῦν καλουμένην Ῥόδον, *translati sunt in vnam vrbem, quæ nunc vocatur Rhodus.* De splendore vrbis supra diximus, quem *colossus* auxit, stupendæ magnitudinis statua, Soli dedicata, de qua ita Plinius lib. XXXIV cap. VII *Ante omnes fuit Solis colossus Rhodi, quem fecerat Chares Lindius, Lysippi discipulus. Septuaginta cubitorum altitudinis fuit. Hoc simulacrum post quinquagesimum sextum annum terræ motu prostratum,* * *sed iacens quoque miraculo est. Pauci pollicem eius amplectuntur. Maiores sunt digiti, quam pleræque statuæ. Vasti specus hiant defractis membris.* Cælo mitissimo vti hanc insulam, ex eo quoque constare potest, quod de vrbe Rhodo tradit Plinius lib. II cap. LXII, *Rhodi & Syracusis numquam tanta nubila obduci, vt non aliqua hora Sol cernatur.* Quod Solinus cap. XI repetiit: *Numquam,* inquit, *ita cælum nubilum est, vt in sole Rhodus non sit.*

10. Maxime vero studia militiæ naualis & vniuersæ rei nauticæ, nec non litterarum, hoc est philosophiæ & eloquentiæ Rhodios commendabant. Cicero pro Lege Manil. cap. XVIII *Rhodiorum vsque ad nostram memoriam disciplina naualis & gloria remansit.* De bellica virtute Romanorum testantur bella, quorum illi plerumque erant socii, ideoque magnis præmiis ornati, possessionibus in Asia Antiochi bello, quas Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX enarrat: & insulis a Sulla Mithridatis bello, Cicerone referente lib. I ad Quintum fratrem epist. I cap. XI. De litterarum studiis, eloquentia in primis, idem Tullius in Bruto cap. XIII & XCI consulatur: de philosophia & mathesi Vitruuius procemio libri VI Aristippi Socratici exemplo; & Liuius epitoma LXIX de Numidico Metello.

11. Nummi Rhodiorum multi in cimeliis habentur, in quibus singularis est, quem vir illustris Ezech. Spanhemius pag. 784 produxit, cum effigie Solis radiati in vna, Victoriæ in altera parte, inscriptum ΕΛΕΥΘ. ΡΟΔΙΩΝ, *Libertas Rhodiorum,* seu *Liberorum Rhodiorum.* Caput radiatum, quod Solis insigne est, sacratam huic numini vrbem fuisse significat. De libertate, præter Plinium, quem supra adlegauimus, vere Tacitus lib. XII cap. LVIII *Redditur Rhodiis libertas, adempta sæpe aut firmata, prout bellis externis meruerant, aut domi seditione deliquerant.* Ademerat paullo ante imperator Claudius, quod Romanos quosdam ciues ἀνεσκολόπισαν,

* Adde huc Polybii V c. 88, 89, 90 supra citata.

σαν, in crucem egerant, vt Dio Cassius lib. LX pag. 681 refert; quam mox reddidit, Suetonio testante cap. XXV: rursus postea ademit eam Vespasianus, vt Suetonius tradit cap. VIII, & ex illo repetit Eutropius lib. VII cap. XIII.

CAPVT III

DE

ASIAE CIS TAVRVM ANTIQVO STATV IN PARTIBVS MARITIMIS.

I.

ASiam cis Taurum etiam Asiam intra Halyn adpellari, supra cap. I libri huius III, Strabone auctore, demonstratum est. Quanta illa fuerit, & quot complexa prouincias ac regiones, idem Strabo lib. II pag. 89 declarat. ἡ ἐντὸς Ἅλυος χώρα λεγομένη, *quæ intra Halyn regio vocatur,* eam περιέχειν, *continere* dicit ad Pontum & Propontidem sitos *Paphlagones, Bithynos, Mysos,* καὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ λεγομένην Φρυγίαν, ἧς ἐστὶ καὶ ἡ Τρῳάς· *& Hellespontiacam Phrygiam, cuius pars & Troas est:* ad Aegæum mare *Aeolidem, Ioniam, Cariam, Lyciam:* in mediterraneis autem *Phrygiam magnam,* cuius pars sit Gallogræcorum *Galatia,* & *Epictetos;* & *Lycaones,* & *Lydi.* Nos, quæ sub Ponto sunt, ad aliud caput reseruamus, a Propontide incipientes oram legere: inde ad Hellespontum & Aegæum progressuri, vt ad interiora tandem veniamus siue mediterranea. Primi igitur *Mysi* sunt Strabonis ordine, a septemtrione progredientis in austrum.

SECTIO I.

MYSIA VTRAQVE.

II.

Geminam esse MYSIAM, clare demonstrat Strabo lib. XII pag. 393. *Bithynis,* inquit, *contermini ab austro sunt, qui circa Mysium Olympum incolunt, cognomine Mysi & Phryges. Harum gentium vtraque duplex est* (ἑκάτερον τὸ ἔθνος διττόν ἐστι) Postquam de Maiore & Minore Phrygia deinde differuit, addit: Μυσία τε ὁμοίως, ἥτε Ὀλυμπηνὴ συνεχὴς οὖσα τῇ Βιθυνίᾳ, καὶ τῇ Επικτήτῳ· καὶ ἡ περὶ τὸν Κάϊκον καὶ τὴν Περγαμηνὴν μέχρι Τευθρανίας καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ, *Mysia itidem similiter: alia Olympena, Bithyniæ contigua &* [Phrygiæ] *Epicteto: alia est circa flumen Caicum & Pergamenen, vsque Teuthraniam & Caici ostia.* Non dicit clare aliam *Maiorem* Mysiam esse, aliam *Minorem:* nec vox ὁμοίως id certo & indubitate persuadet; cui satis est τὸ διττὸν, *duplicitatem* hoc loco significare: nec facile apud alium veterum distinctionem illam inuenies. Ptolemæus autem lib. V cap. II *Minoris* mentionem habet: πόλεις εἰσὶ μεσόγειοι, Μυσίας μὲν μικρᾶς τῆς ἐφ' Ἑλλη-

σπόντῳ, vrbes mediterraneæ ſunt, Myſiæ quidem Minoris, quæ ſupra Helleſpontum eſt, reliqua. Ergo datur etiam *Myſia Maior*, & quia Minor ad Helleſpontum eſt, Maior erit illa, quam Strabo dixit circa Caicum eſſe & Pergamum. Hæc eſt, de qua Pomponius Mela lib. I cap. XVIII *Proxima regio, ex quo ab Aeoliis incoli cœpit, Aeolis facta, ante Myſia.* Et Plinius Melam ſequutus lib. V cap. XXX *Aeolis proxima eſt, quondam Myſia adpellata.* Vterque hoc dicit, ampliſſimam olim hanc Myſiam ante Aeoliorum coloniam fuiſſe: poſtea accedentibus his ex Græcia, in arctum hæc Myſia contracta, eos limites accepit, quos Strabo ſupra delineauit, circa Caicum fluuium & Helleſpontum: quum reliqua pars deinde *Aeolis* ſiue *Aeolia* fuerit nominata.

III.

Meminit Strabo quoque *Myſiæ Combuſtæ* lib. XIII pag. 431, * vbi Scepſium dicit putaſſe, ** *ἐν τῇ κατακεκαυμένῃ τῆς Μυσίας τοὺς Ἀρίμους τιθέντας, in Combuſta* [regione] *Myſiæ eſſe Arimos ponendos.* Sed poſt paullo, prope finem libri, dubitat, Myſiæ an Lydiæ ſit regiuncula illa contribuenda. Longam quum dixit IↃ ſtadiorum, latam CCCC, adiicit, *εἴτε Μυσίαν χρὴ καλεῖν, εἴτε Μηονίαν· λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως, ſiue Myſiam decet vocare, ſiue Meoniam (*Mæoniam) quæ Lydia eſt. Ipſe vero aliquoties ad Myſiam reduxit. Ibidem hoc ordine ſcripſit: *μετὰ Λυδούς εἰσι οἱ Μυσοὶ καὶ πόλις Φιλαδέλφεια, poſt Lydos ſunt Myſi & vrbs Philadelphia:* Philadelphia autem vicina Sardibus, & vtraque ad Tmoli montis radices ſita eſt. Quod vero ipſe Strabo dicit lib. XII pag. 388 *διορίσαι τοὺς ὅρους χαλεπὸν, τούς τε Βιθυνῶν, καὶ Μυσῶν, καὶ Φρυγῶν καὶ ἔτι Δολιόνων τῶν περὶ Κύζικον, καὶ Μυγδόνων, καὶ Τρώων, difficile eſt terminos definire Bithynorum, Myſarum, & Phrygum & Dolionum circa Cyzicum, & Mygdonum, & Troum;* vtcumque poterimus, inter harum gentium fines verſabimur, vt euilibet, quæ certiora ſunt, tribuamus, cetera lectoris arbitrio permittentes, quo velit, referre, aut cui populo adiudicare.

IV.

MYSIA illa iuxta Olympum, *** quæ inde *Olympena* cognominatur, & olim *Minor* fuit cenſa, ac etiamnum ab eruditis *Minor* adpellatur; ſita eſt ad Propontidem, inde in mediterranea procurrens. Ptolemæus quidem non ad hanc partem adſcriptum nomen *μικρᾶς, minoris* in Græco habet: adpoſuit vero interpres Latinus, neque male.

V.

Vrbes eius partis recenſet *Cyzicum, Parium, Lampſacum:* fluminum oſtia, *Aeſepi* (Αἰσήπου) & *Granici.* Vrbs prima *Cyzicus*, vel *Cyzicum*, in Aſiæ ciuitatibus nobiliſſima. † In inſula Propontidis eodem nomine ſita fuit,

* Vel edit. Almeloven. pag. 929.

** Adde hic nomen πιθανῶς τοὺς. quod excidit, & ſententiam græcorum verborum turbat, ſi omittatur.

*** Hunc *Olympum* in altiſſimis montibus numerat & Myſium adpellat Theophraſtus hiſtor. plantar. III c. 3.

† Οὐτα νησαίη Κύζικος ἀμφίεσεν. Epigramm. Græc. lib. III c. εἰς γυναικ. p. 315.

fuit, * sed continenti duobus pontibus iuncta, vt Strabo lib. XII pag. 396 refert: Plinius lib. V cap. XXXII & originem & iuncturam cum continente his verbis significat: *Vltra insula, quam continenti iunxit Alexander, in qua oppidum Milesiorum Cyzicum, antea vocitatum Arctonesos, & Dolionis, & Dindymis, cuius a vertice mons Dindymus.* Nomen *Dolionis*, Δολιονὶς, explicare potest, quod supra Strabo scripserat, Δολίονας περὶ Κύζικον, *Doliones circa Cyzicum habitare:* & eodem libro XII haud longe a fine, regiunculam circa Aesepum & Cyzicum Δολιονίδα, *Dolionidem* vocauit. Clarior *Cyzicus* facta, quum Mithridatis obsidionem sustinuit, liberata deinde a Lucullo. ** Vide Ciceron. pro Lege Manil. & Appiani Mithridaticum. De laudibus & ornamentis eius præclare Florus lib. III cap. V tradidit. *Cyzicum*, inquit, *nobilis ciuitas, arce, mœnibus,* *** *portu, turribusque marmoreis Asiaticæ plagæ ora illustrat.* †

VI.

Modo recitatis Plinii verbis mentio erat montis *Dindymi.* Hic mons *Dindymus*, Δίνδυμον ὄρος, imminet vrbi Cyzico, & templum Δινδυμήνης μητρὸς τῶν θεῶν, ἵδρυμα τῶν Ἀργοναυτῶν, *Dindymenæ Matris deûm* habet, *ab Argonautis conditum*, vt Strabo refert lib. XII pag. 396. Et Apollonii scholiastes ad lib. I vers. 985 Δίνδυμος ὄρος Κυζίκου, ἱερὸν τῆς Ῥέας, *Dindymus mons Cyzici, sacer Rheæ* † Non autem commiscendus est cum altero huius nominis atque sacrorum in Phrygia, seu potius in Gallogræcia, qui, eodem Strabone auctore pag. 391 imminet Pessinunti.

VII.

Hoc tractu etiam Plinii *Etheleum* flumen est, quod lib. V cap. XXXII dicit *antiquum Troadis finem, & Mysiæ initium:* distinxitque ab Aesepo, qui Homero fuit terminus Troiani regni. Ortelio videtur Strabonis χείμαῤῥος Αἰθαλόεις, *torrens Aethaloës* esse, lib. X pag. 326: at hic circa Hamaxitum in parte Troadis australi est, vt ibidem exposuit.

VIII.

Post Cyzicum Ptolemæus amnem Αἴσηπον; *Aesepum* in Propontidem deducit: In quo Strabonem lib. XII consentientem habet. Homero sæpe nominatus est, v. gr. Iliad. Δ vers. 91

Λαῶν, οἵ οἱ ἕποντο ἀπ' Αἰσήποιο ῥοάων,

Populorum, qui ipsum sequuti sunt ab Aesepi fluentis.

In hoc flumine videtur Mysos Homerus finire, & Troianam incipere regionem. Strabo lib. XII pag. 389 Καὶ τὸν Αἴσηπον τῶν Μυσῶν ὅριον παραδίδωσιν αὐτὸς

* Apud Vaillant. select. numism. Francisci de Camps p. 35 *Cyziceni* dicuntur *Neocori.*

** Et libertate donata a Romanis, quam Tiberius ob vim quamdam ciuibus Romanis illatam ei ademit. Sueton. Tiber. c. 37.

*** Cyzicus muris cincta nondum erat, quum Thrasybulus esset præfectus classi Atheniensium. Diodor. XIII pag. 167.

† Numus is ad quem modo prouocaui, Vaillantii *Coren* adpellat σώτειραν κυζικηνῶν. *Insula Polydori* propinqua fuit Cyzico. nam apud Cyzicum victoria potitus Alcibiades ibi tropæum posuit. Diodor. XIII pag. 177.

†† Add. Zosimum lib. II c. 31.

αὐτὸς ὁ ποιητής, *Aesepum Mysorum terminum ponit ipse Homerus.* Et paullo ante, probabile esse dicit, τῆς Βιθυνίας μέσην καὶ τῆς ἐκβολῆς τῆς Αἰσήπου τὴν Μυσίαν, ἁπτομένην τῆς θαλάττης καὶ διήκουσαν μέχρι τοῦ Ὀλύμπου, *Mysiam medio loco poni inter Bithyniam & Aesepi ostia, a mari ad Olympum:* post excidium Troiæ Mysos & Phryges ea loca occupasse.

IX.

Deinde Ptolemæus *Parium* oppidum ponit: & vltra hoc *Granici* ostia: Strabo autem alio ordine Granicum ponit supra Parium, quem, vt huius regionis peritiorem, sequemur. Lib XIII pag. 404 ait: τοῦ Αἰσήπου καὶ τοῦ Πριάπου μεταξὺ ὁ Γρανικὸς ῥεῖ, *inter Aesepum & Priapum fluit Granicus.* Post Priapum, ἐφεξῆς ὅμορος [χώρα] ἥτε τῶν Παριανῶν καὶ ἡ τῶν Λαμψακηνῶν, *deinde regio est & Parianorum & Lampsacenorum.* Ab Aesepo ergo primum Granici ostia ponit, deinde Priapum, postea Parium, denique Lampsacum. Et Plinius quoque in oppidorum ordine consentit lib. V cap. XXXII ab austro in septemtrionem versus enumerans: *Percote oppidum; & Lampsacum: Parium colonia: oppidum Priapos, amnis Aesepus.* nam flumen Granicum mox separatim exposuit. Oppidum autem *Priapos* maritimum erat, nomen habens, vt Strabo quoque adnotauit, ab impurissimo monstro, quod ibi colebatur. Regio vocabatur Ἀδράστεια καὶ Ἀδραστείας πεδίον, *Adrastea* siue *Adrasteæ campus,* ab vrbe eius nominis, quæ olim sita fuerat inter Priapum & Parium, eodem Strabone auctore: nisi ipsum fuit Parium, vt iam dicemus.

X.

Parium nobilius erat oppidum, etiam portu, sed meliore, quam Priapos, instructum. Attalicis temporibus auctum Priapenis opibus. Vide Strabonem. Plinius prædicto loco: *Parium colonia, quam Homerus Adrastiam appellauit.* Iam vero vidimus a Strabone distingui ab Adrastia Parium. Nihil certum, quia si fuit *Adrastia,* antiquissimis tum temporibus occidit: nisi in alia vrbe aut sub alio nomine seruata fuit. Coloniam fuisse *Parium,* Italici iuris, Paullus lege VIII de Censibus testatur: *In prouincia,* inquit, *Asia duæ sunt iuris Italici, Troas & Parium.* Et vetus inscriptio apud Sponium pag. 173 COL. IVL. PARIANAE. Eadem in nummo imperatoris Marci leguntur: COL. PARIA. IVL. AVG. Vnde etiam auctorem coloniæ cognoscimus.

XI.

Inter Lampsacum & Parium fuit Παισὸς πόλις, *Pæsus vrbs,* qua diruta Pæsani Lampsacum migrauerunt. Homerus & Παισὸν *Pæsum,* & Ἀπαισὸν, *Apæsum* adpellauit. Verba eius Strabo refert.

XII.

Lampsacus quoque vrbs ἀξιόλογος, *memorabilis,* secundum Strabonem, ἐπὶ θαλάττῃ ἐστὶν εὐλίμενος, *mari imminet, & bonitate portus gaudet,* sita e regione Callipolis in Chersoneso Thraciæ. Vitifera regio, ideo Lampsacus Themistocli ab Artaxerxe donata, *vt inde vinum sumeret,* quod Nepos in Vita refert. Diodorus de eadem re lib. XI cap. LVII, regem donasse

dicit

dicit Λάμψακον, ἀμπελόφυτον ἔχουσαν χώραν πολλήν, εἰς οἶνον, *Lamſacum vineis præditam, ad vinum.* Obſceniſſimum Priapum colebat. Ouidius Triſt. lib. I eleg. XI

Et te ruricola Lampſace tuta deo.

XIII.

In hac vrbe finit Ptolemæus maritima Myſiæ Minoris, quæ florente Troia, vt Strabo coniecit, breuiora fuerant, vt ſupra de Aeſepo flumine prædiximus. Interiora ſeu mediterranea minus ſunt cognita. Cadunt inter Ryndacum amnem & montem Idam: rigantur *Aeſepo*, & *Granico* & *Pæſo* fluminibus. nam & hoc, Strabone auctore, cum oppido *Pæſo* commune nomen habet; ſed parvum fortaſſe, quia minus notum. Strabo ponit in Pario agro Πιτύειαν, *Pityeam*, ſitam ſub pinifero monte, vnde nomen: in Lampſaceno, Κολώνας, *Colonas*, ſed diuerſas a Colonis, quæ prope Ilium ſunt. Mileſiorum opus αἱ Κολῶναι, *Colonæ.* Fuit in Lampſaceno agro etiam τόπος εὐάμπελος Γεργήθιον, *locus vitibus bene conſitus, Gergethium nomine.* ἦν καὶ πόλις Γέργηθα. *erat etiam oppidum Gergetha:* quod τὴν Γέργιθα, *Gergithem* Xenophon Rer. Græc. lib. III poſt principium vocat: * an eodem loco, infra diſpiciemus.

XIV.

Hæc Strabo ex interiore Myſia. *Apolloniam* addit Stephanus *ſuper Rhyndacum* ſitam. Nona enim eius nominis ipſi eſt πόλις Μυσίας ἐπὶ Ρυνδάκῳ ποταμῷ, *vrbs Myſiæ ad Rhyndacum amnem.* At Ptolemæus lib. V cap. II in Phrygia Minore Ἀπολλωνίαν πρὸς Ρυνδάκῳ ποταμῷ, *Apolloniam ad Rhyndacum flumen* poſuit. Sed quia Pergamum & Traianopolim in eadem ponit, videtur Myſiæ, quam Phrygiæ, ille tractus verius dicendus eſſe. Stephano igitur, quam Ptolemæo, malim hoc loco accedere. Strabo lib. XII pag. 396. & Plinius lib. VI cap. XXXIV *Apolloniam ſupra Rhyndacum* memorant, cui autem genti, Myſorum, an Phrygum adſcribenda ſit, non adiiciunt. Claram autem ciuitatem fuiſſe, nummi teſtantur, L. Veri, inſcriptus ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ ΠΡΟΣ ΡΥΝΔΑΚΩ: & alius M. Aurelii, ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ ΡΥΝΔΑΚΟΣ. id eſt, *Apolloniatarum ad Ryndacum:* item, *Apolloniatarum Ryndacus.* Sita eſt ad lacum, quem inde λίμνην Ἀπολλωνιᾶτιν, *Apolloniatem paludem* Strabo vocitauit.

XV.

Haud longe ab illo tractu fuit etiam Μιλητόπολις, *Miletopolis*, quam Stephanus deſcribit πόλιν μεταξὺ Κυζίκου καὶ Βιθυνίας, περὶ τὸν Ρυνδακόν, *vrbem inter Cyzicum & Bithyniam circa Rhyndacum.* Strabo prædicto loco dicit ſitam eſſe ad paludem, quæ inde Μιλητοπολῖτις, *Miletopolitis* vocetur: Plinius lib. V cap. XXXII proprio nomine paludem deſignat, eiusque ſitum,

* Πόλιν οἰκίσαι περὶ τὴν Τρωϊκὴν Ἴδην, συμπαραλαβὼν τινας τῶν Μυσῶν. ἣ πάλαι μὲν ἀπὸ τοῦ γένους Γέργινα, νῦν δὲ Γέργιθα κέκληται. *Vrbem conderet, circa Troiam Iden, aſcitis Myſis quibusdam. quæ olim quidem a genere Gergina, nunc vero Gergitia adpellatur.* Athenæus lib. VI pag. 256. B. C.

tum, quem magis auſtralem oſtendit, dum caput Rhyndaci amnis adpellauit. *Rhyndacus*, inquit, *ante Lycus vocatus. Oritur in ſtagno Artynia iuxta Miletopolim.* Nummus Commodi apud Triſtanum diphthongo ſcriptum habet ΜΕΙΛΗΤΟΠΟΛΙΤΩΝ.*

XVI.

Ptolemæus lib. v cap. II addit duas vrbes: πόλεις, inquit, εἰσὶ μεσόγειοι, Μυσίας μὲν μικρᾶς, τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντου, Σκῆψις, Ἱερὰ Γέρμη, *Oppida mediterranea, Minoris quidem Myſiæ, quæ ſupra Helleſpontum eſt, ſunt Scepſis & Hiera Germe.* Stephanus *Scepſin* vocat πόλιν Τρωϊκήν, *Troianam vrbem*, de qua in Troade, & antea in Myſia ad *Palæſcepſin* acturi ſumus.

XVII.

De *Germa* autem ſiue *Hiera Germa* ſic Stephanus: Γέρμη, πόλις Ἑλλησποντία, πλησίον Κυζίκου, *Germa, vrbs Helleſpontia, prope Cyzicum.* Helleſpontia, id eſt prouinciæ Helleſponti. nec enim ad Helleſpontum Cyzicus ſita eſt, ſed ad Propontidem: prouinciæ vero Helleſponti, quæ in medii æui Geographia eſt, prima vrbs eſt & præcipua tam in Hieroclis Notitia, quam alia Eccleſiaſtica ex regia bibliotheca Galliæ. In eadem prouincia eſt *Germa*, quæ Hierocli ſcripta eſt γέρμαι, *Germæ*, pluraliter: ceteris ſingulare eſt. Socrates lib. IV Hiſt. eccleſ. cap. XI ſub imperatore Valente; καὶ Γέρμης τῆς Ἑλλησπόντου τὰ πολλὰ μέρη ὑπὸ τοῦ ἑτέρου σεισμοῦ κατηνέχθη, *& alio terræ motu magna pars Germæ in prouincia Helleſponto corruit.* Sed ſatis de oppidis: de fluminibus huius Myſiæ aliquid addendum reſtat.

XVIII.

De *Rhyndaco*, qui inter Cyzicum & Myrleam Apameam in Propontidem defertur, abunde iam eſt dictum: de *Granico* ſupereſt vt dicamus, quæ ab antiquis ſcriptoribus ſunt tradita. Homerus pro dialecto ſua Γρήνικος, *Grenicus*, porrecta media, ſcripſit, quem in iis fluminibus, quæ ab Idæis montibus decurrunt, numerauit Iliad. M. verſ. 21,

Γρήνικός τε, καὶ Αἴσηπος, δῖός τε Σκάμανδρος,
Grenicus, & Aeſepus, & diuinus Scamander.

Ceteri Γρανικὸν, *Granicum* vocant prima vocali. Hunc Alexandri victoria prima de Perſis nobilitauit. Diodorus Siculus lib. XVII cap. XVIII κατεστρατοπέδευσαν παρὰ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν, *caſtra* [Perſæ] *ad flumen Granicum poſuerunt*, tranſitu prohibituri Alexandrum. Et mox cap. XIX ita Alexander hoſtibus exercitum oppoſuit, ὥς τε ἀνὰ μέσον ῥεῖν τῶν παρεμβολῶν τὸν Γρανικὸν, *vt medius Granicus caſtra interflueret.* Plutarchus in Alexandro de eodem prælio: *Darii duces aciem inſtruxerunt* ἐπὶ τῇ διαβάσει τοῦ Γρανικοῦ *ſupra traiectum Granici.* Et Arrianus lib. I pag. 37 Alexander προὐχώρει ἐπὶ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν, *proceſſit ad Granicum fluuium.* Ad hunc amnem etiam Lucullus, quum Cyzicum obſidione liberaret, fugientis Mithridatis exercitum cecidit. Plutarchus in Vita Luculli pag. 498 περὶ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν, *ad Granicum fluuium, multis captis, cæſi viginti millia regiorum.*

XIX.

* Alius Macrini eſt in numiſm. Franciſci de Camps pag. 75, eodem modo inſcriptus.

XIX.

Altera MYSIA, quam circa Caicum & Pergamum Strabo lib. XII locauit, quæ, si recte se habuit *Minoris* apud Ptolemæum adpellatio, vtique *Maior* est dicenda, licet magnitudinis rationes non satis sint perspectæ, quia, vt Pomponius tradit ac Plinius, Aeoles in locum illum inuaserunt. Contenti ergo iis debemus esse, quæ circa Caicum sunt & Pergamum, Strabone præeunte. Henricus Valesius Adnotat. in Eusebii Hist. eccl. lib. V cap. XV de vtraque Mysia ita censet: *Duplex olim fuit Mysia, testante Strabone lib.* XII *Alia Maior, quam Olympenen vocat Strabo: alia Minor, quam Hellespontiam vocat Ptolemæus.* Non puto, Strabonis verbis, quæ supra sub initium capitis III attulimus, Olympenen Hellespontiæ Ptolemæi opponendam esse. Sic enim Hellespontia eadem foret, quæ Strabonis est altera ad Pergamum ad Caicum. At longe absunt Hellespontiæ Ptolemæi oppida, Cyzicus, Parium, Lampsacus, a Pergameno agro & Caico, vt eadem potius Strabonis Olympena & Ptolemæi Hellespontia sit, quam diuersæ & separatæ. Oppida nunc Caici inquirenda sunt.

XX.

Pergamum, ab ipso Strabone nominatum in hac altera Mysia primum occurrit. Strabo lib. XIII pag. 429 *παραῤῥεῖ ὁ Κάϊκος καὶ τὸ Πέργαμον, præterfluit Caicus etiam Pergamum.* * Plinius propiores fluuios addit lib. V cap XXX. *Longe*, inquit, *clarissimum Asiæ Pergamum, quod intermeat Selinus, præfluit Cetius, profusus Pindaso monte.* Regia fuit Attalorum & Eumenis. Liuius lib. XXIX cap. XI *legati Pergamum ad regem* [Attalum] *venerunt*, qui Magnæ deæ simulacrum peterent. Et lib. XXXV cap. XIII *legati Romani iussi prius Eumenem adire, Elæam venere: inde Pergamum (ibi regia Eumenis fuit) adscenderunt.* Aesculapii antiquum delubrum ibi fuit. Tacitus ann. III cap. LXIII *Consules, apud Pergamum Aesculapii compertum asylum, retulerunt.* Ornamentum Pergami bibliotheca fuit regia, Alexandrinæ comparanda. Plinius lib. XXXV cap. II *Alexandriæ & Pergami reges bibliothecas magno certamine instituere cœperunt.* Strabo lib. XIII pag. 429 id Eumeni regi tribuit. Plutarchus in Antonio pag. 943 ducenta millia librorum numerauit. Ibi etiam membranas, quæ *Pergamenæ* dicuntur, in vsum librorum inuentas fuisse, auctore Varrone refert Plinius lib. XIII cap. XI. **

XXI.

Succedit Περπερήνη, *Perperene*, quam Plinius quidem lib. V cap. XXX in Aeolide scribit, sed ad Mysiam, Strabonis finitione, reduci potest. Hic lib. XIII pag. 417 *ἐν τῇ μεσογαίᾳ in mediterraneis* ponit, inter Adramyttium & Mytilenensem in continente agrum. In nummo æneo Harduini:

* Polyb. excerpt. legat. XXV pag. 1140 *συγκλεισθέντες εἰς αὐτὸν τὸν πέργαμον. Inclusi in Pergamum.* Stephanus: *πέργαμος πόλις Ασίας. ὁ πολίτης περγαμηνός. Pergamus urbs Asiæ. Ciuis Pergamenus.*

** Est apud Vaillant. in numism. Franc. de Camps nummus pag. 69 qui Pergamenos Νεωκόρους γ. πρώτους vocat. & pag. 101 ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

duini: ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΠΕΡΠΕΡΗΝΩΝ, *Praefectura Perperenorum*. Longius a mari afuit, ideoque Ptolemaeus, corrupto quamvis vocabulo, vestigia tamen, saltem in Palatino MS. retinente, in principio Moeoniae siue Lydiae collocauit.

XXII.

Quo tractu, orientem versus, & altera *Germa* fuit, Antonini itinerario pag. 76 inter Pergamum & Thyatira in medio posita, cuius hic ordo est:

Pergamum	- - -
Germam	M. P. XXV
Thyatira	M. P. XXXIII.

Atque ita aliam oportet esse ab ea, quam supra in Mysia altera, quae sub Propontide est, descripsimus, dictam Hieran Germam a Ptolemaeo.

XXIII.

Ad mare *Adramyttium*, siue *Adramyttēum*, seu *Adramyttēos*, nobilis vrbs, laudata pluribus. Strabo, Scylax, Ptolemaeus Ἀδραμύττιον, *Adramyttium* scripsere: Herodotus & Stephanus diphthongo Ἀδραμύττειον, *Adramytteium*: Latini itidem E porrecto *Adramytteum* vel *Adramytteos*. Strabo lib. XIII pag. 417 πλησίον εὐθὺς τὸ Ἀδραμύττιον, Ἀθηναίων ἄποικος πόλις, ἔχουσα καὶ λιμένα καὶ ναύσταθμον, *Statim post* [ea, quae iuxta Antandrum sunt] *est Adramyttium, Atheniensium colonia, portum habens & nauale.* Herodotus lib. VII cap. XLII διὰ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο [στρατὸς] Ἀδραμύττειόν τε πόλιν καὶ Ἄντανδρον τὴν Πελασγίδα παραμειβόμενος, *exercitus per Thebes campum iter faciebat tam Adramytteon vrbem; quam Pelasgorum Antandrum praetergrediens.* Stephanus: Ἀδραμύττειον πόλις τῆς κατὰ Κάϊκον Μυσίας, *Adramytteum vrbs est Mysiae illius, quae iuxta Caicum sita est.* Et Liuius lib. XXXVII cap. XIX *Antiochus, pace nequidquam tentata, vastatis Elaeensium primum, deinde Pergamenorum agris, relicto ibi Seleuco filio, Adramytteum, hostiliter itinere facto, petit: agrum opulentum, quem vocant Thebes campum, carmine Homeri nobilitatum. - - - Eodem Adramytteum, vt vrbi praesidio essent, nauibus circumuecti, Aemilius & Eumenes venerunt.* Et Plinius lib. V cap. XXX *Et in ora, quae sinum cognominauit & conuentum, Adramytteos, olim Pedasus dicta.* Mela autem scripsit *Adramyttion*, vt Vossius & Gronouius ediderunt, lib. I cap. XVIII *Gremio,* inquit, *interiore Campus, Thebe nomine, Adramyttion, Astyram, Chrysam oppida continet.* Gentile *Adramyttenus*. Nummo Caracallae Mediceo: ΑΔΡΑΜΥΤΤΗΝΩΝ, *Adramyttenorum*: & Act. Apost. XXVII, 2 ἐπιβάντες πλοίῳ Ἀδραμυττηνῷ, *conscendentes nauem Adramyttenam.*

XXIV.

Ex his intelligitur etiam, qui dictus fuerit *Thebes campus*, vel etiam *Thebe* campus. nam ipsum vrbis nomen & campo haesisse, auctor est Strabo lib. XIII pag. 404 in *Adrastea*: ἔθος τι οὕτω λεγόντων τὸ αὐτὸ χωρίον διττῶς ὡς καὶ Θήβην καὶ Θήβης πεδίον, *consuetudo fert, vt duo vni loco nomina sint, sicut Thebe & Thebes campus.* Cetera iam dicta ab Herodoto, Liuio & Mela:

Mela: & huius lectionem Strabo verbis iam prolatis egregie tuetur. Nomen ab antiquo oppido *Thebe*, postea euerso, quod Homerus memorauit Iliad. B vers. 691

Λύρνησσον διαπορθήσας καὶ τείχεα Θήβης,

Lyrnessum euertens & mœnia Thebæ.

Stephani hæc est quarta Thebe, sita ἐν Κιλικίᾳ Ὑποπλακίᾳ πλησίον τῆς Τροίας, *in Cilicia Hypoplacia, prope Troiam.* Cilices enim & Leleges Homerus in illo tractu posuit, Mysorum portiones, quibus postea Aeolii successerunt. Auctori Etymologici Thebe hæc est Adramyttium: Straboni autem sunt distincta oppida: Plinio Adramytteos est Homeri Πήδασος, *Pedasus:* at in Notitia Hieroclis, in Asia proconsulari, Lyrnessus est Adramyttion. Sic enim scriptum est: Ἀδραμύττιον, ἡ ποτε Λύρνησος, *Adramyttium, quæ olim Lyrnesus dicebatur.* Adeo difficilis interpretationis sunt vetusta illa ex Troiano bello nomina! Minus audiendus Hesychius est, cui Λύρνησος ἡ Τένεδος, *Lyrnesus est Tenedus.* Non in insula, sed continente Strabo posuit XIII pag. 421, vrbem Mynetis principis ex Homeri Iliad. T vers. 295 interpretans: οὐ τὴν Θήβην λέγοι ἄν, αὕτη γὰρ Ἠετίωνος· ἀλλὰ τὴν Λυρνησσόν * ἀμφότεραι ἦσαν ἐν τῷ κληθέντι μετὰ ταῦτα Θήβης πεδίῳ, *non intelligit Theben* [Homerus;] *hæc enim Eetionis erat: sed Lyrnesson. Ambæ vero sitæ erant in illo, qui deinde Thebes campus dictus fuit.*

XXV.

An etiam Ἄσσος, *Assus* huc referenda sit, non omnino certum est. Plinius lib. II cap. XCVI *circa Asson Troadis.* At idem lib. V cap. XXX *Assos, eadem Apollonia.* De Apollonia autem illa, distincta ab altera supra Rhyndacum, Stephanus in hac voce: η, Μυσίας, θ, πόλις Μυσίας ἐπὶ Ῥυνδάκῳ ποταμῷ, *octaua Mysiæ: nona vrbs Mysiæ supra Ryndacum fluuium.* Quæ autem octaua illa Mysiæ alia est, nisi Plinii est *Apollonia* eademque *Assos?* Ptolemæo Ἄσσον, *Assum* est neutro genere: ceteris femineo ἡ Ἄσσος vel Ἄσσος, *Assos.* Strabo lib. XIII pag. 420 ἔστι δὲ ἡ Ἄσσος ἐρυμνὴ καὶ εὐτειχὴς ἀπὸ θαλάσσης καὶ τοῦ λιμένος, ὀρθίαν καὶ μακρὰν ἀνάβασιν ἔχουσα, *natura & arte munita est Assos, a mari & portu rectam & longam adscensionem habens.* S. Lucas Act. XX, 13 ἀνήχθημεν εἰς τὴν Ἄσσον, *ferebamur Assum:* & comm. 14 συνέβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν Ἄσσον.

XXVI.

Si itaque *Assos* fuit Mysiæ, etiam *Antandrus* fuit, posita inter illam & Adramyttion. Strabo XIII pag. 417 ἐντὸς δὲ ἡ Ἄντανδρός ἐστιν, ὑπερκείμενον ἔχουσα ὄρος, ὃ καλοῦσιν Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου τὰς θεὰς κριθῆναί φασιν ὑπὸ τοῦ Πάριδος, *Intus sita Antandrus est sub monte, cui nomen est Alexandreæ, vbi dicunt deas a Paride fuisse iudicatas.* Ptolemæus autem in maritimis locauit, vt ἐντὸς *intus,* Strabonis sit fortassis *in interiore sinu.* ** Fuit vrbs Lelegum populi,

* *Lyrnessus* ab Achille expugnata est, & inde Apollinis lyra rapta. Diodorus V pag. 323.

** Apparet hoc ipsum etiam ex accersito Lacedæmoniæ classis auxilio apud Diodor. XIII pag. 168.

puli, vt idem Strabo adnotauit. Plinius lib. v cap. xxx *Intus mons Gargara, eodemque nomine oppidum. Rursus in littore Antandros, Edonis prius vocata, deinde Cimmeris: & Assos, eadem Apollonia.* Antiqua illa nomina, Ἠδωνὶς & Κιμμερὶς, a Stephano explicantur, auctore Aristotele: de ipsa autem vrbe ait Byzantius: Ἄντανδρος, πόλις ὑπὸ τὴν Ἴδην, πρὸς τῇ Μυσίᾳ τῆς Αἰολίδος, ἀπὸ Ἀντάνδρου στρατηγοῦ Αἰολέων, *Antandros, oppidum sub Ida iuxta Mysiam Aeolidis, dictum ab Antandro Aeoliorum duce.* Sub Ida monte sita, quia mons Strabonis *Alexandrea*, in quo Alexander Paris de formis dearum iudicasse fertur, pars montis Idæ est, eo vsque procurrentis. Ouidius Epistola Paridis de eadem fabula vers. 53

Est locus in mediæ nemorosis vallibus Idæ, cetera.

Seruata Antandrus etiam posteriori æuo. Antonini, vt dicitur, Itinerario, itinere a Thracia in Asiam p. 76

Abydo		
Dardanum	M. P.	IX
Ilium	M. P.	XII
Troadem	M. P.	XVI
Antandrum	M. P.	XXXV
Adramuttium	M. P.	XXXI.

XXVII.

Fuerunt præterea plura in eo tractu oppida, quæ ad Mysiam positionis ergo referre possis; *Cisthena, Astyra, Chrysa, Gargara.* Pomponius Mela lib. I cap. XVIII de sinu Adramytteno: *Is primo paruis vrbibus adspersus est, quarum clarissima est Cisthena. Gremio interiore Campus, Thebe nomine; Adramyttion, Astyra, Chrysa, oppida eodem, quo dicta sunt, ordine adiacentia continet: in altero latere Antandrum. - - - Sequens tractus tangit Gargara & Asson, Aeoliorum colonias.* Ab austro adsurgit: nos a septemtrione descendemus, primum de *Gargaris* acturi.

XXVIII.

Strabo lib. XIII pag. 417 dicit sita τὰ Γάργαρα, oppidum *Gargara*, in promontorio, quod sinum Adramyttenum ἰδίως, *proprie* dictum a septemtrione, sicut aliud *Pyrrha* ab austro, includit. Plinius lib. v cap. xxx *Intus mons Gargara, eodemque nomine oppidum.* Hesychius: Γάργαρον, ἀκρωτήριον ὄρους Ἴδης, καὶ πόλις Τροίας, πλησίον Ἀντάνδρου, *Gargaron vertex montis Idæ, & vrbs Troiæ, prope Antandrum.* Sed omnium clarissime de his Macrobius lib. v Saturn. cap. xx, qui etiam Mysiæ, non Troiano agro adscribit. *Gargara*, inquit, *sunt in Mysia, quæ est Hellesponti prouincia. Sed significatio nominis & loci duplex est. nam & cacumen montis Idæ & oppidum sub eodem monte hoc nomine vocantur.* De monte Homerus Iliad. Θ vers. 47

Ἴδην δ' ἵκανεν, πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν
Γάργαρον,

Hoc est: *in montem Idam venit, abundantem fontibus matrem ferarum* [in] *Garga-*

Gargarum. De subiacente oppido eiusque agro fertilissimo Virgilius Georg. lib. I vers. 102

- - - - *nullo tantum se Mysia cultu*
Iactat, & ipsa suas mirantur Gargara messes.

Et Seneca Tragicus in Phœnissis act. IV vers. 608

Hinc grata Cereri Gargara, & diues solum,
Quod Xanthus ambit niuibus Idæis tumens.

XXIX.

Chrysa in eodem tractu. Strabo XIII pag. 421 ἐν τῇ Ἀδραμυττηνῇ ἐστὶ καὶ ἡ Χρύσα, καὶ ἡ Κίλλα, *in Adramyttena regione est quoque Chrysa, & Cilla.* Plinius dicto loco: *Intercidere Canæ, Atarnea, Carene, Cisthene, Cilla, Thebe, Astyre, Chrysa, Palæscepsis, Gergithos.* Et Strabo ibidem: ἡ Χρύσα ἐπὶ θαλάττῃ πολίχνιον, *Chrysa fuit oppidulum ad mare.* Templum habuit Apollinis Sminthei, vt Strabo refert lib. XIII pag. 416. Iliados A vers. 37 etiam *Chrysa* oppidum memoratur, & v. 38 *Cilla.*

XXX.

Quam vero *Astyren* Pomponius dixit & Plinius, Strabo XIII pag. 417 κώμην, *pagum* dicit, ad quam lucus sit Dianæ, inde *Astyrenæ* cognominatæ. Ἄστυρα, inquit, κώμη καὶ ἄλσος τῆς Ἀστυρηνῆς Ἀρτέμιδος ἅγιον, *Astyra pagus & lucus Astyrenæ Dianæ sacer.* Hæc vero ab *Astyra* oppido prope Abydum, quod auri fodinam habuit, distingui debet eodem monente pag. 407: nostra autem est prope Adramyttium.

XXXI.

Cisthenen, Κισθήνην, Strabo desertam dicit, portum autem habere lib. XIII pag. 417.

XXXII.

Plinius addit *Palæscepsin & Gergithon.* Strabo *Palæscepsin* dicit iuxta celsissimam Idæ partem fuisse: inde LX stadiis κατωτέρω deorsum translatam, quæ simpliciter *Scepsis* * vocatur. Ptolemæus *Scepsin* in mediterraneis Mysiæ Minoris, quæ ad Hellespontum sit, posuit cum *Hiera Germa:* at maritimas Mysiæ, Cyzicum, Parium Lampsacum, omnes Propontidis vrbes, nominavit. Stephanus etiam *Germam* πλησίον Κυζίκου, *prope Cyzicum* locauit: Scepsin autem Strabo & Plinius sinum versus Adramyttenum deduxerunt, quos duces præstat sequi, quam Ptolemæum, qui quod nullius *maioris Mysiæ* mentionem fecit, de *minore* etiam dubitare possis, an forsan respectu Μυσίας, *Mysiæ* (sic Græci Mœsiam vocant) in Europa ita adpellauerit eam, quæ Eusebio lib. III Hist. eccl. ἡ κατὰ Φρυγίαν Μυσία, *Mysia, quæ iuxta Phrygiam* est, quam eodem respectu Mœsiæ opponi Henricus Valesius ibidem adnotauit.

XXXIII.

Gergithos Plinii trans Scamandrum flumen in Troiano agro fuit, vt ex Herodoti lib. VII cap. XLIII manifestum est. Addo *Andera,* τὰ Ἄνδειρα. Strabo XIII pag. 419 μετὰ δὲ Σκῆψιν Ἄνδειρα καὶ Πιονία, καὶ ἡ Γαργαρίς. *Post Scepsin*

* Vid. Demosth. adu. Aristocr. p. 450 B.

Scepsin sunt Andira, & Pionia, & Gargaris. Neque hæc satis certa, quo loco, in littore an intus.

XXXIV.

Agathodæmonis tabula habet inter Antandrum & Adramyttion, propius tamen Antandro, intus paullo, & non longe reductam, a mari *Traianopolim*, quæ sit Ptolemæi Τραϊανόπολις, seu potius Τραϊανούπολις: quo loco nemo *Traianopolim* memorauit. Quod vero ex Ptolemæi longitudinis numero aliquid excidisse constat, quum proxima oppida habeant gradus νζ 57; Traianopolis tantum ν, 50, qui numerus in Europam recideret: non est quod dubitemus, νη, 58 aut vicinum eius fuisse numerum, vt in Phrygiam cadat maiorem. An vero *Tranopolis* Notitiarum sit, in Phrygia disputabimus.

XXXV.

In litore post Adramyttium, Ptolemæus *Poroselenen* ponit, de quo loco aliquid in *Lesbo* prædiximus. Non autem continentis oppidum, sed insula freti cum oppido inter Lesbum & continentem, huic vicina admodum, ideoque a Ptolemæo continentis oppidis adnumerata. Hesychius: Πορδοσελήνη μεταξὺ Λέσβȣ καὶ Μυσίας νῆσος, *Pordoselene insula est inter Lesbum & Mysiam.* Sic enim olim vocabatur, etiam a Scylace in Lesbo: qui itidem νῆσον, *insulam,* quæ oppidum habeat, vocitauit. Post, obsceno nomine in auspicatius mutato, *Poroselenen* dixerunt, quod Strabo explicauit. Et sic postea Plinius lib. v cap. xxxi de insulis Asiæ: *Poroselene cum oppido.*

XXXVI.

Plinii *Atarnea* est Αταρνεὺς, *Atarneus* Strabonis lib. xiii ineunte, quam vrbem hic inter Adramyttium & Pitanen enarrat hoc ordine: *A Lecto ad Caicum sunt Assos, Adramyttium, Atarneus, Pitane.*

XXXVII.

Tandem ergo *Pitane*, correpta media, oppidum prope Caicum, a cuius ostiis triginta stadiis abesse Strabo lib. xiii pag. 423 tradit: ipsam *Euenus*, Εὔηνος, præfluit, ex quo per aquæductus Adramytteni aquam petunt, quod Strabo narrat lib. xiii pag. 422. Laertius Vita Arcesilai: Πιτανᾶιος τῆς Αἰολίδος, *Pitanæus fuit ex Aeolide.* Et Stephanus: Πιτάνη πόλις Αἰολίδος, *Pitane, oppidum Aeolidis.* In ora sita Aeolidis, & forte etiam ab Aeolibus condita: * tractum vero illum bene iam Hesychius in Pordoselene *Mysiam* vocauit. Ptolemæus inter Poroselenen & Caici ostia constituit. Meminit & Vitruuius lib. ii cap. iii *in Asia Pitane:* id est in prouincia proconsulari Asia. Refert, ibi lateres coqui, qui in aqua natent. quod Strabo etiam iam dicto loco confirmat. Accentum docet Ouidius lib. vii Metamorph. vers. 357

Aeoliam Pitanen a læua parte relinquit.

XXXVIII.

Ipse amnis *Caicus*, vt Plinius ait lib. v cap. xxx, *ex Mysia venit.*

* Imo a Myrina Amazonum dare & a socia quadam eius nominata. Diodorus iii p. 188.

nit. * Non longe a fontibus *Mysiam* amnem accipit ex Temno monte profluentem. De vtroque Aeschylus in Myrmidonum prologo, referente Strabone p. 424

Ιὼ Κάϊκε, Μύσιαί τ' ἐπιῤῥοαί,
Io Caice, & Mysia fluenta.

Et Virgilius Georgic. lib. IV vers. 370

Saxosumque sonans Hypanis, Mysusque Caicus.

Et Ouidius lib. XI Metamorphos. vers. 243

- - - - *Teuthranteusque Caicus.*

Teuthranteus cognominatur a *Teuthrania* oppido & regione, in qua oriri Caicum refert Plinius lib. V cap. XXX: oppidum, a quo nomen regioni amplius LXX stadiis abest ab Pitana & Elæa, Pergamum versus, vt Strabo pag. 423 notauit. Stephanus a Teuthrante rege ducit, quem Mysis & Cilicibus imperasse etiam Strabo ibidem tradit, addens fabulam ex Euripide, quam legas, si vacat. Populi præter *Cilices, Leleges* ** hoc loco memorantur etiam *Mysomacedones*, vti vocantur, ex Ptolemæi positione. Meminit & Plinius lib. V cap. XXIX extr. Quod vero *Mysium* flumen sub fontibus suis Caicum influere Strabo dixit, alii pro vno amne diuersis nominibus habent. Ouidius lib. XV Metamorph. vers. 277

Et Mysum capitisque sui ripæque prioris
Pœnituisse ferunt, alia nunc ire, Caicum.

Populi in hac ora præter *Cilices, Leleges* Strabonis, sunt etiam *Trimenothii* Ptolemæi: & huius ac Plinii Mysomacedones, id est Macedones Mysis immixti, secundum Ptolemæum: alii alio illos deducunt. vide Plinium lib. V cap. XXIX extremo.

XXXIX.

Sunt & aliæ diuisiones Mysiæ præter illam maioris minorisque. Pars enim *Abrettena* dicta fuit, pars alia *Morena*. Strabo lib. XII pag. 395 sic de vtraque: Cleon, antea prædonum dux, primum ab Antonio, deinde a Cæsare possessionibus auctus, δυνάςυ περιέθετο σχῆμα· ἱερεὺς μὲν ὢν τῦ Ἀβρεττηνοῦ Διὸς Μυσίυ θεοῦ· μέρος δ' ἔχων ὑπήκοον τῆς Μωρηνῆς· Μυσία δὲ ἐςὶ καὶ αὐτὴ, καθάπερ ἡ Ἀβρεττηνή: *is dynastæ habitum induit: pontifex quidem factus Abretteni Iouis, Mysiorum dei; partem vero Morenæ sibi subiectam possedit. Illa autem æque est Mysiæ, vt Abrettene.* Et insequenti pag. 396 situm *Abrettenes* regionis ita descripsit: *Per hunc tractum Rhyndacus labitur fluuius, ortus in Azanitide:* προσλαβὼν δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀβρεττηνῆς Μυσίας ἄλλυς τε καὶ Μάκεςον ἀπ' Ἀγκύρας τῆς Ἀβασίτιδος ἐκδίδωσιν εἰς τὴν Προποντίδα, *recipiens autem ex Abrettena Mysia cum alios tum Macestum fluuium, ab Ancyra Abasitidis fluentem, in Propontidem exit.* Ex quibus cognoscitur, *Abrettenos* inter Ancyram Phrygiæ & amnem Rhyndacum, eique adpositam

* Καὶ τὸν ἐκ Καΐκυ πεδίυ τῶν Μυσῶν. Herodot VI pag. 178.

** Leleges etiam Cariæ partem tenuisse videntur. nam Caunus in terram eorum penetrasse & urbem a se dictam condidisse dicitur Parthenio Nicæensi Erotic. 11 p. 367.

ſitam Apolloniam coluiſſe: eoque ducere *Maceſtum* fluuium. Plinius lib. v cap. xxx *In Myſia Abrettini.* Vt vero ſæpe pars pro toto dici ſolet; ita *Abrettena* aliquando pro tota eſt *Myſia.* Suidas in hac voce: Ἀβρεττάνη χώρα ἡ λεγομένη Μυσία, *Abrettane* (lege Abrettene, η pro α) *regio eſt, quæ dicitur Myſia.* Συνεκδοχικῶς. nam vt Stephanus tradit, Ἀβρεττηνὴ χώρα Μυσίας, *Abrettine Myſiæ regio eſt,* non tota Myſia.

SECTIO II.
TROAS ET TROIANVM REGNVM.

XL.

TROAS propria ab vtraque Myſia, adhuc explicata, tamquam concluſa continebatur, ideoque diſtincta ab regno Troiano & Priamicis poſſeſſionibus. Si enim Homero credimus, fere omnia vtriusque Myſiæ, adhuc a nobis expoſita, ſub Troianorum imperio fuere. Strabo ſub initium lib. xiii, ὁ μὲν ποιητὴς ἀπὸ τῶν περὶ Αἴσηπον, καὶ τῶν περὶ τὴν νῦν Κυζικηνῶν χώραν ὑπαγορεύει μάλιστα τοὺς Τρῶας ἄρξαι, καὶ μέχρι τοῦ Καΐκου ποταμοῦ, *Poeta dicit, Troianos ab Aeſepo vicinis locis & Cyzicenæ, quæ nunc eſt, regioni Troas imperaſſe vsque ad Caicum fluuium.* Nos quæ Myſiæ tribuuntur ab aliis, ſeparamus, vt *Troas propria,* ſeu regio circa Troiam & Ilium ad explicandum nobis relinquatur.

XLI.

In Lampſaco finiuimus Myſiam illam, quæ ad Propontidem & Helleſponti oram ex parte fuit. Proxima fuit Περκώτη, *Percote,* de qua Homerus Iliad. B ſub finem:

Οἳ δ' ἄρα Περκώτην καὶ Πράκτιον ἀμφενέμοντο,
Qui item Percoten & Practium circumcolebant.

Ordinem & ſitum oſtendit Alexandri iter apud Arrianum lib. I pag. 34. nam ἐξ Ἰλίου ἐς Ἀρίσβην ἧκεν, *ex illo Ariſben venit:* καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἐς Περκώτην· τῇ δὲ ἄλλῃ Λάμψακον παραμείψας πρὸς τῷ Προσακτίῳ ποταμῷ ἐστρατοπέδευσεν, *& poſtera die in Percoten: deinde Lampſacum prætergreſſus ad Practium flumen* (ſic legendum eſt cum Homero & Strabone xiii pag. 460, qui inter Abydum ponit & Lampſacon) *conſedit.* Eumdem ordinem ſeruauit Plinius lib. v cap. xxxii *Impetum deinde ſumit Helleſpontus.* - - - *Promontorium id adpellauimus Trapezam: ab eo decem* M *paſſuum Abydum oppidum, vbi anguſtiæ ſeptem ſtadiorum: deinde Percote oppidum: & Lampſacum, antea Pityuſa dictum: Parium colonia,* cetera. Dubium ad mare fuerit, an nonnihil remotum. Stephanus addit olim Περκώπην, *Percopen* fuiſſe dictam, ſicut etiam libri noſtri Iliad. A verſ. 229 ſcriptum habent: præter dictos vero etiam Strabo Περκώτην dixit, ſiue *Percoten:* Gentile Περκώσιος. Homerus Iliad. B ſub finem υἷε δύω Μέροπος Περκωσίου, *duo filii Meropis Pericoſii.*

XLII.

XLII.

Deinde *Abydus*, Ἄβυδος, ad fretum, vbi anguſtiſſime coarctatur, * a Mileſiis condita, e regione Seſti ad idem fretum oppoſitæ in Europa, medio loco inter Lampſacum & Ilium. Vide Strabonem, & Euſtathium ad Dionyſii verſum 516

Σηςὸς ὅπη καὶ Ἄβυδος ἐναντίον ὅρμον ἔθεντο,
Seſtus vbi & Abydus ex aduerſo ſtationem poſuerunt.

Ouidius Triſtium lib. I elegia IX verſ. 28

Seſton Abydena ſeparat vrbe fretum.

Inter has vrbes pons Xerxis ſupra Helleſpontum ſtratus fuit, quia anguſtia ſeptem tantum ſtadiorum eſt. ** vt ante paullo in *Percote* ex Plinio obſeruauimus. Et Herodotus lib. VII cap. XXXIV ἐςι δὲ ἑπτὰ ςάδια ἐξ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπαντίον, *eſt autem ex Abydo in vlteriorem continentem ſeptem ſtadiorum traiectus.* Et ibidem: ἐξ Ἀβύδου ὁρμεώμενοι ἐγεφύρουν, *ab Abydo incipientes pontem fecerunt.* *** Et Lucanus lib. II Pharſal. verſ. 672

Tales fama canit tumidum ſuper æquora Xerxem
Conſtruxiſſe vias, multum quum pontibus auſus,
Europamque Aſiæ, Seſtonque admouit Abydo. †

Famoſa etiam eſt amoribus Leandri & Herûs, a Muſæo & aliis deſcriptis, quia Leander Abydenus fuit. Eos etiam nummus Harduini indicat, inſcriptus, ΗΡΩ. ΛΗΑΝΔΡΟϹ. ΑΒΥΔΗΝΩΝ. *Abydenus* enim gentile ab Abydo eſt.

XLIII.

Intus paullo fuit Ἀρίσβη, *Ariſba*, †† oppidum, vt in *Percote* ex Arriani narratione monſtrauimus. Ibi enim exercitum Alexander, quum traieciſſet Helleſpontum, congregari iuſſerat. Plinius lib. V cap. XXX *Extra ſinum ſunt Rhœtea litora, Rhœteo & Dardanio & Ariſbe oppidis habitata.* Stephanus πόλιν τῆς Τρωάδος, Μιτυληναίων ἄποικον vocat, id eſt *Troadis oppidum, coloniam Mitylenæorum:* & Homerus Iliad. B. verſ. 836 δίας Ἀρίσβης.

XLIV.

Propius mare *Dardanum* & *Rhœteum* ſequuntur, vt Plinius modo memorauit. Ordinem Herodotus lib. VII cap. XLIII tradit: *a Priami Pergamo,* id eſt Troiæ ruderibus, *profecti, a læua ſtrinxerunt* Ῥοίτειον πόλιν καὶ Ὀφρύνειον, καὶ Δάρδανον, ἥπερ δὴ Ἀβύδῳ ὅμουρός ἐςι, *Rhœteûm oppidum, & Ophryneum, & Dardanum, finitimam Abydo.* Hic *Dardanus*, ἡ Δάρδανος,

 forma-

* Adde huc Polybium XVI, 14 qui has anguſtias cum illis quæ ſunt ad Herculis columnas, comparat.

** Polybius l. c. duo ſtadia modo memorat. Sed malim audire diſſentientes ab eo.

*** de hoc ponte eximie diſſerit Tzetzes ad Lycophr. v. 1432 p. 142.

† Add. Oroſius II hiſt. c. 10. p. 85.

†† Polyb. V c. III κατασχόντες τὴν Ἀρίσβαν καλουμένην ἐν τῇ τῶν Ἀβυδηνῶν χώρᾳ. *Tenentes vrbem nomine Ariſbam in Abydenorum regione.*

formauit; & Strabo quoque pag. 409 ἡ πόλις ἡ Δάρδανος, *vrbs* ***Dardanus***, * quam LXX stadiis ab Abydo distare dicit: at Ptolemæus scripsit **Δάρδανον**, *Dardanum*, neutro genere: & Plinius *Dardanium*, oppidum subaudiens. Sita vrbs ad promontorium, quod *Dardanium* vocatur, Straboni **Δαρδανὶς ἄκρα**: regiuncula eidem Δαρδανία, *Dardania* dicta.

XLV.

Iuxta Dardanum *Ophrynium* erat cum Hectoris luco, Strabone referente p. 409, quod & Herodotus lib. VII cap. XLIII, vt modo vidimus, memorauit.

XLVI.

Rhœtêum, Ῥοίτειον, in litore excipit, de quo Strabo lib. XIII pag. 409 Εἶτα Ῥοίτειον πόλις ἐπὶ λόφῳ κειμένη, καὶ τῷ Ῥοιτείῳ συνεχὴς ἠϊὼν ἀλιτενὴς Αἰάντειον, ἐφ' ᾗ μνῆμα καὶ ἱερὸν Αἴαντος, *Deinde Rhœteum, vrbs in colle sita: eique contiguus litoreæ arenæ tumulus Aeanteium, vbi sepulcrum est Aiacis.* Thucydides lib. IV sine diphthongo scripsit pag. 286 αἱροῦσι Ῥοίτιον, *Rhœtium capiunt:* & lib. VIII pag. 617 *prætereuntes Lectum, & Larissam, & Hamaxitum, & alia circum loca,* ἀφικνοῦνται ἐς Ῥοίτιον, *veniunt in Rhœtium.* Adiecti modo *Rhœtêus* sæpe vsurpatur. Virgilius Aeneid. III vers. 108

Teucrus Rhœteas primum est aduectus in oras.

Et lib. VI Aeneid. vers. 505

Tunc egomet tumulum Rhœteo in litore inanem
Constitui.

Scribitur etiam quatuor syllabis *Rhœtëius*, quod poetis interdum pro *Romanus* est, propter originem ex Troia. Silius Italicus lib. II vers. 51

- - - - - - *Rhœteius immo*
Imperet æternum - - - - - -

Rhœteius, id est Romanus. Adde lib. VII vers. 431.

XLVII.

Hinc in *Sigeum* venitur, promontorium, oppidum & portum. Strabo iam dicto loco: μετὰ τὸ Ῥοίτειόν ἐστι τὸ Σίγειον, κατεσπασμένη πόλις, καὶ τὸ ναύσταθμον, *post Rhœteum est Sigêum, dirutum oppidum, & nauale.* Plinius V cap. XXX *In promontorio quondam Sigeum oppidum.* Ptolemæus, Σίγειον ἄκρον, *Sigeum promontorium.* Strabo eodem loco vocat Σιγειάδα ἄκραν. Stephanus Σίγειον πόλις Τρῳάδος, *Sigeum oppidum Troiæ.* LX stadiis abest a Rhœteo per litus, vt Strabo notauit. Inde mare & alia cognominantur. Virgilius Aeneid. lib. II vers. 312

- - - *Sigea igni freta lata relucent.*

Ad vrbem vel in promontorio, aut iuxta illud Ἀχιλλέως μνῆμα, *Achillis monimentum* fuit, vt Strabo nominauit. Cicero pro Archia cap. X *Quum*

* Tzetzes ad v. 29 Lycophr. Δάρδανος κτίζει τὴν Δαρδανίαν, πρότερον Σκαμάνδρῳ λόφον καλουμένην.
Nonnus Dionysiac III v. 190 p. 96

Δάρδανος ἀντικέλευθον ἐνάσσατο πέτραν ἀρούρης
Δαρδανίην ἔμπυργον, ἐπώνυμον ἄστυ χαράξας,
Ἰδαίην ἀροτῆρι διαγράψας κόνιν ὁλκῷ.

Quum in Sigeo [*Alexander*] *ad Achillis tumulum adstitisset, O fortunate, inquit, adolescens, qui tuae virtutis Homerum praeconem inveneris!* Sunt qui etiam oppidum *Achilleum* memorent. Plinius lib. v cap. xxx *Fuit & Achilleum oppidum iuxta tumulum Achillis, conditum a Mytilenaeis, & mox Atheniensibus, ubi classis eius steterat in Sigeo.* Stephanus pariter: ἐςι καὶ πόλις ἐν τῷ Σιγείῳ Ἀχίλλειον, *est quoque oppidum in Sigeo Achilleum.* Dubium, an diversum sit ab oppido Sigeo: nisi forsan ex ruinis in proximo natum loco est.

XLVIII.

A litore introrsus recessit *Troia* vetus & *Ilium*, * nomina nobilissima. Stephano Τροία, χώρα Ἀσίας ἡ πρότερον Ἰδαία, *Troia, regio Asiae, quae prius Idaea dicta.* Sic quoque Seruius in principium Aeneidos: *Troia regio est Asiae: Ilium ciuitas est Troiae.* Eualuit tamen consuetudo scribentium, vt *Troia* perinde vrbem ac Ilium significet, immo saepius haec *Troia*, raro *Ilium*, vetus puta, adpelletur. Superuacaneum est, exemplis rem notam probare. Quoties legitur *Troia capta*, vt apud Liuium principio Operis, & Horatium lib. II sat. III vers. 191? Nec vero *Ilium*, quamlibet vsu rariore, est incognitum. Personat Maronis illud ex principio Aeneidos:

Ilium in Italiam portans:

& Horatii lib. III oda III

- - - - - - *Ilion, Ilion*
Fatalis incestusque iudex
Et mulier peregrina vertit.

2. Quod vero postea *Ilium* dicebatur, triginta stadiis a veteri sede reductum ad mare versus fuit, & Ilium vetus, siue Troia, creditum in eo loco fuisse, vbi Strabo lib. XIII pag. 411 τῶν Ἰλιέων κώμην, *Iliensium pagum* (sic dicebatur) obseruauit. Et *nouum Ilium* olim pagus erat cum Mineruae fano, quo quum Alexander post proelium ad Granicum sacrificandi caussa profectus esset, donariis locum ornauit, & πόλιν, *vrbem* nominavit, vtque amplificaretur, in mandatis dedit. Auxit post mortem illius Lysimachus, & muro XL stadiorum circumdedit. Vide Strab. XIII pag. 408. Fanum illud & posteri religiose coluerunt. Liuius lib. XXXV cap. XLIII de rege Antiocho: *Ilium a mari adscendit, vt Mineruae sacrificaret.* Et lib. XXXVII cap. IX de Romano duce: *Inde* [ex portu Achaeorum] *Ilium adscendit, sacrificioque Mineruae facto, legationes finitimas ab Eleunte & Dardano & Rhoeteo, tradentes in fidem ciuitates suas, benigne audiuit.* Iustinus eodem Antiochi bello lib. XXXI cap. VIII *Quum ingressi Asiam Romani Ilium venissent, mutua gratulatio Iliensium ac Romanorum fuit.* Amissa tum erant ornamenta ab Lysimacho accepta, & pago quam vrbi erat similius. Strabo XIII pag. 408 Ἴλιον, ὃ νῦν ἐςὶ, κωμόπολίς τις ἦν, ὅτε πρῶτον

(F) 3

* Tzetzes ad v. 29 Lycophr. Ἔνθα πόλιν κτίσας ὁ Ἶλος Ἴλιον ἐκάλεσε &c. &c.

τον Ρωμαῖοι τῆς Ἀσίας ἐπέβησαν. *Ilium nouum, quum primum Romani in Asiam venissent, oppidum instar pagi fuit.* Ornarunt rursus Romani, reddideruntque, immunitatem. Plinius v cap. XXX *Ilium immune.* Vnde plures nummi ΙΛΙΕΩΝ, *Iliensium* præ se ferunt. Tacitus annal. IV cap. LV *Ilienses antiquitatis gloria pollebant.*

XLIX.

Circumiacent multa, quorum positionem vetustas obscuravit. Thucydides lib. VIII pag. 617 scribens ex Lesbo cursum in Rhœteum, ait præteriri Λέκτον, καὶ Λάρισσαν, καὶ Ἀμαξιτὸν, *Lectum, & Larissam, & Hamaxitum.* * Plinius dicto loco: *Troadis primus locus Hamaxitus: dein Cebrenia: ipsaque Troas, Antigonia dicta, nunc Alexandria.* Stephanus: Ἀμαξιτὸς πολίχνιον τῆς Τρωάδος, *Hamaxitus Troadis oppidulum.* Et quia in itinere fuit a Lecto in Rhœteum, inter Ilium & mare fuisse vero simile est. Primum autem Troadis locum a Lecto dixit Plinius, quia hic Lectum promontorium inter Troadem Aeolidemque terminum constituit. Plinius lib. v cap. XXX *Lecton disterminans Aeolida & Troada.* quid? clarest Strabo: ἡ Ἀμαξιτὸς ἡ τῷ Λέκτῳ ὑποκειμένη συνεχής *Hamaxitus continenter Lecto subiacet.* Regiuncula circumiacens ἡ Ἀμαξιτία, *Hamaxitia,* apud eundem lib. x pag. 326.

L.

Quam vero *Larissam* modo Thucydides dixit, Homero quoque est memorabilis sub finem libri II,

Τῶν οἳ Λάρισσαν ἐριβώλακα ναιετάασκον, **
Eorum qui Larissam fertilem habitabant.

Chorographo quarta huius nominis est τῆς Τρωάδος, *in Troade.* Strabo XIII pag. 415 ἦν δὲ τῷ Ἀχαιΐῳ συνεχὴς ἥτε Λάρισσα καὶ Κολῶναι, *Erat autem Achæio contigua Larissa, & Colonæ:* Achæium autem ibidem dicit Alexandreæ συνεχῆ, *continuam* esse: & paullo ante, Ἀχαιΐον τῆς Τενεδίων περαίας, *Achæium in continente Tenedo* opposita. Scribitur his locis diuerse, Ἀχαιὸν & Ἀχάϊον & Ἀχαΐϊον: Casaubonus probat postremum.

LI.

Colonæ ibidem iuxta insulam Tenedon sitæ. Pausanias Phoc. cap. XIV de Cycno Neptuni filio: βασιλεύειν φασὶν ἐν Κολώναις, αἳ δὲ ᾤκοῦντο ἐν τῇ γῇ Τρωάδι αἱ Κολῶναι κατὰ νῆσον κείμεναι Λεύκοφρυν, *Aiunt Colonis regnasse, quod oppidum in Troade est ad insulam Leucophryn,* quam mox dicit, a Tenne *Tenedon* deinde adpellatam esse. Thucydides lib. I pag. 86 Κολώνας τὰς Τρωϊάδας vocat. Nepos in Pausania cap. III *Colonas, qui locus in agro Troade est, se contulerat.* Est & alius locus XL stadiis ab Ilio, λόφος τις, *collis quidam,* Καλλικολώνη, *Callicolona,* siue ἡ καλὴ Κολώνη, *pulchra Colona,* de qua Homerus Iliad. Υ vers. 51. Strabo XIII p. 411.

LII.

Plinius supra cum Hamaxito coniungebat *Cebreniam:* at Scylax in Αἰολί-

* De Hamaxito vid. Aelian. hist. anim. XII c. 5.
** De *Pelasgis* incolis loquitur Homerus.

Αἰολίδι χώρᾳ, *in Aeolide regione* extra Troadem conſtituit. Αἰολίδες, inquit, πόλεις ἐν αὐτῇ εἰσὶν ἐπὶ θαλάττῃ οὐδέ Κεβρήνη, * Σκῆψις, Νεάνδρεια, Πιτύεια, *Cebrene, Scepſis, Neandrea, Pityea,* quem tractum ſupra Myſiæ parti, quæ ad Caicum eſt contribuimus. Eſt autem inter Lectum & Antandrum. Strabo p. 410 *Cebreniam* regionem diſtinguit a *Cebrene* vrbe, Addit Cebreniam Scamandro diſtingui ab agro Scepſio.

LIII.

Polichna ** prope Palæſcepſin, quæ in celſiſſimo Idæ fuit vertice, vt Strabo tradit lib. XIII pag. 417. Incolas Plinius *Polichnæos* dixit. Memoratur etiam in Notitia Epiſcopatuum πόλιχνα, *Polichna.*

LIV.

His *Marpeſſus* poteſt addi, vnde Sibylla Erythræa aliquando cognominatur, quia ipſa carmine apud Pauſaniam Phoc. cap. XII dixit, *Marpeſſum* matri ſuæ patriam eſſe. *** Tibullus lib. II eleg. V verſ. 67

Quidquid Amalthea, quidquid Marpeſſia dixit.

Hanc ibidem Pauſanias πόλιν ἐν τῇ Ἴδῃ τῇ Τρωϊκῇ, *oppidum in Troico monte Ida ſitum* dixit, quod CCXL ſtadiis diſtet a Troade Alexandrea. Suidas, & Lanctantii codices lib. I cap. VI legunt *Marmeſſus,* quod & Salmaſio in Solin. p. 55 placet. Iidem (Suidas & Lactantius) circa *Gergitium* ponunt, quod Plinii lib. V cap. XXX *Gergithos* eſt, Plutarchi Γέργηθος, *Gergethos*: Herodotus lib. VII cap. XLIII vel oppidum vel incolas τοὺς Γέργιθας *Gergithas* adpellat. Sed de hoc ſupra in Myſia actum fuit.

LV.

Hæc de Troia & quæ proxime ad eam: ad mare rurſus revertimur. Poſt Sigeum, Ἀχαιῶν λιμὴν, *Achæorum portus,* cuius Strabo meminit pag. 410. † Plenior Plinius lib. V cap. XXX *In promontorio quondam Sigeum oppidum: dein portus Achæorum, in quem influit Xanthus Simoënti iunctus, ſtagnumque prius faciens Palæſcamander.* De fluminibus infra diſpiciemus. Diximus ſupra etiam de *Colonis,* loco vel oppido, quæ inter Portum Achæorum & Alexandream videntur fuiſſe, quod tum auctores, qui mentionem fecere, cum aliis, quæ tractabamus, commemorarent.

LVI.

Alexandrea, ſiue *Alexandria,* reſtat perluſtranda in hoc litore, vrbs clariſſima, quæ inter XVIII, quæ ab Alexandro nomen habuerunt, poſt Aegyptiacam, fuit præcipua, ideoque ſecundo loco a Stephano Byzantiorum chorographo numerata: ſæpe regionis vocabulo, diſcriminis cauſſa, Ἀλεξάνδρεια ἡ Τρωὰς, *Alexandrea Troas,* cognominata. Sic plene Ptolemæus vocauit, in litore conſtituens inter Sigeum & Lectum promontoria. Et Strabo lib. XIII ineunte: ἀπὸ δὲ Ἀβύδου μέχρι Λεκτοῦ τὰ περὶ

* Κεβρὴν eſt ap. Demoſth. adv. Ariſtocrat. p. 450.

** Nonnus Dionyſ. XIII v. 512 p. 382 Οἵ τ' ἔλαχον βούδειαν ἀειδομένην δὲ Πολίχνην:

*** *Marpeſſum* vium circa oppidum Gargethium appellat Varro l. IV Antiq. rerum diuin. de Quindecimvir.

† Alibi Strabo Ἀχαιὸν vocare videtur, lib. XIII pag. 899, 900 Vide §. 50.

περὶ Ἴλιον καὶ Τένεδον καὶ Ἀλεξάνδρειαν τὴν Τρῳάδα, *ab Abydo vsque ad Lectum, quæ circa Ilium, & Tenedum, & Alexandream Troadem sunt:* vbi perperam Xylandri & Casauboni editione *Alexandrea ac Troas* Latine conuersum est: verius antiquiore Guarini Veronensis siue aliorum, *Troiana Alexandria.* Et Liuius lib. XXXV cap. XLII *Tres cum* [Antiochum] *ciuitates tenebant, Smyrna, & Alexandria Troas, & Lampsacus, quas neque vi expugnare ad eam diem poterat neque conditionibus in amicitiam perlicere.* Aliis vero locis, vt sæpe sine cognomine *Alexandrea* siue *Alexandria* vocatur, (vide Strabonem in sequentibus) ita sæpius etiam *Troas* dicitur simpliciter, sine *Alexandreæ* commemoratione. Plinius lib. V cap. XXX *Troadis primus locus Hamaxitus: dein Cebrenia: ipsaque Troas, Antigonia dicta, nunc Alexandria.* Priori loco regionis, posteriori vrbis nomen est. Et sic in Apostolorum historia & epistolis *Troas* ipsa vrbs est, non regio: nec cum Grotio facimus, qui Actor. XVI regionem, seu *Phrygiæ partem maritimam* interpretatur; ipse vero cap. XX dubitare cœpit, num vrbs eo nomine, an regio notetur. Gaius iurisconsultus lege VII Dig. de Cens. *Iuris Italici sunt* Τρῳάς, Βήρυτος, Δυῤῥάχιον. Ibidem lege VIII Paullus: *In prouincia Asia duæ sunt iuris Italici, Troas* & *Parium.* Auctor Itinerarii, quod Antonino tribuitur, itinerare per Asiam, pag. 76

Abydo		
Dardanum	M. P.	IX
Ilium	M. P.	XII
Troadem	M. P.	XVI
Antandrum	M. P.	XXXV.

Origo nominis *Alexandreæ* ab Alexandro est, vt liquet: an a conditore sit, dubitatur. Ait quidem auctor Chronici Alexandrini pag. 398, in duodecim vrbibus, quas Alexander condiderit, numerans etiam Ἀλεξάνδρειαν τὴν ἐπὶ Τρῳάδος, *Alexandriam in Troade:* verum ab Antigono fuisse conditam & *Antigoneam* adpellatam; a Lysimacho deinde in honorem Alexandri vocitatam *Alexandream,* Strabo, grauissimus auctor, lib. XIII pag. 408 prodidit. Confirmat Plinius paullo ante citatis verbis: *ipsa Troas, Antigonia dicta, nunc Alexandria.* Et nummus Titi apud Golzium: COL. TROAS, ANTIGONIA. ALEXANDR. Vtrobique *Antigoniæ* nomen, tamquam prius, præponitur alteri *Alexandriæ.* Et hæc Alexandria plerisque aliis delatis, quod Strabo addit, συνέμεινε καὶ αὔξησιν ἔλαβε, *permansit & incrementum cepit,* præsertim quum Romanam accepisset coloniam, cuius auctor haud dubie Augustus Cæsar fuit, quia iam Plinius scripserat, *Troas, Antigonia dicta, nunc Alexandria, colonia Romana:* & plures nummi AVG. adpositum habent, vt Antonini Pii COL. AVG. TROAD. & Iuliæ Domnæ, ac Alexandri Seueri, COL. ALEX. AVG. TRO. Adi Patinum. Et ex Harduini museo nummus COL. AVG. TROAS.

LVII.

Tandem ad *Lectum* siue *Lecton* promontorium venimus, Lesbi insulæ

sulæ parti septemtrionali obuersum, situmque in angulo, quem curuatura maris facit. Hinc est, quod Strabo XIII pag. 416 dixit, κάμψαντι δὲ τὸ Λεκτὸν, *vbi Lectum circumflexeris.* Adde Liuii verba mox e lib. XXXVII cap. XXXVII proferenda. Eo loco etiam posuit Ptolemæus Λεκτὸν ἄκρον, *Lectum promontorium.* Homerus Iliados Ξ vers. 283 de Iunone & Somno:

> Ἴδην δ' ἱκέσθην πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν
> Λεκτὸν, ὅθι πρῶτον λιπέτον ἅλα,

In Idam venerunt fontibus abundantem, matrem ferarum Lecton, vbi primum reliquerunt mare. Ad quæ verba Strabo post initium libri XIII hæc adnotauit: οἰκείως τοῦ ποιητοῦ φράζοντος τὸ Λεκτὸν, καὶ γὰρ ὅτι τῆς Ἴδης ἐστὶ τὸ Λεκτὸν, καὶ διότι πρώτη ἀπόβασις ἐκ θαλάττης αὕτη τοῖς ἐπὶ τὴν Ἴδην ἀνιοῦσι, *proprie poeta Lectum describit, tum quod Idæ pars est, tum quod e mari in Idam ituris ibi prima est exscensio.* Et paullo ante idem sub initium libri, ἡ Ἴδη τὸ ὄρος μέχρι Λεκτοῦ καθήκουσα, *Ida mons ad Lectum vsque pertinet.* Liuius lib. XXXVII cap. XXXVII *Eumenes rex, conatus primo ab Hellesponto reducere classem in hiberna Elæam, aduersis deinde ventis quum aliquot diebus superare Lecton promontorium non potuisset, in terram egressus, ne deesset principiis rerum, qua proximum fuit, in castra Romana cum parua manu contendit.* Felicior ventus sequutus eos fuit, de quibus Thucydides lib. VIII pag. 617 παραπλεύσαντες Λέκτον, ἀφικνοῦντο ἐς Ῥοίτιον. *præteruecti Lecton, venerunt Rhœtium.* Plinii verba supra ex lib. V cap. XXX protulimus: *Promontorium Lecton disterminans Aeolida & Troada:* etiam qualis sit Aeolis illis, aliis Mysia, indicatum fuit.

LVIII.

Hactenus de ora Troadis, & quæ prope oram. Mediterranea leviter circa Ilium tacta: remotiora parum cognita, aut, si quæ sunt, incertum est, Phrygiæ Mysiæne, an Troadi propriæ adnumeranda sint. Troianæ tamen regionis fuit vrbs Ζέλεια, *Zeleia*, siue *Zelia*, cuius situm Homerus & Strabo non sinunt nos ignorare. Ille Iliad. Β vers. 824

> Οἳ δὲ Ζέλειαν ἔναιον ὑπαὶ πόδα νείατον Ἴδης,
> Ἀφνειοὶ, πίνοντες ὕδωρ μέλαν Αἰσήποιο,
> *Qui dehinc Zeleam habitabant sub pedem imum Idæ,*
> *Diuites, bibentes aquam nigram Aesepi.*

Ibi ergo sita fuit *Zelea*, vbi Ida in septemtrionem ad Aesepum vergit. Clarius id exponit Strabo post initium libri XIII. Idam dicit multos habere πρόποδας, *prominentes pedes*, quorum duo maxime procurrant, alter in Aegeum, quod *Lecton* promontorium dicatur; alter εἰς τὴν μεσόγαιαν, μικρὸν ὑπὲρ τῆς Κυζικηνῆς· καὶ δὴ καί ἐστι νῦν ἡ Ζέλεια τῶν Κυζικηνῶν, *alter*, inquit, *in mediterraneam regionem, paullo supra Cyzicenum agrum, vbi Zelea sita est, quæ hodie est Cyzicenorum.* Et Plinius lib. V cap. XXXII amnem *Aesepum* & *Zeliam* coniungit. Stephanus: Ζέλεια πόλις Τρωάδος, *Zelia oppidum Troadis.* Gentile Ζελείτης Arrianus lib. I Exped. Alex. pag. 40. Ζελείτας δὲ ἀφῆκε τῆς αἰτίας, *Zelitis culpam remisit.*

LIX.

Fuerunt & *Colonæ* aliæ, præter ſupra memoratas, ſitas contra Tenedon. Diximus ſupra aliquid in *Lampſaco* ex Strabonis XIII de Colonis illis: nunc addimus Arrianum lib. I pag. 35 de Alexandro, dicentem, poſtquam ab Ariſba Percoten & Lampſacum prætergreſſus fuerat, ἔνθεν ἐς Ἑρμωτὸν ἀφίκετο, Κολώνας πόλιν παραμείψας, *inde Hermotum venit, Colonas vrbem transgreſſus.* Tum demum ad Granicum perrexit. Supra in Myſiam illas, quæ ad Cyzicum fuerunt, transſcripſimus, quia dubii limites ſunt Troadis, & nonnullis vltra Aeſepum proferuntur; aliis, etiam Scylaci, ab Abydo incipiunt. *Hermotum* autem Arriani ceteris inexplicatum eſt.

LX.

Aſtyra Troadis, diuerſa a pago Myſiæ, prope Abydum, τὰ Ἄστυρα, Strabonis æuo diruta, quæ olim auri fodinam habuiſſe dicebantur. Vide lib. XIII pag. 407. Et *Gergithos*, itinere Xerxis inter Scamandrum flumen & Abydum apud Herodotum VII cap. XLIII, qui Γεργιθὰς vocat incolas, ſupra eſt expoſita.

LXI.

Ad Scamandrum Plinii *Scamandria* fuit. Inter Ilium & Lecton promontorium *Neandria,* ſupra Hamaxitum, ſecundum Strabonem pag. 417, qui & XL ſtadiis a Lecto *Polymedium* χωρίον ponit, quæ Plinii *Polymedia ciuitas* eſt, dubium, Ilium verſus an Aſſon, vti videtur, atque ſic in Myſia.

LXII.

Mons Troadis vnus nomine, ſed multiplex iugo & connexione, *Ida* eſt, ἡ Ἴδη, femineo genere. Virgilius Aen. II extr.

Iamque iugis ſummæ ſurgebat Lucifer Idæ.

Plura autem iuga habere, non ſimplicem montem eſſe, ex eo adparet, quia ſæpius plurali numero Homerus dixit ἀπ᾽ Ἰδαίων ὀρέων, *a montibus Idæis,* Iliad. Θ verſ. 170, Μ verſ. 19 & 153, & κατ᾽ Ἰδαίων ὀρέων Iliad. Λ verſ. 196, Ο verſ. 79, & alibi. Et Virgilius Aeneid. III verſ. 6

- - - - - claſſemque ſub ipſa
Antandro, & Phrygiæ molimur montibus Idæ. *

Strabo poſt initium lib. XIII Πολλὰς δ᾽ ἔχουσα πρόποδας ἡ Ἴδη, καὶ σκολοπενδρώδης

* Imo etiam ex eo id conſtat, quia aliquæ partes eius propriis nominibus inſigniuntur. Nicander Theriac. v. 668 pag. 44

Ἐπὶ σκοπέλοισι φαλακραίοισιν ἐπακτὴς, Κρύμνης ἀμπέδιον καὶ ἀνὰ Γράσον, ἠδ᾽ ἵνα θ᾽ ἱππειμιμῶνες, σκυλάκεσσιν ἀμυκλαίοισι κελεύων hanc *venator quidam* reperit *in Phalacræis ſcopulis per campum Crymnes perque Graſum & ubi Equi prata, canibus Amyclæis inclamans.* Hic Scholiaſtes aſcribit: Φάλακρα ἀκρωτήριον Τρωίας, ἢ Φάλακραι τῆς ἐν Τροίᾳ παραλίου ἀκρωτήρια, ὧν τὰ ὀνόματα Λεκτὸν, Πέργαμον καὶ Ἴδη. Κρύμνη δὲ καὶ Γράσος πεδία εἰσὶ Τρωίας. *Phalacra pinnacula Troiæ. aut Phalacræ promontoria Troiæ quorum nomina Lectum, Pergamum & Ide. Crymne vero & Graſus campi ſunt Troiæ.* Congruit cum ſcholiaſte Stephanus, Φαλάκρη ἄκρα τῆς Ἴδης, ἥτις οὐκ ἔχει ζῶφυτον διὰ τὴν χιόνα καὶ τὴν κρύσταλλον, ἀλλ᾽ ἐψίλωται. *Phalacræ vertex Idæ qui plantis caret propter nivem & glaciem, ſed nudus eſt.*

ἰουλίδος οὖσα, multos prominentes pedes Ida habet, & forma ſcolopendram refert. Et paullo ante, eodem auctore, demonſtrauimus, Idam a Zeleia, quæ ſub agro Cyziceno eſt, ad Lectum, extremum Troadis promontorium, extendi.

LXIII.

Flumina pæne multa ex Idæis montibus decurrunt. Strabo lib. XIII pag. 414 auctore Demetrio ἐπιχωρίῳ, *ibidem nato*, refert, collem quemdam Idæ ſupra Scepſin CXX ſtadiis eſſe, *Cotylum* nomine, ex quo tria nobiliora flumina, *Scamander, Granicus* & *Aeſepus*, fontibus vicinis & intra XX ſtadia comprehenſis, oriantur.

2. *Aeſepi* exitum plurimum diſtare a capite, 10 circiter ſtadiis. Et *Practium* flumen, de quo ſupra dictum, Arrianus Exped. Alex. lib. I pag. 34, corrupto quamuis vocabulo, etiam ab Ida deriuat, ὃς ῥέων ἐκ ὀρῶν τῶν Ἰδαίων, *qui ex Ideis montibus decurrit.* quod procul dubio etiam de obſcuris illis, ab Homero Iliad. M verſ. 20. nominatis, intelligendum eſt, qui ſunt

Ῥῆσος θ', Ἑπ]απορές τε, Κάρησός τε, Ροδίος τε,
Rheſus, & Heptaporus, Careſusque ac Rhodius.

3. Strabo *Andrium* addit, qui Scamandro adfundatur, e *Careſena* regione, quam *Careſus* rigat, decurrentem. *Careſeniam* autem deſcribit montanam regiunculam, Dardaniæ adiacentem, vsque ad loca Zeleiæ & Pityeiæ vicina.

4. *Rhodium* ait inter Abydum & Dardanum in mare exire.

5. Sed & *Xanthus* memorabilis fluuius eſt. Virgilius Aen. I verſ. 473

Pabula guſtaſſent Troiæ, Xanthumque bibiſſent.

6. Et *Simois*, Σιμόεις, non minus clarus. Ibidem verſ. 618
Alma Venus Phrygii genuit Simoentis ad vndam.

Plinius lib. V cap. XXX *Scamander amnis nauigabilis, & in promontorio quondam Sigeum oppidum. Deinde portus Achæorum, in quem influit Xanthus Simoenti iunctus: ſtagnumque prius faciens Palæſcamander. Ceteri Homero celebrati, Rheſus, Heptaporus, Careſus, Rhodius veſtigia non habent. Granicus diuerſo tractu in Propontida fluit.* Hic Xanthum & Simoënta corriuat: Scamandrum ſeorſum in mare deducit. Contra Strabo XIII pag. 410 συμπεσόντες ὅτε Σιμόεις καὶ ὁ Σκάμανδρος ἐν τῷ πεδίῳ, *confluunt in campo Simois & Scamander.* Et pago inſequenti refert, vtrumque fluvium campos denominare, per quos ferantur; ille per *Simoiſium*, hic per *Scamandrium*: & Simoënta quidem Rhœteo adpropinquare, Scamandrum Sigeo, ſed paullo ante Ilium nouum confluere, atque inde ad Sigeum in mare exire, quum prius limoſas paludes & cæcum oſtium effecerint.

7. Quid vero de *Xantho* Plinii? Eſt *Xanthus* flumen Troadis, vt Virgilius dixit, & Strabo pag. 406 Ξάνθος ποταμὸς ἐν Τροίᾳ, *Xanthus fluuius in Troia:*

Troia: id est, in regione Troiana. Plures autem dicunt ipsum Scamandrum esse, in quo ducem Homerum habent Iliad. Υ vers. 74

Ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον,

Quem Xanthum vocant dii, homines autem Scamandrum.

Repetit Maximus Tyrius Serm. XII. Aelianus autem lib. VIII de Animal. cap. XXI, missa fabula, ad naturam Fluminis nouum & superadditum nomen refert. Qui ad Troiam, inquit, Scamander est, oues inde bibentes *fuluas* (ξανθὰς) efficit. Hinc τῷ Σκαμάνδρῳ ἐξ ἀρχῆς, ἄλλο ὄνομα ἡ τῶν προβάτων, ἐπίκτητος χρόα ἔθετο, *fluuio Scamandro antea dicto aliud nomen adsciticius ouium color imposuit.* Vibius Sequester de Fluminibus: *Xanthus Troiæ Ilio proximus, ex Ida monte defluens, Simoenti iunctus in Propontidem funditur. Hunc Scamandrum incolæ vocauerunt.* Lapsus est, Propontidem vocans, qui Hellespontus est, excipiens hæc cuncta flumina.

8. Strabo dicto loco addit duos amnes *Selleentem* & *Practium*. De *Practio* notat, quod ῥεῖ μεταξὺ Ἀβύδου καὶ Λαμψάκου, *fluat inter Abydum & Lampsacum:* de quo Homerus Iliad. Β. sub finem,

- - - - - καὶ Πράκτιον ἀμφενέμοντο,

& [qui] *Praction accoluerunt:*

cuius originem ex Ida monte supra ex Arriani lib. I monstrauimus.

9. Alter, Σελλήεις, *Selleis,* iuxta Arisbam est, itidem Homero indicante sub finem Iliados Β,

- - - ὃν Ἀρίσβηθεν φέρον ἵπποι

αἴθωνες, μεγάλοι, ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος,

quem ex Arisba ferebant equi feruentes, magni, a fluuio Selleente. quos versus repetiit Iliados Μ. 96, 97. Alius eiusdem nominis in Græcia fluuius est, nec ipse ignotus Homero, vt ibi memorauimus. De Troiano autem plura non habemus.

LXIV.

Hæc de Troade, in cuius explicatione quod *Phrygum* sæpe est facta mentio, & *Phryges* ipsi Troiani sæpenumero Maroni dicti sunt; de Phrygiæ illa parte, quæ Troianos vel tangit vel comprehendit, aliquid adiiciemus, cetera ad contemplationem Phrygiæ Magnæ, quæ in mediterraneis est, referuaturi. Strabo illam Magnam a μικρᾷ, *Parua,* & ἐπικτήτῳ, *Epicteto* & *Hellespontiaca,* siue ὑφ' Ἑλλησπόντῳ *supra Hellespontum* sita, pluribus locis distinguit. De Epicteto, quanta sit & quibus finibus contineatur, quam Strabo nunc distinguit ab Hellespontiaca, nunc eamdem esse non obscure significauit, iam nolumus disputare: sed tantum de *Hellespontiaca,* seu in ora Hellesponti sita, dicimus, vel eamdem esse, quæ *Troas* est seu *regio Troianorum*; vel Troadem partem illius Phrygiæ, quod Strabo etiam lib. II pag. 89 videtur iudicasse. Quum enim regiones Asiæ intra Halyn enumerat, & ad Phrygiam illam maritimam venit, distincte & clare dicit, καὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ λεγομένην Φρυγίαν, ἧς ἐστὶ καὶ Τρῳάς, *& Phrygiam Hellespontiacam, vt vocant, cuius etiam Troas est.* Vtrum vero ante Troiana tempora ibi Phryges habitauerint, an euersa Troia eas sedes occupa-

cupauerint, explicari in tam obscura antiquitate non potest. Poetis *Phryges* Troes sunt, & *Phrygius*, Troianus. exempli gratia Aeneid. I vers. 467

Hac fugerent Graii, premeret Troiana iuuentus:
Hac Phryges, instaret curru cristatus Achilles.

Et eodem libro, vers. 181 - - - *Anthea si qua*
Iactatum vento videat, Phrygiasque biremes.

SECTIO III.

AEOLIS siue AEOLIA.

LXV.

Sequitur AEOLIA, ab Aeolibus Græcis, qui in Asiam migrarunt, variis coloniis condita. Laxe si sumitur, Troadem omnem & Hellesponti oram vsque Propontidem complectebatur, quia in illis partibus multæ erant Aeoliorum coloniæ. Sed Troadem, celeberrimam regionem, separauimus, vt plerique fecerunt geographi, Strabo maxime & Plinius, præstantiores ceteris. Aliis quoque angustior est Aeolia, licet de Troade forte dissentiatur. Pomponius Mela hæc illustrat lib. I cap. XVIII. *Proxima*, inquit, *regio, ex quo ab Aeoliis incoli cœpit, Aeolis facta, ante Mysia, & qua Hellespontum attingit, Troianis possidentibus, Troas fuit.* Plinius lib. V cap. XXX sequutus est. *Aeolis*, inquit, *proxima est, quondam Mysia adpellata, & quæ Hellesponto adiacet, Troas.* Scylax Caryandensis *Aeolidem* ad superiora refert, Scepsin, Neandriam, Pityiam: quæ in Troade supra exposuimus. Cetera quoque in hoc tractu nimis confusus turbatusque est, aut potius prauatus, vt vix aliquid certi de his regionibus ab ipso possimus exspectare. Adi Vossium in illum.

LXVI.

Græce dicitur Αἰολὶς, Latine *Aeolis* & *Aeolia*. Græcum nomen Latinitate donarunt Plinius atque Pomponius, vt modo vidimus: altera forma idem Plinius dicto loco vsus est. *Smyrnæum*, inquit, *conuentum magna pars Aeoliæ frequentat.* Liuio autem Græcus casus placuit lib. XXXVII cap. VIII de Antiocho dicenti: *filium Seleucum in Aeolide reliquerat cum exercitu ad maritimas continendas vrbes.* Populus, *Aeolii* dicuntur. Velleius lib. I cap. IV. *Et mox Aeolii, eadem profecti Græcia, longissimisque acti erroribus non minus illustres obtinuerunt locos, clarasque vrbes condiderunt, Smyrnam, Cymen, Larissam, Myrinam, Mitylenemque.* Herodotus lib. I cap. CXLIX, ἕνδεκα, *vndecim* vrbes Aeoliorum ἀρχαίας, *antiquas* nominatim numerat, *Cumas, Larissas, Neon-Tichos, Temnon, Cillam, Notium, Aegiroessam, Pitanam, Aegæam, Myrinam, Gryniam.* Plinius ex his plurimas memorat, & alias addit. Sic enim in Aeolide: *Ibi a Phocæa Ascanius portus. Dein fuerat Larissa: sunt Cyme, Myrina, quæ Sebastopolim se vocat: intus Aegæ, Attalia, Posidea, Neontichos, Temnos. In ora autem Titanus amnis & ciuitas ab eo cognominata. Fuit & Grynia,*

nunc tantum portus soli, insula adprehensa. Oppidum Elæa, & ex Mysia veniens Caicus amnis. Oppidum Pitane, Canaius amnis. Intercidere, Canæ, Lysimachia, Atarnea, aliæ, supra in Troianis enumeratæ. Gratior nobis hæc descriptio est, quia maritima a mediterraneis, & deleta ab iis, quæ supererant, discernit. Quod vero & ei intermista sunt, quæ Troadi ab aliis sunt adscripta, commodissima delineatio Ptolemæi est, qui inter Caicum & Hermum amnes Aeolidem regionem concludit.

LXVII.

In ora post Caicum fluuium, XII stadiis ab illo, est *Elæa*, Straboni Ἐλαία πόλις Αἰολική, *Elæa vrbs Aeolica.* Eo situ etiam Mela ponit, quum dixit: *Caicus inter Elæam decurrit & Pitanen.* Decurrit autem in proprium sinum, quem Strabo κόλπον τὸν Ἐλαϊτικόν, *sinum Elaiticum* vocat, qui pars est Adramytteni: regionem Ἐλαΐτιδα, *Elaitidem*, lib. XIII pag. 423. Addit *Elæam* nauale (ἐπίνειον) Pergamenorum regum fuisse, a qua ciuitate CXX stadiis remota est. Pausanias Bœot. cap. V. in *Caici campo*, (πεδίῳ) sitam refert: & Frontinus lib. IV cap. V sect. 16 P. Crassum, bello Aristonici, *inter Elæam & Myrinam in hostium copias incidisse.* Sic enim legendum ibi, non *Aeliam*, vt editum, quæ nulla apud Myrinam: & omnes quos laudauimus, *Elæam* siue Ἐλαίαν dixerunt; etiam Polybius in Excerpt. Legat. XXI, Plutarchus in Phocione pag. 750, & Ptolemæus. Et Liuius, lib. XXXVI cap. XLIII *Eumenes Elæam ad suam classem profectus.*

LXVIII.

Hinc intra centum stadia ἡ Κάνη, *Cana* est, promontorium Lecto oppositum; Adramyttenum sinum, qui inde a Lecto Troadis patet, finiens. Strabo sic singulari numero vocat: plurali oppidulum non procul inde, aut sub ipso situm promontorio. Κάναι δὲ, inquit, πολίχνιον Λοκρῶν τῶν ἐκ Κύνου, κατὰ τὰ ἄκρα τῆς Λέσβου τὰ νοτιώτατα, κείμενον ἐν τῇ Καναίᾳ, *Canæ oppidulum sunt Locrensium ex Cyno, iuxta meridialia extrema Lesbi, situm in regione Canæa,* quæ a promontorio nomen habet. Ex quibus non obscure perspicitur, non proximum contiguumue promontorio oppidulum fuisse. Plinius *intercidisse* dixit, vt minus de situ iudicari possit. Liuius quidem etiam *Canas* memorauit, sed incertum, oppidum an promontorium intellexerit. Lib. XXXVI extremo: *Phocæam transmittunt. Ibi relictis ad præsidium vrbis quatuor quinqueremibus ad Canas classis venit.* Et lib. XXXVII cap. VIII *Classis Romana, sicut ante dictum est, ad Canas hibernabat.* A promontorio magis, quam oppidulo non proximo, classis stationem denominari crediderim. Et ipse Strabo, de pluratiuo numero consentit: οὕτω [Αἴξ] τὸ ὄρος ὅλον ὠνομάζετο, ὃ νῦν Κάνην καὶ Κάνας λέγουσι, *Sic* [Αἴξ, Capella] *totus mons olim nominabatur, quem nunc Canam & Canas vocant.* Herodotus lib. VII cap. XLII *a Caico profectus, sinistrum habuit* Κάνης ὄρος, *Canæ montem.* Pomponius Mela dicto loco: *Tum in promontorio est Cana oppidum: quod præteruectos sinus excipit, non pronus, sed longe ac molliter flexus retrahensque paullatim oras vsque ad ima montis*

Idæ.

Idæ. Sed Strabo oppidum a promontorio separauit. Sinus autem ille est Adramyttenus, de quo diximus.

LXIX.

Grynium excipit, Græce Γρύνιον, XL stadiis secundum Strabonem disiunctum a Myrina. Plinius alia forma *Gryniam* vocat. *Fuit,* inquit, *Grynia, nunc tantum portus soli, insula adprehensa.* Et Herodoto lib. I cap. CXLIX est Γρύνεια, *Grynea,* siue *Grynia.* Strabo dixit Myrinæorum πολίχνιον, *oppidulum* fuisse, cum templo Apollinis & antiquo oraculo in sacro luco: vnde *Grynæi* Apollinis cognomen est. Virgilius ecloga VI

His tibi Grynæi memoris dicatur origo,
Ne quis sit lucus, quo se plus iactet Apollo.

Idem lib. IV Aeneidos vers. 345

Sed nunc Italiam magnam Grynæus Apollo,
Italiam Lyciæ iussere capessere sortes.

Non audiendus est Seruius, qui apud Clazomenas hoc nemus Apollinis locauit: potior est Strabo, cui & ἱερὸν Ἀπόλλωνος, καὶ μαντεῖον ἀρχαῖον, καὶ νεὼς πολυτελὴς λίθου λευκοῦ, *fanum Apollinis, vetusque oraculum, & splendidum fanum ex albo lapide,* prope oppidum Grynium in Aeolide est. Lucus autem plerumque ad fana erat, & vbi oracula edebantur. Oppidum autem olim non minimum aut contemtum fuisse (quamuis suo æuo πολίχνιον, *oppidulum* Strabo dixerit, & Plinius *fuisse*, id est periisse tradat) vel ex eo manifestum est, quia Parmenio, vt Diodorus lib. XVII cap. VII narrat, Γρύνιον πόλιν ἑλὼν κατὰ κράτος, *vrbem Grynium vi & expugnatione cepit.* Et Xenophon lib. III Rer. Græc. sub initium Μυρίναν καὶ Γρύνιον, *Myrinam & Grynium* non modo vt vicinas, verum etiam tamquam pares ciuitates coniunxit ita, vt minus dubitemus, ampliorem olim, quam tempore Strabonis, exstitisse. An idem sit Nepotis *Grunium,* Alcibiad. cap. IX, dubitatur, quia castrum vocat & in Phrygia collocat.

LXX.

Inde post XL stadia secundum Strabonem *Myrina* est, Αἰολὶς πόλις ἔχουσα λιμένα, *Aeolica ciuitas portum habens,* quam Ptolemæus etiam in Aeolicis numerauit. Plinius de ea lib. V cap. XXX, *Myrina, quæ Sebastopolim se vocat.* Mela dicto loco in Aeolide: *Primam vrbium a Myrino conditore Myrinam vocant.* Primam, ratione originis & antiquitatis: cui proximam deinde Cymen ponit. Liuius lib. XXXIII cap. XXX in vrbibus Asiæ memorat, ex quibus Philippus, pacem accipiens ab Romanis, iubebatur præsidium deducere. Vicinitas Grynii & huic aliquid de Apollinis religione contribuit. Martialis lib. IX epigram. XLII

campis diues Apollo sic Myrinis.

Myrini autem campi sunt apud Grynium, & ipsum Grynium Myrinæorum oppidum Strabo prædicto loco dixit. In illis etiam a Tacito annal. II cap. XLVII *Myrina* numeratur, quas terræ motu concussas Tiberius Cæsar

Cæſar, in tempus remiſſis tributis, recrearit.* Cicero etiam meminit lib. v epiſt. xx. *Memini,* inquit, *mihi a te Myrina litteras eſſe adlatas.* Accentum vocabuli, producta media phaleucus Martialis modo recitatus docet, & nummi, Gordiani & Iuliæ Domnæ, in quibus diphthongo ſcriptum eſt ΜΥΡΕΙΝΑΙΩΝ, *Myreinæorum.*

LXXI.

Sequitur *Cyme,* ** Κύμη, antiqua vrbs, & pluribus laudata. Pomponius Mela: *Sequentem* [vrbem] *Pelops ſtatuit, victo Oenomao reuerſus ex Græcia. Cymen nominauit, pulſis qui habitarant, dux Amazonum Cyme.* Recentes interpretes *Cuma* ſcribunt: veteres latini Nepos, Liuius, Mela, Plinius, Tacitus *Cyme,* Græcam formam retinentes; atque ita etiam in baſi marmorea Coloſſi, Tiberio a quaſſatis Aſiæ ciuitatibus erecti, Latine CYME inciſum legitur. Liuii quædam editiones, a Gryphio, Grutero, aliis adornatæ lib. xxxvii cap. xi habent *Cymæ* pluratiuo numero; Moguntina vero Scheferi *Cyma,* quod etiam in veteri ſuo libro Sigonius inuenit: at Gronouius etiam hoc loco ad veterem Latinorum ſcripturam reduxit. *Seleucus,* legit, *proditam Phoæcam porta vna per cuſtodes aperta, recepit, & Cyme, aliæque eiusdem oræ vrbes ad eum metu defecerunt.* Huius cauſſa in inuidiam Alcibiades, poſt primum exſilium, incidit. Cornelius Nepos Alcib. cap. vii *Claſſe in Aſiam profectus, quod apud Cymen minus ex ſententia rem geſſerat, in inuidiam recidit. - - - nam corruptum a rege capere Cymen noluiſſe, arguebant.* Terræ motu, vt diximus, cum aliis Aſiæ ciuitatibus ſub Tiberio concuſſa fuit. Tacitus annal. ii cap. xlvii *Myrinam, Cymen, Tmolam leuari idem in tempus tributis placuit.* Seruata Plinii æuo, qui ab euerſis diſtinguit ita: *dein fuerat Lariſſa: ſunt Cyme, Myrina.* Et Ptolemæo Κύμη eſt in Aeolide inter Myrinam atque Phocæam. Et longo poſt tempore in Theodoſiana Peutingeri tabula a Myrina viiii millibus paſſuum ſeiuncta *Cyme eſt.* Incolæ Κυμαῖοι, *Cymæi.* Pluribus nummis exſtat ΚΥΜΑΙΩΝ. *** Et Liuius lib. xxxviii cap. xxxix *Colophoniis qui in Notio habitant, & Cymæis, & Mylaſenis immunitatem* [Romani] *conceſſerunt.*

LXXII.

* Terræ motu iv vrbes Aſiæ ſubuerſæ *Helea, Myrina, Pitane, Syme* (ſub Traiano) Oroſ. vii c. 12 Vid. de Myrina Tzetzes ad Alex. Lycoph. v. 243. qui dicit eſſe vrbem Troiæ, ab Amazonis nomine dictam. Diodorus iii p. 188 a Myrina Amazonum duce conditam & appellatam ſcribit. Sed Tzetzes in ſitu deſignando haud dubie peccat.

** Ab Amazone Myrina condita. Diodorus iii pag. 188. De origine Cymes carmen quoque agit Homero tributum

Οἳ πόλιν αἰπεινὴν Κύμην Ἐριώπιδα κούρην
Ναίετε, Σαρδήνης πόδα νείατον ὑψικόμοιο
Ἀμβρόσιμον πίνοντες ὕδωρ θείου ποταμοῖο
Ἑρμοῦ δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.
Vrbem qui celſam Cymen Eriopida prolem,
Radicem incolitis Sardenes alticomantis,
Divini potatis aquam qui fluminis Hermi
Verticibus torti, pater eſt cui Iupiter ipſe.

*** V. g. Maximi, Maximini filii in numiſm. Franc. de Camps pag. 83

LXXII.

Inter Cymen & Phocæam *Lariſſa* fuit: quod ex Plinii & Strabonis poſitione clarum eſt. Ille lib. v cap. xxx *Ibi a Phocæa, Aſcanius portus; dein fuerat Lariſſa: ſunt Cyme, Myrina:* hic vero (Strabo) lib. xiii pag. 427 ἀπὸ Λαρίσσης διαβάντι τὸν Ἕρμον εἰς Κύμην, ἑβδομήκοντα στάδιοι· ἐντεῦθεν εἰς Μύριναν τετταράκοντα, *transgreſſo Hermum a Lariſſa ad Cymen ſunt ſeptuaginta ſtadia: inde Myrinam, quadraginta.* Et quia deleta fuerat, teſtante Plinio, prætermiſit Ptolemæus. Herodotus quoque Homeri Vita cap. xi memorauit, ἀπὸ τοῦ Νέου τείχεος ἀπίκετο εἰς τὴν Κύμην διὰ Λαρίσσης τὴν πορείαν ποιησάμενος, *Cymen e Nouo Muro proficiſcens per Lariſſam iter fecit.*

2. Hæc Lariſſa cognominibus diſtinguitur ab altera, quam ſupra in Troade explicabamus. Ait enim Strabo lib. ix ſub finem, ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἥτε Φρικωνὶς [Λάρισσα] ἡ περὶ τὴν Κύμην· καὶ ἡ κατὰ Ἁμαξιτὸν τῆς Τρῳάδος. *In Aſia etiam Lariſſa Phriconis eſt prope Cymen: & alia iuxta Hamaxitum Troadis.* Illam lib. xiii quoque aliquoties *Lariſſam* τὴν περὶ Κύμην, *quæ ad Cymen eſt*, vocauit: Xenophon vero lib. iii Rer. Græc. poſt principium Λάρισσαν τὴν Αἰγυπτίαν καλουμένην, *Lariſſam Aegyptiam cognominatam*, cuius munimenta laudat, quæ ab Lacedæmoniis non potuerint expugnari. * *Phriconis* autem nomen illius tractus eſt, &, vt mox oſtendemus, Herodotus etiam Cymen *Phriconidem* cognominat lib. i cap. cxlix. Fuit & terra Lariſſa in Aſia, quam Strabo τὴν Ἐφεσίαν Λάρισσαν, *Epheſiam Lariſſam* lib. ix ſub finem; & κώμην τῆς Ἐφεσίας ἐν τῷ Καϋστρίῳ πεδίῳ, *vicum Epheſiæ regionis in Cayſtri campo*, vocat, quam olim vrbem fuiſſe tradunt templo *Apollinis Lariſſæi* nobilitatam.

LXXIII.

Nouus Murus autem, ſiue *Neontichos*, oppidum prope Hermum fuit, reductum a mari, colonia Cymæorum. Plinius: *Intus Aegæ, Attalia, Poſidea, Neontichos, Temnos.* Vita Homeri cap. ix *a Smyrna Cymen* profecturus poeta, ſic iter feciſſe dicitur: πορευόμενος διὰ τοῦ Ἕρμου πεδίου ἀπικνέεται ἐς Νέον τεῖχος, ἀποικίην Κυμαίων, *per Hermi campum iter faciens, venit in Neontichos, Cymæorum coloniam.* Quem ordinem Herodotus etiam lib. i cap. xlix ſeruauit in vrbibus Aeolidis: Κύμη, ἡ Φρικωνὶς καλεομένη, Λήρισσαι, Νέον τεῖχος, Τῆμνος, *Cyme, Phriconis cognominata, Lariſſa, Neontichos, Temnos.* Originem Strabo dicto loco memorat, Græcos ex *Phricio*, Locrorum ſupra Thermopylas monte, in Aſiam profectos conſediſſe iis locis, vbi Cyme eſt, & quum Pelasgos Troiano bello adflictos offendiſſent,

* Vid. Xenophon etiam Cyropæd. lib. vii pag. 179 E. vbi originem nominis *Aegyptiæ Lariſſæ* a Cyro repetit. Κῦρος τε inquit, πόλεις αὐτοῖς (τοῖς Αἰγυπτίοις) ἔδωκε τὰς μὲν ἄνω, Λάρισσάν τε καὶ Κυλλήνην παρὰ Κύμην πλησίον θαλάσσης. ἃς ἔτι καὶ νῦν οἱ ἀπ' ἐκείνων ἔχουσι. *Et Cyrus militibus Aegyptiis vrbes dedit ſuperiores, Laryſſam & Cyllenen prope Cymen non longe a mari, quas poſteri eorum etiamnum tenet.* Hæc narratio ex diſſertatione V. C. Frereti de Geographia Xenophontis robur & ſpeciem nanciſcetur. Vid. Memoires de litterature de l'Academ. Roïale tom. Six. pag. 340.

diſſent, Lariſſam tenentes; aduerſus eos Νέον τεῖχος, *Nouum munimentum* xxx a Lariſſa ſtadiis exſtruiſſe, ac regionem illam Φρικωνίδα, *Phriconidem*, a veteri illorum in Locris ſede adpellatam.

LXXIV.

Ceterorum Plinii, quæ intus erant, Aeolidis oppida præcipua fuerunt *Aegæ* & *Temnos*. Strabo dicto lib. XIII Ταῖς νῦν Αἰολικαῖς πόλεσιν ἔτι καὶ τὰς Αἰγὰς προσληπτέον καὶ τὴν Τῆμνον, *Aeolicis, quæ nunc ſunt, vrbibus addendæ ſunt Aegæ & Temnos.* Quas *Aegas* Plinius & Strabo vocat, Herodoto lib. I cap. CXLIX ſunt Αἰγαῖαι, *Aegææ*, quod nomen videtur etiam in Coloſſi, quem diximus, marmorea baſi fuiſſe, vt ex ſpatio litterarum, quæ detritæ ſunt, qui inſpexere, iudicarunt: e quibus Laur. Theod. Gronovius Αἰγαίας etiam Straboni reſtituendum exiſtimat. At Scylax etiam Αἶγαι duabus ſyllabis: ὑπὲρ δὲ Κύμης, inquit, ἐν μεσογείᾳ πόλις Ἑλληνὶς ἔστιν Αἶγαι, *ſupra Cymen in mediterraneo tractu eſt vrbs Græca Aegæ.* Gentile Αἰγαιεῖς, Herodoti lib. V cap. LXXVII; * & *Aegeatæ*, Taciti annal. II cap. XLVII: Αἰγιεῖς Xenophontis lib. IV Rer. Græc. p. 313.

LXXV.

Temnos, Τῆμνος, etiam in mediterraneis Aeoliæ. Strabonis & Plinii teſtimonia modo adlata ſunt in *Aegis* & *Nouo Muro*. Xenophon dicto libro IV Græc. rer. pag. 313 Τῆμνος, οὐ μεγάλη πόλις, *Temnos non magna ciuitas.* De nomine fabulam Byzantius Stephanus narrat: vera addit, Τῆμνος, πόλις τῆς Αἰολίδος· ὁ πολίτης Τημνίτης, *Temnus vrbs Aeolidis: ciuis, Temnites.* Cicero pro Flacco cap. XVIII *Heraclides ille Temnites,* - - - *Temni vsque ad illam ætatem in ſenatum venire non potuit.* Et cap. XX *Securus Hermippus Temnum proficiſcitur.* Et cap. XXI *abduxiſti Temno Apollonidem.* In nummis eſt ΤΗΜΝΕΙΤΩΝ, *Temnitarum*, diphthongo. Eosdem Tacitus II cap. XLVII *Temnios* vocauit. Situm quodammodo Pauſanias Eliac. I cap. XIII deſcribit, a Sipylo monte proficiſcenti Temnum, tranſeundum Hermum amnem eſſe. Peutingeriana in Tabula (nam ad eius tempora, ſeu Theodoſii ætatem ſuperfuit) XXXIII M. P. Temnus a Cyme in ortum remouetur. Quam vero Plinius paullo ante *in ore Hermi*, id eſt in oſtio, *fuiſſe* Temnum aliam tradit, ſi vmquam fuit, a mediterranea noſtra diuerſa fuit, ignota ceteris, nec Plinii ætate ſuperſtes. nam, *fuit*, inquit, *in ore eius* [Hermi] *oppidum Temnos.* Interiectis paucis alterius meminit. *Intus*, inquit *Aegæ, Attalia, Poſidea, Neontichos, Temnos.*

LXXVI.

Addidit mediterraneis Plinius *Attaliam* & *Poſideam*: hæc ignota eſt; illa videtur Stephani *Attalea Lydiæ*, Ἀττάλεια πόλις Λυδίας, quæ antea Ἀγρόειρα, *Agroira*, ſeu Ἀλλόειρα, *Alloira* fuerat dicta. Vir doctiſſimus Abr. Berkelius non Lydiæ apud Stephanum, ſed Λυκίας, *Lyciæ* putat legendum eſſe, quia Lyciæ vrbs *Attalea* ſatis celebrata ſit, etiam Act. Apoſt. XIV, 25 memorata. Quod vero prouinciæ Lydiæ in Notitia Epiſcopatuum etiam ὁ Ἀτταλείας, *Attaleæ* epiſcopus eſt; non videtur Stephani

* Polybius V c. 77 Αἰγαιεῖς καὶ Τημνῖται προσεχώρησαν.

ni scriptura sollicitanda esse. Condita fuit, quod Stephanus addit, ab Attalo Philadelpho.

SECTIO IV.

IONIA.

LXXVII.

IONIA, *Ἰωνία*, altera Græcorum magna colonia est, in Asiam deducta post Aeolicam, * duodecim ciuitatibus distincta, quarum decem in continente, duæ in insulis, Samos & Chios erant. Hæc Strabo lib. XIV ineunte. Enumerat *τὰς δώδεκα πόλεις ἐν Ἰωνίᾳ, duodecim vrbes Ioniæ* etiam Aelianus Var. Hist. lib. VIII cap. V hasce, *Miletum, Ephesum, Erythras, Clazomenas, Prienen, Lebedum, Teon, Colophonem, Myunta, Phocæam, Samum & Chium.* Vrbium hoc numero comprobato, fines eius a Phocæa ad Miletum, vtraque adnumerata, extenduntur. Ptolemæus fluminibus, Hermo & Mæandro, definit: quo fit, vt Phocæam Aeolidi, Miletum, Pyrrham, Heracleam Cariæ adscribat. Quod vero Strabo, Plinius, Mela, & vetustior Herodotus lib. I cap. CXLII Ioniam a Phocæa ad Miletum & vltra ducunt, quia tam late vrbes, ab Ionibus conditæ, patent; cum iis potius, quam Ptolemæo, faciemus, quamuis ex ipsis, quos laudaui, auctores sint, qui Ioniæ partem, vbi Myûs & Miletus sunt, in Caria positam esse adfirment. Vide Herodotum iam dicto loco: verba infra proferemus: nunc incipiemus a finibus Aeolidis, hoc est a Phocæa.

LXXVIII.

Phocæam in Aeolide scripsit Ptolemæus, quia intra Hermum fluuium est, quem ipse terminum constituit. At Mela & Plinius Ioniæ contribuunt. Ille lib. I cap. XVII extremo: *Phocæa Ioniæ vltima:* hic lib. V cap. XXIX *finis Ioniæ Phocæa.* Et Stephanus: *φώκαια, πόλις Ἰωνίας, Phocæa vrbs Ioniæ.* Fuit quidem vrbs Ionica, ideoque Ioniæ tributa, quod ex Herodoti etiam lib. I cap. CXLII elucet: eodem tamen loco Miletus quoque & Myûs & Priene Ionicæ ciuitates vocantur, quia ab Ionibus conditæ erant: de quibus vero ipse addit Herodotus: *αὗται ἐν τῇ Καρίῃ κατοίκηνται, hæ in Caria sitæ sunt.* Sic potest Ionica vrbs inter Aeolicas & in solo Aeoliorum sita esse, vt origine Ioniæ, situ Aeolidi adnumeretur, quod haud dubie Ptolemæus respexit, Phocæam in Aeolide recensens, vt naturalem limitem in flumine Hermo inter Ioniam Aeolidemque constitueret. Liuius lib. XXXVII cap. XXXI eius situm describit ita: *Classis Romana ab Chio Phocæam traiecit. In sinu maris intimo posita hæc vrbs est, oblonga forma, duum millium & quingentorum passuum spatium murus amplectitur: coit deinde ex vtraque parte in arctiorem velut cuneum. Lamptera ipsi adpel-*

* Ex Asia potius Græcos in Græciam deportatos esse docet V. E. Læscherus in *Ione* Lipsiæ edito A. 1705 Sed idcirco non continuo negatur, nullas vnquam e Græcia deductas esse in Asiam colonias. Quare Autori nostro sua tamen constat auctoritas.

adpellant. Mille & ducentos passus ibi latitudo patet: inde in altum lingua mille passuum excurrens, medium fere sinum velut nota distinguit. vbi cohæret faucibus angustis, duos in vtramque regionem versos portus tutissimos habet. Multa præterea apud Liuium eodem libro est mentio, cap. IX sequentibus, & XXXII: & apud Herodotum lib. V cap. CLXXVIII, Velleium I cap. IV, qui itidem in Ioniæ vrbibus numerant. Incolæ Φωκαεῖς, *Phocæenses*: vide Liuium dicto loco cap. XXXII. Possessiuum *Phocaicus*. Lucanus lib. III pag. 583

Phocaicis Romana ratis vallata carinis,

id est Massiliensibus, quia colonia Phocææ Massilia est: quamquam alibi eidem poetæ *Phocaicus* est *Phocicus*, quod a Phocensibus, Helladis populo in Phocide, denominatur: ideoque a Salmasio in Solinum pag. 66 notatus fuit.

LXXIX.

Post Phocæam *Leuca* erat, Straboni Λεῦκαι Leucæ, plurali numero, lib. XIV pag. 445. Κράσσος, inquit, περὶ Λεύκας ἐπιθεμένων τινῶν ἔπεσεν ἐν μάχῃ, *Crassus* [Mucianus pro consule in Aristonici bello, Vellei. II cap. IV] *iuxta Leucas insidiis quorumdam exceptus, cecidit in prælio.* Et mox: μετὰ δὲ Λεύκας Φωκαία ἐν κόλπῳ, *post Leucas Phocæa in sinu est.* Ab austro autem progreditur ex Ionia in Aeolidem. εἶτα, addit, οἱ ὅροι τῶν Ἰώνων καὶ τῶν Αἰολέων, *Deinde* [post Phocæam] *termini sunt Ionum atque Aeolum.* nam Strabo vtramque, Phocæam & Leucam, in Ionia posuit. Mela & Plinius singulari *Leuca*. Ille lib. I cap. XVII extr. *In sinu Smyrnæo est Hermus amnis, & vrbs Leuca: extra Phocæa Ioniæ vltima*: hic [Plinius] lib. V cap. XXIX *Oppidum Leuce in promontorio, quod insula fuit; finisque Ioniæ Phocæa.*

LXXX.

Tandem fluuius *Hermus* est, ὁ Ἕρμος, * e monte Dindymenæ sacro ortus, Mysiam attingit, & Combustam regionem perlapsus, per campos deinde vsque in mare decurrit. Pactolum defert, & Hyllum, & alios ignobiliores. Hæc Strabo lib. XIII pag. 430. De eodem Plinius iam dicto loco: *A Smyrna Hermus campos facit, & nomini suo adoptat. Oritur iuxta Doryleum Phrygiæ ciuitatem, multosque colligit fluuios, inter quos Phrygem, qui, nomine genti dato, a Caria eam disterminat: Hyllum & Cryon, & ipsos Phrygiæ, Mysiæ, Lydiæ amnibus repletos.* Prætermisit *Pactolum*, nobilissimum fluuium, quem & Strabo & Ptolemæus Hermo adfundi referunt. Vnde de campo, per quem delabitur Hermus post confluentem, Silius lib. I vers. 158

- - - - *riguo perfunditur auro,*
- - *atque illatis Hermi flauescit arenis.*

Ideoque coniunxit Claudianus in Eutrop. lib. I vers. 214

- - - *eunucho fluerent Pactolus & Hermus.*

Quem

* Nonnus Dionys. XII v. 124 Ἔχραε μὲν Λυδοῖο ῥόος δονακώδεος Ἕρμου. Sic alii quoque scriptores *Lydium* adpellant quidquid in Lydorum potestate fuit aliquamdiu. Vide infra § 94 huius capitis.

Quem *Phrygem* Plinius dicit, dubium, ſitne diuerſus a *Phrygio* Livii lib. XXXVII cap. XXXVII & ſequenti, ac Appiani Syr. pag. 171. Straboni lib. XIII pag. 430. *Phrygius* eſt ipſe *Hyllus*, quem Plinius a Phryge ſuo diſtinxit. καταφέρεται, inquit, ὁ Πακτωλὸς εἰς τὸν Ἕρμον, εἰς ὃν καὶ ὁ Ὕλλος ἐμβάλλει, Φρύγιος νυνὶ καλούμενος. *Defertur Pactolus in Hermum, in quem & Hyllus infunditur, nunc Phrygius adpellatus.*

LXXXI.

Poſt flumen Hermum prima *Smyrna* eſt, ἡ Σμύρνα, non quidem ex XII Ionicis, in eam autem ſocietatem poſtea adlecta. Strabo ſub initium libri XIV: αὗται μὲν δώδεκα Ἰωνικαὶ πόλεις· προσελήφθη δὲ ὕστερον καὶ Σμύρνα εἰς Ἰωνικὸν, ἐναγαγόντων τῶν Ἐφεσίων, *Hæ ſunt* XII *Ionicæ vrbes: poſtea etiam Smyrna in Ionicam ſocietatem adſumta eſt auctoribus Epheſiis.* nam antiquitus vna habitarant, vt Epheſus etiam aliquando *Smyrna* adpellata fuerit. Velleius Paterculus lib. I cap. IV cum Aeolicis vrbibus numerauit, conditamque ab Aeoliis dixit.* Confirmat Herodotus lib. I cap. CXLIX, conditam quidem ab Aeolis cum ceteris referens, ſed dirutam poſtea ab Ioniis, qui ſibi agrum vindicauerint. Hinc eſſe puto, quod Strabo dixit, cum Epheſiis aliquamdiu habitaſſe. Non longo autem poſt tempore reſtitutam ab Ionibus fuiſſe, exinde eſt manifeſtum, quia Herodotus Vita Homeri cap. V tradit, poetæ huius ætate ἐμπόριον ἦν ἡ Σμύρνη *emporium fuiſſe Smyrnam,* vnde plurimum frumenti, e vicinis agris conuecti, peregrini mercatores exportaſſent. Sed aliud poſt illa tempora ſubiiſſe fatum, Plinius lib. V cap. XXIX memorauit. *Ab Amazone,* inquit, *condita, reſtituta ab Alexandro, in ora Smyrne, amne Melete gaudens, non procul orto.* Miſſis fabulis Amazonum, Alexandri reſtitutionem vt propiorem, ita veriſimiliorem iudicamus. Forte voluit & iuſſit Alexander reſtitui, nec vero ipſo ſuperſtite reſtituta eſt, quia, quod Strabo XIV pag. 444 adnotauit, poſtquam CCCC annos a Lydorum vaſtatione κωμηδὸν, per pagos habitata fuit, ἀνήγειρεν αὐτὴν Ἀντίγονος καὶ μετὰ ταῦτα Λυσίμαχος, *inſtaurauit eam Antigonus, & poſtea Lyſimachus,* qui cœpta Antigoni perfecit & continuauit. Videntur alio loco a vetere XX ſtadiis remoto inſtauraſſe,** quod ſpatium itidem Strabo ſignificauit, qui ibidem τὴν παλαιὰν Σμύρναν καὶ τὴν νῦν, *veterem & nouam Smyrnam* tanto ſeparauit interuallo. Creuit ex eo tempore, & cum primis Aſiæ ciuitatibus & Smyrna cenſa fuit. Cicero Agrar. II cap. XV *Commodum erit, Pergamum, Smyrnam, Tralles, Epheſum, Miletum, Cyzicum totam denique Aſiam populi Romani factam eſſe dicere.* Splendorem etiam nummi plurimi ſub imperatoribus auguſtis cuſi, oſtendunt, quibus inſcriptum eſt ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. Etiam metropolis nominata, & prima & præſtantiſſima Aſiæ. Marmore Arundelenſi, nunc Oxonienſi, quod Humphridus Prideaux pag. 47 vulgauit, ſcriptum eſt:

* Conſentit carmen Homero tributum, quo cæcitatem ſuam deplorat v. 6.

** Vid. Lucas itin. III in Orientem pag. 109, vbi a Sipylo & Magneſia non tanto ſpatio abeſſe, quanto aliquæ tabulæ velint, ducitur.

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ.
ΚΑΤΑ ΕΨΗΦΙΣΑΤΟ Η ΚΡΑΤΙΣΤΗ ΒΟΥΛΗ
ΓΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ
ΚΑΛΛΕΙ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΕΙ ΚΑΙ
ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗΣ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟ
ΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ
ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΟΥ ΤΩΝ
ΣΕΒΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΔΟ
ΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΕΡΩΤΑΤΗΣ
ΣΥΝΚΛΗΤΟΥ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΥ
ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ ΣΜΥΡΝΑΙ
ΩΝ ΠΟΛΕΩΣ.

Quæ eodem codice Anglicano ita Latine conuerſa leguntur: *Bonæ Fortunæ. Vt decreuit præſtantiſſimum concilium primæ per Aſiam pulchritudine & magnitudine, & ſplendidiſſimæ, & metropolis Aſiæ, & ter æditue Augustalium ſecundum decretum ſanctiſſimi ſenatus, & ornamenti Ioniæ Smyrnæorum ciuitatis.* Diſputat in Notis clariſſimus editor, qui *prima* Smyrna Aſiæ & *metropolis* dici potuerit, quum poſtrema illarum, quas Iones habitarunt, fuerit. Primum ipſa inſcriptione explicatum eſt, non ſimpliciter *primam* Aſiæ, ſed *primam pulchritudine & magnitudine* fuiſſe. Alterum ex voce νεωκόρου interpretatur, quo nomine leguntur Aſiæ ciuitates inſignitæ, quando curatrices erant ſacrorum aut ludorum, in honorem Cæſarum aut numinis inſtitutorum, vt τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας, *Communis Aſiæ ſolemnitas* tum apud ipſarum aliquam eſſet. * quod quum fieret, *metropoleos* vice ea ciuitas fungebatur. Si nihil aliud, tamen magnitudinem vrbis & ſplendorem ex illa inſcriptione intelligimus.

LXXXII.

Quod vero Plinius addit, *amne Melete gaudere Smyrnen*, ea non ſimplex mentio illius fluminis eſt, ſed cum honore & ſingulari dignitate, quia Homerus ibi ſua carmina compoſuiſſe ferebatur. Pauſanias Achaic. cap. v extremo Σμυρναίοις ποταμὸς Μέλης ὕδωρ ἐςὶ κάλλιςον, καὶ σπήλαιον ἐπὶ ταῖς πηγαῖς, ἔνθα Ὅμηρον ποιῆσαι τὰ ἔπη λέγουσι, *Apud Smyrnæos longe pulcherrimus eſt amnis Meles: ad eius caput antrum, in quo Homerum tradunt ſua carmina compoſuiſſe.* Quo Papinius Statius adluſit lib. II Silv. carm. VII verſ. 34 de Lucani poetæ, Hiſpania Bœtica oriundi, laudibus:

Graio nobilior Melete Bœtis.

Vnde Tibullus lib. IV eleg. I verſ. 200 *Meletæas chartas* vocat Homericos libros. Fluuius autem prope muros decurrit. Strabo lib. XIV pag. 444 ῥεῖ πλησίον τοῦ τείχους ὁ Μέλης ποταμὸς, *prope muros labitur Meles fluvius.* Adde Stat. III Silv. III verſ. 60. Fuit autem & Smyrna in iis vrbibus, quæ de Homeri patria diſceptauerunt. Cicero pro Archia cap. VIII *Homerum Smyrnæi ſuum eſſe confirmant: itaque etiam delubrum eius in oppido*

* Adde huc diſſertationem Vaillantii Patris V. C. in memoires de litterature tom. II part. II pag. 204 ſeqq.

pido dedicauerunt. Strabo dicto loco Ὁμήρειον, *Homerium* illud delubrum vocat: & addit, fortius Smyrnæos, quam ceteros, Homerum sibi vindicare. ἀντιποιοῦνται, inquit, διαφερόντως τοῦ ποιητοῦ: quod egregie cum Ciceronis verbis congruit. Adde Gellium lib. III cap. XI.

LXXXIII.

A Smyrna ad *Clazomenas*, Κλαζομενάς, venimus, quas in XII Ioniæ oppidis antiquis Herodotus, Strabo, Aelianus, Velleius, Plinius prædictis locis numerarunt: Strabo etiam & Ptolemæus situm ostendunt post Smyrnam in illo tractu primum atque proximum. Quibus Velleius addi potest lib. I cap. XVII, *Inde*, inquit, *latius abit in peninsulæ faciem. Super angustias hinc Teos, illinc Clazomenæ.* Locus aliquando variatus est. Strabo lib. XIV pag. 444 Χύτριόν ἐστι τόπος, ἐν ᾧ πρότερον ἵδρυντο Κλαζομεναί· εἶθ' ἡ νῦν πόλις, νησία ἔχουσα προκείμενα ὀκτὼ γεωργούμενα, *Chytrium ille locus dicitur, in quo prius Clazomenæ erant positæ: deinde noua vrbs, quæ nunc est, cui octo paruæ insulæ præiacent, quarum ager colitur.* Primum in continente fuerunt *Clazomenæ*, postea, vt Pausanias Achaic. cap. III refert, Clazomenii ἐς τὴν νῆσον διέβησαν κατὰ τὸ Περσῶν δέος, *metu Persarum in insulam* [e regione sitam] *transierunt*: Alexander vero, Philippi filius, χερρόννησον Κλαζομενὰς ἐργάζεσθαι, χώματι ἐς τὴν νῆσον ἐκ τῆς ἠπείρου, *Clazomenas peninsulam fieri, ducto aggere in insulam ex continente,* præcepit. Atque sic in continente recensent Strabo, Ptolemæus, Plinius, alii. Romani & libertatem & insulam Drymusam donauerunt. Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX *Clazomeniis* [Romani] *super immunitatem & Drymusam insulam dono dederunt.* Thucydides quoque lib. VIII pag. 563 memorauit. ὁ πεζὸς, inquit, παρῄει ἐπὶ Κλαζομενῶν τε καὶ Κύμης, *peditatus abiit in Clazomenas & Cymen.* Claritatem ciuitatis etiam nummi testantur, inscripti ΚΛΑΖΟΜΕΝΙΩΝ, *Clazomeniorum*. Singularis est in Regis Galliæ cimelio, cum capite Augusti præferens ΚΛΑΖΟΜ. & ex auersa parte, ΘΕΑ ΛΙΒΙΑ, *Dea Liuia*, vxor Augusti Cæsaris.

LXXXIV.

In peninsula longius recedunt, Chium versus, *Erythræ*, Ἐρυθραί, etiam ex XII Ioniæ. Strabo lib. XIV pag. 443 Ἐρυθραὶ πόλις Ἰωνική, λιμένα ἔχουσα καὶ νησίδας προκειμένας τέτταρας, Ἵππους καλουμένας, *Erythræ vrbs Ionica, portum habens & quatuor paruas insulas ante eum, quæ Hippi* (id est Equi) *adpellantur.* Strabo Erythras in peninsula tradit sitas esse: in postrema eius parte, Ptolemæus. Confirmat Ammianus lib. XXXI cap. XLII dicens, *Erythræo oppido suppositum montem Mimanta, & Homerum scripsisse & Tullium, doctis referentibus, audiebat.* Mimantem vero montem poeta Chio insulæ opposuit Odyss. Γ vers. 172

Ἢ ὑπένερθε Χίοιο, παρ' ἠνεμόεντα Μίμαντα,
An sub Chio ad ventosum Mimanta.

Committunt non nulli poetam & Marcellinum, tamquam pugnantes inter se: verum non pugnant, sed consentiunt, quia Erythras & Chium fretum

fretum interfluit, & illæ, freto adpositæ, Chium insulam prospectant: & forsan Tullius mentionem Erythrarum habuit. Sed de hoc monte postea: de Erythris nunc, quæ restant, adiicimus. A pluribus sunt memoratæ. Cicero in Verr. de Præt. vrb. cap. XIX *Chio per vim signa pulcherrima dico abstulisse: item Erythris, & Halicarnasso.* Liuius lib. XXXVII cap. VIII *Maritimas vrbes illinc a Pergamo Eumenes, hinc a Phocæa Erythrisque Romani sollicitabant.* Idem lib. XXXVIII cap. XXXIX *Chios quoque* [Romani] *& Smyrnæos, & Erythræos pro singulari fide, quam eo bello præstiterunt, & agro donarunt, & in omni præcipuo honore habuerunt.* Et Tacitus lib. VI cap. XII *post exustum sociali bello Capitolium, quæsitis Samo, Ilio, Erythris; & per Africam etiam ac Siciliam & Italicas colonias carminibus Sibullæ*, cetera.

2. Nam Erythræos Herophilen Sibyllam, quæ inde *Erythræa* cognominatur, vindicasse sibi, Pausanias refert Phoc. cap. XII.

3. Herculis templo antiquo nobilitatæ Erythræ. Pausanias Achaic. cap. V ἥσθείης ἂν καὶ τῷ ἐν Ἐρυθραῖς Ἡρακλείῳ καὶ Ἀθηνᾶς ἐν Πριήνῃ ναῷ· τούτῳ μὲν τοῦ ἀγάλματος ἕνεκα, Ἡρακλείῳ δὲ τὸ ἐν Ἐρυθραῖς κατὰ ἀρχαιότητα, *cum voluptate spectes Erythris Herculis, & Priene Dianæ delubra: hoc propter deæ signum; illud propter antiquitatem.* Quibus nummus Elagabali explicatur, inscriptus ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ, & templum ingens præferens, in cuius medio imago Herculis cum claua & pelle leonina adparet.

4. Portus Erythræorum *Cyssus*, Κυσσοῦς, vocatus fuit. Liuius lib. XXXVI cap. XLIII *Classis ad Cyssuntem, portum Erythræorum, tamquam ibi aptius exspectatura hostem, contendit.* Et cap. insequenti: *ad Corycum portum, qui super Cyssuntem est, conati sunt traiicere.*

LXXXV.

Erythris propinquus fuit *Mimas* mons altissimus, de quo iam ex Homero & Marcellino aliquid diximus. Strabo loco ante dicto: μεταξὺ τῶν Ἐρυθρῶν καὶ τοῦ ὑποκρήμνου, Μίμας ἐστὶν ὄρος ὑψηλὸν, εὔθηρον, πολύδενδρον, *Inter Erythras & præcipitem illum locum est Mimas mons excelsus, feris abundans & arboribus.* Plinius lib. V cap. XXIX *Promontorium Coryceon, mons Mimas* CCL *millia passuum excurrens, atque in continentibus campis residens. Quo in loco Magnus Alexander intercidi planitiem eam iusserat,* VII *mill.* IↃ *passus longitudine, vt duos sinus iungeret, Erythrasque cum Mimante circumfunderet.* Addit Plinius: *Aleon fluuius, Corynæum Mimantis promontorium*: quasi pars Mimantis excurrens id nominis habuerit. At Melæ lib. I cap. XVII *Coryna* est oppidum, vt videtur. *In ipsa peninsula*, inquit, *est Coryna.* Ceterum mons Mimas in altissimis a poetis numeratur. Ouidius Metamorph. II vers. 222

- - - - - - Cynthus & Othrys
Et tandem Rhodope niuibus caritura, Mimasque
Ossaque cum Pindo.

Et

Et Silius Italicus lib. III vers. 494

Mixtus Athos Tauro, Rhodopeque adiuncta Mimanti,
Ossaque cum Pindo, cumque Hæmo cesserit Othrys.

LXXXVI.

Est & ibi Κώρυκος ὄρος ὑψηλὸν, *Corycus mons celsus*, quem Plinius *Corycum*, quasi Κωρύκιον dixit, obsessus prædonibus, a quorum insidiis clancularios obseruatores Κωρυκαίους, *Corycæos* dici, Strabo ibidem adnotauit, qui cum Erythris coniungit: Stephanus πλησίον Τέω τῆς ἰωνίας καὶ Ἐρυθρῶν, *prope Teon Ioniæ & Erythras* esse, quasi inter vtramque vrbem mediam collocauit. Portum sub se habet. Liuius lib. XXXVI cap. XLIV *ad Corycum portum, qui super Cyssuntem est, conati sunt traiicere.* Portum hunc proprio nomine Κασύστην, *Casysten* Strabo vocauit, cui alium addit eodem, quo vrbs, nomine *Erythras* dictum.

LXXXVII.

Teos, Τέως, in australi peninsulæ latere sita, etiam antiqua vrbs Ionum fuit. Strabo ibidem: καὶ ἡ Τέως ἐπὶ χεῤῥονήσῳ ἵδρυται, λιμένα ἔχουσα, *Et Teos in peninsula sita est, portum habens.* Patria hæc Anacreontis poetæ, & Hecatæi historici, qui fuerunt Τήϊοι, *Teii.* Anacreontis ætate Teii, non tolerantes Persarum contumelias, relicta Teo, Abderam, Thraciæ vrbem, concesserunt: vnde dictum manauit,

Ἄβδηρα καλὴ Τηΐων ἀποικία,
Abdera pulcbra Teiorum colonia.

Postea vero quidam illorum in Asiam reuerterunt & Teum incoluere. Hæc Strabo dicto loco. Idem migratione hac Herodotus lib. I cap. CLXVIII refert laudatque Teios, quod loco cedere maluerint, quam pati seruitutem. Bene autem & postmodum *Teos* habitata fuit. Liuius lib. XXXVII cap. XXVII extremo: *naues Teum postero die accessere: & in portu, qui ab tergo vrbis est (Geræsticum ipsi adpellant) nauibus constitutis prætor ad depopulandum circa vrbem agrum milites emisit.* [cap. XXVIII] *Teii quum in oculis populatio esset, oratores cum infulis & velamentis ad Romanum miserunt,* cetera. Testes etiam nummi sunt variorum principum, Augusti, Neronis, Domitiani, Commodi, Valeriani, qui omnes inscripti sunt ΤΗΙΩΝ, *Teiorum.* Primus additum habet ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΚΤΙΣΤΗΣ, *Augustus conditor*, forte quod is noua ornamenta ciuitati attulerat. Non autem nobis Plinius audiendus est, qui contra ceterorum omnium consensionem lib. V cap. XXXI Teon in insulis numerauit. *Clara*, inquit, *in alto* [insula] *Teos cum oppido, a Chio* LXXI *mill.* D *passuum; tantumdem ab Erythris.* Aliter Mela, quem is plerumque sequutus est. *Inde*, inquit, *latius abit in peninsulæ faciem. Super angustias hinc Teos, illinc Clazomenæ.*

LXXXVIII.

Vicinæ Teo fuerunt Ἔῤῥαι, *Eræ*, oppidulum Teiis subiectum, vel ab iis conditum. Strabo XIV p. 282 Aldi, 742 Xylandri (nam Casauboni pag. 443 hic

hic prauata est) Ἔραι πολίχνιόν ἐστι Τηΐων, *Eræ oppidulum sunt Teium* vel *Teiorum.* Thucydides lib. VIII pag. 562 οἱ Χῖοι Λέβεδον ἀπέστησαν, καὶ αὖθις Ἐράς, *Chii Lebedum ad defectionem induxerunt, & item Eras.* Et paucis interiectis: Atheniensis dux ἐσπείσατο Τηΐοις ὥστε δέχεσθαι καὶ σφᾶς· καὶ παραπλεύσας ἐπὶ Ἐράς, καὶ προσβαλὼν ὡς οὐκ ἐλάμβανε τὴν πόλιν, ἀπέπλευσεν, *pepigit cum Teiis, se & illos recepturum: & illinc profectus Eras, quum vrbem adortus expugnare non posset, inde nauigauit.* Ergo ad mare fuerunt, ac munitæ & maiori dignitate, quam tempore Strabonis qui πολίχνιον, *oppidulum*, dixit.

LXXXIX.

Succedit *Myonnesus*, Μυόννησος, inter Teum & Lebedum sita, non insula, sed mons seu promontorium, cuius pars habitata fuit. Liuius lib. XXXVII cap. XXVII *priusquam adpropinquaret classis, Myonnesum perfugerunt. vnde se a portu ratus abstracturum naues, ignarus loci sequebatur prætor. Myonnesus promontorium inter Teum Samumque est: ipse collis est in modum metæ in acutum acumen a fundo satis lato fastigatus: a continente arctæ semitæ aditum habet: a mari exesæ fluctibus rupes claudunt, ita vt quibusdam locis superpendentia saxa plus in altum, quam quæ in statione sunt naues promineant.* Strabo lib. XIV pag. 443 ἡ Μυόννησος ἐφ᾽ ὕψους χερρονησιάζοντος κατοικεῖται, *Myonnesus in excelso loco, peninsulam referente, habitatur.* Thucydides lib. III pag. 192 littera simplici scripsit, προσχὼν Μυονήσῳ τῇ Τηΐων, *adpellens ad Myonesum Teiorum.*

XC.

In Isthmo peninsulæ, aut prope illum, e regione Smyrnæ, fuit Λέβεδος, *Lebedus*, a Colophone, quæ extra peninsulam est, distans stadiis CXX secundum Strabonem. qui ibi ait, τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν, *artificum circa Bacchum* (*scenicorum* Latinus interpres vertit) *conuentum & habitationem ex omni Ionia fuisse, & annuum certamen in honorem Bacchi.* Herodotus, Strabo, Mela in XII antiquis Ioniæ oppidis numerarunt. Thucydides lib. VIII pag. 562 οἱ Χῖοι Λέβεδον ἀπέστησαν, *Chii Lebedum ad defectionem induxerunt.* Plinius lib. V cap. XXIX *Colophon Haleso adfluente: inde Apollinis Clarii fanum, Lebedos.* Nummus Getæ cum Bacchi effigie, ΛΕΒΕΔΙΩΝ. In Peutingeriana hic ordo est:

Smyrna XII. *Teos* XX. *Lebedos* XV. *Colofon* XX.

De Smyrnæ & Tei distantia dubites, si Ptolemæum sequaris, qui vtique maiorem postulat: in ceteris fere consentit. Lysimachus euertit Lebedum, & incolas Ephesum deduxit, vt Pausanias tradit Attic. cap. IX. a quo tempore ægre resurrexit, & vicus potius quam oppidum fuit. Horatius lib. I epist. XI

An venit in votum Attalicis ex vrbibus vna?
An Lebedum laudas odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quam Gabiis desertior, atque
Fidenis vicus.

CXI.

XCI.

Ptolemæus & Peutingeriana post *Lebedum* habent *Colophonem*. Strabo lib. XIV ἡ Κολοφῶν πόλις ἰωνική, *Colophon vrbs Ionica*. Mela lib. I cap. XVII *Colophon, quam Mopsus, eiusdem Mantûs filius, statuit ad promontorium, quo sinus clauditur, quod altera parte alium, quem Smyrnæum vocant, efficit, angustisque ceruicibus reliqua extendit.* Plinius lib. V cap. XXIX *Ab Epheso Manteium aliud Colophoniorum, & intus ipsa Colophon, Haleso adfluente.* Cur *intus* sitam dicit, quam Ptolemæus in maritimis posuit? & Liuius lib. XXXVII cap. XXVIII *Polyxenidas cum regia classe a Colophone profectus.* * Videtur Scylacem sequutus Plinius, in cuius Periplo doctissimus Palmerius dispungit, Κολοφὼν ἐν μεσογαίᾳ, Νότιον καὶ λιμήν, *Colophon in mediterraneo, Notion & portus.* Suspectum ἐν μεσογαίᾳ, siue cum Colophone siue Notio coniungas: vtrumque enim maritimum fuit. De Notio postea videbimus ex Diodoro & Liuio: de Colophone testis Ptolemæus, vt dixi, atque itidem Liuius.

2. Hic etiam paullo ante, cap. XXVI sedem vrbis mutatam fuisse significat. *Notium,* inquit, *abest a vetere Colophone duo ferme millia passuum.* Si *vetus,* ergo etiam *noua,* vtut propinqua veteri. Euertit enim veterem Lysimachus, bellum cum Antigono gerens, vt Ephesum amplificaret: quod Pausanias cap. IX Attic. refert. Ex eo videtur in alio & commodiore, propinquo tamen, loco restituta.

3. Fuit & hæc in vrbibus, quæ de patria Homeri certarunt, vti ex Ciceronis pro Archia constat. nam & ibi versatus est aliquamdiu, quod Herodotus in Homeri Vita cap. VIII narrauit. Inde Virgilius in Ciri, seu quisquis auctor, vers. 65

Quæ Colophoniaco Scyllæ dicuntur Homero.

4. Prouerbii, *Colophonem addere,* Strabo dicto loco hanc originem docet, ἐν τοῖς δυσκαταλύτοις πολέμοις, ὅπου τὸ ἱππικὸν τῶν Κολοφωνίων ἐπικουρήσειε, λύεσθαι τὸν πόλεμον, *in difficillimis bellis, quando Colophonius equitatus accesserit, diremtam fuisse pugnam.* **

5. Colophoniorum fuit lucus & templum cum oraculo Apollinis Clarii. Strabo XIV pag. 442 ἡ Κολοφὼν πόλις ἰωνική, καὶ τὸ πρὸ αὐτῆς ἄλσος τοῦ Κλαρίου Ἀπόλλωνος, ἐν ᾧ καὶ μαντεῖον ἦν ποτε παλαιόν, *Colophon vrbs Ionica, & ante eam Clarii Apollinis lucus, in quo vetus quondam oraculum fuit.* Plinius lib. V cap. XXIX *Intus ipsa Colophon Haleso adfluente. Inde Apollinis Clarii fanum, Lebedos.*

XCII.

Si se ordo recte habet, inter Lebedon & Colophonem *Claros* fuit,

(I) 2 lucus

* Tacitus de Germanico Ann. II, 54, 3 *Relegit Asiam adpellitque Colophona, vt Clarii Apollinis oraculo vteretur.* Adde insequentia de oraculi rationibus.

** Adde illud quoque de Colophone oppido commemorabile: Γίνεται δὲ ῥητίνη ὑγρὰ πιτυίνη καὶ πευκίνη κομιζόμεναι ἀπὸ Γαλλίας καὶ Τυῤῥηνίας, καὶ ἀπὸ Κολοφῶνος πάλαι ποτὲ ἐκομίζετο. Ἔνθεν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχε Κολοφωνία κληθεῖσα. *Liquida resina e pinu & piceo e Gallia & Etruria affertur, & e Colophone quondam afferebatur. Vnde & nomen sortita est, Colophonia adpellata.* Dioscorides lib. I c. 93.

lucus cum fano, an etiam oppidum, incertum. Græci ſcribunt ἡ Κλάρος, femineo genere, qua forma πόλις, *vrbs*, videri poſſit ſubaudiri. Thucydides lib. III pag. 192 αὐτὸν ἰδοῦσαι ἐν τῇ Κλάρῳ. *videntes ipſum in Claro.* Et Pauſanias Achaic. cap. III ὡς κατὰ τὴν Κλάρον ἐγένοντο, *quum ad Clarum adpuliſſent.* Et ſine præpoſitione. Thucydides dicto loco: ἔτι περὶ Κλάρον ὁρμῶν, *adhuc ad Clarum naues tenens.* Et Pauſanias Phoc. cap. XII ἀφίκετο ἐς Κλάρον τὴν Κολοφωνίων, *venit Clarum Colophoniorum.* Ouidius Metamorph. I verſ. 515 ſub Phœbi perſona:

- - - - - - mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Pataræaque regia ſeruit.

Poſteriores oppidum expreſſo vocabulo dicunt. Scholiaſtes Apollonii ad lib. I verſ. 308 Κλάρος πόλις πλησίον Κολοφῶνος, ἱερὰ Ἀπόλλωνος, καὶ χρηστήριον τοῦ θεοῦ, *Claros oppidum prope Colophonem, ſacra Apollini, eiusque oraculum.* Et Iſaacius Tzetzes ad Lycophronis verſ. 1464 Κλάρος, ὄρος καὶ πόλις Ἀσίας, περὶ Κολοφῶνα, ἀφ' ὗ καὶ Κλάριος ὁ Ἀπόλλων, *Claros, mons & oppidum Aſiæ iuxta Colophonem, vnde Clarius Apollo dictus.* Seruius in Æneid. III verſ. 360 *Clarium oppidum eſt in finibus Colophoniorum, vbi Apollo colitur: vnde Apollo Clarius.* De monte, cuius modo Tzetzes mentionem faciebat, conſentit Vibius Sequeſter in Montibus: *Clarius Colophoniæ, a quo Apollo Clarius.* Nos vero contenti ſumus lucum & fanum huius nominis noſſe: oppidum * & montem quærenda aliis relinquimus. **

XCIII.

Notium, Νότιον, quoque vicinum fuit, oppidum an litus ſolum; item ab auſtro an ſeptemtrione, non perinde certum eſt. Straboni lib. XIV pag. 444 Νότιον ὕφορμος αἰγιαλὸς, *Notium litus eſt portubus idoneum*, quod Chium

* In Nicandri Theriac. extrem. pag. 62 hæc legas controuerſiæ dirimendæ non inidonea:

Καίκεν ὁμηρείοιο καὶ ἔμπεδον ἐσθλὸν Νικάνδροιο
Μνῆστιν ἔχοις· τὸν ἔτρεψε Κλάρου νιφόεσσα πολίχνη.

Et Homerici amplius Nicandri memineris, quem Clari oppidulum niuoſum nutriit. Neque vero conſtructio hæc Κλάρου πολίχνη opinioni eorum officit, qui *Clarum oppidum* eſſe putant. Nam vtrumque pariter dicitur & Κλάρος πολίχνη & Κλάρου πολίχνη. Sic Aelianus hiſt. var. IV cap. 10 τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων dixit. Ac Latini Græcos imitati ſimiliter ſcripſerunt. Cic. V epiſt. ad Attic. 18 *Caſſius eſt in oppido Antiochiæ.* Plinius XIX c. 3 *Ante oppidum Cyrenarum.* Idem XXXI c. 2 *Marſyæ fons in Phrygia ad Celænarum oppidum ſaxa egerit.* Vide exempla plura in Monument. Ingenior. tom. II pag. 137 & in Grammatica noſtra latina.

Extant etiam Colophoniorum numi, quales reperias inter numiſm. Franciſci de Camps pag. 71, vnde illud ſimul adparet, eos Aeſculapio deditos fuiſſe.

** Adiicienda huc præterea duo ſunt, vnum de monte Colophoni propinquo, alterum de amne. Nicander Theriac. v. 216 pag. 15

Ἀσὶς δ' ὀργυιόεντα καὶ ἐς πλέον ἑρπετὰ βόσκει,
Οἷα περὶ τρηχὺν Βουκάρτερον, ἢ καὶ ἐρυμνὰς
Αἰγαγέης πρηῶν καὶ Κέρκαφος ἐντὸς ἐέργει.

Ibi ſcholiaſtes pag. 16 Βουκάρτερος καὶ Αἰγαγέης καὶ Κέρκαφος ὀνόματά εἰσιν ὀρῶν τῆς Ἀσίας. Sed clarius & diſtinctius Tzetzes ad Lycophron. Alex. v. 424 Ὁ Κέρκαφος ὄρος Κολοφῶνός ἐστιν οὐκ ἄποθεν δὲ καὶ οὐ μακρόθεν, ἀλλὰ δηλονότι πλησίον τῶν ποταμῶν καὶ ὑδάτων τοῦ Ἄλεντος ποταμοῦ Κολοφῶνος. *Cercaphus mons eſt Colophonis, non diſſitus nec longinquus, ſed prope ab alueis & aquis Alentis, Colophoniorum fluminis.*

Chium circumnauigantibus occurrat: nisi aliud Notium (nam commune nomen est, *australe* sonans) in ipsa insula Chio situm, geographo ibidem, vti videtur, curæ est. Si enim continentis Ioniæ esset, supra Lebedum, longe a Colophone, cui ceteri coniungunt, situm foret. Suidas & Harpocrates *Notium* dicunt esse *χωρίον προκείμενον τῆς Κολοφωνίων πόλεως*, id est, *locum* vel *oppidum* (nam vtrumque *χωρίον* significat) *quod vrbi Colophoniorum præiaceat.* Thucydides lib. III pag. 193 *παραπλέων πάλιν ἔσχε ἐς Νότιον τὸ Κολοφωνίων, τῆς ἄνω πόλεως ἑαλωκυίας ὑπὸ Ἰταμένους, præternavigans rursus Notium Colophoniorum tenuit, quod Colophonii inhabitabant; superiore vrbe ab Itamene capta.* Iuxta Notium Athenienses, absente Alcibiade, a Lysandro victi. Diodorus Siculus lib. XIII cap. LXXI *τὰς πολλὰς ναῦς καθώρμισε περὶ Νότιον, multis nauibus circa Notium adpulit.* Inde digressus Clazomenas Alcibiades, quem ille classi præfecerat, interea victo, *πυθόμενος τὸ γενόμενον, διὰ σπουδῆς ἀνέκαμψεν εἰς τὸ Νότιον, audita clade, celeriter reuertit in Notium.* Ex his autem, oppidum an litus fuerit, non aperte adparet. Oppidum autem alii dixerunt. Liuius lib. XXXVII cap. XXVI. *Ipse* [Antiochus] *copias ad Notion ducit. id oppidum Colophonium mari imminens, abest a vetere Colophone duo ferme millia passuum.* Plinius lib. V cap. XXIX *Fuit & Notium oppidum.* Et Stephanus: *Νότιον πόλις Ἰωνίας, Notium vrbs Ioniæ.* Et incolæ Colophonii fuerunt. Rursus Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX *Colophoniis, qui in Notio habitant,* [Romani] *immunitatem concesserunt.* quod a Polybio est, qui Legatione XXXVI *Κολοφωνίους τοὺς τὸ Νότιον οἰκοῦντας* memorauit. Ex supra dictis clarum est, Notium in ora seu ad mare situm fuisse, neque Scylacem audiendum esse, apud quem vulgariter incisum est, *Κολοφῶν, ἐν μεσογαίᾳ Νότιον καὶ λιμήν, Colophon, in mediterraneo Notium & portus.* Male sanus locus est, etiamsi *ἐν μεσογαίᾳ* ad Colophonem cum Palmerio referas, vt supra fuit demonstratum.

XCIV.

Inter Colophonem Ptolemæus & Ephesum *Caystri* fluminis ostia ponit, quod poetæ laudant ab oloribus, quos magno numero habeat * Ordinem sic etiam Scylax tenet, vti Ptolemæus. Fluuius Græce *Κάϋστρος*, Latine *Cayster* & *Caystros* vocatur. ** Mela lib. I cap. XVII post Ephesum:

* Quia Caystri origo cognitu magis necessaria est, audiemus Nicandrum Theriac. v. 630 pag. 41, 42

Ἄγρει μὴν ὀλίγαις μηκωνίσι ῥάμνον ἐΐσκων
Ἑρσομένην. ἀργῆτι δ᾽ ἀεὶ περιτέτροφεν ἄνθει
Τὴν ἤτοι Φιλέταιριν ἐπίκλησιν καλέουσιν
Ἀνέρες, οἳ Τμώλοιο παραὶ γύγαό τε σῆμα
Παρθένιόν τε νέμουσι λέπας τόθι Κλέζος ἀεργοὶ
Ἵπποι χιλεύουσι, καὶ ἀντλάι εἰσι Καΰστρου.

Preterea accipe minoribus papaueribus similem rhamnum, rore consparsam, quam albo semper flore nutriit quamque Philetairin cognominant homines qui Tmolum circa Gygæ monumentum & Parthenium montem incolunt, vbi Clezos pigri depascunt equi & Caystri sunt fontes.

** Caystri figuram vide apud Sponium Voyage libr. III p. 250

ſum: *ibi Cayſtros amnis.* Plinius lib. v cap. XXIX *Attollitur* [Epheſus] *monte Pione: adluitur Cayſtro, in Cilbianis iugis orto, multosque amnes deferente, & ſtagnum Pegaſeum, quod Phyrites amnis expellit.* Ouidius lib. v Metamorph. verſ. 386

- - - - - - non illo plura Cayſtros
Carmina cygnorum labentibus audit in vndis.

Et Martialis lib. I epigrammate LIV

Sic niger, in ripis errat quum forte Cayſtri,
Inter Ledæos ridetur coruus olores.

Vnde cygnus Ouidii Triſt. lib. v eleg. IX verſ. II *Cayſtrius ales* dictus eſt. Ex Homeri Iliad. B verſ. 460 deſumta ſunt:

- - - - - - ἢ κύκνων δουλιχοδείρων,
Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι, Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα,

vel cygnorum longum collum habentium, Aſio in prato, Cayſtri circa fluenta. Quæ Virgilius reſpexit lib. I Georgicor. verſ. 383

Iam varias pelagi volucres, & quæ Aſia circum
Dulcibus in ſtagnis rimantur prata Cayſtri.

A Cayſtro dictus Καΰστριον πεδίον, *Cayſtrius campus*, pars agri Epheſini. Strabo XIV pag. 427 Λάρισσα κώμη τῆς Ἐφεσίας ἐν τῷ Καϋστρίῳ πεδίῳ, *Lariſſa pagus agri Epheſii in Campo Cayſtrio.* Euſtathius ad Dionyſii verſ. 837 ἀπὸ τοῦ Καΰστρου καλεῖται καὶ πεδίον Καΰστριον, *a Cayſtro vocatur campus Cayſtrius.* Et Stephanus: Καΰστριον πεδίον τῆς Ἐφεσίας, ἀπὸ Καΰστρου ποταμοῦ, ὃς διὰ τὸ ἔχειν τὴν κατακεκαυμένην χώραν πλησίον, ἐκλήθη, *Cayſtrius can pus Epheſiæ, a Cayſtro fluuio ita nominatus, qui ex eo dictus eſt, quod Combuſtæ regioni vicinus fluit.*

XCV.

Cayſtro proxima eſt *Epheſus*, Ἔφεσος, vt idem Stephanus dicit, πόλις Ἰωνίας ἐπιφανεστάτη, *Ioniæ vrbs illuſtriſſima.* Herodoto lib. I cap. CXLII *Lydiæ* vrbs eſt, * quia Lydia olim fuerat, quæ a colonis vocata fuit Ionia: vel quia pars Lydorum regni fuit, licet non Lydiæ propriæ, quam in mediterraneo definiuit Ptolemæus. Plinius lib. v cap. XXIX *Lumen Aſiæ* dixit, & *opus Amazonum.* ** Splendorem addidit *Dianæ templum* toto orbe illuſtriſſimum, ſitum inter vrbem & portum, vt Strabo locum deſignat; cui Herodotum addas lib. I cap. XXVI. Idem Plinius lib. XXXVI cap. XIV *Magnificentiæ vera admiratio exſtat templum Epheſiæ Dianæ, ducentis viginti annis factum a tota Aſia.* Recte, *a tota Aſia*, ſeu pluribus Aſiæ ciuitatibus: quod etiam Liuius lib. I cap. XLV confirmat. *Iam tum*, inquit, id eſt ſub Seruio rege, *inclutum Dianæ Epheſiæ fanum: id communiter a ciuitatibus Aſiæ factum fama ferebat.* Exuſtum fuit a Heroſtrato, ſed ἄλλον (νεὼν) ἀμείνω κατεσκεύασαν, *alïud præſtantius* [templum] *ædifi-*

* Vſum huius obſeruationis docet Rutgerſius Var. Lect. II c. I.

** Adde Oroſius I hiſt. c. 15. Sed, vt ſunt pleraque veterum incerta & dubia, ita Epheſum quoque ab Androclo conditam eſſe Epigramma Græcum docet lib. IV Anthol. c. εἰς ναούς pag. 486. A ſeruis Chiorum Athenæus lib VI pag. 267. 8.

ædificarunt Asiatici, quod itidem Strabo dicto loco adnotauit, qui & sua ætate Ephesum fuisse dicit ἐμπόριον μέγιστον τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν τὴν ἐντὸς τοῦ Ταύρου, *emporium Asiæ, eorum quæ sunt intra Taurum, maximum.* Incrementum mercaturæ Lysandro debuit Lacedæmonio, de quo Plutarchus in Vita pag. 434: frequentiæ populi, * Lysimacho, qui, vt Pausanias Achaic. cap. III obseruauit, vrbem Lebedum euertit, vt cresceret Ephesiorum ciuitas: etiam muros circumdedit, quod Strabo addit. ** Nummi ciuitatis plures exstant inscripti ΕΦΕΣΙΩΝ, in quibus vnus Vespasiani maxime notabilis est, signatus hac epigraphe: ΕΦΕΣΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Ephesiorum, qui primi Asiæ, sacræ* [ciuitatis] *& suis viuentis legibus.*

XCVI.

Inter Ephesum & Mæandri ostia nihil ponit Ptolemæus, nisi Τρωγύλιον ἄκρον, *Trogylium promontorium*: quæ Strabonis est lib. XIV pag. 438 ἡ Τρωγίλιος ἄκρα, simplici iota, *Trogilium promontorium.* S. Lucas Act. Apost. XX commat. 15 scripsit Τρωγύλλιον, *Trogyllium.* Est & huius nominis parua insula ante promontorium sita. Strabo ibidem: τῆς Τρωγιλίου πρόκειται νησίον ὁμώνυμον, *ante Trogilium iacet parua insula eiusdem nominis.* Et hanc videtur sacer scriptor, iam laudatus, indicasse verbis, μείναντες ἐν Τρωγυλλίῳ, *manentes in Trogilio.* Plinius tres nominat lib. V cap. XXXI, *Mycale* [ora habet] *Trogilias tres, Psilon, Argennon, Sanalion.* Forsan scopuli circumiecti numerum augent. Sed ex insulis in continentem reuertamur. Quod *Trogilium* vel *Trogylium* dictum est promontorium, pars est Mycales montis siue litoris. Strabo ibidem: καὶ αὐτὴ ἡ Τρωγύλιος ἄκρα πρόπους τις τῆς Μυκάλης ἐστὶ, *ipsum Trogilium promontorium quasi pes Mycales procurrens est.*

XCVII.

Ipsa autem *Mycale,* Μυκάλη, est tractus montanus, e regione Sami insulæ iuxta Prienen vrbem. Strabo ante dicto loco: *Post ostia Mæandri* [septemtrionem versus] *est Prienense litus, & supra illud Priene,* καὶ ἡ Μυκάλη τὸ ὄρος εὔθηρον καὶ εὔδενδρον. *** Ἐπίκειται δὲ τῇ Σαμίᾳ, καὶ ποιεῖ πρὸς αὐτὴν, ἐπέκεινα τῆς Τρωγιλίου καλουμένης ἄκρας, ὅσον ἑπταστάδιον πορθμόν, *& Mycale mons venationibus aptus atque arboribus. Imminet hic Samio agro, & aduersus eum trans Trogilium promontorium facit fretum* VII *circiter latum stadia.* Multis notus hic mons est & memoratus. Homerus Catalogo vers. 376

> Μαιάνδρου τε ῥοὰς, Μυκάλης τ' αἰπεινὰ κάρηνα,
> *Mæandrique fluenta, Mycalesque alta cacumina.*

Herodotus lib. I cap. CXLVIII τὸ Πανιώνιόν ἐστι τῆς Μυκάλης χῶρος ἱρὸς πρὸς ἄρκτον

* Amplitudo vrbis & eximia frequentia hominum Ephesi comparatur a Seneca epist. 102 cum illa Alexandriæ.

** Sed interitum eius vide in Epigramm. Græc. lib. I. c. εἰς πόλεις pag. 140.

*** Epigramm. Græc. lib. III εἰς ναυηγ. pag. 338 τὸν πέλας αἰγονόμου κλαζόμενον μυκάλης. Ergo Straboni suffragatur.

ἄρκτον τετραμμένος, *Panionium est Mycales locus sacer, a septemtrione eius*, de quo plura postea dicemus. Idem lib. IX cap. CVI ἐς τὰ ἄκρα τῆς Μυκάλης, *in cacumina Mycales*. Scylax in Lydia sua, quam ad mare duxit: πρὸ τῆς Μυκάλης Σάμος ἐστὶ νῆσος, *Ante Mycalen Samos insula sita*: & mox, ἐπὶ τῆς Μυκάλης ἐστὶ πόλις Πριήνη, *ad Mycalen vrbs Priene est*. Thucydides lib. VIII pag. 599 *seditionem in Samo esse nuntiabatur*. Ergo Milesios κελεύσαντες πεζῇ ἐπὶ τῆς Μυκάλης παριέναι, ἔπλεον πρὸς τὴν Μυκάλην, *iubentes pedestri itinere ad Mycalen adesse, ipsi nauigauerunt etiam ad Mycalen*. Græci hic, Leotychida & Xantippo ducibus, Xerxis exercitum extensione facta vicerunt. Diodorus Siculus lib. XI cap. XXXIV *Persæ ex Samo mouentes cum omnibus nauibus*, καταράντες εἰς Μυκάλην τῆς Ἰωνίας, *adpulerunt ad Mycalen Ioniæ*, vbi naues in terram subducunt, impares nauali pugnæ: *Græci* autem προσπλεύσαντες τοῖς ἐν τῇ Μυκάλῃ βαρβάροις, *aduersus barbaros, in Mycale castra habentes, cursum dirigunt*. Meminit etiam Cornelius Nepos Cimone cap. II *apud Mycalen* Persarum classem deuictam esse, sed confundit nauale prœlium apud Eurymedontem fluuium, quod Cimonis fuit, cum terrestri apud Mycalen, quod Xanthippi Atheniensis & Leotychidæ Lacedæmonii, tum sociorum. Stephanus Mycalen *vrbem Cariæ* dicit: sed vnde vrbem fuisse probetur, non adparet: nec Cariæ fuit, quia hæc Mæandrum non transgressa ad Ephesium vsque agrum; sed fuit ceterorum consensu Ioniæ. Agathemeres lib. I cap. I in insulis scripsit Mycalen. Credo *Trogiliam* Strabonis intellexisse, aut ex Plinii *Trogiliis* vnam.

XCVIII.

A Trogilio in Samum sunt XL stadia secundum Strabonem, qui spatium illud, quod a freto ad Ephesum est, neglectum ab aliis, describendo compleuit. *Quum a Samio*, inquit, *freto, quod ad Mycalen est, nauigatur Ephesum, ad dextram est Ephesiorum ora; partem eius habent etiam Samii. Primum in ora maritima illa est* τὸ Πανιώνιον, τρισὶ σταδίοις ὑπερκείμενον τῆς θαλάσσης, ὅπου τὰ Πανιώνια, κοινὴ πανήγυρις τῶν Ἰώνων, συντελεῖται τῷ Ἑλικωνίῳ Ποσειδῶνι. *Panionium tribus stadiis super mare positum, vbi Panionia, id est solemnem panegyrin Iones agebant Neptuno Heliconio*. Adde quæ paullo ante ex Herodoti lib. I cap. CXLVIII de Panionio proferebamus, qui *Mycales locum sacrum* a septemtrione dixit adpositum. Sacris iis præsidebant Prienenses.

XCIX.

Post Panionii locum fuit *Neapolis*, Strabo XIV pag. 440 εἶτα Νεάπολις, *deinde Neapolis* est, quæ ante Ephesiorum fuit, post Samiorum, qui tradito *Marathesio*, Μαραθησίῳ, quod oppidum etiam Plinius lib. V cap. XXIX memorauit, remotius permutauerunt cum propinquiore.

2. Εἶτα Πύγελα πολίχνιον, ἱερὸν ἔχον Ἀρτέμιδος Μουνυχίας, *Post, Pygela est oppidulum cum templo Dianæ Munychiæ*. Stephanus etiam Πύγελα, *Pygela* scripsit: Mela autem lib. I cap. XVII, & Plinius dicto loco *Phygela* scribunt, & a *fuga*, φυγῇ, deriuant, quasi a fugitiuis conditum. Strabo vero aliun-

aliunde nomen deduxit, quem consulere licet. εἶτα λιμὴν Πάνορμος καλούμενος, ἔχων ἱερὸν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος· εἶτ᾽ ἡ πόλις. *Deinde portus Panormus est, qui templum Ephesiæ Dianæ habet: post id est ipsa vrbs* Ephesus.

C.

His addenda est Πριήνη, *Priene*, * vetus vrbs Ionica, vna cum Myunte condita, quarum originem habes apud Pausaniam Achaic. cap. II. Et Herodotus lib. I cap. CXLII in Ionicis ciuitatibus numerat, quæ in Cariæ solo fuerint locatæ. Ideo forsan in Caria Ptolemæus scripsit, quod excusari potest: non autem quod in Caria mediterranea. Omnes alii ad mare ponunt aut prope illud. Scylax Prienensibus duos portus tribuit, & in iis vnum clausum. Pausanias Arcad. cap. XXIV θάλασσαν, *mare* memorat μεταξὺ Πριήνης καὶ Μιλήτου, *inter Prienen & Miletum.* Et Dionysius Perieges. vers. 825 de Mæandri exitu,

Μιλήτου τε μεσηγὺ καὶ εὐρυχόροιο Πριήνης,
Miletum inter & spatiosam Prienen.

Strabo quidem lib. XIV pag. 438 Μετὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μαιάνδρου ὁ κατὰ Πριήνην ἐστὶ αἰγιαλός· ὑπὲρ αὐτοῦ δ᾽ ἡ Πριήνη καὶ ἡ Μυκάλη τὸ ὄρος. *Post Mæandri ostia est Prienense litus: supra quod ipsa Priene & mons Mycale*, vbi ὑπὲρ, *Supra*, interiorem locum videtur notare; non autem reductior potest a mari esse, quia locus Panionii Prienensium fuit, qui tribus a mari stadiis distabat: & Priene sub Mycale monte sita, quem omnes in maritimis posuerunt; ideoque Didymus ad supra dictum Homeri locum (Catalog. v. 376) Mycalen interpretatur ὄρος Πριήνης, ἀντικρὺ Σάμου τῆς νήσου, *montem Prienes, ex opposito Sami insulæ.* Pomponius Mela: *Deinde rursus inflexa* [Ionia] *cingit vrbem Prienen, & Gæsi fluminis ostium: moxque, vt maiore circuitu, ita plura complectitur. Ibi est Panionium, sacra regio, & ob id eo nomine adpellata, quod eam communiter Iones colunt.* Prienensis fuit *Bias*, vnus ex septem sapientibus, vt præter Strabonem & Laertium, etiam testis est Cicero Paradoxo I. *Laudabo*, inquit, *sapientem illum, Biantem, qui numeratur in septem: cuius cum patriam Prienen cepisset hostis;* nota cetera. Gentile Πριηνεύς, *Prieneus*, tribus syllabis; vnde Herodotus lib. I cap. CLXX Biantem vocat ἄνδρα Πριηνέα.

CI.

Lustratis sic omnibus, quæ circa Ephesum in ora erant, venimus ad ostia Mæandri, fluminis nobilissimi, non lati, sed admodum profundi. Tortuosus & reflexus cursus maxime nobilitat. Plinius lib. V cap. XXIX *Amnis Mæander ortus e lacu in monte Aulocrene, plurimisque adfusus oppidis, & repletus fluminibus crebris, ita sinuosus flexibus, vt sæpe credatur reuerti; Apamenam primum peruagatur, mox Eumeneticam, ac dein Bargyleticos campos: postremo Cariam placidus, omnesque eos agros fertilissimo*

* A Myrina Amazonum duce condita & ex nomine sociæ cuiusdam dicta. Diodorus III pag. 188.

ſimo rigans limo, ad decimum a Mileto ſtadium lenis illabitur mari. De diſtantia a Mileto infra diſpiciemus. Ipſum Mæandrum, in flexibus ſuis mirandum, aliorum etiam relatione iuuat cognoſcere. Ouidius lib. VIII Metamorph. verſ. 162 de flexibus labyrinthi:

Non ſecus ac liquidus Phrygiis Mæandros in aruis
Ludit, & ambiguo lapſu refluitque fluitque:
Occurrensque ſibi venturas adſpicit vndas,
Et nunc ad fontes, nunc in mare verſus apertum
Incertas exercet aquas.

Et Seneca Hercule Furente verſ. 683

\- - - - *qualis incerta vagus*
Mæander vnda ludit, & cedit ſibi,
Inſtatque; dubius litus an fontem petat.

De fonte etiam Liuius lib. XXXVIII cap. XIII *Mæander ex arce ſumma Cælenarum ortus, media vrbe decurrens, per Caras primum, deinde per Ionas, in ſinum maris editur, qui inter Prienen & Miletum eſt.* Arx illa vertex montis *Aulocrenes*, vt Plinius vocauit. Sinus, in quem exit Mæander, vnus eſt inter Prienen & Miletum comprehenſus, vt non modo ex his Liuii verbis, ſed Homeri etiam & Pauſaniæ, ſupra paullo in *Priene* adlegatis, clarum eſt: quod contra vulgares tabulas, etiam Agathodæmonis Ptolemaicam, notandum eſt, quibus diuerſi ſinus panduntur, alter in quem Mæander effluit; alter, cui adpoſita eſt Miletus.

CII.

Ptolemæus hic finit maritima Ioniæ Mæandri oſtiis: etiam Scylax maritimam Lydiam, quæ ipſa eſt Ionia: quæ vero inde a Mæandro ad mare vsque Rhodium ſunt, vterque Cariæ adſignat. Cares ſane ad Mæandrum vsque coluerunt, & ipſe Herodotus lib. I cap. CXLII non diffitetur, quum Ionicas vrbes enumerat, Miletum, Myunta, Prienen (quamvis hæc trans flumen erat) *ἐν τῇ Καρίῃ, in Caria* eſſe poſitas. Quod vero hæ ab Ionibus fuerunt conditæ, vt omnes conſentiunt, & ad Panionii ſocietatem pertinebant, Miletus etiam belli pacisque artibus inter Ionicas facile princeps erat; Strabo, Mela, Plinius in *Poſideo* promontorio, quod vltra Miletum ad ſinum Iaſſium eſt, terminum Ioniæ conſtituerunt.

CIII.

Qui vero ordo locorum, & ſitus, & diſtantia inter Mæandri oſtia & Miletum ſit, maxima in eo diſſenſio geographorum eſt. Ptolemæus extendit ſpatium ad XX minuta gradus latitudinis, id eſt, quinque milliaria Germanica. Plinius contra paullo ante adductis verbis, decem tantummodo ſtadia habet inter Miletum & oſtium Mæandri: quocum recenti peregrinatori Iacobo Sponio de Septem eccleſiis Aſiæ pag. 272, ſitum Mileti prope Mæandrum ponenti, *proche du Meandre*, conuenire admodum videtur. Strabo autem, qui perinde, vt Ptolemæus, inter Mæandri oſtia & Miletum duo oppida Heracleam & Pyrrham interponit, ſingulo-

gulorum tradit distantias, quæ non vltra CX stadia conficiunt, vtpote XXX a Mileto Heracleam, totidem fere ab Heraclea Pyrrham, & inde quinquaginta ad ostium. Hæc vero per rectam lineam, extra sinuum flexus ac curuaturam. Ex quo pronum est coniicere, excidisse centenarii notam apud Plinium, & CX *stad.* rescribendum. quem numerum sequendum putamus, quia cum cura Strabo interualla illa dimensus est. Sponius autem deceptus est vnica inscriptione, reperta in loco, qui Palatscha vocatur, in qua sit ΠΟΛΙΣ ΜΙΛΗΣΙΩΝ. Georgius autem Wheler, eiusdem temporis peregrinator, a traiectu Mæandri duabus horis Palatscham profectus est, qui videns difficultatem, quam Strabonis rationes opinioni Sponianæ inferunt, ruinas illius loci ex Pyrrha Strabonis & Ptolemæi, quam ex Mileto esse, censet probabilius.

CIV.

Isaacus Vossius, eruditis in Melam adnotationibus, Ptolemæum, & qui eum sequantur, reprehendit, *Mæandri ostium collocantes non inter Heracleam & Prienen, sed inter Ephesum & Pyrrham, vnde quam longissime absit.* Verum non video, quid iure reprehendat, quum si numeri non fallunt, qui alii in Græco, alii in Latino sunt, satis longe Mæandrum ab Epheso in mare deduxit: nisi forte Agathodæmonis tabula imposuit, in qua propius id flumen ad vrbem Ephesum accedit. Quod vero Prienen non tam prætermisit Ptolemæus, quam ad interiora paullisper reduxit, si id crimen est, tantum vix est, quantum quod Vossius posthabuit Pyrrham, & inter Prienen & Heracleam Mæandrum fluuium emisit, quum Heraclea octoginta stadiis a Mæandro secundum Strabonem absit.

CV.

Ab ostio Mæandri in sinistra siue austrum versus Mela primo loco *Hippum* habet, aliis ignotam. *Ionia,* inquit, *cingit Miletum, - - - Hippum, amnis Mæandri exitum.* Addit Vossius: *Hippus Pomponii est oppidum illud, quod vulgo adpellatur Gippo, imminens Mæandri ostio.* Videant alii de illo Gippo, quibus copia est inspiciendi hodiernam Asiam.

CVI.

Certior *Pyrrha* Strabonis & Ptolemæi in hac ora est, quinquaginta ab ostio stadiis remota, quam etiam Plinius in Caria lib. V cap. XXIX agnoscit, sed turbato ordine positam in mediterraneis.

CVII.

Deinde *Heraclea* est sub *Latmo* monte, vnde cognomen oppido. Strabo pag. 437 Ἑξῆς ἐςὶν ὁ Λατμικὸς κόλπος, ἐν ᾧ Ἡράκλεια ἡ ὑπὸ Λάτμῳ λεγομένη, πολίχνιον, ὕφορμον ἔχον, *Deinde est sinus Latmicus, in quo Heraclea sub Latmo cognominata, oppidulum cum statione.* Ptolemæo est Ἡράκλεια πρὸς Λάτμῳ, *Heraclea ad Latmum.* Plinius dicto loco: *Inde mons Latmus: oppida, Heraclea montis eius cognominis;* reliqua. Et *Latmos*, sicut mons, cui subiacet, olim vocata fuit, Strabone teste: & Stephanus Alcmani

mani poetæ ita adpellatam esse refert. Adde Apollonii scholiasten, mox producendum. De monte Pomponius Mela I cap. XVII *Ionia cingit - - - - Latmum montem Endymionis, a Luna, vt ferunt, adamati, fabula nobilem.* Cicero fabulæ interpres fit lib. I Tuscul. cap. XXXVIII. *Endymion*, inquit, *si fabulas audire volumus, nescio quando in Latmo obdormiuit, qui est mons Cariæ. nondum, opinor, est experrectus. num igitur eum curare censes, quum Luna laboret, a qua consopitus putatur, vt eum dormientem oscularetur?* Ex eadem fabula Endymion *Latmius heros* Ouidio Trist. lib. II vers. 299, & *Latmius venator* Valerio Flacco lib. VIII vers. 28 dictus est. Tacemus poetas alios, in quibus etiam Apollonius est lib. IV vers. 57, cuius scholiasten tantum, Λάτμιον ἄντρον Apollonii interpretantem, adiungo. Λάτμος, inquit, ὄρος Καρίας, ἔνθα ἐστὶν ἄντρον, ἐν ᾧ διέτριβεν Ἐνδυμίων. ἔστι δὲ καὶ πόλις, ἡ λεχθεῖσα Ἡράκλεια, *Latmus mons est Cariæ, in cuius antro Endymio habitauit. Est & vrbs eo nomine, alias dicta Heraclea.*

CVIII.

Præstantissima autem in hac ora fuit Μίλητος, *Miletus*, vrbs ex antiquissimis Ionicarum. * Pomponius dicto loco *Miletum* vocat *vrbem quondam Ioniæ totius belli pacisque artibus principem.* Plinius lib. V cap. XXIX *Miletus Ioniæ caput.* Clara in primis fuit coloniis suis. ** Strabo XIV pag. 437 de Mileto: πολλὰ τῆς πόλεως ἔργα ταύτης· μέγιστον δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀποικιῶν· ὅ, τε γὰρ Εὔξεινος Πόντος ὑπὸ τούτων συνῴκισται πᾶς, καὶ ἡ Προποντίς, καὶ ἄλλοι πλείους τόποι, *Multa quidem huius ciuitatis præclara opera: nullum autem illustrius, quam multitudo coloniarum. nam & Euxinum Pontum coloniis omnem impleuit, & Propontidem, & multa loca alia.* Hæc Alexandro vrbs fere sola ex Ionicis restitit, nec nisi difficulter ab illo expugnata fuit: de quo Arrianus lib. I Expedit. consulatur. Patria Thaletis, vnius ex VII sapientibus, fuit, & Anaximandri physici. Ciues Μιλήσιοι, *Milesii*, vt, præter historias, etiam plures nummi testimonio sunt, ex quibus præcipuus facile est ille Augusti cum Apollinis, lyram tenentis, imagine inscriptus ΜΙΛΗΣΙΩΝ ΔΙΔΥΜΕΥΣ, *Milesiorum Didymeus*, de quo iam plura dicturi sumus.

2. Nam in Milesiorum agro oraculum fuit *Branchidarum* antea, a familia sacerdotum ita dictum, Apollini sacrum, cuius templum quum Xerxes combussisset, Milesii, vt Strabo refert, μέγιστον νεὼν τῶν πάντων, *templum omnium maximum* condiderunt, cuius ambitus κώμης, *pagi* amplitudinem æquaret. Mela lib. I cap. XVII *Post Basilicum* [sinum] *Ionia aliquot se ambagibus sinuat: & primum a Posideo promontorio flexum inchoans, cingit oraculum Apollinis, dictum olim Branchidæ, nunc Didymei; Miletum,* cetera. Plinius hunc sequutus ita expressit prædicto loco: *Ionia ab Iasio*

* Nonnus Dionys. XIII v. 547 pag. 384 Ἀρτιθαλὴς Μίλητος ὁμόστολος ἵκετο Βάκχῳ Quæ ex re antiquitas adparet. Nam *Miletus* a *Mileto* condita. Apollodor. III c. I § 2 p. 149.

** Adde huc Herodotum I pag. 46. Themist. orat. XXVI pag. 334 A. Ἐγὼ δὲ καὶ Μίλητον ἀγαμαι καὶ Κολοφῶνα τῆς παλαιᾶς ἐνδιαιτήσεως τοῦ Ἀπόλλωνος. *Ego & Miletum veneror & Colophonem propter veterem initi Apollinis habitationem.*

ſio ſinu incipiens, numeroſiore ambitu litorum flectitur. In ea primus ſinus Baſilicus, Poſideum promontorium & oppidum; oraculum Branchidarum adpellatum, nunc Didymæi Apollinis, a litore ſtadiis viginti. Et inde centum octoginta, Miletus Ioniæ caput. Suſpectus numerus CLXXX: propius vrbem hoc templum fuit. *Poſideum*, Strabonis ποσίδειον, ineunte libro XIV, & quidem τῶν Μιλησίων, *Poſideum Mileſiorum*, promontorium eſt & oppidum, vt Plinius iam referebat, inter Miletum & Iaſſum ſitum; terminus Ioniæ aduerſus Cariam, propter Miletum, Ionicam coloniam; aliis in ipſa Caria; ſicuti etiam Miletus & Heraclea a multis in Caria cenſentur. *

CIX.

Intus nihil fere Iones condiderunt: omnia ad mare; niſi *Myuntem* mediterraneis, quia XXX ſtadiis a Mari fuit, adnumeremus. Strabo ſæpe dicto loco: ἀναπλεύσαντι δ' ὑπηρετικοῖς σκάφεσι τριάκοντα σαδίους, πόλις Μυοῦς, μία τῶν Ἰάδων τῶν δώδεκα, ἣ νῦν δι' ὀλιγανδρίαν Μιλησίοις συμπεπόλισαι, *aduerſo* [Mæandro] *flumine per ſtadia* XXX *actuariis nauigiis ſi nauigatur, vrbs Myûs eſt, duodecim Ionicarum vna, nunc ob defectum hominum Mileſiis adiecta.* Quod clarius Vitruuius interpretatur lib. IV cap. I *Myûs*, inquit, *olim ab aqua eſt deuorata, cuius ſacra & ſuffragium Mileſiis Iones attribuerunt.* Adde Pauſaniæ Achaica cap. II. Hanc vrbem Artaxerxes Themiſtocli ad obſonium dedit, quod præter Græcos Thucydidem lib. I pag. 92, & Diodorum XI cap. LVII, & Strabonem dicto loco, etiam Cornelius Nepos narrauit. *Ei*, inquit, *rex donarat, - - - - Myuntem, ex qua obſonium haberet.* Quamuis autem intus paullo reducta vrbs *Myûs* fuit, tamen maritimis Diodorus propter vicinitatem adnumerauit. ait enim in hiſtoria illa Themiſtoclis: Μυοῦντα εἰς ὄψον, ἔχουσαν θάλατταν εὔιχθυν, *Myuntem* [rex ei dono dedit] *in obſonium, quia piſcoſum mare habet.* Incolæ Μυούσιοι, *Myuſii* dicti, & Μυουσία χώρα, *Myuſius ager*, apud Pauſaniam iam indicato loco.

CX.

Vltra Myuntem ad idem flumen eſt clara vrbs *Magneſia*, cognomento *ad Mæandrum*, vt a Lydiæ ſub Sipylo monte ſita Magneſia diſcernatur. Ptolemæo dicto Μαγνησία ἡ πρὸς Μαιάνδρῳ, *Magneſia ad Mæandrum.* Et Diodorus Siculus lib. XI cap. LVII tres vrbes tradit ab Artaxerxe Themiſtocli datas, & in his Μαγνησίαν τὴν ἐπὶ τῷ Μαιάνδρῳ, *Magneſiam ſuper Mæandro.* Plinius in Ionia lib. V cap. XXIX *Supra hæc Magneſia, Mæandri cognomine inſignis, a Theſſalica Magneſia orta.* ** *Abeſt ab Epheſo* XV M. *paſſuum: Trallibus, eo amplius* MMM. Non autem proxime ad Mæandrum fuit, ſed amnis Lethæus propior. Strabo XIV pag. 445 Πρώτη ἐςὶν ἐξ Ἐφέσου Μαγνησία πόλις Αἰολὶς, λεγομένη δὲ ἐπὶ Μαιάνδρῳ. Πλησίον γὰρ αὐτῷ ἵδρυται· πολὺ δὲ πλησιαίτερον ὁ Ληθαῖος ἐμβάλλων εἰς τὸν Μαίανδρον,

* Homerus ipſe Iliad. B extr. Νάσ'ης ἂν Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων, οἳ Μίλητον ἔχον. *Naſtus rurſus Cares duxit barbara lingua vſos, qui Miletum tenebant.*

** Athenæus lib. IV pag. 173 F Δελφῶν ἀποίκυς facit Magnetes, & hoſpitalitatem eorum prædicat.

ανδρων, τὴν ἀρχὴν ἔχων ἀπὰ Πακτύυ τοῦ τῶν Εφεσίων ὄρους, Prima ab Ephefo eft Magnefia, Aeolica vrbs, cognomento fuper Mæandrum. Vicina eft enim illi flumini: fed vicinior vrbi amnis Lethæus, qui ex monte Ephefiorum Pactya ortus, in Mæandrum influit. Scylax vocat πόλιν Ελληνίδα, *vrbem Græcam:* Paterculus lib. I cap. IV coloniam Lacedæmoniam: Plinius modo dixit a Theffalis Magnetibus conditam. an hi Aeolica dialecto confentiant, vt Aeolica vrbs fuerit fecundum Strabonem, non eft certiffimum. Meminit in Homeri Vita Herodotus cap. I, tamquam vrbem Homero antiquiorem: nec vero in Aeolicis vrbibus lib. I cap. CXLIX eius mentionem fecit. Quod vero extra Aeolidem in folo Ionico fita & Græca fuit, Ioniæ adnumerauimus, fequuti Plinium, & forte ipfum etiam Strabonem, qui eam recenfet ἐν τῇ μεσογαίᾳ τῆς Ιωνικῆς παραλίας, *in mediterraneis Ioniæ maritimæ.* Sæpe fine cognomento dicitur, quia illuftrior eft quam altera ad Sipylum, quæ eo indiget. Atque ita etiam in nummis eft, noftra videlicet fine cognomine: illa numquam fine eo. Ex multis fingularis eft ille fub Gordiano percuffus, & infcriptus ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΕΒΔΟΜΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ. *Magnetum feptima Afiæ.* Erat enim in prouinciis ordo ciuitatum, vt Sulmo *tertia* in Pelignis erat, apud Ouidium lib. II Amor. eleg. XVI. Ciuis Μάγνης, Μάγνητος, *Magnes, Magnetis,* fecundum Stephanum. Tacitus annali III cap. LXII *Magnetes conftitutis nitebantur.* Et lib. IV cap. LV Laodicenis & Magnetibus. *

CXI.

Mæandropolis Plinii fecundum Stephanum fuit Μαγνησίας πόλις, *in Magnetum regione:* idcirco adiungere vifum fuit.

CXII.

Tandem Vitruuius lib. IV cap. I, Ioniæ vrbibus, quas enumerat, adiecit etiam *Meliten,* ab aliis prætermiffam. Sed addit ipfe: *Hæc Melite propter ciuium arrogantiam ab his* [Ionicis, quas enumerauerat] *ciuitatibus, bello indicto, communi confilio eft fublata. cuius loco poftea regis Attali & Arfinoes beneficio Smyrnæorum ciuitas inter Ionas eft recepta.* Quo loco fuerit, non eft memoratum.

SECTIO V.

CARIA.

CXIII.

Sicut Ioniæ fines propter vrbes quafdam in Cariæ folo, Miletum & Myuntem, incerti erant; aut varii, dum alii Ioniam Mæandri oftio finiebant, Scylax Caryandenfis (qui Lydiam dixit) & Ptolemæus; alii Pofideum promontorium, vltra Miletum fitum, terminum conftituerunt, Strabo, Mela, Plinius: ita Cariæ fines etiam longius ab aliis proferuntur, ab

* Epigramm. Græc. lib. III c. εἰς ἄνδρας pag. 274 Θεμιστοκλέους ἵνα σῆμα Κηρύσσῃ μάγνης δῆμος ἀποφθιμένου. Et pag. 277 Ουχὶ Θεμιστοκλέους μάγνης τάφος. & pag. 278 Μάγνης γένος.

ab aliis ſtatuuntur anguſtiores. Plinius lib. v cap. XXVIII maritimam Cariam ab Iaſo & Halicarnaſſo ad Calyndam & Lyciæ fines extendit. Mela eoſdem fines ſtatuit, quem Plinius ſequutus eſt. Strabo conſentit in limite circa Halicarnaſſum Iaſſumque: in altero, qui Lyciam verſus eſt, ſeparauit *continentem Rhodiorum*, τὴν Ροδίων περαίαν, ἧς ὅριον τὰ Δαίδαλα, *vsque ad terminum, oppidum Dædala.* Ptolemæus paucas vrbes maritimæ dat Cariæ ex illis Plinii & Strabonis Iaſſum, Bargyliam, Myndum: addit vero ſuperiores, ab aliis Ioniæ adſcriptas, Pyrrham, Heracleam, Miletum. Largior in mediterraneis eſt, XXVI oppida Cariæ late patenti adſignans. Et Scylax oram Cariæ ἀπὸ Μαιάνδρου ποταμοῦ ἐπὶ τὸν Κράγον, ὅ ἐστι Καρίας ἀκρωτήριον, *a Mæandro fluuio ad Cragum, quod eſt Cariæ promontorium*, ad fines Lyciæ. Incolæ *Cares*, ſingulari *Car*, apud Nepotem in Datame cap. I. *

CXIV.

Ptolemæus Cariæ a Mæandri oſtio tria oppida dat, inde in auſtrum verſus ſita, Pyrrham, Heracleam ad Latmon, & Miletum: Scylax Heracleam & Miletum. Hæc alii propter Miletum, ab Ionibus conditam, Ioniæ adiudicarunt, cum quibus ſupra etiam ſingula expoſuimus. Poſt illa eſt prima *Iaſſus*, Ιασσός, geminata ſibilante, Straboni, Polybio, ** Ptolemæo, & Stephano: e quibus Strabo XIV pag. 453 Ιασσὸς ἐπὶ νήσῳ κεῖται, προσκειμένη τῇ ἠπείρῳ, *Iaſſus in inſula ſita eſt, præiacente continenti terræ.* Et Stephanus, Ιασσὸς πόλις Καρίας, ἐν ὁμωνύμῳ νήσῳ κειμένη, *Iaſſus oppidum Cariæ, in eiusdem nominis inſula ſitum.* Inſula autem illa continenti tam vicina & quaſi contigua eſt, vt & Plinius & Ptolemæus in continente vrbem cenſeant. Liuius itidem duplici, lib. XXXII cap. XXXIII *poſtulabant præſidia deduci ab Iaſſo, & Bargyliis, & Euromenſium vrbe.* Et lib. XXXVII cap. XVII *Iaſſenſium vnam mentem eſſe.* Plinius autem ſimplici elemento *Iaſus* ſcripſit, & ipſe ac Mela *ſinus Iaſius*, cui adiacet oppidum *Iaſus* ſiue *Iaſſus*. & nummus Golzii ΙΑΣΕΩΝ. ***

CXV.

* Et Auſon. Idyll. 12 v. 90.

** Lib. XVI, 11, vbi multa habet memorabilia huius vrbis. Et libr. XVII, 2 & 8. & excerpt Legat. IX pag. 1105.

*** Aelianus VI animal. c. 15. *Ερωτα δελφῖνες ἐν Ιασῷ ἐς μειράκιον καλὸν πάλαι ᾀδόμενον ἄμοιρον μνήμης τῆς ἐξ ἐμοῦ ἀπολιπεῖν, ὅυ μὴ δοκῶ· καὶ διὰ ταῦτα εἰρήσεται ὁ ἔρως. Τὸ γυμνάσιον τὸ τῶν Ιασέων ἐπίκειται τῇ θαλάττῃ.* Et paullo inf. Καὶ ἦν τοῖς Ιασεῦσι καὶ τοῖς ξένοις *τὸ πραττόμενον ἀξιόζηλον.* Et quum Aſiæ vrbes pleræque nomina conditorum vel aliorum hominum gerant, e. g. Caunus, Camirus, Dardanus, Ialyſus, Lindus, Xanthus & aliæ: Iaſus fortaſſe etiam oppido Iaſo nomen fecit. *Iaſus* autem a poetis corripitur. Cæſar Germanicus Phænom. Arat. v. 183

Iaſides etiam cælum cum coniuge Cepheus
Aſcendit.

Ouidius Triſt. II, 299

In Cererem Iaſius qui referatur, erit.

Virgilius Aeneid. III, 167

Hæ nobis propriæ ſedes: hinc Dardanus ortus
Iaſiusque pater.

Pauſanias denique quum multa habeat nomina ab Iaſi nomine profecta: ſemper ſimplex elementum retinet.

CXV.

Bargylia ſequuntur ad eumdem ſinum, Βαργύλια Græce, plurali numero, vt Liuius modo *a Bargyliis* dixit. Strabo: πλησίον δ' ἐςὶ τῶν Βαργυλίων τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν τῆς Μινδυάδος', *prope Bargylia eſt templum Dianæ Mindyadis.* Stephanus geminam formam habet, Βάργυλα, οὐδετέρως, *Bargyla neutro genere*: & femineo, ἔκτισε Βαργυλίαν, *condidit Bargyliam.* Liuius lib. XXXIII cap. XVIII videtur *Bargylias* dixiſſe; ſed dubitat de lectione Sigonius. Plinius in Caria, *Bargyla*, vt editum eſt: MSS. teſte Harduino, *Bargilia.* Mela lib. I cap. XVI extr. *In Iaſio* [ſinu] *eſt Bargylos.* Gentile Βαργυλιάτης, *Bargyliata*, apud Stephanum. Nummus Caii Cæſaris e Theſauro Golzii, ΒΑΡΓΥΛΙΑΤΩΝ: & alius Caracallæ, ΒΑΡΓΥΛΙΗΤΩΝ. Cicero lib. XIII epiſt. LVI *Bargyletæ*, niſi, vt in nummo, *Bargylietæ* eſt legendum.

CXVI.

Myndus, Μύνδος, Ptolemæi & Strabonis ordine ſuccedit, vicina Halicarnaſſo, ideoque hanc oppugnans. Alexander voluit etiam, vt Arrianus lib. I pag. 60 tradit, τὴν Μύνδον ἐξ ἐπιδρομῆς λαθὼν καταϛχεῖν. *Myndum nocturna adgreſſione occupare*: nec vero ſubruta primo impetu turri vna, potuit vrbe potiri. Liuius lib. XXXVII cap. XVI *Ciuitates, quas* [C. Liuius] *præteruectus eſt* [Rhodum & in Lyciam iturus] *Miletus, Myndus, Halicarnaſſus, Cnidus, Cous.*

2. Coloniam Trœzeniorum fuiſſe, Pauſanias Corinth. cap. XXX narrat, cuius verba mox in *Halicarnaſſus* proferemus.

3. Duas Cariæ Myndos tradit Stephanus, vbi alterutro loco Ἀρκαδίας, *Arcadiæ*, Caſaubonus Lect. Theocr. cap. III ex ſcholiis ad Theocriti idyll. II verſ. 29, legendum cenſet: Berkelius autem antiquam Stephani lectionem defendi putat auctore Plinio, qui lib. V cap. XXIX *Inde Myndos, & vbi fuit Palæmyndus.* In nummo Seueri ΜΥΝΔΙΩΝ, *Myndiorum.*

CXVII.

Poſt Myndum Ptolemæus ſuam *Doridem* inchoat ab Halicarnaſſo, & finit in Cauno. Herodotus lib. I cap. CXLIV *pentapolim* & *hexapolim Doricam* memorauit, ſed illa ſocietas non ad omnes *Dores* in Aſia, ſed ad ſacrorum quamdam communionem pertinebat, vt infra in *Cnido* dicturi ſumus.

CXVIII.

Inter Myndum autem & Halicarnaſſum, in limine Doridis, Ptolemæus ponit Σκοπίαν ἄκραν, *Scopiam ſummitatem* ſeu promontorium, in vltimo angulo ſinus Iaſſii, cui an arx etiam aut oppidum huius nominis adiectum fuerit, vti videtur, non eſt certum. Latinus interpres *Scopiam extremam* vertit.

CXIX.

Halicarnaſſus, princeps vrbs Cariæ, ab Argiuis, vt fertur, condita, portu

portu, arcibus, opibus instructa, quæ Alexandrum Macedonem, obsidionem tolerando, fatigauit, regum sedes olim, præsertim Mausoli, cuius monimento facta est illustrior. De situ Plinius v cap. XXIX *Habitatur inter duos sinus, Ceramicum & Iasium.* Strabo XIV pag. 451 Ἁλικαρνασσὸς, τὸ βασίλειον τῶν τῆς Καρίας δυναστῶν, Ζεφύρα καλουμένη πρότερον, *Halicarnassus regia dominorum Cariæ, quondam Zephyra dicta.* Pomponius Mela lib. I cap. XVI *Halicarnassos Argiuorum colonia est: & cur memoranda sit, præter conditores, Mausoleum efficit, regis Mausoli monimentum, vnum de miraculis septem, Artemisiæ opus.* De conditoribus Strabo: οἰκισαὶ αὐτῆς ἐγένοντο ἄλλοι τε καὶ Ἄνθης μετὰ Τροιζηνίων, *conditores vrbis cum alii fuerunt, tum Anthes cum Trœzeniis.* De Mausoleo idem: ἐνταῦθα ἐστὶν ὅ, τε τοῦ Μαυσώλου τάφος, τῶν ἑπτὰ θεαμάτων ἔργον, ὅπερ Ἀρτεμισία τῷ ἀνδρὶ κατεσκεύασε, *Ibi Mausoli sepulcrum est, vnum de septem spectaculis, quod Artemisia marito ædificauit.* Et Pausanias Corinth. cap. XXX ἐς ἀποικίαν ἐκ Τροιζῆνος σταλέντες, Ἁλικαρνασσὸν ἐν τῇ Καρίᾳ, καὶ Μύνδον ἀπῴκισαν οἱ γεγονότες ἀπ' Ἀετίου τοῦ Ἄνθα, *qui ab Aëtio, Anthæ filio, originem ducebant, in coloniam missi, Halicarnassum & Myndum in Caria condiderunt.* Obsidionis difficultatem Arrianus scripsit lib. I Expedit. Alexandri.

2 Scylax portus laudat, alium *clausum,* κλειστὸν; alium περὶ τὴν νῆσον, *circa insulam* adiacentem. Arces memorat Strabo: ἔχει δ' ἀκρόπολιν ἡ Ἁλικαρνασσός· πρόκειται δ' αὐτῆς ἡ Ἀρκόννησος. *Habet etiam arcem Halicarnassus: ante quam iacet Arconnesus.* Arrianus dicto libro pag. 66 de obsidione illa: οἱ μὲν ἐς τὴν ἄκραν τὴν ἐν τῇ νήσῳ ἀπεχώρησαν, οἱ δὲ ἐς τὴν Σαλμακίδα ἄκραν οὕτω καλουμένην, [obsessorum] *alii in arcem, quæ in insula est, refugerunt, alii in arcem Salmacidem, vti vocatur.*

3 Hæc a fonte dicta fuit, cui nomen erat Σαλμακὶς, *Salmacis,* infamis, quod bibentes μαλακίζουσα, *molles reddat:* quamquam Strabo censet, non ab aqua id vitium fuisse, sed a diuitiis hominum & victus intemperantia. Vitruuius lib. II cap. VIII aliam rationem profert. *Veneris,* inquit, *& Mercurii fanum ad ipsum Salmacidis fontem. Is autem falsa opinione putatur Venereo morbo implicare eos, qui ex eo biberint. Sed hæc opinio quare per orbem terrarum falso rumore sit peruagata, non pigebit exponere. Non enim, quod dicitur, molles & impudicos ex ea aqua fieri, id potest esse: sed est eius fontis potestas perlucida saporque egregius.* Hanc autem ipse rationem adfert, Græcos colonos ad fontem propter aquæ bonitatem tabernas exstruxisse, easque exercendo barbaros e montibus adlectasse, vt decurrentes in cœtus conuenirent, & consuetudine *mollescerent,* hoc est, exuerent feros mores, & ad humanitatis leges, benigniores que ritus se componerent. Ouidius fabulam addit vulgari opinioni, de Salmacide nympha & Hermaphrodito, lib. IV Metamorph. fab. XI. Vnde idem lib. XV Metamorph. vers. 319

Cui non audita est obscenæ Salmacis vnda?

quasi ipse fons vndam obscenam habeat, & efficiat obscenos. Quo & Ennius apud Ciceronem lib. I Offic. cap. XVIII adlusit,

Salmaci, da spolia sine sudore & sanguine.

Adi interpretes, & Pompeium Festum in vocabulo *Salmacis*, qui etiam Ennianum versum adlegat, sed aliam rationem suppeditat.

4. Gentile Ἁλικαρνασσεύς, *Halicarnasseus*, quinque syllabis, vt Dionysius historicus cognominatur, & Herodotus: Latine etiam *Halicarnassensis*. Liuius lib. XXXIII cap. XX *Rhodii caussa libertatis fuerunt Cauniis, Myndiis, Halicarnassensibus Samiisque.* Nummus Seueri: ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΟΣ, *Halicarnassensium metropolis.*

5. Quo Harduinus refert, quod Plinius scripsit: *sex oppida contributa ei sunt a magno Alexandro, Theangela, Sibde, Medmassa, Euranium, Pedasum, Telmessum.* Vix credi de Alexandro potest, ciuitati huic magnopere infenso: & numerus cum eo conuenit, quod Strabo lib. XIII pag. 420 tradit, Mausolum sex oppida in vnam Halicarnassum deduxisse. Alius nummus sub Geta percussus, ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ, *Halicarnassensium suis vtentium legibus*; testis est libertatis eorum, qua sub Romanis fruebantur.

CXX.

Post Halicarnassum ad Ceramicum sinum est oppidum Βάργασα, *Bargasa*, cuius situm ita Strabo definiuit pag. 451 εἶτα μετὰ Κνίδον Κέραμος καὶ Βάργασα, πολίχνια ὑπὲρ θαλάττης· εἶθ' Ἁλικαρνασσός, *Deinde post Cnidum est Ceramus & Bargasa, oppida iuxta mare: deinde Halicarnassus.* Sita itaque in peninsula, quam Ceramicus sinus cum mari Rhodio facit; & ad ipsum sinum Ceramicum. Quum vero Ceramum ad medium sinum Ptolemæus locet, sequitur, vt *Bargasa* illo spatio fuerit ad eumdem sinum, quod est inter Ceramum & Halicarnassum. Stephanus: Βάργασα πόλις Καρίας, τὸ ἐθνικὸν Βαργασηνός. *Bargasa, oppidum Cariæ: gentile Bargasenus.* In Thesauro Golzii nummis Commodi & Alexandri Seueri, ΒΑΡΓΑΣΗΝΩΝ, *Bargasenorum*, expressum est.

CXXI.

Deinde *Ceramus* ad medium sinum, quem denominat; Græce Κέραμος, Straboni & Ptolemæo, vti iam diximus. Pausanias Eliac. II cap. XIII meminit Κεράμου τῆς ἐν τῇ Θρακίᾳ Καρίᾳ, *Cerami in Thracia Caria:* Verum Isaacus Vossius ad Melæ lib. II cap. II ex Suida probat, non Cariam hic Asiaticam, sed τὴν ἐν Θράκῃ Καρίαν, *Cariam in Thracia* sitam, quæ & portum *Cariam* secundum Melam habet, intelligendam esse. Sinum a nostra *Ceramicum* nominant Scylax, Mela, Plinius.

CXXII.

Cnidus, Κνίδος, secundum Scylacem πόλις Ἑλληνίς, *vrbs Græca:* secundum Melam, *in cornu peninsulæ* sita, hoc est, vt Ptolemæus posuit, in intimo peninsulæ recessu, vbi Ceramicus sinus ex Icario mari effunditur. Habet duos portus, & præiacentem insulam theatri forma, quæ aggeri-

bus

bus continenti iuncta Cnidum quasi δίπολιν, *duas vrbes*, vt Strabo ait, faciebat, quia magna pars Cnidiorum illam insulam habitarunt. Pausanias Attic. cap. I Cononem Lacedæmoniorum classem vicisse refert περὶ Κνίδον τὴν ἐν Καρικῇ χερρονήσῳ, *circa Cnidum, quæ in Carica cherſoneſo eſt.* Idem Eliac. I cap. XXIV, τὸ πολὺ, *maiorem* vrbis *partem* in continenti Cariæ sitam tradit, alteram in insula præiacente, γεφύρᾳ διαβατὸν, *ponte coniunctam continenti.* Plinii libris *Gnidos* per G expressum est, sed male; quia Græci constanter per K scribunt, & in nummis ΚΝΙΔΙΩΝ exstat, id est *Cnidiorum.* De ipsa vrbe Plinius: *Eſt in promontorio Cnidos libera, Triopia, dein Peguſa & Stadia adpellata.* Ad promontorium posita, non in vertice eius. Scylax Caryandensis in Caria: ἀκρωτήριον ἱερὸν Τριόπιον, * Κνίδος πόλις Ἑλληνὶς, *promontorium ſacrum Triopium, Cnidus vrbs Græca.* Scholiastes Theocriti ad idyll. XVII verſ. 69 Τρίοπον, *Triopon* promontorium illud vocat, in quo sacer conuentus Doriensium celebretur. ἄγεται, inquit, κοινῇ ὑπὸ τῶν Δωριέων ἀγὼν ἐν Τριόπῳ Νύμφαις, Ἀπόλλωνι, Ποσειδῶνι. καλεῖται δὲ, Δώριος ὁ ἀγὼν, ὡς Ἀριστείδης φησί. Τὸ δὲ Τρίοπον ἀκρωτήριον τῆς Κνίδου, ἀπὸ Τριόπου τοῦ Ἄβαντος. *Ludi Nymphis, Apollini & Neptuno communiter a Dorienſibus in Triopo celebrantur, qui Ludi Dorii adpellantur, vt Ariſtides ait. Triopon autem eſt promontorium Cnidi, a Triopa Abantis filio dictum.* Memorat hos ludos etiam Herodotus lib. I cap. CXLIV, vocatque τὸ Τριοπικὸν ἱρὸν, *Triopicum ſacrum*, & ἀγῶνα τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος, *certamen Triopii Apollinis*, ad quod non omnes Dores admittantur, sed tantum *pentapolis*, antea *hexapolis Dorica*, quarum quatuor in insulis Rhodo & Co sunt, sola Cnidus in continente, antea etiam, quum *hexapolis* esset, *Halicarnaſſus*, postmodum exclusa a sacrorum communione. Conditorem *Cnidi* Pausanias Phoc. cap. XI Τριόπαν, *Triopam* vocat: de cuius genere, vt ipse Diodorus Siculus fatetur, dissentiunt auctores. Id vero de illo tradit lib. V cap. LXI, *veniſſe* εἰς τὴν Κνιδίαν, ἐν ᾗ κτίσαι τὸ καλούμενον ἀπ' αὐτοῦ Τριόπιον, *in Cnidiam* regionem seu peninsulam, *in qua Triopium, a ſe nominatum, condiderit.* Eademne Cnidus & Triopia siue Triopium fuerit, vt Plinius censet, an Cnidus Triopium exhauserit, non certum est dicere. Præter hanc vero Apollinis vel Neptuni religionem, coluerunt Cnidii cum primis etiam Venerem, quæ inde *Cnidia* cognominatur, & *Doritis*, vt Pausanias Attic. cap. I refert. Eius simulacrum, Praxitelis opus, tantæ admirationis erat, vt, quod Plinius lib. XXXVI cap. V narrat, *multi Cnidum, vt viderent, nauigarint: & illo ſigno Praxiteles nobilitauerit Cnidum*, quamuis & ante in claris ea vrbibus numerata fuerat. Horatius quoque Veneris Cnidiæ mentionem fecit lib. III oda XXVIII de Venere:

- - - - - - quæ Cnidon
Fulgenteſque tenet Cycladas, & Paphon
Iunctis viſit oloribus.

* Herodotus IV p. 121, Diodorus V pag. 328, 329.

CXXIII.

A Cnido si Rhodum versus succedimus, in eadem chersoneso est Ὄνου γνάθος ἄκρα, *promontorium Onugnathos*, sive Asini maxilla, vt Ptolemæus vocat: cui proxima in eodem litore est Λώρυμα, *Loryma*, quia sine additamento positum est, pro oppido habitum, quemadmodum Stephano etiam Λώρυμα, πόλις Καρίας, *Loryma oppidum Cariæ* est. Et in Augustana Tabula *Lorimna*, pravato quidem nomine, tamquam oppidum. * Strabo lib. XIV pag. 448 litus & maritimam oram vocat, sine oppidi mentione. Λώρυμα, inquit, παραλία τραχεῖα, καὶ ὄρος ὑψηλότατον τῶν ταύτῃ· ἐπ' ἄκρῳ δὲ φρούριον ὁμώνυμον τῷ ὄρει Φοῖνιξ, *Loryma est litus asperum, & mons eorum, qui istic sunt, altissimus: in summo autem castellum Phœnix.* Plinius verbis mox proferendis; *locus Loryma*, id est desertus locus sine oppido. Et Ptolemæo est Φοῖνιξ χωρίον, *Phœnix vicus* vel *castellum*, sed inter hoc & Lorymam Κρῆσσαν λιμένα, *Cressam portum* interiicit. Plinius dicto c. XXVIII *Portus Cressa, a quo Rhodus* XX M. *Locus Loryma.* Strabo subiicit insulam *Eleusam*, quatuor stadiis a litore, ambitu VIII stadiorum.

CXXIV.

Euthane Pomponii Melæ addenda, quam chersoneso prædictæ dat, incertum mediæ an in litore. *Inter Cnidum*, inquit, *& Ceramicum sinum in recessu posita Euthane.* Stephanus *Euthenas* vocat. Εὐθηναί, πόλις Καρίας, *Euthenæ, oppidum Cariæ:* Plinius autem *Euthenen* Doridis in sinu, & *Eutanen* Cariæ distinguit.

SECTIO VI.

PERAEA RHODIORVM **

CXXV.

Rhodiorum *Peræa* regiuncula est maritima, pars Cariæ, insulæ Rhodo in continenti obiecta, quam Rhodii ab antiquis temporibus suæ ditionis factam possederunt. Meminisse iam Scylax Caryandensis videtur in Caria, eius australem oram ita recensens: Κνίδος πόλις Ἑλληνίς, καὶ χώρα ἡ Ροδίων καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ Καῦνος, Καρικὴ πόλις. quæ prauata videntur, ita fortassis restituenda: καὶ χώρα Ροδίων, ἡ ἐν ἠπείρῳ, καὶ Καῦνος Καρικὴ πόλις, vt hic sensus sit: *Cnidus Græca ciuitas, & regio Rhodiorum in continenti, & Caunus vrbs Carica.* Tanta Scylacis æuo fuit Peræa: Strabo etiam Caunum adiecit. Caunii enim ἀπέστησάν ποτε τῶν Ροδίων, *defecerant aliquando ab Rhodiis:* a Romanis post redditi eisdem, vt lib. XIV ille pag. 448 notauit. Ibidem, & pag. 458, τὴν Περαίαν τῶν Ροδίων, *Rhodiorum Peræam* vocat. Polybius Excerpt. Legat. LXVII κεῖσθαι ἐπὶ τῆς ἐσχατιᾶς τῆς τῶν Ροδίων Περαίας, *situm esse*

* Seneca quæst. nat. III c. 19 *Cum in Caria circa Lorymam vrbem talis exiluisset unda, periere quicumque illos ederant pisces.*

** Hæc Chersonesus adpellari videtur Diodoro V pag. 330, 331. In hac fuit etiam *Castabus*, *Bubastus.* Ac Rhodus olim cohæsisse dicitur cum terra continente obiecta, ibique oppidum *Cyrnum* posuit Cyrnus. Diodorus V pag. 330, 331.

esse in extremis finibus Peraea Rhodiorum, id est oppositæ continentis. Idem Excerptis libri XVII cap. II ὁ τῶν Ροδίων ναύαρχος τῆς μὲν Περαίας ἐκέλευεν ἐκχωρεῖν τὸν Φίλιππον, *Rhodiorum nauarchus Peræa excedere Philippum iussit.* Vsus hoc nomine etiam Liuius est lib. XXXIII cap. XVIII, *Rhodii receperunt sese ad castra. Satis constat, si confestim victores Stratoniceam petissent, recipi eam vrbem sine certamine potuisse. Prætermissa eius rei occasio est, dum in castellis vicisque Peraea recipiendis tempus teritur.*

CXXVI.

Strabo pag. 448 totam hanc nobis Peræam hoc ordine descripsit, vt primum summam faceret, deinde singulas partes enarraret. Ἀρχὴ, inquit, τὰ Δαίδαλα τῆς Ροδίας χωρίον· πέρας δὲ τὸ καλούμενον ὄρος Φοῖνιξ, καὶ τοῦτο τῆς Ροδίας, *Initium Rhodiæ continentis sunt Dædala locus* vel *vicus : finis mons Phœnix dictus, qui & ipse ad Rhodiam continentem pertinet.* Loco χωρίον veteres libri, Casaubono teste, χώρας, id est *Rhodiæ regionis*. Ab ortu autem in occasum processit Strabo: nos versa vice ab occasu in ortum progrediemur.

CXXVII.

Initium ergo Perææ Rhodiæ nobis est *Phœnix* castellum, de quo ante paullo in *Loryma*, in quo litore situs est ille mons cum cognomine castello.

CXXVIII.

Deinde *Physcus*, Φύσκος, oppidum cum portu & luco Latonæ: quo Mylassii emporio vtebantur, quia propius mare non habebant, vt idem Strabo adnotauit pag. 453. Ptolemæus Φοῦσκα, *Phusca* scripsit.

CXXIX.

Post hanc *Calbis* fluuius, Straboni & Ptolemæo memoratus, ἔχων ἀναγωγὴν, *quo aduerso naues possunt subuehi.* Ptolemæus longius hoc flumen a Cauno reduxit in occasum: Strabo propius coniunxit. εἶτα, inquit, Καῦνος, καὶ ποταμὸς πλησίον Κάλβις, *Deinde Caunus est, & prope amnis Calbis.* Locum tamen, *Pisilim* nomine, interiectum dicit. Plinius hunc amnem videtur *Indum* vocare lib. V cap. XXVIII ineunte: at *Indus* est alius, a Liuio lib. XXXVIII cap. XIV descriptus, cui id nomen Indus fecerit, ab elephanto deiectus. Hic a Cibyra delatus in Calbin effundi videtur: vnde nominum confusio est Plinio.

CXXX.

Caunus, νεώρια, *nauale* habet, & portum. Supra oppidum est castellum *Imbrus*, Ἴμβρος. Hæc ex Strabone. Ptolemæus extremam habet suæ Doridis. Plinius lib. V cap. XXVIII *oppidum Caunos liberum : deinde Pyrnos.* Est *Pyrnus* etiam Stephano, tamquam πόλις Καρίας *oppidum Cariæ*, ignotum ceteris: *Caunus* autem nobilior. * Scylax: Καῦνος Καρικὴ πόλις, *Caunus vrbs Carica*, quod ex linguæ genere seu dialecto probat Herodotus lib. I cap. CLXXII. Thucydides lib. VIII pag. 574 ἐκ τῆς Καύνου παραγίγνεται ἀγγελία, *a Cauno nunciatur:* & mox, ἔπλει ἐς τὴν Καῦνον, *Caunum*

* De Cauno conditore vrbis vide Parthenium Nicæens. c. 11 p. 367.

num nauigauit. Polybius Excerpt. Virtut. ex lib. XVIII pag. 1450 ἐδεῖτο τῶν Καυνίων βοηθεῖν, *Cauniorum auxilium implorabat:* qui vero negarunt διὰ τὸ τάττεσθαι μετὰ Ῥοδίων, *quia contributi Rhodiis essent.* Liuius lib. XLV cap. XXV *Sub idem tempus Caunii desciuere ab his*, puta Rhodiis. Stephanus: Καῦνος νοσώδης ἐςὶ, *Caunus morbis obnoxia.* Mela: *secundum Calbin amnem Caunus oppidum, valetudine habitantium infame.* Strabo id calori & pomorum multitudini tribuit. Adagium, ὁ Καύνιος ἔρως, *Caunius amor*, id est infelix, aut illicitus, vt interpretantur Stephanus Byzantius & Suidas. Vsus & Aristoteles lib. II Rhetor. cap. XXVII hoc prouerbio.

CXXXI.

Post Caunum Straboni est Κάλυμνα πόλις, *Calymna vrbs*, quæ Ptolemæi Κάλινδα, *Calinda*, Stephani Κάλυνδα, πόλις Καρίας, *Calynda vrbs Cariæ.* In Herodoti libris ambigue scripta gentile & possessiuum. Lib. I cap. CLXXII Caunii dicuntur externa sacra ex vrbe profligasse μέχρι οὔρων τῶν Καλυνδικῶν, *vsque ad Calindicos montes:* at lib. VIII cap. LXXXVII *nauis Atticam fugiens* ἐνέβαλε νηὶ φιλίῃ, ἀνδρῶν τε Καλυνδέων, *impegit in nauem sociam, quæ Calyndensium erat.*

CXXXII.

Dein rursus est *Lucus Latonæ*, & post eum *Artemisium* promontorium cum fano: tum *sinus Glaucus*, portuosus: tandem τὰ Δαίδαλα, *Dædala*, Peræ finis secundum Strabonem. Ptolemæo Δάδδαλα τόπος, *Daddala locus* (vt supra χωρίον Strabo dixit) inter quem & Caunum ei sunt interposita Λύδαι & Καρύα, *Lydæ* & *Carya.*

CXXXIII.

Sed hæc in litore. Intus quanta hæc Peræa fuerit, aut an in mediterranea adscenderit, non habemus cognitum: nisi forsan quæ Ptolemæus amni Calbi adponit, *Pystus, Thera, Idymus*, vel omnia, vel quædam Rhodiorum fuerunt. Hæc in Caria censuit Ptolemæus; at *Calindam, Lydas, Caryam, Dædala* in Lycia, sequutus suorum temporum geographiam, quibus desierat & libertas & possessio Rhodiorum in continente, & noua distributio prouinciarum facta, idque a Vespasiani ætate, vti de Rhodo refert Suetonius cap. VIII. Bello Antiochi confecto auxerunt Rhodios Romani, donantes iis Lyciam & Cariam vsque Mæandrum, præter Telmissum, quæ Eumeni regi data fuit. Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX *Rhodiis adfirmata, quæ data priori decreto erant. Lycia & Caria datæ vsque Mæandrum amnem, præter Telmissum.* Exciderunt breui post eximio dono, quum bello Macedonico secundo viderentur regis partibus magis, quam Romanorum, fauisse, cessantes ab officio, quod proprium sociorum erat: ideoque, audita purgatione illorum, responsum legatis ita fuit, vt nec hostes fierent, nec socii permanerent, imperatumque, ex Lycia Cariaque deducere præfectos. Tum & Caunii desciuerunt a Rhodiis. Hæc ex Liuii XLV cap. XX sequentibus, maxime ex XXV. Restituti in gratiam, Caunum receperunt, & Sylla insulas eis attribuit,

tribuit, vt Cicero refert lib. I ad fratrem epist. I cap. XI. Ademit rursus libertatem Claudius, vt Dio narrat lib. LX; idemque reddidit ob pœnitentiam delictorum, vt Suetonius cap. XXV. Vespasianus prouinciæ formam imposuit, itidem testante Suetonio cap. VIII.

SECTIO VII.

CARIA MEDITERRANEA.

CXXXIV.

Late patebat *Caria* in mediterraneis, & Ptolemæus vsque ad Mæandrum & vltra, seu alteram ripam produxit, multasque vrbes in Caria censuit, quæ aliis vel Phrygiæ vel Lydiæ tribuuntur. Nos eas recensebimus, quas indubitato constat fuisse Caricas: ceteras quasque suæ genti, in qua sitæ videntur, relinquemus. Difficile est, hic situm inuenire: Ptolemæum ergo vt plurimum sequemur, quia quia lius positionem monstrauerit, non habemus. A Mæandro initium faciemus, & inde magis magisque in austrum progrediemur.

CXXXV.

Vt ita ab occasu in ortum procedamus, circa Mæandrum fluuium post Pyrrham & Heracleam, maritima oppida, est *Harpasa* Ptolemæi ad flumen *Harpasum*, vbi Mæandro a læua ripa infunditur. Liuius lib. XXXVIII cap. XIII *Profecto ab Epheso consuli ad Magnesiam occurrit Attalus. - - - - Consul, collaudato iuuene, cum omnibus copiis ad Mæandrum progressus, castra posuit. - - - Transgressi Mæandrum, - - - alteris castris ad Harpasum flumen ventum est.* Et Plinius lib. V cap. XXIX *Præter hec sunt* [in Caria] *Coscinus; Harpasa, adposita fluuio Harpaso, quo & Trallicon, quum fuit, adluebatur.*

CXXXVI.

Deinde est *Amyzon* Plinii, Ptolemæi Ἀμύζων, de qua nihil præterea constat. Ex Ptolemæi positione remotior est a flumine: etiam quæ huic vicina *Bargaza*, Βάργαζα, eiusdem Ptolemæi: distincta ab illa, quam Strabo & Stephanus in peninsula Dorica ponunt, supra enarratam, quæ per Σ scribitur Βάργασα, *Bargasa*, inter Cnidum & Halicarnassum.

CXXXVII.

Prope amnem Mæandrum fuit *Orthosia* Plinii, Ptolemæi Ὀρθωσιάς, *Orthosias*, qua forma etiam in Notitia Ecclesiæ est inter Cariæ episcopos ὁ Ὀρθωσιάδος, *Orthosiadis episcopus.* Et in Notitia Hieroclis Ὀρθοσιάς, *Orthosias*, etiam O breui: Liuius autem lib. XLV cap. XXV *Mylassenses Alabandenosque circa Orthosiam acie vicerunt.* Et Strabo quoque lib. XIV pag. 447 Ὀρθωσία, *Orthosia*, O magno. Postquam de Trallibus & Nysa egerat, subdit: περίκεινται ἀξιόλογοι κατοικίαι πέραν τοῦ Μαιάνδρου, Κοσκινία καὶ Ὀρθωσία, *Circumiacent trans Mæandrum memorabiles pagi, Coscinia & Orthosia.* Alter Plinio est *Coscinus* lib. V cap. XXIX.

CXXXVIII.

CXXXVIII.

Supra Orthosiam non longe ab eodem amne est Ptolemaei *Neapolis*, quae an eadem ac illa sit, quam Pomponius Mela lib. I cap. XVI in maritimis Cariae cum Myndo & Caryanda *Neapolim* circa Iasium sinum scripsit, dubitamus, quia longiore spatio haec duo loca disiuncta, sunt. In Notitia Ecclesiae est etiam *Neapolis* circa Maeandrum, cum Orthosiade coniuncta, quae eadem est Ptolemaei.

CXXXIX.

Succedit ad idem flumen *Apollonia* Ptolemaei, cum cognomine πρὸς Λαμβάνῳ, *ad Lambanum*, quod vel montis vel minoris fluminis vocabulum est. Hinc Plinii sunt *Apolloniatae*. In Notitiis est Ἀπολλωνιὰς, *Apollonias*, eiusque episcopus, ὁ Ἀπολλωνιάδος, *Apolloniadis qui est*.

CXL.

Adiacet alia *Heraclea*, Ptolemaeo auctore, cum cognomine πρὸς Ἀλβάνῳ, *ad Albanum*, credo, montem: in Notitia Ecclesiae corrupte Σαλαβάκης: & supra has celebrior vrbs *Aphrodisias* eiusdem Ptolemaei: inter Lydiam & Cariam Stephano sita, qui vero alibi in Μεγάλη πόλις, in ipsa locat Caria. δευτέρα, inquit, πόλις Καρίας, ἡ νῦν Ἀφροδισιάς, *Altera* [Megalopolis] *est vrbs Cariae, quae nunc Aphrodisias vocatur*. Eadem Suidas in Νινόη, qui & *Ninoen* illam quondam dicit vocitatam esse. In Notitia Hieroclis: μητρόπολις Ἀφροδισιάς, *metropolis Aphrodisias*. Ciues Plinio *Aphrodisienses liberi*, lib. V cap. XXIX. Et Tacitus lib. III Annal. cap. LXII *Aphrodisienses posthac & Stratonicenses dictatoris Caesaris ob vetusta in partes merita, & recens diui Augusti decretum attulere*.

CXLI.

Vlteriora circa Maeandrum superiorem sunt *Trapezopolis* & *Antiochia*, Cariae etiam aliquando contributa. Ptolemaeus enim Τραπεζόπολιν, *Trapezopolim* in Caria censet; etiam Plinius suos *Trapezopolitas*: at in Notitiis Episcopatuum & prouinciarum scribitur in Phrygia Pacatiana: & Socrates lib. VII cap. XXXVI Τραπεζόπολις τῆς Φρυγίας. De Cariae *Antiochia* Ptolemaeus, Ἀντιόχεια πρὸς Μαιάνδρῳ, *Antiochia ad Maeandrum*. Notitia Episcopatuum in Caria: ὁ Ἀντιοχείας τῆς Μαιάνδρου, *Antiochiae ad Maeandrum* thronus seu sedes episcopalis. Et Strabo lib. XIII pag. 433 ἡ τῶν Ἀντιοχέων πόλις τῶν ἐπὶ Μαιάνδρῳ τῆς Καρίας ἤδη, *Antiochenorum vrbs illorum, qui super Maeandrum sunt, nunc in Caria censa*. Si ἤδη, *nunc*, Strabonis aeuo, in Caria fuit, extra illius limitem oportet antea fuisse, ab Romanis autem Cariae contributam. Nummus Traiani Decii apud illustr. Spanhemium pag. 888 ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΕΑΝΔΡΟC. Sic expressum est sine diphthongo pro Μαιάνδρος. Ait Harduinus, hanc Maeandri Antiochiam eamdem esse, quae Plinii & Stephani simpliciter dicta *Antiochia Cariae*: De Plinio res certior, quia ipse se explicat. *Caria*, inquit, *interiorum nominum fama praenitet: quippe ibi sunt oppida, Mylasa libera; Antiochia, vbi fuere Seminethos & Cranaos oppida: nunc eam circumfluunt Maeander &*

Orsi-

Orfinus. Fuit in eo tractu & *Mæandropolis*: de Stephano autem dubitatur. Berkelius vndecimam illius Antiochiam putat Alabandam esse, quia, eodem teste, Alabanda etiam Antiochia dicta fuerit. Sed quod vndecimam etiam *Pythopolis* eodem auctore dicta fuit, potius ad Nysam videtur referenda. Ita enim idem: Πυθόπολις Καρίας πόλις ἡ μετὰ ταῦτα κληθεῖσα Νύσσα, *Pythopolis Cariæ vrbs, quæ postea vocata Nyssa.* At in Ἀντιόχεια dixerat: ἑνδεκάτη, Καρίας, ἥ τις καὶ Πυθόπολις ἐκαλεῖτο, *Vndecima* [Antiochia] *est Cariæ, quæ etiam Pythopolis dicta fuit.* Ergo *Nyssa* seu *Nysa*, & *Antiochia* Cariæ est eadem, quia communi nomine *Pythopoli* conueniunt. Secundum Strabonem autem lib. XIV pag. 447 illa Νύσα, *Nysa* est prope Tralles.

CXLII.

Addo *Mæandropolin* Plinii, cuius verba modo in *Antiochia* attulimus: quam Stephanus dixit Μαγνησίας πόλιν, *in Magnesiæ*, quæ ad Mæandrum est, *territorio sitam vrbem:* nec Μαιανδρόπολιν, *Mæandropolin* tantum, verum etiam Μαίανδρον, *Mæandrum* adpellari. Alia de situ non constant, vt ignoretur citra, vltra Magnesiam fuisse, siue ab ortu illam an occasu adspexerit. Nomen arguit prope flumen fuisse: & quia in Caria, ideo in ripa fluminis sinistra potius, quam dextra.

CXLIII.

Hæc circa Mæandrum oppida: in austrum vergunt *Alabanda, Stratonicea, Alinda, Mylasa.* Prima & propior Mæandro, quam ceteræ insequentes, est *Alabanda*, Ἀλάβανδα, de qua Strabo, Ἀλάβανδα δὲ καὶ αὐτὴ μὲν ὑπόκειται λόφοις, *Alabanda subiacet tumulis*, singulari numero, vt Plinius quoque & Stephanus. Tumuli illi figuram *aselli clitellis instrati* fecerunt, quod Alabandenis ab Apollonio Malaco facete fuit obiectum. Conuentum iurisdictionis habuit sub Romanis. Plinius in Caria: *Alabanda libera, quæ conuentum eum cognominauit.* Felix ciuitas, vnde prouerbium apud Stephanum: Ἀλάβανδα Καρῶν εὐτυχεστάτη, *Alabanda Carum fortunatissima.* Liuius dixit plurali numero lib. XXXIII cap. XVIII *Alabanda, vbi hostes erant, ducere pergit.* Et Iuuenalis Sat. III vers. 70

- - - - *hic Trallibus aut Alabandis.*

Condita ab Alabando, quem ob id pro deo coluerunt. Cicero III Nat. deor. cap. XV *In Græcia multos habent ex hominibus deos: Alabandi, Alabandum: Tenedi, Tenem,* cetera. Et ibidem cap. XIX *Alabandenses sanctius Alabandum colunt, a quo est vrbs illa condita, quam quemquam nobilium deorum.* Gentile varium, *Alabandi* & *Alabandenses*, vt iam Cicero vtrumque dixit: & lib. XIII epist. LVI *Alabandeis pecuniam Cluuio debent;* Græca forma, Ἀλαβανδεῖς: & in nummis Augusti & Claudii ΑΛΑΒΑΝΔΕΩΝ: etiam *Alabandeni;* Liuius lib. XLV cap. XXV *Mylassenses Alabandenosque acie vicerunt.*

CXLIV.

Post Alabandam est *Stratonicea*,* Στρατονίκεια, vt Strabo, Polybius, Stephanus scribunt: siue Στρατονίκη, *Stratonice*, vt Ptolemæus. Sed præstat prior forma, quam etiam Latini sequuti sunt, *Stratonicea* transscribentes. Strabo lib. XIV pag. 454 Στρατονίκεια δ' ἐςὶ κατοικία Μακεδόνων· ἐκοσμήθη δὲ καὶ ἄυτη κατασκευαῖς πολυτελέσιν ὑπὸ τῶν βασιλέων, *Stratonicea est Macedonum colonia, & ipsa pretioso adparatu ornata ab regibus.* Quorum autem Macedonum? puta Syrorum Macedonum seu Seleucidarum, quia, vt Stephanus tradit, nomen habet a Stratonice Antiochi Soteris vxore. Liuius lib. XXXIII cap. XVIII *& ab ipsa Stratonicea Thessalorum auxiliaribus deuocatis, Alabanda, vbi hostes erant, ducere pergit.* & mox: *qui Stratoniceam præsidio obtinebant.* Et eodem libro cap. XXX *Rhodiis Stratoniceam Cariæ dono datam.*

2. Gentile Στρατονικεύς: in nummo Getæ ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΕΩΝ: Latine *Stratonicenses.* Tacitus annali III cap. LXII *Stratonicenses dictatoris Cæsaris & diui Augusti decretum attulerunt.* Liuius XXXIII cap. XVIII *in Stratonicensi agro.*

3. Vt Stephanus refert, ab Hadriano vrbs instaurata fuit & Ἀδριανόπολις, *Hadrianopolis* vocata. Sed præualuit vetus nomen, etiam in Notitiis episcopatuum & prouinciarum.

4. Alia *Stratonicea*, Strabone tradente, ad Taurum est, incertum autem quo loco, aut qua prouincia. Tamen propter hanc Liuius, verbis modo prolatis, dixit *Stratonicea Cariæ*, discriminationis caussa, quia tertia, quam ex Ptolemæo aut deprauato Stephano in Macedonia quidam quæsiuerunt, nulla est, vt Salmasius ad Solinum pag. 588 demonstrauit.

5. Prope Cariæ Stratoniceam fuit fanum τοῦ Χρυσαορέως Διὸς, *Iouis Chrysaorei*, commune Caribus, quod conuentum Carum habuit, in quo etiam Stratonicenses fuerunt, quamquam non essent Cares genere, sed quia pagos Caricos possidebant. Fuit in agro illo etiam aliud *fanum Hecatæ* clarissimum, quod itidem πανηγύρεις, *conuentus* celebriores habuit. Hæc ex Strabone.

CXLV.

In Stratonicensi agro fuerunt etiam castella. Vnius nomen erat *Tendeba*, porrecta media. Liuius lib. XXXIII cap. XVIII *Cum his copiis Pausistratus Tendeba, in Stratonicensi agro locum peropportunum, occupauit.* Stephanus: Τένδηβα, πόλις Καρίας ἀρχαία, *Tendeba, vetus Cariæ oppidum.* Alterum *Astragon* fuit. Liuius ibidem: *Dinocrates, regius præfectus, recuperandi castelli caussa castra ab ipsa Tendeba mouit, inde ad alterum castellum, item Stratonicensis agri: Astragon vocant.*

CLXVI.

Sequitur meridiem versus oppidum *Alinda*, quod vocabulum in Plinii & Stephani libris corruptum fuit, vt ibi lib. V cap. XXIX *Alidienses & Halydienses* legantur, qui debent esse *Alindienses*; hic Ἄλινα, *Alina*, qui vero quod Gentile scripsit Ἀλινδεύς, non dubitandum, quin Ἄλινδα, *Alin-*

* Dio lib. 48 pag. 425 edit. Plantin.

Alinda legendum sit, vt bene Berkelius restituit. Pure nomen seruauit Ptolemæus Ἄλωδα, *Alinda:* & Arrianus lib. I Exped. Alexandri, qui plurali numero τὰ Ἄλινδα formauit. De Ada Cariæ regina dicit: Ἄδα δὲ Ἄλινδα μόνον κατεῖχε, χωρίον τῆς Καρίας ὀχυρώτατον, *Ada vero vnum oppidum Alinda tenuit, munitissimum Cariæ.* Et mox: Ἀλέξανδρος τὰ τε Ἄλινδα αὐτῇ ἐπέτρεψε, *Alexander Alinda ei* [Adæ] *concessit.*

CXLVII.

In eo tractu fuit etiam Ὕδισσα, *Hydissa* Ptolemæi; Ὕδισσος, *Hydissus,* Stephani; vnde Plinii *Hydissenses* sunt. Fuit & Εὔρωμος, *Euromus,* quod oppidum Strabo inter mediterraneorum ignobiliora numerat, lib. XIV pag. 453, & ante pag. 437 de situ dicit, a Milesio agro in ortum versus Euromum fuisse positam, ἀπὸ τῆς Μιλησίας πρὸς ἕω διὰ τῆς Καρίας μέχρι Εὐρώμου. Etsi autem Strabonis æuo ignobilior fortasse fuit; satis clara tamen olim fuerat, etiam sub tempus Macedonici belli, adeo, vt etiam oppida alia sibi subiecta possideret. Liuius lib. XXXIII cap. XXX *his, quæ in Asia essent, Euromo, Padasisque, & Bargyliis, & Iasso præsidia Philippus deduceret.* Et lib. XLV cap. XXV *Mylassenses Euromensium oppida occuparunt:* & paucis interiectis: *Euromensium prouincia ademta.* Hanc prouinciam Euromensium Polybius Legat. XCIII vocat τὰς ἐν Εὐρώμῳ πόλεις, *oppida in Euromensi territorio.* Plinio hæc vrbs est dicta *Europe* lib. V cap. XXIX.

CXLVIII.

Propius ad mare, quod ab occasu est, accedunt *Mylasa* siue *Mylassa,* disiuncta a mari & nauali suo octoginta stadiis, vt Pausanias Arcad. cap. X notauit, qui plurali numero id nomen enuntiat, Καρῶν οἱ Μύλασα ἔχοντες, *qui Cares Mylasa tenent:* etiam Strabo XIV pag. 453 τὰ Μύλασσα ἵδρυται ἐν πεδίῳ σφόδρα εὐδαίμονι, *Mylassa iacent in opulento campo:* & Herodotus lib. I cap. CLXXI ἐν Μυλάσοισι Διὸς Καρίου ἱρὸν ἀρχαῖον, *in* [vrbe] *Mylassis antiquum Iouis Carii fanum est.* Vrbs nobilis, templis & porticibus ornata, quam ibidem Strabo inter Cariæ mediterraneæ tres ἀξιολόγους, *memorabiles* numerauit: ceteræ sunt Stratonicea & Alabanda. Plinius in Caria: *Mylasa libera,* Romanis concedentibus. Ciues Μυλασεῖς Pausaniæ dicto loco: Liuio lib. XLV cap. XXV *Mylassenses.* Scripserunt simplici littera Μύλασα, *Mylasa,* Pausanias, Stephanus, Plinius & Hierocles, in Notitia: gemina, Μύλασσα, *Mylassa,* Herodotus, Strabo, Liuius, Ptolemæus. * Sed præstat simplici, quia sic nummi etiam habent, Augusti, ΣΕΒΑΣΤΩ ΜΥΛΑΣΕΩΝ: & alio Augusti ΜΥΛΑΣΕΩΝ: item Hadriani & Getæ, ΜΥΛΑΣΕΩΝ: ex quibus Strabo, Liuius, Ptolemæus, si placet, possunt emendari.

2. In vrbe templum fuit *Iouis*, quem *Osogo* vocant indigenæ, vt Strabo XIV pag. 453 nominat: siue Ὀγῶα, *Ogoa,* vt Pausanias Arcad. cap. X: extra vrbem in monte ad vicum *Labrandam,* templum *Iouis Labrandeni,* cum simulacro Διὸς Στρατίου, *Iouis Stratii* seu Militaris. Sic ibidem Strabo: at Lactantius lib. I Diuin. Inst. cap. XXII a *Labrandeo,* hospite Io-

(M) 2 vis

* Et Dio l. 48 p. 425 sq. vbi etiam de fatis eius.

vis & in bello adiutore, nomen deducit. Forsan is etiam *Labrandam* κώμην *vicum* condidit, aut nomine insigniuit. Adde modo dictum *Iouis Carii* templum ex Herodoto: quod Straboni τρίτον ἱερὸν, *tertium templum* Iouis est apud Mylasenses.

CXLIX.

In Halicarnassensi agro fuerunt τὰ Πήδασα, *Pedasa*, & tractus circa ea Πηδασὶς, *Pedasis* dictus. Hæc Strabo lib. XIII pag. 420, qui notanter dicit τὰ Πήδασα ἦν πόλις, *Pedasa fuerunt oppidum*, sed decreuerant Strabonis æuo. Addit, Πήδασον δὲ καὶ ἐν τῇ νῦν Στρατονικέων πολίχνιόν ἐστι, *Pedasum autem etiam nunc in Stratonicensi agro oppidulum est*. Non diversa *Pedasa* & *Pedasum*: sed quæ olim Pedasa fuerant Halicarnassensium, post in vicum redacta & Stratonicensibus contributa mutato nomine in singulare. Plinius V cap. XXIX tradit, Halicarnasso ab Alexandro sex oppida fuisse contributa, quæ sunt *Theangela, Sibde, Medmassa, Euranium, Pedasum, Telmessum*. Polybius Legat. IX in senatusconsulto de pace cum Philippo ineunda: Εὔρωμον, καὶ Πήδασα, καὶ Βαργύλια, καὶ τὴν Ἰασσέων πόλιν ἐλευθέρας ἀφεῖναι, τὰς φρουρὰς ἐξ αὐτῶν μεταστησάμενον, *Euromum & Pedasa, & Bargylia, & Iassum, deductis inde præsidiis, liberas esse sinat*. Quæ Liuius lib. XXXIII cap. XXX vertit: *præsidia Philippus deduceret Euromo, Padasisque, & Bargyliis, & Iasso: eas quoque placere liberas esse*. PADASIS libri habent: legendum *Pedasis*, vt Polybius, quem Liuius sequutus est, scripserat. Corrupte Ptolemæus Βαδησσὸς, *Badessus*. Incolentes Πηδασεῖς, *Pedasenses*. Herodotus lib. VI cap. XX *Agrum Milesium vrbi circumiectum atque planitiem ipsi Persæ obtinuere*: ὑπεράκρια ἔδοσαν Καρσὶ Πηδασεῦσι ἐκτῆσθαι, *montana Caribus Pedasensibus possidenda dederunt*. E quibus de situ simul iudicari potest, haud longe ab agro Milesiorum absuisse.

CL.

Cetera, quæ Plinius dixit, ab Alexandro ciuitati Halicarnassensi tributa oppida, sunt pleraque obscuriora. *Theangela*, etiam Stephano nota, cui Θεάγγελα πόλις Καρίας, *Theangela Cariæ oppidum* sunt. Videtur nomen a ludorum & spectaculorum præconio esse, quod proprium forte huic ciuitati, vt ipsa præconis vice fungeretur, & τὸ κοινὸν *societatem* ad communem panegyrin conuocaret. Gentile habet Athenæus lib. VI cap. XX Φίλιππος ὁ Θεαγγελεὺς ἐν τῷ περὶ Καρῶν καὶ Λελέγων συγγράμματι, *Philippus Theangelensis in Opere de Caribus & Lelegibus*.

CLI.

De oppido *Sibde* nihil est quod referamus, nisi quod Stephanus, Σίβδα πόλις Καρίας, *Sibda, vrbs Cariæ*; nec plura de *Medmassa*, nisi quod idem, Μέδμασα, πόλις Καρίας, *Medmasa, oppidum Cariæ*. Nihil autem omnino de Cariæ *Euranio*, præter Plinii memorationem, inuenimus.

CLII.

Telmessum superest ex Plinianis, quod Stephano *Telmissus*, Τελμισσὶς scribitur, vrbs multis eadem visa, quæ Lyciæ Telmissus vel Telmessus,

sus, quasi sit in limite prouinciæ vtriusque. At duas oportet esse, quia Lyciæ Telmessus iuxta Patara est sita; Cariæ, in agro Halicarnassensi, aut non longe ab illa vrbe. Suidas diiudicet controuersiam: Τελμισεῖς, inquit, ἔθνος οἰκοῦσιν ἐν Καρίᾳ, ἀπέχοντες ξ΄ στάδια Ἁλικαρνασσοῦ, ὡς Πολέμων· Τελμισσὸς δὲ πόλις ἐν Λυκίᾳ, *Telmisenses. Isti habitant in Caria distantes sexaginta stadiis ab Halicarnasso, vt Polemo tradit: Telmissus autem est vrbs Lyciæ.* Cariæ ergo oppidum simplici littera secundum Suidam; Lyciæ autem duplicata scribendum est.

SECTIO VIII.

L Y C I A.

CLIII.

Vltima maritimarum regionum cis Taurum est LYCIA, inter Cariam ab occasu, Pamphyliamque ab ortu contenta. Ptolemæus in septemtrione amplificat, *Milyadem* & *Cabaliam* regiones adiiciens: alii arctiores fines in illo tractu faciunt, & Milyadem sane Cabaliamque ipse Strabo excludit, & alia quoque, quæ in Lyciæ mediterraneis ponit Ptolemæus, Pisidiæ vindicantur. Ab occasu in ora Ptolemæus quædam ex Caria adscripsit suæ Lyciæ, quæ Caribus aliorum consilio reliquimus, & supra cum Cariæ exposuimus oppidis. Plinius lib. V cap. XXVII triginta sex *oppida* Lyciis attribuit; Strabo lib. XIV pag. 457 tantummodo τρεῖς καὶ εἴκοσι, *viginti tria*, & in iis sex numerat, quas cum Artemidoro dicit μεγίστας πόλεις, *maximas vrbes*, quæ erant *Xanthus, Patara, Pinara, Olympus, Myra, Tlos.* Harum ciuitatum & totius Lyciæ laudat ibidem æquitatem & rempublicam, ac cum primis in piratico tumultu abstinentiam, qua meruerint, vt libertatem illis Romani confirmarent.

CLIV.

Prima euntibus ex Caria in litore est *Telmessus* siue *Telmissus*, de qua Pomponius Mela lib. I cap. XV *mons Cragus, &, quæ Lyciam finit, vrbs Telmessos.* Repetiit Plinius lib. V cap. XXVII, *quæ Lyciam finit, vrbs Telmessus.* Vterque ab ortu processit in occasum, vnde finem vocant, quod nobis est principium. Vterque etiam vocali secunda scripsit in medio, vt etiam Ptolemæus Τελμησσός, *Telmessus.* Ceteri tertia vocali *Telmissus* expresserunt. Strabo lib. XIV pag. 457 Τελμισσὸς πολίχνη Λυκίων, καὶ Τελμισσὶς ἄκρα, λιμένα ἔχουσα, *Telmissus oppidum Lyciorum, cum promontorio eiusdem nominis & portu.* Scylax eodem modo scripserat, vti ex reliquiis adparet, quamquam prima syllaba apud ipsum est deprauata. Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX ter memorauit: *Consul Q. Fabio Labeoni, qui classi præerat, scripsit, vt Patara extemplo proficisceretur, quæque ibi naues regiæ essent, concideret cremaretque. Profectus ab Epheso, quinquaginta tectas naues aut concidit aut incendit. Telmissum eadem expeditione, territis subito aduentu classis oppidanis, recepit. Ex Lycia protinus per insulas in*

Græciam traiecit. Et paucis interiectis: *Rhodiis Lycia & Caria datæ, præter Telmissum.* Et mox: *Eumeni nominatim vrbes* [adiecerunt] *Tralles, atque Ephesum, & Telmissum.* Nitida quidem Gronouiorum editione loco primo *Telmessus* exscriptum est, secus ac posterioribus, sed errore. Veteri Moguntina Scheferi, quæ facile prima in Germania fuit, omnibus tribus locis est *Telmissus* vocali tertia. Etiam in SC. quod Liuius lib. XXXVII cap. LVI recenset, bis *Telmissus* scriptum est, & *castra Telmissium.* Strabo refert, Telmissum vrbem, Eumeni tum donatam, recepisse Lycios, regno illius in formam prouinciæ redacto. Ciues sunt Τελμισσεῖς, *Telmissenses.* Arrianus Expedit. Alex. lib. I pag. 69 ἐσβαλὼν ἐς Λυκίαν, Τελμισσεῖς μὲν ὁμολογίᾳ προσηγάγετο, *Lyciam ingressus, Telmissenses pacto sibi conciliauit.* Quod testimonium iis accedit, quod de media vocali I seu iota iam attulimus, cuius sic facile maior in hoc vocabulo est auctoritas, quia Scylax, Strabo, Liuius, Arrianus, Stephanus, & forte etiam Herodotus, in ea conueniunt. Nam hic lib. I cap. LXXVIII tradit, Crœsum consuluisse τοὺς ἐξηγητέας Τελμισσέων, *coniectores Telmissensium,* de quibus ibidem agit tamquam præcipuis diuinis & haruspicibus Asiæ.

2. Tres autem huius nominis vrbes sunt, in Caria, prope Halicarnassum, de qua supra: in Lycia, prope flumen Xanthum, de qua iam agimus: & in Pisidia, quæ etiam nomine leuiter mutato *Termessus* vocatur. Cicero lib. I de Diuinat. cap. XLI *Telmessus in Caria est: qua in vrbe excellit haruspicum disciplina.* De prima Cariæ, vtpote obscuriori, vix intelligi tanta fama & disciplinæ nobilitas potest: neque de tertia, quia longius abest a Caria: relinquitur ergo, vt de media interpretemur, sita in Cariæ Lyciæque confinio: quemadmodum etiam Stephanus *Telmissum,* quam ipse Καρίας πόλιν, *Cariæ vrbem* describit, a Strabone dicit Lyciæ adsignari. Adde Holstenii ad Steph. adnotationes, quibus plane nobiscum vir summus ille consentit. A Telmisso *sinus Telmissicus* nominatur, *qui vno latere Cariam, altero Lyciam* contingit, vt Liuius descripsit lib. XXXVII cap. XVI.

CLV.

Sequitur *Xanthus* fluuius, Ξάνθος, olim *Sirbes* dictus secundum Strabonem.* Ptolemæus post Telmessum, Ξάνθου ἐκβολαί, *Xanthi ostia.* Arrianus dicto loco: περάσας τὸν Ξάνθον ποταμὸν, *traiecto Xantho fluuio.* De vrbe *Xantho,* ad hunc fluuium posita, dicemus infra in mediterraneis.**

CLVI.

* Sed iam Homerus Iliad. B extr. Ξάνθου δινήεντος mentionem fecit.

** Ergo primum scire licet, Xanthi vrbis conditorem Xanthum fuisse, qui vel Aegyptius erat vel Cretensis, autore Stephano. Qui idem memorat, Xanthum amnem præter eam decurrisse, quem si aduersum naue adieris, Latonæ templum inuenias & LX stadia vltra subuectus Xanthum maximam vrbem Lyciæ, vt Strabo XIV pag. 981 testatur. Brutus quum Lycios sibi aduersatos prœlio deuicisset, Xanthum oppugnare cœpit. Sed obsessi opera eius inflammarunt, minus felici euentu. Nam Bruti milites eos intra murum compulsos tam acriter insecuti sunt, vt vrbem vno impetu caperent atque incenderent. Quod exemplum incolæ imitati reliqua ipsi quoque concremarunt & mutuis cædibus plerique conciderunt. Dio lib. XLVII pag. 395, 396.

CLVI.

Post flumen sunt *Patara*, Πάταρα, *caput gentis*, vt Liuius vocat lib. xxxvii cap. xv, vrbs nobilis, & oraculo Apollinis clara, qui inde Παταρεὺς, *Patareus*, tribus syllabis cognominatur. Pomponius Mela lib. i cap. xv de Lycia: *vt multa oppida, sic, præter Patara, non illustria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis, quondam opibus & oraculi fide Delphico simile.* Lycophron vers. 920

> Εὐρὰξ Ἀλαίου Παταρέως ἀνακτόρων,
> *E regione templorum Alæi Patarei.*

Et Horatius lib. iii Carminum oda iv

> - - - *qui Lyciæ tenet*
> *Dumeta, natalemque siluam,*
> *Delius & Pataræus Apollo.*

Oraculum autem hibernis mensibus erat Pataris: æstiuis apud Delum. Virgilius Aeneid. iv vers. 143

> - - *vbi hibernam Lyciam, Xanthique fluenta*
> *Deserit, ac Delum maternam inuisit Apollo.*

Seruius ibi: *Constat Apollinem sex mensibus hiemis apud Pataram, Lyciæ ciuitatem, dare responsa, vnde Patareus Apollo dicitur; & sex mensibus æstiuis apud Delum.* Hæ *Lyciæ* illæ *sortes*, quas Virgilius Aeneid. iv vers. 346 dixit,

> *Italiam Lyciæ iussere capessere sortes.*

Atque hæc de oraculo.

2. De vrbe & portu Liuius lib. xxxiii cap. xli *oram Asiæ* [Antiochus] *legens, peruenit in Lyciam, Patarisque cognito viuere Ptolemæum, nauigandi in Aegyptum omissum consilium est.* Et lib. xxxvii cap. xvi *Omissa, Patara amplius tentandi, spe, Rhodii domum dimissi sunt.* Et cap. xvii *Aemilius vocatos Rhodios quum percunctatus esset, vtrumnam Pataris vniuersa classis in portu stare posset,* cetera. Idem lib. xxxviii cap. xxxix *Consul Labeoni, qui classi præerat, scripsit, vt Patara extemplo proficisceretur, quæque ibi naues regiæ essent, concideret cremaretque.* Sita vrbs in peninsula, quam Λυκίων χεῤῥόνησον, *Lyciorum chersonesum* Stephanus vocat, qui etiam de vrbis nomine eiusque origine agit.*

3. Nummus Gordiani apud Patin. p. 375 ΠΑΤΑΡΕΩΝ, *Patarensium*, cum Apollinis imagine. Παταρεῖς enim ciues sunt: Παταρήϊος, *Patarëius*, possessiuum, auctore Stephano: & inde femininum Παταρηΐς apud Dionysium perieg. vers. 507 de Chelidoniis insulis,

> Τρεῖς νῆσοι, μεγάλης Παταρηΐδος ἔνδοθεν ἄκρης,
> *Tres insulæ magnam intra Patareidem summitatem:*

potius enim de *summitate* circa portum, quam de procurrente promontorio interpretandum censet Salmasius in Solin. pag. 550. Ptolemæus Philadelphus hanc vrbem quum auxisset, ab vxoris nomine, quod Strabo adno-

* De fatis vrbis Bruti temporibus vid. Dio libr. xlvii pag. 396.

adnotauit, Ἀρσινόην ἐκάλεσε τὴν ἐν τῇ Λυκίᾳ· ἐπεκράτησε δὲ τὸ ἐξ ἀρχῆς ὄνομα, *Arsinoen Lyciæ denominauit: verum antiquum nomen obtinuit*, nec nouum illud in vsum venit.

CLVII.

Poſt Patara in Ptolemæi ſerie eſt *Antiphellus*, Ἀντίφελλος, ad mare, cui intus opponitur Φελλὸς, *Phellus*, ſiue vt Plinius ait, *in receſſu Phelli.* recedit enim a litore, vbi Antiphellus eſt, in interiora & mediterranea. Scylax etiam Phello portum tribuit, * qui an Antiphellus ſit, incertum. Videant alii. Strabo quidem vtrumque in mediterraneis videtur cenſere; ἐν τῇ μεσογαίᾳ Φελλος καὶ Ἀντίφελλος, *in mediterraneo Phellus & Antiphellus:* ſed de Phello eſt interpretandum, cui cognationis cauſſa Antiphellus adiungitur. Vtriusque etiam meminit Stephanus de Vrbibus, & auctor Notit. Epiſcopatuum.

CLVIII.

Plura interponit Ptolemæus inter Patara & Limyri amnis oſtia, videlicet *Andriacen* & *Aperras*. Vtriusque etiam Plinius mentionem habet: *Andriaca ciuitas, Myra: oppida, Apyre, Antiphellos, quæ quondam Habeſſus; atque in receſſu Phellus.* Ptolemæi Ἀπέῤῥαι, *Aperræ*, ſunt Plinii *Apyre.*

CLIX.

Strabo a Pataris ad *Myra* & *Limyra* progreditur: ** tum demum ad Phellum & Antiphellum. Ptolemæo *Myra* & *Limyra* ſunt mediterranea: quod vero vtrumque Strabo tantum viginti ſtadiis a mari abeſſe dixit; nihil obſtabit, quo minus etiam in litore ac maritimis cenſere poſſimus: ſi modo numerus in *Limyris* ſatis certus eſt, qui quod idem in *Myris* eſt, ſuſpectior adparere poſſit, tamquam repetitus ex priore. De *Myris* autem res certa eſt. Strabo: εἶτα Μύρα, ἐν εἴκοσι σαδίοις ὑπὲρ τῆς θαλάττης ἐπὶ μετεώρου λόφου, *Deinde Myra ſunt, viginti ſtadiis ſupra mare in excelſo colle.* Portum vero ad mare habuit, in quo Paullus Alexandrinæ naui fuit impoſitus. Act. apoſt. XXVII, 5 *Emenſi mare Cilicium & Pamphylium*, κατήλθομεν εἰς Μύρα τῆς Λυκίας, *venimus in Myra Lyciæ.* Suidas: Μύρα, τόπος τῆς Λυκίων ἐπαρχίας, *Myra, locus eſt prouinciæ Lyciæ.* At minime obſcurus locus erat, ſed in ſex μεγίσαις, *maximis* Lyciæ ciuitatibus numeratur a Strabone, vt ſupra percepimus: & in Notitia Eccleſ. ὁ Μύρων, *Myrorum* epiſcopus memoratur. Nummus quoque Gordiani ΜΥΡΕΩΝ præfert inſcriptione, quia Μυρεὺς gentile eſt ſecundum Stephanum, id eſt *Myrenſis.* ***

CLX.

Poſt Myra Strabo habet oſtia *Limyri* amnis, & ſuper illa viginti per ſtadia oppidum τὰ Λίμυρα, *Limyra.* Plinius: *Iuxta mare, Limyra cum amne,*

* Phellum ad mare ſitum eſſe, ex loco Aeliani infra citato colligi poteſt.
** De vico Myra & Phellum interiecto, cui Syrrha nomen, vid. Aelian. VIII c. 5 p. 479.
*** Aelian. hiſt. anim. XII c. 1 Μυρέων τῶν ἐν Λυκίᾳ κόλπος ἐςὶ καὶ ἔχει πηγὴν καὶ ἐνταῦθα τοὺς Ἀπόλλωνος ἰχθῦς.

amne, in quem Arycandus influit. Sic ergo etiam in maritimis ponit, vt minus dubitari possit de Strabonis numero. εἶθ' ἡ ἐκβολὴ τῦ Λιμύρου ποταμῦ, καὶ ἀνιόντι πεζῇ σαδίους εἴκοσι, τὰ Λίμυρα πολίχνη, *Deinde*, inquit Strabo, *est ostium amnis Limyri, & si terra stadiis* XX *inde adscenderis, oppidum Limyra.* Dicit πεζῇ, *pedestri itinere*, siue terra, quia fluuius inter oppidum & ostia tortuosus forsan est & longioris ambitus: per rectam vero lineam citius pervenitur in oppidum. Prope mare fuisse, confirmat etiam Paterculus lib. II cap. CII, tradens, Caium Cæsarem, quum ex vulnere, in Armenia accepto, ægrotaret, ἐς Λυκίαν ἐν ὁλκάδι, quod Zonaras addit pag. 167, *in Lyciam tractoria naui* peruectum, *Limyris* diem obiisse. Haud longe ergo a mari fuit, vt ibi escendere nauigantes potuerint. *Inuitus*, inquit Velleius, *reuertens in Italiam, in vrbe Lyciæ (Limyram nominant) morbo obiit.* Sic Lipsius, Vossius, Bœclerus singulari numero: vetus liber *Limyra* plurali forma, quam in *Limyran* Nic. Heinsius mutauit, quod consueuerit Velleius casus Græcos sequi. At *Limyra* illius vetusti exemplaris sunt itidem Græce dicta τὰ Λίμυρα Strabonis. Sed dixerit Velleius singulariter, quia & Ouidius eo numero vsus est lib. IX Metamorph. vers. 645

Iam Cragon, & Limyren, Xanthique reliquerat vndas.

CLXI.

Inde Ptolemæo proxima est ἱερὰ ἄκρα, id est *Sacrum promontorium*, quod ita etiam Strabo, Chelidoniis obiectum, nominauit: de quo non dubitat Salmasius ad Solin. pag. 551, quin *Tauri promontorium* sit, & *Chelidonium*, quod Latini vocant geographi. Pomponius lib. I cap. XV *Lycia Sidæ portu & Tauri promontorio grandem sinum claudit.* Et Plinius dicto cap. XXVII *Iunctum ei* [Pamphyliæ] *mare Lycium est, gensque Lycia: vnde vastum sinum Taurus mons, ab Eois veniens litoribus, Chelidonio promontorio disterminat.* Igitur idem est *Tauri promontorium* & *Chelidonium* & *Sacrum*, quia ab nonnullis ex eo putabatur Taurus initium habere.

CLXII.

Excipit *Olympus* vrbs nobilis, cum monte eiusdem nominis. Strabo prædicto loco: ὁ Ὄλυμπος, πόλις μεγάλη καὶ ὄρος ὁμώνυμον, ὃ καὶ Φοινικῦς καλεῖται. *Olympus vrbs magna, & mons eodem nomine, qui & Phœnicus nuncupatur.* Ante paullo in sex maximis Ciliciæ numerauerat. Seruilius Isauricus expugnauit. Cicero in Verrem de Præt. Vrb. cap. XXI *P. Seruilius, vir clarissimus, Olympum vi, copiis, consilio, virtute cepit, vrbem antiquam, & omnibus rebus auctam & ornatam.* Et Eutropius lib. VI cap. III *Seruilius Lyciæ vrbes clarissimas oppugnauit & cepit; in his Phaselidem, Olympum, Corycum.*

2. Ab eo tempore decreuit, & tandem castellum superfuit. Plinius: *Oppidum Olympus ibi fuit;* qua formula intercidisse vrbem significatur. Clarius Solinus cap. XXXIX *Olympos quoque inter alia ibi oppi-*

dum fuit nobile, sed intercidit; nunc castellum est, infra aquæ regiæ ob insigne fluoris spectaculo sunt visentibus. Illud castellum in monte Olympo erat, separatum ab vrbe, quæ ad mare videtur fuisse. Strabo lib. XIV pag. 462 κατὰ τὰς ἀκρωρείας τοῦ Ταύρου, τὸ Ζηνικέτου πειρατήριόν ἐστιν ὁ Ὄλυμπος, ὄρος τε καὶ φρούριον ὁμώνυμον, ἀφ᾽ οὗ κατοπτεύεται πᾶσα Λυκία, καὶ Παμφυλία καὶ Πισιδία. *Ad montis Tauri extrema Olympus est mons, & castellum Zenicetæ prædonis arx: vnde omnis Lycia, Pamphylia & Pisidia conspicitur.* Vrbem autem euertit Isauricus, de quo Florus lib. III cap. VI *Phaselin & Olympon euertit.* Non memoratur, instauratam esse: certe Plinii ætate nulla fuit.

CLXIII.

Ptolemæus nihil inter Olympum & Phaselidem interponit: Strabo autem *Corycum litus:* sicut ante Olympum posuit *Crambusam*, aliis ignotam in Lycia. Hunc enim ordinem habet a Sacro promontorio: *Crambusa, Olympus* - - - εἶτα Κώρυκος Αἰγιαλός· εἶτα Φασηλίς· *deinde Corycum litus: & vltra, Phaselis.* Et interiectis quibusdam pag. 462 de Zeniceta prædone: τούτου ἦν καὶ ὁ Κώρυκος, καὶ ἡ Φασηλίς, καὶ πολλὰ τῶν Παμφύλων χωρία, *Huius quoque fuit Corycus, & Phaselis, & multa loca Pamphyliæ.* Eutropius, dicto loco, inter oppida refert, sed male tribuit Ciliciæ, cum cuius Coryco confudit, quasi vnus locus esset. *Seruilius,* inquit, *Ciliciam subegit, Lyciæ vrbes clarissimas oppugnauit, & cepit: in his Phaselidem, Olympum, Corycum Ciliciæ.* Sed neque is Ciliciam propriam, ab Isauria distinctam, subegit, neque Corycum Ciliciæ cepit, sed Lyciæ: inde etiam cum Lyciæ oppidis ibidem componitur: siue litus fuit vicatim habitatum; siue etiam oppidum. quemadmodum Dionysius vers. 855 inter πόληας, *oppida,* æque vt Eutropius numerauit.

CLXIV.

Tandem *Phaselis,* Φασηλίς, vrbs vltima est Lyciæ ad fines Pamphyliæ, secundum Scylacem, Strabonem & Ptolemæum: quam Mela, & hunc sequutus Plinius in Pamphylia censent. Ille enim lib. I cap. XIV *Phaselis, a Mopso condita, finis Pamphyliæ:* hic lib. V cap. XXVII in Pamphylia: *vltima eius oræ Phaselis.* * Sed maior nobis est Græcorum Asiaticorum Scylacis & Strabonis, quibuscum & Ptolemæus facit, probata fides & auctoritas, præsertim de antiquis si iudicandum sit temporibus: quibus & Cicero accedit Verrina VI cap. X verbis mox proferendis: deinde postea fieri potuit, vt Lyciæ prouinciæ ademta contribueretur Pamphyliæ: atque de eo tempore interpretandi sunt Mela, Plinius, Stephanus, & ipse Dionysius periegeta vers. 854

Ἄλλαι δ᾽ ἑξείης Παμφυλίδες εἰσὶ πόληες,
Κώρυκος, Πέργη τε, καὶ ἠνεμόεσσα Φασηλίς·
Aliæ autem deinceps Pamphyliæ sunt vrbes,
Corycus, & Perge, & ventis exposita Phaselis.

Hic Corycum etiam in Pamphyliæ oppidis numerauit, vt Lyciæ terminus

* Ciues Phaselitæ Polyb. de virtut. pag. 14. 49. sq.

nus vrbs Olympus ei fuerit. Caussa discrepantiæ & mutationis fuit, quia Phaselis in limite vtriusque prouinciæ erat. Liuius lib. XXXVII cap. XXIII *In confinio Lyciæ & Pamphyliæ Phaselis est: prominet penitus in altum, conspiciturque prima terrarum Rhodum a Cilicia petentibus, & procul nauium præbet prospectum.* Græca ciuitas, & Dorica genere, quod Herodotus prodidit lib. II cap. CLXXVIII. Isauricus hanc etiam cepit, vt ex Floro & Eutropio supra in *Olympo* cognouimus. Confirmat Cicero Verrina VI de Signis cap. X, & caussam belli etiam describit. *Phaselis illa,* inquit, *quam cepit P. Seruilius, non fuerat vrbs ante Cilicum atque prædonum: Lycii illam, Græci homines, incolebant. Sed quod erat eiusmodi loco, atque ita proiecta in altum, vt & exeuntes e Cilicia prædones sæpe ad eam necessario deuenirent: & quum ex hisce se locis reciperent, eodem deferrentur; adsciuerunt illud sibi oppidum piratæ primo commercio, deinde etiam societate.* Sic magna antea & florens ciuitas propter prædonum societatem fuit capta, deleta, saltem ita adflicta, vt rara postmodum & ægre habitaretur. Lucanus lib. VIII vers. 249 de Pompeii fuga:

- - - - - - Pamphylia puppi
Occurrit tellus: nec se committere muris
Ausus adhuc vllis; te primum, parua Phaselis,
Magnus adit. nam te metui vetat incola rarus,
Exhaustæque domus populis: maiorque carina,
Quam tua, turba fuit.

CLXV.

Apud Phaselidem est mons *Climax*, ὄρος Κλῖμαξ καλούμενον, quasi *scala* dictus, Pamphylio mari imminens, faciensque angustias ad mare, per quas Alexander exercitum, hiberna tempestate mari exundante, traduxit tam periculose, vt milites μέχρι ὀμφαλοῦ βαπτιζόμενοι, *vsque ad vmbilicum immersi* iter facerent: quod Strabo scripsit lib. XIV pag. 458, eumque locum περὶ Φασηλίδα, *circa Phaselin* esse dixit: ideoque cum vrbe illa & nobis hic mons commemorandus erat. Est eius quoque mentio apud Polybium lib. V cap. LXXII. οἱ Σελγεῖς συνέντες τὴν παρουσίαν τῆς βοηθείας, προκατελάβοντο τὰ στενὰ τὰ περὶ τὴν καλουμένην Κλίμακα τῷ πλείονι μέρει τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως, *Selgenses vt aduentare auxilia senserunt, maiore copiarum suarum parte fauces ad Climacem, quam vocant, occuparunt.* Sunt autem hæ fauces inter duos montes, prope vrbem Selgen, atque ita aliæ atque diversæ ab eiusdem montis faucibus maritimis, quæ inter montem Climacem & mare apud Phaselidem sunt. Claudius Salmasius vtrasque descripsit in Solin. pag. 551. Mons autem Climax est a Phaselide in ortum, & Phaselidem transgressus Alexander venit in illas angustias. Plutarchus Vita eius pag. 674 *Alexander in epistolis suis* ὁδοποιῆσαι φησὶν τὴν λεγομένην Κλίμακα καὶ διελθεῖν ὁρμήσας ἐκ Φασήλιδος, *iter narrat fecisse se per ita dictam Climacem, atque ex Phaselide progressum eam peragrasse.*

CLXVI.

Eodem circa Phaselidem tractu aut paullo citra eam fuit *Marmarensi-*

renſium rupes, inexpugnabilis viſa, quam Alexander oppugnauit. Diodorus Siculus lib. XVII cap. XXVII τῆς Λυκίας περὶ τὰς ἐσχατιὰς πέτραν μεγάλην ὀχυρότητι διαφέρουσαν ᾤκουν οἱ Μαρμαρεῖς ὀνομαζόμενοι. *In extremis Lyciæ finibus magnam quamdam & inſigniter munitam petram incolebant Marmarenſes*, qui quum tranſeuntes Macedonas adflixiſſent, rex rupem oppugnauit aliquot diebus. Obſeſſi deſperantes rebus ſuis, igni ſubiecto domibus, noctu erumpentes per media caſtra euaſerunt in montes circumiectos.

CLXVII.

Antequam ex litore decedamus, de initio *Tauri* montis, quod plurimi in Lycia ponunt, quidam in Caria, alii in Pamphylia, nobis diſquirendum eſt. Strabo lib. XI pag. 358 de Tauro: Τὸ ὄρος τοῦτο ἄρχεται ἀπὸ τῆς Καρίας καὶ Λυκίας, ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν οὔτε πλάτος οὔτε ὕψος ἀξιόλογον δείκνυσιν· ἐξαίρεται δὲ πολὺ πρῶτον κατὰ τὰς Χελιδονίας. *Hic mons a Caria & Lycia incipit: ſed neque latitudine ibi, neque altitudine inſigni ſpectatur. Primum adſurgit alte apud Chelidoneas inſulas.* Idem lib. XIV pag. 458 de Sacro promontorio, quod Chelidoneis obiectum eſt: ἐντεῦθεν νομίζουσιν οἱ πολλοὶ τὴν ἀρχὴν λαμβάνειν τὸν Ταῦρον, διά τε τὴν ἄκραν ὑψηλὴν οὖσαν καὶ καθήκουσαν ἀπὸ τῶν Πισιδικῶν ὀρῶν τῶν ὑπερκειμένων τῆς Παμφυλίας. *Hinc plerique putant Taurum incipere, quia & ſublimis eſt promontorii vertex, & producitur a Piſidicis montibus ſupra Pamphyliam.* Addit mox: Τὸ δ' ἀληθὲς ἀπὸ τῆς Ῥοδίων περαίας ἐπὶ τὰ πρὸς Πισιδίαν μέρη συνεχής ἐστιν ἡ ὀρεινή. *Sed re vera continui ſunt montes e continente Rhodiorum vsque ad Piſidiam, qui & ipſi nomen Tauri gerunt.* Et Pomponius Mela lib. I cap. XV *Lycia Sidæ portu & Tauri promontorio grandem ſinum claudit. Taurus ipſe ab Eois litoribus exſurgens vaſte ſatis attollitur,* cetera. Plinius hæc imitatus dicto loco, *Iunctum*, inquit, *Pamphyliæ mare Lycium eſt, gensque Lycia, vnde vaſtum ſinum Taurus mons, ab Eois veniens litoribus, Chelidonio promontorio diſterminat.*

CLXVIII.

Hi conſentiunt in eo, quod a Sacro ſiue Chelidonio promontorio mons Taurus initium ſuum habeat, quamuis per Cariam ad Rhodi vsque Peræam continua illa iuga ſint, non autem tam alta & vaſta, vt ingentis *Tauri* nomine ſatis digna videantur. Liuius autem lib. XXXVIII cap. XXXIX in Pamphylia caput Tauri montis videtur conſtituiſſe. *De Pamphylia*, inquit, *diſceptatum inter Eumenem & Antiochi legatos quum eſſet, quia pars eius citra, pars vltra Taurum eſt; integra res ad ſenatum reiicitur.* Si ad litus vsque diuiſio illa facta fuit, aliud initium Tauri, quam in Chelidonio promontorio, quærendum eſt, in ipſa videlicet Pamphylia: ſi transuerſim diuiſam intelligit hoc monte Pamphyliam, potuit initium idem eſſe, quaſi tantum ſuperior & ſeptemtrionalis pars in dubium vocata fuerit. Sed Piſidia imminet, cuius montes etiam cum Tauro connexi ſunt, quæ vix maiorem latitudinem, & ſecundum illam, diuiſionem prouinciæ concedet. Difficile igitur in continuis his montibus definitur, quinam ſint Tauri, & qui tantummodo eidem cohærentes.

LYCIA

LYCIA MEDITERRANEA.

CLXIX.

Pauciora de *mediterraneis Lyciæ*, quam de maritimis certo conſtant, nec facile quidquam memorari poteſt, quam nomina ex geographis; ſitus ex Ptolemæo maxime: hiſtorici & alii ſcriptores fere ſilent. Secatur Xantho fluuio in duas quaſi partes diremta, quarum vna cis flumen eſt; trans illud altera.

CLXX.

Ab auſtro in ſeptemtrionem ſi adſcendimus, in Carum limite eſt primum oppidum *Araxa*, Ἄραξα, Ptolemæo collocante: cuius etiam Stephanus ex Alexandro, ſcriptore τῶν Λυκιακῶν, *Rerum Lyciacarum*, mentionem fecit; nec non Notitia epiſcopatuum.

CLXXI.

Deinde Πινάρα, *Pinara*, vna ex ſex maritimis Lyciæ ſecundum Strabonem, qui & mox de illa: ὑπόκειται τῷ Κράγῳ Πίναρα ἐν μεσογαίᾳ τῶν μεγίστων οὖσα πόλεων ἐν τῇ Λυκίᾳ, *Infra Cragum montem iacet Pinara, vna de Lyciæ maximis vrbibus in mediterraneo.* Stephanus praue *Ciliciæ* exſcripſit pro *Lyciæ*. De Crago conuenit, niſi quod ὑπερκεῖσθαι, *ſuper montem* vel *in monte* dicit poſitam: etiam alibi in voce Ἀρτύμνησος, partem Xanthiorum ait ἐν τῷ ὄρει λόφον. στρογγύλον κατοικῆσαι, καὶ καλέσαι τὴν πόλιν Πινάραν, *in monte collem rotundum inhabitaſſe, vocaſſeque vrbem Pinaram.* nam πίναρα *rotunda* lingua Lyciorum ſonant.

2. Credo in radice montis Cragi, & inferiore quodam colle fuiſſe poſitam, vt tamen etiam ὑπὸ, *ſub* ſummo Crago fuerit. Fuit quidem in *Crago* oppidum, ſed eiuſdem nominis, id eſt *Cragus* dictum, Strabone auctore: magnam autem vrbem *Pinaram* in eo ſitam fuiſſe, credibile non eſt.

CLXXII.

Ceterum mons *Cragus* ex vaſtis & ſiluoſis eſt montibus, ἔχων ἄκρας ὀκτὼ, *octo vertices habens*, & vrbem cognominem, vt modo ex Strabone cognouimus. Scylax Cragum ἀκρωτήριον, Plinius *promontorium* vocat; at Strabo & Ptolemæus ponunt in mediterraneis. Salmaſius, cui Voſſius conſentit, apud Scylacem Κάσος legit, non Κράγος: & Plinium voce ἄκρα deceptum fuiſſe iudicat, quæ ſæpe quidem *promontorium* ſonat: ſed nec raro *verticem* aut *ſummitatem*, quales octo in Crago fuiſſe iam dictum fuit. Horatius lib. I oda XXI

Nigris aut Erymanthi
Siluis, aut viridis Cragi.

2. Huic monti fabula *Chimæræ* adfingitur, teſte Strabone, & ſub eo Φάραγξ, *vallis* ad litus vſque decurrens, quæ Χίμαιρα, *Chimæra*, vt idem refert, vocitatur. Mela dicto loco: *Lycia infeſtata olim Chimæræ ignibus.* Et Plinius in Lycia: *mons Chimæra noctibus flagrans: Hephæſtium ciuitas, &*

 ipſa

ipsa fragantibus iugis. Vox χίμαιρα autem, *chimæra,* adpellatiua, ſonat capram hieme natam, ideoque ſtrigoſiorem ceteris.

3. Ad Chimæræ fabulam quod attinet, ea tergeminum monſtrum fingitur, ex leone, capra & dracone concretum. Notus Heſiodi verſus 323 ex Theogonia:

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα,

quem Lucretius lib. v num. 903 ita Latine vertit:

Prima leo, poſtrema draco, media ipſa chimæra.

Mons Lyciæ eſt igniuomus, cui hæc fabula adfingitur. Seruius ad illud Virgilii Aeneidos v I verſ. 288

- - FLAMMISQVE ARMATA CHIMAERA;

Re vera mons eſt Lyciæ, cuius hodieque ardet cacumen, iuxta quod ſunt leones: media autem paſcua ſunt, quæ capris abundant: ima vero montis ſerpentibus plena. Sic vetus editio: recens Batava *Siciliæ.* At non modo geographi omnes, verum etiam Ouidius lib. IX Metamorph. verſ. 646 Chimæram in Lycia poſuit:

Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamque pererrat.
Iam Cragon, & Limyren, Xanthique reliquerat vndas,
Quoque Chimæra iugo mediis in partibus ignem,
Pectus & ora leæ, caudam ſerpentis habebat.

Quod ſi illa eſt in Lycia, vti eſt; rurſus in diſceptationem venit, in qua parte Lyciæ, citeriore ad Cragum, vel in iſto monte, vt Strabo tradidit; an vlteriore ad Phaſelidem. Plinius ſane lib. II cap. CVI *Flagrat in Phaſelitide mons Chimæra, & quidem immortali diebus ac noctibus flamma.* A Cnidio Cteſia accepit, vt ipſe fatetur: cuius autem verbis, a Photio cod. LXXII pag. 68 vtcumque ſeruatis, nihil de Chimæra eſt; tantummodo dicit ὅτι πῦρ ἐςὶν ἐγγὺς Φασήλιδος ἐν Λυκίᾳ ἀθάνατον, *quod ignis iuxta Phaſelidem in Lycia ſit immortalis.* Scylax quidem ſcripſit etiam in Phaſelidis regione: ἱερὸν Ηφαίςυ ἐν τῷ ὄρει, καὶ πῦρ πολὺ αὐτόματον ἐκ τῆς γῆς καίεται, καὶ ὐδέποτε σβέννυται, *Fanum Vulcani in monte; multusque ignis terra editus ardet ſua ſponte, neque vnquam exſtinguitur:* quod haud dubie eſt Plinii *Hephæſtium;* ſupra dictum; vt adeo, Salmaſio iudice ad Solin. pag. 552, Plinius Chimæram & Hephæſtion, ſeu Vulcani fanum, (quod vox illa ſonat proprie) transmouiſſe ac permutaſſe videatur, Hephæſtium ad Cragum conſtituens, Chimæram ad Phaſelidem, quæ inuerſa ratione ſunt ponenda. nam expoſitis illis, Scylax ſubiicit: ἐὰν δὲ προσέλθῃς ἀπὸ θαλάσσης ἀνώτερον, Φασηλὶς πόλις καὶ λιμήν. *Si vero a litore ad ſuperiora conceſſeris, occurret vrbs Phaſelis cum portu.* Chimæram autem ſatis firmiter cum Crago monte Strabo coniunxit, longo a Phaſelide interuallo, intercurrente illo iugo, quod ex Piſidiæ montibus deductum ad Sacrum ſeu Chelidonium promontorium pertinet. Ad poſteriorem locum, ſeu campum Phaſelidis, ſunt quoque referenda, quæ Seneca epiſtola LXXIX tradit. *In Lycia,* inquit, *regio notiſſima eſt, Hephæſtion incolæ vocant, perforatum pluribus*

bus locis solum, quod sine vllo nascentium damno ignis innoxius circuit. Laeta itaque regio est & herbida nil flammis adurentibus, sed tantum vi remissa ac languida refulgentibus.

CLXXIII.

Hæc de Chimæra in Crago, vel prope illum. Strabo ex eo iugum aliud deducit, quod, vt adparet, occasum versus procurrat, quod vocat ἀντίκραγον, *Anticragum*, sicut Antitaurus in Cappadocia, Antilibanon in Syria, excursiones sunt montium ex sui nominis maioribus iugis ac montibus in aliam plagam productæ. Post Dædalorum & Telmissi explicationem sic infit: εἶθ' ἑξῆς ὁ Ἀντίκραγος, ὄρθιον ὄρος, ἐφ' ᾧ Καρμυλησσὸς χωρίον, ἐν φαραγγίῳ κείμενον, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Κράγος, *deinde Anticragus, præceps mons, in quo oppidulum Carmylessus in parua valle situm est: & post hunc ipse Cragus.* Quia ab occasu procedit ortum versus, vtique *Anticragus* Cariæ propior est quam Cragus, seu in occasum versus ab ipso *Crago* proprie dicto procurrit: oppidum autem *Carmylessus* a nemine præterea, quantum scimus, est memoratum.

CLXXIV.

Circa Cragum & alia oppida a Ptolemæo sunt exposita *Sidyma*, & Tlos, & *Symbra*. Plinius, *in monte, Sidyma*. Stephanus, Σίδυμα, πόλις Λυκίας, *Sidyma, oppidum Lyciæ*. Quod vero Epiphanius Hæresi LXXIII pag. 874 in subscriptionibus memorat Eustathium ἐπίσκοπον Πιναρῶν καὶ Διδύμων, *episcopum Pinarorum & Didymorum*; & Hierocles in Lycia Δίδυμα siue Δίδυμα, *Didyma* oppidum recenset; sunt nonnulli, qui etiam apud Ptolemæum censeant Δίδυμα, non Σίδυμα legendum esse, ac Holstenius etiam ad Ortelium in voce *Pinara* fere cœperat de Ptolemæo dubitare. Quum vero non Ptolemæus tantum, sed Plinius quoque & Stephanus *Sidyma* legant, & in Notitia ecclesiæ sit in Lycia ὁ Σιδύμων, *Sidymorum* episcopatus; ac in MS. Hieroclis Σίδυμα quoque legatur; idem Holstenius in *Sidyma* eius vocabuli lectionem confirmauit, vt adeo vel ab Epiphanio erratum fuerit, vel episcopus ille aliquid innouarit adlusionis caussa in ecclesiæ suæ nuncupatione. Addit Harduinus in Emendat. Plin. LXVIII libri V subscriptionem in Concilio Quinisexto, Zemarchi episcopi πόλεως Σιδύμων ἐπαρχίας Λυκαονίας, *ciuitatis Sidymorum in prouincia Lycaonia:* lege *Lycia*, quia Notitiæ nihil huius nominis in Lycaonia habent; vtique vero in Lycia.

CLXXV.

De *Tlo*, Τλῶ, altera Ptolemæi circa Cragum vrbe, etiam Strabo præclare sentit, numerans cum Artemidoro inter sex maximas prouinciæ Lyciæ ciuitates: situm etiam quodammodo ostendit, sitam κατὰ τὴν θέσιν τὴν εἰς Κίβυραν, *in positione, qua Cibyram versus eatur.* Rectus casus est Τλῶς, *Tlos*, apud Plinium & Stephanum & Ptolemæum: apud Hieroclem Τλῶ, *Tlo:* in Notitia veteri ὁ Τλῶν, scilicet episcopus vel thronus, quod Latina versio, quasi plurale sit, *Tlorum* exponit. Strabo quartum casum

caſum format Τλῶν, *Tlon;* Porphyrogennetus lib. I them. XIV τὴν Τλῶ, *Tlo*, cum Hierocle vocabuli caſu conſentiens. Oppidum *Symbra*, Σύμβρα Ptolemæi, neſcimus an ab alio commemoratum ſit.

CLXXVI.

In occaſum ſeu Cariæ limitem eidem Ptolemæo inclinant *Comba* & *Octapolis*. De priore, quæ Κόμβα eſt, hoc ſolum habemus, quod in Notitia ὁ Κόμβων *Comborum* epiſcopatus in Lycia cenſeatur: de *Octapoli* minus nobis eſt cognitum.

CLXXVII.

In ſeptemtrionem adſurgit *Cydna*, Κύδνα, & ipſa ſoli Ptolemæo, quantum conſtat, memorata: niſi Plinii ſint *Cyaneæ*, quod Harduino videtur, non autem vero eſt ſimile. In Notitia eccleſ. ὁ Κυανέων, *Cyanearum* epiſcopus. Et *Telandrus* Plinii in hoc tractu fuit, quia Τήλανδρον ſuam Stephanus attribuit Cariæ.

CLXXVIII.

Trans flumen Xanthum Ptolemæus, præter Myra, Limyra, Phellum, quæ in maritimis, quod breui ſpatio a mari aberant, explicauimus; *Arendas* ponit (Pal. cod. *Trebendas*) vt incertas lectione, ſic etiam alibi ignotas: deinde *Rhodiam*, Ῥοδίαν, Rhodiorum forte coloniam, quæ etiam Stephano Ῥοδία, *Rhodia* dicta, & in Lycia cenſa: Plinio autem eadem eſt *Rhodiopolis*,: in Notitia, Ῥοδιάπολις, *Rhodiapolis*, quaſi ſeparatim Ῥοδία πόλις ſcriptum ab auctore fuerit. In montanis ſitam eſſe, Plinius prodit. *Nunc*, inquit, *ſunt montana Gagæ, Corydalla, Rhodiopolis.*

CLXXIX.

Reliquarum primum ſunt *Gagæ*. Sic etiam Stephanus, Γάγαι, πόλις Λυκίας, *Gagæ oppidum Lyciæ*. Hieroclis Notitia, Γάγα, *Gaga*. An Scylax etiam mentionem fecerit, non liquidiſſimum eſt. Videtur tamen Voſſio, qui corruptam eius vocem Λιγαία πόλεις reducit ad Γαγαία πόλις.

CLXXX.

At *Corydalla* Plinii ſunt Ptolemæi Κορύδαλλος, *Corydallus*: Notitiæ, ὁ Κυροδάλλων, *Cyrodallorum* epiſcopatus, tranſpoſitis errore elementis.

CLXXXI.

Mons quoque *Maſſycites* ex Plinii poſitione, quam contra Ptolemæum Salmaſius tuetur, huc pertinet. *Iuxta mare*, inquit, *Limyra cum amne, in quem Arycandus influit: & mons Maſſycites.* De Ptolemæi autem ſententia, qui Μασίκυτος, *Maſicytus* ſcripſit, & terminum Lyciæ ad Pamphyliam fecit, infra ſub finem huius capitis diſputabimus.

CLXXXII.

Dum vero *Arycandum* fluuium in Limyrum influere dixit Plinius, oppidi etiam *Arycandæ*, a fluuio nominati, & haud dubie ad eundem poſiti, mentionem facere non alienum eſt. Stephanus: Ἀρύκανδα, πόλις Λυκίας, *Arycanda*, *oppidum Lyciæ*. Et Pindari ſcholiaſtes ad Olymp.

vii verſ. 35 ἐν Λυκίᾳ ἐςὶν πόλις Αρύκανδα καλυμένη, *in Lycia vrbs eſt Arycanda dicta.*

CLXXXIII.

Addit Ptolemæus *Sagalaſſum*, ſed, ceterorum iudicio, loco alieno. Plinius enim lib. v cap. xxvii, Strabo lib. xii, Arrianus lib. i, & Stephanus, etiam Eccleſiæ Notitia, in Piſidia locant, longe ab loco Ptolemæi: nec credibile, duas huius nominis fuiſſe vrbes, quia eius, quæ in Lycia ſit, nemo, præter Ptolemæum, mentionem facit: & quam alii omnes in Piſidia ponunt, quum illam prouinciam ipſe recenſet, prætermiſit.

CLXXXIV.

Vlteriora ſunt *Simena* Plinii, Σίμηνα Græce apud Stephanum. *In Lycia*, inquit Plinius, *a promontorio eius* [Tauri] *oppidum Simena, mons Chimera.* A promontorio, puta introrſum, vbi ipſe Chimæram montem ponit: non litore, quod accurate ab aliis expoſitum, nullam huius oppidi mentionem habet.

CLXXXV.

Deinde Plinio in hoc tractu laudata *Canas*, quaſi Κανὰς, ἀδος Græce: in Notitia ὁ Κανῦ, *Cani* epiſcopatus: Ignoti ſitus ſunt eiusdem Plinii *Aſcandalis, Amelas, Noſcopium.*

CLXXXVI.

Tandem *Maſſycites* mons eſt Plinii, qui Μασίκυτος, *Maſicytus* Ptolemæi, quem hic terminum ponit inter Lyciam & Pamphyliam; Plinius autem citeriorem facit. *Iuxta mare*, inquit, *Limyra cum amne, in quem Arycandus influit: & mons Maſſycites: Andriaca ciuitas, Myra.* Quod vero vltimum illum montem Lyciæ ad Pamphyliæ oram Strabo non *Maſycitum*, ſed *Climacem* lib. xiv vocat, vt ſupra oſtenſum eſt; etiam Polybius lib. v cap. lxxii; inde Salmaſius in Solin. pag. 552 erroris incuſat Ptolemæum, & montem illum cum Plinio ad citeriora reuocat.

CLXXXVII.

Adiungit Ptolemæus mediterraneæ Lyciæ duas regiunculas, *Milyadem* & *Cabaliam*, quarum illa pars maxime ſeptemtrionalis eſt Lyciæ ab occaſu ſeu Cariæ finibus: hæc inde magis ortum verſus ad Piſidiam, & ſeptemtrionalem Pamphyliam eſt porrecta: quas dubitarem ad Lyciam referendas eſſe, niſi oppida illarum & Plinius & auctor Notitiæ epiſcopatuum inter Lyciæ vrbes recenſerent: Strabo autem lib. xiii extremo, quidquid vtriusque nominis eſt, a Lycia ſeparauit.

CLXXXVIII.

CARBALIAE Ptolemæus tria oppida dat, quæ ſunt *Bubon, Oencanda, Balbura*, Græce Βύβων, Οἰνάνδα, Βάλβυρα; quartum vnde nomen ſit regiunculæ, prætermiſit, quod Straboni ſub finem lib. xiii eſt Καβαλὶς, *Cabalis*, vt Stephanus nomen illud conſeruauit. nam prauatum apud Strabonem eſt Καβαλλὶς & mox Καβαλλεῖς: Stephanus autem ad Strabonem prouocat, eiusque vtitur auctoritate. Addit chorographus: ἡ γενικὴ

νικὴ Καβαλίδος, *genitiuus Cabalidis.* Commune ergo nomen regionis & vrbis est. Strabo priori loco: μέχρι τῆς Κιβυράτιδος καὶ τῆς Καβαλίδος, *vsque ad Cibyratidem & Cabalidem;* vbi regionem significat: altero loco, τὰ δὲ πρὸς νότον ἡ Κίβυρά ἐστιν ἡ μεγάλη, καὶ ἡ Σίνδη, καὶ ἡ Καβαλὶς, μέχρι τοῦ Ταύρου καὶ τῆς Λυκίας, *meridiem versus sunt Cibyra magna, Sinda, Cabalis, vsque ad Taurum & Lyciam:* hîc vrbis nomen est. Forsan vrbs interciderat, quia nec Plinius eius rationem habet in Cabaliæ descriptione lib. v cap. XXVII. *Comprehendit,* inquit, [Lycia] *in mediterraneis Cabaliam, cuius tres vrbes, Oenoanda, Balbura, Bubon.* Conuenit ergo cum Plinio Ptolemæus, & ad horum consensionem vtique Strabo lib. XIII extremo corrigendus est. Ait Cibyratis esse tres finitimas vrbes, quæ ipsæ sunt, quas Plinius & Ptolemæus tribuerunt Cabaliæ: προσγενομένων τριῶν πόλεων ὁμόρων, Βυβώνων, Βαλβύρων, Οἰνοάνδρου, τετράπολις τὸ σύστημα ἐκλήθη: lege cum Casaubono, Βυλβώνος, Οἰνοάνδων, vnde sic vertendum: *accedentibus* [ad Cibyram] *tribus finitimis vrbibus, Bubone, Balburis, Oenoandis, conuentui huic nomen Tetrapolis est factum.*

CLXXXIX.

Primum oppidum Ptolemæi *Bubon* est, quod præter Plinium, etiam Stephanus agnoscit: Βουβὼν, inquit, πόλις Λυκίας, *Bubon oppidum Lyciæ.* Exstat etiam in Notitia, quæ Hierocli tribuitur: in alia corrupte *Bobus,* ὁ Βόβυς, obliquo casu.

CXC.

Oenoanda, vt Plinius & Stephanus scripserunt; siue *Oeneanda,* vt Ptolemæus; in dicta Notitia Ηνόανδα, corrupta prima littera; notiora sunt. Liuius lib. XXXVIII cap. XXXVII *A Perga L. Manlio fratre cum quatuor millibus militum Oenoanda ad reliquum pecuniæ ex eo, quod pepigerant, exigendum misso, ipse - - - Apameam exercitum reduxit.* Vulgo lectum *Oroanda:* sed verum nomen Sigonius, duce Stephano, indagauit, quod in textum recepit Gronouius.

CXCI.

Postrema Βάλβυρα, *Balbura,* sunt Plinii, Ptolemæi & Stephani: in prædicta Notitia excidit littera, dum Βάλυρα scriptum est pro *Balbura.*

CXCII.

MILYAS regiuncula ita descripta est a Strabone lib. XIII extremo: Μιλυὰς δ᾽ ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῶν κατὰ Τερμησσὸν στενῶν, καὶ τῆς εἰς τὸ ἐντὸς τοῦ Ταύρου ὑπερθέσεως δι᾽ αὐτῶν ἐπὶ Σίνδα παρατείνουσα ὀρεινὴ μέχρι Σαλασσοῦ καὶ τῆς Απαμέων χώρας. *Milyas est, quæ ab angustiis apud Termessum & transitum Tauri ad interiora per eas angustias porrigitur ad Sindam, montana regio, vsque ad Sagalassum & Apameæ territorium.* Et paullo ante: ἀπὸ Πισιδίας καὶ τῆς ὁμόρου Μιλυάδος ἕως Λυκίας, *a Pisidia & contermina ei Milyade vsque ad Lyciam.* nam Strabo, vt supra diximus, & Cabaliam & Milyadem a Lycia propria separauit, quum vtramque alii in ipsa Lycia comprehendant. Stephanus: Μιλύαι, οἱ πρότερον Σόλυμοι, καὶ ἡ χώρα Μιλυάς λέγονται καὶ Μίλυες, *Milyæ,*

Milyæ, antea Solymi dicebantur (teste Timagene) *& regio Milyas: adpellantur etiam Milyes.*

CXCIII.

Oppida, quæ Ptolemæus attribuit, sunt primum *Podalia*, vno lambda, vt Plinius & Stephanus scribunt, ille *Podalia*, quocum Notitiæ ecclesiarum consentiunt, itidem Ποδαλία præferentes; hic [Stephanus] Ποδάλαια, *Podalea:* Ptolemæus autem Ποδαλλία, *Podallia.* Situm dat prope Xanthi fontes in summo septemtrione huius regionis: eique in austrum paullo vergentem subdit *Nisam*, Νίσαν; & *Choma*, Χῶμα, obliquo Χώματος; de quo Plinius in Lycia: *Podalia, Choma, præfluente Adesa.* Notitia vetus, ὁ Χώματος, *Chomatis* episcopatus.

CXCIV.

In ortum magis & austrum simul reduxit Ptolemæus Κόνδυβα, *Condyba.* Stephanus, Κάνδυβα, οὐδετέρως, πόλις Λυκίας, *Candyba, neutro genere, oppidum Lyciæ.* Et Plinius dicto loco: *Candyba, vbi laudatur Oenium nemus.* Et Hierocles Κάνδυβα, *Candyba,* prima vocali: quo consensu efficitur, vt Ptolemæi Κόνδυβα, vocali ο, vitiatum esse minus dubitemus.

CXCV.

Hæc de vtraque regiuncula, Cabalia & Milyade ex Ptolemæi positione: de qua omnino est, quod possimus dubitare. Strabo enim sub finem libri XIII Cabalidem regionem cum Cibyratide coniungit; & Milyadem cum Pisidia. Iam vero Cibyra occidentalior est: Pisidia, ex ipso Ptolemæi positu, ab enarratis Milyadis oppidis longe admodum in ortum remota. Liuius quoque lib. XXXVIII cap. XXXIX, quasi ab ortu in occasum progrediens, *& Lycaoniam, & Milyada, & Lydiam* enumerat, Eumeni ab Romanis dono datas, Antiocho deuicto. Nec Polybius aliter Milyadem regionem collocauit lib. V cap. LXXII de duce Garsyere dicens: ἐμβαλὼν εἰς τὴν Μιλυάδα, καὶ καταστρατοπεδεύσας περὶ τὴν καλουμένην Κρητῶν πόλιν, *ingressus Milyadem, castra admouit vrbi, quam Cretopolin vocant.* Cretopolin autem ipse Ptolemæus in Pamphyliæ ora posuit. Et eiusdem libri cap. LXXVII Ἀχαιὸς δὲ ποιησάμενος ὑφ᾽ ἑαυτὸν τὴν Μιλυάδα καὶ τὰ πλεῖστα μέρη τῆς Παμφυλίας ἀνέζευξε, *Achæus, quum Milyadem & partem Pamphyliæ maximam sui iuris fecisset, inde discessit.* Clarius hæc explicantur a Strabone lib. XIV pag. 458 ὑπέρκειται δ᾽ αὐτῆς [Φασήλιδος] τὰ Σόλυμα ὄρος, καὶ Τέρμισσος Πισιδικὴ πόλις, ἐπικειμένη τοῖς στενοῖς δι᾽ ὧν ὑπέρβασίς ἐστιν εἰς τὴν Μιλυάδα. *Supra Phaselidem est mons Solyma, & Termissus Pisidica vrbs, posita super fauces, per quas transitur in Milyadem.* Hæ fauces sunt inter montes ad septemtrionalem partem montis Climacis, sicut inter eiusdem latus australe sunt aliæ fauces, ibidem a Strabone descriptæ. De prioribus etiam Polybius intelligendus est, quum lib. V cap. LXXII dixit, οἱ Σελγεῖς προκατελάβοντο τὰ στενὰ τὰ περὶ τὴν καλουμένην Κλίμακα, *Selgenses occuparunt fauces montis, qui Climax vocatur.* Agitur enim ibi de expeditione

tione mediterranea, non maritima. Consuli etiam de vtrisque Salmasius potest in Solin. pag. 551.

CXCVI.

Ex quibus conficitur, Ptolemæum alieno loco circa Xanthum posuisse *Milyadem*, quæ potius ad fines Pisidarum & Pamphyliorum erat proferenda. Nec Herodotus Ptolemæum iuuat, qui lib. I cap. CLXXIII scripsit: *τὴν νῦν Λύκιοι νέμονται, ἄυτη τοπαλαιὸν ἦν Μιλυάς. Quam nunc Lycii* [*γῆν*, regionem] *tenent, olim erat Milyas.* Non credibile, totam Lyciam fuisse Milyadem; neque id Ptolemæus dixit. Si de parte loquitur Herodotus, illa ad orientem potius, quam ad occiduam Lyciæ plagam fuit, quia addit, Milyas olim Solymos vocatos fuisse. Solymi autem ad ortum, non ad occasum fuere, Plinio in Pisidia; mons *Solyma* Straboni super Phaselidem. Male ergo in citeriore Lycia Ptolemæus posuit *Milyadem*, quæ potius ad fines Pisidarum Pamphyliorumque in extrema Lycia constituenda erat. Nihilominus Ptolemæi quoque vrbes Milyadicas, etiam Cabaliæ omnes exposuimus, quia Stephanus illas, & auctores Notitiarum & ex parte maiori etiam Plinius in Lycia censuerunt.

CAPVT IV

DE

ASIAE CIS TAVRVM ANTIQVO STATV IN MEDITERRANEIS.

I.

HActenus de Asia cis Taurum, quæ ad mare est: nunc de mediterraneis regionibus, quæ ad mare non excurrunt, nobis dicendum est, in quibus sunt Lydia Propria, & Phrygia, & Galatia, & Lycaonia: quod non solum ex situ cis Halym constat, quem cap. I descripsimus; verum etiam ex bello Antiochi, cui Phrygia Lydia & Lycaonia ab Romanis fuere ademtæ & Eumeni donatæ: ipsi vero intra Taurum permissum fuit regnare. Polybius Legat. XXXVI, & Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX, quæ huius loci sunt, clarissime exposuerunt. Primum itaque de Lydia; deinde de ceteris singulis partibus agemus.

SECTIO I.

LYDIA siue MAEONIA.

II.

Consentiunt fere veteres, *Mæoniam*, siue *Meoniam*, & *Lydiam* esse eamdem regionem: & quos Homerus *Μήονας*, *Meonas* dixerit, ipsos esse *Lydos*. Herodotus lib. I cap. VII *βασιλεύσαντες ταύτης τῆς χώρας ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος, ἀπὸ τευ ὁ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη, ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον*

Μηίων

Μήων καλεόμενος, *qui in ea regione regnauerant, oriundi erant a Lydo, Atyis filio, a quo totus is populus cognominatus est Lydius, quum Meon antea vocaretur.* Et lib. VII cap. LXXIV οἱ δὲ Λυδοὶ, Μήονες ἐκαλεῦντο πάλαι, *Lydi olim Meones vocabantur.* Et Stephanus: Μαιονία, ἡ Λυδία, *Mæonia est Lydia.* * nam etiam per αι, *ae*, diphthongum scribitur, sicut vetustiores per η, diphthongum impropriam, & η, simplicem vocalem. Strabo lib. XIII pag. 430 τοὺς Λυδοὺς ὁ ποιητὴς καλεῖ Μήονας, οἱ δ' ὕστερον Μαίονας, *Lydos Homerus Meones vocat; posteriores, Mæones.* Aliquando tamen distinctos Meonas a Lydis fuisse vir illustris Ezech. Spanhemius obseruauit ad Callimachi Hymnum in Delum vers. 250, Meoniam propriam olim dictam superiorem Lydiam, (Pausaniæ Attic. cap. XXXV Λυδίαν τὴν ἄνω) in qua mons Tmolus, & defluens inde Pactolus amnis, ideo Μηόνιος Πακτωλὸς, *Meonius Pactolus* a Callimacho dictus: & Homerum a Tmolo duxisse Meonas Catalog. vers. 373

Οἳ καὶ Μήονας ἦγον ὑπὸ Τμώλῳ γεγαῶτας,
Qui & Meonas adduxerunt sub Tmolo natos:

Addo Dionysium periegetam, qui vers. 830

Μηονίη δ' ἐπὶ τῇσιν ἐπ' ἀντολίην τετάνυσται
Τμώλῳ ὑπ' ἠνεμόεντι,
Mæonia post has vrbes ortum versus porrecta est
Tmolo sub ventoso:

Inferiorem vero partem & ad mare vergentem Lydos incoluisse. Sic Herodotus lib. I cap. CXLII de Epheso, Colophone, Lebedo, αὗται ἐν τῇ Λυδίῃ, *hæ vero* [vrbes] *in Lydia sunt.*

III.

Sic antiquissimis temporibus fuerat, licet haud constanter, & *Meones* etiam inferiorem partem colentes adpellati fuerint, *Lydi* contra, qui tenebant superiorem: postea Ionum colonia prævalente, & *Meonum* nomine sensim oblitterato, pars illa inferior *Ionia* dicta fuit: superiori mansit nomen *Lydiæ*, idque per tempora Græcorum Romanorumque ita seruatum fuit, etiam in Notitiis Ecclesiæ atque episcopatuum. Nec vero hæc Lydia, ab Ionia distincta, est regnum Lydorum, præsertim posteriorum regum, quod vtique latius inter Halyn & mare Aegæum patebat. Darius ad Alexandrum epistola apud Curtium lib. IV cap. XI *Halys amnis, qui Lydiam terminat.* Crœsus etiam Iones, Aeoles, Dores subegit, vt Herodotus narrat lib. I cap. XXVI & XXVIII. Lydiæ autem nostræ hos terminos constituit Plinius lib. V cap. XXIX: *Lydia perfusa flexuosi amnis Mæandri recursibus super Ioniam procedit, Phrygiæ ab exortu solis vicina, ad septemtrionem Mysiæ, meridiana parte Cariam amplectens, Mæonia ante adpellata.* Ad quem modum etiam Ptolemæus finit, & Notitia episcopatuum.

IV.

Prima vrbium Lydiæ, ac præcipua, & olim sedes regum fuerunt

(O) 3 *Sardes,*

* Sic etiam Eusebius Præpar. Ev. XI cap. 2 pag. 55.

Sardes, Σάρδεις, vt plurimum plurali nomine significatæ, rarius singulari *Sardis*: sitæ sub *Tmolo* monte, ex quo *Pactolus* decurrit, qui vrbem interluit. Strabo lib. XIII pag. 430 αἱ Σάρδεις πόλις ἐςὶ μεγάλη, νεωτέρα μὲν τῶν Τρωϊκῶν, ἀρχαία δ' ὅμως, ἄκραν ἐυερκῆ ἔχουσα, βασίλειον δ' ὑπῆρξε τῶν Λυδῶν, *Sardes sunt vrbs magna, post Troiana tempora quidem condita, satis tamen antiqua, * arcem habens probe munitam, ** & regia fuit Lydorum.* Herodotus lib. I cap. CI Πακτωλὸς, ὅς σφι ψῆγμα χρυσοῦ καταφορέων ἐκ τοῦ Τμώλου, διὰ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥέει, *Pactolus, qui ramenta auri ipsis ex monte Tmolo fert, per medium forum* [vrbis Sardium] *fluit.* Plinius lib. V cap. XXIX *Lydia celebratur maxime Sardibus in latere Tmoli montis, qui antea Timolus adpellabatur.* *** Præter Strabonem, Herodotum (cuius dicto loco est αἱρέουσι Σάρδις, *Sardes capiunt*, & ἐν τῇσι Σάρδισι, *in Sardibus*) & Plinium, etiam alii pluraliter id nomen ediderunt. Xenophon lib. VII Pæd. pag. 106. ἐπὶ Σάρδεις ἦγεν ὁ Κροῖσος, *Crœsus Sardes duxit exercitum:* & mox, ἐν Σάρδεσιν, *Sardibus.* Et Polybius lib. V cap. LXXVII εἰς Σάρδεις, quod etiam sic legitur Apocalypſ. I comm. II, & Notitiis episcopatuum. Et Cicero de Senect. cap. XVII *quum Lysander Lacedæmonius venisset ad eum* [Cyrum] *Sardeis.* Et Liuius lib. XXXVII cap. XLIV *Antiochus fugiens media ferme nocte Sardes concessit.* Ouidius lib. XI Metamorph. verſ. 137

Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem.

Contra Σάρδις, *Sardis*, singulariter Ptolemæus scripsit. Et Horatius I epist. XI ineunte:

- - - - *quid Crœsi regia Sardis?*
Smyrna quid, & Colophon?

Accedit Seguini nummus, in quo ΣΑΡΔΙΣ est, nisi Ionice pluralis is numerus est, vt Herodoti lib. I cap. XCI ἐς Σάρδις, *in Sardes.* † Gentile Σαρδιανὸς, *Sardianus.* Iam laudato Seguini nummo, facie altera ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Tacitus annal. II cap. XLVII *Asperrima in Sardianos lues, plurimum in eosdem misericordiæ traxit.* An eadem quæ Homeri *Hyde*, vt videtur Plinius sensisse? negat Strabo, & Homeri versum νοθείας accusans, plane dicit οὐδεμία εὑρίσκεται Ὕδη ἐν τοῖς Λυδοῖς, *nulla inuenitur Hyda in Lydis.*

V.

Mons *Tmolus*, Τμῶλος, in cuius latere Sardes erant, †† a pluribus est memoratus. Homerus ventosum propter altitudinem dixit, vt paullo an-

* Antiquitate enim certauit cum oppidis aliis. vid. Nonni Dionyſ. XLI v. 356 p. 1072.

** De arce Sardium & priore loco arcem vrbi coniungentem vide etiam Polyb. VII c. 4.

*** Adde Epigr. Græc. libr. I c. εἰς πόλεις p. 140. Sed iam Homerus Iliad. B. extrem. Τμῶλον adpellat.

† Etiam in numiſm. Franc. de Camps p. 93 ΣΑΡΔΙΣ ΑΣΙΑΣ. ΛΥΔΙΑΣ. ΕΛΛΑΔΟΣ. Α. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. Ibidem est alius ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

†† Vid. Euripid. Bacch. v. 462.

lo ante ex versu eius cognouimus : aliis laudatus a vini feracitate. Virgilius Georg. II vers. 97

Sunt etiam Amminee vites, firmissima vina,
Tmolus & adsurgit quibus, & rex ipse Phanæus.

Ouidius lib. VI Metamorph. vers. 15

Deseruere sui nymphæ vineta Timoli.

Timoli, id est *Tmoli.* nam sic etiam tribus syllabis vocabatur. Plinius dicto loco : *Celebratur* [Lydia] *maxime Sardibus in latere Tmoli, qui antea Timolus adpellabatur, vitibus consitus.* Seneca Phœnissis vers. 602

Hinc nota Baccho Tmolus attollit iuga.

VI.

In hoc monte Tmolo fons est, ex quo *Pactolus* defluit, amnis aurifer, Πακτωλὸς Græce, adrecta media, de quo Plinius : *Lydia celebratur Sardibus in latere Tmoli montis : & ex eo profluente Pactolo * eodemque Chrysorrhoa; ac fonte Tarne.* Strabo lib. XIII pag. 430 ῥεῖ ὁ Πακτωλὸς ἀπὸ τοῦ Τμώλου, καταφέρων τὸ παλαιὸν χρυσοῦ ψῆγμα πολὺ, *fluit ex Tmolo* Pactolus, *qui olim ramenta auri deferebat multa,* vnde Crœsi diuitiæ creduntur fuisse: de sua ætate autem Strabo: νῦν δ' ἐκλέλοιπε τὸ ψῆγμα, *nunc vero defecerunt illa ramenta.* ** Interluit Sardes, indeque euolutus, non per se in mare exit, sed καταφέρεται εἰς τὸν Ἕρμον, *in Hermum defertur,* qui apud Phocæam mari Aegæo infunditur: vt supra post initium Ioniæ monstratum fuit. Multæ eius laudes apud poetas. Virgilius lib. X vers. 142

\- - - - *Pactolusque irrigat auro.* ***

Tragicus poeta in Phœnissis vers. 604

Et qua trahens opulenta Pactolus vada.
Inundat auro rura.

Et Iuuenalis sat. XIV vers. 298

Sed cuius votis modo non suffecerat aurum,
Quod Tagus & rutila voluit Pactolus arena.

nam etiam Hispaniæ idem quondam fluminibus tribuerunt. Silius Italicus lib. I vers. 234

Hic certant, Pactole, tibi Duriusque Tagusque.

A flumine nymphæ eius *Pactolides* vocantur. Ouidius Metamorphos. lib. VI vers. 16

Deseruere suas nymphæ Pactolides vndas.

VII.

In monte, vel iuxta illum, etiam oppidum fuit eiusdem nominis, *Tmolus,* quod quidam negatum iuere, conuinci autem vel solo marmore Neapolitano possunt, (quæ basis Tiberiani colossi fuit) in quo Asiæ vrbium, terræ motu concussarum & a Tiberio restitutarum, quarta numero

* Herodot. V p. 170.
** Idem dicit Tzetzes ad. Lycophr. Alex. v. 272.
*** Add. Nonnum Dionys. v. 145 seq. p. 276.

ro eſt TMOLVS, claris apicibus exſcripta. Confirmant aut illuſtrant, qui illam cladem vrbium, & ex ruinis reſtitutionem ſcripſerunt, Corn. Tacitus, Euſebius Hieronymianus, Nicephorus Calliſtus, qui omnes *Tmolum* in conlapſis oppidis numerauerunt. Iſte annali II cap. XLVII *Hierocæſaream, Myrinam, Cymen, Tmolum leuari tributis placuit:* ille in Chronico ad annum V Tiberii: *terræ motu ceciderunt Epheſus,* - - - *Philadelphia, Tmolus, Temnus,* ceteræ: hic, Nicephorus, lib. I cap. XVII de eadem clade, φιλαδέλφεια, Τμῶλος. Et Herodotus quoque non obſcure huius vrbis mentionem fecit lib. I cap. LXXXIV [vrbis Sardium τὸ ἄμηχον, inexpugnabilis pars] ἐςι πρὸς τȣ̃ Τμώλου τετραμμένον τῆς πόλιος, *obverſa eſt oppida Tmolo.* Fruſtra ergo aduerſus tot teſtes Freinshemius, V. C. ad Tacitum adlegat Strabonis ſilentium. Videtur Μεσοτίμολος, *Meſotimolus* Notitiarum eſſe, a quo Plinio quoque in Lydia ſunt *Meſotimolitæ,* quaſi in medio Timolo, qui Tmolus eſt, habitantes. Strabo vero in vertice Tmoli σκοπὴν, *ſpeculam* albi lapidis, opus Perſarum, tantummodo memorauit.

IIX.

Prope Sardes fuit *Alyattis,* qui pater Crœſi fuit, σῆμα, *ſepulcrum,* ambitu ſex ſtadiorum moles, χῶμα γῆς, *adgeſtio terræ* in lapideo fundamento: vt Herodotus deſcripſit lib. I cap. XCIII, qui addit, continuum illi moli *Gigæum lacum* eſſe, quem Strabo intra quadrageſimum ſtadium ab vrbe Sardiana poſuit. Homero quoque præcone gaudet, qui Catalogo verſ. 372, & Iliad. Υ verſ. 391 λίμνην Γυγαίην, *Gigæum lacum* nominavit. Plinius dicto loco Hyden *claram ſtagno Gygæo* dixit, ſiue *Hyde* ipſæ Sardes, ſiue aliquid eſt illis proximum.

IX.

Ab altero Tmoli latere, a Sardibus auerſo, oppidum erat *Hypæpa,* Ὕπαιπα, cuius ſitum Ouidius docet Metamorphoſ. lib. XI verſ. 150

- - - - riget arduus alto
Tmolus in adſcenſu: cliuoque extentus vtroque,
Sardibus hinc, illinc paruis finitur Hypæpis.

Exiguum oppidum fuiſſe, ex eo conſtare poteſt, quia & alibi *parua* Ouidius dixit lib. VI Metamorph. verſ. 13

Orta domo parua, paruis habitabat Hypæpis.

Strabo XIII pag. 431 Ὕπαιπα πόλις ἐςὶ καταβαίνȣσιν ἀπὸ τοῦ Τμώλου πρὸς τὸ Καΰςρȣ πεδίον, *Hypæpa ſunt oppidum, qua deſcenditur a Tmolo ad Cayſtri campum.* Ptolemæus quoque in Mæonia ſua, ſeu Lydia, habet Ὕπαιπα, *Hypæpa:* & Pauſanias lib. I Eliac. ſub finem, Lydorum, cognomine Perſicorum, peregrina ſacra ἐν Ὑπαίποις, *Hypæpis.* Plinio incolæ dicti *Hypæpeni,* lib. V cap. XXIX extremo. Nummi Iuliæ Domnæ ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ.*

X.

Quæ circumiacent metropolim Sardes, difficulter ordinantur, niſi ex

* Idem nomen eſt etiam in Gordiani nummo pag. 89 Numiſm. Franc. de Camps.

si ex dispositione Ptolemæi, quæ aliquot in Lydia locis manifesto falsa est; & itinerario quod Antonini dicitur pag. 76, vbi a Callipoli Abydum, inde per Troadem ad Pergamum, Sardes, Philadelphiam, Laodiceam hoc ordine ducitur:

Pergamum	- -	-
Germam	M. P.	XXV
Thyatira	M. P.	XXXIII
Sardeis	M. P.	XXXIII
Philadelphiam	M. P.	XXVIII
Tripolim	M. P.	XXXIII
Hierapolim	M. P.	XII
Laodiciam	M. P.	VI.

2. Expeditior res omnis foret, si tuto stare hisce numeris possemus; qui vero triplici repetitione eiusdem, nec dissimili, qui interiectus est, suspicionem prauatæ scripturæ præbent, vt vix aliud, quam ordinem fortassis, non certum modum distantiarum, exinde possimus discere.

XI.

Igitur a Sardibus in septemtrionem, Pergamum versus sunt *Thyatira*, Θυάτειρα, quem situm Strabo comprobauit lib. XIII pag. 430 dicens, euntibus Pergamo Sardes, ἐν ἀριστερᾷ Θυάτειρα, *in sinistra Thyatira* esse. Polybius Excerpt. Vales. pag. 69 ἐπὶ Θυατείρων ὥρμησε, *Thyatira versus profectus est.* Atque ita etiam in sancta Apocalypsi εἰς Θυάτειρα, cap. I comm. II, & ἐν Θυατείροις, cap. II comm. 18. Hi plurali numero. At Plinius lib. V cap. XXIX *Intus & Thyatira adluitur Lyco, Pelopia aliquando & Euhippa cognominata.* Hic forma singulari vsus est. Quis autem adluens ille *Lycus?* sane non potest esse, qui Laodiceam adluit, & apud Colossas adfunditur Mæandro: sed longe alius, nisi erratum est in nomine. Liuius quoque singulari numero lib. XXXVII cap. XLIV *Legati ab Thyatira & a Magnesia ad Sipylum ad dedendas vrbes venerunt.* Alibi idem Livius pluraliter. Lib. eodem XXXVII cap. VIII *ex hostium agro, qui circa Thyatira esset*: & cap. XXI *Inde per Thyatira Sardes rediit*: & cap. XXXVII *regia castra circa Thyatira erant.* Stephanus decidat de numero disceptationem: ἔδει θηλυκῶς· νῦν δὲ οὐδετέρως φασὶν, *oportebat genere feminino dici; sed nunc neutro effertur.* quo vsitatiorem pluralem huius nominis, quam singularem, significat. Strabo refert, κατοικίαν Μακεδόνων, *Macedonum coloniam* esse, quod eo pronius ad fidem est, quia etiam Stephanus tradit, nomen a Seleuco Nicatore habuisse. Addit Strabo: Μυσῶν ἐσχάτην τινὲς φασὶν, *quidam dicunt* [Thyatira] *esse vltimam Mysorum vrbem;* quod male Stephanus tamquam cognomen interpretatus est. Id vero exinde non incertum est, quosdam Mysiæ contribuisse, quia ad fines illorum sita sunt. Plinius vero, Ptolemæus, & Stephanus cum auctoribus Notitiarum in Lydia censuerunt. Gentile Θυατειρηνὸς, *Thyatirenus.*

renus. In nummis est ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ: * & in ipso loco (*Ak-hissar* nunc vocatur) Sponius ** lapidem descripsit, cui incisum est: Η ΚΡΑΤΙΣΤΗ ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ ΒΟΥΛΗ, *venerabilis Thyatirenorum senatus*.

XII.

Thyatiris ab occasu, ad fines Aeolidis, Ptolemæus *Hierocæsaream*, Ἱεροκαισάρειαν, opponit, a Tacito etiam memoratam, non solum in conlapsarum vrbium catalogo lib. II cap. XLVII, verum etiam lib. III annal. cap. LXII, vbi *Hierocæsarienses* dicit Romæ, quum de asylis iudicaretur, *exposuisse*, *Persicam apud se Dianam, delubrum rege Cyro dicatum*. Ab illo fano nomen sanctitatis est: quod vero prius nomen oppidi, ante quam *Cæsarea* ab nouis ornamentis diceretur, non meminimus esse proditum. Forsan tantummodo Ἀρτέμιδος ἱερὸν, *Dianæ fanum* dictum fuit, quemadmodum in eadem Lydia plura eiusmodi delubra oppidis nomina dederunt, vt Διὸς ἱερὸν, Fanum Iouis apud Ptolemæum: *Apollonoshieritæ* apud Plinium, quorum oppidum in Notitiis est Ἀπόλλωνος ἱερὸν, *Fanum Apollinis*; vtrumque ab Dianæ fano distinctum & diuersum. Mirum, præteritum a Plinio fuisse, quum vero id nominis iam sub Tiberio, quando vrbes Asiæ motu terræ quassarentur, testibus Tacito, Hieronymo, Nicephoro, qui ruinam illam scripsere, habuerit. Maior testis est nummus ille, quem ex regio thesauro Harduinus produxit, inscriptus ΙΕΡΟΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΠΕΡΣΙΚΗ, *Hierocæsarensium Persica*, intellige, Diana, vt ante paullo ex Taciti verbis cognouimus: cui nunc Pausaniam adiungimus, Eliac. I cap. XXVII dicentem: ἔστι Λυδοῖς ἐπίκλησιν Περσικοῖς ἱερὰ, ἔν τε Ἱεροκαισαρείᾳ καλουμένῃ πόλει, καὶ ἐν Ὑπαίποις, *Sunt in Lydis, cognomento Persicis, sacra* [Persica] *tam in vrbe, quæ Hierocæsarea vocatur, quam Hypæpis*. Est & alius nummus, huic persimilis ab illustri Spanhemio exhibitus pag. 897 ΙΕΡΟΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΚΟΜΑΝΩΝ, *Hierocæsarensium* [&] *Comanorum*, puta, communio siue ὁμόνοια, quæ vox in multis nummis subauditur. Nec enim alia, præter Lydiam, Hierocæsarea, iudice laudatissimo viro, huius nummi caussa quærenda est. Addo colossi basin, in qua inter vrbium nomina, a Tiberio restitutarum, postremo loco incisum legitur H - - - - - - AESAREA, id est, si supples ex Tacito detritas, HIEROCAESAREA. Episcopum sub Christianis habuit, quemadmodum in Notitia, quam Carolus a S. Paulo ex regia bibliotheca cum Geographia Sacra vulgauit, legitur ὁ Ἱεροκαισαρείας, *Hierocæsariensis* in Lydia episcopatus: quod etiam in aliis reperitur.

XIII.

Circa Thyatira etiam fuit *Campus Hyrcanus*, & in eo oppidum *Hyrcania*. Liuius lib. XXXVII cap. XXXVIII *Consul circa Thyatira regem esse ratus, continuis itineribus quinto die ad Hyrcanum campum descendit*. Strabo lib. XIII pag. 432 *Caystriano campo, qui medio loco inter mediterranea & Tmolum incidit, orientem versus conterminus est Cilbianus campus*. εἶτα

τὸ

* v. g. apud Vaillant. Sel. Numism. Franc. de Camps p. 55.

** Voyage III p. 223, 225.

τὸ Ὑρκάνιον πεδίον, Περσῶν ἐπονομασάντων, καὶ ἐποίκους ἀγαγόντων ἐκεῖθεν *deinde Hyrcanius campus est, quem sic Persæ nominauerunt a colonis ex Hyrcania eo adductis.* Et Stephanus: ἔστι καὶ Ὑρκάνιον πεδίον τῆς Λυδίας, ὡς Ἐρατοσθένης· *Est quoque Hyrcanius campus Lydiæ, vt Eratosthenes refert.* Habitatores *Hyrcani* dicti, &, quo discernentur ab Hyrcanis sub mari Caspio, *Macedones Hyrcani*, quia Hyrcani coloni Macedonicis in hoc tractu permixti erant. Plinius v cap. XXIX *Smyrnæum conuentum magna pars Aeoliæ frequentat: præterque, Macedones Hyrcani cognominati, & Magnetes a Sipylo.* Et Tacitus annal. II cap. XLVII *Temnios, Philadelphenos, Aegeatas, Apollonidenses, quique Mosteni aut Macedones Hyrcani vocantur, leuari tributis placuit.* De oppido illius campi, *Hyrcana* siue *Hyrcania*, silent veteres geographi æque vt historici: aliis ergo ex monimentis probandum defendendumque est. Iac. Sponius Itiner. pag. 446 nummum profert cum capite mulieris turrito, quod vrbium insigne est, & inscriptione ΥΡΚΑΝΙΠ: in auersa parte ΥΡΚΑΝΩΝ. Subiungit interpretationis caussa ad vocem ὑρκάνων: *par lequel il ne faut pas entendre les peuples de l'Hyrcanie proche de Perse, mais les habitans d' un lieu dans la Lydie de ce nom, a qui Stephanus ne donne pas à la verité le nom de ville, mais seulement d' une compagne,* ἔστι καὶ Ὑρκάνιον πεδίον τῆς Λυδίας: *la tête couronnée de tours, nous ensigne, qu' il y a eu là-même une ville.* In sæpe dicto colossi fundamento vrbs numero vndecima est HYRCA - - - - quod Laur. Theod. Gronouius supplet HYRCANIA. Posterioris autem ætatis scriptores vtique eius rationem habent in cladis Asiaticæ recensione, Hieronymus in Chron. *Hyrcania;* Nicephorus, prædicto loco, Ὑρκανία, cum aliis vrbium nominibus referentes.

XIV.

In eodem campo, aut prope illum, fuerunt etiam *Mosteni*, quorum oppidum Μοστηνοὶ, communi nomine, *Mosteni;* vel Μοστήνη, *Mostena.* Tacitus vicinitatem Mostenorum Hyrcanorumque ostendit. *quique*, inquit, *Mosteni aut Macedones Hyrcani vocantur.* AVT prope eosdem fuisse demonstrat, aut ita vicinos & permistos, vt ægre discernerentur, quamuis oppida distincta tenuerint. Verum nomen gentis ex nummo Gallieni, in regio Gallorum cimelio, cognoscitur, in cuius altera facie est: ΜΟΣΤΗ. ΕΠΙ ΣΤΡ. Μ. ΑΥΡ. ΖΕΥΞΙΔΟΣ. Κ. ΛΟΥ. ΤΥΛΛΙΟΥ. hoc est, Μοστηνῶν, ἐπὶ στρατηγῶν Μάρκου Αὐρηλίου Ζεύξιδος καὶ Λουκίου Τυλλίου, *Mostenorum sub prætoribus Marco Aurelio Zeuxide & Lucio Tullio.* Nec aliud oppidi nomen apud Ptolemæum est, quam Μοστηνοὶ, *Mosteni*, plurali numero, vt gentis & vrbis commune nomen fuerit. Aliis vero est femineum & singulare, Hieronymo *Mosthene:* Nicephoro, Μωστήνη: Hierocli Μυστήνη & Μοστίνα, manifesto errore, voce quæ in margine adnotata forte fuit, in textum recepta, quasi distinctarum vrbium nomina essent: in ceteris Notitiis Μουστίνη. Omnia praue. Corrigantur ex nummo ita, Μοστήνη, *Mostene* siue *Mostena*, sine adspiratione, quæ perperam Hieronymo adrepsit: cum o breui, & E longo in media. Atque ita hoc nomen

ſincere expreſſum in baſi eſt coloſſica MOSTENE, vrbs eius monimenti duodecima. Athenæus memorat lib. II cap. XII nucum genus, quas Μόςηνα κάρυα, *Moſtenas nuces* vocat; forte quod Moſtenorum ager illarum feracior fuerit, ita adpellata.

XV.

Hinc Hermo traiecto, circa quem Ptolemæus ſuam *Nacraſam*, obſcurum oppidum poſuerat, niſi Ἄκρασος, *Acraſus*, Notitiarum eſt; venimus ad *Sipylum* montem, * & ei adiacentem vrbem *Magneſiam* cum cognomine montis. Strabo lib. XIII pag. 427, poſtquam de Aegis & Temno egerat, *ſitæ ſunt,* inquit, *eæ vrbes ad montana, quæ ſupra agrum Cumanum, Phocæum & Smyrnæum iacent, per quem Hermus fluit.* Οὐκ ἄπωθεν δὲ τέτων τῶν πόλεων ἡ Μαγνησία πόλις ἐςὶν, ἡ ὑπὸ Σιπύλῳ, ἐλευθέρα ὑπὸ Ρωμαίων κεκριμένη. *Haud procul ab his oppidis eſt Magneſia, quæ ſub Sipylo dicitur, ab Romanis libera iudicata.* Appianus B. Mithridat. pag. 355 ciuitates enumerans, quibus vel in auxilii præmium, vel in ſolatium eorum, quæ paſſe fuerant, libertatem Romani conceſſerint, memorat etiam Μαγνησίαν, *Magneſiam,* non addita diſcriminis nota, vtrum illam ad Mæandrum, an hanc ſub Sipylo intelligat. Nobiliorem hanc fecerat & ipſum *Sipylum* montem victoria Romanorum & clades regis Antiochi. Liuius lib. XXXVII cap. XXXVII *Antiochus recepit ſe transgreſſus Phrygium amnem: circaque Magneſiam, quæ ad Sipylum eſt, poſuit caſtra.* Dein deſcribit munitiones caſtrorum, quæ regis vltima in illo bello fuerunt. Appianus Alexandrinus Syriacis pag. 171 Ἀντίοχος μετεςρατοπέδευσεν ἀμφὶ τὸ ὄρος τὸ Σίπυλον· τεῖχος δὲ κρατερὸν τὸ ςρατοπέδῳ περιετείχιζε, καὶ τὸν Φρύγιον ποταμὸν ἐν προβολῇ τοῖς πολεμίοις ἐτίθετο. *Antiochus tranſtulit caſtra ſua ad montem Sipylum, eaque vallo muniit, hoſtibus Phrygio amne obiecto.*

2. Sub Tiberio mota terra etiam hanc vrbem grauiter concuſſit. Quamuis enim Hieronymus & Nicephorus ſimpliciter *Magneſiam* nominarint, nec veſtigia in baſi coloſſica plus litterarum ibi fuiſſe oſtendant; tamen Tacitus clare illam cladem Magneſiæ Sipyli adſcripſit. *Aſperrima,* inquit, *in Sardianos lues plurimum in eosdem miſericordiæ traxit - - - - Magnetes a Sipylo proximi damno ac remedio habiti.* Et Strabo lib. XII extremo, καὶ νῦν τὴν Μαγνησίαν τὴν ὑπ' αὐτῷ [Σιπύλῳ] κατέβαλον σεισμοὶ, *& noſtra ætate Magneſiam, quæ ſub Sipylo eſt, deiecerunt terræ motus:* ideoque τὴν ἀνατροπὴν αὐτῦ, *ſubuerſionem* [oppidi] *Sipyli*, quæ olim tradita fuerat, non pro fabulis habendam eſſe iudicat. Non enim mons ſubuerſus, ſed oppidum eius nominis ſub monte Sipylo. Plinius lib. V cap. XXIX *Interiere intus Daphnûs & Hermeſia, & Sipylum, quod ante Tantalis vocabatur, caput Mæoniæ, vbi nunc eſt ſtagnum Sale. Obiit & Archæopolis ſubſtituta Sipylo & inde illi Colpe, & huic Lebade.*

3. Sed ad Magneſiam: cuius ciuitatis plures exſtant nummi, ſub variis cuſi principibus, Nerua, Marco, Caracalla, Gordiano, Philippo, in qui-

* Epigrammat. Græc. libr. III c. εἰς ἡρωϊδ. p. 437 τενάχη δ' ὑψιπαγὴς Σίπυλος.

quibus est ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠ. aut ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥ. quidam plene, vt ille Marci, ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥΛΟΥ, *Magnetum Sipyli.* Historici & geographi præpositionem adiiciunt AD, SVB, A. Ptolemæus, Μαγνησία πρὸς Σιπύλῳ, vt Liuius XXXVI cap. XLIV *legati ab Thyatira, & a Magnesia ad Sipylum, ad dedendas vrbes venerunt.* Plinius lib. V cap. XXIX *Magnetes a Sipylo,* perinde ac Tacitus supra: Strabonis ὑπὸ, *sub*, iam ante vidimus.

XVI.

Media via inter Pergamum & Sardes, vtrimque CCC stadiorum interuallo, secundum Strabonem lib. XIII pag. 430, est Ἀπολλωνὶς, *Apollonis,* ad dextram quodammodo euntibus a Pergamo, inclinans. Nisi me omnia fallunt, hæc illa est, quæ in colossi Tiberiani fundamento dicitur APOLLONIDEA, quod nomen Hieronymi Chronico Scaligeriano male disiunctum est *Apollonia, Dia,* quasi duæ vrbes fuissent; peius veteri editione sequenti adnexum, *Apollonia, Diahyrcania:* inepte quoque a Nicephoro disiectum, *Apollonia, Hyrcania, Dia.* Confirmat nos Cicero pro Flacco cap. XXI *abduxisti Temno Apollonidem:* quæ ipsa Strabonis forma est, Græce Ἀπολλωνίδα, ex recto Ἀπολλωνίς: nisi legendum, vna littera adiecta, *Apollonideam.* Et ibidem cap. XXIX *Cur vnus tu Apollonidenses, amantissimos populi Romani fidelissimosque socios, miseriores habes, quam aut Mithridates, aut etiam pater tuus habuerit vmquam?* & cap. XXXII *Quid? hæc Apollonidenses, occasione facta, ad Flaccum detulerunt?* & mox: *legati Apollonidenses:* item, *conuicta ab Apollonidensibus.* Et ad Quintum fratrem lib. I epist. II cap. III *misisse ad Apollonidenses, ne de bonis, quæ Octauii fuissent, deminui paterentur.* Sic Palat. codices: Lambinus *Apollonidienses.* vt Plinius lib. V cap. XXX *Apollonidienses, aliæque inhonoræ ciuitates.* In Notitiis episcopatuum est ὁ Ἀπολλωνιάδης, quasi recitus *Apolloniada,* praue: in alia, ὁ Ἀπολλωνιάδος, *Apollonias* recto: neque ita bene. Distinguunt eædem Notitiæ a *Fano Apollinis,* quod Græce dicitur Ἀπόλλωνος ἱερὸν, inter oppida Lydiæ numeratum. Vnde Plinii sunt *Apollonoshieritæ,* lib. V cap. XXIX.

XVII.

Sardibus ab ortu est *Philadelphia* siue *Philadelphea*; nam Græce est Φιλαδέλφεια. In sæpe dicta colossi basi scriptum est PHILADELPHEA. Strabo lib. XIII sub finem videtur in Mysia ponere. Μετὰ Λυδοὺς, inquit, εἰσὶ οἱ Μυσοὶ, καὶ πόλις Φιλαδέλφεια, σεισμῶν πλήρης. *Post Lydos sunt Mysi, & vrbs Philadelphea, terræ motibus obnoxia.* Sed bene res habet, & ipse ibidem Strabo dixit, *quæ in meridiem vergant, ad Taurum vsque, Phrygiæ, Lydiæ, Cariæ, Mysiæ partes,* δυσδιάκριτα εἶναι, παραπίπτοντα εἰς ἄλληλα, *difficulter discerni, & inuicem limitibus misceri.* Philadelphiam autem in Lydia locant Ptolemæus, Stephanus, & omnes Notitiæ episcopatuum. Idem Strabo lib. XII fere extremo: ἡ Κατακεκαυμένη ὑπὸ Λυδῶν καὶ Μυσῶν κατέχεται - - - ἥ τε Φιλαδέλφεια ἡ πρὸς αὐτῇ πόλις, οὐδὲ τοὺς τοίχους ἔχει πιστοὺς,

σους, *Combusta quae dicitur regio, a Lydis pariter & Mysis habitatur, iuxta quam Philadelphea, neque parietes tutos habet.* Ecclesiam antiquam habuit, vnaque est ex septem illis, quas in Asia Ioannes Apocalypsi descripsit. Nomen habet ab Attalo Philadelpho, Eumenis fratre. Stephanus: Φιλαδέλφεια πόλις Λυδίας, Ἀττάλου κτίσμα τοῦ Φιλαδέλφου, *Philadelphea vrbs Lydiae, ab Attalo Philadelpho condita.* Gentile Φιλαδελφεύς, *Philadelpheus*; & Φιλαδελφηνός, *Philadelphenus.* In nummis est prior forma ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ: posteriori vsi sunt Plinius atque Tacitus praedictis locis, vterque *Philadelphenos* eius vrbis ciues vocitantes. Ludorum solemnitate etiam insignis haec ciuitas erat. Georgius Wheler, Itinerarii pag. 525 inscriptionem adfert, qua haec inter alia plura leguntur.

ΚΟΙΝΑ ΑϹΙΑϹ ΕΝ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ.

hoc est, *communia Asiae festa* (siue solemnes conuentus atque ludi) *Philadelpheae.*

XVIII.

A Philadelphia in ortum circa Caystrum flumen Ptolemaeus posuit Διὸς ἱερόν, *Iouis fanum.* Hinc sunt Plinii *Diosbieritae* lib. v cap. XXIX extremo. Nummus Harduini, ΔΙΟϹΙΕΡΕΙΤΩΝ.

XIX.

Nec procul hinc fuit *Maeonia*, oppidum in regione huius nominis, cum qua id caue ne confundas. Sita fuit, si Plinio fides, ad radices Tmoli, sed alio ex latere ab illo, quod Sardes habet. Sic enim ille saepe dicto cap. XXIX *Sardiana nunc adpellatur ea iurisdictio. Conueniunt in eam Macedones Cadueni, Philadelpheni; & ipsi in radice Tmoli Cogamo flumini adpositi Maeonii, Tripolitani.* Oppidani Maeonii, vt Philadelpheni. In Notitia Hieroclis, & alia Episcopatuum, in Lydia est ciuitas Μεονία, *Meonia:* in alia, Μαιονία, *Maeonia.* Quos hic Plinius *Macedones Caduenos* dixit, illorum oppidum Κάδοι, *Cadi* sunt Ptolemaei, quod ipse vero in Phrygiae finibus posuit, Lydis a septemtrione. Notitiarum Κάδοι, *Cadi* oppidum sunt Phrygiae Pacatianae. Plura ergo in Phrygia dicentur.

XX.

Circa Caystrum amnem sunt *Caystriani campi:* & in ortum magis, *Cilbiani.* Strabo sub finem libri XIII τῷ δὴ Καϋστριανῷ πεδίῳ μεταξὺ πίπτοντι τῆς τε μεσογειότητος, καὶ τοῦ Τμώλου, συνεχές ἐστιν πρὸς ἕω τὸ Κιλβιανὸν πεδίον, πολύ τε καὶ συνοικούμενον εὖ, καὶ χώραν ἔχον σπουδαίαν. εἶτα τὸ Ὑρκάνιον πεδίον. *Caystriano itaque campo, qui medio loco inter mediterranea & Tmolum incidit, orientem versus conterminus est Cilbianus campus magnus & bene habitatus, agrique fertilis. Sequitur Hyrcanius campus:* de quo supra dictum est. Eustathius ad Dionysii vers. 837 ἀπὸ τοῦ Καΰστρου καλεῖται τὸ πεδίον Καΰστριον, τὸ καὶ Καϋστρηνόν· ᾧ συνεχὲς τὸ Κιλβανόν. *A Caystro nominatur Caystrius campus, qui & Caystrenus dicitur: cui continuus est Cilbanus* siue *Cilbianus.* nam excidit forte littera. *Caystrius* per se notus est, vtpote

pote patens ad flumen suum: *Cilbianus* magis indiget, vt curatius a nobis perlustretur. Ad Caystri fontes pertinet. Plinius lib. v cap. XXIX *Ephesus adluitur Caystro, in Cilbianis iugis orto, multosque amnes deferente, & stagnum Pegaseum, quod Phyrites amnis expellit.* Ibidem, post paullo distinguit *Cilbianos* populos *in superiores*, qui iugis montium Cilbianorum fuere propinquiores: & *inferiores*, in campis & demissioribus locis habitantes. *Ephesum*, inquit, *alterum lumen Asiæ, remotiores conueniunt, Cæsarienses, Metropolitæ, Cilbiani inferiores & superiores: Mysomacedones, Mastaurenses.* Sic bene interpunxit Harduinus. Vulgaris lectio Mysomacedones in superiores inferioresque diuisit, id quod nummus Iuliæ Domnæ, quo expressum ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ ΤΩΝ ΑΝΩ, *Cilbianorum superiorum*, refutatur. Alius, sub Caracalla percussus, hanc epigraphen habet: ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ ΝΙΚΑΕΩΝ, ad inferiores ab Harduino refertur, cui oppidum illorum *Nicopolis* fuisse videtur, quam Notitia episcopatuum non in Asia prouincia, vt ipse dicit, sed in Phrygia Salutari, parte prouinciæ Romanorum proconsularis, posuit.

XXI.

Vltra Philadelphiam est *Tripolis* ad Mæandrum, quam Cariæ primam vrbem recenset Ptolemæus: etiam Stephanus in Caria ponit: Notitiæ vero episcopatuum & prouinciarum in Lydia. Et Plinius in expositione Lydiæ: *Philadelpheni, & ipsi in radice Tmoli Cogamo flumini adpositi Meonii, Tripolitani: iidem, & Antoniopolitæ Mæandro adluuntur.* Si de incisione dubitas, an ad Tripolin etiam Mæander pertineat; summus vir Ezech. Spanhemius pag. 888 nummo firmat inscripto ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ ΜΑΙΑΝΔΡ. *Tripolitarum Mæandri*, siue *ad Mæandrum.* Episcopalem fuisse iam dictum, quum ad Notitias prouocabamus; in quibus est ὁ Τριπόλεως: Hierocli, qui vrbes simpliciter nominat, in Lydiæ eparchia sub consulari, Τρίπολις, *Tripolis*, loco tertio.

XXII.

Australem partem Lydiæ, citerioremque ad Mæandrum, aut prope illum, *Tralles* tenent atque *Nysa*, quibus Ptolemæus etiam *Metropolim* adiecit. Ex his *Tralles* nobilissimæ, frequentius plurali numero, quam singulari dictæ. *Trallis* singulariter est Plinii, Ptolemæi, Stephani: ceteri multitudinis numero Τράλλεις, *Tralles.* Strabo lib. XIV pag. 446 Μετὰ Μαγνησίαν ἡ ἐπὶ Τράλλεις ἐςὶν ὁδός· ἐν ἀριςερᾷ τὴν Μεσωγίδα ἔχουσιν, ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὁδῷ καὶ ἐν δεξιᾷ τὸ Μαιάνδρου πεδίον. *Post Magnesiam* [Mæandri] *via Tralles ferens, ad læuam habet Mesogidem montem, a dextra Mæandri campum.* Laudat deinde a situ, qui natura vndique sit munitus: deinde a frequentia & opibus. συνοικεῖται δὲ καλῶς εἴ τις ἄλλη τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ εὐπόρων ἀνθρώπων, *si qua alia ciuitas Asiæ, hæc frequens est, ab opulentis viris habitata.* Cicero etiam pluratiuo numero, lib. III epist. v. ad Appium: *Tralles veni a. d.* VI *Kalend. Sextiles.* Et lib. v epist. XIV ad Atticum: *has* [literas] *dedi Trallibus.* Et pro Flacco cap. XXIX *Verum esto: negotiari libet.*

bet. cur non Pergami? Smyrnæ? Trallibus? Cæsar lib. III B. Civ. cap. CV *Trallibus in templo Victoriæ, vbi Cæsaris statuam consecrauerant, palma per eos dies inter coagmenta lapidum ex pauimento exstitisse ostendebatur.* Repetit eadem Valerius Max. lib. I cap. VI, & *Trallibus* quoque contigisse demonstrat. Et Liuius lib. XXXVII cap. XLV *Sub idem fere tempus & ab Trallibus & a Magnesia, quæ super Mæandrum est, & ab Epheso, legati ad dedendas vrbes venerunt.* Polybius, Legat. XXXVI, Eumeni Romanos, victo Antiocho, dedisse dicit Λυκαονίαν, Μιλυάδα, Λυδίαν, Τράλλεις, Ἔφεσον, Τελμισσόν quæ Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX vertit, *Lycaoniam, & Milyada, & Lydiam, & nominatim vrbes, Tralles, atque Ephesum, & Telmissum.* Et Iuuenalis sat. III vers. 70

Hic Andro, ille Samo; hic Trallibus aut Alabandis.

2. De situ lis est. Stephanus, Τράλλις πόλις Λυδίας πρὸς τῷ Μαιάνδρῳ ποταμῷ, *Trallis vrbs Lydiæ ad Mæandrum fluuium.* De Mæandro dubites an adluerit, quia Strabo positionem curatius describens, etiam τὰ κύκλῳ, *quæ in circuitu,* fluminis nullam mentionem fecit: quin potius viam, quæ a Magnesia Tralles ferat, campum Mæandri, id est non mediocre spatium, a dextra habere dicit, quod inter flumen sit & viam. Nihilominus chorographum falsi accusare abstinemus, si πρὸς illius interpreteris *prope,* quia Whelerus pag. 288 nummum profert, qui signum fluminis habet cum litteris ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ, quod argumento sit, flumini vrbem memorabili adpositam esse, vel prope illud sitam; quod haud aliud quam Mæandri potest esse. Addit doctissimus peregrinator, etiam clarissimi Smithii adiutus testimonio, ruinas vrbis huius conspici *sur vne montagne, qui est a vne demie lieuë du Meandre sur le chemin de Laodicée a Ephese,* quæ cum Strabone conueniunt, qui etiam in editiore loco, tamquam in *trapezio,* vt ait, posuit. Et quia *vne demie lieuë,* dimidia leuca abest a flumine, omnino potest vrbibus, ad flumen illud sitis, adnumerari.

3. Amœnitatem loci cetera nomina, seu cognomina ostendunt. Plinius sæpe indicato lib. V cap. XXIX *Trallis, eadem Euanthia, & Seleucia, & Antiochia dicta.* Stephanus: ἡ πρότερον λεγομένη Ἄνθεια, διὰ τὸ πολλὰ ἄνθη ἐκεῖ πεφυκέναι, *prius dicta est Antheia, quod multi flores ibi nascerentur.* Ceteris Plinii nominibus ornamenta ab regibus data significantur. Stephanus addit nomen Ευρυμνὰ, quod suspectum Berkelio, videtur Εὐμενία, *Eumenia* legendum, quia vrbs Eumeni ab Romanis fuit dono data: & alibi (in Χάραξ) ipsum nomen Χάραξ, *Charax:* quod situm vrbis a Strabone descriptum, & τὰ κύκλῳ ἱκανῶς ἐυερκῆ, *circuitum bene munitum* confirmat.

4. Gentile Stephano vnum Τραλλιανὸς, *Trallianus.* Sic in nummis pluribus ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ, & Strabo dicto loco, Τραλλιανῶν πόλις, *Trallianorum vrbs.* Tacitus annal. IV cap. LV *Hypæpeni Trallianique Laodicenis & Magnetibus simul tramissi, vt parum validi:* ideoque templo Tiberii, de quo disceptabatur, minus digni.

XXIII.

XXIII.

Nysa vrbs vicina Trallibus, sub *Mesogide* monte. Strabo lib. XIV pag. 447 Νύσα ἵδρυται πρὸς τῇ Μεσωγίδι, τοπλέον τῷ ὄρει προσανακεκλιμένη, *Nysa sita est ad Mesogidem, maiorem partem monti acclinata.* Adiicit, quasi δίπολιν, *duplicem vrbem* esse, conualle & torrente alueo diremtam. Ptolemæus Νύσσα, *Nyssa*, scripsit duplici, & in Caria posuit: etiam Plinius in Caria: *Nysa, Tralles, eadem Euanthia*, quæ coniunctio vicinitatem arguit. Itidem Stephanus in Caria censuit, & sparsis locis alia eius nomina significauit, *Pythopolim, Antiochiam, Athymbram.* Postremo loco, seu in voce Ἀθύμβρα dicit, sitam esse πρὸς Μαιάνδρῳ, *ad* vel *prope* Mæandrum. In Caria autem scribunt, quia quidam vltra Mæandri ripam fines Cariæ protendunt: verius autem in veteri Lydia fuit, quam amnis ille terminabat, præsertim mare versus. Ante laudatus Whelerus cum Smithio dicit esse *vn petit village enuiron a trois heures de distance de Trallis.* Addit nummum, quem huc refert, inscriptum ΝΥΣΕΩΝ: in aliis nummis ΝΥΣΑΕΩΝ, quia secundum Stephanum gentile est varium Νυσεύς, Νυσαεύς, & Νυσαῖος. Strabo pag. 446 Πυθόδωρος ἀνὴρ Νυσαεύς, *Pythodorus Nysæ natus*, Pompeii amicus, cuius filia *Pythodoris* in Ponto postea regnauit.

XXIV.

In via inter Tralles & Nysam pagus est *Acharaca*, in quo Πλουτώνιον, *Plutonium*, & ναὸς Πλούτωνος, *Plutonis templum*: & *Charonium antrum*, vbi ex somnis curationes morborum petebantur. Triginta a Nysa stadiis locus est Λειμὼν, id est *Pratum*, vbi conuentus agebatur: quem putabant Homeri λειμῶνα Ἄσιον, *Asium pratum* esse, inter Mæandrum atque Caystrum. Hæc ex Strabone pag. 447. Adde de *Charoneio*, quæ idem sub finem libri XII scripsit, plura in illo Asiæ tractu Χαρώνεια, *Charonea*, esse, τό τε ἐν Ἱερᾷ πόλει, καὶ τὸ ἐν Ἀχαράκοις τῆς Νυσαΐδος, καὶ τὸ περὶ Μαγνησίαν καὶ Μυοῦντα, *vnum Hierapoli, aliud ad Nysææ regionis Acharaca, itidemque ad Magnesiam & Myuntem.*

XXV.

Supersunt nonnulla obscuriora, aut quorum sedes est incertior. Stephanus in Μητρόπολις ait, τρίτη, Λυδίας, *tertia huius nominis est Lydiæ.* Hæc illa *Metropolis* est, quam Ptolemæus inter Colophonem & Prienen circa Caystrum posuit, itidemque in Lydiis numerauit, earumque fecit vltimam.

2. *Aegara* Ptolemæi incognita aliis: nisi forte Αἰγαῖα siue Αἰγαῖαι, *Aegææ*, Aeolidis est, eædem quæ Αἰγαὶ Strabonis: de quibus supra in fine Aeolidis actum fuit.

3. Nec notior *Iuliagordus*, Ἰουλιάγορδος, Ptolemæi, quam inter Hermum amnem & Sipylum montem ponit: haud dubie Γόρδος vel Γόρδοι, *Gordus, Gordi*, Notitiarum in Lydia, cum *Iuliæ* adsumto cognomine. Hierocles Γόρδος, *Gordus*: ceteræ Notitiæ, ὁ Γόρδων, *Gordorum* episcopatus. Socrates lib. VII cap. XXXVI ἀπὸ Γόρδου τῆς Λυδίας, *a Gordo Lydiæ* episcopum in Proconnesum translatum dicit.

XXVI.

Plinii *Antoniopolitæ* Mæandro adluuntur: qui sint, ignotum, aut incertum.

tum. Eiusdem *Hermocapelitæ* lib. v cap. xxx videntur etiam ad Lydiam pertinere, quia in Notitiis Lydiæ oppidi nomen est Ἑρμοκαπηλία, *Hermocapelia:* sed vbi eius positio sit, nusquam, quod sciam, proditum est. *Polychalandus* episcopalis vrbs Epiphanio, qui Hæresi LXXIII pag. 874 memorat Phœbum quemdam, ἐπίσκοπον Πολυχάνδυ τῆς Λυδίας, *episcopum Polychandi in Lydia.* In tribus Notitiis Lydiæ est ὁ Βαλάνδυ, *Balandi* episcopus, quæ vox autem nimis ab illa videtur abesse.

XXVII.

Mastaura & *Briula* seu *Briulla* addenda sunt. In Notitiis, quod mirandum, inter Asiæ & Lyciæ episcopatus ὁ Μαςαύρων, *Mastaurorum* qui est, refertur; nam plurale *Mastaura:* at Stephanus, Μάςαυρα πόλις Λυδίας, *Mastaura vrbs Lydiæ.* Et Plinius lib. v cap. xxix extremo: *Mysomacedones, Mastaurenses, Briullitæ, Hypæpeni, Diosbieritæ,* atque ita cum Lydis coniuncti. Strabo lib. xiv pag. 447 clarius illustrat. Post Nysæ Lydiæ explicationem scripsit: *Circumiacent trans* (πέραν) *Mæandrum memorabiles* κατοικίαι, siue *vici, Coscinia & Orthosia;* ἐντὸς δὲ Βρίυλα, Μάςαυρα, Ἀχάρακα, καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐν τῷ ὄρει τὰ Ἀρόματα, *citra vero* [fluuium] *Briula, Mastaura, Acharaca, & supra vrbem* [Nysam] *in monte Aromata.* Intra ergo Mæandrum circa Tralles atque Nysam *Mastaura* fuerunt, e regione Orthosiæ in Caria explicatæ. Et hæc *Mastaura* in prouincia Asiæ Notitiæ habent: altera earumdem, puto in Lyciam errore esse intrusa, quia in Notitia Hieroclis tantum in prouincia Asia sunt Μάςαυρα, *Mastaura;* in Lycia, nulla.

XXVIII.

Briula, Βρίυλα, apud Strabonem legendum est, quod Plinii *Briullitæ,* siue vt in MSS. est, *Briulitæ* probant, & Notitiarum in prouincia Asia ὁ Βριύλων, *Briulorum* episcopus. Iam dicta ciuilis Notitia, Hierocli tributa, habet in eadem prouincia Πρίυλλα, *Priulla,* quod in prima littera corrigendum est. *Acharaca* supra vidimus.

XXIX.

Aromata, o breui, Strabone ipso monitore, generosi vini prouentus commendauit, quod inde etiam cognominatur. Strabo dicto loco: Ἄριςος Μεσωγίτης οἶνος ὁ Ἀρομεὺς, *optimum de vinis Mesogiticis Aromense.* Forte scribendum *Aromatense,* Ἀρωματεὺς, quia loci nomen pluratiuum eidem Straboni est.

XXX.

Montana illa vini feracia, quæ circa Nysam sunt, dicuntur mons *Mesogis,* ἡ Μεσωγὶς, vti recto casu apud Strabonem est lib. xiv pag. 438. ἥ τε Μεσωγὶς, inquit, καὶ ὁ Τμῶλος, καὶ ἡ κατακεκαυμένη διαφόρως χρηςοινῦσιν, *Et Mesogis, & Tmolus, & Combusta regio excellunt generoso vino.* Et pag. 447 ὑπερβᾶσι Τμῶλον τὸ ὄρος καὶ τὴν Μεσωγίδα, *superantibus Tmolum montem & Mesogidem.* Stephanus geminata littera: Μεσσωγὶς ὄρος Λυδίας, *Messogis mons Lydiæ.* Ptolemæus hoc tractu montem locauit, qui vocatur Μισήτις, *Misetis,* quod corruptum ex Μεσωγὶς, *Mesogis,* videtur. De vino *Mesogita,* Μεσωγίτῃ, iam modo ex Strabone dictum est.

SETCIO

SECTIO II.

PHRYGIA.

XXXI.

Phryges vt antiquissima gens intra Taurum & Halyn; ita etiam maximæ facile & amplissimæ possessionis fuit. Plinius lib. v cap. XXXII *Phrygia Troadi superiecta populisque a promontorio Lecto ad flumen Etheleum prædictis, septemtrionali sui parte Galatiæ contermina: meridiana Lycaoniæ, Pisidiæ, Mygdoniæque: ab oriente Cappadociam attingit.* Nec vero Plinius omnem Phrygiam comprehendit, quia Hellespontiacam, quæ Troadis pars maior erat, non penitus exponit; neque Mygdoniam, quæ Stephano μοῖρα φρυγίας τῆς μεγάλης, *pars Phrygiæ Magnæ* est; licet Epicteto Strabonis, quam attingit, forte rectius possis adscribere. Lapsus enim est Plinius, quum in australi termino Phrygiæ constituendo Mygdoniam hanc cum Lycaonia Pisidiaque coniungit, qui ipse antea cap. XXX *Mygdones* ad superiora loca reduxerat. Sane Strabo lib. XII pag. 395 μύγδοναι, *Mygdones*, in iis populis numerat, qui Olympum Mysorum montem circumcoluerunt. Turbatus igitur est ordo Plinii, vel ab ipso negligentius tractatus, vel prauatus a describentibus.

XXXII.

Duplex autem *Phrygia* est veteribus, *Maior* & *Minor*, quas ideo Liuius. lib. XXXVII cap. LIV in Rhodiorum oratione, & cap. LVI in senatus consulto *Phrygiam vtramque* vocat, & lib. XXXVIII cap. XXXIX eas nominatim interpretatur. De iis, quæ Romani, Antiocho ademta, Eumeni dono dederunt, *Adiecerunt*, inquit, *in Asia Phrygiam vtramque; alteram ad Hellespontum; Maiorem alteram vocant.* Strabo & Ptolemæus alteram quoque τὴν μεγάλην φρυγίαν, *Magnam Phrygiam* nominant; in alterius adpellatione corruptus Ptolemæus, rursus μεγάλην vocans, quæ μικρὰ *minor* seu *parua* dicenda erat: Strabo varius est, Minorem nunc *Hellespontiacam* dicens, nunc Ἐπίκτητον, *Epictetum* Phrygiam, id est adquisitam, quæ duo nomina aliquando distinguere videtur, aliquando pro iisdem habere: aliquando Epictetum Magnæ attribuere. Libro II pag. 89 *Regio intra Halyn quæ dicitur, continet* - - - - - Βιθυνὰς, καὶ Μυσὰς, καὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ λεγομένην φρυγίαν, ἧς ἐστὶ καὶ ἡ Τρωάς - - - - - ἐν τῇ μεσογαίᾳ τήν τε φρυγίαν, ἧς ἐστι μέρος ἥτε τῶν Γαλλογραικῶν λεγομένη Γαλατία, καὶ ἡ Ἐπίκτητος, καὶ Λυκάονες καὶ Λυδοί· *Bithynos, Mæsos, & Phrygiam quæ super Hellesponto est, cuius & Troas est.* - - - - *In mediterraneis autem eam Phrygiam, cuius pars Gallogræcorum ita dicta Galatia est, & Epictetus, & Lycaones, & Lydi.* Hic Strabo nimis extendit Magnam Phrygiam, vt Lydos quoque & Lycaones complectatur, quos ceteri a Phrygibus discernunt, vt supra Plinium discreuisse vidimus. De Gallogræcis verum est partem Phrygiæ occupasse. Epictetum, quam Strabo hic Magnæ adiudicauit Phrygiæ, alibi cum Minore comprehendit, seu ea quæ ad Hellespontum est. Libro enim XII pag. 374

ὁ ποταμὸς Γάλλος, ἐκ Μόδρων τὰς ἀρχὰς ἔχων, τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίας· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ αὐτὴ τῇ Ἐπικτήτῳ, *Gallus fluuius oritur apud Modra in Phrygia, quæ ad Hellespontum est. Hæc ipsa est, quæ Epictetus dicitur.* Et eodem libro pag. 388 τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίας, - - - ἣν οἱ μὲν πρότερον ἐκάλουν μικρὰν Φρυγίαν, ἐκεῖνοι δ' Ἐπίκτητον ὠνόμασαν, *Phrygiæ super Hellesponto, quam priores Minorem vocauerunt, hi vero* [Attalici] *Epictetum.* Et ibidem pag. 393 Φρυγία ἡ μὲν καλεῖται μεγάλη, ἧς ὁ Μίδας ἐβασίλευσε, καὶ ἧς μέρος οἱ Γαλάται κατέσχον· ἡ δὲ μικρὰ, ἡ ἐφ' Ἑλλησπόντῳ, καὶ ἡ περὶ τὸν Ὄλυμπον, ἡ καὶ Ἐπίκτητος λεγομένη. *Phrygia alia vocatur Magna, cuius rex fuit Midas, & cuius partem Galatæ occuparunt : Alia Parua, quæ Hellesponto imminet, & circa Olympum est, atque etiam Epictetus dicitur.*

XXXIII.

Ex quibus adparet, Paruam seu Minorem duas partes habuisse; vnam, quæ Hellesponto erat propior, ab illo etiam denominata: alteram, quæ sub Bithynia circa Olympum, remotior ab Hellesponto, antea sub Prusiæ ditione, post κατὰ συμβάσεις, *ex pacto* concessa, Attalis siue Eumeni, ab his ἐπικτητὸς, *adquisita* fuit adpellata, vnde proprium deinde nomen factum Phrygiæ *Epicteti.* Est ergo *Epictetus*, laxe sumta, eadem quæ Minor: strictim, ab Hellesponti Phrygia distincta, & Olympo, monti Mysiæ ad Bithynorum fines subiecta.

XXXIV.

Eustathius ad Dionysii vers. 810 τρεῖς Φρυγίας, *tres Phrygias* distinguit, *Magnam*, Midæ regnum, vsque Pisidiam: δευτέρα δὲ ἑτέρα Φρυγία ἡ μικρὰ, ἡ ἐν Ἑλλησπόντῳ καὶ περὶ Ὄλυμπον· καὶ τρίτη ἡ λεγομένη Ἐπίκτητος. *altera Phrygia est Minor, quæ ad Hellespontum & circa Olympum: & tertia, quæ dicitur Epictetos*, in cuius vrbibus nominandis ad Strabonis auctoritatem prouocat. Non mala hæc tripartita distinctio, quia Epictetus Strabonis ab Hellesponto longius remota est, quamquam in eo falsus Eustathius videtur, quod, quæ sub Olympo monte est, cum Hellespontia coniungit, ab Epicteto separat, quum tamen, secundum Strabonem, quæ sub Olympo est & Epictetus sint eadem: id quod ex oppidis elucet, quæ suæ adsignat Epicteto Phrygiæ.

XXXV.

Sub finem enim lib. XII p. 396 ita Strabo Epictetum Phrygiam distribuit: τῆς δ' Ἐπικτήτου Φρυγίας Ἀζανοί τέ εἰσι, καὶ Νακόλεια, καὶ Κοτυάειον, καὶ Μιδάειον καὶ Δορύλαιον, καὶ Κάδοι, *Epicteti Phrygiæ sunt* [hæc oppida:] *Azani, Nacolea, Cotaeium, Midaium, Dorylæum, & Cadi.* Sed hæc oppida Ptolemæus in Phrygia Magna numerauit. Inde videlicet est, quod minus ipse sibi Strabo constare videatur, quia situs eiusmodi est, vt Maiori Phrygiæ conveniat magis, quam oræ Hellesponti, ideoque lib. II Maiori etiam attribuit. Quia vero pars noua erat, & pacto adquisita, cum Minore alibi & Hellespontia coniunxit: a quo vero satis longo interuallo diremta est. Non ergo errant, qui *tres Phrygias* cum Eustathio constituunt, *Epicteto* separatam partem adsignantes, quæ vero ita dicatur sub Olympo esse, aut iuxta

iuxta illum montem, vt nequaquam ſit illi contigua (Myſi enim propius accedunt ex hoc latere) ſed e regione illius poſt interuallum poſita: nec tota, ſed ex parte forſan circa Dorylæum. Quod vero de Helleſponti Phrygia in Troiano regno, cuius illa fuerat, ſatis ſupra actum fuit; iam de Epicteto proprie dicta incipiemus enarrare.

PHRYGIA EPICTETOS.

XXXVI.

Non eſt quod mireris, lector, nos *Phrygiæ Minoris*, Græce μικρᾶς, nullam habere rationem. Habemus vtique, & iam habuimus, referendo veterum diuiſiones, quibus quod non eadem, neque recentibus eſt Phrygia Minor, ſed aliis ſola illa, quæ ad Helleſpontum eſt, Troianus olim ager aut regnum, aut pars regni: aliis Epictetum, quæ procul inde in ortum ſita eſt, includit; Helleſponti partem, tamquam ſupra explicatam nunc prætermittimus: quæ reliqua eſt *Epictetos propria*, (nam laxe aliquando dicta Helleſponti etiam partem comprehendit) iam vnice explicamus, & titulo etiam præſcripſimus. Situm autem & numerum oppidorum quia, Strabone docente, modo cognouimus; ſola oppidorum in hac parte nobis ſupereſt explicatio.

XXXVII.

Prima vrbium, a Strabone memoratarum in Epicteto, ſunt Ἀζανοὶ, *Azani*, plurali forma: vnde regio dicta Ἀζανῖτις, *Azanitis*: ex qua Rhyndacus fluuius oritur. Strabo ibidem pag. 396 δι᾽ ὧν χωρίων Ῥυνδακὸς ῥεῖ ποταμὸς, τὰς ἀρχὰς ἔχων ἐκ τῆς Ἀζανίτιδος, *Per has regiones delabitur Rhyndacus fluuius, ortus ex Azanitide.* Oppidi nomen Ptolemæo, ſi ſanus eſt locus, Αἰζανὶς, *Aezanis* dictum: ſed ex eo clarum eſt, mendo hanc vocem non carere, quia integriorem poſteriores conſeruauerunt. Stephanus: Ἀζανοὶ, Φρυγίας πόλις, *Azani, Phrygiæ oppidum.* Notitia Leonis, & altera regiæ Gallorum bibliothecæ ὁ Ἀζάνων, *Azanorum epiſcopatus.* Hierocles, Ἀζανοί. Gentile Ἀζανῖται, *Azanitæ*, teſte Stephano.

XXXVIII.

Deinde, Strabonis ordine, eſt *Nacolea*, Νακόλεια, vti etiam vocem hanc diphthongo Ptolemæus, & Zoſimus, & Leo in Notitia ſcripſerunt: Stephanus & Hierocles Νακολία, *Nacolia.* Leo & Suidas etiam cum ω, O magno: ceteri, breui. Addit Suidas: εὕρηται καὶ οὐδετέρως τὰ Νακώλεια, *inuenitur etiam neutro genere plurali Nacolea, orum.* Ad hanc vrbem Procopius tyrannus a Valente oppreſſus eſt. Ammianus Marcellinus lib. XXVI cap. XXVII *Qua ſucceſſus alacritate Valens caſtra promouit ad Phrygiam, & prope Nacoliam collatis manibus partium dux in ancipiti Agilo rem excurſu prodidit repentino. - - - Hoc præter ſpem omnium viſo Procopius, ſalutis intercluſo ſuffugio, verſus in pedes circumiectorum nemorum ſecreta & montium petebat.* Et Zoſimus lib. IV cap. VIII de eadem re: ὁ δὲ μετὰ τὴν ταῖς Σάρδεσιν ἐπιδημήσας, κἀκεῖθεν ἐπὶ Φρυγίαν ἐλάσας, εὑρὼν δὲ τὸν Προκόπιον ἐν Νακολείᾳ τῇ πόλει. *Is* [Valens] *poſt victoriam Sardes ingreſſus, & in-*

& inde profectus in Phrygiam in oppido Nacolia Procopio potitus est. Et Idatius Chronico sub Valentiniano & Valente: *Ipso anno idem hostis publicus & prædo intra Phrygiam Salutarem & in Nacoliensium campis ab augusto Valente oppressus atque exstinctus est.* Memoratur idem a Socrate lib. IV cap. V, cui vrbis nomen est Νακώλεια: & Sozomeno lib. IV cap. VIII, apud quem est Νακόλεια, *Nacolea,* o breui.

XXXIX.

Sequitur *Cotyaeium*, Κοτυάειον, vt Strabo, Ptolemæus & Stephanus scribunt: *Cotyaium,* vt Plinius lib. V cap. XXXII. Socrates quoque, vt Strabo, lib. IV cap. XXVIII ὁ Κοτυαείς, *Cotyaeii* episcopus. Non ergo caussa satis est, quod ordo alphabeti ita postulet, vt Berkelius Κοτιάειον vbique scribendum censeat, quia non semel litterarum ordo apud Stephanum turbatus est, cuius hic etiam in MSS. & olim excusis est Κοτυάειον cum *y*, littera Pythagorica. Eustathius corrupte Καττυεύειον, pro Κοτυάειον, in Dionys. vers. 810.

XL.

Post hanc Strabo ponit *Midaium*, Μιδάϊον, quod Ptolemæi est Μιδάειον, *Midaeium:* quæ etiam Dionis, loco mox ostendendo, & Stephani scriptura est: Plinius autem, vt Strabo *Midaion.* Hierocles Μεδάϊον, *Medaium:* Notitiæ episcopatuum, ὁ τῦ Μηδαίου, *Medæi episcopus;* vtrumque praue. Dio Cassius lib. XLIX pag. 403 refert, Sextum Pompeium, Magni filium, ab Octauiano victum fugatumque, in hoc oppido a Titio Furnioque, Antonii ducibus, captum, & postea iussu Antonii interfectum esse. ἔν τε, inquit, Μιδαείω τῆς Φρυγίας κατέλαβον, καὶ περιΣχόντες ἐζώγρησαν, *in Phrygiæ oppido Midaeio deprehenderunt, viuumque in potestatem redegerunt.*

XLI.

Succedit *Dorylæum*, Δορύλαιον Strabonis: Δορύλειον, *Doryleium* Ptolemæi: Δορυλάειον, *Dorylaeium* Stephani. Eustathius dicto loco omnes hos scribendi modos repetit, dicitque κατὰ τὴν ὀρθογραφικὴν τέχνην, *secundum artem orthographicam* scribendum esse Δορύλλειον, *Dorylleium.* Gentile *Dorylæus.* Plinius lib. V cap. XXIX *Eucarpeni, Dorylæi, Midæi.* Et latina forma *Dorylensis.* Cicero pro Flacco cap. XVII *Venio nunc ad Dorylensium testimonium.*

XLII.

Tandem *Cadi,* Κάδοι, a Strabone ad Phrygiam Epictetum adiunguntur. Dubitare posses, an oppidum fuerit. Dixit enim *Azani, Nacolea, Cotyaeium, Midaion, & Dorylæum* πόλεις, *vrbes;* καὶ Κάδοι, *& Cadi.* Quod vero Plinius inde Caduenos ducit, quasi *Cadienos;* & Κάδοι, *Cadi* in Phrygia oppidum Hierocli est; ac ipse Ptolemæus in oppidis Mæoniæ numerauit; minus dubitare licet, eius nominis oppidum in Phrygiæ, Lydiæ & Mysiæ confinio quondam fuisse. In *confinio* dixi, quia Strabo & ecclesiastici in Phrygia ponunt: Ptolemæus in Mæonia, id est Lydia: addit Strabo,

Strabo, Myſiæ quosdam tribuere. τὰς καὶ Κάδους, inquit, ἔνιοι τῆς Μυσίας φασὶν, *& Cados quidam dicunt in Myſia ſitos eſſe:* quos Stephanus ſequutus eſt, Κάδοι πόλις Μυσίας, *Cadi oppidum Myſiæ.* Notitiæ epiſcopatuum in Pacatiana Phrygia ὁ Ἀκάδων habent in vulgatis libris: ſed Harduinus ad Plinii *Caduenos*, emendauit ex Quiniſexto concilio ὁ Κάδων. Eſt enim in ſubſcriptione: Philippus epiſcopus πόλεως Κάδων τῆς Πακατιανῆς. An in nummis etiam vrbs memoretur, lis eſt. Patinus pag. 169 in illo Domitiæ Domitiani legit ΚΑΛΟΗΝΩΝ, contra Harduinus ΚΑΔΟΗΝΩΝ, quia Caloë, quo refert ille, non vrbs, ſed lacus ſit Lydiæ, ipſa palus Gygæa ſecundum Strabonem: Holſtenius etiam ad Geogr. Sacr. pag. 140 ΚΑΔΟΗΝΩΝ legit, & ad vrbem *Cados* refert.

PHRYGIA MAGNA.

XLIII.

Phrygia Magna, ἡ Μεγάλη Φρυγία, nobis non ea eſt, quam Ptolemæus definit, comprehendens etiam Epicteton iam explicatam: ſed vt Strabo diſtinguit, ſine Epicteto, & quibusdam oppidis gentibusque eius tractum atque limites deſcribit lib. XII pag. 397. Ὑπὲρ τῆς Ἐπικτήτου πρὸς νότον ἐστὶν ἡ μεγάλη Φρυγία λιποῦσα ἐν ἀριστερᾷ Πισσινοῦντα - - - - - ἐν δεξιᾷ δὲ Μαίονας καὶ Λυδοὺς καὶ Κᾶρας, ἐν ᾗ ἐστὶν ἥτε παρώρειος λεγομένη Φρυγία, καὶ ἡ πρὸς Πισιδίαν καὶ τὰ περὶ Ἀμόριον καὶ Εὐμενίαν καὶ Σύνναδα· εἶτα Ἀπάμεια Κιβωτὸς λεγομένη, καὶ Λαοδίκεια, αἵπερ εἰσὶ μέγισται τῶν κατὰ τὴν Φρυγίαν πόλεων. *Supra Epictetum, meridiem verſus, eſt Phrygia Magna, Peſſinunte ad ſiniſtram relicta; - - - - ad dextram Mæonibus, Lydis & Caribus. In hac eſt etiam Paroeia Phrygia,* id eſt Montana *dicta, & quæ ad Piſidiam eſt, & regio circa Amorium Eumeniamque, & Synnada: deinde Apamea cognomento Cibotos, & Laodicea, quæ ſunt maximæ vrbium Phrygiarum.* Quæ has vrbes circumiacent, oppida minora ſunt, e quibus etiam recenſet potiora. Quod vero ſitum ex Ptolemæi poſitione debemus petere, quum pauca de eo aliunde nobis conſtent; eius ordine & ratione a ſeptemtrione incipiemus, & in meridiem progrediemur.

XLIV.

Prima igitur eſt Ptolemæi Σύναος, *Synaos.* Hæc autem non eſt Strabonis Σαναὸς, *Sanaus*, quam ille cum auſtralibus coniungit, Aphrodiſiade, Coloſſis, Themiſonio, ceteris, vt adeo *Sanaus* Strabonis & Hieroclis ſit potius Ptolemæi Σανὶς, *Sanis*, quam *Synaos* eiusdem. Qui vero alius, præter Ptolemæum, *Synaum* memorauerit, nobis non ſuccurrit.

XLV.

In auſtrum ſubiacet *Ancyra*, Ptolemæi Ἄγκυρα Φρυγίας, *Ancyra Phrygiæ:* Strabonis Ἄγκυρα τῆς Ἀβασίτιδος, *Ancyra Abaſitidis* regionis, ab oppido forſan *Abaſa* vel *Abaſo* dictæ, lib. XII ſub finem: in Notitia epiſcopatuum ὁ Ἀγκυροσυνσοῦ, praue, quod legunt & emendant Ἀγκύρας Συνάου, *Ancyræ Synai*, propter vicinitatem. Plinius lib. V cap. vlt. *Oppida ibi*

[in

[in Phrygia] *celeberrima, Ancyra, Andria, Celænæ,* cetera. Stephanus male confundit cum Ancyra Gallogræciæ. *

XLVI.

A Synao Ptolemæi in ortum procedentibus occurrit eiusdem *Tricomia,* Τρικωμία, locus aliunde vix aut minime notus: & vlterius *Amorium,* Αμόριον, circa Sangarium amnem. Præter Ptolemæum memorat etiam Strabo dicto loco τὰ περὶ Αμόριον, *regionem circa Amorium,* & quidem in Phrygiæ vrbibus maioris. Notitia episcopatuum in Galatia Secunda, ὁ τῦ Αμορίυ, *Amorii* episcopatus: nam in finibus est Galatiæ: in Notitia ecclesiæ altera, quæ Leonis augusti nomen præfert, o magno, ὁ τῦ Αμωρίυ scriptum est: in Peutingeriana Tabula *Amurium.*

XLVII.

Hinc in austrum ordinatim sibi succedunt *Abrostola, Prymnesia, Docimæum.* Prima, *Abrostola,* Αϐρόςολα, parum cognita. Ptolemæus habet, & Tabula Peutingeriana, in qua etiam scriptum *Abrostola,* XXIII millibus ab Amurio. In Notitia episcopatuum est Phrygiæ Salutaris ὁ Αϐροκλῶν, *Abroclensis,* ignoto nomine, quod nescio an scripturæ compendio ex Αϐροςόλων prauatum sit.

XLVIII.

Altera, huic subiacens vrbs, est *Prymnesia,* Πρυμνησία Ptolemæi: in iam dicta Notitia ὁ τῦ Προμισῦ, corrupte: in Hieroclis Notitia eiusdem provinciæ Πρύμνησος, *Prymnesus.*

XLIX.

Tertium oppidum, magis in austrum vergens, *Docimæum,* Δοκίμαιον, vt Ptolemæus scripsit: Stephano Δοκίμειον, *Docimêum:* aliis sine diphthongo, Hierocli Δοκίμιον, *Docimium:* Straboni Δοκιμία κώμη, *Docimia, vicus,* prope Synnada: Stephano autem πόλις Φρυγίας, *oppidum Phrygiæ:* in Peutingeriana *Docymeum,* XXXII millibus ab Synnadis, spatio satis longo; nec minori apud Ptolemæum: Strabo autem propinquius videtur posuisse lib. XII pag. 397. Σύνναδα, inquit, ἐςιν ὐ μεγάλη πόλις. πρόκειται δ' αὐτῆ ἐλαιόφυτον πεδίον, ὅσον ἑξήκοντα ςαδίων· ἐπέκεινα δ' ἐςὶ Δοκιμία κώμη, καὶ τὸ λατόμιον τῦ Συνναδικῦ λίθυ. ὕτω μὲν Ρωμαῖοι καλῦσιν· οἱ δ' ἐπιχώριοι Δοκιμίτην καὶ Δοκιμαίαν, *Synnada sunt non magnum oppidum, cui campus oleis consitus præiacet,* LX *circiter stadiorum: ab altera parte est Docimia pagus, & lapicidina Synnadici lapidis. sic enim Romani vocant: incolæ autem Docimiten & Docimæam.* Quum itaque idem marmor *Docimæum* vocetur & *Synnadicum:* liquido adparet, non posse loca illa magno spatio esse seiuncta. Et quia nec Ptolemæus, neque Peutingerianæ auctor quidquam Synnadis & Docimæo interposuerunt; non potest alia Strabonis Docimia, aliud Docimæum Ptolemæi, siue Tabulæ Docymeum esse. Idem marmor *metallum Docimenum* dicitur lege IX & XI Cod. Theod. de indulgentiis debitorum. vtrobique coniungitur cum Pro-

* Circa hoc opidum erat opidum *Blaudus,* teste Strabone XII pag. 851 edit. Almel. Ei tribuit numum Vaillant. in num. Francisci de Camps pag. 99.

Proconnensi & Troadensi. Proconnesi autem *marmor* laudatur, non fusile metallum: quod Strabo prædictis verbis illustrat, cui λίθος, *lapis* est, quod apud Docimiam eruitur.

L.

Synnada, Σύνναδα, iam ex parte, Strabone auctore, descripta sunt, πόλις ἡ μεγάλη, *non magna vrbs*; vicina Docimiæ siue Docimeo. Marmor etiam *Synnadicum* laudatum fuit eiusdem testimonio Strabonis. Est vtriusque numeri: maxime ac sæpius pluratiui. Strabo itidem ante dictis verbis: περὶ Εὐμενίαν καὶ Σύνναδα, *circa Eumeniam & Synnada*. Atque ita etiam Ptolemæus & Stephanus, Σύνναδα, id est τὰ Σύνναδα, *hæc Synnada*. Liuius lib. XLV cap. XXXIV *iamque Synnada peruenerant*. Et mox: *Romani ducem Gallorum Synnadis allocuti*. Atque sic etiam posteriores. Notitia ecclesiæ, ὁ Συνάδων, *Synadorum episcopatus*: & Tzetzes ad Hesiodum pag. 71 ἐκ Συνάδων, *e Synadis*: Eusebius Hist. eccl. lib. VI cap. XIX ἐν Συνάδοις: nisi quod hi male N simplici scripserunt, quod duplicandum erat, quia a συνναίειν, hoc est συνοικεῖν, *cohabitare* est, docente Stephano, quod Græci coloni cohabitarunt cum Phrygibus. Scripturam confirmat & coloniam illustrat egregius nummus Caracallæ, inscriptus CYNNAΔΕΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ ΙΩΝΩΝ, quem Henr. Valesius ad dictum Eusebii locum interpretatur, laudante & adprobante illustri Spanhemio pag. 883. Alios nummos præbet Harduinus, itidem signatos CYNNAΔΕΩΝ, duplicato elemento. Et in Marm. Arundell. pag. 93 ΚΕΙΟΝΑΣ ΣΥΝΝΑΔΙΟΥΣ, *columnas Synnadias*. Singularis forma Σιννὰς, άδος, *Synnas*, adis, est. Martialis lib. IX epigram. LXXVI

De marmore omni, quod Carystos inuenit,
Quod Phrygia Synnas, Afra quod Nomas mittit.

Et Prudentius adv. Symmachum lib. II vers. 246

Et quæ saxa Paros secat, & quæ Punica rupes,
Quæ viridis Lacedæmon habet, maculosaque Synnas.

Et Statius lib. I Siluar. carm. V vers. 36

Sola nitet flauis Nomadum decisa metallis
Purpura, sola cauo Phrygiæ quam Synnados antro
Ipse cruentauit maculis lucentibus Atys.

Idem lib. II carm. II vers. 87

Synnade quod mœsta Phrygiæ fodere secures
Per Cybeles lugentis agros.

2. Ex quibus simul intelligitur, diuitem vrbem marmore fuisse, eoque maculoso, id est candido, rubris interstinctionibus variato, vt Salmasius in Plin. Exerc. p. 394 interpretatur. Plinius lib. XXXV cap. I *vt purpura distingueretur* [lapis] *Synnadicus*.

3. Sed ad generis formam in nomine reuertamur. In Peutingeriana Tabula: *a Synnade*, vt Papinius. Sed alia etiam forma superest, *Synnada*, singularis & feminea. Plinius lib. V cap. XXIX *Alter conuentus a Synnada accipit nomen*: nisi *Synnade* legendum est. Si conuentum habuit ad ius petendum, vtique non fuit vrbs exigua aut contemnenda, licet non fuerit amplissima,

ſima, vt aliæ in Phrygia maiores: atque ita Strabonis verba, πόλις ὀ μεγάλη, *vrbs non magna,* ſunt intelligenda. Neque enim Romani iuriſdictionem vrbibus aliis, quam celebrioribus, tribuebant. Imitati poſteriores ſunt vrbem *Synnada* caput Phrygiæ Salutaris conſtituentes, & eccleſiæ in illa provincia facientes eam metropolim.

LI.

Circa Synnada ab ortu ſunt, ad Galatiæ fines, Ptolemæi *Melitara*, Μελίταρα; & *Iuliopolis*, Ιυλιόπολις, vtraque obſcura & incognita, niſi quod Plinius in Cibyratico conuentu etiam *Iulienſes* numerat: notior autem Iuliopolis ad Bithyniam pertinet.

LII.

Ab occaſu Synnadis Ptolemæi poſitione obiacet *Eucarpia*, Ευκαρπία, quam Strabo in mediocribus ponit, & cum *Peltis, Tabeis, Lyſiade* coniungit. In Notitia epiſcopatuum Phrygiæ Salutaris eſt vndecimus ὁ Ευκαρπίας, *Eucarpienſis*: quem proxime inſequitur ὁ Λυσιάδος, *Lyſiadis* epiſcopatus.

LIII.

Lyſias autem, iam etiam a Strabone memorata, & a Plinio lib. v cap. xxix, cui *Lyſias oppidum* eſt; ratione ſitus a Ptolemæo Eucarpiæ ad ſeptemtrionem opponitur, nullo interiecto oppido: & vlterius *Tribanta*, Τρίβαντα & *Docela*, Δόκελα, quæ neſcio an Διοκλία, *Dioclia* Hieroclis ſit. Dubium me facit, quod *Docela* in ſeptemtrione poſita: *Dioclia* in auſtrum magis videatur vergere, iis coniuncta, quæ ſpectant prouinciæ meridiem.

LIV.

Inde paullo occaſum verſus Ptolemæi *Conna* eſt, Κόννα, quæ Notitiæ Κόνη, *Cone* videtur, aut Hieroclis Κονιόπολις, *Coniopolis*: quæ etiam ſitu differunt, *Cone* in Salutari; *Coniopolis* in Pacatiana. Inter Synnada & Apameam Peutingeriana Tabula habet *Euforbium*, ſiue *Euphorbium*, vnde Plinio *Euphorbeni* ſunt lib. v cap. xxix.

LV.

Ab Eucarpia in meridiem eſt Ptolemæi Δροῦζον, *Druzum* ſiue *Druſum*: dein *Eumenia*, Ευμενία, ab Eumene conditore nominata. Eutropius lib. iv cap. ii *Auxilio fuit Romanis in ea pugna* [aduerſus Antiochum] *Eumenes, Attali regis frater, qui Eumeniam in Phrygia condidit.* Strabo lib. xii pag. 397 τὰ περὶ Αμόριον καὶ Ευμενίαν, quæ Latine vertuntur, *regio circa Amorium Eumeniamque,* quæ ſi Ptolemæum ſequemur, diuiſo ſenſu intelligantur, *& regio circa Amorium, &* [alia] *regio circa Eumeniam:* nam longo ille interuallo hæc oppida ſeiunxit. Plinius lib. v cap. xxix *Eſt Eumenia Cludro flumini adpoſita.* Cayſtro an Mæandro hoc flumen infundatur, ignotum eſt. In Notitia eccleſiæ ὁ Ευμενείας, *Eumeneiæ* (diphthongo ſcriptum eſt) epiſcopus memoratur: at in Hieroclis Notitia eſt ſine diphthongo Ευμενία. Hinc poſſeſſiuum *Eumeneticus.* Plinius lib. v cap. xxix *Eumenetica regio.*

LVI.

Prope Eumeniam, itidem auſtrum verſus, poſita Ptolemæi *Tiberiopolis*, Τιβεριόπολις, quam Notitia etiam in epiſcopatibus Pacatianæ Phrygiæ ſecun-

ſecundo loco recenſet. Socrates lib. VII Hiſt. eccleſ. cap. XLVI ἐν Τιβεριȣ πόλει τῆς φρυγίας, *Tiberiopoli Phrygiæ.*

LVII.

Inde in auſtrum paullo *Acmonia* recedit, Ἀκμωνία, quæ Hieroclis Notitia eſt Ἀκμῶνα, *Acmona*, corrupte forſan: in Peutingeriana Tabula, *Agmonia*. Gentile *Acmonenſis* apud Ciceronem, & ipſa Acmonia *ciuitas Acmonenſis*. Pro Flacco cap. XV *Adgrediar iam ad ſingulas ciuitates: ex quibus ſit ſine nobis prima ciuitas Acmonenſis. Citat præco voce maxima legatos Acmonenſes. - - - exſtant Acmonenſium litteræ. - - - laudationem, quam nos ab Acmonenſibus Flacco datam proferebamus, falſam eſſe dicebat.* Et Plinius lib. V cap. XXIX *Ex hoc conuentu* [Apameno] *deceat nominare Metropolitas, Dionyſopolitas, Euphorbenos, Acmonenſes, Peltenos, Silbianos.*

LVIII.

Propiora Mæandro, Ptolemæi ordine, ſunt Βλαύανδρος, *Blæandrus*; & *Stectorium* vt vetus interpres, & Agathodæmon in Tabula vocat; in Græco iam legitur ἴςόριον, *Iſtorium*. De *Blæandro* ſiue *Bleandro* nihil nouimus aliunde, quam quod Chalcedonenſi concilio epiſcopus *Bleandri* ſubſcripſit.

2. *Stectorium* quin nomen genuinum ſit, non eſt quod dubitemus, quia Notitia Leonis in Salutari Phrygia eſt ὁ Στεκτορίȣ, *Stectorienſis epiſcopus*, cuius etiam in Chalcedonenſi concilio mentio habetur: &, quod Holſtenius ad Car. de S. Paulo pag. 144 refert, in Ptolemæi codice MS. Barberino Στεκτόριον legitur, vbi in vulgatis eſt ἴςόριον.

LIX.

Circa Mæandrum ſunt Phrygiæ, vt aduerſo flumine cum Ptolemæo ab occaſu in ortum regrediamur, prima *Laodicea*, cognomine Λαοδίκεια ἐπὶ Λύκω, *Laodicea ſuper Lyco* flumine, vt Ptolemæus vocat, quamquam is Cariæ illam, non Phrygiæ, adſcribit: Strabo autem lib. XII ſub finem ſcripſit *Apameam* & *Laodiceam* eſſe μεγίςας τῶν κατὰ τὴν φρυγίαν πόλεων, *maximas vrbium Phrygiæ*: eamdemque poſt paullo tradit τὴν πρὸς τῷ Λύκῳ Λαοδίκειαν λέγεσθαι, *ad Lycum ſitam Laodiceam vocitari.* Deſcribit ibidem αὔξησιν, *incrementum* eius, quod ſua ipſius & patrum memoria habuerit; nam antea μικρὰ, *exigua* exſtiterat. Plinius lib. V cap. XXIX *celeberrima vrbe Laodicea. Impoſita eſt Lyco flumini, latera adluentibus Aſopo & Capro, adpellata prius Dioſpolis, dein Rhoas.* Stephanus, qui propter confinia Lydiæ tribuit, nominis noui docet originem: ἑτέρα Λυδίας, Ἀντιόχȣ κτίσμα τȣ͂ παιδὸς τῆς Στρατονίκης· τῇ γὰρ γυναικὶ αὐτȣ͂ ὄνομα Λαοδίκη, *Altera* [ex celebribus Laodicea] *eſt Lydiæ, opus Antiochi, Stratonicæ filii, cuius vxor Laodice adpellabatur.* Altera dicitur, ad diſcrimen celeberrimæ in Syria ad mare, cui nomen fuit a Laodice, matre Seleuci. Sacra eius eſt memoria, quippe in ſeptem illis ciuitatibus fuit, quas diuino ſpiritu Ioannes in apocalypſi vel monuit vel caſtigavit. Etiam Paulus laudauit eccleſiam eius, Coloſſ. II comm. 1, & cap. IV comm. 13, 15, 16. Et Cicero eam memorauit, lib. II epiſt. XVII, & lib. III epiſt. V. Vtroque loco deſcripſit tamquam inſignem vrbem & emporium, vbi pecunia permutaretur: & lib. V epiſt. XX vocat *Laodicenſem ciuitatem.*

Tacitus quoque lib. XIV cap. XXVII laudauit. *Eodem*, inquit, *anno ex illustribus Asiæ vrbibus Laodicea tremore terræ prolapsa, nullo a nobis remedio, propriis opibus reualuit.* Gentile in nummis perquam multis ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ; vide Harduinum: etiam vrbis nomen fluminibus suis distinctum in Commodi nummo, ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ ΛΥΚΟC ΚΑΠΡΟC. Et gentile Latinum ex Græco formatum, *Laodicenus*. Tacitus annal. IV cap. LV *Hypæpeni Trallianique Laodicenis & Magnetibus simul tramissi.* Quamquam vero ad Lycum vrbs sita est, tamen ad Mæandri regionem referimus, quia non procul inde Mæandro Lycus adfunditur.

LX.

Lycus autem non exiguus amnis est, sed *ποταμὸς εὐμεγέθης, iustæ magnitudinis fluuius*, vt Strabo sub finem lib. XII tradit; qui apud Colossas in Mæandrum exit. Ortus supra Laodiceam ex monte *Cadmo, ὑπὸ γῆν ῥυεὶς, εἶτ' ἀνακύψας, mergitur aliquando & emergit.* Plinius lib. II cap. CIII *Subeunt terras rursusque redduntur Lycus in Asia, Erasinus in Argolica, Tigris in Mesopotamia.* Curtius lib. III cap. I Lycum cum Marsya confundit, quasi vnus fluuius sit, aliter aliterque adpellatus, quod falsum esse Strabo & Plinius euincunt. Adi & Salmasium in Solin. pag. 582.

LXI.

Alter amnis Κάπρος, *Caper* siue *Caprus*, qui adluit Laodiceam, præter Plinii antea productum testimonium, ex Strabonis verbis dicto loco clarus est: *ἐνταῦθα καὶ ὁ Κάπρος, καὶ ὁ Λύκος συμβάλλει τῷ Μαιάνδρῳ, Ibidem & Caprus & Lycus in Mæandrum incidunt.* Liquidiorem facit nummus Commodi paullo ante ostensus, (cuius nitidam figuram exhibet & explicat vir doctissimus Andr. Morellius Speciminis Tabula XII) cum Laodiciæ nomine, & genio, duo eius flumina nominatim referens ΛΥΚΟC, ΚΑΠΡΟC.

LXII.

Tertius fluuius, Plinii *Asopus*, itidem Laodiceam adluens, minus est perspicuus.

LXIII.

Ad idem flumen Lycum sita etiam vrbs *Colossæ*, Κολοσσαὶ, ad cuius ciues apostolica exstat epistola. Strabo lib. XII sub finem: *Apamea cognomine Cibotos, & Laodicea sunt maximæ Phrygiarum vrbium.* περίκειται δὲ ταύταις πολίσματα, Ἀφροδισιὰς, Κολοσσαὶ, Θεμισώνιον, Σαναὸς, Μητρόπολις, Ἀπολλωνιάς· *His circumsita sunt oppida Aphrodisias, Colossæ, Themisonium, Sanaus, Metropolis, Apollonias.* Herodotus situm propius demonstrat lib. VII cap. XXX Prætergressus vrbem Phrygiæ Anauam, *ἀπίκετο ἐς Κολοσσὰς, πόλιν μεγάλην Φρυγίης, ἐν τῇ Λύκος ποταμὸς ἐς χάσμα γῆς ἐσβάλλων ἀφανίζεται· ἔπειτα διὰ σταδίων ὡς μάλιστά κη πέντε ἀναφαινόμενος ἐκδιδοῖ καὶ οὗτος ἐς τὸν Μαίανδρον, peruenit Colossas, Phrygiæ oppidum eximium, vbi Lycus amnis hiatum terræ subit, deinde fere post quinque stadia emergens, elabitur & ipse in Mæandrum.* Summatim vt dicam, prope exitum Lyci in Mæandrum sitæ erant Colossæ, vrbs haud exigua. Memorauit etiam Xenophon lib. I Expedit. Cyri post initium: *Sardibus mouit: inde per Lydiam castris tribus, parasangis* XXII *venit ad*

ad Mæandrum fluuium: τῦτον διαβὰς ἐξελάυνει διὰ φρυγίας ςαθμὸν ἕνα, παρασάγγας ὀκτὼ εἰς Κολοσσάς πόλιν οἰκεμένην, εὐδαίμονα καὶ μεγάλην. *Hoc amne traiecto per Phrygiam castris vnis, parasangis octo, venit Coloseas vrbem celebrem, magnam & opulentam.* * Et Plinius lib. v cap. vltimo: *Oppida* [Phrygiæ] *Ancyra, Andria, Celænæ, Colossæ, Carina, Cotyaion.* Carolus de S. Paulo Geograph. S. pag. 241 in Pacatiana: *Colossa Straboni* lib. XII. *vulgo Chone.* Ad quæ verba Holstenius pag. 141, COLOSSA. *Colassa, vnde Colassenses, ad quos exstat S. Pauli epistola, quorum nomen postea corruptum fuit in Colossenses, quasi a Colosso fuisset deductum. Codex Græcus admirandæ vetustatis in bibliotheca Vaticana* LXX *Interpp. & alius codex paruulus* ΚΟΛΑCCΕΙC *recte scribunt, & sic in vulgatis omnino reponi debuisset.* ** Non est in Notitia ecclesiæ, quam idem Carolus ex Regio codice edidit cum Geographia sua, repetiitque Iacobus Goarus Codini editor: vtique vero reperitur in Dispositione orientalis imperii ex MS. Vaticano edita, & Hierocli tributa, qua inter Pacatianæ vrbes legitur sexta Κολάσαι, *Colasæ*, itidem prima vocali in medio, quod cum Holstenii obseruatione congruit. Gentile apud Strabonem dicto loco Κολοσσηνὸς, *Colossenus.* οἱ Κολοσσηνοὶ, inquit, πλησίον οἰκῦντες, *Colosseni prope* [Laodiceam] *habitant.*

LXIV.

Sequitur superiori flumine, Ptolemæo duce, *Hierapolis*, de qua Stephanus: Ἱεράπολις μεταξὺ φρυγίας καὶ Λυδίας πόλις, θερμῶν ὑδάτων πολλῶν πλήθυσα, ἀπὸ τῦ ἱερὰ πολλὰ ἔχειν, *Hierapolis inter Phrygiam & Lydiam sita vrbs, aquis calidis abundans, a multitudine templorum sic adpellata.* Quod inter Phrygiam Lydiamque dicit positam, in eo dissentiunt ceteri plerique. Ptolemæus enim & Notitia ecclesiæ in Phrygia habent; & Plinius *Hierapolitas* cum Laodicenis in Cibyratico Phrygiæ conuentu scribit: & Vitruuius thermas illius laudans lib. VIII cap. III, *Hierapoli Phrygiæ*, inquit, *efferuet aquæ calidæ multitudo, ex qua circum hortos & vineas fossis ductis immittitur.* Apuleius de Mundo cap. IV *vidi* & ipse apud *Hierapolim Phrygiæ.* Aristoteles, quem ille expressit, ἐν φρυγίᾳ, generatim. Et Photius cod. CXLII, ex Isidori Vita, pag. 560 ἐν Ἱεραπόλει τῆς φρυγίας, *Hierapoli Phrygiæ.* Non ergo dubitemus, quin Phrygiæ fuerit Hierapolis. Mæandro adpositam fuisse, antiqua lapidis inscriptione, ab Holstenio ad Stephanum producta, facile probatur, ΜΕΝΑΝΔΡΟC ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΗC ΠΡΟC ΜΑΙΑΝΔΡΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ, hoc est, *Menander Hierapoli ad Mæandrum oriundus.* Nominis originem modo Stephanus monstrauit, *multitudinem sacrorum.* Sed cui deo præcipue deuota hæc ciuitas fuerit, incertum est: nummi varias figu-

* Sed agnosce fortunæ vicissitudinem. Orosius VII c. 7 *In Asia tres vrbes, hoc est, Laodicea, Hierapolis, Colossæ terræ motu conciderunt* (sub Nerone.)

** Πρὸς τὺς Κολασσαεῖς γράφων. Clemens Alexandrinus Stromat. V pag. 576 c, & Stromat. VI pag. 645 d, τοῖς Κολασσαεῦσι. Editio N. T. Basileensis per Nic. Brylingerum anno 1553, quæ in fronte, *collatis non paucis venerandæ fidei exemplaribus, accuratissima lima facta esse* dicitur, Κολασσαεῖς nominat *Colassenses.* Ac Nou. Test. Syriacum ܩܘܠܣܣܝܐ habet & ܩܘܠܣܝܐ

Adde Monumenta Ingenior. tom. IV pag. 262, 263.

ras referunt Apollinis, Dianæ Ephesiæ, Aesculapii, Hygeiæ siue Salutis: & Plinius lib. II cap. XCIII etiam Deæ Magnæ mentionem fecit. Aquas calidas & salubres etiam Strabo, præter Vitruuium Stephanumque, laudauit lib. XIII sub finem: ἀντικρὺ Λαοδικείας Ἱεράπολις, ὅπου τὰ θερμὰ ὕδατα καὶ τὸ Πλουτώνιον, ἄμφω παραδοξολογίαν τινὰ ἔχοντα, *ex aduerso Laodiceæ est Hierapolis, vbi aquæ calidæ & Plutonium sunt; vtraque res admiranda.* Plutonium, quod lib. XII extremo Χαρώνειον ἐν Ἱερᾷ πόλει, *Charonêum in Hierapoli* dixit, licet distinguat alibi, vt in *Nysa* Lydiæ monstratum est. Plinius interpres sit iam dicto loco: *Spiracula vocant, alii Charoneas scrobes, mortiferum spiritum exhalantes.* Apuleius itidem prædicto loco: *Vidi & ipse apud Hierapolim Phrygiæ non adeo ardui montis vicinum latus natiui oris hiatu reseratum, & tenuis, neque editæ marginis ambitu circumdatum, siue illa, vt poetæ volunt, Ditis spiracula dicenda sunt, seu mortiferos anhelitus eos credi prior ratio est. Proxima quæque animalia, & in aluum prona atque proiecta venenati spiritus contagione corripiunt, & vertice circumacta interimunt.* Eadem refert ex Dione Xiphilinus in Traiano, quem pestiferum locum dicit esse ἐν Ἱεραπόλει τῆς Ἀσίας, *apud Hierapolim Asiæ.* Refert etiam Photius cod. CXLII ex Isidori Vita, ἐν Ἱεραπόλει τῆς Φρυγίας ἱερὸν ἦν Ἀπόλλωνος, ὑπὸ δὲ τὸν ναὸν καταβάσιον ὑπέκειτο θανασίμους ἀναπνοὰς παρεχόμενον, *Hierapoli in Phrygia templum esse Apollinis, & sub illo lacum seu foueam, mortiferas præbentem exhalationes*, vt nullum animal sine periculo, & ne volando quidem pertransire possit. Sed satis de spiraculo illo. Vrbis etiam mentio in sacris est scripturis Coloss. IV. 13, ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν Ἱεραπόλει, id est *Hierapolitarum*, vt Plinius supra dixit, siue *Hierapolitanorum.* In nummis est ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ.

LXV.

Ante dictum nobis ordinem si sequimur, trans Mæandrum est *Cibyra*, Κίβυρα, nobilis ciuitas, quam μεγάλην, *magnam* Strabo lib. XIII extremo dixit. Post Antiocheam ad Mæandrum, quam in Caria exposuimus, πρὸς νότον ἡ Κίβυρά ἐστιν ἡ μεγάλη, *in meridiem versus sita est Cibyra magna:* a qua Romani conuentum iurisdictionis denominauerunt. Quo situ factum, vt quidam in Caria censuerint, etiam Notitia episcopatuum. Phrygiæ vero vindicamus auctoritate Plinii & Ptolemæi; hic Κίβυῤῥα scripsit in Phrygia: ille lib. V cap. XXIX ineunte: *Mediterraneas iurisdictiones indicasse conueniat. Vna adpellatur Cibyratica. Ipsum oppidum Phrygiæ. Conueniunt eo XXV ciuitates celeberrima vrbe Laodicea.* Et alio tempore Laodiceæ Cibyraticus conuentus fuit habitus. Cicero lib. V ad Attic. epist. vltima: *Quo die has litteras dedi, forum institueram agere Laodiceæ Cibyraticum.* Et motu terræ hæc vrbs Tiberii temporibus quassata fuit & labefacta. Tacitus annali IV cap. XIII *Facta auctore eo senatus consulta, vt ciuitati Cibyraticæ apud Asiam, Aegirensi apud Achaiam, motu terræ labefactis, subueniretur remissione tributi in triennium.* Ideo colossi Tiberiani basi, quæ Neapoli superest, inter restitutas ciuitates Asiæ numero septima est CIBYRA, * qua scriptura refu-

* Sic scribit etiam Polybius de virtut. p. 1450.

refutatur Ptolemæi duplicatio Κίϐυῤῥα, *Cibyrra:* etiam ex nummis id confirmatur, præferentibus ΚΙΒΥΡΑΤΩΝ, *Cibyratarum*, quod gentile est etiam Latinorum. Cicero Verrina VI cap. XIII *Cibyratæ sunt fratres quidam, Tlepolemus & Hiero. - - - Hosce opinor Cibyræ, quum in suspicionem venissent suis ciuibus, fanum expilasse Apollinis, veritos pœnam iudicii ac legis, domo profugisse.* His Strabo extremo lib. XIII quatuor linguas tribuit, Pisidiam, Solymorum, Græcam atque Lydiam. Possessiuum *Cibyraticus*, vt *forum Cibyraticum*, Cic. V Attic. ep. XXI: *iurisdictio Cibyratica*, Plin. V cap. XXIX pr.

LXVI.

In eo tractu est etiam *Themisonium*, Θεμισώνιον Ptolemæi. Strabo quoque lib. XII pag. 397 Κολοσσαὶ, Θεμισώνιον, Σαναὸς, *Colossæ, Themisonium, Sanaus.* Hieroclis Notitia imperii orientalis in Pacatiana, Θεμοσόνιος, prauatis litteris. A quo in austrum plura obscuriora oppida vsque ad Lyciam in Phrygia numerantur, *Sanis*, de qua supra in *Sanaus* dictum: *Sala, Phylacævm*, & *Gazena*, Γάζηνα Græce, terminus Phrygiæ ad Lyciam.

LXVII.

In occasum ab hisce fuerunt *Carura*, Κάρυρα, Strabonis lib. XII extremo, quam vrbem ipse ὅριον τῆς Φρυγίας καὶ Καρίας, *terminum inter Phrygiam Cariamque* dixit. Idem lib. XIV pag. 456 situm propius ostendit ita ab Epheso iter in orientem definiens: ἐπὶ μὲν τὰ Κάρυρα τῆς Καρίας ὅριον πρὸς τὴν Φρυγίαν διὰ Μαγνησίας, καὶ Τραλλέων, Νύσης, Αντιοχείας ὁδὸς ἑπτακοσίων τεττεράκοντα σαδίων, *Ad Carura, qui Cariæ limes ad Phrygiam est, per Magnesiam, Tralles, Nysam, Antiocheam via* [ab Epheso] *est* IↃCCXL *stadiorum.* Augustana Peutingeri Tabula

Antiochie. *Carura* XX *Laudicium Pylicum.*

quod vltimum nomen corruptum est ex *Laodicea epi Lycum*, id est ἐπὶ Λύκῳ fluuio; vt bene Holstenius ad Stephanum Adnotationibus coniecit.

LXVIII.

Inter hoc oppidum & Laodiceam fuit ἱερὸν Μηνὸς Κάρυ καλούμενον, *fanum*, vt Latinus interpres vertit, *Mensis Cari*, si modo μηνὸς adpellatiuum, non proprium est. Strabonis ætate fuit ibi διδασκαλεῖον Ηροφίλειον ἰατρῶν μέγα, *magna schola medicorum sectæ Herophileæ.* Vide lib. XII extrem.

LXIX.

A limite ad Mæandrum regressis ordine Ptolemæi occurrit *Diocæsarea*, cuius nominis vrbem in Phrygia quis alius præter Ptolemæum memorauerit, ignotum est. Quamobrem Salmasio in Solin. pag. 582 *Diocæsarea* hæc videtur ipsa *Laodicea* esse, vna vrbe a Ptolemæo in duas ex nominibus diuersis diuisa & distracta. Quod enim, tamquam Iouis monitu condita, fuit etiam *Diospolis* dicta, & Polemo sub Augusto ornamenta addidit, id Plinio, hoc Strabone testante; credibile plane Salmasio videtur, in Augusti honorem Polemonem ex Diospoli fecisse nomen *Diocæsaream.* Lucas Holstenius autem in Ortel. pag. 69 eius nomen putat Κερετάπαν, ab Hierocle in Pacatiana Phrygia positam, fuisse, quia in Commodi nummo sit ΔΙΟ-

ΚΑΙϹΑΡΕΩΝ ΚΕΡΕΤΑΠΕΩΝ: nisi forsan concordia & fœdus duarum civitatum significatur.

LXX.

Proxima est *Apamea*, insignis vrbs, * cognomine *Cibotos*, secundum Agathodæmonis tabulam reductior a Mæandro: Tiberii autem nummo, ΑΠΑΜΕΊΑΣ ΠΡΟΣ ΜΑΙΑΝΔΡΟΝ, *Apameæ ad Mæandrum* inscripto, eidem propinqua. Ptolemæo est Ἀπάμεια Κιβωτὸς, *Apamea Cibotos*, o breui: at Strabo sub finem libri XII Ἀπάμεια ἡ Κιβωτὸς, longo o editionibus Aldi, Henrici Petri, Xylandri, Casauboni. Nummorum illustratores variant: ὁ πάνυ Spanhemius, ΑΠΑΜΕΩΝ ΜΑΡϹΥΑϹ ΚΙΒΟΤΟϹ. at Harduinus Hadriani nummum sic exscripsit, ΑΠΑΜΕΩΝ ΚΙΒΩΤΟϹ ΜΑΡϹΥΑϹ. Placet o mega Salmasio, vt Κιβωτὸς, *arca* vrbs dicta fuerit, quia emporium erat & quasi mercium arca & receptaculum. Hanc enim & Laodiceam dicit Strabo *μεγίστας τῶν κατὰ Φρυγίαν πόλεων*, *maximas Phrygiarum ciuitatum esse*; & Apameam quidem *ἐμπορεῖον μέγα τῆς ἰδίως λεγομένης Ἀσίας, δευτερεῦον μετὰ τὴν Ἔφεσον*, *emporium magnum Asiæ proprie dictæ, secundum ab Epheso.* Sita est, vt idem Strabo tradit ad amnis Marsyæ, qui vrbem interluit, confluentem. Is enim extra vrbem infunditur Mæandro. Nomen habet ab *Apame* femina, quam Strabo dicit matrem conditoris Antiochi Soteris fuisse, Seleuci Nicatoris vxorem, filiam Artabazi. Stephanus aberrat, qui Seleuci matrem dicit, cuius vxor fuerat: nec non Liuius, cui soror est Seleuci regis, loco iam indicando.

LXXI.

Origo *Apameæ*, saltem incrementum, ex ruinis Celænarum fuit. *Celænæ* caput quondam Phrygiæ ad Marsyam amnem, & fontes Mæandri. ** Liuius

* Id est, *ἐμπορεῖον μέγα δευτερεῦον μετὰ τὴν Ἔφεσον*, *Emporium magnum & proxima post Ephesum dignitate.* Strabo XII p. 865.

** Mihi potius scribendum fuisse videatur *ad Marsyæ fontes & Mæandrum amnem*, vel *prope Mæandri & Marsyæ fontes*, vel *ad Marsyam & Mæandrum.* Nam scriptorum, qui Celænis versati sunt, hic vnice valere debet auctoritas. Primum igitur audiendus est Xenophon, qui quum regiam Artaxerxis domum in ipsis Celænis sub arce ad fontes Marsyæ fluminis esse, Mæandrum vero ex regia Cyri æde leporario magno vel adiecta vel interposita oriri, deinde leporarium interfluere, tumque demum Celænas deferri dictitet: profecto ei consequens est, vt Celænas ad Marsyæ fontes adpositas, Mæandri vero fontes ab vrbe remotiores fuisse, & Mæandrum iam flumen ad vrbem decurrisse statuamus. Deinde Maximi Tyrii valere debet suffragium, qui quum vnum & Mæandri & Marsyæ fontem oculis suis viderit, & partem communis fontis ad montem delatam mergi atque in vrbe ipsa emergere perseueret: a Xenophonte hactenus nihil dissidet. Iam cum his testibus *αὐτόπταις* conciliandus est & Plinius & Liuius. Plinii scriptura, si rite corrigatur, cum Xenophonte & Maximo Tyrio consentanea est. Etenim *Marsyas*, inquit, *ibi* (Celænis) *redditur, ortus ante paullo, mox conditus.* Vulgata quidem lectio: *Marsyas ibi redditur ortus ac paullo mox conditus*, vix ac ne vix quidem intelligitur. Magis tolerari possit interpunctio illa quoque, *Marsyas ibi redditur, ortus a paullo* (scilicet *spatio,*) *mox conditus.* Superest Liuius. Is concordat itidem. Scribit enim, Mæandri *amnis fontes Celænis oriri*, id est *prope Celænas*, *non procul a Celænis.* Nam quum Cæsar de Bello Gallico I c. 31 f. 12 *prælium Amagetobriæ factum esse* scripsit: hoc vult, *apud Amagetobriam, prope Amagetobriam* commissum esse prœlium. Ita, si primum testimonia perceperis, nomine suo digna: iam explicatissima videbuntur scriptorum illorum verba, qui alienam fidem secuti, suis tamen, quam alienis verbis, vti maluerunt. Et quia Marsyæ & Mæandro secundum Tyrium communis fons contigit:

Liuius lib. XXXVIII cap. XIII, quidquid huius rei est, clarissime exposuit: *Consul,* inquit, *ad Antiochiam super Mæandrum amnem posuit castra. Huius amnis fontes Celænis oriuntur. Celænæ vrbs,* * *caput quondam Phrygiæ fuit. migratum inde haud procul veteribus Celænis, nouæque vrbi Apameæ nomen inditum, ab Apamea sorore Seleuci regis. Marsyas amnis haud procul a Mæandri fontibus oriens, in Mæandrum cadit. Famaque ita tenet, Celænis Marsyam cum Apolline tibiarum cantu certasse.* ** *Mæander ex arce summa Celænarum ortus media vrbe decurrens* *** *per Caras primum, deinde Ionas, in sinum maris editur, qui inter Prienen & Miletum est.* Et Plinius lib. V cap. XXIX de eadem re: *Tertius* [Asiæ conuentus] *Apamiam vadit, ante adpellatam Celenas, dein Ciboton. Sita est in radice montis Signiæ, circumfusa Marsya, Obrima, Orga fluminibus in Mæandrum cadentibus. Marsyas ibi redditur ortus, ac paullo mox conditus: vbi certauit tibiarum cantu cum Apolline, Aulocrenis: ita vocatur conuallis* X M. *passuum ab Apamia Phrygiam petentibus.* Stephano quoque eadem vrbs est Apamea & Celænæ. ἐστι καὶ, inquit, τῆς μεγάλης Φρυγίας [Απάμεια] ἥτις ἐκαλεῖτο Κελαιναί. *Est etiam magnæ Phrygiæ Apamea, quæ prius vocabatur Celænæ.* At vero propiora, quæ Liuius tradit, *haud procul* a veteribus Celænis esse Apameam. Et Strabo: ἐντεῦθεν ἀναστήσας τοὺς ἀνθρώπους ὁ Σωτὴρ Αντίοχος εἰς τὴν νῦν Απάμειαν, *Inde* [Celænis] *ciues transtulit in eam, quæ nunc est, Apameam.* **** Diuersæ igitur vrbes fuerunt, Celæna & Cibotos, sed vicinæ, & vtraque ad Marsyam. Celænarum ciues Cibotum traducti, & hæc tum aliis ornamentis ab Antiocho aucta, tum nomine illustri Apameæ. Vetus nomen *Cibotos* sæpe discriminis caussa adiicitur, sicut in Mauretania *Cæsarea Iol:* atque ita etiam posteriori æuo

recte item dicere licet, *Celenas* esse *prope Mæandri & Marsyæ fontes,* vel *ad Mæandrum & Marsyam amnes.* Simul iudicare iam licet de versibus istis Nonni Dionysiac. XIII extrem.

Καὶ οἳ λάχον ἀγκύλον ὕδωρ
Εἰς χθόνα δυομένοιο παλιννόστου ποταμοῖο
Μαιάνδρου σκολιοῖο διαπτύξαντος ἐναύλους.

Quique vndas cepere recuruas
Amnis sub terras lapsi pariterque reuerti
Mæandri torti, soliti peragrare canales.

Xenophonti & Tyrio consentanea Strabo tradit. Nam libro XII p. 866 edit. Almelou. ex eadem palude fontes & Marsyæ & Mæandri ducit. Marsyam autem supra vrbem scatere dicit, tum deferri in suburbium citato & procliui cursu, tandem in Mæandrum infundi, iam flumine Orga leniter delabente auctum.

* Nonnus Dionysiac. XIII v. 516 p. 382

Οἵτε Κελαινὰς χρυσοχόρους ἐνέμοντο
Καὶ Ἰλαστήρια γοργοῦς.

** Vid. Claudian. II in Eutrop. v. 256. Adde Xenoph. de Expedit. Cyri lib. I p. 246 A, B. Ouid. Metamorph. VI, 382. Strabo lib. XII pag. 866.

*** Hæc in Marsyam potius conueniunt, vti Strabo, quem citauimus, docebit.

**** Poterat auctor etiam eo ex Strabone argumento vti, quod Celænæ mons vrbem cognominem habuerit. Ἄρχεται ἀπὸ Κελαινῶν λόφου τινός. ἐν ᾧ πόλις ἦν ὁμώνυμος τῷ λόφῳ. *Meander e Celænis colle quodam oritur, in quo vrbs erat colli cognominis.* Sic enim vertendum est, clarius quam vulgo fit. Ergo Celænæ saltem priores fuerunt Apamea, & non potuerunt honeste nouo insigniri nomine, nisi notabilis aliqua & rege digna commutatio ei euenisset. Immo verba Strabonis, quibus Apameæ situm describit, curatius considerata, & cum Xenophontis descriptione Celænarum comparata, declarant, Celænas ab vtroque amne & Marsya & Mæandro percursas esse, & Marsyæ fonti adpropinquasse. Apameam procul a fonte Marsyæ ad ostia eius recessisse, vbi Mæandro admisceretur Marsyas.

in Peutingeri Tabula legitur *Apamea Ciboton.* Gentile ἀπαμεὺς Græce, idque in nummis expressum ΑΠΑΜΕΩΝ: Latine *Apamienses.* Tacitus lib. XII cap. LVIII *Tributum Apamiensibus, terræ motu conuulsis, in quinquennium remissum.* De *Celænis* etiam Curtius consulatur lib. III ineunte: qui vero cum Marsya Lycum amnem confundit.

LXXII.

Mæandri & Marsyæ ortum paullo aliter, ac Liuius, descripsit Maximus Tyrius Dissertatione XXXVIII, φρύγες οἱ περὶ Κελαινὰς νεμόμενοι τιμῶσι ποταμοὺς δύο, Μαρσύαν καὶ Μαίανδρον. εἶδον τοὺς ποταμούς. ἀφίησιν αὐτοὺς πηγὴ μία, ἣ προσελθοῦσα ἐπὶ τὸ ὄρος, ἀφανίζεται κατὰ νώτου τῆς πόλεως, καῦθις ἐκδιδοῖ ἐκ τοῦ ἄστεος, διελοῦσα τοῖς ποταμοῖς καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὰ ὀνόματα. *Phryges, qui circa Celænas habitant, venerantur duos amnes, Marsyam & Mæandrum. Vidi ipsos fluuios: vnus fons illos emittit, qui ad montem accedens, contra dorsum vrbis mergitur, & rursus emergit ex vrbe, fluminibus & aquas & nomina distribuens.* Et Herodotus VII cap. XXVI Mæandri fontes ad Celænas ponit, & alium amnem, qui Marsyas est, ab impetu *Cataracten* dictum, inde deducit.

LXXIII.

Hic Apameæ situs, a Liuio Plinioque descriptus, a Ptolemæi numeris, & Agathodæmonis tabula nimium quantum recedit, quod magno interuallo illi, & vel integro gradu circuli maiore, Celænarum tumulum & Mæandri fontem ab Apamea Ciboto seiungunt; & interiecto spatio, productoque Mæandri alueo, aliquot oppida constituunt Metropolim, Silbium, Philomelium, Pelten. Adeo incerta sunt hæc mediterranea. Nihilominus deserendum putamus Ptolemæum: sequendum Liuium, qui ducem habuit Xenophontem. Hic lib. I Exped. Cyri post initium: ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσιν εἰς Κελαινὰς τῆς Φρυγίας, πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα Κύρῳ βασίλεια ἦν καὶ παράδεισος μέγας, ἀγρίων θηρίων πλήρης - - - διὰ μέσου δὲ τοῦ παραδείσου ῥεῖ ὁ Μαίανδρος ποταμὸς, αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσὶν ἐκ τῶν βασιλείων· ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς Κελαινῶν πόλεως. ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασίλεια ἐν Κελαιναῖς ἐρυμνὰ, ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσύου ποταμοῦ ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει. ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαίανδρον. *Inde* [a Colossis] *tertiis castris viginti parasangas progressus venit Celænas, vrbem Phrygiæ bene habitatam, magnam & felicem. Ibi Cyrus regiam habebat & magnum paradisum, plenum agrestium ferarum. Per medium paradisum fluit Mæander amnis, cuius fontes ex regia sunt. Fluit vero etiam per vrbem Celænas. Est vero regis magni in Celænis regia, situ edito munita, super fontes Marsyæ amnis, sub arce. Et hic amnis per vrbem labitur, & exit in Mæandrum.* Ex quibus intelligimus, distantiam Celænarum & Apameæ Ptolemaicam defendi non posse, quia a Colossis Celænas viginti parasangas habet Xenophon: Ptolemæo autem a Lyci confluente ad Mæandri fontem in Celænarum colle, sunt circiter parasangæ quadraginta. Sit ergo Apamea Ptolemæi loco non alieno, nisi quod reductior a Mæandro est: Celænarum autem collis, quo oritur Mæander, & vbi veteres Celænæ fuerant, a Ptolemæi positione per multas parasangas reuocandus est, quia Plinius dicto loco

Aulocrenas (sic vocat montem, ex quo nascitur Mæander) ab Apamea per conuallem X M. passuum, id est duarum & dimidiæ parasangarum, seiunxit, quum Ptolemæo sint prope parasangæ viginti. Adi & Salmasium in Solin. pag. 587.

LXXIV.

Vrbes tamen Ptolemæi, illo tractu positas, sed sine flumine, persequemur. Prima illarum est *Metropolis*, Phrygiæ cognomento, quia eiusdem nominis alia Lydiæ siue Ioniæ est; alia Thessaliæ. Stephanus duas Metropoles adscribit Phrygiæ, sed errat, Ionicam, quæ eadem & Lydia est, vel separans, vel de loco suo mouens. Et Plinius duarum tantum *Metropolitas* lib. V cap. XXIX in Asia memorat, hos in Ephesinum conuentum, illos in Apamenum transscribens. Quæ vero propria Phrygiæ est, eam Stephanus dicit, Alexandrum historicum sequutus, *ἀπὸ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν οἰκισθεῖσαν*, *a Matre deorum conditam*, quod Salmasio & Berkelio incredibile videtur, qui legi malunt *ἐκεῖ τιμηθείσης*, *ibi cultam* Matrem magnam fuisse. Sane de cultu eius in hac vrbe testatur nummus, quem Holstenius in Stephanum profert, habens turritum Matris deorum caput, parteque altera inscriptus est ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΑΣ, *Metropoleos sanctæ*. Memorauit etiam Strabo sæpe dicto loco, hoc ordine: Ἀφροδισιάς, Κολοσσαί, Θεμισώνιον, Σαναός, Μητρόπολις, Ἀπολλωνιάς. Perperam Latinus interpres adpellatiue vertit: *&* *Apollonias metropolis*. diuise vertendum erat: *Metropolis, Apollonias*. Mentio huius vrbis est etiam apud Athenæum lib. XIII cap. IV, vbi Alcibiadis sepulcrum in pago *Melissa* describit. *ἐκηδεύθη ἐν Μελίσσῃ κώμῃ τῆς Φρυγίας ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ Φαρναβάζου. εἴδομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὸ ἐν Μελίσσῃ τοῦ Ἀλκιβιάδου μνῆμα ἐκ Συννάδων εἰς Μητρόπολιν ἀφικνούμενοι.* *Funeratus est in vico Phrygiæ Melissa, postquam insidiis a Pharnabazo peremtus fuerat. Vidimus ipsimet sepulcrum Alcibiadis in Melissa, quum ex Synnadis Metropolim proficisceremur.*

LXXV.

Deinde est Ptolemæi Σίλβιον, *Silbium*, vnde Plinii sunt *Silbiani* lib. V. cap. XXIX. Hierocli est Σιβλία, *Siblia*, transpositis litteris: ac in Ecclesiæ Notitia pluraliter ὁ Σιβλίων, *Sibliorum* episcopatus. Tractus hic est, quem Strabo nominat Παρώρειον λεγομένην Φρυγίαν, *Paroreion Phrygiam*, id est ad montes sitam, seu in radicibus illorum.

2. Huic tribuit *Philomelium*, Φιλομήλιον, Ptolemæo inter Silbium & Pelten situm. Cicero quatuor syllabis, si recte codices habent, *Philomelum* dixit. Sæpe vsus est patrio casu *Philomeli*, quem putares contractum in fine esse, vt quum lib. III epist. VIII scripsit, *quum Philomeli, quum Iconii essem*: & mox: *meus conuentus erat Apameæ, Synnadis, Philomeli; tuus Tarsi.* At lib. XV epist. IV, vt in optimis libris est, non solum scripsit, *triduum Synnadis, totidem dies Philomeli*; verum mox etiam alio casu, *quum cohortes apud Philomelum consedissent.* Ceteri omnes augent syllaba, Φιλομήλιον, *Philomelium* scribentes, Strabo, Ptolemæus, Stephanus; & *Philomelienses* Plinius lib. V cap. XXVII.

LXXVI.

Vltima vrbium, quas ante Celænas Ptolemæus posuit, sunt *Peltæ*, Πέλται. Absunt decem parasangis ab horto Celænarum. Xenophon lib. I Exped. Cyri post initium: *Milites Græcos Cyrus lustrauerat ἐν τῷ παραδείσῳ, in horto* iuxta Celænas. *ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σαθμὺς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς Πέλτας πόλιν οἰκυμένην, Inde profectus est duobus castris, decem parasangis Peltas, bene cultum oppidum.* In Notitia episcopatuum est ὁ Πελτῶν, *Peltarum* episcopatus, in Pacatiana. Gentile *Pelteni* apud Plinium lib. V cap. XXVII & XXIX.

LXXVII.

In hoc tractu inter Celænas & Colossas fuit oppidum *Ἄναυα, Anaya*, siue, vt interpres scripsit, *Anaua*, quod Herodotus lib. VII cap. XXX in Xerxis itinere ita collocauit: cuius non memini ab alio fieri mentionem.

LXXVIII.

A Mæandro & vicino tractu in orbem nunc per Galatiæ limitem ad superiora & Sangarium fluuium redimus. Sunt in illo limite, quæ situs ratione ad Phrygiam referri possint, *Cinna, Dictis, Petenisus, Carima*; a Ptolemæo vero tribuuntur Gallogræciæ, in qua etiam, ne turbemus eius ordinem, explicaturi sumus. Circa Sangarium dicitur *Gordium*, vetus Phrygum regia fuisse, sed maxime in situ signando dissentiunt auctores. Curtius lib. III cap. I ait, *interluit Sangario amne:* Arrianus lib. I extremo, *κεῖται ἐπὶ τῦ Σαγγαρίυ ποταμῦ, iacet* [Gordium] *ad Sangarium fluuium.* At dubitant recentes de situ ad Sangarium, immo negant quidam fortiter. Vossius ad Iustini lib. XI cap. VII *Alii* [Gordium] *in Phrygia minore ad Sangarium ponunt: sed inepte.* Sequitur hunc ducem Abr. Berkelius ad Stephanum: *Illi vero aberrant, qui censent ad Sangarium amnem in minore Phrygia collocandam, & cum Sardibus eamdem faciendam.* Velim distinctius hæc vir doctissimus proposuisset. Aberrant vtique, qui Sardes & Gordium vrbem eamdem putant, quod ex Orosii lib. III cap. XVI hauserunt; neque recte in minore Phrygia statuitur, quam *Sangarius* non attingit, sed ortus in maiore, eiusque partem perlapsus, per Bithyniam in Pontum exit; non in Propontidem, vt Liuius errabundus tradidit lib. XXXVIII cap. XVIII. Quæ vero de *Minore* Phrygia dicuntur, ab Arriani errore sunt, qui de Gordio vrbe dicto loco scripsit, *ἐςι μὲν τῆς φρυγίας τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντυ, est Phrygiæ illius, quæ super Hellesponto iacet.* Verius dixisset *Phrygiæ Magnæ*. Propior quidem vero, sed non proximus Iustinus est, cum tradit: *Post hæc Gordium vrbem petit, quæ posita est inter Phrygiam Maiorem & Minorem.* Vt vero hi in occasum nimis hanc vrbem reducunt; ita iusto longius videntur alii in ortum versus proferre. Stephanus Byzantius: Γορδίειον πόλις τῆς μεγάλης φρυγίας, πρὸς τῇ Καππαδοκίᾳ, *Gordieium* (sic vocat quod alii Gordion) *vrbs est Phrygiæ Magnæ ad Cappadociam:* Hoc auctore confisi, Vossius & sequaces, negant ad Sangarium fuisse. At Strabo quoque lib. XII pag. 391 *Prope montem Dindymum Sangarius amnis defluit: ἐπὶ δὲ τύτῳ τὰ παλαιὰ τῶν φρυγῶν οἰκητήρια Μίδυ, καὶ ἔτι πρότερον Γορδίυ, καὶ ἄλλων τινῶν, ὐδ' ἴχνη σώζοντα,*

ἀλλὰ

ἀλλὰ κῶμαι, μικρῷ μείζονες τῶν ἄλλων· οἷόν ἐςὶ τὸ Γόρδιον, cetera. *Ad hunc fluuium sunt Phrygum vetera domicilia, Midæ, & eo prioris Gordii, aliorumque nonnullorum, ne vestigia quidem seruantia, sed pagi, aliis paullo maiores. De his est Gordium*, reliqua. In quo ergo Strabo, Arrianus, Curtius consentiunt, hoc est in situ Gordii ad flumen Sangarium, id non temere reiiciendum est. Neque situs ad Cappadociæ fines, quem Stephanus tradit, probari potest, quia iter Alexandri a Celænis Gordium, inde Ancyram Galatiæ, & in Paphlagoniam, tum demum ad Cappadociam Ciliciamque aliud docet. Vide Curtii, Arriani, Plutarchi narrationes, quorum illi a Gordio Phrygiæ Ancyram, quæ Gallogræcorum est, deducunt regem; hic pag. 674 in Paphlagonas, atque ex iis in Cappadoces duxit in Ciliciam. Medium ergo, quod certius est, cum Liuio teneamus, qui lib. XXXVIII cap. XVIII ita de Gordii positione tradidit: *postero die* [consul] *ad Gordium peruenit. Id haud magnum quidem oppidum est, sed plus quam mediterraneum celebre & frequens emporium.. Tria maria pari ferme distantia interuallo habet, Hellespontum, ad Sinopem, & alterius oræ litora, qua Cilices maritimi colunt. multarum magnarumque præterea gentium fines contingit, quarum commercium in eum maxime locum mutui vsus contraxere.* Sed ex hoc ipso loco Liuii constare putat Berkelius, Gordium alibi, quam ad Sangarium situm fuisse, quia originem fluminis ad ostium vsque ibidem Liuius describat, tum demum addat de Gordio quæ recitauimus. At vero nihil de Sangario Liuius, nisi in Phrygia oriri, & per Bithyniam in mare ferri: silens de oppidis, quæ eidem sint adposita. Consulem autem Romanum ab Alyattis Bithyniæ, & Cuballo Gallogræciæ castello, profectum, Sangario ponte traiecto, ad Gordium peruenisse: quod propter magnos amnis & capacissimos anfractus ita esse potest, vt alia fluuium transmiserit, alia & ex altera ripa adierit vrbem Gordium. De famoso *Nodo Gordio* consulantur Plutarchus, Curtius, Iustinus.

LXXIX.

Quæ reliqua sunt in Phrygia Magna, incertæ positionis sunt. *Agdamia* talis est. Socrates lib. VII cap. XXXVI ὄπτιμος, ὁ ἀπὸ Αγδαμίας τῆς Φρυγίας, μετηνέχθη εἰς Αντιόχειαν τῆς Πισιδίας, *Optimus, episcopus Agdamiensis in Phrygia, translatus est Antiochiam Pisidiæ.* Repetit Nicephorus lib. XIV cap. XXXIX.

LXXX.

Deinde *Gordiutichos* est & *Tabæ*, quæ Liuius coniungit lib. XXXVIII c. XIII. *Inde*, inquit [ab Antiochia] *ad Gordiutichos, quod vocant, processum est. ex eo loco ad Tabas tertiis castris peruentum. in finibus Pisidarum posita est vrbs, in ea parte, quæ vergit ad Pamphylium mare;* Stephanus in Lydia *Tabas* ponit, Τάβαι πόλις Λυδίας, *Tabæ vrbs Lydiæ.* Nomen apud Strabonem lib. XII corruptum est, pag. 392 Τιάβα, & pag. 397 Ταβέαι, nisi forsan diuersa sunt, quia hæ iunguntur cum mediæ Phrygiæ oppidis, Peltis, Eucarpia Lysiade: illa describitur vt in Cariæ Pisidiæque sita finibus, quod Liuio, vt vidimus, est consentaneum. εἰσὶ, inquit, τοῖς Φρυξὶν ὅμοροι, καὶ τῇ Καρίᾳ, Τιάβα,

Τιάβα, καὶ Σίνδα, καὶ Ἄμβλαδα. *Phrygibus accedunt & Cariæ Tiaba & Sinda & Amblada.* lege *Tabæ.* Notitia Hieroclis eſt Ταβία, *Tabia* in Galatia Prima, ſed hæc aliena. Ταβηνὸν πεδίον, *Tabenum campum* cum Peltino coniunxit Strabo lib. XIII ad finem.

LXXXI.

Alterum oppidum Liuii eſt *Gordiutichos*, etiam Stephano Γορδιυτεῖχος πόλις Μίδου, *Gordiutichos vrbs Midæ.* An eadem *Gordiucome* Strabonis ac Plinii? Non videtur, quia hæc eſt *Iuliopolis*, Bithyniæ a Plinio altero vindicata lib. X epiſt. LXXXI. Tamen & Gordiutichos tribus caſtris aberat a Tabis, vt ex Liuio obſeruauimus.

LXXXII.

Fuit quoque *Appia* oppidum huius Phrygiæ. Notitia eccleſiæ in Pacatiana, ὁ Ἀππίας, *Appiæ epiſcopus.* Hieroclis Diſpoſitione Imperii in eadem prouincia, Ἀπία, *Apia*, ſimplici elemento. * Gentile *Appiani.* Cicero lib. III epiſt. VII ad Appium Pulchrum: *Legati Appiani mihi volumen a te, plenum querelæ iniquiſſimæ, reddiderunt.* Et epiſt. IX eiusdem libri: *Quas ad me litteras miſiſti, vnas de legatis a me prohibitis proficiſci, alteras de Appianorum ædificatione impedita: legi perinuitus.* Fuerunt in conuentu Synnadenſi. Plinius lib. V cap. XXIX *Alter conuentus a Synnada accipit nomen. Conueniunt Lycaones, Appiani, Eucarpeni, Dorylæi, Midæi, Iulienſes.*

LXXXIII.

Qui vero *Lycaones* hoc loco a Plinio commemorantur, videri poſſunt gens eſſe Lycaoniæ, præſertim quod idem Plinius lib. V cap. XXVII prædixerat, *Lycaonia in Aſiaticam iurisdictionem verſa; cum qua conueniunt Philomelienſes, Tymbriani, Leucolithi, Pelteni, Tyrienſes:* atque ita *Lycaones* cap. XXIX Harduinus interpretatur. Quod vero hi *Lycaones* in Synnadenſem conuentum cap. XXIX ſcribuntur, in quo alii, atque cap. XXVII nominati ſunt, cenſentur; non de iisdem Lycaonibus vtroque loco videtur Plinius egiſſe. Accedit, quod in Notitia epiſcopatuum in Salutari prouincia narratur ὁ Λυκαόνος, *Lycaonis epiſcopus*, quod certe locum ſingularem ſiue oppidum, vt ceteri epiſcopatus, arguit. Nec obeſt, cap. XXIX in conuentus Synnadenſis deſcriptione, poſt enumeratos claros populos adiici, *& reliqui ignobiles;* ſub quibus ii, quos cap. XXVII nominauit, intelligi fortaſſe poſſint. Sed nihil proficitur. Haudquaquam enim Pelteni & Philomelienſes patientur, in ignobiliorum ſe cenſum populorum referri, qui nullis Phrygum claritate facile concedunt. Eſto, Lycaoniam præſide proprio caruiſſe, & nunc Cilicienſi proconſuli, vt ante ciuile bellum; nunc Aſiatico, poſt illius belli tempora & ſub Cæſaribus fuiſſe ſubiectam; non tamen inde conficitur, alteros Plinii *Lycaones*, & Notitiæ τὸν Λυκαόνος, eodem etiam referendos eſſe.

LXXXIV.

Ignoto ſitu etiam eſt *Pepuza*, vnde Phryges hæretici, illum locum cumprimis colentes, nominantur. Epiphanius Hæreſi XLVIII ſect. XIV Τιμῶσι

* Huc referendus videtur locus Polybii V c. 77 extr. Καταπεράσας τὸ Ἀπίας πεδίον.

Τιμῶσι οἱ τοιοῦτοι καὶ τόπον τινὰ ἔρημον ἐν τῇ Φρυγίᾳ, Πέπυζάν ποτε καλυμένην πόλιν, νῦν δὲ ἠδαφισμένην. *Iidem illi desertum quemdam locum in Phrygia venerantur, vbi Pepuza quondam oppidum fuit, quod solo nunc æquatum est.* In Notitia Orientis, Hierocli tributa, Pacatianæ Phrygiæ vrbs decima octaua est Πέπυζα, *Pepuza,* siue *Pepusa.*

LXXXV.

Nec certior ratio est *Erizæ* apud Liuium lib. XXXVIII cap. XIV. De *Tabis* in finibus Pisidarum sita vrbe egerat. *Tertio inde die ad Chaum amnem peruentum: inde profecti Erizam vrbem primo impetu ceperunt. Ad Thabusion castellum, imminens flumini Indo, ventum est: cui fecerat nomen Indus, ab elephante deiectus. Haud procul a Cibyra aberant.* Cibyræ situm vidimus supra in finibus Cariæ, cui in Notitiis adscribitur. Et quia *Tabæ* in Pisidiæ finibus, medio loco inter Tabas & Cibyram oportet *Erizam* esse cum *Thabusio* castello & fluminibus *Chao* ac *Indo.* Synodo Quinisexta, ἐπίσκοπος πόλεως τῶν Ἐρίζων τῆς Καρίας ἐπαρχίας, *episcopus vrbis Erizorum prouinciæ Cariæ,* Magnus nomine: & in Constantinopolitana III Ioannes ἐπίσκοπος πόλεως Ἐρίζων, *episcopus vrbis Erizorum* subscripsit. Hæc propiora sunt ad Liuii descriptionem, quam *Erezii* Pliniani lib. V cap. XXX, quos cum Apolloniatibus ab Rhyndaco, & Miletopolitis Plinius coniunxit.

LXXXVI.

Plinii *Andria* Phrygiæ lib. V cap. XXXII ignota est; etiam *Ceranæ:* neque notior eiusdem *Carina,* nisi, eiecta littera legatur *Caria,* quod oppidum fuit in Phrygum finibus, aut in Pacatiana, in qua Notitiis est ὁ Καρίας, *Cariæ vrbis episcopatus:* Stephano Καρίς; *Caris,* πόλις Φρυγίας, *Phrygiæ vrbs.* An eadem *Caria* Liuii, quæ *Hydrela* cognominatur? Videtur Ortelio, qui pro vrbe, non pro regione habet: & sane inter oppidorum castellorumque nomina est constituta, ab regionum separata nominibus. Verba historici sunt lib. XXXVII cap. LVI, *De summa rerum senatus constituit, Lycaoniam omnem & Phrygiam vtramque & Mysiam, regias siluas & Lydiæ Ioniæque, extra ea oppida quæ libera fuissent quo die cum rege Antiocho pugnatum est; & nominatim Magnesiam ad Sipylum, & Cariam, quæ Hydrela adpellatur, agrumque Hydrelatarum ad Phrygiam vergentem, & castella vicosque ad Mæandrum amnem & oppida, nisi quæ libera ante bellum fuissent; Telmissum item nominatim, & castra Telmissium, præter agrum qui Ptolemæi Telmissii fuisset; hæc omnia, quæ supra scripta sunt, regi Eumeni dari.*

LXXXVII.

Circa Cibyram sunt etiam, quæ certo loco poni nequeunt. Moagetes, Cibyræ tyrannus, ditionis suæ illa fecerat. Liuius lib. XXXVIII cap. XIV *Postero die in castra tyrannus venit. - - - erant sub eo, præter Cibyram, Syleum, & quæ Alimne adpellatur.* Sileum etiam a Stephano est memoratum: Σίλειον, πόλις Φρυγίας, *Sileium oppidum Phrygiæ.* Notitiæ ὁ Ἀλιμῶν, in Pacatiana, an de *Alimne* Liuii sit, nescimus.

LXXXVIII.

In eadem historia capite insequenti XV memorauit Liuius in Phrygia *Obri-*

Obrimam & *Alandrum* fluuios: *Dinias*, *Beudos*, *Anabura*, & *Abbassum* oppida memorauit. Plinius lib. v cap. xxix ad Celænas & Apameam Ciboton *Obrimam* flumen ducit, & cum Marsya coniungit, quæ ambo cum *Orga* montem *Signiam* circumfundant, indeque cadant in Mæandrum. Huius Obrimæ fontes in Pisidarum finibus ostendit Liuius prædicto loco. *Progressus*, inquit, *inde* [consul ex agro Sagalasseno Pisidiæ] *ad Obrimæ fontes, ad vicum, quem Aporidos comen vocant, posuit castra.* - - - Inde *profectus eo die in Metropolitanum campum: postero die Dinias Phrygiæ processit: inde Synnada venit, metu omnibus circa oppidis desertis. quorum iam præda graue agmen trahens vix quinque millium die toto itinere perfecto ad Beudos, quod vetus adpellant, peruenit. ad Anabura inde, & altero die ad Alandri fontes, tertio ad Abbassum posuit castra. Ibi plures dies statiua habuit, quia peruentum erat ad Tolistoboiorum fines.* Ex quibus intelligimus, *Dinias* fuisse inter Metropolim & Synnada, notas vrbes Phrygiæ, vtrasque a Ptolemæo designatas. A Synnadis inde, vsque ad Tolistoboiorum fines, qui ad septemtrionem sunt Galatiæ, cetera oppida ordine ponenda, *Beudi veteres*, & *Anabura*, & *Abbassus*; & inter hanc & Anaburam, *Alandri* fontes.

LXXXIX.

Et Stephani *Mandropolis* φρυγίας πόλις, *vrbs Phrygiæ*, * quam Sigonius Liuio xxxviii cap. xv vult restituendam. Nummus Titi, ΜΑΝΔΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΜΗΛΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, *Mandropolitarum & Philomeliensium concordia.* Sed hæc ignoto situ: etiam *Granium* Phrygiæ castrum, apud Nepotem Alcibiade cap. ix quod quidam *Grynium* Aeolidis putant esse, de quo suo loco diximus. Sed videntur diuersa, quia illud castrum, hoc oppidum: illud in Phrygia, hoc in Aeolide: nisi in regionis nomine Nepos Cornelius aberrauit.

XC.

Plura sunt Notitiarum in Phrygia, nec vero iis, quæ iam diximus, positionis ratione certiora, quorum vero nec nomina sunt prætereunda: quæ num omnia tam antiqua sint, vt ad veterem geographiam pertineant; an quædam medio æuo superaddita, non habemus iam dicere. Forte in geographia medii æui plus dabitur occasionis in illorum antiquitatem inquirendi. In Pacatiana, quam mediis illis temporibus partem dixere, hæc vrbium nomina, super illa antea exposita, occurrunt:

XCI.

Cydissus, Κύδισσος, vt ex MS. Hieroclem, apud quem editum est Κιδύσσης, Holstenius emendat: vnde sunt Κυδισσεῖς, *Cydissenses*, populus Ptolemæi in Phrygia, quod itidem vocabulum ex Barberino codice laudatus Holstenius restituit, pro quo vulgatum erat Κυδδησεῖς, *Cyddesses*. Ipse παρὰ τὴν Βιθυνίαν, *iuxta Bithyniam* ponit: Agathodæmon in Tabula inter Midæum & Nacoleiam.

XCII.

Deinde est *Tranopolis*, quam Carolus de S. Paulo Geogr. Sacr. pag. 240 *Traiano-*

* Adde Sponii Voyage III p. 221.

Traianopolim contractione nominis esse existimat: Lucas Holstenius autem in eam Adnotationibus pag. 140 nihil de nomine pleniore habet; vtique autem Τρανυπόλεως episcopum Synodicæ Gennadii subscripsisse refert, perinde vt in Notitia episcopatuum est ὁ Τρανυπόλεως, *Tranopolitanus.* In Ortelium vero Adnotatis idem Holstenius pag. 24 scripsit: AVGVSTA TRAIANA *legitur in nummo Seueri apud Tristanum, in quo Cybele turrita leone vehitur. vnde hanc Traianopolim Phrygiæ recte intelligit.* Ptolemæus quidem *Traianopolim* inter Antandrum & Adramyttium paullo intus reductam habet, sed falso loco, vt in Mysia ostendimus: eaque in ortum magis est proferenda, quo in maiorem cadat Phrygiam. Sic omnino fieri potuit, vt *Traianopolis* in *Tranopolis* posteriore æuo, quemadmodum *Grenoble* ex *Gratianopoli*, a vulgo contraheretur.

XCIII.

Dionysopolis etiam in hunc censum incertæ positionis referenda videtur. Stephanus: Διονύσυ πόλις β' Φρυγίας, κτίσμα Ατ7άλυ καὶ Ευμενῦς, ξόανον ευρόντων Διονύσυ περὶ τὺς τόπυς, *Dionysopolis altera est Phrygiæ* (prima ad Pontum est) *opus Attali & Eumenis, qui circa loca illa Bacchi simulacrum inuenerant.* Ciues eius *Dionysopolitæ* dicti. Plinius lib. v cap. xxix *Ex hoc* [Apameno] *conuentu deceat nominare Metropolitas, Dionysopolitas, Euphorbenos, Acmonenses, Peltenos, Silbianos.* Et Cicero lib. I ad Quintum fratrem epist. II cap. II de prouincia Asiæ: *Dionysopolitas, qui erant inimicissimi mei, leniui: quorum principem Hermippum non solum sermone meo, sed etiam familiaritate deuinxi.* Et nummus Golzii ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, quem Harduinus ex signis certis huic Phrygiæ Dionysopoli vindicat: cuius, quod nequit dubitari, & alter est, inscriptus, ΔΙΟΝΥΣΟ. Κ. ΜΗΤΡΟΠ. ΕΠΙ ΑΡΧ. ΑΥΡΗ. ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ ΤΩΝ ΑΝΩ. quæ idem sic explet Harduinus: Διονυσοπολιτῶν καὶ Μητροπολιτῶν ἐπὶ ἀρχιερέως Αυρηλίυ, Κιλβιανῶν τῶν ἄνω. Trium societatem, Dionysopolitarum, Metropolitarum & Cilbianorum superiorum, significat.

XCIV.

Succedit in eadem Notitia ὁ Τιμένυ θηρῶν. *Timeni venationes* quod vertunt: vtrumque falso. Nam sæpe laudatus vir summus, Lucas Holstenius, ex nummis Valeriani & Gallieni, (Harduinus Salonini & Gordiani addit,) quibus inscriptum est ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥΣΙΝ, verum nomen restituit Τημενοθύραι, *Temenothyræ*, quod diuisum legitur in Concil. Chalced. act. VI ὁ Τεμένυ θυρῶν. Pausanias Attic. cap. XXXV adscribit Lydiæ, vnde coniicitur, in finibus Lydiæ & Phrygiæ fuisse. Λυδίας, inquit, τῆς ἄνω πόλις ἐςὶν ὐ μεγάλη Τημένυ θύραι, *Lydiæ superioris non magna vrbs est, quæ Temeni thyræ* (siue portæ) *vocatur:* ibi gigantis ossa stupendæ magnitudinis detecta prodit.

XCV.

Sunt præterea *Ceretapa*, Κερετάπα Hieroclis, vnde qui in nummo Antonini Pii leguntur ΚΕΡΕΤΑΠΕΩΝ, *Ceretapensium.* Concilio Ephesino subscripsit episcopus τῆς κατὰ Κερατάπων ἐκκλησίας, *Ceratapensis ecclesiæ*, A pro E in medio. Sed certior ratio nummorum & Hieroclis. Huius in-

certi generis *Ἄττυδα, Attyda*, & Μόσυνα, *Mosyna* Hieroclis: & Leonis Notitiæ *Sebaste* ac *Attanassus*; quarum singuli episcopi Chalcedonensi synodo subscripserunt. *Sebasten* etiam Hierocles habet: præterea *Molten, Crasum, Iluzam*, Ἰλύζαν.

XCVI.

Atque hæc in Pacatiana incerti situs oppida: non minus sunt eadem conditione multa in Phrygia, quæ dicitur *Salutaris*, altera Magnæ Phrygiæ prouincia. Prima huiusmodi vrbium sit *Polybotus*, Πολύβοτος, vt in Chalcedonensi subscriptum est: & apud Procopium Arcanæ Hist. cap. XVIII Πολύβοτος ἡ ἐν Φρυγίᾳ; *Polybotus Phrygiæ*. Hierocles corrupte Πολύγωτος, *Polygotus*.

2. Deinde in Notitia est ὁ Αὐγουστοπόλεως, *Augustopolitanus*. Suidas in *Eugenius*, Εὐγένιος Αὐγουστοπόλεως τῆς ἐν Φρυγίᾳ γραμματικός, *Eugenius grammaticus Augustopoli in Phrygia*. Holstenius huc refert Epiphanii Αὐγουστάδα, *Augustada*. Hæresi enim LXXIII sect. XXVI est Philicadus ἐπίσκοπος Αὐγουστάδων Φρυγίας ἐπαρχίας, *episcopus Augustadorum Phrygiæ prouinciæ*.

XCVII.

Nec cognitum habemus, vbi *Otrum* vel *Otrus* in hac prouincia fuerit. In Notitia est ὁ Ὀτροῦ, *Otri* episcopus. Haud dubie is locus est, de quo Plutarchus in Lucullo pag. 497, ἐν Φρυγίᾳ περὶ τὰς λεγομένας Ὀτρύας *in Phrygia circa Otryas, quas vocant*.

2. Erat & *Merus*, Μηρός, oppidum in hac parte, vnde ὁ Μηροῦ, *Meri* episcopus in Notitiis: quod nomen Henr. Valesius Sozomeno lib. V cap. XI restituit. Vide Adnotationes pag. 133.

3. *Cinaborium*, præter Notitiam, Concilium Chalcedonense habet.

4. *Phyteia* & *Nicopolis* Phrygum ignotæ, nisi quod in Notitia leguntur.

5. *Ipsus* siue *Hipsus*, Ἴψος, ibidem, & apud Hieroclem, & in Concilio Chalcedonensi. Et Appianus Alexandrinus Bello Syriaco pag. 197 Seleucum dicit prœlio certasse cum Antigono περὶ Ἴψον τῆς Φρυγίας, *circa Ipsum Phrygiæ oppidum*. Sed quo loco Phrygiæ situm fuerit, non est nobis compertum.

XCVIII.

Montes nobiliores Phrygiæ sunt *Sipylus* & *Mesogis*, de quibus supra diximus: & *Signia*, in cuius radice Plinius lib. V cap. XXIX dicit Apameam Ciboton sitam. Verba supra etiam produximus.

2. *Dindymus* mons, * & plurali numero *Dindyma*, Phrygiæ a pluribus tribuitur. Vibius Sequester de Montibus: *Dindyma Phrygiæ*. Et Hesychius: Δινδυμένη, μήτηρ θεῶν ἀπὸ Δινδύμων ὀρῶν τῆς Φρυγίας, *Dindymene, mater deorum, a Dindymis montibus Phrygiæ adpellata*. Strabo lib. XII duos montes habet *Dindymos*, vnum in Mysia apud Cyzicum, in quo cum illo Plinius

* Nonnus Dionys. XLVIII v. 853 p. 1298
Διπλόος αὐτοκέλευστος ἐμαιώθη τόκος
Αὔρης· λυομένης ὠδῖνος, ὅθεν διδύμων ἀπὸ παίδων
Δίνδυμον ὑψικάρηνον ὄρος κικλήσκετο Ῥείης.

Plinius & Apollonii scholiastes consentiunt, sicut ad *Cyzicum* demonstravimus: alterum in Gallogræcia ad Pessinuntem: in Phrygia Magna nullum. Ptolemæus autem longe iuga Διδύμυ, *Didymi* montis (sic scribit, eliso ν) a Troianis finibus, per Phrygiam in Gallogræciam vsque producit, lib. v cap. 11; eius τὰ δυτικὰ, *occidentales partes* ponit gradibus longitudinis 57, minut. 40; τὰ ἀνατολικὰ, *orientales* partes grad. 61, sine minutis: & cap. IV de Galatia, τὰ ἀνατολικὰ, *orientalia* Didymi montis grad. ξβ, 62. qui locus in Galatiam incidit. Quamuis ergo duo montes essent, qui proprie *Dindymi* vocarentur, vterque sacer deorum Matri, neuter autem in Phrygia maiore: tamen quæuis montana atque colles, quibus hæc diua fuit culta, quorum per Phrygiam fuerunt plurima, Dindyma in vniuersum adpellabantur. Scholiastes Apollonii ad lib. I vers. 985 de hac ipsa Magna dea: σύμπασα ἡ Φρυγία ἱερὰ τῇ Θεῷ, *tota Phrygia huic deæ sacrata est.* Hinc factum, vt Phrygii etiam montes a paritate religionis *Dindymi* vocarentur, quo Ptolemæus haud dubie respexit, & poetæ, in Phrygia hæc sacra *Dindyma* constituentes. Accedit quod religiosissimus locus ad Pessinuntem fuit, & in Dindymo monte iuxta illam vrbem, quæ in Gallogræcia postea censa fuit, quum antea esset Phrygiæ, quia omnis Gallogræcia pars Phrygiæ fuit, & Pessinus in ora atque limite Gallorum ad Phrygiam Magnam, quæ postmodum definiebatur, vt infra ostendemus, fuit posita. Stephanus Troadi hunc montem adscribit. Δίνδυμα, inquit, ὄρη τῆς Τρωάδος, ἀφ' ὧν Δινδυμήνη ἡ Ῥέα, *Dindyma, montes Troadis, vnde Rhea Dindymena dicitur.* Eadem ratio, quæ de Phrygia Magna iam ex Ptolemæi sententia fuit proposita. Variis locis hæc dea colebatur, & ab iis cognomina habebat, quæ permutata inter se postmodum fuerunt. Strabo lib. x pag. 323 οἱ Φρύγες, καὶ τῶν Τρώων οἱ περὶ τὴν Ἴδην κατοικοῦντες, Ῥέαν μὲν καὶ αὐτοὶ τιμῶσι, *Phryges & Troianorum illi, qui circa Idam habitant, ipsi quoque Rheam colunt.* Vnde eadem *Idæa* quoque adpellata fuit. nam quod Strabo addit, nominant eam ἀπὸ τόπων Ἰδαίαν, καὶ Δινδυμήνην, καὶ Πυλήνην, καὶ Πεσσινοῦντίδα καὶ Κυβέλην, *a locis Idæam, & Dindymenen, & Pylenen, & Pessinuntidem, & Cybelen.* Hæc de Dindymo. Vnum exemplum pluralis poeticum iuuat adiungere. Virgilius lib. IX vers. 618

O vere Phrygiæ, neque enim Phryges; ite per alta
Dindyma, vbi adsuetis biforem dat tibia cantum.

3. Mons quoque *Berecyntus* Phrygiæ huic deæ sacer dicitur fuisse: vnde cognomen eius *Berecyntiæ*, Vibius Sequester de Montibus: *Berecyntus Phrygiæ: vnde mater deûm Berecyntia*, Seruius ad Aeneid. IX vers. 82 *Berecyntia: Mater deûm, cuius vltima syllaba caret adspiratione.* Male igitur vulgo scribunt *Berecynthus*, * *Berecynthia*. Strabo autem lib. x pag. 323 a populo cultore id deæ cognomen ducit. οἱ Βερέκυντες Φρυγῶν τι φῦλον, *Berecyntes genus quoddam Phrygum.* Subdit verba paullo ante prolata, Phryges & Troianos Rheam venerari. Hesychius; Βερεκύνται Φρυγῶν τι γένος, καὶ πρότερον Βερεκυντία ἡ Φρυγία, *Berecyntæ, Phrygum genus, & olim Phrygia dicta*

* Sed in Creta quoque *Berecynthus* fuit, & sic scribitur a Diodoro V pag. 333.

dicta fuit Berecyntia. Vbi vero hi Berecyntes coluerint, obscurum est & incertum. Strabo extremo libro XII λέγεταί τινα φῦλα Φρύγια ὐδαμῦ δεικνύμενα, ὥσπερ οἱ Βερέκυντες, *nationes quædam Phrygum nominantur, nusquam hodie exstantes; vt sunt Berecyntes.* Plinius lib. v cap. XXIX non montem, sed *tractum* dixit *Berecyntium*, & cum oppidis coniunxit, quæ circa Mæandrum sunt. *Lysias*, inquit, *oppidum*, & *Orthosia*, *Berecyntius tractus*, *Nysa*, *Trallis*.

4. Tandem videtur *Cybele* etiam montis nomen in Phrygia fuisse, nam Strabo lib. x pag. 323 & *Cybeles* deæ nomen ἀπὸ τόπυ, *a loco* ducit, quem Ouidius IV Fastor. vers. 363 designat, quum Gallum amnem dicit labi *inter*

- - - *viridem Cybelen altasque Celænas.*

Adiectum, *viride*, est montium nemorumque: & *inter* duo loca meare, vicinitatem illorum arguit, & *Cybelen* haud longissime a Celænis abfuisse. Strabo XII pag. 391 Κύβελα, *Cybela*, pluraliter locum vocat: ἀπὸ τῶν Κυβέλων ἡ Κυβέλη, *a Cybelis Cybele* nominata.

XCIX.

Flumina nobiliora Phrygiæ sunt *Mæander*, quem supra in Ionia circa ostia exposuimus: *Lycus*, *Caprus*, & *Marsyas*, quos recipit Mæander, itidem antea declarati. Dicitur postremus recto casu ὁ Μαρσύας, *Marsyas*, atque ita Strabo, Liuius, Plinius, quorum verba supra protulimus: & *Marsya*, Latina forma, poetis maxime. Ouidius Metamorphos. lib. VI vers. 400

Marsya nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis.

Et Claudianus lib. II in Eutrop. vers. 264

Icarium pelagus Mycalæaque litora iuncti
Marsya Mæanderque petunt: sed Marsya velox,
Dum suus est, flexuque carens: iam flumine mistus
Mollitur, Mæandre, tuo.

2. *Sangarius*, qui & *Sagaris*, ex Galatia per Phrygiam in Bithyniam delabens, a Strabone lib. XII pag. 374 ita descriptus est: Σαγγάριος, ὗ μέμνηται καὶ ὁ ποιητής· ἔχει δὲ τὰς πηγὰς κατὰ Σαγγίαν κώμην ἀφ' ἑκατὸν καὶ πεντήκοντά πυ ςαδίων τῦ Πεσινῦντος. διέξεισι δὲ τῆς Ἐπικτήτυ Φρυγίας τὴν πλείω. μέρος δέ τι τῆς Βιθυνίας. *Sangarius, cuius & Homerus meminit. Fontes habet apud Sangiam pagum* CL *stadiis distantem a Pessinunte. Perlabitur Epicteti Phrygiæ maiorem partem: partem etiam aliquam Bithyniæ.* De ostiis eius in Bithynia dicemus. Dicitur etiam *Sagaris*. Plinius lib. VI cap. I *Sagaris fluuius ex inclytis: oritur in Phrygia: accipit vastos amnes, inter quos Tembrogium & Gallum: idem Sangarius a plerisque dictus.* In nummo quoque Iuliæ Piæ ΝΙΚΕΩΝ CΑΓΑΡΙC expressum est, vti post alios illustris refert Spanhemius. Nec vero nouum nomen *Sangarius*. Homerus Iliad. Π v. 719

Ὃς Φρυγίην ναίεσκε ῥοῆς ἐπὶ Σαγγαρίοιο,
Qui Phrygiam habitabat fluenta ad Sangarii.

Et id postmodum quoque nomen præ altero inualuit. Solinus cap. XLIII *Sagaris fluuius ortus in Phrygia, dictusque a plerisque Sangarius.* Et Liuius lib.

lib. XXXVIII cap. XVIII *Sangarius ex Adoreo monte per Phrygiam fluens miſcetur ad Bithyniam Thymbri fluuio. Inde maior iam geminatis aquis per Bithyniam fertur, & in Pontum* (ſic legendum; non Propontidem) *ſeſe effundit.* Claudianus dicto II in Eutrop. verſ. 261

- - - - - - Dindyma fundunt
Sangarium, vitrei puro qui gurgite Galli
Auctus, Amazonii defertur ad oſtia Ponti.

3. Quo *Gallus* amnis referendus ſit, non conueniunt inter ſe auctores. Plinius lib. V cap. XXXII Galatiæ transſcribit. *Flumina*, inquit, *ſunt in ea* [Galatia] *præter iam dicta, Sangarium & Gallus, a quo nomen traxere Matris deûm ſacerdotes.* Et Herodianus lib. I cap. XI ἐν τῷ Πεσσινοῦντι πάλαι Φρύγες ὠργίαζον ἐπὶ τῷ ποταμῷ Γάλλῳ παραῤῥέοντι, ἀφ' οὗ τὴν ἐπωνυμίαν φέρουσιν οἱ τῇ θεῷ τομίαι ἱερωμένοι. *Peſſinunte Phryges olim orgia colebant ad Gallum fluuium, qui præterfluit vrbem, a quo euirati deæ ſacerdotes cognominantur.* At Stephanus: Γάλλος, ποταμὸς Φρυγίας, *Gallus eſt Phrygiæ fluuius.* Addit prius vocatum Τηρίαν, *Terian.* Et Ouidius Faſtor. lib. IV verſ. 363

Inter, ait, viridem Cybelen altasque Celænas
Amnis it inſana, nomine Gallus, aqua.

Celænæ autem ſunt in media Phrygia. Cur *inſana* aqua Galli, mox ſtatim his Ouidius interpretatur,

Qui bibit inde, furit.

An autem Gallus prope Celænas fluat, iam diſpiciemus. Strabo prædicto lib. XII pag. 374 dicit, vbi Sangarius Nicomediæ a trecentis ſtadiis proximus eſt, συμβάλλει ποταμὸς αὐτῷ Γάλλος, ἐκ Μόδρων τὰς ἀρχὰς ἔχων τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίας. αὕτη δ' ἐστὶν αὐτὴ τῇ Ἐπικτήτῳ, *infunditur in eum Gallus fluuius, ortus apud Modra in Phrygia ad Helleſpontum ſita, quæ & Epictetus eſt eadem.* Nec vero diſtinctior poſitio τῶν Μόδρων, *Modrorum* nobis eſt cognita. De amne *Gallo* ergo cum Strabone facimus: Plinium, Herodianum & Ouidium deſerendos eſſe cenſemus: niſi olim Peſſinuntius amnis etiam Gallus vocatus fuit, & Strabo de eo tantum loquitur, qui ſua id nomen ætate ferebat.

C.

Denique ſæpenumero ſupra eſt mentio geminæ Phrygiæ facta, *Pacatianæ* (quæ & *Capatiana* ſcribitur) & *Salutaris*; nec vero diuiſio illa manifeſto explicata; quod eo conſilio ita factum fuit, quia illa nomina medii æui ſunt, & ad illius temporis geographiam pertinent: iam vero ideo tantummodo memorata aliquando ſunt, vt ex qua parte Notitiarum aliquid deſumtum eſſet, quod forte adlegabamus, obſcurum nemini eſſet, omnibusque clare ac diſtincte conſtaret.

SECTIO III.

GALLOGRAECIA SIVE GALATIA

CI.

Phrygiæ pars ſeptemtrionalis a Gallis occupata, nouo nomine *Galatia* dicta fuit, & quod inter Græcas colonias ſita erat, & ipſa Græcis permixta, *Gallogræcia.* Plinius lib. V cap. XXXII vocat *Galatiam*, quia quæ Latine *Gallia* eſt, Græcis eſt Γαλατία. Atque ita etiam Tacitus lib. XIII cap. XXXV *Habiti per Galatiam ac Cappadociam delectus.* Liuius autem vocat *Gallogræciam* lib. XXXVII cap. VIII, & lib. XXXVIII cap. XVIII. Strabo vtroque nomine vſus eſt: lib. II pag. 89 τῆς Φρυγίας ἐςὶ μέρος ἡ τῶν Γαλλογραικῶν λεγομένη Γαλατία, *Phrygiæ pars eſt, quæ Gallogræcorum dicitur Galatia.* Idem lib. XII pag. 390 παρ' ἑκόντων ἔλαβον τὴν νῦν Βιθυνίαν καὶ Γαλλογραικίαν λεγομένην, *volentibus tandem* [Attalicis & Bithynis] *eam terram acceperunt, quæ nunc Bithynia dicitur & Gallogræcia.* Hinc duplex etiam incolarum nomen, *Galatæ*, & *Gallogræci.* Tacitus lib. XV cap. VI *Galatarum Cappadocumque auxilia.* Et Florus lib. II cap. XI *gens Gallogræcorum.* Liuius in bello Gallogræco fere ſemper vocat *Gallos* communi cum Europæis Gallis nomine. Vide lib. XXXVIII cap. XVI, XXI, ſequentibus: raro *Gallogræcos*, vt lib. XXXVII cap. XXXVIII *mille ferme equites: maxima pars Gallogræci erant.*

2. Vtriusque formæ vocabula in antiquis monimentis quoque leguntur. Gruterus pag. 402 num. 4 GALATIAE PROC. Et pag. 415 ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΤΩΝ ΓΑΛΑΤΩΝ: (quod etiam in nummo Neronis eſt ΚΟΙΝΟΝ ΓΑΛΑΤΩΝ) & paucis interiectis ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΤΩΝ ΓΑΛΑ. ΓΑΛΑΤΑΡΧΗΝ. Et pag. 603 num. 9

DIOCLES TI. CAESARIS
MINISTER GERMANICIANVS
NATIONE GALLOGRAEC.
V. A. XXXV.

3. Hæc Galatia poſterioribus Græcis dicta aliquando eſt Γαλατία ἡ μικρὰ, *Gallia parua*, diſcriminis cauſſa, vt a magna Transalpina diſtingueretur, quia vtraque Græce Γαλατία nominatur. Socrates lib. VI Hiſt. eccleſ. cap. XVIII Λεόντιος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας τῆς μικρᾶς Γαλατίας, *Leontius epiſcopus Ancyræ, quæ eſt in minore Galatia* ſiue *Gallia.* Eadem & *Gallia Græca* dicta, quod cum Latinorum compoſito *Gallogræcia* conuenit. Themiſtius Orat. XXIII pag. 299 ἐν Γαλατίᾳ τῇ Ἑλληνίδι, *in Galatia Græcanica.* Vnde Galatæ dicuntur Ἑλληνογαλάται, apud Suidam in voce Ἄγκυρα, id eſt *Gallogræci* ſeu *Græcogalli.*

CII.

CII.

Limites Galatarum ſunt inter Phrygiam, Cappadociam, Paphlagoniam Bithyniamque. Strabo lib. XII pag. 390 πρὸς νότον εἰσὶ τοῖς Παφλαγόσι Γαλάται, *Galatæ Paphlagonibus ab auſtro adiacent.* Plinius lib. V cap. XXXII poſt Phrygiæ deſcriptionem: *Simul dicendum videtur & de Galatia, quæ ſuperpoſita agros maiori ex parte Phrygiæ tenet, caputque quondam eius Gordium. Qui partem eam inſedere Gallorum, Toliſtobogi, & Voturi, & Ambitui vocantur: qui Mæoniæ & Paphlagoniæ regionem, Trocmi: prætenditur Cappadocia a ſeptemtrione & ſolis ortu, cuius vberrimam partem occupauere Tectoſages & Teutobodiaci.* Et poſt paullo: *Attingit Galatiæ & Pamphyliæ Caballiam: & Mylias, qui circa Barin ſunt, & Cyllanticum, & Oroandicum Piſidiæ tractum: item Lycaoniæ partem Obigenen.*

CIII.

Ignoti ſunt *Voturi* & *Ambitui* Pliniani: etiam Ptolemæi, quos vocat, *Proſeilemenitæ*, & *Bezeni*, niſi quod hi cum Lycaonibus apud ipſum cohærent, aut ipſis interſunt. Strabo tantummodo *tres gentes* Galatarum, τρία ἔθνη, numerat, quarum duæ a ducibus nominentur, Τρόκμοι καὶ Τολιστοβώγοι, *Trocmi & Toliſtobogi;* tertia a Celtica gente Τεκτόσαγες, *Tectoſages*, qui Ptolemæo ſcripti ſunt Τεκτοσάκαι, *Tectoſacæ.* nam in Gallia Narbonenſi etiam ſunt *Tectoſages.* Liuius etiam lib. XXXVIII cap. XVI tres tantum numerat gentes, & illud *Toliſtobogorum* vocabulum propius ad originem ducit, dum *Toliſtoboios* nominat. Boiorum vero gens nota in Galliis. *Quum tres*, inquit, *eſſent gentes, Toliſtoboii, Trocmi, Tectoſagi; in tres partes, qua cuique populorum ſuorum vectigalis Aſia eſſet, diuiſerant.* Ibidem & originem illorum & ex Transalpina migrationem deſcripſit, & per quas gentes tandem in Aſiam penetrauerint. Secundum tres hos populos etiam oppida diſtribuuntur, cuilibet genti ſua, quantum de iis ſciri poteſt: reliqua promiſcue ac ſine cura ordinis ſubiungemus. Quod vero Tectoſages metropolin Galatiæ tenebant, etiam magis in occaſum ſolis, vnde initium eſt geographis, inclinauerunt; ab iis initium facturi ſumus enarrationis. Id vero præmonere neceſſarium etiam viſum fuit, cum Strabone ac Plinio & hiſtoricis nos potius, quam cum Ptolemæo ſentire, qui ad maris oram etiam Galatas profert, & Paphlagoniam in Galatia includit, quas ceteri omnes ſeparauerunt, & nos infra quoque ſeparatim de Paphlagonibus, quum oram Ponti perluſtraturi ſumus, agemus.

CIV.

Sint itaque TECTOSAGES, vt Strabo & Plinius vocant, & in patria Transalpina vocati fuerant; ſiue *Tectoſagi*, vt Liuius adpellat, prima nobis gens ad explicandum. Singularis Τεκτόσαξ Stephani eſt Byzantii: Ptolemæi adpellatio Τεκτοσάκαι haud dubie prauata eſt.

CV.

Horum fuit *Ancyra*, caput gentis & princeps totius Galatiæ. Liuius lib. XXXVIII cap. XXIV *Supererat bellum integrum cum Tectoſagis. Ad eos profectus conſul tertiis caſtris Ancyram, nobilem in illis locis vrbem, peruenit.* Et Plinius

Plinius vrbes præcipue memorabiles in gente qualibet enumerans, *Oppida*, inquit, *Tectosagum, Ancyra: Trocmorum, Tauium: Tolistobogorum, Pesinus.* Et Ptolemæus lib. v cap. iv in Tectosacis suis primo loco sic posuit: Ἄγκυρα μητρόπολις: Palatinus codex additum habet ἐπίσημος, *Ancyra metropolis insignis.* Miramur ergo cum Casaubono, Strabonem tam leuem huius vrbis mentionem fecisse, vt tantum φρούριον, *castellum* vocet Ancyram Galatarum: quam tamen Augustus ornamentis tantis honorauit, vt quasi conditor illius vrbis vetustæ habitus fuerit. Tzetzes Chiliad. i vers. 131

Τὴν Ἀγκύραν δ' ἣν ἔφημεν, τῆς Γαλατίας, εὗρον
Κτίσαι τὸν Ὀκταβίον Καίσαρα τὸν Ῥωμαῖον,
Ancyram autem, quam diximus, Galatiæ, inueni
Condidisse Octauium Cæsarem Romanum.

Testis est marmor seu monimentum illud, quod inde *Ancyranum* adpellatur, quo Augusti res gestæ atque merita enarrantur. Testis & inscriptio, quam Romæ exstare dicit Casaubonus,

Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ
ΤΗϹ ΓΑΛΑΤΙΑϹ
ΑΝΚΥΡΑ.

Cui similis est illa apud Gruterum pag. 415 num. i. ex qua supra aliquid excerpsimus. nam & ibi est ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΝΚΥΡΑΣ. quæ arguunt servatam illam dignitatem sub Cæsaribus fuisse. Id quod plures illorum nummi confirmant, Commodi, Getæ, Caracallæ, Gallieni, Saloninæ, quibus omnibus ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ Ancyra vocitatur, quæ Galatiæ est; non Phrygiæ, quam vere Strabo πολίχνην, *oppidum* tantummodo vocat: nostram vero etiam Libanius orat. xxvi dixit πρώτην καὶ μεγίστην Γαλατῶν πόλιν, *primariam & maximam Galatarum vrbem.* Et in ecclesiæ Notitiis etiam metropolitanam dignitatem conseruauit. A Mida conditam aiunt, & nomen ab ancora reperta habere. Vide Pausan. Attic. cap. iv, & Tzetzem dicto carm. ii de Mida: qui simul situm hoc versu vult designare:

Καὶ κτίσαι πόλιν Ἄγκυραν Γαλατικὴν πρὸς Ἅλυν,
Et condidisse [Midam] *vrbem Ancyram Galaticam ad Halyn.*

cui flumini adpositam fuisse, nemo, præter Tzetzem, quod sciamus, dixit. Ptolemæus sane longius reduxit: etiam Antonini itinerario pag. 31 aliquot oppida inter Ancyram & Cappadociæ fines ponuntur: & si Tectosagum Ancyra fuit, non potuit proxima ab amni Haly esse, Trocmis eam partem obtinentibus. Strabo: Τεκτοσάγες τὰ πρὸς τῇ μεγάλῃ Φρυγίᾳ μέρη ἔχουσι, *Tectosages magnam Phrygiam attingunt.* Nec vero longius ab Ancyra Halyn abfuisse, ex prœlio Romanorum cum Tectosagis constat auctore Liuio lib. xxxviii. nam Romani *ad Ancyram statiua* habebant, cap. xxv ineunte: elusi a Gallis colloquium simulantibus, *postero die omnibus copiis ad hostem perueniunt:* ibidem fine capitis. Fit prœlium in Magaba monte: Galli fugiunt: *consul protinus ad sequendos hostes misit: per aliquantum spatium sequuti octo millia hominum in fuga ceciderunt: reliqui flumen Halyn traiecerunt;* cap. xxvii. Vides hinc, quantum interuallum sit inter Ancyram

cyram atque Halyn. Vt taceam hodiernum *Anguri* siue *Enguri*, quod, nomine prodente, pro veteri Ancyra habent, non modico spatio ab Haly flumine retractum esse.

CVI.

Plinius in Galatia habet etiam *Sebastenos*, ab vrbe *Sebaste* dictos, quam in Tectosagum regione fuisse inscriptio vetus probat apud Gruterum pag. 427 num. 8

Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ
ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ
ΤΕΚΤΟΣΑΓΩΝ.

Nihil præterea de hac Sebaste nobis suppetit. Neque enim Sebaste, quam Notitia in Phrygia Pacatiana ponit, huc facile referri poterit.

CVII.

In eodem Tectosagum tractu est etiam mons *Magaba*, medio fere loco inter Ancyram & Halyn amnem, vt ante paullo de prœlio & fuga Tectosagum monstrauimus. Liuius lib. XXXVIII cap. XIX *Certiora Oenoandensium legati attulerunt: Tolistoboiorum ciuitatem Olympum montem cepisse: diversos Tectosagos alium montem, qui Magaba dicatur, petiisse.* Et cap. XXVI *omnibus copiis* [Romani] *ad hostem perueniunt. Biduum natura montis per se ipsum exploranda, ne quid ignoti esset, absumsit consul: tertio die in quatuor partes diuisas copias educit: duas vt medio monte duceret, duas ab lateribus vt aduersus cornua Gallorum erigeret.* Rufus Festus Liuium expressit cap. XI *Manlius*, inquit, *Galatas persequutus est; & confugientes partim in Olympum, partim in Magabam montem, qui nunc Modiacus dicitur, de arduis eos in plana detrusit.* Tolistobogi ergo in Olympo: Tectosages in Magaba victi sunt.

CVIII.

In Ptolemæi Tectosacis est inter oppida recto casu proposita etiam Κορβεῦντος, *Corbeuntis*, qui potius est patrius ab recto Κορβεῦς, *Corbeûs*, vt aliquid excidisse videatur, quod regat genitiuum. Strabo lib. XII pag. 391 nominantem casum prodidit: οἷόν ἐστι τὸ Γόρδιον καὶ Γορβεοῦς, *quale* [regium domicilium] *est Gordium, & Gorbeiûs.* Videtur quidem Sangario adponere, quod de Gordio verum sit; non autem de Gorbeiunte, cuius situm ita finiuit Antoninus itinere a Constantinopoli Antiochiam pag. 31

Dadastana		
Iuliopolim	M. P. XXVI	
Laganeos	M. P. XXIIII	
Minizum	M. P. XXIII	
Manegordum	M. P. XXVIII	
Ancyram	M. P. XXIIII	
Corbeunta	M. P. XX	[p. 45 Gorbeum]
Rosologiacum	M. P. XII	
Asponam	M. P. XXXI.	

In libris praue *Corbeunca*, item *Corbeneunca* scriptum: Hierosolymitano

Itinerario eiusdem ætatis pag. 148 *Curueunta*, v pro B posito, quod tolerabilius est: sed nemo non veram lectionem ex Strabone & Ptolemæo perspicit.

CIX.

Videmus etiam ex hoc itinere, quam propinquum Corbeunti sit *Rosologiacum*, quæ ipsa Ptolemæi Ῥοσολογία est, itidem ab illo in Tectosacis, quos vocat, scripta.

CX.

Nec dubitamus, quin *Minizus* Itinerarii Tectosagum fuerit, itineris ita ratione ferente, quia infra Tolistoboios est; citra Trocmos, & ipsam citra Ancyram, post Iuliopolim & Dadastanam, terminos Bithyniæ ad Gallogræcos. Locum non ignobilem fuisse, ex eo non incertum est, quia Arcadius augustus, aliquando ibi commoratus, leges dedit in vtroque codice exstantes. Varie in iis scribitur, tribus syllabis *Minizus*, lege XXXIII Cod. Theod. de Episcopis, & Antonini Itinerario pag. 31; & contracte *Mnizus*, lege III eiusdem codicis, de his qui ad ecclesias; & lege LVII de Appellationibus, qua, in Iustiniano codice num. XXIX eiusdem tituli tepetita, scriptum est *Mniso*, sexto casu; etiam Hierosolymitano Itinerario *Mnizos*: & littera Græca *Mnyzus* lege XVI C. Th. de Pœnis, & lege VI Cod. Iustin. de Episcopali audientia. Sed quoquo modo scribatur *Minizus*, *Mnizus*, *Mnisus*, seu *Mnyzus*, idem locus est, & quidem in Oriente, quia Comitis orientis in iis mentio est, ipsæque leges eiusdem argumenti, quasi auulsæ, & eodem anno, mense, die omnes datæ, præter illam, quæ ex titulo de Episcopis erat, triduo posteriorem, quamuis & Gothofredus eam ad ceterarum diem censeat reducendam esse. Non ergo dubium superest, *Minizum* Antonini Galaticam esse, vbi hæ leges datæ fuerunt. Concilio Chalcedonensi etiam act. VI memoratur episcopus Μνίζου, *Mnizi*. Hieroclis Dispositione in Galatia consulari legitur oppidum Ῥεγέμνηζος, *Regemnezus*, quæ haud dubie nostra *Mnizus* est. In Peutingeriana exstat *Mizago* inter Laganiam ab occasu, & metropolim sine nomine pictam multis turribus, quæ Ancyra est; hæc, inquam, *Mizagus* tabulæ ipsa *Mnizus* est, praue corrupteque scripta, quod ordo & distantia locorum probat. *Lagania*, quæ præcedit in tabula, sunt *Laganei* in Itinerario.

CXI.

Alio itinere a Dorylæo Ancyram, intercedunt ante metropolim *Vindia* & *Papyra*, quæ *Vindia*, Οὔινδια Ptolemæi est, sed in Tolistobogis posita: de quibus infra dicturi sumus. Rursus alio itinere ab Ancyra Tauiam, sequuntur proxime metropolim *Bolelasgum* & *Sarmalium*, quorum alterum est Ptolemæi Σαρμαλία, *Sarmalia* in Tectosacis. Cetera Ptolemæi in eadem gente, Ὄλενος, *Olenus*; Ἀγρίζαλα, *Agrizala*; Οὐίνζελα, *Vincela*; Λανδόσια, *Landosia*; Δίκτις, *Dictis*; Κάριμα, *Carima*; minus sunt nobis cognita.

CXII.

Sequuntur GALATAE TOLISTOBOII siue TOLISTOBOGI, quibus etiam sua oppida, quæ scimus fuisse, attribuemus. Liuius scripsit *Tolistoboii* lib. XXXVIII cap. XIX, quasi a *Boiis*, nota Gallorum etiam

i am gente, non tantum Germanorum, vocabulum ducatur: Strabonis codicibus vna pagina libri XII Τολιςοβῶγοι & Τολιςοβώγιοι ſcribuntur, altero haud dubie corrupto, redundante ſyllaba, quia Plinius lib. v cap. XXXII, & Florus lib. II cap. XI habent *Toliſtobogi:* Ptolemæus etiam Τολιςοβογοὶ, aut cum o magno, vt in Palatino eſt. Vergunt in occaſum & ſeptemtrionem. Strabo pag. 390 Τολιςοβώγιοι δὲ ὅμοροι Βιθυνοῖς εἰσὶ, καὶ τῇ Ἐπικτήτῳ καλυμένῃ Φρυγίᾳ, *Toliſtobogi contermini ſunt Bithynis & Phrygiæ Epicteto.*

CXIII.

Metropolis ſecundum Plinium fuit *Peſſinûs.* Sic enim ille dicto loco: *Oppida, Tectoſagum, Ancyra: Trocmorum Tauium: Toliſtobogorum, Peſinûs.* Ptolemæo autem prima eſt Γέρμα κολώνια, *Germa Colonia;* deinde Πεσσινῦς, *Peſſinûs:* quia poſt Plinii tempora colonia forſan deducta fuit, ideoque Germa Peſſinunti prælata. Pesſinûs * Straboni eſt ἐμπορεῖον τῶν ταύτῃ μεγίςων, *emporium illa regione maximum.* Pauſanias Attic. cap. IV ſcripſit etiam Πεσινῦς, ſimplici Σ, vt Plinius: at Strabo, Ptolemæus, Herodianus, Ammianus Πεσσινῦς, *Peſſinûs*, littera geminata: quæ vtique ſcriptura vera eſt, quia in nummis apud Harduinum ΠΕϹϹΙΝΟΥΝΤΙΩΝ.

2. Situm ita notauit Pauſanias dicto loco: ταύτην τε τὴν Ἄγκυραν εἷλον, καὶ Πεσινῦντα ὑπὸ τὸ ὄρος τὴν Ἄγδιςιν, ἔνθα καὶ τὸν Ἄτυν τετάφθαι λέγυσι. *Hanc Ancyram* [Galli] *ceperunt, & Peſinuntem ſub monte Agdiſti, vbi Atyn dicunt ſepultum eſſe.* At Strabo pag. 391 ἔςι δὲ καὶ ὄρος ὑπερκείμενον τῆς πόλεως τὸ Δίνδυμον, ἀφ' ὗ ἡ Δινδυμηνή, *Imminet vero mons Dindymus vrbi* [Peſſinunti] *vnde Dindymene dea dicta eſt.* An idem mons ſit diuerſis nominibus, neſcimus: ſaltem coniunctos ac vicinos oportet fuiſſe, quia vterque vrbi dicitur imminere. Strabo refert, ipſam deam ab indigenis vocari Ἀγγιδίςιν. *Angidiſtin*, vnde forſan contractum apud Pauſaniam montis nomen. Addit idem: πλησίον ὁ Σαγγάριος ποταμὸς ποιεῖται τὴν ῥύσιν, *prope* [Peſſinuntem] *Sangarius amnis defluit.* Iter Antonini a Peſſinunte Ancyram;

Peſſinunte	
Germam	M. P. XVI
Vindiam	M. P. XXIIII
Papyram	M. P. XXXII
Ancyram	M. P. XXVII.

2. Clara fuit antiquo fano Deæ Magnæ, ſiue Cybeles, cuius ſimulacrum inde Romani Punico II bello expetierunt. Herodianus lib. I cap. XI αὐτὸ τὸ ἄγαλμα διοπετὲς, ὥς λέγυσιν. - - - τῦτο δὲ πάλαι μὲν ἐξ ὐρανῦ κατενεχθῆναι λόγος εἴς τινα τῆς Φρυγίας χῶρον· Πεσσινῦς δὲ ὄνομα αὐτῷ· τὴν δὲ προσηγορίαν λαβεῖν τὸν τόπον ἐκ τῦ πεσόντος ἀγάλματος, καὶ πρῶτον ἐκεῖσε ὀφθῆναι. *Ipſum ſimulacrum cœlitus, vt aiunt, demiſſum eſt. - - - Fama eſt, hoc quondam de cœlo deferri in locum quemdam Phrygiæ, cui nomen Peſinunti eſt a caſu ſimulacri de cœlo, quod primum ibidem viſum fuit.* Ammianus Marcellinus idem de origine nominis & antiqua religione refert lib. XXII cap. XXII [Valeſ. cap. IX] *Per Nicæam* [Iulianus] *venit ad Gallogræciæ fines: vnde, dextror-*

(V) 2

* De Peſſinunte Amm. Marcell. XXVI, 214.

trorsus itinere declinato, Pessinunta conuertit, visurus vetusta Matris Magnae delubra: a quo oppido, bello Punico secundo, carmine Cumano monente, per Scipionem Nasicam simulacrum translatum est Romam. - - - Quam autem ob rem hoc nomine oppidum sit appellatum, variant rerum scriptores. Quidam enim figmento deae caelitus lapso ἀπὸ τοῦ πεσεῖν, quod cadere nos dicimus, vrbem adseruere cognominatam. * Alii, quod Herodianus, quem sequitur Marcellinus, supplet, a pugna Ili Phrygis & Tantali Lydi eo in loco commissa, dictam putant, *διὰ τὸ ἑκατέρωθεν πεσεῖν ἱκανὺς, quod multi vtraque parte cecidissent.* Sed vtraque ratio fabulosa est & nihili facienda. Historia transportati simulacri est apud Liuium lib. XXIX cap. X seq. & ibidem e carmine Sibyllino haec verba referuntur: *Quandoque hostis alienigena terrae Italiae bellum intulisset, eum pelli Italia vincique posse, si mater Idaea a Pessinunte Romam aduecta foret.* Prope fuit *Murus Megalesius*, in cuius templo simulacrum deae fuit, quod Romam est deuectum, teste Varrone LL. lib. V cap. III.

CXIV.

Ptolemaei prima, tamquam metropolis in hac gente, est γέρμα κολώνια, *Germa colonia*, praelata veteri metropoli propter coloniae dignitatem. Sed non mansit diu ille honos, verum in Notitia Ecclesiae Pessinus rursus primo loco constituitur; γερμοκολώνεια vero, seu *Germocolonia*, composito vocabulo, loco demum sexto Galatiae secundae siue Salutaris. A quo deducta fuerit colonia, disceptatur in nummo Commodi explicando, hanc praeferente inscriptionem: IMP. M. AVR. COM. ANTONINVS: & in aduersa: COL. AVG. F. GERMENO. id est, *Colonia Augusta Felix Germenorum*, vt Vaillantius interpretatur, qui auctorem putat Octauianum Caesarem fuisse, *Augustae* cognomine persuasus. Quum vero id omnium imperatorum, post Octauianum, cognomen fuerit, non dubitat Holstenius in Stephanum adnotationibus, Vespasiano aut filiis tribuere, praesertim quod littera F in eo nummo videatur gentis Flauiae signum esse, vnde ipsa colonia cognominetur *Flauia*. Dubitamus & ipsi, Augusti auspiciis deductam esse, aut veteranis datam illo tempore militibus. nam signa militaria cum aquila in altero nummo eiusdem Commodi expressa sunt, inscripto COL. GERMEN. Non enim videtur fieri posse, si Augusti esset, vt nulla eius mentio ante Ptolemaeum & Commodum facta sit. Quapropter auctor illius inter Plinium & Ptolemaeum videtur quaerendus esse, & vel ipse Commodus est, vel aliquis prope antecedentium. Quod enim Suidas Ptolemaeum sub Marco Antonino floruisse tradit, potuit vtique sub Commodo Geographiam scripsisse, cuius Suidas nullam mentionem facit, sed in καὶ ἄλλα *& alia*, tamquam vltimum opus intelligit.

CXV.

Inter Germam & Ancyram est *Vindia*, vti ex Antonini itinere supra vidimus; Ptolemaei Οὐϊνδία, *Vindia.*

CXVI.

Post quam eodem itinere est *Papyra*, deinde Ancyra. Parum cognita

Papyra

* Add. Tzetzes ad Lycoph. Alex. v. 355.

Papyra, & dubitanter huc Ortelius τὸ Παπιρίυ λεγόμενον Φρέριον, *Papirii Castrum* refert, cuius meminit Euagrius lib. III Hist. eccles. cap. XXVII, in quod Verina augusta, a Zenone genero in Ciliciam relegata, regressa fuerit, Illo tyrannidem occupante, ibidemque mortua. Sed nihil certo definiri potest, quia non addit auctor, cuius prouinciæ fuerit.

CXVII.

In austrum a Pessinunte deducta Ptolemæi Τολάςα χώρα, *Tolasta regio*, & medio fere inter ea loco *Anarus*: & in ortum a Tolasta regione *Vetestum*, vt in Palatino codice legitur, pro *Vegisto* vulgato.

CXVIII.

Strabo Tolistobogis Φρέρια, *castella* duo addit, haud dubie munitissima, τό, τε Βλέκιον, καὶ τὸ Πήιον, ὧν τὸ μὲν ἦν βασίλειον Δηϊοτάρυ, τὸ δὲ γαζοφυλάκιον, *Blucium & Peium, quorum illud arx regia & sedes Deiotari fuit; hoc gazophylacium*, seu præsidium thesaurorum. Sed neutrum certo loco adsignari potest: Casaubonus auctor est, prius in MSS. non Βλέκιον, sed Βλέβιον, *Blubium* per B scriptum esse.

CXIX.

Tolistobogorum fuit etiam haud dubie mons *Olympus*, quem Romano bello hæc gens insederat, sicut Tectosages Magabam, suæ regionis montem. Vide quæ Liuius lib. XXXVIII cap. XIX & XX de hoc monte eiusque situ tradidit.

CXX.

TROCMI, Τρόκμοι, tertia gens, orientem versus & ad Halyn colentes, siue, vt Strabo definit, τὰ πρὸς τῷ Πόντῳ καὶ τῇ Καππαδοκίᾳ, *ea quæ ad Pontum vergunt & ad Cappadociam* possidentes. Idem, Φρέρια αὐτοῖς τετείχιςαι τρία, *tria eis castella sunt bene munita*, quæ sunt *Tauium*, *Mithridatium*, & *Danala*. De primo ait: Ταῦϊον ἐμπορεῖον τῶν ταύτῃ, *Tauium emporium eius regionis*. Plus ergo quam castellum fuit. Plinio Trocmorum primarium est *Tauium*. etiam Ptolemæo in oppidis primo loco, tamquam metropolis Trocmorum. In Notitia ecclesiæ & Hieroclis est Ταβία, *Tabia:* in Antonini Itinerario *Tauia*, cuius hoc iter est ab Ancyra Tauiam:

Ancyra	- - -
Bolelasgum	M. P. XXXIIII
Sarmalium	M. P. XXIIII
Eubrogim	M. P. XX
Adapera	M. P. XXIIII
Tauiam	M. P. XXIIII.

Inde iter est a Tauia Sebastiam Cappadociæ, vnde tractus quodammodo, quo situm fuerit, cognosci potest: Ptolemæus citra Halyn posuit, nec vero longe ab eo, latitudine paullo minore, quam Ancyræ. Gentile *Tauianus* est. Holstenius in Ἄγκυρα Stephani, Mediceos nummos profert, quorum alter inscriptus est ΤΑΟΥΙΑΝΩΝ, *Tauianorum;* alter, ΣΕΤΡΟΤΑΟΥΙΑΝΩΝ, quod in tres voces ille dispescit hoc modo: ΣΕ. ΤΡΟ. ΤΑΟΥΙΑΝΩΝ, id est, *Seueriani Trocmi Tauiani.*

CXXI.

Strabonis *Mithridatium* ignotum aliis: *Danala*, vt idem descripsit, locus est, vbi Lucullus & Pompeius conuenerunt, quum ille huic prouinciam cum exercitu traderet. Plutarchus Lucullo pag. 516 *συνῆλθον ἐν κώμῃ τινὶ τῆς Γαλατίας, in vico quodam Galatiæ congressi sunt.* De situ, silentibus aliis, nihil constat.

CXXII.

Ptolemæus præterea Trocmis plura oppida adsignat, *Lascoriam, Androsiam, Claudiopolim, Carissam, Phuibaginam, Duduam, Saralum, Vcenam, Rastiam*, sed pleraque obscura: solum nomen clarius *Claudiopoleos*, quam vero nemo alius in Galatia nominauit, vt valde verear eamdem esse, quam idem etiam Bithyniæ lib. v cap. I adscripsit his verbis: Κλαυδιόπολις, ἡ καὶ Βιθύνιον, *Claudiopolis, quæ & Bithynium:* cuius nummi præ se ferunt ΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, & ΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛΕΩΣ, apud Harduinum. Sita enim in mediterraneis Bithyniæ non longe a finibus Galatarum. Sed esto diuersas esse, & hanc ad Halyn sitam, vti ex Ptolemæi numeris Agathodæmon posuit; nobilem vero fuisse, nemo facile persuaserit, vbi ceteri omnes tacent.

CXXIII.

Ad Halyn præterea posuit Ptolemæus infra Claudiopolim, *Androsiam*; supra illam, *Carissam, Saralum, Rastiam:* citra flumen, a Tauio in septemtrionem, *Lascoriam:* in austrum, *Phuibaginam. Duduam, Vcena*, Οὐκενα. Illa Phuibagina, in Peutingeriana est *Euagina*; & Saralus, *Saralium*, hoc ordine in ortum hibernum:

Tauio XVI *Euagina* XXIIII *Saralio.*

CXXIV.

Trocmorum videtur etiam *Aspona* siue *Aspuna* fuisse, quia prope Cappadociæ fines fuit; quam antiqua, non adparet, quippe a posterioribus tantum memorata. Ammianus lib. XXV sub finem *municipium Galatiæ* dixit. *Post quæ*, inquit, *vt videbatur expedire disposita, apud Aspuna Galatiæ municipium breue Gallicani milites visi* [Iouiano] *principi, ingressique consistorium post audita gratanter, quæ pertulerant, munerati redire iubentur ad signa.* Deinde eodem itinere scribit principem venisse ab Aspunis Ancyram: ab Ancyra Dadastanam, vbi mortuus est. Hic situs probatur etiam Antonini itinere ab Ancyra, per Nyssam, Cæsaream:

Ancyra	- - -
Gorbeum	M. P. XXIIII
Rosologiacum	M. P. XVIII
Asponam	M. P. XX
Parnassum	M. P. XXII
Nyssam	M. P. XXIIII.

In Notitia episcopatuum est ὁ Ασπόνης, *Asponæ* episcopus: & Hieroclis, recto casu Ἄσπονα. Socrates Hist. eccl. lib. VII cap. XXXVI Παλλάδιος ἀπὸ Ἑλενοπόλεως μετηνέχθη εἰς Ἄσπωνα, *Palladius, Helenopolitanus episcopus, translatus*

latus est Aspuna. Vtroque ergo numero inuenitur nomen, plurali apud Socratem & Ammianum: singulari apud Antoninum & in Notitiis. *Trocmorum* siue *Trogmorum* nomen videtur in Ciceronis *Troginorum* II Diuinat. cap. XXXVII sub mendo latere.

CXXV.

Dubia sunt, cuius gentis fuerint, *Cuballum Gallogræciæ* castellum, Liuii lib. XXXVIII cap. XVIII, & *Orcistus* Notitiæ episcopatuum: & Strabonis Δρυναίμετον, *Drynæmetum*, locus iudicii & conuentus Galatarum. Ptolemæus addit gentem *Bezenorum*, cuius fuit Petenessus, siue Petenesus, quæ etiam in Notitiis visitur: & *Ciæna*, Κίαινα, Hieroclis *Cina*, Κίνα; vnde ὁ Κήνης, *Cænæ* episcopus in Notitia. Sita hæc ad austrum, in Phrygiæ magnæ finibus, prope *Laodiceam Combustam*, quam Ptolemæus etiam Bezenis dat, alii ipsam in Phrygiam transscribunt.

CXXVI.

Plinius plures populos adnumerat, *Attalenses*, *Arasenses*, *Comenses*, *Dioshieronitas*, *Lystrenos*, *Neapolitanos*, *Seleucenses*, *Timoniacenses*, *Tebasenos*: sed plerique extra Galatiam positi sunt propriam, vt Lystreni & Tebaseni in Lycaonia, Seleucenses in Pisidia, Neapolitani in Isauria, Timoniacenses in Paphlagonia: & præteritis ignotis, *Attalenses* suspecti Harduino, qui *Adadenses* Pisidas substituendos autumat. Verum & Attalorum aliquid in Galatia fuit, quia ab Attalo, Pergameno rege, simulacrum Matris Magnæ, quod Romam deportatum fuit, impetrauerunt, vt Varro de LL. lib. V cap. III & Liuius lib. XXIX cap. XI tradiderunt. Sane is locum illum sacrum magnifice ornauerat, quod Strabo lib. XII pag. 390 descripsit. Sic potuit in honorem regis etiam oppidum aliquod *Attalea* vocari, veteri nomine, vt solemne erat, nouo & honoratiori cedente.

SECTIO IV.

PISIDIA.

CXXVII.

PISIDIA, Πισιδία, regio est inter Lydiam, Phrygiam, Pamphyliam, Cariam in montibus maiorem partem posita, & in ipsis Tauri extremitatibus. Plinius lib. V cap. XXVII *Insident verticem Pisidæ.* Et Strabo lib. XII pag. 392 τὸ πλέον αὐτῶν [Πισιδῶν] μέρος τὰς ἀκρωρείας τοῦ Ταύρου κατέχει, quæ Latinus interpres vertit, *maior Pisidarum pars extremitates Tauri montis tenet.* Possis & *summitates Tauri* vertere. Hesychius: ἀκρωρείας, τὰς ἄκρας τῶν ὀρέων· item, ἀκρώρεια μέν ἐστι ἡ κορυφή. Etsi enim ἄκρα, quando promontorium significat, incidit in extremitatem; per se tamen vertex potius & summitas est, quam aliquid extremum. Ibidem Strabo oppidis enarratis: τούτων οἱ μὲν εἰσὶ τελέως ὀρεινοὶ, οἱ δὲ καὶ μέχρι τῶν ὑπωρειῶν καθήκοντες ἐφ' ἑκάτερα, ἐπί τε τὴν Παμφυλίαν καὶ τὴν Μιλυάδα καθήκοντες Φρυξὶ καὶ Λυδοῖς καὶ Καρσὶν ὅμοροι. *Horum alii plane sunt montani: alii vtrimque vsque ad radices montium pertinent, Pamphyliam versus & Milyadem, finitimi Phrygibus, Lydis & Caribus.*

CXXVIII.

CXXVIII.

Difficilis hinc quæstio subnascitur, quorsum referenda sit Pisidia, vtrum ad partem Asiæ quæ intra Taurum est, an quæ extra illum posita. Sic enim pacificatione cum Antiocho ab Romanis Asia diuidebatur, vt, quæ citra Taurum erant, iis omnibus rex Antiochus abstineret: quæ vltra montem, regi relinquerentur. Dubitandi rationem ipsi Romani nobis dederunt, nullam Pisidiæ mentionem in senatus consulto facientes, quo partes cis Taurum, Antiocho auferendæ, designantur. Liuius lib. XXXVII cap. LVI ex illo recitauit, quæ de summa rerum senatus constituerat: neque in ipsa transactione diuisioneque terrarum, quæ cis Taurum relinquerentur, Pisidia est memorata lib. XXXVIII cap. XXXIX, sed quum ad partes illas ventum est, tantummodo narratur, *Lyciam & Cariam vsque ad Mæandrum Rhodiis datas:* regi Eumeni, *Phrygiam vtramque, & Mysiam, & Lycaoniam, & Milyada, & Lydiam.* Nihilominus Rhodiorum legati in senatu apud eumdem Liuium lib. XXXVII cap. LIV *Pisidiam* nominatim dicunt illo bello Antiocho ereptam. *Lycaonia*, inquiunt, *& Phrygia vtraque, & Pisidia omnis, & Chersonesus, quæque circumiacent Europæ, in vestra sunt potestate, quarum vnaquælibet regi adiecta, multiplicare regnum Eumenis potest: omnes vero datæ, maximis eum regibus æquare.* Ex Polybii legatione XXV desumta sunt, vbi etiam τῆς Πισιδικῆς est mentio. Rursus quidem dubitare licet de Polybii interpretatione: Græca eius sunt: καὶ γὰρ Λυκαονίαν, καὶ Φρυγίαν, τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ, καὶ τὴν Πισιδικὴν, πρὸς δὲ ταύταις Χερρόνησον, καὶ τὰ προσορῶντα ταύταις τῆς Εὐρώπης ἔξεστιν ὑμῖν, οἷς ἂν βούλησθε, δωρεῖσθαι, quæ vertenda videntur; *nam & Lycaoniam, & Phrygiam tam Hellespontiacam, quam Pisidicam; adhæc Chersonesum & adiacentia in Europa, licet vobis, quibus volueritis, donare:* vt Phrygia Pisidica sit Magna, Pisidiam attingens. Sed insolens hæc adpellatio, vtut verborum ordo videatur postulare: & Casaubonus quoque interpretatus est, *Lycaoniam enim, Phrygiam ad Hellespontum, Pisidiam, item Chersonesum*, cetera: neque aliter Græca intellexit Liuius. Et alibi Polybius Pisidiam dixit τὴν Πισιδικήν. Lib. V cap. LXXII τοὺς τὴν Πισιδικὴν κατοικοῦντας, *Pisidicam incolentes.* vt ita potius excidisse aliquid, Liuio indice, qui *Phrygia vtraque* vertit, videatur, ac plene legendum: καὶ Φρυγίαν τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ καὶ τὴν μεγάλην καλουμένην, καὶ τὴν Πισιδικήν. Sed quoquo modo se Liuii interpretatio habet, videtur res ex eo non incerta, quia *Lycaonia*, quæ vltra Pisidiam est, in partibus cis Taurum ab Romanis fuit censa, & reuera Antiocho ademta, donataque regi Eumeni, vt supra ex Liuii lib. XXXVIII dictum est. Fuerit ad Taurum, fuerit in Tauro: tamen non vltra illum fuit, ideoque cum partibus cis Taurum positis a nobis etiam explicatur.

CXXIX.

Incolæ sunt *Pisidæ*, vt Plinius dixit, *Insident verticem Pisidæ.* quos *Solymos* quondam adpellatos, addit. Herodotus lib. I cap. CLXXIII Milyas ait olim *Solymos* dictos esse, quod minus Straboni placet lib. XII pag. 394, quia

quia sic in Lycia fuissent, a qua disiunxerit Homerus, apud quem Iliad. Z vers. 184 Βελλεροφόντης ὡρμημένος ἐκ τῆς Λυκίας

\- - - Σολύμοισι μαχέσσατο κυδαλίμοισι,

Bellerophontes, e Lycia profectus,

\- - - *Solymis arma intulerit gloriosis.*

Ipse vero Strabo lib. I pag. 23 perinde ac Plinius dixit Σολύμους τοὺς ἐν Πισιδίᾳ, *Solymos in Pisidia:* & mox, οἱ Πισιδικοὶ, puta Σόλυμοι, *Pisidici Solymi*, non a Milyis aut Lyciis, sed aliis, quos per similitudinem ita Homerus dixerit Odyss. E vers. 283, distincti. Adde in Lycia ante dicta, & quæ mox in *Termessus*, Pisidiæ vrbe, dicturi sumus.

CXXX.

Oppida Pisidarum ex Artemidoro hæc recenset: *Selgam*, *Sagalassum*, *Petnelissum*, *Adadatem*, *Briadem*, *Cremnam*, *Pityassum*, *Ambladem*, *Anabura*, *Sinda*, *Aarassum*, *Tarbassum*, *Termessum*. Ptolemæus lib. V cap. IV post Galatiam exponit etiam Πισιδίας μέρος, *Pisidiæ partem*, in qua sunt *Antiochia*, *Apollonia*, *Amblada* & *Neapolis:* & cap. V post Pamphyliæ expositionem reliquum Πισιδίας, *Pisidiæ* enarrat, in quo *Selge*, *Petnelissus*, *Cremna*, *Antiochia*, *Seleucia*, & alia obscuriora. *Sagalassum* autem Lyciæ partibus adscripserat. Notitia ecclesiæ, etiam Hieroclis, *Antiochiam*, quasi metropolim Pisidarum, primo loco habet: & alia oppida addit supra enarratis, *Laodiceam Combustam*, *Cibyram*, *Paralain*, *Metropolim*, *Pappa*, reliqua. Nos ordinem sequemur a septemtrione & Phrygiæ finibus institutum, & sicut Galatia ab latere adposita Phrygiæ erat, ita nunc alterum latus, quod in austrum vergit a Phrygia, hoc est Pisidiam ad perlustrandum ingredimur.

CXXXI.

Incipimus ergo ab *Antiochea* siue *Antiochia*, metropoli in Notitiis, quæ *Pisidiæ* cognomentum habet. Strabo lib. XII pag. 397 Ἀντιόχεια ἡ πρὸς Πισιδίᾳ καλουμένη, *Antiochia ad Pisidiam quæ cognominatur:* Ptolemæus lib. V cap. IV Ἀντιόχεια Πισιδίας, *Antiochia Pisidiæ:* Stephanus in hac voce: τετάρτη, Πισιδίας, *quarta huius nominis vrbs, est Pisidiæ:* Aelianus lib. XVI de Animal. cap. VII περὶ τὴν Ἀντιόχειαν τὴν Πισιδίας, *circa Antiochiam illam Pisidiæ.* Et S. Lucas Act. XIII. 14 παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, *profecti sunt Antiochiam illam, quæ Pisidiæ est.* Plinius lib. V cap. XXVII *Insident verticem Pisidæ, quondam Solymi adpellati: quorum colonia Cæsarea, eadem Antiochia.* Coloniam Romanam fuisse, etiam aliunde clarum est. Strabo dicto loco: ἔχουσα ἀποικίαν Ῥωμαίων, *Romanorum coloniam habet* illa ad Pisidiam Antiochia. Auctorem prodit ætas Strabonis, & nouum nomen *Cæsareæ*, Augustum fuisse Cæsarem. Fuit Italici iuris. Paullus lege VII Digest. de Censibus: *In Pisidia eiusdem iuris* [Italici] *est colonia Antiochensium.* Confirmant nummi epigraphen ferentes, COL. CAES. ANTIOCHIA, qui ad aliam Antiochiam, quam Pisidicam, non possunt referri, vtpote solam, quantum constat, Cæsareæ illustri nomine, Plinio testante, ornatam: quod Holstenius ad Steph. contra Tristanum, qui Alexandri similem, signatum COL. CAES. ANTIOCH. de Syriæ Antiochia interpretatus est. Ptolemæus

duas Antiochias in Pisidia, vnam in septemtrione regionis prope Lydiæ & Phrygiæ Magnæ fines: alteram in meridiem paullo inde remotam, circa Seleuciam; ceteri omnes vnam tantum in hac prouincia agnoscunt. ideoque alterutra Ptolemæi suspecta videri possit, quasi Stephani Antiochiam Lydiæ, siue Strabonis illam ad Mæandrum, cum Pisidica confuderit, indeque orta sit geminatio. Verum superior in septemtrionali limite Ptolemæo cum cognomine est Ἀντιόχεια Πισιδίας, & illam recte locatam esse ex Strabonis iam indicato loco elucet, quo Philomelio vicina dicitur, vti etiam apud Ptolemæum est: & non tam in Pisidia, sed πρὸς, *ad* illam, in extremo limite posita: qua loquendi formula & ante de Amynta vsus fuerat pag. 391. τὴν Ἀντιόχειαν ἔχων τὴν πρὸς τῇ Πισιδίᾳ, *Antiochiam possidens quæ ad Pisidiam est.* Integra verba prioris loci hæc sunt: *Phrygiæ montanæ dorso vtrimque campus subiacet*, καὶ πόλις πλησίον αὐτῆς, πρὸς ἄρκτον μὲν Φιλομήλιον, ἐκ θατέρου δὲ μέρους Ἀντιόχεια ἡ πρὸς Πισιδίᾳ καλουμένη, *& vtrimque vrbs etiam prope illam* [ῥάχιν ὀρεινήν, montanum dorsum] *septemtrionem versus Philemelium; & in meridiem, Antiochea ad Pisidiam quæ vocatur.* Plane hæc conueniunt cum Ptolemæi positione prioris Antiochiæ, quam Πισιδίας, *Pisidiæ* cognomento notauerat.

CXXXII

Huic Antiochiæ ab ortu sunt *Orondici* apud Ptolemæum, populus ab vrbe *Orondis* vel *Oroandis*, forte tum deleta, dictus. Carolus Sigonius ad Liuii lib. XXXVIII cap. XXXVII non ex veteri codice, sed suo ingenio, vbi Liuius Schefferi CIↃIↃXVIII excusus *Oronda*, Gryphii & Gruteri *Oroanda* habet; vertit in *Oenoanda*, hanc tradens castigationis suæ rationem: *Oenoanda vrbs est Pamphyliæ auctore Stephano. Strabo mendum habet lib.* XIII *extremo*, Οἰνανδρέων τε, *quum sit legendum* Οἰνανδέων τε. *Appianus lib.* IV Οἰνανδεῖς *nominat. Quum autem hic Pamphyliæ alia Lyciæque oppida nominentur; profecto Oenoanda legendum, non Oroanda, quæ inter Gallogræcos esse supra traditum est.* Bis lapsus doctissimus vir in hisce verbis: primum, quum Stephanum *Oenoanda* dicit Pamphyliæ tribuisse, cui vero est πόλις Λυκίας, *vrbs Lyciæ*: deinde quum *Oroanda* ponit in Gallogræcia, vbi nulla huius nominis est. Error tertius, quod mutari vult nomen, vbi nulla caussa mutationis, & repugnat Polybius. Liuii enim verba hæc sunt: *a Perga L. Manlio cum quatuor millibus militum Oroanda ad reliquum pecuniæ, ex eo quod pepigerant, exigendum misso, ipse* [consul] *Apameam exercitum reduxit.* Liuius, vt pleraque sua, accepit a Polybio, cuius legat. excerpt. XXXV hæc sunt verba: ὁ δὲ Γναῖος, προσπεσούσης αὐτῷ τῆς τούτων παρουσίας, Λεύκιον μὲν τὸν ἀδελφὸν μετὰ τετρακισχιλίων ἐξαπέστειλε πρὸς τοὺς Οροανδεῖς πειθανάγκης ἔχοντας διάθεσιν, χάριν τοῦ κομίσασθαι τὰ προσοφειλόμενα τῶν ὁμολογηθέντων χρημάτων. Hoc est: *Cnæus, audito illorum aduentu, fratrem Lucium cum quatuor millibus militum ad Oroandenses misit, ad reliquum pecuniæ ex eo, quod pepigerant, accipiendum.* Quis non videt eamdem Polybii & Liuii historiam esse, & hunc ex illo *Oroanda*, non Oenoanda, exscripsisse? Quod ad pactionem pecuniæ attinet, illa eodem Liuii libro, cap. XVIII memoratur, vbi dicuntur

tur *legati Oroandensium* ad consulem Manlium venisse. Miror, summum virum Io. Fr. Gronouium cap. XVIII Oroandensium reliquisse, at cap. XXXVII & XXXIX, a Sigonio persuasum, *Oenoanda*, quod falsum est, in contextum recepisse. *Oroanda* ergo & his locis Liuio restituimus. Nec cap. XVIII alia vrbs, Oroanda, Galatiæ forsan, si æque diis placet vt Sigonio, intelligitur, sed idem nomen est, eadem historia, eadem pactio pecuniarum: licet in Gallogræcos expeditio ibidem describatur. Legati enim aliunde aduenerunt ex Pisidarum finibus, quibus quod transeundum per Galatiam fuerat, consuli de Gallogræcorum apparatu nuntiauerunt cap. XIX. Neque enim erat, vt *Oroandensium* nomen cap. XVIII seruatum, statim cap. XIX mutaretur in *Oenoandensium*, vt Gronouiana editione factum est, quamuis nihil ibi Sigonius præceperat. *Oroanda* autem plurali numero, quo Liuius dixit, Pisidiæ fuisse vrbem, etiam auctore Plinio manifestum est. *Pisidarum*, inquit, *colonia Cæsarea, eadem Antiochia: oppida, Oroanda, Sagalessos.* Hinc sunt *Oroandici*, siue *Orondici*, populus Ptolemæi, etiam Harduini iudicio: & Plinii *Oroandicus Pisidiæ tractus*, lib. V cap. XXXII.

CXXXIII.

Orondicis, quod metropolis haud dubie deleta erat, Ptolemæus duo, quæ superabant, dat oppida, *Misthium* & *Pappa*, quorum alterum, *Misthium*, ignotum: alterum, *Pappa*, etiam Hierocles in Pisidia posuit: & in Notitia episcopatuum, ὁ Πάππων, *Papporum episcopus.*

CXXXIV.

Supra Orondicos, septemtrionem versus, est expositione Ptolemæi Λαοδίκεια κατακεκαυμένη, *Laodicea Combusta*, quam ipse in Bezenis, Galatiæ adiuncto populo & Lycaoniæ, recenset, Hierocles autem & Notitiarum ecclesiæ auctores, quibus est ὁ Λαοδικείας τῆς κεκαυμένης, in Pisidia: Atque hinc Socrates illustratur, quum lib. VI. cap. XVIII scripsit: Λεόντιος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας τῆς μικρᾶς Γαλατίας· Ἀμμώνιος Λαοδικείας τῆς ἐν Πισιδίᾳ, *Leontius episcopus Ancyræ in minore Gallia: Ammonius Laodiceæ illius, quæ in Pisidia est.* Eadem enim est ipsa, quæ *Combusta*, a solo ignibus micante & terræ motibus tremente, vt Mysia Combusta & regio circa Philadelphiam, de quibus supra diximus, cognominata. Sed alii in Lycaonia ponunt, vt infra videbimus.

CXXXV.

Ab Antiochia in occasum hibernum est *Apollonia* Ptolemæi, prope Amblada, quibus a septemtrione adiacet. Stephanus chorographus in Ἀπολλωνία: ιζ, Πισιδίας, ἡ πρότερον Μορδιαῖον, *Apollonia decima septima est Pisidiæ, cui prius nomen Mordiæum fuit.*

CXXXVI.

Quæ propinque subiacent, Ἄμβλαδα, *Amblada*, a Strabone memorantur, &, quem is sequitur, Artemidoro, Pisidiæ tributa: etiam a Ptolemæo in Palatino codice: nam vulgatus corruptus est. Stephanus: Ἄμβλαδα πόλις Πισιδίας, *Amblada vrbs Pisidiæ.* Plurali numero τὰ Ἄμβλαδα. Philostorgius lib. V cap. II de Aëtii exsilio: εἰς Ἄμβλαδα τοῦτον μεθοριαθῆναι παρακελεύε-

κελεύεται, hunc Amblada iussit [Constantius] *relegari.* Idem incolis τὸ βάρβαρον καὶ μισάνθρωπον, *barbaros & inhumanos mores* tribuit. Strabo ait Phrygiæ & Cariæ ὅμορα, *finitima* esse, & loci vinum laudat medicinæ idoneum. ὁ Αμβλαδεὺς, inquit, οἶνος πρὸς διαιτὰς ἰατρικὰς ἐπιτήδειος, *Ambladense vinum curationibus medicis est vtile.* Vnde etiam gentile Αμβλαδεὺς simul cognoscitur.

CXXXVII.

Inter Amblada & Pappa est *Neapolis* Ptolemæi, vnde Plinio sunt *Neapolitani* lib. V cap. XXXII in extremis finibus Galatiæ. Neque situs repugnat Ptolemæo, qui & ipse de Galatiæ capite enarrat, & superioribus Cariæ & Lycaoniæ partibus adiungit. nam eo vsque Galatiam suam extendit. *Lystreni*, inquit, *Neapolitani*, *Oeandenses*, *Seleucenses*.

CXXXVIII.

Antequam ex septemtrione recedamus, de *Apamea* Pisidiæ aliquid dicendum est. In Notitia episcopatuum prouinciæ Pisidiæ est etiam ὁ Απαμείας, *Apamensis*, quod nomen apud Hieroclem in eadem prouincia prauatum Οπαμία est, vt tamen non difficilis ex vestigiis sit restitutio. Nemo præterea in Pisidia propria habet Apameam. Quod vero Notitiæ illæ Pisidicam prouinciam nimis in septemtrionem promouent, & Laodiceam Combustam quoque ac Philomelium, & Metropolim, quæ in Phrygia censentur aliis, aut partim in Lydia, sub ea comprehendunt; minus dubitare licet de *Apamea Ciboto* hanc Pisidicam intelligendam esse, in quo non tantum Carolum de S. Paullo in Geographia Sacra pag. 251 consentientem habemus, sed Octauium etiam Falconerium in docta de nummo Apamensi dissertatione id acriter pag. 176 propugnantem. *Quod si*, inquit, *quispiam Apameas a scriptoribus aliquando confusas minime largiatur, ego contra non sex tantum Apameas, sed vel septem aut octo ex diuersis auctorum locis euincam. Nam, præter celebrem illam Phrygiæ, aliam quoque cognomento Ciboton ex Ptolemæo, & Græca Episcopatuum Notitia in Pisidia ostendam, quæ tamen in ea prouincia nulla fuit, solaque Ptolemæo imposuit regionum vicinitas. Phrygia enim, quæ Straboni παρώρειος seu pedemontana, Pisidiæ erat contermina.*

CXXXIX.

Inde paullum in meridiem digressis occurrunt *Beudos vetus*, *Seleucia*, & *Antiochia* alia, eodem sic a Ptolemæo tractu posita, id est ab occasu in ortum, latitudine fere æquali. *Beudos Vetus*, Παλαιὸν Βεῦδος, memoratur etiam a Liuio lib. XXXVIII cap. XV, *Beudos quod Vetus adpellant:* sed situ quodammodo alio, ac Ptolemæus posuit. Nam non capio, qua ratione Liuius in Tolistoboios Galatas, qui Bithyniam Paphlagoniamque contingebant, a Synnadis per Beudos & Anabura ducat. Ambages magnæ sunt, nisi in australi etiam Galatia sedes aliquas Tolistoboii habuerunt, aut erratum in nomine gentis est a Liuio. Verba eius sunt: *Inde Synnada venit metu omnibus circa oppidis desertis: quorum iam præda graue agmen trahns, vix quinque millium die toto itinere perfecto, ad Beudos, quod Vetus adpellant, peruenit. ad Anabura inde, & altero die ad Alandri fontes, tertio ad Abbassum*

sum posuit castra. ibi plures dies statiua habuit, quia peruentum erat ad Tolistoboiorum fines. Ad Phrygiam alii hæc nomina referunt, quos supra pæne sequuti eramus, itinere a Synnadis in Tolistoboiorum fines ita ducente, quasi in ortum æstiuum illa oppida Synnadensibus fuerint sita. At rectam positionem Ptolemæi esse, ex eo nunc certi sumus, quia & Strabo cum Artemidoro in Pisidia *Anabura* ponunt, quæ Liuius cum Βεύδει Vetere, vt proxima, coniungit.

CXL.

Seleucia, quæ apud Ptolemæum in ortum versus adiacet, ab eodem discriminis caussa cognominatur Σελεύκεια Πισιδίας, *Seleucia Pisidiæ.* Et quia Pisidia ad Taurum est, Seleucia quoque hæc a Tauro cognominatur. Theodoritus lib. v Hist. eccles. cap. XXVII Σελευκείας τῆς πρὸς τῷ Ταύρῳ Μάξιμος, *Seleuciæ, quæ ad Taurum est, Maximus* erat episcopus. In Notitia episcopatuum, & quæ Hieroclis esse dicitur, Pisidiæ Seleucia cognominatur *Ferrea*, Σελεύκεια ἡ σιδηρὰ, an a metalli fodinis, non possum adfirmare. Ortelius hanc cum Pamphylia confundit, tamquam vna fuerit, ideoque ab Holstenio notatur, quia Niceno concilio vtriusque antistites subscripserunt. Non enim contrahendæ sunt, quasi paucæ exstiterint, quia Seleucus Nicator diversis prouinciis vrbes a suo nomine insigniuit. Appianus Syriacis pag. 201 ἐννέα ἐπωνύμους ἑαυτῷ πόλεις ᾤκισεν, *nouem vrbes de suo nomine Seleucias adpellatas condidit.*

CXLI.

Sequitur *Antiochia* Ptolemæi altera, Seleuciæ ab ortu solis obiecta. De hac silent alii, neque in Notitiis adparet: eamque extra locum celebrioris Antiochiæ, a Pisidia denominatæ, esse, supra Strabonis testimonio probatum fuit. An ergo alia Antiochia, præter illam superiorem exstiterit in Pisidia, pro certo adfirmare non possumus, quia sola Ptolemæi fides vix sufficit nobis ad probandum. nam & alibi multiplicauit aliquando, quæ vna erant, vt a doctis adhuc viris fuit obseruatum, & exemplis illustratum pluribus.

CXLII.

Prope Beudos est *Baris*: inde in austrum magis, *Lysinia*, *Cormasa.* Hæc Ptolemæus: e quibus *Baris* etiam in Notitiis adparet tamquam episcopale oppidum: *Lysinia* & *Cormasa* etiam apud Liuium lib. XXXVIII cap. XV. *Consul*, inquit, *profectus inde continentibus itineribus ad Cormasam vrbem peruenit. Darsa proxima vrbs erat. eam metu incolarum desertam, plenam omnium rerum copia inuenit. Progredienti præter paludes, legati ab Lysinoe, dedentes ciuitatem, venerunt. Inde in agrum Sagalassenum ventum est.* Eadem Polybii Legat. XXXII leguntur, vnde hausit Liuius: nec *Lysinia*, vt Ptolemæus, sed, vt Liuius, ἐκ Λυσινόης, *a Lysinoe*: at pro *Cormasa* ibidem est Κύρμασα expressum, & quidem pluraliter, Κύρμασα πόλιν λαβών.

CXLIII.

Inter Barin & Pergam Ptolemæo est *Comana*, quæ in Notitia est *Cona-*

ne, ὁ Κανάτης, quæ verior ſcriptura videtur. *Darſa*, proxima Cormaſæ, aliunde nobis, quam ex hoc Liuii loco, non eſt conſpecta.

CXLIV.

A Seleucia in auſtrum paullo eſt Ptolemæi *Proſtama*, deinde ortum verſus *Adada* & *Dyrzela*. Ignota *Proſtama*, niſi quod Attalus *Proſtamenſis* in Piſidia antiſtes ſubſcripſit Concilio primo Conſtantinopolitano.

2. Et *Adada* Ptolemæi ſunt, & in Notitia epiſcopatuum ὁ Ἀδάδων, *Adadorum* epiſcopatus. Adadenſis epiſcopus fuit etiam in dicto primo Conſtantinopolitano. Apud Hieroclem corrupte legitur ὀδάδα, id eſt ἀδάδα.

3. Sed Ptolemæi Δύρζηλα, *Dyrzela* obſcura eſt, niſi ζόρζιλα, *Zorzila*, Hieroclis, ſiue ζάρζηλα Notitiæ huc referas, quippe in prouincia Piſidia ibi eſt ὁ Ζαρζήλων, *Zarzelorum epiſcopus*.

CXLV.

His ſubiacent, itidem auſtrum verſus, Ptolemæi *Obaſa*, (in Agathodæmonis tabula *Olbaſa*, cuius nominis Ciliciæ alia eſt) & *Orbanaſſa*, & hæc ad Lycaoniæ Pamphyliæque limites propendens: ſed vtraque aliunde minus cognita, niſi quod Hierocles etiam in Pamphylia habet *Olbaſa*.

CXLVI.

Notior *Cremna colonia*, Κρῆμνα κολώνια Ptolemæi, a Strabone cum Artemidoro etiam in Piſidiæ oppidis numerata, quam ἄποικοι Ῥωμαίων ἔχουσι, *Romani coloni teneant*. Idem eodem lib. XII pag. 392 ὁ δ' Ἀμύντας τὴν μὲν Κρῆμναν εἷλεν, *Amyntas autem Cremnam cepit*, inde aduerſus Homonadenſes profectus. Zoſimus lib. I cap. LXIX Lyciæ Cremnam tribuit: ſed maior vtriusque geographi auctoritas, quorum alter etiam in tractu Piſidiæ a Lyciorum finibus remotiore, ponit: interim ſitum bene, quod etiam nomen indicat, deſcripſit. Lydius, inquit, Κρῆμναν κατελάμβανε, πόλιν οὖσαν Λυκίας, ἐν ἀποκρήμνῳ τε κειμένην, καὶ κατὰ μέρος χαράδραις βαθυτάταις ὠχυρωμένην, *Cremnam occupauit, oppidum Lyciæ, ſitum in prærupto loco, & ex parte foſſis profundiſſimis munitum.* In Notitia epiſcopatuum Pamphyliæ ὁ Κρημνοῦ, & in altera ὁ Κρημνῶν pluraliter.

CXLVII.

Prope afuit in ortum verſus Strabonis Πετνηλισσός, *Petneliſſus*, Ptolemæi Πεδνηλισσός. *Pedneliſſus*, in Palatino MS. Πλετενισσός, *Pleteniſſus*, quod nomen etiam Plinius habet, ſed in Pamphylia, de qua lib. V cap. XXVII, *Oppida eius: Side, & in monte Aſpendum, Pleteniſſum, Perga*. Sic Harduinus edidit, quia cum Palatino codice, iam laudato, etiam Pariſienſis Ptolemæi conſentiat, quam idcirco putat veram Plinii ſcripturam, vulgatæ *Plataniſtus* longe præferendam. Videtur ergo vrbs binominis fuiſſe, *Pleteniſſus* & *Petneliſſus*, quas non diuerſas fuiſſe, ſitus quoque idem poteſt demonſtrare. Plinius cum Aſpendo coniungit: & Strabo lib. XIV pag. 459 ὑπέρκειται ταύτης [Ἀσπένδου] Πετνηλισσός, *ſupra Aſpendum ſita Petneliſſus eſt.* In Pamphyliæ ergo confinio fuit ita, vt in Piſidia proprie & a Strabone lib. XII & a Ptolemæo lib. V cap. V cenſeretur. Gentile Πεδνηλισσεῖς, *Pedneliſſenſes*, Polybii lib. V cap. LXXII, ſeq.

CXLVIII.

CXLVIII.

Antequam in australem limitem Pisidarum veniemus, prope quem nobiles vrbes *Termessus* & *Selga* sunt; de vrbe *Sagalasso* dicendum est, male a Ptolemæo ad Lyciam reducta, quia ceteri omnes in Pisidia scribunt, Artemidorus, quem Strabo sequitur prædicto loco libri XII: & Plinius, cui est *Sagalessus:* Notitia item ecclesiæ; & Hierocles, quamquam apud hunc, elapsa littera, ἀγαλασσός *Agalassus* legatur: præterea Arrianus, Suidas, Livius, quorum verba mox proferemus: & Stephanus, Σαγαλασσὸς πόλις Πισιδίας, *Sagalassus vrbs Pisidiæ.* Omnes hi *Sagalassus* scribunt, præter Suidam, cui est Σαγαλλησσὸς πόλις Πισιδίας, *Sagallesus vrbs Pisidiæ:* & Plinium, cuius est *Sagalessus*, vt diximus: & Arrianus Σαλαγασσός, *Salagassus*, transpositis litteris: Strabo qui etiam Σαγαλασσὸν, *Sagalassum*, aliquoties dixit, addidit, καλοῦσι δ' αὐτὴν καὶ Σελγησσὸν, *vocant autem illam etiam Selgessum.* Primam tamen scripturam, *Sagalassus*, esse veram & optimam, etiam Vespasiani nummo probatur, qui præfert ΣΑΓΑΛΑΣΣΗΝΩΝ, *Sagalassenorum.* Nunc de situ disquirendum. Ptolemæus errat, qui nimis in occasum retrahit: nec latitudo eius, quam vulgo retinent, probata: minor enim gradu integro quam illa Selgæ & Termessi. At vero Strabo dicit, Sagalassum distare Apamea ἡμέρας ὁδὸν, *vnius diei itinere*, quo non potest, quin magis in septemtrionem referatur, quia Apamea illa haud dubie est Phrygiæ Cibotos Apamea. Alexander a Perga in Phrygiam moturus Termessum iter habuit, deinde Sagalassum, vt Arrianus lib. I pag. 78 tradit, qui & Pisidiæ vindicat. ἦν δὲ αὐτη ὀ μικρὰ πόλις. Πισίδαι καὶ ταύτην ᾤκουν. *erat autem illa*, inquit, *non parua vrbs, quam Pisidæ incolebant.* Liuius lib. XXXVIII cap. XV iter consulis Cn. Manlii ex Pamphylia in Phrygiam describens, hunc ordinem seruauit: *Ex Pamphylia rediens ad flumen Taurum primo die, postero ad Xylinen, quam vocant, Comen posuit castra. Profectus inde continentibus itineribus ad Cormasam vrbem peruenit. Darsa proxima vrbs erat. eam, metu incolarum desertam, plenam omnium rerum copia inuenit. Progredienti præter paludes, legati ab Lysinoe, dedentes ciuitatem venerunt. Inde in agrum Sagalassenum, vberem fertilemque omni genere frugum ventum est. Colunt Pisidæ, longe optimi bello regionis eius, cum ea res animos facit, tum agri fecunditas & multitudo hominum, & situs inter paucas munitæ vrbis. - - - - Progressus inde ad Obrimæ fontes, ad vicum quem Aporidos comen vocant, posuit castra. Eo Seleucus ab Apamea postero die venit. Aegros inde & inutilia impedimenta quum Apameam dimisisset, ducibus itinerum ab Seleuco acceptis, profectus eo die in Metropolitanum campum.* E quibus intelligitur non longissime Sagalassum ab Apamea abfuisse. Sic coniungit etiam Strabo verbis extremis libri XII μέχρι Σαγαλασσοῦ καὶ τῆς Ἀπαμέων χώρας, *vsque ad Sagalassum & Apamensium regionem.* Distinctius Strabo situm notauit sæpe dicto lib. XII pag. 392 οἱ Σαγαλασσεῖς ἐπὶ τὰ ἐντὸς τὰ πρὸς τῇ Μιλυάδι, *Sagalassenses sunt introrsum ad Milyadem.* In occasum ergo vergunt & ad limitem Cariæ, cuius pars censetur Milyas.

CXLIX.

Inter Cremnam & Sagalaſſum ſitum erat *Sandalium*, vt Strabo diſponit, quod Stephanus dicit Πισιδίας χωρίον, *locum Piſidiæ*, quem *regionem* interpretatur Ortelius, & qui Latine vertit Stephanum, *regiunculam*. Malim *caſtellum* ſiue *oppidum*. nam hoc quoque aliquando χωρίον ſonat. Strabo enim, quum dixiſſet, Amyntam πολλὰ χωρία ἐξεῖλεν, ἀπόρθητα πρότερον ὄντα, ὧν καὶ Κρῆμνα, *multa caſtella* ſeu *oppida expugnaſſe, inexpugnabilia prius viſa, è quibus & Cremna fuit;* addit, τὸ δὲ Σανδάλιον οὐδ' ἐνεχείρησε βίᾳ προσάγεσθαι, μεταξὺ κείμενον τῆς τε Κρήμνης καὶ Σαγαλασσοῦ, *Sandalium vero non tentauit vi adgredi, ſitum inter Cremnam & Sagalaſſum.* Ex quo ſatis elucet, munitiſſimum vel caſtellum fuiſſe, vel oppidum, non regionem. Confirmat nummus, cui inſcriptum eſt ΣΑΝΔΑΛΙΕΩΝ, quo etiam oppidum potius quam caſtellum fuiſſe comprobatur. Vrbium enim eſt procudere nummos, non caſtellorum.

CL.

In auſtrali plaga Piſidiæ ſunt duæ vrbes ceteris omnibus fere nobiliores, *Termeſſus* & *Selga*. Prior variis modis ſcribitur *Termeſſus, Termiſſus, Termeſus*, & *Termiſos:* ſed prima forma Τερμησσὸς, *Termeſſus* Straboni diverſis locis, & Ptolemæo, & Liuio probata, confirmatur nummo Mediceo epigraphen ferente ΤΕΡΜΗϹϹΕΩΝ, & in altera parte ϹΟΛΥΜΟϹ, quod herois nomen eſt, a quo *Solymi* dicti Piſidæ, præcipue Termeſſenſes. Strabo lib. XIII extremo, καὶ αὐτοὶ οἱ Τερμησσεῖς Σόλυμοι καλοῦνται, *ipſi Termeſſenſes etiam Solymi vocantur.* Et poſt paullo in ipſa libri extremitate, ἡ Μιλυάς ἐστιν ἀπὸ τῶν κατὰ Τερμησσὸν στενῶν, *Milyas eſt ab anguſtiis iuxta Termeſſum.* Idem lib. XII pag. 392 cum Artemidoro vrbes Piſidiæ enumerans, Τερμησσὸν, *Termeſſum* quoque in iis numerat. Et lib. XIV pag. 458 ὑπέρκειται αὐτῆς [Φασηλίδος] τὰ Σόλυμα ὄρος, καὶ Τερμησσὸς, Πισιδικὴ πόλις, ἐπικειμένη τοῖς στενοῖς, δι' ὧν ὑπέρβασίς ἐστιν εἰς τὴν Μιλυάδα, *Supra Phaſelidem mons eſt Solyma, & Termeſſus Piſidica vrbs anguſtiis montium adpoſita, per quas eſt tranſitus in Milyadem.* Sic Baſileenſis Xylandri, & prior illa Henr. Petri, vt negligentia ſit, quod in Caſauboniana Τερμισσὸς legatur, ſecus ac in illa lib. XII & XIII ſcriptum editumque fuerat. Liuius lib. XXXVIII cap. XV *Termeſſenſes eo tempore Iſiondenſium arcem vrbe capta oppugnabant.* Et mox: *Termeſſo* [conſul] *pacem dedit.* Et Ptolemæus in ſua Carbalia, quam Pamphyliæ adnectit, Τερμησσός. At Dionyſius Characenus Τερμισσὸς ſcripſit verſ. 858

> Τοῖς δ' ἐπὶ, Πισιδέων λιπαρὸν πέδον· ἧχι πόληες
> Τερμισσὸς, Λύρβη τε, καὶ ἣν ἐπολίσσατο λαὸς
> Πρὶν ποτ' Ἀμυκλαίων, μεγαλώνυμος ἐν χθονὶ Σέλγη.
> *Hos vero poſt, Piſidarum pingue ſolum: vbi vrbes*
> *Termiſſus, Lyrbaque, &, quam condidit populus*
> *Olim aliquando Amyclæorum, magni nominis in terra Selge.*

Et Stephanus: Τερμισσὸς πόλις Πισιδίας, *Termiſſus vrbs Piſidiæ.* In Notitiis epiſcopatuum vno Σ ſcriptum eſt Τερμεσὸς & Τερμισός. Nec contemnenda illa

illa ratio est, quia Harduinus ex regio cimelio nomisma produxit, cui inscriptum est ΤΕΡΜΙϹΕΙΩΝ, & aduersa facie æque ϹΟΛΥΜΟϹ, vt in nummo erat Mediceo. Eadem vrbs vocatur etiam *Telmissus*, apud Arrianum præsertim lib. I Exped. Alexandri, quod male in auctore hoc, vt insignem errorem, quidam reprehendunt: quum alii, etiam ante ipsum, ita adpellaverint. Quæ enim Liuius lib. XXXVIII cap. XV de *Termesso* tradit, ea ita in Polybii fragmentis Legatione XXXI leguntur: ὁ δὲ Γναῖος συνεγγίσας τῷ Τελμισσῷ, πρὸς μὲν τούτους συνέθετο φιλίαν λαβὼν ν' τάλαντα, *vbi Telmisso Cn. Manlius adpropinquauit, acceptis quinquaginta talentis, amicitiam cum illis pepigit.* Et Eustathius ad Dionys. vers. 859 postquam de Termesso ex Strabone egerat, subiungit: τινὲς διὰ τοῦ λ γράφουσι Τελμισσός. - - - σημείωσαι δὲ, ὅτι κρείττων ἡ διὰ τοῦ ρ προεκτεθεῖσα γραφή, *quidam hoc nomen per* L *scribunt: - - - nota vero, meliorem scripturam esse per* R, vt a Cariæ & Lyciæ vrbibus distinguatur. Videtur ergo & hæc ciuitas binominis fuisse, ab aliis hoc, ab aliis alio sono vocabuli adpellata. Situs quodammodo ex supra dictis, maxime Strabonis verbis patuit. Addimus ex lib. XIII extremo eiusdem auctoris: τῆς Τερμησσέως ἄκρας ὁ ὑπερκείμενος λόφος καλεῖται Σόλυμος, quod vetus interpres vertit, *collis qui Termessi promontorio imminet:* Xylander, quem & Casaubonus sequutus est, *tumulus qui supra Termessium iacet promontorium.* Sed vbi promontorium vrbis mediterraneæ? malim *summitatem, verticem*, ἄκραν interpretari. Idem verbis modo ex lib. XIV prolatis: *Supra Phaselidem* τὰ Σόλυμα ὄρος καὶ Τερμησσὸς Πισιδικὴ πόλις, *mons Solyma & Termessus vrbs Pisidica:* qui mons haud dubie est ille ante dictus λόφος, *collis* Solymus. vrbem autem ad Milyadis angustum aditum dicit sitam esse, & tamen ἔγγιστα ὑπερκειμένην τῆς Κιβύρας, *proxime imminentem Cibyræ*, puta magnæ, quam ibidem lib. XIII extr. descripserat. Hanc autem Ptolemæus in Phrygia circa Mæandrum posuit, quam si etiam a situ Ptolemæi deduxeris, non tamen licebit ad Phaselidem vsque, in ora maris sitam vrbem, deferre. Ecclesiæ autem Notitia *Cibyram* Pisidiæ adscripsit. Minus autem sibi Strabo videtur constare, ex cuius discrepantiis si medius locus teneatur, forte propius ad id, quod tradendum erat, acceditur.

CLI.

Hinc in ortum magis & ad Pamphyliæ limitem est Selga, Σέλγη, vrbs μεγαλώνυμος, *magni nominis*, vt supra Dionysius illam laudauit: Lacedæmoniorum colonia, vt Strabo tradit & Stephanus, qui *Amyclæi* Periegetæ sunt, a vicino Spartæ loco ita adpellati. Vrbs frequens & valida, ita vt aliquando δισμυριάνδρος, *viginti millia virorum habuisse* perhibeatur, vt idem Strabo lib. XII pag. 392 narrauit. & ex eo repetiit ad Dionysium Eustathius. Arrianus lib. I pag. 76 ἐνταῦθα ἀφικνοῦνται παρ' αὐτὸν Σελγέων πρέσβεις. οἱ δὲ εἰσι καὶ αὐτοὶ Πισίδαι βάρβαροι, καὶ πόλιν μεγάλην οἰκοῦσι, *Ibi legati Selgensium ad eum* [Alexandrum] *veniunt. Sunt autem & hi Pisidæ barbari, & magnam vrbem inhabitant.* Non pugnat hoc cum origine ex Spartanis, quæ exigua fuit: incrementa habuit ab accolis barbaris ἐκ τοῦ πολιτεύεσθαι νομίμως, *propter bonam reipublicæ administrationem*, quam vtique conditoribus Spartanis

nis imputauit. Liuius lib. XXXV cap. XIII dixit *Pisidas qui circa Selgam incolunt*, ad quos oppugnandos Antiochus profectus sit. Bellicosi fuerunt, eorumque res quasdam Polybius lib. V cap. LXXII descripsit. * Strabo dicto loco: *οἱ Σελγεῖς εἰσὶν ἀξιολογώτατοι τῶν Πισιδῶν*, *Selgenses sunt nobilissimi Pisidarum*. Nummi quoque reperiuntur signati ΣΕΛΓΕΩΝ, & vnus Decii, qui fœdus cum conditoribus continuatum significat hac formula: ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΣΕΛΓΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, *Lacedæmoniorum Selgensiumque concordia*. Vrbs sita in colle. Zosimus lib. V cap. XV *Οὐαλεντινός τις τὴν Σέλγην οἰκῶν· πολίχνη δ' αὕτη Παμφυλίας ἐστὶν, ἐπὶ λόφου κειμένη*, *Valentinus quidam Selgæ habitans: oppidum Pamphyliæ est in colle situm* cetera. *πολίχνην*, *oppidulum* dicit, quia Zosimi æuo decreuerat: vnde etiam in quibusdam Notitiis negligitur: in Hieroclis, vitiose scribitur *Σέλπη*, *Selpe*, pro *Selge*, itidemque in Pamphylia, quia inferiora Pisidiæ posteriori æuo Pamphyliæ contributa sunt, vti ex iisdem Notitiis manifestum est.

CLII.

Selgensibus finitimi erant *Κατεννεῖς*, Strabone referente lib. XII pag. 392, id est *Catennenses*, tamquam a *Catenna* dicti, sed nihil de iis præterea nobis notum est. In Artemidori catalogo sunt etiam *Brias*, *Pityassus*, *Sinda*, *Carassus*, *Tarbassus*: sed de omnibus his nihil cognitum habemus: neque quidquam Strabo addit de iis; nuda tantum ex Artemidoro nomina recensuit. *Sinda* quidem postpaullo cum Ambladis & Tabis coniunguntur, & cum illis *ὅμορα τῇ Καρίᾳ*, *Cariæ finitima* dicuntur: Hierocles autem *Σίνδα*, *Sinda* in Pamphylia scripsit, & *Ἴσινδα*, *Isinda* vtroque loco quidam legi volunt; Strabonis, Berkelius in *Amblada* Stephani; Hieroclis, Holstenius ad Geogr. Sacr. pag. 151, qui etiam *Pisinda* Ptolemæi ad hunc modum emendanda censet. An eadem *Ἰσίονδα*, *Isionda* Polybii Legat. XXXI, vnde Liuio etiam lib. XXXVIII cap. XV restitutum ab Sigonio? non est quod dubitemus, quia consensio in nomine, etiam quodammodo in loco & sede: quamuis *Isionda* Liuii intra propriam & antiquam Pamphyliam fuisse adparet. In Notitia episcopatuum Pamphyliæ est *ὁ Ἰσινδοῦ*, *Isindensis*.

CLIII.

Ptolemæus addit *Cretopolim*, *Vranopolim*, *Ariassum*. Prima scribitur in Palatino *Κρητόπολις*, in vulgatis *Κρησσόπολις*, *Cressopolis*; a Polybio lib. V cap. LXXII *Κρητῶν πόλις*, *Cretensium oppidum* diuise scribitur. Garsyeres, inquit, *ἐμβαλὼν εἰς τὴν Μιλυάδα καὶ καταστρατοπεδεύσας περὶ τὴν καλουμένην Κρητῶν πόλιν*, *in Milyadem irrupit & castra ita dictæ Cretensium vrbi admouit*. Ex quo probatur, in Milyade regione hoc oppidum situm fuisse. Ptolemæus quidem Lyciæ Milyadem adnectit, sed Strabo distinguit ac inter Pisidiam Lyciamque ponit mediam, quo fit, vt quædam Milyadis Lyciæ, quædam Pisidiæ tribuantur, quia veri limites Milyadis non sunt penitus cogniti, nec Ptolemæi fines ad eam terminandam sufficiunt.

CIV.

* Et c. 73 *Ἔχουσι γάρ δή τι τολμηρὸν ἀεὶ καὶ παράβολον ἐν τοῖς πολέμοις οἱ Σελγεῖς*. *Amant enim Selgenses in bellis consilia vsque ad temeritatem audacia.*

CIV.

Idem Ptolemæus in Carbalia sua, quæ videtur ipsa Cabalia esse, quam cum Lycia lib. v cap. III connectebat, ponit etiam vrbem *Milyadem* cum Corbasa & Termesso, quæ nomen videtur regioni dedisse, fortasse sita ad Pisidiæ terminum, vt ad vtramque referri possit, sicut Carbaliam ipsam quidem in capite IV de Pamphylia exponit, sed tamquam mediam inter Pisidicas vrbes eius capitis, & Pamphylias mediterraneas.

CLV.

Ariassus Ptolemæi est quoque in Notitia Pamphyliæ, quia in mediterraneis Ptolemæus posuerat, quæ pars, vt diximus, Pamphyliæ postea contributa fuit.

2. Finitima sunt *Vranopolis* & *Corbasa*, sed aliunde fere in hoc tractu incognita.

3. *Pogla* Ptolemæi sunt *Pugla* Notitiæ, quæ in Pamphylia τὸν Πύγλων, *Puglorum* episcopatum memorat.

4. *Lyrba* Dionysii, quam cum Selga & Termesso vers. 859 componit, sic Λύρβη editione Rob. Stephani, & apud Eustathium scribitur: at Λύβρη, *Lybra* editione Guil. Hilli Londinensi, quod sphalma putem typographi, nisi Hieroclis Notitia Pamphyliæ etiam Λύβρη scriptum inueniatur. In Notitia autem ecclesiæ altera prouinciæ eiusdem pag. 45 est ὁ Λίρβην, *Lyrbæ episcopatus:* Leonis autem Notitia, editione Goari, ὁ Λύρβης, *Lyrbæ.*

5. Nec constat, vbi *Tyrus* Stephani sita fuerit. Ait enim in hac voce: ἔϛι καὶ [Τύρος] πόλις Ινδικὴ, καὶ Λυδίας, καὶ Πισιδίας, *Est & Tyrus oppidum Indiæ, & Lydiæ, & Pisidiæ.* Ab hoc sunt *Tyrienses* Plinii lib. v cap. XXVII, vindicati ab Harduino ex MSS. & primis editionibus, quos male Hermolaus in Hyrienses, qui nulli in hoc tractu sunt, mutauerat.

SECTIO V.

LYCAONIA.

CLVI.

Lycaonia inter Pamphyliam, Cappadociam, Pisidiam, Phrygiamque contenta est. Ptolemæus quidem lib. v cap. II in Phrygiæ dispositione habet etiam δῆμον παρὰ τὴν Λυκίαν, Λυκάονας, *populum apud Lyciam Lycaones:* sed hi alieni situ sunt, quos idem cap. VI sub Cappadocia posuit & in oppida sua diuisit. Nomen quidam a flumine *Lyco* ducunt, sed quonam, quum plura eiusdem vocabuli sint, Cappadociæ an Phrygiæ, (nam cetera remotiora sunt) incertum est, quum neutrum Lycaoniam propriam attingat. Alii ex Arcadia ducunt, vbi notum & nobile nomen Lycaonis fuit. Eustathius ad Dionysii vers. 857 λέγονται Λυκάονες ἀπὸ Λυκάονός τινος Ἀρκάδος, πόλιν αὐτόθι κτίσαντος κατὰ χρησμὸν, *Lycaones dicuntur a quodam Lycaone Arcade, qui vrbem ibi* [in Lycaonia] *condidit monitus oraculo.* Sed hoc quoque incertum est, nisi plane fabulosum. Relicta ergo nominis origine, regionem ipsam explicamus, quæ Λυκαονία, *Lycaonia* dicitur, & incolæ Λυκάονες, *Lycaones*

caones. Dionysius Characenus iam dicto loco post Pamphylias enarratas vrbes scripsit:

Τῶν δὲ πρὸς ἀντολίην μεσάτην χθόνα ναιετάουσιν
Ἴδριες ἐν πολέμοισι Λυκάονες ἀγκυλότοξοι,

Ad orientem harum mediam terram habitant periti in bellis Lycaones, curuis vtentes arcubus. quamquam non tam ab ortu quam ad septemtrionem, Lycaones sunt Pamphyliis.

CLVII.

Hæc quoque regio *Lycaonia*, quamlibet Tauro proxima, & ex parte in Tauro sita, ad Asiam intra Taurum ab Romanis referebatur, & Antiochi ita bello fuit habita. Liuius lib. XXXVII cap. LIV, oratione Rhodiorum in senatu: *& Lycaonia, & Phrygia vtraque, & Pisidia omnis in vestra sunt potestate:* Ademerant autem Antiocho quæ intra Taurum erant. Et lib. XXXVIII cap. XXXVIII in pacis legibus: *Excedito vrbibus, agris, vicis, castellis cis Taurum montem vsque ad Halyn amnem, & a valle Tauri vsque ad iuga, qua in Lycaoniam vergit.* Quamuis autem hæc verba Lycaoniam excludere videantur, non tamen ita intelligenda esse euentus probat, quo Lycaonia Antiocho ademta regi Eumeni ab Romanis donata fuit. Liuius ibidem cap. XXXIX *Adiecerunt* [Romani donatis in Europa Eumeni] *in Asia Phrygiam vtramque, alteram ad Hellespontum, maiorem alteram vocant: & Mysiam, quam Prusias rex ademerat ei, restituerunt: & Lycaoniam, & Milyada, & Lydiam.* Eustathius ad Dionysii vers. 620 confirmat: Ἀσία, inquit, ἡ ἐντὸς τοῦ Ταύρου περιέχουσα Λυδοὺς, Κᾶρας, Λυκάονας, Παφλαγόνας, Ἴωνας, Αἰολεῖς, καὶ ἄλλους, *Asia, quæ intra Taurum est, complectitur Lydos, Cares, Lycaones, Paphlagones, Iones, Aeolios, & ceteros.*

CLVIII.

Diuiditur Lycaonia in certas partes, quarum aliquam Plinius lib. V cap. XXVII vocat *tetrarchiam ex Lycaonia, qua parte Galatiæ contermina est.* Hanc ait XIV ciuitatum esse, in quibus *Iconium* celeberrima. In Phrygiæ confinio Strabo aliquam partem vocat τὰ Λυκαόνων ὀροπέδια ψυχρὰ καὶ ψιλὰ καὶ ὀναγρόβοτα, *colles planos Lycaoniæ frigidos, nudos, & agrestibus agris abundantes.* Ibidem Isauriam quoque partem facit. τῆς Λυκαονίας, inquit, ἐστὶ καὶ ἡ Ισαυρικὴ πρὸς αὐτῷ τῷ Ταύρῳ, *Lycaoniæ est etiam Isaurica ad ipsum Taurum.* Quod vero Ciliciæ coniuncta est, quamquam in Tauro sita, cum Cilicia extra Taurum explicabimus. Præter has Plinius memorat etiam vrbes alias Lycaoniæ quasi propriæ. Postquam enim de tetrarchia ex Lycaonia, & Iconio principe eius partis vrbe dixerat, addit: *Ipsius Lycaoniæ celebrantur Thebasa in Tauro; Hyde in confinio Galatiæ & Cappadociæ.*

CLIX.

Strabo pauca in Lycaonia memorat: vnam vrbem, *Iconium:* vnam κωμόπολιν, *vicum instar oppidi, Soatra* videlicet: & vnum vicum *Coropassum.* Præterea *Garsabora*, nec vero explicat, vicus fuerit an oppidum; in Lycaonia, an extra illam. De *Iconio* parce sentit, ἐνταῦθα τὸ Ἰκόνιόν ἐστι, πολίχνιον εὖ συνῳκισμένον, *Ibi est Iconium, paruum oppidum, bene tamen ædificatum.*

tum. Contra Plinius: *vrbs celeberrima Iconium.* Et Hierocles: Ἰκόνιον μητρόπολις, *Iconium metropolis.* Et in Notitiis episcopatuum Lycaoniæ primo loco ponitur ὁ Ἰκονίου, *Iconiensis*, tamquam metropolitanus. At Ptolemæus lib. v cap. vi tertiam numero Lycaoniæ vrbem *Iconium* constituit. In Apostolorum historia etiam, vt vrbs magna & frequens, describitur cap. xiv, 1, quæ πολὺ πλῆθος Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων, *magnam multitudinem Iudæorum & Græcorum* habuerit: & comm. 4 ἐσχίσθη τὸ πλῆθος τῆς πόλεως reliqua. Stephanus: Ἰκόνιον πόλις Λυκαονίας πρὸς τοῖς ὅροις τοῦ Ταύρου, *Iconium vrbs Lycaoniæ ad terminos Tauri.* Xenophon lib. i de Cyro minore pag. 147 in Phrygia ponit, sed proximum Lycaoniæ. Inde, inquit, ἐξελαύνει εἰς Ἰκόνιον τῆς Φρυγίας πόλιν ἐσχάτην. ἐνταῦθα ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας. ἐνταῦθα ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυκαονίας σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα, *proficiscitur Iconium, extremam Phrygiæ vrbem, vbi triduum commoratus est: inde per Lycaoniam quintis castris triginta parasangarum iter fecit.* Sed cum aliis nos in Lycaonia numeramus. Fabulose nomen ab εἰκὼν, *imago*, ducunt, quod post diluvium Prometheus & Minerua ex luto imagines fecissent, quibus vita ab Ioue fuerit reddita, indeque humanum genus reparatum. Sed sic diphthongo Εἰκόνιον scribendum fuisset, quod etiam Stephanus adnotauit. Situm loci Ptolemæi tabula ostendit, etiam recentior Natoliæ, si qua accuratior haberi potest, quia hodie superest, & *Cogni* vocatur, sedes præfecti Turcici, sicut ante sæcula aliquot etiam Sultani fuerat.

CLX.

Propinquæ Iconio a septemtrione *Lystra* sunt, ab austro *Derbe.* Strabo posthabuit *Lystra:* nec Ptolemæus clare posuit, nisi quod lib. v cap. iv in Isauria habet Λύσιρα in Palatino, *Lysira* (vulgatus enim corruptior est) putant nonnulli *Lystra* legendum esse, atque ideo etiam in tabulas eius sunt *Lystra* coniecta. At si situs a Ptolemæo designatus sese recte habet, in Lycaonia potius quam Isauria sunt censenda, Iconio Lycaoniæ oppido interiecto. Etiam Hierocles in Lycaonia Λύστρα, *Lystra* posuit; & in Notitia episcopatuum ὁ Λύστρων, *Lystrorum Episcopatus* ab Iconiensi est proximus in Lycaonia. Et in Apostolorum Actibus cap. xiv, 6 κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας, Λύστραν καὶ Δέρβην, *fugerunt in Lycaoniæ vrbes, Lystram & Derben.* Singulari hic numero in libris scribitur: at mox commate 8 ἐν Λύστροις, *Lystris* pluraliter, vt dubitare liceat, an prior locus non Λύστρα, *Lystra*, eodem numero, habuerit. Fatum diuini Pauli, in hoc oppido lapidibus obruti, ex Actis illis notum est. Oppidani *Lystreni* Plinio dicti lib. v cap. xxxii, qui Galatiæ eos adiungit, cuius fines, vt supra diximus, in austrum ille nimis quantum protendit.

CLXI.

Derbe, Δέρβη, Stephano Φρούριον Ἰσαυρίας, *munimentum Isauriæ.* Et Strabo Isauriæ dat, sed a latere tantum, Cappadociam versus. Sic enim lib. xii pag. 391 Τῆς δὲ Ἰσαυρικῆς ἐστὶν ἐν πλευραῖς ἡ Δέρβη, μάλιστα τῇ Καππαδοκίᾳ ἐπιπεφυκὸς τὸ τοῦ Ἀντιπάτρου τυραννεῖον τοῦ Δερβήτου, *In latere Isauriæ est Derbe, sedes Antipatri Derbetis, maxime adhærens Cappadociæ.* Nihilominus sacer scri-

ptor, vt modo in Lystris vidimus, *πόλιν τῆς Λυκαονίας, Lycaoniæ vrbem*, munitam puta, quia etiam *Φρέριον* dixit Stephanus, censebat: & in Notitia ecclesiæ *ὁ Δέρϐης, Derbes* episcopatus in Lycaonia scribitur: Hierocli sunt *Δέρϐαι, Derbæ*, multitudinis numero, itidem in Lycaonia. Qui tenebat Antipater tyrannus, amicus Ciceronis proconsulis fuit. Lib. XIII epist. LXXIII ad Q. Philippum; *Cum Antipatro Derbete mihi non solum hospitium, verum etiam summa familiaritas intercedit.* Ptolemæus *Derben* in *Antiochiana* posuit, quæ qualis regio sit, & vnde nomen acceperit, non est liquidum. Coniungit vero cum Lycaonia lib. V cap. VI.

CLXII.

Laodicea quoque *Combusta*, ab aliis Pisidiæ vel Phrygiæ tributa, in Lycaonia a nonnullis ponitur. Stephanus in *Laodicea*: *ἔςι καὶ ἄλλη Λυκαονίας, Est & alia huius nominis in Lycaonia*; quæ situs ratione alia esse non potest, quam quæ *Combusta* cognominatur. Strabo lib. XIV p. 456 de via Epheso in orientem ferente: *εἰθ' ἡ Λυκαονία μέχρι Κοροπασσοῦ διὰ Λαοδικείας τῆς κατακεκαυμένης, ἑπτακόσιοι τετ]αράκοντα, Inde Lycaonia est vsque ad Coropassum, per Laodiceam Combustam*, IↃCCCXL stadia. quo posito, non potest Laodicea illa non in mediam Lycaoniam cadere. Ptolemæus quidem lib. V cap. IV sub Galatia in Bezenis eam scripsit: ipse vero illos cum Lycaoniæ parte coniungit. Sic enim disposuit: *ὑπὸ τούτους οἱ Βηζηνοὶ καὶ μέρος τῆς Λυκαονίας, ἐν οἷς πόλεις*: *Sub his Bezeni sunt & pars Lycaoniæ, in quibus hæ ciuitates sunt*: quas ordine enarrat, & in iis quoque *Laodiceam Combustam*. Adde quæ de eadem Laodicea paullo ante in Pisidia diximus.

CLXIII.

Ptolemæus in Lycaonia præter Iconium, habet *Paralain, Corna, Cannam, Casbiam, Adopissum*, e quibus tantum *Paralais* & *Corna* aliunde nota sunt, & illa quidem *Parlais* quoque scribitur & *Parlaos*: prauius *Paralla*. Ptolemæus *Παραλάϊς, Paralais*: nummo Marci Antonini, PARLAIS COL. id est *Parlais colonia*, de cuius deductione aut conditu nihil præterea notum est: Notitia episcopatuum in Pisidia, *ὁ Παρλαοῦ, Parlai* episcopus: alia vitiosius, *ὁ Παράλλης*, episcopus *Parallæ*. Et *Corna*, *Κόρνα*, est etiam apud Hieroclem: cetera solius nituntur auctoritate ac fide Ptolemæi.

CLXIV.

Plinius præter *Iconium*, quam *vrbem celeberrimam* laudauit, duo oppida Lycaoniæ adnumerat. *Ipsius*, inquit, *Lycaoniæ celebrantur Thebasa in Tauro: Hyde in confinio Galatiæ atque Cappadociæ.* Parum cognita *Thebasa*, vt in MSS. & ante Frobenium editis, qui *Tembasa* intrusit, vocatur: *Hyde* paullo notior, qui in Notitia ecclesiæ in Lycaonia est *ὁ Ὕδης, Hydæ* episcopatus, siue episcopus.

CLXV.

Ptolemæi Antiochiana, quam cum Lycaonia lib. V cap. VI habet præter *Derben*, etiam *Laranda* & *Olbasa*. Prior vrbs, *Laranda*, non incelebris est, a quibusdam nominatim Lycaoniæ adscripta, ab aliis dubie in Pisidiæ & Isauriæ confinio, quod Lycaoniam simul attingit, posita. Stephanus:

Λάραν-

Λάϱανδα πόλις Λυκαονίας, *Laranda sunt urbs Lycaoniæ.* Et Hierocles in Lycaonia habet Λάϱανδα, *Laranda*, pag. 28. Strabo lib. XII pag. 391, vbi Antipatrum tyrannum Derbæ ſedem habuiſſe dixit, ſubdit, τȣ̃ δ᾽ ἦν καὶ τὰ Λάϱανδα, *huius & Laranda fuerunt.* nam plurali vox numero etiam aliis formata, vt Euſebio lib. VI Hiſt. eccleſ. cap. XIX ἐν Λαϱάνδοις, *Larandis.* Diodorus Siculus lib. XVIII cap. XXII *Larandæorum vrbem* dixit. *Perdiccas*, inquit, *& rex Philippus*, ἐχωϱίσθησαν ἐκ τῆς Καππαδοκίας. καταντήσαντες δὲ εἰς τὴν Πισιδικὴν ἔκϱιναν ἀναστάτȣς ποιῆσαι δύο πόλεις, τήν τε τῶν Λαϱανδαίων, καὶ τὴν τῶν Ἰσαυϱέων, *excesſerunt ex Cappadocia, & in Piſidiam profecti, duas vrbes, vnam Larandæorum, Iſaurenſium alteram, euertere decreuerunt.* Et Ammianus lib. IV cap. VII *venere prope oppidum Laranda.* Tractum autem deſcribit ibidem, qui in Iſauriam vergit vel pars illius eſt, ſicut Diodorus in Piſidiæ finibus eamdem vrbem collocabat. Aegre enim a veteribus illi fines diſtinguuntur, & pro temporibus diuerſis ipſi quoque mutati ſæpe fuerunt, vt alii vnam vrbem huic, alii finitimæ prouinciæ adſcribant.

CLXVI.

Quam autem *Olbaſam* hoc loco Ptolemæus ponit, ignota eſt aliis: nec notiora cetera duo eiusdem nominis oppida, quæ in Piſidia & Cilicia ponit, quamuis Piſidicum non Olbaſa, ſed Ὄϐασα, *Obaſa*, ſecus ac vulgo profertur, in libris ſcriptum reperiatur.

CLXVII.

In Notitiis adduntur Lycaoniæ, *Onaſada, Miſtheia, Sabatra, Barate, Iliſtra, Perte.* Hierocles Οὐάσαδα, in Notitia, ὁ Ὀνοσάδης. Obſeruauit autem Holſtenius pag. 153 in MS. Hieroclis codice eſſe Οὐάσαδα, *Vaſada*, & in Chalcedonenſi concilio act. VI ὁ Οὐάσδων, *Vasdorum* epiſcopus, vna elapſa littera.

CLXVIII.

Sabatra, plurale eſt, & epiſcopus ὁ Σαϐάτϱων, *Sabatrorum.* Ne dubites, Strabonis *Soatra* eſſe, in collibus Lycaoniæ (ὀϱοπέδια vocat) poſita. ἐν Σοάτϱοις πιπϱάσκεται τὸ ὕδωϱ, *Soatris*, inquit lib. XII pag. 391, *tanta penuria aquæ eſt, vt etiam pretio vendatur.*

CLXIX.

Minus nota *Miſthia*, Μισθεία Hierocli, & ſic in Chalced. act. VI Armatius Μισθείας, *Miſtheiæ* ſubſcripſit.

CLXX.

Barate, Βαϱάτη Hieroclis, MS. Βάϱατα, *Barata*; in Notitia eſt ὁ Βεϱέτης, *Beretæ* epiſcopus.

CLXXI.

Iliſtra, ſiue *Eliſtra, Ileſtra*; nam varie in Notitiis ſcriptum, ὁ Ἠλίστϱων, & ὁ Ἰλήστϱων: Hierocli Λίστϱα, *Liſtra*, diſtincta a Lyſtris eiusdem prouinciæ: ſed haud dubie intercidit prima littera, & Holſtenius quoque *Iliſtra* adlegat ex ſuo Hierocle.

CLXXII.

Perte, ſeu *Perta* potius: vnde ὁ Πέϱτων, in Notitia & Chalced. act. VI, ſub Iconienſi, *epiſcopus Pertorum.*

CLXXIII.

CLXXIII.

In eadem Lycaoniæ Notitia prauatum nomen est, ὁ Οναμανάδων, *Onomadorum*; in alia, ὁ Οὐμανάδων, *Vmanadorum*, & apud Hieroclem Οὐμάναδα, *Vmanada*. Omnia praue. Verum nomen Ὁμόναδα, *Homonada*, & in Notitiis legendum ὁ Ὁμονάδων, *Homonadorum*, vti Holstenius ex concilio citat Constantinopolitano. Strabo lib. XII populum Ὁμοναδεῖς, *Homonadenses* vocat: & lib. XIV pag. 467 iungit cum iis, οἱ συνάπτοντες τοῖς Πισίδαις, *qui Pisidas contingunt*. Plinius lib. V. cap. XXVII *Contermina illi* [Isauricæ] *gens est Homonadum, quorum intus oppidum Homona. Cetera castella* XLIV *inter asperas conualles latent*. Videtur curtatum nomen *Homona*, eiusque loco *Homonada* legendum: vnde gentile Ὁμοναδεύς, plur. Ὁμοναδεῖς apud Strabonem, qui Tacito sunt *Homonadenses*. Annali enim III cap. XLVIII de Quirinio: *Impiger militiæ, & acribus ministeriis consulatum sub diuo Augusto: mox expugnatis per Ciliciam Homonadensium castellis insignia triumphi adeptus*. Per CILICIAM, puta Asperam seu Tracheam, & Isauriam, quarum fines contingit Lycaonia. Vnde Homonadenses in Notitiis quidem Lycaoniæ tribuuntur; ab aliis Isauriæ: immo in iisdem Notitiis *Isaura* siue *Isauropolis* in Lycaonia est recensita. Adeo confines & impliciti inter se illarum regionum erant limites.

CLXXIV.

Tandem de vicis seu pagis Strabonis aliquid addendum seu repetendum est, (nam & supra aliquid diximus) quia & illi sunt memorabiles. Sunt autem *Soatra* & *Coropassus*. De illis modo dicebamus, *Soatra*, Strabonis, videri esse Notitiarum *Sabatra*. Strabo XII pag. 391 Σόατρα δ' ἐςὶ κωμόπολις Γαρσαβόρων πλησίον, *Soatra sunt vicus instar oppidi prope Garsabora*. Garsabora autem, siue, vt lib. XIV pag. 456 scripsit, Γαρσάουρα, *Garsauora* (sic enim legendum videtur) ibidem dicitur πολίχνιον τῆς Καππαδοκίας, *Cappadociæ oppidulum*, ad quod via ex Epheso per Laodiceam vtramque in orientem fert, inde Mazacam metropolim Cappadociæ, vt ita nec de situ Soatrorum, quæ πλησίον, *proxima* sunt, neque de latitudine aut poli eleuatione, quam tractus viæ siue linea ostendet, dubitare liceat. Alter vicus *Coropassus* inter Combustam Laodiceam & Cappadociæ fines, ab altero limite Lycaoniæ, qui Philomelium versus IↃCCCXL stadiis remotus: quod ibidem Strabo tradidit. Priori loco κώμην *vicum* dixit pag. 391. De via in orientem per illa loca dicturi sumus capite insequenti V.

CAPVT V
DE
ASIA CIS TAVRVM SVB ROMANIS.

HActenus de Asiæ citerioris antiquo statu sub Troianis, Syris & Pergamenis regibus: quamquam posteriorum temporum rationes in singulis

lis partibus sparsim quoque adiunctæ fuerunt. Quod vero Romani his regionibus potiti nouam formam prouinciarum instituerunt, cuius frequentissime in Græcis Latinisque monimentis est mentio; de illa vtique, antequam Taurum transscendamus, distincte ac explanate aliquid dicendum est.

II.

Persæ Lydis Asiam cis Taurum atque Halyn; Persis Alexander Macedo eripuerat: quo mortuo, regnoque inter duces diuiso, Syri reges siue Seleucidæ post Antigonum, Demetriumque eius filium, sibi plures aliquid de illa cœperunt vindicare. Partem Phrygiæ Galli occuparunt, graues ex eo tempore finitimis: partem, circa Pergamum, Philetærus, Lysimachi in iis locis præfectus, inter turbas & ciuilia Macedonum bella obtinuit, & fratris filio Eumeni reliquit; hic patrueli Attalo, primo Pergamenorum regi Romanorumque socio aduersus Philippum, Macedonem: cuius nepos Attalus, Eumenis filius, ab Attalo patruo & tutore educatus, Romanos heredes testamento scripsit, quorum non solum amicus perinde, vt pater, patruus ac auus, fuerat, verum etiam ea de caussa, quia Romani bello Antiochi confecto amplissimas regiones, Syro ademtas, patri eius Eumeni liberaliter donauerant, Lydiam, Lycaoniam, Milyadem & vtramque Phrygiam: etiam Mysiam, a Prusia Bithyno occupatam restituerant. De Pergamenorum regum origine & successione Strabo consulatur lib. XIII pag. 429: de Romanorum liberalitate Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX. Romani heredes facti liberam Asiam esse iusserunt: quem statum Aristonicus turbauit, cui quod Asiani fauerant, illo victo, tota hereditas in prouinciæ formam redacta fuit. Liuius epitoma LIX *Aristonicus, regis Eumenis filius, Asiam occupauit, quum testamento Attali regis legata populo Romano, libera esse deberet.*

III.

Hinc illa *Asia*, Romanorum prouincia, simpliciter illis *Asia* dicta, rectaque a prætoribus, nisi bellum ex ea gerendum consulare imperium postularet. Cuius ordinis Licinius Crassus fuit, ab Aristonico cæsus: eiusque successores M. Perperna & M. Aquillius, omnes pro consulibus. Pacatæ autem prouinciæ prætores imponebantur, vt Mucius Scæuola Ciceronis ore lib. I de Oratore cap. XVII dicit, *quum ego prætor Rhodum venissem.* Rursus Mithridatico bello proconsules Asiam regebant, Sulla, Lucullus, alii; eoque finito, prætores, in quibus & Q. Cicero fuit, Marci frater; & Thermus, ad quem Ciceronis exstant epistolæ libro XIII. Tandem Augustus Cæsar constituit, vt hæc & Africa perpetuo essent proconsulares, & in populi potestate: a quo tempore dicta fuit *Asia proconsularis*, vt supra cap. I demonstratum est.

IV.

Fines huius prouinciæ non iidem semper erant, sed additum, demtum pro temporum ratione. Carolus Sigonius lib. I de Iure prouinciar. cap. X, vt primum constituta fuit, his limitibus definit: *Asia, quam rex Per-*

gami Attalus, cognomento Philometor, a maioribus suis acceptam, populo Rom. testamento reliquit; Mysiam, Phrygiam, Aeolidem, Ioniam, Cariam, Doridem, Lydiam, Lycaoniam & Pisidiam comprehendit, quæ regiones in magna quidem Chersoneso, sed cis Taurum omnes fuerunt. Bithynia excepta, & Galatia, & Lycia, quæ cis Taurum quidem, at extra hanc prouinciam fuerunt. Bithynia enim, & huic contermina Paphlagonia, tum suos reges habuerunt, quibus exstinctis, prouincia quidem ibidem constituta, sed separata ab Asiatica. Gallogræcia suis tetrarchis permissa: Lycia eodem tempore dono data Rhodiis.

V.

Idem quidem Sigonius cap. XI adscribit *Lyciam* regionibus illis, quæ trans Taurum sitæ erant. *Cariam*, inquit, *trans Taurum Lycia, Pamphylia ac Cilicia sequebatur.* Et paucis interpositis: *Has regiones, Lyciam, Pamphyliam, Isauriam & Ciliciam trans Taurum sitas reges Syriæ post Alexandrum M. obtinuerunt.* Forte ad Strabonis verba respexit, quibus Taurum lib. XI pag. 358 dicit *a Caria & Lycia incipere;* ἄρχεται ἀπὸ τῆς Καρίας καὶ Λυκίας: sed ipse addit ibi, neque latitudinem neque ὕψος ἀξιόλογον, *altitudinem memorandam* habere: nec citeriore loco ἐξαίρεσθαι, *extolli*, nisi contra Chelidonias insulas, quæ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Παμφυλίων παραλίας, *contra initium oræ Pamphyliorum* sint. Non de Lycia, sed de Pamphylia fuit disputatum ab Antiochi legatis, sitne tota trans Taurum censenda nec ne, quod Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX tradidit: de Lycia autem numquam in disceptationem venit, quæ quia ab Romanis Antiocho ademta, & illi intra Taurum regnare est permissum; haud dubie citra Taurum Lyciam Romani censuerunt.

VI.

An vero *Lycia* alterutrius pars prouinciæ, Asiæ Ciliciæue, fuerit, quæstione alia dubitatur. Non fuit, sed ex quo in potestatem Romanorum venit, Antiocho erepta, Rhodiis tamquam auxiliorum præmium donata est, quod Liuius prædicto loco prodidit. Perse autem Macedonico victo, cui Rhodii studuerant, iussi hi senatus decreto *præfectos ex Lycia Cariaque deducere*, vt Liuius refert lib. XLV. cap. XXV. Tum libera facta *Lycia*, non autem immunis penitus. De libero Lyciorum statu Strabo agit lib. XIV p. 457: quem Sulla confirmauit, quum in Asia aduersus Mithridatem bellum gereret, vt Appianus eodem bello pag. 355 seq. narrauit. Non autem immunem fuisse ex III Verrina Ciceronis de vrbana prætura cap. XXXVIII constare videtur. Verres enim, Dolabellæ legatus & pro quæstore, dicitur *Lyciam, Pamphyliam, Pisidiam, Phrygiamque totam frumento imperando, æstimando adflixisse.* Quum autem M. Brutus, quod auxilia negassent, Lycios grauius habuisset, M. Antonius triumuir solatii caussa immunitatem iis dedit. Appianus auctor est lib. IV Ciuil. pag. 1005 de Bruto: & lib. V pag. 1077 de Antonio: Λυκίους ἀτελεῖς φόρων ἀφίησι, *Lycios immunes tributorum fecit.* Hoc deinde beneficium vna cum ipsa libertate Claudius Cæsar ademit, Suetonio refe-

referente cap. XXV. Ex quo Lycia videtur Pamphyliæ rectori adiecta. Fragmentum lapidis Compsani in Gruteri opere pag. 491 num. 12

Q. VRBAN. AED. CVRVL
PRAETORI CVRAT. VIAE
AVRELIAE PROCONS. LY
CIAE PAMPHILIAE CONS
POLYTIMVS LIB.

Gemella inscriptio, si non eidem posita, in lapide Romano est apud eumdem Gruterum pag. 458 num. 6.

VII.

Postquam Cilicia extremo bello Mithridatico in Romanorum potestatem venit, ampla ibi & proconsularis prouincia constituta fuit, quæ non tantum vtramque Ciliciam, Asperam & Campestrem, ac Isauriam & Pamphyliam cum Cypro insula complectebatur, verum etiam ex prouincia Asiæ detracta & Ciliciæ adiecta quædam sunt, pars Phrygiæ maioris, & Pisidia, & Lycaonia. Atque sic auctæ prouinciæ P. Lentulus, Ap. Claudius & M. Cicero præfuerunt. De Phrygia certum est ex Ciceronis epistolis, VIII libri III ad Appium: IV libri XV ad Catonem: & ad Atticum XX, & XXI lib. V, quibus Laodiceæ, Apameæ, Philomeli, Synnadorum, quæ Phrygiæ oppida sunt, mentionem habet eiusmodi, vt ius ibidem dixisse, rationes excussisse, & alia quæ ad ciuitatum illarum meliorem statum faciant, egisse, cognoscatur. Quid? quod etiam Pessinunte, quem Gallogræciæ Strabo, Plinius, Ptolemæus tribuunt, idem ius videtur exercuisse. Lib. II enim epist. XII ad Cœlium scribit: *Diogenes tuus a me cum Philone Pessinunte discessit.* vbi Manutius: *Pessinûs ad Ciceronis prouinciam pertinuit.*

VIII.

Nec dubia res de *Lycaonia*, cuius *Iconium* est, oppidum iisdem epistolis & eamdem ob iurisdictionis caussam sæpius memoratum. Et dicto lib. V ad Attic. ep. XX *exercitum lustraui apud Iconium.* Et Pisidis Ciceronem præfuisse ex lib. I de Diuinat. cap. I clarum est. *Cilicum,* inquit, *& Pisidarum gens, & his finitima Pamphylia, quibus nationibus præfuimus ipsi, volatibus auium cantibusque, certissimis signis, declarari res futuras putant.* Has vero regiones ciuili bello Asiæ redditas fuisse, idem lib. XIII epist. LXVII clarissime significat. *Ex prouincia mea,* inquit, *Ciliciensi, cui scis τρεῖς διοικήσεις Asiaticas attributas fuisse, nullo sum familiarius vsus, quam Androne Laodicensi.* Hunc vero commendat Seruilio, Asiæ proprætori, ad cuius prouinciam hæ diœceses reductæ erant, & in iis quoque vrbs nobilissima Laodicea. Dubitat quidem vir eminentissimus Henr. Norisius de Pisidia, an Cicerone superstite ad Asiam fuerit relata, eiusque loco mauult Pamphyliam intelligere; quod vero caussam dubitationis non attulit, & Pamphylia, saltim maxima eius pars vltra Taurum est, Asia autem, Romana prouincia, cis montem; Pisidiam cum Sigonio in tribus illis diœcesibus vtique numerandam esse censemus.

IX.

Fines ergo prouinciæ Romanorum, quæ *Asia* simpliciter dicebatur, erant ab occasu mare Aegeum, ab ortu Galatia & Cappadocia: a septemtrione Bithynia, a qua Rhyndacus fluuius disterminabat. Plinius lib. v cap. XXXII *Rhyndacus oritur in stagno Artynia iuxta Miletopolim: recipit Macestum & plerosque alios, Asiam Bithyniamque disterminans.* Quidquid ergo citra flumen Rhyndacum est, huius est prouinciæ, quam *Asiam* Romani adpellant. verbi caussa Cyzicus, Parium, Lampsacus, Ilium, cetera. Paullus lege VIII Dig. de Censibus: *In prouincia Asia duæ sunt iuris Italici, Troas & Parium.* De *Caria* non est dubium, quin fuerit in prouincia: *Lycia* autem tempore constitutæ prouinciæ Rhodiorum fuit, deinde libera, vt prædiximus: Pisidia, Lycaonia, itidem eiusdem prouinciæ erant: post Ciliciensi contributæ cum parte Phrygiæ; rursus tandem reductæ ad Asiam. Reliqua *Phrygia*, & *Lydia*, cum *Ionia* & *Aeolide* præcipuæ partes erant huius prouinciæ, quæ ad Galatiam vsque & Cappadociam ab ortu, & septemtrione partim extendebatur.

X.

Conuentus iuridicos prouincia Asia habuit plures, eorumque nouem Plinius lib. v cap. XXIX & XXX nominatim memorauit, quos eo ordine, quo ipse recensuit, (a mediterraneis autem initium fecit) repetemus. Primus *Cibyraticus* est, a Cibyra magna, vrbe in Phrygiæ, Cariæ, Pisidiæ confinio, ideoque variis tributa prouinciis, cognominatus: de quo ita ineunte cap. XXIX, *Prius terga & mediterraneas iurisdictiones indicasse conueniat. Vna adpellatur Cibyratica. Ipsum oppidum Phrygiæ est. Conueniunt eo* XXV *ciuitates celeberrima vrbe Laodicea.* Id videtur dicere, a Cibyra quidem nomen conuentum habere, & ibi olim conuenisse populos: postea, manente adpellatione, mutatam sedem iurisdictionis, translatamque in celebriorem vrbem & frequentissimum Mæandri emporium Laodiceam. Hanc interpretationem ipse Cicero iuuat lib. v ad Attic. epist. XXI siue vltima. *Idibus,* inquit, *Februariis, quo die has litteras dedi, forum institueram agere Laodiceæ Cibyraticum.* Nam & alii conuentus non ibi semper acti fuerunt, vnde denominati erant; sed ex loco populi in alium, vt commodum prætori erat, euocari poterant. Sic quia Laodicea emporium erat, quo plures confluebant; Cicero ibidem non tantum Cibyraticum, sed alia quoque fora egit. Postquam enim dixerat, *Idibus Februariis forum institueram agere Laodiceæ Cibyraticum,* addit statim: *& Apamense ex idibus Martiis: ibidem Synnadense, Pamphylium, Isauricum.* Manutius quidem ad eiusdem libri epistolam I Laodiceæ singularem conuentum & proprium attribuit, diuersum a Cibyratico, quem Cicero commoditatis caussa ex sua sede euocatum habuerit Laodiceæ: verum cum Plinio potius sentimus, qui vnum facit vtriusque ciuitatis Cibyræ & Laodiceæ conuentum: nec alibi meminimus mentionem singularem Laodiceni fieri. De eodem Strabo lib. XIII extremo: ἐν ταῖς μεγίσταις ἐξετάζεται διοικήσεσι τῆς Ἀσίας ἡ Κιβυρατική, *in maximis Asiæ diœcesibus habetur Cibyratica:* cuius iurisdictioni Plinius etiam Hierapolitas attribuit, & alios.

XI.

Secundus ordine Plinii conuentus erat *Synnadensis*, qui a Synnada vel Synnadis nomen accepit. Conuenerunt eo Lycaones, Appiani, Eucarpeni, Dorylæi, Midæi, Iulienses, reliqui.

2. Tertius *Apamensis*, ab Apamea Ciboto nominatus, quo Metropolitæ, Dionysopolitæ, Acmonenses, Pelteni, Silbiani conueniebant.

3. Quartus *Alabandensis* Cariæ, de quo Plinius dicto loco: *Alabanda libera, quæ conuentum eum cognominauit.* Prætermissis propioribus populis, in longinquioribus Hydissenses, Apolloniatas, Trapezopolitas, Aphrodisienses nominauit.

4. Quintus est *Sardianus* a vetere Lydorum metropoli adpellatus. Plinius ibidem: *Sardiana nunc adpellatur ea iurisdictio, conueniuntque in eam extra prædictos, Macedones, Cadueni, Philadelpheni, & ipsi in radice Tmoli Mæonii, Tripolitani*, reliqui.

XII.

Sextus *Smyrnæus* fuit, de quo Plinius cap. XIX extremo: *Smyrnæum conuentum magna pars Aeoliæ frequentat, præterque, Macedones Hyrcani cognominati, & Magnetes a Sipylo.*

2. Septimus erat *Ephesinus*, primo loco, nisi aliæ rationes fuissent Plinio, ponendus, quia *Ephesus* vrbs prima & præcipua fuit Romanis. Noster ibidem: *Ephesum, alterum lumen Asiæ, remotiores conueniunt Cæsarienses, Metropolitæ, Cilbiani inferiores & superiores, Mysomacedones, Mastaurenses, Briullitæ, Hypæpeni, Diosbieritæ.*

3. Octauus est *Adramyttenus*, de quo Plinius cap. XXX *In ora* [est] *quæ sinum cognominauit & conuentum, Adramytteos, olim Pedasus dicta.* Hæc est illa Hellespontia διοίκησις siue iurisdictio, de qua Cicero lib. XIII epist. LIII ad Thermum proprætorem Asiæ: *si quid* [Genucilius] *habebit cum aliquo Hellespontio controuersiæ, vt in illam διοίκησιν reiicias.* Sic etiam Sigonius lib. I cap. X de Iure Prouinciarum interpretatur.

4. Nonus *Pergamenus* est apud Plinium. *Pergamena*, inquit, *vocatur eius tractus iurisdictio. Ad eam conueniunt Thyatireni, Mygdones, Mossyni*, reliqui: item *Hermocapelitæ, Apollonidienses.*

XIII.

Hi sunt nouem illi iuridici in Asia conuentus, quorum sparsim Plinius mentionem fecit. An plures aliquando fuerint, non omnino certum. Cicero pro Flacco cap. XXIX videtur *Trallibus* etiam ius idem eamdemque dignitatem tribuisse. *Negotiari*, inquit, *libet: cur non Pergami? Smyrnæ? Trallibus? vbi & multi ciues Romani sunt, & ius a nostro magistratu dicitur?* Plinius autem Trallenses in Alabandensem conuentum transscripsit. Etiam de Lycaonia dubitaueris, de qua itidem Plinius lib. V cap. XXVII *Lycaonia in Asiaticam iurisdictionem versa, cum qua conueniunt Philomelienses, Tymbriani, Leucolithi, Pelteni, Tyrienses.* Si versa fuit iurisdictio, ergo prius ad aliam, Ciliciensem puta, prouinciam pertinuit. Cicero sane proconsul Ciliciæ Iconii decem dies moratus fuit, non modo vt exercitum ibi castra haben-

habentem lustraret, verum etiam vt ius diceret. nam lib. v epist. xx Attico scripsit: *idem Iconii decem diebus fecimus. nihil ea iurisdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius.* Mutari autem pro temporum ratione iurisdictiones poterant, & alio alioque, prout commodum erat præsidibus, aut ipsæ prouinciæ mutatæ fuerunt, quod de Asia factum aliquoties; transferri, aut plures contrahi in vnam.

SECTIO II.

AMYNTAE REGNVM.

XIV.

Multa quoque in illa cis Taurum Asia in *Amyntæ* gratiam sunt immutata. Fuerat ille Deiotari Galatiæ tetrarchæ, post regis γραμματεὺς, *scriba*, id est scrinii magister, atque etiam στρατηγὸς, *dux militiæ*, qui Deiotari auxilia Philippensi bello M. Bruto addixit, ab eo autem ad Antonium & Cæsarem transiit. Auctor Dio Cassius lib. XLVII pag. 355. Ideo post Deiotari mortem Antonius illum Galatiæ principem constituit. Idem Dio lib. XLIX pag. 411 ὁ Ἀντώνιος δυναστείας, Ἀμύντᾳ μὲν Γαλατίας, καίπερ γραμματεῖ τοῦ Δηϊοτάρου γενομένῳ, ἔδωκε, καὶ Λυκαονίας Παμφυλίας τέ τινα αὐτῷ προσθείς· Ἀρχελάῳ δὲ Καππαδοκίας, ἐκβαλὼν τὸν Ἀραράθην. *Antonius Amyntæ, Deiotari quondam scribæ, Galatiæ principatum dedit, Lycaoniæ Pamphyliæque partibus adiectis: Archelao autem Cappadociæ, expulso Ariarathe.* Nec tantum *dynastam* constituit, & datam ei regionem δυναστείαν dixit, sed regium etiam nomen & regni dignitatem concessit. Appianus enim lib. v Ciuil. pag. 1135 Amyntam Πισιδῶν βασιλέα, *Pisidarum regem* ab Antonio tradit factum esse, quod quatuor ante annis, quam Galatiam eidem daret, factum esse, ex huius scriptoris & Dionis chronologia vir summus Henr. Noris Cenotaph. Pis. pag. 209 existimat constare. Vnde est, quod Velleius Paterculus lib. II cap. LXXXIV Actiaco bello ipsum *regem* vocat. *Rex Amyntas*, inquit, *meliora & vtiliora sequutus, transmisit* [ab Antonio] *ad Cæsarem*: & Strabo lib. XII pag. 392 τὴν Ἀμύντου βασιλείαν, *Amyntæ regnum* aperte dixit.

XV.

Grata illa defectio Augusto Cæsari fuit, nec solum firmauit Amyntæ regnum, ab Antonio acceptum, sed auxit etiam adiecta Cilicia Aspera, quam Antonius Cleopatræ donauerat. Strabo lib. XIV pag. 461 Ἀρχέλαος λαβὼν τὴν Τραχειῶτιν Κιλικίαν ὅλην πλὴν Σελευκείας· καθ' ὃν τρόπον καὶ ὁ Ἀμύντας πρότερον εἶχε, καὶ ἔτι πρότερον Κλεοπάτρα, *Archelaus accepit Asperam Ciliciam totam: quemadmodum ante ipsum Amyntas habuerat, & ante hunc Cleopatra.* Non est dubium, quin eodem Augusti beneficio etiam Isauriam Amyntas, huic Ciliciæ connexam acceperit. nam & hæc pars eius regni fuit. Strabo itidem lib. XII pag. 391 ἐφ' ἡμῶν καὶ τὰ Ἴσαυρα καὶ τὴν Δέρβην Ἀμύντας εἶχεν, ἐπιθέμενος τῷ Δερβήτῃ, καὶ ἀνελὼν αὐτόν· τὰ δ' Ἴσαυρα παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἔλαβε· *mea ætate & Isaura & Derben Amyntas tenet, qui* [Antipatrum] *Derbetem insidiis interfecit: Isaura autem ab Romanis accepit.* Adiecit multa ipse in Tauro

Tauro, exscindens tyrannos, ipsorumque occupans castella. Strabo ibidem πολλὰ χωρία ἐξεῖλεν ἀπόρθητα πρότερον, ὧν καὶ Κρῆμνα, *multa castella cepit, numquam ante expugnata.* Quibus expeditionibus tandem vitam amisit, quum aduersus Homonadenses bellum gereret, non tam hostium virtute, quam dolo vxoris tyranni Homonadensium, quem occiderat, & captus & interfectus. Hæc Strabone auctore, lib. XII pag. 392.

XVI.

Ex quibus amplitudo nunc regni Amyntæ intelligitur, quod complexum fuit omnem Gallogræciam, omnemque Pisidiam & Lycaoniam cum partibus Pamphyliæ, forte iis quæ cis Taurum erant: nec non Isauriam & totam Ciliciam Tracheam, cum multis aliis in Tauro oppidis & castellis, quæ tyrannis, qui tenebant, victis captisque, sua fecerat pacis publicæ caussa, quam tyranni illi, plerique prædones, saltem finitima infestantes, nimiopere interturbarant.

XVII.

Non diu stetit hoc regnum, sed vt cœpit in Amynta Antonii liberalitate; ita cum eodem etiam desiit, quum durasset annos vndecim. Dio Cassius, qui per consules omnia accurate signauit, initium ponit L. Gellio & M. Cocceio Nerua consulibus, id est anno vrbis ɪↄccxvii; cuius verba ex lib. XLIX supra protulimus: finem, Augusto IX & M. Silano consulibus, hoc est anno ɪↄccxxviii. Sic enim prodit lib. LIII pag. 514 τοῦ δ' Ἀμύντου τελευτήσαντος, οὐ τοῖς παισὶν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ἐς τὴν ὑπήκοον ἐσήγαγε. καὶ οὕτω καὶ ἡ Γαλατία μετὰ τῆς Λυκαονίας Ῥωμαῖον ἄρχοντα ἔσχε· τά τε χωρία τὰ ἐκ τῆς Παμφυλίας, πρότερον τῷ Ἀμύντᾳ προσνεμηθέντα, τῷ ἰδίῳ νομῷ ἀπεδόθη. *Amynta mortuo, regnum* [Augustus] *filiis eius non tradidit, sed prouinciam populi Romani fecit: atque exinde Gallogræcia cum Lycaonia Romanum habere præsidem cœpit: oppida Pamphyliæ, quæ prius sub Amynta fuerant, libertati sunt restituta.* Cilicia Trachea, & forsan etiam Isauria, quod supra ex Strabonis libro XIV exposuimus, Archelao Cappadoci adiecta fuit. Quid vero de Pisidia factum? Et hanc cum Lycaonia prouinciæ formam accepisse, vnamque prouinciam cum Galatia factam esse, non obscure Strabo vrbis inter Pisidicas in primis claræ, Sagalassi, exemplo significauit sæpe dicto libro XII pag. 392. Σαγαλασσός, inquit, ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἡγεμόνι τῶν Ῥωμαίων, ὑφ' ᾧ καὶ ἡ Ἀμύντου βασιλεία πᾶσα, *Sagalassus sub eo Romanorum est præfecto, qui Amyntæ regnum gubernat vniuersum.* Et post paullo pag. 393 de Selgensibus itidem nobili Pisidarum ciuitate, quæ diu libertatem suam defenderat: νῦν δὲ ὑπήκοοι τελέως γεγόνασι, καὶ εἰσὶν ἐν τῇ ὑπὸ Ἀμύντᾳ τεταγμένῃ πρότερον, *nunc plane sunt subiecti* [Romanis] *censenturque in prouincia, quæ Amyntæ ante paruerat.*

XVIII.

Sic noua prouincia ex Galatia & adiectis regionibus facta, primusque eam M. Lollius pro prætore administrauit, quod Eutropius lib. VII cap. V obseruat. Posteriores principes pro lubitu partes alias adiecerunt. Tacitus lib. II Histor. cap. IX *Galatiam ac Pamphyliam prouincias Calpurnio Aspre-*

Asprenati regendas Galba permiserat. A prætoribus fuit recta tam ex Augusti institutione, vti ex Eutropii verbis, *pro prætore*, vidimus, quam posteriori æuo. Gruterus Inscript. auctario pag. 1013 num. 4

HERCVLI
PACIFERO
ET MVSIS
L. FAB. VALERIANVS
PR. PR. PROV. GALA....

XIX.

Antequam ex Romana Asia decedamus, de *Via*, quæ per illam in orientem tendit, aliquid adiicere visum est, quam etsi nec priores populi ignorarunt, tamen sub Romanis trita magis & patentior fuit, postquam omnes regiones, per quas fertur, prouinciæ Romanæ factæ sunt, vel sub amicis partim regibus erant, vel partim liberæ in clientela Romanorum. Strabo illud *iter ab Epheso ad Euphratem* vsque de industria, adiectis distantiarum notis, descripsit lib. XIV pag. 456, ita exorsus: ἐπεὶ δὲ κοινή τις ὁδὸς τέτριπται ἅπασι τοῖς ἐπὶ τὰς ἀνατολὰς ὁδοιποροῦσιν ἐξ Ἐφέσου, καὶ ταύτην μὲν ἔπεισιν. *Quoniam vero communis quædam via trita est omnibus, qui ex Epheso orientem versus iter faciunt: & hæc iam succedit.* Ipsa vero enarratio talis est: [Ab Epheso] *ad Carura, qui Cariæ & Phrygiæ limes est per Magnesiam, Tralles, Nysam, Antiocheam via est* ɪↃCCXL *stadiorum. Hinc Phrygia est: ibi per Laodiceam, Apameam, Metropolin, & Chelidonios, ad initium montani tractus, quo Holmi sunt, stadia sunt* ɪↃCCCCCXX *ex Caruris. Ad Tyriarium vero, qui est limes montanorum ad Lycaoniam, per Philomelium, plures quingentis. Deinde Lycaonia est vsque ad Coropassum per Laodiceam Combustam* ɪↃCCCXL. *A Coropasso Lycaoniæ vsque ad Garsaura, oppidulum Cappadociæ, in ipsis eius finibus positum,* CXX. *Hinc ad Mazaca, primariam Cappadociæ vrbem, per Soandum & Sadacora* ɪↃCLXXX. *Hinc ad Euphratem & Tomisum Sophenæ pagum per Herphense oppidulum stadia* CIↃCCCCXL.

2. Alia itinera per Asiam habes Antonini Itinerario, a Constantinopoli Antiochiam Syriæ: a Callipoli Thraciæ ad Phrygiæ Laodiceam: & plura per Cappadociam instituta, ab Ancyra vel Tauia: nullum vero illorum ab Epheso, metropoli Romanorum, per mediam ducit Asiam, & ad Euphratem vsque, quemadmodum Strabonis illud, ab Romanis, maxime sub Cæsaribus, tritum ac frequentatum fuit.

CAPVT VI

DE

PAMPHYLIA ET CILICIA.

HActenus in Asia cis Taurum versati fuimus: nunc transscendendus Taurus, & reliquæ partes magnæ illius peninsulæ perlustrandæ sunt, in quibus primum occurrit *Pamphylia*, in qua Taurus incipit altissime adsur-

adſurgere, vt in controuerſiam venerit inter Antiochi legatos & Eumenem, cuinam in diuiſione Aſiæ, Romanorum auctoritate & belli iure facta, cedere debeat, *quia pars eius citra, pars vltra Taurum eſt:* quod Liuius refert lib. XXXVIII cap. XXXIX. Sed vtique maior pars trans montem eſt, idcirco iis regionibus, quæ extra Taurum ſunt, adſcribenda. Hanc excipiunt Iſauria, Cilicia vtraque, Cappadocia, & regiones Ponticæ. Sit ergo nobis prima

SECTIO I.

PAMPHYLIA.

II.

Pamphylia, Græca littera, an *Pamphilia* ſcribendum ſit, principio diſputari poteſt. Ciceronis caſtigatiores libri, a Grutero & Gronouio editi pleriſque locis, quibus hoc nomen occurrit, i ſimplici *Pamphilia* & *Pamphilius* ſcriptum referunt, pro lege Manil. cap. XII; de Diuinat. lib. I cap. I, ad Attic. lib. V cap. XXI: in ſola Lentuli ad ſenatum lib. XII Epiſt. XV relictum eſt *in Pamphyliam.* Adprobatur antiquis inſcriptionibus Gruteri pag. 458 num. 6, & pag. 491 num. 12, quibus eſt LYCIAE PAMPHILIAE. Et Hierocles Diſpoſitione imperii, Επαρχία Παμφιλίας, ſi editum recte, elemento ſimplici expreſſit. Contra omnes alii, Græci Latinique, per Y ſcripſerunt Παμφυλία, Πάμφυλοι, *Pamphylia, Pamphylii,* Herodotus, Scylax, Polybius, Dionyſius Characenus, Strabo, Ptolemæus, & S. Lucas in Apoſtolorum Actis, Stephanus Byzantius, Euſtathius, Arrianus, Socrates, Notitia Eccleſiæ, aliique eccleſiaſtici: e Latinis Liuius, Mela, Plinius, Tacitus, ceteri. Stephani etiam deriuatio conſentit, ἀπὸ Παμφύλης, *a Pamphyle*, Rhacii & Mantûs filia, quod Euſtathius in Dionyſium verſ. 854 repetiit, addens & aliam rationem, ἢ ἀπὸ Παμφύλου τινὸς, *aut a Pamphylo quodam:* forſan illo, cuius meminit Lycophron verſ. 442. Vtrumque a φυλὴ vel φῦλος *tribus* eſt, quod etiam accentus in deriuato nomine confirmat. Lucanus lib. VIII v. 149

> - - - - *Pamphylia puppi*
> *Occurrit tellus.*

Hierocles ſcripturæ ſcatet vitiis: an Cicero ita ſcripſerit, incertum eſt, quia alii libri diſſentiunt, neque laudati vbique ſibi conſonant. Inſcriptionibus lapidum aliam ex pag. 402 num. 4 eiuſdem operis LYCIAM PAMFYLCILIC. & nummos certiores opponimus, Caii Cæſaris, inſcriptum ΠΑΜΦΥΛΙΩΝ ΚΟΙΝΟΝ: & alium Gallieni, ΠΑΜΦΥΛΙΩΝ ΣΙΔΗΤΩΝ, *Pamphyliorum Sidenſium:* & Hadriani, in quo eſt ADVENTVI AVG. PAMPHYLIAE. Sic Harduinus ex Occone: at Mediobarbi editione pag. 176 eſt PAMPHILIAE. Græcus autem nummus eſt ex theſauro Golzii: alter gazæ Gallorum regiæ, docente τῷ πάνυ Spanhemio pag. 897.

III.

Incolentes Græcis Πάμφυλοι dicti & Παμφύλιοι; & Latinis *Pamphyli* & *Pamphylii.* Herodotus lib. I cap. XXVIII & lib. III cap. XC Παμφύλοι; & Dionyſius verſ. 849

Ενθα βαθκρήμνοιο φαίνεται ὔρεα Ταύρȣ
Παμφύλων καὶ μέχρι,

Ibi visuntur Tauri, alta præcipitia habentis, montes, vsque ad Pamphylos. At Eustathius in verſ. 459 eiusdem Dionyſii, & Stephanus gentile formant Παμφύλιοι, *Pamphylii.* Rurſus Euſtathius ad verſ. 118 Παμφύλιος κόλπος λέγεται ἀπὸ τȣ̃ τῶν Παμφύλων ἔθνȣς, *Pamphylius ſinus a Pamphylorum gente nominatur.* Liuius lib. XXXVII cap. XL *Piſidæ erant & Pamphylii & Lycii.* Idem vero lib. XLIV cap. XIV *Secundum Gallos Pamphyli legati coronam auream in curiam intulerunt.* Sic Gryphius, Gruterus, Gronouius ediderunt. Fœmineum gentile eſt Παμφυλὶς, *Pamphylis.* Dionyſius verſ. 454

Ἄλλαι δ' ἑξείης Παμφυλίδες εἰσὶ πόληες,
Aliæ vero deinceps Pamphylides ſunt vrbes.

Stephanus diſputat de accentu, & Πάμφυλις, Παμφύλιδες, propter υ longum, vult legendum eſſe.

IV.

Limes Pamphyliæ non idem eſt omnibus. Pomponius etiam Phaſelidem, quam ſupra in Lycia extremam ſcripſimus, Pamphyliæ adſignat. Lib. I cap. XIV *Phaſelis,* inquit, *a Mopſo condita, finis Pamphyliæ.* Sequutus hunc Plinius lib. V cap. XXVII in Pamphyliæ deſcriptione: *vltima eius oræ Phaſelis.* Et Stephanus, Φασηλὶς πόλις Παμφυλίας, *Phaſelis vrbs Pamphyliæ.* At Scylax, Strabo, Ptolemæus Phaſelin in Lycia ſcripſerunt, quos ſupra imitati ſumus. Immo Olbiam, quæ vltra Phaſelidem ſita eſt, Scylax attribuit Lyciæ, nec non Pergam in mediterraneis, quas vero Pamphyliæ cum Strabone reddemus. Hierocles Coraceſium, Ciliciæ ademtum, in Pamphylia locauit: & aliæ Notitiæ mutarunt non nulla, quæ vero, quod transſcendunt terminum antiquæ geographiæ, minus a nobis hoc loca attendenda ſunt. Strabonem ergo, qui lib. XIV accurate Pamphyliam, præſertim in ora, deſcripſit, preſſe in hac enarratione ſequemur.

V.

Sic autem incipit pag. 459: Μετὰ Φασηλίδα δ' ἐςὶν ἡ Ὀλβία τῆς Παμφυλίας ἀρχὴ, μέγα ἔρυμα, καὶ μετὰ ταύτην ὁ Καταῤῥάκτης λεγόμενος ἀφ' ὑψηλῆς πέτρας καταῤῥάττων ποταμὸς πολὺς, καὶ χειμαῤῥώδης, ὥςε πόῤῥωθεν ἀκȣ́εσθαι τὸν ψόφον. *Poſt Phaſelidem Olbia eſt, Pamphyliæ initium, magnum munimentum: & poſt eam Catarractes fluuius, ſic dictus, quia copioſus de excelſo ſaxo ſe proruit torrentis in morem, eiusque decidentis fragor longe auditur.* Plinius prædicto loco: *Catarractes, iuxta quem Lyrneſſus & Olbia, vltimaque eius oræ Phaſelis.* Et Ptolemæus lib. V cap. V Μετὰ τὴν Φασηλίδα, πόλιν Λυκίας, Παμφυλίας παράλια, Ὀλβία, Αττάλεια, cetera. *Poſt Phaſelidem, Lyciæ vrbem, Pamphyliæ ſunt maritima, Olbia, Attalea,* reliqua. Plura de Olbia non habemus, niſi quod Scylax in Lycia, cuius fines prorogauit, etiam Ὀλβίαν, *Olbiam,* memorauit.

VI.

Poſt Olbiam Ptolemæus *Attaleam* ponit; deinde *Catarracti* fluminis oſtia: Strabo autem, quem, tamquam Aſiæ huius peritiorem ſequimur, *Catarra-*

tarracten fluuium ante Attaleam habet, siue Olbiæ & Attaleæ interponit Cur autem *Catarractes*, Καταῤῥάκτης vocetur, idem, vt modo prolatis verbis eius constat, exponit, quod instar torrentis de prærupto se saxo, magno cum fragore, præcipitet. Idem Pomponius Mela lib. I cap. XIV, ab ortu in occasum in Pamphylia procedens, significat. *Deinde*, inquit, *alii duo validissimi fluuii, Cestros & Cataractes. Cestros nauigari facilis: hic, quia se præcipitat, ita dictus.* Ptolemæi interpres casum aliter, *Catarractus*, secunda forma, fecit, sed errabundus. Græce sunt Καταῤῥάκτȣ ποταμȣ̃ ἐκβολαὶ, quod putauit a Καταῤῥάκτος esse, quum a recto Καταῤῥάκτης sit, vt ipse Ptolemæus lib. IV cap. V & VII in Nilo καταῤῥάκτην τὸν μικρὸν, & καταῤῥάκτην τὸν μέγαν aut μείζονα, *Catarracten paruum, magnum, maiorem* quarto casu scripsit. Et sic quoque Straboni casus exit: & Plinio *Catarractes*: & Suidæ pluratiuo numero καταῤῥάκται, *catarractæ*, de præcipitato Danubio. In Melæ libris, a Schotto, Vossio, Gronouio recensitis, hic Pamphyliæ fluvius simplici R, *Cataractes* scriptus est, quam litteram duplicant ceteri omnes.

VII.

Tum sequitur *Attalia* ex Strabonis dispositione, quam vtique veriorem altera Ptolemæi esse censemus. Sed coniecturam quamdam interiicit. Φασὶ, inquit, ἐν τῷ μεταξὺ Φασήλιδος καὶ Ἀτταλίας δείκνυσθαι Θήβην τε καὶ Λυρνησσὸν, *Aiunt, inter Phaselidem & Attaliam ostendi Thebam ac Lyrnessum*, quas profugi ex eiusdem nominis vrbibus, in agro quondam Troiano sitis, condiderint, quas male Curtius lib. III cap. IV cum Periegeta ad Ciliciam transfert. Vide quæ ibi ad Curtium adnotauimus. Strabo Callisthenem auctorem habet: ipse vero in medio, vt dubiam incertamque rem, relinquit, quod pridem & hæ vrbes euersæ erant, & tantummodo ex ruderibus obscuris de sede coniiciendum. Plinius tamen, *Catarractes, iuxta quem Lyrnessus & Olbia, vltimaque eius oræ Phaselis.*

2. Nunc ad *Attaliam*, a qua digressi sumus, reuertimur. Strabo: εἶτα πόλις Ἀτταλία, ἐπώνυμος τȣ̃ κτίσαντος Φιλαδέλφȣ, *Deinde* [post Catarracten] *oppidum est Attalia, nomen habens a Philadelpho conditore.* Ptolemæo est Ἀττάλεια, *Attalea*, diphthongo: quemadmodum & Stephano eiusdem Philadelphi opus in Lydia, dictum est Ἀττάλεια, itidem diphthongo. Et diuinus Lucas Act. XIV, 25 nostram quoque Ἀττάλειαν cum diphthongo scripsit. *Venerunt*, inquit, *Pamphyliam, & loquuti verbum Pergæ*, κατέβησαν εἰς Ἀττάλειαν· κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, *descenderunt Attaleam: inde nauigarunt Antiochiam.* Hæc nostra *Attalea* est, quia in Pamphylia, infra Pergam, in maritima ora, vnde nauigatio est. Exstant nummi, sub Augusto, Tiberio, Commodo cusi, cum inscriptione ΑΤΤΑΛΕΩΝ: non autem clarum est, ad quam Attaleam pertineant, quamuis ad Lydiam referat Harduinus.

VIII.

Inter Catarracten & Cestrum posuit Ptolemæus Μάγυδον, *Magydum* (sic scriptum in Palatino) quod nomen vulgato Μάτυλος, *Matylus*, est præ-

ferendum, quia in Hieroclis Notitia etiam in Pamphylia est Μάγυδος, *Magydus*, proxima a metropoli.

IX.

Deinde ὁ Κέστρος, *Cestrus* fluuius Straboni & Ptolemæo est, Pomponio etiam verbis supra datis memoratus. * Ex ostiis eius per LX stadia retro nauigatur Pergam, quam adluit, nobilem Pamphyliæ ciuitatem, de qua in mediterraneis dicturi sumus. Straboni dicto libro p. 459 εἶθ' ὁ Κέστρος ποταμὸς, ὃν ἀναπλεύσαντι σταδίοις ἑξήκοντα, Πέργη πόλις, *Deinceps est Cestrus fluuius, quo adverso ad sexaginta stadia nauigatur Pergam.*

X.

Ptolemæus inter Cestrum & Eurymedontem fluuios nihil interposuit: Strabo autem ἐπὶ τῆς θαλάττης, *supra mare* ad quadraginta stadia a Cestro habet πόλιν ὑψηλὴν, ὡς τοῖς ἐκ Πέργης ἐποπτόν· εἶτα λίμνην εὐμεγέθη Καπρίαν, *oppidum in arduo loco situm & Pergæ conspicuum: post quod magnus lacus Capria.* Non nominauit oppidum, nisi commune ei nomen cum lacu fuit.

XI.

Tum demum *Eurymedontem* fluuium ponit, quo in Aspendum vrbem a mari nauigari possit. ὁ Εὐρυμέδων Græce dicitur, *Eurymedon*, correpta media, siue penultima. Nobilissimus amnis, laudatus a pluribus. Ad hunc enim Cimon Atheniensis gemino prœlio, nauali & terrestri, Persarum copias deleuit. Thucydides lib. I pag. 66 ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ἡ ἐπὶ Εὐρυμέδοντι ποταμῷ ἐν Παμφυλίᾳ πεζομαχία καὶ ναυμαχία Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς Μήδους, καὶ ἐνίκων τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀμφότερα Ἀθηναῖοι, Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου στρατηγοῦντος. *Post hoc Athenienses sociique cum Medis prœlium tam pedestre quam nauale commiserunt, ad flumen Eurymedontem in Pamphylia: in vtroque & eodem die vicerunt, duce Cimone, filio Miltiadis.* Nauale præcessit in Pamphylio mari, Cyprum versus; vnde etiam *ad Cyprum* dicitur commissum: terrestre insequenti nocte ad Eurymedontem. Diodorus Siculus lib. XI cap. LX & LXI distincte descripsit, & Plutarchus in Cimone pag. 486. Laudat etiam Frontinus lib IV extremo. *Cimon*, inquit, *dux Atheniensium, victa classe Persarum apud insulam Cypron, milites suos captiuis armis induit, & iisdem barbarorum nauibus ad hostem nauigauit in Pamphyliam apud flumen Eurymedonta. Persæ, quia nauigia & habitum superstantium agnoscerent, nihil cauerunt: subito itaque oppressi, eodem die & nauali & pedestri prœlio victi sunt.* Liuius etiam aliquoties huius amnis meminit. Lib. XXXIII cap. XLI *paullisper seditione remigum est retentus in Pamphylia circa Eurymedontem amnem.* Et lib. XXXVII cap. XXIII *ad Eurymedontem amnem adpulsa classe.*

XII.

Ab Eurymedonte Ptolemæus ad *Sidam* venit, quam vltimam facit Pamphy-

* Nicander Alexiph. v. 401 p. 89

τήν τε χίλισσαι

Πηνόνες ἀλδαίνουσι περὶ Πλημμυρίδα Κέστρου.

Addit Scholiastes: Κέστρου, ποταμοῦ Παμφυλίας ἢ Κιλικίας.

Pamphyliæ litoralis: Strabo autem flumen interponit, non autem nominat, obscurum forte. εἶτ' ἄλλος ποταμὸς, καὶ νησία προκείμενα πολλά. *Deinde,* inquit *amnis alius, ante quem multæ paruæ insulæ iacent.* Tum *Siden* siue *Sidam* ponit. εἶτα Σίδη, Κυμαίων ἄποικος· ἔχει δ' Ἀθηνᾶς ἱερόν, *Dein Side,* inquit Strabo, *Cumæorum colonia, habens Mineruæ templum.* Idem de colonia Scylax in Pamphylia: Σίδη, Κυμαίων ἀποικία, καὶ λιμήν, *Side, Cumæorum colonia, & portus.* Portum etiam ex Ciceronis lib. III epist. VI ad Appium cognoscere licet. *Quum,* inquit, *ille* [Phanias] *mihi respondisset, nihil me tibi gratius facere posse, quam si ad Sidam nauigassem.* Liuius quoque eius vrbis mentionem habet dicto lib. XXXVII cap. XXIII *ad Eurymedontem amnem adpulsa classe, audiunt ab Aspendiis ad Sidam iam hostes esse.* In Notitia Ecclesiæ diuisa Pamphylia est, & alterius partis *Side* facta metropolis; alterius *Perga.* Gentile Polybius format Σιδίτης, lib. V cap. LXXIII, Stephanus autem Σιδήτης, *Sidetes*: atque ita in nummis est, qui præferunt, Gallieni quidem, ΣΙΔΗΤΩΝ ΠΡΩΤΑ ΠΑΜΦΥΛΩΝ, *Sidetarum, prima Pamphylorum:* Gordiani vero, ΣΙΔΗΤΩΝ ΠΕΡΓΑΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, quo fœdus cum Pergensibus significatur: & alio Gallieni, ΣΙΔΗΤΩΝ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗΣ ΕΝΔΟΞΟΥ, *Sidetum splendidissimæ, illustris,* quod splendorem huius ciuitatis ostendit. Sic legit illustris Spanhemius pag. 879; Harduinus autem ΕΝΔΟΞΩΝ, & ad sequens ΝΕΟΚΟΡΩΝ refert. Et Tranquillinæ, ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΣΙΔΗΤΩΝ, quo ἀγών, Harduino interprete, intelligitur.

XIII.

Post Sidam finis Ptolemæo est Pamphyliæ: Straboni præfluit *Melas* amnis, & oppidum interiectum *Ptolemais.* Tum finis est Pamphyliæ, & Coracesium succedit initium Ciliciæ Asperæ. Verba eius sunt: εἶθ' ὁ Μέλας ποταμὸς καὶ ὕφορμος· εἶτα Πτολεμαῒς πόλις· καὶ μετὰ τοῦθ' οἱ ὅροι τῆς Παμφυλίας, *deinde Melas amnis & statio: deinde oppidum Ptolemais: & postea termini sunt Pamphyliæ.* Prope Sidam decurrit, vltra tamen eam, qua solis ortum illa spectat, natura frigidissimus. Pausanias Arcad. cap. XXVIII ψυχρὸν μὲν δὴ ὕδωρ τοῦ Κύδνου τοῦ διεξιέντος Ταρσεῖς, καὶ Μέλανος τοῦ παρὰ Σίδην τὴν Παμφύλων, *frigida aqua Cydni est, qui Tarsensium fines perlabitur: & Melanis, qui præter Sidam Pamphylorum decurrit.* Et Zosimus lib. V cap. XVI συνέκλεισαν ἅμα τοῖς συμφυγοῦσι τριακοσίοις ἐν μέσῳ τοῦ Μέλανος ποταμοῦ καὶ τοῦ Εὐρυμέδοντος, ὧν ὁ μὲν ἐπέκεινα διαβαίνει τῆς Σίδης· ὁ δὲ διαρρεῖ τῇ Ἀσπένδῳ, *eum cum trecentis illis fugæ sociis intra Melanem & Eurymedontem amnes concluserunt, quorum alter supra Sidam labitur, alter Aspendum interfluit.* Quam vero vrbem *Ptolemaidem* in hoc limite Strabo posuit, ea nobis aliunde non est cognita aut perspecta.

XIV.

Antequam ex litore recedamus, de Plinii promontorio *Leucolla* aliquid addendum est. *Oppida,* inquit, *eius* [Pamphyliæ] *Side, & in monte Aspendum, Perga: promontorium Leucolla.* Salmasius in Solinum pag. 178 *Alibi Plinio Leucolla promontorium in Pamphylia, qui potest esse portus Strabonis.* At Strabo sub finem libri XIV in insula Cypro: ἄλλος λιμὴν Λεύκολλα, *alius*

alius portus [Cypri] *Leucolla est.* Quoniam ergo & loco & specie Leucolla Strabonis a Pliniana differt, illa in Pamphylia & promontorium; hæc in Cypro & portus dicitur; vtique diuersæ sunt censendæ, licet situm Plinii promontorio non possimus dare, quem nec ipse definit, neque eius mentionem Ptolemæus habet, aut alius.

XV.

Mediterraneæ vrbes Ptolemæo in Pamphylia sunt tres, *Perga, Siluon, Aspendus.* Strabo addit Petlenissum & Cibyram minorem. Harum tamen Perga & Aspendus sunt nobilissimæ. *Perga,* Πέργη, * ad Cestrum flumen sita, sexaginta stadiis a mari, vnde subuehi in vrbem aduerso amne potest, vt supra ex Strabone demonstratum fuit. S. Lucas Act. XIII, 13 ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας, *Pergam Pamphyliæ vrbem venerunt.* Adde cap. XIV, 25. Fuit in dextra Cestri ripa, quod ex Melæ verbis adparet lib. I cap. XIV. *Duo,* inquit, *validissimi fluuii, Cestros & Cataractes. - - - Inter eos Perga est oppidum, & Dianæ, quam ab oppido Pergæam vocant, templum.* Si inter dictos est fluuios, non potest non a dextra ripa Cestri esse, spectareque sinistram Catarractis. De *Diana Pergæa* nummus exstat, in quo Dianæ imagini adscriptum est ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΠΕΡΓΑΙΑΣ. Templum illud non in vrbe fuit, sed extra eam in vicino monte. Strabo: Πέργη πόλις, καὶ πλησίον ἐπὶ μετεώρου τόπου τὸ τῆς Περγαίας Ἀρτέμιδος ἱερὸν, ἐν ᾧ πανήγυρις κατ᾽ ἔτος συντελεῖται, *Vrbs Perga, & prope illam in editiore loco Dianæ Pergææ templum, ad quod singulis annis sacer est conuentus.* Liuius lib. XXXVIII cap. XXXVII de Manlio consule: *tertiis ab Apamea castris in Pamphyliam peruenit. - - - Inde ad Pergam ducit, quæ vna in iis locis regio tenebatur præsidio. - - - - A Perga L. Manlio fratre cum IV M militum Oenoandam misso, ipse - - - Apameam exercitum reduxit.* In Notitiis metropolis est Perga. Gentile *Pergæus.* Supra in *Side* nummum proposuimus cum epigraphe, ΣΙΔΗΤΩΝ ΠΕΡΓΑΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, *Sidetum & Pergæorum concordia.*

XVI.

Altera vrbs clara *Aspendus* est, Ἄσπενδος Græce, ad Eurymedontem amnem sita, in quam aduerso flumine sexaginta stadiis, vt Strabo obseruauit, ex mari nauigatur: &, vt idem notat, πόλις εὐανδροῦσα ἱκανῶς, Ἀργείων κτίσμα, *vrbs valde populosa, condita ab Argiuis:* quod propius vero est, quam Stephani opinio, auctorem quemdam Aspendi nomine habuisse. Pars maior eius in rupe prærupta posita erat. Arrianus lib. I Expedit. Alexandri pag. 74 ᾤκισται τῆς Ἀσπένδου τὰ μὲν πολλὰ ἐπὶ ἄκρᾳ ὀχυρᾷ καὶ ἀποτόμῳ καὶ παρ᾽ αὐτὴν τὴν ἄκραν ὁ Εὐρυμέδων ποταμὸς ῥεῖ, *sita est Aspendus magna ex parte in aspera præruptaque rupe, quam Eurymedon fluuius adluit.* Quod si in tumulo aut rupe fuit, quomodo διαῤῥεῖ *perfluit* Aspendum Eurymedon, vt Zosimus loco paullo ante notato dixit? Sed nec totam vrbem Arrianus in colle ponit, verum τὰ πολλὰ, *maiorem eius partem,* vt nihilominus partem alteram, quæ depresso loco fuit, potuerit flumen intermeare. Gentile Ἀσπέν-

* Pergæ Itini spissamentum optimum fiebat. Dioscorides lib. I. c. 67.

Ἀσπένδιοι, *Aspendii* apud Polybiun lib. v. cap. LXXIII, & in nummo Treboniani Galli ΑCΠΕΝΔΙΩΝ, *Aspendiorum:* in quo luctatores insculpti sunt, ex ciuitatis illius more, quem Pollux etiam lib. IX cap. VI memorauit. Quum enim enarret, quid quiuis populus insculptum suis nummis curarit, post alios dicit Ἀσπένδιοι παλαιστάς, *Aspendii luctatores.*

XVII.

Tertium oppidum Ptolemæi est Σίλυον, *Siluum*, cuius incertiores rationes sunt. Sunt, qui putent esse Stephani Σύλειον, *Syleum*, quod ille quidem πόλιν Φρυγίας, *oppidum Phrygiæ* dicit, addit vero, τινὲς δὲ Παμφυλίας, *quidam vero Pamphyliæ* dicunt esse. At *Sylêum* illud Polybius Legat. XXX, & Liuius lib. XXXVIII c. XIV ita describunt, vt omnino in Phrygiam australem magis, quam in Pamphyliam videatur cadere. Moageti enim tyranno aiunt tria oppida subiecta fuisse, *Cibyram*, *Syleum*, *Alimnen*, siue vt Polybius scripsit, *Alindam.*

XVIII.

Strabonis *Cibyra parua* seu *minor* a Ptolemæo scribitur in Cilicia Aspera: Strabo autem pag. 459 in Pamphylia dicit, illius agrum inter Siden & Melam flumen (hæc autem Pamphyliæ sunt) ad mare vsque procurrere. Post *Siden* enim ait: πλησίον δ' ἐστὶ καὶ ἡ Κιβυρατῶν παραλία τῶν μικρῶν· εἶθ' ὁ Μέλας ποταμός, *prope* [Siden] *est etiam Cibyratarum minorum litoralis ora: deinde fluuius Melas.* Haud dubie ergo ipsum oppidum quoque mediterraneum, *Cibyra minor*, citra Melam amnem, atque ita in Pamphylia fuit, prope tamen Tracheam, siue in finibus eiusdem.

XIX.

Deinde Strabo etiam in Pamphylia memorat *Petnelissum*, quam in Pisidia Ptolemæus scripsit: quod argumento est, in confinio vtriusque fuisse. Strabo, postquam de Aspendo egerat, subdit: ὑπέρκειται ταύτης Πετνηλισσός, *supra hanc* [Aspendum] *Petnelissus sita.* Vulgatis Ptolemæi libris scriptum est Πεδνηλισσός, *Pednelissus*, per Δ, qua littera etiam apud Polybium legitur lib. V cap. LXXIII, qui itidem cum vrbe Aspendo coniungit. Plinius scripsit *Pletenissus* dicto loco in Pamphylia. *Oppida eius*, inquit, *Side, & in monte Aspendum, Pletenissum, Perga.* Et in Palatino Ptolemæi codice, etiam Parisiensi, Πλετενισσός. quam genuinam Plinii scripturam esse inde Harduinus iudicat: nec vero damnat lectionem Strabonis & Polybii, vt potius binominem hanc vrbem fuisse censeat. Sed de hoc oppido pluribus dictum, Ptolemæo auctore in Pisidia.

XX.

Pamphyliæ quoque *Etenna* fuit, vnde sunt Polybio lib. V cap. LXXIII Ἐτεννεῖς, *Etennenses*, quos ille quidem τὴν τῆς Πισιδικῆς ὀρεινήν, *Pisidiæ montana* inhabitare dicit; at quia addit, ὑπὲρ Σίδης, *supra Sidam* illa montana esse, non possunt in Pamphyliam non cadere: quæ vero Pisidiæ dicuntur, quia contingunt Pisidiam, vt vero maiori ex parte in ipsa sint Pamphylia. Et Notitiæ Episcopatuum in Pamphylia est ὁ Ἐττένης, *Ettenensis*, quod forte praua-

prauatum eſt ex *Etennenſis*: cuius epiſcopus memoratur etiam in concilio Chalcedonenſi.

XXI.

Hierocles in Pamphylia ſub conſulari [*ὑπὸ κονσιλάριος* mendoſe ſcriptum] XLII oppida enarrat, pleraque ignota, & notiora etiam nimis corrupte ſcripta: multa etiam ex Lycia, Piſidia, Cilicia in Pamphyliam transſcripta, vnde numerus excreuit. In iis eſt etiam *Πανεμούτειχος*, *Panemitichos*, incertum, quo loco ſitum: quod non ignobile fuiſſe ex nummo Iuliæ Domnæ clarum eſt, inſcripto ΠΑΝΕΜΟΤΕΙΧΕΙΤΩΝ, *Panemotichitarum*. Cetera præterimus, donec de ſcriptura, ſitu, auctoritate, & an propriæ Pamphyliæ fuerint, certiores aliunde redditi fuerimus.

XXII.

An *Seleucia* etiam inter vrbes Pamphylias fuerit, in controuerſiam venit. Nihil de illa Hierocles in extenſiore ſua Pamphylia: vtique autem in Piſidia Seleuciam, Ferream cognomine habet, & aliam in Iſauria metropolim, quæ Tracheæ Seleucia ad Calycadnum eſt. Ortelius, quam Piſidiæ dicunt, putat ad Pamphyliam pertinere, eamdemque Piſidiæ & Pamphyliæ Seleuciam eſſe: ſed duas diuerſas eſſe, Lucas Holſtenius pag. 174 contendit, idque probat ex concilii Nicæni ſubſcriptionibus. Varie illo æuo prouinciæ diuiſæ fuerunt, & vna vrbs nunc huic, nunc illi adſignata; tamen tanto viro habemus fidem, diſtinctam Pamphyliæ aliquam Seleuciam fuiſſe, diuerſam a Piſidica, licet vbi fuerit poſita, definire, ſilentibus ceteris, non poſſimus.

SECTIO II.

I S A V R I A.

XXIII.

Iſauria regio eſt Pamphyliam & Ciliciam contingens, aſpera & montana, in Tauro fere ſita, ſecundum quosdam ad mare vsque anguſto ſpatio procurrens. Zoſimus lib. V cap. XXV *τὸ τῶν Ισαύρων πλῆθος, ὑπερκείμενον Παμφυλίας καὶ Κιλικίας ἐν τοῖς ἀβάτοις τοῦ Ταύρου καὶ τραχυτάτοις ὄρεσιν ἀεὶ βιοτεῦον*. *Iſaurorum multitudo, quæ ſupra Pamphyliam Ciliciamque poſita ſemper in aſperrimis & inacceſſis Tauri montibus degit.* Stephanus, cui *πρὸς τῷ Ταύρῳ*, *ad Taurum eſt*, & Ptolemæus lib. V cap. IV, nullam mentionem partis habent maritimæ: habet autem Plinius lib. V cap. XXVII. *Ciliciæ*, inquit, *Pamphyliam omnes iunxere, neglecta gente Iſaurica. Oppida eius intus, Iſaura, Clibanus, Lalaſis: decurrit autem ad mare Anemurii regione ſupra dicti.* Anemurium Ciliciæ Aſperæ eſt, iuxta quod oppidum, Iſauriam regionem dicit ad mare vsque decurrere. Non dicit Anemurium Iſauriæ eſſe, ſed circa illud Iſauros aliquod poſſidere: nec aliam vrbem nominat, quæ illorum fuerit in litore, vt adeo illam maritimam partem minus celebrem fuiſſe oporteat. Quod vero Strabo lib. XII pag. 391 de Seruilio Iſaurico dixit, excidiſſe *τὰ πολλὰ τῶν πειρατῶν ἐρύματα, τὰ ἐπὶ τῇ θαλάττῃ*, *multa pirata-*

piratarum munimenta, quae ad mare erant; id dubium omnino est, fuerintne munitiones illae in Isauria propria, an vicinis in Pamphyliae, Lyciae, Ciliciae, regionibus. Florus sane lib. III. cap. VI, & Eutropius lib. VI cap. III in iis, quae Seruilius euerterit, praecipue Phaselidem, Olympum & Corycum nominant, quae Lyciae oppida fuerunt ad mare posita, quod certum de prioribus: de Coryco etiam probatum ab eminentis ingenii viro, Henrico Noris Cenotaph. Pisan. pag. 216. Phaselidem quidam Pamphyliae transscribunt, vt supra vidimus; sed nemo est, qui Isauriae tribuerit.

XXIV.

Nomen regionis ab *Isauris* siue *Isauro* est, oppido munito ad Taurum, bis euerso, primum a Perdicca post Alexandri mortem; iterum a Seruilio, qui cognomen inde accepit. De situ Stephanus: Ἴσαυρα, ὀυδετέρως, πόλις Ισαυρίας. ἡ δὲ Ισαυρία μεταξὺ Λυκαονίας καὶ Κιλικίας πρὸς τῷ Ταύρῳ. *Isaura, neutro genere, oppidum Isauriae. Isauria autem Lycaoniam inter & Ciliciam ad Taurum sita est.* Excidium primum, sub Perdicca descripsit Diodorus Siculus lib. XVIII cap. XXII non tam ab ipso Perdicca factum, quam ab incolis, obsidione ad desperationem adactis, qui se & suos incendio absumserunt, ne capti in hostium potestatem venirent. Τῶν Ισαυρέων πόλιν vocat: nam Stephano auctore Ισαυρεὺς & Ἴσαυρος gentile formatur. Idem ἰσχυρὰν καὶ μεγάλην πόλιν, καὶ πλήθουσαν ἀλκίμων ἀνδρῶν, *munitam & magnam vrbem, virisque fortibus abundantem* dixit: & post paullo πόλιν γενομένην ἐυδαίμονα ἐκ πολλῶν χρόνων, *a multo tempore felicem & beatam ciuitatem.* Seruilii oppugnatio euersioque ex Strabone, Floro, aliis nota est.

2. Vrbs Straboni τὰ Ἴσαυρα, *Isaura*, plurali numero, atque ita etiam Stephanus: dubie Plinius & Ptolemaeus Ἴσαυρα, *Isaura*, neutro an femineo genere, incertum. Floro est *Isaurus*: nec dubium quin etiam singulariter *Isaura* dicta olim fuerit. Sic Ammianus lib. XIV cap. XXV [Vales. cap. VIII] cuius verba mox proferemus: & ad eum locum emendauit Henr. Valesius in Trebellii Pollionis tyranno Trebelliano: *palatium in arce Isaurae constituit*: vbi vulgo legitur *Isauriae*, quod etiam defendi potest. Decreuit vrbs, ex fato sub Seruilio restituta, nec pristinam recuperauit dignitatem. Ab Romanis dono accepit Antipater Derbaeus: quo sublato ad Romanos rediisse necesse est. Plinius sine laude memorauit: nec Ptolemaeus primo loco prouinciae, sed extremo posuit. Ammianus dicto loco: *Isaura antehac nimium potens, olim subuersa vt rebellatrix interneciua, aegre vestigia claritudinis pristinae monstrat admodum pauca.* Cetera notandum Strabone auctore duo fuisse Isaura, vetera & noua, coniuncta tamen ita & propinqua, vt ceteri scriptores pro vna vrbe habuerint. Verba Strabonis sunt, Ισαυρία κώμας δύο ἔχουσα ὁμωνύμους τὴν μὲν Παλαιὰν καλουμένην, ἐυερκῆ, *Isauria duos vicos habet eiusdem nominis* [quo regio adpellatur] *qui Vetus ex iis vocatur, munitus est,* cetera.

XXV.

Plinius, vt supra ostendimus, in Isauria tria oppida habet, *Isaura*,

Clibanum, & *Lalasin*. Primum vidimus: alterum ignotum est: *Lalasis* Harduino videtur Stephani *Lalisanda* esse, de qua idem refert, νῦν, *suo æuo* Δαλίσανδα, *Dalisanda* vocari. Vnde in notitia Hieroclis, & alia ex regio codice pag. 51, prouinciæ Isauriæ episcopalis vrbs Δαλίσανδος, *Dalisandus*, memoratur. Quid? quod Palatino codice Ptolemæi in Cataonia *Dalisandus*, hoc ordine & dispositione legitur: Κύβιστρα, Κλαυδιόπολις, Δαλίσανδος, *Cybistra*, *Claudiopolis*, *Dalisandus*: vbi vulgatum Δαλίσανδος. Est & *Dalasis* regio Ciliciæ apud eumdem Ptolemæum lib. v cap. viii, quod nomen propius ad Plinii *Lalasin* accedit, cui etiam situs respondet, nisi quod hoc oppidi, illud regionis est.

XXVI.

Et Ptolemæo in Isauria præter Isaura, duo sunt oppida, Σαυάτρα, *Savatra*, quod ignotum: & Αὔσιρα *Ausira*, quod Casaubono ipsa videtur Isaura esse, quia tantum litteræ transpositæ sint: quod vero in Palatino est Λύσιρα, *Lysira*, sunt qui putent *Lystra* Lycaoniæ significari, præsertim quia Lystrorum nusquam alio loco mentionem Ptolemæus fecit.

XXVII.

Ammianus Marcellinus lib. xiv cap. xxv [Vales. viii] in Isauria & *Seleuciam & Claudiopolin* censet. *Superatis*, inquit, *Tauri montis verticibus, qui ad solis ortum sublimius attolluntur, Cilicia spatiis porrigitur late distentis, diues bonis omnibus terra: eiusque lateri dextro adnexa Isauria, pari sorte vberi palmite viret & frugibus multis: quam mediam nauigabile flumen Calycadnus interscindit. Et hanc quidem, præter oppida multa, duæ ciuitates exornant, Seleucia opus Seleuci Regis; & Claudiopolis, quam deduxit coloniam Claudius Cæsar. Isaura enim antehac mœnium potens, olim subuersa, vt rebellatrix interneciua, ægre vestigia claritudinis pristinæ monstrat admodum pauca.* Sed ex his facile intelligitur, non veterum Isauriam, sed vt suo æuo ampliata erat, Ammianum designare. *Seleucia* enim, ad Calycadnum posita, veteribus geographis, Straboni lib. xiv pag. 461, Plinio lib. v cap. xxvii, & Ptolemæo lib. v cap. viii, non in Isauria, sed Cilicia Aspera inest: posteriori autem æuo, quod ex Ecclesiæ Notitiis manifestum est, metropolis facta fuit Isauriæ, cuius fines latius per Ciliciam interea fuerant prorogati, quippe Notitiis illis plures Ciliciæ vrbes, Celenderis, Anemurivm, Lamus, Irenopolis, aliæ, quæ veterum consensione in Cilicia erant, Isauriæ, ampliatæ prouinciæ, adscriptæ sunt. In his etiam *Claudiopolis* est, illa eadem, quam Ammianus nominauit: quæ num in vetere Isauria fuerit, an extra illam, in prolatis finibus, nunc nobis disquirendum est.

XXVIII.

Claudius Cæsar, Drusi filius [non ille Gothicus] plures colonias cum in alias orbis partes, tum maxime in orientem deduxit, & de nomine suo adpellauit. Testis *Claudiopolis* Bithyniæ, cui & *Bithynium* nomen fuit, auctore Ptolemæo lib. v cap. i: & alia in Paphlagonia ad fines Galatiæ, eidem Ptolemæo cap. iv *Neoclaudiopolis*, prius Andrapa dicta: & *Claudiopolis*, ad Euphratem in minore Armenia, quam Io. Harduinus, vir doctissimus, & illam

illam Ptolemæi in Cataonia lib. v cap. vii eamdem esse putat, quod nobis secius videtur. Plinius enim lib. v cap. xxiv ita de sua tradit: *Euphrates apud Claudiopolim Cappadociæ cursum ad occasum solis agit.* Itaque iuxta Euphratem oportuit esse. Cappadocia autem & minor Armenia communes fines habent & sæpe confusos atque permixtos, vt, quæ Armeniæ sunt, Cappadociæ tribuantur. Ptolemæus autem de sua Cataoniæ, quam prouinciam Armeniæ minoris facit, ita:

Κύβιστρα	ξϛ	λη	δ
Κλαυδιόπολις	ξε γ	λζ	ϛ
Δαλίσανδος	ξζ γ	λη	L′γ
	long.	lat.	
Cybistra	66	38	15
Claudiopolis	65, 20	37,	10
Dalisandus	67, 20	38,	50

E quibus adparet, Claudiopolim Cybistris esse citeriorem, etiam magis in austrum ad Taurum montem recedere: atque ita Ptolemæi hanc Claudiopolim ab Euphrate minimum quatuor gradibus remotam in occasum solis esse. Non igitur cum Harduino facere possumus, qui rectius Ptolemæi *Claudiadem* in Lauinianesina Armeniæ prouincia, quam hanc ex Cataonia Claudiopolim cum Pliniana comparasset: nec dubitamus Ammiani & Notitiarum in Isauria Claudiopolim esse ipsam illam, quam Ptolemæus in Cataoniæ extremis ad occasum finibus locauit, quæ vero secundum veterem geographiam non ad Isauriam, sed Cataoniam Cappadociæ, quo & Cybistra Ptolemæus refert, [non autem Strabo, vt infra in Cataonia dicemus & Tyanitide] pertinuit.

SECTIO III.

CILICIA.

XXIX.

Cilicia, amplissima regio, inter Pamphyliam patens Syriamque, circumuallataque ita montibus, Tauro maxime, qui a tergo obtenditur, & Amano, Armeniam versus, vt paucos aditus, eosque angustos, quas *Pylas* vocant, habeat. Tergum claudit Taurus mons: alterum latus mare mediterraneum. Diuiditur in *Asperam* & *Campestrem*, vt Strabo vocat: Ptolemæo Campestris est Propria Cilicia: Asperam idem in minores regiunculas *Selentidem* & *Cetidem* dispescit, de qua diuisione silent alii. Nos Strabonem potissimum sequemur, primo Asperam, quia ab occasu est, expo-situri: deinde Campestrem siue Propriam.

CILICIA ASPERA
siue
TRACHEA.

XXX.

Cilicia Aspera, Græce Τραχεῖα, *Trachea*, Straboni & Ptolemæo, nomen habet a locorum asperitate, quia σπανίως ἔχει τι χωρίον ἐπίπεδον, *raro habet locum aliquem planum*. A septemtrione Isauriam & Homonadenses habet. Vocatur etiam Τραχειῶτις, *Tracheotis*, & incolæ Τραχειῶται, *Tracheotæ*. Hoc ex Strabonis XIV pag. 459.

XXXI.

Initium Plinius lib. V cap. XXVII a Mela fluuio facit. *Oppida*, inquit, *Myanda, Anemurium, Coracesium, finisque antiquus Ciliciæ Melas amnis*. Strabo autem hoc flumen Pamphyliæ dedit, quem supra etiam sequuti sumus: Ciliciæ autem initium constituit in *Coracesio*. πρῶτον τῶν Κιλίκων φρούριον τὸ Κορακήσιον, *Primum Cilicum castellum est Coracesium*. In petra prærupta dicit situm esse. Ceteri tamquam oppidum describunt. Plinius dicto loco: *Oppida, Myanda, Anemurium. Coracesium*. Et Liuius lib. XXXIII cap. XX *Coracesium præter spem clausis portis tenebat eum*; Antiochum puta. Ptolemæus lib. V cap. V Κορακήσιον, *Coracensium*, scripsit, itidemque primum locum Asperæ Ciliciæ a Pamphylia fecit.

XXXII.

Sydra, Συδρὴ, Strabonis; Σύεδρα, *Syedra* Ptolemæi sequitur: & post eam *Hamaxia* eiusdem Strabonis: quo loco fere Ptolemæo lib. V cap. VIII [nam diuisit Tracheam & diuersis de ea locis agit] est Ἰωτάπη, *Iotape*, cuius etiam Plinius inter Ciliciæ oppida mentionem habet. *Selinûs*, inquit, *Arsinoe, Iotape, Doron*.

XXXIII.

Sequitur Σελινοῦς, *Selinûs*, Straboni fluuius: ceteris etiam oppidum. Plinius prædicto loco, & Ptolemæus inter oppida enarrant, & hic quidem tali inter maritimas vrbes ordine: *Iotape, Selinûs, Antiochia super Crago*. Liuius lib. XXXIII cap. XX de Antiocho rege: *superato Anemurio* [*promontorium id Ciliciæ est*] *Selinunte recepto, - - - Coracesium præter spem clausis portis tenebat eum*. In hoc oppido Traianus mortuus est, quod inde *Traianopolis* etiam vocatum fuit. Dio siue Xiphilinus in Traiano extremo: ἐς Σελινοῦντα τῆς Κιλικίας ἐλθὼν, ἣν δὴ καὶ Τραιανόπολιν καλοῦμεν, ἐξαίφνης ἀπέψυξε, *Selinuntem Ciliciæ veniens, quam nos Traianopolim adpellamus, illico exspirauit*.

XXXIV.

Deinde Straboni est Κράγος πέτρα περίκρημνος καὶ πρὸς θαλάττῃ, *Cragus prærupta ad mare petra*; & Ptolemæi Ἀντιόχεια ἐπὶ Κράγῳ, *Antiochia super Crago*.

2. Post quam Ptolemæi Νεφελὶς, *Nephelis*, oppidis adnumerata, sita ad pro-

promontorium eiusdem nominis. Liuius dicto loco: *Rhodii Legatos ad regem miserunt Nephelida, [promontorium Ciliciæ est, inclutum fœdere antiquo Atheniensium] si eo non contineret copias suas, se obuiam ituros.*

3. Deinde est Strabonis *Charadrûs* castellum cum statione, χαραδροῦς ἔρυμα, καὶ αὐτὸ ὕφορμον ἔχον. Scylax quoque, χαραδροῦς πόλις καὶ λιμὴν, *Charadrûs oppidum & portus.*

XXXV.

Inde *Anemurium* promontorium, Ἀνεμούριον ἄκρα, Straboni est, vbi Ciliciæ continentem dicit quam proxime ad Cypri promontorium Crommyon accedere. Liuius lib. XXXIII cap. XX *superato Anemurio: promontorium id quoque Ciliciæ est.* Pomponius Mela lib. I cap. XIII *Duo deinde promontoria sunt, Sarpedon, finis aliquando regni Sarpedonis; & quod Ciliciam a Pamphylia distinguit, Anemurium, interque ea Celendris & Nagidos, Samiorum Coloniæ: sed Celendris Sarpedoni propior.* Adpositum oppidum fuit eodem nomine. Plinius: *Oppida, Myanda, Anemurium, Coracesium.* Scylax: Ἀνεμούριον ἄκρα καὶ πόλις, *Anemurium promontorium & oppidum.* Ptolemæus quoque in oppidis numerauit post Nephelidem, *Anemurium,* quod primum fecit regionis *Cetidis,* sicut superiora in *Selentide* censuit, quæ partes ipsi sunt Ciliciæ Tracheæ. Et ne de oppido dubitetur, nummos proferre possumus, Alexandri Seueri & Valeriani, quibus inscriptum est ΑΝΕΜΟΥΡΙΕΩΝ, *Anemuriensium.* Adi Harduinum.

XXXVI.

Succedit *Nagidus,* colonia Samiorum, vt modo Pomponii verbis relatum fuit. Stephanus: Νάγιδος πόλις μεταξὺ Κιλικίας καὶ Παμφυλίας, *Nagidus oppidum inter Ciliciam & Pamphyliam.* Opinionem videlicet Pomponii Melæ est sequutus, qua Anemurium terminus inter vtramque regionem statuitur. Variæ enim de fine Pamphyliæ fuerunt geographorum sententiæ, vt supra etiam dictum fuit. Nos Strabonem & Ptolemæum sequuti sumus. In mendo latet hic locus apud Strabonem, qui ita restituendus est, etiam Casauboni iudicio: κατὰ τοῦτον [τὸν παράπλουν] δ' ἐστὶ Νάγιδος πόλις πρώτη μετὰ τὸ Ἀνεμούριον, *inter ea, quæ præternauigantur, prima vrbs post Anemurium est Nagidus.* Male prima vrbis littera ad verbum reducta erat, ἐστιν ἄγιδος.

XXXVII.

Circa hæc loca Ptolemæus habet *Arymagdum* fluuium: & post illum *Arsinoën,* oppidum, quod etiam Strabo, Plinius, Stephanus memorarunt: iste εἶτ' Ἀρσινόη, πρόσορμον ἔχουσα, *deinde* [post Nagidum] *Arsinoe est, habens nauium stationem:* ille, prædicto loco, *Selinûs, Arsinoe, lotape:* hic, Ἀρσινόη - - - πέμπτη Κιλικίας, *Arsinoe, - - - quinta eius nominis, in Cilicia est.*

XXXVIII.

Sequitur *Celenderis,* Κελένδερις, Strabonis & Ptolemæi ordine; cuius etiam Iosephus lib. I de Bello Iud. cap. XX mentionem fecit. ὡς εἰς Κελένδεριν κατέπλει, *quum,* inquit, *Celenderin adnauigasset.* Apollodorus lib. III cap. XIV num. 3 ἐκ Συρίας ἐλθὼν εἰς Κιλικίαν, πόλιν ἔκτισε Κελένδεριν, *ex Syria in Cilici-*

Ciliciam delatus [Sandocus, Aſtynoi filius, Phaethontis nepos] *vrbem Celenderin condidit.* Mela & Tacitus tribus ſyllabis *Celendris* ſcripſerunt. Ille, loco ſupra prædicto: *inter ea* [promontoria] *Celendris & Nagidos; Samiorum coloniæ.* Si enim vel maxime Sandocus ille condidiſſet, tamen Samii in eam colonos mittere potuerunt. Tacitus annali II cap. LXXX *Piſo caſtellum Ciliciæ munitum admodum, cui nomen Celendris, occupat.* Caſtellum etiam oppidum munitum eſt: aut oppidum antea in caſtelli formam redactum fuit. Strabo tamen, Κελένδερις, πόλις λιμένα ἔχουσα, *Celenderis, oppidum cum portu.* Regio adiacens *Celenderitis* dicta. Plinius lib. V cap. XXXVII Amnes, *Saros, Cydnus Tarſum, liberam vrbem procul a mari ſecans: regio Celenderitis cum oppido.*

XXXIX.

Proxima Ptolemæi Ἀφροδισιὰς, *Aphrodiſias*, a Veneris cultu & templo haud dubie adpellata. Plinius in Cilicia: *promontorium & oppidum Veneris, a quo proxime Cyprus inſula.* Liuius lib. XXXIII cap. XX *Coraceſium eo tempore Antiochus operibus oppugnabat: Zephyrio, & Solis, & Aphrodiſiade, & Coryco, & ſuperato Anemurio* [*promontorium id quoque Ciliciæ eſt*] *Selinunte recepto, omnibus his aliisque eius oræ caſtellis aut metu aut voluntate ſine certamine in deditionem acceptis, Coraceſium præter ſpem clauſis portis tenebat eum.* Et Diodorus Siculus lib. XIX cap. LXIV ἐντεῦθεν παρακομισθεὶς εἰς Ἀφροδισιάδα τῆς Κιλικίας. *Inde Aphrodiſiadem Ciliciæ delatus.*

XL.

Holmus Strabonis prope illum locum fuit. Ὅλμοι, *Holmi* videtur Caſaubono legendum, quia Stephanus, hunc Strabonis locum referens, pluraliter ſcripſit Ὅλμοι, πόλις Τραχείας Κιλικίας, ὅπου πρότερον ᾤκουν οἱ νῦν Σελευκεῖς, *Olmi*, [nam etiam ſine adſpiratione ſcribunt] *vrbs Aſperæ Ciliciæ, vbi antea habitabant, qui nunc Seleucienſes ſunt.* Poſteriora verba Strabonis ſunt, iisque ſignificatur, Holmienſes Seleuciam Calycadni translatos fuiſſe. Plinius gemino modo hoc nomen ſcripſit *Holmia* & *Holmæ*, niſi corruptum eſt alterum. De Seleucia enim ſic dixit: *Seleucia ſupra amnem Calycadnum, Tracheotis cognomine, a mari relata, vbi vocabatur Holmia.* Et paullo ante eodem de Cilicia capite. *Promontorium Sarpedon: oppida, Holmæ, Mylæ.* Prætermiſit locum Ptolemæus, qui forſan deſertus ipſius ætate, translatis olim incolis, fuit.

XLI.

Tum ſequitur proxime Σαρπηδὼν, *Sarpêdon*, promontorium, apud Strabonem. Ptolemæus quoque ante Calycadni oſtia hoc promontorium *Sarpedonem* poſuit: poſt illa Zephyrium, de quo poſtea. Nobilius factum Romanorum cum Antiocho pacificatione. Inter pacis enim conditiones & hæc conſcripta legitur apud Liuium lib. XXXVIII c. XXXVIII. *Neue nauigato citra Calycadnum, neue Sarpedonem, promontoria.* Appianus Syriac. pag. 181 ita expreſſit: ὅρων μὲν Ἀντιόχῳ τῆς ἀρχῆς εἶναι δύο ἄκρας, Καλύκαδνόν τε καὶ Σαρπιδόνιον, *Antiocho limites regni duo promontoria ſint, Calycadnum & Sarpidonium.* Sic Car. Stephanus & Alex. Tollius ediderunt, ſed perperam.

ram. Strabo enim & Ptolemæus per η ſcripſerunt Σαρπηδών: & Latini *Sarpedon*, E longo, Liuius, Plinius, Pomponius, quorum verba antea ſunt producta. Zoſimus lib. I cap. LVII Apollinis inde cognomen fuiſſe refert, & Strabo lib. XIV pag. 465 Dianæ. Ille ait, ἐν Σελευκείᾳ τῇ κατὰ Κιλικίαν Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἵδρυτο, καλουμένου Σαρπηδονίου, καὶ ἐν τούτῳ χρηστήριον, *Seleuciæ, quod eſt oppidum Ciliciæ, templum Apollinis erat, quem Sarpedonium vocant, & in templo erat oraculum:* hic [Strabo] de Diana: ἐν τῇ Κιλικίᾳ ἐστὶ καὶ τὸ τῆς Σαρπηδονίας Ἀρτέμιδος ἱερὸν καὶ μαντεῖον, *In Cilicia eſt quoque Dianæ Sarpedoniæ templum & oraculum.* Nomen Pomponius a *Sarpedone* rege ducit, haud dubie Homerico illo heroe, qui Λυκίων ἀγὸς, *Lyciorum dux* ſiue rex Iliad. E verſ. 647 dicitur. *Duo*, inquit Mela, *promontoria ſunt, Sarpedon, finis aliquando regni Sarpedonis; & quod Ciliciam a Pamphylia diſtinguit, Anemurium.* Videtur etiam oppidum adpoſitum fuiſſe eiusdem nominis. Scylax enim in Cilicia: Σαρπηδὼν πόλις ἔρημος καὶ ποταμὸς, *Sarpedon oppidum deſertum & fluuius.* Suſpectus locus eruditis, præſertim in voce ἔρημος, quam ὅρμος legendum Voſſius cenſet, vel ὅρμος ἔρημος: Hudſonius in Λάτμος, *Latmus*, quod fluminis nomen eſt, conuertit: neuter in πόλις aliquid deſiderat. Sed æque poteſt & illa vox prauata eſſe, quod non leuiter ex eo videtur confirmari, quia nemo aliorum de vrbe *Sarpedone* quidquam commemorauit.

XLII.

Calycadnus fluuius inter duo promontoria, Sarpedonem & Zephyrium, in mare exit. Hic enim ordo eſt Ptolemæi:

Σαρπηδὼν ἄκρα	*Sarpedon promontorium*
Καλυκάδνου ποταμοῦ ἐκβολαὶ	*Calycadni fl. oſtia*
Ζεφύριον ἄκρον.	*Zephyrium promontorium.*

Strabo hæc pariter coniungit ita: εὐθὺς ἐστιν ἡ τοῦ Καλυκάδνου ἐκβολὴ, κάμψαντι ἠϊόνα ποιοῦσαν ἄκραν, ἣ καλεῖται Σαρπηδών. πλησίον ἐστὶ τοῦ Καλυκάδνου καὶ τὸ Ζεφύριον, καὶ αὕτη ἄκρα, *Statim ſunt Calycadni oſtia, ſi litus flexeris, quod promontorium efficit, cui nomen Sarpedon. Vicinum eſt Calycadno Zephyrium promontorium.* Ammianus Marcellinus lib. XIV cap. XXV [Valeſ. cap. VIII] *mediam* (Iſauriam) *nauigabile flumen Calycadnus interſcindit.* Si Stephano credimus, idem flumen & Calydnum quondam dixere. Sic enim in Ὑρία ait: ἔστιν Ὑρία καὶ κατὰ Ἰσαυρίαν Σελεύκειαν, ἣ παραῤῥεῖ ὁ Καλύκαδνος, ὃν Καλυδνόν τινες καλοῦσι. *Eſt etiam Hyria iuxta Iſauriam Seleuciam, quam Calycadnus adluit, quem Calydnum aliqui vocant.* Sed verius conſtantiusque nomen *Calycadnus* eſſe, præter libros, etiam nummi probant ſub Seuero & Gordiano cum epigraphe percuſſi: ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ.* *Seleucienſium, qui ad Calycadnum ſunt.* Fuit & promontorium hoc nomine apud Liuium lib. XXXVIII cap. XXXVIII & ad Appianum in Syriacis, quorum verba paulo ante in *Sarpedone* attulimus. Forte vnum

ex

* Et ſub C. Vibio Trebon. Gallo, in Numiſm. de Camps pag. 107. Adde num. P. Lic. Valeriani pag. 109.

ex iis eſt, inter quæ exit Calycadnus, Zephyrium videlicet, quia Sarpedonis diſtincta ibidem habetur mentio.

XLIII.

Zephyrio autem promontorio caſtellum vel oppidum eodem nomine adiunctum fuiſſe, ex Liuii narratione lib. XXXIII cap. XX videtur liquido probari. Ait enim, *Zephyrio & Solis & Aphrodiſiade, & Coryco, &, ſuperato Anemurio, (promontorium id quoque Ciliciæ eſt) Salinunte recepto; omnibus his aliisque eius oræ caſtellis aut metu aut voluntate ſine certamine in deditionem acceptis.*

XLIV.

Hic Ptolemæus finem fecit Ciliciæ Tracheæ; incipit a Coryco Propriam: Strabo Aſperam ad Solos vsque producit. Plinius, Mela, Scylax nihil diſtinctionis habent, ſed vnam Ciliciam a Pamphylia ad Syriam protendunt, vt neuter illorum ſuffragio de limite inter vtramque iuuari poſſit. Strabo autem poſt Zephyrium addit Tracheæ *Pæcilen petram* Ποικίλη Græce; per quam gradibus adſcendatur Seleuciam: & *Anemurium* promontorium alterum: tum demum Κώρυκον ἄκραν, *Corycum* promontorium, quod initium Ciliciæ Propriæ eſt Ptolemæo, quamuis hic tantum oppidum memorat; promontorii rationem nullam habet, quemadmodum nec Strabo oppidi. Fuiſſe autem vtrumque aliorum conſenſu facile probatur. Plinius in Cilicia: *Iuxta mare Corycos, eodem nomine oppidum, & portus, & ſpecus.* Pomponius lib. I cap. XIII *Non longe hinc Corycos oppidum portu ſaloque incingitur, anguſto tergore continenti adnexum. Supra ſpecus eſt, nomine Corycius, ſingulari ingenio, ac ſupra quam deſcribi facile ſit, eximius.* Stephanus Κώρυκος πόλις Κιλικίας, *Corycus, oppidum Ciliciæ.* Ciues eius ſunt gentili nomine Κωρύκιοι, *Corycii,* & Κωρυκιῶται, *Coryciotæ,* eodem ductore Stephano. Nummus e theſauro Golzii, ΚΩΡΥΚΙΩΝ, *Coryciorum:* alius Caracallæ, & iterum alius Alexandri Seueri, ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ *Coryciotarum.* * Miranda autem prorſus ſunt, quæ de *Corycio ſpecu* ſiue *antro* auctores referunt. Strabo ita ſitum lib. XIV pag. 461 deſcribit: Κώρυκος ἄκρα, ὑπὲρ ἧς ἐν εἴκοσι ϛαδίοις ἐϛὶ τὸ Κωρύκιον ἄντρον, ἐν ᾧ ἡ ἀρίϛη Κρόκος φύεται, *Corycum* ** *promontorium, ſupra quod ad viginti ſtadia antrum eſt Corycium, in quo optimus crocus naſcitur.* Mela etiam verbis modo recitatis, *ſupra, ſpecus eſt nomine Corycium.* SUPRA, puta *Corycum* oppidum maritimum, portu fere incluſum atque cinctum. Addit de figura antri, quod ſit κοιλάς, *cauerna rotunda,* ſaxoſo ſupercilio cincta, plena intus virgultis ſemper virentibus. παρέϛπαρται, *conſita iuxta eſſe,* quæ crocum ferant. Meminit etiam Curtius lib. III cap. IV, ſed omnium clariſſime Pomponius Mela cap. de Cilicia. *** *Supra,* inquit, *ſpecus eſt nomine Corycius, ſingulari ingenio, ac ſupra quam deſcribi facile ſit, eximius. Grandi namque hiatu patens montem litori adpoſitum, & decem ſtadiorum clino*

* Et alius P. Lic. Valeriani in Numiſm. de Camps pag. 109 ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ ΑΣΤ. ΝΑΥΑΡΧΙΣ.

** Nonnus Dionyſiac. I p. 24.

*** Add. Apollod. Biblioth. I c. 6 § 3.

cliuo ſatis arduum ex ſummo ſtatim vertice aperit. Tunc alte demiſſus, & quantum demittitur amplior, viret lucis pendentibus vndique, & totum ſe nemoroſo laterum orbe complectitur, adeo mirificus & pulcher, vt mentes accedentium primo adſpectu conſternat: vbi contemplati durauere, non ſatiet. Vnus in eum deſcenſus eſt, anguſtus, aſper, quingentorum & mille paſſuum, per amœnas vmbras & opaca ſiluæ quiddam agreſte reſonantis riuis hinc illinc fluitantibus. Vbi ad ima peruentum eſt, rurſus ſpecus alius aperitur. - - - Deinde aliquamdiu perſpicuus: mox & quo magis ſubitur, obſcurior, ducit auſos penitus, alteque quaſi cuniculo admittit. Ibi ingens amnis ingenti fronte ſe extollens, tantummodo ſe oſtendit, & vbi magnum impetum breui alueo traxit, iterum demerſus abſconditur. Hæc exſcripſit Solinus cap. XXXVIII. de Cilicia, vt tamen quædam vel mutarit, vel alia addiderit; quos inter ſe Salmaſius componit p. 544 ſeq. Quod vero de altero ſpecu Pomponius tradit, in quo ingens amnis ſe extollat, & breui poſt ſpatio mergatur; ex Strabonis verbis lib. XIV pag. 461 Salmaſio etiam, acris iudicii viro, videtur hauſiſſe, nec vero adſecutus eſſe Strabonis mentem & ſententiam. Ait geographus: *ἔςι δὲ καὶ ἄντρον αὐτόθι, ἔχον πηγὴν μεγάλην, ποταμὸν ἐξιεῖσαν καθαροῦ τε καὶ διαφανοῦς ὕδατος, εὐθὺς καταπίπτοντα ὑπὸ γῆς*; quæ Pomponius ſic interpretatus eſt, quaſi diceret, in ima Corycii ſpecus parte rurſus alterum ſpecus pandi: quod haud ſcio [Salmaſii verbis vtor] an ſatis rectum ſit. Cæterum longior aditus ad ſpecum de valle intelligendus eſt, etiamſi auctores de illo, quaſi & ipſe ſpecus ſit, aut pars illius, loquantur.

XLV.

Ptolemæus poſt Corycon habet proxime vrbem Σεβαςὴν, *Sebaſten*, quæ alia non eſt quam inſulæ Eleuſæ oppidum, quod *βασίλειον*, *regiam* fecit Archelaus Cappadox, poſtquam Tracheam Ciliciam Auguſti beneficio accepit, ut Strabo dicto ſæpe loco tradidit. Id enim mutato nomine Σεβαςὴν, *Sebaſten* dictum eſſe, auctor Ioſephus eſt lib. VI Antiquit. cap. VIII. * Inſula autem, eodem, Strabone referente, eſt *προσκειμένη τῇ ἠπείρῳ*, *proxima continenti*, vt vrbem eius ſine errore notabili in continente Ptolemæus cenſuerit. Stephanus, qui Ἐλαιοῦσσα, *Elæuſſa*, diphthongo & duplicato ſibilo ſcripſit, etiam inſulam dixit *μετὰ τὴν ἤπειρον, ἡ νῦν Σεβαςὴ, πρὸς τῷ Κωρύκῳ*. *ſtatim poſt continentem, quæ nunc Sebaſte vocatur, apud Corycum poſita.* Inſulam hic Sebaſten vocat, credo quod parua eſt, quam vrbs fere totam occupauit. Oppianus, Cilix poeta, de Piſcat. lib. III verſ. 209 ſine diphthongo ſcripſit, *ἄςυ*

Κωρύκιον ναίουσι καὶ ἀμφιρύτην Ἐλεοῦσαν,

oppidum Corycium colunt, & circumfluam Elëuſam. Plinius in inſulis & continente Ciliciæ Elëuſam poſuit, errans haud dubie de ſitu continentis,

* Ioſeph. Antiquit. XVI c. 4 ſ. 6 pag. 796 *Ἡρώδης δὲ πλέων σὺν τοῖς παισὶν ὡς ἐγένετο κατὰ Κιλικίαν ἐν Ἐλεούσῃ τῇ μετωνομασμένῃ νῦν Σεβαςῇ, καταλαμβάνει τὸν βασιλέα τῆς Καππαδοκίας Ἀρχέλαον. Herodes cum filiis nauigans, quum ad Ciliciam in Elëuſa, nunc Sebaſte nominata, verſaretur, offendit regem Cappadociæ Archelaum.*

tis, quia ne in litore quidem posuit, sed mediterraneis oppidis adnumerauit.

XLVI.

Deinde fluuius hanc inter insulam & Solos, continentis vrbem, in mare se effundit, quem Λάτμον *Latmum* Strabo vocat: Ptolemæus & Stephanus Λάμον, *Lamum*. Incertum, quænam scriptura genuina sit, & an forsan cum tempore id nomen, eiecta littera, immutatum fuerit. Stephanus tamen ad Polyhistorem Alexandrum, maiorem Strabone historicum prouocauit: vnde coniicere licet, antiquum & verum nomen *Lamum* esse.* Idem refert, adiacentem regionem dici Λαμυσίαν, *Lamusiam:* Ptolemæus eam vocat Λαμωτίδα, *Lamotidem*, in qua *Lamum* oppidum ponit, sed intus, in mediterraneis situm, ac eodem adfusum flumine. Strabo κώμην, *vicum* dixit. Hoc flumen Straboni terminus est Ciliciæ Tracheæ. καὶ δ', inquit, ὅροι ταύτης [τῆς Τραχείας Κιλικίας] μεταξὺ Σόλων τε καὶ Ἐλεούσης ὁ Λάτμος ποταμὸς, καὶ κώμη ὁμώνυμος, *Fines eius* [Ciliciæ Asperæ] *sunt inter Solos & Elëusam Latmus fluuius & pagus eodem nomine.*

MEDITERRANEA TRACHEAE.

XLVII.

In mediterraneis Ciliciæ Asperæ vrbs præcipua fuit *Seleucia*, ad Calycadnum amnem posita, cognominata *Trachea* vel *Trachiotis*. Ptolemæus, Σελεύκεια Τραχεῖα, *Seleucia Trachea*, siue *Aspera:* Plinius sæpe dicto loco: *Seleucia supra amnem Calycadnum, Trachiotis cognomine, a mari relata, vbi vocabatur Holmia.* Translatio illa Holmiensium fuit supra in *Holmo* siue *Holmis* ex Strabone explicata. Hic enim lib. XIV pag. 461 ita: εἶθ' Ὅλμοι, ὅπου πρότερον ᾤκουν οἱ νῦν Σελευκεῖς. Κτισθείσης δ' ἐπὶ τῷ Καλυκάδνῳ τῆς Σελευκείας, ἐκεῖ μετῳκίσθησαν. *Deinde Holmus est, vbi quondam habitarunt, qui nunc Seleucienses sunt, &, condita ad Calycadnum Seleucia, in eam sunt translati.* Conditor Seleucus Nicator, vt Stephanus prodit: qui vero, quum antea *Olbiam* & *Hyriam* dictam refert, fallitur in Olbia, vt etiam Salmasius ad Solini cap. XXXVI extr. obseruauit. *Olbia* enim Pamphyliæ maritimæ est, prope Phaselidem: *Olba* vero Ciliciæ Propriæ seu Campestris, supra Solos in montanis sita, quam putat laudatus vir *Olbasam* Ptolemæi esse; Stephanum vero hanc Olbam cum *Holmo* vel *Holmis* confudisse. An vero *Hyria* antiquum nomen Seleuciæ fuit? ait quidem Stephanus in Σελεύκεια; πρότερον Ὀλβία ἐκαλεῖτο καὶ Ὑρία, *prius Olbia vocabatur & Hyria:* sed sibi ipse non constat Stephanus. In Ὑρία enim, ἔστι Ὑρία κατὰ Ἰσαυρίας Σελεύκειαν, ἣ παραῤῥεῖ ὁ Καλύκαδνος. *Est etiam Hyria iuxta Isauriæ Seleuciam, quam Calycadnus præterfluit.* Si est κατὰ, *iuxta* seu *apud* eam, non est ipsa Seleucia, neque in loco eius; sed forte ex Hyria, vicino oppido, æque vt ex Holmis, deducti ciues sunt in Seleuciam. Libera fuit Seleucia sub Romanis. Strabo prædicto loco: Ἀρχέλαος λαβὼν

* Nonnus XXIV v. 50 p. 622
Ἡμετέρῳ δὲ γέραιρε Λάμου κυρτρεῖφον ὕδωρ.

ἔω τὴν Τραχιῶτιν Κιλικίαν ὅλην πλὴν Σελευκείας· καθ' ὃν τρόπον καὶ ὁ Ἀμύντας πρότερον εἶχε, καὶ ἔτι πρότερον Κλεοπάτρα, *Archelaus Trachiotin Ciliciam omnem* [ab Augusto] *accepit, demta Seleucia: ad quem modum etiam ante Amyntas & Cleopatra possederant.* Seruauit illam libertatem etiam sub posterioribus Romanorum principibus, quod ex numis illorum manifestum est: Philippi Arabis, ϹΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟϹ ΚΑ. ΕΛΕΥΘΕΡΑϹ. & Gordiani, quo plene expressum est ϹΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟϹ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ ΕΛΕΥΘΕΡΑϹ, *Seleucienſium, qui ad Calycadnum ſunt, liberæ,* ſupple, ciuitatis. *

2. Quod vero Stephanus *Iſauriæ Seleuciam* dixit, id conſuetudine ſui temporis ita dixit. quo Iſauriæ fines per multam partem Ciliciæ prolati fuerant. Eadem enim eſt Seleucia Tracheæ Ciliciæ, & ad Calycadnum, & Iſauriæ, vt vel ex ſola Stephani deſcriptione, quam protulimus modo, luculentum eſt. Conſentiunt & ceteri. Concilium enim Seleucienſe, quod Sozomenus lib. IV cap XVI dicit ἐν Σελευκείᾳ τῆς Ἰσαυρίας, *in Seleucia Iſauriæ* congregatum; Athanaſius de eodem concilio & Ariminenſi libro pag. 880 dixit ἐν Σελευκείᾳ τῇ τραχείᾳ, *in Seleucia Trachea,* vt Ptolemæus Seleuciam Cilicienſem vocat, habitum. Qua de cauſſa vtrumque coniunxit Socrates, de eodem concilio lib. II cap. XXXIX ſcribens: εἰς Σελεύκειαν τῆς Ἰσαυρίας, τὴν ἐπικαλουμένην Τραχεῖαν, συνεληλύθασι, *Seleuciam Iſauriæ, quæ Trachea cognominatur, conuenerunt.* Et Epiphanius Hæreſi LXXIII ſect. 23 συνελθόντες ἐν τῇ Σελευκείᾳ τῇ Τραχείᾳ καλουμένῃ κατὰ τὴν Ἰσαυρίαν, *conuenientes in Seleucia, quæ Trachea vocatur, in Iſauria.* Theodoritus autem errauit a vero, quando lib. II Hiſt. eccleſ. cap. XXVI Seleuciam hanc ad mare poſitam credidit. Ei enim eſt πόλις αὕτη τῆς Ἰσαυρίας πρὸς τῇ θαλάττῃ κειμένη, *vrbs hæc Iſauriæ ad mare poſita.* At Strabo antea dicto loco de Calycadno: ἔχει ὁ ποταμὸς ἀνάπλουν εἰς τὴν Σελεύκειαν πόλιν, *hoc flumine aduerſo nauigatur in vrbem Seleuciam.* Ergo paulo longius a mari reducta fuit. id enim ἀνάπλους poſtulat. Et Plinius lib. V cap. XXVII *Seleucia ſupra amnem Calycadnum, Tracheotis cognomine, a mari relata, vbi vocabatur Holmia.* Holmia illa ad mare fuit: inde vero incolæ introrſum *relati,* id eſt reducti & tranſlati Seleuciam. Præterea Ptolemæus non in maritimis, ſed mediterraneis ſcripſit, licet modico interuallo a mari ſeiunctam.

XLVIII.

Cetera Ptolemæi oppida minus ſunt nota, & ab aliis fere præterita. *Clyſtrus* [pro quo Palatinus habet Κάϋστρος, *Cayſtrus*] forte ſolius Ptolemæi eſt occaſum verſus ab eodem poſita. Inde in ortum, circa *Arymagdum* fluuium, eiusdem Δομιτιόπολις, *Domitiopolis,* quæ Stephano eſt Δομετιούπολις, *Dometiupolis,* ſiue *Dometiopolis:* qui vero nihil addidit, niſi Ἰσαυρίας πόλις, *Iſauriæ oppidum* eſſe, puta protractis finibus amplificatæ, vt medio æuo Iſauria erat. Quis vero fuerit ille *Domitius,* nusquam, quod ſciam, memoratur. Quia Strabo & Plinius ignorant, videtur circa Domitiani tem-

(Cc) 2 pora

* Erat Seleuciæ templum Apollinis & oraculum. Zoſimus I c. 57 pag. 92.

pora nouum nomen alicui oppido accessisse, vt sit idem, quod *Domitianopolis*; vel a *Domitia*, vxore Domitiani, adpellata: cui non obstabit, quod Δομιτιανόπολις Stephanus scripsit, quasi virum auctorem indicans; quia ignorasse conditorem videtur, quod nullam eius mentionem habet: & alibi etiam posteriores Græci a feminis denominatas vrbes virili genere pronunciant, verbi caussa Μαρκιανόπολις, & Ἑλενόπολις, quum illa a Marciana, Traiani sorore; hæc ab Helena, Constantini matre, quod nemo nescit, nomen trahat. De qua Græculorum inconsiderantia plus a nobis dictum est in Mœsia, lib. II cap. VIII pag. 592.

XLIX.

Supra Seleuciam circa eumdem fluuium Calycadnum est ex Ptolemæi dispositione prima & proxima *Diocæsarea*, in Notitia ecclesiæ pag. 57 & ab Hierocle Isauriæ tributa.

2. Deinde *Philadelphia*, in iisdem Notitiis censa sub Isauria; fama autem cum illa Syriæ huius nominis vrbe, aut altera Lydiæ, minime comparanda.

3. Et tandem prope fontes Calycadni ac sub Tauro monte *Flauiopolis*, quæ est Φλαβιὰς, *Flauias* Hieroclis & alterius Notitiæ in Cilicia Secunda. Itinerario Antonini adprobatur situs, quem Ptolemæus tribuit, itinere a Cæsarea Cappadociæ Anazarbum: & XVIII M. P. supra Anazarbum, Cæsaream illam versus, sita esse dicitur hoc ordine:

Cocuso		
Laranda	M. P.	XVIII
Badimum	M. P.	XVIII
Prætorium	M. P.	XXII
Flauiada	M. P.	XXII
Anazarbum	M. P.	XVIII.

L.

Supra Corycum Ptolemæus *Lamum* habet ad fluuium eius nominis; & regionem *Lamotidem*, ab oppido Lamo, vel fluuio etiam adpellatam: in qua & *Antiochea* quædam, cum cognomine τῆς Λαμώτιδος. Concilio Chalced. act. III commemoratur eius episcopus Acacius. Stephanus in huius nominis vrbibus: τεσσαρεσκαιδεκάτη Ἰσαυρίας, ἡ Λαμωτὶς λεγομένη. *decimaquarta Isauriæ, Lamotis dicta.* Hæc an eadem sit, quæ Ptolemæi super Crago in Trachea, dubitatur, quia inter Lamum & Selinunta, quocum ille coniungit, magnum interuallum est. Attamen Notitiæ non nisi vnam Antiochiam in Isauria habent.

LI.

In ortum vero & septemtrionem reduxit *Irenopolim*, circa Calycadnum amnem; quæ in ante laudatis Notitiis est Ciliciæ Secundæ, & quidem apud Hieroclem hoc ordine: Εἰρηνόπολις, Φλαβιὰς, Καςάβαλλα. Hoc oppidum antea *Neronias* dictum fuit. Theodoritus Histor. Eccles. lib. I cap. VII Κιλικίας τῆς δευτέρας ἡ Νερωνιάς ἐςι πόλις, ἣν νῦν Εἰρηνόπολιν ὀνομάζομεν, *Neronias vrbs Ciliciæ Secundæ est, quam nunc Irenopolim vocamus.* Eadem

Gela-

Gelasius Cyzicenus Act. Concil. Nic. lib. II cap. VII, post Constantini orationem, tradit. Et quem Narcissum Sozomenus lib. III cap. X episcopum Εἰρηνοπόλεως τῆς Κιλικίας, *Irenopolis Ciliciæ* vocat; eumdem Socrates lib. II cap. XXVI dicit τὸν Νερωνιάδος τῆς ἐν Κιλικίᾳ ἐπίσκοπον, *Neroniadis, quæ in Cilicia est, episcopum:* & Patres Concilii Sardicensis in Synodica Epistola [Tom. I Oper. Athanas. pag. 765] Νάρκισσον τὸν ἀπὸ Νερωνιάδος τῆς Κιλικίας, *Narcissum a Neroniade Ciliciæ:* & ipse Athanasius principio Apologiæ de Fuga sua, τὸν ἀπὸ τῆς πόλεως Νέρωνος, *ex Neronis urbe* Narcissum.

LII.

Eodem tractu videtur etiam Αὐγοῦστα, *Augusta* Ptolemæi fuisse, quam ille paullo longius in ortum remouit, ferme ad flumen Pyramum: diuersa ab Sebaste maritima. Plinius quoque lib. V cap. XXVII eodem situ, *Anazarbeni, qui nunc Cæsarea: Augusta, Castabala.* Hierocles etiam distinxit a Sebaste, sed prauatum nomen est alterum, Σεβαστή, Αγυστία, lege Αὐγοῦστα. In altera Notitia dicitur *Augustopolis*, in Cilicia Prima sic: Σεβαστή, Κώρυκος, Ἄδανα, Αὐγουστόπολις.

LIII.

Superest *Olbasa* Ptolemæi in Cetide mediterranea, quæ ipsi pars est Tracheæ: quam vero Salmasius, vt supra in Seleucia dictum, putat *Olba* legendam esse. Strabo sane pag. 462 *supra hæc* [Anchialen & Quinda] *& Solos montana sunt, in quibus* Ὄλβη πόλις, *vrbs Olba, Iouis habens templum, a Teucri filio Aiace dedicatum. Eius pontifex dominus erat Trachiotidos.* Hierocles in Isauria: Διοκαισάρεια. Ολβή, Κλαυδιόπολις. quod in altera Notitia corruptum est ὀλύα, pro ὀλβή: itidemque cum Diocæsarea coniungitur.

LIV.

Denique fuit agrestis natio huius Ciliciæ, quæ Archelao Cappadoci subiecta erat, cui nomen *Clitarum* fuit, aliquoties rebellis & Romanis legibus repugnans. Tacitus lib. VI cap. XLI *Per idem tempus Clitarum natio Cappadoci Archelao subiecta, quia nostrum in modum deferre census, pati tributa adigebatur, in iuga Tauri montis abscessit, locorumque ingenio se se contra imbelles regis copias tutabatur.* Et lib. XII cap. LV *Nec multo post agrestium Cilicum nationes, quibus Clitarum cognomentum, sæpe & alias commotæ, tunc Trosobore duce, montes asperos castris cepere. Atque inde decursu in litora aut vrbes, vim cultoribus ac oppidanis, ac plerumque in mercatores & nauicularios audebant: obsessaque ciuitas Anemuriensis.* Anemurium autem erat Ciliciæ Tracheæ oppidum, idque in ora maritima.

CILICIA CAMPESTRIS
SIVE
PROPRIA.

LV.

Campestris Cilicia, Græce ἡ Πεδιάς, ita Straboni dicta fuit. Hæc est

pars altera, quæ ab oriente Asperam consequitur. Lib. XIV pag. 59 ita de diuisione: Τῆς Κιλικίας τῆς ἔξω τῦ Ταύρυ, ἡ μὲν λέγεται Τραχεῖα, ἡ δὲ Πεδιάς. *Ciliciæ, quæ extra Taurum regio est, pars vna dicitur Aspera, altera Campestris.* Ptolemæo Campestris est ἡ ἰδία. *Propria Cilicia*, quam hic a Coryco incipit: Strabo autem Campestrem suam a Solis, quæ post Pompeiopolis fuit adpellata. Sic enim p. 462 Μετὰ δὲ Λάτμον [Λάμον intelligit fluuium] Σόλοι πόλις ἀξιόλογος, τῆς ἄλλης Κιλικίας ἀρχὴ, τῆς περὶ τὸν Ἰσσὸν, Ἀχαιῶν καὶ Ῥοδίων κτίσμα, τῶν ἐκ Λίνδυ· εἰς ταύτην λειπανδρήσασαν Πομπήϊος Μάγνος κατῴκισε τὺς περιγιγνομένυς τῶν πειρατῶν, ὓς μάλιστα ἔγνω σωτηρίας καὶ προνοίας τινὸς ἀξίυς, καὶ μετωνόμασε Πομπηϊύπολιν. Post *Latmum* [Lamum] *sunt Soli, vrbs memorabilis, alterius principium Ciliciæ, quæ ad Issum est: condita ab Achæis & Lindiis Rhodiorum.* * *In hanc, frequentia hominum destitutam, Pompeius Magnus piratarum reliquias transtulit, quas iudicabat potissimum salute & procuratione dignas, ac mutato nomine eam* Pompeiopolin *dixit.* Liuius consentit de origine lib. XXXVII cap. LVI *Pro his quum gratias egissent Rhodii, de Solis vrbe, quæ in Cilicia est, egerunt. Argis & illos, sicut se se, oriundos esse, ab ea germanitate fraternam sibi cum iis caritatem esse.* Pomponius lib. I cap. XIII idem confirmat. *Deinde*, inquit, *vrbs est olim a Rhodiis Argiuisque, post piratis, Pompeio adsignante, possessa; nunc Pompeiopolis, tunc Soloe.* Sic & Latini diphthongo scribunt, Græcum casum retinentes. Plinius in Cilicia: *Solæ Cilicii, nunc Pompeiopolis.* Ptolemæus lib. V cap. VIII Πομπηϊύπολις, ἡ καὶ Σόλοι, *Pompeiopolis, quæ & Solæ.* Sita ad mare fuit. Tacitus Annali II cap. LVIII *Vonones Pompeiopolim, Ciliciæ maritimam vrbem, amotus est.* Et Dio Cassius lib. XXXVI pag. 18 ἐςὶ [Πομπηϊύπολις] ἐν τῇ Κιλικίᾳ τῇ παραθαλασσίᾳ, καὶ ἐπεπόρθητο ὑπὸ τῦ Τιγράνυ, Σόλοι πρότερον ὀνομαζομένη, *Pompeiopolis sita est in Cilicia maritima, quæ, prius Soli vocata, vastata fuerat a Tigrane,* quibus caussa simul λειπανδρήσεως, *infrequentiæ* redditur, ob quam nouis colonis auxerit Pompeius. Xenophon lib. I Expedit. Cyri pag. 147 οἱ παρὰ τὴν θάλατ]αν οἰκῦντες ἐν Σόλοις καὶ Ἰσσοῖς, *qui iuxta mare Solis & Issis habitabant.* Amplitudinem & opulentiam ex mulcta colligo, quam Alexander imposuit. Curtius lib. III cap. VII *ad vrbem Solos peruenerat, cuius potitus, ducentis talentis nomine mulctæ exactis, arci præsidium militum imposuit.* Eadem Arrianus lib. II. Nummus Harduini, icones Arati & Chrysippi Solensium præferens, inscriptionem habet ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

LVI

An vero ab hac vrbe σολοικισμὸς, *solæcismus* nominetur, quasi Græci coloni barbarorum commercio vitiarint sermonem patrium, non tam firmiter probatur, quam facile vulgo est creditum. Strabo lib. XIV pag. 456 dubitanter: ἀπὸ τῦ καρίζειν καὶ τὸ βαρβαρίζειν μετήνεγκαν εἰς τὰς περὶ ἑλληνισμῦ τέχνας,

* Apud Polybium exc. legat. XXV pag. 1146 Προσῆλθον αὖθις οἱ Ῥόδιοι πρὸς τὴν σύγκλητον, ἀξιῦντες περὶ Σόλων τῶν Κιλικίων. διὰ γὰρ τὴν συγγένειαν ἔφασαν καθήκειν αὐτοῖς προνοεῖσθαι τῆς πόλεως ταύτης. Εἶναι γὰρ Ἀργείων ἀποίκυς Σολεῖς καθάπερ καὶ Ῥοδίυς. *Accedunt iterum legati Rhodii ad Senatum, & de Solis vrbe, quæ in Cilicia est, cum iis agunt. nam propter generis communionem sui esse officii, vt ciuitati illi consulant. Argis & illos sicut sese oriundos esse.*

τέχνας, καὶ τὸ σολοικίζειν, εἴτ' ἀπὸ Σόλων, εἴτ' ἄλλως τοῦ ὀνόματος τούτου πεπλασμένου, a Carissando etiam barbarissare ad artes sermonis Græci deductum est, & solœcissare, siue ab vrbe Solis hæc vox, siue aliunde hoc nomen effictum est. Suidas in voce Σόλοι, incertus est, a Cypri an Ciliciæ vrbe solœcismus sit, ἀφ' ὧν, *a quibus*, inquit pluraliter, hac vel illa, ὁ σολοικισμός. Addit aliam vocabuli originem, ἢ σολοικισμὸς, ὁ τοῦ σόου λόγου αἰκισμὸς, *vel solœcismus est saluæ orationis fœdatio.* Eustathius ad Dionysii vers. 875 etiam ad incertam famam refert, *φασὶ δὲ καὶ τὸν σολοικισμὸν ἐντεῦθεν λαβεῖν τὴν ἀρχὴν, ὡς ἀνδρῶν ποτε Ἀττικῶν οἰκησάντων ἐκεῖ, καὶ τὴν εὐγενῆ παρακοπέντων Ἀττικὴν γλῶτταν, καὶ ἐξαγροικισθέντων διὰ τὸν ἐν Σόλοις οἰκησμόν. Aiunt etiam Solœcismum inde* [ex Solis] *originem cepisse, quod Attici quondam homines ibi habitantes elegantiam Attici sermonis mutilarint, & per habitationem in Solis agrestes quasi facti sint.*

LVII.

Post Solos aliud promontorium *Zephyrium*, diuersum ab illo eiusdem nominis ad Calycadnum, Strabo & Ptolemæus habent.

2. Deinde Ptolemæo sunt *Cydni* ostia: Strabo autem interponit *Anchialen*, antiquam vrbem, quam quidam dicunt a Sardanapalo conditam: alii ab Iapeti filia Anchiale. Strabo Aristobuli fide refert Ἀγχιάλην μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης, κτίσμα Σαρδαναπάλου, *Anchialen, paullulum supra mare sitam, opus Sardanapali esse:* ibique μνῆμα, monumentum repertum esse, cui præscriptum sit: ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ Ο ΑΝΑΚΥΝΔΑΡΑΞΕΩ ΠΑΙΣ ΑΓΧΙΑΛΗΝ ΚΑΙ ΤΑΡΣΟΝ ΕΔΕΙΜΕΝ ΕΝ ΗΜΕΡΗ ΜΙΗ. *Sardanapalus, Anacyndaraxis filius, Anchialen & Tarsum vna die ædificauit.* Repetunt hæc Athenæus, Arrianus, Stephanus, Tzetzes Chiliadum auctor, sed certiores rationes non adferunt: immo Stephanus præfert Athenodori sententiam, ab Anchiale Iapeti filia hanc vrbem conditam, quod etiam Diodorus Grammaticus, & rex Ptolemæus confirmarint. Hoc idem de conditrice, Iapeti filia, tradit etiam Eustathius ad dictum locum periegetæ Dionysii. Et Plinius *Anchiales* scripsit in oppidis Ciliciæ: Arrianus autem lib. II Ἀγχίαλος, *Anchialus.* Alexander, inquit pag. 91, ἄρας ἐκ Ταρσοῦ τῇ μὲν πρώτῃ εἰς Ἀγχίαλον πόλιν ἀφικνεῖται, *mouens ex Tarso, primo die Anchialum venit.* Addit, ex ambitu & fundamentis murorum coniici, magnam olim vrbem extitisse. Fluuius præterlabens Ἀγχιαλεύς, *Anchialeus* dictus est Stephano atque Eustathio.

LVIII.

Sequuntur deinde *Cydni* ostia. Strabo: Μετὰ τὴν Ἀγχιάλην αἱ τοῦ Κύδνου ἐκβολαὶ κατὰ τὸ Ῥῆγμα καλούμενον. *Post Anchialen sunt Cydni ostia iuxta lacum, qui Rhegma* [id est ruptura, inruptio maris] *vocatur.* Locus ille est λιμνάζων, *stagnans*, & Tarsensibus ἐπίνειον, *nauale* præbet. Fluuius ille in Tauri parte, qua supra Tarsum est, oritur, mediamque vrbem Tarsum perlabitur, limpidus & frigidissimus, ideoque Alexandro pæne exitialis. * Male Xylandri versio Strabonis, etiam a Casaubono repetita, habet, *ortus*

[Cyd-

* Add. de latitudine Xenophon de Cyri expedit. I pag. 248. D.

[Cydnus] *e iacente supra vrbem* [Tarsum] *Tarso.* Græce enim est, ἀπὸ τῦ ὑπερκειμένυ τῆς πόλεως Ταύρυ: quod etiam antiquiore versione recte expressum est. Sed de Tarso in mediterraneis dicemus.

LIX.

Proximus, Ptolemæo auctore, Σάρος, *Sarus* amnis, siue illius ἐκβολαὶ, *ostia.* Plinius quoque in Cilicia *Amnes, Saros, Cydnus Tarsum secans.* Liuius lib. XXXIII cap. XLI memorat *Sari capita,* quæ non fontes sunt, vt *caput* fluminis alias sonat: sed in litore ad ostia, tumuli forte ac rupes, sicut Κυνὸς κεφαλαὶ in Thessalia sunt montes atque tumuli. Locus enim fuit, quem naues præteribant, vti ex hisce Liuii verbis adparet: *Inde profectum eum ad Capita, quæ vocant, Sari fluminis, fœda tempestas oborta prope cum omni classe demersit: multæ naues eiectæ; multæ ita haustæ mari, vt nemo in terram enauerit.* Appianus Alexandrinus Syriacis pag. 144 ed. Toll. naufragium hoc dicit simpliciter factum ἀμφὶ τὸν Σάρον ποταμὸν, *circa Sarum fluuium,* vbi is in mare se effundit. Cedrenus pag. 540 ed. Basil. dicit Sarum perluere Mopsuestiam, Ciliciæ vrbem. τέμνεται ἡ πόλις αὕτη μέσον τῦ Σάρω ποταμῶ, *secatur hæc vrbs media Saro flumine.* At fallitur Cedrenus, quia Ptolemæus Sarum cis Pyramum locauit: Mopsuestiam vltra Pyramum. Confirmat Ptolemæi ordinem Procopius lib. V de Aedific. cap. V, Mopsuestiam a Pyramo, non a Saro, adlui scribens; Adana autem Saro. Praue Sarus in Xenophontis lib. I de Cyri expedit. pag. 149 Φάρος, *Pharus* scribitur: ordine autem eodem, quo Ptolemæus posuit, inter Tarsum & Pyramum memoratur.

LX.

Circa hæc loca Pomponius *Ammodes* promontorium, id est arenosum, ἀμμῶδες, ponit lib. I cap. XIII. *Procul inde* [inquit, ab Isso puta] *Ammodes promontorium inter Pyramum Cydnumque fluuios iacet.* Deinde nihil geographi vsque ad *Pyrami* amnis ostia habent. Strabo pag. 464 Μετὰ τὸν Κύδνον ὁ Πύραμος ἐκ τῆς Καταονίας ῥέων, *Post Cydnum est fluuius Pyramus, e Cataonia decurrens.* In Ptolemæi libris hic ordo est: *Cydni ostia, Sari ostia, Pyrami ostia,* nullo oppido interiecto, aut flumine alio. In nobilioribus fluuiis Ciliciæ est, a multis memoratus. Curtius lib. III cap. IV *Campestris eadem* [Cilicia] *qua vergit ad mare, planiciem eius crebris distinguentibus riuis. Pyramus & Cydnus, incluti amnes, fluunt.*

2. Præterfluit oppidum *Mallon,* quæ in maritimis quidem ponitur a Ptolemæo, nec vero proxime ad mare fuit, sed per amnem ad eam nauigabatur ex mari. Mela dicto loco: *Pyramus Isso prior* [quam Cydnus] *Mallon præterfluit.* Scylax in Cilicia: ποταμὸς Πύραμος, καὶ πόλις Μαλλὸς, εἰς ἣν ἀνάπλυς κατὰ τὸν ποταμὸν, *fluuius Pyramus & oppidum Mallus, ad quam aduerso nauigatur amne.* Curtius lib. III cap. VII *Pyramo amne ponte iuncto ad vrbem Mallon peruenit.* Vtriusque, vrbis & fluminis mentionem etiam habent Plinius & Arrianus, ille in Ciciliæ descriptione, hic lib. II expeditionis Alexandri. Stephanus quoque Byzantius: Πύραμος, ποταμὸς ἐν Μάλλῳ τῆς Κιλικίας. ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Λευκόσυρος. *Pyramus amnis in*

Mallo

Mallo Ciliciæ. Vocabatur prius Leucosyrus. ἐν Μάλλῳ, id est in Mallotide regione. Neque enim vrbem permeat, neque vere adluit, sed in propinquo præterlabitur. Strabo post Pyrami descriptionem: πλησίον δὲ καὶ Μαλλὸς, ἐφ᾽ ὕψυ κειμένη, κλίσμα Ἀμφιλόχυ καὶ Μόψυ τῦ Ἀπόλλωνος καὶ Μαντῦς, *Prope* [Pyramum] *est Mallus, sita loco edito, condita ab Amphilocho, & Mopso Apollinis filio & Mantûs.* Vnde oraculum eius loci Dio Cassius in Commodo Ἀμφιλόχυ χρηστήριον, *Amphilochi oraculum* dicit, quod per somnia respondebat. Hoc autem dicit fuisse ἐν Μαλλῷ πόλει τῆς Κιλικίας, *in Ciliciæ vrbe Mallo.* Ptolemæus post Pyramum ab ortu hanc vrbem locauit, vt ab Tarso & Anchiale adiri non potuerit, nisi Pyramo traiecto. Pompeius etiam in hanc vrbem piratas deduxit. Appianus Mithrid. pag. 394 *Eos vero piratas, qui videbantur non suapte malitia, sed, amissis bello facultatibus, ad hoc vitæ genus venisse,* ἐς Μαλλὸν καὶ Ἄδανα καὶ Ἐπιφάνειαν, *Mallum, Adana, Epiphaniam, & si quod aliud erat infrequens oppidum,* συνῴκιζε, *habitatum duxit.* Regiuncula circumiecta Μαλλῶτις, *Mallotis* Straboni dicta. *Alexander,* inquit pag. 465, *phalangem duxit e Solis* διὰ τῆς παραλίας, καὶ τῆς Μαλλώτιδος, ἐπί τε Ἴσσον καὶ τὰς Δαρείυ δυνάμεις, *per oram maritimam & Mallotid[e]n ad Issum & Darii copias.* Sed satis de Pyramo fluuio & vrbe Mallo, q[ua]m Argiuorum coloniam fuisse, Arrianus auctor est.

LXI.

Hoc tractu etiam *Magarsos* fuit. Plinius: *Oppida, Mallos, Magarsos, & intus Tarsos.* Stephano est μέγιστος ὄχθος ἐν Κιλικίᾳ πρὸς τῇ Μαλλῷ, *maximus collis in Cilicia iuxta Mallum.* Sed & oppido a colle nomen inditum. Lycophroni vers. 444, Μέγαρσος, *Megarsus* dictus ὄχμος ἁλιβρὸς, *exesus tumulus,* quod cum Stephano conuenit. Tzetzes ibi scholiastes: ἡ Μέγαρσος πόλις κεῖται πρὸς ταῖς ἐκχύσεσι τῦ Πυράμυ ποταμῦ, *Megarsus oppidum iacet ad æstuarium Pyrami fluuii.* Sic positio Magarsi ignota esse non potest. Mineruæ cultus ibi celebris. Arrianus lib. II Exped. Alex. pag. 92 ἐς Μάγαρσον ἧκε, καὶ τῇ Ἀθηνᾷ τῇ Μαγαρσίδι ἔθυσεν, *Magarsum venit, & Mineruæ Magarsidi sacrificauit.* Ex his Strabo lib. XIV pag. 465. emendandus est, quum in vulgatis legitur περὶ Μάργασα τῦ Πυράμυ πλησίον, *circa Margasa prope Pyramum:* scribendum Μάγαρσα, *Magarsa,* vt omnes scripserunt.

LXII.

Ptolemæus a Mallo ad Σεῤῥέπολιν κώμην, *vicum Serropolim* transit, ignotum aliis, quem quidam putant Plinii *Cassipolim* esse, æque incognitam, alterutro nomine fortassis vitiato: tum demum procedit ad Αἰγὰς, *Ægas,* Ciliciæ vrbem, quam proxime post Mallum Strabo enarrauit. Μετὰ Μαλλὸν Αἰγαῖαι πολίχνιον, ὕφορμον ἔχον, *Post Mallum,* inquit, *Aegææ sunt, quæ stationem habent.* Sic enim adpellat tribus syllabis:* ceteris dissyllabum est, Ptolemæo Αἰγαὶ, vt vidimus iam: Plinio *Ægæ,* qui dicto loco, *oppidum Ægæ liberum.* Et Stephanus: Αἰγαὶ πόλις Κιλικίας, *Ægæ oppidum Ciliciæ,* qui

* Φεύγυς τινὰς ἐν Αἰγαίαις ὄντας ἀνέλαβε. Dio l. 47 p. 393. ed. Plant.

qui eius nominis plures in Macedonia, Thraciæ chersoneso, Eubœa, Aeolide, Lydia & alibi notauit. Lucanus lib. III vers. 225

Deseritur Taurique nemus, Perseaque Tarsos,
Coryciumque patens exesis rupibus antrum,
Mallos, & externæ resonant naualibus Ægæ.

Porphyrogennetus autem themate XIII, quod est Seleuciæ, scripsit tribus syllabis & singulariter Αἰγαῖα, *Ægæa*.

LXIII.

Circa Ægas incipiunt *Pylæ Amanicæ*. Strabo: *Post Mallum Ægææ sunt, oppidum cum statione:* εἶτ᾽ Ἀμανίδες πύλαι, ὕφορμον ἔχουσαι· *deinde Amanides Portæ cum statione*. Locus ad mare est, quia portum seu nauium stationem habet: mirum vero, ibi pylas Amani esse cis Pinarum amnem & Issum. Sed alios audiamus de his pylis: non enim eodem modo describuntur. Curtius lib. III cap. IV ait, *tres asperos aditus & perangustos esse, quorum vno in Ciliciam intrandum sit:* sed quia de primo ingressu Alexandri loquitur, eosque aditus omnes *per dorsum qua maxime cedit mari*, hoc est per Taurum ducit; ad Amanides has portas aut Syriæ pylas referre ex iis, nisi vim auctori facias, non potes. Aliæ ergo ab illis septemtrionalibus pylæ sunt, per quas Alexander in Syriam penetrauit, aut Darius venit ad Issum, si modo hic per pylas eo venit. Nam Arrianus lib. II pag. 94 dicit, ὑπερβαλὼν δὴ τὸ ὄρος Δαρεῖος τὸ κατὰ τὰς Πύλας Ἀμανικὰς καλουμένας, ὡς ἐπὶ Ἰσσὸν προῆγε, καὶ ἐγένετο κατόπιν Ἀλεξάνδρου λαθών. *Darius superato monte, qui prope Pylas Amanicas est, Isson versus mouit, Alexandrum imprudens a tergo relinquens:* Sic Bonauent. Vulcanius vertit & Blancardus adprobauit, vt κατὰ sit *iuxta, prope;* neque ipsas Pylas transgressus Darius videatur, sed montem iuxta illas: forsan illis non capientibus tantum numerum ac multitudinem. At Callisthenes, qui expeditioni huic interfuit, in Polybii fragmentis lib. XII cap. VIII, φησὶ μὲν Ἀλέξανδρον ἤδη διαπορεύεσθαι τὰ στενὰ, καὶ τὰς λεγομένας ἐν τῇ Κιλικίᾳ Πύλας. Δαρεῖον δὲ χρησάμενον τῇ διὰ τῶν Ἀμανίδων λεγομένων Πυλῶν πορείᾳ, κατᾶραι μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς Κιλικίαν. *Iam Alexander, inquit, fauces & quas Ciliciæ Pylas vocant, superauerat: Darius vero per Amanidas Pylas ducto agmine in Ciliciam cum copiis peruenit.* Curtius lib. III cap. VIII *Forte eadem nocte & Alexander ad fauces, quibus Syria aditur, & Darius ad eum locum, quem Amanicas Pylas vocant, peruenit.* Et Plutarchus Alexandro pag. 675 ἐπορεύετο Δαρεῖος εἰς Κιλικίαν, ἅμα δὲ Ἀλέξανδρος εἰς Συρίαν ἐπ᾽ ἐκεῖνον. ἐν δὲ τῇ νυκτὶ διαμαρτόντες ἀλλήλων, αὖθις ἀνέστρεψαν. *Darius in Ciliciam profectus: simul contra illum Alexander in Syriam: Nocte autem quum a mutuo concursu in itinere aberrassent, vterque se retro receperunt.*

LXIV.

Ex quibus intelligitur, inter Syriam Ciliciamque duas vias angustas esse, geminasque pylas siue portas, *Amanicas*, paullo superiores reductioresque a mari, per quas Darius intrauit Ciliciam; & *Cilicias* siue *Syras*, * propio-

* Vid. etiam Xenophon de expedit. Cyri I p. 253 A.B.

propiores mari, quibus vſus eſt Alexander: nec vero illas disiunctas longius, ſed vicinas, vt ex eadem Perſarum Macedonumque tranſitione luculentum eſt. Neque negamus alteras anguſtias illas ab Ægis initium habere, quia longiores quodammodo vtræque fuerunt, & Arriano auctore, Alexander vix binis caſtris a Mallo profectus pylas illas ſuperauit. Quod vero idem auctor dixit κατὰ τὰς πύλας, *iuxta Portas* Darium tranſiiſſe, vel laxe vſus eſt voce κατά: vel propter multitudinem non portas tantum, ſed inuios etiam montes, qui iuxta ſunt, viam præbuiſſe, præſertim iis barbaris, qui ex montanis & ſyluoſis regionibus exciti erant.

2. Superiores illæ Pylæ, quæ in Amano monte ſunt, ab eodem etiam monte nominantur, a Plinio *Amani Portæ:* Strabone, & ex Calliſthene Polybio, Αμανίδες πύλαι, *Amanides Pylæ:* a Ptolemæo & Arriano Αμανικαὶ πύλαι: ſicuti Curtio *Amanicæ Pylæ.* Has Ptolemæus in mediterraneis cenſet lib. v cap. VIII extremo, quia recedunt a mari in ſuperiora: alteræ autem, quæ *Ciliciæ* aut *Syriæ Pylæ* vocantur, ſunt propiores mari, & per illas progreſſus ac regreſſurus Alexander, nauigio explorare iuſſit, quid de Iſſo, vt rumor erat, factum fuiſſet: quod Arrianus refert lib. II pag. 95. Has enim diſtinctas eſſe ab Amanicis, ex Darii & Alexandri tranſitu, ſine occurſione facto, clarum eſt. Diſtinxit & Curtius, vt Holſtenius ad Ortelium in *Amanides*, interpretatur: & Plinius quoque diſtincte lib. v cap. XXVII *mons Crocodilus, portæ Amani montis.* Et paucis interiectis *oppidum Ægæ liberum, amnis Pyramus, portæ Ciliciæ: oppida Mallos, Magarſos.* Harduinus quidem has poſteriores de Tauri montis in Ciliciam anguſto tranſitu interpretatur: verum ab ipſo Plinio, quem explicat, confutatur, qui hoc loco non limitem ad Cappadociam, ſed maritimam Ciliciæ oram deſcribit, vt oppida, quibus coniungit, clariſſime oſtendunt. Strabo etiam lib. XIV pag. 465 Αμανίδας πύλας, *Amanides pylas* poſt Ægas dicit incipere: & breui poſt in ſinu Iſſico memorat τὰς πύλας λεγομένας, ὅριον Κιλίκων τε καὶ Σύρων, *Pylas, quæ ita dicantur, limitem Ciliciæ atque Syriæ.*

LXV.

Amanus autem mons a Tauro procurrit & eius quaſi ramus eſt. Strabo lib. XIV pag. 465 Αμανίδες πύλαι, εἰς ἃς τελευτᾷ τὸ Αμανὸν ὄρος ἀπὸ τοῦ Ταύρου καθῆκον, ὃ τῆς Κιλικίας ὑπέρκειται κατὰ τὸ πρὸς ἕω μέρος, *Amanides Pylæ, in quas Amanus mons deſinit, a Tauro proueniens, & ſupra Ciliciam orientem verſus iacet.* Eumdem & Cappadociam attingere circa Melitenen, idem Strabo docet lib. XI pag. 958 *Taurus porrectus orientem verſus, conualles non ita magnas habet Cilicum.* εἶτα τῇ μὲν, τὸ Αμανὸν ἀπ᾽ αὐτοῦ σχίζεται, τῇ δὲ ὁ Αντίταυρος, ἐν ᾧ τὰ Κόμανα ἵδρυται, τὰ ἐν τοῖς ἄνω λεγομένοις Καππάδοξιν. Οὗτος μὲν οὖν ἐν τῇ Καταονίᾳ τελευτᾷ· τὸ δὲ Αμανὸν ὄρος μέχρι τοῦ Εὐφράτου καὶ τῆς Μελιτηνῆς πρόεισι. *Hinc ab vna parte Amanus ab eo abſcinditur; ab altera Antitaurus, in quo ſita ſunt Comana, vrbs ſuperioris Cappadociæ: atque hic quidem in Cataonia deſinit; Amanus autem mons vſque ad Euphratem & Melitenen progreditur.* Ex qua parte Cappadoces dicuntur in eo habitare. Lucanus lib. III verſ. 244

Cappadoces, duri populus non cultor Amani.

Ex altera parte vergit vtique ad Syriam. Cicero lib. v ad Attic. epist. xx *Tarsum veni a. d. III non. Octobres: inde ad Amanum contendi, qui Syriam a Cilicia in aquarum diuortio diuidit.* Quem montem & castella eius oppugnans, castra ad Issum habuit. *Castra*, inquit, *paucos dies habuimus, ea ipsa, quæ contra Darium habuerat apud Issum Alexander. - - - Ibi dies quinque morati, direpto & vastato Amano, inde discessimus.* Adde lib. II epist. x ad M. Cœlium, qua eadem narrantur, & montani incolæ dicuntur *Amanienses*.

LXVI.

Sed vt in viam reuertamur, vnde per Amani portas digressi fueramus, ad *Issum*, Alexandri victoria nobile oppidum venimus. Græce Ἰσσὸς fere omnibus dictum: Xenophonti autem Ἰσσοὶ, pluraliter, lib. I ἀναβάσεως pag. 147. De ea ita Strabo lib. xiv pag. 465 Μετὰ δὲ Αἰγαίας Ἰσσὸς, πολίχνιον, ὕφορμον ἔχων· καὶ ποταμὸς Πίναρος. Ἐνταῦθα ὁ ἀγὼν συνέπεσεν Ἀλεξάνδρῳ καὶ Δαρείῳ, καὶ ὁ κόλπος εἴρηται Ἰσσικός. *Post Ægeas Issus est paruum oppidum cum statione & amnis Pinarus. Ibi Alexander cum Dario pugnauit: & inde nomen sinui Issico.* Grandiori stilo, vt solet interdum, Pomponius Mela in Cilicia scripsit: *In recessu intimo locus est magni aliquando discriminis, fusorum ab Alexandro Persarum, fugientisque Darii spectator ac testis. Nunc ne minime quidem, tunc ingenti vrbe celebris Isso fuit, & hac re sinus Issicus dicitur.* Facile crediderim, olim maiorem fuisse celebrioremque Issum, quam Strabonis & Pomponii ætate fuit. Xenophon lib. I Expedit. Cyri min. pag. 149 ἐξελαύνει εἰς Ἰσσοὺς τῆς Κιλικίας ἐσχάτην πόλιν, ἐπὶ τῇ θαλάττῃ οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. *Issos, Ciliciæ vrbem vltimam, mari adpositam, magnam sane ac opulentam, peruenit.* Et Diodorus Siculus lib. xvII cap. xxxII ὁ Ἀλέξανδρος τὴν μὲν Ἰσσὸν πόλιν ἀξιόλογον καταπληξάμενος ἐχειρώσατο. *Alexander Issum, nobilem vrbem, formidine perculsam, occupauit.* Deinde rursus Darius, Ciliciam ingressus, hanc vrbem cepit, & relictos ibi Macedonas crudeliter interfecit: quod ab Arriano adnotatum est. Stephanus tradit, a Macedonum victoria Isson adpellatam *Nicopolin* fuisse: verum Strabo & Ptolemæus huius oræ Nicopolin ab Isso separauerunt, pro diuersis ea oppidis habentes. *Sinus Issicus* ea latitudine est, vt in Syriam quoque excurrat, & Strabo Rosum quoque, quæ Syriæ est, eidem imponat.

LXVII.

Post Issum est amnis Πίναρος, *Pinarus*, quem Ptolemæus, vt minorem forsan, neglexit: Strabo autem, vt vidimus, *Post Aegæas*, dicit, *Issus est*, καὶ ποταμὸς Πίναρος, *& fluuius Pinarus.* Sic legendum, non Πίνδος, quia omnes ceteri *Pinarum* vocant, præter Plutarchum, in cuius Alexandro praue itidem Πίνδαρος scriptum librariorum oscitatione est. Arrianus videtur ante Issum posuisse lib. II pag. 95 de Dario Ciliciam ingresso dicens: τὴν Ἰσσὸν καταλαβὼν - - - ἐς τὴν ὑστεραίαν προυχώρει ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Πίναρον, *capta Isso, die postero ad Pinarum flumen processit.* Prorsus an retro processit?

cessit? puto retro, quia Plutarchus Alexandro ait p. 675 διαμαρτόντες ἀλλήλων αὖθις ἀνέστρεφον, *cognito, in mutuo occursu se aberrauisse, vterque* [Alexander & Darius] *reuerterunt.* Nam itidem Arrianus pag. 100 scripsit, Darium, quum audiuisset Alexandrum instructa acie aduentare, quinquaginta millia equitum διαβιβάζειν πέραν τοῦ ποταμοῦ Πινάρου, *misisse trans flumen Pinarum,* retinendi Alexandri caussa, ὅπως τὴν λοιπὴν δύναμιν καθ' ἡσυχίαν συντάξειε, *vt reliquum exercitum securius posset instruere;* inter quem & Alexandri aciem, qui ex Pylis redierat, Pinarus amnis interfluebat, vt Curtius III cap. VIII adnotauit. Intellige vero de Darii maiore exercitu, non de transmissis equitibus, qui non videntur Alexandrum sustinuisse. Ceterum, *Pinari* verum nomen esse, quod scripsimus, præter Arrianum, auctores Dionysius, Plinius, Stephanus & Auienus sunt. Periegeta ille versu 867 - - - ποταμῶν

Τηλόθεν ἀρχομένων, Πυράμοιό τε καὶ Πινάροιο,

fluuiorum procul orientium, Pyramique Pinarique. (Sic Robertus Stephanus legit: non ἐρχομένων, *deuenientium*) id quod Auienus ita expressit mutata quantitate:

- - - - *sulcant duo flumina terram:*
Pyramus hic vndas, hic voluit Pinarus æquor.

Plinius lib. V cap. XXVII in Cilicia. Flumina, *Andricus, Pinarus, Lycus.* Et in Ἰσσὸς Stephanus: ἐκεῖ καὶ ποταμὸς Πιναρὸς ὀνομαζόμενος, *ibi & fluuius, cui nomen est Pinarus.* Reddi ergo hoc nomen Straboni & Plutarcho debet, sicut dudum Curtio restitutum est, apud quem superiori æuo vitiose *Pyramus* legebatur.

LXVIII.

Issus tam Xenophonti, vt supra diximus, quam Ptolemæo est vltima Ciliciæ ad mare sitæ: post quam Pylæ sunt, communis Ciliciæ Syriæque terminus. Nec vero hæ statim ab Isso incipiunt, sed si proprie illas, & vbi angustissimæ sunt, intelligas, interiecto spatio viæ non modico, sed vel quinque circiter parasangarum. Xenophon de Cyro Minore lib. I pag. 150 ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας πέντε, ἐπὶ Πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας. *Inde* [ab Isso) *castris vnis, parasangis quinque, ad Pylas Ciliciæ Syriæque peruenit.* Sunt hæ inferiores Pylæ & maritimæ, a superioribus siue Amanicis diuersæ. Eas Xenophon breuissimas facit, &, vbi portarum speciem angusto transitu habent, tantummodo pylarum nomine dignas censet, secus ac alii, qui illas propius Issum, vbi angustioris viæ initium est, incipiunt nominare. Sed quum satis supra de Pylis dictum sit: hic tantum eodem auctore Xenophonte adiungimus, vtrimque Pylis, sic vere angustis, munimentum, τεῖχος, cum præsidio adpositum fuisse, Cilicum illic, hic Syrorum. δύο, inquit, τείχη, καὶ τὸ μὲν ἔσωθεν, πρὸ τῆς Κιλικίας, τὸ δ' ἔξω, πρὸ τῆς Συρίας: vtrumque dicit φυλακὴν, *præsidium* habere, illud Cilicum, hoc Syrorum.

LXIX.

In spatio illo tot parasangarum, quæ inter Issum & angustiores por-

tas ſunt, *Alexandria*, Macedonis Alexandri monimentum, eſt poſita, hodie Aleſſandretta ſiue Aleſſandrona, portu ſuo & mercatu nota. Ptolemæus l. v. c. xv Syriæ, quaſi primam eius vrbem, adſcribit: Strabo in oppidis ſinus Iſſici, qui Cilicia non continetur, ſed in Syriam etiam excurrit, recenſet etiam Ῥωσὸν, καὶ Μυρίανδρον ἑτέραν πόλιν, καὶ Ἀλεξάνδρειαν, *Rhoſum*, & *Myriandrum*, *vrbem aliam*, & *Alexandream*, ſine diſtinctione regionis, ad quam poſitionis ratione referatur. Alii vero, & rectius in Cilicia illam cenſent, quia ante fauces anguſtiores, limitem vtriusque regionis, conſtituta eſt. Plinius lib. v cap. xxvii in Ciliciæ deſcriptione: *ſinus Iſſicus: oppidum Iſſos: inde Alexandria.* Et Stephanus in hac voce: Ἀλεξάνδρεια, - - - - ὀγδόη, τῆς Κιλικίας, *Alexandrea*, - - - *octaua*, *Ciliciæ*. nam plures eius nominis vrbes enumerat. Notitiæ, Hieroclis & altera, etiam in Cilicia ſcribunt, quibus vero minus in hoc loco eſt fidendum, quia Ciliciæ limitem ad finem vsque ſinus Iſſici extendunt, vt Rhoſus etiam in Cilicia numeretur. Vt vero hæc Alexandrea ab vrbibus ceteris, eodem nomine vſis, diſcernatur, a vicina Iſſo cognominatur apud Ptolemæum, Ἀλεξάνδρεια ἡ κατὰ Ἰσσόν, *Alexandria, quæ ad Iſſum eſt:* quod cognomen Latinis litteris Rauennas geographus anonymus lib. v cap. viii expreſſit *Alexandria cata Iſſon:* & contractis craſi voculis Peutingeriana Tabula, *Alexandria catiſſon*, cum vrbis celebrioris, vt ſolemne in illa Tabula, ſigno notabili adpoſito. Nicolaus Toinardus Differt. de nummis Traiani, Caracallæ, Commodi, Alexandrinis tradit, eſſe in eorum aliquibus Alexandriæ nomini ΚΑΤΑ ΙϹϹΟΝ adiectum, hoc eſt *apud Iſſum*, vt Ciliciæ vrbs ſignificetur: non, ΠΡΟϹ ΙϹϹΟΝ, vt ſuperiori Diſſertatione ediderat. Quod ſi eſt, non obiter Ptolemæi cognomen adiunctum eſt, ſed ex valida loquendi conſuetudine, tot monimentis diuerſorum ſæculorum adprobata. Memoratur hæc *Alexandria* etiam Antonini itinere, quod a Conſtantinopoli per Cappadociam Ciliciamque ducit vsque Antiochiam ad Orontem.

MEDITERRANEA CILICIAE CAMPESTRIS.

LXX.

Primas in mediterraneis vrbs *Tarſus* tenet, Græce Ταρσὸς, & antiquitate, & frequentia, multisque ornamentis, facile aliis antecellens. * Originem & adpellationem Periegeta ad Pegaſi & Bellerophontis fabulam refert, verſ. 868 ſeqq.

Κύδνῳ τε σκολιοῖο μέσην διὰ Ταρσὸν ἰόντος,
Ταρσὸν ἐϋκτιμένην, ὅθι δή ποτε Πήγασος ἵππος
Ταρσὸν ἀφεὶς, χώρῳ λίπεν οὔνομα, τῆμος ἀφ᾽ ἵππου
Ἐς Διὸς ἱέμενος πέσεν ἥρως Βελλεροφόντης.

Quod Auienus ita conuertit verſ. 1031 ſeqq.

Cydnus item mediæ diſcernit mœnia Tarſi.

Pegaſus

* Add. Nonni Dionyſ. XLI v. 357 p. 1072.

Pegasus hoc olim suspendit cespite se se,
Impressæque solo liquit vestigia calcis:
Esset vt insignis reuoluta in sæcula semper
Nomen humo. Clari post vltima Bellerophontis
Hic cespes late producit Aleius arua.

2. A Pegasi vngula, quam ibi amiserit, nomen vrbis fingunt, quia ταρσὸς etiam *planta pedis* est. Idem Stephanus ex Polyhistore Alexandro refert: ex Thrace autem Alexandro, ἀπὸ τῆς τοῦ Βελλεροφόντου πλώσεως, *a lapsu Bellerophontis* dictam, τῆς ἐκείνου χωλείας ὑπόμνημα ποιουμένων τῶν ἀρχαίων, *eius claudicationis memoriam priscis* [hoc nomine] *facientibus.* Sed missis hisce & aliis fabulis, vt illa de Perseo conditore, quam Solinus habet cap. XXXVIII, & Ammianus lib. XIV cap. XXV: unde Lucanus etiam lib. III vers. 225

Deseritur Taurique nemus, Perseaque Tarsos: *

quibus non dissimilis de Sardanapalo traditio est, quam & Stephanus repetit, de Tarso præter alias origines referens, κτίσμα Σαρδαναπάλου, *opus Sardanapali* esse; missis, inquam, his, putamus, quod idem chorographus post multas alias opiniones de Tarso dixit, ἄποικος Ἀργείων, *colonia Argiuorum* est, propius accedere ad fidem faciendam: quamuis & huic opinioni aliquid fabulæ Strabo admiscuerit. *Tarsus,* inquit, κεῖται μὲν ἐν πεδίῳ· κτίσμα δ' ἐστὶ τῶν μετὰ Τριπτολέμου πλανηθέντων Ἀργείων κατὰ ζήτησιν Ἰοῦς, *sita est in campo, & colonia Argiuorum, qui Iûs quærendæ caussa cum Triptolemo vagati sunt.*

3. Antiquissimam vrbem *Tarson* esse, circa originem fabulæ ostendunt: eamdemque a Græcis ortam, saltem colonia Græcorum auctam, mirabile studium Græcarum artium & disciplinarum probat. Strabo enim lib. XIV pag. 463 de Tarsensibus: Τοσαύτη τοῖς ἐνθάδε ἀνθρώποις σπουδὴ πρός τε φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἄλλην ἐγκύκλιον ἅπασαν παιδείαν γέγονεν, ὥσθ' ὑπερβέβληνται καὶ Ἀθήνας καὶ Ἀλεξάνδρειαν, καὶ εἴ τινα ἄλλον τόπον δυνατὸν εἰπεῖν, ἐν ᾧ σχολαὶ καὶ διατριβαὶ τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν λόγων γεγόνασι. *Tantum his hominibus studium rerum philosophicarum & disciplinarum omnium, quas encyclias vocant, incessit, vt & Athenas & Alexandriam, & si quis alius locus, vbi philosophiæ & humaniorum artium scholæ sunt, superauerint.* Egregia laus bene constitutæ ciuitatis. Ex quo intelligere licet, quam non ignarus Paulus apostolus doctrinæ & philosophiæ fuerit, etiam Græcæ linguæ & eloquentiæ peritus ante, quam Gamalieli in theologia Iudaica formandum se & instruendum tradidisset.

4. *Cydnum* amnem mediam vrbem perlabi, magna auctorum consensione certum est. Dionysii verba μέσην διὰ Ταρσόν, *per mediam vrbem,* supra cognouimus. ** Strabo prædicto loco, διαῤῥεῖ αὐτὴν μέσην ὁ Κύδνος, *mediam vrbem Cydnus perfluit:* Mela lib. I cap. XIII *Cydnus per Tarsum exit:* Plinius lib. V cap. XXVII *Cydnus Tarsum, liberam vrbem procul a mari*

* Epigrammat. Græc. lib. I ep. 3. add. Nonni Dionysiac. XVIII v. 291 p. 504.
** Add. Nonnus Dionysiac. lib. I p. 24, & præsertim Xenophon de Cyri expedit. I p. 248 D.

mari secans. Arrianus lib. II pag. 89 Κύδνος ῥεῖ διὰ μέσης τῆς πόλεως, *Cydnus fluit per mediam vrbem:* & Curtius lib. III cap. V *mediam* [vrbem Tarson] *Cydnus amnis interfluit.* Insignem & maximum Ciliciæ amnem esse, Ammiani verba lib. XIV cap. XXV ostendunt: *Ciliciam, quæ Cydno amne exsultat, Tarsus nobilitat.* Cetera de flumine supra in maritimis dicta: salubritatem eius Strabo neruis & podagra laborantibus commendat.

5. De ipsa *Tarso* ciuitate Strabo: εὐανδρεῖ καὶ πλεῖστον δύναται, τὸν τῆς μητρόπολεως ἐπέχουσα λόγον, *populosa est & præpotens, & metropolis dignitatem sustinet.* Plinius *vrbem liberam* dixit: & fuerat, credo, antiquitus libera, vt colonia Græca: etiam sub Romanis, quod ipsum hoc Plinii testimonium adfirmat. An vero etiam colonia Romana? nego fuisse Plinii æuo, aut proxime insequenti, quia nullum eius rei vestigium in nummis adparet ante Caracallæ vel Elagabali tempora, ex quibus demum nummus hac epigraphe superest apud Patinum pag. 310, ΚΟΛ. --- ΙΟΝ. ΕΛΕΥΘ. ΤΑΡC. quod Harduino ita supplendum ex aliis nummis videtur, ΚΟΛ. ΑΝΤΟΝ. (vel ΑΝΤΩΝ) quia triumuiris hæc ciuitas studuit, * etiam antea Cæsaris partes sequuta, ideo male a C. Cassio multata fuit, quod damnum triumuirorum beneficentia pensatum. Dio Cassius hæc narravit lib. XLVII pag. 342, & adeo pronos Tarsenses in partes fuisse ostendit, vt vrbem suam *Iuliopolim* maluerint adpellari. Verba Dionis hæc sunt: οὕτω προσφιλῶς τῷ Καίσαρι τῷ προτέρῳ, καὶ δι' ἐκεῖνον καὶ τῷ δευτέρῳ οἱ Ταρσεῖς ἔσχον, ὥστε καὶ Ἰουλιόπολιν σφᾶς ἀπ' αὐτοῦ μετονομάσαι. *Adeo Cæsari priori, & eius gratia etiam posteriori Tarsenses fauebant, vt & vrbem suam Iuliopolim vocauerint.* Faciles omnino in nouis adsumendis nominibus erant, quæ in Caracallæ, Macrini, & Alexandri honorem sumsisse nummi, qui supersunt, testantur huius inscriptionis: ΑΔΡΙΑΝΗC ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. *Hadrianæ Tarsi metropoleos:* ** item, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΗC CΕΥΗΡΑC ΤΑΡCΟΥ, ΜΗΤΡΟΠΟ. *Antonianæ Seueræ Tarsi metropolis.* etiam, ΤΑΡCΟΥ ΜΑΚΡΙΝΙΑΝΗC ΜΗΤΡ. *Tarsi Macrinianæ metropolis:* & tandem, ΑΔΡ. CΕΟΥΗ. ΑΛΕΞΑΝ. ΜΗΤΡ. ΤΑΡC. *Hadrianæ Seueræ Alexandreæ metropolis Tarsi.*

6. Quamquam vero antiquitas coloniæ probari non potest, non dubitandum tamen, ius Romanæ ciuitatis Tarsensibus inde a Cæsaris temporibus, saltem triumuirorum, si non omnibus, pluribus tamen, & in iis etiam Pauli patri fuisse datum, quia natus apostolus ciuis Romanus fuit, eoque iure secundum legem Porciam vsus est Act. XVI, 37, & cap. XXII, 25, 28.

7. De situ Tarsi, quod addamus, superest. Ptolemæus in mediterraneis Ciliciæ scripsit: Plinius *procul a mari* positam dixit: ideoque suspectus nobis Strabonis locus est, quo legitur, κἀκεῖθεν οὐ πλείους πέντε [στάδιοι] ἐπὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Κύδνου, *Inde* [a Tarso] *non plura quam quinque stadia sunt*

* Vid. Dio etiam lib. XLVII p. 394.

** Etiam in L. Aurelii Veri numis talis cernitur inscriptio. Vid. Numism. Francisci de Camps pag. 39. Est ibidem pag. 59 alius numus ΑΔΡΙΑΝΗC CΕΟΥΗΡΙΑΝΗC ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC.

ſunt ad Cydni oſtia. Breuius vero hoc ſpatium eſt, quam vt propterea geographi vrbem a litorali tractu & maritima ora eximant, ſcribantque in mediterraneis. Puto πεντήκοντα *quinquaginta* Strabonem ſcripſiſſe, quia recentes auctores ſex millibus paſſuum a mari abeſſe tradunt. Albertus quidem Aquenſis lib. III cap. XIV ſcribit, Francos ex mœnibus Tarſi Friſiorum Flandrorumque naues *trans tria milliaria ab vrbe* in mari vidiſſe: ſed ſine dubio leugas Gallicas intelligit, de Francorum expeditione, cui ipſemet intererat, ſuas hiſtorias componens: vt cum aliorum ſex millibus paſſuum conueniant, etiam Straboni emendato reſpondeant, quia XLVIII ſtadia conficiunt: quo ſpatio admiſſo, & Plinio & Ptolemæo, de longiore diſtantia, ſua ſeruabitur auctoritas.

LXXI.

Hæc de Tarſo, principe vrbe Cilicum in parte mediterranea: poſt quam Ptolemæo ſunt Ἄδανα, *Adana.* Plinius lib. v cap. XXVII *Solæ Cilicii, nunc Pompeiopolis: Adana.* Stephanus, Ἄδανα, Κίλισσα πόλις, οὐδετέρως. *Adana, vrbs Ciliciæ, neutro genere.* Addit fabulam, ab *Adano*, Cæli & Terræ filio, conditam eſſe, adiuuante *Saro*, Adani ſocio: ab illo vrbem, ab hoc amnem, qui antea *Cœranos* dictus fuerat, *Sarum* adpellatum. Puto originem fabulæ ex eo eſſe, quod vrbs ad *Sarum* flumen poſita, nec vero a flumine, ſed aliunde nomen habebat. De ſitu Procopius lib. v Aedific. cap. v Ἄδανα πόλις· ἧς δὴ ἐς τὰ πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον ποταμὸς Φέρεται, Σάρος ὄνομα. ἐκ τῶν ἐν Ἀρμενίοις ὀρῶν κατιών. ναυσίπορος δὲ ὁ Σάρος ἐςὶ, *Adana vrbs, quam ab oriente præterlabitur amnis Sarus, ex Armeniæ montibus decurrens. nauigabilis autem eſt Sarus.* Et Dio Caſſius lib. XLVII pag. 345 οἱ Ταρσεῖς πρὸς τὰ Ἄδανα, ὁμορά τε σφίσι καὶ διάφορα ἀεὶ ὄντα, ὥρμησαν, *Tarſenſes aduerſum vrbem Adana, quæ vicina ipſis, & cum qua ſemper controuerſiam habuerant, impetum fecerunt.* Memorauit etiam Appianus Bello Mithridat. pag. 394 piratas captiuos, ἐς Μαλλὸν καὶ Ἄδανα καὶ Ἐπιφάνειαν συνῴκιζε, *Mallum, Adana, Epiphaneam,* [Pompeius] *habitare iuſſit.* In nummis legitur ΑΔΑΝΕΩΝ, in vno cum effigie Veneris e mari emergentis: in aliis, cum cognominibus, ab Hadriano & Iulia Domna adſumtis, ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΑΔΑΝΕΩΝ, qui Valeriani nummus eſt, beneficium vero Hadriani memorat: item, ΙΟΥΛΙΑΝ. ΔΟΜΝΑΝ. ΣΕΒ. ΑΔΑΝΕΩΝ, ſi Harduini emendatio certa eſt. nam ab aliis in hoc vltimo legitur ΟΔΑΝΕΩΝ. In Eccleſiæ Notitiis Ἄδανα, *Adana* vrbs ſunt epiſcopalis: & Adanorum epiſcopus in Niceno & Chalcedonenſi conciliis habetur. Plurimis nomen eſt plurale: Zonaras tamen in Nicephoro Phoca quarto caſu Ἄδαναν.

LXXII.

Tertia Ptolemæi in mediterraneis vrbs eſt Καισάρεια πρὸς Αναζάρβῳ, *Cæſarea ad Anazarbum.* Videtur ſic a monte cognominare, cui ὁμώνυμος vrbs fuerat, antequam *Cæſarea* diceretur: quod etiam ex Stephano liquet, cuius mox verba proferemus. Plinius dicto loco: *Anazarbeni, qui nunc Cæſarea.* Ex quo adparet, erraſſe Suidam, in Ἀνάζαρβος quum ſcripſit, *Cyindam* olim vrbem dictam, deinde *Diocæſaream,* qua terræ motu

tu collapsa, Neruam imperatorem misisse quemdam Anazarbum nomine qui instauraret, a quo *Anazarbus* dicta fuerit. Plinius enim, longe ante Neruæ imperium exstinctus, iam sua ætate *Anazarbenos* ciues vocauit: nec nomen illud ab instauratore est (quamquam & Ammianus lib. XIV cap. XXV dixit, *Anazarbus, auctoris vocabulum referens*) sed a monte, vt non obscure Ptolemæi verba probant, & clarius Stephani, Αναζαρβὰ πόλις Κιλικίας, κέκληται ἀπὸ τῦ προκειμένυ ὄρυς, *Anazarba vrbs Ciliciæ, dicta ab adiacente monte:* vtut dubius subiiciat, ἢ ἀπὸ Αναζάρβυ τῦ κτίσαντος, *aut ab Anazarbo conditore.* Quamuis autem *Cæsarea* aliquando in Augusti gratiam, vel Tiberii, adpellata fuit; tamen *Anazarbus* inualuit, & nouum oblitteratum est. Nummi enim Lucii Veri & Valeriani ΑΝΑΖΑΡΒΕΩΝ habent sine mentione Cæsareæ. Hierocles in Cilicia Secunda Ανάζαρβος μητρόπολις, *Anazarbus metropolis:* atque ita etiam altera Notitia est episcopatuum. Patria fuit Dioscoridis, qui apud Suidam dicitur Αναζαρβεὺς ἰατρὸς, *Anazarbensis medicus:* & Oppiani poetæ Cynegetici, in cuius vita etiam non aliter, quam Ανάζαρβος, *Anazarbus* dicitur. Sub Iustiniano horribiliter terræ motu fuit concussa. Procopius Hist. Arcan. cap. XVIII σεισμοὶ καθεῖλον καὶ τὴν ἐν Κίλιξιν ἐπιφανεστάτην Ανάζαρβον, *terræ motibus prostrata etiam Ciliciæ vrbs illustrissima Anazarbus.* Ex quo quam splendida fuerit cognoscitur, & digna omnino, quæ metropolis fieret Ciliciæ Secundæ. Cedrenus quoque in septimo Iustini anno pag. 299 de eadem clade: Ανάζαρβος, μητρόπολις β΄ Κιλικίας ἐπτώθη ὑπὸ σεισμῦ φοβερωτάτυ, *Anazarbus metropolis Secundæ Ciliciæ horribili terræ motu prostrata fuit.* Etiam in Antonini itinere a Cæsarea Anazarbum, & in Tabula Peutingeriana *Anazarbo*, sexto casu, scribitur: quod ideo cumulatius adnotandum fuit, vt metathesis quorumdam confutetur, qui *Anabarza* vel ex industria, vel librariorum culpa reliquerunt, in quibus Zonaras est, de eodem terræ motu sub Iustino Thrace, πόλις Ανάβαρζος ἢ Ανάβαρζα, *vrbs Anabarzus siue Anabarza* scribens: & in Nicephoro Phoca p. 161 αἱρεῖ τὴν Ανάβαρζαν, *Anabarzam capit.* quem ad modum in Philostorgii lib. III cap. XV Gothofredi editione legitur εἰς τὴν τῆς Κιλικίας Αναβαρζὸν ἀφικόμενος, *in Ciliciæ Anabarzum veniens:* Valesius autem Αναζαρβὸν, *Anazarbum* edidit; vt veteres omnes scripserunt, vt etiam in nummis, quod vidimus, expressum est: quorum vnus a Patino pag. 256 exhibitus figuram Fluuii decumbentis habet cum subscriptione ΑΝΑΖΑΡΒ. qui fluuius *Pyramus* est, Anazarbum præterlabens. Leuior mutatio in casu est, quem pauci in Α formant, vt Stephanus ille Byzantius, de quo supra; aut in Η siue η, vt Nicephorus Callistus lib. XIV cap. XXXIX pag. 529 Φλαβιὰς ἐστὶν ὑπὸ τὴν Αναζάρβης μητρόπολιν, *Flauias est sub Anazarbes metropoli:* item, ἐπισκοπὴ Αναζάρβης, *episcopatus Anazarbæ* siue *Anazarbes.* *

LXXIII.

Supra Mallon, citra Pyramum amnem est *Aleius Campus.* Strabo iam dicto loco, postquam de Mallo egerat, ὑπέρκειται τῆς παραλίας ταύτης Αλήϊον πεδίον

* Add. Spanhemii orb. Rom. Exerc. II c. 15 p. 408 seqq.

πεδίον, δι' οὗ Φιλώτας διήγαγεν Ἀλεξάνδρῳ τὴν ἵππον, *Supra hanc oram maritimam Campus Alëius est, per quem Philotas duxit Alexandro equitatum.* Eadem Arrianus lib. 11 pag. 92 Φιλώτα δοὺς ἄγειν διὰ τοῦ Ἀληΐου πεδίου ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Πύραμον, *Philotæ negotio dato, vt duceret* [equitatum] *per Alëium campum ad flumen Pyramum.* Plinius ſæpe dicto loco: *oppida, Mallos, Magarſos, & intus Tarſos. Campi Aleii: oppida Caſſipolis, Mopſos liberum, Pyramo impoſitum: Thynos Zephyrium, Anchiale.* Totum locum exſcripſi, vt de numero Plinii iudicari poſſit. Quia ante narrauerat *oppida*, videri poteſt caſu patrio *Campi Aleii* poni, vt, quæ ſequuntur oppida in campo Aleio ſita fuerint. Quod in iis etiam ſunt maritima, campus autem ſupra oram in mediterraneis fuit; interciſio vulgaris excuſari poteſt, vt *Campi Aleii* pluratiuo numero a Plinio ſint adpellati. Ceteri ſingulari omnes. Dionyſius periegetes verſ. 872

Κεῖθι δὲ τὸ πεδίον τὸ Ἀλήϊον, - - - -

quod interpres Auienus vertit verſ. 1036

Hic ceſpes late producit Alëius arua.

LXXIV.

Ad Pyramum ſita erat *Mopſueſtia*, infra Anazarbum, proprior mari & oſtiis. Strabo in oppidis numerat, quæ in ſinu Iſſico ſint poſita: ſed & paullo longius reducta alia in illo habet numero. Ptolemæus quoque in mediterraneis poſuit. Græce ſcribunt coniunctè Μοψυεςία, Ptolemæus, Porcopius, alii: diuiſe Μόψου ἑςία Strabo, Stephanus, ceteri. Plinio eſt *Mopſos* ſimpliciter. *Oppida*, inquit, *Caſſipolis, Mopſos liberum, Pyramo impoſitum.* Et Stephanus: Μόψου ἑςία, πόλις Κιλικίας ἐπὶ τῷ Πυράμῳ ποταμῷ, ἀπὸ Μόψου τοῦ μάντεως, *Mopſi Heſtia oppidum Ciliciæ ad Pyramum amnem ſita, quæ a Mopſo vate nomen habet.* * Et Procopius de Aedific. lib. v cap. v Πόλις δέ τίς ἐςιν ἐν Κίλιξιν ἡ Μοψυεςία, τοῦ μάντεως, ὥς φασιν, ἐκείνου τοῦ παλαιοῦ ἔργον. ταύτῃ ποταμὸς παραῤῥεῖ Πύραμος, τῇ μὲν πόλει γινόμενος ἐγκαλλώπισμα, *Vrbs eſt Ciliciæ Mopſueſtia, vatis, vt ferunt, illius antiqui opus. Eam adluit amnis Pyramus, ſingulare vrbi ornamentum ferens.* Ex quo conſenſu adparet, aberrare illos a vero locorum ſitu, qui Mopſueſtiam flumini Saro, multum citeriori adponunt. Zonaras in Nicephoro Phoca pag. 161 τῆς Μοψυεςίας μέσον ποταμῷ τῷ Σάρῳ διαιρομένης: *flumine Saro mediam Mopſueſtiam diuidente.* Cedrenus de eodem imperatore, Mopſueſtiam obſidente, pag. 540 τέμνεται ἡ πόλις αὕτη μέσον τῷ Σάρῳ ποταμῷ *ſecatur hæc vrbs media a Saro fluuio.* Pyramo, vterque verius, vt vidimus, ſcripſſet. Ornamenta habuit ab Hadriano, cuius & nomen adſumſit. Nummus Antonini Pii ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΜΟΨΕΑΤΩΝ, *Hadrianorum Mopſeatarum.* Sic enim ciues eius adpellantur. Stephanus: ὁ πολίτης Μοψεάτης, κατὰ παραγωγὴν μιᾶς τῶν λέξεων, *Ciuis Mopſeates, quaſi formatum ab vna & ſimplici dictione.* Dignita-

(Ee) 2

* Epigrammat. Græc. lib. IV c. εἰς πόλ. p. 500
Μόψου τήνδ' ἐσορᾷς κλεινὴν πόλιν, ἥν ποτε μάντις
Δείματο, τῷ ποταμῷ κάλλος ὑπερκρεμάσας.

gnitatem vrbis oſtendit etiam inſcriptio Græca, Antonino Pio facta, apud Gruter. pag. 255 num. 4, quæ præmiſſo Antonini titulo, ita habet:

- - - - - - - - - - - - ΤΩ ΕΥΕΡΓΕΤΗ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙ ΑΔΡΙΑΝΗΣ ΜΟΨΟΥΕΣΤΙΑΣ ΤΗΣ ΚΙΛΙΚΙΑΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΟΥ ΡΩΜΑΙΩΝ - - - - - - - - - - - -

euergetæ ac ſeruatori Hadrianæ Mopſueſtiæ Ciliciæ, ſacræ, liberæ, & aſyli, ſuis legibus viuentis, & fœderatæ ac ſociæ Romanorum. In Notitiis ſecundum locum in Cilicia Secunda habet.

LXXV.

Proxima Mopſueſtiæ fuerunt *Caſtabala*, a Ptolemæo etiam proxime poſt illam poſita. Aberrauit Stephanus, quum ad Strabonis XII prouocauit. Strabo enim ineunte illo libro Cappadociæ *Caſtabala* memorauit, quæ aliquando Ciliciæ tributa erant, poſt Cappadociæ reſtituta, ſita apud Cybiſtra, in Tauro, aut fere trans illum. Agit enim de præfectura περὶ Καςάβαλά τε καὶ Κύβιςρα μέχρι τῆς Ἀντιπάτρȣ Δέρβης τȣ̃ λῃςȣ̃, *circa Caſtabala & Cybiſtra vsque ad Derben Antipatri prædonis.* Alia ergo ſunt Ptolemæi & Plinii Caſtabala, ſita in auſtrali parte, reducta tamen a mari, inter Pyramum Pinarumque amnes, & inter Aegas ac Alexandriam. Antoninus itinere a Conſtantinopoli Antiochiam:

Aegas	- - - - - - - -	
Catabolon	M. P.	XXVI
Bais	M. P.	XVI
Alexandriam	M. P.	XVI.

Prauum autem *Catabolon*, quod nemo dubitat, *Caſtabalum* eſſe, ſingulari numero etiam a Curtio lib. III cap. VII dictum. *Motis caſtris*, inquit, *& Pyramo amne ponte iuncto, ad vrbem Mallon peruenit: inde alteris caſtris ad Caſtabalum.* E quibus perinde ſitus, & eadem ratione, vt ex itinere Antonini illius, cuius nomen Itinerario præſcriptum eſt, non poteſt eſſe ignotus. In Notitiis eſt in Cilicia Secunda Καςάβαλα & Καςάβαλλα ſcriptum: ſed præſtat ſcriptura prior & lambda ſimplex, vt ceteri omnes id vocabulum conſignauerunt.

LXXVI.

Ptolemæi ordine ſuccedit *Nicopolis*, quam Strabo in oppidis Iſſici ſinus numerauit. Nec vero hi duo concordant, ſed Ptolemæus procul a ſinu, ſub Tauro monte, latitudinis gradu λζ, hoc eſt XXXVII locauit, quo Alexander numquam venit, cui Strabo videtur tamquam auctori, ſaltem memoriæ eius & honori tribuiſſe, quum in ſinu eam, qui ab Iſſo nominatur, poſuit. Medium locum videtur auctor Itinerarii tenuiſſe itinere a Nicopoli Edeſſam, quod per Commagenam ita ducit:

Nicopoli	- - - - - - -	
Aliaria	M. P.	XIII
Gerbediſſon	M. P.	XV

Dolichen

Dolichen	M. P.	XX
Zeugma	M. P.	XXIV
Cannaba	M. P.	XXV
In Medio	M. P.	XXII
Edissam	M. P.	XVIII.

LXXVII.

Tandem Ptolemæus in mediterraneis Ἐπιφάνειαν, *Epiphaneam* ponit, quam etiam Plinius & Stephanus in Cilicia; Notitiæ episcopatuum in prouincia Secunda habent. Cicero lib. XV epist. IV diei itinere ab Amano monte reducit. *Pacare*, inquit, *Amanum, & perpetuum hostem ex eo monte tollere constitueram. Quumque me discedere ab eo monte simulassem, & alias partes Ciliciæ petere, abessemque ab Amano iter vnius diei, & castra apud Epiphaneam fecissem; a. d.* IV *idus Octobres, quum aduesperasceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, vt a. d.* III *idus Octobres, quum lucisceret, in Amanum adscenderem.* Numeri in Ptolemæi expositione propius Nicopolim nos ducunt, a qua in Agathodæmonis tabula seiungitur longius Epiphanea. Sed magis fidendum tabulæ, quæ minus prauari potest quam numeri. Nec longe ab Isso videtur abfuisse, quia Cicero reuertens ex illa Amani parte, in quam vna nocte ab Epiphanea profectus erat, *castra*, quod in eadem epistola est, *in radicibus Amani habuit apud aras Alexandri quatriduum.* Aræ autem, victoriæ monimentum, in ripa Pinari fuerunt positæ, vt Curtius lib. III cap. XII refert, iuxta locum, in quo pugnatum fuerat. Quod lib. II epist. X ad Cœlium dicit, *victoria iusta imperatorem adpellatus sum apud Issum, quo in loco Darium ab Alexandro esse superatum, Clitarchus tibi narrauit.* Non longius ergo ab hoc loco remota videtur Epiphanea oppidum fuisse.

2. Denique *Amanicas Pylas* Ptolemæus in hac parte mediterranea adiungit, de quibus supra quum de Syriæ Pylis, siue Ciliciæ, in maritimis ageremus, abunde quoque dictum fuit.

LXXVIII.

Supersunt in ipso Amano monte sita, quæ Cicero describit lib. XV epist. IV ad Catonem, a se oppugnata, capta, vastata. *Quum castra*, inquit, *apud Epiphaneam fecissem, a d. quartum idus Octobres, quum aduesperasceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, vt a. d.* III *idus Octobres, quum lucisceret, in Amanum adscenderem, distributisque cohortibus & auxiliis, - - - plerosque nec opinantes oppressimus, qui occisi captique sunt, interclusi fuga. Eranam autem, quæ fuit non vici instar, sed vrbis, quod erat Amani caput; itemque Sepyram & Commorin, acriter & diu repugnantibus, Pomtino illam partem Amani tenente ex antelucano tempore vsque ad horam diei decimam, magna multitudine hostium occisa cepimus, castellaque sex capta, complura incendimus.* Ex his *Eranam* notamus, caput Amani, vicum magnum: item *Sepyram* & *Commorin*, etiam vicos vel castella. Sita fuerunt in ea Amani parte, sub cuius radicibus Aræ Alexandri erant: & descendens Cicero statim locum castris cepit, quo Alexandri aduersus Darium castra fue-

rant, prope Issum oppidum, vt ibidem Cicero & lib. v ad Attic. epist. xx refert.

LXXIX.

Hinc ad oppidum *Pindenissum* exercitus adductus, quod *Eleutherocilicum* * erat, siue eorum, qui neque sub regibus vnquam fuerant, Romanæ autem prouinciæ hostes sempiterni. Hoc oppidum, quod munitissimum erat, operosa obsidione cinxit, vallo, aggere, fossa, sex castellis circumdedit, aggere, vineis, turribus multisque tormentis oppugnauit, & septimo demum ac quinquagesimo die cepit: quod iisdem epistolis, etiam lib. ii epist. x ad Cœlium narratur. Situm oppidum fuit *altissimo & munitissimo loco,* prope Amanum montem, quod ex Ciceronis expeditione liquet: non in ipso Amano; alioqui non Erana, sed Pindenissus, caput montis fuisset, quia & maior hæc & munitior fuit quam Erana. Plura de eo oppido non habemus.

LXXX.

Non longe aberant *Tibarani,* populus æque, vt Eleutherocilices Romanis infesti. Cicero dicta ad Catonem epistola: *His* [Eleutherocilicibus] *erant finitimi pari scelere & audacia Tibarani: ab his, Pindenisso capto, obsides accepi.* Alii vero hi ab illis Tibarenis fuerunt, quos Strabo lib. xii pag. 378 in Ponto locauit, τῆς Τραπεζοῦντος ὑπερκειμένους, *supra Trapezuntem sitos:* quamquam nolimus negare, eiusdem fuisse originis, & hos forsan ab illis in has partes Ciliciæ esse profectos: nisi grauius discrimen in vna littera velimus quærere, dum, qui Straboni sunt Τιβαρηνοὶ, *Tibareni;* in melioribus Ciceronis libris scribuntur *Tibarani.*

LXXXI.

Antequam ex Cilicia in Cappadociam diuertamus, de *Pylis,* quibus iter in Cappadociam est, dicendum restat. Cilicia fere vndique, vbi a mari discedit, cingitur montibus, Tauro & Amano, & paucos eosque difficiles ac angustos habet aditus. Curtius lib. iii cap. iv *Perpetuo iugo montis asperi ac prærupti Cilicia includitur: quod quum a mari surgat, velvti sinu quodam flexuque curuatum, rursus altero cornu in diuersum litus excurrit. Per hoc dorsum, qua maxime introrsum mari cedit, asperi tres aditus & perangusti sunt: quorum vno Cilicia intranda est.* Et paullo ante: *Aberat ea regio* [Cappadociæ] *quinquaginta stadia ab aditu, quo Ciliciam intramus. Pylas incolæ dicunt, arctissimas fauces, munimenta, quæ manu ponimus, naturali situ imitante.* Postea vero, eodem cap. iv, *Alexander fauces iugi, quæ Pylæ adpellantur, intrauit. Contemplatus locorum situs, non alias magis dicitur admiratus esse felicitatem suam; obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent, qui in subeuntes propellerent.* Quos tres aditus *introrsum qua maxime iugum a mari recedat,* dixit, non memini ab aliis scriptoribus memorari, qui tres quidem notificant, sed non omnes introrsum a mari quam maxime cedentes. Amanicæ enim Pylæ, & his vicinæ Syræ, in ora sunt & mari proximæ, neque recedunt introrsum longe, aut abeunt maxime

* Nominis huius origo apud Diodorum Sicul. III pag. 188 videre est.

maxime a mari, vt verear, Curtium de tribus accepisse, & omnes tres plagæ, qua transeundum Alexandro ex Macedonia erat, adplicuisse, quod non raro ille in geographia, etiam alibi locorum aberrauit. Arrianus lib. II vnius aditus meminit, quo Alexander ex Cappadocia Ciliciam intrauit, quas πύλας τῆς Κιλικίας, *Ciliciæ pylas* siue *portas* vocat: distinctius Cicero lib. v ad Attic. epist. xx *Tauri pylas*, quia per Taurum præbent transitum. *Perrexi*, inquit, *in Ciliciam per Cappadociæ partem eam, quæ Ciliciam attingit. - - - - Itaque confestim iter in Ciliciam feci per Tauri pylas. Tarsum veni a. d.* III *non. Octobres.* Videtur easdem pylas, quas Alexander, transiisse, quia vterque inde ad Tarsum recta ferebatur. Quod si diversæ sunt, non tamen longius videntur separatæ esse, quemadmodum geminæ & propinquæ pylæ in Syriam ex Cilicia ferebant, vt supra ex Arriano & Plutarcho probatum fuit. Quod si plures hoc loco per Taurum fuerunt transitus, vnus tamen facilior frequentiorque, quem Strabo lib. XII pag. 370 descripsit, supra Tyanitidem esse, quæ subiaceat τῷ Ταύρῳ τῷ κατὰ τὰς Κιλικίας πύλας, καθ' ἅς εὐπετέσαται καὶ κοινόταται πᾶσιν εἰσὶν αἱ εἰς τὴν Κιλικίαν καὶ τὴν Συρίαν ὑπερβολαί· *Tauro* [Tyana subiacent] *ad Cilicias portas: iuxta quas facillimi eius sunt omnibusque communissimi in Ciliciam & Syriam transitus.*

CAPVT VII
DE
INSVLA CYPRO
ET MINORIBVS ALIIS.

I.

DE insulis Asiæ adiacentibus ab occasu solis, actum supra fuit cap. II huius libri. Nunc per australem plagam prouehemur ab Rhodo vsque in Syriam, vbi paucæ minores occurrunt: maxima autem *Cyprus* compensat quidquid huic mari deest insularum. Quemadmodum igitur Strabo post Ciliciæ explicationem, Cyprum insulam, quæ obiecta eidem est, exponit: ita nos pariter ex Cilicia in hanc insulam diuertimur, vt tamen minores aliquas sub Lycia & Pamphylia non negligamus.

II.

Scylax Caryandensis cap. de Lycia, postquam de Rhodo egerat, εἶτα Χελιδονίαι, ἀκρωτήριον καὶ νῆσοι δύο, καὶ Διονυσιὰς νῆσος. *Deinde*, inquit, *Chelidoniæ sunt, promontorium & duæ insulæ: & insula Dionysias*, siue vt Vossius legendum censet, *Dionysia.* Stephanus quoque tantum duas habet Chelidonias. εἰσὶ καὶ, inquit, Χελιδόνιαι πέτραι, ὧν πολλάκις ἐμνήσθημεν. Δύο δέ εἰσι κεκλημέναι, ἡ μὲν Κορύδελα, ἡ δὲ Μελανίππεια. *Sunt etiam Chelidoniæ petræ, quarum sæpe meminimus. Sunt autem duæ vocatæ, vna quidem Corydela, altera vero Melanippea.* nisi duas tantum nominatas dixit, reliquam vel reliquas sine nomine. Dum *petras* vocat, consentientem Ptolemæum habet,

bet, cui lib. v cap. III extremo sunt χελιδονίαι σκόπελοι, *Chelidoniæ scopuli.* Ceteri tres numerant Chelidonias. Strabo lib. XIV pag. 458 εἶθ' ἱερὰ ἄκρα καὶ αἱ Χελιδονέαι τρεῖς νῆσοι τραχεῖαι, πάρισοι τὸ μέγεθος, ὅσον πέντε σταδίους ἀλλήλων διέχουσαι· τῆς δὲ γῆς ἀφεστᾶσιν ἑξαστάδιον. *Deinde Sacrum promontorium est, & Chelidoneæ tres insulæ asperæ, magnitudine æquales, inter se quinque, a continente sex stadiis disiunctæ.* Et Plinius lib. v cap. XXXI *In Lycio mari Illyris, Telendos, Attelebussa, Cypriæ tres steriles; & Dionysia, prius Caretha dicta. Deinde contra Tauri promontorium pestiferæ nauigantibus Chelidoniæ totidem.* Quas ante nominat, quia a Cypro Rhodum progreditur, ab ortu sunt Chelidoniarum, sed minus notæ: nisi quod *Atelebusam* Ptolemæus Pamphyliæ subiecit. Ab occasu, siue inter Chelidonias & Rhodon, Strabo dicto loco habet νησία πολλά, *multas paruas insulas,* e quibus solam maximam Κισθήνην, *Cisthenen* nominauit. De Chelidoniis autem, earumque numero clare aperteque Dionysius perieg. v. 505

- - - - - - ἄντα δὲ πέζης
Αἰγυπτίης Ῥόδος ἐστὶν, Ἰηλυσίων πέδον ἀνδρῶν,
Τήνδε μετ' ἀντολίην δὲ Χελιδόνιαι γεγάασι
Τρεῖς νῆσοι, μεγάλης Παταρηΐδος ἔνδοθεν ἄκρης.

Ex aduerso autem oræ Ægyptiæ Rhodus est, Ialysiorum solum hominum. Post hanc, orientem versus, Chelidoniæ tres sunt insulæ, magnum Patareum intra promontorium. Situm propius Lucianus in Nauigio descripsit. *Aiebat,* inquit, *se tempestate magna iactatos decimo tandem die per angustias illas* ἐπὶ Χελιδονέας, *ad Chelidoneas, vbi parum abfuerit, quin omnes submergerentur. Noui autem, aliquando etiam* παραπλεύσας καὶ αὐτὸς Χελιδονέας, *præteruectus ipse Chelidoneas, quanti se eo loci attollant fluctus, & maxime flante Africo, si quando adsumserit & Austri partem aliquam secum.* μετ' ἐκεῖνο γὰρ δὴ συμβαίνει μερίζεσθαι τὸ Παμφύλιον ἀπὸ τῆς Λυκιακῆς θαλάσσης. *nam ab eo loco contingit diuidi Pamphylium mare a Lycio.* Hinc intelligimus, quare Plinius *pestiferas nauigantibus* has insulas supra dixerit. Vim & impetum tempestatis Lucianus maxime obiecto promontorio, eiusque positioni tribuit, quod Liuius lib. XXXIII cap. XLI *Chelidonium promontorium* vocat. *Cyprum,* inquit, *tendens, quum Chelidonium promontorium superasset, paullisper seditione remigum est retentus in Pamphylia circa Erymedontem amnem.* Hoc ipsum est *Sacrum* Strabonis promontorium, ἱερὰ ἄκρα, vt supra vidimus; & Plinii *promontorium Tauri,* de quo etiam in Lycia multum diximus. *Chelidonium* autem vocatur, quia e regione est insularum Chelidoniarum. Plinii insula *Dionysia,* est Scylacis *Dionysias,* siue *Dionysia,* vt forte legendum est; quam prope Chelidonias posuit.

III.

Hæc de Chelidoniis. Sunt autem inter ipsas & Rhodum plures aliæ, νησία πολλά, vt supra a Strabone vocari diximus, id est *multæ paruæ insulæ;* seu, vt Plinius ait lib. v cap. XXXI, *multæ ignobiles* in Lycio mari: e quibus notiores, *Megista,* cuius ciuitas interiit, vt Plinius notauit; quæ etiam Ptolemæus Μεγίστη, id est *Maxima* est in mari Lycio lib. v. cap. III: & contra Chimæ-

Chimæram *Dolichiste*, vt etiam Plinius positionem designauit: & Ptolemæo ibidem Δολιχίστη: qui & post Chelidonias habet in Pamphylio mari Κράμβουσαν, *Crambusam*, quæ Plinio *Cranbussa* scribitur. Strabo lib. XIV p. 461 Ciliciæ subiecit. Sic enim recenset: *Post Calycadnum est petra Pœcile, cui incisi sunt gradus, qua Seleuciam itur:* deinde Anemurium promontorium: hinc Κράμβουσα νῆσος, καὶ Κώρυκος ἄκρα, *Crambusa insula, & Corycum promontorium, supra quod* ad XX *stadia est antrum Corycium, in quo crocus nascitur.* Hunc ordinem seruauit Strabo: ad quem proxime Stephanus quoque accedit, cui est Κράμβουσα νῆσος περὶ Σελεύκειαν τῆς Ισαυρίας, *Crambusa insula circa Seleuciam Isauriæ*, quæ eadem ad Calycadnum Seleucia est. De *Atelebusa* Plinii & Ptolemæi, in Pamphylio mari sita, supra aliquid diximus. * De *Elæusa* siue *Eleusa* insula Ciliciæ, quam Archelaus rex condidit & habitauit, dictum in continente Ciliciæ, cui proxima est. Strabo enim iam dicto loco: εἶτ' ἡ Ἐλέουσα νῆσος μετὰ Κώρυκον, προσκειμένη τῇ ἠπείρῳ, ἣν συνῴκισεν Ἀρχέλαος καὶ κατεσκευάσατο βασίλειον. *Deinde post Corycum Eleusa insula est, adiacens continenti, quam Archelaus condidit, & regiam sibi fecit.* Adiacet autem Ciliciæ Asperæ, quam Archelaus tenuit; sed in limite Campestris, seu vbi Trachea desinit. Hæc igitur de minoribus insulis: sequitur maior, aut maris huius maxima

INSVLA CYPRVS.

IV.

De Cypro, ** nobilissima insula, Plinius lib. V cap. XXXI *Cilicium mare ex quinque maximis* [mediterranei insulis] *Cyprum habet, ad ortum occasumque Ciliciæ, ac Syriæ obiectam, quondam nouem regnorum sedem.* Regnorum numerum a Mela accepit, qui lib. II cap. VII *Cypros*, inquit, *recto iugo inter Ciliciam Syriasque porrigitur ingens, vt quæ aliquando nouem regna ceperit, & nunc aliquot vrbes ferat: quarum clarissimæ Salamis & Paphos, &, quo primum ex mari Venerem egressam accolæ adfirmant, Palæpaphos.* De Cypri regulis Alexandri temporibus Arrianus lib. II a pag. 34, & Diodorus lib. XIX cap. LXXIX consulantur. De nominibus Cypri antiquis, quæ plura dicuntur fuisse, ita Plinius ex aliorum relatione: *Vocatam ante Acamantida, Philonides: Cerastin, Xenagoras: & Aspeliam, & Amathusiam, & Macariam: Astynomus, Crypton, & Coliniam, prodiderunt.* *** Rationes nominum *Acamantidis*, & *Amathusiæ*, & *Macariæ* non obscuræ sunt; istud enim a promontorio, illud ab vrbe, hoc a fertilitate dictum est. Lycophron duo nomina habet, quorum alterum ipsum *Cerastis*, sed casu alio est: alterum *Aspeliam* Plinii corruptam vocem esse arguit. Sic enim vers. 447 Alexandræ:

Oi

* Videlicet §. 2.

** Ælian. V de Anim. cap. 56 Καὶ λέγουσί γε Κύπριοι εὔγεων εἰκὼν χῶρον, καὶ τὰς Αἰγυπτίων ἀρούρας τολμῶσιν ἀντικρίνειν τὰς σφετέρας. Sed hoc & multa alia de Cypri fertilitate Io. Meursius in libro de Cypro Amstelodami An. 1675 edito iam præcepit.

*** Plura cum de his, tum aliis nominibus dabit Meursius de Cypro, qui c. 2 & 3 studiose collegit.

Οἱ πέντε δὲ Σφήκειαν εἰς Κεραστίαν
Καὶ Σάτραχον βλώξαντες, *

Quinque in Spheceam Cerastiam & Satrachum venientes: id est Teucer, Acamas, Cepheus, Agapenor & Praxander in Cyprum ferentur, vt Tzetzes interpretatur. qui de nominibus ita: ἡ Κύπρος πρότερον Σφήκεια ἐκαλεῖτο, ὥς φησι Φιλοστέφανος ἐν τῷ περὶ Κύπρου, ἀπὸ τῶν ἐνοικησάντων ἐκεῖσε ἀνδρῶν, οἳ ἐκαλοῦντο Σφῆκες. ἐκαλεῖτο δὲ Κεραστία, ** ὡς μὲν Ἀνδροκλῆς ἐν τῷ περὶ Κύπρου λέγει, διὰ τὸ ἐνοικῆσαι αὐτῇ ἄνδρας οἳ εἶχον κέρατα· ὡς δὲ Ξεναγόρας ἐν τῷ περὶ Νήσων, διὰ τὸ ἔχειν πολλὰς ἐξοχὰς, ἃς κέρατα καλοῦσι. *Cyprus olim Sphecea vocabatur, vt Philostephanus in libro de Cypro tradit, ab incolis, qui Spheces dicebantur. Vocata vero etiam Cerastia, vt quidem Androcles in de Cypro dicit, quod homines incoluerint, qui cornua haberent: aut vt Xenagoras de Insulis libro, quod multas* [terræ in mare] *prominentias habeat, quas* [Græci] *κέρατα, cornua appellent.* Fabula Androclis explodenda est: Xenagoras autem quod res est iudicauit: & talis insignis protensio terræ inter Salaminem & Clides est. *** Nihilominus Ouidius, vt poetæ solent, fabulæ inhæret, aut ad illam alludit lib. x Metamorph. vers. 222

- - - gemino quondam quibus aspera cornu
Frons erat: vnde etiam nomen traxere Cerastæ.

Lycophronis autem Satrachus secundum Tzetzem est non ipsa insula, sed πόλις καὶ ποταμὸς Κύπρου, *oppidum & flumen Cypri:* vtrumque vero ignotum. Strabo lib. XIV insulæ magnitudinem ita describit, vt κύκλος, *ambitus* eius sit κατακολπίζοντι, *ei, qui omnes illius sinus permeet,* CIƆ CIƆ CIƆ CCCCXX stadiorum: longitudo autem a Clidibus ad Acamanta, id est ab ortu in occasum, terrestri itinere, sit CIƆ CCCC stadiorum. Conuenit fere cum Timosthene qui apud Plinium in circuitu habet CCCCXXVIII. M. IƆ: Isidorus autem CCCLXXV. M. qui sinuum lacinias posthabuit. Nunc ad oram per latera explicandam succedemus: deinde mediterranea.

LATVS SEPTEMTRIONALE.

V.

A septemtrionali latere incipimus, quod maxime vicinum est Ciliciæ, vnde progressi sumus. Post Acamantem, quod occidentalis vltimum est septemtrionem versus promontorium, occurrit in septemtrionali latere *Arsinoe* Ptolemæi & Strabonis, reginæ Ægyptiacæ nomen ferens, quia Cyprus Ægyptiorum fuit Macedonum, siue Ptolemæorum. Strabo lib. XIV sub finem: πρὸς ἕω μετὰ τὸν Ἀκάμαντα πλοῦς εἰς Ἀρσινόην πόλιν, καὶ τὸ τοῦ Διός.

* Nonnus Dionysiac. XIII v. 433 pag. 376
Ἐθωρήσσοντο δὲ πολλοί, οἳ λάχον
Σφηκείας ἁλίκλυστον ἄντυγα νήσου
Κύπρον ἐϋπτερύγων θεοδέγμονα νῆσον Ἐρώτων.

** Nonnus Dionysiac. XIII v. 441 p. 376
Καὶ Παφίην ὠδῖνα Κεραστάδος εἰς χθόνα Κύπρου.

*** Erat Cyprus Veneri sacra. Euripid. Bacch. v. 400. Id quod ex antiquitate etiam memorabile est. Vidit iam Meursius omnia huius insulæ commemorabilia complexus diligentissime.

Διὸς ἄλσος, *Post Acamantem, orientem versus, ad oppidum Arsinoen nauigatio est, & ad Iouis lucum.*

2. Deinde est *Callinusa* promontorium Ptolemæi.

3. Tum *Solæ* siue *Soli*, Σόλοι, oppidum. Sic Ptolemæus locauit: etiam Strabo, εἶτα Σόλοι πόλις, λιμένα ἔχουσα καὶ ποταμὸν, καὶ ἱερὸν Ἀφροδίτης καὶ Ἴσιδος, *Deinde* [post Arsinoen & Iouis lucum] *vrbs Solæ, habens portum & flumen, & templum Veneris ac Isidis.* Sic legendum Σόλοι, cum Scylace, Plutarcho, Ptolemæo, & Plinio, non vt editum est Σόλους. Plinius lib. v cap. XXXI *Salamis, Amathûs, Lapethos, Solæ.* Idem ergo nomen Solorum Cypri & Ciliciæ: non autem illa ab hac denominationem habuit, sed a Solone sapiente ac legumlatore Atheniensi. qui in Cypro exsulans apud regulum *Æpeæ*, persuasit illi, vt vrbem suam ex loco aspero & sterili transferret in subiectum καλὸν πεδίον, *amœnum & bonum campum:* quod ille fecit, & τῷ Σόλωνι τιμὴν ἀποδιδοὺς, Αἴπειαν καλουμένην τὴν πόλιν πρότερον, ἀπ' ἐκείνου Σόλους προσηγόρευσε, *in honorem Solonis, vrbem antea Æpêam dictam, Solos nominauit.* Hæc Plutarchi fide in Solone pag. 93. Æpeæ etiam meminit Stephanus.*

VI.

Vbi maxime in septemtrionem excurrit, promontorium est, Straboni dictum Κρομμύου ἄκρα, Ptolemæo Κρομμύων ἄκρα, hoc est *cepæ* vel *ceparum* promontorium. Latine etiam expressum videmus in extrema epistola Cassii ad Ciceronem, quæ lib. XII epist. XIII est, secundum P. Victorii lectionem scripta *idibus Iun. Cypro, a Crommyu acride.* Victorium Grævius & Gronouius sequuntur. Sed MSS. mire inter se dissentiunt.

VII.

In medio latere est vrbs *Lapathus*, siue *Lapethus*, siue *Lapithus*; nam tot modis scribitur. Strabo: ἐν τῷ μεταξὺ Λάπαθός τε ἐστὶ πόλις, ὕφορμον ἔχουσα, *in medio* [latere] *vrbs est Lapathus, stationem habens.* Stephanus Λάπηθος scripsit, vt Plinius *Lapêthus* Latine. Stephanus prouocat etiam ad Alexandrum Ephesium, in versu, qui, obstante metro, corrumpi non potest, ita scribentem:

Βήλου δ' αὖ Κίτιόν τε καὶ ἱμερόεσσα Λάπηθος.

Rursus autem Beli Citium, & amabilis Lapethus. Ptolemæo est Λάπιθος, *Lapithus* per iota; & Diodoro Siculo lib. XIX cap. LIX ὁ Λαπίθιος βασιλεὺς, *rex Lapithius*, etiam per iota. Nihilominus Plinii & Stephani scripturam ducimus præferendam esse, quia in Golzii Græcia Tab. XXVII nummus cum palmæ icone est, inscriptus ΛΑΠΗΘΕΩΝ. Cyprum autem etiam palmas ferre, Plinius auctor est lib. XIII cap. IV. Nec desunt indicia, Stephanum Strabonis verba sublegisse, ὕφορμον ἔχουσα καὶ νεώρια, quæ eadem apud Stephanum in Λάπηθος leguntur, nisi quod hic ἔφορμον habet, vbi ille ὕφορμον. Quod si est, coniicere licet, in Strabonis illum codice non Λάπαθος, sed Λάπηθος etiam legisse.

VIII.

Hinc Ptolemæo sunt *Lapithi* fluminis ostia, haud dubie ad ipsam vrbem

* Adde Meursii libr. citat. cap. 7 pag. 19, 20.

bem cognominem: deinde Κερωνία, *Ceronia*; Scylaci Κερύνεια, *Cerynia*. bene; quia Diodoro, loco antea dicto, regulus ὁ Κερυνίτης, *Cerynita* vel *Cerynensis* in Cypro est: qui consensus vtique veriorem scripturam confirmat, & Ptolemæi corruptionis arguit. Casaubonus putat in Strabonis libris hanc vrbem sub prauato vocabulo νεώρια latere, quod ad Lapathum ibidem tractum sit: verum quia & Stephanus illa verba cum Lapetho legit, non est quod mendum in voce illa suspicemur. Succedit apud Ptolemæum *Macaria* oppidum, quod totius insulæ antiquum nomen fuisse, supra ex Plinio demonstratum est.

IX.

Tum denique sequitur *Aphrodisium*, inter quod & Lapathum nihil apud Strabonem est, præter suspectam *Agidum*, quam alii *Nagidum* legunt, verba, καθ' ἣν ἦν Ἄγιδος, ita diuidentes, καθ' ἣν ἡ Νάγιδος. * De Aphrodisio autem Strabo ita: εἶτ' Ἀφροδίσιον, καθ' ὃ στενὴ ἡ νῆσος, *deinde Aphrodisium est, iuxta quod insula coangustatur.* Salamini est oppositum, & cum ea peninsulam illam, quæ hinc in ortum solis ad Clides vsque protenditur, tamquam in isthmo, laxiore tamen, claudit. Distat enim a Salamine Aphrodisium LXX stadiis ex Strabonis dimensione.

X.

Prope abest, in ortum versus, Ἀχαιῶν ἀκτή, *Achiuorum acta* siue litus, vt Strabo & Ptolemæus vocant, ita nominatus locus, quod Teucer, qui Salaminem condidit, hic προσωρμίσθη πρῶτον, *primum adpulerat*, a patre Telamone ex patria eiectus.

XI.

Extrema in hoc latere, boream spectante, Ptolemæo est Καρπασία, *Carpasia*, sita in ipsis angustiis peninsulæ. Strabo, Καρπασία λιμένα ἔχουσα, *Carpasia, portu prædita:* Scylax diphthongo scripsit Καρπάσεια, *Carpasea.* At Stephanus quoque simplici littera Καρπασία, *Carpasia:* & Diodorus Siculus lib. XX cap. XLVIII de Demetrio Antigoni filio: διέπλευσεν εἰς τὴν Κύπρον, καὶ τὸ μὲν πρῶτον κατεστρατοπέδευσεν ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Καρπασίας, *in Cyprum* [ex Cilicia] *nauigauit, & in Carpasiæ ora castra posuit,* - - - *deinde* εἷλε κατὰ κράτος Οὐρανίαν καὶ Καρπασίαν, *vi cepit Vraniam & Carpasiam.* Plinius scripsit *Carpasium*, neutro genere.

XII.

Vrania autem Diodori incerta & nomine & situ est. quidam enim malunt Ηρανίαν, *Erania* legere. Sed quodquod nomen fuit, haud procul a Carpasia fuit, quia in Carpasiæ ora castra Demetrius habuit, & illa vrbe ac Vrania potitus ad Salamina obsidendam progressus est.

LATVS ORIENTALE CYPRI.

XIII.

Ex Ptolemæi dispositione hic primum est Οὐρὰ βοός, ἄκρα, *Cauda bouis, promontorium:* pro quo in Palatino est codice Κλεῖδες ἄκρα, *promontorium*

* Add. Meursius l. c. cap. 13 pag. 42.

rium Clides, quamquam *Clides* aliis sunt insulæ huic extremo promontorio obiectæ. Promontorium Plinius *Dinaretum* dixit, vnde longitudinem insulæ metitur. Verba infra in *Acamante* proferemus.

XIV.

Strabo etiam ibi promontorium & montem agnoscit, cuius summitatem *Olympum* vocat. εἶτ' ἄκρα, inquit, καὶ ὄρος· ἡ δ' ἀκρώρεια καλεῖται Ὄλυμπος ἔχουσα Ἀφροδίτης Ἀκραίας ναὸν, ἄδυτον γυναιξὶ καὶ ἀόρατον. *Deinde* [post Carpasiam] *est promontorium & mons: summitas autem Olympus vocatur, in qua Veneris Acrææ fanum est, quod adiri aut conspici a femina nefas habetur.*

XV.

Præiacent (πρόκεινται) illi monti vel promontorio αἱ Κλεῖδες, *insulæ Clides*, & quidem πλησίον, *e propinquo*, vt idem Strabo adnotauit. De numero lis est. Strabo: εἰσὶ δὲ αἱ μὲν Κλεῖδες νησία δύο προκείμενα τῇ Κύπρῳ κατὰ τὰ ἑωθινὰ μέρη τῆς νήσου, *Sunt autem Clides duæ paruæ insulæ ante Cyprum sitæ ad ortiuas eius partes.* Plinius autem numerat quatuor. *In eodem*, inquit, *situ Eleusa insula est: & quatuor ante promontorium ex aduerso Syriæ, Clides.* Addidit Strabo tamen verbis antea memoratis (πρόκεινται δὲ πλησίον αἱ Κλεῖδες, *præiacent, prope promontorium, Clides*) significationem aliarum, e quibus Plinius numerum suum auxit. Continuo enim adiecit, καὶ ἄλλαι δὲ πλείους, *& aliæ plures.*

XVI.

Adiungit etiam *Carpasias insulas* ab oppido Carpasia per isthmum seu angustam ibi terram XXX stadiis distantes: quæ corrupte in Ptolemæi lib. V cap. XIV extremo leguntur Κάρπασαι νῆσοι, *Carpasæ insulæ.*

XVII.

Deinde Ptolemæi est Ἐλαία ἄκρα, *Elæum promontorium*, & tum vrbs Σαλαμὶς, *Salamis.* Strabo: καὶ μετὰ ταύτας ἡ Σαλαμὶς, *& post has* [insulas Carpasias] *est Salamis.* Pomponius Mela lib. II cap. VII *Cypros nunc aliquot vrbes habet, quarum clarissimæ Salamis & Paphos.* Plinius lib. V cap. XXXI *Oppida in ea* [Cypro] XV, *Nea Paphos, Palæpaphos, Curias, Citium, Corineum, Salamis, Amathûs, Lapethos, Solæ*, cetera. Thucydides lib. I pag. 73 πλεύσαντες ὑπὲρ Σαλαμῖνος τῆς ἐν Κύπρῳ, *super Salaminem, quæ in Cypro est, nauigauerunt.* quod addendum erat, vt distingueretur a Salamine in sinu Græcorum Saronico. A Teucro enim condita est, Telamonis filio, vt Strabo narrat: * is vero in patriæ memoriam, pulsus a parente, hanc ipsam quoque, quam in Cypro vrbem condidit, *Salaminem* adpellavit. Horatius lib. I oda VII

Nil desperandum Teucro duce & auspice Teucro:
Certus enim promisit Apollo,
Ambiguam tellure noua Salamina futuram.

(Ff) 3 Vnde

* Add. Nonnus Dionysiac. XIII vers. 461 pag. 378, Æschylus, Velleius, item Isocrates Euagor. p. 454 sqq. vbi plura de fatis vrbis, item p. 460, 468. Omnia hæc vt video Meursius occupauit cap. 20 libri citati.

Vnde Scylax in Cypro: Σαλαμὶς Ἑλληνὶς, λιμένα ἔχουσα κλειτὸν χειμερινὸν, *Salamis vrbs Græca, portum clausum habens, & commodum ad hibernandum.* Diodorus Siculus lib. XX cap. XLVIII de Demetrio poliorceta, quum cepisset Carpasiam Cypri, ἀνέζευξε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα, *mouit cum exercitu aduersus Salaminem.* Et mox: Μενέλαος διέτριβεν ἐν Σαλαμῖνι, *Menelaus* [Ptolemæi dux] *tum Salamine subsistebat.* Et cap. XLIX Δημήτριος δὲ τὴν τῶν Σαλαμινίων ὁρῶν πόλιν οὐκ εὐκαταφρόνητον οὖσαν, *Demetrius videns Salaminiorum vrbem non contemnendam esse.* Et cap. L Πτολεμαῖος κατενεχθεὶς τῆς Κύπρου πρὸς τὴν Πάφον, --- κατέπλευσεν εἰς Κίτιον, τῆς Σαλαμῖνος ἀπέχον σταδίους διακοσίους, *Ptolemæus ad Cyprum delatus circa Paphon, inde nauigauit Citium, quod ducentis stadiis a Salamine distat.* Et Polyænus lib. IV cap. VII strateg. VII Δημήτριος ἐπολιόρκει Σαλαμῖνα τὴν ἐν Κύπρῳ, *Demetrius oppugnabat Salaminem in Cypro.* Idem lib. V cap. XX Μενεκράτης Σαλαμῖνα τὴν ἐν Κύπρῳ βουλόμενος ἑλεῖν, *Menecrates volens Salaminem in Cypro capere.* Hæc de veteri Salamine: nomen *Constantiæ* ad aliud æuum, aliamque geographiæ partem reseruatur.

XVIII.

Ptolemæus addidit huic lateri *Pedæi* fluminis ostia post Salaminem: & tandem Ἀμμόχωστον promontorium, id est arenæ aggerem, pro quo in Palatino legitur Πηδάλιον ἄκρον, & in margine Ἀμμόχωστος. Dubites vero Ammochostum esse Pedalium, quia Strabo Pedalium promontorium in austrino latere posuit, interiectis inter illud & Salaminem oppidis, alia *Arsinoe*, & *Leucolla*, alio portu. Sit ergo *Ammochostum* promontorium: Pedalium, si verum nomen, latere sequenti interpretabimur.

LATVS CYPRI AVSTRALE.

XIX.

Si ab ortu, vbi desiimus, in occasum solis progredimur, ex Ptolemæi dispositione primi occurrunt Θρόνοι, πόλις καὶ ἄκρα, *Throni, oppidum & promontorium:* deinde Δᾶδες ἄκρα, *Dades,* promontorium aliud: & tandem *Citium*, vrbs notissima. Strabo autem hunc ordinem seruat a Salamine occasum versus: εἶτ' Ἀρσινόη πόλις καὶ λιμήν. εἶτ' ἄλλος λιμὴν Λεύκολλα. *deinde* [post Salaminem] *est Arsinoe, oppidum & portus: dein alius portus Leucolla.* Meminit *Thronorum* etiam Strabo, sed oppidum an promontorium sit, non expressit; tantummodo dixit, Curiadem promontorium abesse ἀπὸ Θρόνων, *a Thronis*, septingentis stadiis. Mansit forsan promontorii nomen: oppidum autem Throni in reginæ honorem videtur *Arsinoe* vocatum; quæ alia Arsinoe ab illa est, quam supra in septemtrionali plaga iuxta Solos exposuimus.

XX.

Tum demum Strabonis Πηδάλιον ἄκρα, *promontorium Pedalium* sequitur, supra quod λόφος τραχὺς, ὑψηλὸς, τραπεζοειδὴς *collis asper, altus, mensæ forma* sit, Veneri sacer, a Clidibus IↃCLXXX distans stadiis. Meursius censet

censet Ἰδάλιον, *Idalium* legendum, * qui sane Veneri sacer locus in Cypro fuit: *Pedalium* autem, quasi falsatum, ignotum omnibus. Facile adsentimur, quia poetis celebratum est *Idalium:* quod, nisi Pedalium est, locum adsignare non possumus. Lucanus lib. VIII vers. 716

- - - ab Idalio Cinyrææ litore Cypri.

Et Virgilius Æneid. I vers. 681

Aut super Idalium sacrata sede recondam:

& mox versu 692

- - - fotum gremio dea tollit in altos
Idaliæ lucos.

Ad priorem locum Seruius: *Idalium Cypri nemus est, in quo oppidum breue; vt paullo post, Idaliæ lucos.* Sane & Plinius, ac Theocriti scholiastes in Cypro oppidum huius nominis agnoscit, ad Idyll. XV vers. 100

Δέσποιν' ἁ Γολγόν τε καὶ Ἰδάλιον ἐφίλασας,
Domina, quæ & Golgum & Idalium dilexisti;

breuiter commentatus est: Γολγὸς πόλις Κύπρου. - - - Ἰδάλιον δὲ, πόλις καὶ αὐτὴ Κύπρου, *Golgus oppidum Cypri: & Idalium est oppidum Cypri.* Etiam Stephanus, Ἰδάλιον πόλις Κύπρου, *Idalium, oppidum Cypri.* Sæpius tamen mons & nemus a veteribus dicitur. Catullus Pelei & Thetidis nupt. vers. 96, quasi Theocritum expressisset, ad Venerem:

Quæque regis Colchos, quæque Idalium frondosum.

Et Propertius lib. II elegia XIII

- - - - - percussit Adonem
Venantem Idalio vertice durus aper.

XXI.

Hinc ad Κίτιον, *Citium* progreditur Strabo tractu sinuoso & aspero: & Ptolemæus quoque post promontorium suum, quod *Dades* dixit: sine alius loci interiectione, *Citium* oppidum posuit. Nobile Zenonis ortu, Stoicorum principis, vt Strabo adnotauit: & Diogenes Laërtius principio Vitæ: Ζήνων Κιττιεὺς, ἀπὸ Κύπρου πολίσματος Ἑλληνικοῦ, *Zeno Cittiensis, ex Cypri ciuitate Græca.* nam scribunt quidam etiam geminata littera; plures autem simplici. Hic mortuus est Cimon Atheniensis. Nepos in Vita: *Cyprum cum ducentis nauibus imperator missus, quum eius maiorem partem insulæ deuicisset, in morbum implicitus, in oppido Citio est mortuus.* Plutarchus quidem Vita extrema, ἀπέθανε δὲ πολιορκῶν Κίτιον, *mortuus est in obsidione Citii:* & forte sic Thucydidem intellexit lib. I pag. 73 Κίμωνος ἀποθανόντος ἀπεχώρησαν ἀπὸ Κιτίου, *Cimone mortuo recesserunt a Citio:* Diodorus autem clare lib. XII cap. III dixit, Cimonem expugnasse Citium, Κίτιον μὲν καὶ Μαλὸν ἐξεπολιόρκησε, *Citium quidem & Malum* [Cimon] *expugnauerat.* Plinius de oppidis Cypri: *Nea Paphos, Palæpaphos, Curias, Citium,* reliqua. Aberat a Salamine ducentis stadiis, vt ante paullo in illa vrbe Diodori verbis ostendimus. **

XXII.

* Libro de Cypro c. 12 & c. 28.
** Est Citii nomen ex hebraico כתים. Vide Meursium copiose hæc probantem c. 10 p. 30 seqq.

XXII.

In hoc tractu etiam Μαλὸν, *Malum* fuit, quod oppidum vna cum Citio Athenienses Cimone duce, vt modo ex Diodori lib. XII cap. III vidimus, expugnauerunt. Hanc vrbem Ptolemæus Lagi euertit, & ciues Paphum deduxit. Idem Diodorus lib. XIX cap. LXXIX *Praxippum Lapithii regem territorii, & Ceryniæ dynastam, animi alieni suspectos, comprehendit:* καὶ Στασίοικον, τὸν τοῦ Μαλιέως· καὶ τὴν μὲν πόλιν κατέσκαψε, τοὺς δὲ οἰκοῦντας μετήγαγεν εἰς Πάφον, *etiam Stasiœcum territorii Maliensis; vrbem vero euertit, ac incolas Paphon deduxit.* Sed verum eius locum designare non possumus: post Citium autem memorauimus, quia Diodorus cum Citio coniunxit, Κίτιον καὶ Μαλὸν, *Citium & Malum* [Cimon] *expugnauit*, lib. XII cap. III.

XXIII.

Ptolemæus inter Citium & Amathunta posuit Τετίου, *Tetii* amnis ostia. Plinius cum Citio *Corineum* coniunxit, & si ordinem positionis seruauit, vt putat Harduinus; inter Citium & Salamina fuit. Sic enim illa oppida persecutus est: *Curias, Citium, Corineum, Salamis, Amethus, Lapethos;* cetera. At quia in Amethunte & Lapetho declinat a vero ordine, neque in Corineo fidem illi tuto habere possumus. An vero hæc Κόρη, *Core* sit in Notitia Hieroclis memorata, aliis iudicandum relinquimus.

XXIV.

Amathûs tam apud Strabonem quam Ptolemæum, post Citium in occasum versus sequitur. Scylax: Αμαθοῦς, αὐτόχθονές εἰσιν, *Amathûs, cuius incolæ sunt indigenæ.* Tacitus lib. III annal. cap. LXII a conditore nomen habere Cypriorum relatu memorat. *Cyprii,* inquit, *tribus delubris, quorum vetustissimum Paphiæ Veneri auctor Aerias, post filius eius Amathus Veneri Amathusiæ, & Ioui Salaminio Teucer, Telamonis patris ira profugus, posuissent.* Veneri ergo vrbs sacra fuit, vt aliæ plures Cypri. Virgilius ita illa Ioui loquentem inducit Aen. X verſ. 51

Est Amathûs, est celsa mihi Paphos, atque Cythera,
Idaliæque domus.

Aerifodinis diuitem fuisse, Ouidius testatur Metamorph. X verſ. 220 *fecundam Amathunta metalli* vocans: & verſ. 530

- - - *non alio repetit Paphon æquore cinctam*
Piscosamque Cnidon, grauidamque Amathunta metalli:
Abstinet & cælo: cælo præfertur Adonis.

Et Pausanias Bœot. cap. vlt. ἔστι δὲ Ἀμαθοῦς ἐν Κύπρῳ πόλις. Ἀδώνιδος ἐν αὐτῇ καὶ Ἀφροδίτης ἱερόν ἐστιν ἀρχαῖον. *Est in Cypro vrbs Amathûs: in ea Adonidis & Veneris fanum vetustissimum.* Inde est quod verbis iam prolatis Venerem *Amathusiam* apud Tacitum cognominari intelleximus. *

XXV.

Ab Amathunte proximum Straboni & Ptolemæo est Κουριὰς, *Curias* promontorium: & deinde Κούριον πόλις, *Curium oppidum*, inter quod & promon-

* Add. Meurſ. c. 8 pag. 21 seqq.

promontorium Ptolemæus habet *Lyci* amnis oſtia. Oppidum Plinius *Curiadem* vocat communi nomine cum promontorio. *Nea Paphos,* inquit, *Palæphaphos*, *Curias*, *Citium*, cetera. Stephanus tamen, vt Strabo & Ptolemæus: κούριον πόλις Κύπρου, *Curium oppidum Cypri.* Et Ariſtoteles Mirabil. ſub finem, ἐν Κουρίῳ τῆς Κύπρου, *in Cypri vrbe Curio.* Fuit, quod Strabo addit, Ἀργείων κτίσμα, *Argiuorum opus*, ſeu ab Argiuis conditum. Ptolemæus deinde promontorium habet, cui Φρούριον, *Phrurium*, id eſt caſtellum & munimentum, nomen eſt, in quo finit latus meridianum. At Strabo & Curium occidentali lateri adſcripſit: ἀρχὴ τοῦ δυτικοῦ περίπλου τὸ Κούριον, *initium occiduæ circumnauigationis eſt Curium.* Malim vero auſtrinæ plagæ cum Ptolemæo relinquere, quia figuræ, quam huius inſulæ recentes pictores nobis adferunt, eſt omnino accommodatius.

LATVS CYPRI OCCIDENTALE.

XXVI.

A Curio ſunt *Treta* & *Booſura* Strabonis, obſcura nomina: Ptolemæi autem *Drepanum* promontorium. Deinde vtrique eſt Πάφος παλαιά, *Paphus vetus*, * decem ſtadiis a mari reducta, ſtationem tamen (ὕφορμον) nauium habens, & antiquiſſimum fanum τῆς Παφίας Ἀφροδίτης, *Paphiæ Veneris.* ** Ad hanc Venus, e ſpuma maris nata, vt fingebatur, dicitur primum concha adpuliſſe. Pomponius lib. II cap. VII *Cypri vrbes clariſſimæ Salamis & Paphos, & quo primum ex mari Venerem egreſſam accolæ adfirmant, Palæpaphos.* *** Ad hanc quoque ſolemnes pompæ a Noua Papho per viam LX ſtadiorum, vt Strabo notauit, ducebantur. nam tanta diſtantia erat Paphi Veteris a Noua.

2. Inter has ab vtroque geographo *Zephyrium* promontorium locatur: & aliud quod *Arſinoen* Strabo vocat.

3. Idem *Nouam Paphon* ab Agapenore dicit conditam, portu inſtructam & templa habentem εὖ κατεσκευασμένα, *affabre facta & ornata.* Plinius ſæpe dicto loco: *Oppida in ea* [Cypro] XV; *Nea Paphos, Palæpaphos, Curias, Citium*, cetera. Vtraque Veneri dedicata, nec diſtinguunt poetæ. Virgilius lib. X verſ. 86.

Eſt Paphos, Idaliumque tibi, ſunt alta Cythera.

Et Horatius lib. I oda XXX

O Venus, regina Cnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron.

Et lib. III oda XXVIII, - - - - - *Paphon*
Iunctis viſit oloribus:

4. Sine cognomine aut diſcriminis nota ſi ponitur, plerumque *Paphos Nova* intelligitur, quemadmodum Strabo etiam, quando παλαιὰν Πάφον

* Hæc eſt fortaſſe illa quam Cinyras extruxit. Apollodor. III c. 13 §. 3. Vidit hoc quoque Meurſius & multa alia de Papho c. 14 pag. 42-44, & de fano Veneris c. 15.

** Πάφον θ', ἂν ἑκάτομοι βαρβάρου ποταμοῦ ῥοαὶ καρπίζουσιν ἄνομβροι. Euripid. Bacch. 404-406. Ergo flumen etiam habuit. Etiam hoc iam a Meurſio præreptum video.

*** Vid. etiam Nonnus Dionyſiac. XIII v. 456 pag. 378.

φον descripserat, subiicit, εἶθ' ἡ Πάφος, κλίσμα Ἀγαπήνορος, *deinde Paphos, opus Agapenoris.* Et in vulgatis Plinii libris, *Paphos, Palæpaphos,* cetera: Harduinus autem ex MSS. nonnullis *Nea* adiecit, quemadmodum Ptolemæus habet Πάφος νέα, & Πάφος παλαιά. Noua illa est ipsa etiam *Paphus,* quam Paulus apostolus adiit, Simonem magum ibi conuicit, proconsulem Sergium euangelio illuminauit. Act. apost. XIII, 6 Διελθόντες τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου, *insulam* [Cypron] *vsque Paphum peragrantes:* & commate 13 ἀναχθέντες ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ τὸν Παῦλον, ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας, *qui cum Paulo erant, a Papho profecti venerunt Pergam Pamphyliæ.*

5. Hanc terræ motu concussam Augustus instaurauit, & *Augustam* vocari voluit. Dio Cassius lib. LIV pag. 537 Παφίοις σεισμῷ πονήσασι καὶ χρήματα ἐχαρίσατο, καὶ τὴν πόλιν Αὐγοῦσταν καλεῖν κατὰ δόγμα ἐπέτρεψε, *Paphiis terræ motu adflictis largitus est, iussitque vrbem Augustam nominari.* nam Πάφιοι *Paphii,* gentile incolarum nomen, quod etiam Stephanus adnotauit. Et nummi Golziani cum Veneris & Cupidinis effigie ΠΑΦΙΩΝ inscripti supersunt. An vero *Augustæ* nomen vrbi hæserit, incertum prorsus, nec eius adpellationis exempla aut documenta alia habemus. Ab vrbe, tamquam propria sede Venus Παφία, *Paphia* cognominatur, vt supra ex Strabonis XIV extremo; & Taciti annali III cap. LXII, vbi *delubrum Veneris Paphiæ* ostendebatur, comprobatum est. Sic & Virgilius Georg. II vers. 64 *Paphiæ myrtus,* id est Veneris.

XXVII.

Tandem est *Acamas* promontorium, extremum in hoc periplo, post quod septemtrionale latus, a quo cœpimus oram explicare, incipit. Strabo XIV extr. εἶθ' ὁ Ἀκάμας ἐστὶ μετὰ Πάφον· εἶτα πρὸς ἕω μετὰ τὸν Ἀκάμαντα πλοῦς εἰς Ἀρσινόην πόλιν, *deinde est Acamas post Paphum: post Acamantem, orientem versus, Arsinoe oppidum.* Ab Arsinoe autem cœpimus per septemtrionalem oram in orientem progredi. Ptolemæus, Ἀκάμας ἄκρα, *Acamas promontorium.* Plinius de Cypro: *Longitudinem inter duo promontoria, Dinaretum & Acamanta, quod est ad occasum, Artemidorus* CLXII. IↃ prodidit. Et Agathemerus lib. I cap. IV Ἀπὸ Μυριάνδρου ἐπὶ Κλεῖδας Κύπρου, στάδια αὐ. ἐπὶ Ἀκάμαντα ἀκρωτήριον στάδια γτ', *A Myriandro ad Clidas Cypri, stadia* CIↃ CCCC: *inde ad promontorium Acamanta, stadia* CIↃ CIↃ CIↃ CCC. Lucianus in Nauigio pag. 859 iter ex Aegypto in Asiam commemorans, dicit ἑβδομαίους ἰδεῖν τὸν Ἀκαμάντα, *septimo die vidisse Acamantem* promontorium.

MEDITERRANEA CYPRI.

XXVIII.

Ptolemæus tantum tria oppida in mediterraneis nominauit. Primum est Χύτρος, *Chytrus,* Plinio pluraliter *Chytri:* iuxta illius numeros supra Citium fuit positum.

XXIX.

Alterum est Τριμηθοῦς, *Trimethûs,* non longe inde situm. Stephano Τρεμιθοῦς, κώμη Κύπρου, *Tremithûs vicus Cypri.* In Notitia Hieroclis in Cypro

pro est Τριμηθνούντων, primo casu, quod forte Τριμηθοῦντον, *Trimethuntum* legendum est, sicut ex *Hydrûs* fit Latine *Hydruntum:* ex *Sipûs, Sipuntum.* Cedrenus quidem eadem forma vsus est, sed patrio casu, Spyridonem in Niceno concilio vocans ἐπίσκοπον Τριμιθούντων, *episcopum Trimithuntorum.* Sic & Basil. ed. p. 236 & Paris. p. 287 legitur.

XXX.

Tertia vrbs Ptolemæi est Ταμασσὸς, *Tamassus*, quam intus supra Curium posuit. Eodem modo scripsit Strabo, Hierocles, Ταμασσὸς, *Tamassus.* Stephanus autem, Ταμάσεος πόλις Κύπρου, *Tamaseus oppidum Cypri:* etiam Plinio *Tamaseus* est: quæ forma non est reiicienda, quia etiam in Golzianis nummis est ΤΑΜΑΣΙΤΩΝ, *Tamasitarum.* Et Ouidius Metamorph. lib. x vers. 643

Est ager, indigenæ Tamaseum nomine dicunt,
Telluris Cypriæ pars optima.

Tamaseum, id est Ταμασεῖον. Quidam huc referunt Homeri verba Odyss. A. vers. 184 - - - πλέων

Ες Τεμέσην μετὰ χαλκὸν, - - -

nauigans in Temesam propter æs: vbi Dydymus quoque, Τεμέση πόλις Κύπρȣ, *Temesa vrbs Cypri.* Sed Stephanus addit, ἀπιθάνως, *non probabile esse.* Sane Strabo quoque lib. VI pag. 176 de hoc ita disputat in Italia, Bruttiorum exponens Temesam siue Temsam: Ταύτης τῆς Τεμέσης φασὶ μεμνῆσθαι τὸν ποιητὴν, ȣ̓ τῆς ἐν Κύπρῳ Ταμασοῦ, (λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως) τῷ

Ες Τεμέσην μετὰ χαλκὸν - - -

καὶ δείκνυται χαλκουργεῖα πλησίον, ἃ νῦν ἐκλέλειπται. *Huius Temesæ* [Italicæ] *aiunt Homerum mentionem fecisse, non Tamasi quæ Cypri est (vtroque enim modo scribitur) quum dixit, - - - proficiscor Temesam propter æs: & sane in vicinia ostenduntur officinæ æerariæ, quarum hodie defecit vsus.* Eadem ratio est in verbis Statii lib. I Achill. vers. 413

Aera domant Temesæ. - - - -

Sed quamvis nullum aut tenue a poetis sit præsidium: tamen Cypri Tamasus siue Tamassus æris prouentu abundauit. Strabo lib. XIV extremo: μέταλλά τε χαλκοῦ ἐστιν ἄφθονα τὰ ἐν Ταμασσῷ, ἐν οἷς τὸ χαλκανθὲς γίνεται, καὶ ὁ ἰὸς τȣ̃ χαλκοῦ, *metalla copiosa apud Tamassum sunt, in quibus & flos æris nascitur & ærugo.* Et Stephanus: Ταμάσεος πόλις Κύπρȣ, διάφορον ἔχουσα χαλκὸν ἐν μεσογείᾳ. *Tamaseus vrbs Cypri, æs habens præstantissimum in mediterranea.* Hoc illud est, quod Plinius lib. XXXIII cap. V & Hieronymus Vita Hilarionis *æs Cyprium* dixerunt; vulgus *cuprum.* Hæc de tribus Ptolemæi.

XXXI.

Supra Solos Strabo aliud oppidum locauit, *Limeniæ* nomine, ὑπέρκειται, inquit, ἐν μεσογαίᾳ Λιμενία πόλις, *supra* [Solos] *sita est vrbs Limenia in mediterraneis.*

XXXII.

Addimus incerti situs quædam, de quibus non constat, in ora fuerint, an in mediterranea insulæ parte. Plinius tria oppida, quæ interierint,

rint, commemorat. *Fuere & ibi Cinyria, Marium, Idalium.* De *Idalio* supra diximus, & periisse facile concedimus.

2. *Cinyria* etiam a Nonno lib. XIII vers. 451 memoratur, scribiturque κινύρεια. *Cinyrea*, siue *Cinyreia* diphthongo, & fertur nomen a Cinyra, prisco rege habere: sed situ plane incognito.

3. *Marium* Plinii etiam a Diodoro lib. XIX cap. LIX laudatum est, quod regulum habuerit suum, ab aliarum vrbium regulis distinctum. *οἱ κράτιστοι,* inquit, *βασιλεῖς πρὸς Πτολεμαῖον πεποίηνται συμμαχίαν· ὁ δὲ Κιτιεὺς, καὶ Λαπίθιος, ἔτι δὲ Μάριος καὶ Κερυνίτης τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν συντέθειται. Cypri reges potentiores cum Ptolemæo societatem contraxerunt: Citiensis autem & Lapithius, præterea & Marius, & Cerynites ad ipsius amicitiam se contulere.* Scylax in Cypro: Μάριον Ἑλληνὶς, *Marium* [vrbs] *Græcæ originis.* Stephanus Byzantius ait, nomen hoc postmodum cum *Arsinoes* nomine fuisse permutatum: Μάριον πόλις Κύπρου, ἡ μετονομασθεῖσα Ἀρσινόη, *Marium vrbs Cypri, quæ postea vocata est Arsinoe.* Strabo geminam Arsinoen in Cypro habet, vnam inter Acamantem & Solos in septemtrione: alteram in meridie inter Salaminem & Citium; vtramque maritimam: Ptolemæus autem tantum vnam, quæ Acamantem inter & Solos est. Et quia Plinius dicit Marium *fuisse*, id est intercidisse, verosimile est de altera, quam silet Ptolemæus, illam nominis mutationem intelligendam esse. Harduinus autem ad Plinium Notis, aliam ab his & mediterraneam Arsinoen interpretatur. *Ex ipsius,* inquit, [Marii] *ruinis, creuisse mediterraneam Arsinoen, ex Stephano colligimus.* Sed vnde probetur mediterranea positio, fatemur nos ignorare. neque enim Stephanus de illa quidquam tradit in Μάριον, neque in Ἀρσινόη, præter illam transnominationem.

XXXIII.

Et *Golgi*, vrbs Cypri, Veneri sacrata, ideoque nominata a pluribus. Pausanias Arcad. cap. V dicit, antequam Agapenor Paphum coloniam deduceret, & in ea Veneri templum conderet, ἡ θεὸς παρὰ Κυπρίων τιμὰς εἶχεν ἐν Γόλγοις καλουμένῳ χωρίῳ, *deam Cyprios Golgis, paruo oppido, coluisse.* Sed Paphos Vetus habuit templum vetustissimum. an ergo eadem *Golgi?* distinxit Plinius: quamquam qui Paphon geminam recensent, Strabo & Ptolemæus, Golgos prætermittunt: & qui Golgos referunt, vt Stephanus & poetæ, vnam tantum Paphon memorant. Sed fuerint distincta oppida, quia vix certum in tanta haberi potest obscuritatis antiquitate, perinde vt in eo, quod Stephanus refert, Paphon olim *Erythran* fuisse nominatam. Idem Stephanus, Sicyoniorum coloniam fuisse prodidit, Γολγοὶ πόλις Κύπρου, ἀπὸ Γόλγου τοῦ ἡγησαμένου τῆς Σικυωνίων ἀποικίας, *Golgi vrbs Cypri, a Golgo duce coloniæ Sicyoniorum nominata.* Veneris in ea cultum plures tradiderunt. Catullus carm. XXXVII de Venere:

Quæque Anconam Cnidumque arundinosam
Colis, quæque Amathunta, quæque Golgos.

Et carmine LXV, siue Epithalamio Pelei, vers. 96

Quæque regis Colchos, quæque Idalium frondosum.

Et

Et Lycophron in Alexandra verſ. 588

- - - γαῖαν ἵξονται θεᾶς
Γόλγων ἀνάσσης. - - -

in terram venient deæ [Veneris,] *Golgorum reginæ.* Et ſingulari numero *Golgus* ac *Golgum.* Theocritus Idyllio xv verſ. 100 ad eamdem Venerem:

Δέσποιν᾽, ἃ Γολγόν τε καὶ Ἰδάλιον ἐφίλασας,
Domina quæ & Golgum & Idalium dilexiſti.

Vbi ſcholiaſtes: Γολγὸς πόλις Κύπρȣ, *Golgus oppidum Cypri.* Et Stephanus: λέγεται καὶ Γολγὸν ȣ̓δετέρως· ἀφ᾽ ȣ̃ Γολγία ἡ Ἀφροδίτη, *Dicitur etiam* [præter pluralem formam, quam expoſuerat] *Golgum neutro genere: vnde Venus Golgia cognominatur.*

XXXIV.

Minus etiam cognita eſt *Satrachus.* Lycophron v. 448 memorauit verbis ſupra datis, quum de nominibus inſulæ ageremus. Interpres Tzetzes expoſuit, πόλις καὶ ποταμὸς Κύπρȣ, *oppidum & flumen Cypri:* ſed qua parte, quo loco, prorſus eſt incertum.

XXXV.

Nec certiora Plinii *Epidarum,* Stephani *Creſium, Eryſthea, Lacedæmonia, Tegeſſus, Meſine,* & *Hyle,* vnde Apollo *Hylates,* Ὑλάτης, cognominatus, ibidemque cultus eſt; etiam in *Eryſthea* & *Tembro,* & *Ledrum* quod etiam *Leuteon* dictum fuit. Sozomenus lib. 1 cap. xi λέγεται εἰς ταυτὸ συνελθεῖν τȣ̀ς ἐπισκόπȣς τῆς Κύπρȣ· εἶναι δὲ σὺν αὐτοῖς Σπυρίδωνα τȣ̃τον, καὶ Τριφύλλιον τὸν Λεδρῶν ἐπίσκοπον, *Aiunt epiſcopos Cypri aliquando congregatos fuiſſe, inter quos erat Spyridon hic, & Triphyllius Ledrorum epiſcopus.* Et Hieronymus Catalogo ſcript. eccleſ. *Triphyllius, Cypri Ledrenſis, ſiue* Λευτεῶνος *epiſcopus, eloquentisſimus ſuæ ætatis.*

XXXVI.

Talis obſcura vrbs eſt etiam Nonni Κρεμάσεια, *Cremaſea,* lib. xiii verſ. 455, quæ forte clara olim, nobis autem plane incognita, nec quidquam de ſitu definiri poteſt.

XXXVII.

Hæc de Cypro ſatis ſint. Finem facerem, niſi celebria quædam vrbium nomina me retinerent, quæ ab Io. Meurſio ſunt etiam in Cypro poſita, ſed quod pace induſtriæ eius & famæ dixerim, falſo ſunt Cypro inſulæ contributa. Sunt autem *Berytus, Cnidus, Cythera.* Impoſuere viro doctisſimo Græculi quidam grammatici, qui maiori ſæpe licentia, quam ἀκριβείᾳ ſcripſerunt. Prima illarum vrbium eſt *Berytus,* quam ille lib. i cap. ix in Cypri vrbibus numerat, & quidem auctoritate Strabonis. Sed humanum quid paſſus eſt vir doctisſimus, quia Strabo lib. xiv pag. 469 in Cypri expoſitione *Beryti* quidem mentionem fecit, verum tamquam vrbis Syriacæ, non Cypriæ. Poſtquam enim de Citio, Zenonis patria, egerat, hæc adiecit: ἐντεῦθεν εἰς Βηρυτὸν ςάδιοι χίλιοι πεντακόσιοι, *inde* [a Citio] *ſunt Berytum ſtadia* ciↄ iↄ: quæ millia paſſuum clxxxvii cum dimidio conficiunt. Quis non videt ex diſtantiæ longinquitate Berytum extra Cy-

prum cadere? Mentionem fecit inter Citium & Amathunta, inter quas vrbes debuisset Berytus Cypria, si quæ esset, sita fuisse: sed ipsæ hæ vrbes, quæ continerent inter se Berytum, vix xx, aut si large metiaris, xxv millibus passuum dissidebant.

XXXVIII.

Altera est *Cnidus*, quam cap. x addidit Cypro, auctoritate Ioannis Tzetzæ, Chiliad. I cap. I, de Ctesiæ historici patria scribentis:

> Ο δὲ Κτησίας ἰατρὸς, υἱὸς τȣ̃ Κτησιόχȣ,
> Εξωρμημένος πόλεως ἐκ Κνίδȣ τῆς Κυπρίας,
> *Ctesias autem medicus, filius Ctesiochi,*
> *Ortus ex vrbe Cnido Cypria.*

Hic Cypriam vrbem Cnidum dixit, quod poetas vidit Veneri dicare, vt Horatius III oda XXVIII; cui plures in Cypro consecratæ sunt: quasi vero Cnidus in Cariæ chersoneso non pari religione, vt Cyprus, hanc deam coluerit. Pausanias Attic. cap. I Κόνων ᾠκοδόμησεν Αφροδίτης ἱερὸν, τριήρεις Λακεδαιμονίων κατεργασάμενος περὶ Κνίδον τὴν ἐν Καρικῇ χεῤῥονήσῳ. Κνίδιοι γὰρ τιμῶσιν Αφροδίτην μάλιστα, καὶ σφίσιν ἐστὶν ἱερὰ τῆς θεȣ̃, *Conon ædificauit Veneris templum, Lacedæmoniorum triremibus ad Cnidum in Cariæ peninsula profligatis. Cnidii enim Venerem in primis colunt, cuius templa apud eos sunt.* De Venere Cnidia etiam Plinius consulatur lib. XXXVI cap. V nec vero ille, nec ceteri geographi, aut historici, Cnidum aliam noverunt, quam nobilem illam vrbem Cariæ. Quod ad patriam attinet Ctesiæ, maior nobis Strabonis est auctoritas quam Tzetzæ. Ille vero lib. XIV pag. 451, vbi de Cnido Cariæ agit, ἐντεῦθεν, inquit, καὶ Κτησίας ὁ ἰατρεύσας μὲν Αρταξέρξην, συγγράψας δὲ τὰ Ασσυριακὰ καὶ τὰ Περσικά. *Inde* [Cnido Cariæ] *ortus est etiam Ctesias, Artaxerxis medicus, qui Assyriaca scripsit & Persica.*

XXXIX.

Tertia sunt *Cythera*, de quibus Meursius lib. I cap. XI *Cythera intra Cypri vrbes memorantur a Virgilio.* Exempla addit ex Æneid. I v. 680

> - - - - *super alta Cythera,*
> *Aut super Idalium sacrata sede recondam.*

Et Æneidos x versu 51

> *Est Amathus, est celsa mihi Paphos, atque Cythera*
> *Idaliæque domus.*

An vero se Virgilius obstrinxerat, tantum Cypri loca, non alia, his versibus enarrare? Veneri grata loca in animo erant, siue in Cypro essent, siue alibi terrarum. *Cythera* autem, insula cum oppido eiusdem nominis, Veneris cultu in primis clara erat, sita ad Laconicam, supra Malean promontorium. Nam, quod Pausanias Lacon. cap. XXIII refert, ibi fuit ἱερὸν τῆς Οὐρανίας ἁγιώτατον, καὶ ἱερῶν ὁπόσα Αφροδίτης παρ' Ἕλλησιν ἐστιν ἀρχαιότατον, *fanum Veneris Vraniæ, eorum omnium, quæ apud Græcos Veneri dicata sunt, maxime priscum & sacrosanctum.* At Hesiodi scholiastes ad Theogon. vers. 192 Κύθηρα ἐστὶ πόλις Κύπρȣ, *Cythera sunt vrbs Cypri.* Falso. nam ipse

ipse Hesiodus hoc loco, quem Græculus interpretatur, Cythera ab Cypro distinxit. De spuma, ἀφρῷ, ex qua Venus procreata, ait,

- - - - - - - τῷ δ' ἐνὶ κούρη
Ἐθρέφθη. πρῶτον δὲ Κυθήροισι ζαθέοισιν
Ἔπλετο· ἔνθεν ἔπειτα περίῤῥυτον ἵκετο Κύπρον,

in qua puella innutrita est. primum vero ad Cythera diuina vehebatur: inde tum circumfluam peruenit ad Cyprum. Vides Hesiodo non alia Cythera curæ esse, quam quæ sunt inter Laconicam & Cretam: interpres autem a mente eius, quam interpretatus est, aberrauit.

CAPVT VIII
DE
ORA PONTICA,
AC PRIMVM DE
BITHYNIA ET PAPHLAGONIA.

I.

IN septemtrionem nunc peninsulæ magnæ Asiaticæ adscendimus, & quæ sub Ponto Euxino * iacent, ad exponendum contemplamur. Ab occasu prima est *Bithynia*, cuius limites vndique certi sunt, præter plagam ab ortu solis, vbi aliter atque aliter pro temporum diuersitate finita fuit. Nos Bithyniam propriam ad Hypium vsque flumen ducemus: cui vero Mariandenorum Cauconumque regiones adiiciemus vsque ad Parthenium amnem: a quo ad Halyn *Paphlagonia* est propria: cetera, in Colchos vsque, *Pontus*, regio puta seu regnum, vocantur; & *Cappadocia Pontica*, quod Cappadoces olim ad Pontum vsque habitauerant, quorum partem Mithridates Persa sibi subiecit, & nouum regnum ibi, *Pontum* videlicet, constituit. Quod ergo Ponti incolæ origine ac genere Cappadoces erant, de vniuersa Cappadocia, hoc est, etiam de *Cappadocia Magna* simul agemus, atque finiemus quæ in peninsula Asiæ erant, siue in vniuersa citeriore Asia, mediterraneo mari & Euxino Ponto comprehensa.

SECTIO I.
BITHYNIA.

II.

Bithynia olim *Bebrycia* vocabatur, quod *Bebryces* antiqui eius essent incolæ. Regebatur Argonautico æuo ab Amyco Neptuni filio, a Polluce singulari certamine interfecto. Seruius ad Æneid. v vers. 373 *Amycus fuit Neptuni filius & nymphæ Melies: qui a Polluce victus est pyctali certamine. Bebrycia autem ipsa est Bithynia.* Et Hyginus fab. XVII *Amycus, Neptuni & Melyes filius, Bebryciæ rex.* Et Valerius Flaccus lib. IV vers. 99

Proxi-

* Habet meatus subterraneos, per quos aqua egeratur. Vid. Aristot. Meteorol. I c. 13.

Proxima Bebrycii panduntur limina regni:
Pingue solum, & duris regio non inuida tauris:
Rex Amycus.

Pulsi post Bebryces sunt a Thracibus, * Bithynis atque Thynis, vt Strabo lib. XII pag. 373 notauit, & nomen inde etiam confirmat, quia *Thynias* sit litus ad Apolloniam & Salmydessum. Ab his nouum nomen *Bithyniæ.* Plinius lib. V extremo *Bithynos* a *Thynis* distinguit. Vbi de Bosporo dixerat eique adiacentibus oppidis; subdit deinde: *Tenent oram omnem Thyni, interiora Bithyni.* Distinguit quoque periegetæ Dionysii scholiastes Eustathius ad vers. 795 τὴν ἐπέκεινα ἐπὶ Πόντον ὀρεινὴν οἱ Θυνοὶ ἔχοι, ἄχρι ποταμοῦ Κάλητος, ὡς εἶναι ὁμόρους τούς τε Θυνοὺς, καὶ τοὺς Βιθυνοὺς, *Ex altera parte* [Thraciæ opposita] *supra Pontum montana tenent Thyni, vsque ad amnem Caletem, vt adeo finitimi sint Thyni & Bithyni.* Supra de Hypio flumine ex scholiaste Apollonii ad lib. II p. 192 protulimus verba, quibus Hypiam oppidum dicebat παρὰ τῷ ποταμῷ ἐν τῇ Θυνίᾳ, *iuxta fluuium* [Hypium] *in Thynia* situm esse, hoc est, in Thynorum regione. Sed obsoleuit hæc distinctio, cum ipso Thynorum & Thyniæ vocabulis, omnesque ibi populi *Bithyni* vocati, & omnis ille tractus siue regio *Bithynia.*

III.

Eius itaque *Bithyniæ* fines ab occasu sunt Bosporus Thracius & pars Propontidis: ab austro Rhyndacus fluuius & Olympus mons: a septemtrione Pontus Euxinus: ab ortu non idem limes ab omnibus constituitur. Strabo, vt ipse diserte dicit, non antiqua hic tempora persequitur, sed Mithridatis vltimi & Romanorum. Plinius lib. V cap. XXXII videtur vsque ad Parthenium fluuium proferre, quia *Bithynion* quoque, quod nomen etiam probabile facit, inter Hypium Partheniumque amnes situm, in Bithynia recenset. Ptolemæus latius extendit, & vt sui temporis prouincia erat, partem Paphlagoniæ comprehendit: alteram partem Galatiæ adscribit, vt supra demonstrauimus. Nec vero Bithyniam tantum vocat, sed Πόντον καὶ Βιθυνίαν, *Pontum & Bithyniam:* eiusque finem ad mare facit *Cytorum:* in mediterraneis *Iuliopolin.* Quod vero diuersas gentes in hoc tractu videmus fuisse, Bebryces seu Bithynos ab occasu: deinde Mariandynos, & Homeri Caucones; Bithyniam propriam vsque ad Hypium amnem proferimus: reliquarum gentium partem tamquam accessionem adiicimus usque ad Parthenium amnem, qui finis est ad Paphlagoniam: quod ideo maiori iure videmur facere, quia in adiecta illa parte Bithynion situm est, quod haud dubie a Bithynis possessoribus, quamquam alio tempore, non antiquissimo, nomen accepit. Primum oram perlustrabimus: deinde succedemus ad mediterranea interpretanda.

IV.

Ab ostiis Rhyndaci prima vrbs ad Propontidem fuit Μύρλεια, *Myrlea,* quam Philippus rex Macedoniæ, Demetrii filius, Persei pater, euertit, & Prusiæ Bithyno, socio suo, tradidit, qui illam instauratam ab vxoris nomine *Apame-*

* Herodot. VII c. 5.

Apameam nominauit. Hæc Strabo narrat lib. XII pag. 388. Stephanus autem ita: Μύρλεια, πόλις Βιθυνίας, ἡ νῦν λεγομένη Ἀπάμεια, ἀπὸ Μύρλου, τοῦ Κολοφωνίων ἡγεμόνος. Νικομήδης δὲ ἐπιφανὴς, Προυσίου δὲ υἱὸς, ἀπὸ τῆς μητρὸς Ἀπάμας Ἀπάμειαν ὠνόμασεν· οἱ δὲ, ἀπὸ Μυρλείας Ἀμαζόνος. *Myrlea, vrbs Bithyniæ, nunc Apamea dicta, a Myrlo, Colophoniorum duce condita. Verum Nicomedes Epiphanes, Prusiæ regis filius, a matre Apama adpellauit Apameam. Alii autem a Myrlea Amazone sic dictam perhibent.* Hinc est quod Scylax Caryandenus, longe ante Prusiam & Nicomedem scribens, eamdem Μύρλειαν, *Myrleam* vocauit veteri nomine: Ptolemæus nouo tantum Ἀπάμειαν, *Apameam.* Plinius lib. X epist. LVI *Quum vellem Apameæ cognoscere publicos debitores, & reditum, & impendia; responsum est mihi, rationes coloniæ nunquam esse lectas ab vllo proconsulum.* Et Zosimus lib. I cap. XXXV ἐπιδραμόντες δὲ Νικαίᾳ καὶ Κίῳ καὶ Ἀπαμείᾳ, καὶ Προύσῃ, *incursionibus autem vexantes Nicæam, & Cium, & Apameam, & Prusam.* Romani eo coloniam deduxerunt. Strabo: οἱ Ἀπαμεῖς ἀποικίαν ἐδέξαντο Ῥωμαίων, *Apamienses coloniam Romanorum acceperunt.* Plinius lib. V cap. XXXII *Apamea quæ nunc, Myrlea Colophoniorum:* & postea eodem capite: *intus in Bithynia colonia Apamena, Agrippenses, Iuliopolitæ, Bithynion.* sed falso *intus* ad Apamenam coloniam refertur, quæ in ora est, etiam secundum Ptolemæum: de ceteris autem recte se habet. Vlpianus lege I Digest. de Censibus: Est & in Bithynia *colonia Apamena.* Adde quæ modo Plinii epistola Apamæi de *coloniæ* suæ rationibus dicebant. Gentile Apamæus & Apamenus. Traianus ad Plinium epist. LVII *libellus Apamæorum.* Coloniam *Apamenam* iam vidimus a Plinio & Vlpiano adpellatam.

V.

Proximum huic erat Ptolemæi Δασκύλειον, *Dascylêum:* quod ita etiam Strabo scripsit, sed ad paludem *Dascylitidem* posuit, vt intus situm videatur fuisse: nisi hæc palus prope mare seu Propontidem fuit. nam & Plinio, cui *Dascylos* tribus syllabis est, etiam in maritima ora situm est. *In ora,* inquit, *Dascylos.* A Mela nomen habet, qui lib. I cap. XIX *Trans Rhyndacum est Dascylos.* In Notitiis autem est Δασκύλιον, *Dascylium.*

VI.

Hinc ad sinum oblongum Κῖος siue Κίος. *Cius* oppidum erat, a quo sinus accepit nomen. Scylax in capite *Mysia:* ἀκρωτήριον τοῦ Κιανοῦ κόλπου, καὶ ἐν ἀριστερᾷ Κίος πόλις, καὶ Κίος ποταμός. *promontorium Ciani sinus, & ad sinistram Cius vrbs, & Cius fluuius.* Hanc, vt Strabo tradit, itidem Philippus, Demetrii filius, κατέσκαψε, *euertit,* & Prusiæ συγκατασκάψαντι, *euersionis socio* reliquit, qui vrbem in loco condidit, quam Προυσιάδα, *Prusiadem* adpellauit. Hæc est illa ad mare *Prusias,* cuius nummus extat ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΩC ΘΑΛΑCCΑΝ, *Prusiensium ad mare:* & Memnon apud Photium Cod. CCXXIV pag. 383 ὁ Τριάριος ἐπὶ Προυσιάδα τὴν ἐπιθαλάσσιον μετὰ τῆς δυνάμεως παραγίνεται, *Triarius Prusiadem versus, quæ ad mare est, cum exercitu proficiscitur:* licet in veteri nomine aberret, quum subdit: αὕτη δὲ Κίερος τὸ παλαιὸν ἐκαλεῖτο, *hæc Cierus ante vocata fuit;* quum ceteris omnibus

bus nomen priſcum ſit κίος, *Cius*. Nec vero vetus nomen inducto nouo oblitteratum eſt penitus. Mela & Plinius *Cion* vocant: alterius nominis rationem non habent. Ille dicto lib. I cap. XIX *Duo ſunt inde* [a Myrlea] *modici ſinus: alter ſine nomine Cion amplectitur, Phrygiæ haud longe iacentis opportuniſſimum emporium*, cetera: quæ fere Plinius repetiit: *amnes, Hylas & Cios, cum oppido eiusdem nominis, quod fuit emporium non procul accolentis Phrygiæ, a Mileſiis conditum*. Zoſimus quoque lib. I cap. XXXV Κίον vocat, *Cium*: etiam Hierocles in Notitia prouinciæ Ponticæ.

2. Sed ad alterum nomen explicandum reuertimur, quod *Pruſias* eſt, non *Pruſa*; vt Strabo vocauit, & Memnon apud Photium, & Stephanus inter hæc nomina clare diſtinxit. Προῦσα τῆς Προυσιάδος διαφέρει, *Pruſa*, inquit, *a Pruſiade differt*. Vtraque quidem Bithyniæ: ſed *Pruſiadem* ait a Pruſia, Zielæ filio conditam; *Pruſam* autem πόλιν μικράν, *paruum oppidum*, a Pruſia, qui cum Cyro bellum geſſerit. Hæc eſt illa, quæ *ſub Olympo* ſita cognominatur. * Id Strabo nos docet pag. 388, Προῦσα ἐπὶ τῷ Ὀλύμπῳ τῷ Μυσίῳ, κτίσμα Προυσίου τοῦ πρὸς Κροῖσον πολεμήσαντος, *Pruſa, ad Olympum Myſiæ poſita, opus eſt Pruſiæ, qui cum Crœſo bellum geſſit*. Eadem ætas Crœſi & Cyri: & errat Plinius lib. V cap. vlt. *intus* dicens *Pruſam ab Hannibale ſub Olympo conditam*: longe antiquior fuit, vt vidimus, & ex Crœſi ac Cyri ſæculo tam originem quam nomen habet. Si vero Hannibal Pruſiæ poſterioris auſpiciis ad condendam vrbem aliquid contulit, ad Pruſiadem potius, quam Olympenam Pruſam contulit. Diſtinctæ enim hæ vrbes ſunt, non eædem, vt multi ſentiunt, & nos quoque ad Plinii epiſtolas aliquando: diſtinctæ, inquam, ſunt & ſitu & ætate.

3. Pruſa, antiqua, in mediterraneis ſub Olympo monte poſita, quemadmodum Ptolemæus etiam in mediterraneis ſcripſit Προῦσαν τὴν πρὸς τῷ Ὀλύμπῳ, *Pruſam ad Olympum ſitam*: *Pruſias* vero longe poſterius a Pruſia Zielæ filio condita, maritima fuit, antea *Cius* dicta, ad fluuium *Cium*, & alium, qui adluebat, *Hylam*, vt Solinus memorat cap. XLII. nam & Plinius dicto loco: *amnes Hylas & Cios, cum oppido eiusdem nominis*. Huc fabulam trahunt de Herculis ſocio & argonauta Hyla, dum aquatum exierit, hoc amne a nymphis raptum fuiſſe, quod Strabo iam dicto loco adiecit. Pruſias autem non ſub Olympo fuit, ſed ad *ſinum Cianum*, & ſub alio monte, cui nomen *Arganthonius* erat. Strabo iterum: ὑπέρκειται τῆς Προυσιάδος ὄρος, ὃ καλοῦσιν Ἀργανθώνιον, *ſupra Pruſiadem mons eſt, qui Arganthonius vocatur*. Hic ſane alius ab Olympo eſt, & longe ab illo remotus, de quo etiam Apollonius lib. I verſ. 1178

Ἀμφ' Ἀργανθώνειον ὄρος, προχοάς τε Κίοιο,
Circa Arganthoneium montem, & oſtia Cii.

Hæc ſatis oſtendunt, diuerſas eſſe Pruſiadem & Pruſam ſub Olympo: & vtramque a *Pruſa ad Hypium*, de qua poſt dicemus, diſtinguendam, quod Salma-

* Προῦσα ἐπὶ γηλόφου κεῖται καὶ τεῖχος ὀχυρὸν περιβέβληται, *Pruſa tumulo impoſita eſt & firmis circumdata mœnibus*. Nicetas in Balduin. c. 2 pag. 389 A. Circa meridiem mons Olympus ab ea paullum recedit, vt idem mox docet.

Salmasius etiam ad Solinum cap. XLII luculenter demonstrauit. Notandus etiam Io. Harduinus est, qui de Nummis Vrbium pag. 411 de Prusa πρὸς Ὑπίῳ, *ad Hypium* agens, subdit: *Hanc Memnon apud Photium cod.* CCXXIV Προυσιάδα τὴν ἐπιθαλάσσιον *vocat*. Longissime enim seiunctæ fuerunt Prusias ad Cianum sinum Propontidis; & Prusa ad Hypium flumen, quod Pontum Euxinum in Mariandynorum finibus inlabitur: neque Prusa πρὸς τῷ Ὑπίῳ ποταμῷ, *ad Hypium flumen*, Ptolemæo est ἐπιθαλάσσιος, *maritima*, sed in mediterraneis eamdem scripsit, perinde ac illam sub Olympo monte: *Prusiadem* vero inter Nicomediam & Dascylêum vtique in ora posuit maritima. Hæc nomina interdum confunduntur, & Domitiani epistola, quæ sub Plinii epist. LXVI libri X continetur, *circa Prusiadem* ager dicitur, qui ex epist. LXXXV ineunte videtur iuxta *Prusam ad Olympum* fuisse: quamuis id certo inde probari non possit; & si possit, tamen spondere non possumus, *Prusiadis* vocem in Domitiani epistola genuinam & incorruptam esse. Gentile Prusiadis Strabo format Προυσιεύς, *Prusiensis*: a Prusa autem Stephanus Προυσαεύς, *Prusaëus*, & Latine, vt Plinius habet lib. X epist. LXVI, *Prusensis*.

VII.

Post Prusiadem Ptolemæus ponit *Ascanii* lacus ἐκβολάς, *exitus* in mare: dein Ποσείδιον, *Posidium* promontorium: tum vero est Νικομήδεια, *Nicomedia*, * caput Bithyniæ, condita a Nicomede Zipœtis filio, Zelæ patre, Prusiæ auo. Tzetzes Chil. III histor. CXV vers. 950

Ὁ τοῦ Ζειποίτου μὲν υἱὸς ἐκεῖνος Νικομήδης,
Ὁ κτίσας Νικομήδειαν.
Zepœtis quidem filius ille Nicomedes,
Qui condidit Nicomediam.

Stephanus tradit, ἀπὸ Νικομήδους τοῦ Ζήλα παιδός, ἐπισημοτάτου βασιλέως, *a Nicomede Zelæ filio, incluto rege* conditam esse. Malim scripsisset τοῦ Ζήλα πατρός, *patre Zelæ*: quia Prusias filius Zelæ fuit; Zela filius Nicomedis; hic Zepœtis. Strabo lib. XII pag. 388 tantummodo vrbem conditoris nomen referre dicit, ἑνὸς τῶν Βιθυνικῶν βασιλέων, *vnius ex Bithyniæ regibus*, quo nihil quidem definit, satis autem indicat, vetustum hunc regem fuisse, non vnum ex postremis ac notioribus. Plinius lib. V cap. vlt. *Est in intimo sinu* [Astaceno] *Nicomedia Bithyniæ præclara*. Ammianus lib. XVII cap. XIII *Bithyniæ vrbium matrem* dixit: Pausanias Eliac. I cap. XII τὴν μεγίστην τῶν ἐν Βιθυνίᾳ πόλεων, *maximam Bithyniarum vrbium*. **

2. Idem ait, τὰ πρὸ τούτου antea vocatam fuisse *Astacum*, quod nomen a Nicomede rege mutatum fuerit: quocum consentiunt Trebellius Pollio in Gallienis cap. IV & Ammianus lib. XXII cap. XII. Ille, *Scythæ*, inquit, *Astacum, quæ postea Nicomedia dicta est, incensam grauiter vastauerunt*: hic, *Astacum sequuto tempore Nicomediam a rege cognominatam*.

* Περικαλλής dicitur ab Athenæo lib. I p. 20 C, vt Alexandria χρυσῆ.

** Exusta fuit sub imperatore Valeriano a vagantibus Scythis. Zosimus I cap. 35, qui felicitatem eius & magnitudinem & opes prædicat ibidem.

3. Stephanus autem dicit *Olbiam* fuisse adpellatam: Ptolemæus *Nicomediam* & *Olbiam* & *Astacum* distinxit, tamquam tria vicina oppida. *Olbiam* etiam Scylax habet, & sinum inde *Olbianum* denominat. Est Nicomedia in *sinu Astaceno* sita, vt Plinius modo dixit; & Strabo dicto loco: ὁ Ἀςακηνὸς καλούμενος κόλπος, μέρος ὢν τῆς Προποντίδος, ἐν ᾧ ἡ Νικομήδεια, *Astacenus sinus pars est Propontidis, in eoque sita Nicomedia:* * quod autem Nicomedia sit ipsa *Astacus*, non videtur mihi probabile. Plinius ibidem: *Fuit & Astacum, vnde & ex eo Astacenus idem sinus.* FVIT, ruinas notat consueto stilo Plinii. Mela lib. I cap. XIX *Duo sunt* inde modici sinus: alter sine nomine Cion amplectitur; *Phrygiæ haud longe iacentis opportunissimum emporium: alter Olbianos, in promontorio fert Neptuni fanum, in gremio Astacon, a Megarensibus conditam.* Idem ergo Olbianus sinus, qui Astacenus; & Scylaci etiam *Olbianus* dictus, ex quo nauigetur in Cianum. Videtur vtrumque oppidum, *Astacum* & *Olbia*, in ruinis iacuisse, quum Nicomedia, vtrique vicina, floreret; nec per incrementa huius resurgere potuisse. Dixit Ἀςακὸς. *Astacos*, Ptolemæus & Mela: *Astacum*, neutro genere, Plinius. *Nicomedia* autem clarissima fuit non tantum sub suis regibus, sed sub Romanis etiam, a Plinio etiam Bithyniæ prætore consulari potestate, memorata sæpius lib. x epist. XVI, XL, XLII, L, Diocletiani regia; etiam, si Nicephoro fides est lib. VII extremo, Constantini, dum Constantinopolim ædificauit.

VIII.

Post tria illa continua *Nicomediam, Olbiam, Astacum* Ptolemæus obscurum locum habet *Tararium*, nisi prauatum est vocabulum: dein *Acritan* promontorium: tum vero *Chalcedonem* Bosporo adpositum oppidum.

IX.

Fuerunt autem notiora inter Nicomediam & Chalcedonem interiecta, *Pronectus* & *Drepanum*, siue Drepane. Stephanus: Πρόνεκτος, πόλις Βιθυνίας, πλησίον τῆς Δρεπάνης, ἣν ἔκτισαν Φοίνικες, *Pronectus oppidum Bithyniæ, prope Drepanen, quod Phœnices condiderunt.* Si Phœnices condiderunt, perantiquum oportet esse, vt omnes illorum coloniæ. Hanc etiam *Prænetum* & *Prenetum*, posteriores dixerunt. Socrates lib. VI cap. XVI καταλαμβάνει αὐτὸν ἐν Πρενέτῳ ἐμπόριον δὲ τοῦτο καταντικρὺ τῆς Νικομηδείας κείμενον, *offendit illum Preneti, quod emporium est ex aduerso Nicomediæ situm.* Itaque etiam in sinu Nicomediensi siue Astaceno. Hierocli Bithyniæ oppidum secundum est Πρίνετος, *Prinetus*, quod idem est. In Leonis Notitia Πραίνετος, *Prænetus:* in alia *Prenetus*, Πρένετος.

X.

Hinc Bosporum versus, *Drepane* siue *Drepanum*. Stephanus: ἔςι καὶ Δρεπάνη Βιθυνίας, πρὸς τῷ Ἀςακηνῷ κόλπῳ, *Est etiam Drepane in Bithynia ad sinum Astacenum.* Etymologico autem Magno ita situs describitur: Δρέπανον δὲ καὶ χώρα Βιθυνίας πρὸς τῷ Βοσπόρῳ κειμένη, *Drepanum est etiam locus Bithyniæ ad Bosporum situs.* Fuit ergo Bosporo proximum, seu inter Astacenum

* Nicetas in Alex. Comnen. III c. 6 pag. 342 A, addi huc posse.

cenum ſinum & Boſporum, vt ab vtroque denominari potuerit: atque remotior, quam Pronectus, a Nicomedia. Hanc *Drepanen* ſiue *Drepanum* eum locum eſſe Nicephorus Calliſtus tradit lib. VII cap. XLIX, quem Conſtantinus *Helenopolim* in matris honorem adpellauerit. τὴν πόλιν Δρέπανον, Ἑλενόπολιν, τὴν μητέρα τιμῶν προσηγόρευε, *oppidum*, inquit, *Drepanum, matrem honorans, Helenopolim adpellauit.*

XI.

Sequitur *Chalcedon* ſiue *Calchedon*, antiqua vrbs ipſi impoſita Boſporo, qui Europam & Aſiam diſterminat. Plinius dicto loco: *Rurſus coeuntibus terris, anguſtiæ pertinentes vsque ad Boſporum Thracium. In iis Chalcedon libera, a Nicomedia* LXII IↃ, *Procerastis antea dicta: dein Colbuſa: poſtea Cæcorum oppidum, quod locum eligere neſciſſent, ſeptem ſtadiis diſtante Byzantio, tanto feliciore omnibus modis ſede.* Cæcorum quum oppidum dicitur, ad Apollinis reſpicitur oraculum, quo Byzantii conditoribus reſponſum fuit, ποιήσασθαι τὴν ἵδρυσιν, ἀπεναντίον τῶν τυφλῶν, *vt locum e regione cæcorum caperent.* quo Megarenſes notabantur, qui quum priores in iſta loca nauigaſſent, non vidiſſent commoditatem aduerſi litoris, deteriore loco Chalcedonem ſtatuiſſent. Hæc Strabo lib. VII pag. 221. Eadem Tacitus lib. XII cap. LXIII narrat ita: *Artisſimo inter Europam Aſiamque diuortio Byzantium in extrema Europa poſuere Græci. quibus Pythium Apollinem conſulentibus, vbi conderent vrbem? redditum oraculum eſt, quærerent ſedem cæcorum terris aduerſam. Ea ambage Chalcedonii monſtrabantur, quod priores illuc aduecti, præuiſa locorum vtilitate, peiora legiſſent.* Strabo lib. XII pag. 387 ἐπὶ μὲν τῷ στόματι τοῦ Πόντου Χαλκηδὼν ἵδρυται, Μεγαρέων κτίσμα, *In ore Ponti Chalcedon ſita eſt, condita a Megarenſibus.* Et Stephanus: πρὸς τῷ στόματι τοῦ Πόντου, καταντικρὺ τοῦ Βυζαντίου, *ad os Ponti, ex aduerſo Byzantii.* Claudianus de IV conſulatu Honorii verſ. 176

- - - - - - - *caligine liber*
Boſporus aduerſam patitur Chalcedona cerni,

puta, ex Byzantio.

2. In hanc ſe vrbem imbellis Cotta, Bithyniæ præſes, Mithridatico bello abdidit: etiam Nudus, præfectus claſſis, victus terreſtri pugna ab regiis, ἔφυγεν ἐπὶ τὰς πύλας τῆς Χαλκηδόνος, *refugit ad portas Chalcedonis*, vt Appianus Alexandrinus refert B. Mithrid. p. 367, Eutropius lib. VI cap. V.

3. Auxit famam vrbis *concilium Chalcedonenſe* contra Eutychianos ibidem congregatum, quo etiam ἐδόθη τῇ Χαλκηδονέων μετροπολιτικὰ δίκαια, *Chalcedonenſium ciuitati iura metropolitana conceſſa ſunt*, vt Euagrii lib. II extremo, ſeu quisquis auctor ſummarii rerum in ſynodo illa geſtarum eſt, quod ſecundo libro additur, eſt proditum: ideoque Hierocles *Chalcedonem* primo loco in Bithynia poſuit.

4. Ceterum plerisque libris ſcriptum eſt Χαλκηδών, *Chalcedon:* in omnibus contra nummis ΚΑΛΧΗΔΟΝΙΩΝ, ſiue Dorica dialecto ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ, vt viri peritiſſimi antiquitatum obſeruarunt, Ez. Spanhemius pag. 76, Petrus Seguinus pag. 145, & Io. Harduinus pluribus exemplis: qui

etiam Plinium ex nummis correxit *Calchedon* substituens in locum vulgati *Chalcedon*. Seguinus etiam Strabonem dicit Καλχηδὼν scripsisse, sed nescio ex quo codice id adprobetur. Editionibus Aldi, Xylandri & antiquiore Basileensi, ac Casauboni legitur Χαλκηδὼν, *Chalcedon:* nisi quod semel in Aldina pag. 246 est Καλχηδὼν, vtrobique cum Kappa, manifesto typothetæ lapsu, quia statim tertio & quarto post versu est Χαλκηδὼν, & ἱερὸν τὸ Χαλκηδόνιον. Memnon autem apud Photium cod. CCXXIV pag. 381 ed. Hœschel. scripsit κατὰ Καλχηδόνα πόλιν, *iuxta vrbem Calchedonem:* & τῷ Καλχηδονίων λιμένι, *portu Calchedonio*. In codice Canonum ecclesiæ, ab Iustello vulgato, etiam Καλχηδὼν legitur. Vide illust. Spanhemii de Vsu Numism. pag. 76, qui etiam censet, quin vera & genuina scriptura sit, Καλχηδὼν, *Calchedon*, nefas esse amplius dubitare. * Peutingerianæ tabulæ est *Calcedonia*, praue, & incerto modo, vtrum capite an medio exciderit adspiratio.

XII.

Proxima ab Chalcedone Straboni est *Chrysopolis*, vicus, ** & deinde *fanum Chalcedonensium*. Sic tradit: ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου Χαλκηδὼν ἵδρυται, Μεγαρέων κτίσμα. καὶ κώμη Χρυσόπολις, καὶ τὸ ἱερὸν τὸ Χαλκηδόνιον. *In ore Ponti Chalcedon est posita, Megarensium opus: & Chrysopolis vicus: & fanum Chalcedonium.* Hæc in septemtrionem ita ferri, ex Peutingeriana etiam liquet, qua Chrysopolis supra Chalcedonem, ad Pontum versus, est posita. Non longe a Chalcedone fuisse, ex Zosimi lib. II cap. XXX probatur, vbi veteris Byzantii murus ad κέρας, *Cornu*, excurrens, dicitur ἀντικρὺ Χρυσοπόλεως, *e regione Chrysopolis fuisse.* Amplum portum aut nauale habuit, quo Chalcedonenses vtebantur. Socrates Hist. eccles. lib. I cap. IV πρὸς Χρυσόπολιν τῆς Βιθυνίας, ἐπίνειον δὲ τοῦτο τῆς Χαλκηδόνος ἐστιν, ἡττηθεὶς ἐξέδωκεν ἑαυτὸν, *ad Chrysopolin Bithyniæ, quod Chalcedonis nauale est, deuictus* [Licinius Constantino] *se dedidit.* Stephanus Byzantius: Χρυσόπολις πλησίον Χαλκηδόνος ἐν Βιθυνίᾳ, τῷ ἀνάπλουν πλέοντι ἐν δεξιᾷ, *Chrysopolis est prope Chalcedonem in Bithynia, renauiganti ad dexteram.* Ammianus lib. XXII cap. XII *Europam & Bithyniam* [mare] *intercurrens per Chalcedona, Chrysopolim & stationes transit obscuras.* Et Xenophon Expedit. Cyri lib. VI extremo: ἀφίκοντο ἑκταῖοι εἰς Χρυσόπολιν Χαλκηδονίας, *sexto die Chrysopolin Chalcedoniæ regionis venerunt.* Adde principium libri VII.

XIII.

Superest, vt de *Bosporo*, siue freto inter Byzantium & Chalcedonem aliquid dicamus, quia breuiores in eius descriptione in Thracia fuimus. Nomen est Βόσπορος, *Bosporus*, id est bouis traiectus, quia Io, Inachi filia, in vaccam mutata, traiecisse vel pertransiisse fingitur. Vide Hyginum fab. CXLV. Plinius lib. VI *ad Bosporos duos, vel bubus meabili transitu.* Hic generatim bouis transitum dicit propter freti angustias: Ius mentionem

* Add. Spanhemii Orbis Roman. Exercit. II c. 18 pag. 459, 460.

** Ὅριον condiderant prætores Athenienses Thrasybulus & eius collegæ, præsidioque munierant. Diodor. XIII pag. 288.

nem nullam habet. Habet autem Ammianus lib. XXII cap. XIII. *Bospori, inquit, vocati, quod per eos quondam Inachi filia, mutata, vt poetæ loquuntur, in bouem, ad mare Ionium permeauit.* Sunt autem *duo Bospori*, vt Plinius dixit, alter *Thracius*, de quo in præsenti; alter *Cimmerius*. Sic & Strabo vocat lib. II pag. 86, *Mæotis palus in Pontum effluit* κατὰ τὸν Κιμμερικὸν καλούμενον Βόσπορον, *ad Bosporum Cimmerium: Pontus in Propontidem* κατὰ τὸν Θράκιον, *ad Thracium* Bosporum. Addit, τὸ γὰρ Βυζαντιακὸν στόμα οὕτω καλοῦσι Θράκιον Βόσπορον, ὃ τετραστάδιόν ἐστι, *nam fauces ad Byzantium sic vocant Thracium Bosporum: quarum latitudo est quatuor stadiorum.* Polybius autem lib. IV cap. XLIII tradit, Hermæum seu Mercurii fanum, quod ad medium fretum in Europa sit, τῆς Ἀσίας ἀπέχειν περὶ πέντε στάδια· κατὰ τὸν στενώτατον δὲ τὸν τόπον ὑπάρχειν τοῦ παντὸς στόματος, *ab Asia circiter quinque stadia abesse: eum vero locum angustissimum freti esse.* Hic ait Darium pontem superstruxisse, quum in Scythas Europæos, qui trans Danubium sunt, bellum moueret. Plinius quidem *septem stadiis* Chalcedonem Byzantio distare scribit; sed ibi laxius est fretum, vbi has vrbes interluit & Propontidi coniungitur. Polybius de ea parte dicto loco: τοῦ πόρου πλάτος ἔχοντος, *freto iam latitudinem habente.* Longitudo Bospori secundum eumdem Polybium est CXX *stadiorum*, siue XV millia passuum. τοῦ δὴ στόματος, inquit, τοῦ τὸν Πόντον καὶ τὴν Προποντίδα συνάπτοντος, ὄντος ἑκατὸν εἴκοσι σταδίων τὸ μῆκος, *fretum quod Pontum & Propontidem coniungit, est centum & viginti stadia longum.*

XIV.

A Bosporo ad oram Ponticam progredimur, in qua, quantum Bithynia patet a Mariandynis & Cauconibus separata, nihil fere nisi promontoria & exitus fluuiorum occurrunt. Ptolemæi hæc est enumeratio: *Bithyniæ promontorium, Artace* χωρίον, *locus* vel *vicus*; *Psillidis fluuii ostia, Calpæ fluuii ostia, Sangarii fluuii ostia, Hypii fluuii ostia.* Arrianus autem Periplo Ponti a Bosporo primam habet Ῥήβαν, *Rhebam* fluuium, dein promontorium *Nigrum:* tum *Artanen* fluuium: a quo demum ad *Psilin* fluuium, Ψίλιν, peruenitur. *Artanes* fluuius cum Ptolemæi Artace χωρίῳ conuenit, & alterutrum suspectum corruptionis est, quasi N & K permutata fuerint. Flumina autem & vici seu oppida adposita sæpe sunt eiusdem adpellationis. Ptolemæo sunt Ψίλλιδος ποταμοῦ ἐκβολαὶ, *Psillidis fluminis ostia,* duplicata littera. Atque ita etiam Strabo lib. XII pag. 374 μεταξὺ δὲ Χαλκηδόνος καὶ Ἡρακλείας ῥέουσι ποταμοὶ πλείους, ὧν ἐστιν ὅ, τε Ψίλλις, καὶ ὁ Κάλπας, καὶ Σαγγάριος, *Inter Chalcedonem & Heracleam amnes labuntur complures, quorum sunt Psillis, Calpas, Sangarius.* Plinius lib. VI cap. I *A faucibus Bospori est amnis Rhebas, quem aliqui Rhesum dixerunt:* * *deinde Psillis, portus Calpas, Sagaris fluuius ex inclutis.* Quod ergo hi duo, Plinius & Arrianus, in primo

* Nonnus Dionys. III v. 193 pag. 96.

Καὶ ῥόον ἑπταπόρειο πιὼν καὶ ῥεύματα Ῥήσου
Γειτονῷ κλῆρον ἔλιπεν ἔχειν καὶ σκῆπτρα Καβείρων Δάρδανος κ. τ. λ.

mo amne *Rheba* conueniunt, in eo etiam Dionysium consentientem habent, qui vers. 795

Ῥήβας, ὃς Πόντοιο παρὰ ςομάτεσσιν ὁδεύει,
Ῥήβας, οὗ κάλλιςον ἐπὶ χθονὶ σύρεται ὕδωρ,

Rhebas, qui Ponti iuxta ostia decurrit: Rhebas, qui pulcherrimam aquam super terram trahit. Non ergo fuit, quod Ptolemæus eum præteriret.

XV.

Calpas portus & amnis nobilior est, & præter iam dictos, Strabonem, Arrianum, Ptolemæum, Plinium, laudatur etiam a Xenophonte de Cyri exped. lib. VI iterum iterumque. Pag. 223 ηὐλίζοντο ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ πρὸς τῷ λιμένι. τὸ δὲ χωρίον τῦτο ὃ καλεῖται Κάλπης λιμὴν, ἐςὶ μὲν ἐν Θράκῃ, τῇ ἐν τῇ Ἀσίᾳ. *castra habebant in litore ad Calpes portum. Locus autem, qui vocatur Calpes portus, est in Thracia Asiatica,* hoc est in Bithynia. Situs est hic portus, quod additur ibidem, ἐν μέσῳ κεῖται ἑκατέρωθεν, *in medio situs est* inter Byzantium & Heracleam. Toto illo tractu ab Heraclea ad Byzantium in Ponti litore ἄλλη μὲν πόλις ὐδεμία ὔτε φιλία, ὄυτε Ἑλληνὶς, *nulla alia vrbs est, vel Græca, vel Græcis fœderata.* Vicatim enim regio habitabatur. ibidem pag. 224 κῶμαι ἐν ἀυτῇ εἰσί πολλαὶ καὶ εὖ οἰκύμεναι, *vici in ea sunt multi, & bene habitati.*

2. In his etiam fuit χωρίον illud, quod Calpæ portus vocatur. Non enim nudus portus tam celebris potuisset esse sine ædificiis. Ipse Xenophon ibidem πόλισμα vocat, id est *oppidum.* ἐσκήνυν ἐν τῷ αἰγιαλῷ ἐπὶ τῇ θαλάττῃ· εἰς δὲ πόλισμα ἂν γενόμενοι οὐκ ἐβούλοντο ςρατοπεδεύεσθαι, *tentoria figebant in litore ad mare: in oppido* (saltem ad oppidum proxime) *noluerunt castra habere.*

XVI.

Tandem *Sangarius* est, Plinio *Sagaris,* & *inclutus* amnis. De illo dicto loco Plinius: *Sagaris fluuius ex inclutis. Oritur in Phrygia, accipit vastos amnes, inter quos Tembrogium & Gallum. Idem Sangarius a plerisque dictus: a quo incipiunt Mariandyni sinus.* Strabo Sangarium lib. XII pag. 374 ita descripsit: Fontes habere CL stadiis a Pesinunte: perlabi maiorem partem Phrygiæ Epicteti; partem etiam Bithyniæ, ita vt a Nicomedia absit paullo plus trecentis stadiis, quo loco ei occurrat Gallus fluuius. Sic auctus & nauigabilis factus Bithyniam ostiis suis definit. Claudianus lib. II in Eutropium vers. 262

- - - - - - *Dindyma fundunt*
Sangarium, vitrei qui puro gurgite Galli
Auctus Amazonii defertur ad ostia Ponti.

Adde quæ de Sangario supra in Phrygia a nobis dicta sunt. Vere Plinius dixit, *plerosque* hunc fluuium non *Sagarin,* vt ipse, & imitatus eum Solinus; & Ouidius lib. IV Pont. epist. X vers. 47, & in nummo Iuliæ Domnæ; de quo infra in *Nicæa;* sed *Sangarium* vocare, in quo Græci etiam consentiunt. De Homero vide supra in Phrygia. Scylax quidem Σαγάριος, *Saga-*

Sagarius, ſimplici littera legit, etiam Memnon apud Photium: at Appollonius lib. II verſ. 724

- - - - ἀντιπέρην ποταμοῦ ϛόμα Σαγγαρίοιο,

contra oſtium Sangarii: & Dionyſius verſ. 811

- - - - - παρ' ὕδασι Σαγγαρίοιο,

ad aquas Sangarii. Liuius errat, quum *in Propontidem ſe effundere* dicit: in Pontum enim, quod omnibus notum eſt, exoneratur. Cetera autem, quæ de hoc amne lib. XXXVIII cap. XVIII tradit, recte ſe ſe habent: *Sangarius ex Adoreo monte per Phrygiam fluens, miſcetur ad Bithyniam Thymbri* [Thymbreti, alii] *fluuio. Inde maior iam, geminatis aquis, per Bithyniam fertur, & in Propontidem* [lege, Pontum] *ſe ſe effundit, non tamen tam magnitudine memorabilis, quam quod piſcium accolis ingentem vim præbet.*

2. Flumen *Thymbris*, ſiue *Thymbres*, aut *Thymbretes*, eſt Plinii *Tembrogius;* Stephanus *Thymbrium* ex Troade deducit, qui forſan idem eſt, quum late aliquando Troas intelligatur, & quæ ab Propontide vſque ad Olympum montem ſunt, comprehendat.

3. De Gallo autem fluuio, quem itidem recipit Sangarius, dictum eſt ſupra in Phrygia.

XVII.

Hic finem facit Strabo Bithyniæ Propriæ, quam dicit Sangarium ὁρίζειν πρὸς ταῖς ἐκβολαῖς, *oſtiis ſuis terminare.* Plinius quoque dixit *Mariandynos ſinus a Sangario incipere.* At Xenophon prædicto libro VI omnem oram ab Heraclea vſque Byzantium, a Thracibus & Bithynis coli adfirmat. quod ſi eſt, etiam *Hypius* amnis Bithyniæ propriæ tribuendus eſt. Sed eſto a Sangarii oſtiis *Mariandynos* incipere; de ipſa gente Strabo pag. 373 ex morum coniicit ſimilitudine, Mariandynos æque, vt Bithynos, origine Thraces eſſe, quod ſuo loco relinquimus. Nomen Stephanus & Euſtathius ad Dionyſii verſ. 788 ducunt ab Aeolio quodam, cui *Mariandyno* nomen fuerit, Strabo autem ex Theopompo refert, Mariandynum fuiſſe Paphlagoniæ partis dominum, qui hanc Bebrycum regionem inuaſerit, ſubactamque de ſuo adpellauerit nomine. Ipſa regio dicta eſt Stephano Μαριανδυνία, *Mariandynia;* ceteri tantum populum nominant, quem Ptolemæus, & Xenophon Exped. Cyr. lib. VI pag. 220, & Herodotus lib. III cap. XC & lib. VII cap. LXXII Μαριανδηνὺς, *Mariandenos* vocant, (quamquam Herodoti libri ſibi non conſtant & lib. I cap. XXVIII Μαριανδυνοὶ, *Mariandyni* legitur) ceteri, quos ſcio, omnes per Y in penultima ſcribunt Μαριανδυνοὶ, *Mariandyni* Scylax, Strabo, Mela, Plinius, Athenæus; * & vt adpareat penultimam porrectam eſſe, poetas adiungimus, Apollonium lib. II verſ. 725

Καὶ Μαριανδυνῶν ἀνδρῶν ἐριθηλέα γαῖαν,

& Mariandynorum virentem terram: & Dionyſium Characenum verſ. 788

Καὶ Μαριανδυνῶν ἱερὸν πέδον - - - - &

* Qui libr. VI pag. 263 D *Mariandynos* Heracleotis ſe ſubieciſſe dicit pro ſuppeditandis rebus neceſſariis.

& Mariandynorum sacrum solum: & Valerium Flaccum lib. IV Argonaut. vers. 171

Et Mariandynûm patrias penetrauit ad vrbes.

Hi omnes etiam per Y scripserunt, quæ haud dubie vera & genuina huius vocabuli scriptura est.

XVIII.

Ptolemæus addit Καύκωνας, *Caucônes*, quos Strabo post Mariandynos ab Heraclea ad Parthenium amnem locat. τὺς Καύκωνας, inquit, ἱςοροῦσι τὴν ἐφεξῆς οἰκῆσαι παραλίαν τοῖς Μαριανδυνοῖς μέχρι τοῦ Παρθενίου ποταμοῦ, πόλιν ἔχοντας τὴν Τήϊον, *Caucones tradunt deinceps oram colere a Mariandynis vsque Parthenium fluuium, possidereque vrbem Teium.* Addit Callisthenem etiam Catalogo Homeri post versum 362 hos duos, qui absunt a nostris libris, legisse & recensuisse,

Καύκωνας αὖτ' ἦγε Πολυκλέος υἱὸς ἀμύμων,
Οἱ περὶ Παρθένιον κλυτὰ δώματ' ἔναιον.

Caucones duxit Polyclis præclarus filius, qui circa Parthenium amnem habitant. Alibi etiam Homerus Cauconum meminit Iliad. K vers. 429 & Y vers. 329, quos interpres vocat ἔθνος Παφλαγονίας, *gentem Paphlagoniæ*, quia in limite colunt Paphlagoniæ. Rarum postmodum nomen Cauconum, quod hæc gens potentiori Mariandynorum videtur cessisse, illiusque nomen ad Parthenium usque prolatum, solum insequutis temporibus obtinuit. Vnde est quod Scylax post Paphlagonas ponit Mariandynos, & post hos, Thraces Bithynos, nulla ratione Cauconum gentis habita: & scholiastes Apollonii ad lib. II. vers. 725 οἱ Μαριανδυνοὶ ὅμοροι τοῖς Παφλαγόσι, *Mariandyni finitimi sunt Paphlagonum.* Nec plura de vtraque gente habemus exploratum, quam Mariandynos circa Heracleam; Caucones circa Teium vel Tium supra Pontum habitasse. Quamquam vero Scylax, Strabo, Plinius sic inter Bithynos distinguunt & Mariandynos; & hos in Sangario finiunt: tamen quod Bithyni reges Prusias & Nicomedes, vlteriora etiam possederunt, vt vel sola vrbs *Prusa ad Hypium* amnem suo nomine testis est; factum est, vt *Bithyni* generali vocabulo per totum tractum illum habitasse referantur, & a Bosporo vsque ad Parthenium, qui Paphlagoniam terminat, *Bithynia* adpelletur. Arrianus Periplo Ponti Euxini: ἀπὸ δὲ Τίου εἰς Βιλλαῖον ποταμὸν, ςάδιοι εἴκοσιν. ἀπὸ δὲ Βιλλαίου ἐπὶ Παρθένιον ποταμὸν, ςάδιοι ἑκατόν. μέχρι τοῦδε Θρᾶκες οἱ Βιθυνοὶ νέμονται. *A Tio ad Billæum fluuium, viginti stadia: a Billæo ad Parthenium fluuium, centum stadia. Hucusque Bithyni, qui quidem sunt Thraciæ populus, se se extendunt.* Nos ergo oram a Sangario ad Parthenium continuamus ad illustrandum persequi.

XIX.

Inter Sangarium & Hypium amnes, neque Ptolemæus neque Arrianus aliquid memorant. *Hypius* autem sic scribi debet, Græce Ὕπιος, vt in nummis est, quos, intus Prusam huic flumini adiacentem expositurí, proferemus: non Ἵππιος, *Hippius*, vt perperam Ptolemæus scripsit: neque

que

que Ὕππιος, *Hyppius*, vt Arrianus: neque *Hippus*, vti in Plinii libris ante Harduini emendationem fuit; quamquam hic montem adpellat. Veram scripturam & cum nummis congruentem habet Scylax, & Apollonius lib. II Argonaut. vers. 797

- - βαθυῤῥέοντος ὑφ᾽ εἱαμεναῖς Ὑπίοιο,
profundi ad palustria loca Hypii.

Scholiastes ad hunc locum: Φησὶν ὅτι οἱ Βέβρυκες πόλιν ἀπετάμοντο τῆς Μαριανδυνῶν χώρας, καὶ μέχρι τῆ Ὑπίου ποταμῆ προσηγάγοντο τῆς ὅρυς. ᾤκισαν δὲ παρὰ τῷ ποταμῷ ἐν τῇ Θυνίᾳ καὶ πόλις Ὑπία λεγομένη, *Aiunt, Bebryces vrbem Mariandynorum regioni ademisse, & usque ad flumen Hypium protulisse fines. Condita autem in Thynia ad fluuium est vrbs, Hypia dicta.* Hoc si est, antiqui fines etiam vltra Sangarium, ad Hypium usque fuerunt producti, quia Bebryces antiquissimi incolæ erant, & priores Thracibus Bithynis, a quibus *Bithynia* vocatur.

XX.

Ab Hypio Ptolemæus alium amnem ponit, *Elatam*; & deinde *Diospolin*; tum *Heracleam*: Arrianus autem inter Hypium & Heracleam duo emporia interiicit, *Lillium* & *Caletem*, Κάλητα ἐμπόριον, deinde per XX stadia, proxime Heracleam, *Lycum* fluuium. Fuerintne oppida emporia illa, an tantum stationes nauium, vbi stato tempore ad mercatum accolentes conuenerint, incertum: alterum vero probabilius, quia neque Xenophon ibi oppida inuenit, neque memorauit Ptolemæus, Arriano propemodum æqualis ætate.

XXI.

Diospolis Ptolemæi videtur fanum fuisse in agro Heracleensium, quod religionis caussa in modum oppidi excreuerit.

XXII.

Lycum fluuium, cuius ostia Arrianus prope Heracleam ponit, commemorauit etiam Apollonius lib. II vers. 724

- - - - - - ποταμοῦ στόμα Σαγγαρίοιο,
Καὶ Μαριανδυνῶν ἀνδρῶν ἐριθηλέα γαῖαν,
Ἠδὲ Λύκοιο ῥέεθρα.

ostia fluuii Sangarii, & Mariandynorum terram virentem, & Lyci fluenta, subaudi, præternauigarunt. Et Scylax in Mariandynis: ἐνταῦθα πόλις ἐστὶν Ἡράκλεια Ἑλληνὶς, καὶ ποταμὸς Λύκος, καὶ ἄλλος ποταμὸς Ὕπιος, *Illic est Heraclea vrbs Græca, & fluuius Lycus, & alius fluuius Hypius.* Et Ouidius de fluminibus in Pontum se effundentibus, lib. IV ex Ponto epist. X. vers. 47

Huc Lycus, huc Sagaris. - - - -

XXIII.

Vrbs proxima amni Lyco *Heraclea* est, cognomine *Pontica*: Ptolemæo Πόντȣ Ἡράκλεια, *Ponti Heraclea*: in nummis Iuliæ Domnæ, Caracallæ, Getæ, Gordiani ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΕΝ ΠΟΝΤΩ, *Heracleæ in Ponto.* Plinius lib. V cap. vlt. *oppidum Heraclea Lyco flumini adpositum.* * Verius

* Vid. Scholiastes Nicandri ad Alexipharmaca v. 13, 14, 15 pag. 65.

dixiſſet propinquum, quia XX ſtadia intercedunt, vt Arriani Periplo conſtat. Ἀπὸ δὲ Λύκου, inquit, εἰς Ἡράκλειαν πόλιν Ἑλληνίδα Δωρικήν, Μεγαρέων ἄποικον, στάδιοι εἴκοσι, *a Lyco ad Heracleam, Græcam Doricam ciuitatem, ſtadia viginti.* Plenius deſcribit Xenophon lib. VI Exped. Cyri minoris, pag. 220, ἀφίκοντο εἰς Ἡράκλειαν, πόλιν Ἑλληνίδα, Μεγαρέων ἄποικον, οὖσαν δ' ἐν τῇ Μαρυανδηνῶν χώρᾳ. καὶ ὡρμίσαντο παρὰ τῇ Ἀχερουσιάδι χεῤῥονήσῳ. ἔνθα λέγεται Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν Κέρβερον καταβῆναι, hoc eſt, *Heracleam venerunt, vrbem Græcam, Megarenſium coloniam, in Maryandenorum* [ſic ſcriptum eſt] *finibus ſitam. Expoſiti ſunt in Acheruſiade peninſula, quo loco Herculem aiunt* [ad inferos] *deſcendiſſe, vt Cerberum inde reduceret.* Fabulam de Cerbero adiungit etiam huic vrbi Euſtathius ad Dionyſii verſ. 791, Ἡράκλεια Μεγαρέων ἄποικος, περὶ τὴν Ἀχερουσία Χεῤῥόνησος, ὅπου φασὶν Ἡρακλέα τὸν ἐξ ᾅδου Κέρβερον ἀναγαγεῖν. *Heraclea Megarenſium colonia eſt, circa quam eſt cherſoneſus Acheruſia, vbi aiunt Herculem ex infernis Cerberum extraxiſſe.* Pomponium de eadem fabula paullo poſt proferemus. Strabo vrbem dicit εὐλίμενον καὶ ἀξιόλογον, *bono portu præditam, & aliis rebus memorabilem:* quæ initio libera fuerit, deinde aliquamdiu tyrannos paſſa, rurſus in libertatem ſe vindicauerit: poſtea ab rege Mithridate ſubiugata, eo deuicto, in poteſtatem venerit Romanorum, qui in partem eius deduxerint coloniam. Omnes Megarenſium coloniam dixerunt: his vero Pauſanias adiungit Tanagræos, tanquam ſocios & adiutores, Eliac. I cap. XXVI extremo: ἡ Ἡράκλεια κεῖται μὲν ἐπὶ Εὐξείνῳ Πόντῳ, ἀπῳκίσθη δὲ ἐκ Μεγάρων. καὶ Ταναγραῖοι δὲ Βοιωτῶν μετέσχον τοῦ οἰκισμοῦ, *Heraclea,* inquit, *in Euxino Ponto condita, colonia eſt Megarenſium: Tanagræi vero ſocii fuerunt in condenda illa.* Pomponius Mela ad fabulas refert originem l. I cap. XIX. *In Ponto Euxino,* inquit, *Mariandyni vrbem habitant, ab Argiuo, ut ferunt, Hercule datam. Heraclea vocitatur. Id famæ fidem adiicit: Iuxta ſpecus eſt Acheruſia, ad manes, vt aiunt, peruius, atque inde extractum Cerberum exiſtimant.* At Mariandyni fuerunt barbari: Heraclea vero πόλις Ἑλληνὶς, *vrbs Græca,* vt Scylax, Xenophon, Arrianus, adpellaverunt.

XXIV.

Ab Heraclea Ptolemæus hunc habet ordinem: Ψύλλιον, Τῖον, Παρθενίου * ποταμοῦ ἐκβολαί, *Pſyllium, Tium, Parthenii fluuii oſtia.* Arrianus autem plura, exigua forſan omnia, inter Heracleam & Pſyllium, ſiue Pſyllam, loca interponit, *Metroum, Poſidæum, Tydaridas, Nymphæum, Oxinam* fluvium, *Sandaracam* paruum portum, *Crenidas.* ἀπὸ Κρηνίδων εἰς Ψύλλαν ἐμπόριον, *a Crenidibus ad Pſyllam emporium* venit: & hoc eſt Ptolemæi *Pſyllion,* mercatu locus nobilior, quam priora omnia, ad Heracleam vſque, quæ propter vilem conditionem atque obſcuritatem prætermittimus. Sit ergo nobis primum ab Heraclea *Pſyllium,* ſiue *Pſylla,* vt Arrianus vocat, & emporio commendat. Stephano etiam *Pſylla* eſt ex Menippi Periplo, atque inter Heracleam & Tium ponit, vt Salmaſius cap. XLIII Exercit. Plin.

* Vid. Jac. Nicol. Loenſis Miſcell. Ep. lib. VI c. 17 pag. 510. & Xenoph. Cyri expedit. VI p. 374 E.

Plin. emendat. Menippus autem dixerat χωρίον, quod oppidum & castellum ambigue verti potest.

XXV.

Nonaginta stadiis a Psylla abest vrbs *Tios* vel *Tion*; nam vtroque genere dicitur. Arrianus: ἐνθένδε εἰς Τῖον, πόλιν Ἑλληνίδα, Ἰωνικήν, ἐπὶ θαλάττῃ οἰκουμένην, Μιλησίων καὶ ταύτην ἄποικον, ἐνενήκοντα, *Inde* [a Psylla] *ad Tium, vrbem Græcam Ionicam, supra mare sitam, & ipsam Milesiorum coloniam, sunt stadia nonaginta.* Hierocli & Stephano est Τῖος, *Tius* recto casu: Ptolemæo Τῖον, *Tium*, neutro genere: Straboni, qui auget syllaba, Τήϊον, *Tëium*, etiam neutro. Sic autem describit: τὸ Τήϊον ἤδη πολίχνιον οὐδὲν ἔχον μνήμης ἄξιον, πλὴν ὅτι Φιλέταιρος ἐντεῦθεν ἦν, ὁ ἀρχηγέτης τοῦ τῶν Ἀτταλικῶν βασιλέων γένους, *Tëium oppidulum nunc est, quod nihil memoria dignum habet, nisi quod inde Philetærus ortus fuit, a quo genus est Attalicorum regum.* Sic in libris est: Stephanus autem in Strabone, quem nominatim citat, sublegit Τίειον, *Tiëum*, τρισυλλάβως, *tribus syllabis.* Plinius autem lib. VI cap. I *oppidum Tium*, quod verum nomen est, vti non modo ex Ptolemæo & Arriano, nec non Stephano liquet, quibus iam vsi sumus; verum etiam ex Luciani Pseudomante, qui habet ἐν Τίῳ, *in Tio*; & ex gentili, quod in nummis legitur, ΤΙΑΝΩΝ, *Tianorum*, Antonini Pii: * & ΤΙΑΝΕΩΝ, *Tianensium*, M. Aurelii Antonini. Non ergo tam vile oppidulum fuit, vt Strabo supra senserat, sed in eorum censu sub Cæsaribus, quæ nummos illorum honori cudendi & ius & opes habuerunt: nisi Strabonis forsan ætate fuit adflictius, postea rursus incrementa cepit.

XXVI.

Arrianus a Tio ad *Billæum* fluuium numerat viginti stadia: a Billæo ad *Parthenium* fluuium, centum stadia. *Billæi* etiam meminit hoc tractu Apollonius lib. II vers. 793

ὅσσους Βιλλαίοιο μέλαν περιάγνυται ὕδωρ,
Quotquot Billæi atra claudit vnda.

Memorat etiam *Billæum* fluuium Porphyrogennetus Constantinus lib. I themate VII, quo dicit Paphlagoniam ab occasu finiri: in quo Plinium sequutus videtur, lib. VI cap. II, qui etiam a *Billi* (sic Billæum vocat) initium fecit gentis Paphlagoniæ.

XXVII.

Parthenius autem vltimus Bithyniæ amnis, seu Bithyniam a Paphlagonia disterminans, ex Arriani, quem sequimur, distributione; Straboni ita dictus, quod per florida loca delabatur, lib. XII pag 374 ὁ Παρθένιος ποταμός, διὰ χωρίων ἀνθηρῶν φερόμενος, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ὀνόματος τούτου τετυχηκώς, ἐν αὐτῇ τῇ Παφλαγονίᾳ τὰς πηγὰς ἔχων, *amnis*, inquit, *Parthenius, per florida delabens loca, indeque id nomen consequutus* [quasi Virgineus diceres] *fontes in ipsa habet Paphlagonia.* Alias nominis origines adfert Stephanus, e quibus prima est, ἐκ τοῦ συνεχῶς περὶ αὐτὸν τὴν παρθένον Ἄρτεμιν κυνηγετεῖν, *quod adsidue*

* Et Antinoo heroi apud Vaillant. select. Numism. Francisc. de Camps p. 21 dicat. num.

adsidue circa hunc amnem virgo Diana venari consueuerit. Ceteras ex ipso licet auctore recognoscere.

BITHYNIA MEDITERRANEA.

XXVIII.

Vt a Rhyndaco amne cœpimus maritima explicare, sic ab eodem sumamus initium mediterranearum partium. Hunc inter amnem & Olympum montem, haud longe a mari, Ptolemæus *Cæsaream* ponit, quæ ante dicta fuerit Σμυράλεια, *Smyralea*, siue vt in Palatino est, Σμυρδιανή, *Smyrdiana*. Sed ignotum vetus nomen, quocumque modo scribatur: neque nouum multo notius, nisi quod in Notitiis episcopatuum, & Conciliis eius mentio habetur in Bithynia. Hierocles decimam Bithyniæ vrbem numerat Καισάρειαν, *Cæsaream*: & in alia Notitia ὁ Καισαρείας, *Cæsareæ episcopatus*, itidem in Bithynia.

XXIX.

Circa Olympum montem fuit etiam vrbs *Hadriani*, Ἀδριανοί, quam nummus Seueri, a summo viro Ezech. Spanhemio exhibitus, ad Olympum fuisse, epigrapha docet, quæ est ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΠΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΝ, *Hadrianorum ad Olympum*. Notitiæ hoc nomen in Bithynia scribunt. Hierocles in hac prouincia, Ἀδριανοί, *Hadriani*: altera Notitia ὁ Ἀδριανῶν, *Hadrianorum episcopus*. Harduino videtur vrbs ea esse, quæ Plinio lib. v cap. XXXII dicta est *ciuitas Olympena*: nisi hoc loco *ciuitas* Latino more societas est vicorum atque oppidorum, sitorum circa Olympum montem, vt regio potius, quam vrbs vna intelligatur, *Olympene* videlicet, sicut Ptolemæo sunt Ὀλυμπηνοί, *Olympeni*, populus eiusdem regionis.

XXX.

In hoc tractu videtur etiam *Iuliopolis* fuisse, quam Plinius lib. x epist. LXXXI memorauit. Ait enim *Iuliopolitanos* esse *in capite Bithyniæ*. At quo in capite, loci an dignitatis? non dignitatis, quia id honoris Nicomediæ, & post hanc Nicææ tribuebatur: ergo loci, quod arguit in principio fuisse positam, vbi qui Roma veniebant, ingrediebantur prouinciam. Ex Plinii autem itinere, quo prouinciam adiit lib. x epist. XXVIII, Ephesum Romanos nauigasse videmus, & per Asiam proconsularem accessisse ad Bithyniam. Ptolemæus quidem *Iuliopolim* quamdam in extrema Bithynia ad Galatiæ fines vltra Dadastanam memorat: verum hæc non est *in capite* Bithyniæ, vt Pliniana erat. Non enim ex Paphlagonia aut Gallogræcia initium prouinciæ huius Romani sumebant, sed ex loco, quem prius illi, Roma profecti, adissent, aut qui Romam versus propior eisdem esset. Plinius lib. v cap. XXXII *Gordiu come, quæ Iuliopolis vocatur*. Describit ibi Olympenen regionem: & proxime ponit Dascylon in ora, & Apameam, quæ *Myrlea* etiam vocata fuerit. Itidem Strabo lib. XII p. 395 de Olympi montis siluis & natura munitis locis refert, fuisse in iis etiam *Gorau comen* Γόρδου κώμην, patriam Cleonis, ducis prædonum, qui illam auxerit, & πόλιν, *vrbem* fecerit, καὶ προσηγόρευσεν Ἰουλιόπολιν, *& Iuliopolin denomina-*

minarit. Nec vero propterea Ptolemæus aberrauit, sed gemina auctoritate, Itinerarii Antoniani, vt vocatur, & Tabulæ Peutingerianæ defenditur: vt adeo duas in Bithynia Iuliopoles fuisse certum sit, vnam Plinii vtriusque & Strabonis in Olympena ad Mysiæ fines: alteram ad fines Paphlagoniæ aut Gallogræciæ, ab Itinerarii & Tabulæ auctoribus, & his antiquiore Ptolemæo commendata.

XXXI.

Maxime vero huc *Prusa* cum *Olympi* cognomine referenda est, de qua supra, quum de Prusiade ad Cianum sinum sub monte Arganthonio ageremus, vt distinguerentur vrbes, quas multi confundunt, abunde simul dictum fuit. Summam vt repetamus, hæc Ptolemæo in mediterraneis est Προῦσα ἡ πρὸς τῷ Ὀλύμπῳ, *Prusa ad Olympum* sita: quæ non a Prusia, Zelæ filio; sed multum antiquiore, qui cum Crœso vel Cyro bellum gesserat, condita, auctoris nomen refert. Strabo lib. XII pag. 388 Προῦσα ἐπὶ τῷ Ὀλύμπῳ τῷ Μυσίῳ, κτίσμα Προυσίου τοῦ πρὸς Κροῖσον πολεμήσαντος, *Prusa ad Olympum Mysium* [ad Mysiæ fines montem] *condita est ab illo Prusia, qui cum Crœso bellum gessit*. Quod vero Stephanus hanc, quam a Prusiade distinxit, vocat πόλιν μικράν, *paruum oppidum*, id forsan de sua, aut quauis posteriori ætate intelligit: Strabo enim vocat πόλιν εὐνομουμένην, *legibus bene constitutam ciuitatem*, quod, si non magnæ, mediocris tamen vrbis, non autem oppiduli, est indicium. Plinius hanc Prusam cum Prusiade confundit, dum lib. V cap. vltimo *Prusam ab Hannibale sub Olympo conditam* dicit, quod Strabo verbis modo prolatis refutauit, Crœsi, non Hannibalis, æuo hanc vrbem fuisse conditam adfirmans: quod & Stephanus significauit, Cyrum, æqualem Crœsi, nominans, quocum bellum Prusæ conditori fuerit, eius, quæ diuersa sit a Prusiade, ab alio Prusia, qui Hannibalis ætate fuit, condita.

XXXII.

A montanis Olympi descendimus ad lacum *Ascanium*, cui nobilis vrbs *Nicæa* adiacet. * Strabo XII pag. 389 Νίκαια ἡ μητρόπολις τῆς Βιθυνίας, ἐπὶ τῇ Ἀσκανίῃ λίμνῃ, *Nicæa metropolis est Bithyniæ, ad Ascanium lacum sita*. Circumiacet πεδίον μέγα καὶ εὔδαιμον, *planities magna & frugifera*: ambitus vrbis ἑκκαιδεκαστάδιος, *stadiorum* XVI; κτίσμα Ἀντιγόνου μὲν πρῶτον, *condita primum ab Antigono*, Philippi filio, qui etiam Ἀντιγονίαν, *Antigoniam* adpellauit: εἶτα Λυσιμάχου, intellige κτίσμα, *a Lysimacho etiam condita*, hoc est perfecta, quam Antigonus forte non absoluerat; & hic demum ab uxore, Antipatri filia, abolito priore nomine, *Nicæam* nominauit. Hæc ex Strabone. Ptolemæo etiam in mediterraneis est Νίκαια, *Nicæa*. Stephanus & antiquius nomen, priusquam Antigonus amplificaret, prodidit: Νίκαια, πόλις Βιθυνίας, Βοττιαίων ἄποικος. ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Ἀγκώρη· εἶτα Ἀντιγόνεια· ὕστερον δὲ ἀπὸ τῆς Λυσιμάχου γυναικὸ Νίκαια ἐκλήθη. *Nicæa est Bithyniæ vrbs, Bottiæorum colonia, prius adpellata Ancore: deinde Antigonea; postea vero ab vxore Lysima-*

* Epigrammat. Græc. libr. III c. εἰς ἄνδρ. ἐκ ἐπισημ. pag. 291 Ἴφθιμον τόδ' ἐπ' ἀνδρὶ φίλη πόλις ἤγειρ' ἀχαιῶ γράμμα παρ' εὐόδμι νάμασιν Ἀσκανίης. Κλαῦσε δὲ μιν Νίκαια.

Lysimachi Nicæa dicta est. Memnon Photii cod. CCXXIV pag. 383 Nicæam vrbem a nympha quadam, Sangarii & Cybeles filia, denominatam tradit, quod vero, quia fabulam sapit, prætermittendum ducimus. Plinius lib. V cap. vlt. *A Cio intus in Bithynia Prusa sub Olympo condita: inde Nicæam XXV millia passuum interueniente Ascanio lacu. Deinde Nicæa in vltimo Ascanio sinu, quæ prius Olbia.* Quam primam descripsit, Ascanio lacu ab Olympo & Prusa seiunctam, celebris illa Nicæa est, quam omnes laudant, cuius tot nummi sunt reliqui, quorum vno, in honorem Domitiani cuso, ciues dicuntur ΝΙΚΑΕΙΣ ΠΡΩΤΟΙ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΕΙΑΣ, *Nicæenses primi totius prouinciæ:* alio Iuliæ Domnæ ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΣΑΓΑΡΙΣ, *Nicæensium Sagaris*, siue Sangarius; vt ne dubites Bithynicam Nicæam esse quæ laudatur: de altera vero *Nicæa*, quam Plinius *Olbiam* prius dictam tradit, nisi alia auctoritas accedat, non desinam dubitare. Nec id de Olbia plane certum, quia Stephanus hoc nomen dicit Nicomediæ fuisse: Ptolemæus proxime ad Nicomediam constituit. Itaque vereri subit, ne Ascanius lacus & Ascanius sinus, quem vocat, in errorem induxerit Plinium. Quis est enim sinus Ascanius? Astacenum ibi nouimus & Olbianum, qui idem est: & Cianum: Mirum vero a fluuiolo, qui ex lacu Ascanio effluit in Propontidem, sinum aliquem adpellari: quem, si omnino Olbia aliquando Nicæa dicta fuisset, *Astacenum* rectius, quam Ascanium, vocitaret. Ceteri omnes non nisi vnam in Bithynia Nicæam tradiderunt, Strabo, Stephanus, Ptolemæus, Antoninus. Huius memoria ex bello Mithridatico, in quo Memnon apud Photium pag. 383 *Triarius a Prusiade* ἐπὶ Νίκαιαν, φρουρουμένην Μιθριδατίῳ φρουρᾷ παραγίνεται, *aduersus Nicæam, Mithridatis præsidio custoditam, proficiscitur.* Illustrior memoria ex synodo a Constantino ibi congregata, vt notum est. Gentile in nummis Νικαεὺς & Νικαιεύς, vt modo vidimus: possessiuum vulgo formant *Nicænum* vel *Nicenum:* sed neutrum ad analogiam. Non enim eiusmodi denominationes Græci in αινος formant, vt *Nicænum* Latine efferres; sed in ηνος potius, ex quo proprius *Nicenus* venit, non autem plene nomen vrbis sibi adplicat, quod Salmasius ad Solinum pag. 606 *Nicaënus* docet formandum esse, vti Epiphanius dixerit Νικαηνὰ σκεύη χαλκᾶ, *Nicaëna vasa ænea.*

XXXIII.

Ab Ascanio lacu regredimur rursum ad sinum Astacenum, vt *Libyssam*, Hannibali fatalem locum, ibi inueniamus. Ptolemæus [qui Λίβισσα, *Libissa* scribit, secus ac ceteri, quorum constanter est Λίβυσσα, *Libyssa*] in mediterraneis ponit, neque id male. In eo autem aberrat a vero loco, quod inter Astacenum & Cianum sinus posuit, in quo auctores plures sibi aduersantes habet. Eutropius lib. IV cap. 11 de Hannibalis morte: *quum Romanis tradendus esset, venenum bibit, & apud Libyssam, in finibus Nicomediensium, sepultus est.* Ergo circa Nicomediam hic locus fuit: Ptolemæus autem Eribœam inter Libissam suam & Nicomediam posuit. Et si vel maxime fines Nicomediæ extendas, tamen in ordine Ptolemæus errauit, dum Nicomediæ in austrum subiicit, quæ in occasum illius Calchedonem versus

versus constituenda erat. Vetus itinerarium, quod Antonini cuiusdam nomen præfert, itinere a Constantinopoli Antiochiam, ita habet:

Chalcedonia			
Pantichium	M.	P.	XV
Libyssam	M.	P.	XXIIII
Nicomediam	M.	P.	XXII

Et in altero Itinerario, quod Hierosolymitanum siue Burdigalense vocatur, hæc series locorum describitur: *A Constantinopoli transis Pontum, venis Calcedoniam, ambulas prouinciam Bithyniam.*

Mutatio	Nassete	M.	VII. S.
Mansio	Pandicia	M.	VII. S.
Mutatio	Pontamus	M.	XIII.
Mansio	Libissa	M.	IX.
	Ibi positus est rex Annibalianus, qui fuit Afrorum.		
Mutatio	Brunga	M.	XII.
Ciuitas	Nicomedia	M.	XIII.

Et Peutingeriana Tabula idem ordo conseruatus est:

Calcedonia XXXVII *Liuissa* XXIII *Nicomedia.*

De situ ergo inter Calchedonem & Nicomediam res certa est: distantia autem a mari dubitatur. Stephanus Byzantius ex Alexandro Polyhistore: Λίβυσσα φρούριον Βιθυνίας ἐπιθαλάσσιον, *Libyssa castellum est Bithyniæ maritimum.* Et Plutarchus in Flaminio pag. 380 ἐν δὲ Βιθυνίᾳ τόπος ἐστὶν θινώδης ἀπὸ θαλάσσης, καὶ πρὸς αὐτῷ κώμη τις οὐ μεγάλη, Λίβυσσα καλεῖται, *Est locus in Bithynia tumulos arenæ a mari habens, & in illo vicus quidam non magnus, Libyssa nominatur.* Ptolemæus autem in mediterraneis scripsit, quod ita concilio ceterorum sententiæ, vt *prope mare* Libyssam fuisse existimem, non ipsi mari adpositam, distantia ea ab illo, vt tam maritimis, quam mediterraneis adnumerari possit, vt solent quæ intra quatuor millia passuum, aut circiter illa, ab mari sunt discreta. Plinius lib. v cap. vlt. describit vt dudum deletam. *Fuit & Astacum,* inquit, *vnde & ex eo Astacenus idem sinus. Fuit & Libyssa oppidum, vbi nunc Hannibalis tantum tumulus.* Appiano Alexandrino Syriacis pag. 150 Libyssa nec oppidum nec vicus est, sed fluuius & inde nominatus campus. ποταμός ἐστι Λίβυσσος ἐν τῇ Βιθυνίᾳ καὶ πεδίον ἐκ τοῦ ποταμοῦ Λίβυσσα, *Fluuius,* inquit, *Libyssus est in Bithynia, a quo ea regio campestris Libyssa adpellatur.* Quod vero non obstat, quo minus & oppidulum & vicus, quum esset, eodem nomine *Libyssæ* vteretur.

XXXIV.

In vlteriora progredimur, vbi in septemtrione erat *Prusa ad Hypium* flumen, vel secundum alios, *sub Hypio* monte. Amnis ille inter Sangarivm & Heracleam in Pontum Euxinum effluit. Arrianus Periplo Ponti: ἐνθένδε εἰς τοῦ Υπίου (sic scribendum, vt postea monstrabitur) τὰς ἐκβολάς, ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν, *Inde* [a Sangario] *ad Hypii ostia, centum & octoginta sunt stadia.* Hic ab occasu processit: contra ab ortu Scylax in Mariandynis:

nis: ἐνταῦθα πόλις ἐςὶν Ἡράκλεια Ἑλληνὶς, καὶ ποταμὸς Λύκος, καὶ ἄλλος ποταμὸς Ὕπιος, *Illic vrbs Græca est Heraclea, & fluuius Lycus, & alius fluuius Hypius.* Apollonius lib. II Argonaut. verſ. 397

- - βαθυρρείοντος ὑφ' εἱαμεναῖς Ὑπίοιο,
profundi ad paluſtria loca Hypii.

Claritatem vrbis numiſmata loquuntur plura, quibus inſcriptum eſt ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ ΥΠΙΩ, *Pruſenſium ad Hypium:* & alius Macrini, ΜΗΤΡ. ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ ΥΠΙΩ, *Metropolis Pruſenſium ad Hypium.* Hæc vera nominis ſcriptura, quam etiam Scylax modo & Apollonius expreſſerat: ad eamque corrigendi Arrianus, qui Ὕππιος geminata littera, & Plinius, qui *Hyppus,* (quamuis montem is vocauit) ſcripſerunt, ſi recte editum eſt, nec librariorum culpa codices vitiati. Harduinus ſane reſtituit Plinio, nummos imitatus, *ſub Hypio monte:* dixit enim, *Pruſa item altera ſub Hypio monte.* Niſi errauit Plinius, ita videtur ceteris conciliari poſſe, quod ex monte forſan fluuius eiusdem nominis delabatur. Præiuit Apollonii ſcholiaſtes ad dictum verſum pag. 192 notans: ὁ Ὕπιος ὠνόμαςαι ἀπὸ τῦ καταφέρεσθαι ἀπὸ τῶν Ὑπίων ὀρῶν, *Hypius fluuius nominatur ita, quia ab Hypiis montibus delabitur.* Huic igitur fluuio *Pruſa* vrbs a Pruſia rege fuit impoſita, quam, incertum, num nouam condiderit a fundamentis; an ornauerit veterem ampliaueritque. nam ad id flumen vrbs fuit *Hypia,* ſi fides eidem ſcholiaſtæ habenda eſt, quæ forte illa fuit, quæ ab amplificatoris nomine *Pruſa* poſtmodum eſt adpellata. Quod vero Harduinus de Nummis vrbium pag. 411 hanc maritimam facit, & eamdem, quam Memnon apud Photium cod. CCXXIV vocat Πρυσιάδα τὴν ἐπιθαλάσσιον, *Pruſiadem ad mare ſitam;* id ſupra in *Pruſiade* refutauimus. Satis nobis iam eſt, Ptolemæum in mediterraneis Bithyniæ ſcripſiſſe, Προῦσα πρὸς τῷ Ὑπίῳ ποταμῷ, *Pruſa ad Hypium fluuium;* qui oppidum ſupra oſtia, interuallo non minimo collocauit: quem, quod ducem meliorem non habemus, ſequendum hoc loco ducimus.

XXXV.

Hinc in ortum ſolis circa *Elatam* fluuium Ptolemæus ponit *Bithynium,* quod & *Claudiopolis* vocetur. Ait enim Κλαυδιόπολις, ἡ καὶ Βιθύνιον, *Claudiopolis, quæ & Bithynium.* Strabo lib. XII pag. 389 ἐν τῇ μεσογαίᾳ τῆς Βιθυνίας τὸ Βιθύνιόν ἐςιν, ὑπερκείμενον τῦ Τηΐυ, *in mediterraneo Bithyniæ eſt Bithynium, ſupra Teium* [ſiue Tium] *ſitum.* Ex quo longitudinem loci intelligimus, quia certa Tii ad Pontum poſitio. Patria fuit Antinoi, deliciarum Hadriani imperatoris. Ex Dione Xiphilinus in Hadriano pag. 262 ὁ Ἀντίνοος ἦν μὲν ἐκ Βιθυνίυ πόλεως Βιθυνίδος, ἣν καὶ Κλαυδιόπολιν καλῦμεν, *Ortus erat Antinous Bithynio, ciuitate Bithyniæ, quam etiam Claudiopolim adpellamus.* An colonia fuerit, dubitatur: nec id certo Plinii verba lib. V cap. vlt. probant: *Intus in Bithynia colonia Apamena, Agrippenſes, Iuliopolitæ, Bithynion.* Io. Vaillantius Claudii colonias enumerans, nullam memorat in Bithynia: nec nummus aut monimentum aliud ex illa reperitur. Sæpe autem ciuitates nomen principis Romani, a quo erant beneficio adfecti, vel

vel honoris, vel etiam adulationis cauſſa ſibi impoſuerunt. Hæc poſtea caput prouinciæ Honoriadis facta, in Notitiis κλαυδιόπολις dicta, & primo loco poſita. Antoninus itinere a Claudiopoli Ancyram Galatiæ pag. 43 hanc Claudiopolim, vt tractus itineris per Cratiam probat, intellexit. Hunc enim ordinem ſeruat:

Claudiopoli			
Cratiam	M.	P.	XXIIII
Carum vicum	M.	P.	XXX
Legna	M.	P.	XXIV
Crentium	M.	P.	XXXII
Ancyram	M.	P.	XXIIII.

XXXVI.

Ex mediis ſola *Cratia* nota eſt, quæ & *Flauiopolis* fuit nominata. Ptolemæus in mediterraneis Bithyniæ: φλαυιόπολις, ἡ καὶ Κράτεια, *Flauiopolis, quæ & Cratea*, ſiue *Cratia*. Et nummo Seueri, ΚΡΗΤΙΕΩΝ ΦΛΑΟΥΙ. Ionice Κρητιέων pro Κρατιέων. Et alio Iuliæ Domnæ, ΚΡΗΤΙΕΩΝ ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. *Cratienſium Flauiopolitarum.* Notitia Hieroclis in prouincia Honoriade Κρατία, *Cratia:* & in altera, ὁ Κρατείας, *Crateæ epiſcopus.* In Authentic. Conſtitut. XXIX cap. I *Omnibus ex æquo vrbibus prouideat, quas vtraque prius habuit prouincia: hoc eſt, in Honoriade quidem, Pruſiadi, Cratiæ, Hadrianopoli, Tio, Claudiopoli, Heracleæ.* Ptolemæus Cratiam circa Parthenium amnem poſuit, ab oſtiis ſecundum Latinum interpretem, dimidio gradu: vt in Græco eſt codice, ſextante gradus, ſiue ſcrupulis decem, vt alterutrum oporteat corruptum eſſe.

XXXVII.

Fuit & *Hadrianopolis* in hoc tractu, auctore Hierocle in Honoriade prouincia, cuius etiam Nouella XXIX modo adlegatis verbis meminit. Hanc *Hadrianopolim* etiam Holſtenius, tamquam ab *Hadrianis*, vrbe circa Olympum Bithyniæ, diſtinguendam, Notis ad Carol. a S. Paulo pag. 167 commendat.

XXXVIII.

Ex ſeptemtrione ad vltima auſtralis partis, eiuſdemque in ortum vergentis, progredimur, quo loco duo oppida Ptolemæus poſuit, *Dadaſtanam* & *Iuliopolim*. Quæ harum eſt citerior, *Dadaſtana* videlicet, eam mors imperatoris Iouiani nobilitauit. Socrates lib. III extremo: ἐν χωρίῳ τινὶ παραγίνεται, ᾧ προσωνυμία Δαδάςανα. μεθόριον δὲ ἐςὶ τοῦτο Γαλατίας καὶ Βιθυνίας, *in vicum quemdam, cui nomen eſt Dadaſtana, in finibus Galatiæ & Bithyniæ* [Iouianus] *venit.* Sozomenus lib. VI cap. VI de eodem Iouiano: ἀπιὼν ἐπὶ τὴν Κωνςαντινούπολιν, ἐξαπίνης ἐν Δαδαςάνοις, χωρίῳ τῆς Βιθυνίας καθ' ὁδὸν, ἐτελεύτησεν, *proficiſcens Conſtantinopolin verſus, ſubito Dadaſtanis, Bithyniæ vico in via regia, exſtinctus eſt.* Et Theodoritus lib. IV Hiſtor. eccleſ. cap. V. ἐν Δαδαςάνῃ δὲ, κώμη δὲ αὕτη Βιθυνῶν καὶ Γαλατῶν ἐν μεθορίῳ κειμένη, τὸ τοῦ βίου τέλος ἐδέξατο, *Dadaſtanæ, qui vicus eſt ſitus in confinio Bithynorum Galatarumque, finem vitæ* [Iouianus] *habuit.* De eodem Ammianus lib. XXV

ſub finem: *Quum veniſſet Dadaſtanam, qui locus Bithyniam diſtinguit & Galatas, exanimatus inuentus eſt nocte.* Et lib. XXVI cap. XXIII *Vbi Dadaſtanam tetigit, in qua ſtatione periſſe diximus Iouianum,* cetera. STATIONEM vocat, id eſt φρούριον, caſtellum: Græci iam laudati, Socrates & Sozomenus χωρίον, quod inter ambiguas, quas habet, notiones, etiam *caſtellum* a multis vertitur; Theodoritus κώμην, *vicum:* quod argumento eſt, exiguum fuiſſe, nec eo ambitu, quo ſolent iuſta oppida. Ceterum hi omnes Δαδαστάνα, vt Ptolemæus & Theodoritus, ſingulari numero, etiam Ammianus *Dadaſtana:* ceteri pluraliter, vt frequenter Græci ſolent, Δαδάστανα; omnes, inquam, hi A in ſyllaba prima: ſolus Philoſtorgius Gothofredi lib. VIII cap. VIII τὰ Δεδάστανα, *Dedaſtana:* quod vero Valeſius ſua editione correxit & τὰ Δαδάστανα edidit: atque etiam Peutingerianæ Tabulæ eſt *Dadaſtana,* vocali prima.

XXXIX.

Extrema Ptolemæi eſt Ἰουλιούπολις, Iuliopolis, vtique alia ab illa, quam ſupra circa Olympum montem, aut inter hunc & mare cum Strabone ac vtroque Plinio defendimus. Nec ſuſpicari licet, Ptolemæi numeros, vt ſæpe factum, prauatos eſſe, quia eumdem ſitum etiam Itinerarium Antonini, & Peutingeri Tabula confirmant. Illo hic ordo locorum eſt obſeruatus itinere a Conſtantinopoli Antiochiam:

Nicæa			
Oriens Medio	M.	P.	XVI
Cotiæium	M.	P.	XXVIII
Dablim	M.	P.	XXVIII
Cænon Gallicanon	M.	P.	XXIIII
Dadaſtanam	M.	P.	XXI
Iuliopolim	M.	P.	XXVI.

Et Peutingeriana eadem ſerie a Nicæa:

Nicea XL *Tateabio* XXIII *Dablis* XL *Dadaſtana* XXVIII *Iuliopoli.* Hinc diſtantiam *Iuliopolis* a Dadaſtana, & vtriusque a Niceæ intelligimus. Qui *Iuliopolitæ* illi ſunt, quos Plinius lib. V extremo memorauit, *Agrippenſes, Iuliopolitas, Bithynion* coniungens; quos quia a *Gordiu come, quæ Iuliopolis vocatur,* vt antea deſcripſerat, diſtinguit; vtique ex hac vlteriori ſunt *Iuliopoli,* quæ in finibus ſita eſt Galatiæ.

XL.

Quæ in vtroque itinere *Dablis* eſt, plurali numero Δάβλεις, *Dables* Ptolemæi ſunt: ex cuius non minus diſpoſitione, quam itineribus & ſitus & diſtantia ab aliis perſpicitur. *Apolloniadem* Notitiarum credo Apolloniam a Rhyndacum eſſe, de qua ſupra.

XLI.

Obſcuriora Ptolemæi & aliunde haud cognita ſunt *Eribœa,* inter Cianum & Aſtacenum ſinum: *Callica:* Κάλλικα, inter Nicomediam: *Patauivm,* a meridie Aſcanii lacus: *Agrilium,* prope Olympum montem: *Protomacra,* inter Nicæam & Dadaſtanam: hinc vlteriores in ortum *Timæa,* dein

dein *Latanea*, Λατάνεια; & prope Parthenium amnem Κλειταὶ, *Clitæ*, & tandem *Didaucana*, vel *Dedaucana*, inter Prusam ad Hypium, & Bithynion. In quo tractu, qui postea Honoriadis nomen suscepit, fuit etiam *Hadrianopolis*, vt in Hieroclis & altera Notitia ecclesiæ; nec non in Novella Constitutione XXIX cap. I est; hisce videlicet in prouincia Honoriade. Neque *Agrippenses* Plinii in Bithynia, quos cum Iuliopolitanis supra memorabat, noti sunt: neque eiusdem *Nicopolis*, ad Bosporum forsan, aut prope illum est certior. Sic autem de illa lib. V extremo: *Vltra Calchedona Chrysopolis fuit: deinde Nicopolis, a qua nomen etiamnum sinus retinet, in quo portus Amyci.* Nihil quoque Harduinus habuit, quod ad hanc Nicopolin adferret. *Alyatta*, Stephani χωρίον Bithyniæ, id est locus vel oppidulum, haud dubie est quod Liuius lib. XXXVIII cap. XVIII *Alyattos* vocat, & sic describit, vt non longe a Galatiæ finibus videatur abfuisse. *Ducere*, inquit, *exercitum consul ad Plitendum: deinde ad Alyattos castra posita. Eo missi ad Epossognatum redierunt, & legati cum illis reguli, orantes, ne Tectosagis bellum inferrent.*

XLII.

Insulas in Ponto Ptolemæus contra Bithyniam recenset, *Thyniadem*, & *Erithinos scopulos*. Strabo lib. XII pag. 374 vbi de ostiis Sangarii egit, subiicit continuo: πρόκειται τῆς παραλίας ταύτης καὶ ἡ Θυνία νῆσος, *ante hanc oram sita est insula Thynia.* Ptolemæo est ἡ Θυνιάς, *Thynias*: & ceteræ, hinc orientaliores, οἱ Ἐρίθινοι σκόπελοι νῆσοι, *Erithini scopuli, insulæ.*

SECTIO II.

PAPHLAGONIA.

XLIII.

A Parthenio fluuio Bithyniæ termino, quem etiam Xenophon lib. VI Exped. Cyri minoris memorauit, incipit *Paphlagonia*, cuius sunt *Paphlagones*, quorum antiquissima inde ab Homero est memoria: qui Parthenium quoque Paphlagonibus tribuit, & vetustissima illorum oppida enumerat. Catalogo, vers. 358 seqq.

Παφλαγόνων δ' ἡγεῖτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ,
Ἐξ Ἐνετῶν, ὅθεν ἡμιόνων γένος ἀγροτεράων,
Οἵ ῥα Κύτωρον ἔχον, καὶ Σήσαμον ἀμφενέμοντο,
Ἀμφί τε Παρθένιον ποταμὸν κλυτὰ δώματ' ἔναιον,
Κρῶμνάν τ', Αἰγιαλόν τε καὶ ὑψηλοὺς Ἐρυθίνους.
Paphlagonibus præerat Pylæmenis virile cor,
Ex Henetis, vbi mularum generatio agrestium;
Qui Cytorum tenebant, & Sesamum circa habitabant,
Circaque Parthenium amnem claras domos possidebant,
Cromnamque, Aegialumque, & excelsos Erythinos.

Longitudo secundum rationes in Bithynia constitutas est a Parthenio vsque ad Halyn, nobilissimum Asiæ fluuium. Pontum Euxinum a tergo

habet, ab oppoſita in auſtrum plaga, Galatiam. Ptolemæi ætate Paphlagoniæ nomen prouinciarum diuiſione ferme interierat. Partem enim Bithyniæ adiungit: maiorem dat Galatiæ, quam ad Pontum vsque dilatat, vt quum antea fuerit mediterranea regio, tum ſimul etiam facta ſit maritima. Sed poſt reſtitutum nomen, vti ex Notitiis manifeſtum eſt: & ante Ptolemæum Strabo illius, & Plinius rationem vtique habuerunt. Ille quidem arctiores fines facit Paphlagoniæ, verum non antiquos gentis fines, verum ampliatum regnum Mithridaticum perſequitur, quo factum, vt pauciora omnino Paphlagonibus relinquerentur: hic autem [Plinius lib. VI cap. 11] a *Billi* fluuio, aliis *Billæo*, qui cis Parthenium iuxta Tium labitur, ad Halyn vsque Paphlagoniam extendit. *Fluuius Billis*, inquit, *vltra quem gens Paphlagonia, quam Pylæmeniam aliqui dixerunt, incluſam a tergo Galatia: - - - amnis Halys, a radicibus Tauri per Cataoniam Cappadociamque decurrens: oppida Gangre, Caruſa.* Xenophon quoque ad Halyn haud dubie hanc gentem produxit, dum Sinopen, quæ propinqua huic amni eſt, in Paphlagonia ſitam dicit lib. VI Expedit. Cyri poſt initium. Σινωπεῖς, inquit, *οἰκοῦσι μὲν ἐν τῇ Παφλαγονικῇ Μιλησίων δὲ ἄποικοί εἰσιν, Sinopenſes habitant quidem in Paphlagonia: coloni autem ſunt Mileſiorum.* Quapropter rationes noſtras in Bithynia explicatas perſequuti, a Parthenio initium Paphlagoniæ conſtituimus, perducimusque vſque ad amnem Halyn.

XLIV.

A Parthenio prima vrbs maritima ſecundum Strabonem & Ptolemæum eſt Ἄμαστρις, *Amaſtris:* * etiam Arriani ſuffragio, qui diſtantiam quoque definiuit. Ἀπὸ Παρθενίου ἐς Ἄμαστριν πόλιν Ἑλληνίδα στάδιοι ἐνενήκοντα· ὅρμος ναυσίν, *A Parthenio Amaſtrin, vrbem Græcam, ſunt ſtadia nonaginta: vbi nauium portus.* Stephanus Byzantius: *Ἄμαστρις πόλις Παφλαγονίας, ἡ πρότερον Κρῶμνα, Amaſtris vrbs Paphlagoniæ, quæ prius Cromna dicta fuit.* Sed fallitur. Cromnam enim ab Amaſtri diſtinxit Ptolemæus, & Arrianus, qui CXX ſtadiis ſeparat, & medio loco oppidum Erythinos interponit. Malim in Plinii ſententiam concedere, qui lib. VI cap. 11 dixit: *Seſamum oppidum, quod nunc Amaſtris.* Seſamum, quod paullo ante in Homeri verſu vidimus: & de quod Scylax in Paphlagonia: Σήσαμος πόλις Ἑλληνίς, *Seſamus, vrbs Græca;* puta Mileſiorum colonia: *Amaſtrios* autem nomen dicitur a Perſica muliere, Oxyathræ, qui frater Darii fuit ab Alexandro debellati filia, vxore Dionyſii Heracleæ tyranni, accepiſſe. Sic Strabo & Stephanus. Nomen ergo poſterius eſt quam vt Scylax commemorare potuerit. Strabo lib. XII pag. 375 hæc ita conciliat: συνῴκη ἐκ τεττάρων κατοικιῶν

* Lucian. in Toxari p. 71 Κατέπλευσα ἐς Ἄμαστριν τὴν ποντικήν. ἐν προσβολῇ δέ ἐστι τοῖς ἀπὸ Σκυθίας προσπλέουσιν οὐ πολὺ τῆς Καράμβεως ἀπέχουσα ἡ πόλις. *Nauigaui Amaſtrin vrbem Ponticam. Eſt autem hæc non multum a Carambi diſſita & e Scythia nauigantibus obiecta.* Ergo irriſores quoque irridendi ſui materiem præbent. Sed ſi *Ponticum* dicitur, quidquid in *prouincia* erat *Pontica*, quam Romani ſic adpellabant, irriſione nihil hic dignum eſt. Vide infra § 101.

κιῶν συνῴκισε τὴν πόλιν, ἔκ τε Σησάμου, καὶ Κυτώρου, καὶ Κρώμνης· τετάρτης δὲ τῆς Τηίου. ἀλλ᾽ αὕτη μὲν ταχὺ ἀπέστη τῆς κοινωνίας, αἱ δὲ ἄλλαι συνέμειναν· ὧν ἡ Σήσαμος ἀκρόπολις τῆς Αμάστρεως λέγεται. Hæc [mulier] *ex quatuor ciuitatem composuit, ex Sesamo, Cytoro & Cromna: quarta fuit Teïos* (siue Tios) *quæ vero cito a societate defecit: ceteræ vero in eadem manserunt ita, vt tamen Sesamus arx & caput illarum fuerit.* Quæ sic intelligas; Sesamum reginam illam præcipue ornasse, & de suo nomine vocitasse *Amastrin*, quæ vt splendidior esset, illi tria alia oppida contribuisse, sicut & alibi pentapolin, tetrapolin aut tripolim denominatam videmus: a qua societate Tiani postea recesserint: Cromnam vero & Cytorum mansisse quidem, sed tamen ab Amastri magis magisque fuisse exhaustas. Nummi huius ciuitatis præclari supersunt, Augusti æuo percusi, cum epigraphe, ΑΜΑϹΤΡΙΑΝΩΝ. Vide Patinum pag. 9. Hoc vero gentile eius. Plinius lib. x epist. XCIX ad Traianum: *Amastrianorum ciuitas, domine, & elegans & ornata, habet inter præcipua opera pulcherrimam eamdemque longissimam plateam.* Similes nummos in Marco Antonino pag. 237 Patinus exhibet. Singularis autem ille est, quem illustris Spanhemius pag. 464 ostendit, conditricis reginæ (nam Heracleenses tyranni reges vocabantur) referens ita nomen: ΑΜΑϹΤΡΙΟϹ ΒΑϹΙΛΙϹϹΗϹ, *Amastrios reginæ.*

XLV.

Inde sexaginta stadiis absunt, Arriano auctore, *Ἐρύθινοι, Erythini*, quas *ὑψηλὰς, excelsos* dixit Homerus, vt supra cognouimus. Et Apollonius lib. II Argonaut. vers. 943

> *Σήσαμον, αἰπεινούς τε παρεξενέοντ᾽ Ἐρυθίνους,*
> *Sesamon, & celsos præterierunt Erythinos.*

Scholiastes *λόφους περὶ Παφλαγονίαν, tumulos*, siue *montes Paphlagoniæ* interpretatur: Stephanus autem, *Ἐρύθινοι, πόλις Παφλαγονίας, Erythini, oppidum Paphlagoniæ.*

XLVI.

Hinc totidem stadiis est *Cromna*, * Homero, Apollonio, Straboni, Plinio, Arriano, & Ptolemæo laudata. Homeri & Strabonis testimonia supra audiuimus: Apollonius dicto loco vers. 944

> *Κρωβίαλον, Κρῶμνάν τε καὶ ὑλήεντα Κύτωρον,*
> *Crobialum, & Cromnam, siluosum Cytorum.*

Stephanus *πόλιν, oppidum* dicit: Marcianus Heracleota *χωρίον*, generali vocabulo, quod sæpe infra oppidum est. Meminit etiam Valerius Flaccus lib. II vers. 105

> *Mox etiam Cromnam, atque iugo pallente Cytoron.*

XLVII.

In eodem maritimo tractu scriptores Argonautici etiam *Crobialum* memorant, sed quia nec Ptolemæus neque Arrianus eius mentionem faciunt,

* Tzetzes ad Lycophron. v. 522 *Ἔστι δὲ καὶ ἡ Κρῶμνη πόλις Παφλαγονίας, ἐν ᾗ τιμᾶται ὁ Ποσειδῶν.*

faciunt, certum locum designare non possumus. Apollonium de illo iam audiuimus: Valerius Flaccus lib. v vers. 102

Altius in ventos recipit ratis, ac fugit omne
Crobiali latus, & fatis tibi, Tiphy, negatum
Parthenium.

XLVIII.

Sequitur intervallo xc stadiorum relicto, Κύτωρον, siue Κύτωρος, *Cytorum* siue *Cytorus.* Hoc oppidum post Cromnam proximum habent Ptolemæus & Arrianus. Homerum, Apollonium & Strabonem testes supra aduocauimus. Scylax in Paphlagonia: κύτωρος πόλις Ἑλληνὶς, *Cytorus vrbs Græca.* Stephanus, Κύτωρος πόλις Παφλαγονίας, *Cytorus, vrbs Paphlagoniæ.* Strabo, τὸ Κύτωρον ἐμπορεῖον ἦν ποτε Σινωπέων, *Cytorum erat quondam emporium Sinopensium.* Græcam autem dixit Scylax, quia haud dubie colonia Milesiorum fuit, vt pleræque in Ponto. Plinius montem hoc nomine habet. *Mons,* inquit, *Cytorus a Tio* LXIII M. *passuum.* Potuit mons & oppidum, vel hoc in monte, communi vti adpellatione.

XLIX.

Inter Cytorum & Carambin promontorium Ptolemæo sunt *Climax,* quam χωρίον, Latinus interpres castellum cognominat; & *Teuthrania,* ἡ καὶ Θύμαινα, *quæ & Thymæna* vocetur.: Arrianus autem a Cytoro nauigauit ἐς Αἰγιαλὺς, *ad Aegialos* sexaginta stadiis: inde nonaginta ἐς Θύμηνα, *Thymena.* Sic scripsit sine diphthongo, quæ eadem sunt Ptolemæi *Thymæna.* Prior locus *Aegiali,* etiam Homero notus fuit, Catalog. vers. 362

Κρῶμναν τ' Αἰγιαλόν τε, cetera,

singulari numero, vt supra integro versu commonstrauimus. Strabo quoque dicto loco: μετὰ δὲ Αἰγιαλὸν Κάραμβις, *post Aegialum Carambis est.*

L.

Nobilissimum promontorium *Carambis*, quod ita Strabo descripsit: Κάραμβις ἄκρα μεγάλη πρὸς τὰς ἄρκτυς ἀνατεταμένη, καὶ τὴν Σκυθικὴν δὲ χεῤῥόνησον. ἐμνήσθημεν δ' αὐτῆς πολλάκις καὶ τῦ ἀντικειμένυ αὐτῇ Κριῦ μετώπυ, διθάλαττον ποιῦντος τὸν Εὔξεινον πόντον. *Carambis est promontorium magnum, versum ad septemtriones & ad Scythicam Chersonesum. Sæpe eius mentionem fecimus, & oppositi Criu-metopi, quo Euxinus Pontus in duo maria diuiditur.* Plinius prædicto loco: *Promontorium Carambis vasto excursu. Fuit & oppidum eodem nomine.* Oppidi rationem videtur etiam Scylax habuisse, quia in Paphlagonia eius editum est, Κάραμος πόλις Ἑλληνὶς, vbi Vossius & alii censent Κάραμβις, *Carambis* legendum esse: quia nulla Caramus in Paphlagonia. Si fuit oppidum, a Milesiis non dubitatur conditum, ideoque πόλις Ἑλληνὶς, *Græcum oppidum* dicitur. Plures autem tantummodo promontorium memorant, Strabo dicto loco ἄκραν μεγάλην, *magnum promontorium* dicens; & lib. VII pag. 214 ἀκρωτήριον τὸ διαιρῦν εἰς πελάγη δύο τὸν Εὔξεινον πόντον, *promontorium quod Euxinum Pontum in duo quasi maria diuidit,* id quod de opposito Κριῦ μετώπῳ, *Criu-metopo* lib. XII, vt vidimus, etiam dixerat, quia neutrum id solum, sed coniun-

cte

cte illud & communiter perficiunt. Ptolemæus, Κάραμβις ἄκρα, *Carambis promontorium:* & Dionysius Characenus vers. 785

- - - - Καράμβιδος ἔγγυθεν ἄκρης.

prope promontorium Carambin.

LI.

Inde Arriano & Ptolemæo est *Zephyrium:* huic deinceps *Callistratia*, quam neglexit Arrianus: vterque post ex longiore interuallo (CL stadiorum a *Zephyrio*) habent Αβώνε τεῖχος, *Aboni tichos* seu munimentum, σμικρὰν πόλιν, vt Arrianus & Stephanus tradunt, id est *paruum oppidum:* aut πολίχνιον, *oppidulum*, secundum Strabonem. Omnes enim mentionem eius faciunt, & situm Ptolemæus ac Arrianus satis definiunt. Patria fuit impostoris, qui renati Aesculapii fabulam finxit, & callida arte Bithynos Paphlagonasque illusit. Lucianus in Pseudomanti de impostoris conficto vaticinio: ὡς αὐτίκα μάλα ὁ Ασκληπιὸς σὺν τῷ πατρὶ Απόλλωνι μέτεισίν εἰς τὸν πόντον καὶ καθέξει τὸ τῦ Αβώνε τεῖχος, *quasi propediem Aesculapius cum Apolline patre aduenturus in Pontum sit, atque Aboni Tichos inhabitaturus.* * In nummo Antonini Pii, quem vir maximus Ezech. Spanhemius præbet pag. 177, ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΕΙΤΩΝ, cum gemino serpente, signo Aesculapii: & in gemello Golzii, ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΙΤΩΝ ΓΛΑΥΚΩΝ, *Abonotichitarum Glaucon.* Id nomen enim Draconi suo, quem Aesculapium impostor mentiebatur, imposuisse legitur. Lucianus ibidem: καὶ ὄνομά γε τῷ θεῷ ἐπιτεθέν. Γλύκων γὰρ ἐκαλεῖτο, (lege ex nummo Γλαύκων.) *Etiam nomen deo impositum. Glaucon enim vocabatur.* Gentile autem Αβωνοτειχίτης est, vt Stephanus & Suidas tradunt; & ipse Lucianus principio huius libri, Αλεξάνδρυ τῦ Αβωνοτειχίτυ. Alexander autem nomen illius impostoris est. Idem oppidum postea Ionopolis fuit adpellatum. Lucianus dicto libro sub finem: μέγα ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ τόλμημα τῦ Αλεξάνδρυ, τὸ αἰτῆσαι παρὰ τῦ αὐτοκράτορος μετονομασθῆναι τὸ Αβώνε τεῖχος, καὶ Ιωνόπολιν κληθῆναι, *Et hoc inter alia facinus audax Alexandri, ab imperatore postulare, vt Aboni Tichos, commutato vocabulo, Ionopolis adpellaretur.* Videtur etiam impetrasse. nam id nomen postea obtinuit. Heracleota Marcianus sub finem Peripli: εἰς πόλιν Αβώνε τεῖχος, τὴν νῦν Ιωνόπολιν λεγομένην, *in oppidum Aboni Tichos, quod nunc Iunopolis vocatur.* Hierocles etiam in Notitiæ suæ prouincia Paphlagoniæ scripsit Ιωνόπολις, *Iunopolis*, quod nomen prauatum in Notitiis ceteris est: at Nouella constitutione XXIX cap. I *Ionopolis*, in Paphlagoniarum vrbium & Honoriadis recensione.

LII.

Hinc Arrianus CL stadiis ducit ἐς Αἰγινῆτιν, *Aeginetin*, & LX deinde ἐς Κίνωλιν ἐμπόριον, *ad emporium Cinolin.* Prior locus Stephano est Αἰγινήτης, πολίχνιον καὶ ποταμὸς Παφλαγονίας, *Aeginetes, oppidulum & fluuius Paphlagoniæ.* Alterius nomen etiam a Marciano Heracleensi pag. 72 per N scribitur, ἀπὸ Κινώλιδος, *a Cinolide;* ceteris per M. Strabo pag. 375 Μετὰ δὲ Καραμ-

* Adde huc sis Themistii Orat. XXVII pag. 333 seq.

Κάραμβιν Κίμωλις, καὶ Αντικίμωλις καὶ Αβώνε τεῖχος, *Post Carambin Cimolis est, & Anticimolis, & Aboni castrum.* Videtur alium ordinem instituisse, Aboni munimentum postponens Cimolidi: quod vero in nostro antea dato, quo Aboni castrum inter Carambin & Cimolin est, Ptolemæus, Arrianus, & Marcianus consentiunt; non est quod ab illo recedamus. Sed hæc obiter. Ptolemæo nostrum oppidum est Κιμωλὶς, *Cimolis:* Plinius lib. II *Oppida, Cimolis, Stephane.* Strabonis *Anticimolis* trans flumen vel paruum sinum videtur fuisse posita. In Melæ I cap. XIX legitur etiam *Cinolis, Anticinolis,* sed ex coniectura Pintiani, quem Vossius & Gronouius sequuntur.

LIII.

Cimolidi Ptolemæus subiungit *Armenen;* deinde *Stephanen:* quæ Arrianus transponit, & Stephanen citeriorem habet quam Armenen; etiam loca quædam interponit, a fluminibus & promontorio denominata. Marcianus, qui presse alias Ptolemæum sequitur, cum Arriano congruit in ordine ac dispositione: ἀπὸ Κινωλίδος εἰς Στεφάνην κώμην στάδια ρν'. *A Cinoli ad Stephanen vicum stadia* CL, (Arrianus CLXXX:) & tum demum præter Ποταμὸς χωρίον, *locum Potamos;* & paruum promontorium, quod *Syriadem* vocat, ducit ad *Armenen,* in omnibus sic consentiens Arriano. Vnde pronum nobis ad fidem est, turbatum ordinem Ptolemæi esse, & Stephanen in priorem locum reducendam. *Stephane* vero etiam a Ptolemæo κώμη, *vicus* tantum dicitur; a Plinio, vt modo narrauimus, inter oppida connumeratur: etiam chorographus Byzantius: Στεφανὶς πόλις Μαριανδυνῶν, *Stephanis, oppidum Mariandynorum,* quæ haud dubie est Stephane Paphlagoniæ.

LIV.

Tum *Armene,* Αρμένη, subsequitur, vicus aut oppidulum cum portu. Strabo, Αρμένη, κώμη τῶν Σινωπέων, ἔχουσα λιμένα, *Armene, vicus, Sinopensium cum portu.* Et Marcianus: εἰς Αρμένην κώμην καὶ λιμένα μέγαν, *in Armenen vicum & portum magnum.* Et Stephanus: Αρμένη κώμη Παφλαγονίας, *Armene vicus Paphlagoniæ.* Scylax autem, Αρμένη πόλις Ελληνὶς καὶ λιμὴν, *Armene oppidum Græcum & portus.* In quibusdam Græcis libris cum adspiratione scribitur, vt sit Latine *Harmene:* Plinius autem & Pomponius sine illa, *Armene.* Omnes hi, Græci & Latini, quos nominauimus, scripserunt mediam ε breui: solus Xenophon ἀναβασ. lib. VI post principium vocali longa, εἰς Ἁρμήνην τῆς Σινώπης, *in Harménen, quæ Sinopensium est.* quod non recens mendum, ex Stephano liquet, qui idem in Xenophonte obseruauit. Tandem id quoque notatu dignum est, quod Mela lib. I cap. XIX scripsit, *Tum Cinolis, Anticinolis, &, quæ Paphlagoniam finit, Armene. Chalybes proximi vrbium clarissimas habent, Amison & Sinopen.* Hic quia populos, non regiones, diuidit, potuit Armenen Paphlagonum quidem facere vltimam, reliqua vero Paphlagonii limitis dare Chalybibus, qui & ipsi, saltem ex parte, fuerunt in Paphlagonia. Et sane Xenophon dicto loco: Σινωπεῖς οἰκοῦσι ἐν τῇ Παφλαγονικῇ, *Sinopenses habitant in Paphlagonia.*

gonia. Et Diodorus Siculus lib. XIV cap. XXXII ἡ Σινώπη κειμένη ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ, *Sinope sita est in Paphlagonia.*

LV.

Sequitur ipsa vrbs *Sinope*, Σινώπη, Ponticarum vrbium clarissima. Abest ab Armene quadraginta stadiis, Arriano auctore: secundum Strabonem quinquaginta. Sita est ad peninsulam, cuius isthmum occupat duobus tantum stadiis patentem; vlteriora autem peninsulæ sunt vacua. Polybius lib. IV cap. LVII hæc prodit: quibus Strabo addit, vtrumque ad isthmi latus egregium portum habere. Summa fuit antiquitate, vt vel ad Argonautas putet Strabo originem referri posse: & fabulam nominis, de Asopi virgine filia, adiecit Apollonius lib. II verſ. 948. Immo quasi tum condita fuisset, describit Valerius Flaccus lib. V verſ. 108

- - - - - - - *alta Carambis*
Raditur, & magnæ pelago tremit vmbra Sinopes.
Assyrios complexa sinus stat opima Sinope:
Nympha prius blandosque Iouis quæ luserat ignes,
Cælicolis immota procis.

Si fuit tam antiqua, tamen exigua fuit & sine splendore, quem a Milesiorum post colonia accepit. Strabo lib. XII pag. 376 ὕστερον Μιλήσιοι τὴν εὐφυΐαν ἰδόντες, καὶ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἐνοικούντων, ἐξιδιάσαντο, καὶ ἐποίκους ἔστειλαν, *Postea Milesii opportunitatem loci videntes & imbecillitatem incolarum, suam fecerunt, & eo miserunt coloniam.* Ex quo vniuersa vrbs Milesiis tamquam auctoribus tributa fuit. Strabo paullo ante: ἔκτισαν αὐτὴν Μιλήσιοι, *Milesii eam* [Sinopen] *condiderunt.* Xenophon lib. VI ἀναβασ. post principium: Σινωπεῖς Μιλησίων ἄποικοί εἰσι, *Sinopenses sunt Milesiorum colonia.* Et Diodorus Siculus lib. XIV cap. XXXII ἡ Σινώπη Μιλησίων ἦν ἄποικος, κειμένη ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ, μέγιστον εἶχεν ἀξίωμα τῶν περὶ τοὺς τόπους, *Sinope Milesiorum colonia erat, sita in Paphlagonia, summam in illis locis auctoritatem obtinuit.* * Ipsa quoque tam potens fuit, vt alias ex suis colonias deduceret, Cerasuntem, Trapezuntem, claras in Ponto ciuitates, de quibus postea dicturi sumus. Longo sic tempore libertate vsa, tandem capta est a Pharnace, Ponti rege, auo Mithridatis ab Romanis debellati, ex quo regia sedes Ponticorum regum facta est. Mithridates enim Euergetes ibi a suis interfectus est: Eupator autem seu vltimus Mithridates in ea vrbe natus & educatus: quæ Strabo refert lib. X & XII. Mithridatico bello Lucullus expugnauit. Cicero pro Lege Manil. cap. VIII de illo proconsule: *Sinopen atque Amisum, quibus in oppidis erant domicilia regis omnibus rebus ornata atque referta, ceterasque vrbes Ponti & Cappadociæ permultas vno aditu atque aduentu esse captas.* Romana deinde in eam colonia deducta fuit. Strabo lib. XII νυνὶ καὶ Ῥωμαίων ἀποικίαν δέδεκται, καὶ μέρος τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας ἐκείνων ἐστὶ, *Nunc Romanorum recepit coloniam, quæ in partem vrbis agrique venit.* Et Plinius lib. VI cap. II *nunc est colonia Sinope.* Id quod nummis

* Sinopensium calliditas aduersus Datamen obsidentem narratur ab Æneа Poliorcet. cap. 40 pag. 1715.

mis etiam illustratur, quibus est COL. IVL. SINOPE: item alio Caracallæ, C. I. AV. SINOP. id est *Colonia Iulia Augusta Sinope:* & alio Getæ, C. I. F. SINOPES, *Coloniæ Iuliæ Felicis Sinopes.* Augustus ergo nouæ coloniæ auctor fuit.

LVI.

Inter Sinopen & Halyn amnem Arrianus ponit *Carusam*, & *Ζάγωρα, Zagora:* Ptolemæus *Cyptasiam*, & *Zalisci* fluuii ostia, & deinde *Galorum*, *Γάλωρον*, oppidum. omnia obscura nomina, præter *Carusam*, quam Scylax *Carussam* scripsit & Græcam vrbem vocitauit: Plinius autem simplici littera *Carusa*, vt Harduinus ex MSS. emendauit. Ignota etiam *Colussa* Scylacis, & valde vereor, vt *Zagora* & *Galorum* sint salua atque integra, nec forsan alterum ex altero prauatum.

LVII.

Halys amnis totius citerioris Asiæ nobilissimus longo regionem illam tractu percurrit, olim Crœsi regnum finiens. * Curtius lib. IV cap. XI *Halys amnis, qui Lydiam terminat.* Plinius lib. V cap. II *Amnis Halys a radicibus Tauri per Cataoniam Cappadociamque decurrens.* Et Herodotus lib. I cap. LXXII recte quidem imperium Medorum Lydorumque disterminasse tradit, ductum autem videtur longius iusto *ἐξ Ἀρμηνίου ὄρεος διὰ Κιλίκων*, *ex Armenio monte per Cilices* proferre, nisi & montem singularem huius nominis & Cilices trans Taurum Cappadocibus permixtos intelligat. Ipse vero videtur proprios illo nomine designasse, quia paucis interiectis verbis dicit: *ὁ Ἅλυς ποταμὸς ἀποτέμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὔξεινον Πόντον*, *Halys fluuius dirimit prope cuncta Asiæ inferioris inde a mari, quod Cypro obiectum est usque ad Pontum Euxinum.* Sed quis Halyn vltra Taurum vidit & Cyprio propinquum mari? & fontes & cursus intra Taurum sunt. Strabo, ipse Cappadox, lib. XII pag. 376 de hoc amne: *ἔχει τὰς πηγὰς ἐν τῇ μεγάλῃ Καππαδοκίᾳ*, *fontes* [Halys] *habet in Cappadocia Magna.* Non ergo attingit Ciliciam propriam. Finem vero Paphlagoniæ esse ipse agnoscit ibidem Herodotus, *ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπέργει, ἐξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνας*, hoc est, *inter Paphlagonas Cappadocasque interfluere.* Eadem Strabo ibidem: *Galatas Paphlagonasque a Leucosyris ὁρίζει, distinguit.* Apollonii scholiastes ad lib. II vers. 366 *Ἅλυς ποταμὸς Παφλαγονίας*, *Halys fluuius Paphlagoniæ:* quod contra Melam supra adlegatum notamus, qui in Armene, citra Sinopen sita, Paphlagoniam finiebat. Nomen *Halys* est *ἀπὸ τῶν ἁλῶν, ἃς παραῤῥεῖ*, *a salinis, quas præterfluit*, itidem Strabone dicto loco adnotante.

LVIII.

Haly amne finimus oram Paphlagoniæ, Herodotum & Strabonem imitati: Ptolemæus, qui Galatiam cum Paphlagonia commiscet, quod ipsius forsan ætate Paphlagonia Galatarum prouinciæ contributa erat, nihilominus lib. V cap. V fatetur, *τὰ ἐπὶ θαλάσσῃ οἱ κατὰ τὴν Παφλαγονίαν κατέχουσι*, *maritima a Paphlagonibus teneri:* hic, inquam, vltra Halyn Galatiæ suæ mariti-

* De Haly adde Xenophont. Cyri Expedit. V pag. 358 D.

maritimæ, quæ Paphlagoniæ eſt, vrbem Ἀμισὸν, Amiſum adiicit, in quo & Plinium videtur ducem habuiſſe, qui dicto loco in Paphlagonia, (immiſcens tamen *gentem Cappadocum*) Amiſum cum Paphlagoniæ oppidis coniungit. *Oppida*, inquit, *Gangre, Caruſa, Amiſum liberum.* Nos autem hoc ad Pontum regionem, ſeu Cappadociam Ponticam, quia trans Halyn ſitum eſt, reiicimus.

PAPHLAGONIA MEDITERRANEA.

LIX.

Caput gentis & regia ſedes fuit *Gangra*, ſeu *Gangre*, ſingulari numero: vel plurali *Gangræ*, ſiue τὰ Γάγγρα, *Gangra*. Strabo lib. XII pag. 387 *Vltimus Paphlagoniæ rex Deiotarus fuit, Caſtoris filius, cognomento Philadelphus*, τὸ Μορζέως βασίλειον ἔχων, τὰ Γάγγρα, πολισμάτιον ἅμα καὶ φρούριον, *Morzeos regiam habens, Gangra, oppidulum ſimul ac caſtellum.* Morzes ſiue Morzus rex fuit Paphlagonum Antiochi M. temporibus. Liuius lib. XXXVIII cap. XXVI *Ariarathis Cappadoces & Morzi auxiliares in læuo* [cornu] *quatuor ferme millium numerum explebant.* Athenæus lib. III cap. VII ἐν Γάγγροις πόλει Παφλαγονικῇ, *Gangris, vrbe Paphlagoniæ.* At Plinius lib. VI cap. II *Oppida, Gangre, Caruſa, Amiſum liberum.* Gangre, ex Γάγγρη, quod & *Gangra* ſcribitur, ſingulari numero. Stephanus Byzantius: Γάγγρα, πόλις, θηλυκῶς, *Gangra oppidum, feminea forma:* cuius originem ex Alexandri libro de Paphlagonia deſcribit. Addit vero Eratoſthenem dixiſſe τὰ Γάγγρα, οὐδετέρως, *Gangra, neutro genere.* Socrates lib. II cap. XLIII σύνοδος ἐν Γάγγραις τῆς Παφλαγονίας συναχθεῖσα, *ſynodus Gangris Paphlagoniæ congregata*, femineo plurali. Et Sozomenus lib. III cap. XIV πλησιοχώρους ἐπισκόπους συνελθεῖν ἐν Γάγγραις τῇ μητροπόλει Παφλαγόνων, *finitimos epiſcopos Gangris conuenire, quæ metropolis eſt Paphlagoniæ.* Hac ſynodo vrbs notior facta. In Notitiis etiam primo loco, tamquam metropolis, ponitur, in quibus eſt ὁ Γαγγρῶν, *Gangrarum epiſcopus.* Et Epheſina ſynodo ſubſcripſit Βοσπόριος ἐπίσκοπος Γαγγρῶν τῆς μητροπόλεως ἐπαρχίας Παφλαγονίας, *Boſporius epiſcopus Gangrorum, quæ metropolis in prouincia Paphlagonia eſt.* Situm difficile eſt inuenire, quia nec Ptolemæus habet, neque in itinerariis adparet, præterquam quod Peutingeriana tabula *Gangaris* exſtat, quæ haud dubie *Gangra* eſt; vnde iter Pompeiopolin per XXXV dirigitur: hinc Sinopen per XXVII. Quæ ſi ita ſunt (nec vero certiora habemus) magnopere errant, qui ad flumen Halyn ponunt; vti fit in indice conciliorum, etiam Labbei editionis. Gentile Stephano eſt Γαγγρηνὸς, *Gangrenus.*

LX.

Ex eadem Peutingeri vetuſta Tabula *Pompeiopolis* Paphlagoniæ in longe alium locum, ac Ptolemæus poſuit, reducenda eſt. Hic enim poſuerat in parte maxime auſtrali prope Ancyram Galatiæ: ex Tabula autem videmus inter Gangram & Sinopen conſtitutam eſſe, & XXVII millibus

libus passuum a Sinope remotam. quas Ptolemæus vrbes prope duobus gradibus disiunxit. Socrates lib. II cap. XXXIX & XL & XLII memorat Sophronium quemdam, τὸν Πομπηϊουπόλεως τῆς ἐν Παφλαγονίᾳ, *Pompeiopolis, quæ in Paphlagonia est*, episcopum. Et Sozomenus lib. IV cap. XXII de eodem Sophronio: ὁ Πομπηΐου πόλεως τῆς Παφλαγόνος. Et Ephesino concilio subscripsit Αργῖνος ἐπίσκοπος Πομπηιουπόλεως τῆς Παφλαγονίας, *Arginus episcopus Pompeiopolis Paphlagoniæ.* Etiam Hieroclis Notitia in Paphlagonia scriptum est Πομπιούπολις, elisa littera, quæ diphthongum quasi faciebat. De situ supra dictum Ptolemæum in austrum deiicere: attollit magis Peutingeriana hoc ordine:

Gangaris XXXV *Pompeiopolis* XXVII *Sinope.*

LXI.

Cetera Ptolemæi sunt minus nota, Ἄνδραπα ἡ καὶ Νεοκλαυδιόπολις, *Andrapa, quæ & Neoclaudiopolis*, quam *Olgasi* monti ab austro subdit, orientem versus: ad eumdem montem *Conica*, hinc in occasum *Sacorsa*, atque *Moson:* Et hæc in australi latere. In septemtrionali, *Zagira, Plegra*, Σείκορα, *Secora:* medio loco, *Eluia, Tobata, Xoana.* Ignota hæc nobis, nec quidquam eorum in Notitiis adparet. Plinio omnium primum in Paphlagonia oppidum est *Mastya Milesiorum:* postea Cromnam ponit & Amastrin. Ignota *Mastya*, & mendi suspectum vocabulum. Augustana Tabula *Mastrum* habet cum oppidi non mediocris insignibus, XII millibus vltra Tium, in orientem versus. Sed nec Mastrum aliunde est cognitum. Non autem dubitandum, quin idem sit Mastrum & Mastya, quia illud auctor Tabulæ vltra Tium posuit; hanc Plinius citra Cromnam: medio autem loco inter Tium & Cromnam *Amastris* est, quod nomen cum vtroque conuenit. Quod adfirmarem ita esse, nisi Plinius post paullo Amastrin ipse commemoret, quæ Sesamus antea vocata fuerit. Sed alibi etiam ex vno duo oppida fecerunt Ptolemæus atque Plinius. Nihil autem hic definimus.

LXII.

Incertus etiam locus est *Mantinium*, de quo Socrates lib. II cap. XXXVIII *Quum audisset* [Macedonius] multos Nouatianos esse κατὰ τὸ Παφλαγόνων ἔθνος, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ Μαντίνιον, *in Paphlagonia, & maxime circa Mantinium.* Iustinianus Nouella XXIX cap. I sex Paphlagoniæ ciuitates constituit, *Germanicopolin, Gangram, Pompeiopolin, Dadybros, Tumulos Amastridis, & Ionopolin.* Quæ primo loco ponitur, *Germanicopolis*, est Ptolemæi Γερμανόπολις, *Germanopolis*, inter Tobatam & Xoanam interpretis, quæ Græce Σήλκα est, posita. Præponitur Gangræ tamquam metropolis: tamen & Hierocles & Porphyrogennetus Gangram metropolin laudant, quasi semper eo honore fuerit. *Dadybri* sunt Hierocli Δάδυβρα, *Dadybra*, & in alia Notitia, ὁ Δαδύβρων, *Dadybrorum episcopus.* Quo loco fuerint, ignoratur. Cetera superius sunt explicata.

SECTIO III.

PONTVS siue REGIO PONTICA.

LXIII.

Ampla regio, ab Haly amne ad Colchos vsque patens, a Ponto Euxino, supra quem sita, nomen accepit, vt & ipsa *Pontus* adpelletur. Plinius & Ptolemæus cum Cappadocia coniungunt: sed Strabo rectius separauit. Fuerunt enim diuersa regna, quod Mithridates in Ponto; Ariarathes in Cappadocia possederunt: & ipsa natura vastis montibus vtrumque regnum intersepserat. Strabo lib. XII pag. 372 ὅριον δ᾽ ἐστὶ τοῦ Πόντου καὶ τῆς Καππαδοκίας ὀρεινή τις παράλληλος τῷ Ταύρῳ, *Iuga montium, Tauro parallela, Cappadociam a Ponto separant.* Hi sunt montes, quibus *vallatum* Pontum dixit Cicero pro Archia cap. IX. *Populus,* inquit, *Romanus aperuit, Lucullo imperante, Pontum, & regiis quondam opibus, & ipsa natura regionis circumvallatum.* Idem Strabo lib. XII pag. 377 de fluuio Iri: ἔχει τὰς πηγὰς ἐν αὐτῷ τῷ Πόντῳ, *fontes in ipso Ponto habet.* In his ergo *Pontus* regio est, siue regnum Mithridatum, quod angustum primo, deinde magis magisque, etiam vltra hos fines, ampliatum fuit. Ipse Ptolemæus maritimam hanc oram in tres partes, vt sub Cæsaribus erant, distinguens, *Ponti* nomen singulis dat, non Cappadociæ, quarum occidentalem, *Pontum Galaticum* vocat; orientalem, *Pontum Cappadocium:* mediam, *Pontum Polemoniacum.*

LXIV.

Ab Haly fluuio ad Amisum nihil omnino habet Ptolemæus: Arrianus nihil memorabile, sed *Naustathmum,* & *Conopeium* lacum, & *Eusenen,* Εὐσήνην, quem locum Ptolemæus in mediterraneis posuit. Strabone auctore interiacet Γαδιλῶν, *Gadilon,* & *Saramena,* cum fertili campo *Gandilonitide.* Ipsa autem Ἀμισός, *Amisus,* vrbs Græca est, ἀξιόλογος, *illustris,* vt Strabo dicit, qui ex Theopompo refert, primo a Milesiis fuisse conditam, postmodum auctam Atheniensium colonia. Ex quo est, quod Arrianus simpliciter scribat, Ἀμισὸς, πόλις Ἑλληνὶς, Ἀθηναίων ἄποικος, *Amisus, vrbs Græca, Atheniensium colonia.* Plinius *Amisum* dixit, neutro genere. Scylax non memorauit, neque Pontico suo itinere Xenophon: quorum tamen ætate exstitisse, ex Polyæni lib. VII cap. XXI constat, vbi Datamen, Artaxerxis regis ducem, refert militibus, qui stipendium flagitabant, dixisse, δεῖν ἐς Ἀμισὸν ἀφικομένους κόψαι νόμισμα, *oportere ipsos Amisum proficisci & monetam cudere.* Aliquamdiu fuit libera, vt omnes Græcorum in Asia ciuitates: post oppressa ab regibus Ponti, qui domicilium ibi seu regiam arcem condiderunt. Cicero pro Lege Manil. cap. VIII *Sinopen atque Amisum, quibus in oppidis erant domicilia regis omnibus rebus ornata atque referta,* Lucullum ait cepisse. Romani libertatem reddiderunt. Plinius lib. VI cap. III *Amisum liberum.* Et nummis Hadriani, Ælii Veri, ac Caracallæ, ΑΜΙΣΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ, *Amisi liberæ.* Gentile Ἀμισηνὸς, *Amisenus.* Plutarchus Lucullo pag. 514 Ἀμισηνῶν πόλις. Nummo Maximini ΑΜΙΣΗΝΩΝ. Plinius

lib. x epist. xciii ad Traianum: *Amisenorum ciuitas, & libera & fœderata beneficio indulgentiæ tuæ, legibus suis vtitur.* Ei iunctum a Mithridate est oppidum *Eupatoria*, de quo in altera Eupatoria seu Magnopoli in mediterraneis dicturi sumus.

LXV.

Ab Amiso vterque ad Ἀγκῶνα, *Anconem*, id est Cubitum seu locum cubito similem, ducunt: quem Ptolemæus vocat Λευκοσύρων ἀγκῶνα, *Leucosyrorum*, qui fere Cappadoces sunt, *Anconem*, siue Cubitum: Arrianus Ἀγκῶνα λιμένα, *Anconem portum*, iuxta quem *Iris* fluuius in Pontum se effundat. Apollonio lib. ii vers. 369

- - - - - μέγας καὶ ὑπείροχος Ἀγκὼν
Ἐξανέχει γαίης, - - - - - - -

id est, *magnus atque eminens Ancon extenditur terræ:* quod scholiastes interpretatur, montibus circumdatum portum, qui in mare excurrant.

LXVI.

Fluuius autem ὁ Ἶρις, *Iris*, * (patrio casu τοῦ Ἴριος) in ipso Ponti regno oritur, & Comana Pontica pertransiens, adluit Amasiam, Strabonis, qui hæc narrat, patriam, auctusque *Lyco*, non ignobili flumine, per *Phanaræam* delapsus & Themiscyram, Ponto infunditur. Apollonio est versu 367 ἀγχίῤῥοος Ἶρις μειότερος, id est, *prope* [Halyn] *fluens, eoque minor.*

LXVII.

Lycus autem fontem in Armenia [minore] secundum Strabonem habet. Plutarchus Lucullo pag. 500, quum ipse Lucullus περὶ τὴν Ἀμισὸν διέτριβε, hoc est, *lenta obsidione Amisum oppugnaret*, Murena ibi relicto, adversus Mithridatem profectus est, qui ἐν Καβείροις, *ad Cabira* statiua habuerat. Hic autem διαβὰς τὸν Λύκον ποταμὸν, εἰς τὸ πεδίον προυκαλεῖτο τοὺς Ῥωμαίους, *transgressus Lycum fluuium, in campum patentem prouocauit Romanos.* Plinius lib. vi cap. iii *Iris flumen deferens Lycum.*

LXVIII.

Inter Irin & Thermodontem fluuios nihil Arrianus amplo interuallo habet, nisi *Heracleum*, vbi portus sit, ccclx stadiis ab ostiis Irios; xl a Thermodonte: Ptolemæus autem antequam ad locum Herculis veniat campum memorat *Phanaræam* (sic cum Strabone scribendum est, non, vt editum *Phanagoria*, quod vrbis, non campi, nomen est ad Cimmerium Bosporum) & *Themiscyram*, quam ipse quidem vt oppidum notat, quod etiam Scylax fecit, cui πόλις Ἑλληνὶς Θεμίσκυρα, *vrbs Græca Themiscyra* est: Straboni autem est πεδίον, *campus* Themiscyra, cuius miram laudat fertilitatem. ** Hecatæus apud Stephanum in *Chadisia*: Θεμισκύρη πεδίον ἐστὶν ἀπὸ Χαδισίης μέχρι Θερμώδοντος; *Themiscyre campus est a Chadisia ad Thermodontem vsque.* Potuit eodem nomine & campus & oppidum in eo adpellari, præsertim quum plures oppidi mentionem faciant. Diodorus Sicu-

* Vid. Xenophon Expedit. Cyri V pag. 358. D.

** Duo regii iuuenes Plynos & Scolopythus in Cappadociæ Ponticæ ora iuxta amnem Thermodoontem consederunt, campis Themiscyriis sibi subiectis. Orosius I hist. c. 15 p. 40.

Siculus lib. IV cap. XVI de Hercule: καταπλεύσας ἐπὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Θερμώδοντος ποταμοῦ πλησίον Θεμισκύρας πόλεως κατεστρατοπέδευσεν, ἐν ᾗ τὰ βασίλεια τῶν Ἀμαζόνων ὑπῆρχε, *nauigans ad ostia amnis Thermodontis, prope vrbem Themiscyram castra posuit, in qua regia erat Amazonum.* * Et Appianus Bello Mithridat. p. 375 de Lucullo: ἐπολιόρκει ἑτέρῳ στρατῷ Θεμίσκυραν, *altero exercitu Themiscyram oppugnabat.* Id vero nos dubios in hac re habere possit, quod Strabo Irin fluuium per Themiscyram campum in Pontum deducit: quos vero iam audiuimus, Thermodonti quam Irii propiorem Themiscyram statuunt, inter quæ flumina mirum quantum spatium Arrianus ponit. Quod vero Strabo etiam ab altera parte Thermodontis rationem in campo illo describendo habet, videri Arriani numerus corruptus potest. Etiam Herodotus lib. IV cap. LXXXVI Θεμίσκυραν τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι ποταμῷ, *Themiscyram ad Thermodontem amnem*, vel supra illum, sitam dixit: & Mela lib. I cap. XIX *Ad Thermodonta campus: in eo fuit Themiscyrium oppidum.* Et Apollonius lib. II vers. 371 Θεμισκύρειον ἄκρην, *promontorium Themiscyréum*, & στόμα Θερμώδοντος, *ostium Thermodontis* coniungit. ** Is vero campum illum non Themiscyram, sed vers. 373 Δοίαντος πεδίον, *Dœantis campum* vocitauit; *** ad quem locum scholiastes: Δοίας καὶ Ἄλκμων. *Dœas & Alcmon fratres* fuerunt: &, τοῦ Δοίαντος πεδίου εἰσὶ τρεῖς πόλεις. ἔνθα κατῴκουν αἱ Ἀμαζόνες, Λυκαστία, Θεμίσκυρα, καὶ Χαλυβία, *tria oppida in Dœantis campo sunt, vbi Amazones habitarunt, Lycastia, Themiscyra & Chalybia.* Sed vt Amazonum res in fabulis latent, ita de oppidis illarum & habitationibus nihil certi potest definiri.

LXIX.

Lycastum tamen est Plinii lib. VI cap. III, idemque Pomponii Melæ *Lycasto*, primo casu, lib. I cap. XIX.

LXX.

Certius fuit oppidum *Chadisia*, de quo Stephanus: Χαδισία, πόλις Λευκοσύρων, *Chadisia oppidum Leucosyrorum*: quod in ora fuisse non dubitamus, quia Menippus in *Periplo* memorauit, cum flumine *Chadisio* ab amne Iri disiunctum centum stadiis. Fuit ergo in Themiscyræ campi parte occidentali, vt supra ex Hecatæo idem Stephanus notauerat. Interiisse Ptolemæi & Arriani silentium probat. Plinius etiam flumen *Chadisiam* loco dicto memorauit.

LXXI.

Fluuius Θερμώδων, *Thermodon* insignis est propter Amazones, † vt credebatur, accolentes. Virgilius lib. XI vers. 659

Quales

* Addatur idem II pag. 128.

** Themistius Orat. XXVII pag. 333 A, de Ponto & Phaside locutus pergit: Ἐκεῖ δέ πού καὶ ὁ Θερμώδων καὶ τὰ Ἀμαζόνων ἔργα, καὶ τὸ Θεμισκύριον, *vbi Thermodon & Amazonum opera & Themiscyra extant.*

*** Nonn. Dionysiac. XIII v. 516 p. 182

Καὶ δάπεδον Δοίαντος ἐπώνυμον.

† Orosius I histor. c. 15 p. 40, 41. Ouidius de Ponto IV ep. 10. Lysias Orat. XXXI c. 2 p. 490. Apollodor. II c. 5 §. 9 p. 110. Themistius Orat. XXVII pag. 33 A. Diodor. II pag. 128.

Quales Threiciæ quum flumina Thermodontis
Pulsant, & pictis bellantur Amazones armis.

Et Propertius lib. III eleg. XIV

Qualis Amazonidum nudatis bellica mammis
Thermodontæis turba lauatur aquis.

Et Valerius Flaccus lib. IV Argonaut. verſ. 600

Quid memorem, quas Iris aquas, quas torqueat Ancon?
Proxima Thermodon hic iam ſecat arua: memento.
Incluta Amazonidum, magnoque exorta Gradiuo
Gens vbi. *

Latinis libris hoc nomen perſæpe auctum ſyllaba *Thermodoon* conſpicitur: verum minus recte. Græci enim conſtanter in ſecunda ω habent, Θερμώδων, quod obſtat, quo minus Latinis carminibus *Thermodoon, Thermodoontis* legi poſſit, quia ſic ſecunda corriperetur. **

LXXII.

A Thermodonte fluuio Ptolemæus ad *Polemonium* oppidum progreditur: multa interponit Arrianus, ſed parui momenti omnia, Βῆριν, *Berin* fluuium; *Thoarin* fluuium; *Oenoën*, forſan oppidum: *Phigamuntem* fluvium: & *Phadiſanam Φρύριον, caſtellum:* tum vero ſequitur *Polemonium,* a Polemone rege, quem Antonius conſtituerat, ad mare conditum: a quo pars Ponti, vt Ptolemæus diuiſit, *Pontus Polemoniacus* vocatus fuit. Succedit apud vtrumque auctorem *Iaſonium promontorium;* poſt quod apud Arrianum Κιλίκων νῆσος, *Cilicum inſula;* & deinde oppidum Βοῶν, *Boon,* cum portu. ἐν Βοῶνι ὅρμος ναυσὶν, *in Boone,* inquit, *nauium eſt portus.*

LXXIII.

Proxima ſunt Κοτύωρα, *Cotyora,* nonaginta nempe ſtadiis a Boone. Xenophon lib. V Exped. Cyri min. pag. 209 ἀφίκοντο εἰς Κοτύωρα, πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἀποίκους, οἰκοῦντας ἐν τῇ Τιβαρηνῶν χώρᾳ, *Venerunt Cotyora, Græcam ciuitatem, Sinopenſium colonos, babitantes in Tibarenorum regione.* *** Et Diodorus Siculus lib. XIV cap. XXXII de eodem Græcorum ex Perſia itinere: κἀκεῖθεν εἰς Κοτύωρα πόλιν παρεγενήθησαν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἄποικον, *Inde Cotyora venerunt, quæ Græca vrbs eſt & Sinopenſium colonia.* Plinius lib. VI cap. IV *Cotyorum* ſingulari numero. Praue Ptolemæus Κυτέωρον, *Cyteorum* ſcripſit, traiectis & mutatis priorum ſyllabarum vocalibus: nec ſanum, quod in Strabonis libris Κύτωρος vel Κύτωρος legitur. Corrigenda hæc ad Xenophontis & Diodori ſcripturam ſunt, vt Arrianus Xenophontem, quem nominatim laudauit, in hac voce imitatus eſt.

LXXIV.

Turbatiora ſunt, quæ vſque Trapezuntem apud diuerſos auctores ſequuntur. Ptolemæus *Hermonaſſam* proxime poſt Cotyora poſuit, quam alii cum Trapezunte coniungunt. Arrianus tradit, *Pharnaciam* eſſe veterum

* Amazones hæ ab Africanis ſecernendæ. Diodorus Siculus III pag. 185.
** Add. Xenophon Cyri Expedit. V p. 358 D. Themiſtius Orat. XXVI pag. 333 A.
*** Adde ſubſequentia ibidem.

terum *Cerasuntem:* Strabo autem ex Cotyoris Pharnaciam esse conditam: Plinius & Ptolemæus diuersa hæc oppida & a se disiuncta posuerunt *Cotyora, Cerasuntem,* & *Pharnaciam.* Xenophon quoque *Cerasuntem* a *Cotyoris* distinxit, vt de diuersitate illarum vrbium duarum vix liceat dubitare: an vero Pharnacia Cerasuntis locum occupauerit, in vtramque partem disputari potest. Ptolemæus non paruo interuallo separauit: etiam Plinius, vt diuersa oppida, discreuit: at Arrianus, qui Ponti oram nauigavit, αὕτη ἡ Φαρνάκεια πάλαι Κερασοῦς ἐκαλεῖτο, *hæc Pharnacia olim Cerasûs vocata fuit.* Nollem αὐτόπτῃ homini contradicere, nisi Strabo in Ponto natus, atque idcirco haud dubie peritus patriæ, itidem Pharnaciam a Cerasunte distinxisset. εἶτα, inquit, Κοτύωρος πολίχνη, ἐξ ἧς συνῳκίσθη ἡ Φαρνακία· εἶτα Ἰσχόπολις κατερριμμένη· εἶτα κόλπος, ἐν ᾧ Κερασοῦς τε καὶ Ἑρμώνασσα κατοικίαι μέτριαι, *Deinde Cotyorus, paruum oppidum, ex quo Pharnacia est condita: tum Ischopolis deiecta: dein sinus est, in quo Cerasus & Hermonassa sunt, mediocria oppida.* Tantum abest, vt ex hisce Pharnaciam & Cerasuntem eandem esse probari possit, aut eodem loco impositam, vt potius discrimen earum & interuallum clarissime perspiciatur. Crederem Cerasuntem oppidum euersum fuisse, quum Arrianus nauigaret, vt de sede eius nihil certi aut veri eidem constaret, nisi idem in notitiis ecclesiæ tamquam episcopalis vrbs memoraretur: * Cotyorum vero, vel Cotyora, tunc vicus (νῦν κώμη) quum Xenophontis æuo πόλις, *oppidum* fuisset, condita Pharnacia, forsitan exhaustum fuit, quamuis ex interuallo situm esset.

LXXV.

Itaque Strabonem sequuti post Cotyorum siue Cotyora in propinquo *Pharnaciam,* siue vt Plinius scripsit, *Pharnaceam* ponimus. Græci etiam diuerso modo scribunt, Strabo & Ptolemæus Φαρνακία, *Pharnacia:* Arrianus Φαρνάκεια, *Pharnacea.* Conuenit in situ cum Strabone Plinius, per centum millia passuum Trapezuntem inde producens. Condita haud dubie a Pharnace rege fuit, auo Mithridatis vltimi, ab Romanis deuicti, patre Mithridatis Euergetæ, Romanorum in Punico bello socii. Meminit etiam Plutarchus Lucullo pag. 502 regias feminas deposuisse Mithridatem περὶ Φερνακίαν, *circa Phernaciam* (sic scripsit pro Φαρνακίαν) quas qui interficeret, misisse ex fuga, quum victus fuisset a Lucullo.

LXXVI.

Deinde est Strabonis Ἰσχόπολις, *Ischopolis:* quam prostratam & euersam dixit. Ptolemæus scripsit Ἰσκόπολις, *Iscopolis.* Tum sinus incipit; in quo *Cerasûs* sita & *Hermonassa.* Mediocria oppida Strabo dixit: sed *Cerasûs* forsan splendidior olim. Pomponius lib. I cap. XIX *Raræ vrbes: Cerasûs & Trapezûs maxime illustres.* Scylax pag. 80 Κερασοῦς πόλις Ἑλληνίς, *Cerasûs, Græcum oppidum.* Colonia enim Sinopensium fuit. ** Diodorus Siculus lib. XIV cap. XXXI ἀνέζευξαν ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ τριταῖοι παρεγενήθησαν εἰς Κερασοῦντα, πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἄποικον, *profecti Trapezunte, tertio die venerunt*

* Memoratur etiam a Niceta in Alexio Comnen. III c. 6 pag. 340 D.

** Eadem docet Xenophon Cyri Expedit. V pag. 349 C, D. & in Colchide ponit, quod mireris.

nerunt Cerasuntem, Græcam ciuitatem, & Sinopensium coloniam. Hierocles in sua Notitia *Cerasuntem* quarto loco Ponti Polemoniaci constituit.

2. Ammianus Marcellinus lib. XXII cap. XIII hinc arborem & fructum *cerasum* arcessit. Postquam enim Ponti & Paphlagoniæ nobiliores vrbes enumerauerat, adiicit: *& Cerasûs, vnde aduexit huiusmodi poma Lucullus: insulæque arduæ, Trapezunta & Pityunta continentes, oppida non obscura.*

LXXVII.

Hinc Strabo ducit *Hermonassam:* multa autem interposuit Arrianus, insulam *Arrhentiadem*, deinde *Zephyrium* cum portu: & *Tripolim*, quam & Plinius cum *Philocalea* memorauit lib. VI cap. IV; & *Argyria*, & *Philocaleam:* hinc *Coralla*, & *Sacrum montem*, & *Cordylam* portum: tum demum *Hermonassam.* Hanc Ptolemæus perperam ad Cotyorum, atque ita ante Iscopolim & Cerasunta collocauerat. Strabo enim & Arrianus consentiunt in huius loci vicinitate Trapezuntina: Ille, pag. 378 τῆς Ἑρμωνάσσης πλησίον ἡ Τραπεζοῦς, *prope Hermonassam est Trapezûs:* hic in Periplo Ponti, ἀπὸ Ἑρμωνάσσης εἰς Τραπεζοῦντα, στάδιοι ἑξήκοντα, *ab Hermonassa Trapezuntem, stadia sexaginta.* Strabo μετρίαν κατοικίαν, *mediocre oppidum.*

LXXVIII.

Ipsa vrbs *Trapezus* antiqua est, Græcis moribus ac institutis, colonia quippe Sinopensium. Xenophon Exped. Cyri minoris lib. IV sub finem: ἀφίκοντο ἐπὶ θάλατταν εἰς Τραπεζοῦντα, πόλιν Ἑλληνίδα, οἰκουμένην ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, Σινωπέων ἀποικίαν, ἐν τῇ Κόλχων χώρᾳ, *ad mare tandem peruenerunt, in Trapezuntem, Græcam ciuitatem, Euxino Ponto impositam, Sinopensium coloniam, in Colchorum finibus sitam.* Eadem Diodorus lib. XIV cap. XXXI repetiit. Et Scylax in Macrocephalorum gente: Τραπεζοῦς πόλις Ἑλληνίς, *Trapezûs vrbs Græca.* Antiquitatis etiam Tacitus testis est lib. III Hist. cap. XLVII *Anicetus*, inquit, *Polemonis libertus Trapezuntem, vetustam Asiæ ciuitatem, a Græcis in extremo Ponticæ oræ conditam, subitus irrupit.* Hæc autem libera sub Romanis, deuicto Mithridate, fuit. Plinius lib. VI cap. IV *Trapezûs, liberum,* puta oppidum. In nummis eius, qui inscripti sunt ΤΡΑΠΕΖΟΝΤΙΩΝ. Apollo capite radiato cernitur, quod argumentum Græcæ originis & institutorum est, etiam studiorum liberalium, quæ in hac ciuitate vsque ad vltima tempora, quibus a Turcis capta est, fuerunt conseruata. Splendorem eius laudauit Mela; *maxime illustrem* vocans; commercia Eustathius ad Dionysii vers. 688, ἡ Τραπεζοῦς, inquiens, κτίσμα Σινωπέων. μέγα ἐμπόριον, *Trapezûs Sinopensium opus est, magnum emporium.* Situm oppidum in peninsula est, & montibus vallatum. Plinius dicto loco: *Trapezûs liberum, vasto monte clausum.* Ammianus quidem, prædicto supra loco, in *ardua insula* dixit positam hanc vrbem fuisse, sed sæpe peninsulæ cum insulis confunduntur. * Hic finis fuit Ponti regionis, quamuis multa adiungat Ptolemæus, quæ Colchorum erant. Strabo enim dicto loco: τῆς Ἑρμω-

* *Trapezûs* Zosimo I, 33, 2 & 3 dicitur vrbs magna & frequens & duplici muro cincta.

Ἑρμωνάσσης πλησίον ἡ Τραπεζοῦς. εἶτ' ἡ Κολχίς, *prope Hermonassam est Trapezûs: deinde Colchis.*

MEDITERRANEA PONTI.

LXXIX.

Mediterranea regni Pontici, quatenus a Paphlagonia æque ac Cappadocia distinctum est, & Mithridatibus paruit, non Ariarathibus; sunt pleraque parum certa, & vel sola statuminanda Ptolemæi fide ac auctoritate. Pauca enim sunt, quæ indigena Strabo de interioribus nobis tradidit. Lib. XII pag. 377 Irin fluuium describit, eiusque occasione oppida, huic flumini adposita, commemorat. *Iris*, inquit, *fontes habet in ipso Ponto. Fluit* διὰ πόλεως μέσης Κομάνων τῶν Ποντικῶν, *per mediam vrbem, Comana Pontica*, quæ sic a Cappadociis Comanis discernuntur. Non ergo longe absunt ab amnis fontibus, quia hæc primum narrat, deinde ordinatim cetera, vsque ad ostia, quibus in Ponticum mare exoneratur fluuius. Item pag. 383 de eadem vrbe: ὑπὲρ τῆς Φαναροίας ἐστὶ τά τε Κόμανα τὰ ἐν τῷ Πόντῳ, ὁμώνυμα τοῖς ἐν τῇ μεγάλῃ Καππαδοκίᾳ, καὶ τῇ αὐτῇ θεᾷ καθιερωμένα, *Super Phanaræam sunt Comana Pontica, eiusdem nominis, quo alia in Magna sunt Cappadocia, eidemque deæ consecrata.* Dignitatem pontificis, proximi ab rege, multis ibi verbis Strabo commendat etiam ab Romanis conseruatam & auctam tradit. Hoc est illud religiosum in Ponto fanum, cuius Cicero mentionem pro Lege Manil. cap. IX fecit. *Posteaquam*, inquit, *L. Lucullus cum exercitu in regnum* [Mithridatis] *venit, erat grauis atque vehemens opinio, quæ per animos gentium barbararum peruaserat, fani locupletissimi & religiosissimi diripiendi caussa in eas oras nostrum exercitum esse adductum.* Plinius lib. VI cap. III extremo: *Amasia, Comana, nunc Manteium.* Videtur dicere, solum *Manteium*, id est oraculum, superesse. Verum tam Amasia, quam Comana posteriori etiam sæculo exstiterunt, vti ex Ptolemæo & Peutingeri Tabula manifestum est. Loci etiam atque oppidi Hirtius meminit Bello Alexandrino cap. XXXIV, *Copiæ celeriter omnes iussu Domitii Comana convenerunt;* in quibus erat etiam *legio ex tumultuariis militibus in Ponto confecta.* Et cap. XXXV *Ex Ponto a Comanis iugum editum siluestre est, pertinens in Armeniam minorem.* Et Appianus B. Mithridat. pag. 379 *Ipsum Mithridatem* [ex prœlio ad Cyzicum] διαφυγεῖν ἐς Κόμανα περιεῖδον, *profugere in Comana passi sunt; inde ad Tigranem.* Diua, quæ Comanis colebatur, Bellona erat. Hirtius B. Alexandr. cap. LXVI *Magnis itineribus per Cappadociam confectis* [Cæsar, ex Cilicia aduersus Pharnacem mouens] *biduum Mazacæ commoratus venit Comana, vetustissimum & sanctissimum in Cappadocia Bellonæ templum, quod tanta religione colitur, ut sacerdos eius deæ maiestate, imperio & potentia secundus a rege consensu gentis illius habeatur.* Dubites, quæ Comana, Cappadocia an Pontica, significentur. Memorat ipse Hirtius, *in Cappadocia* templum situm esse, vt vix locus videatur dubitationi superesse: quod interpretes etiam commouit, & in his Goduinum etiam, vt de Cappadociis Comanis interpretarentur. Verum aliter sentiendum,

endum, si propositum iter C. Cæsaris intueamur, quod ex Tarso Ciliciæ in Pontum aduersus Pharnacem festinanter faciebat. Mazaca venit Comana: inde *propius Pontum finesque Gallogræciæ accessit*, cap. LXVII: dein *in Pontum venit*, cap. LXIX. Ductus hic potius Comana Pontica ostendit, quam Cappadocia, quæ vtroque Itinerario, Antonini, vt vocatur; & Peutingerianæ tabellæ, longe satis a Cæsarea, id est Mazaca, in ortum remouentur, Euphratem versus & Commagenam. Itaque vel nomine aberrauit Hirtius, vel quod Pontica ad fines Cappadociæ magnæ erant, Cappadocum æque religioni illa, vt Ponti incolis patuerunt. Nihil autem instituto decedit, quia in vtrisque eadem dea secundum Strabonem, vt supra cognouimus, culta fuit. Diuam illam etiam Valerius Flaccus lib. VII Argonaut. vers. 636 nominauit:

- - - *vel exsectos lacerat Bellona Comanos.*

LXXX.

Sed ad Irin fluuium redeundum est. Infra Comana ille *Daximonitidem* campum occasum versus perlabitur: deinde in septemtrionem conversus, *παρ᾽ αὐτὰ τὰ Γαζίουρα, παλαιὸν βασίλειον, νῦν δ᾽ ἔρημον, præter ipsa Gaziura, veterem regiam, nunc autem desertam*, decurrit: ac rursus in orientem reflexus, adsumto Scylace, muros *Amasiæ* præteruectus in Phanarœam effertur. Desertæ illius regiæ nomen etiam Plinius tradit lib. VI cap. II Paphlagoniæ fines persequens. *Gens*, inquit, *Cappadocum: oppidum Gaziura, & Gazelum: amnis Halys.* Atque ita videtur *Gaziuram* cis Halyn in Paphlagonia extrema, quæ incolas Cappadoces habuerit, collocasse: sed maior est Strabonis, innati istis locis, auctoritas, cuius sunt, quæ antea posuimus.

LXXXI.

Ex quibus etiam situs *Amaseæ*, patriæ Strabonis, cognoscitur. *Iris*, inquit, *παρ᾽ αὐτὸ τῆς Ἀμασείας ἐνεχθεὶς τεῖχος, ἡμετέρας πατρίδος, πόλεως ἐρυμνοτάτης, εἰς τὴν Φαναροίαν πρόεισιν, præter ipsum murum Amaseæ, patriæ nostræ, vrbis munitissimæ, in Phanarœam campum defertur.* Procopius Arcan. Hist. cap. XVIII Ἀμάσεια, πρώτη ἐν Πόντῳ ἐτύγχανεν οὖσα, *Amasea, primaria vrbs Ponti*. Ptolemæus etiam Ἀμάσεια diphthongo scripsit: Plinius autem *Amasia*, & Hierocles Ἀμασία. *Oppida*, inquit Plinius in Cappadocia, *Comana, quod Sarus: Neocæsaream, quod Lycus: Amasiam, quod Iris in regione Gazacena*, subaudi, præfluit. In nummis vtraque scriptura conspicitur: Claudii, CAPΔIANΩN AMACEIAC, *Sardianorum & Amaseiæ*, supple, ὁμόνοια, *concordia:* & Marci Aurelii, AMACEIAC MHT. ΠΡΩT. ΠΟΝT. *Amaseiæ, metropoleos primæ in Ponto:* & Seueri, AΔP. CEY. ANTΩN. AMACIAC MHT. ΠΡ. ΠΟΝ. *Hadrianæ Seuerianæ Antoninianæ Amasiæ metropolis primæ Ponti.* Eadem cognomina in nummo Caracallæ, cum nomine AMACI. MHTP. *Amasiæ metropoleos:* & in nummo Alexandri Seueri, AΔP. CEY. AΛEΞ. AMACIAC MHT. ΠΡ. ΠΟΝ. *Hadrianæ Seuerianæ Alexandriæ Amasiæ metropolis primæ Ponti.* inde est, quod vulgo etiam *Amasia* scribitur nulla diphthongi habita ratione.

LXXXII.

Iris hinc in Phanarœam egreſſus campum, *Lycum* amnem ex Armenia minore delapſum recipit, vt ſupra, quum de Iri in maritimis ageremus, ex Strabone & Plinio demonſtratum fuit. Hic enim clare lib. VI cap. III *Iris flumen deferens Lycum.* Ille lib. XII pag. 383, ἐπὶ τῇ συμβολῇ ἵδρυται πόλις, ἣν ὁ μὲν πρῶτος ὑποβεβλημένος Εὐπατορίαν ἀφ' αὐτοῦ προσηγόρευσε. Πομπήϊος δ' ἡμιτελῆ καταλαβὼν, προσθεὶς χώραν καὶ οἰκήτορας, Μαγνόπολιν προσεῖπεν, *Ad confluentem* [Irios & Lyci] *vrbs poſita eſt, quam primus conditor de ſe Eupatoriam nominauerat: Pompeius autem imperfectam inueniens, addito agro & habitatoribus, Magnopolin adpellauit.* Tractum hunc, qui circumiacet, *Magnopolitidem* Strabo nominat. Neque hæc illa *Eupatoria* eſt, quam Mithridates Amiſo adiunxit, quia illa in ora fuit, hæc noſtra intus ad Lyci confluentem: illa perfecta & regia; hæc inchoata tantummodo, a Pompeio demum perfecta. Strabo enim de noſtra ait: ἀυτη ἐν μέσῳ κεῖται πεδίῳ, *hæc in medio campo ſita:* de illa Appianus Mithrid. pag. 375, *Eupatoriam Mithridates* τῇ Ἀμισῷ παρῳκοδόμησε, καὶ βασίλεια ἡγεῖτο, *iuxta Amiſum condidit, habuitque pro regia.* Et Plinius lib. VI cap. II extremo: *Amiſo iunctum fuit oppidum Eupatoria, a Mithridate conditum.*

LXXXIII.

Paullo ante, auctore Plinio, percepimus, *Neocæſaream* Lycum amnem præfluere. Quam vrbem etiam Ptolemæus & Peutingerianæ Tabulæ auctor tradiderunt. Sub Chriſtianis metropolis facta, vti ex Notitiis epiſcopatuum liquet; quam in primis Gregorius, cognomine Thaumaturgus, nobilitauit. Socrates lib. IV cap. XXVII ὁ Ποντικὸς Γρηγόριος, ὁ ἐκ τῆς ἐν Πόντῳ Νεοκαισαρείας ὁρμώμενος, *Ponticus Gregorius, ex Neocæſarea in Ponto oriundus.* Et Sozomenus lib. VII cap. XXVII πυνθάνομαι τεθαυματουργῆσθαι Γρηγορίῳ τῷ θαυμασίῳ, ὃς πάλαι τὴν Νεοκαισάρειαν ἐπετρόπευσε, *miraculum illud ab admirando Gregorio, qui quondam Neocæſarienſem eccleſiam rexit, intelligo factum eſſe.* Et natus ergo Neocæſareæ fuit, & illius vrbis quoque epiſcopus fuit factus, antiquior ceteris Gregoriis ſanctis, vtpote Origenis diſcipulus. Ammianus lib. XXVII ſub finem *Neocæſaream vrbem Polemoniaci Ponti nobiliſsimam* dixit.

LXXXIV.

A Neocæſarea in æſtiuum occaſum *Sebaſtopolis* Ptolemæi recedit. Plinius lib. VI cap. III in Cappadocia ſua Pontica, id eſt Ponto: *Oppida habet, Comana, quod Sarus: Neocæſaream, quod Lycus: Amaſiam, quod Iris in regione Gazacena præfluit. In Colopena vero Sebaſtiam & Sebaſtopolin. Hæc parua, ſed paria ſupra dictis.* Eſt quod dubites de ſitu Ptolemæi, qui Sebaſtopolin circa Irin flumen poſuit, Sebaſtiam autem in auſtrum longe remouit: quum in Notitiis eccleſiæ vtraque Armeniæ Primæ, in qua Satala ſunt & Nicopolis, contribuatur. De *Sebaſtia* res certior eſt, quæ fere in plagam illam incidit: citerior autem Sebaſtopolis contributa vere videtur, vt de iis dicimus, quæ prouinciæ extra limitem adiudicantur. Iter

Antoni-

Antonini a Tauia Galatiæ per Sebastopolin, Sebastiam vsque, rem potest declarare:

Tauia	- -	-
Mogaron	M. P.	XXX
Doranon	M. P.	XXIIII
Sebastopolim	M. P.	XL
Virisam	M. P.	XXIIII
Phiarasi	M. P.	XII
Sebastiam	M. P.	XXXVI.

LXXXV.

Est ibidem etiam aliud iter, via alia, a Tauia directum *Sebastiam*, vt non exiguum oppidum, quod Plinio videbatur, fuisse, inde probari possit: quemadmodum in Peutingeriana etiam insignia maioris oppidi & clarioris habet, ad quod a Cæsarea Cappadociæ iter est directum. In illa scribitur *Seuastia*, facili, pro more illius ævi, litterarum V & B permutatione. Posteriori æuo in Armenia censebatur, vt diximus, cuius portio in Ponticam regionem recedebat. Sic & Socrates lib. II Hist. eccles. cap. XLIII, Εὐςάθιος, ὁ τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Σεβαςείας, *Eustathius Sebasteæ in Armenia episcopus.*

LXXXVI.

Supersunt in hac Armeniæ ora quædam alia explicanda. *Zela*, τὰ Ζῆλα, quæ a Strabone lib. XII pag. 385 ita describuntur: ἡ Ζηλῖτις ἔχει πόλιν Ζῆλα, ἐπὶ χώματι Σεμιράμιδος τετειχισμένην, ἔχουσαν τὸ ἱερὸν τῆς Ἀναΐτιδος, *Zelitis regio vrbem habet Zela, in aggere Semiramidis munitam, quæ Anaitidis fanum habet.* Multa de fano isto addit, eiusque pontifice potente atque diuite, & multitudine hierodulorum. Olim templum Persicorum sacrorum erat, circa quod multi habitabant, sine tamen vrbis specie: Pompeius autem & multum agri adiecit, & πόλιν ὠνόμασεν, *vrbem nominauit.* Ptolemæus in Polemoniaco Ponto vrbem Ζῆλα, *Zela* recensuit: Notitiæ in Helenoponto habent: Plinius lib. VI cap. III *Ziela* scripsit, & famam ex prœliis ibidem commissis addidit. *Iris flumen*, inquit, *deferens Lycum. Ciuitas Ziela intus, nobilis clade Triarii, & victoria C. Cæsaris: in ora amnis Thermodon.* Hirtius Bello Aexandrino etiam *Ziela:* præterea de oppidi situ & fama egregia narrauit: *Ziela est oppidum in Ponto, positu ipso, vt in plano loco, satis munitum. Tumulus enim naturalis, velut manu factus, excelsiore vndique fastigio sustinet murum. Circumpositi sunt huic oppido magni multique intercisi vallibus colles, quorum editissimus vnus, qui propter victoriam Mithridatis, & infelicitatem Triarii, detrimentumque exercitus nostri superioribus locis atque itineribus pæne coniunctus oppido, magnam in illis partibus habet nobilitatem; nec multo longius millibus passuum* III *abest a Ziela. Hunc locum Pharnaces, veteribus paternorum felicium castrorum refectis operibus, copiis omnibus suis occupauit.* Dio Cassius lib. XLII pag. 207 scripsit Ζέλεια, *Zeleia*, de Pharnace tradens: τὸν Καίσαρα ἐν τῇ ὁδῷ εἶναι, καὶ ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἐπείγεσθαι πυθόμενος ἀνέςρεψε κἀνταῦθα αὐτῷ περὶ Ζέλειαν συνέτυχεν, *Cæsarem*

ſarem aduenire ac in Armeniam tendere cognoſcens, conuertit iter, eique ad Zeleiam occurrit. Nec vero in Armenia, ſed in Ponto ſita erat. Appianus Mithrid. pag. 387 de Triarii clade quum dixiſſet, addit, ὁ δὲ Μιθριδάτης ἐς Ἀρμενίαν· ἣν δὴ Ῥωμαῖοι βραχυτέραν Ἀρμενίαν καλοῦσιν, ἀνεζεύγνυε, *Mithridates victor in Armeniam, quam Minorem Romani vocant, ſe recipit.* Hic ſubticuit loci nomen. Plutarchus autem in Cæſare pag. 731 de eiusdem adverſus Pharnacem victoria, περὶ πόλιν Ζῆλαν μάχην μεγάλην συνάψας αὐτὸν μὲν ἐξέβαλε τοῦ Πόντου φεύγοντα, τὴν δὲ στρατιὰν ἄρδην ἀνεῖλεν, *ad vrbem Zelam ingenti prælio commiſſo, fugatum Pharnacem ex Ponto eiecit, exercitum autem eius internecione deleuit.* Hæc haud dubie eſt vera ſcriptura Ζῆλα, *Zela,* in qua Strabo, Ptolemæus, Plutarchus & Notitiæ conſentiunt, niſi quod Plutarchus ſingulari forma terminat; plurali, Græcorum more, reliqui.

LXXXVII.

Strabo lib. XII pag. 383 montem in hoc tractu *Paryadren* nomine memorat, quem Plinius quoque lib. V cap. XXVII in Aſiæ vaſtis montium iugis numerat.

LXXXVIII.

Ad latus huius montis ab auſtro idem Strabo *Cabira,* τὰ Κάβειρα, locauit, quorum multa mentio in Mithridatico bello eſt. Strabonis hæc eorum eſt deſcriptio: πρὸς αὐτῇ τῇ παρωρείᾳ τοῦ Παρυάδρου, Κάβειρα ἵδρυται σταδίοις ἑκατὸν καὶ πεντήκοντά που νοτιώτερα αὐτῆς ἐστίν· ἐν δὲ τοῖς Καβείροις τὰ βασίλεια Μιθριδάτου κατεσκεύαστο. *Ad ipſum latus montis Paryadris Cabira ſita ſunt, ab iſto meridiem verſus* CL *circiter ſtadiis diſtantia. Cabiris autem arx regia Mithridatis exſtructa eſt.* Nondum vrbs erat, quamuis frequenter habitaretur, multisque operibus Mithridates exornaſſet. Pompeius vrbem fecit, vocauitque *Diopolin:* Pythodoris regina auxit, & Σεβαστὴν, *Sebaſten* nominauit, ſuamque in ea regiam ſedem conſtituit. Hæc eſt illa *Sebaſte* Armeniæ in Martyrologiis V idus Ianuarias, & III nonas Februar. & VII idus Martias laudata, quia in Armeniæ finibus, Minoris videlicet, poſita eſt: qui ſitus *Sebaſtopoli* Notitiarum magis congruit, quam in Ponto illi, quam Itinerarium inter Tauiam & Sebaſteam pæne mediam conſtitutam habet. Nihil autem in re dubia definire licet. Sed ad priora tempora revertimur. Plutarchus Lucullo pag. 502 τὰ δὲ Κάβειρα λαβὼν, καὶ τῶν ἄλλων φρουρίων τὰ πλεῖστα, *Cabira cepit, & alia plura munimenta.* Appianus Mithridat. pag. 375 de ipſo Mithridate: *commeatus & arma & milites ſubmiſit* ἐκ Καβείροις, ἔνθα χειμάζων στρατὸν ἄλλον συνέλεγε, *e Cabiris, vbi hibernans exercitum alium colligebat.* Eutropius lib. VI cap. VII *Secundo prælio apud Cabira ciuitatem, quo ingentes copias ex omni regno adduxerat Mithridates, quum* XXX *millia lectiſſima regis, a quinque Romanorum millibus vaſtata eſſent, Mithridates fugatus, & caſtra eius direpta.* Ducentis inde ſtadiis τὸ Καινὸν, *Nouum,* præcelſus & munitiſſimus locus, quo Mithridates pretioſa ſua cuſtodiebat. Strabo pluribus deſcribit. Cetera in diuiſione dicemus.

DIVISIO PONTI.

LXXXIX.

Duplex Ponti diuiſio, in gentes, & in regiones. Gentes difficile eſt finire ſuis limitibus. Poſt Maryandynos Bithyniæ, Paphlagonesque, *Heneti*, antiquiſſimus populus, proximi fuerunt. Strabo lib. XII pag. 374 explicato Parthenio flumine, ἔπειτα ἡ Παφλαγονία, καὶ οἱ Ἐνετοὶ, *deinde Paphlagonia eſt, & Heneti.* Mentio illorum apud Homerum eſt in Catalogo verſ. 359, vbi itidem cum Paphlagonibus coniunguntur. Sed nulli poſthac in Paphlagonia Heneti, quod Strabo de migratione illorum in Italiam interpretatur. Plinius lib. VI cap. II *Oppidum Maſtya Mileſiorum: deinde Cromna. Quo loco Henetos adiicit Nepos Cornelius, a quibus in Italia ortos cognominese orum Venetos credi poſtulat.*

XC.

Sic Henetorum nomine in Aſia exſtincto, Paphlagones ad Halyn vsque habitarunt. Strabo iam dicto loco: τοὺς Παφλαγόνας πρὸς ἕω ὁρίζει ὁ Ἅλυς, *Paphlagones ab ortu Halys fluuius terminat.* Ab Haly veteres *Aſſyrios* aut *Syros* memorabant. Apollonius lib. II verſ. 965 de Argonautis:

> λεῖπον Ἅλυν ποταμὸν, λεῖπον δ' ἀγχίῤῥοον Ἶριν,
> Ἠδὲ καὶ Ἀσσυρίης πρόχυσιν χθονός.

Liquerunt Halyn fluuium, liqueruntque propinquum Irin, atque Aſſyriæ adluuionem terræ. Imitatus eſt Dionyſius periegeta verſu 772, cui eodem plane modo poſt Chalybas ab occaſu eſt Ἀσσυρίης πρόχυσις χθονός: quod Feſtus Auienus verſ. 949 Latine ita conuertit:

> *Poſt hos Aſſyriæ tenduntur iugera terræ.*

Sæpe ſcilicet Aſſyrii cum Syris, etiam ab hiſtoricis, permiſcentur, & hoc loco *Syri* iidem, qui & *Leucoſyri* dicebantur, id eſt Cappadoces, intelligendi ſunt. Strabo lib. XII pag. 373 μέχρι Λευκοσύρων, οὓς καὶ ἡμεῖς Καππαδόκας προσαγορεύομεν, *vsque ad Leucoſyros, quos etiam nos Cappadoces adpellamus.* Plinius lib. VI cap. III *Cappadox amnis, a quo nomen traxere, antea Leucoſyri dicti.* Hi etiam *Syri* adpellati ſunt, ab Herodoto præſertim, quod etiam Strabo pag. 374 obſeruauit. *Halys*, inquit, *inter Syros & Paphlagones in Pontum Euxinum exit* κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, Σύρους λέγοντα τοὺς Καππαδόκας. καὶ γὰρ ἔτι καὶ νῦν Λευκόσυροι καλοῦνται, *vt Herodotus ait, qui etiam Syros vocat Cappadocas.* Herodoti locus eſt lib. I cap. VI; qui etiam cap. LXXII eiusdem libri, οἱ Καππαδόκαι ὑπ' Ἑλλήνων Σύριοι ὀνομάζονται, *Cappadoces a Græcis Syri adpellantur.* Cappadocia enim olim omnis regio erat a Tauro ad Pontum vsque Euxinum, ſub Perſis in duas ſatrapias, poſt in regna duo ſub Macedonibus diuiſa, quorum alterum *Cappadocia ad Taurum*, ſiue *Magna Cappadocia*: alterum *Cappadocia ad Pontum* ſiue *Pontica*, & ſæpius *Pontus* communi maris nomine vocitatur. Vide Strab. lib. XII ſub initium.

XCI.

De *Amazonibus*, quæ ab Apollonio ſubiunguntur, ſupra * dictum eſt,

* §. 71 huius Capitis.

est, circa Thermodontem fluuium vel fuisse, vel fingi ita, quasi fuerint. Alii in illo tractu *Chalybes* ponunt, quos Mela longius reducit, & cis Halyn etiam constituit lib. I cap. XIX. *Paphlagoniam*, inquit, *finit Armene: Chalybes proximi vrbium clarissimas habent Amison & Sinopen.* Nos vero cum Strabone Paphlagonas, apud quos Sinope erat, Haly amne finiri persuasi sumus. Apollonius autem *Chalybas* vltra Thermodonta remouet, citeriora Amazonibus, quas laudauit, tribuens. Lib. II enim, vers. 1003, postquam reliquerint Argonautæ Amazonum terram, diem, inquit, noctemque nauigantes

- - - - - Χαλύβων παρὰ γαῖαν ἵκοντο,
ad Chalybum terram venerunt.

Strabo lib. XIV pag. 466 scribit, τὰς Χάλυβας τοσοῦτον ἀφεστῶτας καὶ Σινώπης καὶ Ἀμισοῦ πρὸς ἕω, *tanto interuallo distare a Sinope & Amiso in ortum solis*, vt meridianus illorum per Armeniam Minorem & Euphratem sit ducendus. Herodotus tamen videtur etiam citeriores posuisse *Chalybas*, in populis a Crœso deuictis enumerans *Mariandynos*, *Chalybas*, *Paphlagonas*, *Thynos & Bithynos*, lib. I cap. XXVIII. Forte colonia eorum in citeriora loca venerat. Stephanus Chalybas ἐπὶ τῷ ποταμῷ Θερμώδοντι, *ad Thermodontem fluuium* locauit: sed ne sic quidem cum Strabone conuenit: neque cum Xenophonte, qui controuersiam dirimere potest. Cyri enim expedit. lib. V reditum Græcorum ex vlteriore Asia, vbi gestum bellum fuerat, per Ponticas gentes describens, a Trapezunte ait, & Cerasunte venisse in *Mosynœcorum* fines: * inde ad *Chalybas*, qui sub Mosynœcorum tum imperio erant: hinc ad *Tibarenos.* Sic enim pag. 209, ἐπορεύθησαν ὀκτὼ σταθμοὺς καὶ ἀφικνοῦνται εἰς Χάλυβας. οὗτοι ὀλίγοι ἦσαν καὶ ὑπήκοοι τῶν Μοσυνοίκων, καὶ ὁ βίος ἦν τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἀπὸ σιδηρείας. *Egressi inde, octo mansionibus ad Chalybas venerunt. Infrequens ea gens, & sub Mosynœcorum imperio: omnes fere victum ex ferri metallis sibi quærentes. Inde demum in Tibarenos venerunt.* Nomen gentis a ferri copia & officinis est. Scholiastes Apollonii ad dictum vers. 1003 οἱ Χάλυβες μεταλλεύοντες σίδηρον πωλοῦσι, καὶ οὕτω τὰ ἐπιτήδεια πορίζονται, τραχεῖαν ἔχοντες πρὸς καρπὸν τὴν γῆν, *Chalybes ferrum ex terræ latebris eruunt & vendunt, vnde sibi victum parant, asperam inhabitantes terram.* Hinc est, quod Valerius Flaccus lib. V vers. 141 seqq. huic genti poetico more inuentionem ferramentorum tribuit, post Thermodontis descriptionem:

Nocte sub extrema clausis telluris ab antris
Peruigil auditur Chalybum labor: arma fatigant
Ruricolæ, Gradiue, tui: sonat illa creatrix
Prima manus belli terras crudelis in omnes.
Nam prius ignoti quam dura cubilia ferri
Eruerent ensesque darent; odia ægra sine armis
Errabant, iræque inopes, & segnis Erynnis.

(Nn) 2 XCII.

* De Mosynœcis vide Xenoph. etiam libr. V. Cyri Expedit. p. 351 A, sed adde infra § 96.

XCII.

Hæc de Chalybibus, ſed alieno loco, ſi Xenophontem ſequendum ducimus. *Tibareni* enim citeriores ſunt, in quorum finibus Cotyorum oppidum erat, de quo ibidem Xenophon, ἀφίκοντο εἰς Κοτύωρα, πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἀποίκους, οἰκοῦντας ἐν τῇ Τιβαρηνῶν χώρᾳ, *venerunt Cotyora, quæ Græca vrbs, Sinopenſes colonos habens, in regione Tibarenorum ſita.* Strabo lib. XII pag. 378 τῆς Τραπεζοῦντος ὑπέρκεινται καὶ τῆς Φαρνακίας Τιβαρηνοί τε καὶ Χαλδαῖοι, καὶ Σάννοι, οὓς πρότερον ἐκάλουν Μάκρωνας, καὶ ἡ μικρὰ Ἀρμενία, *Supra Trapezuntem & Pharnaciam Tibareni ſunt, & Chaldæi, & Sanni, qui olim Macrones dicebantur; ac minor Armenia.* Sunt plures hoc loco gentes, etiam ab aliis enumeratæ, quas difficulter diſtinguas ſuis limitibus. Apollonius lib. II verſ. 375 poſt Amazonas & Thermodonta narrat primum *Chalybas:* deinde ſubiicit,

Ἄγχι δὲ ναιετάουσι πολύῤῥηνες Τιβαρηνοὶ
Prope vero habitant opulenti Tibareni.

Eodem ordine Pomponius Mela dicto loco: *Tibareni Chalybas attingunt, quibus in riſu luſuque ſummum bonum eſt.*

XCIII.

Tibarenis coniuncti erant *Genétæ*, Γενηταί. Plinius lib. VI cap. IV, *Gentes Genetarum, Chalybum.* Apollonius iam dicto loco - - - - Τιβαρηνοὶ Ζηνὸς Εὐξείνοιο Γενηταίην ὑπὲρ ἄκρην, *Tibareni ſupra Iouis Euxini* [Hoſpitalis] *Genetæum promontorium.* Et Valerius Flaccus lib. V verſ. 147 poſt Chalybes:

Inde Genetæi rupes Iouis. - - -

XCIV.

Sannos ipſe Strabo interpretatur antiquiore nomine Μάκρωνας, *Macrones:* quos etiam Apollonius ita lib. II verſ. 22 adpellauit,

Φέρβονται Φίλυρες. Φιλύρων δ' ἐξύπερθεν ἔασι
Μάκρωνες. μετὰ δ' αὖ περιώσια φῦλα Βεχείρων.

Paſcuntur Philyres: ſupra Philyras autem ſunt Macrones: poſt numeroſa gens Bechirorum. Auienus Dionyſii interpres a Colchide incipit verſ. 944 has gentes enumerare:

- - - - - - - *Aſpera primum*
Byzerum gens eſt: diri ſunt inde Bechiri,
Macrones, Philyresque & pernix Durateûm gens.
Inde Tibareni, Chalybes ſuper, arua vbi ferri
Ditia vulnifici crepitant incudibus altis.
Poſt hos Aſſyriæ tenduntur iugera terræ.

XCV.

Quos *Chaldæos* Strabo nominauit, eos ipſe pag. 378 interpretatur *Chalybas:* οἱ νῦν Χαλδαῖοι, Χάλυβες τὸ παλαιὸν ὠνομάζοντο, *qui nunc Chaldæi vocantur, olim dicti fuere Chalybes.* καθ' οὓς μάλιστα ἡ Φαρνακία ἵδρυται, *penes quos potiſſimum Pharnacia eſt.* Vt ſic rurſus vix dubitare poſſis de vera & antiqua ſede Chalybum & Tibarenorum, quia Pharnacia Chalybum & Cotyo-

Cotyora Tibarenorum non longe distant, & vtrumque cis Cerasuntem est, vt adeo meridianus eorum, qui per Armeniam Euphratemque transeat, oblique quodammodo ducendus sit, qui nihilominus ad vniuersum relatus orbem, est directus.

XCVI.

Vltra Chalybas sunt Xenophontis itinere *Mosynæci*, siue *Mossynœci*, citra tamen Cerasuntem. Dicuntur Μόσυνοι a Damasceno Nicolao, Excerpt. Valesf. pag. 517, & *Mossyni* a Plinio & Mela. Origo nominis vtriusque a *μόσυν*, vel *μόσσυν*, *turris*, quia, vt Nicolaus ait, regem suum *ἐν πύργῳ*, *in turri* educabant: seu potius, vt plures reliqui, quia omnes aut plurimi in turriculis habitauerunt. Strabo prædicto loco de huius tractus gentibus, quos Ἑπ]ακωμήτας, *Septempaganos* vocat, *ἀγρίως τελέως*, *maxime feros*: *τινὲς ἐπὶ δένδρεσιν, ἢ πυργίοις οἰκοῦσιν, διὸ καὶ Μοσυνοίκους ἐκάλουν παλαιοί, τῶν πύργων μοσύνων λεγομένων*, *quidam in arboribus aut turriculis habitant, quæ cum μόσυνες dicantur, ipsos olim Mosynœcos adpellarunt.* Mela lib. I cap. XIX *Mossyni turres ligneas subeunt: notis corpus omne persignant.* Posterius tantum Plinius expressit: *Mossyni notis signantes corpora.* Dionysius circumscripsit eorum nomen, *οἱ μόσσυνας ἔχουσι δουρατέους*, *qui turres habent ligneas.* Eustathius ibi: *τοὺς Μοσυνοίκους περιφράζων*, *Mosynœcos circumscribit his verbis.* Poetæ geminant sibilum, quod alii quidam imitantur. Apollonius lib. II vers. 379 *Μοσσύνοικοι*, quos post promontorium Genetæum ponit.

XCVII.

Hi ergo ex Heptacometis, siue Septempaganis erant: in quibus Strabo etiam Βύζηρες, *Byzeres* numerat, quos Colchis proximos ponit Dionysius, ab illis & Phaside narrationem incipiens, v. 765

> *Βύζηρές τοι πρῶτα, καὶ ἀγχόθι φῦλα Βεχείρων,*
> *Byzeres primo loco, & prope illos, Bechirorum gentes.*

Chaldæos quoque siue Chalybas videtur adnumerare, vt ita Ἑπ]ακωμῆται sint, qui circa Trapezuntem & Cerasuntem coluerunt. Bellicosi erant, saltem feroces. nam Pompeii *τρεῖς σπείρας κατέκοψαν*, *tres cohortes conciderunt.* Etiam *Bechiros* in eo numero fuisse non dubitamus, quia vicini Byzérum erant: quod etiam de *Sannis* siue *Macronibus* supra descriptis iudicamus. Quos vero *pernicem Durateûm gentem* Auienus dixit, nulli sunt, isque grandi lapsus errore est, quia Græcum *δουρατέους*, quod vertit, adpellatiuum est, *ξυλίνους* expositum ab Eustathio, id est *ligneas*, turres videlicet, quæ nomen & habitationem Mosynœcis dederunt: vt paullo ante verba integra Dionysii protulimus. Sic non obscure patet, quo ordine gentes Ponticæ ab Haly ad Colchos & Phasidem se consequutæ fuerint.

XCVIII.

Altera diuisio Ponti in regiones est, & Ptolemæus tres Pontos distincte proposuit, *Pontum Galaticum* ab occasu, Galatiæ vicinum: & *Pontum Polemoniacum*, medio inter vtrumque loco, nomen habentem a *Polemone* (*ἀπὸ Πολέμωνος*) rege, quem Antonius instituit: & *Pontum Cappadocium*, qui inde in ortum profertur ad Colchos vsque. Prima origo est ab Antonio

tonio, triumuiro reipublicæ constituendæ, qui Orientem sortitus multa in regnis & prouinciis mutauit. Pontum enim primo dedit Dario Pharnacis filio, vt Appianus v Ciuil. pag. 1135 tradit: deinde Polemoni, qui eo tempore, quo in Medos profectus Antonius erat, dicitur *ἐν τῷ Πόντῳ βασιλεύων, in Ponto regnans*, a Dione lib. XLIX pag. 407, cuius vidua Pythodoris Strabonis ætate imperabat, quam ipse lib. XII laudauit. Filio Polemoni reddidit paternum regnum Caligula, vt Dio lib. LIX pag. 649 refert: quo concedente Nero prouinciam fecit. Suetonius cap. XVIII *Ponti modo regnum, concedente Polemone, in prouinciæ formam redegit.* Et Eutropius lib. VII cap. IX *Duæ prouinciæ sub eo factæ sunt: Pontus Polemoniacus, concedente rege Polemone: & Alpes Cottiæ, Cottio rege defuncto.* Non autem iidem fines huius regni erant, quod Polemones & Pythodoris possederunt, & Ponti Polemoniaci, quem nobis Ptolemæus descripsit, qui multo arctior est. Strabo enim lib. XII pag. 382 tradit, Pythodoridem Tibarenos, Chaldæos *μέχρι Κολχίδος, usque ad Colchidem*, & Pharnaciam & Trapezuntem possedisse: quæ ex dispositione Ptolemæi, in Cappadocio Ponto sunt. Aliam ergo illius ætate diuisionem prouinciarum fuisse oportet, quæ vniuersum Pontum ita tripliciter dispensauit; vt *Ponti Galatici* ad mare fuerit *Themiscyra;* intus, *Sebastopolis*, *Amasia*, & *Comana Pontica*. Et *Ponti Polemoniaci* in ora, *Thermodontis* ostia, *Polemonium*, & *Cotyorum:* in mediterraneis, *Neocæsarea*, *Zela*, *Sebastia*, & *Megalassus*, quæ etiam in Peutingeriana legitur: *Ponti* denique *Cappadocii* in maritimis *Pharnacia*, *Cerasûs*, *Trapezûs;* mediterranea, *Cocalia*, *Cordyle*, *Trapezusæ*, *Asiba*, & alia obscura. Neque constans hæc Ptolemæi distributio fuit, sed nomen quidem Ponti Polemoniaci mansit, alia autem in eo censa oppida, Neocæsarea, Comana, Polemonium, Cerasus, Trapezus, quæ quinque oppida, non plura, in Notitiis episcopatuum eidem tribuuntur.

XCIX.

Sunt præterea multa, sed obscura & incerta, vt Plinii *Sotira*, *Amazonium*, *Phanaræa* castellum: item *Tripolis* castellum: *Philocalea*, *Liuiopolis:* gens *Macrocephalorum*, quos a Pomponio habet. Lib. VI cap. III de prioribus ita: *In ora amnis Thermodon, ortus ad castellum, quod vocant Phanaræam, præterque radices Amazonii montis lapsus. Fuit oppidum eodem* [Thermodontis] *nomine: & alia quinque Amazonium, Themiscyra, Sotira, Amasia, Comana, nunc Manteium.* Et cap. IV, *Gentes, Tibareni, Mossyni, notis signantes corpora: gens Macrocephali.* Et interiectis paucis: *Pharnacea oppidum, Tripolis castellum & fluuius. Item Philocalea, & sine fluuio Liuiopolis.* Nihil addimus, nisi *Phanaræam* aliis campum esse seu regionem: *Macrocephalos* a Scylace etiam memorari, qui *Macrones* aliorum videntur esse, de quibus supra diximus. Plura sunt apud Ptolemæum quæ prætermisimus, in Galatico *Bœnasa*, *Tobenda*, *Choloë*, *Piala*, *Pida*, *Sermuta:* in Polemoniaco, *Caruanis*, *Sarbanissa*, *Ablata*, *Sabalia:* in Cappadocio, *Aza*, *Mardara*, cetera. Fuerunt & Ἴβωρα, *Ibora* in Ponto, postea in Helenoponto, Nouell. XXVIII. *Helenopontum* octo vrbes implent, hoc est *Amasia*, *Ibora;*

Ibora; reliqua. Hierocles praue Ἰϐύρα, *Ibyra.* Adi Valesium in Sozomen. lib. VI cap. XXX.

PROVINCIA PONTICA
ROMANORVM.

C.

Ad Ponti oram Romani prouinciam posuerunt, Nicomede III Bithyniæ rege Sertoriani belli temporibus defuncto, qui testamento Romanos heredes regni scripserat: quod ante paullo factum fuit, quam Lucullus contra Mithridatem in Asiam proficisceretur. Liuius epitoma XCIII *P. Seruilius proconsul in Cilicia Isauros domuit, & aliquot vrbes piratarum expugnauit. Nicomedes, Bithyniæ rex, moriens, populum Romanum fecit heredem, regnumque eius in prouinciæ formam redactum est. Mithridates fœdere cum Sertorio icto bellum populo Romano intulit.* Nec vero ante Romani fructum ceperunt prouinciæ, quam Mithridates, qui occupauerat, a Lucullo fractus esset. Finito autem illo bello, Pompeius ex Mithridatis regno, iisque, quæ ille occuparat, adiecit multa: addidit Augustus etiam ex Paphlagonia, quum stirps regia, cui Pompeius restituerat ab Mithridate ablata, in Deiotaro Philadelpho defecisset.

CI.

Quamuis autem sic aucta prouincia esset, tamen *Bithynia prouincia* vocabatur: & eadem *prouincia Ponti* siue *Pontica.* Plinius lib. IV epist. IX de Iulio Basso: *a Domitiano relegatus est: reuocatus a Nerua, sortitusque Bithyniam, rediit reus, accusatus non minus acriter, quam fideliter defensus.* Et inscriptio Mediolanensis: C. PLINIVS C. F. C. N. CAECILIVS SECVNDVS COS. AVGVR. LEGAT. PRO PRAET. PROVINC. PONTI CONSVLARI POTESTATE. Hæc autem ipsa Bithynia cum dictis accessionibus est, quam rexit Plinius Secundus iunior, ex cuius epistolis ad Traianum datis adparet, quanta, aut quam longa fuerit prouincia, nempe a Calchedone usque ad Amisum & vltra. Epistola enim XCIX *Amastrianorum* ciuitatem, quæ in Paphlagoniæ finibus fuerat, in prouincia sua esse ostendit, ex Traiano quærens, an permittat tegi in Amastriana vrbe tætri odoris aquam. De *Sinope* testis est epistola XCI & XCII: de *Amiso* epistola XCIII & XCIV. Reliqua Ponti ad Colchos vsque Pompeius Deiotaro Galatiæ tetrarchæ, post regi dedit, quæ deinde triumuiratu ab Antonio variis fuerunt donata. Strabo lib. XII pag. 376, *Post ostia Halyos fluuii Gadilonitis est regio, cuius partem Amiseni tenent,* τὴν δ᾽ ἔδωκε Δηϊοτάρῳ Πομπήϊος, καθάπερ καὶ τὰ περὶ τὴν Φαρνακίαν, καὶ τὴν Τραπεζουσίαν μέχρι Κολχίδος καὶ τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας, *partem alteram Pompeius Deiotaro dedit: etiam quæ sunt ad Pharnaciam & Trapezuntem, vsque Colchos & Armeniam minorem.*

SECT. IV.

SECTIO IV.

CAPPADOCIA MAGNA.

CII.

Hactenus de Ponti regno, ſiue Cappadocia Pontica: ſequitur *Cappadocia Propria,* ſiue *Magna,* ſiue *ad Taurum* cognominata. Strabo ſub initium libri XII hanc diſtinctionem docuit, atque ita explanauit: *Cappadociam*, inquit, *Perſæ in duas diuiſerunt* σατραπείας, id eſt *prouincias: eas ab his acceptas Macedones* περιεῖδον, τὰ μὲν ἑκόντες τὰ δ᾽ ἄκοντες, εἰς βασιλείας ἀντὶ σατραπειῶν περιςᾶσαν. ὧν τὴν μὲν ἰδίως Καππαδοκίαν ὀνόμασαν, καὶ πρὸς τῷ Ταύρῳ, καὶ νὴ δία μεγάλην Καππαδοκίαν· τὴν δὲ, Πόντον, οἱ δὲ τὴν πρὸς τῷ Πόντῳ Καππαδοκίαν, *Macedones,* inquit, *paſſi ſunt partim ſponte, partim inuiti, in duo regna mutari: quorum alterum proprie Cappadociam, & quæ ad Taurum, adeoque Magnam Cappadociam nuncupauerunt: alterum, Pontum, ſiue Cappadociam Ponticam.* Euſtathius ad Dionyſii verſum 974 eadem, laudato Strabonis nomine, repetiit: & diuiſionem Stephanus quoque Byzantius εἰς μείζονα καὶ ἐλάττονα, καὶ μικρὰν καὶ μεγάλην, *in maiorem & minorem:* item *in paruam & magnam* Cappadociam commendauit. Antiquus ſtatus Cappadociæ Magnæ ignotus eſt; vltimus, qui ſub Ariobarzanibus & Archelao fuit, tantummodo, nec tamen pleniſſime cognitus, & multa vbique tam de præfecturarum, quam oppidorum ſitu deſiderantur. Strabo ibidem: τῆς μεγάλης Καππαδοκίας νῦν μὲν ὐκ ἴσμεν πρώτην διάταξιν, *Magnæ Cappadociæ antiquam conſtitutionem ignoramus.*

CIII.

Sub Archelao, καὶ ἐπὶ τῶν πρὸ αὐτῦ βασιλέων, *& ſub regibus, qui proxime ante ipſum fuerunt,* Cappadocia εἰς δέκα ςρατηγίας, *in decem præfecturas* diuiſa fuit: e quibus quinque prope Taurum erant, *Melitena, Cataonia, Cilicia, Tyanitis, Iſauritis:* quinque reliquæ, remotiores a Tauro, obſcuris nominibus, *Lauinaſena, Sargaſena, Chamanena, Sargauena* [Gr. Σαργαυηνή] & *Moramena* * His adiecerunt Romani vndecimam, præfecturam de Cilicia, quæ ante Archelai fuerat, circum Caſtabala & Cybiſtra, uſque ad Derben Antipatri prædonis. Hæc ex Strabonis dicto loco: qui vero nec ſitum præfecturarum, neque quibus ſingulæ oppidis ornatæ ſint, declarauit. Ipſa quoque nomina ſuſpecta prauationis ſunt, quia Ptolemæus multa aliter ſcripſit, quædam etiam non in Cappadocia, ſed in Armenia minore cenſuit: videlicet *Melitenen, Cataoniam, Lauinianeſinam,* quæ Strabonis *Lauinaſena* eſt; & *Murianam,* quæ Strabonis *Moramena,* ſiue *Morimena* Plinii videtur eſſe. In ceteris quoque nominibus, præter *Tyanitidis* & *Ciliciæ,* aliquid immutatum eſt, & *Chamanam* Ptolemæus dixit Strabonis *Chamanenam:* & *Sargarauſenam,* quæ illius eſt *Sargaſena;* ſed & Plinius *Sargarauſenen* ſcripſit: Straboni autem quam *Sargauenam* Caſaubonus adiecit (neque enim in Aldina & Xylandrina reperitur) oppido falſa eſt, quoni-

* Vide infra §. 116 ſeqq.

quoniam Plinius & Ptolemæus contradicunt, ille *Garsauritidem* vocans lib. VI cap. III; hic *Garsauriam*, lib. V cap. VI.

CIV.

GARSAVRITIS Phrygiæ *prætenta* est, vt Plinius ait: in eaque secundum Ptolemæum *Archelais* posita, & *Diocæsarea*, & *Tetrapyrgia*: atque hæc maxime in occasum solis recedit. De prima ita Plinius iam dicto loco: *Cappadocia intus habet coloniam Claudii Cæsaris Archelaidem, quam præfluit Halys.* Quod Claudii nummo apud Golzium confirmatur, epigraphen ferente, COL. CAES. ARCHELAIS.

CV.

Inde in ortum est Ptolemæi Διοκαισάρεια, *Diocæsarea*, de qua etiam Plinius: *Reliqua sui parte* [Cappadocia habet] *Diocæsaream*, *Tyana*, *Castabala*, cetera. Nummi quoque exstant, vnus ΔΙΟΚΑΙCΑΡΙΑC ΑΝΤΟ. alter ΔΙΟΚΑΙCΑΡΕΩΝ ΑΔΡΙΑΝΩΝ inscriptus: sed incertum, Cappadociæ an Phrygiæ vrbis fuerint. Hunc certe Harduinus tribuit Phrygiæ; de illo dubitat Holstenius. In Notitiis episcopatuum non adparet, nisi sub alio aut veteri latet nomine. *Tetrapyrgia* Ptolemæi secundum Peutingerianam tabulam in Ciliciæ potius, quam Cappadociæ sunt partibus.

CVI.

Idem Garsauriæ ab ortu præfecturam Ciliciam adponit; ab austro, Tyanitidem: Itinerarium autem *Nyssam* & *Sasima*, quæ vix in aliam præfecturam, quam Garsauriæ, possunt cadere, interponit: quamquam Ptolemæus Νύσσαν suam in Muriana vltra Tyanitidem & Ciliciam, & hac etiam australiore ponat, quod falsum esse non dubitamus. Aut igitur amplianda est præfectura Garsauria, aut, quod malim, itidem in limite, Galatiam versus, ei adiungenda *Muriana* est, quæ Plinii videtur MORIMENE, *Galatiæ prætenta*, lib. VI cap. III. Iter Antonini ab Ancyra Cæsaream, nos ducit, vt ita sentiamus. Ibi enim ab *Aspona*, Galatiæ vltima, *Parnassum* fertur (Hierocli Παρνασσὸς est in Cappadocia secunda) atque hinc *Nyssam*; ac deinde per duo obscura oppida *Cæsaream*. Sic ergo *Parnassus* siue *Parnasus*, cum *Nyssa*, quæ proxima est, Murianæ siue Morimenæ fuit: cuius totius itineris rationes paullo post in *Nyssa* exposituri sumus. *Nyssam* autem Hierocles in Cappadocia Prima secundo loco post metropolin Cæsaream posuit: quæ Gregorii episcopatu nobilior facta est, qui inde *Nissenus* cognominatur. Socrates lib. V Hist. eccl. cap. VIII Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐπίσκοπος, ὁ Βασιλείου ἀδελφός· Καππαδοκίας δὲ καὶ ἥδε πόλις, *Gregorius Nyssæ episcopus, frater Basilii* [Magni, Cæsariensis archiepiscopi] *nam & hæc Nyssa vrbs est Cappadociæ.* Et Nicephorus Callistus lib. XI cap. XLIV κατ' ἐκεῖνο διέπρεπεν τοῦ καιροῦ. Βασίλειός τε ὁ μέγας, καὶ Γρηγόριοι ἄμφω· ὅ, τε θεολόγος, καὶ ὁ τῶν Νυσσαέων φωστήρ· - - - οὗτοι μὲν ἐν Καππαδοκίᾳ διέλαμπον. *Illo tempore enituere inter episcopos Basilius magnus, & Gregorii ambo, theologus videlicet, & Nyssaensium lumen. - - - Et hi quidem in Cappadocia effulserunt.* Gentile igitur Νυσσαεύς, *Nissaeus* auctore Callisto est, quemadmodum in nummis aliarum vrbium, quarum nomen Νῦσα, *Nysa* simplici lit-

tera ſcribitur, ſicut noſtræ quoque apud Ptolemæum; eſt ΝΥΣΑΕΩΝ. Vt vero ſitus contra Ptolemæi poſitionem demonſtretur, Itinerarii Antoniniani ordinum ex itinere ab Ancyra Cæſaream per Nyſſam, oſtendo:

Ancyra			
Gorbeum	M.	P.	XXIIII
Roſologiacum	M.	P.	XVIII
Aſponam	M.	P.	XX
Parnaſſum	M.	P.	XXII
Nyſſam	M.	P.	XXIIII
Oſianam	M.	P.	XXXII
Saccaſena	M.	P.	XXVIII
Cæſaream	M.	P.	XXX.

CVII.

Alterum oppidum, quod ad Garſauriæ præfecturam videtur pertinuiſſe, aut non longe afuiſſe, ſunt *Saſima*, quorum primus epiſcopus Gregorius Nazianzenus fuit. Nicephorus Calliſtus lib. XIV cap. XXXIX ὁ θεῖος Γρηγόριος Σασίμων πρότερον τὴν ἐπισκοπὴν ἐκληρῶτο· Καππαδοκίας δὲ αὕτη ἡ πόλις· καὶ Ναζιανζοῦ δὲ τῆς οἰκείας πατρίδος τὴν ἐπισκοπὴν εἴληχώς, *diuinus Gregorius Saſimorum prius epiſcopatum ſortitus eſt, quod oppidum Cappadociæ eſt: deinde Nazianzi patriæ ſuæ epiſcopatus ei obtigit.* In Vita Nazianzeni refertur, Baſilium Cæſarienſem archiepiſcopum, quum prouinciæ diuiſione ipſi aliquot ciuitates ademptæ fuiſſent, ἐννοεῖ καταστῆσαι τοῖς Σασίμοις ἐπίσκοπον, *cogitaſſe, qui Saſimis epiſcopum conſtitueret:* eique eccleſiæ Gregorium Nazianzenum præfeciſſe. Ibidem dicuntur χωρίον τὰ Σάσιμα, λεωφόρου βασιλικῆς μέσον κείμενον καὶ τοῦ δημοσίου δρόμου ἔχον τὰ ἱπποστάσια, *oppidum Saſima ſitum in medio viæ regiæ, habens equorum ſtationes pro curſu publico.* Hierocles in Cappadocia ſecunda *Saſima* habet, Σάσιμα. Situm iter Antonini ab Conſtantinopoli Antiochiam, oſtendit clarius. Ducit ab Ancyra Galatiæ per Aſpona ad coloniam Archelaidem, quam Halys præfluit, vt ſupra vidimus. Sic autem monſtroſum nomen Andr. Schottus emendauit. Pergitur deinde hoc ordine:

Archelaide			
Nantianulum	M.	P.	XXV
Saſima	M.	P.	XXIIII
Andabalis	M.	P.	XVI
Tyana	M.	P.	XVI
Fauſtinopolim	M.	P.	XVIII.

CVIII.

Fuit & præfectura inter quinque illas ad Taurum Straboni dicta Ἰσαυρῖτις, ISAVRITIS, quamquam alii libri *Sauritis* referunt, fere illa, quam *Lycaoniam* præfecturam Cappadociæ Ptolemæus vocat. In hanc cadit Νῶρα, *Nora,* caſtellum Eumenis, quod Plutarchus in vita pag. 589 dicit ſitum ἐν μεθορίῳ Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας, in *Lycaoniæ & Cappadociæ confinio.* Cornelius quidem Nepos cap. V dixit *Phrygiæ caſtellum:* ſed late quidam Phrygiæ

Phrygiæ fines extenderunt. Strabo autem lib XII pag. 370 in Cappadocia censet, præfecturam eius non nominat: Eumenis vero, qui insederat, mentionem nominatim facit. Diodorus Siculus lib. XVIII cap. XLI φρέριον κατὰ τὴν ἐρυμνότητα θαυμαστὸν, *castellum admirandæ munitionis* vocat. Strabo dicit sua ætate Νηροασσὸν, Neroassum adpellari.

2. Fuerunt præterea τὰ Κάδυνα, *Cadyna* in illo tractu, in montibus Lycaoniæ, sedes Sisini, qui Cappadociæ regnum, vt Strabo prodit, adfectauerat.

CIX.

TYANITIS præfectura in austrum maxime & ad Taurum vergit, Ptolemæo στρατηγία Τυανῖτις: etiam Straboni ἡ Τυανῖτις. Nomen regioni τὰ Τύανα, *Tyana*, dedere, quæ postea metropolis Cappadociæ secundæ facta. Strabo lib. XII pag. 370 *Duæ tantum præfecturæ vrbes habent;* ἡ Τυανῖτις τὰ Τύανα, ὑποπεπτωκυῖα τῷ Ταύρῳ, τῷ κατὰ τὰς Κιλικίας πύλας, *Tyanitis vrbem Tyana. Hæc* [Tyanitis] *substrata monti Tauro est, iuxta Cilicias Portas: vbi facillimus transitus in Ciliciam fit, & inde in Syriam. Vocatur autem* Εὐσέβεια, ἡ πρὸς τῷ Ταύρῳ, ἀγαθὴ δὲ καὶ πεδιὰς ἡ πλείστη, *Eusebia ad Taurum, fertilis & maxima sui parte plana.* τὰ δὲ Τύανα ἐπίκειται χώματι Σεμιράμιδος, τετειχισμένῳ καλῶς, *Tyana autem imposita sunt aggeri Semiramidis, probe muris substructo.* Græci itaque pluraliter nomen vrbis efferunt: atque ita etiam Sozomenus lib. VI cap. XII σύνοδον ἀγόντων ἐν Τυάνοις, *celebrantibus* [episcopis] *Tyanis synodum.* Etiam Latini aliquando. Ammianus lib. XXIII cap. XIX *Apud Asbamei Iouis templum in Cappadocia, vbi amplissimus ille philosophus Apollonius traditur natus apud oppidum Tyana, stagno effluens fons cernitur, qui magnitudine aquarum inflatus, se seque resorbens, numquam extra margines intumescit.* Et lib. XXV cap. XXXIII de Iouiano: *Tarso profectus, extentis itineribus, venit oppidum Cappadociæ Tyana.* Flauius autem Vopiscus Aureliano cap. XXII feminea forma vsus est. *Quum Tyanam,* inquit, *venisset, eamque occlusam reperisset,* cetera. Et cap. XXIII, epistola imperatoris ad Mallium Chilonem: *Occidi passus sum, cuius quasi beneficio Tyanam recepi.* Nummus Hadriani exstat cum memorabili epigraphe: ΤΥΑΝΕΩΝ - - - ΠΡ-Τ. ΙΕΡ. ΑΣΥ. ΑΥ. ΕΤ. ΚΑ. quam Harduinus ita interpretatur: Τυανέων Καπ. πρώτης, ἱερᾶς, ἀσύλου, αὐτονόμου, ἔτει κά, qui si Hadriani annus est, vltimus huius est principis. Gentile igitur est Τυανεὺς, Τυανεῖς: Vopiscus autem dicto loco, *apud Tyanæos.* An etiam Ouidii *Tyanëius incola* lib. VIII Metamorph. vers. 721 huc pertineat, dubitari potest, quia fabula illa *collibus* in *Phrygiis*, atque sic procul a Cappadocia, acta fingitur vers. 621. Minus autem dubito, quin Xenophontis Δάνα, *Dana*, ex Τύανα praue a scribis contracta fuerit, quum lib. I ἀναβάσ. Cyri pag. 147 ait: ἐλαύνει πρὸς Δάναν πόλιν οἰκουμένην μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, *profectum* [ab Iconio] *ad Danam esse vrbem frequentem, magnam & felicem:* vnde statim per Pylas in Ciliciam progressus fuerit. Non enim consentire Ortelio possum, qui ad *Danaën* Ptolemæi in Polemoniaco Ponto

refert, obſcuram & longe nimis extra viam Cyri ſitam: *Tyana* autem clariora ſunt & prope Tauri tranſitum, vt Strabo deſcripſit, poſita.

CX.

Cetera Ptolemæi in Tyanitide ignota ſunt *Dagræ*, (alii *Dratæ* legunt) *Bazes*, *Siala*: digniora ab Romanis adiecta *Caſtabala* & *Cybiſtra*. Strabo dicto loco: οὐ πολὺ ἄποθεν ταύτης ἐςὶ τά τε Καςάβαλα καὶ τὰ Κύβιςρα, *non procul ab hac* [Tyanitide] *ſunt Caſtabala & Cybiſtra:* quæ paullo ante in vndecima præfectura ab Romanis adiecta cenſuerat. *Caſtabala* hæc alia ſunt a Ciliciis, vt ſitus & poſitio demonſtrat. Plinius quoque lib. VI cap. III Cappadociæ oppida hac ſerie enumerat: *Diocæſaream*, *Tyana*, *Caſtabala*. Fuit Caſtabalis τῆς Περασίας Ἀρτέμιδος ἱερὸν, *Peraſiæ Dianæ templum*, ſic dictæ, quod per mare aduecta fuerit, vt Strabo explicat. Ibi ſacræ mulieres illæſis pedibus per prunas ambulabant.

CXI.

Alterum oppidum *Cybiſtra* ſunt, etiam a Cicerone memoratum lib. XV epiſt. II ad ſenatum de Ariobarzane rege: *tum a me diſceſſit in oppidum Cybiſtra.* Et epiſt. IV ad Catonem: *In Cappadocia extrema, non longe a Tauro, apud oppidum Cybiſtra caſtra feci: vt & Ciliciam tuerer, & Cappadociam tenens noua finitimorum conſilia impedirem.* Idem Attico lib. V epiſt. XVIII *Nos in Cappadocia cum exercitu ad Cybiſtra.* Et lib. VI epiſt. I *Recentiſſimas a Cybiſtris te meas litteras habere ais, a. d.* X *Kal. Octob. datas.* Ptolemæus *Cybiſtra* in Cataonia præfectura cenſuit: Hierocles in Cappadocia Secunda.

CXII.

Eiusdem prouinciæ Secundæ fuit etiam *Fauſtinopolis* ab eodem laudata Hierocle in Notitia. Inter Tyana & Taurum ſita erat, ac ante in *Saſimis* iter Antonini vidimus, quo a Tyanis per Fauſtinopolim, nullo interiecto oppido, in Ciliciam Syriamque tenditur. Item *Andabalis* inter Saſima & Tyana, Antoniniano itinere. Quod & alio vetuſto itinerario, quod Hieroſolymitanum & Burdigalenſe dicitur, pag. 149 comprobatum eſt hoc ordine:

Manſio	Saſimam	- - -	
Manſio	Andauilis	M.	XVI
Ibi eſt villa Pampali, vnde veniunt equi curules.			
Ciuitas	Tyana		
Inde fuit Apollonius magus.			
Ciuitas	Fauſtinopoli	M.	XII
Mutatio	Caena	M.	XIII
Manſio	Opodanda	M.	XII
Mutatio	Pylas	M.	XIIII
Finis Cappadociæ & Ciliciæ.			

CXIII.

Præfectura CILICIA Cappadociæ pars eſt, cis Taurum, a Cilicia tam Aſpera quam Campeſtri, quæ trans Taurum ſunt, ſiue inter Taurum & mare,

mare, distinguenda maxime. Hæc præfectura caput totius Cappadociæ Magnæ tenet, cui vrbi olim nomen *Mazaca* fuit, postea nouum sub Tiberio additum, *Cæsarea*, vt tamen prius non penitus exstingueretur. Strabo dicto libro pag. 370 ἐν τῇ Κιλικίᾳ καλουμένῃ τὰ Μάζακα ἡ μητρόπολις τοῦ ἔθνους, καλεῖται δ' Εὐσέβεια, καὶ αὕτη ἐπίκλησιν ἡ πρὸς τῷ Ἀργαίῳ. *In præfectura, quæ Cilicia dicitur, Mazaca sunt, gentis metropolis. Ipsa quoque Eusebia vocatur, cognomine ad Argæum montem.* Sed *Eusebiæ* cognomentum, nouo *Cæsareæ* accedente, exspirauit: in nummo tamen detrito residuum est ΕΥϹΕΒΕΙΑϹ - - - - ΑΡΕΙΑϹ, quod haud dubie legendum Εὐσεβείας Καισαρείας, præsertim quod mons quoque expressus est, qui Argæum significat, sicut in ceteris huius ciuitatis nummis, qui præferunt ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙϹΑΡΕΙΑϹ, *metropolis Cæsareæ.* * Iustinianus nomen Cæsareæ ab Iulio vel Augusto accepisse credidit. Nouella enim XXX ineunte ait: *Et populissima est* [Cappadocia] *& vrbem maximam præbet eiusdem cognominis cum carissimo nobis Cæsare, qui summo orbis terrarum arbitrio, quod nos obtinemus, bonum dedit principium.* At sic Strabo illud nomen haud præteriisset, si iam tum ipsius æuo impositum fuisset. At Eusebius Chron. Tiberium iussisse Mazacam adpellari Cæsaream tradit. quod Eutropius lib. VII cap. VI confirmat. *Quosdam reges*, inquit, *per blanditias ad se euocatos numquam remisit: in quibus Archelaum Cappadocem, cuius etiam regnum in prouinciæ formam redegit, & maximam ciuitatem adpellari nomine suo iussit, quæ Cæsarea dicitur, quum Mazaca antea vocaretur.* Sextus quidem etiam Rufus cap. XI refert Cappadoces *ita maiestatem Romanam coluisse, vt in honorem Augusti Cæsaris Mazaca, ciuitas Cappadociæ maxima, Cæsarea nuncuparetur.* Fieri autem potuit vt a Tiberio in honorem patris Augusti ita nuncuparetur, quemadmodum in Iulii patris honorem multas Iulias Augustus cognominauit. Et notanter dicitur, in *honorem Augusti Cæsaris*; non, *ab Augusto Cæsare.* Primum nominis *Cæsareæ* monimentum, quod nobis reliquum sit, est nummus Neronis cum monte præcelso epigraphen habens ΚΑΙϹΑΡΕΙΑϹ. Deinde Plinius lib. VI cap. III *Cappadocia habet sub monte Argæo Mazacam, quæ nunc Cæsarea nominatur.* Ptolemæus lib. V cap. VI Μάζακα, ἡ καὶ Καισάρεια, *Mazaca, quæ etiam Cæsarea nuncupatur.* Et Ammianus lib. XX cap. XXIII *apud Cæsaream Cappadociæ etiam tum degentem inuenere Constantium, Mazacam antehac nominatam, opportunam vrbem & celebrem sub Argæi montis pedibus sitam.* ** In Notitiis tantum *Cæsarea* vocatur: in Peutingeriana vtroque nomine, *Mazaca Cæsarea.* Situm vrbis ita describit Strabo, vt a Ponto Euxino distet octingentis stadiis: a Ciliciis pylis ὁδὸν ἡμερῶν ἕξ, *itinere sex dierum.* A Mazaca gentile idem format Μαζακηνός, *Mazacenus:* ab altero nomine peruotum est. *Argæum* montem dicit tantæ altitudinis, vt numquam vertex niuibus priuetur. Generosos equos alit. Claudianus in Rufin. lib. II vers. 30

* Confer Vaillant. Select. Numismat. Franc. de Camps pag. 64.

** Tu vide Zonaram tom. II Annal. sub Valeriano.

- - - - iam pascua fumant
Cappadocum, volucrumque parens Argæus equorum.

CXIV.

Sub hoc monte fuit etiam *Dacora*, vicus; patria Eunomii Ariani, in quam etiam a Theodosio fuit relegatus. Sozomenus lib. VII cap. XVII ὁ μὲν οὐ πολλῷ ὕστερον τῆς φυγῆς τελευτήσας, ἔτυχε τῆς ἐν τῇ πατρίδι ταφῆς. κώμη δὲ αὕτη Καππαδοκῶν, Δακόρα ἦν δ᾽ ὀνομαζομένη, νομοῦ τῆς πρὸς τῷ Αργαίῳ Καισαρείας, *fato functus non longe post relegationem, sepulturam in patria sortitus est. Vicus hic erat Cappadocum nomine Dacora, situs in territorio Cæsareæ ad Argæum.* Philostorgius lib. X cap. VI de eodem Eunomio: εἰς τοὺς ἑαυτοῦ διάγειν ἀγροὺς ἀφείθη. Δακοροηνοὶ δὲ τοῖς ἀγροῖς τὸ ὄνομα, *dimissus, vt in propriis agris ageret. Dacoroëni autem illi vocantur.* Antea vero, lib. VI cap. III dixit, ἑαυτοῦ πατρίδα τὴν Καππαδοκίαν, *eiusdem patriam Cappadociam fuisse.*

CXV.

In illo tractu fuit etiam Ναζιανζὸς, *Nazianzus*, patria S. Gregorii, episcopi eloquentissimi, qui *Nazianzenus* inde cognominatur. Socrates lib. IV cap. XI Γρηγόριος Ναζιανζοῦ πόλεως εὐτελοῦς, γειτνιαζούσης τῇ Καισαρείᾳ, ἐπίσκοπος, *Gregorius, vilis oppidi Nazianzi, Cæsareæ vicini, episcopus.* Hæc vicinitas illa est, propter quam præfecturæ, in qua Cæsarea fuit, adiungamus, quia nihil de situ eius est proditum, nec vlla eius mentio in profanis geographis, aut vetustis itinerariis est habita. Quod vero in Notitiis non ei parti Cappadociæ, cuius caput Cæsarea est, sed Cappadociæ secundæ, cuius Tyana sunt metropolis, tribuitur; credo inter Cæsaream & Tyana Nazianzum fuisse positam. Vita Nazianzeni de ea ita traditur: πατρὶς αὐτῷ ἡ δευτέρα τῶν Καππαδοκῶν, πόλις δὲ Ναζιανζὸς ἥ τις τοσούτῳ περιφανεστέρα γέγονεν ἐξ ἐκείνου, ὡς μέχρι τερμάτων τῆς οἰκουμένης δι᾽ ἐκεῖνον γνωρίζεσθαι. *Patria ipsi fuit Cappadocia Secunda,* [natale] *oppidum Nazianzus, quæ ita illustris ab ipso facta est, vt vsque ad fines terrarum orbis celebretur.* Suidas in Ἀπολλινάριος & in Γρηγόριος non vrbem, sed σταθμὸν, *stationem*, seu, vt posteriores geographi loquuntur, *mansionem* vocat. Miror autem, si mansio fuit, qui factum sit, vt nulla eius in itinerariis, per mansiones distributis, fiat mentio: quæ in hac Cappadociæ parte per Sasima, Tyana, Faustinopolim ducunt, & aut Cæsaream ferunt, aut ex illa aliorsum feruntur.

CXVI.

Hinc in septemtrionem ad Galatiæ fines Ptolemæus præfecturam CHAMANEN locat, quæ Strabonis CHAMANENA est: in qua ille *Zamam, Andracam, Saruenam*, & alia obscura oppida enumerat.

CXVII.

Ab ortu adiacet SARGARAVSENA, Strabonis *Sargasena*, ex quo syllaba fortassis excidit, quia & Plinius & Ptolemæus *Sargarausenæ* nomine consentiunt. Et huius oppida ignobilia cuncta sunt, quotquot Ptolemæus enumerauit, *Phiara, Sabalassus*, & reliqua incerti nominis, quia Palatinus codex a vulgato in iis discrepat: in quibus & Ἀριαράθειρα, siue

Αρια-

Αριαράθιρα, *Ariarathira* sunt, quæ regis conditoris nomen, si recte scriptum est vocabulum, ostendit. Verius nomen Itinerario est *Ariarathia*, id est Αριαράθεια, itineribus a Sebastia & Nicopoli.

CXVIII.

Reliquas præfecturas Ptolemæus lib. v cap. VII in Armenia minore censet, e quibus præcipuæ *Cataonia* & *Melitene;* * quas vero Strabo in Cappadocia, vt vidimus, numerat. Et Plinius lib. VI cap. III *Cappadociæ pars prætenta Armeniæ maiori, Melitene vocatur: Commagenæ, Cataonia.*

CXIX.

De Ptolemæi *Muriana*, Strabonis *Moramena*, Plinii *Morimene*, quam Galatiæ prætendi dicit; supra in *Nyssa* aliquid notauimus, quia Ptolemæus suam *Nysam* in ea posuerat. Dubitauimus de Ptolemæi situ tam vrbis quam præfecturæ, quia hoc Galatiæ prætenditur secundum Plinium, qui itinerario Antonini iuuatur, quo *Nysa* siue *Nyssa* Asponis Galatiæ propinqua, vno tantum oppido interiecto, constituitur. Quod si est, Muriana Ptolemæi, quam ille supra Cataoniam & orientem versus prope medio loco inter Galatiam & Euphratem locauit magnum per spatium in locum citeriorem reducenda erit.

CXX.

Lauinianesina autem Ptolemæi, rectius Strabo videtur LAVINASENAM, Λαουινασηνὴν, nuncupasse: in qua Ptolemæus tria oppida ripensia, siue πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, *ad Euphratem flumen* sita, recenset, *Cornen*, *Metita*, (Μέτιτα) & *Claudiadem:* quæ videtur Plinii *Claudiopolis* ad Euphratem esse lib. v cap. XXIV, vt supra in extrema Isauria, quum de Claudiopoli ageremus, demonstrauimus: Reducta ab ripa, obscuriora sunt omnia, *Caparcelis*, *Pasarne*, *Cizara*, *Sabagena*, *Nolasene*, *Laugasa*. Ad nobiliores ergo præfecturas, *Cataoniam* & *Melitenen* progredimur explicandas.

CXXI.

CATAONIAE Ptolemæus præter obscura multa tribuit nobiliora oppida *Cybistra*, *Claudiopolim*, *Comana*, & *Mopsucrenen*. Strabo *Cybistra* non Cataoniæ, sed nouæ præfecturæ, ab Romanis adiectæ, adscripsit: ideo supra cum Tyanitide, cui adiacet, exposuimus: *Claudiopolim* vero in extrema Isauria explicauimus, quia Ammianus ei prouinciæ, pro temporum suorum consuetudine, tribuebat, vnde repeti possunt. nam secundum veterem geographiam omnino Cataoniæ videtur contribuenda. *Comana* autem *Cappadociæ*, a Ponticis diuersa, extra controuersiam in Cataonia sunt: de quibus ita Strabo lib. XII pag. 369 *In Antitauri conuallibus* (αὐλῶνας vocat) τὰ Κόμανα, καὶ τὸ τῆς Ενυοῦς ἱερὸν, *Comana sunt & Bellonæ templum.* πόλις ἐςὶν δ' ἀξιόλογος, - - - Καταόνες δέ εἰσιν οἱ ἐνοικοῦντες, *vrbs est memorabilis:* - - - *Cataones sunt qui incolunt.* Deinde pontificis dignitate descripta, qui summo honore post regem apud Cappadoces sit, *Sarum* fluuium vrbem perluere dicit. διὰ τῆς πόλεως ταύτης ὁ Σάρος ῥεῖ ποταμός. *Per vrbem hanc,*

* Vide mox § 121 usque ad 130.

hanc, inquit, *Sarus amnis fluit.* Et Plinius lib. VI cap. III *Cappadocia intus habet coloniam Claudii Cæsaris Archelaidem, quam præfluit Halys: oppida, Comana, quod Sarus; Neocæsaream, quod Lycus*, intellige, *præfluit*. Ex quo situs quodammodo respectu Ciliciæ cognoscitur, si fluminis decursionem retro persequamur. Multis itineribus Antonini illius, sub cuius nomine Itinerarium vetus habemus, *Comanorum*, quæ in Cappadocia sunt, facta est mentio: gemino a Sebastia Cocuson, altero per Cæsaream, altero per compendium: & alio a Cæsarea Anazarbum: & rursus alio a Sebastia, ibidem: & illo quod a Nicopoli tendit Arabissum. Satis sit illorum vnum, idque primum, excerpere, quod a Sebastia per Cæsaream ducit Cocuson.

Sebastia		
- - - -		
Cæsaream		
Artuxata	M. P.	XXIIII
Coduzabala	M. P.	XVIII
Comana	M. P.	XXIIII
Ptandari	M. P.	XXIIII
Cocuson	M. P.	XXXVIII.

CXXII.

Oppidum *Mopsucrene*, id est μόψου κρήνη, vt Ptolemæus scripsit, siue *Mopsi fons*, ex eiusdem positione prope Taurum est, supra Tarsum & Lamum, Ciliciæ vrbes non ignotas. Hieronymus *viculum* vocat, quia exiguum videtur oppidum fuisse, si modo fuit oppidum, in quorum tamen numero recensuit Ptolemæus. Nobilitauit mors Constantii, quem fatum ibi oppressit, quum aduersus Iulianum proficisceretur. Hieronymus Epitaphio Nepotiani, siue Epist. III, *Constantius, Arianæ fautor hæreseos, dum contra inimicum paratur, & concitus fertur ad pugnam, in Mopsi viculo moriens, magno dolore hosti reliquit imperium.* Socrates Hist. eccles. lib. II extremo de eodem Constantio: ἐν Μόψου κρήναις ἐτελεύτα τὸν βίον, *Mopsu crenis vitam finiuit*, plurali numero: quemadmodum etiam Ammianus lib. XXI cap. XXIX [Vales. cap. XV] *venit Tarsum, vbi leuiore febri contactus, ratusque itinerario motu imminutæ valetudinis excuti posse discrimen, petiit per vias difficiles Mopsucrenas, Ciliciæ vltimam huc pergentibus stationem, sub Tauri montis radicibus positam.* Et Græci ceteri in eadem historia pluraliter nominant. Sozomenus lib. V cap. I ἐτελεύτησεν ἐν Μόψου κρήναις, *Mortuus est Mopsucrenis*. Philostorgius quoque lib. VI cap. V παρὰ τὰς Μόψου καλουμένας κρήνας, *ad Mopsi Crenas*, [fontes] *uti is locus vocatur.* Et Chronicon Alexandrinum siue Siculi Fasti ad Constantii vltimum annum pag. 684 ἐλθὼν εἰς Μόψου κρήνας, *veniens ad Crenas Mopsi*, siue *Mopsucrenas.* Sic etiam Hieronymus Chronico Eusebiano: *Constantius Mopsocrenis moritur.* Victor iunior quidem in Epitoma: *in radicibus Tauri montis apud Mopsocrenen febri acerrima interiit:* in MSS. autem pluralem *Mobscrenas*, vel *Mopscrenas* esse testatur Hadrianus Valesius Additamentis

ad

ad fratris Notas in Ammianum. De situ maior est controuersia. Vidimus Ammianum intra Ciliciæ fines posuisse, tamquam extremum eius locum sub Tauro. Et Theodoritus Hist. eccles. lib. II extremo: ἐν τῇ Κιλικίᾳ τὸν βίον κατέλυσεν, *in Cilicia* [Constantius] *mortuus est.* Accedit quod Henricus Valesius, in dictum Ammiani locum, prauata Itinerariorum nomina huc trahat, Antoniniani *Namsucrone*, vt Aldus & Simlerus ediderunt: (Schottus enim & Surita *Nampirorone* legunt) & Hierosolymitani *Mansuerine*, quorum vtrumque in mediam Ciliciam cadit: illud XXI millibus ab Aegis, maritimo post Mallon oppido; hoc, vere medio loco inter Pylas Tauri, & Tarsum, vtrimque milliariis duodecim. Nondum autem induci possum, vt nominibus illis Mopsocrenas latere credam. Magno enim auctores consensu extra Taurum, siue ad latus Tauri septemtrionale posuerunt; Ptolemæus in Cataonia Cappadociæ: Socrates dicto loco, μεταξὺ Καππαδοκίας καὶ Κιλικίας, *inter Cappadociam & Ciliciam:* & Sozomenus, μεταξὺ Κιλίκων καὶ Καππαδοκῶν τῶν πρὸς τῷ Ταύρῳ, *inter Cilices & Cappadoces, qui ad Taurum sunt.* Eutropius lib. X cap. VII de Constantio: *in itinere obiit inter Ciliciam Cappadociamque.* Et Hieronymus Eusebiano Chronico: *Constantius Mopsocrenis inter Ciliciam Cappadociamque moritur.* Quod vero Ammianus in extrema Cilicia, & Theodoritus in Cilicia scribunt mortuum esse, ex diuersitate limitum Ciliciæ pro temporibus diuersis ortum est, quum, quæ in Tauro & ad Taurum sunt, quamquam extrinsecus; quidam, prolatis finibus, citeriori prouinciæ tribuant, quemadmodum in Pamphylia & Isauria quoque vidimus contigisse.

CXXIII.

Reliqua Ptolemæi in Cataonia sunt occasum versus post Cybistra & Claudiopolim, *Tynna, Cabassus, Tirallis, Dalisandus:* & interiectis Comanis ac Mopsucrene, in ortum versus, *Tanadaris* & *Leandis:* sed ignota & obscura omnia. Addenda *Cucusus*, Κουκουσός, siue *Cocusos*, non incelebris locus in Christianorum monimentis. Aliquot itinera Antonini a Sebaste *Cocuson* sunt directa: & illo, quod est a Cæsarea Anazarbum, situs verus cognoscitur, fere medius inter duas vrbes illas. Vnde manifestum fit, Cataoniæ præfecturæ illud oppidum fuisse. In illo enim parte Cappadociæ fuit, quæ medio æuo Armeniæ secundæ concessit, & tandem tertiæ. Socrates lib. II cap. XXVI ἐν Κουκουσῷ τῆς Καππαδοκίας, *Cucusi in Cappadocia.* Et Theodoritus lib. II cap. V μετῴκισαν εἰς Κουκουσόν. πόλις δὲ αὕτη μικρά, πάλαι μὲν εἰς τὸ Καππαδοκῶν ἔθνος τελοῦσα, νῦν δέ γε τῇ δευτέρᾳ συναριθμουμένη, *Cucusum* [Paulum Constantinopolitanum] *relegarunt. Id paruum oppidum est, olim quidem Cappadociæ, nunc vero Armeniæ secundæ attributum.* Etiam Hierocles in Secunda Armenia recensuit: Iustinianus, augens Armeniarum numerum, tertiæ adscripsit, Nouell. XXXI cap. I. Eustathius in Periegetæ vers. 694 scripsit geminata littera Κουκουσσός· Itinerario est *Cocusos.*

CXXIV.

Cataoniam a tergo claudit mons *Antitaurus*, ex Tauro in septemtrionem

nem & ad Euphratem procurrens. Strabo lib. XI pag. 359 *ἀπὸ τȣ̃ Ταύρȣ πρὸς ἄρκτον ἀποσχίδες πολλαὶ γεγόνασι, μία μὲν ἡ τȣ̃ καλȣμένȣ Αντιταύρȣ*, *a Tauro ſeptemtrionem verſus multæ portiones abſcinduntur, quarum vna eſt Antitaurus.* Idem lib. XII p. 369 *ὁ Αντίταυρος τὰς ἄρκτȣς ἐγκέκλιται, καὶ μικρὸν ἐπιλαμβάνει τῶν ἀνατολῶν, εἶτ' εἰς τὴν μεσόγαιαν τελευτᾷ*, *Antitaurus ad ſeptemtrionem inclinat, ac non nihil etiam ad ortum: deinde in mediterranea deſinit.* Ptolemæus lib. V cap. V *ὁ Αντίταυρος τὸ ὄρος διήκων ἀπὸ τȣ̃ Ταύρȣ ὄρȣς μέχρι τȣ̃ Ευφράτȣ*, *Antitaurus mons pertingit a Tauro monte ad Euphratem.* Sunt in eo *βαθεῖς καὶ ϛενοὶ αὐλῶνες*, *profundæ & anguſtæ valles*, quod Strabo refert, in quarum vna *τὰ Κόμανα*, *Comana Cappadociæ* cum Bellonæ templo, de quibus ſupra dictum fuit.

CXXV.

Tandem MELITENE, *Μελιτηνὴ*, ex nobilioribus eſt Cappadociæ præfecturis: quam Strabo, recenſens præfecturas, primo loco poſuit. Euphrates ab ortu prælabitur, eamque dirimit a Sophene, Armeniæ maioris regione. Fertilis vt Sophene, plus quam ceteræ Cappadocum præfecturæ, adeo vt vinum etiam & oleum ferat: ex quo genere Strabo pag. 368 lib. XII laudat *τὸν Μοναρίτην οἶνον τοῖς Ελληνικοῖς ἐνάμιλλον*, *Monarite vinum, quod cum Græcis certet.* Ptolemæus Armeniæ minori adſcribit, quod ipſius æuo forſan ei fuit contributa: Strabo autem & Plinius lib. VI cap. III cenſent in Cappadocia. In vniuerſum Strabo Cappadociæ præfecturis *πόλεις*, *vrbes* pag. 370 denegat, præter Tyanitidem & Ciliciam, quarum illa *Tyana* habeat; Cilicia, caput gentis, *Mazaca*. Ptolemæus autem plura ſingulis præfecturis oppida adſignat, vicos forte connumerans maiores, aut ſui temporis deſcribens faciem, quod dubitare non licet, ſub Romanis cultiorem formam Cappadociam induiſſe, quam ante ſub regibus ſuis vſa fuerat. Tria ergo hic oppida Melitenæ dat, *Daguſam*, *Sinidem* coloniam, & *Melitenen*, cognominem regioni.

CXXVI.

Daguſa haud dubie eſt Itinerarii Theodoſiani *Daſcuſa*, itinere a Satala Melitenen per ripam, quinquaginta ſupra Melitenen milliariis in ripa Euphratis ſic poſita:

Daſcuſa		
Ciacam	M. P.	XXXII
Melitenen	M. P.	XVIII.

Plinius lib V cap. XXIV flumen Euphratis deſcribens, Daſcuſam a Melitene LXXIIII milliaribus in ſeptemtrionem verſus diſiunxit. Oroſius lib. I cap. II antiquiſſimis libris *Daſcutam* vocat. Credo neutrum nomen malum eſſe, & dialecto potius, quam errori dandam variationem: Syri enim, vicini Cappadocibus, ſibilum in T mutare conſueuerunt. *Ciuitas Daſcuta*, inquit, *in confinio Cappadociæ & Armeniæ ſita eſt.* Hactenus bene: minus autem recte ſe ſe habent quæ adiecit; *haud procul a loco, vbi Euphrates naſcitur.* longe enim abhinc fontes eius fluminis remoti ſunt. Notitia Imperii ſub diſpoſitione Ducis Armeniæ, in Ponto, ſeu laterculo minore

nore adposito, habet *Alam Aurianam Dascusæ.* Ibidem etiam est *Ala prima Augusta Colonorum, Chiacæ.* Hæc *Ciaca* est Itinerarii. Ptolemæo Κιάκις, *Ciacis* in mediterraneis Melitenæ.

CXXVII.

Tertia, *Melitene*, clarior. Strabo tantum regionem huius nominis aliquoties memorauit: nec oppidum fuit antequam Traianus rerum potiretur. Procopius lib. III de Aedific. cap. IV *In Armenia quondam Minori dicta, non procul a flumine Euphrate*, χωρίον, *locus* fuit, ἐφ' ᾧ δὴ λόχος Ῥωμαίων στρατιωτῶν ἵδρυτο, *vbi Romanorum milites stationarii collocati fuerant. Ac locum quidem* Μελιτηνὴν, *Melitenen;* λόχον, *militum numerum, Legionem nuncupauerunt. Hic Romani olim* ἔρυμα ἐν τετραγόνῳ ἐπὶ χωρᾶς ὑπτίας ἐδείμαντο, *munitionem quadratam exstruxerant plano in campo, sedem militibus ac militaribus signis satis commodam.* μετὰ δὲ Τραϊανῷ τῷ Ῥωμαίων αὐτοκράτορι δεδογμένον ἐς πόλεώς τε ἀξίωμα ὁ χῶρος ἀφῖκται, καὶ μητρόπολις κατέστη τῷ ἔθνει. *Post Traiani augusti mandato vrbis dignitatem locus obtinuit, & gentis metropolis facta est.* Creuit ciuitas, vt munimenta non caperent, & latius in suburbiis, quam intra pomœria habitaretur. Anastasius ergo augustus ampliare mœnia cœpit, Iustinianus perfecit, & prouinciæ ἐγκαλλώπισμα, *pulcherrimam vrbem* Melitenen reddidit. Prouinciam quidem Armeniam Minorem pro diuisione illorum temporum intelligit, quemadmodum iam Ptolemæi æuo Melitene pars Armeniæ eiusdem fuit: Strabonis tamen & Plinii temporibus pars illa fuit Cappadociæ.

2. Hæc illa *Melitene* vrbs, antea castrum fuit, cui legio illa imposita fuerat, quæ sub Marco imperatore mirandam pluuiam Romanis; fulmina autem & tonitrua hostibus a Deo impetrauerat. Eusebius lib. V Hist. eccles. cap. V vocat τοὺς ἐπὶ τῆς Μελιτηνῆς οὕτως λεγομένης λεγεῶνος στρατιώτας, *milites legionis Melitenæ;* Xiphilinus autem in Marco: τάγμα τῶν ἀπὸ Μελιτηνῆς στρατιωτῶν *legionem militum a Melitena* euocatorum, siue qui vrbi & agro illi præsidio a longo tempore fuerant. Ab Augusti enim æuo, vt Dio lib. LV pag. 564 notauit, τὸ δωδέκατον τὸ ἐν Καππαδοκίᾳ τὸ κεραυνοφόρον, *duodecima* [legio] *Fulminifera dicta, castra in Cappadocia habuerunt.* Vnde opinio quibusdam nata, sub Marco demum id cognomen ex miraculo accessisse legioni. In Itinerario frequens eius vrbis mentio, tamquam præcipuæ, ex qua itinera Cæsaream, & a Cæsarea & Cocuso Melitenam instituuntur. Tabula quoque ex Theodosii æuo Augustana habet prope Euphratem *Melentenis*, corrupte quidem, vt tamen verus locus inde & situs ignorari non possint. Hieroclis Notitia Μελιτηνὴ, *Melitene*, metropolis est Armeniæ Secundæ. Stephanus autem antiquiores, & in iis Strabonem sequutus, Μελιτηνὴ πόλις Καππαδοκίας· οἱ πολῖται Μελιτηνοί, *Melitene vrbs Cappadociæ: ciues, Meliteni.*

CXXVIII.

Tertia vrbs Ptolemæi est Σινὶς κολώνια, *Sinis colonia.* Nihil, præter hæc, de hoc nomine reperitur. Coloniam vero dum dicit, videtur locus, quem sine prisco nomine Procopius dicto lib. III cap. IV memora-

 vit.

vit. *Ἦν δέ τι Φρούριον ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ ἐν ἀκρωνυχίᾳ λόφου κατακρήμνου πεποιημένον τοῖς πάλαι ἀνθρώποις· ὁ δὲ Πομπήϊος ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐξελὼν, καὶ τῆς χώρας πολέμῳ κύριος γεγονὼς, ἐκρατύνατό τε ὡς μάλιστα, καὶ Κολώνειαν ἐπωνόμασε. In hac regione castellum vetus præcipitis collis insidebat verticem. Quum id quondam Pompeius, Romani exercitus imperator, expugnasset, prouincia bello subacta, muniuit ipsum sedulo, & Coloniam adpellauit.* An huc forsan *Coloni*, quorum in *Ciaca* paullo ante ex Notitia imperii facta est mentio, referri possunt? non negatum imus: nec vero possumus adseuerare.

CXXIX.

Hæc de Ripensi Melitene: mediterranea obscura omnis, cui a Ptolemæo hæc oppida tribuuntur: *Zoparistus*, *Titarissus*, *Cianica*, *Phusipara*, *Eusimara*, *Iassus*, *Leugæsa*, & alia, quæ in variis voluuntur lectionibus, vt nec certum nomen sit, sicut *Leugæsa* in Palatino est *Leutæsa*. De *Ciaci* supra dictum in *Ciaca*, quum ripam, cui propinqua fuit, explicaremus.

CXXX.

Sunt alia quædam Cappadociæ tributa, quæ quod geographi ignorant, nec præfectura eorum significata est, vtique prætermittimus; vnum tantummodo exemplum *τῶν Κριτάλων*, *Critalorum* Herodoti adferentes, vt incertum loci etiam de aliis cognoscatur. Herodotus lib. VII cap. XXVI dicit de Xerxe, *ἐπορεύετο ἐς Σάρδις ἐκ Κριτάλων ὁρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ*, *iter ingressus est Sardes versus, mouens ex Critalis Cappadociæ.* Sed quo loco fuerit, non exprimitur, nisi quod rex inde ad Halyn progressus sit, eoque traiecto Cælenas venerit, indeque perrexerit Sardes.

CXXXI.

Hæc de Cappadociæ præfecturis. De *nomine* superest quod adiiciamus. Plinius lib. VI cap. III a flumine *Cappadoce* deducit. *Galatiæ*, inquit, *prætenta est Morimene: vbi disterminat eos Cappadox amnis, a quo nomen traxere, antea Leucosyri dicti.* Paruum oportet fluuium esse & ignobilem: ideoque ab aliis neglectus fuit. Apud Stephanum Herodianus forsan & Menander *ἀπὸ κτιστοῦ*, *a conditore* vel gentis vel regni, cui *Καππάδοκος*, *Cappadocus* nomen fuerit, deriuant. Sed etiam hoc incertum. Certius, sicut barbara gens fuerunt Cappadoces; ita nominis quoque originem esse barbaram, siue ex barbara quadam voce ortam, Gentile est *Καππάδοξ*, vt Stephanus scripsit, *Cappadox;* & alia forma *καππάδοκος*, *Καππαδόκη*, *Cappadocus*, *Cappadoca:* iterum alia, *ὁ Καππαδόκης*, *Cappadoca.* Dionysius periegeta vers. 973

Τῆς δ' ἤτοι μέσσης μὲν ἐπ' ἠπείροιο βαθείης
Καππαδόκαι ναίουσι,

atque huius media in continente vasta Cappadocæ habitant. Latini plerumque dicunt *Cappadox*, *Cappadoces*, pro numero diuerso: nec tamen alias aspernantur flexiones. Horatius lib. I epist. VI vers. 39

Mancipiis locuples, eget æris Cappadocum rex,

quod

MAEOTIS,
LBANIA,
ATIA
CA
Hyperborei
Rha fl.
Agathyrsi
Hamaxobii
SARMATIA
EVROPAEA
RA IMAVM
Occidens
Oriens
Hypacaris fl.
Gerrus fl.
Mæotæ Europæi
Tanais
Patarue
Rhombites
Norossus M.
Aorsi
Carcine
MAEOTIS PALVS
Rhombites mino
Psathis fl.
Anticites fl. al. Vardan
Carcinites Sinus
Byce palus
Panticapæum
Theodosia
Chersonesus Taurica
Chersón
Phanagoria
Sindi
BOS PORA
Cercetæ
Heniochi
Cercetius Sinus
Bosporus Cimmerius
Criumetopon promont
ASPIVM
PONTVS EVXIN
VM
Carambe promont
Parthenius
Halys fl.
Iris fl.
PONT
Therm
60
55
50
45

quod ex vulgari forma est, *Cappadox.* At Martialis lib. x epigrammat. LXXVI

Nec de Cappadocis eques catastis.

Et Columella lib. x siue Cultu hort. vers. 184 de lactuca:

Hæc sua Cappadocæ seruat cognomina gentis.

Et Plinius lib. XIX cap. VIII *folio lactucæ Cappadocæ.* Idem lib. XXXVII cap. x *Cappadocia gemma*, quod a *Cappadocius* κλητικῶ.

CXXXII.

Sic etiam omnis Asia citerior, siue magna illa peninsula ab Hellesponto ad Euphratem vsque est exposita, præter *Minorem Armeniam*, antiquam illam & propriam, distinctam ab accessionibus, a Ptolemæo adiectis, (quas itidem in Cappadocia, cui detractæ sunt, exposuimus) est perlustrata. Armeniam autem paruam cum magna & transeuphratæa coniungemus, & proxime post Bosporum & Colchos, adiacentesque gentes explicabimus.

CAPVT IX

DE
BOSPORANIS, MAEOTIS, ATQVE COLCHIS.

I.

FAciem Ponti citeriorem, quam Asiæ obuertit cultiori, contemplati sumus: nunc quæ ab tergo sunt, a Bosporo Cimmerio ad fines vsque Trapezuntinos, perlustrabimus. Ad Bosporum, vbi in Pontum exit, Ptolemæus posuit *Coroncondamam.* Strabo lib. XI pag. 341 vocat κώμην Κοροκονδάμην, *vicum Corocondamam*, & esse dicit τοῦ Κιμμερικοῦ καλουμένου Βοσπόρου πέρας, *terminum Bospori, qui Cimmerius adpellatur.* Iuxta hanc est εὐμεγέθης λίμνη, *iustæ magnitudinis lacus*, qui decem a pago stadiis in Pontum effluit: idemque partem amnis Ἀντικείτου, *Anticetæ* recipit, quem alii *Hypanin* vocant, & gemino ostio exire dicunt, altero in Mæotin paludem, altero in Pontum Euxinum. Hoc præter Strabonem etiam Stephanus ex Alexandro Polyhistore refert. Quo fieri necesse est, vt parua insula inter Bosporum, Pontum, Mæotim & lacum Κοροκονδαμῆτιν, *Corocondametin* eiusque eluuiones sit. Plinius *peninsulam* vocat lib. VI cap. VI, sequutus Melam lib. I cap. XIX. *Obliqua*, inquit, *regio, & in latum modice patens, inter Pontum paludemque ad Bosporum excurrit: quæ duobus alueis in lacum & in mare profluens Corocondamam peninsulam reddit.* Verius *insulam* dixisset, vti Dionysius vers. 550 ἀπειρεσίην νῆσον, *immensam insulam* dixit; & Strabo quoque ante dicto loco.

II.

Oppida quatuor in ea posuit Mela, *Hermonassam, Cepos, Phanagoriam*, & in ipso ore *Cimmerium.* Corocondamæ rationem nullam habet, sed

insulæ id nomen dat: quæ vero si fuit oppidum, prope locum Hermonassæ fuisse necesse est, in australi illius insulæ parte. Dionysius vers. 552 ἐύκ]ιτος Ἑρμώνασσα, *bene constructa Hermonassa.*

III.

Inde *Cepi* sunt, Κῆποι, id est Horti, qui oppido videntur nomen dedisse. Plinius, *Cepi Milesiorum*, puta colonia. Diodorus lib. XX cap. XXIV φυγὼν εἰς τοὺς καλουμένους Κήπους, *fugiens in oppidum Cepos, vti adpellatur.* Strabo in vrbibus ἀξιολόγοις *memorabilibus* numerat, vt iam dicemus.

IV.

Supra Cepos ad Bosporum, paludem versus, erat *Phanagoria*, vt Plinius & Mela & Ptolemæus nominant: siue Φαναγόρου πόλις, *vrbs Phanagoræ*, vt Scylax & Strabo dicto loco adpellauerunt: hic vero ibidem etiam: ἥ τε Φαναγορία ἐστὶ πόλις ἀξιόλογος, καὶ Κῆποι, καὶ Ἑρμώνασσα, *Phanagoria est memorabilis vrbs, & Cepi, & Hermonassa.* Apud Dionysium est Φαναγόρη, *Phanagora*, credo metri caussa: quia ceteri constanter *Phanagoria*, sine diphthongo. Apud hanc vrbem est fanum *Veneris* τῆς Ἀπατούρου, *Apaturæ*, id est dolosæ, ab ἀπάτη: quia dolo ibi gigantes auxilio Herculis fingitur occidisse. Plinius *Phanagoria, & pæne desertum Apaturos.* Idem inter Cepos & Phanagoriam interponit *Stratocleam* ad Bosporum.

V.

Vt autem Hermonassa in ipso aditu Bospori iuxta Pontum est: ita vltimo in ostio ad paludem Mæotin fuit *Cimmerium*, Plinio sic distribuente; siue, vt Mela ait, in ipso ore, puta Mæotidos. Ab hoc oppido Bosporus ille cognominatus est *Cimmerius.* Ptolemæus hic Κιμμέριον ἄκρον, *Cimmerium promontorium* posuit. Populus Κιμμέριοι siue Κιμμερικοὶ, *Cimmerii*, quos potentes quondam in Bosporo fuisse, & Asiam vsque Ioniam vastasse, Strabo refert.

VI.

Extra insulam, quam lacus cum Hypani fluuio facit, est *Sindica* terra, culta ab *Sindis* siue *Sindonibus.* Strabo ibidem: Τῶν Μαιωτῶν εἰσὶν αὐτοί τε οἱ Σινδοὶ, *De Mæotis Sindi sunt*, & ceteri. Mela dicto loco: *in confinio Mæotidis Sindones:* & mox: *Sindos in Sindonum* [regione] *ab ipsis terrarum cultoribus condita est.* Male in Scylacis Periplo Σιντοὶ per τ scribuntur: quia statim sequitur Σινδικὸς λιμὴν, *Sindicus portus*, per δ, quod vitium prioris coarguit. Ipsa insula, quam descripsimus, fuit Sindorum siue Sindonum. Oppidum vero illorum *Sindos*, vt Mela modo nominauit: Plinio lib. VI cap. V ciuitas *Sindica*; Ptolemæo Σίνδα κώμη, *Sinda vicus:* Straboni Σινδικὸς λιμὴν καὶ πόλις, *Sindicus portus & oppidum.* Regio dicitur *Sindica.* Strabo dicto loco: αἱ πόλεις πέραν Ὑπάνιος ἐν τῇ Σινδικῇ, *oppida trans Hypanim in Sindica.*

VII.

Antequam in ora Ponti progrediamur, qui supra Sindos *Mæotæ*, siue gentes *Mæoticæ* fuerunt, perlustrabimus. Strabo dicit eodem loco: *De Mæotis sunt Sindi, Dandarii, Toreatæ, Agri, Arrichi: ad hæc* Τάρπητες, *Tarpetes, Obidiaceni,*

diaceni, Sittaceni, Dosci, alii plures: nec non Aspungitani inter Phanagoriam habitantes & Gorgippiam habitantes per ıↄ *stadia.* Pomponio Melæ sunt *Toretæ*, haud dubie iidem, qui *Toreatæ*, extra Mæotidis confinium, & vlteriores Sindonibus.

VIII.

Ptolemæus lib. v cap. ix ad Tanain, prope ostia, oppidum eodem nomine *Tanain* posuit, quod & Stephanus ex Alexandro Polyhistore, nec non ipso Strabone (lib. vii) memorat, & πόλιν Ἑλληνικὴν, *vrbem Græcam*, & emporium dicit; ferme in loco, vbi nunc Asof est. Inde per latus Mæotidos orientale persecutus, missis obscuris & varia lectione laborantibus, Ptolemæus narrauit post ostia *Paniardin* oppidum, *Rhombitæ maioris & minoris* [Ῥομβίτου μεγάλου, μικροῦ] ostia: & inter vtrumque ostium *Azaram* oppidum. Deinde *Tyramben* oppidum, *Atticitæ* fluuii ostia; *Gerasam* oppidum, & *Psatis* ostia: dein *Vardani* ostia, *Cimmerium* promontorium. Strabo lib. xi pag. 340 etiam vtrumque *Rhombiten* narrat disiunctos ıↄ ccc stadiis: & a minore per ıↄ c stadia *Tyrambam*, & flumen *Anticitam*, Ptolemæi Atticiten. & a cxx stadiis κώμην τὴν Κιμβρικὴν, *Pagum Cimbricum*, ἀφετήριον τοῖς τὴν λίμνην πλέουσιν, *vbi naues soluunt paludem nauigantes.*

IX.

Confusa sunt hæc flumina, & videtur Ptolemæus Atticitam siue Anticitam, vt Strabo vocat, cum Vardano permutasse. Nam si pars Anticitæ lacum Corocondamensem perfluit, & insulam Sindorum facit, vt Strabo tradit; vltimus is ad austrum est fluuius Mæoticus, quem perperam Ptolemæus supra Vardanum & Psatin posuit. Clare Strabo pag. 341 *In lacum hunc* [Corocondametin] ἐμβάλλει ἀποῤῥώξ τις τοῦ Ἀντικείτου ποταμοῦ, *influit pars quædam Anticitæ fluminis, & facit insulam, conclusam lacu hoc, & Mæotide, & flumine.*

X.

Ab Sindis orientem versus in litore sunt τὰ Βάτα, *Bata*, vicus & portus, Sinopensi oppositus, cccc stadiis a portu Sindico. A Batis Artemidorus τὴν Κερκετῶν παραλίαν, *Cercetarum maritimam oram* recenset, portus & pagos habentem, tum *Achæorum*: inde *Heniochorum*: post *Pityunta magnum* vsque ad *Dioscuriadem*. Qui vero Mithridatis res scripserunt, primos in hoc tractu a Sindis *Achæos* ponunt, deinde *Zygos, Heniochos, Cercetas, Moschos, Colchos.* Hæc Strabo, cui posterior ordo harum gentium verisimilior, quam ille Artemidori videtur. Ptolemæus *Achæos* Bosporo viciniores statuit: postea *Cercetas*, dein *Heniochos*; tandem *Suenochalcos.* Arrianus in Ponti Periplo etiam *Achaiam veterem*, vt vocat, propiorem Sindicæ posuit.

XI.

Oppida in Ponti ora Ptolemæus post *Sindicum* portum, & *Sindam* (quæ separat, & Sindam intus ponit) recitat *Bata oppidum* Latina versione, quod vero in Græco non apparet: deinde est Ἀχαία κώμη, *Achæa vicus:* item,

Cerceti-

Cerceticus portus & *Tazos* oppidum in *Cercetis:* & in *Heniochorum* populo *Ampsalis*, oppidum: &, interlabente *Burca* fluuio, *Oenanthia:* & in *Suanocolchis* (sic legendi sunt quos Σκενοχάλκυς vocauit; *Suani* enim in hoc tractu sunt Plinio) Καρτερὸν τεῖχος, *Validus Murus:* & tum *Corax* fluuius, vbi initium est Colchorum. De *Suanis* addo Plinii testimonium lib. VI cap. IV *Gens Salæ, antiquis Phthirophagi dicti; & Suani. Flumen Cobum e Caucaso per Suanos fluens.* De nomine *Heniochorum*, Solinus cap. XV & Ammianus lib. XXII cap. XV tradunt ex fabulis, a Castoris & Pollucis ἡνιόχοις, id est aurigis esse, qui & gentem illam & vrbem Dioscuriadem condiderint.

XII.

Post Heniochos Scylaci Κοραξοὶ ἔθνος, *gens Coraxorum* est: * deinde *Corica*, siue, vt Vossius emendat, *Colica* gens: vltra quam *Melanchlænos* ponit: dein *Gelonos:* tum demum *Colchos*. Et Plinius de his lib. VI cap. V, sed sine ordine: *Ponti regio Colica, in qua iuga Caucasi ad Riphæos montes torquentur:* - - - *reliqua litora feræ nationes tenent, Melanchlæni, Coraxi vrbe Colchorum Dioscuriade.* Stephano etiam sunt Κῶλοι, *Coli*, gens sub Caucaso, & ὑπώρειαι τοῦ Καυκάσου καλοῦνται Κωλικὰ ὄρη, ἡ χώρα, Κωλική, *radices Caucasi vocantur Colici montes: regio, Colica.* Idem Κοραξοὶ, ἔθνος Κόλχων, πλησίον Κώλων, *Coraxi, gens Colchica, vicina Colorum.*

XIII.

Mediterranea Bosporanorum, etiam laxe dictorum & supra Pontum longe procurrentium (nam nomen etiam iis datur, qui Bosporanis subiecti erant) admodum obscura sunt: & vel nihil Ptolemæus memorat, vel ignobilia nomina, *Scopelus*, *Cucunda*, & si quæ alia. Mæoticis ab oriente adponit *Iaxamatas*, prope Tanaim: *Psessios*, *Themeotas*, *Tyrambas*, *Arichos*, e quibus *Arichi* siue *Arrichi* in has gentes maxime in austrum vergunt, a Strabone etiam Mæoticis adnumerati, scriptique Ἀῤῥιχοί: ceteri ignotiores sunt. De Mæotide & Tanai dictum in Europa: de Caucaso monte, qui has gentes ex parte tangit, dicemus in Iberia: de Sarmatis Asiaticis siue Scythis, infra singulari capite: nunc Bosporani potissimum & Pontici populi nobis curæ sunt.

XIV.

Bosporani, vt diximus, proprie sunt Bosporum accolentes: laxa notione autem plures, inde Colchidem versus habitantes, præsertim qui regulis Bosporanis paruerunt. Hi vero Asiatici cognominati erant: distincti ab Europæis Bosporanis. Strabo ita discreuit & Bosporanos vniuersos ita descripsit lib. XI pag. 341 *Reliqua ad dextram, trans Hypanim sita sunt in Sindica. Est & Gorgippia, & Sindicorum regia vicina mari, & Aborace.* Τοῖς δὲ τοῦ Βοσπόρου δυνάσταις ὑπήκοοι ὄντες ἅπαντες Βοσποριανοὶ καλοῦνται· καὶ ἔστι τῶν μὲν Εὐρωπαίων Βοσποριανῶν μητρόπολις τὸ Παντικάπαιον· τῶν δ' Ἀσιανῶν τοῦ Φαναγόρου· καλεῖται γὰρ οὕτως ἡ πόλις. *Qui vero Bospori regulis parent, omnes Bosporani*

* Apud hos Coraxos est effluxus maris illius, *circa Profunda Ponti*, vt adpellantur. Aristotel. Meteorol. I c. 13 extrem.

porani dicuntur. Caput Europæorum Bosporanorum est Panticapæum: Asianorum, Phanagori vrbs. nam & sic vocatur, quæ alioqui dicitur Phanagoria. Asiaticis Bosporanis Mithridates imperauit, saltem ex parte: ceteris, & Europæis se bellum illaturum simulauit, vt Romanos falleret. Cicero pro Lege Manilia cap IV *posteaquam exercitus permagnos, quibuscumque ex gentibus potuisset, comparasset, & se Bosporanis, finitimis suis, bellum inferre simulasset, vsque in Hispaniam legatos Ecbatanis misit.*

COLCHIS PROPRIA.

XV.

Colchi ab ortu accolunt Euxinum Pontum: & regio Κολχὶς, *Colchis*; sed non iidem apud omnes eius termini. Strabo lib. XII p. 378 initium facit a Trapezunte, vt supra in Ponto exposuimus. In enarratione enim Ponticarum vrbium ait, ἡ Τραπεζᾶς· εἶθ' ἡ Κολχὶς, *Trapezus; deinde Colchis.* Ptolemæus autem vsque ad Phasin extendit Pontum prouinciam; saltem Ponto Cappadocio adnectit. In septemtrionali limite maior consensus est. Ptolemæus lib. V cap. IX post Coracem fluuium scripsit, ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν πλευρὰν τῆς Κολχίδος πέρας, *hinc terminus est ad latus Colchidis.* * Strabo lib. XI pag. 342 *desinit ora Pontica* [ex Bosporanis ducta] πρὸς τὸν Πιτυᾶντα καὶ τὴν Διοσκεριάδα· ταῦτα γὰρ τὰ χωρία συνάπτει τῆς Κολχίδος τῇ λεχθήσῃ παραλία. *ad Pityuntem & Dioscuriadem: quæ Colchidis dictam oram attingunt.* In vtroque principe geographo adquiescemus: quamuis quidam vltra hunc terminum videantur Colchidem prorogare.

XVI.

Initium ergo secundum Strabonem est Πιτυᾶς, *Pityûs*, quem ibidem Strabo etiam τὸν Πιτυᾶντα τὸν μέγαν, *Pityuntem magnum* dixit, frequentem haud dubie vrbem & emporium. Distare dicit a Dioscuriade CCCLX stadiis: Arrianus autem tantum CCCL. Sic itaque in extremo limite Colchidis, ac prope extra illum, hæc vrbs *Pityûs* sita fuit, ideoque Strabo dixit συνάπτειν τῆς Κολχίδος παραλίαν, *contingere Colchorum maritimam oram.* Plinius lib. VI cap. V *In intimo eo tractu Pityûs oppidum opulentissimum ab Heniochis direptum est.* id est, in intimo recessu maris Pontici. Theodoritus lib. V Hist. eccles. cap. XXXIV εἰς Πιτυᾶντα μετῴκισαν. τέρμα δὲ τᾶτο καὶ τᾶ Πόντα καὶ τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας, τοῖς ὠμοτάτοις γειτονεῦον βαρβάροις, *Pityuntem transportarunt: quod oppidum terminus & Ponti est & imperii Romani, immanissimis vicinum barbaris.* Munitum erat operibus & præsidiis, vt decet oppidum limitaneum: ideoque Φρέριον dictum Procopio, quamuis isto tempore vrbs ita decreuerat, vt imperator Nouellæ XXVIII præfatione censeat: *Pityûs & Sebastopolis inter castra potius, quam vrbes numerandæ sunt.*

* Nonnus Dionysiac. XIII vers. 248 pag. 366

Ξενοφόνων σοφὸς (Αστέριος) ἦλθεν ἐς ἔθνεα βάρβαρα Κόλχων,
Αστερίας τ' ἐκάλεσσε, καὶ ἤπασεν οὔνομα Κόλχων
Κρητινόν. κ. τ. λ.

ſunt. Procopius lib. IV B. Goth. cap. IV *Φρούρια τε δειμάμενοι ἐπιθαλασσίδια δύο, Σεβαστόπολιν καὶ Πιτυοῦντα, δυοῖν ἡμέραιν ὁδῷ ἀλλήλοιν διέχοντα, Φρουρὰν ἐνταῦθα στρατιωτῶν τὸ ἐξ ἀρχῆς κατεστήσαντο, Et in litore duo caſtella* [Romani] *condiderunt, bidui diſtantia itinere, Sebaſtopolim & Pityunta, in quibus antiquitus præſidia conſtituerunt.* Eius præſidii etiam meminit Zoſimus lib. I cap. XXXII *τοῖς ἐν τῷ Πιτυοῦντι στρατιώταις, militibus, qui Pityunte erant.*

XVII.

Inde orientem verſus per CCCLX, aut CCCL ſtadia *Dioſcuriadem* itur, vti ex Strabone & Arriano iam monſtrauimus. Græci per diphthongum *ου* ſcribunt *Διοσκουριάς*, Scylax, Strabo, Ptolemæus, Arrianus: etiam Plinius; & Mela Schotti ac Voſſii editionibus: Gronouiana autem, & Solinus Salmaſii, *Dioſcorias.* Originem nominis pandit idem Mela I cap. XIX *In Heniochorum finibus Dioſcurias, a Caſtore & Polluce Pontum cum Iaſone ingreſſis condita eſt.* Ammianus XXII cap. XV, & Iſidorus Orig. XV cap. I alios auctores nominant, Amphitum & Cercium, aurigas Caſtoris & Pollucis: a quibus Heniochorum gentem adpellatam etiam Strabo dicto loco tradit. Adde Plinium lib. VI cap. V. Sed vtrumque eſt ex fabulis, & nomina ad fabulas conficta & adplicata videntur. Arrianus Ponti periplo dicit nomen poſtea in Sebaſtopolis mutatum eſſe. *a Trapezunte*, inquit, *ad Dioſcuriadem τὴν νῦν Σεβαστόπολιν καλουμένην, quæ nunc Sebaſtopolis vocatur, ſunt ſtadia* MMCCLX. Ptolemæus quoque lib. V cap. X in Colchide: *Διοσκουριὰς ἡ καὶ Σεβαστόπολις, Dioſcurias, quæ & Sebaſtopolis:* quamquam poſteriora verba abſunt a Palatino codice. Stephanus, *Ἔστι καὶ ἑτέρα* [*Διοσκουριὰς*] *περὶ τὸν Πόντον, ἥ τις Σεβαστόπολις καλεῖται, Eſt & alia Dioſcurias circa Pontum, quæ Sebaſtopolis adpellatur.* Plinius autem diſtinguit Sebaſtopolim a Dioſcuriade. Lib. VI cap. IV ait: *Gens Abſidæ, caſtellum Sebaſtopolis, a Phaſide centum* M. P. Et cap. V *Coraxi vrbe Colchorum Dioſcuriade iuxta fluuium Anthemunta, nunc deſerta: quondam adeo clara, vt Timoſthenes in eam* CCC *nationes diſſimilibus linguis deſcendere prodiderit: & poſtea a noſtris* CXXX *interpretibus negotia ibi geſta. Sunt qui conditam eam ab Amphito & Telchio, Caſtoris & Pollucis aurigis putent, a quibus ortam Heniochorum gentem feram conſtat. A Dioſcuriade oppidum Heracleum: diſtat a Sebaſtopoli* LXX. M. *paſſuum.* Obſcure dictum. Aut enim *Heracleum* tanto interuallo diſtat a Sebaſtopoli, aut ipſa Dioſcurias; a qua conditum Heracleum. Sed quisquis ſenſus eſt Plinii, errat, ſi LXX millibus paſſuum Sebaſtopolim remouit a Dioſcuriade. Eſto fuiſſe diſtincta & Sebaſtopolim tamquam caſtellum ſuperadditam vrbi Dioſcuriadi; tamen coniuncta proxime fuiſſe neceſſe omnino eſt. Procopius enim verbis ſupra prolatis dixit Sebaſtopolim itinere bidui diſtare a Pityunte: at idem ſpatium tam Strabo, quam Arrianus, dixerunt inter Pityuntem & Dioſcuriadem eſſe, ille CCCLX, hic CCCL ſtadia: id eſt quadraginta circiter & tria ſiue quinque millia paſſuum, quod cum bidui itinere conuenit. Quod ſi ergo Dioſcurias deſerta fuit ætate Plinii, vel caſu fortunæ quodam, vel exhauſta ab addito nouo caſtello; mirum non eſt, quod Arrianus & Stephanus, & forte etiam Ptolemæus,

mæus, eamdem putarunt Dioſcuriadem & Sepaſtopolim eſſe, præſertim poſtquam euerſa Dioſcurias eſſet, & Sebaſtopolis in illius quaſi locum ſucceſſiſſet. Ammianus autem vſus eſt veteri nomine, ſicut nouo poſteriores ceteri: & vnius tantum ſinguli, præter Plinium, mentionem ſub alterutro nomine faciunt, quod etiam Arriani & Stephani opinionem non leviter confirmat.

XVIII.

Dioſcurias eſt vltimum Ponti punctum in linea, qua ille orientem verſus procurrit: & initium eſt iſthmi Euxino & Caſpio mari interiecti. Vtrumque Strabo obſeruauit pag. 343. A Dioſcuriade flectitur Pontus in auſtrum: in quo tractu Ptolemæo primus eſt fluuius *Hippus:* Arrianus *Aſtelephum* interponit. Ptolemæus deinde *Neapolim* habet, ignotam aliis; & *Cyaneum* flumen, Arrianus *Tarſuram; Singamum, Chobum,* χῶβον. Sed alium illum *Hippum* oportet eſſe, quam qui a Strabone pag. 343 & Plinio influens in Phaſin deſcribitur. *Cobum* Plinius ſine adſpiratione ſcribit, & e Caucaſo per Suanos deducit. Memorat etiam ceteros Arriani, caſu paullisper aliter inflexos. *Amnes*, inquit, *Singames, Tarſuras, Aſtelephas, Chryſorrhoas.* Tum Ptolemæo proxime ante Phaſin eſt fluuius *Chariſtus;* Arriano, *Charieis,* Χαρίεις, εντος; Plinio *flumen Charien,* XC ſtadiis a Phaſi.

XIX.

Oppida inter hos fluuios Ptolemæi ſunt obſcura, etiam nomine incerta. De *Neapoli* diximus: deinde eſt in vulgari Græco Γιγάνειον, in Palatino Σιγάνεόν, Verſione *Tiganeum:* & *Thiapolis,* Palat. Αἰάπολις, *Aeapolis:* vtrumque inter Cyaneum & Chariſtum: ſed incertum ſcripturæ eſt argumentum obſcuritatis. *Aea,* Αἶα, laudatur a Plinio & Stephano, ſed diſſentientibus in ſitu: ille enim XV M. P. reducit a mari; hic ſtadiis trecentis, vt dubitare poſſis ſitne maritima Ptolemæi Aeapolis. Meminit vrbis *Aeæ* etiam Apollonius lib. II verſ. 424, & 1096, ſed de ſitu nihil certi prodit, niſi quod potuerit adnauigari. ibi enim πλόον ἐξ Αἴης, *nauigationem ex Aea* dixit: hic, ἐξ Αἴης ἐνέοντο, *ex Aea nauigabant.* Plinius cum iis coniungit, quæ ad ripam Phaſidis ſita erant. *Oppida,* inquit, *in ripis habuit complura celeberrima, Tyndarida, Circæum, Cygnum, & in faucibus Phaſin. Maxime autem inclaruit Aea,* XV *millibus paſſuum a mari.* Ex his ſimul alia mediterranea, quæ circa Phaſin ſunt, cognoſcimus, ſi modo certa ſint ea nomina, nec ab Harduino in Plinium ingeſta, qui Periegetam auxilio vocat, cui v. 698 circa Phaſin

- - - - - κατὰ χθόνα Τυνδαριδάων
Κόλχοι ναιετάουσιν·

iuxta terram Tyndaridarum Colchi habitant: & mox verſ. 692

Κιρκαίου κατὰ νῶτον ἑλισσόμενος πεδίοιο,

Circæi per dorſum ſe voluens campi. Nec *Cygnum* certius, quod quibusdam duplex videtur Plinius ſtatuiſſe, hoc ad ripam Phaſidis: aliud, extremo cap. IV, *Cygnus flumen & oppidum:* quod longe ab illo in ſeptemtrionem videtur reductum eſſe.

XX.

Phasis * fluuius Colchicorum maximus. Strabo XI pag. 343 *Reliqua Colchis maiore sui parte imminet mari. Perfluit eam* φᾶσις μέγας ποταμὸς, *Phasis magnus fluuius, ex Armenia ortus, Glaucum & Hippum recipiens, a vicinis profluentes montibus. - - - Imposita est Phasidi vrbs eiusdem nominis,* ἐμπορεῖον τῶν Κόλχων, *Colchorum emporium, ab vna parte fluuio, ab altera lacu, a tertia mari cincta.* Plinius lib. VI cap. IV *Clarissimus Ponti* [fluuius] *Phasis. Oritur in Moschis: nauigatur, quamlibet magnis nauigiis,* XXXVIII MIↃ *passuum: inde minoribus longo spatio: pontibus* CXX *peruius. Oppida in ripis habuit complura: celeberrima, Tyndarida, Circæum, Cygnum, & in faucibus Phasin. Maxime autem inclaruit Aea,* XV *millibus passuum a mari, vbi Hippos & Cyaneos, vasti amnes, e diuerso in eum confluunt.* Quem *Cyaneum* amnem vocat, Straboni est Γλαῦκος, *Glaucus.* Pomponius lib. I cap. XIX *Hic Colchi; hic Phasis erumpit; hic eodem nomine, quo amnis est, a Themistagora Milesio deductum oppidum: hic Phryxi templum, & lucus fabula vetere pellis aureæ nobilis.* Græca ergo vrbs Phasis, & Scylaci quoque φᾶσις Ἑλληνὶς πόλις.

XXI.

Mediterraneis ad Phasidis ripas vrbibus, quas Plinius supra recensuit, adnumeranda etiam est Κύτα, *Cyta,* patria Medeæ. Stephanus: Κύτα πόλις Κολχική, πατρὶς Μηδείας, *Cyta vrbs Colchica, patria Medeæ.* Ex quo Vossius emendat Scylacem, in cuius libris legitur καὶ ἀνάπλους ἀνὰ τὸν ποταμὸν σαδίων ρπ´, εἰς πόλιν Μάλην μεγάλην βάρβαρον, ὅθεν ἡ Μήδεια ἦν, *& nauigatio aduerso flumine* [Phaside] *est stadiorum* CLXXX *ad Malam ciuitatem barbaram, vnde erat Medea,* ad *Cytam,* Κύτην, legi vult Vossius. Satis id de patria etiam poetæ confirmant, quibus *Cytæis* dicta fuit Medea. Sic Scaliger emendat Propertium lib. I eleg. I

> - - - - - - *& sidera & amnes*
> *Posse, Cytæi, tuis ducere carminibus:*

pro eo, quod vulgo legebatur *Cytæinis* carminibus. Et *Cytæa* terra, Colchis. Valerius Flaccus lib. VI vers. 693

> *Tum iuuenem terris Parcæ tenuere Cytæis.*

XXII.

Fuit etiam ad Phasim castellum *Sarapana,* ad quod vsque flumen nauigabile est. Strabo iam dicto loco: ἀναπλεῖται μέχρι Σαραπανῶν, ἐρύματος δυναμένου δέξασθαι καὶ πόλεως συνοικισμόν, *Sursum nauigatur* [Phasis] *vsque ad Sarapana, quod castellum est ita capax, vt oppidum in eo possit esse.*

XXIII.

Venimus nunc ad tractum, qui inter Phasim est & Trapezuntem. Ptolemæus hic nihil admodum memorabile habet. Post Phasim in ora ponit *Opiuntem,* quæ in Palatino est Πιτίουσα, vnde *Pityus* legendum coniectatur;

* Hippocrates de acribus aquis & locis cap. 37 pag. 349 Αὐτός τε ὁ Φᾶσις στασιμώτατος πάντων τῶν ποταμῶν καὶ ῥέει ἠπιώτατα.

iectatur; sed alius a superiore: inde est *Chordyle, Morthula, Xyline*, obscura oppida: *Cissæ* fluuii ostia, *Apsorri* ostia: tandem *Sebastopolis.*

2. Arrianus autem hoc ordine, quæ inter Phasim & Trapezuntem sunt, exposuit: Stadiis CX a Phasi est *Mogrus*, etiam nauigabilis, inde flumina *Isis, Acinasis, Bathys*, singula CX etiam stadiis a proximo remota: post LXX *Acampsis:* post XV *Apsarus*, qui Ptolemæi Apsorrus est; Plinii *Apsarus.* Ab Apsaro proximus fluuius *Archabis:* dein *Pyxites*, cuius & Plinius meminit, XC stadiis: & totidem *Prytanis*, vbi Anchiali regia: deinde *Athenæ;* quas Stephanus χωρίον *locum*, non πόλιν vocat, quod exiguum videtur oppidum, vel vicus etiam, fuisse. Inde stadiis distinguit flumina: ab Athenis CLXXX *Adienum:* breuiori interuallo *Ascurum* est: inde *Rhizium:* post quod *Calum, Psychrum Ophis:* inde per XC stadia *Hyssus* portus & amnis, a Trapezunte distans stadiis CLXXX.

3. Plinius de his ita lib. VI cap. IV *In ora ante Trapezunta flumen Pyxites: vltra vero gens Sannorum Heniochorum. Flumen Absarum cum castello cognomine in faucibus, a Trapezunte* CXL *millia passuum. Eius loci a tergo montium Iberia est: in ora vero Heniochi, Ampreutæ, Lazi. Flumina, Acampsis, Isis, Mogrus, Bathys. Gentes Colchorum. Oppidum Matium, flumen Heracleum, & promontorium eodem nomine, clarissimusque Ponti Phasis.* Confuse hæc ponuntur. *Pyxiten* fluuium non ita vicinum Trapezunti esse, vt Plinii verba tradunt, ex Arriani iam descriptione cognouimus. *Absari* siue *Apsari* distantia ab eadem vrbe cum Ptolemæi mensura fere congruit. *Heniochos* distinguit vt diuersas gentes, nec vnius loci: supra etiam remotiores alios vltra Phasim & vltra Colchorum limitem in tergo Ponti vidimus; & hi proprie *Heniochi* inter Dioscuriadem & Bosporum. *Ampreutæ* ignoti, nisi, quod Harduino videtur, *Zydretæ* Arriani fuerunt. quos circa eumdem locum posuit. *Lazi* notiores, Ptolemæi Λάζαι, *Lazæ*, ἐπὶ θαλάττῃ τῆς Κολχίδος, *in Colchidis ora maritima* habitantes. Videntur a Bosporo huc venisse. Arrianus enim παλαιὰν Λαζικὴν, *veterem Lazicam* cum Achæis coniungit: hos vero cum Sindis, qui Bosporum attingunt. Et paullo ante, Colchidos populos enarrans, in australi parte ponit *Machelones;* deinde *Heniochos:* post quos, *Zydretas:* vltra hos, *Lazos;* dein sunt *Apsilæ* & *Abasgi*, qui tres populi etiam præfatione Nouellæ XXVIII memorantur. Sed tum Lazi amplius habitabant, in Colchorum ferme nomen succedentes. Procopius lib. II Pers. B. cap. XV Λαζοὶ τὰ πρῶτα τὴν Κολχίδα ᾤκουν, *Lazi principio Colchidem incolebant:* Iustiniani autem ætate latius in mediterraneis ad Iberiæ fines habitarunt, quorum metropolis *Archæopolis* dicta, cuius idem situm lib. IV Goth. cap. XIII & seq. descripsit. In extrema Colchide, Iberiam versus, fuit *Rhodopolis*, quam Lazi euerterunt, quod idem Procopius dicto lib. IV Goth. cap. XIII notauit. Idem cap. I eiusdem libri: *Fieri non potest, Colchos non ipsos Lazos esse, quia hi circa Phasim habitant:* τὸ δὲ ὄνομα μόνον οἱ Κόλχοι τανῦν ἐς τὸ Λαζῶν μεταβέβληται. *solum nomen* COLCHI *nunc in Lazorum commutatum est.* Sed de his plura in Geographia Medii Aeui.

XXIV.

Tandem etiam Ptolemæi mediterranea, quæ Colchis adſignauit, ſunt perluſtranda. Sunt autem fere omnia longius a mari reducta, propiora finibus Iberiæ. In ſeptemtrione eſt *Mechleſſus:* deinde auſtrum verſus *Madia;* poſt *Sarace;* hinc longius in auſtrum vergit *Surium:* denique *Zadris* eſt. Sed obſcura omnia, neque ab aliis memorata: niſi *Madia* forſan, vt nonnullis videtur, eſt Plinii *Matium*, de quo ſupra diximus. Sed videtur Plinius ibi oram magis maris Pontici, quam fines Colchorum ad Iberiam deſcripſiſſe.

CAPVT X
DE
IBERIA ET ALBANIA.

I.

COlchidi proxima ab ortu eſt *Iberia*, Ἰϐηρία, cuius incolæ Ἴϐηρες Straboni, Stephano, Plutarcho dicti: Latine *Ibêres* & *Ibêri.* Mela lib. I cap. II *Cadusii, Hyrcani, Iberes:* & lib. III cap. V *per Iberas & Hyrcanos.* Plinius lib. VI cap. X *gens Iberum.* At Tacitus lib. VI cap. XXXIII *ſimul Iberi magnis copiis Armeniam irrumpunt:* & mox, *Iberi locorum potentes:* & Florus lib. III cap. V *Arthoces Iberis imperabat.* Poſſeſſiuum *Ibericus.* Plutarchus Pompeio pag. 637 de Cyro fluuio: ἐκ τῶν Ἰϐηρικῶν ὀρῶν ἀνιςάμενος, *ex Ibericis montibus oritur.* Communis itaque adpellatio huius regionis & gentis eſt cum Græco vocabulo Hiſpaniæ & Hiſpanorum.

II.

Tota Iberia eſt mediterranea, ab occaſu Colchidem habens & regionis Ponti partem: a ſeptemtrione Caucaſum montem: ab ortu Albaniam: a meridie Armeniam magnam. Hos limites Ptolemæus lib. V cap. XI deſignauit. Vndique montibus circumuallata eſt: ſaltem plurima ex parte. Strabo lib. XI pag. 344 τῆς δὲ χώρας τὰ μὲν κύκλῳ τοῖς Καυκασίοις ὄρεσι περιέχεται· προπεπτώκασι γὰρ ἀγκῶνες ἐπὶ τὴν μεσημϐρίαν εὔκαρποι, περιλαμϐάνοντες τὴν σύμπασαν Ἰϐηρίαν, καὶ συνάπτοντες πρός τε τὴν Ἀρμενίαν καὶ Κολχίδα, *Quæ eius regionis ſunt* [Iberiæ puta] *Caucaſiis montibus includuntur. Procurrunt enim* [ex Caucaſo] *flexi montes, quaſi cubiti, bene fertiles, vniverſam cingentes Iberiam, & pertinentes ad Armeniam & Colchidem.* Hac ex parte montes vocantur *Moſchici.* Plutarchus dicto loco in Pompeio: Ἴϐηρες ἐπὶ τὰ Μοσχικὰ ὄρη καὶ τὸν Πόντον καθήκοντες, *Iberes ad Moſchicos montes & ad regionem Pontum pertingunt.* nam Pontus Cappadocius & Iberia & Colchis ac Armenia communes limites habent. Hos propter montes, per quos anguſti aditus patebant, munitiſſima eſt Iberia: ideoque Tacitus annali VI cap. XXXIII dixit: *Hiberi locorum potentes.* nam & *Hiberi* ſcribitur perinde, vt etiam Hiſpani *Iberi* & *Hiberi.*

III.

III.

Flumina multa planiciem illam (πεδίον Strabo dixit) quæ intra montes est, irrigant: maximus autem illorum est *Cyrus*, quem Κύρνον, *Cyrnum* Plutarchus dixit; Ptolemæus Κύῤῥον, *Cyrrhum*. Strabo: ἐν μέσῳ πεδίον ποταμοῖς διάῤῥυτον, μεγίσῳ δὲ τῷ Κύρῳ, *in medio* (intra montes) *campus est fluuiis irriguus, quorum maximus Cyrus est.* Addit in Armenia oriri, adsumtoque *Arragone*, ex Caucaso defluente, per angustum alueum in Albaniam infundi. Plutarchus, vt supra recitauimus, ex *Ibericis montibus* oriri ait: quod est, ex montibus, qui Armeniam separant ab Iberia. Plinius etiam *Cyrus* scripsit, vt Strabo, additque alium amnem *Iberum* nomine. *Armenochalybes*, inquit lib. VI cap. X, *habitant & Moschorum tractus ad Iberum amnem in Cyrum defluentem.* Quem vero *Arragonem* ex Caucaso Strabo deriuat, post paullo vocat Ἄραγον, *Aragum*, quum dicit ἐπὶ τῶ Ἀραγῶ, & ἐπὶ τῷ Ἀραγῷ, *ad Aragum, super Aragum*, eumque & Cyrum συμπεσεῖν, *confluere.* De Cyri ostiis, duodecim numero, in Albania agemus, quam regionem percurrit, antequam Caspio se mari infundat. Cetera flumina haud sunt nominata.

IV.

Oppida Iberiæ Ptolemæo, a septemtrione in austrum progredienti, hæc sunt. Νούβιον, *Nubium*, sed hoc tantum κώμη, vicus: *Aginna* ad Colchorum limitem: & inde in ortum solis *Vasæda*: ac rursus in meridiem *Varica*, *Sura*, *Artanissa Mestleta*, & *Zalissa* ortum versus: & *Armactica* siue *Harmactica* ad fines Moschorum reducta, quæ videtur pluribus *Harmastis* esse Plinii, quasi in Ptolemæo forsan *Harmastica* legendum sit. Ita enim Plinius lib. VI cap. X *Præualent oppida, Albaniæ Cabalaca; Iberiæ, Harmastis iuxta flumen; Neoris.* Quænam hæc *Neoris*, & vbi sit, incertum. Harduinus suspicatur esse Ptolemæi Varicam. Strabo tantum duo oppida nominat, sed munita, etiam fluminibus. *Ab Armenia*, inquit, *angustiæ sunt ad fluuios Cyrum & Aragum: qui* πρὶν εἰς ἀλλήλους συμπεσεῖν, ἔχουσιν ἐπικειμένας πόλεις ἐρυμνὰς ἐπὶ πέτραις, *prius, quam confluant, oppida munita imposita habent, distantia inter se* XVI *stadiis*; & Cyro quidem τὴν Ἁρμοζικὴν, *Harmozicam*, quæ Casaubono est ipsa Ptolemæi Harmactica; & super Arago Σεύμαρα siue, vt in manuscriptis est, Σευσάμορα, *Seumora* siue *Seusamora.* Per hos aditus angustos primum Pompeium, deinde Canidium Bassum intrasse. Addendum oppidulum *Phrixi*, quod etiam *Ideessa* fuit adpellatum. Strabo de hoc lib. XI pag. 344 ἔστι καὶ πολίχνιον ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ Φρίξου πόλις, ἡ νῦν Ἰδεήσσα, εὐερκὲς χωρίον ἐν μεθορίοις τῆς Κολχίδος, *Oppidulum est in Iberia, Phrixi oppidum*, [quasi Phrixopolis,] *quod nunc Ideessa dicitur, satis munitum in confinio Colchidis.* Idem lib. I pag. 31 ὑπόμνημα τὸ Φρύξιον, τὸ ἐν τοῖς μεθορίοις τῆς τε Κολχίδος καὶ τῆς Ἰβηρίας, *Phrixium monimentum in confinio Colchidis & Iberiæ.* Phrixus enim ante Argonautas in oras illas nauigasse traditur, vtroque loco Strabone referente.

V.

Regiones & populos ita hic notauit Plinius: *regio Thasie, & Triare* *vsque*

vsque ad Paryadras montes. Vltra sunt Colchicæ solitudines, quarum a latere ad Ceraunios verso, Armenochalybes habitant & Moschorum tractus ad Iberum amnem in Cyrum defluentem: & infra eos Sacassani, & deinde Macrones ad flumen Absarum. Sic plana & deuexa obtinentur. Rursus ab Albaniæ confinio tota montium fronte gentes Syluorum feræ; & infra Lubienorum: mox Diduri & Sodii. Ex his Δίδυροι, *Diduri* etiam Ptolemæo cogniti lib. v cap. IX, in Sarmatia inter Caucasum & Ceraunios positi.

VI.

Ex montibus *Paryadræ* montes Armeniæ sunt, vbi perlustrabimus. *Ceraunii* sunt pars Caucasi in Albania, vt Strabo designat. *Moschi* populus sunt inter Cappadociam, Colchos, Iberiam & Armeniam: a quibus dicti *Moschici* montes, quos accolunt vel inhabitant, de quibus Strabo lib. I sub finem, Iberiam ab Armenia ὁρίζειν, *separare*. Etiam ad Cappadociam vsque procurrunt, eamque tam a Colchidis parte, quam ab Armenia minore & Iberia seiungunt, vt Strabo lib. v cap. XIII definiuit. Hos sequutus Bochartus lib. III cap. XII de Moschis ita & eorum montibus: *Moschi habitant montes Moschicos, qui Iberiam diuidunt ab Armenia, & vtramque a Colchide.* Non ergo Moschi sunt Mossyni, cum quibus nonnulli confundunt: quos vero Herodotus lib. III cap. XCIV disertis verbis separauit. Regio vocatur Μοσχικὴ, *Moschica.* Strabo pag. 344 ἡ Μοσχικὴ τριμερής ἐστι. τὸ μὲν γὰρ ἔχουσιν αὐτῆς Κόλχοι, τὸ δὲ Ἴβηρες, τὸ δὲ Ἀρμένιοι. *Moschica tripartita est: partem eius Colchi; aliam Iberes; aliamque Armenii tenent.*

VII.

In septemtrionem reuertimur, & ad *Caucasios* * montes, qui latus illud Iberorum muniunt. Cum cura eos Strabo lib. XI pag. 342 descripsit ita: ἔστι ὄρος τοῦτο [Καύκασος] ὑπερκείμενον τοῦ πελάγους ἑκατέρου, τοῦ τε Ποντικοῦ καὶ τοῦ Κασπίου, διατειχίζον τὸν ἰσθμὸν τὸν διείργοντα αὐτά. *Mons Caucasus vtrique superimminet mari, Euxino & Caspio, isthmum, quo ea distinguuntur, tamquam murus intercludens.* Mons est altissimus septemtrionalis Asiæ, supra Colchos incipiens & ad Caspium mare procurrens, plurimis scriptoribus nominatus. Herodotus lib. I cap. CCIV τὰ πρὸς ἑσπέρην τῆς θαλάσσης τῆς Κασπίης καλεομένης ὁ Καύκασος ἀπέργει, *Maris Caspii partem, quæ ad vesperam vergit, Caucasus disterminat.* Valerius Flaccus lib. v vers. 154

Vltimus inde sinus, sæuumque cubile Promethei
Cernitur, in gelidas consurgens Caucasus Arctos.

nam Prometheus fingitur in hunc montem relegatus. Vid. Hygini fab. LIV. A maxime barbaris habitabatur: quo Dido adlusit Aeneid. IV vers. 366

- - - duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hyrcanæque admorunt vbera tigres.

2. In hoc monte sunt famosæ illæ *Portæ*, quæ *Caucasiæ* vocantur, angustus transitus montis Caucasi, per quem ex Sarmatia itur in Iberiam. Plinius

* De Caucaso memorabilia habet Aristoteles Meteorol. I c. 13.

Plinius lib. VI cap. XI, *Ab iis* [gentibus Iberiæ, Diduris, Sodiis] *sunt Portæ Caucasiæ, magno errore multis Caspiæ dictæ, ingens naturæ opus, montibus interruptis repente, vbi fores obditæ ferratis trabibus, subter medias amne diri odoris fluente, citraque in rupe castello, quod vocatur Cumania, communito ad arcendas transitu gentes innumeras: ibi loci, terrarum orbe portis discluso, ex aduerso maxime Harmastis oppidi Iberum.*

3. Quem errorem magnum dicit, harum portarum cum Caspiis confusionem, ab eo nec liberari Tacitus potest, qui lib. VI Annal. cap. XXXIII *Sed Iberi, locorum potentes, Caspia via Sarmatam in Armenios raptim effundunt.* At Caspia via & porta longe ab Iberis distat: Caucasia autem in Iberiam ducit, & inde in Armeniam. Procopius lib. IV Goth. cap. III *Caucasi partes, quæ ad Orientem sunt,* εἰς διεξόδες, *in portas exeunt, quæ Hunnos in Persarum ac Romanorum oras inducunt, Tzur vna; altera veteri nomine Caspia dicitur.* Illa, quæ *Tzur* deinde vocabatur, ante dicta fuit *Porta Caucasia.*

A L B A N I A.

VIII.

Albania ab occasu Iberiam habet: ab ortu mare Caspium: septemtrionem montes claudunt Caucasii & Ceraunii, qui & ipsi sunt pars Caucasi: ab austro est Armenia & Cyrus amnis. Sic Strabo lib. XI pag. 345, & Ptolemæus lib. V cap. XII definiunt. Caucasios montes, πρὸς τῇ θαλάττῃ μάλιστα, Κεραύνια ὄρη καλεῖσθαι, *maxime prope mare Caspium, Ceraunios vocari*, Strabo ibidem auctor est: de Cyro termino Plinius lib. VI cap. X tradit: *Planitiem omnem, a Cyro vsque, Albanorum gens tenet.* Et Ptolemæus meridianum limitem, mare versus, κατὰ τὰς ἐκβολὰς Κύῤῥε τῦ ποταμῦ, *secundum ostia Cyri fluminis* disponit.

IX.

Fluuii Albaniæ, quæ in mare Caspium exeunt, sunt secundum Ptolemæum *Cyrus* in australi termino, sed omnium maximus; deinde *Albanus* ita adpellatus fluuius: post quem *Casius:* vlterior *Gerrhus:* tandem *Soana,* finis ad Sarmatiam quæ Rha fluuium magnum spectat. Plinius lib. VI cap. XIII *Flumina per Albaniam decurrunt in mare, Casius & Albanus: deinde Cambyses, in Caucasiis ortus montibus: mox Cyrus in Coraxicis, vt diximus.* De posterioribus his ita Mela lib. III cap. V *Cyrus & Cambyses ex radicibus Coraxici montis, vicinis fontibus editi, & in diuersa abeunt, perque Iberas & Hyrcanos diu & multum distantibus alueis defluunt: post non longe a mari eodem lacu accepti in Hyrcanum sinum vno ore perueniunt.* Valde hic peccat Mela, etiam iudice Isaaco Vossio, quod duos hos amnes vicinis fontibus ortos, vnum per Iberos, alterum per Hyrcanos ducit, iterumque coniungit vno ore. Forsan & amnes alii his nominibus in oriente & ad mare Hyrcanum fuere, quos turbauit & confudit Pomponius. Non ergo certior ordo & decursus est fluminum Albaniæ, quam qui a Ptole-

mæo est traditus: nisi quod *Cambyses* addendus videtur inter Cyrum & Albanum, si Plinii ordo se recte habet: & ab occasu *Alazon* siue *Alazonius*, Strabonis ὁ Ἀλαζώνιος ποταμός: Plinio *Alazon* lib. VI cap. X *Gens*, inquit, *Iberum discreta ab iis* [Albanis] *amne Alazone in Cyrum e Caucasiis montibus defluente*. Hic ergo fluuius *Alazon* disterminat Albanium ab Iberia.

2. An *Araxes* etiam per Cyrum exeat in mare, non consentiunt auctores. Ptolemæus vtriusque ostia magno interuallo disiunxit. Strabo, exiguo: Post Cyri enim ostiorum descriptionem ait pag. 346 πλησίον δὲ καὶ ὁ Ἀράξης ἐμβάλλει, *prope illa etiam Araxes in mare euoluitur*. Contra Plinius lib. VI cap. IX *Araxes eodem monte, quo Euphrates, VI mill. passuum interuallo; auctusque amne Musi, & ipse, vt plures existimauere, a Cyro defertur in Caspium mare*. Plutarchus Pompeio pag. 634 de Cyro amne: ἐν τῶν Ἰβηρικῶν ὀρῶν ἀνισχάμενος καὶ δεχόμενος κατιόντα τὸν Ἀράξην ἀπ' Ἀρμενίας, ἐξίησι δώδεκα στόμασιν εἰς τὸ Κάσπιον. οἱ δὲ οὐ φασὶ τούτῳ συμφέρεσθαι τὸν Ἀράξην, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν, ἐγγὺς δὲ ποιεῖσθαι τὴν ἐκβολὴν εἰς ταυτὸ πέλαγος. *Oritur* [Cyrus] *ex montibus Ibericis, auctusque delabente ex Armenia Araxe, duodecim ostiis in mare Caspium se effundit: Alii negant confluere cum illo Araxem, sed solum, prope tamen eum, euolui dicunt in idem pelagus*. Minus dubitanter de eodem Cyro Appianus Mithridat. pag. 401 πολλῶν ἐς αὐτὸν ἐμβαλλόντων ποταμῶν, καὶ μεγίστου πάντων Ἀράξου, *multi amnes in eum* [Cyrum] *influunt, & in his maximus Araxes*. Praue autem Plutarchus Κύρνον, Appianus Κύρτον dixerunt, qui ex ceteris corrigendi sunt.

3. Diuersas hasce sententias conciliat Ptolemæus lib. V cap. XIII. *Araxes*, inquit, *a fontibus in orientem lapsus vsque montem Caspium; vnde ad septemtrionem flexus*, τῇ μὲν εἰς Ὑρκανίαν ἐκβάλλει, τῇ δὲ συμβάλλει τῷ Κύρῳ ποταμῷ, *partim in Hyrcanum mare exit, partim admiscetur Cyro fluuio*. Hodiernæ tabulæ non habent proprium Araxis exitum in mare; sed totum adfundunt Cyro: quod ita certum Isaaco Vossio ad Melam pag. 247 est, vt claris verbis scribat: *Araxes influit in Cyrum, vti non tantum Plutarchus & Appianus, sed & hodierna docet experientia*. Quod si est; nec tamen negari debet in mare olim proprio alueo ex parte inuectum esse, quum & alia ostia oblimata fuerint, & flumina cursus suos mutarint ac alueos antiquos. De Araxe reliqua in Armenia dicemus: De Araxe Massagetarum Herodoti lib. I cap. CCII & Dionysii periegetæ vers. 739 (vnde Melæ videtur confusio esse;) dicturi suo loco sumus, quum ad Oxum amnem deuentum fuerit.

4. Quæ vero de duodecim Cyri ostiis dicuntur, etiam non vno modo explicata sunt. In numero consentiunt Strabo pag. 345, Plutarchus pag. 637, & Appianus pag. 401, nisi quod Strabo non ipse adfirmat, sed aliorum relatu nititur, dum φασὶ, *aiunt*, inquit, homines, adque ita in incertis rumoribus relinquit. Appiano πλωτοῖς *nauigabilibus* omnibus istis ostiis in mare hoc flumen exire videtur, quod credibile non est: quia ipse Strabo eorum τὰ μὲν τυφλὰ στόματα, *inter illa* esse, id est *cæca ostia*, agnoscit. Herodotus quadraginta ostia posuit, sed alium a nostro, vt

vt diximus, Araxem intelligit; & ne sic quidem tantum numerum eruditis adprobauit.

X.

Vltra Cyrum, Mediam versus, Strabo pag. 346 ponit *Caspianam*, quam etiam Albaniæ adiungit, cuius sic fines prorogandi sunt: Ptolemæus autem illum tractum in Armenia censet. Strabonis verba sunt hæc: Ἔςι τῆς Ἀλβανῶν χώρας καὶ ἡ Κασπιανὴ, τȣ̃ Κασπίου ἔθνȣς ὁμώνυμος, ὅυπερ καὶ ἡ θάλαττα, ἀφανὲς ὄντος νυνί. *Ad Albaniam pertinet etiam Caspiana, nomen a Caspia gente gerens: vnde & mari adpellatio: ea gens nunc obscura prorsus est.* Ptolemæus autem & *Caspios* gentem, & montem *Caspium* & *Portas Caspias* inde in austrum & ad Mediam deducit; montem quidem longo tractu ab Araxe ad Mardos vsque, prope Assyrios: Portas autem longius inde remouet in orientem in iugo montium ponens, per quos in Parthiam ex Medorum regione transitur.

2. Plinius de gente dissentit a Ptolemæo, cum Strabone faciens, lib. VI cap. XIII. *A Cyro,* inquit, *Caspium mare vocari incipit: accolunt Caspii.* quos longe a mari reduxit Ptolemæus. De portis vero multum disputans, ad Ptolemæum propius accedit. *Corrigendus,* inquit ibidem, *est error in hoc loco multorum, eorum etiam, qui in Armenia res proxime cum Corbulone gessere. Namque hi Caspias adpellauere portas Iberiæ, quas Caucasias diximus vocari: situsque depicti, & inde missi, hoc nomen inscriptum habent. Et Neronis principis comminatio ad Caspias portas tendere dicebatur; quum peteret illas, quæ per Iberiam in Sarmatas tendunt, vix vllo propter adpositos montes aditu ad Caspium mare. Sunt autem aliæ, Caspiis gentibus iunctæ: quod dignosci non potest, nisi comitatu rerum Alexandri Magni.* Quod si illorum fide, qui res Alexandri scripserunt, in Caspiis portis designandis standum est, vix ad alias, quam Ptolemæi portas, adducemur, quia & Arrianus lib. III pag. 205 eo nos mittet, Caspias portas duce illo quæsituros. Strabo lib. XI pag. 361 in Media quidem describit, sed videtur altius in septemtrionem proferre quam Ptolemæus, quia Rageiam Medorum νοτιωτέραν, *australiorem* πεντακοσίοις ςαδίοις, *quingentis stadiis*, id est integro gradu latitudinis, ponit. Sed suspectus hic numerus, quia in scriptis variat, & maior quoque inuenitur; quum minorem malim & vel πεντήκοντα, *quinquaginta* legere, quia Ptolemæus *Ragianam* regionem, ab Ragia Strabonis siue Ragis Tobiæ nominatam, proxime portas illas Caspias constituit. Sed de his infra. Videntur itaque olim latius habitasse *Caspii*, vt pylis his etiam nomen darent: quas vero nimis in austrum Ptolemæus reduxit, vltra tres gradus a mari Caspio, quum duo vel vnus cum dimidio sufficiant.

XI.

Oppida Albaniæ Ptolemæus secundum flumina distinguit, sed ignobilia sunt omnia. Inter Soanam & Gerrhum sunt *Teleba* ad mare: *Thalbis* intus. Inter Gerrhum & Casium ad mare *Gelda;* intus *Thiauna, Thabilaca.* Inter Casium & Albanum amnes ad mare *Albana:* in mediterraneis

neis *Chadaca, Misia, Boziata*, & sub Caucaso *Chabala*, & eiusdem latitudinis *Chobata:* supra quas sunt in Caucaso (siue iam Ceraunium vocare malis) αἱ Ἀλβανίαι πύλαι, *Albaniæ portæ*, quæ alteræ illæ in Caucaso sunt, de quibus supra dictum, quum portas Iberiæ, siue proprie Caucasias dictas, expli-caremus. Hæ enim æque, ac Ibericæ, in cultiorem Asiam Sarmatas seu Scythas infuderunt. Inter Albanum fluuium & Cyrum ad mare est *Gagara*, circa quam *Baruca, Sioda, Osica, Abdiabda, Abliala, Camechia:* & sub Caucaso *Mosega, Samunis:* medio loco, *Iobula, Iuna*. Deinde fluuium ex Caucaso in Cyrum deducit, cuius nomen silet, tantummodo ποταμὸν vocans, quem quidam *Alazonem* esse existimant, sed falso; quia Alazone amne Iberum gens ab Albanis, vt Plinius ait, discreta est: inter hunc anonymum autem & Albaniæ terminum alia oppida *Negam, Dechlanam, Bacchiam, Tetagódam* interposuit. Alazon ergo, disterminator Iberiæ atque Albaniæ, est illo citerior, in occasum magis recedens, aut verum non est, quod Plinius dixit, Iberos ab Albanis discernere. Idem Plinius cap. x tantum vnum oppidum Albanorum nominauit, tamquam primarium atque præcipuum. *Præualent*, inquit, *oppida, Albaniæ, Cabalaca: Iberiæ, Harmastis.* Interpretibus *Cabalaca* est Χαβάλα, *Chabala* Ptolemæi: sed quia hanc ad Pylas in extremo septemtrione posuit, dubitaueris, annon alia in medio regionis, tamquam prima & maxima, intelligenda sit.

CAPVT XI
DE
ARMENIA VTRAQVE.

I.

ARmeniam vtramque dicimus *Maiorem*, quæ in ortum & ad Caspium mare versus recedit: & *Minorem*, quæ Maiori ab occasu est adsita. Strabo lib. xi pag. 359 Εὐφράτης - - ῥέων ἐπὶ δύσιν διὰ τῆς Ἀρμενίας τῆς μεγάλης καλουμένης, μέχρι τῆς μικρᾶς, *Euphrates in occasum labitur per Armeniam, Magnam dictam, vsque ad Paruam.* Latini malunt comparatiuo typo discrimen significare, *Maior* & *Minor*. Plinius lib. vi cap. ix *Armenia Maior incipiens a Paryadris montibus.* Et paullo post: *Oppida celebrantur in Minore* [Armenia] *Cæsarea, Aza, Nicopolis: in Maiore, Armosata*, cetera. Appianus Mithrid. p. 387 Minorem βραχυτέραν dixit.

II.

Nominis originem Græci trahunt ex fabula Argonautica, quasi quidam *Armenus*, ortus Thessaliæ oppido Armenio, inter Phæras & Larissam sito, comes Iasonis, in illa regione consedisset. Probabilius Bochartus in Phaleg lib. i cap. iii putat הר־מיני, quasi *montem Mini* primigenium nomen esse, in qua opinione firmatum se dicit Ionathanis Chaldæi & Symmachi Græci interpretationibus loci eiusdem Amos iv, 3 *proiicientur Harmonam.* Ille enim vertit מן טורי הרמיני *vltra montes Harmini;* id est Arme-

Armeniæ: de hoc Theodoretus, ὁ δὲ Σύμμαχος τὸ Αρμανὰ Αρμενίαν ἡρμήνευσε, *Symmachus vocem* ARMANA *Armeniam interpretatus est.* Hieronymus in h.l. *transferri in Armon, montes Armeniæ, qui Medis Persisque confines sunt.* Et ante paullo ad idem caput: *Proiiciemini in locis Armeniæ, quæ vocantur Armona. Denique Symmachus ita interpretatus est: Et proiiciemini in Armenia: pro quibus LXX montem Remman: Aquila montem Armona: Theodotio montem Mona: quinta autem editio, excelsum montem transtulerunt.*

III.

Situs Armeniæ vniuersæ (sic Plinius vtramque vocat) a Caspio mari est super Albanos & Iberos, quos a septemtrione habet, vsque ad gentes Ponticas, Trapezunti vicinas. Vtramque perlustrabimus, distincte tamen, vt primum de Maiore, deinde de Minore agamus.

SECTIO I.

ARMENIA MAIOR.

IV.

Armeniæ maioris terminos secundum Strabonem lib. XI pag. 363 hos ponimus: a meridie Taurus est, quo a Mesopotamia dirimitur: ab ortu Media tam Magna quam Atropatia: a septemtrione illa Caucasi abscissa pars, quæ Albaniam & Iberiam meridianam vtramque ambit; aut ipsa Iberia & Albania: ab occasu solis Minor Armenia, seu Paryadres montes, & gentes quædam Ponticæ, ac Euphrates. Ita etiam Ptolemæus lib. V cap. XIII, nisi quod ab occasu etiam Moschicos montes nominat: ab ortu partem maris Caspii a Cyri ostiis, maxime illam, quæ circa Araxis sit ostia. Pars enim illa, quam Ptolemæus inter vtriusque fluminis alueos, antequam in mare exonerentur, interceptam posuit, & inde in austrum nonnihil in ora procurrit, quo referenda sit, dubitatur, quum Strabo, vt vidimus, videatur Albaniæ sub Caspianæ nomine adiunxisse: Ptolemæus Armeniæ: quam etiam Atropateni, quos stringit, sibi vindicare possint. Plinius quoque lib. VI cap. IX, latitudinem Armeniæ orientalem describens, aut obscurus est aut prauatus. *Latitudinem*, inquit, *in læua pandit ad Cyrum amnem transuersa Araxem.* Si saluum est *transuersa*, idem sonet quod *transgressa:* sin prauatum, censet Harduinus *transuecta* fortassis legendum esse. Vtro modo cum Plinio agas, consentientem illum habebis cum Ptolemæo. Atque hæc de limitibus.

V.

FLVMINA Armeniæ maioris Strabo nominat sex, quorum duo in Pontum exeant, *Lycus* & *Phasis:* duo in Caspium mare, *Cyrus* & *Araxes:* & duo in sinum Persicum, *Tigris* & *Euphrates.*

2. Ex his Lycus & Phasis oriuntur quidem in Armenia, sed breui confecto spatio egrediuntur; de quibus supra diximus in Ponto & in Colchide.

3. De *Cyro* dictum in Albania, Plutarcho auctore Ibericis oriri montibus: forsan iis, qui Iberiam ab Armenia discernunt, vt vtrique fons adscribi regioni possit.

4. *Araxes* autem propior est Armeniæ, & magnam cursus sui partem in ea exigit, campumque, quem perlabitur, denominat *Araxenum,* τὸ Ἀραξηνὸν πεδίον. Fons eius secundum Strabonem in eodem monte est, vnde oritur Euphrates, *Abo* videlicet, sito inter Niphatem & Nibarum. Strabo lib. XI pag. 363 *Supra Masium iacet iuxta Gorgodylenen Niphates*, εἶτ' ὁ Ἄβος, ἀφ' οὗ καὶ ὁ Εὐφράτης ῥεῖ καὶ ὁ Ἀράξης, ὁ μὲν πρὸς δύσιν, ὁ δὲ πρὸς ἀνατολάς· εἶθ' ὁ Νίβαρος μέχρι τῆς Μηδείας παρατείνει. *deinde mons Abus, vnde & Euphrates & Araxes delabuntur, alter in occasum, in ortum versus alter: post Abum mons Nibarus vsque ad Mediam pertingit.* De cursu eius ibidem addit: *Araxes ortum versus fertur adusque Atropatenen: ad occasum deinde & septemtriones declinat, ac primum Azaram præterfluit, deinde Artaxata: post, per Araxenum campum in mare Caspium effunditur.* Num per se in mare exeat, an deferatur a Cyro, disputatum est in Albania.

5. *Euphrates* tandem & *Tigris* sunt in maioribus illis Armeniæ, a Strabone nominatis. Hos in Armenia oriri, omnes consentiunt: * quo loco, & quem cursum teneant, maxima est dissensio. De Euphrate primum; deinde de Tigri etiam. Dixit iam Strabo, Euphratem in Abo monte oriri: sed hunc cum Tauro connectit, aut partem censet eiusdem. Nam ibidem ait paullo ante superiora verba: ὁ Εὐφράτης, ἀπὸ τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ Ταύρου τὰς ἀρχὰς ἔχων, τὸ μὲν πρῶτον ῥεῖ πρὸς δύσιν διὰ τῆς Ἀρμενίας, εἶτ' ἐπιστρέφει πρὸς νότον, καὶ διακόπτει τὸν Ταῦρον, *Euphrates in septemtrionali latere Tauri scaturiens ab initio in occasum fluit per Armeniam: deinde ad austrum se conuertens, Taurum perrumpit.* Et antea pag. 359 ponit πηγὰς ἐν τῷ προσβόρῳ μέρει τοῦ Ταύρου, *fontes eius* [Euphratis] *in septemtrionali parte Tauri,* atque itidem primo cursu eum deducit ἐπὶ δύσιν, *in occasum*, per Armeniam Maiorem, μέχρι μικρᾶς, *adusque Minorem.* Sic in australi parte Armeniæ nascitur Euphrates, quia Taurus limes eius ab austro est; & per australem etiam partem decurrit vsque Cappadociam, Armeniæ Minori conterminam; aut ad ipsam Minorem illam, seu eius quoque meridianum limitem, quem vt attingit, oportet cursum πρὸς δύσιν, *in occasum* paullisper in septemtrionem flecti, quia Taurus, vnde oriebatur, inferior est, & prope Melitenæ parallelus. Tum vero in meridiem vertitur, vt Taurum perrumpat, & in Syriam euadat, nouoque flexu in Babyloniam. Hæc Strabonis de Euphratis ortu & cursu sententia est.

a) In diuersa omnia abit Plinius lib. V cap. XXIV *Euphrates,* inquit, *oritur in præfectura Armeniæ maioris Caranitide, vt prodidere ex iis, qui proxime viderunt, Domitius Corbulo, in monte Aba: Licinius Mucianus, sub radicibus montis, quem Capoten adpellant, supra Zimaram* XII *M. passuum, initio Pyxurates nominatus. Fluit Derxenen primum, mox Anaiticam, Armeniæ regiones a Cappadocia excludens. Dascusa abest a Zimara* LXXV *M. passuum.* *Inde*

* Adde huc Polybium IX c. 35, qui memorabilia Euphratis exponit.

Inde nauigatur Pastonam quinquaginta millia passuum: Melitenen Cappadociæ XXIIII *M. passuum: Elegiam Armeniæ decem M. passuum, acceptis fluminibus Lyco, Arsania, Arsano. Apud Elegiam occurrit ei Taurus mons: nec resistit, quamquam* XII *M. passuum latitudine præualens. Omiram vocant irrumpentem: mox vbi perfregit, Euphratem; tum quoque saxosum ac violentum.* Et paucis interiectis: *Apud Claudiopolim Cappadociæ cursum ad occasum Solis agit. Primum hunc illi in pugna Taurus aufert: victusque & abscissus sibimet, alio modo vincit, ac fractum expellit in meridiem. Ita naturæ dimicatio illa æquatur, hoc eunte quo vult; illo prohibente ire qua velit.*

b) Hic ergo, auctoribus αὐτόπταις, Euphratem a septemtrione in meridiem vsque ad Tauri occursum recta linea deducit, & ipsos fontes cum monte Abo siue Aba in septemtrione, ad occasum vergente, locat: quæ omnia contraria sunt Straboni. Euphratis ortum & in Tauro labores sic Pomponius Mela lib. III cap. VIII scripsit: *Euphrates, immani ore aperto, non exit tantum, vnde oritur, sed & vaste quoque decidit. Nec secat continuo agros, sed late diffusus in stagna, diuque, sedentibus & sine alueo patulis, piger; post vbi marginem rupit, vere fluuius est, acceptisque ripis celer & fremens per Armenios & Cappadocas occidentem petit; ni Taurus obstet, in nostra maria venturus. Inde ad meridiem auertitur, & primum Syros, tum Arabas ingressus,* cetera.

c) Ptolemæus lib. V cap. XIII inter vtrumque mediam quasi viam tenet, ac fontes quidem Euphratis ad ortum ponit, perinde vt Strabo, & longo tractu inde in occasum dicit fluere antequam se flectat in meridiem: nec vero ex Tauro oriri, aut Abum in Tauro esse, sed longe supra Taurum in septemtrionem versus; nec vero supra Paryadram aut Moschicos montes, sed infra illos, meridiem versus, conuersionem fluminis in meridiem fieri. Quæ quod curatius omnia Salmasius in Solini c. XXXVII examinauit, illius verbis Ptolemæi sententiam repetiisse nobis liceat. *Inter has,* inquit [Strabonis & Plinii] *opiniones quid sequutus sit Ptolemæus, haud adeo facile est cognoscere, nisi quod ex vtraque miscellam concinnasse, veteresque* [quos Strabo sequutus fuerat] *cum recentioribus quasi conciliasse videtur. Hoc habet ex veteribus, quod Euphratem ab ortu suo ad occasum recta meare scribit; deinde ad meridiem flecti, nullo Tauri obstaculo id cogente, sed ipso amnis cursu sponte hoc faciente. Hanc* ἐπιστροφὴν *in eadem ponit latitudine cum fonte ipso, quæ gradus habet quadraginta duo & trientem. At fontes in longitudine ponit graduum septuaginta quinque & trientis,* ἐπιστροφὴν *vero ipsam in longitudine graduum septuaginta vnius. Longe itaque diuersa hæc Euphratis* ἐπιστροφὴ πρὸς νότον *ab ea, quam Strabo, Mela, Plinius, aliique ad montem Taurum constituunt, & cuius caussam statuunt esse ipsum Taurum.*

d) Non equidem miror, fontes Nili ignotos, aut falso loco adsignatos vsque ad nostram ætatem fuisse, quia longissime remoti sunt a climate illorum, qui orbis faciem litteris conati sunt delineare: & in ea gente siti, quacum rarissimum hodieque Europæis & Asiaticis est commercium. At

Arme-

Armeniæ, tam vicinæ Syris aliisque cultioribus populis, tam ignotam positionem, & tam dubios eius amnes esse, vt nobilissimi Euphratis, intra fines eius scaturientis, origo & fontes certo describi non potuerint; id vero est quod maxime admiramur. Plinius tamen aliquid adfert, quod videtur ad excusandam illam ignorantiam facere. Euphratem ait hoc nomen non ante ferre, quam Taurum montem perruperit, prius Pyxuratem vel Oromam nominari. Quod vero aliis fluminibus augetur, ab ortu & septemtrione adlabentibus; factum, vt quidam maiorem ex illis, qui ab ortu venit, pro genuino; quidam septemtrionalem habuerint pro Euphrate.

e) Salmasius nihil quidem definit diserte, Strabonem vero erroris arguit: in Plinii sententiam, qui αὐτόπτας auctores sequitur, inclinat: in recentiores tabulas, quibus supra Paryadrem & Moschicos montes eius, ab ortu venientis, deflexio in austrum facta est, vehementer inuehitur; etiam in illam, quæ cum Ptolemæo editur, siue Agathodæmonis est, siue alius auctoris, aut postmodum a describentibus interpolata. nam pleræque harum geminum Euphratem memorant, vtrumque ab ortu in occasum ruentem, superiorem seu borealem, quando ad minorem Armeniam seu Cappadociæ limitem peruenerit, flectentem se in austrum: & alterum, cum isto confluentem ad medium Cappadociæ limites, seu inter flexum ante dictum & Tauri perruptionem medio propemodum loco: quod recte Salmasius explodit.

6. *Tigris* alter ex maioribus est fluuiis, qui ex Armenia prorumpunt,* in sinum Persicum euntes. De fontibus etiam non vna est sententia, sed tamen altera alteri facilius concilianda. Strabo lib. XI pag. 359 ὁ Τίγρις ἐκ τοῦ νοτίου μέρους τοῦ αὐτοῦ ὄρους ἐνεχθεὶς, *Tigris ex australi parte eiusdem montis* [Tauri, ex quo Euphratem dixit oriri] *delatus, cum Euphrate Mesopotamiam facit.* Et pag. 364 ὁ Τίγρις ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν Νιφάτην ὀρεινῆς ὁρμηθεὶς. *Tigris a monte Niphate ruit:* sed Niphaten ipse partem Tauri credit, & in eadem serie connectit: vt supra vidimus, & infra de Montibus Armeniæ etiam ostendemus. Sed quando vel Niphate, vel australi latere Tauri oritur, non primus fons, sed renascentis, postquam subter terram per longum spatium delapsus fuerat, significatur. Plinius haud dubie ab iis edoctus, qui res in Armenia gesserant, hæc clarius omnia exposuit lib. VI cap. XXVII. *Tigris*, inquit, *oritur in regione Armeniæ maioris fonte conspicua in planitie. Loco nomen Elegosine est. Ipsius, qua tardior fluit, Diglito: vnde concitatur, a celeritate Tigris incipit vocari. Ita appellant Medi sagittam. Influit in lacum Arethusam, omnia illata pondera sustinentem, & nitrum nebulis exhalantem. - - - Fertur autem cursu & colore dissimilis, transuectusque* [lacum] *occurrente Tauro monte in specu mergitur; subterque lapsus, a latere altero eius erumpit. Locus vocatur Zoroanda. Eumdem esse manifestum est, quod demersa perfert.* Illam alteram eruptionem, ex Tauri australi latere, Strabo putauit primos eius fontes esse, qui sic extra Armeniam,

* E montibus Vxiorum oriri scribit Diodorus XVII pag. 540.

am, Tauro definitam essent. Pomponius Mela lib. III cap. VIII *In parte altera, quæ pelagi ostio aduersa est, Babyloniorum fines Chaldæorumque sunt, & duo clari amnes, Tigris Persidi propior, vlterior Euphrates. Tigris vt natus est, ita descendens, vsque in litora permeat.* Ptolemæus etiam in media Armenia eius fontes ponit, ad latitudinis gradum XXXIX & trientem: plus quam gradu supra Taurum, triente minimum excedente: Quod recte se habet & cum Plinio congruit.

7. Hæc de maioribus Armeniæ fluminibus: minores etiam sunt multi, e quibus *Musis* est, quem Plinius lib. VI cap. IX memorauit, ignotum aliis, Araxi se adfundentem. *Auctus*, inquit, *Araxis amne Musi, & ipse a Cyro defertur in Caspium mare.*

8. Tacitus lib. XV cap. IV *Nicephorium* addit, quem dicit *Tigranocerta* ambire: & cap. XV *Arsaniam*, inter Tigranocerta & Artaxata, sed his propiorem, fluentem, quem Plinius lib. V cap. XXIV in Euphratem se dicit effundere. Plutarchus in Lucullo pag. 513 memorat, quum a Tigranocertis oppugnatum Artaxata iret, hoc flumen ei traiiciendum fuisse: quam oppugnationem vt præuerteret Tigranes, ἡμέρᾳ τετάρτῃ παρεστρατοπέδευσε τοῖς Ῥωμαίοις ἐν μέσῳ λαβὼν τὸν Ἀρσανίαν ποταμὸν, ὃν ἐξ ἀνάγκης διαβατέον ἦν τοῖς Ῥωμαίοις τοῖς ἐπ᾽ Ἀρτάξατων πορευομένοις, *castris motis quarto die prope Romanos consedit, medium capiens Arsaniam amnem, quem transire necesse erat petituris Artaxata Romanis.*

9. Denique etiam *Niphates* fluuius fuit, a Niphate, notissimo monte, ex quo oritur, nomen trahens. Lucanus lib. III vers. 245

Armeniusque tenens voluentem saxa Niphatem.

Fluuiorum enim est saxa voluere: quod clarius Silii Italici lib. XIII vers. 765 demonstratur

- - - - *Pellæo ponte Niphaten*
Adstrinxit.

VI.

MONTES Armeniæ plures nominantur. Ex *Caucaso* procurrunt, qui septemtrionem claudunt, & ab Iberia Albaniaque discernunt. *Taurus* ab austro disterminat a Mesopotamia.

2. Ab occasu sunt montes *Moschici*, de quibus in Colchide diximus.

3. Et *Paryadræ*, vnde initium sumsit Plinius lib. VI cap. IX *Armenia maior*, inquit, *incipiens a Paryadris montibus.* Strabo lib. XI pag. 378 de his & simul aliis: ὁ Σκυδίσσης ὄρος τραχύτατον, συνάπτον τοῖς Μοσχικοῖς ὄρεσι τοῖς ὑπὲρ τῆς Κολχίδος, ὃ τὰ ἄκρα κατέχουσιν οἱ Ἑπτὰ Κωμῆται, καὶ ὁ Παρυάδρης, ὁ μέχρι τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας ἀπὸ τῶν κατὰ Σιδηνὴν καὶ Θεμίσκυραν τόπων διατείνων καὶ ποιῶν τὸ ἑωθινὸν τοῦ Πόντου πλευρόν. *Mons asperrimus Scydisses coniungitur Moschicis montibus, qui supra Colchidem sunt. Extrema eius tenent Hepta Cometæ, & Paryadres, qui vsque ad minorem Armeniam a locis Sidenæ & Cappadociæ porrectus, orientale Ponti latus conficit.* In hoc monte gazophylacia condidit & muniuit Mithridates Eupator. Idem Strabo postpaullo pag. 382 ἡ τοῦ Παρυάδρου πᾶσα ὀρεινὴ τοιαύτας ἐπιτηδειότας ἔχει πολλάς - - -

ἐτετείχιστο γοῦν ἐνταῦθα τὰ πλεῖστα τῶν γαζοφυλακίων. *Totus mons Paryadres multas tales commoditates habet* [ad muniendum, videlicet aquas, ſiluas, præruptos vertices] *ideoque plurima ibidem gazophylacia condidit.* Ex vtroque loco de ſitu huius montis, & longitudine, & arcibus eius munitis iudicari poteſt: a cuius extremitate incipit maior Armenia.

4. Sunt etiam *Coraxii* montes, qui Cyri fontes habent, de quo flumine ſic Plinius dicto loco: *Cyrus oritur in Heniochiis montibus, quos alii Coraxicos vocauere.*

5. Strabo eodem libro pag. 363 plures montes coniungit, & eos ſerie, qua ſe inſequantur, locat; *Maſium, Niphatem, Abum, Nibarum.* Vocat *Maſium*, qui Sophenen regionem ab auſtro finiat, ſicut a ſeptemtrione *Antitaurus*, vltra Euphratem ex Cappadocia protractus. *Sita*, inquit, *Sophene* τοῦ τε Μασίου καὶ τοῦ Ἀντιταύρου, *inter Maſium & Antitaurum.* Et quia hic in ſeptemtrionem procurrit, neceſſe eſt Maſium finire illam regionem a meridie. Non autem hic eſt ille Maſius, quem Ptolemæus lib. v cap. xviii in Meſopotamia, latitudine xxxiv gradus & trientis poſuit, vtpote magno interuallo ſeiunctum ab illo in Armenia Strabonis.

6. Mons *Niphates*, poetis etiam celebratus, Ptolemæo pars Tauri eſt, longe remotus ab Abo, ſeptemtrionem verſus poſito: Straboni autem *Niphates, Abus, & Nibarus* in eadem ponuntur linea. ὑπέρκειται πολὺ πρὸς ἕω, *Supra* Maſium, inquit, *multo in orientem ſitus eſt Niphates, deinde Abus, poſt hunc Nibarus.* Antea pag. 359 de eodem Niphate: ἔπειτα ἐξαίρεται πλέον, καὶ καλεῖται Νιφάτης. ἐνταῦθα δέ που καὶ αἱ τοῦ Τίγριδος πηγαὶ κατὰ τὸ νότιον τῆς ὀρεινῆς πλευρὸν, *Deinde* [poſt Maſium, qui ſupra Tigranocerta] *altius attollitur id iugum, & vocatur Niphates. Ibi vero ſunt fontes Tigridis ad latus montis auſtrale.* Ptolemæus autem fontes Tigridis a Tauro in ſeptemtrionem remouet ad gradum xxxix & trientem latitudinis. In Tabula autem, quæ ex Ptolemæi deſcriptione confecta eſt, etiam Niphates pars Tauri, in eadem linea, qua totus Taurus, conſtituitur. Poetæ quoque mentionem eius faciunt. Virgilius Georg. lib. iii verſ. 30 *pulſum Niphaten* dixit, id eſt Niphatis incolas, Armenios. Horatius lib. ii oda ix

Cantemus Auguſti tropæa
Cæſaris, & rigidum Niphaten:
Medumque flumen, gentibus additum
Victis, minores voluere vortices.

7. Mons *Abus*, Ἄβος, fere ab omnibus antiquis parens Euphratis creditus, quam diuerſæ ſententiæ de fontibus Euphratis, tam varia etiam ſede ab auctoribus locatur. Strabo vt vidimus, partem Tauri facit poſt Niphatem: * Ptolemæus longe in orientem vltra Tigridis fontes plusquam duobus

* Huc pertinent, vt ego ſentio, præſertim illa verba eiusdem Strabonis ex libr. XI pag. 803 edit. Almel. Λέγονται δὲ καὶ τῶν Αἰνιανῶν τινες, οἱ μὲν τὴν Οὐιτίαν οἰκῆσαι, οἱ δ' ὕπερθε τῶν Ἀρμενίων ὑπὲρ τὸν Ἄβον καὶ τὸν Νίβαρον. Μέρη δ' ἐστὶ τοῦ Ταύρου ταῦτα, ὧν ὁ Ἄβος ἐγγύς ἐστι τῆς ὁδοῦ τῆς εἰς Ἐκβάτανα φερούσης παρὰ τὸν τῆς Βάριδος νεών. *Dicuntur autem Aenianum*

duobus gradibus refert, in latitudine XLI graduum: & Plinius, qui *Abam* vocat, cum fontibus Euphratis in septemtrionali parte Armeniæ occidentalis posuit, vt flumen inde recto cursu ad Cappadociæ limitem deduceret. Nihil ergo certi de hoc monte potest constitui, nisi quod sit mons Armeniæ magnæ; &, vt opinio multorum tulit, fundat Euphratem.

8. Quo loco Plinius statuit, proximum *Capoten* montem habet, sub quo Licinius Mucianus, vt supra tradidimus, Euphratis fontes dicitur vidisse.

9. *Gordiæus* mons, τὸ Γορδιαῖον ὄρος, a Ptolemæo eadem latitudine, qua fons Tigridis, proxime ad illum ab oriente, statuitur. Palatinus codex τὰ Γορδυαῖα ὄρη, *montes Gordyæi:* Xiphilinus in Traiano τὸ Κάρδυνον ὄρος, corrupte. Non autem dubitamus ab his montibus regionem, quam Pompeius inuasit, Gordenen, Gorduenen, vel similiter dictam fuisse. Nam & hæc in Armenia erat, vel eidem coniuncta, etiam in ditione Tigranis, Armeniorum regis. Sed de hac in regionibus dicemus plura. Montes Gordyæos Strabo coniungit cum Tauro, lib. XI pag. 359. *Austrini,* inquit, *trans Euphratem montes, a Cappadocia & Commagena ad orientem tendentes, primum vocantur Taurus: is Sophenen & reliquam Armeniam a Mesopotamia dirimit.* τινὲς δὲ Γορδυαῖα ὄρη καλοῦσι, *quidam Gordyæos montes adpellant.*

a) Non displicet explicatio, quod montes Gordyæi & Taurus cohæreant, vel illi sint pars ipsius Tauri. Sic enim recepta sententia, Gordyæos esse montes *Ararat,* in quibus Noæ arca consederit, adprime confirmatur, quia descendens cum suis Noah, in Mesopotamiam proxime venit, quæ vtique sedes prima patriarcharum fuit. *Ararat* autem ad Armeniam pertinere, magna plurimorum est in omni antiquitate consensio. Vt de Abydeno & Melone taceam, quorum verba Eusebius lib. IX. Præpar. Euang. cap. XII & XIX profert, Berosus Chaldæus apud Iosephum lib. X c. II de Senacheribi, Assyriorum regis, parricidis filiis refert, εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἀπῆραν, *in Armeniam aufugisse,* pro quo Esaias cap. XXXVII dixit, *in terram Ararat:* Septuaginta autem Græci perinde, vt Berosus, εἰς Ἀρμενίαν. Vulgatus quoque interpres tam Genes. VIII, 4 *montes Armeniæ,* quam II Reg. XIX, 3 *terram Armeniorum,* transtulit. Et Alcimus Auitus lib. IV vers. 539

Armeniæ celsis instabat montibus arca.

b) Qua autem in parte Armeniæ sit mons ille arcæ receptator, nunc inquiramus. Hieronymus in Esa. XXXVII extr. *Ararat regio in Armenia campestris est, per quam Araxes fluit, incredibilis vbertatis, ad radices Tauri montis, qui vsque illuc extenditur.* Non placet, quod Tauro subiectum Araxenum campum dicit, a quo magno interuallo distat: placet autem quod mox dicit, *arcam ad montes Tauri altissimos delatam fuisse.* Est potius *Ararat* Armenia vniuersa; aut, si pars, australis tamen & sub Tauro, a quo longe abest, vt Strabo, Plinius, Ptolemæus designant, Araxes fluuius. Plures

aliqui Vitiam incoluisse, aliqui supra Armenios vltra Abum & Imbarum, quæ Tauri partes sunt. Abum autem propinquum viæ in Ecbatana ferenti est iuxta Baridis templum.

res interpretantur *Ararat* montes *Gordyæos*, qui vel pars Tauri sunt, vel prope eumdem. Berosus apud Iosephum lib. I Antiq. cap. IV de diluuio & seruatis paucis in arca: λέγεται καὶ τοῦ πλοίου ἐν Ἀρμενίᾳ πρὸς τῷ ὄρει τῶν Κορδυαίων ἔτι μέρος τι εἶναι. *Fertur & nauigii illius in Armenia ad montem Corduenorum pars quædam superesse.* Et in Targum Onkelosii Genes. VIII, 4 montes Ararat Chaldaice transferuntur טורי קרדו *montes Kardu*: & alterum Targum, quod Ionathanis vocatur, per metathesin (nisi lapsus describentium est) טורי קדרון *montes Kadrun*. Epiphanius Hæres. XVIII extrem. ἔτι καὶ τὰ λείψανα τῆς τοῦ Νῶε λάρνακος δείκνυται ἐν τῇ τῶν Κορδυαίων χώρᾳ. *Et adhuc reliquiæ Noachi arcæ in Cordyenorum regione ostenduntur.* Et Elmacinus Arabs lib. I Historiæ Saracenicæ cap. I de Heraclio: *adscendit in montem Gordi, & adspexit locum arcæ*, puta Noachi, vt ibi præcessit. Hæc de montibus Ararat, & arcæ Noachi sede. Plura eiusdem argumenti tradit Bochartus lib. I Geogr. S. cap. III.

10. De *Nibaro* monte non habemus præter id, quod supra ex Strabone diximus. *

VII.

DIVISIO Armeniæ a Ptolemæo in tres partes maiores facta est. Primo tmemate partem superiorem Armeniæ describit, quæ ad septemtrionem & orientem iacet inter Cyrum & Araxem. Secundo tmemate latus illud Armeniæ complectitur, quod ad occidentem versum est vsque ad Euphratis flexum. Tertium tmema inter Tigridis fontes & illam partem Euphratis est, quæ Commagenen ab Armenia maiore separat, vbi Taurum montem diuidit. Ita Salmasius in Solinum pag. 438 Ptolemæum Latine vertit & explicat.

VIII.

Primo tmemati regiones Ptolemæus tribuit *Catarzenen*, Moschicos montes versus: & iuxta Cyrum amnem *Ossarenen*, & Μωτηνὴν, *Motenen*: iuxta Araxem autem *Coltbenen*; & sub ea *Soducenen*; ac Paryadrem versus montem, *Sibacenen* & *Sacapenen*. Ignota nomina pleraque: nec his singulis suas Ptolemæus vrbes adsignat; sed vniuersas indistincte recenset, & has quoque obscuras plerasque, nullis illustratas historiis.

2. Prima Ptolemæi regio, *Catarzene*, videtur Strabonis Χορζηνή, *Chorzene* esse, quam cum *Cambysena* lib. XI pag. 363 dicit προσβορωτάτας εἶναι καὶ νιφοβόλους μάλιστα, *maxime sitas esse septemtrionem versus, ideoque niuosissimas*, quia Iberiam & Caucasi partem attingant. *Cambysenen* etiam Stephanus memorauit, Περσικὴν χώραν vocans, id est regionem Persico imperio olim subiectam: sicut alia Armeniæ vocatur *Xerxene*. Idem Strabo pag. 346 tradit, ex Iberia in Albaniam non recta propter inuios montes, sed per *Cambysenen*, ἄνυδρον καὶ τραχεῖαν, *aquis carentem & asperam*, aditum esse; quo situs eius boreus confirmatur.

3. *Motene*,

* Mihi videtur idem esse, qui *Imbarus* dicitur Straboni. Vid. notam nostram ad §. VI num. 7 & XV num. 4.

3. *Motene*, Μωτηνὴ Ptolemæi videtur Stephani Ωτηνὴ, *Otene* esse. Situs sane congruit, quia vterque circa Cyrum amnem locat. De Ptolemæo supra vidimus: Stephanus ex Quadrati lib. II hæc adlegat: περὶ τὸν Κῦρον ποταμὸν Ωβαρηνοί τε καὶ Ωτηνοὶ νέμονται, μέγα μέρος Αρμενίας ὄντες, *Circa Cyrum fluuium Obaini & Oteni colunt, magna pars existentes Armeniæ.* Et ex lib. III Πάκορος ἐν τούτῳ περὶ Αρτάξατα καὶ τὴν Ωτηνὴν τῆς Αρμενίας διάγων, *Pacorus interea prope Artaxata & Armeniæ Otenen agens.* Inter Cyrum ergo & Araxem Otene regio est. Quod etiam Plinius lib. VI cap. XIII comprobauit. *Atropatene,* inquit, [septemtrionalis pars Mediæ] *ab Armeniæ Otene regione discreta Araxe.* Iccirco iudicat Bochartus lib. II cap. IX, in Ptolemæo perperam scriptum Μωτηνὴ esse: quod nobis quondam secus videbatur, putantibus *Motenen* Ptolemæi & *Madenen* Sexti Rufi in Luculli expeditione eamdem esse. *Tigranocerta,* inquit hic cap. XV, *maximam Armeniæ ciuitatem, expugnauit. Madenam, opimam Armeniorum regionem obtinuit: per Melitenam ad Mesopotamiam descendit.* Quod *opimam* dixit, conuenit cum situ inter Cyrum & Araxem fluuios, qui fertilem reddunt regionem. Postquam vero Luculli iter, a Plutarcho descriptum, attentius consideraui, dubitare cœpi de priore sententia, quia non proxime Lucullus ad Artaxata peruenit, obstante militum tumultu; minus Araxem amnem traiecit: sed inter Arsaniam & Artaxata castra habens, in Mesopotamiam exercitum deduxit: neque per *Melitenen*, vt Rufus dixit, inde longius & trans Euphratem remotam, vt etiam hoc nomine suspecta sit Rufina lectio.

4. Ceteræ regiones, quas Ptolemæus tmemati suo primo tribuebat, incognitæ omnes, explicari minus possunt: nisi quod tractum ad Araxem amnem seorsum in vrbibus recenset, quæ pars est τοῦ Αραξηνοῦ πεδίου, *Campi Araxeni*, δι' οὗ ὁ Αράξης ποταμὸς ῥέει, *per quem Araxes labitur*, vt Strabo describit pag. 363. Deinde ἡ Σακασσηνὴ, *Sacassena*, forsan Ptolemæi *Sacapena:* quæ & ipsa πρόσχωρος, *confinis* Albaniæ, & flumini Cyro: dein *Gogarena*, frugum ferax; & *Phanena, Comisena, Orchistena:* tum demum *Chorzena* & *Cambysena*, de quibus supra dictum est. Plinius lib. VI c. IX addit *Cephenen*, Adiabenæ proximam. *Claudunt*, inquit, *eam* [Armeniam] *ab oriente montes, sed non statim, Ceraunii, nec Adiabene regio. Quod interest spatii, Cepheni tenent: ab his iuga: vltra Adiabeni tenent.* Sic emendat Salmasius pag. 442 ex antiquis libris: vulgo *Sopheni* editum, quibus nullus locus in confinio Adiabenorum est. Κηφῆνοι vel Κηφῆνες Græce sunt, & regio Κηφήνη, *Cephene.*

IX.

Secundum tmema Ptolemæi est occidentale, in quo ἀρκτικώτεραι, septemtrionaliores regiones sunt: *Basilissene, Bolbene* & *Arseta:* sub his *Acilisene* & *Austanitis:* & πρὸς αὐτῇ τῇ ἐκτροπῇ τοῦ ποταμοῦ, *ad ipsam flexionem Euphratis* alteram, a septemtrionali (nam duæ sunt Ptolemæo) distinctam; vbi Taurus cursum fluminis auertit; ad illam, inquam, ἐκτροπὴν, *Sophenen* nobilissimam regionem inter Euphratem & Antitaurum sitam.

2. Non sufficit hic numerus; aut nomina sunt permutata. Plinius lib. v cap. xxiv, Euphratem ex septemtrione deducens in austrum, fontes dicit, auctore Corbulone, in præfectura Armeniæ maioris *Caranitide* esse, quæ Strabonis Καρηνῖτις est pag. 364, vt Salmasius restituit: in MSS. enim, Casaubono testante, legitur Καρηνήτην quarto casu; prauius in editis παρανήτην. Coniungit Strabo *Xerxenen*, ab rege adpellatam, vt *Cambysene*, quod de vtraque Stephanus notauit: etiam Plinius de Euphrate in Caranitide orto: *fluit Xerxenen primum, mox Anaiticam, Armeniæ regiones, a Cappadocia excludens.* Sic legendum, non, vt editum est, *Derxenem*, quod nihil est. Strabo enim dicto loco: Καρηνῖτιν καὶ Ξερξηνὴν, ἃ τῇ μικρᾷ Ἀρμενίᾳ ἐςὶν ὅμηρα, καὶ μέρη αὐτῆς ἐςί. *Carenitin & Xerxenen, quæ sunt minori Armeniæ confines, eiusque partes.* Velim abesse posteriora, aut mutari. Si enim confines sunt minori Armeniæ, non sunt eius partes: in ipsa enim sunt partes, non in confinio: partes autem reuera sunt Armeniæ maioris.

3. *Anaitica* est Xerxenæ proxima, per quam etiam Euphrates decurrit ductu a fontibus eo, quem Plinius descripsit. Strabo lib. XI extremo Ἀναΐτιδος, *Anaitidis* deæ meminit ab Armeniis singulari religione, sed turpi & obscena, cultæ. Persica illa religio erat, vt tam ibi, quam antea pag. 352 est traditum. Templum eius diuæ etiam apud Zelam fuit, Armeniæ proximam, vt Strabo refert pag. 355. Ab hac ergo eiusque cultu nomen regionis seu prouinciæ.

4. *Acilisene* Straboni quoque nota fuit, quam cum *Sophene* ita lib. XI pag. 363 descripsit: ἐκ τῶν προσαρκτίων μερῶν ἡ Σωφηνὴ κεῖται μεταξὺ τῦ τε Μασίυ καὶ τῦ Ἀντιτάυρυ. ὗτος δὲ ἀπὸ τῦ Εὐφράτυ καὶ τῦ Τάυρυ τὴν ἀρχὴν λαβὼν, τελευτᾷ πρὸς τὰ ἕωα τῆς Ἀρμενίας, ἀπολαμβάνων μέσην τὴν Σωφηνὴν, ἐκ θατέρυ δὲ μέρυς ἔχων τὴν Ἀκιλισηνὴν, μεταξὺ ἱδρυμένην τῦ Τάυρυ δὲ καὶ τῆς τῦ Εὐφράτυ ποταμίας, πρὶν ἢ κάμπτειν αὐτὴν ἐπὶ νότον. *A septemtrione* [respectu Commagenæ & Mesopotamiæ] *Sophena est, Masium inter & Antitaurum: qui ab Euphrate & Tauro initium sumens, in partes Armeniæ orientales desinit, accipiens Sophenen in medium, ex altera parte habens Acilisenen, sitam inter Taurum & alueum Euphratis, antequam ille in meridiem se flectat.* Quoquo modo se alueus ille Strabonis habet, de quo supra dixi; id tamen certum est, in occidentali plaga ab Antitauro ad Masium Sophenen esse: inde ad Taurum vsque Acilisenen. Ptolemæus autem quia alium ductum Euphratis habet, procul a Tauro in Tabula, ipsius operibus adiecta, *Acilisene*, & quidem ab ortu Sophenes posita conspicitur.

X.

Tertium tmema Ptolemæi, quod μεσημβρινώτερον dicit, id magis australe quam cetera, situm est inter Euphratem & fontes Tigridis. Male Latinus interpres vertit *inter Euphratis & Tigridis fontes*, vbi Græce scriptum est μεταξὺ μὲν τῦ Εὐφράτυ καὶ τῶν τῦ Τίγριδος πηγῶν. Si enim inter vtriusque fontes esset, non posset ceteris esse australius. Euphratem vero Salmasius eam partem interpretatur, *quæ Commagenen ab Armenia Maiore separat, vbi Taurum montem diuidit:* quod facile intelligimus, si, quantum-

tum Ptolemæus a Strabone in ductu Euphratis, a nobis supra descripto, dissentiat, distinctius curatiusque cogitamus. In hac parte tres regiones Ptolemæus numerat, *Azetenen* siue *Anzitenen*, vt in Palatino est: & sub illa *Thospitidem:* *εἶτα Κορινέαν, deinde Corineam;* sed ignotas omnes. Addit ab oriente fontium Tigridis sitam *Bagrauandenen*, seu vt in Palatino est; *Bagradauenen*, sub qua locat *Gordenen*, *Cotæam*, *Mardos*, quos alii extra Armeniæ fines ponunt: & *Gordynesiam*, in qua *Tigranocerta*, *Tigranoama* siue *Tigranaana*, & *Artagigarta* recenset.

2. Ex his notior *Gordene* est, siue, vt plures vocant, *Gorduene*, *Gordyene*, etiam, *Corduene*, a Gordyæis montibus adpellata, qui etiam טורי קרדו *montes Kardu* vocantur ab Onkelosio Genes. VIII, 4, incolæ Γορδυηνοὶ, *Gordyeni;* & *Gordueni;* & *Cordueni* apud Sextum Rufum cap. III. Et de his minime dubium est, quin intra Armeniam habitauerint loco, quem Ptolemæus suæ *Gordenæ*, & montibus huius nominis, adsignat; vt a nobis supra in montibus est demonstratum. De populo & regione Plutarchus in Lucullo & Pompeio pag. 508, 512, 638, & alibi. De regione etiam Ammianus lib. XXV cap. XXIII Grut. ed. [Vales. cap. VII] in Ioviani imperatoris ignobili pacificatione: *Quo temporis* [quatridui inter pacis deliberationes exacti] *antequam hi* [Persarum legati de pace offerenda] *mitterentur, si exabusus princeps paullatim terris hostilibus excessisset, profecto venisset ad præsidia Corduenæ, vberis regionis & nostræ, ex eo loco, in quo hæc agebantur, centesimo lapide disparatæ.*

3. Addi huic parti debet *Gorgodylena*, quam Strabo Niphati monti, qui pars Tauri est, subiecit, quum pag. 363 dicto libro dicit, κατὰ τὴν Γοργοδυλήνην ὁ Νιφάτης, εἶτ' ὁ Ἄβος, *iuxta Gorgodylenen Niphates est: deinde Abus.* Vtrumque vero montem in serie cum Tauro, vt supra vidimus, connectit.

XI.

Sunt præterea aliæ regiones Armeniæ, quæ certo tmemati aut loco non possunt adsignari. Tales *Cholobetena* est & *Taurantium.* Stephanus Byzantius: Χολοβητηνὴ, *μοῖρα Ἀρμενίας, Cholobetene, pars Armeniæ est.* Bocharto lib. II cap. IX videtur a *Chul*, Arami filio, Semi nepote, quasi eius בית, *domus* & habitatio. Altera est *Taurantium* Taciti, lib. XIV c. XXIV de Corbulone dicentis, quum ab Artaxatis aduersus Tigranocerta iret; *in regionem Taurantium transgressus, inprouisum periculum vitauit.* Florentino codice *Taurannicium;* Ryckiano *Tauramnitium* legitur, quasi fluminibus, ex Tauro decurrentibus, rigetur illa regio. Propior sane Tigranocertis est quam Artaxatis, quod ex itinere Corbulonis adparet: Tigranocerta autem in australi Armeniæ parte & Tauro vicina erant. Vulgata scriptura, *Taurantium*, a Lipsio est.

XII.

Hactenus de regionibus: sequuntur vrbes & oppida: sed ne totidem quidem, quot regiones sunt, habemus cognita. Magnus quidem oppidorum numerus apud Ptolemæum est, sed pleraque obscura ita, vt neque

in

in hiſtoriis vllis, neque in geographorum aliis libris inueniantur. Quanti enim hæc facienda primi tmematis, *Sala*, *Aſcura*, *Baraza*, *Lala*, *Sanguta*, *Sataphara*, *Toga*, *Varutha*, *Azatha*, *Cholua*, *Sedala*, *Surta*, *Taſtina*, *Cozola*, *Cotomana*, *Giſma*, *Choluata*, & alia? & in ſecundo tmemate *Zathua*, *Tinisſa*, *Zoriga*, *Sana*, *Brizaca*, *Zogocara*, *Cubena*, *Cholua* alia, *Citamum*, *Ananium*, reliqua? & in tertio, *Elegerda*, *Mazara*, *Anzeta*, *Soita*, *Thoſpia*, *Corrha*, *Artaſigarta*, alia? ignobilia nomina ſunt, quæ ad rerum cognitionem nihil adferunt. Ea ergo perſequemur oppida, quæ comprobata ſunt ab hiſtoricis, & de quorum tam nomine quam ſitu conſtat certius.

XIII.

Metropolis & regia ſedes fuerunt *Artaxata*, adpoſita Araxi fluuio, Hannibalis, vt fama erat, ingenio regi Artaxæ ſeu Artaxiæ condita, a quo etiam nomen vrbs obtinuit. Strabo lib. XI pag. 363 ὁ Ἀράξης πρὸς τὰς ἀνατολὰς ἐνεχθεὶς μέχρι τῆς Ἀτροπατηνῆς, κάμπτει πρὸς δύσιν καὶ πρὸς ἄρκτους, καὶ παραῤῥεῖ τὴν Ἄζαραν πρῶτον, εἶτ' Ἀρτάξατα πόλιν Ἀρμενίων. *Araxes in ortum fertur vsque Atropatenam Mediam, vbi flectit ſe in occaſum & ſeptemtrionem, & primum Azaram præterfluit, deinde Artaxata, vrbem* [primariam] *Armeniorum:* poſtea per *campum Araxenum*, quod idem Strabo addit, effertur in mare Caſpium. De *Azara* nihil habemus, præter id quod Araxi fuerit impoſita poſt flexionem fluminis, citra tamen regiam Artaxata. Ad hanc igitur explicandam reuertimur.

2. Plinius lib. VI cap. IX *in campis iuxta Araxem Artaxata*. Et Tacitus lib. XIII cap. XXXIX Corbuloni *orta fiducia caput gentis Artaxata adgrediendi: nec tamen proximo itinere ductæ legiones, quæ ſi amnem Araxem, qui mœnia adluit, ponte transgrederentur, ſub ictum dabantur: procul & latioribus vadis tranſiere.* Ab Iberis, Parthis, Romanis capta, quæ ſingula fata ab Tacito indicata ſunt, lib. VI cap. XXXIII; lib. XII cap. L; lib. XIV. cap. XXIII

3. Vrbs *Artaxata* condita fertur ab Hannibale pro rege Artaxia. Strabo pag. 364 Ἀρτάξατα, ἣν [πόλιν] καὶ Ἀρταξιάσατα καλοῦσιν, Ἀννίβα κτίσαντος Ἀρταξίᾳ τῷ βασιλεῖ ἐπὶ τῷ Ἀράξῃ, *Artaxata, quæ vrbs etiam Artaxiaſata vocatur, condita ab Hannibale regi Artaxiæ, ſuper Araxe.* Plenius id deſcripſit Plutarchus Lucullo pag. 513 λέγεται, *fama eſt, Hannibalem Carthaginienſem deuicto ab Romanis Antiocho, contuliſſe ſe ad Armeniam Artaxiam, eique* εἰσηγητὴν καὶ διδάσκαλον, *auctorem & ſuaſorem cum aliorum, tum etiam vrbis in ſede opportuna condendæ fuiſſe. Quod regi quum placuiſſet, atque ab eo contendiſſet, vt ipſe operis curam ſuſciperet, Hannibalem amplam & magnificam vrbem excitaſſe,* ἐπώνυμον τοῦ βασιλέως, μητρόπολιν τῆς Ἀρμενίας, *quæ ab rege adpellationem ſortita caput factum fuerit Armeniæ.* Dixit Plutarchus λέγεσθαι, *famam eſſe*, quaſi dubitauerit de re. Sane Cornelius Nepos in Vita Hannibalis nihil de exſilio eius Armenio narrauit, ſed victo Antiocho in Cretam primum; deinde in Bithyniam ad Pruſiam regem veniſſe, vbi etiam mortuus eſt. Stephanus dicit Artaxiam regem condidiſſe: de Hannibale ſilet.

4. Vrbis

4. Vrbis huius nomen plerique plurali numero efferunt, *Artaxata*, τὰ Ἀρτάξατα, vt exemplis Strabonis, Plutarchi supra adlatis; etiam Dionis lib. XXXVI [& XLIX p. 474] in Mithridatico bello; & in Nerone apud Xiphilinum: item Tacitus dicto loco, & lib. XIII cap. XLI *Artaxatis ignis immissus:* & lib. XIV cap. XXIII *Corbulo post deleta Artaxata vtendum recenti terrore ratus ad occupanda Tigranocerta pergit.* Idem vero etiam singulari forma annali II cap. LVI *in vrbe Artaxata:* & lib. VI cap. XXXIII *vrbe Artaxata potiuntur.* Sed hæc pauca & rara sunt: cum multis facit etiam Iuuenalis satyra II extrema, simul accentum docens & veram pronuntiationem:

Sic prætextatos referunt Artaxata mores.

Hæc de *Artaxatis in campo* sitis Araxeno, πρὸς τῷ Ἀραξηνῷ πεδίῳ, vt Strabo dixit pag. 364.

5. Eadem vero distinguenda ab *Arxata*, sita πρὸς τοῖς ὅροις τῆς Ἀτροπατίας, *ad fines Atropatiæ*, quæ septemtrionalis Media est, &, vt videtur, etiam ad Araxem, qui eos fines præterlabitur; quod itidem Strabo ibidem adnotauit. Ptolemæus lib. V cap. XIII plura oppida enumerauit παρὰ τὸν Ἀράξην, *ad Araxen* sita (sic legendum ibi esse, non *Euphratem* ex vno illorum *Artaxatis*, & ex ipso tmemate Salmasius dicto loco pag. 438 demonstrauit) quæ vero, præter *Artaxata* iam laudata, sunt omnia obscura, sic ab occasu in ortum posita: *Bressus*, *Elegia* [diuersa ab alia Plinii] *Chastra, Chorsa, Thalina*, & hæc citra Artaxata: vltra hæc, *Naxuana.* De *Araza* Strabonis supra diximus.

XIV.

Secunda vrbs clarior Armeniæ fuit *Armosata*, quæ & *Arsamosata* dicitur, quippe hæc vnius vrbis vocabula ab eruditis viris censentur, in quibus Ezechielem Spanhemium, qui vnus instar omnium est, de Vsu & præstantia Numm. p. 903, nominasse sufficiat. Polybius Excerpt. Constantinianis de Virt. & Vit. ex lib. VIII pag. 1380 Ξέρξου βασιλεύοντος πόλεως Ἀρμόσατα, ἣ κεῖται πρὸς τῷ καλῷ πεδίῳ καλουμένῳ, μέσον Εὐφράτου καὶ Τίγριδος· ταύτῃ τῇ πόλει παραστρατοπεδεύσας Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς, *imperante regulo quodam Xerxe vrbi Armosata, quæ media inter Tigrim & Euphratem est, Antiochus castra huic vrbi admouit.* Quod inter hos fluuios dicitur posita, inducti quidam sunt, vt in Mesopotamia censerent, in quibus & vir summus Lucas Holstenius ad Ortelium Adnotationibus est. At Plinius in Armenia locauit lib. VI cap. IX. *Oppida*, inquit, *celebrantur in maiore* [Armenia] *Armosata Euphrati proximum; Tigri Carcathiocerta.* Ptolemæus quoque in tertio Armeniæ tmemate Ἀρσαμόσατα, *Arsamosata*, prope Taurum quidem, tamen intra Armeniam. Et Tacitus lib. XV cap. X in Armeniæ rebus *Arsamosata* castellum memorat, etiam intra Taurum in Armenia situm, non in Mesopotamia. Quod vero Plinius *proximum* Euphrati posuit, in eo fallitur, quum Ptolemæus Polybio de medio inter vtrumque flumen situ consentiat: scilicet inter Euphratem, vbi mox Taurum perrupturus est: & inter Tigridem ex fonte suo per Armeniam ad

Taurum versus decurrentem. *πόλιν*, *vrbem* dixit Polybius: in *oppidis* Plinius & Ptolemæus numerauerunt; id quod etiam nummus ibi post Taciti tempora cusus, de quo mox dicemus, non leuiter videtur probare: *castellum* est Tacito, quod vel munitum sonat oppidum instar castelli; vel oppido adiunctum castellum significat, vbi coniugem & filium Pætus, tamquam in tuto loco abdiderat. Nomen, vt vidimus, geminum, *Armosata* & *Arsamosata*; illud Polybii, hoc Taciti & Ptolemæi: sed Polybianum confirmatur nummo M. Aurelii Mediceo, quem laudatissimi viri Holstenius & Spanhemius viderunt, inscripto ΑΡΜΟϹΑΤΤΗΝΩΝ, *Armosattenorum*. Nec vero respuendum est alterum, quod omnes codices habent, quod etiam Plinii videtur fuisse, quum in antiquis libris reliquum sit *Arsamote*: in cuius locum Harduinus ex nummo *Armosata* substituit.

XV.

Tertia vrbs est inter claras *Tigranocerta*, ab rege Tigrane Mithridatici belli tempore condita: ideo Appianus eiusdem belli descriptione *πόλιν νεοκατάσκευον*, *vrbem recens conditam* dixit. Sita erat vltra Tigris fontes, Taurum montem versus, vt Ptolemæus locum designauit: in excelso monte, quod Plinius adiecit; in parte Armeniæ australi. Vnde est, quod Claudius Cæsar, Armeniam mensurus, latitudinis lineam a Tigranocertis ad Iberiam duxit. Plinius lib. VI cap. IX *Oppida celebrantur in maiore* [Armenia] *Armosata, Euphrati proximum, Tigri Carcathiocerta: in excelso autem Tigranocerta: at in campis iuxta Araxem Artaxata. Vniuersæ magnitudinem Aufidius quinquagies centena millia prodidit. Claudius Cæsar longitudinem a Dascusa ad confinium Caspii maris* XIII M. *passuum: latitudinem dimidium eius a Tigranocerta ad Iberiam.* Eumdem situm Tacitus lib. XV cap. V vicinitate vrbis Nisibis in Mesopotamia confirmat. *Centurio*, inquit, *apud oppidum Nisibin, septem & triginta millibus passuum a Tigranocerta distantem, adit regem.*

2. Nominis adpellationem declarat Byzantius chorographus, quod sit *τῇ Παρθυαίων φωνῇ Τιγρανόπολις*, *Parthorum lingua Tigranopolis.* Sed an a Parthis vox altera sit, nescio: certius Hesychius: *Κέρτα, πόλις ὑπὸ Ἀρμενίων*, *Kerta vrbs sub Armeniis:* seu potius, *Kerta Armeniis vrbs est*; immo & Syris *Kerta*, *Karta*, קרתא, vnde etiam *Carthago* a Tyriis nominata est in Africa.

3. Munimenta & præfluentem amnem laudat Tacitus lib. XV cap. IV *Occupauerat Tigranocerta, vrbem copia defensorum, & magnitudine mœnium validam. Ad hæc Nicephorius amnis haud spernenda latitudine partem murorum ambit: & ducta ingens fossa, qua fluuio diffidebatur.*

4. Amplitudinem & ornamenta descripsit Plutarchus Lucullo p. 508 *Τιγράνης μὲν ἐκλιπὼν Τιγρανόκερτα, μεγάλην πόλιν, ἐκτισμένην ὑπ' αὐτοῦ, πρὸς τὸν Ταῦρον ἀνεχώρησε*, *Tigranes relictis Tigranocertis, grandi vrbe, quam condiderat ipse, ad Taurum se recepit.* Et post paullo: *ἦν δὲ καὶ χρημάτων ἡ πόλις μεστὴ καὶ ἀναθημάτων*, *erat autem opulentiæ plena & ornamentorum.* Strabo

extre-

extremo lib. XI dixit κτίσμα ἡμιτελὲς, *semiperfectum opus,* propter Luculli aduentum, antequam consummaretur: qui etiam populos, quos ex captis & vastatis oppidis eo deduxerat, in patriam suam remiserit. Nihil autem defuit, quo minus & postea vrbs magna & frequens censeretur: vt vel solis Taciti testimoniis adprobari potest. Quod vero ibidem Strabo, πλησίον τῆς Ἰβηρίας, * *vicinam Iberiæ*, inter hanc & Zeugma Euphratis hanc vrbem posuit, fateor me non intelligere, quum Zeugma Commagenæ Syriæ ab Iberia longius disiuncta sit, quam vt ex illorum conlatione loci interiecti situs designari queat. Quiduis ergo aliud sub *Iberiæ* vocabulo latere suspicor.

5. Tandem de genere vocabuli addo, Stephanum quidem tradere, οὐδετέρως, *neutro* genere efferri, vt Plutarchi verbis, quæ modo attulimus, expressum erat. Inuenitur vero etiam femininum. Appianus Bello Mithridat. pag. 363 Τιγρανόκερταν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ προσεῖπε, *Tigranocertam a se denominauit.* Tacitus vtroque genere vsus hoc vocabulo est, femineo lib. XIV cap. XXIV *legati Tigranocertâ missi.* Vide contextum, qui sextum casum postulat. Et lib. XV cap. V *apud oppidum Nisibin, septem & triginta millibus passuum a Tigranocerta distantem:* at breui post, *omittere Tigranocerta* iubet: & cap. VI *exercitum a Tigranocertis deductum:* & cap. VIII *reciperandis Tigranocertis.*

XVI.

Alicuius nominis etiam *Artagêra* fuit, ambigui generis atque scripturæ: nobilitata vulnere Caii Cæsaris, ex quo etiam mortuus est. Strabo sub finem lib. XI Ἀρταγῆρας ἀπέστησε μὲν Ἄδωρ ὁ φρούραρχος, *Artageras ad defectionem perduxit Ador, præsidii præfectus.* Velleius Paterculus lib. II cap. CII de Caio Cæsare: *circa Artageram grauiter a quodam, nomine Adduo, vulneratus.* Eamdem historiam persequutus Zonaras Tomo II pag. 167 Ἄδδων γάρ τις τὰ Ἀρτάγειρα κατέχων, *Addo quidam Artagira tenens:* quam veram formam nominis, producta pænultima, putamus esse, ita vt diphthongus per *e* & *i* legi possit. Ptolemæus oppidum *Artagigarta*, situm inter Arsamosata & Tigranocerta prope Taurum, quod videtur Artageira esse, leui prauatione in litteris facta posterioribus. Quod si est, de situ eius non debemus solliciti esse, qui, si hoc repudiamus, incertus plane ac obscurus est.

XVII.

Fuit etiam *Carcathiocerta*, Straboni & Plinio commemorata, qui vero situ admodum dissentiunt. Ille enim lib. XI pag. 363 βασίλειον τῆς Σωφηνῆς Καρκαθιόκερτα, *regia Sophenes est Carcathiocerta:* hic vero lib. VI cap. IX *Oppida in* [Armenia] *maiore Armosata Euphrati proximum; Tigri Carcathiocerta.* Quod si caput Sophenes est, vt dixit Strabo, quomodo Tigri proxima, quum Sophene potius ad Euphratem sita sit, quam ad Tigrim?

* Videtur *Iberia* hoc loco *Nibarus* esse, quem Strabo XI pag. 803 etiam *Imbarum* adpellare videtur. Is imminebat Tigranocertæ ita, vt hæc vrbs media esset inter Imbarum & Zeugma ad Euphratem.

grim? *Proximum* ergo Plinii videtur *propius* interpretandum, quia nec Armoſata ſiue Arſamoſata ſunt Euphrati ex Ptolemæi poſitione proxima, ſed tantum propinquiora quam Tigridi. Sic Carcathiocerta, ſi in Sophene interiori fuit, aut ad fines eius orientem verſus, vtique Tigridi etiam, quam Euphrati, fuit propinquior. Præter hos auctores nihil de ea ex hiſtoriis vel aliunde cognitum habemus. *Daſtira*, Δάϛειρα, in ora occidentali Aciliſenes. Strabo lib. XII pag. 382 τῆς Ακιλισηνῆς κατὰ Δάϛειρα. Vide mox in Minore Armenia. *

XVIII.

Citerior ad Euphratem, prope Taurum fuit *Elegia* ſiue *Elegea*, Græce Ελέγεια. Plinius l. V c. XXIV de Euphratis curſu: *Nauigatur* [a Melitene] *Elegiam Armeniæ decem millia paſſuum, acceptis fluminibus Lyco, Arſania, Arſano. Apud Elegiam occurrit ei Taurus mons: nec reſiſtit, quamquam* XII *millium paſſuum latitudine præualens*. Stephanus chorographus: Ελέγεια χωρίον πέραν Ευφράτου, *Elegeia oppidum eſt trans Euphraten:* ideoque Plinius *Elegiam Armeniæ* dixit. Hæc autem ab altera *Elegia* Ptolemæi, Græce Ηλεγία, diſtincta eſt, quamquam Ptolemæus etiam ſcripſit ad Euphratem illam ſitam fuiſſe: quia vt ſupra oſtendimus, Salmaſius in Solinum p. 441 probauit, ibi *Araxem*, pro *Euphratem*, legendum eſſe, quod etiam ex longitudine ac latitudine, a Ptolemæo tributa, clarum eſt, quippe neutri cum loco conuenit, vbi Euphrates montem Taurum ſcindit, & in Syriam tendit: quod pluribus dicto loco demonſtrauit Salmaſius.

XIX.

Tandem etiam caſtella quædam circa Artaxata Strabo nominauit pag. 364 *Babyrſam* & *Olanen*, in montibus ſita, Φρούρια ὀρεινὰ, Tigranis & Artabazi γαζοφυλάκια, *theſaurorum receptacula*, quod multum munita fuiſſe arguit: hæc vero οὐ πολὺ ἄπωθεν ἐϛὶ τῆς πόλεως, *haud longe ab vrbe* [Artaxatis] *aberant:* cuius generis dicit etiam multa ad Euphratem fuiſſe condita, quorum vero nomina & diſtantiæ ignorantur.

XX.

Aeque incerta ratio caſtelli eſt *Gornearum*, in quod rex Mithridates confugit, quum a fratre Iberiæ rege Pharaſmane eiusque filio Rhadamiſto pelleretur. Tacitus lib. XII cap. XLV *territum exutumque campis Mithridatem compulit in caſtellum Gorneas, tutum loco ac præſidio militum, quis Cælius Pollio præfectus, centurio Caſperius præerat.*

SECTIO II.

ARMENIA MINOR.

XXI.

Armenia Minor, ἡ μικρὰ Αρμενία, Maiori ab occaſu oppoſita, interfluente Euphrate, non iisdem finibus a cunctis eſt circumſcripta. Strabo lib. XII pag. 382 quum de munitis gazophylaciis arcibusque a latere Paryadris montis & ad Armeniam Minorem ſitis egiſſet, ſubdit: εἰς ταύτας κατέ-

§. XXI. φυγε

φυγε τὰς ἐϲχατιὰς τῆς Ποντικῆς βασιλείας ὁ Μιθριδάτης, ἐπιόντος Πομπηΐου, καὶ τῆς Ακιλισηνῆς κατὰ Δάσειρα, ἔυυδρον ὄρος καταλαϐόμενος πλησίον δ᾽ ἦν καὶ ὁ Εὐφράτης ὁ διορίζων τὴν Ακιλισηνὴν ἀπὸ τῆς μικρᾶς Αρμενίας. *in has vltimas Pontici regni margines Mithridates, ingruente Pompeio, refugit, montem aqua præditum, iuxta Daſtira Acilifenes ſitum, occupans: prope autem Euphrates eſt, qui diuidit Armeniam minorem ab Acilifena.* Mons ille aquoſus non fuit in Acilifena, maioris Armeniæ præfectura, vt perperam vertit interpres Latinus: ſed cis Euphratem in Armenia Minore, e regione loci Acilifenes, quem Daſtira adpellant. Ex quibus inconſtantia Strabonis de curſu Euphratis intelligitur. Si enim, vt ſupra deſcriptum fuit, ex Tauro ille ortus, in occaſum labitur vſque ad flexum quo Taurum penetrat; quomodo poteſt Armeniam minorem ab Acilifena, quæ multo ſuperior eſt, disiungere? Hic enim cum aliis pluribus & ſenſit & ſcripſit; antea ſingulari aut veteri quadam de Euphrate vſus fuerat opinione. Ceteri limites ex oppidis, quæ tribuuntur huic Armeniæ, cognoſci quodammodo poſſunt.

XXII.

Strabo, iam dicto loco, nullum ibi nominat præter *Nicopolim*, Pompeii opus. Πομπήϊος, inquit, περὶ τὸν τόπον τοῦτον πόλιν ἔκτισεν ἐν τῇ αὐτῇ μικρᾷ Αρμενίᾳ Νικόπολιν, καὶ νῦν συμμένει, καὶ οἰκεῖται καλῶς, *Pompeius in loco illo, in minore Armenia, condidit Nicopolim, quæ etiamnum conſtat, & commode habitatur.* Plinius lib. VI cap. IX *Oppida celebrantur in minore* [Armenia] *Cæſarea, Aza, Nicopolis.* De ceteris poſt dicturi ſumus: nunc ſola Nicopolis nobis curæ eſt. Et Stephani tertia Nicopolis ἐστὶ τῆς μικρᾶς Αρμενίας, *minoris Armeniæ eſt.* Et Ptolemæus lib. V cap. VII, quo de Minore Armenia agit, quartum oppidum in mediterraneis, ſiue ab Euphrate remotis, ponit Νικόπολιν, *Nicopolin:* vbi ſitus latitudinem definit quadraginta vnum gradus & trientem: longitudinem ab Euphrate per duos ferme gradus reducit in occaſum. Sed Euphratis alueus, vt ſupra vidimus, eſt incertior. Hæc vrbs cognomen a conditore accepit, quo ab aliis eiusdem nominis fuit diſcreta. Dio Caſſius lib. XLIX pag. 415 de Antonio: καὶ τέλος ἔς τε τὴν Νικόπολιν τὴν τοῦ Πομπηΐου αἰφνίδιον ἅμα τῷ ἦρι ἦλθε, *poſtremo repente ſub initium veris Nicopolim Pompeii venit.* Itinera Antonini, a Cæſarea Cappadociæ vnum, alterum ab Arabiſſo directum Satala, per hanc Nicopolim ducunt, fere eadem ſitus poſitione, qua Ptolemæus illud ſtatuerat. Medio æuo, vt Hierocles enumerat, fuit vrbs ſecunda Armeniæ primæ.

XXIII.

Aza, altera, quam Plinius nominabat, Armeniæ huius vrbs, quam Ptolemæus in Ponto cenſuit Cappadocio. Sita enim eſt longe in ſeptemtrionem a Nicopoli, longitudine pari, latitudine XLII graduum & ſextante: quæ eadem eſt latitudo Satalæ, in ortum paullo reductæ, eodem auctore Ptolemæo. Quod ſi ita eſt, vitium latet in Itinerario, quo Aza inter Nicopolim & Satalam locatur, ab hac XXVI M. P. vtroque itinere, antea indicato, ſeiuncta. In Auguſtana vero Tabula, qua *Haſſis* ſcribitur (ſicut etiam Aldina & Simleriana editione Itinerarii cum adſpiratione eſt *Haza*)

etiam XXV millibus a Satala separatur: vt ita dubium sit, vbi vitium hæreat, quia Tabula cum Itinerario contra Ptolemæum consentit: nisi forte non recta via, sed per ambages illud iter duxit; qualis anfractus in dicta Tabula Peutingeriana obseruatur.

XXIV.

Tandem Plinius etiam *Cæsaream* in minore Armenia, & primo quidem loco, posuit, ignotam ceteris geographis. Harduino videtur *Neocæsarea* illa esse, quam Nicephorus lib. VIII cap. XIV memorat, in Nicaëno consilio fuisse Παῦλον τὸν Νεοκαισαρείας· ὄχθῃ δὲ τῇ τοῦ Εὐφράτου αὕτη παράκειται, *Paulum Neocæsareæ episcopum, quæ ripæ Euphratis est adposita.* Sed hæc potius est *Cæsarea* Euphratesiæ, in Notitiis episcopatuum pag. 59 laudata; id quod etiam Holstenio ad Ortel. pag. 128 visum est. Itaque dubia plane ac incerta est illa Plinii Cæsarea, in minore Armenia posita, quam nemo vmquam alius, quod constet nobis, in Armeniæ vrbibus memorauit.

XXV.

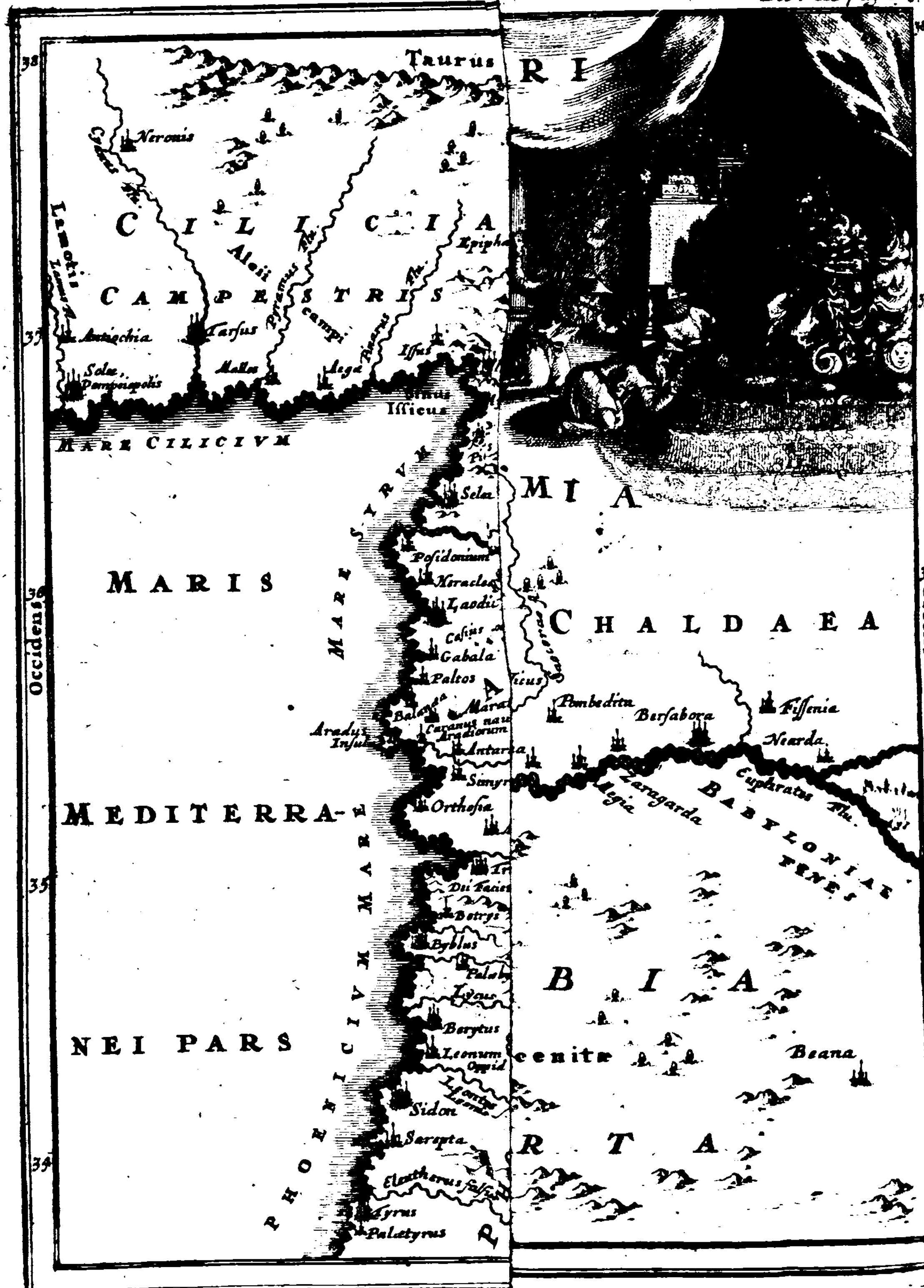
Satala quoque vrbs Armeniæ minoris, a pluribus celebratur. Ptolemæus in mediterraneis huius Armeniæ primo loco habet Σάταλα, *Satala*, latitudine XLII graduum & sextantis. Xiphilinus ex Dione in Traiano: ἐς Σάταλα ἦλθε καὶ ἐς Ἐλέγειαν, τῆς Ἀρμενίας χωρία, *Satala venit & Elegeiam, Armeniæ oppida.* Laxe hic Armenia interpretanda, quia Satala in minore; Elegia in maiore sita πέραν, *trans* Euphratem, vt supra Stephanus positionem eius definiuit: & satis longo a Satalis interuallo, quia hæc ad fines Ponti Cappadocii; Elegia ad montem Taurum prope fines Syriæ Commagenæ. Situm confirmat Itinerarium, ante dicto itinere a Cæsarea Cappadociæ Satalam: quo per Armaxa, Sebastiam & oppida alia *Zaram* & *Dagolasson* ducitur: inde

Nicopolim	M.	P.	XXIIII
Clotœdarizan	M.	P.	XXIIII
Ad Dracones	M.	P.	XXVI
Azam	M.	P.	XXIIII
Satalam	M.	P.	XXVI.

Idem ordo, eadem distantia seruatur itinere ab Arabisso Satalam, quo ad *Satalam* hoc singulare adscriptum est, *Leg.* XV *Apollina.* id est, legio XV Apollinaris: quod cognomen in multis inscriptionibus decimæ quintæ est, quæ in locis illis castra statiua habuit, idque a longis temporibus: quippe Dio Cassius, Augusti Cæsaris legiones recensens, lib. LV pag. 564 scripsit, στρατόπεδον τὸ πεντεκαιδέκατον τὸ Ἀπολλώνειον τὸ ἐν Καππαδοκίᾳ, *Legio decima quinta Apollinea, in Cappadocia.* Et Gruter. pag. 434 inscr. 1

TRIB. MIL. LEG. XV
APOLLINARIS.

Nomen *Satala* vtriusque numeri est, Græcis plurale vt ex Dione cognovimus: atque ita etiam Socrates lib. II cap. XLII Ἐλπίδιον Σατάλων τῆς Ἀρμενίας (sic legendum, non Macedoniæ, Valesius probauit) *Elpidium Satalorum* *Arme-*

Taurus
RI
Neronis
CILICIA
CAMPESTRIS
Aleii campi
Pyramus Flu.
Antiochia
Tarsus
Issus
Solae, Pompeiopolis
Mallus
Aega
Sinus Issicus
MARE CILICIVM
MARE SYRVM
Epipha
Seleu
MIA
Posidonium
Heraclea
Laodic
Gabala
Paltos
Balanea
Marat
Aradus Insula
Antarada
Simyra
Orthosia
CHALDAEA
Pombeditu
Bersabora
Fissenia
Nearda
Euphrates Flu.
Zaragarda
Regia
BABYLONIAE FINES
MARIS
MEDITERRA-
NEI PARS
Occidens
Oriens
MARE PHOENICIVM
Dei Facies
Botrys
Byblus
Berytus
Leonum Oppid
Sidon
Sarepta
Eleutherus
Tyrus
Palaetyrus
BIA
Beana
RTA

Armeniæ episcopum: & Sozomenus lib. IV cap. XIV eumdem Elpidium τὸν Σατάλων dixit. Itinerarium feminea forma, *a Satala; Satalam.*

XXVI.

Plura oppida huic Armeniæ, a Melitena regione distinctæ, Ptolemæus dat: quorum hæc παρὰ τὸν Εὐφράτην, *iuxta Euphratem* sunt, vt Palatino codice scripta sunt, *Sinibra, Aziris, Ladana, Zimara, Dascusa.* Priora subobscura sunt: notiora *Zimara* & *Dascusa.* Plinius lib. V cap. XXIV fontem Euphratis, ex Licinii Muciani relatione, oriri scribit *supra Zimaram* XII M. *passuum.* Et mox: *Dascusa abest a Zimara*, LXXV M. *passuum.* Breuius interuallum est in Antonini itinere a Satala Melitenen per ripam, & inde ad Samosata: paullo longius in Tabula Peutingeriana: Vtriusque ordinem in conspectum do:

Zimara			
Teucilam	M.	P.	XVI
Sabus	M.	P.	XXVIII
Dascusam	M.	P.	XVI.

Tabulæ autem hæc ratio est & series:

Zimara XVIII *Zenocopi* XVIII *Vercuso* XIII *Saba* XVIII *Dascusa.*

XXVII.

Mediterranea Minoris Armeniæ multa oppida Ptolemæus enumerat, in quibus vero nihil illustre est ac nobile, præter *Satala* & *Nicopolim*, de quibus diximus. Inter hæc duo *Domanam* ponit & *Tapuram*: sed Peutingeriana Domanam habet ab occasu Satalorum, XVIII millium interuallo separatam. Vltra Nicopolim recitantur *Chorsabia, Charax, Dagona, Seleoboria, Caltiorissa, Analiba, Pisingara, Godasa, Eudixata, Carape, Masata, Oromandrus, Ispa, Phuphêna, Arane, Mardara, Orsa* siue *Orsara.* Sed præter nomina nihil habemus, quod de iis referamus.

Hæc de Armenia Minore.

CAPVT XII

DE

S Y R I A.

I.

SYria ab Amano & Tauro montibus inter Mediterraneum mare & Euphratem in meridiem procurrit: & vbi hic amnis in orientem se flectit, cum Arabia Deserta communem limitem, sed minus firmum distinctumque habet: australe autem latus a quibusdam, sacris præsertim scriptoribus Palæstinæ seu Terræ Chanaan opponitur; ab aliis ad Aegyptum vsque & Arabiam Petræam extenditur, vt pars Syriæ Palæstina seu Terra Sancta sit. Sic Strabo non obscure: Plinius lib. V cap. XII lucidius: *Iuxta Syria litus occupat, quondam terrarum maxima, & pluribus distincta nominibus. Namque Palæstina vocabatur, qua contingit Arabas; & Iudæa; & Cœle;*

Cœle; dein Phœnice: & qua cedit intus Damascena: & eadem Mesopotamia inter Euphraten & Tigrin: quaque transit Taurum, Comagene: & vltra Armeniam Adiabene, Assyria ante dicta: & vbi Ciliciam attingit, Antiochia. Nimis laxe fines ponit Syriæ: sed in hoc Melam suum sequutus erat, qui prope iisdem hæc verbis lib. I cap. XI recitauit. Et ex hac opinione videtur emanasse, vt multi scriptores Syriam & Assyriam permisceant ac confundant.

II.

Alii contra quidquid vltra Euphratem est, a Syria abscindunt, quæ principum etiam geographorum, Strabonis & Ptolemæi, est sententia. Sed hi vel longius in austrum deducunt Syriam, ad Aegyptum vsque, vt Strabo; vel Palæstinam inde secernunt, saltem seorsum illam exponunt, vt Ptolemæus: cum quibus etiam nos faciemus, præsertim ideo, quia sacri scriptores, qui omnium sunt vetustissimi, non minus a Chanaan, quam ab Assur, Syriam, quam ארם, *Aràm* vocant, distinxerunt. Non negamus quidem, latius nomen Syrorum patuisse, etiam φωνὴν siue linguam eorum, quæ ferme eadem in Babylonia & Mesopotamia fuit. Strabo vtrumque confirmat. De lingua ait lib. II pag. 58 τῆς διαλέκτου μέχρι νῦν διαμενούσης τῆς αὐτῆς, τοῖς τε ἐκτὸς τοῦ Εὐφράτου, καὶ τοῖς ἐντός. *eadem adhuc lingua vtuntur, & qui extra Euphratem colunt, & qui intra.* De nominis amplitudine idem lib. XVI ineunte: Δοκεῖ τὸ τῶν Σύρων ὄνομα διατεῖναι ἀπὸ τῶν τῆς Βαβυλωνίας μέχρι τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου, ἀπὸ δὲ τούτου μέχρι τοῦ Εὐξείνου τὸ παλαιόν. *Syrorum nomen videtur tendere a Babylonia vsque ad Issicum sinum: & ab hoc olim vsque ad Euxinum.* Quod probat ex Cappadocum vtrorumque adpellatione, quum tam ii qui ad Taurum sunt, quam qui ad Pontum, vocati fuerint *Leucosyri*, id est albi Syri. Addo, & Mesopotamiam in sacris Syriam vocari, nec vero simpliciter, sed פדן ארם *Paddan Aràm*, Genes. XXVIII, 2, cap. XXXI, 18, Græcis septuaginta vtroque loco Μεσοποταμίαν referentibus: incola vero Laban ibidem commate 20 & 24 dicitur הארמי, Aramæus; siue vt iidem interpretes verterunt, ὁ Σύρος, *Syrus*.

III.

Missa autem hac laxiore vocabuli notione, illam tantummodo, quæ *Syriam propriam* nobis exhibet, respicimus: siue *Syros* illos, qui a Leucosyris Cappadociæ, & a Mesopotamiæ Syris seu Aramæis; nec non a Palæstinensibus siue Israelitis ac Iudæis distincti sunt & separati. De his iterum Strabo lib. XVI ineunte: οἱ ἰδίως ὑπὸ τῶν νῦν λεγόμενοι Σύροι, *qui proprie nunc Syri adpellantur*. Verum neque hi vno modo dicuntur, nec vno describuntur limite. Aliquando enim abiunguntur a Phœnicibus, quos alia diuisione comprehendunt. Lib. II pag. 86 Strabo: Συρία τε καὶ Φοινίκη, *Syria & Phœnice*, tamquam distinctæ regiones: alibi, dicto iam lib. XVI p. 515 inter μέρη, *partes* Syriæ etiam *Phœnicen* numerat, vt iam visuri sumus. Strictim ergo sumta *Syria propria* excludit Phœnicen: paullo laxius, eamdem comprehendit.

IV. Diui-

IV.

Diuiſio nunc *Syriæ* expedienda eſt, cuius partes vt omnes intelligantur, Strabo iam dicto loco finitionem limitum totius Syriæ repetit, quod a ſeptemtrione habeat Ciliciam & Amanum: ab ortu Euphratem & Scenitas Arabas: ab auſtro Arabiam aliam & Aegyptum. His poſitis limitibus, partes inde a ſeptemtrione enumerat haſce; *τήν τε Κομμαγηνὴν, καὶ τὴν Σελευκίδα, καλυμένην τῆς Συρίας· ἔπειτα τὴν Κοίλην Συρίαν· τελευταίαν δ' ἐν τῇ παραλίᾳ τὴν φοινίκην, ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ, τὴν Ιυδαίαν*, id eſt, *Commagenam, & Seleucidem cum Syriæ cognomento: deinde Cœleſyriam: tandem ad mare Phœnicen; in mediterraneis, Iudæam.* Ptolemæus non contentus hoc numero partium, addit alias, ex maioribus Strabonis deciſas, & aliter vbique ferme diſtribuit, vt ſint præter maritimas, in quibus & Phœnicen ponit; in mediterraneis *Commagene, Pieria, Cyrrhiſtica* ſiue *Cyrrheſtica; Seleucis: Caſſiotis* ſeu *Caſiotis; Chalybonitis; Chalcidice* ſiue *Chalcidene; Apamene; Laodicene; Phœnicia mediterranea; Cœleſyria; Palmyrene.* Pomponius, quem Plinius ſequitur, vt diximus, *Antiochiam* adiicit, non vrbis nomen, ſed regionis, quæ diſtinctius *Antiochene* vocari poteſt, & eadem eſt quæ Strabonis Seleucis. Nos maiores partes Strabonis (Iudæa tantum demta, quam ſingulari, quod inſequetur, Capiti ſeu ſectioni reſeruamus) ita in præſentia perſequemur, vt minorum etiam Ptolemæi, vbi opus fuerit, rationem habeamus.

SECTIO I.

COMMAGENE.

V.

Commagene, Græcis per duplicem ſcripta *Κομμαγηνὴ*, & gentile, *ὁ Κομμαγηνὸς*, *Commagenus:* in quo Strabo, Ptolemæus, Appianus Bello Mithridatico, Dio Caſſius lib. XXXV, & Ioſephus lib. XVIII Antiquit. cap. III conſentiunt: (licet apud hunc lib. VIII de Bello cap. XXVIII littera vna *Κομαγηνὴ* editum ſit, quod videtur ex lapſu eſſe deſcribentis;) atque ita etiam Ciceronis lib. XV epiſt. I in optimis codicibus eſt *Antiochi Commageni:* Taciti autem & Plinii libris ineſt littera vna ſcriptum *Comagene.* Ille annali II cap. XLII, *Antiocho Comagenorum defuncto:* & cap. LVI *Comagenis Q. Seruæus præponitur, tum primum ad ius prætoris translatis:* Sic meliores libri, etiam Ryckii. Plinii & Melæ codices cuſi ſunt incerti: & in hoc Schottus ac Gronouius *Commageni* ediderunt lib. I cap. II; Voſſius *Comageni:* in illo Harduinus lib. V cap. XII *Comagene;* idem cap. XXIV bis *Commagene.* E quibus adparet, geminato elemento a pluribus; certe a Græcis omnibus, hoc vocabulum ſcriptum eſſe: quos firmant nummi, quibus eſt ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ, *Commagenorum.*

VI.

Fines Commagenæ hinc Amano, illinc Euphrate, a tergo Tauro monte artantur: a fronte, Seleucidem verſus & Cyrrheſticam ſunt dubii. Pto-

lemæus nimis angustos ponit, Zeugma, Cæciliam, Immam Commagenæ subtrahens. Strabo quidem lib. XVI p. 516 μικρὰν, *paruam* regionem dixit Commagenem: ampliorem vero constituit quam Ptolemæus, dum Zeugma eidem tribuit, quam adimit Ptolemæus, Cyrrhesticæ prouinciæ adscribens. Plinius, vt Harduinus interpretatur, fines profert longius lib. V cap. XXIV *Cingilla*, inquit, *Commagenen finit: Imme ciuitas incipit.* Cingillam Harduinus Κεκιλίαν, *Cæciliam* Ptolemæi, Euphrati adpositam putat esse, quæ sic vtique extrema foret, quia in australi latere, quod describit Plinius, vltima esset in ortum solis: Imme vero prima ab Antiochia.

VII.

Ab occasu vt incipiamus, lex & institutum monet geographorum. Ibi ad Amanum montem ex Ptolemæi dispositione est *Germanicia*, quod Itinerario Antonini adprobatur, quo itinera a Germanicia Edessam, alterum per Dolichen & Zeugma; alterum per Samosata deducitur. Frequens mentio eius in ecclesiastica historia, propter Nestorium alumnum, & Eudoxium episcopum, vtrumque a sana de Christo doctrina aberrantem. Socrates lib. II cap. XXXVII Εὐδόξιος Γερμανικείας ἐπίσκοπος ὢν, Συρίας δὲ καὶ ἥ δε ἡ πόλις, *Eudoxius Germaniciæ, quæ & ipsa Syriæ vrbs est, episcopus.* Idem lib. VII cap. XXIX ἦν τις ἐκεῖ Νεςώριος τοὔνομα, τὸ μὲν γένος Γερμανικεὺς, *erat ibi quidam Nestorius nomine, ortus vrbe Germanicia.* Theodoritus lib. II cap. XXV Γερμανίκεια πόλις ἐςὶν ἐν μεθορίῳ τῆς Κιλίκων, καὶ Καππαδοκῶν κειμένη, εἰς δὲ τὴν Εὐφρατησίαν καλȣμένην ἐπαρχίαν τελεῖ, *Germanicia vrbs est Euphratensis, vt vocant, prouinciæ, in confinio trium prouinciarum Ciliciæ, Syriæ, & Cappadociæ.* Scilicet Euphratesia medio æuo dicta fuit, quæ olim fuit Commagena, ampliatis paullisper finibus, vt illius æui geographia demonstraturi sumus. In qua prouincia Notitia Hieroclis & altera Episcopatuum Γερμανικίαν, *Germaniciam* habent Iota simplici scriptam; superiores autem omnes diphthongo expresserunt Γερμανίκεια, etiam Zonaras & Cedrenus, in Copronymo vterque, & hic etiam in Nestorii hæresi: nec non Nicephorus Callistus lib. XIV cap. XXXIX. Chorographus quoque Byzantius, Γερμανίκεια πόλις Εὐφρατησίας, *Germanicia vrbs Euphratensis prouinciæ.* Quadratum ait in Parthicis libris χωρίον dixisse, quod paruum & ignobile oppidum sonat. Sed illustrius fuisse, vel illud argumento est, quod aliquando Καισάρεια, *Cæsarea*, quæ eximiarum vrbium dignitas est, fuit adpellata. De hac enim summi viri, Lucas Holstenius ad Stephanum, & Ezechiel Spanhemius pag. 590, nummos interpretantur Iuliæ Domnæ & Iuliæ Mammææ; etiam Seueri & Pescennii, inscriptos ΚΑΙϹΑΡΕΙΑϹ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗϹ *Cæsareæ Germanicæ:* quia omnes hi principes in oriente & circa Syriam egerunt: Pescennius etiam ibidem purpuram sumsit, in cuius nummorum antica legitur apud Patinum pag. 273 seq. ΑΥΤ. Κ. Γ. ΠΕϹΚ. ΝΙΓΡΟϹ ΙΟΥϹΤΟϹ ϹΕΒ. id est, *Imperator Cæsar Caius Pescennius Niger Iustus Augustus.*

VIII.

Hinc in septemtrionem, ad Tauri radices, fuit *Antiochia* Ptolemæi cum

cum *Tauri* cognomento, Αντιόχεια πρὸς Ταύρῳ ὄρει. Sed qui præter Ptolemæum huius mentionem fecerit, non habemus, nisi Plinii forsan *ad Euphratem* in Syria *Antiochia* huc referenda est, vt Harduinus refert. Verba sunt lib. v cap. xxiv *Cingilla Commagenen finit; Imme incipit. Oppida adluuntur Epiphania & Antiochia, quæ ad Euphraten vocantur: item Zeugma,* cetera. De neutra aliunde constat, neque in Notitiis Euphratensis Syriæ hæc nomina inueniuntur: & si Antiochia Plinii & Ptolemæi est eadem, quod Harduinus dixit; alterutrum oportet lapsum esse, quia Ptolemaicæ situs longe abest ab Euphrate: Pliniana si ad Taurum & Euphratem esset, Samosatorum fere locum occupabit, aut Cholmadaræ oppidi.

IX.

Hæc enim vrbs, *Samosata* ad Euphratem sub Tauro est. Plinius lib. v cap. xxiv de Euphrate: *a catarractis* [quas Taurus fecit] *iterum nauigatur* xl *millia passuum. Inde Commagenes caput Samosata.* Quinam sint catarractæ illi, varie disputatum a Salmasio est in Solinum cap. xxxvii p. 443, nec vero inuenit, cui tuto insisti possit in tanta Strabonis, Ptolemæi ac Plinii de cursu Euphratis dissensione, ac silentio Itinerariorum, quæ inter Melitenen & Samosata nec montis nec catarractæ mentionem habent. Quod vero certiora non suppetunt, in situ Samosatorum, quem Ptolemæus posuit, adquiescendum est, secundum quem maior iusto distantia illorum a catarractis seu Tauro videtur esse. Caput dixit idem Plinius prouinciæ esse, quod Strabo quoque lib. xvi scripsit, & regiam sedem imposuit. Κομμαγηνὴ, inquit, ἔχει ἐρυμνὴν πόλιν Σαμόσατα, ἐν ᾗ τὸ βασίλειον ὑπῆρχε. νῦν δὲ ἐπαρχία γέγονε. *Commagena vrbem habet natura munitam Samosata, in qua regia sedes fuit: nunc vero* [Commagene] *est prouincia.* Nempe regia fuit Antiochi, cui Pompeius Commagenen concesserat; quod etiam successoribus mansit vsque ad Tiberium, qui Strabonis ætate prouinciam fecit: a Caligula & Claudio iterum permissa regibus: sed rursus prouincia sub Vespasiano facta. Iosephus etiam lib. vii cap. xxviii de Bello, & situm & amplitudinem delineauit: τὰ Σαμόσατα, τῆς Κομμαγηνῆς μεγίστη πόλις, κεῖται παρὰ τὸν Εὐφράτην, *Samosata, Commagenes maxima ciuitas, sita ad Euphratem sunt.* Stephanus quoque Σαμόσατα πόλις Κομμαγηνῆς ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ, *Samosata, vrbs Commagenæ ad Euphratem.*

2. His fere plurale est *Samosata,* quod de Strabone & Iosepho certissimum: de ceteris, etiam Ptolemæo probabile admodum; Ammiano autem singulare femineum. lib. xiv cap. xxvi [Vales. viii] *Commagena, nunc Euphratensis, clementer adsurgit, Hierapoli, vetere Nino; & Samosata, ciuitatibus amplis, illustris.* Idem lib. xviii cap. ix [Vales. iv] *nobis apud Samosatam, Commageni quondam regni clarissimam sedem, parumper morantibus.* quamquam & lib. xx cap. xxvi [xi] plurali numero legitur. *

3. Exstant etiam huius ciuitatis sub diuersis principibus nummi, prænomen *Flauiæ,* vt plurimum orientis, præ se ferentes. Præclarus ille Hadriani est, notatus ita: ΦΛΑ. CΑΜΟ. ΜΗΤΡΟ. ΚΟΜ. Et alius Seueri,

* Videtur arx adposita vrbi fuisse. Vid. Lucian. quomodo conscrib. sit histor. p. 619.

ΜΗΤΡΟΠ. Φ. ΣΑΜΟΣΑΤΗ. Et Philippi patris: ΦΛ. ΣΑΜΟΣΑΤΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠ. ΚΟΜ. Sic fuit metropolis ante, quam noua diuisio prouinciarum fieret: quo tempore Hierapolis prouinciæ Euphratensis, quæ veterum Commagenam complectebatur, noua metropolis constituta fuit. Hinc Paulus Samosatenus, hæreticus, Antiochenæ ecclesiæ episcopus, ortus fuit. * Eusebius lib. VII cap. XXVII τὴν ἐπισκοπὴν Παῦλος ὁ ἐκ Σαμοσάτων παραλαμβάνει, *episcopatum* [Antiochensem] *Paulus Samosatenus accipit:* sed hæresi, quam fouebat, prodita, damnatus & deiectus est.

X.

Supra Samosata, itidem ad Euphratem, post XII millia passuum est in Augustana tabula *Charmodara:* quam Ptolemæus *Cholmadaram* scripsit & in iis Commagenæ scripsit, quæ sunt πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, *ad Euphratem fluuium.*

XI.

Ab occasu proxima Samosatis apud Ptolemæum sunt Ἄρεκα, *Areca:* & inde in austrum paullo *Singa* Σίγγα, ad flumen *Singam,* de quo ita lib. V cap. XV Ptolemæus: ὁ καλούμενος Σίγγας, ὃς ἀπὸ Πιερίας ἐνεχθεὶς πρὸς ἄρκτους, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς ἀνατολὰς, συμβάλλει τῷ Εὐφράτῃ, *Singas qui vocatur amnis, ex Pieria decurrit septemtrionem versus, & inde in orientem flexus miscetur Euphrati.* Confluentes sunt infra Samosata ad tertiam circiter gradus partem. Plinius lib. V cap. XXIV hunc fluuium videtur *Marsyam* nominare, sed alium a Marsya, qui Oronti inter Larissam & Apameam adfunditur. *A Samosatis,* inquit, *latere Syriæ, Marsyas amnis* [in Euphraten] *influit.* Forte *Singas* vetus nomen; *Marsyas* a Macedonibus impositum.

XII.

In septemtrione etiam *Perre* fuit, in Notitiis ecclesiæ Πέῤῥη in prouincia Euphratensi. Duobus itineribus Antonini, a Satalis & Melitene Samosata tendentibus, traditur XXIIII milliariis abesse a Samosatis. Ordo itineris hic est:

Melitene			
Miasenam	M.	P.	XII
Lacotenam	M.	P.	XXVIII
Perre	M.	P.	XXVI
Samosata	M.	P.	XXIIII.

Exstat etiam in Augustana Tabula itinere a Comanis Cappadociæ in Samosata: sed numerus ibi prauatus est.

XIII.

Interiora prouinciæ Ptolemæus pauca habet *Catamanam* & *Dolichen:* cetera eius tractus Cyrrhesticæ adnumerat. *Dolichen* autem alieno loco posuit, nimis in occasum & meridiem reducens. Antonini enim itineribus a Germanicia Edessam, altero XII, altero XV millibus citra Zeugma collocatur: in Tabula autem *Dolica* XLI millibus a Samosatis. Non autem exiguum locum fuisse, ex eodem Itinerario cognoscitur, quia inde iter

* Item Lucianus, quem vide de historia scribenda pag. 619.

iter dirigitur Serianen: etiam ex Tabula Augustana, in qua signo notatum est, quo oppida solent, quæ thermis aut aliis aquis salubribus sunt prædita. Episcopum etiam Christianis temporibus habuit, vti manifestum ex Notitiis est, quarto numero ciuitatum Euphratensis prouinciæ Δολιχήν, *Dolichen* recensentibus. Quod enim in Hieroclis libro Δολήχη, *Dolechе* legitur, id vitiosum haud dubie est, quod & Ptolemæus Δολίχη scripsit, & in Peutingerorum Tabula legitur *Dolica*.

XIV.

Chaonia, oppidum, quod Ptolemæus ad fines Pieriæ aut Cyrrhesticæ constituit, videtur *Hanunea* esse Antonini, media via a Dolicha ad Cyrrhum. Vide iter a Dolicha Serianen. Ita Aldus & Simlerus posuerunt: in Neapolitano & Longolii libris etiam vt oppidum, XXV millibus a Dolicha, notatur, sed scriptum est *Haminea:* Schottus & Bertius, abiecto millium numero, *Anunea* in titulum receperunt ad vocabulum *Serianen;* alios codices sequuti: quibus vero summa milliariorum repugnat, quæ iisdem codicibus adscripta est.

XV.

De *Imma* siue *Immis* supra diximus, Plinium inde incipere Commagenen, lib. V cap. XXIV *Cingilla*, inquit, *Commagenen finit: Imma ciuitas incipit.* Ptolemæo Ἴμμα, *Imma* est in Seleucide, latitudine XXXV graduum & trientis: quæ eadem est vrbis Chalcidis, & paullulum maior quam Antiochiæ: atque ita Imma inter Antiochiam & Chalcidem fere media. Congruit vetus illa iam sæpius laudata tabula, in qua est

Antiochia XXXIII *Emma* XX *Calcida.*

2. Sextus Rufus cap. XXIV dicit Zenobiam *apud Immas* ab Aureliano victam esse: quem Iornandes sequutus cap. LXXXIV addidit: *apud Immas vicum Antiochiæ.* Et Syncellus pag. 385 πλησίον Ἀντιοχείας τῆς κατὰ Συρίαν ἐν Ἴμμαις καλουμένῳ χωρίῳ τοὺς Παλμυρηνοὺς διαφθείρει, *prope Antiochiam Syriæ ad locum, cui Immæ nomen est, Palmyrenos vicit.* Vopiscus Aureliano cap. XXV hoc primum prœlium dicit *apud Daphnen* commissum: & Zosimus lib. I cap. L & LI id certamen ita describit, vt prope Antiochiam, saltem non tanto ab illa spatio, quanto Ptolemæi & Tabulæ Imma est, pugnæ locum fuisse adpareat. Aut ergo aliæ sunt Immæ Rufi, Iornandis, Syncelli, & Hieronymi in Chronico, corrupte quamquam scribentis *apud Timas haud longe ab Antiochia;* aut Rufus suos auctores sequutus, prœlium Aureliani longius ab eo loco abduxit, cui ceteri auctores tribuerunt: quod malim, quam duas Immas admittere; aut reducere Immam Ptolemæi, cuius sedem Peutingeri Tabula confirmat.

XVI.

Sed rursus ad Euphratem nos conuertimus, quamuis, quæ sequuntur, Ptolemæus non Commagenæ, sed Cyrrhesticæ regioni attribuat: Strabo autem & Plinius *Zeugma*, quod medium in iis est, adsignant Commageno regno siue prouinciæ, vt postea intelligemus. Et si vera sunt, quæ Harduinus supra proposuit, Cingillam Plinii esse Cæciliam Ptolemæi; plura

quoque infra Zeugma Commagenæ contribuenda erunt: quemadmodum posteriori Euphratensi prouinciæ (quod nomen in Commagenæ locum successit) sunt etiam contributa.

XVII.

Primum post Samosata est οὔρημα, *Vrema*, supra Cingæ confluentem, vnde Socrati lib. III cap. XXV Abramius οὐρίμων, *Vrimorum* episcopus nominatus est, infra confluentem est Ἀρȣδὶς, *Arudis:* sed hæc obscuriora.

XVIII.

Deinde nobilissimum est *Zeugma*, vbi ponte Euphrates traiiciebatur. Ζεῦγμα enim *pontem* significat: & hinc nomen oppido. Strabo lib. XVI pag. 516, postquam de Commagena regione & vrbe Samosatis dixerat, adiicit: ἐνταῦθα δὲ νῦν ἐςὶ τὸ ζεῦγμα τȣ̃ Εὐφράτȣ, *ibi vero nunc est pons Euphratis:* puta celebris ille, quem Romani frequentabant, in regiones hinc orientaliores profecturi. Plinius lib. v cap. XXIV *Cingilla Commagenen finit: Imme ciuitas incipit. Oppida adluuntur Epiphania & Antiochia, quæ ad Euphratem vocantur. Item Zeugma*, LXXII *millibus passuum a Samosatis, transitu Euphratis nobile.* Ex quibus adparet, non nudum pontem ibi fuisse, sed adiunctum in Syriæ ripa eiusdem nominis oppidum, quia cum oppidis censetur, quæ adluuntur Euphrate. Quod idem clarius adfirmat lib. XXXIV cap. XV *Ferunt exstare ferream catenam apud Euphratem amnem, in vrbe, quæ Zeugma adpellatur.* Plures tradunt Alexandrum Macedonem auctorem illius pontis fuisse. Plinius iam dicto loco, de ferrea catena apud Zeugma exstante loquutus, *qua*, pergit, *Alexander Magnus ibi iunxerat pontem.* Et Dio Cassius lib. XL pag. 128 Τῷ δὲ δὴ Κράσσῳ τὸν Εὐφράτην κατὰ τὸ Ζεῦγμα (ὅυτω γὰρ ἀπὸ τῆς τȣ̃ Ἀλεξάνδρȣ ςρατείας τὸ χωρίον ἐκεῖνο, ὅτι ταύτῃ ἐπεραιώθη, κέκληται) διαϐαίνοντι, *Crasso autem Euphratem apud Zeugma (sic enim ab Alexandri expeditione, quod ibi flumen transmisit, adpellatur) transeunti*, cetera. Et chorographus Stephanus: Ζεῦγμα πόλις Συρίας ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ, ὃν Ἀλέξανδρος ζεύξας ἁλύσεσι, διεϐίϐασε τὰ ςρατόπεδα, *Zeugma oppidum Syriæ ad Euphratem, vbi Alexander, ponte catenis iuncto, traduxit exercitum.* Neque Lucanus, *Zeugma Pellæum* vocans lib. VIII vers. 237, videtur aliud in animo habuisse.

2. Sed non deest quod quis dubitet de omni hac enarratione. Arrianus enim lib. III pag. 168 tradit Alexandrum apud Thapsacum, vbi Darii pontem ex parte solutum repererat, integrato illo, traduxisse exercitum. Quod etiam itineri Regis, ex Aegypto redeuntis, tendentisque ad Darium, Babylone copias mouentem, multo est conuenientius: nec credibile est, in Commagenam vsque adscendisse, vt ibi Euphratem transiret; quum propinquiorem pontem, ab hoste relictum, ad Thapsacum haberet: nec vllo auctore probari potest, Alexandrum in Commagenen vmquam iter habuisse. *

3. Multi præterea oppidi Zeugmatis & adiecti pontis mentionem faciunt,

* Vid. omnino Jac. Nicolaus Loensis IV Epiphill. c. 8.

ciunt, citra tamen conditoris commemorationem. Plutarchus Crasso pag. 554, *copias flumen* κατὰ τὸ Ζεῦγμα, *iuxta oppidum Zeugma quum traduceret.* Et Florus l. III c. XII de eadem expeditione: *quum Zeugma transisset exercitus.* Et Tacitus lib. XII cap. XII *positis castris apud Zeugma, vnde maxime peruius amnis.* Et Ammianus lib. XVIII [Vales. VIII.] *Nos disposuimus properare Samosata, vt superato exinde flumine, pontiumque apud Zeugma & Capersana iuncturis abscisis, hostiles impetus, si iuuisset fors ulla, repelleremus.* Nec vero nouum Zeugma aut pons illius nouus fuit, sed breui post Alexandrum tempore vtrumque videtur conditum. Plinius enim lib. v cap. XXIV, *Zeugma*, inquit, LXXII *millibus passuum a Samosatis; transitu Euphratis nobile. Ex aduerso Apamiam Seleucus, idem vtriusque conditor ponte iunxerat.* Meminit etiam, aut repetit lib. VI cap. XXVI. *Dicta est*, inquit, *in Zeugmate Apamia:* quibus ad superiorem locum libri v digitum intendit. De hac *Apamia* nihil constat, nisi quod Harduinus existimat esse Stephani vltimam, Ἀπάμεια τῆς Περσαίας, Ἐδέσσης πρὸς ἄρκτους, *Apameam regni Persici* (Salmasius enim Περσίας, Holstenius Παρθιαίας legi vult) *Edessa ab septemtrionibus obiacente.* Sic interpretor corruptum vel mutilum locum ex situ Edessæ, a Ptolemæo & itinerariis stabilito: secus ac Latinus interpres, *ad septemtrionem Edessæ;* quum minimum XL millibus passuum Edessa in septemtrionem declinet a Zeugmate.

4. Polybius & Strabo *Seleuciam* quamdam opponunt Zeugmati, non Apamiam. Ille lib. v cap. XLIII ὄντες αὐτοῦ κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους περὶ Σελεύκειαν, τὴν ἐπὶ τοῦ Ζεύγματος, *quum* [Antiochus] *illo tempore circa Seleuciam esset, quæ supra Zeugma est:* hic [Strabo] lib. XVI pag. 516 ἐνταῦθα νῦν ἐστὶ τὸ Ζεῦγμα τοῦ Εὐφράτου· κατὰ τοῦτο δὲ Σελεύκεια ἵδρυται φρούριον τῆς Μεσοποταμίας, προσωρισμένον ὑπὸ Πομπηΐου τῷ Κομμαγηνῷ. *Eo loco nunc est Zeugma ad Euphratem: contra quod sita est Seleucia, Mesopotamiæ castellum, a Pompeio adiudicatum* [Antiocho] *Commageno.* Forsan duo munimenti huius nomina fuere, alterum quod conditoris nomini, alterum quod vxoris eius, respondebat. Quod vero castellum illud Commageno regi Pompeius donauit, ex eo manifestum est, Zeugma illis temporibus Commagenæ fuisse; non, vt Ptolemæus censuit, in prouincia Cyrrhestica.

XIX.

Post Zeugma in ripa est Ptolemæi ordine Εὔρωπος, *Europus*, quam Notitiæ etiam in Euphratensi ponunt: & Plinius lib. v cap. XXIV *In Syria oppida, Europum, Thapsacum:* videlicet ad Euphratem, ad limitem Mesopotamiæ. Stephanus: Εὔρωπος πόλις Μακεδονίας. - - - - ἔστι καὶ Συρίας ἄλλη. *Europus oppidum Macedoniæ - - - est etiam huius nominis aliud in Syria.* * Mos enim fuit Seleucidarum Syriæ oppidis vocabula Macedonica dare, vt Cyrrho, Berœæ, Chalcidi, & aliis.

XX.

Europum sequitur apud Ptolemæum Κεκιλία, *Cecilia*, siue *Cæcilia:* in Peutingeri Tabula *Ceciliana*, quasi nomen a castris Cæcilii cuiusdam acce-

* Adde huc Lucian. quomodo histor. sit conscribend. pag. 618, 619.

acceperit. In Tabula ſunt inter Hierapolim & Zeugma; ab ipſo Zeugmate millibus paſſuum XXIIII, ſi numerus ſe recte habet. Signo quoque memorabilium oppidorum ibidem notata ſunt: ne putes caſtra aut munimenta ſine oppido fuiſſe.

2. An autem *Cingilla* ſit Plinii, vt, quod ſupra memorauimus, Harduinus ad Plinium Notis ſuſpicatur: non ſatis certum eſt: certius autem, quam Salmaſii opinio [in Solin. cap. XXXVII pag. 444.] *Gindara* pro *Cingilla* legendum eſſe; quod recte ibi Harduinus refutauit Emendatione LVI. Et hæc de Commagena ad Euphratem.

XXI.

Quæ intus ſunt eiusdem latitudinis, aut maioris etiam, *Ariſeria*, *Regias*, *Ruba*, obſcura ſatis, Ptolemæus Cyrrheſticæ regioni, non Commagenæ, attribuit.

SECTIO II.

SELEVCIS CVM PIERIA.

XXII.

In Ptolemæi opere excidit titulus Syriæ ſeptemtrionalis maritimæ vsque ad Phœnicen, & oppida tantummodo enarrantur, quæque ſuo ordine ac ſerie. Vt vero ex mediterraneis eius cognoſcitur, ſupremo loco Pieriam, deinde Seleucidem, tandem Caſiotidem videtur poſuiſſe: e quibus partibus ipſi poſtrema eſt maxima: ſuperiores, & in his Seleucis etiam, perquam anguſtis finibus eſt contenta. Strabo autem, quidquid huius tractus eſt, *Seleucidem* vocat. Mela & Plinius hanc partem, vt ſupra vidimus, *Antiochiam*, id eſt, *Antiochenen*, nominauit, quæ & Strabonis Seleucis eſt eadem.

XXIII.

Prima poſt Ciliciæ Syriæue portas Μυρίανδρος, *Myriandrus*, in ſinu Iſſico ſita, vt Strabo lib. XIV pag. 465, & Plinius lib. II cap. CVIII, & Agathemeres lib. I cap. IV eius ſitum deſcribunt: nam in Syriam quoque ille ſinus excurrit: ſiue in ſinu Myriandrico, vt Stephanus eumdem adpellavit. Xenophon lib. I de Cyri expeditione pag. 150 quinque paraſangis a Ciliciæ finibus reducit, & ἐμπόριον vocat, vbi plures mercatorum naues conueniant. Idem a Phœnicibus ait conditam eſſe. Arrianus lib. II de Alexandri expeditione: δευτεραῖος ὑπερβαλὼν, ἐστρατοπέδευσε πρὸς Μυριάνδρῳ πόλει, *ſecunda caſtris quum Pylas ſuperaſſet, ad Myriandrum oppidum caſtra poſuit.*

XXIV.

Deinde eſt *Rhoſus* ſiue *Rhoſſus*, itidem ad ſinum Iſſicum, ſed qui ibi deſinit, quæ cauſſa eſt, cur multi, etiam ipſe Strabo dicto loco, in Cilicia cenſuerint: quæ diuerſitas ab incerto finium Ciliciæ atque Syriæ manavit: quos in Pylarum anguſtiis alii, & quidem rectiſſime conſtituunt; alii in extremitate ſinus Iſſici. Plinius lib. V cap. XXII *Oppidum Rhoſos: &*

ater-

a tergo Portæ, quæ Syriæ adpellantur, interuallo Rhoſiorum montium & Tauri. In ora oppidum Myriandros.

2. Strabo & Ptolemæus geminata littera Ῥωσσὸς, *Roſſus* ſcripſerunt: & Euſebius lib. VI Hiſt. eccleſ. cap. XII ἡ κατὰ Ῥωσσὸν παροχία, *parochia quæ circa Rhoſſum eſt.* At Peutingerianæ eſt *Roſus:* & Hieroclis Notitiæ in Cilicia Secunda Ῥῶσος, *Rhoſus.* nam ibi cenſuerunt poſteriori æuo. Synodi VII act. IV ἐν Ῥωσσοπόλει τῆς Κιλικίας, *Rhoſopoli Ciliciæ.* At Ptolemæus ac Plinius in Syria ſcripſerunt, quos propter limitem ſupra conſtitutum nos quoque ſequuti ſumus.

3. Epiſcopalis fuit. Socrates lib. III cap. XXV memorat Ἀντίπατρον Ῥώσου, *Antipatrum Rhoſi epiſcopum.* Plutarchus in Demetrio pag. 904 αὐτῷ περὶ Ὀρωσσὸν ἀπήντησε Σέλευκος, *ei* [Demetrio] *occurrit Seleucus circa Oroſſum*, lege Ῥωσσὸν, *Roſſum.* ex Cilicia enim huc venerat Demetrius, a *Quinda*, quod Caſtellum Straboni eſt lib. XIV pag. 462 ſupra Anchialen.

XXV.

Inter Rhoſum & Seleuciam mons eſt *Pierius*, ad Græci ſimilitudinem a Macedonibus adpellatus; a quo nomen regioni datum *Pieriæ*, quæ pars Seleucidis eſt ſiue Antiochenæ. Ita autem hoc loco mons ille ſedem habet, vt longe in ſeptemtrionem etiam oblique procurrat, & cum Amano cohæreat. Strabo lib. XVI pag. 517 Πρὸς θαλάττῃ δὲ τούτων ἐστὶν ἡ Σελεύκεια, καὶ ἡ Πιερία, ὄρος συνεχὲς τῷ Ἀμανῷ, *Ad mare hinc eſt Seleucia, & Pieria mons Amano continuus.* Ptolemæus quoque lib. V cap. XV ἡ τε Πιερία ὄρος, οὗ τὸ μέσον ἐπέχει μοίρας - - - λε γ, *& mons Pieria, cuius medium habet gradus* [latitudinis] XXXV *& trientem.* hæc prope eadem latitudo eſt, quæ vrbium Seleuciæ & Antiochiæ, vt proprie mons Pierius in hoc tractu ſit, quæ vero inde ad Amanum proferuntur partes hoc nomine, vt videtur, caruerint. Id quoque notatu non indignum, quod vterque geographus ἡ Πιερία femineo genere hoc montis nomen expreſſerit.

XXVI.

Inde ad *Seleuciam*, *Pieriam* cognomine, venitur, quæ Græce Σελεύκεια eſt, * quod vocabulum etiam *Seleucea* Latinis libris, iisque cura critica emendatis legitur. Cicero lib. V Attic. epiſt. XX Septimo decimo Kal. Sept. venerat die XXVIII *Seleucea Pieria C. Trebonius, qui ſe Antiocheæ diceret apud Cæſarem vidiſſe Quintum filium cum Hirtio.* Plinius lib. V cap. XXII *In promontorio Seleucia libera, Pieria adpellata.* Et Ptolemæus: Σελεύκεια Πιερία, *Seleucia Pieria:* atque ita fere ſemper cum hoc cognomine, ne cum aliis oppidis, Seleuci nomen referentibus, confundatur.

2. Condita quidem non noua ab Seleuco Nicatore, ſed antea quoque oppidum fuit: ipſe vero cum nomine ſuo ornamenta maxima adiecit,

* De ſitu & rationibus huius Seleuciæ multa habet memorabilia Polybius V c. 59. Longiora quidem ſunt, quam quæ hic locum inueniant.

cit, & in maius auxit atque muniuit. Strabo iam dicto loco: ἐκαλεῖτο ἡ Σελεύκεια πρότερον Ὕδατος ποταμοί· ἔρυμα δέ ἐστιν ἀξιόλογον, καὶ κρείττων βίας ἡ πόλις, *Seleucia prius Aquæ flumina dicta: egregium munimentum & vrbs inexpugnabilis.*

3. Libera fuit sub Romanis beneficio Pompeii, vt Strabo refert pag. 517, ἐλευθέραν αὐτὴν ἔκρινε Πομπήιος, *Pompeius illam liberam pronuntiauit.* quod nummis huius ciuitatis egregie illustratur; Caii Cæsaris, inscripto ΣΕΛΕΥΚΙΑΣ ΠΙΕΡΙΑΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Seleuciæ Pieriæ liberæ:* & alio ex Seguini museo, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, quem nostræ potius, quam Ciliciæ ad Calycadnum Seleuciæ, tribuit Harduinus: cui & illud ἱερᾶς bene conuenit. Etenim Appianus Syriacis p. 202. postquam Seleuci vrbes recensuerat, tradit, Φασὶ αὐτῷ τὰς Σελευκείας οἰκίζοντι, τὴν μὲν ἐπὶ θαλάσσῃ, διοσημίαν ἡγήσασθαι κεραυνοῦ· καὶ διὰ τοῦτο θεὸν αὐτοῖς κεραυνὸν ἔθετο, *Aiunt, in condenda ad mare Seleucia sequutum augurium fulminis, ideoque ibi fulmen tamquam deum consecratum voluit.* Quod itidem nummis ab illustri Spanhemio illustratum est pag. 393, quorum in auersa fulmen alatum adparet, inscripto vno, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ: altero, ΖΕΥΣ ΚΕΡΑΥΝΙΟΣ & in altera facie, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ *Iuppiter fulminans Seleucensium.* Etiam Iuppiter a vicino Casio monte cognominatus ibi cultus fuit. Nummo Traiani ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ Π. ΣΥΡΙΑΣ ΖΕΥΣ ΚΑΣΙΟΣ, *Seleucensium Pieriæ Syriæ Iuppiter Casius.* Exstant & alii illustres huius ciuitatis nummi, vt est ille Caracallæ apud Patinum pag. 304 ΣΕΛΕΥΚΙΑΣ ΠΙΕΡΙΑΣ: & Seueri pag. 282 ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΠΙΕΡΙΑΣ. Hoc autem proprio *Pieriæ* cognomento discriminatur ab aliis Seleuciis: quippe nouem vrbibus, vt Appianus dicto loco refert, id nominis rex Seleucus imposuit: quibus duæ fuerint illustrissimæ, ἥτε ἐπὶ θαλάσσῃ, καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Τίγρητος, *altera ad mare, altera supra Tigridem* fluuium. Igitur hoc alterum nostræ est cognomentum, *Seleucia ad mare;* quo æque, vt *Pieriæ* vocabulo, ceteris ὁμωνύμοις separatur.

XXVII.

Ab hac Seleucia vrbe nomen nobilissima Syriæ regio accepit, vt Σελευκὶς, *Seleucis* adpelletur, non paruis finibus conclusa, vt Ptolemæus circumscripsit, sed ampla, & usque ad Phœnicen in austrum se extendens, vt Casiotidem quoque Ptolemæi comprehendat. Strabo lib. XVI pag. 516 ἡ Σελευκὶς ἀρίστη μέν ἐστι τῶν λεχθεισῶν μερίδων, καλεῖται δὲ Τετράπολις, καὶ ἔστι, κατὰ τὰς ἐξεχούσας ἐν αὐτῇ πόλεις, ἐπεὶ πλείους γέ εἰσι· μέγισται δὲ τέτταρες, Ἀντιόχεια ἡ ἐπὶ Δάφνῃ, καὶ Σελεύκεια ἡ ἐν Πιερίᾳ, καὶ Ἀπάμεια δὲ καὶ Λαοδίκεια. *Seleucis est dictarum* [Syriæ] *partium præstantissima, quæ & Tetrapolis vocitatur a quatuor ante alias (sunt enim plures etiam) ciuitatibus claris ac illustribus: quæ sunt Antiochia apud Daphnen; Seleucia in Pieria, Apamea & Laodicea.* Addit has quatuor fuisse ἀδελφὰς ἀλλήλων, *sorores* dictas, propter concordiam. Vnum etiam auctorem habuerunt, Seleucum illum Nicatorem.

XXVIII.

XXVIII.

Haud longe a Seleucia, XL ſtadiis ſecundum Strabonem, ſunt *Orontis* amnis oſtia, nec quidquam Ptolemæus interpoſuit: * iccirco *claſſis Seleucena ad auxilium purgandi* [a piratis] *Orontis deputatur*, Lege vn. Cod. Theod. de Claſſicis. In Oronte circa oſtia ſtagnante fuit inſula *Meliboea*, quam Oppianus Cyneget. lib. II verſ. 120 admixta fabula, quaſi nympha fuerit & Orontes eius amator, poetice deſcripſit. Iſaacus Voſſius ad Melæ lib. II cap. III huc quoque Virgilii locum refert Aeneid. V verſ. 251

Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
Purpura Mæandro duplici Meliboea cucurrit.

Vulgo de Meliboea oppido Theſſaliæ interpretantur: vbi vero nulla tincta fuit purpura. Feſtus etiam Pompeius, *Meliboea*, inquit, *purpura a nomine inſulæ, in qua tingitur, eſt dicta.* Theſſalica autem Meliboea continentis oppidum: Syriaca demum inſula eſt, ſita in Oronte fluuio, qui antequam mari mergitur, late circa illam ſtagnat. Quod vero ante Maronem Lucretius lib. II verſ. 499 dixit:

Iam tibi barbaricæ veſtes, Meliboeaque fulgens
Purpura Theſſalico concharum tincta colore, cetera;

id Voſſius nihilominus de Syriæ Meliboea vult intellectum. *Theſſalicas*, inquit, *illas conchas dixit Lucretius, quia a Theſſalis vel condita vel nominata eſt Phoenicia illa Meliboea.* Phoenicia, id eſt Syra, quia mercatum purpuræ longe per Syriam exercebant. Sed quoquo modo ſe res de purpura habet, non tamen negari inſula in Orônte poteſt, ad quam Oppianus poeta dicto loco reſpexit, a verſ. 115 ſeqq. Orontes autem nobilis fluuius in Coeleſyria ortus, poſtea mergitur, & rurſus erumpit, vt Strabo tradit, adluitque multas vrbes, Arethuſam, Epiphaneam, Apameam, Antiochiam. Fontes ita Plinius deſcripſit lib. V cap. XLII *In ora amnis Orontes, natus inter Libanum & Antilibanum iuxta Heliopolin.* **

XXIX.

Poſt oſtia Strabo *Nymphæum* ſpecu ponit: dein τὸ Κάσιον, puta ὄρος, quod præceſſit, *montem Caſium*: *** ἑξῆς δὲ Ποσίδιον πολίχνη καὶ Ηράκλεια, *tunc ſequitur Poſidium oppidum & Heraclea.* Ptolemæus autem, omiſſo ſpecu & Caſio, ab oſtiis *Poſidonium*: inde *Heracleam* progreditur. Vtrumque oppidum etiam Plinius memorat lib. V cap. XX, ſed confuſo ordine *Dioſpolin* adiungens Palæſtinæ oppidum; & *Charadrum*, in Ciliciæ confinio portum. Sic enim differit: *promontorium in quo Laodicea libera, Dioſpolis, Heraclea, Charadros, Poſidium:* quod & Poſidonium idem eſt.

(Xx) 2 Ordo

* Vid. Nonnum Dionyſ. XVII v. 289 pag. 480. Add. Polyb. V c. 59, qui multa habet huius fluminis commemorabilia.

** Similia habet Polybius V cap. 59, qui eumdem Orontem per campum Amycæ Antiochiam pergere addit.

*** Apollod. Bibl. I c. 6 § 3 addatur. *Caſſium*, Κάσσιον adpellat Euſebius I cap. 10 Præparat. Euangel. ſed male.

Ordo vero & situs Posidonii & Heracleæ, minus nobilium oppidorum, ex Strabone ac Ptolemæo satis certus est: *Casii* autem montis incertior, quem Ptolemæus longe in meridiem reducit, ad latitudinem, quæ & oppidi Palti est. Dicit quidem Strabo pag. 517. πρὸς νότον τοῖς Σελευκεῦσι τὸ Κάσιον ὄρος καὶ τὸ Αντικάσιον, *ad austrum Seleucensibus subiacet mons Casius & Anticasius;* * idem vero adiicit, Antiochenis subiacere ad austrum Apameam, quæ non mediocri ab Antiochia interuallo distat. Plinius autem lib. v cap. xxii etiam prope Seleuciam ponit. *Super eam*, inquit, (intellige Seleuciam) *mons eodem, quo alius, nomine, Casius.* Et Ammianus lib. xiv cap. xxvi [Vales. viii] *Orontes imos pedes Casii montis illius celsi prætermeans.* E quibus Salmasius colligit in Solini cap. xxxvi, situm montem esse inter Seleuciam & Antiochiam. At videtur montis huius adpellatio protracta longius fuisse, iugis quibusdam ex altissimo procurrentibus in austrum. Nam & Dionysius Cœlen Syriam duo montium cacumina finire vers. 901 dixit

Εσπερίου Κασίοιο, καὶ ἠώου Λιβάνοιο,

ab occidente Casium; ab oriente Libanum. Nemo vero Cœlen hanc apud Antiochiam aut Seleuciam quærit. Vbi autem exsistit, altissimus certe est, saltem ex vno vertice. Plinius lib. v cap. xxii *Super Seleuciam mons Casius: cuius excelsa altitudo quarta vigilia orientem per tenebras solem adspicit, breui circumactu corporis diem noctemque pariter ostendens.* Res tantæ admirationis, vt Cæsares etiam ad experiendum inuitauerit. De Hadriano Spartianus cap. xiv *In monte Casio, quum videndi solis ortus gratia noctu adscendisset, imbre orto fulmen decidens hostiam & victimarium sacrificanti adflauit.* De Iuliano Ammianus lib. xxii cap. xxxiii *Præstituto feriarum die Casium montem adscendit nemorosum, & tereti ambitu in sublime porrectum, vnde secundis gallicinis videtur primi solis exortus.* Hi omnes de Syriæ monte Casio illam de præmaturo solis ortu narrationem habent: Pomponius Mela lib. i cap. x de Arabiæ Casio, id est Aegypti in Arabiæ confinio, idem de sole a quarta vigilia conspicuo refert: quem vero Plinius præter morem, tamquam suspectum in hac re, deseruit: & præter id, plures testes vni præualent. Res ipsa, etiam de Syriæ monte intellecta, minus fidei quam famæ habet, obstante ipsa rerum natura & mathematica dimensione, ne tanto spatio, quantum a quarta vigilia aut secundo gallicinio est, per loci altitudinem, cui Plinius quatuor millia passuum per directum dat, præuideri solem posse, facile credamus.

XXX.

Laodicea proxima in hac ora est, a situ etiam cognomentum adepta discriminis causa, πρὸς θάλασσαν, *ad mare.* Strabo lib. xvi pag. 517 εἶτα Λαοδίκεια, ἐπὶ τῇ θαλάττῃ κάλλιστα ἐκτισμένη, καὶ εὐλίμενος πόλις χώραν τε ἔχουσα πολύοινον πρὸς τῇ ἄλλῃ εὐκαρπίᾳ, *Deinde Laodicea est ad mare sita, vrbs optime exstructa, & portu commodo prædita, agrum habens præter ceteram frugum*

* Ad mare porrectum Casium fuisse, ex Philone Byblio adparet apud Eusebium Præperat. Euang. I c. 10 pag. 37. E mari enim eiecti dicuntur ad Casium montem.

frugum vbertatem, vini feracissimum. Lentulus filius ad Ciceronem lib. XII epist. XIV *Dolabella in Syria est: & , vt tu diuina tua mente prospexisti, & prædicasti, dum isti veniunt, Cassius eum opprimet. Exclusus enim ab Antiochea Dolabella, & in oppugnando male acceptus, nulla alia confisus vrbe, Laodiceam, quæ est in Syria ad mare, se contulit. Ibi spero celeriter eum pœnas daturum.* Dedit omnino ibidem pœnas. Strabo enim prædicto loco subiicit: ἐλύπησε δ' ἐ μετρίως Δολαβέλλας καταφυγὼν ἐς αὐτὴν, καὶ ἐμπολιορκηθεὶς ὑπὸ Κασσίε μέχρι θανάτε, συνδιαφθείρας ἑαυτῷ καὶ τῆς πόλεως πολλὰ μέρη, *Dolabella* [Laodiceam] *non mediocriter adflixit, in eam confugiens, & vsque ad interitum a Cassio ibi obsessus, ac multas vrbis partes secum perdens.* Cognomen optime expressum nummo videtur Theopatoris Alexandri: ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑCCAN, *Laodicensium, qui ad mare sunt.* Vide Vaillantii Reges Syriæ pag. 262. Eodem modo Iosephus lib. I de Bello cap. XVI Λαοδικεῦσι τοῖς παραλίοις ὑδάτων εἰσαγωγὴν, *Laodicensibus maritimis aquæductum* Herodes condidit. Et Dionysius Periegeta vers. 915

Λαοδίκην θ' ἣ κεῖται ἐπ' ἠιόνεσσι θαλάσσης,

Laodicenque, quæ sita est ad litus maris. Plinius dicto loco: *promontorium, in quo Laodicea libera.* prominentiam litoris intellige: non montem altissimum. Laudat etiam Ammianus lib. XIV cap. XXVI [Vales. VIII] inter quatuor vrbes (τετράπολιν Strabo dixit) quæ Syriam nobilitent, suntque *Antiochia, Laodicea, Apamia,* & *Seleucia.* Nomen habet a Laodice Seleuci conditoris matre, vt supra ex Strabone demonstratum est.

XXXI.

Sequuntur in hac ora vsque ad Phœnicen tria oppida, secundum Ptolemæi dispositionem, *Gabala, Paltos,* & *Balaneæ.* Omnia sunt etiam a Strabone & Plinio memorata. Ille lib. XVI pag. 518 τὰ Γάβαλα, plurali numero: singulari Plinius *Gabale.* Inuerso enim ordine a Phœnice, *Hinc rursus,* inquit, *Syria, desinente Phœnice. Oppida, Carne, Balanea, Paltos, Gabale.* Distantiam Itinerarium Antonini pag. 32 definit:

Laodicea			
Gabalam	M.	P.	XVIII
Balanea	M.	P.	XXVII
Antaradon	M.	P.	XXIIII.

In Peutingeriana Tabula idem ordo, interiecta etiam *Palto* inter Balneas & Gabalam. Stephanus quoque illam mediam commemorat: Πάλτος πόλις Συρίας. *Paltus oppidum Syriæ.* Tertium oppidum varie scribitur, Ptolemæo Βαλαναῖαι. *Balaneæ:* Straboni Βαλαναία, *Balanea:* Plinio *Balanea:* Peutingeriana, *Balneis.* Non dubium, quin a balneis seu thermis nomen acceperit.

XXXII.

Tandem *Carne* Plinii addenda, quæ vltima ad Phœnicen est: cui etiam a Stephano adscripta est: Κάρνη πόλις Φοινίκης, *Carne Phœnices oppidum.* Artemidorum adlegat, qui Κάρνος, *Carnus* scripsit; cetera quoque memorauit: ἔστι Κάρνος, καὶ συνεχῶς Πάλτος, εἶτα Γάβαλα πόλις, *Est Carnus, & ei*

ei proxime adiacet Paltus: deinde oppidum Gabala. Eadem, quæ Stephanus, Lycophronis scholiastes ad verba versus 1291, ναῦται Καρνῖται κύνες, *nautæ Carnitæ canes.* Et quia *Carne* in limite Seleucidos & Phœnices erat, quo tractu insula *Aradus* est, cui Strabo nauale tribuit, cui nomen sit *Caranus*; non alienum, vt credamus, est, eumdem locum esse, qui, vna littera extrusa vel addita, Κάρανος a Strabone; Κάρνος ab Artemidoro: Κάρνη, *Carne*, a Stephano & Plinio vocitatur.

XXXIII.

Ipsam insulam Strabo accurate descripsit pag. 518: *Sita ἡ Ἄραδος, Aradus ante importunum litus,* XX *stadiis a continente, inter nauale suum & Marathum. Est vero* πέτρα περίκλυστος, *saxum a mari circumfusum,* VII *fere stadiorum ambitu, habitationibus plenum.* Plinius de eadem lib. V cap. XX ita: *Marathos; contraque Arados septem stadiorum oppidum & insula, ducentos passus a continente distans.* Plinius quidem in Phœnice censet; & Stephanus Ἄραδος νῆσος φοινίκης, *Aradus Phœnices est insula:* & Pomponius lib. II cap. VII *Arados etiam in Phœnice est parua, & quantum patet, tota oppidum: frequens tamen, quia etiam super aliena tecta sedem ponere licet.* Sed ita est in Phœnice, vt etiam Seleucidi adnumerari possit; quia in vtriusque est confinio: & magis Seleucidi, quia quæ contra, e regione dicuntur sita esse Marathus & Antaradus; in Seleucide insunt, siue Ptolemæi Casiotide, ac intra flumen Eleutherum, quod terminat Seleucidem & Phœnicen.

2. *Antaradus,* oppidum insulæ Arado oppositum, a Ptolemæo in mediterraneis censetur, quia paullisper recedit a mari. nec vero longius recedit, sed iter per oram maritimam æque per Antaradum fertur, vt vidimus, ac per Laodiceam, Gabalam, Tripolim, quæ ipsi mari adiacent, nec vllo modo sunt mediterranea. Vide Antonini Itinerarium, & Tabulam Peutingerianam.

3. Sed ad *Aradum* reuertimur, cui Strabo etiam Peræam, seu in continente regiunculam, tribuit pag. 519, χώραν ἐκλήσαντο τῆς περαίας πολλήν, *bonam oppositæ continentis partem* [Aradiorum reguli] *possederunt.* * Et Curtius etiam lib. IV cap. I *Aradus insula deditur regi. Maritimam tum oram, & pleràque longius etiam a mari recedentia, rex eius insulæ Strato possidebat.* In quibus Arrianus lib. II pag. 119 oppida Marathum & Mariamen numerat, quæ Aradiorum fuerint: de quibus in mediterraneis dicturi sumus.

SELEVCIS MEDITERRANEA.

XXXIV.

Seleucis, cuius maiorem partem Ptolemæus *Casiotidem,* in mediterraneis caput habet totius Syriæ *Antiochiam* siue *Antiocheam,* ab aliis huius nominis, cognomine discriminatam vel ab Oronte fluuio, qui perfluit; vel adiacente Daphne, petito. Ptolemæus lib. V cap. XV Ἀντιόχεια ἡ ἐπὶ τῷ Ορόντῃ ποταμῷ, *Antiochea, quæ ad Orontem fluuium est.* Plinius lib. V cap.

XXI

* Adde huc Polybium V cap. 68.

XXI *Antiochia libera, Epidaphnes cognominata.* Sed de hoc cognomine infra pluribus. Strabo lib. XVI pag. 516 ἐςι δ' ἡ Ἀντιόχεια καὶ αὐτὴ τετράπολις, ἐκ τεττάρων συνεςῶσα μερῶν. *Est autem Antiochea & ipsa tetrapolis, seu vrbs ex quatuor partibus composita.* Has dicit singulas suo muro distinctas; omnes vero comprehensas vno esse. Diuersi auctores tot partium: princeps illorum Seleucus Nicator fuit, qui a patris eam nomine adpellavit: ceteri Callinicus & Antiochus Epiphanis.

2. Antigonus μικρῷ πρότερον, *paullo ante* condiderat vrbem πλησίον, in propinquo, quam Ἀντιγονίαν, *Antigoniam* nominauit: cuius habitatores Seleucus in suam Antiochiam traduxit, iisque vnam ex partibus eius quatuor compleuit. Hæc Strabo: sed Diodorus lib. XX cap. XLVIII non Antiochiam sed in Seleuciam, alteram a se conditam vrbem, Seleucum Antigoniæ ciues abduxisse tradidit.

3. Quod de *Antigonia* illa pauca constant, sicut breui post tempore etiam, quam condita fuerat, euersa fuit atque deleta, pretium operæ nonnullum erit, hac occasione, quam Strabo præbet in Antiochia, de illa quoque, quæ sciri possunt, adnotare. Diodorus autem Siculus iam dicto loco seruauit, quæ de illa breuis durationis vrbe haberi possunt. De Antigono ita recenset: *Hic illo tempore moratus* περὶ τὴν ἄνω Συρίαν, *in Syria Superiore, vrbem condidit ad Orontem fluuium, quam nominauit* Ἀντιγονίαν ἀφ' ἑαυτοῦ, *Antigoniam a nomine suo. Magnos sumtus in eam fecit, ambitum* LXX *stadiorum ei designans. Idoneus enim locus erat ad insidiandum Babyloniæ & superioribus satrapiis, etiam* τῇ κάτω σατραπείᾳ, *inferiori satrapiæ, & præfecturis, quæ inde vsque sunt ab Aegypto.* οὐ μὴν πολύν γε χρόνον συνέβη μεῖναι τὴν πόλιν, Σελεύκου καθελόντος αὐτὴν, καὶ καταγαγόντος ἐπὶ τὴν κτισθεῖσαν μὲν ὑπ' αὐτοῦ, ἀπ' ἐκείνου δὲ κληθεῖσαν Σελεύκειαν. *At non longo hæc vrbs tempore durauit. Seleucus enim illam destruxit, & oppidanos in aliam a se conditam, suoque nomine Seleuciam adpellatam, deduxit.* Stephanus quoque chorographus illius mentionem fecit in voce Ἀντιγόνεια. πέμπτη, inquit, ἐν τῇ Συρίᾳ, πλησίον Ἀντιοχείας, *Quinta huius nominis vrbs in Syria fuit, prope Antiocheam.*

4. Sed ad Antiochiam, vnde digressi sumus, reuertamur. Plinius lib. V cap. XXI *Intus ipsa Antiochia libera, Epidaphnes cognominata, Oronte amne diuiditur.* EPIDAPHNES ex Græco, ἐπὶ Δάφνης, ita composita vox est, vt in Peutingeriana Tabula scriptum est *Alexandria Catisson*, id est, κατ' Ἰσσὸν, *iuxta Issum.* Hierocles, siue quisquis auctor est Notitiæ prouinciarum & vrbium in Orientali imperio, pag. 37 interpres est Plinii, quum in Syria Prima scripsit primo loco, qui metropoleos est, Ἀντιόχεια ἡ πρὸς Δάφνην, *Antiochia quæ ad Daphnen est.* Vere autem fuit metropolis non ecclesiæ modo Christianis temporibus; sed olim etiam sub regibus Macedonici generis. Strabo ante dicto loco: καὶ δὴ καὶ μητρόπολίς ἐςι αὕτη τῆς Συρίας, καὶ τὸ βασίλειον ἐνταῦθα ἵδρυτο τοῖς ἄρχουσι τῆς χώρας. *Est etiam hæc* [Antiochia] *metropolis Syriæ, eratque sedes ibi regia illorum, qui regioni imperitabant.* Theodoritus lib. V Hist. eccles. cap. II extremo: ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ

τῇ τῆς ἑώας ἡγυμένῃ, *Antiochiæ, quæ caput Orientis est.* Laudata etiam a Cicerone est pro Archia cap. III. *Primum,* inquit, *Antiochiæ* (*nam ibi natus est* [Archias] *loco nobili,*) * *celebri quondam vrbe,* ** *& copiosa, atque eruditissimis hominibus liberalissimisque studiis adfluenti, celeriter antecellere omnibus ingenii gloria contigit.*

5. Sed maior gloria est, quod cum primis Christi doctrinam suscepit, auctorque fuit nominis CHRISTIANI, *Actor.* XI, 26. Vnde medio æuo cognomen Θεύπολις meruit. Procopius lib. II Aedific. cap. X, & lib. V cap. V Αντιόχεια, ἡ νῦν Θεύπολις λέγεται, *Antiochia, quæ nunc Theopolis,* id est DEI ciuitas, *adpellatur.* Sic etiam vocatur præfatione Nouellæ CIX.

6. Nummi etiam huius vrbis sunt illustres, vnus, quem Spanhemius ὁ πάνυ ostendit, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛ. ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Antiochensium metropoleos liberæ;* qui Plinii verba supra de hac vrbe producta illustrat: alter Harduini, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΔΑΦΝΗΝ, *Antiochensium, qui ad Daphnen sunt.*

XXXV.

Daphne autem, ἡ Δάφνη, secundum Strabonem dicto loco, erat κατοικία μετρία, *mediocris vicus* ad habitandum; at μέγα ἄλσος, *ingens lucus* fontanis aquis irriguus, & in medio templum Apollinis ac Dianæ cum asylo. Amplitudo luci est octoginta stadiorum: distantia vici & luci ab ipsa vrbe Antiochia, quadraginta. Ideo *ambitiosum Antiochiæ suburbium* Ammianus dixit lib. XIX extremo: Sozomenus loco iam indicando προάστειον. *,* Antiquus illi lucus est adeo, vt Apollinis & Daphnes fabulam ibidem contigisse finxerint pagani. Sozomenus lib. V cap. XIX Δάφνη τὸ ἐπίσημον τῆς Αντιοχείας προάστειον, - - - ἡδύς τε καὶ λίαν ἐπέραστός ἐστιν, *Daphne, insigne Antiochiæ suburbium - - - amœnus & iucundus locus,* addit, *ob aquarum copiam & temperiem cæli, aurasque molliter spirantes.* Ενταῦθα δὲ παῖδες Ελλήνων μυθεύουσι Δάφνην τὴν Λάδωνος ποταμοῦ, ἐξ Αρκαδίας φεύγουσαν, Απόλλωνα τὸν ἐραστήν, εἰς ὁμώνυμον φυτὸν αὐτὴν μεταβαλεῖν. *Ibi fabulantur Græci, Daphnen Ladonis fluuii filiam, fugientem Apollinem amatorem, in arborem nominis sui conuersam esse.* Lauretum ergo illud nemus fuit, arboribus aliis permixtum; maxime cupressis, quæ postea ita multitudine accreuerunt, vt omne pæne nemus occuparent. Ibidem Sozomenus: κομᾷ μὲν ἄλσει κυπαρίσσων πολλῶν. ποικίλλεται δὲ τοῖς ἄλλοις φυτοῖς ἀναμὶξ ταῖς κυπαρίσσοις, *ornata est* [Daphne] *cupressorum nemore: sed & aliis inter cupressos consitis arboribus variatur.* Quod titulus Codicis extremo libro XI *de cupressis ex luco Daphnensi non excidendis* comprobat. Ausonius autem ad originem, vel nomen etiam respexit, quum de Claris vrbibus scripsit:

Tertia Phœbeæ lauri domus Antiochea.

Pompeius, vt Eutropius refert lib. VI c. XI, *aliquantum agrorum Daphnensibus*

* Hic iam parenthesis finienda, non, vt fere fit, paulo post.

** Hæc Καλὴ vocatur ab Athenæo lib. I p. 20 C, vti Alexandria Χρυσῆ.

, Sic Zosimus I cap. 52 Μοῖραν δέ τινα Παλμυρηνῶν λόφον καταλαβοῦσαν εὑρὼν ὑπερκείμενον Δάφνης τοῦ προαστείου κ. τ. λ. *Quum partem quandam Palmyrenorum collem occupasse deprehendisset, imminentem suburbio Daphnes.*

sibus dedit, quo lucus ibi spatiosior fieret, delectatus amœnitate loci & aquarum abundantia. Hieronymus in Ezech. XLVII, 18, ab auctore, nescio quo, deceptus fuit, quum de Daphne Antiochena tradit: *Hic locus a Cn. Pompeio, qui primus Iudæam Romano subegit imperio, militari manu consitus est, & ab eo, iuxta fabulam poetarum, Daphnes nomen accepit ob lauros & cyparissos: quæ arbores in ipso loco frequentissimæ sunt.* Agri aliquid Pompeius adiecit, lucum nec primus conseuit, neque nomen imposuit: quod antiquius multum esse vel ex solo lib. II Maccab. IV, 33 potuisset recognoscere: ὁ Ονίας παρήλεγχεν ἀποκεχωρηκὼς εἰς ἄσυλον τόπον, ἐπὶ Δάφνης τῆς πρὸς Αντιόχειαν κειμένης. *Reprehendit eum Onias, postquam in asylum secesserat, quod in Daphne est, sita ad Antiochiam.* Ammianus lib. XXII cap. XXXI tradit, Antiochum Epiphanem *amplissimum Daphnæi Apollinis fanum* condidisse: fons autem haud dubie a longis ante temporibus celebratus fuit, quem ibidem Ammianus cap. XXX *venas fatidicas Castalii fontis* (quia æque Apollini sacer erat atque Castalius in Phocide) adpellat: quem Hadrianus obstruxerit; recludi iusserit Iulianus.

2. Quod vero locus amœnitate sua ad voluptates inuitabat, corrumpens plurimos, qui eum frequentabant; factum est tandem, vt prope infamis haberetur, quemadmodum *Daphnicis moribus agere* Vulcatius Gallicanus Auidii vita cap. V interpretatur *luxuria diffluere:* & Marci præfectus programma in parietibus fixit, vt, *si quis cinctus inueniretur apud Daphnen, discinctus rediret.*

XXXVI.

Supra Antiochiam sunt tria oppida, quæ sola Ptolemæus mediterraneæ Seleucidi tribuit, *Gephyra, Gindarus,* & *Imma.* De *Imma* supra diximus in Commagena, in cuius confinio Plinius lib. V cap. XXIV posuit. *Gindarum* ex his Ptolemæus maxime in septemtrionem remouit: vnde sunt *Gindareni* Plinio lib. V cap. XXIII: Straboni autem lib. XVI pag. 517 est Γίνδαρος ἀκρόπολις τῆς Κυρηστικῆς, καὶ λῃστήριον εὐφυές, *Gindaris acropolis Cyresticæ* (sic Cyrrhesticam vocat) *& aptum latronibus receptaculum.* In Tabula legitur *Gendarus.*

XXXVII.

Inter hanc & Antiochiam est *Gephyra:* vtraque inter Antiochiam & Cyrrhum. Peutingeriana in Tabula hic ordo, hæc distantia notatur:

Antiochia XXII *Gephyra* XXII *Gendarum* XXXVI *Cyrro.*

XXXVIII.

Infra Antiochiam, meridiem versus, apud Ptolemæum sequitur Σελεύκεια πρὸς Βήλῳ, *Seleucia ad Belum:* quam Plinius dicit *Seleuciam, quæ ad Belum vocatur.* Stephanus chorographus & Hierocles coniuncta voce Σελευκόβηλος, *Seleucobelus:* vnde *Seleucobelitanus* episcopus in Concilio Constantinopolitano I. nominatur, & Stephano gentile est Σελευκοβηλίτης. Vnde vero illud cognomen sit, & qui *Belus* ille, incertum est. Harduinus ad Plinium intelligit montem huius nominis: Salmasius ad Solinum c. XXXVI prope finem *amnem Belum.* Sane est fluuius Belus, sed inter Tyrum & Ptole-

Ptolemaidem, qui, vt Tacitus lib. v Hist. cap. VII ait, *Iudaico mari illabitur.* sed hunc amnem ex superiore Syria ad Ptolemaidem usque deducere contra suffragia geographorum est. Plinius dicto loco etiam *Chalcidem* dixit *cognominatam ad Belum:* quæ vero longe abest ab Seleucia, etiam Orontes interfluit, vt fluuius, qui vtrumque locum adluat, interfluente alio, nequaquam possit intelligi. Quod si mons est Belus, necesse est longe in septemtrionem aut æstiuum ortum procurrere, secarique a fluuio Oronte. neque enim certiores rationes habemus, quibus sedes, quam Ptolemæus huic Seleuciæ dedit, aliorsum dimoueatur.

XXXIX.

Hinc in ortum ad Orontem iacet *Apamea,* Ἀπάμεια, prope Orontis & Marsyæ confluentem. Plinius lib. v cap. XXIII *Cæle habet Apamiam. Marsya amne diuisam a Nazerinorum tetrarchia.* Ignoti *Nazerini* illi: videntur tamen ab ortu Apamenos accoluisse. Strabo lib. XVI pag. 517 dicit bene munitam Apameam esse, & quasi in chersonneso sitam ab Oronte & lacu pæne circumdatam, loco etiam adeo fertili, vt Seleucus ibi quingentos, quos habuit, elephantos aluerit. Hic autem conditor est vrbis, quam ab vxore Apama denominauit: eaque in quatuor clarissimis Syriæ, a Seleuco conditis, vt supra Strabo tradidit, erat numerata. Sozomenus lib. VII cap. XV paganos dicit pro templis suis contra Christianos ibi dimicasse: Σύροι δὲ μάλιστα οἱ τοῦ ναοῦ Ἀπαμείας, τῆς πρὸς τῷ Ἀξίῳ ποταμῷ, *ex Syris vero maxime* [repugnarunt] *qui templum Apameæ, ad Axium amnem sitæ, tenebant.* Quisnam hic *Axius?* nomen ex Macedonia petitum, vt multarum Syriæ vrbium. Secundum Strabonem Orontes Apameam præterfluit: apud Plinium vicinus est Marsyas. Incertum vter nomen Axii acceperit, quod Vaillantius Oronti; Harduinus Marsyæ vult tribui. Neque error est Sozomeni: sed nummo etiam id nomen confirmatur. Vaillantius nummum regis Alexandri Balæ profert Histor. Syr. p. 261 inscriptum ΑΠΑΜΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩ ΑΞΙΩ, *Apamensium, qui ad Axium sunt.* Quod certior in hoc Strabo est, Apameam ab Oronte adlui; quam Plinius, qui agrum tantum Apamenorum ait dirimi Marsya ab Nazerinorum tetrarchia, non significans, quam prope ad vrbem id flumen accedat, verosimilius est, Orontem a Macedonibus, tamquam nobiliorem fluuium, fuisse Axium adpellatum, quia hic ipse in Macedonia fuit nobilissimus. Hanc vrbem ciuili Romanorum bello Cæcilius Bassus obsedit: C. Cassius obsidione liberauit. quod ipse Cassius Ciceroni narrat lib. XII epist. XII, *nisi milites, inuito Basso, legatos ad se misissent, clausam Apameam tenuisset, quoad vi esset expugnata.* Iosephus lib. I de Bello cap. IX ἧκε Κάσσιος εἰς Συρίαν καταληψόμενος τὰς περὶ Ἀπάμειαν δυνάμεις, - - ἐλευθεροῖ μὲν Ἀπάμειαν τῆς πολιορκίας. *Cassius in Syriam venit occupaturus copias, quæ circa Apameam erant, - - - & Apameam obsidione liberauit.* Quod etiam Dio Cassius lib. XLVII pag. 342 narrat, voluisse Bassum τὴν Ἀπάμειαν ὁρμητήριον οἱ τοῦ πολέμου facere, id est *Apameam sibi subiicere, vt inde bellum aduersariis suis inferret.* Hæc satis sint de Apamea, si vnum eius ciuitatis nummum adie-

cero, qui ita est expressus: ΑΠΑΜΕΙΑΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ, cum elephantis effigie: quo illustratur, quod supra ex Strabone de elephantis Seleuci, & ex Sozomeno de templo Apamensi, ab ethnicis contra Christianos defenso, dictum fuit.

XL.

Ab vrbe Apamea circumiectam regiunculam Ptolemæus Ἀπαμηνὴν, *Apamenen* vocat, in eaque, præter metropolim, ponit Ναζάμα (Palat. cod. Νάζαβα) *Nazama* siue *Nazaba*, obscurum: & *Thelmenissum*, æque incognitum oppidum: vnam autem nobiliorem vrbem Ἔμισσαν, *Emissam*. Scribitur varie: geminato sibilo Ἔμισσα, *Emissa*, auctoribus Ptolemæo atque Stephano: quæ scriptura Salmasio in Vopisci Aurelianum videtur vera, quia Stephanus cum Λάρισσα, *Larissa*, vocabulum comparet. Idem tamen chorographus fatetur, Dionysium poetam scripsisse simplici Ἐμίσων πόλιν, cuius versus intercidit, seruatus autem ab interprete Auieno: & alios Ἔμεσαν scribere per Ε, etiam feminea forma, quum videatur plurale nomen fuisse. Hæc ex Stephano. Si vero ex nummis iudicandum est, Ἔμισα, *Emisa* scriptura erit verior: vt Antonini Pii, ΕΜΙΣΗΝΩΝ, *Emisenorum:* & Iuliæ Domnæ ac Caracallæ, ΕΜΙΣΩΝ ΚΟΛΩΝΙΑΣ: & Elagabali, ΜΗΤΡΟ. ΚΟΛ. ΕΜΙΣΩΝ ΗΛΙΑ ΠΥΘΙΑ, quem de ludis ex Græcia petitis interpretatur Harduinus. Alii per E scripserunt, aut inconstantes per I vel E. Strabo lib. XVI pag. 518 τὸ Ἐμεσηνῶν ἔθνος, *gens Emesenorum:* & Plinius lib. V cap. XXIII *Emesenos:* & Festus Auienus v. 1084

- - - *Emesæ fastigia celsa renident:*

vt Salmasius dicto loco emendatius edidit. nam corrupte in libris *Emesius fastigia.* Herodianus lib. V cap. III exitu alio, ἀπὸ Ἐμέσου καλουμένης πόλεως, *ex Emeso, oppido ita vocato;* vt primus casus sit Ἔμεσος. Zosimus lib. I c. X Elagabalum Ἐμεσηνόν τι μειράκιον, *Emesenum adolescentulum:* at cap. XXXIX διατρίβων κατὰ τὴν Ἔμισαν, *degens Emisæ;* & cap. LI ἐπὶ τὴν Ἔμισαν ἀνεχώρησαν, *Emisam discessit:* & cap. LIV περὶ τὴν Ἔμισαν, *circa Emisam:* & mox, Ἐμισηνὺς, *Emisenos:* atque ita MS. quoque Sylburgii variabat. Iulianus Petauii, in Cæsaribus de Elagabalo pag. 15 τὸ ἐκ τῆς Ἐμέσης παιδάριον, *puer Emesenus;* & sic etiam Sylburgius pag. 836. At idem Petauius Misopogone pag. 89 Ἐμισηνοὶ, *Emiseni:* vtrobique ἰῶτα habet vir exactissimus Ezech. Spanhemius, tam in Cæsaribus pag. 313, quam Misopog. pag. 357. Latini perinde variant. Ammianus lib. XIV cap. XXVI [Valesii cap. VIII] *Emissa & Damascus:* at lib. XXVI cap. XVIII [Valesf. VI extr.] *ab Emesa Heliogabalus exiuit Antoninus.* Vopiscus Aureliano cap. XXV *Emessam victor Aurelianus ingressus est.*

2. Ex hisce celebritas vrbis, quam tot scriptores memorarunt, luculentissime adparet: etiam patriam fuisse Elagabali imperatoris: addit Strabo, Sampsiceranum eiusque filium Iamblichum genti Emesenæ imperasse. Situm iuxta Orontem & prope Libanon montem (cuius caussa Stephanus Φοινίκης Λιβανησίας, *Phœnices Libanusiæ* vrbem dixit) ex Dionysii deperdito loco, cuius & Stephanus meminit, sic descripsit Festus Auienus a versu 1083

Vrbs mediis Apamea dehinc consurgit in aruis,
Et qua Phœbeam procul incunabula lucem
Prima fouent, Emesæ fastigia celsa renident.
Nam diffusa solo latus explicat, ac subit auras
Turribus in cælum nitentibus. incola claris
Cor studiis acuit. - - - - - -
Denique flammicomo deuoti pectora Soli
Vitam agitant. Libanus frondosa cacumina turget.
Et tamen his certant celsi fastigia templi.
Heic se indit iuxta tellurem glaucus Orontes.

Templum illud erat Elagabali dei, id est Solis, vt vel ex solo Herodiano constat loco antea indicato. vt alios scriptores vitæ Elagabali Antonini taceamus. Nec ignotus potest situs esse, quia hodie, vt nomen prodit, vocatur *Hamsa*, vocabulo ex *Emesa* contracto. quod Constantinus Porphyrogennetus confirmat cap. XXV p. 59 τὸ Χέμψ, ἤτοι τὸ Ἔμεσσα, *Chemps, hoc est Emessa.*

XLI.

Hæc vrbs *Emesa* siue *Emissa* subiacet Apameæ in austrum: in septemtrionem vltra lacum *Lysias* Strabonis, de qua dicto loco: ἡ Λυσιάς, ὑπὲρ τῆς λίμνης κειμένη, τῆς πρὸς Ἀπάμειαν, *Lysias, quæ trans lacum Apamenum sita est:* intra Apameam & Emesam interiacent ad Orontem *Larissa*, Apamææ proxima; *Arethusa*, propior Emesæ: media inter has *Epiphanea*. Zosimus de his lib. I cap. LII δέχεται αὐτὸν Ἀπάμεια καὶ Λάρισσα καὶ Ἀρέθουσα, *excipiebat ipsum* [Aurelianum] *Apamea, & Larissa, & Arethusa.*

XLII.

Ptolemæus, qui paruam prouinciam Apamenen constituerat, reliquas Epiphaneam, Larissam, quibus Arethusam poscit situs addi; censet in Casiotide, quæ fere Seleucis illa Strabonis est. Ἐπιφάνεια, *Epiphanea*, iuxta Antonini itinerarium inter Larissam sita & Arethusam pari vtrimque XVI M. P. interuallo: vnde Plinii *Epiphaneenses* sunt lib. V cap. XXIII. Oronte fluuio adluitur, quod nos ciuis eius ac alumnus Euagrius Scholasticus docet lib. III cap. XXXIV. Postquam τοὺς ὑπὸ Ἀπάμειαν ἱερέας, *episcopos sub Apamenorum ecclesia* (erat enim metropolis Syriæ Secundæ Apamea) recessisse a Seueri Antiocheni communione dixerat, addit, Κοσμᾶς τὴν ἡμετέραν ἐπισκοπῶν Ἐπιφάνειαν, ἣ τὸν Ὀρόντην σύνοικον ἔχει, καὶ Σεβηριανὸς Ἀρέθουσαν τὴν ἀστυγείτονα, *Cosmas episcopus nostræ Epiphaniæ, quam Orontes fluuius adluit; & Seuerianus, episcopus vicinæ vrbis Arethusæ,* libellum ad Seuerum miserunt. In Conciliis quoque Niceno & Constantinopolitano I. huius Epiphaneæ episcopi subscripserunt.

XLIII.

Inter Apameam & Epiphaneam media *Larissa* est, vrbs, vt nomen fert, Macedonica. Strabo lib. XVI p. 518 inter Apameæ περιοικίδας *circumiacentes* vrbes primam nominat Λάρισσαν, *Larissan.* Plinius dicto loco *Larisseos*

ſæos memorat. Appianus Bell. Syr. pag. 201 inter vrbes Syriæ, quibus Græca nomina indiderint Macedones, *Arethuſam, Chalcidem, Lariſſam* nominat.

XLIV.

Arethuſa autem inter Emeſam ſita & Epiphaneam, ideoque, quod iam diximus, Epiphaneenſis Euagrius *ἀςυγείτονα, vicinam vrbem* adpellavit: & Zoſimus, itidem verbis paullo ante prolatis, vna ſerie coniunxit *Apameam, Lariſſam, Arethuſam.* Strabo dicto lib. pag. 518 ἡ Σαμψικεράμε Αρέθεσα, *Sampſicerami Arethuſa*, in cuius tyranni, ex Pompeii hiſtoria noti, poteſtate fuit. Theodoritus lib. III Hiſt. eccl. cap. VII Marcus ὁ Αρεθεσίων ἐπίσκοπος, *Arethuſiorum epiſcopus.* Et Sozomenus lib. III cap. X ὁ Μάρκος ὁ Αρεθέσης τῆς Συρίας, *Marcus Arethuſæ, quæ in Syria eſt, epiſcopus.* Idem lib. V cap. X οἱ τὴν Αρέθεσαν τῆς Συρίας οἰκȣ̃ντες, *qui Arethuſam Syriæ incolunt:* & poſt paullo, Αρεθέσιοι Μάρκον τὸν γενόμενον αὐτῶν ἐπίσκοπον, ἐλεεινῶς διεχρήσαντο, *Arethuſii Marcum, epiſcopum ſuum, miſerabiliter interfecerunt.*

XLV.

Ceterum, omnium fere oppidorum ac vrbium, circa Orontem fluvium poſitorum, & ſitum & diſtantias, iter Antonini ab Antiochia ad Emeſam ita habet diſpoſitas.

Antiochia			
Niaccaba	M.	P.	XXV
Caperturi	M.	P.	XXIIII
Apamiam	M.	P.	XX
Lariſſam	M.	P.	XVI
Epiphaniam	M.	P.	XVI
Arethuſam	M.	P.	XVI
Emeſam	M.	P.	XVI.

XLVI.

Hæc ſunt, quæ ad Strabonis Seleucidem poſſunt referri: Ptolemæus Caſiotidi ſuæ addit *Raphaneas, Antaradum, Marathum, Mariamen, Mamugam.* Ex his Ραφανέαι, *Raphaneæ* ipſi dictæ pluraliter, ſitæ inter Antaradum & Orontem. Notitiæ etiam pluralem numerum, quamquam corrupte, habent in Syria Secunda; Hieroclis Ρεφαναΐε, *Rephanææ:* alia, p. 159, Ραμφανέαι. *Ramphaneæ.* In Peutingeriana ſcribitur *Raphanis.* Ioſephus l. vlt. de Bello Iud. cap. XIII Græce, XXIV Latine, p. 976 de fluuio neſcio quo Sabbatico: ῥεῖ μέσος Αρκαίας τῆς Αγρίππα βασιλείας, καὶ Ραφαναίας, *fluit medius inter Arcæam regni Agrippæ, & Raphanæam.*

2. De Arcæa in Phœnice dicemus: fluuius ille Ioſephi, qui ſeptimo quoque die exareat, fabuloſus eſt, vt alius Iudæorum in vlteriori oriente. De *Antarado* diximus ſupra, quum oram legeremus, Aradum inſulam explicantes.

XLVII.

Marathus, Μάραθος, e regione inſulæ Aradi poſita. Arrianus lib. II

Exped. Alex. pag. 119 *Alexander ei tradidit* τὴν Ἄραδον τὴν νῆσον, καὶ τὴν Μάραθον τὴν καταντικρὺ τῆς Ἀράδου ἐν τῇ ἠπείρῳ ᾠκισμένην, πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, *Aradum insulam, & Marathum, ex aduerso Aradi in continente situm, vrbem magnam atque opulentam.* In eadem vrbe *Maratho* quum Alexander esset, legati Persici cum litteris regis ipsum adierunt. Præter Arrianum, qui hoc narrauit, etiam Curtius lib. IV cap. I *quo* [Stratone Aradi rege] *in fidem accepto, castra mouit* [Alexander] *ad vrbem Marathon. Ibi illi litteræ a Dario redduntur.* Plinius lib. V cap. XX *Marathos, contraque Arados septem stadiorum oppidum & insula.* Strabo XVI pag. 518 Μάραθος πόλις ἀρχαία Φοινίκων κατεσπασμένη· τὴν δὲ χώραν Ἀράδιοι κατεκληρούχησαν, *Marathus, antiqua Phœnicum vrbs, nunc exhausta: agrum autem eius sorte diuisum Aradii tenent.* Quæ caussa est, cur neque in Notitiis, neque itinerariis recenseatur.

2. Ἔνυδρα, *Enydra* Strabonis post Aradum, ante Marathum narrata, in hoc tractu fuerunt; sed prætermissa ab aliis.

XLVIII.

Mariame autem Ptolemæi, quam ab austro Raphaneis adposuit, in latitudine vrbis Emesæ; hæc, inquam, notior est, & a pluribus memoratur. Ptolemæus & Hierocles Μαριάμη, *Mariame* scripserunt: Notitia altera M duplicato Μαριάμμη, *Mariamma;* qua forma Plinius lib. V cap. XXIII *Mariammitanos* nominat, habitatores Mariammæ. Dupplicat litteram etiam Arrianus lib. II loco ante ostenso, vbi refert, Alexandrum Stratoni, Aradi insulæ regulo, præter Marathum, dedisse etiam Μαριάμμην πόλιν, *oppidum Mariammam.* Stephanus chorographus syllabam addit, Μαριαμμία πόλις Φοινίκων, *Mariammia oppidum Phœnicum:* cuius incolæ sint Μαριαμμῖται, *Mariammitæ.* Decreuit, vt videtur iniuria temporum: ideoque vicus vocatur in Fastis Siculis pag. 642 de Gelasino martyre: τὸ λείψανον αὐτοῦ ἀπήγαγον εἰς τὴν κώμην τὴν λεγομένην Μαριάμμην, *reliquias eius deportarunt in vicum Mariammam*, vnde oriundus erat. Vltima Ptolemæi *Mamuga* aliunde non potest facile vel tenui luce illustrari.

SECTIO III.

CYRRHESTICA.

XLIX.

Cyrrhestica interior regio est Syriæ inter Seleucidem, Commagenen & Euphratem. nam eo vsque orientalem terminum Ptolemæus profert. Nomen originis est Macedonicæ, quod in Macedonia vrbs *Cyrrhus* fuit, & populus *Cyrrhestæ.* Caput regionis huius Syriacæ est Κύῤῥος, *Cyrrhus*, vt Ptolemæus & Stephanus scripserunt; & ex Latinis Plinius, Tacitus, & auctor Itinerarii, R geminato; quod etiam nummi in nomine gentis Κυῤῥηστῶν custodiunt: quæ sine dubio antiqua & genuina scriptura est, ideoque alteri Κύρος, *Cyrus*, quæ in multis etiam libris adparet, præferenda.

L.

L.

Regio ipsa dicitur *Cyrrhestica*, Κυῤῥηστική: & populus *Cyrrhestæ*, Κυῤῥησταὶ, per η *eta*, secus ac Stephanus scripsit Κυῤῥέστης: quia in nummis Traiani & Antonini Pii est ΚΥΡΡΗΣΤΩΝ, *Cyrrhestarum*, *e* longo. Cicero lib. v ad Attic. ep. XVIII *hostis in Cyrrhestica, quæ Syriæ pars proxima est prouinciæ meæ.* Plinius lib. v cap XXIII *Cyrrhestice Cyrrhum, Gazatas, Gindarenos, Gabenos,* habet. In Ptolemæi libris per *iota* legitur Κυῤῥιστική, *Cyrrhistica*, praue, ut ex nummis vidimus, quibus primariæ vrbis ciues (vnde populus & regio nominatur) ΚΥΡΡΗΣΤΑΙ sunt. Nec Strabonis libri mendo carent, qui Κυρηστική, littera simplici, referunt, quum tamen ibidem recte scriptum Ἀθηνᾶς ἱερὸν Κυῤῥηστίδος, *Mineruæ Cyrrhesticæ* fanum, quæ ibi locorum religiosius colebatur. Strabonis enim ætate vrbem ipsam Κύρον, *Cyrum* fuisse vocatam, non adduci possum vt credam.

LI.

Vrbs enim Κύῤῥος, *Cyrrhus* est, ad æmulationem vrbis in Macedonia sic adpellata. Stephanus Byzantius, Κύῤῥος πόλις Συρίας, *Cyrrhus, vrbs Syriæ.* atque ita etiam scripsit Plinius & Ptolemæus, vt supra vidimus. Tacitus annali II cap. LVII *Cyrri demum apud hiberna decumæ legionis convenere* Germanicus Cæsar & Piso. Peutingeri Tabula *Cyrro.* Posteriores alii Κύρος, *Cyrus* scripserunt, Christiani maxime, fabula forsan decepti, quam Procopius lib. II Aedific. cap. XI prodit, ab Iudæis conditam in honorem Cyri liberatoris fuisse. Notitiæ veteres Κύρος, *Cyrus* habent. Euagrius lib. I cap. X ὁ τῆς Κυρεστῶν ἐπισκοπήσας Θεοδώριτος, *ecclesiæ Cyrestarum episcopus Theodoritus.* Et ipsis libris huius Theodoriti præscriptum est ἐπισκόπου Κύρου, *episcopi ciuitatis Cyri.* Patria Auidii Cassii, qui aduersus Marcum Antonium rebellauit. Dio, aut Xiphilinus potius, in Marco: ὁ δὲ Κάσσιος Σύρος μὲν ἐκ τῆς Κύρου ἦν, *Cassius* [Auidius] *Syrus ex ciuitate Cyro erat.* Ex quo corrigendus est Capitolinus in Marco cap. XXV *nec Cyprum voluit videre, ex qua erat Cassius.* lege *Cyrrum*, quod Casaubonus etiam obseruauit.

2. Vetus nomen, antequam suum Macedones imponerent, ignoratur. Gennadius de Script. eccles. cap. LXXXIX *Theodoretus Cyri ciuitatis episcopus: a Cyro enim rege Persarum condita seruat hodieque apud Syriam nomen auctoris.* Sed quod antiquiores silent, valde suspectum hoc testimonium est. Situs ex Itinerario cognoscitur, itinere a Cyrrho Emesam:

Cyrrho			
Minnizam	M.	P.	XX
Beroam	M.	P.	XXII
Chalcida	M.	P.	XVIII
Arram	M.	P.	XX
Cappareas	M.	P.	XXIII
Epiphaniam	M.	P.	XVI

Arethu-

Arethusam	M. P.	XVI
Emesam	M. P.	XVI.

Adde sequens iter, quod a Doliche Serianem ducit per Cyrrhon, Minnizam, Beroam, Chalcida. Multum ergo in septemtrionem supra Chalcidem & Beroam remouetur: quo situs a Ptolemæo adscriptus (cuius fortasse numeri prauati sunt) falsitatis arguitur.

2. Chorographus ille Byzantius arcem huic vrbi addit nomine *Gindarum:* Κύῤῥος, inquit, πόλις Συρίας, ἡ ἀκρόπολις Γίνδαρος; Berkelius & Pinedo legendum censent, ἧς, *cuius*, vt sensus exigit. id est, *Cyrrhus oppidum Syriæ, cuius arx est Gindarus.* Ex Strabone hausit, sed male intellecto. Ait enim ille post Commagenæ & Antiochiæ descriptionem, συνάπτει τούτοις ἡ Κυρηστικὴ μέχρι δεῦρο παρατείνουσα. ἐνταῦθα δ' ἐστὶ πόλις Γίνδαρος, ἀκρόπολις τῆς Κυρηστικῆς, *His connexa Cyrrhestica, eo vsque extensa. Illic est oppidum Gindarus, arx Cyrrhesticæ.* Non ait Gindarum arcem Cyrrho coniunctam esse, sed (si salua lectio est) propugnaculum & munimentum regionis. Et Plinius ac Ptolemæus longe a Cyrrho reducunt Gindarum, vt supra in finibus Commagenæ, quo Plinius refert, exposuimus.

LII.

Deinde ex notioribus *Heraclea* Ptolemæi est, quam itidem ad fines Commagenæ ponit, supra Hierapolim & Berœam, septemtrionem versus. Strabo dicto lib. XVI pag. 517 Πρὸς ἕω ὁ Εὐφράτης ἐστὶ, καὶ ἡ Βαμβύκη, καὶ ἡ Βέροια, καὶ ἡ Ἡράκλεια τῇ Ἀντιοχείᾳ. - - - - διέχει δὲ ἡ Ἡράκλεια σταδίους εἴκοσι τοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ἱεροῦ. *Ad orientem Antiochiæ est Euphrates, & Bambyce, & Berœa, & Heraclea: - - - - Heraclea autem abest viginti stadiis a fano Mineruæ Cyrrhestidis.*

LIII.

Succedit in austrum *Hierapolis,* quæ *Bambyce* olim dicta fuit, vt modo etiam Strabo adpellauit. Plinius lib. V cap. XXIII *Cœle habet Apamiam, Marsya amne diuisam a Nazerinorum tetrarchia: Bambycen, quæ alio nomine Hierapolis vocatur, Syris vero Magog. Ibi prodigiosa Atargatis, Græcis autem Derceto dicta, colitur.* De diua illa, quæ forsan ἱερᾶς πόλεως, *sanctæ vrbis* nomen attulit, * Strabo lib. XVI extremo: *Multæ sunt barbarorum nominum* μεταπτώσεις, *mutationes, quemadmodum* - - - - Ἀταργάτην τὴν Ἀθάραν ἐκάλεσαν· Δερκετὼ δ' αὐτὴν Κτησίας καλεῖ, *Atagaten vocarunt Atharan: quam Ctesias adpellat Derceto.* Aelianus lib. XII Hist. Animal. cap. II Κατὰ τὴν πάλαι Βαμβύκην, καλεῖται δὲ νῦν Ἱεράπολις Σελεύκου ὀνομάσαντος τοῦτο αὐτὴν, ἰχθύες εἰσὶν ἱεροὶ, *Ad Bambycen olim adpellatam, quam Seleucus Hierapolim nuncupauit, sunt pisces sacri.* De his piscibus refert, turmatim ire, duce prænatante, & inter se mire conspirare & colere quasi amicitiam, τῆς θεοῦ τὴν ὁμόνοιαν καταπνεούσης, *dea illam consensionem adflante.* Hæc illa *Atargatis* est siue *Derceto,* vt Plinius cum Strabone adpellauit: & quod hic etiam *Atharan* dici adiecit, inde quidam coniiciunt, Ἀσθάραν, *Astharan* forte, vt cum *Astarte* siue *Astoreth,* Syrorum dea, conueniat,

* Dicitur etiam Ἱερὰ simpliciter. Vid. Lucian. de dea Syria, a princip.

niat, legendum esse. Opulentum huius fanum fuit, vt in eius thesauris ponderandis M. Crassus aliquot dies, quum in Parthos pergeret, consumserit. Appianus Parthic. pag. 223 τὰ χρήματα τῆς ἐν Ἱερᾷ πόλει θεοῦ σταθμοῖς καὶ τρυτάναις μεταχειριζόμενος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, *sacras deæ Hierapolitanæ pecunias trutina & pondere expendens per multos dies.*

2. Illustris ciuitas fuit & magni nominis, præsertim æuo posteriori, quo Euphratensis Syriæ facta est. Ammianus Marcellinus lib. XIV cap. XXVI *Commagena, nunc Euphratensis, clementer adsurgit, Hierapoli, Vetere Nino; & Samosata, ciuitatibus amplis illustris.* Videtur auctore, nescio quo, dicere, Hierapolim olim Ninum adpellatam fuisse, sed ægre id doctis persuaserit, qui Bambycen nomen vetus, non aliud, cognitum habent: neque alia in Syria *Ninus* reperitur, nisi quod Philostratus lib. I cap. XIII ἀρχαίαν Νῖνον, *veterem Ninum* inter Antiochiam & Zeugma videtur collocare. Sed æque hic suspectus est, aut suspecto & incerto vsus auctore. Procopius lib. II de Aedific. cap. IX in Euphratesiæ descriptione: τὴν Ἱερὰν πόλιν, ἥπερ ἁπασῶν πρώτη τῶν τῇδε τυγχάνει οὖσα, *Hierapolim, quæ omnium eo tractu vrbium est princeps ac nobilissima.* Et Ammianus lib. XXIII cap. IV vocat *ciuitatem capacissimam.*

3. Zosimus positionis rationes nobis turbat, quum lib. III cap. XII de Iuliano, Antiochia egresso, scribit: Πέμπτῃ τὴν Ἱεράπολιν ἡμέρᾳ καταλαβὼν, ἔνθα ἔδει τὰ πλοῖα πάντα συνδραμεῖν, *quinto die Hierapolim venit, vbi cunctas naues conuenire iusserat*, Samosatis, & aliis ex locis, quibus in Euphrate nauigatur. Quis non existimet, ad Euphratem Hierapolim sitam, vt naues ibi conuenire potuerint? Sed longe a flumine reduxit Ptolemæus: Strabo quatuor schœnis. * Ita enim lib. XVI pag. 515 ὑπέρκειται τοῦ ποταμοῦ σχοίνους τέτταρας διέχουσα ἡ Βαμβύκη, ἣν καὶ Ἔδεσσαν καὶ Ἱερὰν πόλιν καλοῦσιν, ἐν ᾗ τιμῶσι τὴν Συρίαν θεὸν τὴν Ἀταργάτιν. *Supra amnem* [Euphratem] *sita, quatuor schœnis ab illo remota, Bambyce, quam & Edessam & Hierapolim vocant, in qua Syriam deam Atargatin colunt.* Clarius distantiam definit Tabula Peutingeriana, plenis verbis perscriptum habens,

Ab Hierapoli Zeugma mil. pas. XXIIII
Ab Hierapoli Ceciliana mil. pas. XXIIII.

Iam vero & Zeugma & Cæciliana sunt Euphrati, vt supra vidimus, adposita. Ammianus lib. XXIII cap. IV Iulianum dicit *Hierapoli, contractis copiis omnibus* [non nauibus] *Mesopotamiam propere signa commouisse. denique cum exercitu, Euphrate nauali ponte transmisso, venisse ad Batnas municipium Osdroenæ.* Aut ergo Zosimus aberrauit, aut ἔνθα, *ibi*, solito laxius intellexit, vt e regione huius vrbis, siue contra illam, naues in Euphrate conuenisse significaret.

4. Tandem etiam de nummis huius ciuitatis est quod adiiciamus: qui sane egregii sunt, percussi sub Traiano, Antonino Pio, Caracalla, Alexan-

* Vid. Lucian. de dea Syria init.

Alexandro, Philippo, cum inſcriptione: ΘΕΑΣ ΣΥΡΙΑΣ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, *Deæ Syriæ Hierapolitarum.*

LIV.

Inter Hierapolim & Antiochiam eſt *Berœa*, Βέροια, quam ita locat Procopius lib. II Belli Perſici cap. VII, Βέροια Ἀντιοχείας καὶ Ἱερᾶς πόλεως μεταξὺ κεῖται, δυοῖν δὲ ἡμεροῖν ὁδῷ εὐζώνῳ ἀνδρὶ ἑκατέρας διέχει. *Berœa inter Antiochiam & Hierapolim ſita, eo interuallo ab vtraque diſtat, quod biduo percurrat expeditus viator.* Quod ſi eſt, Ptolemæi diſpoſitio immutanda erit, qui longitudinis differentiam Antiochiæ & Berœæ duos integros gradus fecit: Berœæ & Hierapolis, quadrantem vnius gradus. Stephanus Byzantius: Βέροια, - - - ἔστι καὶ πόλις Συρίας, λέγεται καὶ Βερόη.* οἱ δ' ἐγχώριοι, Βερόεαν. *Berœa: - - - eſt quoque vrbs Syriæ, quæ & Beroa dicitur: indigenæ Beroëam vocant.* Incolas Plinius dixit *Berœenſes*, ex ſcriptura Βέροια, *Berœa*, quæ etiam Notitiarum eſt. Appianus (tam Car. Stephani pag. 86, quam Tollii pag. 201) hoc nomen ρ duplici ſcriptum habet. ἔστιν, inquit, ἐν τῇ Συρίᾳ πολλὰ Μακεδονικῶν πολισμάτων ὀνόματα, Βέῤῥοια, Ἔδεσσα, Πέρινθος, cetera: hoc eſt, *ſunt in Syria multa Macedonicarum vrbium nomina, Berrœa, Edeſſa, Perinthus*, &c. Atque ita etiam poſteriorum quidam ſcribunt, Cedrenus, & alii. Sed verior ſcriptura cum ſimplici littera, quia in nummis ΒΕΡΟΙΑΙΩΝ, Traiani apud Patinum pag. 184; Antonini Pii, apud Harduinum. Nec ipſa vrbs Macedoniæ, a qua nomen habet illa Syriæ, aliter, quam Βέροια, Act. Apoſt. XVII, 10, 13 ſcribitur.

2. Aliquot ſæculorum eſt traditio Berœam eſſe, quod hodie celebratur, emporium *Aleppo.* Nicetas Choniata in Ioanne Comneno cap. VII. ἐπιστὰς τῷ Χάλεπ, τὸ δέ ἐστιν ἡ παλαιὰ λεγομένη Βέῤῥοια, *acceſſit ad Chalep, quod eſt olim ita dicta Berrœa.* Et Nicephorus Calliſtus lib. XIV cap. XXXIX. Εὐστάθιος ἀπὸ Βεῤῥοίας, εἴη δ' ἂν αὕτη τὸ Χάλεπ, *Euſtathius a Berrœa, quæ ipſa Chalep* hodiernum. Quod etiam his maior Io. Zonaras in Romano Lacapeno videtur cenſuiſſe. Nam dicit, hunc imperatorem miſiſſe exercitum, qui Chamadam, ὃς τοῦ Χάλεπ ἐκράτει, *Chalepi tyrannum* ſuperaret: hoc autem poſt cladem iterum rebellante, miſſus, qui denuo eum vicit, καὶ τὴν Βέροιαν, ἄτερ τῆς ἀκροπόλεως ἐξεπόρθησεν, *& Berœam* [principem eius vrbem, quæ ſupra Chalep dicebatur] *ſine arce tamen, vaſtauit.* Adſentitur Holſtenius in Steph. & Ortelium, & ex nomine Χάλεπ fluxiſſe adpellationem *Aleppo*, quæ hodie trita eſt, indubitanter adfirmat. Quæ ſi ita ſunt, non poteſt locus Berœæ obſcurus eſſe, ſi modo ipſa ſedes emporii Aleppo in recentibus tabulis eſſet certius conſtituta, quæ mire variant, quod mireris in loco ab Europæis quotidie frequentato. Aiunt vero fide digniores, Aleppo a mari ſeu Alexandretta abeſſe bidui itinere, ſiue leucis XXVIII. De latitudine poſtea ex veteri intinerario aliquid proferemus.

LV.

Quæ præterea Cyrrheſticæ a Ptolemæo attribuuntur, obſcuriora ſunt omnia:

* Βερόη Nonni Dionyſiac. XLI tantopere prædicata eſt Berytus, de qua vid. infra § LXXXIX huius Capitis.

omnia: a septremtrione, *Ariseria, Regias, Ruba, Niara:* in austrum vergentia, *Paphara, Thæna.* E quibus, quæ in septemtrionem inclinant maxime, Commagenæ potius adscribenda videntur: quemadmodum quæ ad Euphratem sunt Zeugma, Cæciliana, itidem a Ptolemæo Cyrrhesticæ tributa, supra Commagenæ vindicauimus. Quæ relinquuntur infra Cæciliana, Cyrrhesticæ a Ptolemæo data, etiam ingnota sunt, *Bethammaria, Gerra, Arimara, Eragiza:* nisi Bethammaria est *Bemmaris* Itinerarii: sed loco non conueniunt, quia Bemmaris est supra Zeugma; Bethammaria infra illud & Cæciliana. Iter a Cyrrho Edessam, rem illustrabit:

Cyrrho			
Ciliza	M.	P.	XII
Abarara	M.	P.	X
Zeugma	M.	P.	XXII
Bemmarim	M.	P.	XL
Batnas	M.	P.	VIII
Edessam	M.	P.	X.

Etiam dubium ex hisce est, in Syria Bemmarim illam fuisse, nec potius in Mesopotamia aut Osdroëna: quia Batnæ trans amnem sunt, quem haud dubie Cyrrho Edessam profecturi traiecerunt in Zeugmate.

LVI.

Aliud autem oppidum, *Minniza,* siue *Minica,* occurrit itinere a Cyrrho Emesam, quod verius Cyrrhesticæ adscripseris: quod etiam repetitur itinere a Doliche Serianem:

Cyrrho			
Minnizam	M.	P.	XX
Beroam	M.	P.	XXII
Chalcida	M.	P.	XVIII &c.

SECTIO IV.

CHALCIDENE.

LVII.

Chalcidene, siue *Chalcidica,* est regio Syriæ, cuius *Chalcis* vrbs est primaria. Mediterranea tota est, nec etiam Euphratis attingit ripam, Chalybonitide interiacente: ab occasu habet Antiochidem siue Seleuciæ regionem: a septemtrione Cyrrhesticam: ab austro Apamenen & Cœlesyriam. Ptolemæo dicta χαλκιδικὴ, *Chalcidice;* Plinio lib. v cap. XXIII *Chalcidene.* De Cœle enim, quam longissime extendit, dicit habere, præter alia, & *Chalcidem, cognominatam ad Belum; vnde regio Chalcidene, fertilissima Syriæ.* Huius regulus fuit Ptolemæus Mennæi filius, de quo Iosephus lib. XIV cap. XIII Πτολεμαῖος ὁ Μενναίου, δυνασεύων Χαλκίδος τῆς ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει, *Ptolemæus Mennæi filius, dynasta Chalcidis, quæ sub Libano monte est.* Idem lib. XX cap. III de Herode, Agrippæ maioris fratre, (qui ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ in nummo Seguini cognominatur] ὁ τῆς Χαλκίδος βασιλεὺς Ηρώδης, *Chalcidos rex Herodes.*

2. Diuerſa cognomenta ab Belo & Libano petita videri poſſint, quaſi duas vrbes Chalcides in Syria ſtatuminarent: quæ vero vnica eſt, aliter atque aliter ab adiacentibus locis denominata, ad Belum vel montem vel fluuium verſus poſita, de quo ſupra in Seleucia ad Belum diximus: ab alio latere proſpiciens montem Libanum. Nec quiſquam de gemina Syrorum Chalcide mentionem fecit, ſed vnam eamdemque & Plinius & Ioſephus intelligunt, quæ Chalcidenes regionis caput fuit, & regulis ſedem ſub Romanis præbuit. Strabo lib. XVI p. 519 in montanis campi Marſyæ locat, per quem haud dubie flumen Marſya decurrit, & campo nomen dat. Poſtquam enim de πεδίων πρώτῳ τῷ Μάκρᾳ, *primo camporum Macra* dixerat, ſubdit: μετὰ τὸν Μάκραν ἐςὶν ὁ Μαρσύας, ἔχων τινὰ καὶ ὀρεινὰ, ἐν οἷς ἡ Χαλκὶς, ὥσπερ ἀκρόπολις τῦ Μαρσύυ, *Poſt Macram eſt* [campus] *Marſyas, habens etiam montana quædam, in quibus eſt Chalcis, arx & munimentum campi Marſyæ.* Longe producit hunc campum, eiuſque ἀρχὴν, *initium* a Laodicea ad Libanum ſita, * petit. Stephani Χαλκὶς τετάρτη, *quarta huius nominis*, eſt πόλις ἐν Συρίᾳ, κλιωθεῖσα ὑπὸ Μονικῦ τῦ Ἄραβος, *vrbs Syriæ, condita a Monico Arabe.* Situm ſupra ex Antonini Itinerario, itinere a Cyrrho Emeſam oſtendimus: nunc aliud a Doliche Serianam, quod idem demonſtrat, lubet adiungere:

Doliche			
Cyrrhon	M.	P.	XXIIII
Minnizam	M.	P.	XXIIII
Beroam	M.	P.	XX
Chalcida	M.	P.	XV
Andronam	M.	P.	XXVII
Serianem	M.	P.	XVIII.

3. Nummi exſtant Traiani & Hadriani apud Patinum pag. 184 & 202, ſignati ΦΛ. ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ, quos de Syrorum Chalcide vir maximus Ezech. Spanhemius interpretatur, quia *Flauiæ* cognomen & aliis in Syria & Palæſtina vrbibus adiiciatur.

LVIII.

Reliqua oppida Ptolemæi in Chalcidena ſunt *Aſaphidama, Tolmideſſa, Maronias,* (Μαρωνιάς) *Coara.* Obſcura omnia. Prima in Tabula Agathodæmonis tantum *Aſaph* dicitur: & *Maronias* Ptolemæi eſt alia ab Hieronymi *Maronia* in Vita Malchi ſub initium, quam *non grandem viculum* dicit, ab Antiochia XXX millibus diſtantem in orientem. Ptolemæus autem hæc oppida Chalcidicæ collocauit, vt ab Chalcide metropoli in auſtrum omnia eo ordine, quo iam narrata ſunt, ſuccedant; ſola Maronias in orientem ſimul declinet.

SECT. V.

* Polybius V c. 45 Ἧκε πρὸς τὴν Λαοδίκειαν, ἀφ᾽ ἧς ποιησάμενος τὴν ὁρμὴν ὁ βασιλεὺς -- καὶ διελθὼν τὴν ἔρημον, ἐνέβαλεν εἰς τὸν αὐλῶνα τὸν προσαγορευόμενον Μαρσύαν, ὃς κεῖται μὲν μεταξὺ τῆς κατὰ τὸν Λίβανον καὶ τὸν Αντιλίβανον παρωρείας, συνάγεται δ᾽ εἰς στενὸν ὑπὸ τῶν προειρημένων ὀρῶν κ.τ.λ. *Inde Laodiceam venit, vnde profectus rex -- & loca deſerta emenſus impetum fecit in conuallem Marſyam dictum, quæ inter Libani & Antilibani radices iacet & ab vtroque hoc monte in anguſtum redigitur.* Adde inſequentia, vbi caſtellum *Brochos* & *Gerra* ex vtraque anguſtiarum parte iacere ſcribit. De quibus vid. Polybius etiam V c. 61.

SECTIO V.

CHALYBONITIS.

LIX.

Adiungit Chalcidicæ ab ortu idem Ptolemæus CHALYBONITIDEM, a *Chalybone* (Χαλυϐὼν in recto est) primaria regionis ita adpellatam præfecturam: de qua vero æque nihil notum est, vt de ceteris a Ptolemæo circumiectis; quæ sunt *Acoraca*, *Derrhima*, *Spelunca*: & ad Euphratem *Barbarissus* & *Athis*. * Hæc sunt quæ in Chalybonitide Ptolemæus oppida enarrauit.

2. Ipsum caput *Chalybon* ita locauit, vt latitudinem habeat XXXV graduum: longitudinem LXXI cum triente. quæ si recte sunt posita; multum australior vrbs Chalybon fuit, quam hodie est emporium Aleppo, aut medio æuo Χάλεπ, *Chalep*; quod tamen nomen ex *Chalybon* deductum pravatione esse, atque sic eamdem vrbem Chalybonem & Aleppo; sunt qui persuasi nominis propinquitate non dubitent.

3. Et *Seriane* in hoc tractu fuit, cuius situm ex Itinerario monstratum modo vidimus.

SECTIO VI.

PALMYRENE.

LX.

Palmyrenen etiam regionem amplam & multis oppidis excultam Ptolemæus laudat, sed omnibus obscuræ sortis, nec ab alio auctore commemoratis, præter vrbem primariam, quæ nobilissima est. *Palmyra* enim a pluribus laudata, tam antiquis, quam illis, qui Odenathæ & Zenobiæ res, Galerii & Aureliani temporibus gestas, scripserunt. Plinius lib. V c. XXV *Palmyra vrbs nobilis situ, diuitiis soli, & aquis amœnis, vasto vndique ambitu arenis includit agros; ac velut terris exemta a rerum natura, priuata sorte inter duo imperia summa, Romanorum Parthorumque, & prima in discordia semper vtrimque cura. Abest a Seleucia Parthorum, quæ vocatur ad Tigrin,* CCCXXXVII *millibus passuum: a proximo vero Syriæ litore* CCIII *millibus: & a Damasco viginti septem propius;* hoc est CLXXVI. Sic ex MSS. Harduinus: alii augent numeros nimis quantum. Ptolemæus quoque scripsit Παλμύρα, *Palmyra:* etiam Zosimus lib. I cap. LIV & LXI; nec non Appianus lib. V Ciuil. & Procopius de Aedif. lib. II extremo; Zonaras in Aureliano: ac Latini, post Plinium, Vopiscus, & Pollio, & Tabula Peutingeriana; omnes hi vocali pænultima Græca Παλμύρα, *Palmyra* scribunt: solus Iosephus lib. VIII Antiquit. cap. II Παλμίρα, *Palmira*. Hic & originem Salomoni regi tribuit, ratus eam vrbem esse, quam rex ille in solitu-

* Epigramm. Græc. lib. III cap. εἰς ἄνδρας ἐπισήμ. pag. 286
Νᾶσος ἐμὰ Θρέπτειρα Τύρος, πάτρα δέ με τεκνοῖ
Ατθις, ἐν Ἀσσυρίοις ναιομένα Γαδάροις κ. τ. λ.

dine muniisse dicitur I Reg. IX, 18, & II Paralip. VIII, 4 τὴν πόλιν, inquit, οἰκοδομήσας, καὶ τείχεσιν ὀχυρωτάτοις περιβαλὼν, Θαδαμόραν ὠνόμασε, καὶ τοῦτ' ἔτι νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις· οἱ δὲ Ἕλληνες αὐτὴν προσαγορεύουσιν Παλμιράν. *Hanc vrbem exstructam & mœnibus validissimis munitam*, [Salomo] *Thadamoram adpellauit, quo nomine adhuc a Syris vocatur: Græci autem nuncupant Palmiram.* Sed vnus nihil efficit (si omnino ita scripsit, nec mendum est) contra tantam Græcorum Latinorumque consensionem: quam cum primis corroborat marmoris, in Syria reperti, inscriptio, in qua est ΠΑΛΜΥΡΗΝΟϹ, *Palmyrenus*, vocali Græca, apud Sponium Recherch. Curieus. pag. 59.

2. Situs vrbis a Plinio supra descriptus fuit: cui Iosephum addo, qui vnius diei itinere ab Euphrate dicit abesse: & Appianum Ciuil. lib. v pag. 1079 οὐ μακρὰν οὖσα ἀπὸ Εὐφράτου, *non longe ab Euphrate distare*, dicentem. Ptolemæus longitudinem dat LXXI & dimidii; latitudinem XXXIV graduum. Procopius dicto loco in Phœnice quidem ponit, sed τῇ παρὰ Λίβανον, *ea, quæ iuxta* (& vltra) *Libanum est*, vt ipse distinguit: non illa maritima, quam Primam Phœnicen illo tempore vocabant, quo altera orientalior *Phœnice ad Libanon* adpellabatur.

3. Floruit maxime Palmyrena ciuitas, quum, Gallieno imperium deserente, Odenathes Palmyrenus orientem seruaret, ab ipsis Romanis principibus, vt Trebellius Pollio in Gallieno cap. XII, & Salonino extremo tradit, adprobatus tamquam vindex imperii, & salutatus imperator. Augebatur per orientem eius imperium, vt exstincto illo vidua Zenobia omnem Syriam, Aegyptum, Cappadociam & ipsam Ancyram Galatiæ possideret, Bithyniam etiam occupatura, nisi Aurelianus superueniens restitisset. Vide Zosimum lib. I cap. XLIV, XLV, L, & de Aegypto, in Aureliano Zonaram. Perquam etiam munita fuit Palmyra, siue a Salomone munimenta habuit, siue ab alio: ideoque φρούριον a Stephano vocatur, non quasi paruum castellum esset, sed vrbs instar castelli emunita, & πόλις μεγίστη, *vrbs amplissima*, vt illam dixit Flauius Iosephus. Videtur ornamentum vel instaurationem, aut incrementum aliquod ab Hadriano habuisse: quia Stephanus de ciuibus refert, οἱ αὐτοὶ Ἀδριανοπολῖται μετωνομάσθησαν, ἐπικτισθείσης τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, *iidem etiam Hadrianopolitæ adpellati sunt, vrbe ab imperatore instaurata*, siue aucta. Atque ita *Hadrianopolim* nouam habemus in Syria. Quod etiam inscriptio illa, antea laudata, confirmat:

Λ. ΑΥΡ. ΗΛΙΟΔΩΡΟϹ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟϹ ΠΑΛΜΥΡΗΝΟϹ cetera.

L. Aurelius Heliodorus Antiochi F. Hadrianus Palmyrenus. HADRIANVS, interprete Sponio est *Hadrianien* Gallice, id est *Hadrianensis* siue *Hadrianopolitanus*.

4. Capta Zenobia, seruauit Aurelianus vrbem: postea quum rebellasset, Antiocho quodam (*Achillem* Vopiscus in Aureliano vocat c. XXXI) purpuram sumente; sine pugna vrbem cepit & deleuit. Zosimus cap. LXI ἀμαχητὶ τὴν πόλιν ἑλὼν, καὶ κατασκάψας, οὐδὲ τιμωρίας Ἀντίοχον ἄξιον διὰ τὴν εὐτέ-

εὐτέλειαν εἶναι νομίσας, ἀφίησι, *vrbem sine prælio captam euertit, & Antiochum propter vilitatem ne supplicio quidem dignum censens, dimisit.* Surrexit quidem, ipso Aureliano iubente restitui, sed ægre adeo, vt ἔρημος ἐπὶ πλεῖστον, *maiorem partem deserta* Iustiniani temporibus esset, quod Procopius de Aedific. lib. II extremo adnotauit. In primis Solis templum diligentissime reparari voluit Aurelianus. Vide eiusdem epistolam ad Ceionium [illegible]

LXI.

Oppida *Palmyræ* subiecta, seu in *Palmyrene* a Ptolemæo posita, sunt hæc: *Resapha, Cholle, Oriza, Putea, Adada, Adacha, Danaba, Goaria, Auera* (Αὔειρα) *Casama, Odmana, Ateia;* & ad Euphratem, *Alalis, Sura, Alamata.* Satis obscura & ignota omnia: quædam vero in Augustana quoque Tabula vetusta leguntur, via quæ ab Apamea in deserta Arabiæ loca exit, hoc ordine:

Centum Putea, Palmyra, Harae, Oruba, Cholle, Risapa, Sure.

LXII.

Hæc *Sure* Ptolemæo sita ad Euphratem: etiam Plinio lib. V cap. XXVI, quam paullo ante cap. XXIV extr. *Vram* dixerat, quo loco Euphrates in orientem se conuertit. Eadem in Notitia Imperii orientalis sub Duce Syriæ vocatur *Flauia Firma Sura.*

LXIII.

Ibidem etiam *Resapha* & *Adada* leguntur. Ripensibus oppidis nobilius addo, *Thapsacum,* in Arabiæ Desertæ, cui Ptolemæus tribuit, confinio. Plinius autem & Stephanus in Syria censent: quod si est, Palmyrenæ regioni, quæ sola eo vsque excurrit, est adiiciendum. Ille lib. V cap. XXIV *At in Syria oppida, Europum, Thapsacum quondam, nunc Amphipolis.* Agit ibi de oppidis Euphrati amni vtrimque adpositis. Stephanus autem: Θάψακος, πόλις Συρίας πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, *Thapsacus, oppidum Syriæ ad Euphratem.* In Ἀμφίπολις idem: ἔστι καὶ πόλις Συρίας πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, κτίσμα Σελεύκου· καλεῖται δὲ ὑπὸ τῶν Σύρων Τούρμεδα. *Est etiam alia Amphipolis Syriæ ad Euphratem, a Seleuco condita: vocatur autem a Syris Turmeda.*

2. Barbarum nouum nomen, quod vix sincerum, sed, vt plurima peregrina, prauatum est, dimissum volumus: Græcum, *Amphipolis* a Macedonibus est: nec vero Seleucus condidit a fundamento, sed renouauit forsan, & ornamenta addidit: quia longis ante Seleucum temporibus Thapsacus illa celebrata fuit. Xenophon de Cyri minoris expeditione lib. I p. 150 ἐξελαύνει ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, ὄντα τὸ εὖρος τεττάρων σταδίων· καὶ πόλις αὐτόθι ᾠκεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, Θάψακος ὀνόματι. *Inde ad Euphratem peruenit, quatuor stadia latum. Ibi vrbs magna & opulenta habitabatur, Thapsacus nomine.*

3. Ibi Cyrus exercitusque pedibus flumen transmiserunt, quod, Thapsacenis fatentibus, nemini ante tam facile contigerat: nec vero quisquam ἐβρέχθη ἀνωτέρω τῶν μαστῶν, *immersus est altius, quam ad pectus.* Ibi & Darius ponte traiecit in Ciliciam aduersus Alexandrum profecturus: &

eodem

eodem refugit victus a Macedonibus. Arrianus lib. I p. 116 de fuga Darii: ἐπὶ Θάψακόν τε πόλιν καὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν σπουδῇ ἤλαυνε, *ad oppidum Thapsacum & flumen Euphratem celeriter contendit.* Et lib. III pag. 168 de Alexandro: ἀφίκετο ἐς Θάψακον, καὶ καταλαμβάνει δυοῖν γεφύραιν ἐζευγμένον τὸν πόρον. *Thapsacum venit: vbi duobus pontibus iunctum vadum reperit.* Strabo quoque *Thapsaci*, tamquam illustris loci, vnde mensura distantia- [illegible] lib. XVI, vbi etiam a Zeugmate non minus quam duobus millibus stadiorum abesse prodidit. Et pag. 513 καθ' ἣν [Θάψακον] ἦν τὸ ζεῦγμα τοῦ Εὐφράτου τὸ παλαιόν, *iuxta Thapsacum vetus pons fuit Euphratis.* Nec illud prætereundum est, in sacris quoque litteris huius oppidi mentionem videri factam esse, I Reg. IV, 24, vbi Salomonis imperium מתפסח ועד עזה *a Thiphsach ad Gazam*, Græci, ἀπὸ Θάψα ἕως Γάζα, Vulgatus *Thaphsa.* Atque ibi בנהר *flumen* Chaldæus bene Euphratem interpretatur. Adde eiusdem paraphrasin in comma 21. Idem censent Bonfrerius atque Grotius. Et admodum probabile est, quia Dauid fines imperii ad Euphratem, cui adposita est Thapsacus, protulerat, vt terminus ab oriente fuerit fluuius Euphrates iuxta Thapsacum; ab occasu Gaza in finibus Aegyptiorum.

LXIV.

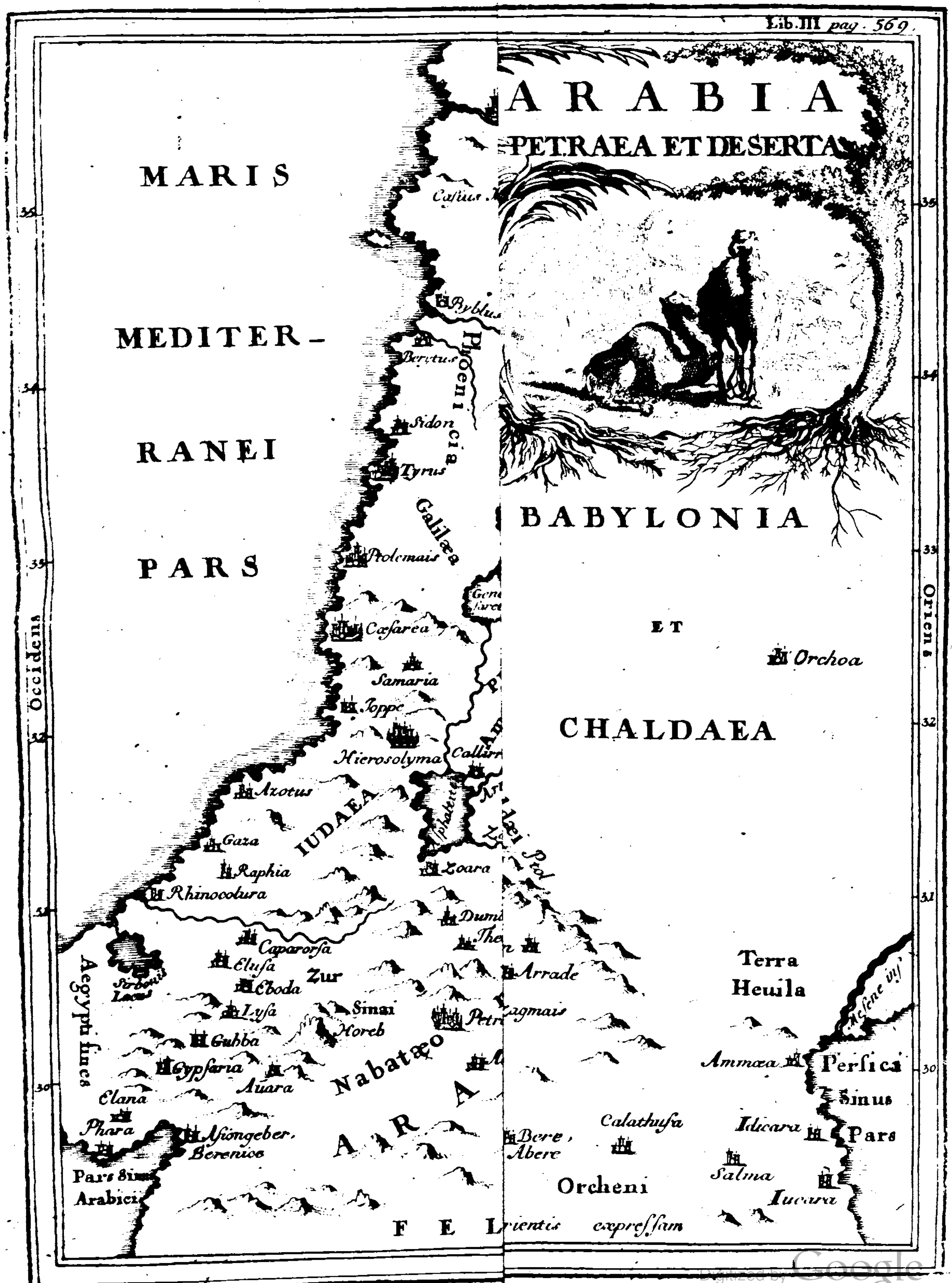
Tandem etiam de *Palmyrena solitudine* aliquid adiiciendum est. Plinius & longam & latam describit lib. V cap. XXIV. *Euphrates*, inquit, *ita fertur vsque Vram locum, in quo conuersus ad orientem relinquit Syriæ Palmyrenas solitudines, quæ vsque ad Petram vrbem, & regionem Arabiæ Felicis adpellatæ, pertinent.* Non dicit ad Petram vsque & Felicem Arabiam has solitudines vel Syriæ vel Palmyrenarum nomen tenere, sed, quæ in Syria sint Palmyrenæ solitudines, Arabicis coniunctas esse & per totam Desertam Arabiam vsque in Petræam & Felicem continuari. Etiam latitudine Emesam versus recedunt. Ibidem cap. XXVI *Vltra Palmyram quoque ex solitudinibus iis aliquid obtinet Emesa: item Elatium, dimidio propior Petræ, quam Damascus.*

SECTIO VII.

COELE SYRIA.

LXV.

Quidam coniuncte scribunt *Cœlesyria:* Græci plerumque diuidunt ἡ Κοίλη Συρία, *Cœle Syria*, quod rectius videtur, quia Plinius non solum separat, verum etiam *Cœle* dicit simpliciter, suppresso aut intellecto *Syriæ* nomine. Lib. V cap. XII *Syria pluribus distincta nominibus. namque Palæstina vocabatur, qua contingit Arabas, & Iudæa, & Cœle, dein Phœnice; & qua recedit intus, Damascena.* Et cap. XXIII *Nunc interiora dicantur. Cœle habet Apamiam, cetera.* Vetus inscriptio Grut. p. 346 PROC. CHOSDROE - - - SYRIAE COELES. reliqua.

ARABIA
PETRAEA ET DESERTA
MARIS
MEDITER-
RANEI
PARS
BABYLONIA
ET
CHALDAEA
Orchoa
Byblus
Berytus
Phoenicia
Sidon
Tyrus
Galilæa
Ptolemais
Cæsarea
Samaria
Ioppe
Hierosolyma
Azotus
IUDAEA
Gaza
Raphia
Zoara
Rhinocolura
Caparorsa
Elusa
Eboda
Zur
Sinai
Horeb
Lysa
Gubba
Gypsaria
Auara
Nabatæo
Elana
Phara
Asiongeber.
Berenice
Pars Sinus Arabici
Sirbonis Lacus
Aegyptii fines
Occidens
Oriens
Arrade
Terra
Heuila
Ammœa
Persici
Sinus
Pars
Idicara
Calathusa
Bere,
Abere
Salma
Orcheni
Iucara
A R A
F E L
expressam

LXVI.

Variant maxime ſcriptores in finibus Cœles Syriæ conſtituendis, & ſæpe omnis Syria mediterranea vocatur *Cœle.* Plinius dicto loco c. XXIII, *Cœle habet Apamiam, - - - Bambycen, quæ alio nomine Hierapolis vocatur: Chalcidem cognominatam ad Belum, vnde regio Chalcidene, fertiliſſima Syriæ: & inde Cyrrheſticæ Cyrrhum.* Sic ergo in Cœle ſunt Apamene, Chalcidene, & Cyrrheſtica: quæ a Ptolemæo quidem inde excluduntur; ipſe vero ſuam Cœlen Syriam longius iuſto in meridiem extendit, dum multa oppida Peræ, & ipſam Scythopolim, infra lacum Geneſareth cis Iordanem ſitam, Cauæ Syriæ, quam *Curuam* perperam interpres vertit, cum tota Decapoli adnumerauit. Quid? quod Strabo dicit lib. XVI p. 520 ἅπασα μὲν ὑπὲρ τῆς Σελευκίδος, ὡς ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀραβίαν ἀνίσχουσα χώρα, Κοιλησυρία καλεῖται, *Omnis regio ſupra Seleuciden in Aegyptum & Arabiam recedens, Cœleſyria vocatur.* Sed hæc laxa nimis & impropria vocabuli ſignificatio: propriam & genuinam ita ibidem Strabo explicat: ἰδίως δ' ἡ τῷ Λιβάνῳ καὶ τῷ Ἀντιλιβάνῳ ἀφωρισμένη, *proprie vero* [Cœleſyria] *regio eſt monte Libano & Antilibano definita.* Et ante paullo p. 519 δύο ἐστὶν ὄρη τὰ ποιοῦντα τὴν Κοίλην καλουμένην Συρίαν, ὡς ἂν παράλληλα· ὅ, τε Λίβανος καὶ ὁ Ἀντιλίβανος, *Duo montes ſunt, qui faciunt, quæ ita vocatur, Cœlen Syriam, iidemque paralleli, Libanus & Antilibanus.*

LXVII.

Omnis ergo diſſenſionis compoſitio redit eo, vt termini & limites vtriusque montis demonſtrentur: quos ita ibidem Strabo definiit, *incipere ambo* μικρὸν ὕπερθεν τῆς θαλάττης, *paullo ſupra mare; Libanum quidem prope Tripolim,* κατὰ τοῦ Θεοῦ πρόσωπον μάλιστα, *maxime contra locum, qui Dei vocatur Facies: Antilibanum autem* κατὰ Σιδόνα, *iuxta Sidonem: deſinunt vero* ἐγγὺς, *prope Arabiæ montes, qui ſupra Damaſcenen ſunt, & montes Trachonitidis, atque in alios ibi montes deſinunt.* Diſcrepat Ptolemæus ſuis numeris lib. V c. XV, haud dubie prauatis & tranſpoſitis, quod ex Agathodæmonis Tabula adparet, ad Ptolemæi deſcriptionem olim exacte compoſita; quæ vero cum Strabonis diſpoſitione congruit.

2. Diodorus Siculus lib. XIV cap. XXII a communi reliquorum ſententia recedit, & *Libanon* montem ab ipſis Pylis, quæ Syriam Ciliciæ connectunt, deducit, immo alterum eſſe qui Pylas faciat, & παρεκτείνει παρὰ τὴν Φοινίκην, *ad Phœnicen vſque pertineat.* Relinquimus auctori ſingularem opinionem, cum aliis, qui plures ſunt, nec minoris auctoritatis, facientes: quamuis facile concedamus, quod inde a Pylis montes ſint, qui alii alios contingentes in Phœnicen vſque continuatis iugis procurrant: quos, præter Diodorum, nemo Libanum adpellauit.

3. Plinius lib. V cap. XX videtur etiam a Strabone diſſentire, non quod vltra terminos hos montes proferat, ſed quod adpellationes *Libani* & *Antilibani* permutet. Sed facile conciliatur. *Sidon,* inquit, *artifex vitri, Thebarumque Bœotiarum parens. A tergo eius mons Libanus orſus, mille quingentis ſtadiis Simyram vſque porrigitur, qua Cœle Syria cognominatur.*

Huic par, interiacente valle, mons aduersus Antilibanus obtenditur, quondam muro coniunctus. Simyra autem in principio Phœnices post Seleucidem sita ad mare est, inter Orthosiam & Eleutheri amnis, Phœnicen finientis, ostia, Ptolemæo auctore. Sed ipse quoque Plinius Antilibanum australiorem ponit Libano, quum subiicit: *Post eum* [Antilibanum] *introrsus, Decapolitana regio est, prædictæque cum ea tetrarchiæ, & Palæstinæ tota laxitas.* Sunt qui ita interpretantur Plinium, vt latus occidentale, quod inter Simyram & Sidonem est, etiam Libano, quem dein a Simyra in orientem oblique ad superiores Arabes vsque ducat: Antilibanum autem parallelo tractu, sed australi, huic opponat, & ab ortu flexo in septemtrionem processu eius, cum Libano coniungat: vt quasi amphitheatrum sit, eiusque formam referat. Nihil quidem de flexione Strabo aut Ptolemæus: at Ammianus Marcellinus lib. XIV cap. XXVI *Acclinis Libano monti Phœnice regio, plena gratiarum & venustatis.* Phœnice autem cum mari a septemtrione in austrum extensa: ex quo situ videtur probari, vtrumque Libanum ab occasu etiam conuenire, seu montibus transuersis coniungi.

4. In sacris לבנון, *Libanon;* Græce autem & Latine Λίβανος, *Libanus,* vtraque versione, vocatur: aliquando LXX Interpretes Ἀντιλίβανος, *Antilibanus* verterunt, Deuteronom. I, 7; cap. III, 25; cap. XI, 24; Ios. I, 4; c. IX, I. videlicet, vbicumque de termino Palæstinæ seu Cananææ sermo est, cui Antilibanus propior est quam Libanus: Scriptura autem Hebraica vtrumque montem *Libanon* dicit, tam eum, qui Straboni, Plinio, Ptolemæo est Antilibanus, quam qui proprie vocatur Libanus: quod LXX Interpretes distinguunt, Palæstinæ terminum, vt vidimus, reddentes Ἀντιλίβανον. Vterque cedris, aliisque proceris arboribus, in quibus Græci interpretes & κυπάρισσον, *cupressum* Esa. LX, 13 numerant, est laudatissimus.

LXVIII.

Vrbes Cœlesyriæ propriæ, demta Decapoli, quam Ptolemæus addit, secundum eumdem sunt *Heliopolis, Abila, Damascus,* & quædam oppida ignobiliora; quibus *Laodicenen* quoque Ptolemæi, in cauitate illa Libani vtriusque sitam adiungimus, id est *Laodiceam* cognomine Cabiosam; *Paradisum,* & *Iabrudam.*

LXIX.

Primam Ptolemæus constituit *Heliopolim,* * quæ ex illis maxime in septemtrionem & occidentem simul recedit. Circa Orontis fontes fuisse, Plinius lib. V cap. XXII testis est. *In ora,* inquit, *amnis Orontes, natus inter Libanum & Antilibanum iuxta Heliopolim.* Situm curatius Itinerarium Antonini siue Aethici declarat, itinere a Damasco Emesam:

Damasco			
Abilam	M.	P.	XXXVIII
Heliopolim	M.	P.	XXII

Conna

* Hæc colonia fuit & iuris Italici, si Vaillantium audias in numis coloniarum. Vid. tom. I pag. 228 & tom. II pag. 32, 21, 93, 237 & alibi Caracallæ, Getæ, Macrino, Philippo &c. numos percussit.

Conna	M.	P.	XXXII
Laodiceam	M.	P.	XXXII
Emesam	M.	P.	XVIII.

Strabo lib. XVI pag. 518 Ἡλιόπολις καὶ Χάλκις ὑπὸ Πτολεμαίῳ τῷ Μενναίου, τῷ τὸν Μαρσύαν κατέχοντι, *Heliopolis & Chalcis sub Ptolemæo erant, Mennæi filio, qui Marsyam tenebat.* Sozomenus lib. I cap. VIII οἱ τὸν Λίβανον καὶ τὴν Ἡλιούπολιν οἰκοῦσι, *qui Libanum & Heliopolim incolunt.* Et lib. V cap. X οἱ τὴν πρὸς τῷ Λιβάνῳ Ἡλιούπολιν, καὶ τὴν Ἀρέθουσαν τῆς Συρίας οἰκοῦντες, *qui Heliopolim, quæ ad Libanum est, & Arethusam Syriæ inhabitant.* Notitia Ecclesiæ Heliopolim in Phœnice Libanisia ponit, quæ Cœlesyriam propriam comprehendit. Nominis originem nemo potest ignorare: tantum addo frequentem in Syria fuisse Solis cultum, vt Emesæ sub nomine Elagabali, Palmyræ, & alibi locorum.

LXX.

Non possum, quin mentionem loci cuiusdam, cui Ἄφακα, *Aphaca* nomen est, adiungam, quem Zosimus lib. I cap. LVIII ponit μέσον Ἡλιουπόλεώς τε καὶ Βύβλου, *medium inter Heliopolim & Byblum.* Miratur in eo fanum Ἀφροδίτης Ἀφακίτιδος, *Veneris Aphacitidis:* iuxta quod λίμνη, *lacus* est, circa quem ignes erumpunt. Lacum id ait mirabile habere, vt δῶρα, *donaria,* quæ offerantur, deæ accepta sint, etiam leuissima, vt byssina, mergantur: sin secus, grauia etiam auri & argenti pondera supernatent. Superstitionem subfuisse, ex Senecæ lib. III. Quæst. Nat. cap. XXVI elucet, qui silens de eo, quod numini acceptum sit aut secus; tantummodo dicit: *Est adhuc in Syria stagnum, in quo natant lateres, & mergi proiecta non possunt, licet grauia sint. Huius rei palam caussa est.* nam ex grauitate aquæ maiore, quam res iniectæ sint, deriuat caussam eius, quod mirabile imperitis videatur. Ipsum autem templum schola fuit nequitiæ, ideoque a Constantino euersum. Eusebius de Vita eius lib. III cap. LV ἄλσος ἦν καὶ τέμενος, τὰ δ' ἦν ἔξω πάτου, τριόδων τε καὶ λεωφόρων ἐκτὸς, αἰσχρῷ δαίμονι ἀφροδίτης, ἐν ἀκρωρείας μέρει τοῦ Λιβάνου ἐν Ἀφάκοις ἱδρυμένον· σχολή τις ἦν αὕτη κακοεργίας πᾶσιν ἀκολάστοις, *lucus & fanum deuium & extra viam regiam, turpi dæmoni, quem Venerem adpellant, in parte verticis Libani apud Aphaca constitutum. erat illic schola quædam nequitiæ omnibus impuris hominibus.* Quæ repetuntur Oratione de laudibus Constantini pag. 625. Quamuis vero hic ἐπὶ τοῦ Φοινίκων ἔθνους, *in Phœnicum gente* hoc fanum fuisse ibidem dicat, quod tamen in montanis Libani fuit; tamen nihil dicit a solito alienum, quia nouam illam in Libano Phœnicen siue Libanisiam prouinciam, quæ Cœlesyriam & Palmyrenen complectebatur, intellexit.

LXXI.

Sed vt ad Ptolemæi descriptionem reuertamur, is *Abilam* inter Heliopolim & Damascum constituit cum *Lysaniæ* cognomento. nam plene eius codice scriptum exstat, Ἄβιλα, ἐπικληθεῖσα Λυσανίου, *Abila, cognominata Lysaniæ:* quod cum sancti Lucæ tetrarchiarum diuisione cap. III commate I conuenit, Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος, *eo tempore, quo Lysanias tetrarcha*

Abilenæ erat: ex quo cognomen videtur regioni adhæsisse. An vero hic Lysanias illius Lysaniæ, qui patri Ptolemæo Mennæi successerat, filius, aut, temporum ratione, nepos fuerit, incertum est. Vide Iosephi lib. XIV cap. XXIII extremo, & lib. XV cap. IV. Huius vrbis etiam apud alios est mentio. Polybius lib. XVI apud Iosephum lib. XII cap. III, τὴν μὲν Βαταναίαν, καὶ Σαμάρειαν, καὶ Ἄβιλα, καὶ Γάδαρα παρέλαβεν Ἀντίοχος, *Batanæam, & Samariam, & Abila, & Gadara Antiochus recepit.* Plinius lib. V cap. XVIII, quum Decapolitanam regionem exposuit, subiicit hæcce: *Intercursant cinguntque has vrbes tetrarchiæ, Trachonitis, Paneas, in qua Cæsarea cum supradicto fonte: Abila, Arca, Ampeloëssa, Gabe.* Distantiam a Damasco & Heliopoli (vtramque enim interiacet) supra ex Itinerario in vrbe *Heliopoli* proposuimus. Augustana Tabula ita scriptum est a septemtrione in austrum vergente situ:

Eliopoli	M.	P.	XXXII
Abila	M.	P.	XVIII
Damasco.			

E quibus non incertum est, prauatos libros esse, qui alia vocali media, aut L duplicato hoc nomen referunt. In his Iosephi Antiquitates sunt lib. XX cap. V de Claudio Cæsare: δωρεῖται τὸν Ἀγρίππαν τῇ Φιλίππου τετραρχίᾳ καὶ Βαταναίᾳ, προσθεὶς αὐτῷ τὴν Τραχωνῖτιν σὺν Ἀβέλλᾳ· Λυσανία δὲ αὕτη γεγόνει τετραρχία. *Agrippam donauit Philippi tetrarchia, & Batanæa, adiungens his Trachonitin cum Abella: quæ tetrarchia Lysaniæ fuerat.* Et Notitia Ecclesiæ in prouincia Phœnicé Libanisia: *Laodicea, Heliopolis,* Ἄβιλλα, *Abilla, Damascus.* Vtroque loco Ἄβιλα, *Abila* legendum esse, non est quod dubitemus. Numeri vocabulum vtriusque est. Polybius, vt vidimus, pluraliter dixit: singulari Iosephus posteriore loco.

LXXII.

Damascus, Δαμασκὸς, vrbs antiquis, & tam sacris quam profanis historiis celebrata: olim Syrorum regia, Hebræis דמשק *Dammæsek* vocatur, quod LXX interpretes & omnes Græci scripserunt Δαμασκός· Strabo lib. XVI pag. 520 ἡ Δαμασκηνὴ χώρα διαφερόντως ἐπαινουμένη· ἔστι δὲ καὶ ἡ Δαμασκὸς πόλις ἀξιόλογος σχεδόντι καὶ ἐπιφανεστάτη τῶν ταύτῃ κατὰ τὰ Περσικά. *Damascena regio in primis laudata est. Est vero etiam Damascus vrbs insignis ac prope omnium clarissima eius regionis, quæ contra Persicum imperium sita est.* Iulianus imperator epist. XXIV ad Sarapionem; ἔδει τὴν Διὸς πόλιν ἀληθῶς, καὶ τὸν τῆς ἑώας ἁπάσης ὀφθαλμόν. τὴν ἱερὰν καὶ μεγίστην Δάμασκον λέγω· τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν, οἷον ἱερῶν κάλλει, καὶ νεῶν μεγέθει, καὶ ὡρῶν εὐκαιρίᾳ, καὶ πηγῶν ἀγλαΐᾳ, καὶ ποταμῶν πλήθει, καὶ γῆς εὐφορίᾳ νικῶσαν, *Aequum erat, veram Iouis vrbem, totiusque orientis oculum (sacram & amplissimam Damascum dico) cum omnibus aliis rebus, sacrorum elegantia, templorum magnitudine, temporum anni opportunitate, fontium nitore, fluuiorum multitudine, terræ vbertate superare & antecellere,* cetera. Fluuiorum, qui rigant & adluunt, præcipuus est *Chrysorrhoas.* Plinius lib. V cap. XVIII *Plurimi* [ad Decapolim referunt] *Damascum, ex epoto riguis amne Chrysorrhoa fertilem.*

Strabo

Strabo pag. 519 *τῶν ποταμῶν ὁ μὲν Χρυσοῤῥόας ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Δαμασκηνῶν πόλεως καὶ χώρας εἰς τὰς ὀχετείας ἀναλίσκεται σχεδόν τι, De amnibus Chrysorrhoas, ab vrbe & regione Damascenorum incipiens, totus fere in riuos regionis insumitur.* Alium nominat Stephanus: Δαμασκὸς, πόλις Συρίας μεσόγειος, ὑπερθεν Φοινίκης, περὶ τὸν Βαρδίνην ποταμὸν, *Damascus vrbs Syriæ mediterranea supra Phœnicen, circa Bardinen fluuium.* Sed ignotus hic adeo, vt etiam vocabulum non nullis suspectum sit. Nummi huius ciuitatis plures prostant, non autem antiquiores, quam sub imperio Cæsarum: Augusti, ΔΑΜΑϹΚΗΝΩΝ, *Damascenorum:* Commodi ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΟϹ ΔΑΜΑϹΚΗΝΩΝ, *Metropoleos Damascenorum:* Caracallæ, ΚΟΛΟΝΙΑϹ ΔΑΜΑϹΚΟΥ ΜΗΤΡΟΠ. *Coloniæ Damasci metropoleos:* Gordiani, ΚΟΛ. ΔΑΜΑ. ΜΗΤΡΟ. quod eodem modo legendum; & Otaciliæ COLONI. DAMASCO. METROP. Hinc gentile clarum est Δαμασκηνὸς, *Damascenus;* quod etiam chorographus habet: & nomen regionis, *Damascene,* apud eumdem & Strabonem.

LXXIII.

Circumiacent præter Abilam, antea laudatam, ignobilia oppida, a septemtrione *Gaana:* ab occasu *Ina,* & prope eam, austrum versus, *Abida:* omnia ex Ptolemæi positione; de quibus vero nihil habemus cognitum.

LXXIV.

A Damasco in æstiuum ortum sita est altera *Laodicea,* cognomento a maritima distincta. Ptolemæus caput regiunculæ fecit Λαοδικηνῆς, *Laodicenæ.* Cognomen ita eloquitur Καβιῶσα Λαοδίκεια, *Cabiosa Laodicea:* pro quo in Peutingeriana est *Laodicia Scabiosa;* quod mendum puto. Ceteri omnes a *Libano* cognominant. Strabo lib. XVI p. 520 de Marsya regione: *ἀρχὴ αὐτῆς Λαοδίκεια ἡ πρὸς Λιβάνῳ, initium eius* [campi] *Laodicea est, ad Libanum sita.* Plinius lib. V cap. XXIII *Laodiceni, qui ad Libanum cognominantur.* Nummus Antonini Pii ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΕΝ ΤΩ ΛΙΒΑΝΩ, *Laodicenorum in Libano:* & Caracallæ, ΛΑΩΔΙΚΕΩΝ ΠΡΟϹ ΛΙΒΑΝΩ, *Laodicenorum ad Libanum:* & Seueri, ΙΟΥΛ. ΛΑΟΔΙΚ. ϹΕΟΥΗ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ, *Iuliæ Laodiceæ Seuerianæ Metropoleos:* quem Harduinus ad hanc Libani Laodiceam refert. Colonia quoque fuit. Lege I Dig. de Censib. §. 3 *Est & Laodicena colonia in Syria Cœle, cui diuus Seuerus & imperator noster ius Italicum ob belli ciuilis merita concessit.* In Notitia episcopatuum simpliciter Λαοδίκεια, *Laodicea,* in Libanisia Phœnice, dicitur. Etiam in itinere a Seriane Scythopolim:

Seriane			
Salaminiada	M.	P.	XXXII
Emesam	M.	P.	XVIII
Laodiciam	M.	P.	XVIII
Lybon	M.	P.	XXXII
Heliopolim	M.	P.	XXXII
Abilam	M.	P.	XXXVIII
Damascum	M.	P.	XVIII.

LXXV.

Cetera oppida, quæ Ptolemæus Laodicenæ dat, sunt *Paradisus* & *Iabruda*. Prius, *Paradisus*, etiam Plinio lib. v cap. XXIII memoratum, sed sine ordine, cum Pinara & Pagris & vtraque coniungens Seleucia. Pagræ autem & Pinara apud Gindarum in septemtrione erant. nam eo vsque Cœlen suam extendit. *Cœle*, inquit, *habet - - - - tetrarchiam, quæ Mammisea adpellatur, Paradisum, Pagras, Pinaritas, Seleucias præter iam dictam duas, quæ ad Euphratem & quæ ad Belum.* Byzantius Stephanus: Παράδεισος πόλις Συρίας, *Paradisus oppidum Syriæ*. Alterum, *Iabruda*, ignotius est; nisi quod in Notitia episcopatuum Phœnices Libanisiæ Κλίμα Ιαμβρύδων, *Clima Iambrudorum* legitur: quæ nomina proxime conueniunt. Quæ alia supersunt apud Ptolemæum, in Decapoli & Palæstina ac Arabia exponemus.

SECTIO VIII.

PHOENICE.

LXXVI.

Maritimus hic tractus inter Seleucidem Strabonis, & Palæstinam propriam φοινίκη adpellatur, quod *Phœnice* Latine est, non *Phœnicia*: & omnes veteres, * hodieque accuratissimus quisque *Phœnice* scribunt. Plinius lib. v cap. XIX *Redeundum est ad oram atque Phœnicem.* Et cap. XX *Hinc rursus Syria, desinente Phœnice.* Pomponius Mela lib. I c. XII *Phœnicen illustrauere Phœnices, sollers hominum genus.* Et quid multa? nummus Antonini Pii PHOENICE.

LXXVII.

Nobilis hæc pars Syriæ adeo est, vt aliquando ipsi Syriæ reliquæ, tamquam separata prouincia opponatur. Strabo lib. II pag. 86 ἐντεῦθεν Συρία τε καὶ φοινίκη, καὶ Αἴγυπτος, *inde Syria, & Phœnice, & Aegyptus,* cetera. *Phœnices* ab inuentione artium nauigationumque laudantur. Mela iam dicto loco: *Phœnicen illustrauere Phœnices, sollers hominum genus, & ad belli pacisque munia eximium. Litteras & litterarum operas, aliasque etiam artes, maria nauibus adire, classe confligere, imperitare gentibus, regnum præliumque commenti.* **

LXXVIII.

Terminum a septemtrione Ptolemæus constituit Ἐλευθέρου ποταμοῦ ἐκβολὰς, *Eleutheri fluminis ostia;* quocum & alii consentiebant. Strabo lib. XVI pag. 518 ὁ Ἐλεύθερος ὁ πλησίον ποταμὸς, ὅν περ ὅριον ποιοῦνταί τινες τῆς Σελευκίδος πρὸς τὴν φοινίκην καὶ τὴν κοίλην Συρίαν, *Vicinus est amnis Eleutherus, quem*

* Præter Varronem L. L. IV c. 6 *Europa ab Europa Agenoris filia, quam ex Phœnicia Manlius scribit taurum exportasse.*

** Interpunctio hæc improbanda est, & melior lectio restituenda. quod vtrumque feci in Monument. Ingenior. tom. III pag. 168 § 7 seqq. Phœnices autem non fuisse inuentores arithmeticæ, sed eorum maiores eam secum attulisse in Syriam, copiose doceo in Monument. ingenior. XVIII tom. IV pag. 182 - 195.

quem aliqui terminum Seleucidis ad Phœnicen & Cœlen Syriam faciunt. Plinius lib. v cap. xx *Tripolis, - - - Orthosia, Eleutheros flumen.*

LXXIX.

Post flumen est Σιμύρα, *Simyra.* Plinius etiam dicto loco coniungit: *Orthosia, Eleutheros flumen. Oppida: Simyra, Marathos*, reliqua. Et ante paullo, eodem cap. xx, *A tergo eius* [Sidonis] *mons Libanus orsus mille quingentis stadiis Simyram vsque porrigitur, qua Cœle Syria cognominatur.* Pomponius Mela lib. I cap. XII *locus ex numero Tripolis dicitur. Tum Simyra castellum, & vrbs non obscura Marathos.* Stephanus alia casu: Σίμυρος πόλις Συρίων, Ἔφορος δὲ Σίμυρα οὐδετέρως αὐτὴν φησι, *Simyrus vrbs Syriorum: Ephorus vero Simyra neutraliter eam vocat.* At Plinius etiam in A finit, femineo autem genere. Strabo lib. XVI pag. 518 corrupte Ταξύμιρα, *Taxymira*, quod mendum ex τὰ Ξύμιρα, vel potius τὰ Σύμιρα ortum est, vt connexio locorum clarissime demonstrat. Ait enim post Aradum descriptam: καὶ Ταξύμιρα τὸ ἐφεξῆς χωρίον. τούτοις δὲ ἡ Ορθωσιὰς συνεχής ἐστι, καὶ ὁ Ἐλεύθερος ὁ πλησίον ποταμός. *Et Taxymira deinde oppidum: iis vero Orthosias contermina est, & in propinquo amnis Eleutherus.* Accedit, quod Simyræ nusquam locorum, si hic non est, mentionem habet.

LXXX.

Sequitur ergo Simyram *Orthosia* Ptolemæi atque Plinii; *Orthosias* (Ορθωσιὰς) Strabonis. Casus igitur siue exitus vocabuli; etiam forma declinandi, diuersa sunt. Plinius lib. v cap. xx *Orthosia, Eleutheros flumen.* Ptolemæi interpres *Orthosia:* Græcus dubie, accentu inusitato, Ορθωσιὰ, quod excidisse Σ finale arguit, atque ita Ορθωσιὰς scripsisse. Sic plane Strabo pag. 518 τούτοις ἡ Ορθωσιὰς συνεχής ἐστι, καὶ ὁ Ἐλεύθερος ὁ πλησίον ποταμὸς, *his contermina est Orthosia, & vicinus fluuius Eleutherus.* Auctor lib. I Maccab. cap. XV, 37 Τρύφων δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον, ἔφυγεν εἰς Ορθωσιάδα, *Tryphon, naui conscensa, fugit Orthosiadem.* Idem Strabo tamen pag. 519 verbis mox in *Tripoli* proferendis, etiam Ορθωσία, *Orthosia.*

LXXXI.

Succedit *Tripolis* apud Ptolemæum, vrbs superstes hodieque nobile emporium. De origine, situ, & nomine præclare Diodorus Siculus lib. XVI cap. XLI κατὰ τὴν Φοινίκην ἐστὶ πόλις ἀξιόλογος ὄνομα Τρίπολις, οἰκείαν ἔχουσα τῇ φύσει τὴν προσηγορίαν. τρεῖς γάρ εἰσιν ἐν αὐτῇ πόλεις, σταδιαῖον ἀπ᾽ ἀλλήλων ἔχουσαι διάστημα· ἐπικαλεῖται δὲ τούτων ἡ μὲν Ἀραδίων, ἡ δὲ Σιδωνίων, ἡ δὲ Τυρίων. *In Phœnice vrbs est Tripolis, consentaneam naturæ suæ adpellationem habens. Tres enim in ipsa vrbes continentur, stadii interuallo a se diremtæ: vna Aradiorum, altera Sidoniorum, tertia Tyriorum cognomentum habet.* Eadem fere Strabo lib. XVI pag. 519 Μετὰ δὲ Ορθωσίαν ἐστὶ καὶ τὸν Ἐλεύθερον Τρίπολις, ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος τὴν ἐπίκλησιν εἰληφυῖα· τριῶν γάρ ἐστι πόλεων κτίσμα, Τύρου, Σιδόνος, Ἀράδου. *Post Orthosiam autem & Eleutherum est Tripolis, quæ nomen ab re ipsa accepit: est enim condita a tribus vrbibus, Tyro, Sidone, Arado.* Plinius lib. v cap. xx *Tripolis, quam Tyrii & Sidonii obtinent.* Et Pomponius Mela lib. I cap. XII plane vt Diodorus: *Vltra, tria fuerunt singulis inter*

inter se stadiis se distantia; locus ex numero Tripolis dicitur. Idem his omnibus antiquior Peripli auctor Scylax pag. 99 declarauit: καὶ ἐν τῇ χεῤῥονήσῳ ἑτέρα πόλις Τρίπολις· αὕτη ἐςὶν Αράδε καὶ Τύρε καὶ Σιδῶνος· ἐν τῷ αὐτῷ τρεῖς πόλεις καὶ περίβολον ἑκάςη τε τείχες ἴδιον εἶχεν. *In pæninsula alia vrbs Tripolis: quæ est ex Arado, Tyro & Sidone, deducta: in vno loco tres vrbes, & singulæ proprium murum habent.* Ac Byzantius chorographus: Τρίπολις πόλις φοινίκης διὰ τὸ ἐκ τριῶν πόλεων ἔχειν ἀποικίας, Αράδε, Τύρε, Σιδῶνος· *Tripolis vrbs Phœnices est, ita dicta; quod ex tribus vrbibus colonias habeat, Arado, Tyro, Sidone.* Magno itaque consensu huius vrbis cum origo tum adpellatio comprobatur: an vero partes semper ita distinctæ manserint, nec coaluerint in vnam ciuitatem processu temporis; non habemus dicere: probabile tamen coaluisse & διάςημα, interuallum inter eas, ædificiis fuisse occupatum. Nummi plurimi exstant Antonii cum Cleopatra, Augusti, Neronis, Traiani, Seueri, Elagabali, inscripti ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ: & Iuliæ Soæmiæ, ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ.

LXXXII.

Tripolim inter & Botryn est promontorium, quod *Dei facies* vocabatur: Ptolemæo Θεῦ πρόσωπον ἄκρον, *Dei facies, promontorium.* Strabo dicto loco de eodem: τῇ Τριπόλει συνεχές ἐςι τὸ τε Θεε πρόσωπον, εἰς ὃ τελευτᾷ ὁ Λίβανος τὸ ὄρος· μεταξὺ δὲ Τριήρης, χωρίον τι, *Tripoli continua est Dei facies, (quæ ita dicitur) in quam desinit mons Libanus: interiacet oppidulum Trieres* [siue Triremis] *dictum.* Polybius lib. v cap. LXVIII μετὰ ταῦτα ποιησάμενος τὴν εἰσβολὴν κατὰ τὸ καλέμενον Θεε πρόσωπον, *deinde* [Antiochus ab Arado] *nauigans exscendit iuxta Theu prosopon, quod ita vocatur.* Hoc Mela in Phœnice dixit *promontorium Euprosopon.* Castellum impositum fuit. Strabo pag. 520 τὸ ἐπὶ τῷ Θεε προσώπῳ φρέριον ἐπιτεθέν. At Scylaci tantum est ὄρος Θεε πρόσωπον, *mons Theû prosopon,* vt Vossius & Grououius ediderunt: Holstenius autem ad Ortel. pag. 192 Θεῶν πρόσωπον *Scylax,* plurali numero, nescio ex quo codice, τῷ singulari numero, quem Ortelius Latine & Græce scriptum habet, opposuit.

LXXXIII.

Botrys, Βότρυς, oppidum Ptolemæi ordine succedit. In Strabonis lib. XVI pag. 520 perperam editum Βόςρα, *Bostra,* quod *Botrys* legendum est. * Plinius lib. v cap. XX de hac ora: *Oppida, Byblos, Botrys, Gigarta, Trieris, Calamos.* Peutingeri tabula *Botrus* scriptum, eodem situ quo Ptolemæus posuit:

Byblo XII *Botrus* XX *Tripoli.*

LXXXIV.

Ipsa vrbs *Byblus,* Βύβλος, nobilior. Præter Plinium & Tabulam, de quibus iam diximus, etiam Ptolemæi est inter Berytum & Botryn: Strabo autem plenius de hac vrbe: τήν τε Βύβλον καὶ τὴν ἐφεξῆς ταύτῃ Βηρυτόν, αἳ μεταξὺ κεῖνται Σιδόνος καὶ τε Θεε προσώπε· ἡ μὲν ἂν Βύβλος τὸ τε Κινύρε βασίλειον, ἱερά ἐςι τε Αδώνιδος. *Byblum & post eam Berytum: quæ inter Sidonem & Dei Faciem sunt ambæ sitæ. Byblus autem fuit Cinyræ regia, & sacra Adoni-*

Adonidi. Pompeius vrbem hanc liberauit, tyranno ſecuri percuſſo. Hi omnes, etiam Stephanus Byzantius, cum Polybio, loco mox citando, per Υ, Græcam vocalem, ſcripſerunt. Zoſimi lib. I cap. LVIII & in Notitia Eccleſiaſtica prouinciæ Phœnices maritimæ, ſcriptum eſt ι ſimplici βίβλος, *Biblus:* ſed præſtat antiquos omnes Græcos Latinosque ſequi, cum quibus nummus Auguſti facit, ΒΥΒΛΙΩΝ, *Bybliorum* nomine percuſus, Ex Strabone addo, prope mare, non proxime, in excelſo loco fuiſſe conditam, ἐφ᾽ ὕψυς τινὸς μικρὸν ἄπωθεν τῆς θαλάττης.

LXXXV.

Fuit etiam *Palæbyblos*, vetus Byblus, * quam Ptolemæus in mediterraneis ponit: in cuius libris ſcriptum exſtat παλαιόβιβλος, *Palæobiblus* per iota, praue, quia ipſe ſupra βύβλος, *Byblus* littera Græca ſcripſerat. De ſitu eſt quod dubitetur, etiamſi demus Ptolemæo fuiſſe mediterraneam. Ipſe enim longe a mari reducit inter Arcam & Mariamen conſtituens in latitudine Botryos, quæ ſupra Byblon in ſeptemtrionem ſita eſt. Strabo autem & Plinius in auſtrum verſus a Byblo poſuerunt. Ille dicto loco a ſeptemtrione in meridiem progrediens: εἶτα μετὰ ταύτην Ἄδωνις ποταμὸς καὶ ὄρος Κλίμαξ, καὶ Παλαίβυβλος (ſic in MSS. eſt Caſaubono teſtante) εἶθ᾽ ὁ Λύκος ποταμὸς, καὶ Βηρυτός. *Deinde poſt hanc* [Byblum] *eſt Adonis fluvius, & mons Climax, & Palæbyblus: poſtea Lycus fluuius, & Berytus.* Plinius lib. V cap. XX verſo itinere a meridie in ſeptemtrionem: *Berytus colonia, quæ Felix Iulia adpellatur. Leontos oppidum: flumen Lycos: Palæbyblos: flumen Adonis: oppida, Byblos, Botrys, Gigarta, Trieris, Calamos; Tripolis.* Auguſtana Tabula corrupte

Beritho VII *Balbyblos* - - *Byblo* XII *Botrus.*

Ex horum conſenſione auſtralis ſitus haud dubie contra Ptolemæum defendendus eſt: at in ortum quousque receſſerit a mari, definiri non poteſt: probabile autem non longe a Byblo noua fuiſſe ſeiunctam: quia quæ ſedes mutant retento nomine ciuitates, plerumque viciniores ſunt, vt in Tyro, Papho, Pharſalo obſeruamus.

LXXXVI.

Plinii *Leontos oppidum*, id eſt λέοντος, *leonis;* quod inter Berytum & Byblum ponit, infra Berytum, auſtrum verſus ponendum erat. Hic enim Ptolemæus Λέοντος, *Leontis* (ſiue Leonis) fluuii habet oſtia, cui ſine dubio adpoſitum oppidum fuit: & Strabo XVI pag. 520 μετὰ Βηρυτὸν ἐςὶ Σιδὼν, ὅσον ἐν τετρακοσίοις ςαδίοις· μεταξὺ δὲ ὁ Ταμύρας ποταμὸς, καὶ τὸ τῦ Ἀσκληπιῦ ἄλσος, καὶ Λεόντων πόλις, *poſt Berytum eſt Sidon, quadringentis ferme ſtadiis ab ea diſtans. Inter has flumen Tamyras, & Aeſculapii nemus, & Leonum oppidum.* Qui quod ſitu cum Ptolemæo congruit, hos potius, quam Plinium, in deſignando hoc oppido ſequimur. Scylax etiam plurali numero Λεόντων πόλις, *Leonum oppidum*, pag. 100. **

LXXXVII.

* Conditam eſſe tradit Philo Byblius apud Euſeb. Præparat. Euangel. I c. 10 pag. 37 à Saturno. Fabula, ſed vetuſtatis indicium.

** Confer. § XC.

LXXXVII.

Cetera, quæ Plinius prædicto loco memorat, sunt *Gigarta*, *Trieris*, & *Calamos*. Priores etiam Strabonis sunt: lib. XVI pag. 520 *Qui Libanum incolunt, superne quidem in monte* Σιννᾶν καὶ Βόῤῥαμα, *Sinnan & Borrama:* κάτω δὲ Βότρυν, καὶ Γίγαρτον, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς θαλάττης σπήλαια, καὶ τὸ ἐπὶ τῷ θεῦ προσώπῳ φρέριον ἐπιτεθέν: *infra autem Botryn, & Gigartum, & speluncas ad mare sitas, & castellum Theû prosopo impositum.* Vterque sic cum Botry coniungit: vnde de situ eius quodammodo iudicabis. In Notitia ecclesiastica prouinciæ Phœnices maritimæ est κώμη Γήγαρτα, *vicus Gegarta.*

LXXXVIII.

Altera, *Trieris*, Straboni pag. 519 est *Trieres*, Τριήρης, quam ponit inter Tripolim & Dei Faciem. *Tripoli*, inquit, *continuum est Theûprosopon, in quod Libanus desinit.* Μεταξὺ δὲ Τριήρης χωρίον τι, *interiacet Trieres, oppidum quoddam.* In dicta Notitia κώμη Τριερὶς, *vicus Trieris.* Hanc, cum tertia Pliniana *Calamo* etiam Polybius lib. V cap. LXVIII *Antiochus* [adversus Ptolemæum expeditione] Βότρυν μὲν ἐν τῇ παρόδῳ καταλαβόμενος, Τριήρη δὲ καὶ Κάλαμον ἐμπρήσας, *Botryn in transitu cepit; Trierem & Calamum incendit.* Omnia ergo hæc oppida, *Gigarta, Trieris, Calamos* septemtrionem versus circa Botryn & Tripolim sita fuerunt, & reducta non nihil a mari, quia, qui oram describunt Ptolemæus & Itinerariorum auctores, nullam eorum mentionem habent.

LXXXIX.

Post Byblon in litore prima vrbs nobilis est *Berytus*, Βηρυτὸς, * adeo antiqua, vt κλίσμα Κρόνου, *a Saturno conditam* crediderint; quod Stephanus notauit. Scylax, Βηρυτὸς πόλις καὶ λιμὴν, *Berytus vrbs cum portu.* Et Strabo lib. XVI pag. 520 εἶθ' ὁ Λύκος ποταμὸς καὶ Βηρυτός· αὕτη κατεσπάσθη μὲν ὑπὸ Τρύφωνος, ἀνελήφθη δὲ νῦν ὑπὸ Ῥωμαίων, δεξαμένη δύο τάγματα, ἃ ἵδρυσεν Ἀγρίππας ἐνταῦθα, *Deinde* [post Palæbyblon] *Lycus amnis est, & Berytus, quæ a Tryphone euersa fuit, ab Romanis nunc restituta, duabus legionibus ab Agrippa in eam deductis.* ** Illustre nomen ex eo accepit. Plinius lib. V cap. XX *Berytus colonia, quæ Felix Iulia adpellatur.* Et nummus Augusti: COL. IVL. AVG. FEL. BER. & alius Traiani eodem modo perscriptus. Lege VII Dig. de Censibus: *Iuris Italici sunt Troas, Berytus, Dyrrachium.* Scholam egregiam habuit tam Iuris scientiæ, quam ceterarum disciplinarum. Eusebius in Martyribus Palæstinensibus cap. IV de Apphiano martyre: τῆς Ἑλλήνων παιδείας ἕνεκα κοσμικῆς -- τὸν πλείονα κατὰ τὴν Βηρυτὸν διατρίψας χρόνον, *Græcorum litteraturæ secularis caussa plurimum temporis Beryti*

* Nonnus Dionys. XLI v. 364 pag. 1074

Πρωτοφανὴς Βερόη πέλε σύγχρονος ἥλικι κόσμῳ,
Νύμφης ὀψιγόνοιο φερώνυμος, ἣν μετανάσται
Υἱέες Αὐσονίων ὑπατήϊα φέγγεα Ῥώμης
Βηρυτὸν καλέουσι, ἐπὶ Λιβάνῳ πέσε γείτων.

Vid. etiam Nonnus ab initio libri XLI.

** Combusta est. Epigrammat. Græc. lib. I c. εἰς πόλεις pag. 140.

ryti commoratus est. Et Socrates Hist. eccles. lib. IV cap. XXVII de Gregorio Neocæsariensi οὗτος ὡς τῶν Ἀθήνησι παιδευτηρίων ἀναχωρήσας ἐν τῇ Βηρυτῷ νόμους ἐμάνθανεν. *Hic quum e scholis Atheniensium discessisset, Beryti ius ciuile didicit.* Nonnus lib. XLI Dionys. sub finem:

Βηρυτὸς βιότοιο γαληναίοιο τιθήνη,

Berytus vitæ tranquillæ nutrix. Et Periegeta vers. 911

Καὶ Τύρον ὠγυγίην, Βηρυτοῦ τ' αἶαν ἐραννήν,

& Tyrum vetustam, Berytique terram amœnam: quod Festus Auienus vers. 1070 transtulit:

Hinc Tyrus est opulens, Berytus & optima - - -

Sic enim legendum: non, *& Berytus*, quod contra auctoritatem Græcorum est, qui primam & secundam produxerunt.

XC.

Nunc demum ad *Leonum* ciuitatem, siue *Leontos oppidum*, inter Berytum & Sidonem situm, accedimus, quod perperam Plinius supra Berytum, aquilonem versus, posuerat: vt supra demonstratum fuit. Pro nostro situ enim & Strabo & Ptolemæus pugnant: illius verba supra recitavimus: hic *flumen Leontis*, cui adpositum eiusdem nominis fuit oppidum, eodem, quo Strabo vrbem posuit, exire in mare loco tradit.

XCI.

Reliqua flumina huius tractus, *Adonis* * & *Lycus* supra Berytum sunt, & *Lycus* propius illam secundum Strabonem: *Adonis* inter veterem & nouam Byblum secundum Plinium. Vtriusque verba supra sunt prolata. Possit tamen videri Lycum inter Berytum & Tyrum seu Sidonem esse, quia ibi lapis repertus, vt Sponius Misc. erud. Antiq. pag. 272 refert, hanc de Antonino Pio inscriptionem exhibens:

MONTIBVS IMMINENTIBVS
LYCO FLVMINI CAESIS
VIAM DILATAVIT.

Tamyras fluuius Straboni est inter Berytum & Sidonem medius: quem Λέοντος, *Leonis* fluuium Ptolemæus dixit.

XCII.

Et *Sidon*, Σιδὼν, צידון, vrbs antiquissima, etiam patriarchis nota, Genes. XLIX, 13. ampla & potens, צידון רבה, Σιδὼν ἡ μεγάλη, *Sidon magna*, Iosuæ XI, 13. Conditor fertur Σιδώνιος, *Sidonius* fuisse Chanaani primogenitus, pronepos Noachi, Genes. X, 15. Vide Ioseph. Antiq. I cap. VII. quod probabile plane, nomen ab auctore trahere. Alii vero a piscatu nomen ducunt, quem צידא Syri vocant; quod eius copia in illo loco sit. Iustinus

* Nonnus Dionysiac. III v. 80

Ἀτρεκὲς Ἀσσυρίης ἀπὸ πατρίδος αἷμα κομίζει
Ἧχι ῥόος χαρίεντος Ἀδώνιδος.

Idem XX v. 144 pag. 538

Καὶ ποταμοῦ θυόεντος Ἀδώνιδος εὔγαμον ὕδωρ.

Hæc verba Nonni explanat narratio Luciani de dea Syra pag. 658 & 659.

lib. XVIII cap. III ex Trogo: *Phœnices terræ motu vexati, relicto patrio solo,* * *Assyrium stagnum primo; mox mari proximum litus incoluerunt, condita ibi vrbe, quam a piscium vbertate Sidona adpellauerunt: nam pisces Phœnices Sidon vocant.* Diodorus Siculus lib. XVI cap. XLI τῆς Σιδῶνος εὐδαιμονίᾳ διαφερούσης, καὶ τῶν ἰδιωτῶν διὰ τὰς ἐμπορίας μεγάλους περιπεποιημένων πλούτους, *Sidon opulentia excellebat, & priuati mercaturæ beneficio amplissimas diuitias congesserant.* Et Pomponius lib. I cap. XII *adhuc opulenta Sidon, antequam a Persis caperetur, maritimarum vrbium maxima.* De clade a Persis accepta Diodorus ibidem cap. XLV. Et Plinius lib. V cap. XIX *Sidon artifex vitri, Thebarumque Bœotiarum parens.* Strabo & aliarum nobiliorumque artium, Arithmeticæ & Astronomiæ, inuentionem Sidoniis tribuit, quibus naualem mercaturam ad summum perduxerint: immo πάσης ἄλλης φιλοσοφίας cultum in Phœnicibus laudat. Idem cum Dionysio Periegeta obliquorum casuum vocalem mediam corripuit, σιδόνος, σιδόνα; sed LXX Græci, & sancti Euangelistæ, & Iosephus, & Diodorus dicto loco, ac Polybius lib. V cap. LXIX σιδῶνος, σιδῶνα; & nummi sub Augusto percusi, ΣΙΔΩΝΟΣ scriptum habent. Atque ita etiam Virgilius Aen. I vers. 619

Atque equidem Teucrum memini Sidona venire.

Gentile autem variat. Ibidem vers. 446 & 613

- - - - - *Sidonia Dido,*

syllaba porrecta: at Aeneid. lib. IV vers. 75

Sidoniasque ostentat opes.

Et eodem libro, vers. 683 - - *patresque*
Sidonios, vrbemque tuam.

Flumen ad Sidonem Dionysius vers. 913 Bostrenum dixit,

- - - - καὶ Σιδόνα ἀνθεμόεσσαν, **
Ναιομένην χαρίεντος ἐφ' ὕδασι Βοςρηνοῖο,

Et Sidonem florentem, habitatam ad amœni fluenta Bostreni. Ortelio videtur ipse Tamyras esse siue Leonis fluuius, de quo paullo ante diximus.

XCIII.

Inter Sidonem & Tyrum est *Sarepta,* siue *Sarephtha* secundum Græcos; Ebræis צרפת, *Zarpath,* I Reg. XVII, 9, 10. hospitium prophetæ Eliæ. Sidoniorum erat, in agro illorum sita: ideoque additum ibi, אשר לצידון *quæ Sidonis est.* Græci interpretes, εἰς Σαρεφθὰ τῆς Σιδωνίας, *Sarephtham Sidoniæ regionis.* Iosephus lib. VIII Antiq. cap. VII de Elia: εἰς Σαρεφθὰ πόλιν οὐκ ἄπωθεν τῆς Σιδῶνος καὶ Τύρου· μεταξὺ γὰρ κεῖται, παραγίνεται, *Sarephtham proficiscitur, non procul Sidone ac Tyro sitam: media enim interiacet.* Lucæ IV, 26 Σάρεπτα, *Sarepta,* plerisque codicibus legitur. Plinius quoque eius mentionem habet lib. V cap. XIX postquam de Tyro & Palætyro egerat;
Inde

* Patrium Phœnicum solum ad mare Persicum fuisse, doceo ex veteribus scriptoribus, quibus iam addo Strabonem XVI pag. 1110, 1111 & p. 1131 A, B.

** Seneca Quæst. Natur. VI cap. 24 *Thucydides ait, Atalantam insulam aut totam, aut certe maxima ex parte superfusam. Idem Sidoni accidisse, Posidonio crede.*

Inde Sarepta, & Ornithôn oppida: & Sidon artifex vitri. Regio vini nobilioris ferax, quod *Sareptanum* dicitur. Sidonius Apollinaris Carm. XVII

Vina mihi non ſunt Gazetica, Chia, Falerna,
Quæque Sareptano palmite miſſa bibas.

Et Fulgentius lib. II Mytholog. cap. XV *Seraptenum vinum* dixit non tam corrupte, quam quod varie hoc vocabulum ſcriptum reperitur. Vide Sirmondi ad Sidonium adnotata, qui etiam Σερεφθῖνον οἶνον, ex Alexandro Tralliano profert. Stephanus, Σάραπτα πόλις φοινίκης, *Sarapta Phœnices oppidum.*

XCIV.

Prope hanc Sareptam, & ſi Plinii ordinem ſequimur, fuit *Ornithôn* ſiue *Auium oppidum.* Singulari enim *oppidum* apud Plinium legendum cum aliis eſt, non *oppida.* Scylax in Syria: Σιδὼν πόλις καὶ λιμὴν κλειτός· Ορνίθων πόλις Σιδωνίων. *Sidon vrbs cum portu clauſo: Auium oppidum Sidoniorum.* Et Strabo lib. XVI pag. 521 Διέχει τῆς Σιδόνος ἡ Τύρος ἐ πλειὺς τῶν διακοσίων ςαδίων· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ πολίχνιον, Ορνίθων πόλις. *Diſtat Tyrus a Sidone ſtadiis ducentis, non amplius. In medio inter vtramque vrbecula eſt, quæ Ornithôn oppidum vocatur.*

XCV.

Tyrus Phœnices vrbs clariſſima, etiam perantiqua, poſterior tamen Sidone, vtpote a Sidoniis condita, vt Iuſtinus lib. XVIII cap. III, tradit. Curtius quidem lib. IV cap. IV æquales Tyrum & Sidonem facit, vtramque ratus ab Agenore, Cadmi patre, conditam: ſed antiquior Sidonis eſt memoria, etiam ex æuo patriarcharum, vt ſupra oſtendimus: Tyri autem ante Dauidis tempora nullam habemus mentionem. quod Strabo etiam ſignificat, quum pag. 520 dicit, αἱ μὲν ποιηταὶ τὴν Σιδόνα τεθρυλλήκασι μᾶλλον· Ὅμηρος δὲ ὐδὲ μέμνηται τῆς Τύρυ, *poetæ Sidonem magis celebrant* [quam Tyrum:] *Homerus autem Tyri non meminit:* qui vero Sidonem & Sidonios vtique memorauit. Vrbs maxima, opulenta, & potens nauigationibus, olim in inſula ſita, ab Alexandri autem temporibus in continente. quamvis antea quoque quam in inſula exſtructa fuerat, in continente fuerat, loco, qui inde *Palætyrus* vocabatur: multarum coloniarum, etiam in remotiſſimis terris, fecunda parens. Plinius lib. V cap. XIX *Tyrus quondam inſula, prealto mari ſeptingentis paſſibus diuiſa: nunc vero Alexandri oppugnantis operibus continens: olim partu clara, vrbibus genitis, Lepti, Vtica, & illa Romani imperii æmula, terrarum orbis auida, Carthagine; etiam Gadibus extra orbem conditis. Nunc omnis eius nobilitas conchylio atque purpura conſtat. Circuitus* XIX *millibus paſſuum eſt, intra Palætyro incluſa: oppidum ipſum* XXII *ſtadia obtinet.*

2. De coloniis in Africam & Hiſpaniam, μέχρι καὶ ἔξω ςηλῶν, *vſque ad loca extra* [Herculis] *columnas* deductis, etiam Strabo teſtis lib. XVI p. 520. Et Curtius lib. IV cap. IV *Coloniæ eius pæne orbe toto diffuſæ ſunt, Carthago in Africa, in Bœotia Thebæ, Gades ad Oceanum.* Plinius autem Thebas tribuit Sidoniis, vt ſupra vidimus. De inſula mutata, & inſequente diminutio-

nutione Plinius ex Melæ lib. I cap. XII hausit. *In ea* [Phœnice] inquit, *est Tyros, aliquando insula, nunc adnexa terris deficit.* Videlicet nihil potentiæ aut dominationis superfuit: solus quæstus ex purpura. Strabo quidem p. 621 tradit, *calamitates suas superasse, καὶ ἀνέλαβεν αὐτὴν, se recollegisse:* sed absque potentia id pristina intelligendum est. De purpura ibidem: πολὺ ἐξήτασαι πασῶν ἡ Τυρία καλλίςη πορφύρα, *Tyria purpura omnium pulcherrima esse perhibetur.* Erat autem purpurarum captura haud longe ab vrbe: ἡ θήρα πλητίον, *in propinquo captura;* quod ibidem Strabo addidit. Poetæ sane Tyriam purpuram vbique laudant. Horatius Epod. XII

Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ
Cui properabantur?

neque mercaturæ caussa nauigationes post cladem sunt negatæ. Strabo ibidem, ἀνέλαβεν αὐτὴν τῇ τε ναυτηλίᾳ, καὶ τοῖς πορφυρίοις, *nauigatione & purpuræ mercatura recollegit se.* Habuit enim & alias merces & Orientis diuitias, quas permutabat; quas in vniuersum *merces Tyrias* Horatius lib. III oda XXIX extrema dixit.

3. Herculem * potissimum coluit, quod ex Alexandri historia inde caussam, speciem saltem, oppugnandi, sumentis: isque deus inde cognomen tulit. Diodorus lib. XVII cap. XL τῷ Ηρακλεῖ τῷ Τυρίῳ θῦσαι, *Herculi Tyrio sacrificare:* & ipsa vrbs ab his sacris cognominata. In nummis Caracallæ & Otaciliæ Latinis litteris TYRVS ERACLIA. Vid. illust. Spanhem. pag. 300 & 877. Fama etiam & memoria pristini splendoris libertatem meruit tam sub Seleucidarum regno, quam sub principibus Romanis. Strabo dicto loco pag. 521 οὐχ ὑπὸ τῶν βασιλέων δ' ἐκρίθησαν αὐτόνομοι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, μικρὰ ἀναλώσαντες, βεβαιωσάντων τὴν ἐκείνων γνώμην, *Non solum ab regibus, verum etiam a Romanis* [Tyrii] *sunt liberi declarati, pauca pendentes, confirmantibus his illorum* [de libertate] *sententiam.* Coloniam etiam accepit, ** sed non ante Seuerum; nec vlla eius in nummis indicia priora. Tum autem dicta COLONIA SEPTIMIA: vt in nummo Getæ & Caracallæ, SEPT. TYRVS MET. COLONIA. & Diadumeniani, TYRVS METRO. COLONI.

4. Ebraice dicitur צור, *Zor*, vel *Sor:* & alia dialecto *Syr*, *Sar*, ac Aramæorum consuetudine sibilo in T conuerso, *Tor, Tur, Tyr*, cum Græco exitu Τύρος, *Tyrus.* A forma *Sar* est *Sarranus*, quæ vox poetis sonat *Tyrius.* Virgilius II Georg. vers. 506

Vt gemma bibat, & Sarrano dormiat ostro.

Et Silius Italicus lib. XV vers. 205

- - - - *Sarrano murice fulgens.*

Et Iuuenalis satyra X vers. 38

- - - - *pictæ Sarrana ferentem*
Ex humeris aulæa togæ.

Gellius

* Id est, solem, si Nonno credimus XL v. 369 pag. 1038 Dionysiac.

** Vlpian. Lege I D. de Censibus & §. 2, 3 &c. & leg. 6, 7, 8 ibid.

Gellius lib. XIV cap. VI *Illud etiam ſcriptum fuit, quibus vrbibus regionibusque vocabula iam mutata ſint, quod - - - Corinthus Ephyre; quod Macedonia* Ημαθία, *quod Theſſalia* Αιμονία, *quod Tyros Sarra dicta ſit.* Quod etiam Seruius in dictum Virgilii locum notauit. *Quæ nunc,* inquit, *Tyros dicitur, olim Sarra vocabatur.* * quum vero addit, *a piſce quodam, qui illic abundat: quem lingua ſua* SAR *adpellant;* nugari vtique videtur, & potius a *Sar*, id eſt Tyrus, pro *Sor* poſito, cum Salmaſio in Solin. cap. vlt. p. 936, quam a piſcis nomine, ducendum eſt.

XCVI.

Palætyrus, Παλαίτυρος, vetus Tyrus, ** a noua Tyro, quæ in inſula aut peninſula erat, triginta ſtadiis remota erat in meridiem. Strabo p. 521 Μετὰ τὴν Τύρον ἡ Παλαίτυρος ἐν τριάκοντα ϛαδίοις. *poſt Tyrum eſt Palætyrus intra triginta ſtadia.* Inde ad Ptolemaidem progreditur: quo manifeſtum fit, Palætyrum nouæ vrbi ab auſtro fuiſſe obuerſam. Plinius etiam meminit lib. V cap. XIX territorium Tyri vrbis (*circuitum* ipſe vocat) XIX millibus paſſuum definiens, ſed *intra Palætyro incluſa.* Curtius lib. IV cap. II *Legati* [Tyriorum Alexandro] *reſpondent, eſſe templum Herculis extra vrbem in eam ſedem, quam Palætyron ipſi vocant: ibi regem deo ſacrum rite facturum.* Quod Iuſtinus ex Trogo lib. XI cap. X ita expreſſit: *Quum legati rectius id eum in Tyro vetere, antiquiore templo, facturum dicerent.* Hic ergo vocabulum Latine vertit, *Tyro vetere;* etiam Curtius breui poſt eodem capite, ſect. 18 *Magna vis ſaxorum ad manum erat, Tyro vetere præbente.*

2. Qui ſtatus, quæ conditio huius Veteris Tyri ſiue Palætyri fuerit, difficile eſt ad explicandum. In continente, ad mare tamen fuiſſe, certum ex Alexandri hiſtoria eſt: neque dubitandum, a Tyriis quondam habitatam fuiſſe, antequam in inſulam migrarent. At quæ cauſſa migrationis, quod tempus eius fuerit, id demum eſt quod inquiramus. Vrbes in alium locum transferuntur, ſi bello vel caſu fuerint deletæ. Num ergo & Vetus Tyrus euerſa fuit, quum nouam Tyrii in inſula, tutiore loco conderent? ſi eſt ita; a quonam fuit euerſa? Eſaiæ cap. XXIII excidium Tyri, & poſt ſeptuaginta annos inſtauratio prædicta fuit: quod vulgo de Alexandri ſubuerſione interpretantur: alii ex commate XIII de Aſſyrio rege, Salmanaſſare, cuius Chaldæa prouincia erat; alii de Nebucadnezare, qui Ezech. XXVI, 7 prædictæ euerſionis, & cap. XXIX, 18 eiusdem conſummatæ auctor nominatim adpelletur. Memorat quidem Ioſephus lib. IX extremo Salmanaſſaris cum Tyriis per quinque annos geſtum bellum; non autem euerſionem vrbis: immo Palætyrum vt cultam vrbem, Tyro nouæ oppoſitam, eodem bello memorat. Απέϛη, inquit, Τυρίων Σιδὼν, καὶ Ἄρκη, καὶ ἡ πάλαι Τύρος, καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις, αἳ τῷ τῶν Ασσυρίων ἑαυτὰς βασιλεῖ παρέδοσαν. *Sidon, Arce, Palætyrus, cum multis aliis oppidis, a Tyriis defece-*

* Sine dubio e סחר, quaſi dicas סחרה, mercatrix. Nam Chaldæorum more participium *Sara* fit. nam ח Græci in medio vocabuli pronunciare non poſſunt.

** Vid. Nonnus Dionyſ. XL v. 311 ſeqq. pag. 1034 -- 1050, vbi de fontibus etiam Tyri.

fecerunt, regi Aſſyrio ſeſe dedentes. Quod ſi eſt, non ob vaſtatam veterem, ſed commoditatis cauſſa nouá Tyrus videtur condita.

3. Quæ autem ſub Nebucadnezáre ſubuerſio facta? Tacent profanæ litteræ de illa Chaldæorum vaſtatione. Hieronymus in Ezechiel. xxvi, 7 *Græcas, & Phœnicum, maximeque Nicolai Damaſceni, & alias barbarorum, aiunt, ſe, qui huic hiſtoriæ contradicunt, legiſſe litteras, & nihil ſuper oppugnatione a Chaldæis inueniſſe Tyriæ ciuitatis: quum probare poſſimus multa dici in ſcripturis facta, quæ in Græcis voluminibus non inueniantur.* Idem in Eſa. xxiii, hunc prophetam, Eſaiam puta, & Ezechielem de eodem Nebucadnezaris bello atque excidio agere exiſtimat, & comma xiii eius capitis aliter & commodius interpretatur, quam ſupra ex Grotii mente expoſitum fuit. Sed ita nihilominus dubitatur, quam Tyrum Chaldæi euerterint, veterem continentis, an nouam inſulæ? Videtur, veterem; quia Ezech. xxvi, 14, 21 dicitur non reædificatum iri in æternum: quod Kimchi de translocatione interpretatur, non priſtino, ſed alio loco reſtitutam fuiſſe, qui vero in eo aberrat, quod ex inſula in continentem credit traductam eſſe, quum potius ex continente in inſulam, vt tutiorem locum, videatur tranſlata. Sub Perſis certe, & quum Alexander obſideret, in inſula fuit: & Palætyrus, quæ in continente erat, aut deſerta aut male habitata: vnde ſaxa moli ſtruendæ, tamquam ex ruinis, Alexander aſportauit. Curtius prædicto loco: *magna vis ſaxorum ad manum erat, Tyro vetere præbente.* Et Diodorus lib. xvii c. xl καθαιρῶν τὴν παλαιὰν λεγομένην Τύρον, καὶ πολλῶν μυριάδων κομιζουσῶν τοὺς λίθους, χῶμα κατεσκεύαζε δίπλεθρον τῷ πλάτει. *Antiquam Tyrum, vt tunc vocitabant, confeſtim demolitur: totque myriadum lapides congerentium opera fiebat, vt moles duûm iugerum latitudine iaceretur.*

XCVII.

Inter Tyrum & Sarreptam fluuius decurrit, quem recentiores *Eleutherum* vocant, eodem nomine, quo celebris alter in ſuprema Phœnice, ad limitem Seleucidis, nominatur: apud neminem vero antiquorum hoc nomine inuenitur inter Tyrum & Sidonem fluuius. Aiunt ex Libano monte in Ituræa prorumpere, & per Galilæam gentium delapſum tribus fere a Tyro aquilonem verſus, duobus autem a Sarepta contra auſtrum milliariis, mari magno miſceri; vt Adrichomius cum Brocardo aliisque deſcripſit. Addunt auctoritates veteres, Ioſephi lib. xiii Antiq. cap. viii, & lib. i de Bello cap. xiii extr. & i Maccab. xi, 7, & Plin. ix, cap. x. Verum omnibus his locis *Eleutherus* quidem vocatur aliquis fluuius; non autem dicitur, nec vllo inde modo colligitur inter Tyrum & Sidonem eſſe, ſed poſſunt hi auctores omnes commodiſſime de altero Eleuthero, quem Strabo terminum inter Seleucidem & Phœnicen facit, intelligi. Prouocant etiam ad Guilielmum Tyrium lib. vii cap. xxii, & lib. xiii cap. ix, qui quidem fluuium ea ab Sarepta & Tyro diſtantia memorat, nomen vero eius non indicauit.

XCVIII.

Hic finimus oram Phœnices: Ptolemæus quidem longius vltra Carmelum

melum montem extendit, & Ecdippa, Ptolemaidem, Sycaminon ac Dora etiam Phœnices vrbibus adnumerat; quas vero, quia in forte Iſraëlitarum fuerunt, in Chananæa ſeu Terra Sancta, cum aliis, quæ interiacent, exponemus.

PHOENICE MEDITERRANEA.

XCIX.

Phœnicibus Ptolemæus in mediterraneo perpauca tribuit, *Arcam, Palæabyblon, Gabalam,* & *Cæſaream Paniæ:* ſed hanc vltimam multi Galilææ ſuperiori, in cuius ſita finibus eſt, adſcribunt: alii in Decapoli ponunt: Plinius extra illam in regione Paneade, quam cum Trachonitide coniungit: de quibus ſequenti capite acturi ſumus. De *Palæabyblo* ſupra actum in Byblo: remanent Arca & Gabala. Illa Ptolemæo Ἄρκα, *Arca.* Plurali numero Socrates lib. VII cap. XXXVI epiſcopus ἀπὸ Ἀρκῶν τῆς Φοινίκης, *ab Arcis Phœnices oppido;* quæ muliebris forma eſt; quemadmodum etiam in Aethici ſiue Antonini Itinerario, curſu a Conſtantinopoli Antiochiam, vnde etiam ſitus & diſtantia cognoſcitur, ſcriptum eſt *Arcas* tam Aldina & Simleri quam Schotti editionibus hoc ordine:

Antiochia			
Platanos	M.	P.	XXV
Cathela	M.	P.	XXIIII
Laodiciam	M.	P.	XVI
Gabalam	M.	P.	XVIII
Balanea	M.	P.	XXVII
Antaradon	M.	P.	XXIIII
Arcas	M.	P.	XXXII
Tripolim	M.	P.	XVIII
Byblon	M.	P.	XXXVI.

Stephanus numeros diſtinguit tempore: Ἄρκη πόλις Φοινίκης, ἡ νῦν Ἄρκαι καλουμένη. *Arca oppidum Phœnices: nunc dictum Arcæ.* Prouocat ad Ioſephi lib. V Antiquit. cap. I, vbi Ἀρκὴ πόλις, *oppidum Arca* memoratur, ſed tribui Aſer adſcriptum, in valle Sidoni obuerſa: niſi hæc alia Arca eſt, quia auſtralior, quam illa Ptolemæi & Itinerarii videtur eſſe. Noſtra, ſi ab illa Ioſephi diuerſa eſt, quod non plane certum eſt; alibi, lib. VII de Bello Iud. cap. XIII Gr. pag. 976, de Sabbatico quodam fluuio vbi agit, gentili nomine Ἀρκαία, *Arcæa* ſiue *Arcena* ab eodem vocatur. ῥεῖ, inquit, μέσος Ἀρκαίας τῆς Ἀγρίππα βασιλείας καὶ Ῥαφαναίας, *fluit inter Arcæam, quæ ad Agrippæ regnum pertinet, & Raphanæam.* Latine hæc forma *Arcena* eſt, apud Lampridium Alexandro, cap. I, *Aurelius Alexander vrbe Arcena genitus.* Et cap. V *Alexandri nomen accepit, quod in templo, dicato apud Arcenam vrbem Alexandro Magno, natus eſſet, quum caſu illuc die feſto Alexandri pater cum vxore, patriæ ſollemnitatis implendæ cauſſa, veniſſet.* Aurelius Victor de eodem principe: *Aurelio Alexandro, Syriæ orto* [vrbe,] *cui duplex, Cæſarea & Arca, nomen eſt, militibus quoque adnitentibus Auguſti potentia delata*

lata est. Quod *Cæsareæ* nomen, vt diceretur *Arca Cæsarea*, aut simpliciter *Cæsarea*, ab augusto alumno haud dubie accepit.

C.

Gabala altera Ptolemæi (nam priora eius sunt maritima inter Laodiceam & Palton: vti etiam Strabo lib. XVI pag. 518 in oppidis, quæ τῇ Λαοδικείᾳ πλησιάζει, *Laodiceæ* [maritimæ] *vicina sunt*, numerat τὰ Γάβαλα, *Gabala*) Altera, inquam, Ptolemæi Gabala in Syria mediterranea sunt, aut Phœnice potius, iuxta Tyrum & Ecdippa, atque ita in limitem Palæstinæ cadunt. Stephanus quidem, Γάβαλα πόλις Φοινίκης, ἣν Ἑκαταῖος θηλυκῶς φησιν· ὁ δὲ Στράβων, Συρίας, πλησίον Λαοδικείας, *Gabala, vrbs Phœnices, quam Hecatæus genere femineo profert; Strabo in Syria ponit prope Laodiceam.* Si Ptolemæum sequimur duas vrbes huius nominis recensentem, facile conciliantur, quæ ex diuersis posuit Stephanus: altera enim in Syria fuit, supra descripta; altera in Phœnice prope Tyrum.

CI.

Sunt præterea aliæ vrbes Syriarum, Græcis a Macedonibus adpellatæ nominibus, de quibus vero nihil constat, forte quod imposita nomina minus hæserunt in illis. Appianus in Syriacis pag. 201 recenset etiam *Perinthum, Achaiam, Oropum, Amphipolim, Astacum, Tegeam, Heream, Apolloniam:* quæ nec ex historiis neque ex geographorum monimentis illustrari possunt: nisi Apollonia, præter illam, quæ circa Ioppen fuit, quædam apud Stephanum, numero decima est, quæ dicitur περὶ τὴν κοίλην Συρίαν circa Syriam Cœlen fuisse. Alia ratio notarum est, *BerϾ, Chalcidis, Larissæ, Arethusæ:* de quibus diximus: & quas in Palæstina dabimus, *Pellæ, Apolloniæ* prope Ioppen, *Callipolis*, & si fortasse occurrent alia.

* * *

CII.

TAndem vocabula quædam vrbium & regionum, in sacris scripturis frequenter memorata, excutiamus. Primum & vniuersale est ארם, *Aram*, ab Aramo, Semi filio, haud dubie deductum, de quo Iosephus lib. I Antiquit. cap. VII Ἀραμαίους δὲ Ἄραμος ἔσχεν, οὓς Ἕλληνες Σύρους προσαγορεύουσι, *Aramæos Aramus* [Semi filius] *tenuit, quos Græci Syros adpellant.* Atque ita Græci interpretes vbique ארם verterunt Συρίαν, *Syriam*, & ארמי, *Aramæum*, Σύρον, *Syrum*. Late autem Aramæi cis Euphratem & trans illum habitarunt, quorum vocabulum si absolute ponitur, plerumque illos designat, qui inter Euphratem & mare mediterraneum coluerunt, quorumque sedes regia præcipua Damascus erat: quamquam & aliæ citeriores partes cum adposito nomine alio inueniuntur.

CIII.

Sex enim loca sunt, vt Bochartus lib. II cap. VI obseruauit, quibus vel præfigitur vel postponitur *Aram*, atque ita compositum vocabulum constituitur, *Aram-Naharaim, Paddan-Aram, Aram-Soba, Aram-Dammesech,*

Aram-

Aram-Bethrehob, & *Aram-Maacha*. Vide II Samuel. x, 6. Prima & secunda adpellatio Mesopotamiam significat: nam etiam Iosephus lib. VII cap. VII agnoscit quosdam τὺς πέραν Εὐφράτυ Σύρυς, *Syros Transeuphratæos;* & paullo ante, cap. VI extremo τὸν Σύρον, τὸν τῶν Μεσοποταμιτῶν βασιλέα, *Syrum Mesopotamitarum regem:* ceteris nominibus cis Euphratem partes, ac fere circa fines Palæstinæ, denotantur. *Aram* enim *Soba* siue *Zoba*, quam Dauid subegit, prope Euphratem fuit, circa locum Palmyræ, quæ postea ibi condita fuit. Iosephus autem longius aberrauit, quum lib. VII Antiq. V Zobam σωφήνην, *Sophenam*, Armeniæ prouinciam, interpretatur, quo nunquam rex Dauid penetrauit: neque vsquam legitur Euphratem ille traiecisse. Euphrates igitur Syriæ Zoba limes fuit orientalis, vt occidentalis, terra Chanaan & Syria Damascena. Vide II Samuel. VIII, 3 & x, 16.

CIV.

Nota est *Syria Damascena*, pars Syriæ præcipua & reliquis potentior: *Aram-Bethrehob* ad limitem septemtrionalem Palæstinæ fuit: quia *Rehob* eius terminus aquilonalis est, Numer. XIII, 21. Aseri tribui Iudic. I, 31 destinata: vbi etiam Iosuæ XIX, 28, cum Sidone coniungitur. *Syria* autem *Maacha* (Aram Maacha II Sam. x, 8, & I Paralip. XIX, 6) est tractus Syriæ sub Hermone monte, in limite Manassitidis Transiordanææ, qui Deuter. III, 14, & Iosuæ XII, 5 *Terminus Maachati* vocatur. Targum in Iosuæ loco vertit Maacha אפיקירוס, quæ videtur Ptolemæi Επίκαιρος, *Epicærus* esse, etiam Bocharto, qui nec situm repugnare scripsit. Mihi vero videtur aliter esse, & vel Chaldæus errasse in nomine, vel Ptolemæus in situ, qui latitudinis gradu vix XXXI haud longe ab orientali Asphaltitidis litore ac finibus Arabiæ Petrææ, posuit; quum Maacha iuxta Hermonem sit & communem dictis locis limitem cum Gesur siue Gessuri habeat, quæ *in Syria* dicitur sita II Sam. XV, 8. Atque hæc de nomine *Aram*, id est Syria.

CV.

Alterum nomen est חמת, *Hemath*, quæ *Emath* Hieronymo est, dubium, vrbis an regionis, an vtriusque vocabulum. Regionem vocat Ieremias cap. XXXIX, commate 5. Ad limitem septemtrionalem Chananææ fuisse, ex Numer. XIII, 21, & I Reg. VIII, 65, Ezech. XLVII, 16. 17. 20. manifestum est. Et Iosephus lib. III Antiquit. cap. XIII de exploratoribus, qui Chananæam ab austro in septemtrionem peragrabant, dicit, ἐπί τε Ἀμαθὴν πόλιν καὶ Λίβανον ἀφικνῦνται τὸ ὄρος, [ab austro progressi] *venerunt ad Amathen vrbem & Libanum montem.* Ergo cis Libanum fuit, & iuxta terræ Israelis terminum. Regem habuit, Dauidis amicum. II Samuel. VIII, 9. Ex quibus illud colligitur, vrbem omnino fuisse Hemath, & citra Libanum montem positam, a qua etiam regio denominata fuerit *terra Hemath* dicto Ieremiæ loco XXXIX, 5, & cap. LII, 9, 27. quæ I Maccab. XII, 25 Ἀμαθῖτις χώρα, *Amathitis regio* vocitatur.

2. Vna, an plures huius nominis vrbes in Palæstinæ septemtrione, siue australi Syria, fuerint; item vna an plures eiusdem nominis regiones;

nec interpretes Scripturæ ſacræ conſentiunt, neque geographiæ conditores. Certum eſt huius nominis oppidum *Hemath* circa Libanum fuiſſe: certum etiam, qui circa vrbem tractus erat, eodem nomine *Hemath* fuiſſe adpellatum, eiusque partem ad orientem ſolem verſus, *Hemath Zoba*, II Paralip. VIII, 3; niſi ibi alia Hemath, in regno Zoba ſita, intelligenda eſt, quam Salomo muniuerit. In Palæſtinenſis termini finitione ſæpe dicitur לבוא חמת *a veniendo Hamatham*, quod Græci II Reg. XIV, 25, & II Paralip. VII, 8, etiam ſecundum correctos codices I Reg. VIII, 65, *ἀπὸ εἰσόδου* verterunt, hoc eſt, *ab ingreſſione* in Hemath, quaſi prouinciam deſignarent, per fauces & anguſtias adeundam: in Amos quidem cap. VI, 14 aliter, ſed incommode, interpretati ſunt, quum non minus planus ſenſus & ibidem ſit, ad quem & cetera, iam adducta loca, poſſis reuocare. Prædicit enim propheta, conterendos eſſe Iſraelitas ab introitu Hemath, vt Hieronymus vertit, vſque ad torrentem deſerti, hoc eſt per totam Chananæam. Iudic. III, 3, tamquam proprium nomen eſſet, cum ſequenti coniungunt, *ἕως Λαβωεμάθ*, *vſque ad Laboëmat*.

3. Si qua vero introrſus patet regio, a cuius introitu limes aquilonalis ſumatur Palæſtinæ; iterum quæritur, a qua illa metropoli ſit *Hemath* vocitata. Antiqua eſt traditio, Antiochiam, Syriæ caput, eamdem eſſe, quæ olim dicta *Hemath* ſiue *Amatha* fuerit. Sic Ionathan Chaldæus Numer. XIII, 22 Hamath tranſtulit אנטוכיא *Antiochiam:* & Hieroſolymitanus Targumiſta Geneſ. x, 18 Hamathi, viri nomen ex Chaananis poſteritate reddidit *Antiochenum*, iisdem litteris, quibus alter Antiochiam expreſſit: & Rabbi Salomo, celebris ille ſcripturæ interpres, in Amos VI, 2, חמת אנטוכיא *Hamath eſt Antiochia.* Alii *Epiphaniam* interpretantur. Ioſephus lib. I Antiquit. cap. VII de Chanaanis poſteris: *Ἀμάθος δὲ Ἀμάθην κατῴκησεν, ἥτις ἔστι καὶ νῦν ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων Ἀμάθη καλουμένη, Μακεδόνες δὲ αὐτὴν Ἐπιφάνειαν ἀφ᾽ ἑνὸς τῶν ἀπογόνων ἐπωνόμασαν*, *Amathus autem Amatham habitauit, quæ adhuc exſtat & ab indigenis Amathe vocatur: Macedones vero eamdem a quodam ſuæ gentis Epiphaneam nominauerunt.*

4. Sunt qui neutram ſententiam reiiciant, ſed duas in Syria Amathas ponant, quarum altera Antiochiæ, altera Epiphaniæ nomen a Macedonibus acceperit. Nituntur eo maxime, quod Amos VI, 2 חמת רבה *Hamath Rabba* id eſt, magnam dixerit, vt a minore diſcerneret. Magnam illam eſſe Antiochiam: alteram Epiphaniam. Hieronymus in Amos cap. VI, 2, *Pergite in Hemath magnam, quæ nunc Antiochia nominatur. Magnam autem vocat ad diſtinctionem minoris Hemath, quæ adpellatur Epiphania.* In hac diſtinctione plerique adquieſcunt, quaſi expedita eſſent omnia, quæ dubitari de ſede ac numero circa hanc vrbem poterant. Græcis quoque illa Magna ſingularis eſt viſa, non auſis interpretari, ſed, quaſi proprium nomen eſſet, *Ἐμαθραβὰ*, *Emathraba*, ſimpliciter, retenta voce Ebræa, expreſſerunt. Dauid Kimchi quoque in dictum Amoſi locum diſtinxit, ואמר רבה לפי שהיא גדולה כי יש חמת אחרת קטנה ונבחרה *cognominauit autem illam Rabba*,

quia

quia est magna. nam est & alia Hamath, [de qua scriptum] *Hamath & filiæ eius.*

5. Sed nondum adduci possumus, vt epitheto aliam ab illa, quæ terminus Palæstinæ erat, vrbem intelligamus. Dicitur etiam צידון רבה *Sidon Rabba* siue *magna*, Iosuæ XI, 8 & XIX, 28, quæ alibi simpliciter *Sidon* vocatur. num ergo & duæ Sidones fuerunt, vna magna, altera minor? nescimus aliam, quam in Phœnice illam illustrem ac potentem, ideoque *magnæ* cognomento nonnumquam decoratam. Antiochia certe non est Hamath Rabba, quia est recentior, a tribus Macedonicæ gentis regibus ad suam magnitudinem prouecta, quartam partem promiscua turba & condente & habitante. Strabo lib. XVI pag. 516 *Antiochia est tetrapolis, ex quatuor partibus constituta, quæ & singulæ suo & communi omnes muro sunt circumdatæ. Primam partem Nicator condidit, habitatoribus ex Antigonia traductis, quam paullo ante Antigonus Philippi filius in propinquo construxerat: secunda pars* τῦ πλήθους τῶν οἰκητόρων ἐςὶ κλίσμα, *condita est a turba inhabitantium: tertia Seleuci Callinici; quarta Antiochi Epiphanis opus est.* Vbi hic Hamath Rabba ante Alexandri & Nicatoris tempora? Iudæorum sunt ineptiæ, qui ad novas vrbes, Antiochiam Syriæ & Aegypti Alexandriam, vetusta vocabula, antiquissimarum vrbium signa, imperite ac ἀπεριςέπτως adplicuerunt.

6. An vero certior res est de *Epiphania?* Iosephus & Hieronymus censuerunt: & Bochartus lib. IV cap. XXXVI hanc credit esse, quam toties Scriptura S. in terminis Palæstinæ memorauit. *Vt vt*, inquit, *Iudæorum fines longe infra Antiochiam substitisse concedamus; tamen ab Epiphania, quæ & ipsa vocatur Hamath, non erant valde dissiti.* At nec ita propinqua est Epiphania, vt cum finibus Palæstinæ numerari potuerit, licet propior sit quam Antiochia. nam vterque Libanus interiacet, & vltra montes longo tractu clarissimæ vrbes, Heliopolis, Laodicea, & Emesa, & Arethusa. Igitur propiorem illam nobilem Hamath siue Amatham fuisse, tam ex dictis fit probabile, quam certum est ex Zachar. IX, 2, vicinam fuisse Damasco, quippe תגבל בה *confinis est ei*, seu *Hadrach* terræ, quæ circa Damascum erat. Bene Kimchi de Zachariæ Hamath commentatus est, fuisse quidem vnum ex terminis terræ Israelis, vt tamen fuerit חוץ, *extra* illius limites posita.

7. Quam vero Iosua cap. XIX, 35 in tribu Aser locat, obscurior est, nec *Hemath* siue *Hamath*, quod חֲמָת in Ebræo est; sed חַמַּת *Hamath*, Græce Ἀμμαθ, vocatur. Græci interpretes varie scribunt Ἐμαθ, & Αἱμαθ, & corruptius Ἡμὴθ: vide Numer. XIII, 22 & cap. XXXIV, 8. cetera. Et apud Hieronymum *Aemath* & *Emath* de Locis est Ebraicis: quæ vero in tribu fuit Naphthali, idem scripsit *Amath.*

CVI.

In regione Hemath fuit vrbs *Ribla* siue *Riblath*, vt Ieremias XXXIX, 5, & cap. LII, 9 definiuit: Hieronymus *Rebla* & *Reblata* scripsit. In Locis Ebraicis: *Rebla in terra Emath, vnde victor Pharao adductum Ioachas transtulit in Aegyptum.* Idem in cap. XIII, 1 Esaiæ, *Nebuchodonosor Se-*

dechiam captum duxit in Antiochiam, quæ tunc vocabatur Reblata. Et in Amos VI, 2 *cuius* [Hemathæ, quæ ipsi Antiochia] *regio adpellatur Reblata, in qua præsente Nebuchodonosor, regis Iudææ Sedechiæ interfecti sunt filii, & oculi illius excæcati.* Sed Iudaica fabula est, quod dixit de Antiochia. Targum Hierosolymitanum & Ionathanis in Numer. XXXIV, 11 *Terminus* [terræ sanctæ] *erit* לאפמיאה לדפני *ad Apamiam & Daphnen.* Satis confuse ac inepte, quum & Daphne apud Antiochiam sit, & Apamea in austrum quidem inde vergat, longius vero a Palæstinæ finibus reducta sit, quam vt in limitum enumeratione eius possit haberi ratio. Ex eodem autem Numerorum loco non obscurum potest esse, in qua plaga Ribla fuerit. Dicitur enim limes septemtrionalis *a Sepham* (hanc Targum Apameam vocat) *ad Ribla,* (hanc Daphnen vertit) & inde *ad Ain ab oriente* dirigendus. *Ribla* ergo est oppidum regionis Hemath, non ipsa regio, vt inconstantia Hieronymi modo inferebat: atque inde est, quod introitus in Hemath siue Emath toties cum limite Palæstinæ a septemtrione coniungitur: Ribla autem ab aditu illo non longe videtur afuisse.

CAPVT XIIII

DE

PALAESTINA,

QUAE ET

CHANAAN ET TERRA SANCTA

I.

SYriæ in austrum subiacet Terra *Canaan* siue *Chanaan*, Ebraice כנען, Græce Χαναὰν siue Χαναναία, vnde Latini sæpius adspirationem primæ litteræ adiiciunt, vtpote Græcos imitati: alii sine illa *Canaan* & *Cananæi*, scribunt, quod littera apud Ebræos sit indurata. *Palæstinæ* vocabulum prorium est Philistæorum Pentapoleos, & originem a פלשתים, *Philistæis* habet, qui quinque potentes vrbes in maritimo tractu inter Phœnicen & Aegyptum possidebant. Interpretes Græci plerumque Philistæos ἀλλοφύλους, *alienigenas* adpellant; rarius φυλιστιεὶμ, vt Iudic. XIII, 5. Iosephus Παλαιστινοὺς *Philistæos* dixit, id est *Palæstinos*, lib. VI Antiquit. cap. IV, & V, & VII, ac alibi. Profanis *Palæstina* est omnis terra Chanaan siue Israelitarum, quæ inter Cœlesyriam & Aegyptum intercedit media, non sola maritima Pentapolitana. * Spartianus in Hadriano cap. V *Libya ac Palæstina rebelles animos efferebant.* Et in Seuero cap. IX *Neapolitanis Palæstinensibus ius ciuitatis tulit,* [i. e. abstulit] *quod pro Nigro diu in armis fuerant:* Neapolis autem, quæ Sichem vetus est, longius a mari est remo-

ta,

* τὸ δὲ προκείμενον ἀκρωτήριον τῆς νήσου κεῖται κατὰ τὴν καλουμένην Πέτραν καὶ τὴν Παλαιστίνην τῆς Ἀραβίας. *Protensum huius insulæ* (Phocarum) *promontorium obiectum est Petræ & Palæstinæ Arabiæ.* Diodorus III pag. 176.

ta, in medio sita terræ Chananææ. Ibidem cap. XVII *In itinere Palæstinis plurima iura fundauit.* Et Ammianus Marcellinus lib. XIV cap. XXVI *Vltima Syriarum est Palæstina, per interualla magna protenta, cultis abundans terris & nitidis, & ciuitates habens quasdam egregias, nullam nulli cedentem, sed sibi vicissim velut ad perpendiculum æmulas: Cæsaream, quam ad honorem Octauiani principis exædificauit Herodes; & Eleutheropolim, & Neapolim, itidemque Ascalonem, Gazam & Iuliam, æuo superiore exstructas.* Expungit quidem *Iuliam* Valesius, quæ in regio codice non adpareat, nec id nomen in Palæstina. Si in MSS. nomen esset, non mouerer posteriori ratione: Vtique enim fuit Iulias Betharamphtha, & Iulia Bethsaida: de quibus infra dicturi sumus. Esto vero hanc Iuliam excidere: tamen Eleutheropolis Iudææ, & Neapolis Samariæ amplitudinem Palæstinæ demonstrant, quod vtraque interior, a maritimis longius recedit. Ptolemæus quoque lib. cap. XVI Palatino codice: Παλαιστίνη, ἡ Ἰουδαία, Συρία περιορίζεται ἀπὸ μὲν ἄρκτων Συρίᾳ, ἀπὸ δὲ ἀνατολῶν καὶ μεσημβρίας Ἀραβίᾳ Πετραίᾳ, ἀπὸ δὲ δύσεως, τῷ τε ἐντεῦθεν μέχρι θαλάσσης ἐκτεθειμένῳ τῆς Αἰγύπτου μέρει. *Palæstina Syria, quæ Iudæa est, terminatur a septemtrione Syria; ab ortu & meridie, Arabia Petræa; ab occasu, eadem Aegypti parte, quæ ad mare vsque protenditur.* Vulgares codices Ἰουδαία περιορίζεται. Nam *Iudæa* etiam, quæ pars est proprie, sæpe totam Chananæam significat. Strabo lib. XVI pag. 520 *Ab Orthosia vsque Pelusium Phœnice vocatur, angusta ac maritimis obnoxia æstibus.* ἡ δ᾽ ὑπὲρ ταύτης μεσόγαια μέχρι τῶν Ἀράβων, ἡ μεταξὺ Γάζης καὶ Ἀντιλιβάνου, Ἰουδαία λέγεται, *Mediterranea vltra hanc vsque in Arabes, siue inter Gazam & Antilibanon, Iudæa nominatur.* Et Tacitus lib. V Hist. cap. VI *Iudæorum mos absurdus sordidusque. Terra finesque, qua ad orientem vergunt, Arabia terminantur: a meridie Aegyptus obiacet: ab occasu Phœnices & mare: septemtrionem a latere Syriæ longe prospectant.* Et cap. VIII *Magna pars Iudææ vicis dispergitur. habent & oppida. Hierosolyma genti caput.*

II.

Diuisio Palæstinæ alia fuit & alia pro temporum diuersitate. Antiquissima facta est in *Tribus* duodecim: atque ita sub prima occupatione fuit, & sub Iudicibus, & regibus tribus. Separatione autem tribuum facta post excessum Salomonis, schisma illud in caussa fuit, vt & natio & terra Israelitarum in duo *regna* diuisa fuit, quorum vnum, quod Dauidis posteris mansit, ab vna tribu denominatum *Regnum Iehudæ* siue *Iudæ*, cuius sedes erat Hierosolyma; alterum decem tribuum, quod & *Regnum Israelis* dicitur, oppositum regno Iudæ; & *regnum Samariæ,* quia hæc vrbs postmodum regia eius sedes fuit, quæ, antequam Samaria conderetur, aliquamdiu fuit Thirzæ. Tandem post Babylonicam captiuitatem sub Hasmonæis, sub Herodibus & Noui Testamenti temporibus per regiones & prouincias omnis illa Israelitarum veterum terra, siue Chananæa fuit distributa, quarum quædam comprehensæ *tetrarchiarum* titulum sub Herodibus acceperunt; aliquando *regni;* rursus aliquando *prouinciæ Romanæ.*

mana. Regiones illæ erant cis Iordanem *Galilæa, Samaria, Iudæa, Idumæa:* trans flumen, *Peræa, Batanæa*, quibus a ſeptemtrione *Iturea, Auranitis, Trachonitis* coniunguntur. Singula cum cura erunt expendenda, nec vni inuoluenda Geographiæ. Proinde primum de Tribubus agemus, diuiſione antiquiſſima, deinde breuiter de Regnis Iſraelis & Iudæ: tandem de diuerſitate Regionum cum per ſe, tum prout in tetrarchias, in noua regna, in prouinciam Romanam ipſæ regiones pro temporum mutatione ſunt redactæ.

SECTIO I.

DIVISIO IN TRIBVS.

III.

Hæc ex libro Ioſuæ non poteſt incerta eſſe aut obſcura, quia in illo & fines tribuum ſingularum, & cuiuslibet oppida deſignantur: vnde repetemus potiora, ſi prius ſummam eorum ſeu ἐπιτομὴν ex Ioſephi Antiquitatum lib. v cap. I protulerimus. *Tum Ioſua*, inquit, *nouem tribubus & dimidiæ Manaſſitidi terram per ſortem ita diſtribuit:*

2. IUDAE *obuenit omnis ſuperior Iudæa* (ἡ καθύπερθεν Ἰουδαία) *pertinens vsque ad Hieroſolyma. Latitudo eius Sodomiticum lacum attingebat. In hac ſorte vrbes erant Aſcalon & Gaza.* SIMEONIS *tribus ſortita eſt Idumææ partem Aegypto & Arabiæ conterminam.* BENIAMIN *regionem accepit, quæ ab Iordane vsque ad mare protenditur: latitudo vero eius patet inter Hieroſolyma & Bethel:* (corrupte Græcus Βεζήλους pro Βεθήλου.) *Anguſtiſſima* [στενότατος κλῆρος] *hæc ſors eſt propter agri bonitatem. Hieroſolyma enim & Hierichuntem acceperunt.* EPHRAIM *terram ab Iordane vsque Gadara* [ἄχρι Γαδάρων] *in longum protenſam ſortita eſt: in latum patentem a Bethel vsque Campum magnum.*

3. MENASSE *tribus dimidia in poſſeſſionem accepit agrum ab Iordane vsque vrbem Dora: latitudine vsque Bethſan, quæ nunc Scythopolis vocatur. Poſt hanc* ISACHARIS *terminus fuit a flumine vsque Carmelum montem: latitudinis terminus mons Itabyrius.* ZABVLONITAE *vsque Geneſaritidem lacum terram Carmelo & mari contiguam ſunt ſortiti. Quæ autem regio poſt Carmelum ſita eſt, conuallis cognominata ex ipſa re* [κοιλὰς προσαγορευομένη] *tota* ASERITIS *ceſſit, qua ad Sidonem eſt obuerſa,* [ἡ ἐπὶ Σιδῶνος τετραμμένη.] *In hac portione vrbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ vero orientem ſpectant vsque Damaſcum vrbem, & ſuperior Galilæa* NEPHTHALITIS *obtigit vsque Libanum montem & Iordanis fontes, qui ex hoc monte oriuntur, qua finis ſunt Arces vrbis ſeptemtrionem verſus ſitæ.* DANITAE *adepti ſunt, quidquid vallis ad occidentem ſolem vergit, Azoto & Doris terminati. Horum eſt Iamnia & Gitta, & totus ager, qui ab Acarone pertingit vsque ad montem, a quo Iudæ tribus initium eſt.*

4. Hæc de tribubus cis Iordanem Ioſephus: de ceteris non ita diſtincte lib. IV cap. VII egit. Ex his vero fit manifeſtum, proprie dictos Chananæos inter Iordanem & mare coluiſſe: vide Geneſ. x comma 19; licet

licet Amoritæ quoque ab eodem ſint Chanaane, vt ex commate 16 eiusdem capitis clarum eſt. Quod vero Ephraēmitica tribus ab Iordane ad Gadara extendi dicebatur, id forte Gazara legendum, aut ex nota dialecto interpretandum eſt. Gazara autem prope Ioppen oppidum ſunt huius tribus. In tribu Iſſachar quædam obſcuriora videntur, ſed poſtea ex ſpeciali enarratione fient clariora.

TRIBVS IVDA.

IV.

Ex Ioſuæ cap. XV conſtat, fines ab auſtro fuiſſe Idumæam, ab extremitate lacus Aſphaltitidis, deſertum Zin, Cades Barneam & Aegypti torrentem: ab oriente lacum iam dictum; ab occaſu mare: a ſeptemtrione os eiusdem lacus, vbi Iordanem excipit, Bethſemes, Thimna vsque Acaron, ſiue Ekron ad mare. Oppidorum numerus ingens, quæ ibi recenſentur: e quibus vero, quod amplior regio erat quam pro vna tribu, quædam, auſtralia maxime iuxta Idumæam, ſunt tribui Simeonitidi adiudicata, quæ Ioſuæ XIX recitantur, tredecim numero, e quibus ſunt *Beerſabea* & *Siclag* ſiue *Ziclag*, & *Harma*. In tribu Iuda autem reliquorum notiora ſunt *Cades, Aſor, Heſron, Remon, Taphua, Ierimoth, Adullam, Azec, Gedera, Maſepha, Lachis, Ceila* ſiue *Kegila, Ether, Enaim, Achzib, Mareſa:* ad mare *Acaron* & *Azotus*, quæ vero Danitis videntur contributa: in montanis, *Iether, Soccoth, Cariathſenna* ſiue *Dabir; Anim, Gilo, Ruma, Apheca: Cariath Arbe*, quæ eſt *Hebron: Maon, Carmel, Ziph, Iezrael, Thamna, Cariathbaal* ſeu *Cariathiarim; Nebſan, Ciuitas Salis, & Engaddi*, cum parte *Iebus* ſiue *Ieruſalem.*

2. Hæc ſunt excerpta & inſigniora oppidorum tribus Iudæ nomina: omnia enim, etiam obſcuriſſima enumerare nolui. Nec vero ſunt omnia in magno illo numero, quem Ioſua recenſet, expoſita aut nominata. Nam *Bethlehem*, quæ & ipſa huius tribus eſt, fuit præterita, cuius tamen mentio in patriarchæ hiſtoria Geneſ. XXXV, 9 gemino nomine facta fuit, antiquiore *Ephrata;* poſteriore *Bethlehem*. Nec *Gerara* regis Abimelech, apud quem hoſpites patriarchæ fuerunt, Geneſ. XX & XXVI, cuius ſitus in hanc tribum etiam incidit, quia inter Cades erat & Sur, Geneſ. XX, 1; nec *Geſſuri* in Dauidis hiſtoria: neque celebris poſteriori æuo *Eleutheropolis:* quamquam huius nomen recentius eſt, & ſi non nouæ vrbis, tamen veteris & inſtauratæ noua adpellatio: cuius veto antiquum nomen nobis plane eſt incognitum, neque ex Eleutheropolis ſitu vel diuinando poteſt inueniri.

3. Adrichomius ſingulis ab Ioſua enumeratis ſuum locum & ſedem adſignauit, ſed cuius ductu, aut quibus rationibus, nec ipſe indicauit, nec alius facile hariolari poteſt. Coniecturæ & opinionis ſunt pleraque: quam neque nos neglecturi ſumus, ſi probabilis quædam coniiciendi ratio acceſſura eſt: quæ vero non in omnibus habebit locum, ſed iis tantummodo, quæ & alibi in S. ſcriptura, aut in hiſtoriis & itinerariis occurrunt,

runt, aut ab interpretibus antiquis sunt explanata. Cetera transibimus, quorum sane multa & faciem & nomen, vt fieri solet, iterum iterumque post Iosuæ tempora immutauerunt. Infra autem in alia & posteriore diuisione locorum expositionem, quanta fieri potest industria, instituemus.

TRIBVS BENIAMIN.

V.

Sors tribus Beniamin se ita habebat, vt tribum Iudæa meridie, tribum Ephraim a septemtrione contingeret, & inter vtramque esset media: ab oriente Iordanem habuit; ab occasu non mare sed tractus a Bethoron inferiore ad Iudæ ciuitatem Kiriath Iarim. Quæ planius Iosuæ XVIII omnia explicantur. Oppida huius tribus sunt, *Iebus* siue *Ierusalem*, saltem pars illius maior. nam aliqua pars etiam Iudæ tributa cap. XV extremo: vt funiculus diuisionis per vrbem Hierosolyma transierit. Deinde *Hierichûs*, *Beth-Hagla*, *Bethel*, *Auim*, *Ophra*, *Gaba*, *Gabaon* siue *Gibeon*, *Rama*, *Beeroth*, *Mizpa* seu *Messphe*; *Capha*, *Sela* & alia dicto loco enumerata, XXVI numero: quibus addenda ex cap. XXI, 18 *Anathoth* & *Almon* Leuitis attributa: & alia huius tribus, vt *Ai* siue *Hai* prope Hierichuntem: *Emmaûs*, quæ postea Nicopolis dicta. Sed de singulis infra.

TRIBVS EPHRAIM ET DIMIDIA MANASSE.

VI.

Iosuæ cap. XVI termini Ephraim & Menasse inter se mixti traduntur; & cap. XVII seorsum Manassitidos tribus dimidiæ: neutrius autem oppida sic, vt in ceteris factum tribubus, sed tantummodo limitanea recensentur: media aliunde sunt colligenda ad supplendum. Id vero inde perspicitur facile, Ephraimiticam tribum australes partes tenuisse: dimidiam Manassitidem septemtrionales. Vtraque ab Iordane ad mare videtur pertinuisse.

VII.

In tribu EPHRAIM censentur *Sichem* siue *Sicima*, quæ postea Neapolis dicta: *Samaria* sedes regum & caput regni; *Thirza* siue *Thersa*, regia ante conditam Samariam; *Luz*, *Gophna*, *Silo*, *Taphua*, *Beth-Horon* duplex, superius & inferius, *Lydda*, *Saron*, *Gazer* siue *Gazara*, cetera. MANASSITIDIS fuerunt ab Iordane ad mare vsque, *Salim*, *Bethbera*, *Bethsan*, postea Scythopolis dicta; *Machmatha*, *Thebez*, *Aser*, *Ephra* siue *Ophra*, *Thaanach*, *Ieblan*, *Endor*, *Galgal*, *Capharsabe*, post Antipatris dicta; *Mageddo*, *Stratonis Turris*, *Dor*, & alia.

TRIBVS SIMEON ET DAN.

VIII.

De Simeonitide tribu actum supra in tribu Iuda, cuius sorte comprehen-

hendebatur. Termini ab austro succedunt in septemtrionem, vt in occasum simul & ad mare recedant. Supra Simeonitidem tribum in septemtrionem iuxta mare ad Ioppen vsque sita erat *Danitica*, possidens eum tractum, qui partim cum Iudæ, partim cum Beniaminis tribubus ab occasu cohærebat. Iosuæ XIX hæc oppida dantur tribui SIMEONIS: *Bersabea*, *Sabea* siue *Seba*, *Molada*, *Hasersual*, *Baha*, *Asem*, *Elthdad*, *Bethul*, *Harma*, *Siclag*, *Bethmarchaboth*, *Hasersusa*, *Bethlebaoth*, *Saroben*; quibus quatuor adiiciuntur, *Ain*, *Remmon* siue *Rimon*, *Athar* siue *Ether*, & *Asan*.

IX.

Oppida DANITARVM erant *Zarea*, *Esthaol*, *Irsames*, *Elon*, *Thimnatha*, *Acaron* siue *Ekron*, *Iebud*, *Bne-Barak*, *Gath Rimon*, *Meiarkon*, cum termino, qui respicit Ioppen. Hinc sexcenti profecti in septemtrionem Chananææ extremum, oppidum *Lesem* siue *Lais* ceperunt, idque de phylarchi nomine *Dan* adpellauerunt, quod postmodum terminus Palæstinæ a septemtrione fuit, cui in austrina plaga *Bersabe* respondit, vt ex nota formula constat, *omnis Israel a Dan vsque Bersabe.*

ZABVLON ET ISSACHAR.

X.

ZABVLONIS tribum vulgo Tabularum auctores ita definiunt, vt ab ortu lacum Genesaret habuerit, & inde mare versus ad Carmelum, aut ad ipsum mare excurrerit. Atque ita videtur Iosephus lib. v Antiquit. cap. I pag. 141 illius sortem definiisse. *Ζαβυλωνῖται τὴν μέχρι Γεννησαρίτιδος, καθήκουσαν δὲ περὶ Κάρμηλον καὶ θάλασσαν ἔλαχον*, *Zabulonitæ vsque Gennesaritidem lacum terram Carmelo & mari contiguam sunt sortiti.* Iosuæ XIX illorum termini ignotis oppidis describuntur ita, vt neque Iordanis neque maris Chinereth vlla mentio habeatur: quæ caussa est, vt Lightfootus neget, illud *μέχρι* Iosephi ad ipsum lacum deducendum ita esse, vt Zabulonitæ ad eum pertinuerint contigerintque; sed oram omnem lacus cis Iordanem vindicet tribui Naphthaliticæ. Prouocat ad Iosuam, qui cap. XIX, 33, 34 in finibus Naphthali bis Iordanem memoret, superiorem seu supra lacum, & inferiorem, ex lacu egredientem, Iudam versus, quod ibi non tam tribus nomen sit, sed Galilææ opponatur, cum qua bipartito ante ortum nomen Samariæ terram Chanaan diuiserit. Accedit, quod versu 35 in vrbibus Naphthali numerentur *Chammath*, *Rakkath*, *Chinereth*. Chammath autem vi etymi thermas significat, quæ videntur nobiles illæ Tiberienses esse, etiam Talmudistarum consensu, qui in Megillah fol. 5. col. I רקת זו טבריא *Rakkath est Tiberias*: & fol. 6 col. I חמת זו טבריא *Chammath est Tiberias*; dixerunt: Hieronymo autem Chenereth est Tiberias: quæ conciliari ex vicinitate possunt, per quam non longe distare potuerunt. Quod si est, ex cognitis mediterranea *Nazareth*, & *Sepphoris* Zebuloni forsan relinquentur: oræ quæ erant, *Chorazin*, *Capernaum*, *Tarichæa*, *Tiberias*, in sortem cadent Naphthaliticam, quæ sic longe & pæne nimis a septemtrione

ne

ne in austrum decurret. Apud Iosuam autem oppida Zabulonis sunt *Sarid, Dabrath, Iaphia, Githa, Hepher, Itha, Kazin, Rimon, Nea, Bethlehem,* alia, & hæc omnia obscura ac incertæ positionis: nisi quod *Kisloth Thabor* videtur ad montem Thabor vel Itabyrium situm fuisse, in collimitio Issachar, cui etiam attribui videtur Iosuæ XIX, 18. Quapropter Zebulon ita in mediterraneis maxime fuit, vt tamen fines eius & mari & lacui essent propinquiores.

XI.

ISSACHAR autem siue ISASCHAR (nam vtroque modo scribitur, priori Græcis, posteriori Ebræis) Zebuloni ab austro obiecta ita, vt etiam angusto tractu ad Iordanem inter Manassitidem & Zabulonem pertigerit. Sic enim Iosuæ XIX: *Hereditas tribus Issachar, Iezrael, Casaloth, Sunem, Hapharaim, Seon, Anaharat, Rabboth, Cesion Abes, Rameth, Engammim, Enhadda & Bethpezez: & peruenit terminus eius vsque Thabor & Schesima & Bethsemes, eruntque exitus eius Iordanis,* [LXX. καὶ ἔσαι ἡ διέξοδος τῶν ὁρίων αὐτῶν ὁ Ἰορδάνης.] An vero etiam hæc tribus ad mare pertinuerit, disquiritur. Videtur non nullis pertinuisse, qui vero sententiam haud facile suam adprobaturi sunt. Etenim nulla maris in tribu hac mentio apud Iosuam, nec Iosephus longius illam, quam ad Carmelum perducit: & Iosuæ XVII, 10 tribus Aser Manassenses dicitur ab aquilone contingere, quod esse non potest, si ad mare quoque Issachar excurrit.

ASER ET NAPHTHALI.

XII.

Quæ supersunt in septemtrionem vsque ad Libani radices, tribubus Aser & Naphthali adiudicata erant, illi, maritima; huic mediterranea a lacu Genesareth ad fontes Iordanis & vltra: nec vero suprema omnia ab Israelitis occupari & possideri potuerunt. Limitem constituit Iosua ASERITIDI tribui ab austro Carmelum montem: a septemtrione Sidonem magnam, saltem quæ ad illam vergunt. nam neque Sidonem vmquam, neque Tyrum Israelitæ possederunt: vtique vero ὅρια, *finitima* illarum. Mediæ vrbes & ad latus orientis, quæ numerantur, obscuræ omnes sunt, *Helkath, Hali, Beten, Alamelech, Misael Beth Dagon, Vma, Aphec, Rehob, Hamon, Cana.* Atque ita attingit Aser ab austro Manassitidem ex parte, ab ortu Zabulonem & Naphthali: occidentalis limes est mare magnum siue Phœnicium.

XIII.

NAPHTHALITICI fines sunt ab *Heleph, Elon, Iakeb, Iebnael* vsque *Lecum:* & in meridiem ad Zabulonem: & in occidentem ad Aser: ab ortu vero Iordanes est. Vrbes huius tribus, pleræque munitæ, enumerantur *Zidim, Zer, Emath, Reccath, Cinereth Aduma, Rama, Hazor* siue *Asor; Cedes, Edrei Enhasor, Ieron, Magdal-El, Horem, Bethanath, Bethsames.* Vide plura supra in Zabulone disputata.

TRI-

TRIBVS TRANS IORDANEM.

XIV.

Notum est, Mosen, victis regibus, Sihone Amorræorum, & Oge Batanææ, illorum possessiones petentibus Rubenitis, Gaditis & dimidiæ tribui Manasse, Deo adnuente, ita diuisisse, vt Rubenitis australia, ab Arnone fluuio, Moabitarum limite; septemtrionalia, id est superior Galaaditis & regnum Basan, dimidiæ tribui Manasse obuenirent: quæ media interiacent, Gaditis, seu tribui Gad. Omnium horum terminus occidentalis erat Iordanes fluuius: orientalis varius propter varios populos, qui has tribus ab oriente sole accolebant. Moabitæ ab austro erant, vt tamen etiam in orientem extenderentur: & Amalekitarum pars, seiuncta a ceteris suæ gentis; & hi a tergo erant Rubenitidis tribus: Ammonitæ a tergo Gaditidis: supra quos alii Arabes vsque ad Hermonem montem, obiecti cum ipso monte tribui dimidiæ Manassitarum.

XV.

RVBENITARVM oppida narrantur Iosuæ XIII, *Hesbon*, regia Sihonis, *Eleale*, *Bamoth-Baal*, *Iaza*, *Kedemoth*, *Mephaath*, *Kiriathaim*, *Sibma*, *Zereth Sabar*, *Beth Peor*, *Nebo*, *Pisga* mons & circumiecta oppida. GADITARVM fuerunt *Iaser* siue *Iaeser*, *Rabba* Gileaditidos, *Mizpa*, *Beth Haram*, *Beth Nimra*, *Suchoth*, *Zaphon*, *Ramoth*, *Mahanaim*, *Betonim*, *Dibon*, *Aroer*, *Atharoth*. MANASSITIDIS pauciora recensentur, quamquam plura fuerint quam ceterarum tribuum, sexaginta numero, e quibus *Astaroth* & *Edrei* nominantur, & *Gessuri*, quod vero subigere non potuerunt. De ceteris, Gaulanitidis maxime, infra dicemus.

SECTIO II.

DIVISIO IN REGNA.

XVI.

Non solliciti sumus de antiquissimis regnis, iisque minoribus, ac fere singularum ciuitatum, vt rex Salem, Geraræ, Sodomæ, Ai, Ierusalem, Hebron, Lachis, Gaser, Eglon, ceterarum, qui ex patriarcharum & Iosuæ historia noti sunt. Regna illa maiora intelligimus, Israelis alterum, alterum Iudæ: illud decem tribuum; hoc duarum. Coniunctæ tribus fuere sub Saule, Dauide, Salomone: ab huius excessu decem tribus abruptæ ab regno Dauidis; duæ relictæ eius posteris, Iuda & Beniamin. Decem tribus nouum regnum constituerunt, quod æque *Israelis* dictum, vt antea, duodecim quum tribus contineret: etiam *regnum Ephraim*, *regnum Samariæ*. Caput eius fuit *Sichem* aliquando, regia primum sedes Ierobeami, 1 Reg. XII, 25, quæ deinde ab eodem *Thirzam* fuit translata, cap. XIV, 17: vbi mansit etiam sub successoribus proximis, cap. XV, 33, XVI, 8. donec Omri conderet *Samariam*, constans postea regum domicilium. Ampli ergo fines huius regni erant citra & trans Iordanem, inde a Syria per

Galilæam ad limitem vsque Beniaminiticum: & a latere tribus Iudæ, tribum Dan & Simeonis complexum, vsque ad Aegypti fines extendebatur.

XVII.

Ex quibus adparet, quam angusti limites alterius regni, quod a tribu potiore *Iudæ regnum* vocabatur, fuerint. Caput eius fuit *Hierosolyma* in confinio Iudæ ac Beniaminis sita. Termini Iordanes, & mare Magnum versus, communes cum Danitis; ex parte saltem si Philistæorum fortassis quædam oppida defecerunt, antea subacta a Dauide, & a Salomone etiam possessa: quemadmodum *Gibethon* a Philistæis fuit recuperatum, & ab aliquot Israelis regibus graui obsidione repetitum, 1 Reg. XV, 27, & XVI, 15. A meridie videtur etiam limes angustior factus, quia iam tum a Salomone Idumæorum reliquiæ, auctore Hadado, regio genere orto, defecerant, qui si non omnem Idumæam, partem tamen illius sibi vindicauisse, non dubitare licet. * Vide 1 Reg. XI, 14. Oppida huius regni nobiliora supra in vtraque tribu enarrauimus, quæ præter caput & regiam sedem, quam diximus, erant *Iericho*, *Rama*, *Mizpa*, *Emmaûs*, *Bethlehem*, *Hebron*, *Lachis*, *Odollam*, cetera.

SECTIO III.

DIVISIO SVB ROMANIS.

XVIII.

Hasmonæi omnem terram, quam Palæstinam dicimus, alii Sanctam, alii Iudæam laxe accepto vocabulo, possederant vsque ad Hyrcanum & Aristobulum discordes fratres, quorum tempore Romani sibi ius in Palæstinam Pompeio duce adseruerunt. Capto Aristobulo & Romam abducto, Cæsar Iulius Hyrcano, quem Pompeius confirmauerat, Antipatrum adiunxit, cui filius Herodes successit, Augusti beneficio non solum omnem Palæstinam, sed alias etiam Arabiæ ac Syriæ regiones ademtas consecutus. Ab Herodis morte diuisio inter filios Augusti auspiciis cœpit fieri, & maiori natu Archelao duæ ex paterno regno tetrarchiæ, Iudæa & Samaria datæ: Herodi Antipæ Galilæa & Peræa: Philippo fratri Ituræa & Trachonitis cum adiacentibus tributæ. Damnato postea Archelao & in exsilium eiecto, in prouinciæ formam, quæ possederat redacta, hoc est Iudæa & Samaria: Antipa relegato, eius tetrarchia Agrippæ regno adiecta a Caio Cæsare, cui & sub Claudio pars reliqua auiti regni accessit, & sublata forma prouinciæ: quæ rursus a morte Agrippæ maioris fuit reducta, amplior quam ante fuerat, quod filius Agrippa cum Abilene solam Phi-lippi

* Sed regionem eam Arabiæ, quæ inter Aegyptum & Iudæam ad mare Rubrum pertinet, Iudæorum regibus plerisque paruisse, etiam opinantur aliqui, quum nauigatio in Ophiram propagata ac retenta sit diutissime, quæ nulla videtur futura fuisse sine dominio terræ inter Aegyptum & Iudæam interiectæ. Sed hæc quum nec hodie sit inuidendæ felicitatis: non multum requirebat impensæ & artis & studii ad tuendum. Atque huic fini & consilio regum Iudaicorum quamuis angustus terræ tractus satisfaciebat. Saltem iter mercatorum vsque ad Eziongeberam armis facile aperiebatur, aut pecuniis redimebatur. Vid. Exod. XXIII, 3. Add. Relandi Palæst. I c. 3. extr.

lippi tetrarchiam possedit, cetera relicta prouinciæ. Vide Ioseph. XVII Antiq. cap. XIII, & lib. XVIII cap. I & IX, & lib. XIX cap. IV & extremo.

XIX.

Hisce temporibus, quibus Herodum familia Romanorum beneficio imperauit, aut prouincia imposita Iudæis fuit, non in tribus, sed in *tetrarchias* terra fuit distributa, aut illæ cum prouincia partitæ, aut aliquando regni precarii reducta forma: quæ singula per instabilitatem suam magis turbant geographiam, quam expediunt: maiores autem regiones, quæ tum vocabantur, non subiectæ mutationibus erant; in quibus tutius etiam explicationem nostram absoluemus ita, vt a Syria incipiamus, vbi primum *Galilæa* occurrit: deinde *Samaria*, tandem *Iudæa*; atque hæ cis Iordanem: trans flumen quæ sunt, exponemus postea. Hæc quoque illa diuisio est, quæ in Euangelistarum libris celebratur, repetita in Actibus Apostolorum cap. IX, 31 καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας, id est, per totam Palæstinam Cisiordanensem.

XX.

Fuit & alia diuisio a Gabinio in quinque iuridicos conuentus (συνέδρια Iosephus vocat) Romano more instituta, tres cis Iordanem, Hierosolymis, Hierichunte & Sepphoris siue Zippore Galilææ: & duobus trans flumen, Gadaris & Amathunte; sed breui hæc fuerunt tempore, sed mutata post hæc sæpe forma reipublicæ, & ipsi conuentus haud dubie fuerunt immutati aut aboliti. De iis vero Iosephus lib. XIV cap. X potest consuli. Gadara certe post Herodis mortem hereditatis forti exemta cum Gaza & Hippo, prouinciæ Syriæ ab Augusto fuerunt adiecta: quod idem Iosephus lib. II de Bello cap. IX perscripsit. Fuit etiam, quando prouincia diuideretur, vt Tacitus notat annal. XII cap. LIV, *Cumano Galilæorum nationem, Felici Samaritas paruisse.*

SECTIO IV.

GALILAEA.

XXI.

Galilæa dicta est גליל Ebraice Es. IX, 1, quæ vox habet ענין סבוב secundum Kimchi, id est *notionem circuitionis*, aut tractus rotundi. Rara in Veteri Testamento adpellatio, & multum, si bis terue inueniamus, quæ frequentissima est Euangeliis. Præter modo indicatum Esaiæ locum, quem diuinus Matthæus explanauit cap. IV, 15, de Salomone dicitur I Reg. IX, 11, Hiramo Tyriorum regi viginti oppida dedisse בארץ הגליל, *in terra Galilæa*, quemadmodum Græci etiam interpretes reddiderunt, ἐν τῇ γῇ τῇ Γαλιλαίᾳ. Quod vero etiam quidam interpretes *Galilææ* mentionem Iosuæ XIII, 2 fecerunt, in eo falsi sunt, & diremerunt coniungenda. Scriptum enim est כל גלילות פלשתים *omnes circuitus*, vel tractus, *Philistæorum:* & Græci, πάντα ὅρια φυλιστιείμ, *omnes termini Philistæorum.* Et Kimchi in hunc locum גלילות כמו גבול, *vox* גלילות *significat terminum.* Adde Chaldæum

idem

idem ſentientem conſtructa voce תחום *termini*. Eiusdem originis eſt גלגל *Gilgal*, quod vocabulum alias locum inter Hierichuntem & Iordanem ſignificat, caſtris primis Iſraelitarum nobilitatum: aliquando tamen etiam Galilæam. Ioſuæ XII, 23. מלך גוים לגלגל *Rex gentium in Gilgal:* Græci vulgati quidem Γέλγαλ, at Romano codice τῆς Γαλιλαίας. Coniungitur enim cum regibus Kedes, Ador, Dor & aliis, qui in ſeptemtrionali parte Palæſtinæ, hoc eſt circa Galilæam, imperabant.

XXII.

Fuit autem *Galilea* ſeptemtrionalis pars terræ Chanaan ſeu Palæſtinæ, ab extremo Syrorum limite inter Iordanem & Mediterraneum mare vltra lacum Geneſaret producta. Diuiditur ab Ioſepho lib. III de Bello cap. IV * in *Superiorem*, τὴν ἄνω, & *Inferiorem*, τὴν κάτω Γαλιλαίαν. Terminum vtriusque communem ponit *Berſaben* quamdam, quæ vero & ipſa, ſaltem certa eius ſedes, nobis eſt incognita. Ex ſola igitur coniectura eſt limes inter vtramque figendus, ſupra Carmelum montem, in aquilonem verſus, atque inde ducendus ad Iordanem.

XXIII.

SVPERIOR GALILÆA incipit a finibus Tyriorum Sidoniorumque, & in ortum ad fontes Iordanis procurrit, poſt quos in ipſo Iordane terminum habet. Maritima quæ tribui Aſer adiudicata erant, nec ſemper fuerunt ab Iſraelitis poſſeſſa, quemadmodum de monte Carmelo, in quo terminum Superioris poſuimus, Ioſephus lib. III de Bello cap. IV ineunte, Κάρμηλος τὸ πάλαι μὲν Γαλιλαίων, νῦν δὲ Τυρίων ὄρος, *Carmelus quondam Galilæorum, iam vero Tyriorum mons*. Et Ptolemaidem ibidem cum territorio ſuo extra Galilæam ponit, quum tamen Ace ſiue Acco, quæ ſecundum Strabonem & Hieronymum ipſa Ptolemais eſt, in tribu Aſer, quæ maritimam Galilææ partem ſortita fuerat, Iudic. I, commate 31 cenſeatur.

XXIV.

Et Hieronymus duas conſtituit Galilæas, ſed aliter denominat. Quæ enim Superior Ioſepho eſt, ipſe vocat *Galilæam gentium*, ex Eſa. IX, I, & Matth. IV, 15 deſumta adpellatione. In Locis enim Ebraicis, *Duæ*, inquit, *ſunt Galileæ, ex quibus vna Galilea gentium vocatur, vicina Tyriorum finibus, vbi & Salomo viginti quinque ciuitates donauit Hiram regi Tyri, in ſorte tribus Nephthalim. Altera Galilæa dicitur circa Tiberiadem & ſtagnum Geneſareth in tribu Zabulon.* Hunc ducem plerique ſequuntur, eamdem Gentium Galilæam & Superiorem eſſe credentes: alii in diuerſas partes abeunt, vel de Inferiore Galilæa Prophetam & Euangeliſtam interpretantes; vel de regione quadam trans Iordanem flumen ſita. Caſaubonus in Matth. IV, 15. *Adſentior doctiſſimis Veteris Teſtamenti interpretibus, qui Galilæam τῶν ἐθνῶν interpretantur ex perpetua loquendi conſuetudine Ebræorum* GALILAEA POPVLOSA. *Iidem rectiſſime videntur mihi de Inferiore, non Superiore Galilæa hæc accipere. nam ibi fuit Capernaum.* Io. Light-

* Fortaſſe II, vel Hauerc. III.

Lightfoot Chorographia in Matthæum cap. LXIX vulgarem de septemtrionali Galilæa sententiam tuetur: at in Marcum sect. II contendit, fuisse hanc Galilæam Gentium *πέραν τοῦ Ἰορδάνου, trans Iordanem*, & addito *Gentium* nomine distingui a Galilæa propria, quæ cis Iordanem erat: idque nexu verborum probare studet, *via maris trans Iordanem, Galilæa gentium.*

XXV.

Pendet omnis controuersia ex Esaiæ vaticinio, quod expressit Matthæus, recte inciso & explicato. Agit de terra Zabulon & Naphthali, quæ cis Iordanem erant: & his primum euangelii lumen exoriri dicit, quia prius, quam ceteri, in captiuitatem fuerant abducti. Hieronymus in Matth. IV, 15, *Hi primum audiere Dominum prædicantem: vt, vbi Israelis fuerat ab Assyriis prima captiuitas, ibi Redemtoris præconium nasceretur.* Deinde dicit propheta, etiam *viam maris* Genesareth *trans Iordanem*, vbi Bethsaida erat & finitima, illa luce illustratum iri. nam & ibi multum Servator Christus versatus fuit. Denique illius nouæ lucis ait participem superiorem regionem fore, quæ Galilæa Gentium vocata fuit. Hæc autem cis Iordanem in locis superioribus erat, quæ regio a variis & mixtis gentibus cognomen illud antiquitus adepta fuerat. Genes. XIV. memoratur Thidal מלך גוים *rex gentium*, qui cum Amraphel & ceteris contra Sodomitas & Gomorrhæos profectus est. Et Iosuæ XII, 23 ostenditur, vbi fuerit illa regio, quæ a *gentibus* mixtis adpellationem habuerit, quum additur מלך גוים לגלגל *rex gentium in Gilgal*, id est in Galilæa, vt supra illorum nominum conuenientiam probauimus: qui ipsi Lightfooto in Matthæum chorographicis obseruationibus videtur rex Hazor esse, quæ vrbs iuxta Aquas Merom, id est Samochonitidem lacum sita erat, quia victus ille potens rex fuit ab Iosua, neque vero in catalogo victorum regum cap. XII memoratur, si non idem est rex gentium in Gilgal. Summa controuersiæ, quam secundis curis Lightfootus agitauit, in eo consistit maxime, vtrum verba, *Via maris trans Iordanem*, per adpositionem, vt grammatici vocant, de eadem regione sint interpretanda, an seiungenda vt significent diuersas partes: quod posterius nobis verisimilius videtur, quia accentu sakeph sunt disiuncta & diremta, etiam cum Genes. XIV, 1, & Ios. XII, 23, si distincta, conspirant magis & conueniunt: atque ita etiam Hieronymi saluari distinctio & interpretamentum potest. Quod vero de mixtis in Galilæa populis dicebatur, etiam a Strabone confirmatum est libro XVI p. 523. Postquam enim dixerat, Palæstinæ multa loca ὑπὸ φυλῶν οἰκούμενα μικτῶν, ἔκ τε Αἰγυπτίων, ἐθνῶν καὶ Ἀραβίων καὶ Φοινίκων, *a mixtis gentibus habitari, Aegyptiis, Arabibus & Phœnicibus*; illico subiicit, οἱ οὗτοι γὰρ οἱ τὴν Γαλιλαίαν ἔχοντες, *tales enim sunt, qui Galilæam tenent.*

XXVI.

Sic itaque vel tota superior Galilæa, vel pars illius, est *Galilæa gentium.* Eiusdem Superioris etiam pars fuit terra CHABVL, sita in Tyriorum finibus בארץ הגליל *in terra Galilæa*, quod Græci interpretantur, ἐν τῇ γῇ τῇ Γαλιλαίᾳ, I Reg. IX, II, 13. Viginti oppida habuit, quæ Salomo regi

Tyriorum Hiramo dedit: cui vero diſplicuerunt, ideoque dictæ ſunt ארץ כבול *terra Chabul.* Ioſephus lib. VIII Antiq. cap. II, vbi hanc hiſtoriam perſequutus eſt, videtur dicere, quaſi recuſauerit donum Hiramus, reliqueritque Salomoni. *δυσαρεστήσας*, inquit, *τῇ δωρεᾷ πέμψας πρὸς Σολομῶνα, μὴ δεῖσθαι τῶν πόλεων ἔλεγεν, non valde probans, renuntiari Salomoni iuſſit, ſibi non eſſe opus eis oppidis.* Addit: *καὶ ἔκτοτε προσηγορεύθησαν Χαβαλὼν γῆ, ex eo adpellata ſunt Terra Chabalon:* quod ait Phœnicum lingua *οὐκ ἀρέσκον, id quod diſplicet,* ſonare. Minora, credo oppida fuiſſe, Iſraelitici quidem iuris, tribui Aſer & Naphthali ademta, ſed ab ethnicis vt plurimum habitata: ideo & diſplicuerunt Tyrio, & Salomo non ægre iis caruit. Quænam autem nominatim fuerint, ac quo loco & parte Galilææ poſita, quod ſacra hiſtoria ſilet, non poſſumus commemorare. Ioſephus quoque non plus tradidit, quam fuiſſe *τῆς Γαλιλαίας, οὐ πόῤῥω τῆς Τύρου κειμένας, in Galilea non procul a Tyro ſita.* Doctiſſimus Caſtellus in Lexico Heptaglotto putat *Chabul* eſſe eam regionem, quæ poſtea ab vrbibus primariis adpellata fuerit *Decapolis.* Verum hæc Decapolis, vt infra probabimus, non contemnenda oppidula, vt Chabul, habuit, ſed pleraſque vrbes magnas atque validas: etiam omnis trans Iordanem fuit, præter Scythopolim, atque ita non prope Tyrum Decapolis, ſed maior illius pars, etiam ipſa Scythopolis a Tyro remota fuit longius.

XXVII.

In his finibus, ſed longius a mari, orientem verſus, ſunt etiam *fontes Iordanis*, de quibus Ioſephus lib. III de Bello cap. XXXV *Δοκεῖ μὲν Ἰορδάνου πηγὴ τὸ Πάνειον, videtur Iordanis fons eſſe Panium,* ſiue, vt poſt paullo dicitur, *κατὰ τὸ Πάνειον, iuxta Panium* ſeu *Panêum,* quo nomine & mons, & fontes ſub illo monte ſignificantur. Idem lib. I de Bello cap. XVI de Herode patre: *Alterius terræ adiectione ab Auguſto donatus, aliud ei templum ex albo marmore, παρὰ τὰς Ἰορδάνου πηγὰς, iuxta Iordanis fontes conſtituit. καλεῖται δὲ Πάνειον ὁ τόπος, ἔνθα κορυφὴ μέν τις ὄρους εἰς ἄπειρον ὕψος ἀνατείνεται. Panium locus iſte vocatur: vbi montis quidam vertex in immenſam altitudinem attollitur.* - - - *κατὰ τὰς ἔξωθεν ῥίζας ἀνατέλλουσιν αἱ πηγαὶ, foris* [extra ſpeluncam ſub monte] *ad radices montis oriuntur fontes. καὶ γένεσις μὲν, ὡς ἔνιοι δοκοῦσι, ἔνθεν Ἰορδάνου, & hoc, vt quidam putant, Iordanis eſt principium:* ipſe vero *τὸ ἀκριβὲς, quod verius eſt,* infra demonſtraturum eſſe promittit. Sed de hoc poſtea: iam de *monte Paneio* teſtimonia clariora proferenda. Euſebius lib. VII Hiſt. Eccleſ. cap. XVII *παρὰ ταῖς αὐτόθι δεικνυμέναις ἐν ταῖς ὑπωρείαις τοῦ καλουμένου Πανείου ὄρους πηγαῖς, ἐξ ὧν καὶ τὸν Ἰορδάνην* [*Φασὶ*] *προχεῖσθαι, apud fontes, qui ibi* [ad Cæſaream Philippi] *viſuntur ad radices montis Panei, ex quibus aiunt Iordanem profluere.* Nummus etiam M. Aurelii Mediceus, inſcriptus ΚΑΙϹ. ϹΕΒ. ΙΕΡ. ΚΑΙ. ΑϹΥ. ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ, *Cæſarea Auguſta ſacra & inuiolabilis ſub Paneo,* montem potius, quam aliud, conſueta formula per *ὑπὸ, ſub,* oſtendit: vt Plinio non poſſimus per omnia adſentire, lib. V cap. XV dicenti: *Iordanis amnis oritur e fonte Paneade, qui cognomen dedit Cæſareæ.* Eſto fontem dictum etiam *Paneadem:* non tamen

men a fonte potius, quam monte Paneo, qui & fonti nomen dedit, cognomentum vrbis esse, ex nummo supra & aliis monimentis probauimus.

XXVIII.

Sed negauit Iosephus, hanc primam Iordanis originem esse, & veriorem lib. III de Bello cap. XXXV his verbis monstrauit: *Iordanis fons Paneum esse videtur:* φέρεται δὲ ὑπὸ γῆν εἰς τῦτο κρυπτὲς ἐκ τῆς καλυμένης Φιάλης, *sed revera huc terra conditus fertur ex Phiale, quæ ita vocatur. Hæc autem est, qua in Trachonitidem adscenditur ad* CXX *stadia a Cæsarea, ad dexteram non longe a via. Et proprie quidem ex rotunditate* PHIALA *dicitur lacus, rotæ speciem præferens.* Hoc autem esse Iordanis principium, a tetrarcha Trachonitidis Philippo deprehensum est. *Is* namque *missis in Phialen paleis* (ἄχυρα dixit) quas κατὰ τὸ Πάνειον, ἔνθεν ἐδόκυν οἱ πάλαι γεννᾶσθαι τὸν ποταμὸν, εὗρεν ἀνενεχθέντα, *iuxta Paneum, vnde olim nasci illud flumen crediderunt, inuenit redditas.* Duo igitur fontes fluminis Iordanis sunt, primus, & vera origo in lacu Phiala: secundarius, qui ex isto per subterraneum meatum alitur, sub Paneo monte, qui vulgo habitus pro primo fuit, antequam tetrarcha Philippus veriorem originem experimento inueniret. Quo ipso vulgares chartæ erroris arguuntur, in quibus duo fontes longe inter se disiuncti & longius etiam a Paneo in septemtrionem remoti, pinguntur, quorum alter *Ior*, alter *Dan* adpelletur, * quod fabulam sapit, nihilque documenti vel in historia vel geographia habet.

XXIX.

Quum itaque apertum flumen Iordanis incipiat a Paneade (nam tecta superiora sunt & sub terra latent) inde prono cursu fertur, vt Iosephus ibidem tradit, ad lacum, qui *Semechonitis* siue *Samachonitis* vocatur, quem secat; & deinde ad alium lacum *Genesar*, seu *Genesareth*, siue *Tiberiadis*, deuoluitur; Priorem lacum Iosephus dicto lib. III de Bello c. XXXV ab Iordane permeari tradit: κόπτει τὰ τῆς Σεμεχωνίτιδος λίμνης ἕλη τε καὶ τέλματα, *Semechonitidis lacus paludes secat* [Iordanes] *cænosas.* Et lib. IV c. I πρὸς τῇ Σεμεχωνιτῶν λίμνῃ, *ad Semechonitarum lacum, qui triginta latus stadia, longus sexaginta,* διατείνει αὐτῆς τὰ ἕλη μέχρι Δάφνης χωρίυ, *paludes suas extendit vsque ad locum Daphnen dictum:* qui deliciosus copia fontium est, & nomen forte ex similitudine Daphnes Antiochenæ habet. αἱ πηγαὶ τρέφυσαι τὸν μικρὸν καλύμενον Ιορδάνην ὑπὸ τὸν τῆς χρυσῆς βοὸς νεὼν προσπέμπυσι τῷ μεγάλῳ, *Hi fontes augent Minorem, vt vocatur, Iordanem sub fano Bouis aureæ, atque deducunt in Maiorem.* Et alibi *Minoris Iordanis* fecit mentionem lib. V Antiq. cap. II extr. vbi dicit, ὐ πόῤῥω τῦ Λιβάνυ ὄρυς καὶ ἐλάσσονος Ιορδάνυ τῶν πηγῶν, *non longe a monte Libano, & Minoris Iordanis fontibus.* Et lib. VIII cap. III ἐν Δάνῃ, ἡ δέ ἐςι πρὸς ταῖς πηγαῖς τῦ μικρῦ Ιορδάνυ. *in Dan* [vitulam vnam Ieroboam posuit] *quod oppidum est apud fontes Iordanis Minoris.* Minor itaque Iordanes est a fontibus ad lacum vsque Semechonitidem.

(Eee) 2

* Ita senserat etiam Isidorus Origin. XIII c. 21. Error ex ignoratione linguæ Hebraicæ natus videtur. Nam si rudiores illi auctores fabulæ scissent, *Ior* flumen signare, & *Dan* nomen populi vicini: facile vidissent, duo hinc flumina conflari non posse.

dem. Quod vero Maioris nusquam alibi facta est descriptio; Lightfootus censet, non esse hunc alium riuum siue alueum, sed *Paruum* esse a fontibus, ad vsque Semechonitidem: eumdemque fluuium, iam auctiorem, adpellari *Maiorem*. Vide Chorogr. Matthæi cap. LXVII.

XXX.

Sed ad *Samachonitidem* (nam & Σαμαχωνῖτις scribitur ab eodem Iosepho lib. v Antiq. cap. vi) quam percurrit Iordanes, reuertimur. Qui id nomen præter Iosephum ex antiquis ferat, compertum non habemus. Plures censent esse מי מרום *Aquas Merom*, Iosuæ xi, 5 vbi Græci ἐπὶ τοῦ ὕδατος Μεῤῥών, *ad aquas Merron*. Castra ibi Iabin, rex vrbis Hazor, habuit, quum victus ab Iosua est, & exercitus eius vsque ad Sidonem in fuga cæsus. Probabilis opinio, quia aliæ nullæ notabiles aquæ in superiori Galilæa inueniuntur: & rex vrbis Hazor illis castris præerat, quæ ad Aquas Merom fuerunt posita. Hazor autem siue Asor, Græce Ἄσωρος, ὑπέρκειται τῆς Σαμαχωνίτιδος λίμνης, *supra lacum Samachonitin sita fuit*, vt Iosephus lib. v Antiq. cap. vi tradidit. Nec insolens lacum vocare simpliciter, *aquas*. Idem Iosephus lib. xiii cap. ix ἄρας τῆς Γαλιλαίας ἀπὸ τῶν ὑδάτων τῶν Γεννησάρων καλουμένων, *castra mouens in Galilæa ab aquis Gennesaris, vt vocantur*, id est, ab lacu Genesaret. Iordanes eluctatus paludes Samachonitidas, διαμείψας ἑτέρους ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους, μετὰ πόλιν Ἰουλιάδα διατέμνει τὴν Γεννησὰρ μέσην, *emensis aliis stadiis centum viginti, post oppidum Iuliada, Gennesar lacum medium secat*. Dum *aliis* dicit cxx *stadiis*, non breuiorem cursum a Paneade ad Samachonitin fuisse (qui omnino longior videtur) arguit. Atque hæc de Iordane, in quantum Galilææ latus ab oriente claudit ac terminat.

XXXI.

Ab occasu Superioris Galilææ terminus est Mediterraneum mare inter Tyrum vrbem & Carmelum montem interceptum. Etsi enim limes ad Sidonem vsque a Mose ac Iosua protractus fuit, tamen certo Dei iudicio factum, vt nec Sidone nec Tyro Israelitæ vmquam potirentur: de quibus propterea in Syrophœnice a nobis actum fuit. Incidebat in hoc latus Aseritis Tribus, cuius permulta quidem oppida Iosuæ xix enarrantur, sed ignota fere omnia, quibus sedes certa minime potest definiri. In his etiam est *Cana* Iosuæ xix, 28, quæ Hieronymo est *Maior Cana:* de qua in Minore Inferioris Galilææ aliquid dicturi sumus. Neque Ptolemæus in litore post Tyrum plura habet quam *Ecdippa* & *Ptolemaidem*, quæ etiam in sacris fuerunt sub aliis nominibus memorata, illa videlicet *Achzib*; hæc *Aco* vel *Acco* dicta. Prima post Tyrum *Ecdippa* est, Ptolemæo auctore. Etiam Plinius lib. v cap. xix *oppidum Ecdippa*, inter Tyrum & Ptolemaidem eodem, quo Ptolemæus, ordine. Iosephus lib. i de Bello cap. xi format Ἐκδίππων, *Ecdippon*, τοῖς καταχθεῖσιν, inquit, εἴς τι τῶν παραθαλασσίων χωρίων, ὃ καλεῖται Ἐκδίππων, *deductis in aliquem maritimum* [Galilææ] *locum, cui Ecdippon nomen est:* incertum quo casu, primo, an secundo, vt χωρίον repetatur: Hieronymus in Locis Ebraicis, אכזיב *Achziba*, in

tribu

tribu Aser, in qua alienigenæ permanserunt. Hæc est & Dippa in nono milliario Ptolemaidis pergentibus Tyrum. Dippa, lege *Ecdippa*, quod haud dubie Hieronymus scripsit. Cuius nominis ex *Achzib* deductionem erudite Lightfootus monstrauit, י Syrorum more in ד mutato, & sublata adspiratione, ac ב durius pronuntiato, vnde *Acdibba*, & alia dialecto *Ecdippa* oritur. Talmudistæ etiam כזיב *Chezib* scripserunt, quod idem Lightfootus Chorograph. Matth. cap. LXV obseruauit.

2. Quod si ita est, & nono milliario a Ptolemaide distat oppidum *Ecdippa*, vt Hieronymus dicto loco prodidit; * male in Tabulis pluribus prope Tyrum, longe a Ptolemaide, hic locus positus est: nec si quis coniectura, vt Bonfrerius fecit, ex Iosuæ XIX inane litus vult supplere, oppidorum nomina *Heleac, Chali, Beten, Achsaph*, non inter Ecdippam & Ptolemaidem, sed inter Tyrum & Ecdippam collocanda essent, si omnino fuerunt in litore, & eum ordinem, quem tribuit Bonfrerius, inter se tenuerunt. Sed hæc incertiora sunt, nec ex Iosuæ verbis sedes definita adsignari potest.

XXXII.

Est non longe ab Ecdippa mons altissimus, *Scala Tyriorum* dictus, centum stadiis a Ptolemaide, atque ita Ecdippæ a septemtrione imminens, quæ Hieronymus in nono a Ptolemaide milliario posuit. Iosephus lib. II de Bello cap. XVII, montes, quibus Ptolemais e longinquo cincta sit, enarrans, τῷ δὲ, inquit, ὑψηλοτάτῳ κατ' ἄρκτον, ὃ καλοῦσι Κλίμακα Τυρίων οἱ ἐπιχώριοι, καὶ τοῦτο δὲ σταδίους ἀφέστηκεν ἑκατόν. *altissimo monte* [Ptolemais vallata est] *a septemtrione, quem accolæ scalam Tyriorum vocant, & distat* [a Ptolemaide] *centum stadiis.* In Talmud vocatur סולמה דצור *Scala Zor*, id est, *Tyri.* Vide quæ Lightf. d. l.

XXXIII.

Ipsa nunc *Ptolemais*, ex prædicta distantia, in litore sequitur, olim עכו, *Aco* siue *Acco* Iudic. I commate 31 dicta, vnde profanorum Ἄκη, *Ace* est, cui vocabulo, vt soliti sunt, fabulam admiscuerunt, quod Hercules ibidem sanatus fuerit ex vlceribus, quæ ex Lernææ hydræ morsibus acceperat. ἀκέομαι enim *mederi* est. Stephanus Byzantius in Ἄκη, hanc fabulam ex Claudio Iulio exposuit, quasi Hercules nomen vrbi imposuerit.

2. Hæc postmodum *Ptolemais* ab Aegyptio rege fuit adpellata. Strabo lib. XVI p. 521. Πτολεμαΐς, μεγάλη πόλις, ἣν Ἄκην ὠνόμαζον πρότερον, *Ptolemais, vrbs magna, quam prius Acen nominauerunt.* Et Stephanus in Ἄκη: αὕτη Πτολεμαΐς ἐκαλεῖτο, *Hæc Ptolemais* [postea] *vocabatur.* Esse autem *Acen* hanc eamdem, quæ *Aco* seu *Acco* in sacris adpellatur, Hieronymus auctor est in Amos I, 2. *Carmelus*, inquit, *iuxta Ptolemaidem, quæ prius vocabatur Acho*, [alii Accho] *mari imminens.* Græci Iudicum interpretes scribunt Ἀκώ. & aliis libris Ἀκχώ, & male Ἀκχώρ. Et situs ipse comprobat ac vicinitas Carmeli, & tribus Aseritis, in qua Iudicum libro cap. I comm. 31 censetur. Ante Aegypti regnum Macedonicum, etiam sub initium eius,

* Vel XII secundum Itinerarium Hierosolymitanum. Vide Reland. in Aczib.

Ace Græcis Latinisque dicebatur. Diodorus Siculus lib. XIX cap. XCIII κατέσκαψε Ἄκην τῆς φοινίκης Συρίας, *destruxit* [Ptolemæus] *Acen Phœnices Syriæ*. Corn. Nepos Datame cap. V *nuntium ad exercitum Acen misit*.

3. Tandem colonia Romana facta est sub Claudio. Plinius lib. V cap. XIX *colonia Claudii Cæsaris Ptolemais, quæ quondam Ace*. Quod nummus Caracallæ confirmat cum Serapidis, in Syria frequenter culti, imagine, inscriptionem COL. PTOL. præ se ferens.

XXXIV.

A duobus stadiis prælabentem riuum habet *Belum* siue *Beleum*, arenas voluentem vitris conficiendis maxime idoneas. Plinius iam dicto loco: *Belus, vitri fertiles arenas paruo litori miscens. Ipse e palude Cendevia a radicibus Carmeli profluit. Iuxta colonia Claudii Cæsaris Ptolemais.* Et Iosephus lib. II de Bello cap. XVII τῆς δὲ ἄστεως ἀπὸ δύο σαδίων ὁ καλούμενος Βήλεος ποταμὸς παραῤῥεῖ παντάπασιν ὀλίγος. *Ab ea autem vrbe* [Ptolemaide] *distans duobus stadiis præterlabitur fluuius, quem Beleum vocant, exiguus prorsus.* * Iuxta eum dicit vallem rotundam esse, qui vitri arenam gignat, vt quamuis multis nauibus auehatur, exhauriri tamen nequeat. Strabo loco ante dicto totum litus, quod inter Tyrum & Ptolemaidem est, ὑαλῖτιν ψάμμον, *vitriariam arenam* habere tradit: vt tamen præstantior sit Beli amnis & citra eum. Stephanus in Ἄκη hunc fluuium etiam Βῆλον, *Belum*, duabus syllabis, vocitauit, vt Plinius: Iosephus autem tribus *Beleum*.

XXXV.

Ptolemaidi dicit Hieronymus in Esa. XXIX, 17 *Carmelum* montem *imminere:* sed non proxime imminet. Interiacet oppidum *Gaba*, vt in versione est Iosephi lib. III de Bello cap. IV; ** vt in Græco, Γάμαλα, *Gamala*, quæ Carmelo προσίχει, *coniuncta* est. In Vita sua etiam *Gabam* id oppidi vocat, eique a vicesimo stadio coniungit *Basaram:* *** & ἐν μεθορίοις τῆς Πτολεμαΐδος κειμένην, *in confiniis Ptolemaidos sitam* dicit. Superiori loco idem Iosephus addit, *Gabam* equestri colonia ab Herode fuisse auctam, quam ideo vocat πόλιν ἱππέων, *oppidum equestre*, quia rex Herodes ἀπολυομένους ἱππεῖς, *dimissos equites* in illud deduxerit. † *Basara* (in versione *Besara*) aliunde, quam ex hoc Iosephi loco, nobis non est cognita. Atque hic ad Carmeli radices, qua septemtrionem spectant, desiit tribus Aser, &, quod probabile videtur, Superior etiam Galilæa litoralis. Diuersa ab hac *Gaba* Iosephi est Plinii *Gabe* lib. V cap. XVIII extremo, quam cum Syriæ oppidis Abile, Arca, aut cum Cæsarea Paneade componit, & forte *Gabala*

* Testatur de flumine Ptolemaidis etiam numus Traiani & Hadriani apud Vaillantium in Num. Colon. pag. 215 & 230, vbi Ptolemais feminæ forma rupi insidet, manu tres spicas tenet, ad pedes adolescentis specie flumen exsurgit.

** Mendum esse videtur. Est cap. II, vel secundum Hauercampium c. III.

*** Cap. XXIV.

† Hoc est de Bello III cap. III pag. 222 edit. Hauerc. Easdem esse vrbes suspicatur Relandus *Gabala, Gabaram, Gabam*. Idem pag. 819 eandem vrbem *Gabam* alias *Hepham* vel *Kipham* adpellatam credit fuisse. Omnino litteræ gutturales valde inter se permutari solent, & eam cognatis.

Gabala Ptolemæi eſt, in Phœnice mediterranea, e Tyri regione, ſeu adverſus eam, conſtituta.

XXXVI.

Hæc de litore ſuperioris Galilææ. Mediterranea & quæ ad Iordanem, orientalem limitem poſita, minus cognita habemus. Propiora fuerunt, quæ olim in tribu Aſer recenſebantur: *Roob* ſeu *Robob*, ſiue *Rehob*, gemina in Aſeritide ad ſeptemtrionem, Numer. XIII, 22, vbi terræ Hemath aut Syriæ dicitur proxima. Eadem Ioſuæ XIX, 28, vbi limitaneæ Cananæorum vrbes narrantur ab aquilone, *Ebron, Rehob, Hamon, Cana, vsque ad Sidonem magnam.* Altera paullo inferior ibidem verſ. 30 memoratur, *Vma, Aphek, Rehob.* Ceterorum locus minus notus: nec oppidi *Amaad*, Græce Ἀμαὰδ, Hieronymo *Amath*, Ioſuæ XIX, 26, neque *Achſaph, Beten, Hali*, ibidem verſ. 25, *Aphek* tabulæ ab Acco ſeu Ptolemaide in ortum ponunt. De *Gabala* Ptolemæi e regione Tyri, paullo ante dictum eſt. Leuitarum in Aſeritide quatuor oppida enumerantur, *Miſael, Abdon*, * *Helkath, Rehob*, Ioſuæ XXI, 30, e quibus priora in auſtro huius tribus videntur ſita fuiſſe. **

XXXVII.

Regio Superioris Galilææ quæ Iordanem ſpectat, a ſeptemtrione in auſtrum ita eſt diſpoſita ab Iordanis fontibus ad vsque lacum Geneſareth, per ſortem tribus Naphthali: Terminus, qui hic ponitur, inter Libanon & Hermonem dicitur ſitus Ioſuæ XI, 17, & cap. XII, 7, & cap. XIII, 5, vocaturque *Baalgad.* *** Euſebio & Hieronymo eſt πόλις, *oppidum*, ſeu, vt interpres loquitur, *ciuitas in campeſtribus Libani ad radices montis Hermon.* Sed quia Hermon ab ortu Libanum proſpicit, videtur locus ad Auranitidem potius pertinere, quam ſupra Galilæam, ſupraque fontes Iordanis ſitus eſſe. De fontibus Iordanis antea actum fuit, qui creduntur circa Paneum montem aut Cæſaream Philippi eſſe, vbi erumpit fluuius, poſtquam ſub terra inde a Phiala, lacu quodam, occulte lapſus fuerat. An vero Cæſarea illa Galilææ fuerit, in qua multi ponunt; non ſine cauſſa dubitamus. Limes Iordanes erat: hæc vero renaſcenti flumini ab ortu fuit adpoſita, atque ita extra limitem Galilææ. Deinde in diuiſione regni Herodis Galilæa filio Antipæ ceſſit; Philippo, conditori huius vrbis Trachonitis & Ituræa, qui eam in ſuo, non fratris, territorio exſtruxit, quamlibet in confinio vtriusque.

XXXVIII.

Dan autem oppidum ad ſiniſtram illius fontis erat, antea *Leſem* vel *Lais* dicta, quod nonnulli putant ipſam Cæſaream illam eſſe, quam tetrarcha Philippus inſtaurauit. Vicinum Dan oppidum fuit Paneadi; non ipſa Paneas, quæ poſtmodum dicta Cæſarea. Hieronymus in Locis Ebraicis: *Dan viculus eſt in quarto a Paneade milliario euntibus Tyrum: qui vſque hodie*

* Relandus putat *Abdonem* latere in vrbe עברון Ioſ. XIX, 28.

** Relandus quoque ridet eos, qui Abdonem ad Tyrum pene admoueant.

*** Vide infra §. CCXLVIII.

hodie sic vocatur, terminus Iudaeae prouinciae contra septemtrionem. Historia deductae Danitarum coloniae in oppidum Lais siue Lesem, quod ex eo *Dan* adpellatum fuit, per anticipationem refertur Iosuae XIX, 47, & vero loco ac tempore Iudic. XVIII, 27. Et Iosephus lib. V Antiquit. cap. II coloniam illam dicit sitam ὐ πόῤῥω τῦ Λιβάνυ ὄρυς καὶ ἐλασσόνος Ἰορδάνυ τῶν πηγῶν, κατὰ τὸ μέγα πεδίον Σιδῶνος πόλεως ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς, *haud procul a Libano monte & minoris Iordanis fontibus, vnius diei itinere campo magno Sidonis.* Hoc oppidum autem terminus erat, vnde Israelitarum olim populus a septemtrione censebatur, de quo trita exstat formula multis locis: *Omnis Israel, a Dan vsque Bersabe.* *

XXXIX.

Fuit & *Kedes* in tribu Naphthali, asylum, Leuitarum oppidum, Iosuae XXI, 32, quod Iudic. IV, 6 *Kedes Naphthali* discriminis caussa vocatur. Iosephi scriptura variat, Καίδασα, Κέδεσις, τὰ Κέδασα & ἡ Κέδασα. Interpres eius lib. V Antiq. cap. I pag. 140 *superiorem Cedesam* memorauit, sed malim Graeca ita incidere ac interpretari: πρὸς Βηρώθη πόλει τῆς Γαλιλαίας τῆς ἄνω, Καιδέσης ὀυ πόῤῥω, *ad Berotham oppidum Galilaeae superioris, non procul a Cadesa.* Nec vero discrimen negamus, quia & alia Kedes fuit in tribu Issachar, I Paralip. VII, 72, quae Iosuae XIX, 20 videtur *Kision* adpellari. Sed de Galilaeae oppido Iosephus dicto loco pag. 142 asyla cis fluuium enumerans, tribus Iudae Hebronem; Ephraim Sicima siue Sichem: τῆς Νεφθαλίτιδος δὲ Κέδεσιν, *Naphthalitidos autem Kedesin.* Et lib. XIII cap. IX προσελθόντων εἰς Κέδασαν πόλιν. πλησίον δ' ἐςιν ἄυτη τῆς Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας, *quum Kedasam venissent, vrbem Tyriorum terrae & Galilaeae propinquam:* id est in vtriusque confinio, quia Tyriorum ager distinctus a Galilaea erat. Ibidem, paucis interiectis, μέχρι Κεδασῶν, *vsque ad Kedasa,* plurali numero: at lib. II de Bello cap. XXXIII ἐπὶ Κέδασαν τὴν Τυρίων, *ad Kedasan Tyriorum,* in quorum potestate aliquando fuit. Situm eius in Locis Ebraicis Hieronymus ita descripsit: *Cedes, sortis Nephthalim, ciuitas sacerdotalis ac fugitiuorum, in Galilaea super montem Nephthalim. Sed & hanc cepit rex Assyriorum, quae nunc Cidissus adpellatur in vicesimo Tyri milliario iuxta Paneadem.*

XL.

De *Berotha* supra in Kedes ex Iosepho diximus in superiori Galilaea, non procul a Kedes siue Cedasa sitam fuisse. Eius mentio est Ezechielis XLVII, 17, vbi in terminis Israelis cum aliis oppidis recensetur. Iosephus lib. V Antiq. cap. I ibi Chananaeorum reges, quos Iosua vno proelio vicit, habuisse castra tradit, quae Iosuae XI, 5 ad Aquas Merom, seu Samachonitidem lacum dicuntur fuisse posita. Haud longe ergo a lacu illo Berotha fuit oppidum.

XLI.

Ad lacum illum proxime adposita fuit חצור, *Hazor,* interpretibus Graecis Ἀσώρ, Iosepho, Ἄσωρος, *Aserus;* Hieronymo *Asor.* Iosuae XI, 10 dicitur

* Vide I Sam. XXX, 30. Sita vrbs erat in solo bono. Iudic. XVIII, 9. Ioseph. V, 3, 1.

dicitur caput omnium regnorum septemtrionalium Palæstinæ. Iosua expugnauit, & interfectis omnibus incolis, igne ædificia deleuit. Restitutam fuisse ex Iudic. IV, 2, & 1 Sam. XII, 9 manifestum est: nec vero tum ab Israelitis fuit habitata, sed mansit indomitis Chananæis, licet in sorte Naphthalim recensa fuerat Iosuæ XIX, 36. Situm Iosephus nobis indicat lib. V Antiquit. cap. VI, historiam Iudicum cap. IV exponens de Iabino rege, in cuius potestatem Israelitæ a Deo fuerant traditi. οὗτος ἐξ Ἀσώρου πόλεως ὁρμώμενος. αὕτη δ' ὑπέρκειται τῆς Σαμαχωνίτιδος λίμνης. *Is,* [Iabin] *ex vrbe Asoro ortus. Hæc vero sita est super Samachonitidem lacum.*

XLII.

Haud longe forsan aberat *Haroseth Gentium,* sedes Sisseræ, qui exercitum Iabini, regis Hazoræi, regebat, vt Iudic. IV, 2 refertur. nam pars Galilææ superioris cognomen *Gentium* habuit, vt supra ex Iosuæ XII, 23, vbi rex Gentium Gilgal aut Galilææ memoratur, demonstrauimus. Prope lacum illum etiam *Daphne* χωρίον, *regiuncula* fuit amœnissima & fontibus irrigua, vnde nomen videtur esse, imitatione forsan Daphnes illius deliciosissimæ, quæ iuxta Antiochiam Syriæ ad Orontem amnem est. Iosephus de Bello Iud. lib. IV ineunte: διατείνει αὐτῆς τὰ ἕλη μέχρι Δάφνης χωρίου τά τε ἄλλα τρυφεροῦ, καὶ πηγὰς ἔχοντος, αἳ τρέφουσαι τὸν μικρὸν καλούμενον Ἰορδάνην, *Extendit* [Samachonitis lacus] *paludes suas vsque regionem Daphnen: quæ tum alias deliciosa est, tum fontibus abundat, qui Minorem, quem vocant, Iordanem nutriunt & augent.*

XLIII.

Fuit & *Hamath* in Naphthali, Ebr. חַמַּת, Græce Ἀμμάθ, Hieronymo *Amath:* quod quia Iosuæ XIX, 35 cum *Cinereth* oppido coniunctum est, a quo alter lacus cognomentum habet; ad austrum Galilææ superioris exstitisse probabile admodum videtur. Ipsum autem oppidum *Cinereth,* siue *Chenereth,* vt Hieronymus scripsit, Græcos imitatus, in Galilæa Inferiore cum ipso lacu, quem denominat, explicabimus. Præterea in Superiori Galilæa tres vici sunt, κῶμαι πάνυ πετρώδεις, *vici maxime prærupti,* quorum nomina sunt *Iamnia, Amerytha, Charabe.* Hos bello Romano ingruente Iosephus, dux bellicus æque, vt clarus postea historicus, muniuit, quod ipse in Vita sua pag. 1013 memorauit: sed qua sede singuli fuerint, non est commemoratum. Idem lib. II de Bello cap. XLII eadem sua munimenta enarrans nominat τὴν Ἀχαβάρων πέτραν, καὶ Σέφ, καὶ Ἰαμνίθ, καὶ Μηρώ. *Achabarorum Petram, & Seph, & Iamnith, & Mero.* Neque hæc sunt notiora: & *Iamnith* eadem quæ in Vita *Iamnia* vocabatur: & vox *Mero* consonat aquis *Merom,* quæ Samachonitis lacus sunt, vt coniicere possis, ibidem forsan sitam fuisse.

XLIV.

GALILAEA INFERIOR Superiori ab austro subiacet; Samaritanæ regioni a septemtrione: ab ortu lacum Genesaret habet; ab occasu montem Carmelum & mare. Continet totam tribum Zabulon: & in Naphthali quoque & Isachar ex parte suos fines profert, in illam, ab aquilone;

in hanc, ab meridie. Communis terminus τῆς Γαλιλαίας ἑκατέρας, *vtriusque Galilææ*, vt Iosephus lib. II de Bello cap. XLII vocauit, difficulter definitur, quod nusquam determinate legimus descriptum. Iosephus quidem in *Bersabe* quadam constituit limitem communem, lib. III de Bello cap. IV, sed æque incerti situs oppido. Talmudistæ discrimen a sycaminis petunt, quæ in inferiore nascantur, non itidem in superiore: quod vniuersale non est, nec fundamentum localium differentiarum, quæ aliunde ducendæ sunt, vel a montano situ respectu camporum & planitiei, quod Io. Lightfooto in Ioannem Chorographia placet; vel a flumine Iordanis, qua ratione plures prouinciæ superiorem, quæ propior fontibus est, & inferiorem distinguuntur.

XLV.

Nobilior frequentiorque hæc Inferior est quam Superior, ideoque *Galilæa* simpliciter vocatur; Superior autem cum additamento τῆς ἄνω plerumque, aut *Gentium*. Sic Iosephus in Vita sua pag. 1013 enarrat, quos vicos ipse muniuerit κατὰ τὴν ἄνω Γαλιλαίαν *in Superiore Galilæa*: subdit autem, ὠχύρωσα δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ πόλεις μὲν - - - κώμας δὲ, - - *muniui vero etiam in Galilæa vrbes, vicos*, cetera, nominatim *Tarichæas*, *Tiberiadem*, *Sephorim*, *Iotapata*, *Itabyrium*, alia, quæ omnia in inferiore sunt Galilæa, quam simpliciter *Galilæam* dixerat. Non ergo cum doctissimo viro Io. Lightfooto consentimus, qui dicto loco, *Fallor*, inquit, *aut* SVPERIOR *emphatice aliquando vocatur Galilæa, nec immerito, quum Inferior vocari posset* Μέγα πεδίον, *Campus magnus*. Prouocat ad Ioann. IV, 43, 44, vbi Salvator ex Samaria *in Galilæam* dicitur profectus, adiecta ratione, quod in patria propheta non habeat honorem. Iam vero patriam seu educationis locum esse in inferiore; ergo Galilæam ibi *Superiorem* esse intelligendam. At vero quot loci illius apostolici sunt interpretationes? alia est Origenis, alia Augustini, iterum alia Cyrilli: vt recentiorum dissensiones taceamus. Simplicissime patria est Nazaret, in australi limite inferioris Galilææ sita, quam præteriit ob dictam caussam Iesus, & in interiora Inferioris vsque in Cana venit, quæ vltima est in Inferioris tractu septemtrionali, iuxta limitem regionis.

XLVI.

Incipimus a *lacu*, quem Iordanes transit dirimente hanc Galilæam ab Gaulanitide. Vnde Iosephus lib. III de Bello cap. IV de Galilææ limite: πρὸς ἕω Ἱππηνὴ τε καὶ Γαδαρὶς ἀποτέμνεται, καὶ ἡ Γαυλανῖτις ἄυτη, *ab ortu Hippene & Gadarene, & ipsa Gaulanitis definit*. Antiquissimum lacus nomen est *Mare Cinereth*, quo Moses vsus est & Iosua, ab oppido sumtum *Cinereth*, quod Χενερὲθ scripserunt Græci, Hieronymus *Chenereth*, & in munitis oppidis numeratur Iosuæ XIX, 35, lacui, quem denominat, haud dubie adpositum. Qui oram lacus Zebuloni tribuunt, in septemtrionali parte ponunt, quia fuit tribus Naphthaliticæ: quod vero Iosua cap. XIX, 35 cum *Chammath* coniungit, quod nomen thermas sonat, videtur non improbabile tribum Naphthali angusto tractu illam oram vsque ad exi-

exitum Iordanis, ex lacu tenuisse, quod Talmudistas etiam sentire, Lightfootus Chorogr. in Matthæum c. LXXI probauit: vt adeo non penitus contemnenda sit sententia Hieronymi, qui Chenereth dixit esse Tiberiadem; minus verisimilis Bonfrerii, qui id oppidum in Capernaum quærit. Chammath autem quocum Iosua coniunxit, videntur thermæ Tiberienses esse, & de illis etiam in Talmude explicatur cod. Megallah fol. 6 col. 1.

XLVII.

Ab oppido lacus ים כנרת *mare Cinereth*, Græce ἡ θάλασσα Χενερὲθ, Numer. XXXIV, 11, Ios. XIII, 27 vocitatur. Idem lacus etiam *Genesar* siue *Genesareth*, & duplicata littera *Genesar* adpellatur. 1 Maccab. XI, 67 ἐπὶ ὕδωρ Γεννησὰρ, *ad Aquam Gennesar.* Aquam, id est lacum, vt *Aqua Merom*, Samachonitis lacus, supra ex Iosuæ XI, 5 fuit perlustrata. Lucæ V commate 1 λίμνη Γεννησαρὲτ, *lacus Gennesaret:* Iosepho autem lib. III de Bello cap. XXXII est λίμνη ἡ καλεῖται Γεννησὰρ, *lacus qui Gennesar vocatur:* Straboni lib. XVI pag. 519, & iterum Iosepho in Vita pag. 1023 ἡ λίμνη Γεννησαρῖτις, *lacus Gennesaritis:* Plinio lib. V cap. XV *lacus quem plures Genesaram vocant.* Vnde hoc nomen sit, non omnino est manifestum. neque enim vrbis est vocabulum, quæ adposita fuerit, vtpote quæ plane ignoratur. Ebræi a regione deducunt adpellationem, quæ, vt in Aruch dicitur, multos גני סרים *hortos principum* siue paradisos habuerit. Quidam putant ex *Cineret* vocabulum deprauatum esse per apocopen syllabæ postremæ (quæ vero in Nouo Testamento repetatur) & facilem mutationem τῦ כ in נ cognatum. Non improbabilis foret opinio, nisi epenthesis τῦ Samech duriorem illam redderet. Ideo altera de *regione* sententia, quæ nomen mari seu lacui dederit, plus fidei meretur, quam etiam Iosephus confirmat lib. III de Bello cap. XXXV ineunte: ἡ λίμνη Γεννησὰρ τῆς προσεχῦς χώρας καλεῖται, *Lacus ipse Gennesar a continente terra nominatur.*

2. Sunt & alia cognomenta, a locis adiacentibus desumta. Nam θάλασσα τῆς Γαλιλαίας, *mare Galilææ*, Matth. IV, 18, cap. XV, 29, Marc. VII, 31 dicitur: & θάλασσα τῆς Τιβεριάδος, *mare Tiberiadis*, Ioann. XXI, 1: & λίμνη τῆς Τιβεριάδος, *lacus Tiberiadis*, apud Iosephum lib. III de Bello cap. IV; & λίμνη ἡ Τιβεριέων, *lacus Tiberiensium*, lib. IV cap. XXVI: & vtroque nomine coniuncto, θάλασσα τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος, *mare Galilææ Tiberiadis*, Ioann. VI, 1. Et, si Plinio credimus iam dicto loco, etiam ab adiacente vrbe Tarichæa cognomen habuit. *A meridie*, inquit, *Tarichæa, quo nomine aliqui & lacum adpellant.*

3. De magnitudine lacus non plane conueniunt Iosephus atque Plinius, nec vero longe dissident. Ille lib. III cap. XXXV σαδίων εὖρος τεσσαράκοντα, καὶ πρὸς τύτοις ἑτέρων ἑκατὸν τὸ μῆκος, *Latitudo est quadraginta stadiorum, & totidem ac centum longitudo*: hic lib. V cap. XV *Iordanes in lacum se fundit, quem plures Genesaram vocant*, XVI. M. *passuum longitudinis*, VI. M. *latitudinis.* Aqua lacus dulcis est ac potabilis, vt Iosephus ibidem obseruat: etiam is γόνιμος *fecundus ac piscosus*, quod addit lib. IV de Bello cap. XXVI. Strabo dicto loco tradit, ferre ἀρωματίτιν σχῖνον καὶ κάλαμον

φέρει δὲ καὶ βάλσαμον, *aromaticum iuncum & calamum: ferre etiam balsamum.*

4. Lacus hic maiorem partem est Inferioris Galilææ; etiam γῆ Γεννησαρὲτ, *Terra Gennesaret*, Matth. XIV, 34, quæ iuxta oram lacus est, in inferiore magis, quam superiore Galilæa censenda est: aut potius, secundum auctorem libri Aruch, definitus ac certus locus est, מקום סמוך לטבריא שיש בו גנות ופרדסים *locus propinquus Tiberiadi, in quo sunt horti & paradisi.* Et sic Iosephus etiam lib. III de Bello cap. XXXV παρατείνει τὴν Γεννησὰρ ὁμώνυμος χώρα, θαυμαστὴ φύσιν τε καὶ κάλλος. *Prætendit lacum Gennesar eiusdem nominis regiuncula, natura & pulchritudine admirabilis. - - - Fonte Capernaum rigatur: longitudo τῆ χωρίου, regiunculæ* XXX *stadiorum: latitudo* XX.

XLVIII.

In euangeliis frequens est mentio oppidi Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, *Cana Galilææ*, Ioann. II, 1 & 11 ἐν Κανᾷ, *in Cana*, & cap. IV, 46 εἰς τὴν Κανᾶ, & cap. XXI, 2 ὁ ἀπὸ Κανᾶ, *qui a Cana*, vel *ex Cana*: singulis his in locis adiectum est regionis nomen τῆς Γαλιλαίας, *Galilææ*: patria Simonis apostoli, qui inde ὁ Κανανίτης cognominatur Matth. X, 4; & Nathanaelis, Ioann. XXI, 2, primo Christi miraculo illustrata. Hieronymus de Locis Ebraicis *Maiorem Cana*, quæ in tribu Aser fuit, Sidoni propior. Iosuæ XIX, 28, a *Minore* tribus Naphthali vel Zabulon, cuius crebra in Nouo Testamento est mentio, distinguit: quamquam ipse illas confudisse videtur, Maiori tribuens quæ sunt Minoris; nisi potius mutilatus est Hieronymi textus, saltem turbatus, quem sic Bonfrerius restitutum vult: *Cana vsque ad Sidonem maiorem:* [sunt Iosuæ verba cap. XIX, 28] *Fuit autem Cana in tribu Aser. Est quoque & altera minor, ad cuius distinctionem maior hæc dicitur;* * *vbi Dominus noster atque Seruator aquam conuertit in vinum: vnde & Nathaniel.* De Maiore, quam Hieronymus dixit, nihil habemus, præter dictum iam Iosuæ locum, quo vero nihil de magnitudinis cognomine est, vtique autem de *Sidonis magnæ*, ad quam versus illa Cana sita erat.

2. Notior *Cana* altera in confinio vtriusque Galilææ, superioris & inferioris, de cuius vero situ nunc nobis disquirendum est, quem Iosephus in Vita sua loco gemino p. 1005 & 1029 demonstrat. Ibi dicit se in Cana fuisse, quum nuntius adferretur, Tiberienses ad defectionem ab Ioanne quodam sollicitari. δι' ὅλης τῆς νυκτὸς, *per totam* igitur *noctem* cum ducentis militibus iter fecisse, πρωῒ, *mane* tandem vrbi Tiberiadi adpropinquasse. Sic distantia inter Cana & Tiberiadem quodammodo cognoscitur; in quam plagam vero a Tiberiade recesserit, aliunde repetendum est. Altero igitur loco Iosephus [pag. 1029] non obscure plagam quoque designat. Silan ait, regis Agrippæ præfectum, castra quinque stadiis ab vrbe Iuliade metatum, stationes militum posuisse per vias, alteram, quæ Cana ferat, alteram, quæ Gamalam. Vt igitur Gamala Iuliadi est proxima trans Iordanem: ita Cana

* *Maior* & *Minor* ad Sidonem pertinet, non ad Canam, vt Relandus obseruauit. Ergo Cana altera concidit.

Cana cis flumen in Galilæa Iuliadi vicina erat. Viæ enim a proximis oppidis vel vicis denominantur. Iulias autem ad ostium Iordanis, quo in lacum ingreditur, sita erat, antea Betharamphtha dicta. Græca verba sunt: *βαλλόμενος στρατόπεδον Ἰουλιάδος ἀπέχον σαδίους πέντε, φρουρὰν ἐφίστασι ταῖς ὁδοῖς, τῇ τε εἰς Κανὰ ἀγούσῃ, καὶ τῇ εἰς Γάμαλα τὸ φρούριον.* Quapropter Cana Galilææ a Tiberiade vnius diei itinere in septemtrionem sita fuit, ea fere latitudine, quam ipsa Iulias & ostium Iordanis habent, modica ab Iuliade distantia, tanquam primus ab illa locus memorabilior, qui viæ ex Iuliade deducenti nomen daret. Nec vero munitum oppidum fuit, sed grandis vicus. Iosephus priore ex Vita loco pag. 1005 *διέτριβον κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐν κώμῃ τῆς Γαλιλαίας, ἣ προσαγορεύεται Κανά*, *Ipse eo tempore agebam in vico Galilææ, qui vocatur Cana:* vbi nuntium accepit de sollicitata Tiberiade, quo vna nocte etiam strenue profectus est, vt supra enarrauimus. Est & alius vicus Cana circa Hierichuntem, de quo Iosephus lib. I de Bello cap. XIII, de quo infra dicturi sumus. Noster autem, quem descripsimus, est ille, in quo aqua in vinum conuersa, sæpe memoratus in sacris historiis.

XLIX.

A Cana per oram lacus Gennesaritidis descendamus. Prima est *Betharamphtha*, * quam Herodes tetrarcha, a se ornatam, in honorem Iuliæ, Augusti filiæ, Tiberii vxoris, *Iuliadem* nominauit. Iosephus lib. XVIII

(Fff) 3 cap.

* *Betharamphtha* ortum fortasse habuit ex vocabulis בית הר אנפתה, id est *domus montis ora*, seu limitis duarum regionum. Hanc vrbem ad dextram ripam Iordanis in lacum Gennesareth incursuri confictam putat Relandus. Quæ controuersia vt rite diiudicetur, certa sunt ab incertis segreganda. Certum est, Iosephum Bell. II, 9, 1 ita scribere, *Ἡρώδης δὲ ἐν μὲν τῇ Γαλιλαίᾳ Τιβεριάδα, ἐν τῇ Περαίᾳ φερώνυμον Ἰουλίας.* *Herodes autem in Galilæa Tiberiadem* condidit, *in Peræa vero Iuliæ cognominem.* Deinde item certum est, Iuliadem Perææ memorari a Iosepho Bell. II c. 13 §. 2 & IV, 7, 5 & Antiq. XX, 8, 4. Iam existit quæstio, vtrum Herodes Antipas etiam in Galilæa Iuliadem condiderit? De *Iuliade Galilææ* nihil Iosephus: de *Peræa* liquido affirmat. At enim, ab Herode Galilææ tetrarcha in Galilæa Iulias muniri & ornari potuit, alibi non potuit. Sed affirmat id tamen Iosephus, cuius auctoritas non est facile defugienda. Et Peræææ idem Herodes præfuit, quod Iosephus Antiq. XVIII, 7, 1 clare testatur. Quocirca in illa item terra suam vrbem condere potuit. At Ptolemæus Iuliadem in Galilæa posuit. Sed idem eodem libro V c. 16 *Sebasten* Iudææ tribuit & trans Iordanem *Liuiadem*, *Callirrhoën*, *Gazorum.* In quibus tamen oppidis ceteri Geographi & historici sacri eum deserunt. Quare si is errasse videri non debeat: at saltem singularia quædam tempora spectasse & potestatem nominis *Iudææ* laxasse dici debet. Idem ergo tum in nomen Galilææ dicere licebit. At enim Iosephus Bello Iudaic. III c. 10 §. 7 extr. de Iordane ita, *διαμείψας δὲ*, inquit, *ἕτερους ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους μετὰ πόλιν Ἰουλιάδα διεκτέμνει τὴν Γεννησὰρ μέσην, ἔπειτα πολλὴν ἀναμετρούμενος ἐρημίαν εἰς τὴν Ἀσφαλτῖτιν ἔξεισι λίμνην.* *Altera item* CXX *stadia emensus post vrbem Iuliadem lacum Tiberiadis medium execat, deinde magno interuallo deserto peruagatus in Asphaltitem lacum influit.* Quæ verba Relandus ipse ita intellexisse videtur, *Iordanem emensum* CXX *stadia a lacu Samochonite hanc vrbem* (Iuliadem) *transire & in lacum Tiberiadis effundi.* Quæ interpretatio si vera est & consentanea: sequitur, vt Iuliadem ad supremam lacus partem iacuisse dicamus, non ad inferiorem Gaulanitidis, quod ipsum tamen Iosephus affirmat. Ergo adiuvatur is qui impugnatur. Sed *lacum discindere* dicitur non id quod eum auget & implet: sed quod exonerat aquis nimiis. Atqui post vrbem Iuliadem Iordanes dirumpit lacum & confestim per loca deserta in Asphaltitem decurrit. Non igitur ne hic quidem Iosephi locus fauet vrbi ad superiorem lacus partem adiacenti. Ergo satius fortasse fuerit, de *Betharamphtha Iuliade Galilææ* ne cogitare quidem.

cap. III Βηθαραμφθᾶ δὲ, πόλις ἦν καὶ αὐτὴ, τείχει περιλαβὼν Ἰουλιάδα ἀπὸ τῆς αὐτοκράτορος ἀγορεύει τῆς γυναικὸς, *Betharamphtha (& ipsa erat oppidum) muro cingens, Iuliadem ab imperatoris vxore adpellauit.* Iordani fuit adposita, vbi is in lacum Genesaret inlabitur. Idem lib. III de Bello Iud. cap. XXXV Ἰορδάνης μετὰ πόλιν Ἰουλιάδα διεκτέμνει τὴν Γεννήσαρ μέσην, *Iordanes post vrbem Iuliadem perscindit lacum Gennesar medium.* Et in Vita Iosephi pag. 1029, quod vno stadio ab Iuliade vallum afuit, erat πλησίον, *propinquum* Iordani. Tabulæ in Peræa ponunt, longe ab Iordane: Lightfoot in sinistra Iordanis ripa, atque ita etiam in Peræa: ego in dextram ripam Iordanis, inituri lacum, reduco, quia ab Herode, Galilææ tetrarcha, non a Philippo illius Perææ, fuit munimentis & nomine nouo ornata. Iosephus enim lib. XVIII cap. III Herodem dicit hanc Iuliadem cum Zippore siue Sepphori, quæ Galilææ erat, condidisse, vel exornasse: fratrem Philippum autem, præter Cæsaream, Iuliadem alteram, Bethsaida antea appellatam. Accedit, quod Ptolemæus lib. V cap. XVI in Galilæa *Iuliadem* recenset, quam sic oportet cis Iordanem fluuium fuisse.

L.

Alterum oppidum videtur *Chorazin* siue *Chorazim* fuisse, quod in illa vrbium exsecratione, *Væ tibi Chorazim*, Matth. XI, 21 & Luc. X, 13 tantummodo mentionem habet. Græce scribitur varie, Χωραζίν, vt plurimum; etiam Χοραζίν, Χοραζαίν, ac Χωραζίμ. Mirum, locum tam celebrem præsentia Christi frequenti, nusquam alibi in historia euangelica memorari, neque in historiis aut chorographiis aliis. Quo fit, vt sedes huius oppidi designari certa nequeat. Hieronymus in Locis Ebraicis: *Chorozain oppidum Galilææ, quod Christus propter incredulitatem miserabiliter deplorat & plangit. Est autem nunc desertum in secundo lapide a Capharnaum.* Plures, & in his Adrichomius ac Bonfrerius in Decapolitanis numerant, & trans Iordanem locant: sed præstat Hieronymum sequi, qui in Galilæa ponit, & prope Capernaum ponit, licet suspicione erroris ac prauationis numerus *secundi* lapidis haud possit liberari. Sunt, qui non oppidum, sed regionem siluestrem circa Cana interpretentur, quasi חורשין sit populari lingua, a חרש, quod inter alia est *siluescere:* in quam opinionem ipse Lightfootus propendet. Quod vero inter oppidorum nomina, Bethsaidæ & Capernaum, enumeratur *Chorazin,* non dubitamus oppidum fuisse: neque litteræ χ & ζ, quæ in Noui Testamenti codicibus visuntur, Ebræis ח & ש respondent. * Proinde mihi credibile est, supra Tarichæam & Capernaum in septemtrionem, Cana versus, tamen ad lacum Chorazin oppidum fuisse positum: quo loco etiam in Tabula operum Lightfooti est expressum.

LI.

Inde ad *Capernaum*, ** etiam ad oram lacus occidentalem situm oppi-

* Quare aliqui כרזין scribere malunt, quod nomen in Menachoth reperiri docet Relandus.

** Quasi dicas כפר נחום *vicus consolationis* an *pœnitentiæ?* Vel est compositum ex כפר נעם, vt sit *vicus iucundus. Vici* autem nomen non impedit, quo minus vrbem fuisse putemus. Nam vetera nomina manent, vicis in vrbes conuersis. Ita factum esse sæpe, vel Germania nostra testabitur: Relandus autem ex nominibus כפר שיחלים & כפר ביש & כפר דכרין probat.

oppidum, venimus. Hieronymus in Locis: *Capharnaum, iuxta ſtagnum Geneſaret, vsque hodie oppidum in Galilæa gentium ſitum in finibus Zabulon & Nephthalim.* De Galilæa gentium ſupra diximus in Superiori Galilæa, quo rectius fortaſſe, quam ad hunc locum referri debet. De finibus Zabulon & Nephthalim dicemus iam ex euangelio. Fuit Capernaum vrbs παραθαλασσία, ἐν ὁρίοις Ζαβυλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ, *maritima*, ſiue ad lacum ſita, *in finibus Zabulon & Nephthalim*, Matth. IV, 13; Bethſaidanæ regioni oppoſita, Ioann. VI, 17, 24. vbi ex eremo Bethſaidana in Capernaum dicuntur nauibus traieciſſe. quod ex Luc. IX, 10 manifeſtum eſt, vbi locus, vnde eſt facta mauigatio, nominatur. In occidentali ergo lacus litore Capernaum fuit ſitum; at quanto a Tiberiade interuallo, non eſt plane certum.

2. Iacobus Bonfrerius ad Hieronymum de Locis Ebraicis Adnotationibus: *Capharnaum loco eſt opportuniſſimo ſita ad initium ſtagni Geneſareth, vbi minor Iordanes in ſtagnum influit.* Sed eodem in loco Iuliadem Betharamphtham ſitam fuiſſe, ſupra demonſtrauimus. Contra Io. Lightfoot tam propinquam facit Tiberiadi, vt vix XV ſtadiis abeſſe ab illa potuerit. Nam Chorographiæ in Matthæum cap. LXXX ait: *Nos Capernaum inter Tiberiada & Tarichæas ſitam ſupponimus.* At Tarichææ a Tiberiade, vt Ioſephus in Vita ſua pag. 1010 notauit, ϛάδια τριάκοντα, *triginta ſtadiis* diſtat. Sed ſupra Tarichæas in ſeptemtrionem verſus fuiſſe ſitam, nobis inde eſt probabilius, quia fuit ἐν ὁρίοις in finibus Zabulon & Naphthali, vt ex Matth. IV, 13 cognouimus. Naphthali vero ad Tiberiadem vsque pertinuiſſe minime probari poteſt. Deinde, ſi κώμη Κεφαρνώμη, *vicus Kepharnome,* quem Ioſephus in Vita pag. 1029 vocat, eſt noſtra Capernaum, * res erit peracta, quia ille prope Iuliadem Betharamphtham fuit, vt ex loco prœlii, ibidem deſcripti apparet. At propter eamdem Iuliadis vicinitatem non poteſt ipſa Capernaum eſſe, quæ haud dubie prope fontem fuit, qui Καπαρναοὺμ, *Caparnaum*, ab accolis adpellitabatur, idemque τὴν χώραν Γεννησὰρ, *regiunculam Genneſar* rigauit, quod lib. III de Bello c. XXXV idem Ioſephus tradidit. Campus autem Genneſar eſt, vt in Lexico Aruch definitur, מקום קרוב לטבריא *locus propinquus Tiberiadi:* quo argumento potiſſimum Lightfootus fuit inductus, dum Capernaum inter Tarichæas & Tiberiadem locauit mediam. Sed propinquitas ad locum illuſtrem & celebrem relata, non ſemper intra XV aut XXX etiam ſtadia conſiſtit, ſed ſæpe excedit in longius, vt Alexandri pugna aduerſus Darium poſtrema cognominatur ab Arbelis, non a Gaugamelis propinquioribus, quod illa his erant celebriora.

3. Magna fuit huius vrbis prærogatiua, quod Chriſtum Seruatorem habuit incolam, & ipſius fuit ἰδία πόλις, *propria ciuitas*, Matth. IX, 1, quam ipſam eſſe Capernaum, Marcus in eadem teſtatur hiſtoria cap. II ineunte: in

* Sed non eſt. nam Capernaum vrbs & ea celebris fuit. Reland. *Niſi forte caſu* quodam vrbs adflicta ſit grauiſſimo, at ab hiſtoricis non memorato, vt vici tantum nomen ſuſtineret. Vaticinia quidem Chriſti mox euentum habuere, vt Hieroſolymæ caſus docet.

in quam sæpius diuertit, vt ex Euangeliis constat, postquam ex Nazareth patria sua eiectus erat; & ibi κατῴκησεν, *habitauit* Matth. IV, 13. etiam tributum templo inferendum ibi pependit, c. XVI, 24. Iccirco *in cælum exaltata* fuit, ex quo fastigio felicitatis propter impietatem cecidit, Matth. XI, 23.

LII.

Capernaum oppidum ad *fontem Capernaum*, oppido haud dubie vicinum, a quo nomen habet, & inde per omnem *campum Gennesaret* nos deducit. Euangelistæ Matth. XIV, 34, & Marc. VI, 53 τὴν γῆν Γεννησαρὲτ, *terram Gennesareth* adpellant; Iosephus lib. III de Bello cap. XXXV, χώραν Γεννησὰρ, *regionem Gennesar*, quam ita describit: παρατείνει τὴν Γεννησὰρ ὁμώνυμος χώρα θαυμαστὴ φύσιν τε καὶ κάλλος. οὔτε γὰρ αὐτὴν τὶ φυτὸν ἀρνεῖται διὰ τὴν ποιότητα, καὶ πᾶσαν πεφυτεύκασιν οἱ νεμόμενοι. *Ad lacum Gennesar eiusdem nominis terra prætenditur, natura simul & pulchritudine admirabilis. Nullam enim ipsa pro vbertate sua arbustum negat, totamque plantis cultores conseuerunt.* Et paucis interiectis de varietate fructuum: πρὸς γὰρ τῇ τῶν ἀέρων εὐκρασίᾳ καὶ πηγῇ διάρδεται ποτιμωτάτῃ, Καπαρναοὺμ αὐτὴν οἱ ἐπιχώριοι καλοῦσι. ταύτην φλέβα τοῦ Νείλου τινὲς ἔδοξαν, ἐπεὶ γεννᾷ τῷ κατὰ τὴν Ἀλεξανδρέων λίμνην κορακίνῳ παραπλήσιον. Μῆκος δὲ τοῦ χωρίου κατατείνει παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς ὁμωνύμου λίμνης ἐπὶ σταδίους τριάκοντα, καὶ εὖρος εἴκοσι. *Nam præter aeris lenitatem & fonte quoque irrigatur vberrimo, qui Caparnaum ab indigenis adpellatur. Eum nonnulli venam esse Nili fluminis opinantur, quod similes coracino Alexandrino generat pisces. Longitudo autem regionis secundum litora cognominis lacus* XXX *stadiis extenditur, latitudo* XX. Hæc de propria Gennesaritide, parua regiuncula, in qua ad oram lacus videtur oppidum Capernaum fuisse, quia commune illius & fontis rigantis nomen est: nec vero dubitamus, quin regionis adpellatio etiam latius in tractu illo ad occidentale latus illius lacus patuerit.

LIII.

Tarichæa siue *Tarichea*, siue *Tarichææ*, vrbs propior Tiberiadi, triginta tantum stadiis diremta ab illa, vt Iosephus in Vita pag. 1010 notauit. Is vbique pluraliter scripsit Ταριχαῖαι, *Tarichææ*. Strabo lib. XVI pag. 526 Ταραχεῖαι, *Tarachêæ*. Ἐν ταῖς καλουμέναις Ταραχείαις ἡ λίμνη μὲν Ταραχείας ἀρίστας παρέχει, *Apud Taracheas, vt adpellantur, lacus est, qui optima salsamenta præbet.* Stephanus scripsit Ταριχέαι, sine diphthongo, pluratiuo autem numero, sed de Aegyptiis interpretatur: de nostra autem vrbe subdit: ἔστι καὶ Ταριχέα καὶ ἑνικῶς καὶ πληθυντικῶς λεγομένη, πόλις τῆς Ἰουδαίας, *Est & Tarichea tam singulari quam plurali dicta numero, vrbs Iudææ*, laxe dictæ, id est Palæstinæ. Plinius lib. V cap. XV *Tarichea:* Suetonius Tito cap. IV ed. Græuii & Bœcleri, *Tarichæa:* at Beroaldi & Gronouii, *Turichea*.

2. Situm & munitionem Iosephus lib. III de Bello cap. XXXII, * qui ipse καρτερῶς, *valide* eamdem muniuerat, descripsit: συνέῤῥει εἰς τὰς Ταριχαίας πᾶν τὸ νεωτερίζον, τῷ τε τῆς πόλεως ὀχυρότητι, καὶ τῇ λίμνῃ πεποιθότες, ἣ καλεῖ-

* Fortasse XVII, aut ex edit. Hauerc. c. X §. 1.

καλεῖται Γεννησὰρ πρὸς τῶν ἐπιχωρίων. ἡ μὲν γὰρ πόλις ὥσπερ ἡ Τιβεριὰς ὑπόριος οὖσα, καθὰ μὴ τῇ λίμνῃ προσεκλύζετο, πάντοθεν ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου τετείχιστο καρτερῶς. Confluxerat Taricheas omnis rerum nouarum cupiens multitudo, munitione confisa ciuitatis, & lacu, qui Gennesar ab indigenis adpellatur. Etenim vrbs ita, vt Tiberias, sub monte posita, & qua parte lacu non adluitur, * *Iosephus muro valido communierat.* Tantæ autem munitiones huius vrbis erant, vt Vespasianus *τοῦ πολέμου τριβὴν, oppugnationis moram* suspicatus, inter ipsam & Tiberiadem castra, quæ posuerat, fecerit *παρεμβολὴν ὀχυρωτέραν. munimentis firmissima.* Et Suetonius Tito cap. IV *Ex quæsturæ honore legioni præpositus Tarichæam & Gamalam, vrbes Iudææ validissimas in potestatem redegit.*

3. Amplitudo ex multitudine captiuorum cognosci potest, quia mille ducentos victor Vespasianus interfecit: sex millia iuuenum misit in Achaiam perfodiendo Isthmo, vt Nero instituerat: triginta millia & quadringentos vendidit sub corona, præter alios quos donauit regi Agrippæ. Iosephus auctor est lib. III extremo de Bello Iudaico. **

4. Incolæ dicti *Ταριχεᾶται, Tarichæatæ* lib. II de Bello cap. XLIII. *** Situm Plinius turbauit: nisi a librariis corruptus est. Lib. V cap. XV *lacum Genesaram* dixit *amœnis circumsæptum oppidis: ab oriente, Iuliade & Hippo: a meridie, Tarichea, quo nomine aliqui & lacum adpellant: ab occidente, Tiberiade, aquis calidis salubri.* Inuerte: ab occidente *Tarichea; a meridie, Tiberiade.* Nam Tiberias ab Hippo, quæ trans Iordanem erat lacu egressum, XXX stadiis tantummodo reducta fuit, vt Iosephus in Vita p. 1025 tradidit.

5. Nomen Græcum, *Tarichæa*, a piscium salsamentis, quorum ibi propter lacum fuit copia, sumtum est: quodnam fuerit Ebræum nomen, seu Galilææ dialecti, ignoramus.

LIV.

Tiberias vrbs vltima est ad oram lacus in australi parte sita, † opus Herodis tetrarchæ. Iosephus lib. XVIII cap. III *Ἡρώδης ὁ τετράρχης, ἐπὶ μέγα γὰρ ἦν τῷ Τιβερίῳ φιλίας προελθὼν, οἰκοδομεῖται πόλιν ἐπώνυμον αὐτῷ Τιβεριάδα, τοῖς κρατίστοις ἐγκτίσας τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι. Herodes tetrarcha in amicitiam Tiberii receptus, condidit vrbem, quam de ipsius nomine Tiberiadem nominauit, optimæ parti Galilææ imponens ad lacum Gennesaritidem.* Idem in Vita sua p. 1025 Iustum Tiberiensem, æmulum & historicum, adloquens, *ἡ δὲ σὴ πατρὶς, ὦ Ἰοῦστε, κειμένη ἐν τῇ Γεννησαρίτιδι λίμνῃ, καὶ ἀπέχουσα Ἵππου μὲν στάδια τριάκοντα, Γαδάρων δὲ ἑξήκοντα, Σκυθοπόλεως δὲ εἴκοσι καὶ ἑκατόν, Tua vero, Iuste, patria sita ad lacum Gennesaritidem,* &

* Nam partem lacu adlui, constat etiam e Iosepho de Bell. II c. 21 §. 8 ed. Hauerc.

** Ipsa Tarichæatarum multitudo per se XL millium dicitur a Iosepho de Bell. II, 21, 4 p. 212. Quum Cassius Tarichæas expugnasset, triginta circiter millia captiuorum nactus est. Ioseph. Antiquit. XIV, 7, 3.

*** Et II cap. 21 §. 3 & 4.

† Non procul a monte quodam.

& distans ab Hippo triginta stadiis, sexaginta a Gadaris, Scythopolitanum vero & viginti. Ex quibus intelligitur non longe ab Iordane, vbi lacum effluit, distare, quia Hippos, vrbs triginta stadiis a Tiberiade remota, trans flumen, prope idem tamen, sita erat. Iterum Iosephus, lib. XX cap. V extremo, Neronem ait Agrippam [Minorem] donasse μέρη τινὶ τῆς Γαλιλαίας, Τιβεριάδα καὶ Ταριχέας ὑπακούειν αὐτῷ κελεύσαντα, *aliqua parte Galilææ, iussisseque Tiberiadem & Taricheas ipsi parere.* Euangelista Ioannes aliquoties Tiberiadis mentionem habet in lacus descriptione, quem denominat, cap. VI, & XXI, I: & eodem cap. VI, 23 sine maris mentione, ἦλθε πλοιάρια ἐκ Τιβεριάδος, *nauigia ex Tiberiade aduenerunt.* Plinius, lib. V cap. XV extremo de oppidis lacum Genesaram, vt vocat, cingentibus: *ab oriente* [circumsæptus] *Iuliade & Hippo: a meridie, Tarichea, quo nomine aliqui & lacum adpellant: ab occidente Tiberiade, aquis calidis salubri.* Stephanus quoque de Vrbibus: Τιβεριὰς πόλις τῆς Ἰουδαίας πρὸς τῇ Γεννησαρίτιδι λίμνῃ. ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ Ἡρώδου. ὁ πολίτης Τιβεριεύς. Ἰουλιανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς Τιβεριοπολίτας ἐπέγραψε. *Tiberias vrbs est Iudææ ad lacum Gennesaritidem: condita ab Herode: ciuis, Tiberiensis: Iulianus imperator autem Tiberiopolitas inscripsit,* quasi & *Tiberiopolis* fuerit nominata.

2. Fueritne de nouo condita Tiberias, an reparata ac instaurata ex veteri oppido, disputatur ab eruditis. Hieronymus in Ezechiel. cap. XLVIII, 21 *Tiberias olim adpellabatur Chenereth.* Si a fide digno id accepit, certiores etiam erimus de nomine *maris Cinereth* siue *Chenereth*, & de ipso eius nominis oppido: quod vtrumque in obscuro latere videbatur. Talmud cod. Megilla fol. 5 col. 2, טבריא זו רקת לן ואמרי *& certum nobis est, Rakkath esse Tiberiadem.* * Rakkath illa Ios. XIX, 35 cum Chammath & Chinereth coniungitur: Chammath autem videntur thermæ Tiberienses esse, vt nomen sonat; ** quia nobiliores aliæ in illa regione non inveniuntur. Sed potuerunt & Rakkath & Cheneret deleta olim fuisse, vt nouam in loco Herodes Antipas vrbem condiderit, quemadmodum Iosephus lib. XVIII cap. III ita Tiberiadis conditum, & accitos in illam colonos descripsit, vt non tam instauratam veterem, quam plane nouam vrbem crederes. *** Sunt etiam nummi huius vrbis; vnus scriptus ΤΙΒΕΡΙΑΣ sub Tiberio ipso, quum recens ciuitas esset: alius ΤΙΒΕΡΙΕΩΝ ΕΠΙ ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΕΤ. ΑΠ. *Tiberiensium sub Claudio*, Traiani præfecto: & iterum alius cum capite Hadriani, signatus ΤΙΒΕΡΙΕΩΝ, *Tiberiensium.* Patinus refert.

LV.

Prope Tiberiadem, quatuor stadiorum interuallo, vicus fuit *Bethmaus* nomine, cuius in Vita Iosephi pag. 1003 facta est mentio. De se scripsit:

ἄρας

* Hoc impugnat Relandus ea ratione, quod Rakkath, Cinnereth, Chammat Nephthaliticæ vrbes fuerint, & Capernaum Tiberiade septemtrionalior in confiniis Zebulonis & Nephthalim.

** Aquarum Tiberiadis mentio fit multis in locis, præsertim in Mischnæ libr. Sabbath cap. 22 f. 5.

*** Relandus ex eo quoque id probat, quia in sepulcris effossis condita sit Ioseph. Antiq. XVIII, 3, & quia priscum nomen a Iosepho sileatur.

ἄρας ἀπὸ τῆς Σεπφωριτῶν πόλεως εἰς κώμην τινὰ Βηθμαῦς *λεγομένην, ἀπέχουσαν Τιβεριάδος στάδια τέσσαρα, παραγίνομαι, Profectus a Sepphoritarum vrbe in vicum quemdam, cui Bethmaûs nomen est, distantem quatuor stadiis a Tiberiade, venio.* Eo senatum Tiberiensem & primores populi euocauit, vt de summa republica cum iis ageret. Et paucis interiectis: *μετὰ τὴν πρὸς τοὺς πρώτους Τιβεριέων ὁμιλίαν εἰς τὴν ἄνω Γαλιλαίαν ἀπὸ* Βηθμαῶν *ἀνεχωρήσαμεν. Post colloquium cum Tiberiensium primoribus in superiorem Galilæam a Bethmais regressi sumus.* Ex quo verum nomen intelligimus recto casu fuisse Βηθμαοὶ plurale, *Bethmai*, & male priore loco scriptum cum circumflexo esse, quum quartus casus sit *Βηθμαοὺς*, vt *κώμην* & *λεγομένην*, quibuscum construitur, argumento sunt: nec in Latina versione *Bethmauntem* idem casus recte expressus est. Lightfootus in Matth. Chorogr. cap. LXXVIII, cui etiam Βηθμαῦς in recto est, putat illum locum esse, qui a Talmudicis בית מעון, *Beth-Meon*, adpellatur.

LVI.

Claudit cis Iordanem hoc litus *Ammaûs* siue *Emmaûs*, quæ erant *thermæ Tiberienses.* * Iosephus lib. IV de Bello cap. II de Vespasiano: *ἄρας ἀπὸ τῆς Ἀμμαοῦς, ἔνθα πρὸ τῆς Τιβεριάδος ἐστρατοπεδεύκει, (μεθερμηνευομένη δὲ Ἀμμαοῦς, θερμὰ λέγοιτ᾽ ἄν· ἔστι γὰρ ἐν αὐτῇ πηγὴ θερμῶν ὑδάτων πρὸς ἄκεσιν ἐπιτήδειος) ἀφικνεῖται πρὸς Γάμαλα. Profectus ex Ammaunte, vbi pro Tiberiade castra posuerat, (Ammaûs autem, si nomen interpreteris, aquæ calidæ vocantur: ibi enim fons est sanandis corporum vitiis idoneus) Gamalam peruenit.* Propinquus ergo admodum locus fuit Tiberiadi, seu inter eam & Iordanem ita, vt ibi ponte flumen traiiceretur. Iosephus in Vita p. 1005 propinquitatem illam magis confirmat *τὰ ἐν Τιβεριάδι θερμὰ ὕδατα, aquas calidas in Tiberiade,* hoc est in Tiberiensi agro. Ideoque & Plinius lib. V cap. XV extremo dixit, *Tiberias, aquis calidis salubris.* Talmudistæ frequenter חמת, *Chammath* siue *Hammath* vocant, quod a *calore* nomen est: etiam חמי טבריא *Thermas Tiberienses.* Et nomen *Chammath* & *pontem* Iordanis, quem habuit, cum regia per illum via, Lightfootus in Horis Talmudicis demonstrauit. Nec aliter postremis fuit temporibus. Guilielmus Tyrius lib. XVIII cap. XXI *Rex, quantum poterat, maturans subsidium iuxta Tiberiadem secus pontem, vnde de lacu Genezar Iordanis fluenta se diuidunt, cum exercitu suo castra locat.*

GALILAEA INFERIOR
MEDITERRANEA.

LVII.

Prima nobis sit vrbs *Zippôri*, vt Rabbini vocant, ** siue *Σέπφωρις, Sepphôris*, valide munita, & aliquando caput Galilææ. Iosephus lib. III de Bello cap. III *Σέπφωρις μεγίστη οὖσα τῆς Γαλιλαίας πόλις, ἐρυμνοτάτῳ ἐπεξισμένη χωρίῳ*

(Ggg) 2

* In hisce regionibus fuit etiam *Philoteria* oppidum, de quo Polybius hist. V cap. 70.

** In Erachin IX, 6 dicitur צפורין.

ρίω καὶ Φρυρὰ ὅλυ τῦ ἔθνυς, *Sepphoris vrbs Galilaeae maxima, & in tutissimo loco condita, totius gentis praesidium.* Idem lib. II eiusdem belli c. XXXVII ἡ καρτερωτάτη τῆς Γαλιλαίας πόλις Σέπφωρις, *validissima Galilaeae ciuitas Sepphoris.* Antiquitatum libro XIV cap. X extremo corrupte videtur τὰ Σάμφωρα τῆς Ιυδαίας, quum distributio conuentuum ibi vrbem Galilaeae eamque eximiam postulet. Et alibi quoque in Antiquitatum libris, XVII cap. XII, & lib. XVIII, cap. III Σέπφωριν, *Sepphorim* adpellauit. Posteriore hoc loco initia munimentorum eius describuntur, quod Herodes tetrarcha, Philippi frater, Σέπφωριν τειχίσας, πρόσχημα τῦ Γαλιλαίυ παντὸς ἦγεν αὐτὴν αὐτοκρατορίδα, *Sepphorim, muro cingens, ornamentum vniuersae Galilaeae fecit & vrbem principem.* Falsus est Ortelius, qui ex hoc loco vult adprobare, Autocratoridem hanc vrbem ab Herode fuisse nominatam, quum id non proprium Iosepho, sed adpellatiuum sit vocabulum. Iudaeis est צפורי, *Zipporis*, vt in Talmud Megill. fol. 6 col. I aiunt, quia monti insidet, כצפור *sicut auis.* Beniamin Tudelensis pag. 52 משם שלשה פרסאות לשיפוריה והיא צפורי ומשם ה' פרסאות לטבריה *Ex eo loco* [Iesreel] *tres parasangae Sipuriam, quae olim Zippori: & inde quinque parasangae Tiberiadem.* Vnde de situ iudicari potest. * Ptolemaeus lib. V cap. XVI in Galilaea primam vrbem ponit, cui in Palatino codice nomen est Σάπφυρα, in Vulgatis corrupte Καμφυρις, cui scripturae altera vetusti codicis Sapphura, quae conuenit cum Iosephi adpellatione, omnino est praeferenda. Haec ciuitas sola se bello vltimo Romanis tradidit, eorumque praesidio defensa est. Vide Ioseph. III de Bello cap. III. Nummos eius, sub Domitiano Traianoque percussos cum epigraphe ΣΕΠΦΟΡΗΝΩΝ, *Sepphorenorum*, Harduinus laudat.

2. Posteriori aeuo *Sepphoris* dicta est Diocaesarea. Sic enim Hieronymus procemio in Ionam: *Geth, in secundo Sephorim milliario, quae hodie adpellatur Diocaesarea, euntibus Tiberiadem, haud grandis est viculus.* Idem de Locis Ebr. in ARABA: *Est & alia villa Araba nomine in finibus Diocaesareae, quae olim Saphurine dicebatur.* Hegesippus lib. I cap. XXX *praeueniens aduentus sui nuntio Sephorim prisco vocitatam nomine, quam Diocaesaream postea nuncupauerunt.* Quo nomine & Socrates adpellauit lib. II cap. XXXIII οἱ ἐν Διοκαισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης Ιυδαῖοι, *Iudaei Diocaesaream Palaestinae incolentes.*

LVIII.

Inter Sepphorim ** & Tiberiadem, vt Lightfoot ex libro Iuchasin demonstrat, situs fuit grandis vicus *Arbela*, de quo Iosephus in Vita pag. 1022 εἰς Ἄρβηλα κώμην ἀφικόμην, ἔνθα σύνοδον τῶν Γαλιλαίων ποιησάμενος, *in vicum Arbela veni, conuentum ibi Galilaeorum habiturus.* Oppidum olim fuisse, videtur eodem auctore probari lib. XII Antiquit. cap. XVIII de Demetrio

* Aberat X milliaria a monte Tabor, auctore Eusebio, & XVIII a Tiberiade, Reland. Habuit vnum ex quinque synedriis totius terrae Israeliticae. Ioseph. Antiqu. XIV, 5, 4 extr. E regione montis Asamonis, qui Galilaeae medius est, iacuit. Ioseph. de Bell. II, 18, 11 pag. 202.

** Vicinitatem Arbelae & Sepphorim docet etiam narratio Iosephi Antiq. XIV, c. 15 §. 4 pag. 730, 731 edit. Hauerc.

metrio dicente, ἐν Ἀρβήλοις πόλει τῆς Γαλιλαίας στρατοπεδεύεται, *ad Arbela, oppidum Galilææ, castra posuit.* Adrichomius diuersas facit aut tres in hoc tractu Arbelas: sed Bonfrerio sufficit vna, de qua etiam Hieronymus in Locis: *Arbela vicus in campo prægrandi distans ab oppido Legionis millibus nouem.* Sunt qui memorari volunt Hoseæ x, 14, vbi בית ארבאל *domus Arbel* facta est mentio. Sed ita variant interpretes, vt vix certi aliquid definiri possit. Similius est vero, 1 Maccab. IX, 2 hæc *Arbela* memorari, aut regionem circa illa.

LIX.

Hinc ad montem *Thabor* progredimur, ex quo de oppidis Nazareth, Naim, & aliis constituendum est. Iosuæ XIX, 22 is terminus tribus Issachar a septemtrione ponitur, in limite Zabulonis. Iudic. IV, 6 Barac ibidem exercitum contra Sisseram dicitur collegisse, & in subiecto Galilææ campo depugnasse: & Psalmo LXXXIX, 13 cum Hermone, monte maximo comparatur. In tribus his locis interpretes Græci Θαβώρ, *Thabor*, vt in Ebræo est, scripserunt: at Hoseæ v, 1 mutarunt nomen in Græcam formam Ἰταβύριον, *Itabyrium* ὡς δίκτυον, inquiunt, ἐκτεταμένον ἐπὶ τὸ Ἰταβύριον. Hieronymus in hunc locum: *Expanditis rete super montem Thabor, quem Septuaginta* ἰταβύριον *transtulerunt, hanc habentes consuetudinem, vt Ebræa nomina Græco sermone declinent: sicut Edom, hoc est Esau; & Seir semper Idumæam interpretantur. Est autem Thabor mons in Galilæa, situs in campestribus, rotundus atque sublimis, & ex omni parte finitur æqualiter.* Ex hac versione probatur, Thabor montem esse, quem Iosephus *Itabyrium* adpellat. Hunc ita descripsit lib. IV de Bello Iud. cap. VI Οὐεσπασιανὸς δὲ πάρεργον ἐποιεῖτο τῆς πολιορκίας τοὺς τὸ Ἰταβύριον κατειληφότας ὄρος, ὅ ἐστι τοῦ μεγάλου πεδίου καὶ Σκυθοπόλεως μέσον. οὗ τὸ μὲν ὕψος ἐπὶ τριάκοντα σταδίους ἀνίσχει, μόλις προσβατὸν κατὰ τὸ προσάρκτιον κλίμα. πεδίον δέ ἐστιν ἡ κορυφὴ σταδίων ἓξ καὶ εἴκοσι πᾶν τετειχισμένον. *Vespasianus autem inter curas obsidionis* [Gamalensis] *subcisiuum opus adgreditur aduersus eos, qui montem Itaburium occupauerant, inter Campum magnum & Scythopolim medium: cuius altitudo* XXX *stadiis adsurgit, septemtrionali latere inaccessa: in vertice planities* XXVI *stadiorum patet, tota muro circumdata.* Muniuerat Romano bello ipse Iosephus, aut instaurauerat munitiones veteres, vt in Vita sua p. 1013 prodidit.

2. Et olim ibi munimentum fuisse ex Polybii lib. v cap. LXX non obscurum est, qui *Atabyrium* nominat. De Antiocho rege, *ceteris*, inquit, *quæ ceperat, præsidio firmatis*, παρῆν ἐπὶ Ἀταβύριον, ὃ κεῖται ἐπὶ λόφου μαστοειδοῦς, τὴν δὲ πρόσβασιν ἔχει πλεῖον ἢ πεντεκαίδεκα σταδίων. χρησάμενος δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐνέδρᾳ καὶ στρατηγήματι, κατέσχε τὴν πόλιν, *ad Atabyrium accessit. id in colle situm est leniter se attollente, adscensum habens plus quam* XV *stadiorum. Vsus vero tum insidiis & strategemate, oppidum occupauit.* Non dubitamus idem *Itabyrium* & *Atabyrium* montis nomen esse: nec vero credimus, Iosephi munitiones & hoc oppidum in eodem vertice fuisse, quia ad illas stadiis triginta; ad hoc quindecim adscendebatur. Sunt enim con-

connexi montes, & vnius vertices plures possunt esse. A Capernaum decem circiter milliaria in occasum hibernum distare hunc montem, Lightfootus in Chorogr. Iohannis cap. 11 tradidit, quod cum peregrinantium relatione conuenit, licet non idem omnibus mons, vt ex altitudine ab Iosepho descripta adparet, ostendatur.

3. An idem *Thabor* siue *Itabyrius* mons sit excelsus ille, in quo Christus cælestem claritatem adsumserit, seu vt vulgo loquuntur, transfiguratus fuerit, quamquam plurimi adfirment, sunt tamen etiam eruditi viri, qui negatum eant. Antiqua traditio est, hunc ipsum montem Thaborem esse, in quo sanctissimi viri Moses & Elias collocuti cum Seruatore sunt. Hieronymus epist. XVII ad Marcellam Paullæ & Eustochii nomine: *Pergemus ad Itabyrium, & tabernacula Saluatoris, non vt Petrus quondam voluit, cum Mose & Helia, sed cum Patre cernemus & Spiritu Sancto.* Idem Epitaphio Paullæ, siue epist. XXVII, *Scandebat montem Thabor, in quo transfiguratus est Dominus.* Ita & Cyrillus, Beda, alii: vnde constans nata opinio. Nec vero defuerunt qui aliter sentirent, sed rationibus destituti: quibus armatus non inualidis Io. Lightfootus in Marc. IX vulgarem opinionem adgreditur. *Christus*, inquit, *in historia proxime antecedente fuit in finibus Cæsareæ Philippi*, Matth. XVI, 13, Marc. VIII, 27. Luc. IX, 18, *nec, quod ex euangelistis elici potest, locum mutauit ante hanc historiam. Intercesserunt quidem sex dies, in quibus, inquies, proficisci potuit Christus a Cæsarea Philippi ad Thaborem. Potuit quidem, sed nullam loco mutationem innuunt euangelistæ, tantum dicentes, quod tres ex discipulis suis duxerit in montem. Quum descenderet de monte, sanauit puerum dæmoniacum*, Marc. IX, 9, 17, *in domum se recepit*, commate 28, *& inde egredientes transierunt per Galilæam*, comm. 30, καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναοὺμ, *& venit in Capernaum*, comm. 33, quam in via reliquisset, si ex Cæsarea illa ad Thaborem montem fuisset profecturus. Vnde tandem colligit Lightfootus, *consonantius videri historiæ Euangelicæ, Christum transfiguratum fuisse in monte aliquo prope Cæsaream Philippi, isto forsan, qui teste Iosepho altissimus fontibus Iordanis imminebat, atque ad pedem cuius sita erat Cæsarea.* Hæc speciose ita differuntur, neque improbabiliter: nec vero propterea explosam velim vulgarem opinionem, quam nominati patres vtique ab antiquioribus acceperant.

LX.

A monte Thabor positionem oppidi *Nazareth* metiuntur, quia Hieronymus in Locis Ebr. id *iuxta montem Thabor* dicit situm esse. *Nazareth*, inquit, *vnde & Dominus noster Saluator Nazaræus vocatus est: sed & nos apud veteres quasi opprobrio Nazaræi dicebamur, quos nunc Christianos vocant: est autem vsque hodie in Galilæa viculus contra Legionem in quinto decimo eius milliario ad orientalem plagam iuxta montem Thabor, nomine Nazara.* Clariora de situ in antiquis non habemus: recentiores ab occasu Thaboris aiunt situm, duabus ab eo leucis, vt Adrichomius censet; tribus, vt Borcardus. Lightfootus milliariis XVI aut amplius dicit distare a Capernaumo: inter

inter montis autem latus orientale & Capernaumum circiter decem metitur milliaria. Oppidum colli impositum fuisse, ex Luc. IV, 29 liquet: etiam dignitas nota est, quod in ea conceptus & educatus sit mundi Seruator; vnde Hieronymus Epitaphio Paullæ cap. VI dixit *nutriculam Domini*. Neque latet impietas, qua tantum e cælo delatum ciuem eiecerunt, præcipitaturi de rupe, nisi diuina virtute euasisset. Nomen Hieronymus interpretatur dicta epistola XVII ad Marcellam. *Ibimus*, inquit, *ad Nazareth, & , iuxta interpretationem nominis eius, florem videbimus Galilææ.*

LXI.

Iuxta Thaborem etiam fuit *Naim* siue *Nain*, sed in austrum. Hieronymus de Locis: *Naim oppidum, in quo filium viduæ a mortuis Dominus suscitauit; & vsque hodie in secundo milliario Thabor montis ostenditur contra meridiem iuxta Endor.* Luc. VII, 11 scribitur Ναΐν, *Nain*, Syriaca dialecto, quæ Ebraice est נעים, *Naim*, vti in Breschit Rabba sect. XCVIII scriptum in sorte Issachar, ad verba Genes. XLIX, 14, vbi ita interpretantur: *Et vidit requiem quod bona;* תנעם א *Hæc est Tinaam: & terram quod pulchra;* נעים א *Hæc est Naim.* Conueniunt cum Hieronymo, qui ab austro Thaboris posuit. Quum vero Thabor sit terminus Issachar septemtrionalis, necesse est, quæ ad austrum monti subiacent, incidant in eamdem tribum. Vnde Lightfooto in Lucæ Chorograph. cap. III sect. III placet, *Engannim* Iosuæ XXI, 29, & *Naim* nostram, quia in eadem tribu sitæ fuerint, & vocabula idem significent, amœnissima loca, (quod etymon fert τῆς *Naim*, & alterius synonymia, quæ *fontem hortorum* sonet;) eumdem fuisse locum. Hieronymus epist. XVII *Apparebit oppidum Naim, in cuius porta viduæ filius suscitatus est.* Hæc de Naim seu Nain Galilææ inferioris, quæ vnius diei itinere, aut intra illud, a Capernaum remota est, quia Saluator ἐν τῇ ἑξῆς, *sequenti die*, postquam Capernaumi seruum centurionis sanauerat, ad oppidum Nain venit, quod dicto loco Lucas cap. VII, 11 adnotauit. Erant præterea alia huius nominis; sed κώμη Ναΐς, *vicus Nais* Iosephi lib. XX c. V, licet in campo magno situs, videtur Samaritarum fuisse: Græca enim auctoris si non corrupta, turbata tamen sunt, vt penitus intelligi vix possint. Et alius Iudæ vicus apud eumdem lib. IV de Bello Iud. cap. XXX.

LXII.

Endor quæ supra prope Naim dicebatur esse, Hieronymo auctore, ab eodem ita describitur: *Endor in tribu Manasse, vbi pythonissa a Saule rege Iudææ consulitur. Diximus & supra de Endor, quæ est iuxta oppidum Naim, in cuius portis Saluator filium viduæ suscitauit. Est autem circa Scythopolim.* Et in *Aendor* (quod per diphthongum legunt: Eusebius autem Ἀενδώρ, *Aëdor*) quam in Iezrael ponit, id est Valle Iezrael; subiecit Hieronymus: *Est & hodie grandis vicus Aendor iuxta montem Thabor ad meridiem in quarto milliario:* Vtroque loco videtur Endor ab alio eius nominis distingui: sed priori loco vnum est oppidum, quia Eusebius quem expressit, tantum habet, ἔστι δὲ πλησίον Ναΐμ, *Est vero prope Naim*, videlicet Endor, de qua ante dixerat. De vallensi Iezrael iam non dicemus siue eadem sit siue diuersa;

ſa; pro illa, quæ pythoniſſam Saulis habuit, ex vtroque loco colligimus, fuiſſe quatuor millibus paſſuum a Thabore in meridiem ſitam, vt tamen ad Scythopolim & Iordanem vergeret. Ex quo conſtat, in ortum ſolis ab oppido Naim declinauiſſe.

LXIII.

Fuit etiam *Sunem* ſiue *Sunam* in hoc tractu oppidum, quia in tribu Iſſachar, Ioſuæ XIX, 18, & prope montes Gelboe Samaritanæ regionis, * 1 Samuel. XXVIII, 4 vbi caſtra Saul Philiſtæis, Sunemi metatis, in monte oppoſuerat: quam hiſtoriam Ioſephus lib. VII Antiq. cap. XV enarrans, non Sunem, ſed *Sonnam* vocat, ἔγγιςα Σόννης πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ κειμένης ἐςρατοπεδευκότας, *proxime Sonnam oppidum in campo ſitum Philiſtæos caſtra poſuiſſe.* LXX ibi Σωνάμ: at in Ioſua Σωνήμ. Hinc fuit Abiſag, Dauidis ſenectuti fouendæ lecta, 1 Reg. I, 3: indidem diues illa mulier, cuius ſæpe hoſpes fuit propheta Eliſa, 2 Reg. IV, 8. Eadem & *Sulem* vocitatur, & vtriusque ſitus idem. Hieronymus de Locis: *Sulem in tribu Iſſachar; & vsque hodie oſtenditur nomine Sulem in quinto milliario montis contra auſtralem plagam.* Quidam libri & hoc loco *Sunem*, non *Sulem*, præferunt.

LXIV.

Circa hæc Galilææ loca fuit etiam *Iotapata*, ** qua vero poſitione ac diſtantia a ceteris, *.* incertum eſt. Oppidum munitiſſimum fuit, † in rupe ſitum, †† valido muro circumdatum, difficili obſidione expugnatum a Veſpaſiano, defendente Ioſepho hiſtorico, tum præſidii præfecto: qui etiam lib. III de Bello a cap. XI ad XXIV hæc omnia cum cura deſcripſit. Cap. XII ineunte ἔςι δὲ, inquit, Ἰωταπάτη πλὴν ὀλίγου πᾶσα κρημνὸς, ἐκ μὲν τῶν ἄλλων μερῶν φάραγξιν ἀπείροις ἀπότομος, - - - ἀπὸ βορέου δὲ προσιτὴ μόνον. *Tota Iotapata, excepta exigua parte, prærupta eſt, ex aliis quidem partibus vallibus profundis præceps, - - - a ſolo ſeptemtrione adiri poteſt.* Cap. XXIII exeunte tradit de Veſpaſiano, poſtquam cepiſſet vrbem, & quidquid obuium turbæ aut militum fuerat, interfeciſſet, τὴν πόλιν κατασκάψαι κελεύσας, *vrbem exſcindi iuſſiſſe.* An reſtituta fuerit, cognitum non habemus: nec Byzantius chorographus aliud, quam Ioſephi ex hoc tertio libro, teſtimonium adfert. Dicit autem Ἰωτάπατα πόλις Συρίας, *Iotapata vrbs Syriæ*, Syriæ vocabulo laxius accepto, vt Palæſtinam etiam complectatur.

LXV.

Vicina Iotapatæ *Iapha* erat, æque natura & arte munita. Ioſephus

dicto

* Gilboe VI milliaria circiter aberat a Scythopoli. Reland.

** Ebraice יודפת ex Erachin citat Relandus. Sed ibi יורפת *Iorpat* exprimi iuſſit Surenhuſius. Et quia additur ישנה, maior exiſtit difficultas.

. A *Gabaris* XL ſtadiis diſtare, certum eſt ex Ioſephi Vita ſ. 46, vt colligit Relandus.

† Ab ipſo Ioſepho etiam muniri cœpit, vt ipſe teſtatur de Bello Iud. II. 20, 6. Antea minus fuit. Muro tamen cincta inde a temporibus Ioſuæ, vt ex Erachin patet, ſi Relandi lectio vera eſt.

†† Cingebatur tamen vndique montibus, vt niſi ab iis, qui valde adpropinquaſſent, cerni non poſſet. Ioſeph. de Bell. III c. 7 ſ. 7 &, quod munitiſſimæ vrbi calamitoſum erat, fonte carebat. Id. III c. 7 ſ. 12. Atque æſtate raro ibi pluit.

dicto lib. III cap. XXI *Vespasianus Traianum præfectum decimæ legionis* ἐπί τινα τῶν τῆς Ιωταπάτης ἀςυγειτόνων πόλιν (Ιαφὰ καλεῖται) νεωτερίζουσαν - - - ἐκπέμπει, *contra finitimam quamdam Iotapatæ vrbem, cui nomen est Iapha, nouas res adfectantem, emittit.* *Hæc*, addit, φύσει καρτερὰ τυγχάνουσα, καὶ διπλῷ περιβόλῳ τετείχιστο, *situ tuta, & duplici muro munita.* Non exiguum oppidum fuisse, ex cæsorum captiuorumque numero adparet: illorum enim XV millia erant; horum MMCXXX. Aliquoties hoc capite Iosephus πόλιν, *vrbem* vocat: at in Vita sua pag. 1016 κώμην μεγίστην οὖσαν τῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, τείχεσιν ὀχυρωτάτην, καὶ πολλῶν οἰκητόρων μεστὴν, *vicum Galilææ maximum & munitissimum, & habitatoribus refertum.* Incolæ Ιαφηνοὶ, *Iapheni*, ibidem adpellantur.

LXVI.

Gabara etiam in hoc tractu fuerunt, siue in limite australi Galilææ. Iosephus in Vita pag. 1008 cum præcipuis Galilææ ciuitatibus Tiberiade & Sepphori numerat. Et pag. 1017 φρουρεῖν τὰς ἀπὸ Γαβάρων εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἐξόδους, *obsidere*, inquit, *ducentes a Gabaris in Galilæam vias.* Vnde facile est perspicere, non in interiore Galilæa, sed ad fines in limite fuisse: * atque ita sæpe de Galilæa proprie dicta loquitur. κώμην *vicum* ibidem vocat, non autem exiguum, sed quem Latinus interpres *oppidum* vertevit. nam & pag. 1023 τοὺς πρωτεύοντας Γαβάρων *primates Gabarorum* memorat, quos τοῖς ἐκ τῆς βουλῆς τῶν Τιβεριέων, *senatoribus Tiberiensibus* coniungit.

LXVII.

Munitus quoque locus dictus *Gischala*, de quo multa Iosephus in Vita, nec tamen situm distincte designat. Pag. 1006 ait ἀπῆρεν ἐκ τῆς Τιβεριάδος εἰς τὰ Γίσχαλα, *profectus a Tiberiade Gischala:* & p. 1017 χωρὶς Γαβάρων καὶ Γισχάλων, *præter Gabara & Gischala.* Et lib. II Belli cap. XLIII de Ioanne, Iosephi inimico, ἀνὴρ ἀπὸ Γισχάλων, *homo Gischalensis:* & lib. IV c. VIII femineo genere, μόνη δὲ Γίσχαλα πολίχνη τῆς Γαλιλαίας ἀχείρωτος κατελείπετο, *sola Gischala, oppidum Galilææ, restabat indomita:* nisi genus a πολίχνη pendet, quod proprio vocabulo est adpositum.

LXVIII.

Hieronymus in situ signando Galilææ oppidorum, sæpe ad *Legionem*, tamquam notissimum oppidum, prouocat. v. gr. de Locis Ebraicis in NAZARETH, *Est vsque hodie in Galilæa viculus contra Legionem in quintodecimo eius milliario ad orientalem plagam iuxta montem Thabor nomine Nazarà.* Et in THAANACH: *in quarto milliario oppidi Legionis hoc nomine vicus ostenditur.* Prior locus, inter montem Thaborem & mare mediterraneum fuisse positam ostendit: posterior oppidum fuisse, non castra sola alicuius legio-

* XL stadiis remota erat a Iotapata. Ioseph. in Vit. f. 46. Subuenit Antari idem Iosephus f. 45. nam Ionathas ex Iudæa in Galilæam profectus adiit Iapham primum, deinde Sepphorin, tum Asochin, denique Gabara.

legionis, licet origo & nomen his debeantur. * Oppidum etiam in ARBELA idem Hieronymus dixit. Ætatem eius, sub quo Cæsare vel castra ibidem posita, vel ex castris factum oppidum, nusquam reperimus.

LXIX.

Thaanach iam patuit ex secundo Hieronymi loco. In Manasse erat cis Iordanem, Iosuæ XVII, 11, Leuiticis vrbibus adscripta, cap. XXI, 25, ex qua vero Chananæi expelli nequierunt, Iud. I, 27. Et quia quarto milliario a Legione distabat, ab austro Galilææ inferioris, & ab occasu oppidorum, quæ circa Thaborem erat, non dubium est fuisse. Hic Sissera victus a Barack, Iud. V, 19.

LXX.

Vicinum oppido Thaanach fuit *Megiddo* siue *Mageddo* oppidum aliud, situm *ad aquas*, vt ex eodem loco Iudic. V, 19 liquet, quas Bonfrerius amnem *Kison* interpretatur, quia prœlium Sisseræ ad flumen illud commissum fuit, vt commate 21 traditum est. Græci Μαγεδδὼ scripserunt, ** etiam Iosuæ XVII, 11, vbi in iis oppidis recensetur, quæ tribus Menassitidis sita sint in Issacharitide vel Asser. Nobilis locus fato regum, qui ibi perierunt, Ahasiæ, 2 Reg. IX, 27, Iosiæ, cap. XXIII, 29: iuxta quem fuit patentior campus, prœliorum capax, 2 Paralip. XXX, 22. Ex his situs septemtrionalis intelligitur, secus ac in tabulis vulgatis est, quæ nimis in austrum reductam habent.

LXXI.

Hepher, *Epher* siue *Opher* locus in Zabulon, Iosuæ XIX, 13, cuius regem Iosua occidit, cap. XII, 17. Esto vrbem fuisse, regio tamen etiam circumiecta nomen *Hepher* habuit, vt Hieronymus censet procemio in Ionam. Oppidum illius regiunculæ fuit *Gath* siue *Geth*, vnde Ionæ prophetæ patria גַּת הַחֵפֶר *Gath Hepher*, siue Gath quæ est in terra Hepher 2 Reg. XIV, 25. Hieronymus in Ionam procemio: *Geth in secundo Sepphorim milliario, quæ hodie adpellatur Diocæsarea, euntibus Tiberiadem, haud grandis est viculus, vbi & sepulcrum eius* [Ionæ] *ostenditur. Quamquam alii iuxta Diospolim, id est, Lyddam, eum & natum & conditum velint: non intelligentes hoc, quod additur; Opher ad distinctionem aliarum Geth vrbium pertinere: quæ iuxta Eleutheropolim, siue Diospolin, hodie quoque monstrantur.*

LXXII.

Vt vero tota tribus Zabulon in Galilæa fuit, ita etiam oppidum quoddam *Zabulon* in extremitate eius ad occasum. Iosephus eius situm delineauit lib. II. Belli cap. XXXVII de Cestio Syriæ legato, vt Tacitus vocat: ὥρμησεν ἐπὶ πόλιν καρτερὰν τῆς Γαλιλαίας Ζαβυλὼν, ἣ καλεῖται ἀνδρῶν. διορίζει δὲ ἀπὸ τῶ ἔθνες τὴν Πτολεμαΐδα, *contendit ad validam Galilææ ciuitatem Zabulonem, quæ Virorum cognomen habet, & a nostræ gentis finibus Ptolemaidem discer-*

* Ab hoc oppido, quod hodieque *Legune* dici putat Relandus, μέγα πεδίον Λεγεῶνος nomen habet. Vide Relandi Palæst. tom. II p. 873.

** Ioseph. Antiq. VIII, 6, 1 Μαγεδὼ, sed Antiq. IX, 6, 3 Μαγεδδώ.

discernit. Vicinitas Ptolemaidis facit, vt etiam *Chabulonem* siue *Chabolonem* dictam fuisse credamus, nisi in alterutra voce error est. Nam lib. III de Bello cap. IV Iosephus: * τῆς κάτω καλουμένης Γαλιλαίας ἀπὸ Τιβεριάδος μέχρι Χαβωλώνης, ἐν τοῖς παραλίοις, (Πτολεμαΐς γείτων) τὸ μῆκος ἐκτείνεται. ** *Longitudo Galilææ inferioris extenditur a Tiberiade ad Chabulonen* (Latinus interpres, *ad Zabulon* vertit) *quæ in maritimis sita est, vicina Ptolemaidi.* Et in Vita sua pag. 1015 *,* εἰς Χαβωλὼ κώμην Πτολεμαΐδος μεθόριον οὖσαν, *in vicum Chabulonem, Ptolemaidi conterminum.* Ibi ex castrorum situ colligitur, Chabulonem a Ptolemaide LX circiter stadia afuisse.

LXXIII.

Hinc ad mare in austrum versus sunt alia oppidulorum nomina, vt Strabo ait lib. XVI pag. 522. *Nomina* dicit, quia de ipsis nihil sit reliqui, aut partes exiguæ. *Inter Acen*, inquit, *& Stratonis turrim*, hoc est inter Ptolemaidem & Cæsaream, *est Carmelus mons*, καὶ πολιχνίων ὀνόματα, πλέον δὲ οὐδέν, Συκαμίνων πόλις, Βουκόλων καὶ Κροκοδείλων πόλις, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, *& oppidulorum nomina; de ipsis nihil integrum superest: Sycaminorum oppidum, Bubulcorum, & Crocodilorum oppidum, & huiusmodi alia.* Plinius lib. V cap. XIX *Fuit oppidum Crocodilôn, est flumen: memoria vrbium Dorôn, Sycaminôn.* Ptolemæo est tantum Συκάμινος *Sycaminos* ex prædictis oppidis, quod huius forsan reliquiæ solæ sunt conseruatæ, ceteris solo æquatis & euersis funditus. Stephanus chorographus, Συκάμινον πόλις Φοινίκων· τὸ ἐθνικὸν Συκαμινίτης, *Sycaminum, oppidum Phœnicum: gentile Sycaminites.* † Et Ptolemæus in Phœnice censuit, quam vsque ad Dora in austrum deduxit. Situm Ptolemæus ita constituit:

Πτολεμαΐς	*Ptolemais*
Συκάμινος	*Sycaminus*
Κάρμηλος ὄρος	*Carmelus mons*
Δῶρα	*Dora.*

Ita ex septemtrione progressus est Cæsaream. Propiorem autem Sycaminum Cæsareæ fecit, quam Ptolemaidi, inter illas XV scrupulorum interuallo posito; inter has XXV: Antonini autem Itinerario hic ordo & distantia itinere a Constantinopoli Antiochiam, statuuntur:

Ptolemaide			
Sycaminon	M.	P.	XXIIII
Cæsaream	M.	P.	XX.

Plinius dicto loco, vt ex contextu probabile, procedit ab austro in septemtrionem hoc ordine: *Fuit oppidum Crocodilôn: est flumen: memoria vrbium, Dorôn, Sycaminôn: promontorium Carmelum, - - riuus Pagida siue Belus - - colonia Ptolemais.* Dissentit sic a Ptolemæo in Carmeli positione, quem ille inter Sycaminum & Dora locauit; hic, quod verosimilius, inter Ptolemaidem

* Aliis libr. III cap. 2 & Hauercamp. lib. III cap. 3 §. 1.

** Recte vidit Relandus legendum esse μέχρι Ζαβουλών, ἧς ἐν τοῖς παραλίοις Πτολεμαΐς γείτων, *i. e. vsque ad Zabulon, cuius vicina est Ptolemais, vrbs maritima.*

, Vel, vt facilius inuenias, in Hauercampiana §. 43 & 45 extr.

† Hebraice שקמונה dicitur Mischn. Demai cap. I.

maidem & Sycaminum. Contra, Iosephus lib. II contra Apionem pag. 1067 τῆς Φοινίκης παρὰ τὸ Καρμήλιον ὄρος Δῶρα πόλις ὀνομάζεται, *iuxta Phœnices montem Carmelum vrbs quædam Dora nominatur.*

2. *Carmeli* ergo montis situs inquirendus est, quem Iosephus ostendit lib. II de Bello cap. XVII, vbi Carmelum a Ptolemaide in austrum σταδίοις ἑκατὸν εἴκοσι, *stadia centum viginti* abesse dicit. In Galilæa & ipse censendus est. Hieronymus in Esa. x, 18 *Carmelus est mons in Galilæa nemoribus consitus.* * Græce Κάρμηλος est Straboni, Iosepho, Ptolemæo, Hesychio, Stephano, vt denominatiuum sit, quod modo ex Iosepho produximus, Καρμήλιον ὄρος. Plinius lib. V cap. XIX *promontorium Carmelum, & in monte oppidum eodem nomine, quondam Ecbatana dictum.* Quod vero hic mons nunc Ptolemaidi propior, nunc Doræ dicitur, id argumento est, non vnum ac simplicem montem ita nominari, sed plures cohærentes, qui totam fere Issacharitidis latitudinem & magnam partem Zabulonis expleat. Nec vero negamus, verticem quemdam excelsiorem, qui ad mare vergit, præcipue sic adpellatum, & hunc esse *promontorium Carmelum* Plinii: etiam sedem oraculi Carmeli dei, quod Vespasianus consuluisse dicitur. Tacitus de illo lib. II Histor. cap. LXXVIII, *Est Iudæam inter Syriamque Carmelus: ita vocant montem deumque. nec simulacrum deo aut templum, (sic tradidere maiores:) ara tantum & reuerentia. Illic sacrificanti Vespasiano Basilides sacerdos, inspectis identidem extis, quidquid est, inquit, Vespasiane, quod paras, datur tibi,* cetera. Stephanus Carmelum ὄρος δυσχείμερον, montem tempestatibus obnoxium dicit: nec vero sterilis est, sed Hieronymus in Ierem. IV, 26 *Carmelus mari imminet magno, oleis consitus & arbustis, vineisque condensus.*

LXXIV.

Oppidum in Carmelo monte, quod Plinius memorauit, eodem auctore *Ecbatana* fuit dictum. Stephanus in hac voce: ἔστι καὶ Συρίας πόλις, *Est etiam oppidum Syriæ Ecbatana.* Et in littera A scripsit: Ἀγβάτανα πολίχνιον Συρίας, *Agbatana oppidum Syriæ.* Syriæ, puta *Phœnices*, quæ pars est Syriæ: sicut Hesychius de ipso monte, in quo oppidum fuit: Κάρμηλος ὄρος ἐν τῇ Φοινίκῃ, *Carmelus, mons in Phœnice:* aut si Palæstinæ adscribas, ipsa tamen est etiam in partibus, in quas Syria distribuitur. In hoc oppido Cambyses rex Persarum mortuus est, cui oraculum *Ecbatana* fatalem locum prædixerat, quem ille de vrbe Mediæ intellexit: τὸ δὲ χρηστήριον τοῖσι ἐν Συρίῃ Ἐκβατάνοισι ἔλεγε ἄρα, *oraculum autem de Ecbatanis Syriæ loquebatur,* vt Herodotus tradidit lib. III cap. LXIV.

LXXV.

Post Carmelum in mediterraneis nobilissimus mons est *Thabor,* de quo diximus. An vero etiam prope illum sit mons, nomine *Germon,* in disceptationem venit. Hieronymus quidem epist. XVII ad Marcellam, postquam de Itabyrio seu Thabore egerat, *Adparebit,* inquit, *oppidum Naim,* in

* Οἱ ἐν Συρίαις ἔλαφοι γίνονται μὲν ἐν ὄρεσι μεγίστοις, Ἀμάνῳ τε καὶ Λιβάνῳ καὶ Καρμήλῳ κ. τ. λ. Aelian V de Animal. c. 56. Ergo hinc quoque adparet, siluas in Carmelo fuisse.

in cuius porta viduæ filius suscitatus est. Videbitur & Hermon, & torrens Endor, in quo superatus est Sisara. Et nobilis peregrinator Theuenotius Part. 1 pag. 673 de oppido Naim: *elle est au pié de la montagne, appellée Hermon, dont il est fait mention aux Pseaumes.* Etiam Tabulæ vulgares montem quemdam *Hermon* vocant, qui a Thabore in austrum vergit & simul in orientem declinat. Verum, quia antiquiores in hoc tractu nullam mentionem montis Hermon habent; de huius nominis monte, in finibus Galilææ siti, merito dubitamus, & facile Lightfooto adsentimur, in Lucam Chorographia credenti, *Hermonem istum* ex errore creatum esse & male concepto sensu psalmi LXXXIX, 13. Montes ibi *Thabor* & *Hermon* nominantur, nec vero dicitur coniunctos aut vicinos esse; sed constat psalmo veritas, si etiam non alius, quam qui circa Iordanis fontes, aut vltra in ortum versus mons Hermon est, & hoc loco, vt alibi semper, intelligatur.

LXXVI.

Flumina Galilææ minus nota sunt: vnum nobilius *Chison* siue *Kison*, qui a Thabore oriri dicitur, & Naim oppidum adluere, & inter Carmelum ac Ptolemaidem deferri in mare magnum. Memoratur Iudic. IV, 13, & cap. V, 21, vbi Græcis est *ὁ χειμάῤῥους Κισσῶν, torrens Kisson*, qui קישון *Kischon* Ebraice dicitur. Idem *Kedumim* videtur dicto cap. V, 21 adpellari, & *torrens Endor*, vt modo ex Hieronymi epist. XVII cognouimus: nisi Kedumim vicinus amnis est, confluens cum nostro Kisone. Adrichomius diuidit post fontes in duos riuos, quorum minor lacum Genesaret petat, alter, maior Kison in mare Phœnicium supra montem Carmel feratur. De maiore, vt vocat, res certa est, præter id de exitu, quia ab austro potius Carmeli (non a septemtrione, vt Tabulæ referunt) effundi in mare non obscure ex 1 Reg. XVIII, 40 colligitur: de minore, dum certius probetur, dubitamus.

2. A septemtrione autem Carmeli est palus *Cendeuia*, ex qua *Belus* profluit, vt lib. V cap. XIX tradit Plinius.

LXXVII.

Superest *Magnus Campus*, *Μέγα πεδίον*, intra Galilææ fines sæpe numero memoratus, vt Lightfootus etiam inferiorem Galilæam hoc nomine nonnumquam significari crediderit. Iosephus lib. IV de Bello cap. IV *τὸ Ἰταβύριον ὄρος, ὅ ἐστι τοῦ μεγάλου πεδίου καὶ Σκυθοπόλεως μέσον· mons Itabyrius, qui est medius inter Campum Magnum & Scythopolim.* Quod si est, vltra Thaborem vel in ortum vel in septemtrionem patere necesse est. Speciatim pars ad Scythopolim vergens hoc nomine insignita fuit. Idem Iosephus lib. XII Antiq. cap. XII *διαβάντες τὸν Ἰορδάνην ἧκον εἰς τὸ μέγα πεδίον, οὗ κεῖται κατὰ πρόσωπον πόλις Βεθσάνη, καλουμένη πρὸς Ἑλλήνων Σκυθόπολις, venerunt traiecto Iordane* [ex Galaaditide & Peræa] *in Magnum Campum, vbi contra illum Bethsan sita est, quæ Græcis dicta Scythopolis.* Nec vero continetur Galilææ finibus, sed in Samaritidem etiam excurrit. Etenim terminum, quo finit Galilæa, & Samaritis incipit, in hoc Campo Iosephus constituit.

Lib. III de Bello cap. IV ἡ Σαμαρεῖτις χώρα μέση μὲν τῆς Ἰουδαίας ἐστὶ καὶ τῆς Γαλιλαίας. ἀρχομένη γὰρ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ κειμένης Γιναίας ὄνομα κώμης, *Samaritis regio media est inter Iudæam & Galilæam. Incipit a vico Ginæa sito in Magno Campo*, & desinit in Acrabatenam. Vnde est quod pars eius vocatur totius nomine τὸ μέγα πεδίον τῆς Σαμαρείτιδος, *Magnus Campus Samaritidis*, lib. II de Bello cap. XXI ineunte. Hieronymus de Locis Ebraicis in ARBELA dixit *Campum prægrandem:* & in IEZRAEL *Campum maximum.*

LXXVIII.

In hoc campo fuit *Asochis*, cuius aliquoties Iosephus in Vita mentionem fecit. Pag. 1014 ἧκον πάντες εἰς τὸ μέγα πεδίον, ἐν ᾧ διέτριβον. Ασωχεῖς ἐστιν ὄνομα τούτῳ. *Omnes in Campum magnum venerunt, vbi tum agebam, Asocheis nomen ipsi est.* Et pag. 1016 εἰς Ασῶχιν καταβάντες, *descendentes in Asochin.* Vt vero inconstans scriptura Iosephi est, ita etiam varia interpretatio, & versione Latina prioris loci *apud vicum Asochim* legitur, vbi tamen Græca verba magis regionem videntur designare, quæ vel ipse campus ille est, vel pars eiusdem insignis ac eximia. Fuerunt & alii in hoc ipso campo, vici, quos Iosephus, vt in Vita pag. 1013 refert, muniuit, *Bersobe*, * *Selamen, Capharath, Comosogana, Næpapha,* quos tanquam obscuros & incerti situs præterimus.

LXXIX.

Sunt præterea ficta quædam aut prauato nomine, quæ etiam huic Galilææ tribuuntur. *Bethulia* huius generis est, quam Tabulæ & peregrinatores in Galilæa memorant. Quod vero nihil præsidii in antiquitate habent, nisi librum Iudith apocryphum, quem Drama potius, quam veram historiam continere eruditiores censent (nec enim conciliari historiis potest;) nihil inde de Galilææ vrbe Bethulia vel mediocriter verisimile adferri potest.

2. Deinde est *Caparcotia*, quam auctor Tabularum ad Ptolemæi Geographiam, a dextra oris Iordanis, influentis in Genesaritidem lacum posuit. Sed ita quidem in Tabula scribitur, & in quibusdam Latinis versionibus, non autem in Græco, in quo est Καπαρναοὺμ, *Caparnaum*, quod nomen deest Tabulæ, eiusque in locum substitutum hoc prauatum est. Nihilominus etiam Carolus a Sancto Paulo in Geographiæ Sacræ provincia Palæstina Secunda *Caparcotiam* sedem tertiam episcopalem nominauit; sed quia Capernaum præteriit, illam sine dubio hoc nomine intellexit. Nec vero Capernaum siue Caparcotia in illo loco, quo Ptolemæi tabula habet, sita fuit, quia Iuliadi Betharampthæ supra is locus a nobis fuit vindicatus.

LXXX.

Hæc de Galilæa inferiore, quantum cognitum habemus: cuius partem litoralem ad lacum, quia maxime controuersa est, breuiter ab Iordane ad Iordanem repeto. Vbi is amnis influit in lacum, in Galilææ ripa erat *Julias Betharamphtha:* deinde per maius spatium nihil notum est nisi forte *Chorazin*,

* Βηρσαβὲ Ioseph. de Bell. II, 20, 6 & III, 3, 1.

razin, quam Hieronymus *in ſecundo lapide a Capernaum* poſuit, ſed legendum in XII lapide; quemadmodum in Græcis Euſebii, quæ vertit Hieronymus, eſt διεςῶσα τῆς Καφαρναοὺμ σημείοις ιβ, *diſtans a Capernaum lapidibus duodecim. Capernaum* deinceps eſt; poſt *Tarichæa:* quam *Tiberias* excipit: cuius *Thermæ* ſiue *Ammaûs* ad Iordanem ſunt ex lacu effluentem. Supra omnia ſunt expoſita latius.

SECTIO V.

SAMARITIS.

LXXXI.

Inter tres illas maiores Ciſiordanenſis Palæſtinæ partes ſiue regiones, poſt explicatam Galilæam, ſecunda *Samaritis* eſt ſiue *Samaria* regio. Ioſephus & Samariam & Samaritin adpellat. Lib. I de Bello cap. XII Ἰουδαίαν, καὶ Γαλιλαίαν, καὶ Σαμάρειαν, *Iudæam & Galilæam & Samariam.* Et lib. II cap. IX τῆς Ἀρχελάου ἐθναρχίας Ἰδουμαία τε καὶ Ἰουδαία πᾶσα καὶ Σαμαρεῖτις ἦν, *Archelai ethnarchiæ Idumæa & omnis Iudæa & Samaritis erat.* Et lib. IV cap. XXVI διὰ τῆς Σαμαρείτιδος, *per Samaritidem.* Latitudinem eius regionis idem lib. III de Bello Iud. c. IV ſic definiuit: ἡ Σαμαρεῖτις χώρα μέση μὲν τῆς Ἰουδαίας ἐςὶ καὶ τῆς Γαλιλαίας. ἀρχομένη γὰρ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ κειμένης Γιναίας ὄνομα κώμης, ἐπιλήγει τῆς Ἀκροβατηνῶν τοπαρχίας. *Samaritis regio media eſt inter Iudæam & Galilæam. Incipit enim a vico Campi Magni Ginæa dicto, & deſinit in Acrobatenam toparchiam.* Addit, natura ſoli nihil differre ab Iudæa: vtramque montoſam eſſe & campeſtrem: vtramque molli agro & fertili tam frugum, quam omnis generis arborum.

LXXXII.

Caput regionis eſt *Samaria*, Σαμάρεια, indigenis priſcis שמרון *Schomron*, quæ ſedes fuit Iſraeliticorum regum ab Omri, qui condidit, vsque ad deſolationem & exſilium Aſſyrium. Ante regis Omri tempora fueritne oppidum nec ne, dubitari ſolet. Etenim ante huius hiſtoriam iam 1 Reg. XIII, 32 *Samaria* memoratur, niſi id nomen per πρόληψιν anticipatum eſt. R. Leui tamen Ben Gerſom in 1 Reg. XVI, 24 היה שם עיר שמה שמרון קדם זה אך עתה בנאה עמרי *Fuit ibidem ante hæc vrbs nomine Schomron: verum nunc ædificauit eam Omri*, puta ſplendidius. Probabilius autem eſt, antequam Omri ædificaret, non vrbem, ſed villam tantummodo, aut ſi plus aliquid, oppidulum in monte illo exſtitiſſe: nec hiſtoria ſacra plus tradidit, quam montem emiſſe regem a Semer, in eoque vrbem condidiſſe, quam adpellauerit a prioris poſſeſſoris nomine *Schomron* ſiue *Samariam*. Longo poſt tempore Aſſyrii euerterunt, licet deſit ſacro codici euerſionis hiſtoria: Micheas tamen, diuinus vates, prædixerat cap. I commate 6: & Sulpicius Seuerus lib. I cap. XLIX adfirmauit, de Salmanaſſere dicens: *vinculis* [Hoſeam, vltimum regem] *perpetuis in carcerem coniecit, vrbemque excidit, populum vniuerſum in regnum ſuum abduxit.*

2. Surrexit breui poſt, inſtaurata a Cuthæis colonis, qui inde nomen

quo-

quoque, tamquam a primaria vrbe adepti sunt, vt *Samaritani* vulgo adpellarentur; quos *Cuthæos* totius regionis vocant incolas. Lubricum quidem ex nomine argumentum: nec vero hic inualidum, quia historia est confirmatum: Iosephus enim lib. XIII Antiquitatum cap. XVIII Maccabæorum tempore Σαμάρειαν πόλιν ὀχυρωτάτην, *Samariam vrbem munitissimam* dicit fuisse, quam Ioannes Hyrcanus, quartus Hasmonæorum, ἐνιαυτῷ πολιορκήσας --- πᾶσαν αὐτὴν ἠφάνισεν, *anno integro oppugnatam* euertit.

3. Ex quo squalore eam Gabinius, Syriæ præfectus, adseruit, & Iosephus de illo lib. XIV cap. X καθῃρημένας τῶν πόλεων κτίζειν παρεκελεύετο, καὶ ἀνεκτίσθησαν Σαμάρεια, καὶ Ἄζωτος, καὶ Σκυθόπολις, *dirutas vrbes ædificari iussit: quo pacto instauratæ sunt Samaria, Azotus, & Scythopolis.* Et lib. I de Bello Iud. cap. VI συνεπολίσθησαν τούτου κελεύσαντος Σκυθόπολίς τε καὶ Σαμάρεια, *huius iussu instauratæ sunt Scythopolis & Samaria.* Tandem ab Herode hæc Gabinii vrbs aucta & ornata amplius, ac Σεβαστὴ, *Sebaste*, id est Augusta, in Augusti honorem adpellata. Iosephus lib. XV c. XI de Herode: τότε τὴν Σαμάρειαν ὡρμημένος τειχίζειν --- τήν τε προσηγορίαν ὑπήλλαττε, Σεβαστὴν καλῶν, *Tunc Samariam muro cinxit, & nomine eius mutato Sebasten adpellauit.* Et plenius lib. I de Bello cap. XVI Ἐν μέν γε τῇ Σαμαρείτιδι πόλιν καλλίστῳ περιβόλῳ τειχισάμενος ἐπὶ σταδίους εἴκοσι, καὶ καταγαγὼν ἑξακισχιλίους εἰς αὐτὴν οἰκήτορας, γῆν τε τούτοις προσνείμας λιπαρωτάτην, καὶ ἐν μέσῳ τῷ κτίσματι ναόν τε ἐνιδρυσάμενος τῷ Καίσαρι μέγιστον, καὶ περὶ αὐτὸν τέμενος ἀποδείξας τριῶν ἡμισταδίων, τὸ ἄστυ Σεβαστὴν ἐκάλεσεν. *In Samaritica regione vrbem muro pulcherrimo per viginti stadia circumdedit, &, deductis eo sex millibus colonorum, terraque fecundissima his attributa, in medio eius templum Cæsari condidit maximum, & circa illud aream trium & semis stadiorum, vrbemque Sebasten nominauit.* Hieronymus de Locis Ebraicis breuius: *Samaria ciuitas regalis in Israel, quæ nunc Sebaste dicitur. Sed & omnis regio, quæ fuit circa eam, a ciuitate quondam nomen acceperat.* Et Epitaphio Paullæ cap. VI *Vidit Sebasten, id est Samariam, quæ in honorem Augusti ab Herode Græco sermone Augusta est nominata.* Ptolemæus quoque lib. V cap. XVI Σεβαστὴν, *Sebasten* in Palæstina memorauit, posthabito veteri nomine Samariæ. Stephanus autem in hac vrbe bis aberrat: primum dum scripsit, Σαμάρεια, πόλις Ἰουδαίας, ἡ μετονομασθεῖσα Νεάπολις, *Samaria vrbs Iudææ, quæ postea Neapolis nominata est:* non enim Samaria, sed Sichem nomen Neapolis indepta est. Deinde dum in Σεβαστὴ dixit, ἔστι καὶ ἐν τῇ Σαμαρείτιδι πολίχνιον, *Est & hoc nomine oppidulum in Samaritide.* Non enim oppidulum fuit Sebaste, Herodis κτίσμα, sed vrbs magna, circuitu viginti stadiorum, vt supra ex Iosepho probatum fuit. Nummos quoque hæc ciuitas percussit, aliquot Commodi supersunt inscripti ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ ΣΥΡ. *Sebastenorum Syriæ:* & Iuliæ Domnæ, COL. SEBASTE. nam Seuerus coloniam in hanc Sebasten deduxit. Vlpianus lege I de Censibus: *In Palæstina duæ fuerunt coloniæ, Cæsariensis, & Aelia Capitolina, sed neutra ius Italicum habet. Diuus quoque Seuerus in Seuastenam ciuitatem coloniam deduxit.* Harduinus de Palæstinæ Sebasta interpretatur, cui connexio fauet, &

ver-

verbum *fuerint*, id est olim deductæ: quibus nouam Seueri videtur adnumerare. Beniaminis Tudelensis tempore nondum desierat Sebaste adpellari. Tradit enim pag. 38 progressum se fuisse שומרון היא לסבסטייה *Sebasten, quæ [vetus] est Samaria.*

LXXXIII.

Antequam conderetur Samaria, regia sedes fuit *Thirza*, vbi plures reges Israelis habitarunt, & ipse Omri per VI annos. Græci interpretes vocant Θερσά, Thersa, Iosuæ XII, 24, 1 Reg. XV, 21, XVI, 6, 8, 9 cetera: Iosephus Θάρσῃ, *Tharse*, lib. VIII Antiquit. cap. VI de Bahasa, quem Basanem vocat, *ἐν Θάρσῃ πόλει διατρίβων, in vrbe Tharsa habitans:* & cap. VII de Zimri siue Zamare rege, *εἰς Θαρσὴν παραγίνεται τὸ βασίλειον, in Tharsam regiam* proficiscitur. Hieronymus de Locis Ebraicis *Thersam* a *Tharsa* distinguit: illam dicit Iosuam cepisse; hanc incoluisse regem Asa: sed vna vrbs est, quam Iosua cepit, & quæ sedem regibus Israelis ante conditam Samariam, non soli Baasæ (sic enim legendum, non Asa) præbuit, quia Ebræis vtraque vocitatur *Thirza*. De situ dubito certi aliquid definiri posse. Nos a septemtrione Samariæ posuimus, quia ab austro Sichem est siue Neapolis.

LXXXIV.

Hæc autem *Sichem*, ab humero, id est leni accliuitate dicta est. Interpretes LXX scripserunt Συχέμ. *Sychem*, Genes. XII, 6, XXXVII, 12, Iosuæ XXIV, 1, 25: sæpius Σίκιμα, *Sicima*, plurali numero, vt Ios. XXIV, 33 & Iud. VIII, 31 ἐν Σικίμοις, Iud. IX, 1 εἰς Σίκιμα, vers. 7 ἄνδρες Σικίμων, *viri Sicimorum:* qua forma etiam Iosephus vsus est lib. I de Bello cap. II Σίκιμα αἱρεῖ, *Sicima cepit:* & cap. III περὶ Σίκιμα, *circa Sicima.* Deleuit vrbem Abimelech, Iudic. IX, 45; instaurauit Ierobeam 1 Reg. XII, 25: sub Romanis denuo instaurata nomen *Neapolis* accepit, de quo postea dicturi sumus. Ioannis IV, 5 scriptum Σιχὰρ, vel, vt in aliis libris est, Συχὰρ, *Sichar* vel *Sychar:* quod errorem describentium Hieronymus putauit. Epitaphio enim Paullæ cap. IV *Transiuit*, inquit, *Sichem, non, vt plerique errantes legunt, Sichar, quæ nunc Neapolis adpellatur.* Et Quæstion. in Genes. c. XLVIII, 22 *Sicima iuxta Græcam & Latinam consuetudinem declinata est, alioquin Ebraice Sichem dicitur, vt Ioannes quoque euangelista testatur: licet vitiose, vt Sichar legatur, error inoleuit.* Sed coniecturis his consensio librorum omnium repugnat, etiam Syrus & Arabs, antiquissimi interpretes, qui R in fine legunt, non M. Potest alia caussa mutatæ litteræ subesse, vt in Nebucadnezar & Nebucadrezar: in Beelzebub & Beelzebul, vt ad aliam notionem adludatur: de quibus Lightfootum in Ioannem consulas, aut quæ nos in Collectaneis Historiæ Samaritanæ cap. I sect. XV proposuimus.

2. Situm oppidum sub monte *Garizim* tanta vicinitate, vt Iothan ex vertice montis adloqui Sichemitas potuerit, Iudic. IX, 7. * Hos montes perpe-

* Adde quod Eusebius scribit, Schilo abesse a Sichem X milliaribus, (Schilo autem erat inter Be-

perperam Eusebius & Hieronymus de Locis Ebraicis in *Gebal*, prope Hierichuntem statuunt, Samaritas, qui ad Sichem referunt, σφάλλεσθαι, vehementer errare existimantes. Sed ipsimet errant, vti de Garizim modo ex Iudic. IX, 7 demonstrauimus. Addo testimonia luculenta, quibus ad Sichem, non ad Hierichuntem hos montes esse comprobatur. Iosephus lib. IV Antiquit. c. VIII p. 130 Deus aram erigere iussit ad ortum solis obversam, *οὐ πόῤῥω τῆς Σικίμων πόλεως, μεταξὺ δυεῖν ὀρῶν, Γαριζεῖν μὲν τοῦ ἐκ δεξιῶν κειμένου, τοῦ δ' ἐκ λαιῶν Γιβάλου προσαγορευομένου, non procul ab vrbe Sichem inter duos montes, Garizeum a dextris situm, & Gebalem a sinistris.* Et Tudelensis Beniamin pag. 38 *Hinc* [a Sebaste] *ueni Neapolim, quæ Sichem est,* והיא יושבת בעמק בין הר גריזים ובין עיבל *& hæc in valle iacet inter montem Garizim & montem Ebal.* Et Procopius lib. V de Ædific. cap. VII ἔστι τις πόλις ἐν Παλαιστίνῃ, Νεάπολις ὄνομα· ἐφ' ἧς δὴ ὄρος ὑψηλὸν ἀνέχει, Γαριζὶν ὄνομα. *Est quædam vrbs in Palæstina, Neapolis dicta, cui mons excelsus, Garizin nomine, imminet.* Montis *Garizim* siue *Grisim*, mentione facta, sacri Samaritanis, non possumus præterire templum eius montis, a Sanballete satrapa, permissu Alexandri M. æquale Hierosolymitano, pro genero suo Manasse pontifice, Hierosolymis propter vxorem alienigenam, Sanballetis filiam, migrare coacto, exstructum, post ducentos circiter annos ab Ioanne Hyrcano, Simonis filio, quarto Hasmonæorum, euersum. Vide Iosephi lib. XI cap. VIII, & lib. XIII c. XVII.

3. De monte *Ebal*, cuius hic apud Sichem etiam facta est mentio, eiusque a Deo tributa dignitate, exstat Deuteron. XXVII, 4, 13, & Iosuæ VIII, 30, 33.

4. Nouum nomen *Neapolis* bello vltimo, quod excidium Hierosolymorum adferebat, accepit, & quidem auctore Vespasiano vel Tito. * Plinius enim, qui sub Tito periit, lib. V cap. XIII eo nomine adpellauit. *Intus*, inquit, *Samariæ oppida: Neapolis, quod antea Mamortha dicebatur: Sebaste in monte.* Iosephus hoc nomine non nisi semel, quod sciam, vsus est lib. IV de Bello cap. XXVI, διὰ τῆς Σαμαρείτιδος, καὶ παρὰ τὴν Νεάπολιν καλουμένην, Μαβαρθὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων, καταβὰς, *per Samaritin & præter Neapolim, quæ ita vocatur, Mabartha vero ab indigenis, descendit.* Media littera differunt Plinius & Iosephus: sed pro illo nummus Marci Antonini est, quem Harduinus refert, ΦΛ. ΝΕΑ. ΜΗΤΡΟΠΟΛ. ΜΟΡΘΙΑ, id est, *Flauia Neapolis Metropolis Morthia.* Nemo facile diuinauerit, quæ vis huius nominis sit: nostræ tamen coniecturæ in Collectaneis nostris Histor, Samar,

chel & Sichem Iud. XXI, 19) & Sichemum ab Hierosolyme XL milliaribus recessisse dicit Itinerarium vetus Hierosolymitanum. Ita situs Sichemi illustratur magis.

* Eusebius in voce Τερέβινθος & Συχὲμ & Λοῦζα videtur Neapolim a Sichem discernere. Quod Relandus ex eo factum esse suspicatur, quod *lapsu temporis aliæ partes vrbis Sichem periisse potuerunt, ad alias noua accessio facta est, vt tandem ipsa vrbs Neapolis ab loco antiquo Sichem aliquo interuallo distaret.* Nisi fallor, etiam locus Plinii & Iosephi satis indicat, Neapolim a Sichemo diuersam fuisse. Nam *Mabartha* videtur signare *aquas putei*. Puteus autem ædificiis occupatus & circumseptus a Sichemo differre vtique potuit. *Maniortha* vero *aquas vrbis principis, vrbis regnatricis* signare videtur, a quo nomine illud *Morthiæ* nihil discrepat. Nam *dominam* itidem signare videtur.

Samar. cap. I sect. XVI si placet, possunt relegi. Cognomen *Flauia* auctorem & tempus instaurationis designat: quod in Faustinæ iunioris quoque nummo ita legitur ΦΑ. ΝΕΑC. ΠΟΛ. CΥΡ. ΠΑΛΕCΤΙ. hoc est, Φλαυΐας Νέας πόλεως Συρίας Παλαιςίνης, *Flauiæ Neapolis Syriæ Palæstinæ.* Et quia patria fuit Iustini martyris, ineunte Apologia II legitur Ιυςῖνος Πρίσκυ τῦ Βακχείυ τῶν ἀπὸ Φλαυΐας Νέας πόλεως τῆς Συρίας Παλαιςινῆς. Dicitur etiam *Neapolis Samariæ.* Titi nummo ΦΛΑΟΥ. ΝΕΑΠΟΛΙ. CΑΜΑΡΕΙΑC: & simili Domitiani: ΦΛΑΟΥΙ. ΝΕΑΠΟΛ. CΑΜΑΡ. *Flauensium Neapolitanorum Samariæ* regionis.

5. Præter nomen Neapolis nouum videtur Sichem olim aliud habuisse, *Salem* videlicet. Sic enim Genes. XXXIII, 18 Iacob dicitur venisse *Salem oppidum Sichem*, LXX εἰς Σαλὴμ πόλιν Σικίμων: *& ad faciem vrbis*, seu extra illam & e regione *metatus esse.* Et Hieronymus de Locis: *Salem ciuitas Sicimorum, quæ est Sichem.* Quod si omnino fuit ciuitatis nomen *Salem* isto loco, non tamen fuit alia ab Sichem, quia possessio Iacobi fuit πλησίον, *prope* Sichar siue Sichem, Ioann. IV, 5, nec alibi, quam ante Sichem, tum tabernaculum fixerat. At nec certum, immo maxime dubium est, ibi *Salem* vrbis nomen esse, quum & vterque Chaldæus, & Iudæi interpretes omnes illud שלם non pro proprio nomine, sed adpellatiuo habeant, vt sententia sit: Iacob venit *saluus & incolumis* ad vrbem Sichem: quod vtique est probabilius.

LXXXV.

Hæ regiæ sedes erant decem tribuum: Sichem Hierobeami: Thirza successorum, vsque ad Omri: Samaria ab Omri condita, reliquorum omnium. Addo secessum regium, vrbem *Iesrael* siue *Iezrael* [יזרעאל] vbi palatium fuit regum Israeliticorum, I Reg. XXI, I, sitam in septemtrione Samaritanæ regionis, montem versus Carmelum, I Reg. XVIII extremo. Hieronymus de Locis Ebraicis: *Iezrael in tribu Manasse, hodieque prægrandis vicus ostenditur in campo maximo inter Scythopolim & Legionem. Fuit autem terminus Issachar.* Ex quo adparet, ad fines, seu non procul a limite Galilææ fuisse. Idem Hieronymus in Hoseæ cap. I comma 4. *Diximus Iezraelem, qui nunc iuxta Maximianopolim * est, fuisse metropolim regni Samariæ: prope quam sunt campi latissimi, & vallis nimiæ vastitatis, quæ plus quam decem millium tenditur passibus.* Recentiores addunt ad radices montis Gelboe occidentales fuisse. Memoratur etiam Iosuæ XIX, 18 inter vrbes tribus Issachar.

LXXXVI.

Vallis Iezrael iam quodammodo Hieronymi in Hoseam verbis descripta fuit. Proprie de illa agitur Iudic. VI, 33, vbi Midianitæ orientales, Israelem impugnantes, dicuntur castra metati in valle Iezrael. Recentiores ita describunt, vt ab vrbe Iesrael, vnde nomen habet, in aquilonem

* *Maximianopolis*, quam alii *Maximinianopolin* malunt vocare, olim *Hadadrimmon* dicta fuit & cum Maximianopoli Aegypti vrbe non confundenda est. A Cæsarea XVII millia passuum afuit, a Iezrael X. *Reland.*

iaceat, ab occasu in ortum procurrens, per decem millia passuum, vt Hieronymus scripsit, inter duos montes, quorum alterum, qui septemtrionalis est, vulgo Hermonem vocant, vicinum Thabori; alter est *Gelboe*. Latitudini Adrichomius tribuit duo milliaria, de quo situ etiam Bonfrerius consentit. Mentio eius vallis fit etiam Iosuæ XVII, 16.

LXXXVII.

Descriptis sic regiis Samaritanæ sedibus, in quibus etiam Iesrael, tamquam secessus fuit regius; ad latus orientale progredimur, quod Iordanis fluuius terminat, & in eo secundum cursum amnis a septemtrione in austrum descendemus.

LXXXVIII.

Prima post Galilææ limitem est *Bethsean* siue *Bethsan*, dimidiæ Manassitidis, Iosuæ XVII, 11, ex qua Chananæi non potuere expelli, Iudic. I, 27: non procul ab Iordane fuit, dimidia leuca, vt Borcardus tradit, & agri partem habuit in Peræa, ibi ponte iuncta cum Scythopoli, quæ ipsa Bethsean est, vt iam demonstraturi sumus.

2. Græci interpretes Iudic. I, 27 *Non obtinuit Manasse* τὴν Βηθσᾶν, ἥ ἐστι Σκυθῶν πόλις, *Bethsan, quæ est Scytharum vrbs*. Et Iosephus lib. V Antiquit. cap. I πλάτος δὲ Βηθσάνων, ἡ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται, *latitudo autem* [Manassitidis] *est vsque Bethsan, quæ nunc Scythopolis vocatur*. Et lib. VI extremo de clade Saulis & Ionathanis: τὰ σώματα ἀνεσταύρωσαν πρὸς τὰ τείχη τῆς Βηθσᾶν πόλεως, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται, *corpora* [illorum Philistæi] *suspenderunt prope mœnia Bethsan vrbis, quæ nunc Scythopolis vocatur*. Atque ita etiam nuncupatur 2 Maccab. XII, 29, ὥρμησαν ἐπὶ Σκυθῶν πόλιν, *profecti sunt contra Scytharum vrbem:* & versu 30 incolæ dicuntur Σκυθοπολῖται, *Scythopolitæ*.

3. Situs vrbis accurate definitus est distantia a lacu Genesareth, & ab Hierosolymis. Iosephus in Vita pag. 1025 *Tua*, inquit, *Iuste, patria* [Tiberias] *in Gennesaritidi lacu sita*, ἀπέχουσα Σκυθοπόλεως στάδια εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, *abest centum & viginti stadia a Scythopoli*. Et 2 Maccab. XII, 29, iam citato loco, ὥρμησαν ἐπὶ Σκυθῶν πόλιν, ἀπέχουσαν ἀπὸ Ἱεροσολύμων σταδίους ἑξακοσίους, *profecti sunt aduersus Scythopolim, distantem ab Hierosolymis sexcenta stadia*.

4. Vnde nomen sit & Scythæ habitatores, disquirendum est. Nihil autem in historiis reperitur, quod huc referri possit, nisi illud Scytharum in Asia imperium, quod Herodotus lib. I cap. CV descripsit; Medorum temporibus οἱ Σκύθαι τὴν Ἀσίαν πᾶσαν ἐπέσχον, *Scythas*, victis Medis, *omnem Asiam occupasse*. * Inde profectos aduersus Aegyptum, ἐπεὶ ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαι-

* Sed Relando ab illa Scytharum irruptione tanquam ficta nomen Scythopoleos esse non videtur. Malit is Scythopolin dictam esse quasi Σοκχωθόπολιν a *Succoth* tabernaculis Iacobi, loco trans Iordanem sito. Sed ea deriuatio durior est & improbabilis. A Scythis & barbaris nomen ductum fuisse ipsa barbaries ciuium & odium religionis Iudaicæ persuadet. Nam Scythopolitani & Gazæi & Ascalonitæ alienissimi semper fuerunt a Iudæis & Christianis sacris. Ioseph. II, 18, 1 de Bell. & mox II, 18, 3. Videtur nomen a Macedonum temporibus esse. Iosephus enim Ant. V, 1, 22 & Ant. VI, 14, 8 pag. 359 addit ἡ νῦν καλεῖται. Alibi Ant. XII, 9, 5

Παλαιστίνῃ Συρίῃ, *quum venissent in Palæstinam Syriam*, Psammetichum, Aegyptiorum regem, obuium habuisse, qui muneribus precibusque, ne progrederentur, effecerit. Licet autem post viginti octo annos expulsi fuerint ex Media & reliqua cultiori Asia, vt idem Herodotus cap. CVI prodidit; tamen in Palæstina, & in vna eius vrbe, videntur remansisse, qui forte debiles ac vulnerati inibi collocati fuerant de exercitu. Plinius fabulam admiscet lib. V cap. XVIII, Decapolitanam regionem enarrans, quæ plurimam partem trans Iordanem erat; ei cis amnem adnumerat *Scythopolim, antea Nysam, a Libero patre, sepulta nutrice ibi, Scythis deductis.* Et hoc nomen constanter apud Græcos tenet, vt Iosephus lib. XII cap. XII tradit, ἧκον εἰς τὸ μέγα πεδίον, οὗ κεῖται κατὰ πρόσωπον πόλις Βεθσάνη, καλουμένη πρὸς Ἑλλήνων Σκυθόπολις, *venerunt in Campum magnum, vbi e regione sita est vrbs Bethsana, a Græcis dicta Scythopolis.* Sic Straboni est lib. XVI pag. 525 ἡ περὶ Γαλιλαίαν Σκυθόπολις, *Scythopolis, quæ circa Galilæam est.* Non enim erat in Galilæa, sed extra illam, in limite tamen. Iosephus lib. III de Bello cap. IV *Galilæam* διορίζει ἀπὸ μεσημβρίας Σαμαρίς τε καὶ Σκυθόπολις, *a meridie disterminat Samaritana regio & Scythopolis.* Errat Ptolemæus, qui lib. V cap. XV *Scythopolim* in Cœle Syria ponit, * cui, credo, Decapolitana societas imposuit, quæ trans Iordanem est, excepta sola Scythopoli, quæ citra flumen est, prope tamen illum.

5. Erat autem Decapolitanarum (in quibus & Plinius scripsit) omnivm maxima. Iosephus lib. III de Bello cap. XXXI εἰς Σκυθόπολιν, ἡ δέ ἐστι μεγίστη τῆς Δεκαπόλεως, καὶ γείτων τῆς Τιβεριάδος, *Scythopolin* [duxit] *quæ est maxima Decapoleos, & Tiberiadi vicina.* Stephanus etiam vrbem Palæstinæ dixit, cuius priscum nomen fuerit Βαισὰν ὑπὸ βαρβάρων, *Bæson a barbaris*, id est Bethsan (quod corrupit nomen) dictum ab Ebræis. Ammianus lib. XIX cap. XXVII *ciuitas in Palæstina Scythopolis.* Hieronymus de locis: *Bethsan nunc adpellatur Scythopolis, vrbs nobilis Palæstinæ.* **

LXXXIX.

Proxima fuit *Zartan*, siue *Zaretan*, ex miraculo refluentis Iordanis non incognita. Dubius situs ex diuersa interpretatione loci Iosuæ III, 16 est, quem ita Lightfootus vertit Chorographia in Matthæum cap. XCII: *Et constiterunt aquæ descendentes a desuper: exsurrexerunt in aceruum vnum, longâ valde distantiâ a ciuitate Adam, nempe,* [ad distantiam istam]

Ant. XIII, 6, 1 a Græcis nomen illud vsurpari dicit. Pene igitur in eam opinionem venio, nomen illud aliquid conuicii & ludibrii habere, quod fortasse simulacra repudiassent ciues, ne a Iudæis iure & recte irriderentur, sacra autem gentilia retinuissent. Tales enim qui erant, *Scythæ* adpellabantur.

* Sed idem facit Iosephus Antiq. XIII, 13, 2 extr. Igitur de vocabuli *Cœles Syrias* potestate cogitandum, quæ nonnusquam tam late patet quam *Syriæ* nomen. Nam Polybius histor. V cap. 80 Raphiam post Rhinocoluram sitam esse dicit primam ex iis quæ in Cœle Syria sunt Aegyptum versus. Plinius difficultatem explicat lib. V c. 12 *Syria Palæstina vocabatur qua contingit Arabas, & Iudæa & Cœle.*

** Fuerunt Scythopoli etiam Episcopi, & literati quoque indidem prodiere. Linificia item Scythopolitana olim celebrata sunt. Vid. *Reland.*

quae est iuxta Zaretan. * Quod vero non e latere Adam, Pereae vrbe, vt Tabulae habent, constituimus, sane graues rationes sunt, prima quia מאד הרחק *longinqua valde* ab Adam, centro scissae aquae, dicitur Zaretan esse: ** deinde, quia 1 Reg. IV, 12 אצל *apud* Bethsean, quae Scythopolis est, ponitur: tandem 1 Reg. VII, 46 e regione Succoth, qui locus Galaaditidi est proximus, collocatur; ergo cis Iordanem Zartan fuit, sicut trans illum Succoth, quia Salomo vasa templi aenea fudit בככר הירדן *in circuitu Iordanis*, quasi in vtraque ripa, Graece ἐν τῷ περιοίκῳ τοῦ Ἰορδάνου. Et quid dubitamus? non solum apud Bethsean, verum etiam *sub valle Iesrael*, quae desinit apud Scythopolim, dicitur sita *Zartan* 1 Reg. IV, 12, vt tam propinquitas Galilaeae inde certa sit, contra vulgarem opinionem, qua iuxta oppidum Adam statuitur; quam situs cis Iordanem, contra Bonfrerium inde confirmetur. Nec enim nos vlla vrget ratio, vt cum Adrichomio duas huius nominis vrbes *Zartan* siue *Sartan* credamus, superiorem & inferiorem, qui etiam vtramque posuit in Peraea.

XC.

Aenon, Αἰνὼν sequitur ex Hieronymi dispositione. Vt vero hic locus a solo Ioanne cap. III, 23 nominatus est, sic positio eius sola nititur Eusebii & Hieronymi auctoritate, quam etiam, quia certior nusquam adparet, sequimur in praesenti. Ita vero hic de Locis Ebraicis: *Aenon iuxta Salim, vbi baptizabat Ioannes, sicut in Euangelio* κατὰ Ἰωάννην [cap. III, 23] *scriptum est: & ostenditur vsque nunc locus in octauo lapide Scythopoleos, ad meridiem iuxta Salim & Iordanem.* Haec ratio est, quare in tanta distantia ponamus a Scythopoli in austrum, & cis Iordanem potius, quam trans flumen, quia proximo commate 26, *qui tecum erat*, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, *trans Iordanem*, dicitur, atque ita consueta formula Peraea illi loco, in quo tum Ioannes erat, opponitur. Syrus diuisit vocabulum עין יון *In Ion*, sed contra consensionem Graecorum codicum.

XCI.

Eadem ratio est loci *Salim*, Σαλεὶμ, quia Aenon fuit ἐγγὺς τοῦ Σαλεὶμ, *prope Salim*, Ioann. III, 23. Hieronymus de Locis in *Salem* testatur, fuisse sua aetate locum, *Salumias* dictum, octauo milliario a Scythopoli, quae ipsa distantia Aenonis est. Idem epistola CXXVI ad Euagrium: *Salem non, vt Iosephus & nostri omnes arbitrantur, est Hierusalem nomen, ex Graeco Ebraicoque compositum, quod absurdum esse, peregrinae linguae mixtura demonstrat; sed oppidum iuxta Scythopolim, quod vsque hodie adpellatur Salem, & ostenditur ibi palatium Melchisedec, ex magnitudine ruinarum veteris operis ostendens magnificentiam: de quo in posteriore quoque parte Geneseos* [c. XXXIII, 18] - - - - *Considerandum quoque est, quod Abrahae a caede hostium reuertenti, quos persecutus est vsque Dan, quae hodie Paneas adpellatur, non de via Hierusalem, sed de oppido metropoleos Sichem, in itinere fuerit. de quo in euange-*

* Haec impugnantur infra §. 327.

** Hoc Iosua nusquam dicit: tantum dicit, Iordanem ad vrbem *Adam* longe in superiores locos recessisse accumulatum; *Zartanem* autem e regione oppositam fuisse *Adamo*..

euangelio quoque legimus: Erat autem Ioannes baptizans in Ennon iuxta Salim, quia aquæ erant multæ ibi. Ex quibus hoc adſumimus, fuiſſe locum prope Scythopolim, id eſt octauo ab illa milliario, qui poſteriori etiam æuo *Salem* ſiue *Salim* adpellatus fuerit: quamquam quod de ruinis palatii Melchiſedeci dicitur, fabuloſum videatur. De Iacobi patriarchæ Salem ſupra diximus.

XCII.

Nihil in hoc tractu deſcendentibus reliquum eſt, de quo certo conſtet, niſi forſan *Thapuah* ſiue *Taphua*, orientalis limes inter Ephraim & Manaſſe prope Iordanem, vt tamen & oppidum & eiusdem nominis regiuncula in Manaſſe cenſeatur, Ioſuæ XVI, 8, & XVII, 8.

2. *Thenath*, ſiue *Thaanath*. Hieronymus: *Thenath in tribu Ioſeph, hodieque villa eſt Thenath in decimo milliario Neapoleos contra orientem deſcendentibus Iordanem.* Videtur eſſe *Thaanath Silo*, Ioſuæ XVI, 6, vbi dicitur terminus orientalis tribus Ephraim. Quæ Tabulæ in hoc Iordanis tractu alia ponunt, incerta omnia ſunt, vt ſitus definiri non poſſit.

3. Solum *Naaratha*, quæ in tribu Ephraim eſt Hierichuntem verſus, Ioſuæ XVI, 7, Hieronymo in quinto milliario Hierichuntis eſt. *

XCIII.

Ad certiora nos conuertimus, quæ ad mare ſunt & terminum occidentalem. Poſt Ptolemaidem & Carmelum montem, quæ in Galilæa reliquimus, proxima in litore eſt *Dor*, ſiue *Dora* pluraliter. Simpliciter *Dor* nuncupatur Ioſuæ XVII, 11, & Iudic. I, 27 in tribu Manaſſitide cis Iordanem: *Dora*, ** Δῶρα Ptolemæo eſt vltima vrbs Phœnices. Plinius lib. V cap. XIX *Memoria vrbium, Dorôn, Sycaminôn.* Et I Maccab. XV dicitur Δωρᾶ, *Dorâ*; commate 11 ἦλθεν φεύγων εἰς Δωρᾶ, *fuga* [Tryphon] *elapſus eſt Dora:* & comm. 13 παρενέβαλεν Ἀντίοχος ἐπὶ Δωρᾶ, *Antiochus* [Grypus] *obſedit Dora.* Commate 14. obſidio dicitur facta ἀπὸ τῆς γῆς καὶ θαλάσσης, *a terra & mari:* ex quo ſitus maritimus cognoſcitur. Ioſephus τὰ Δῶρα dixit, *Dora* plurali numero. In Vita ſua pag. 1000 τὰ δὲ Δῶρα πόλις ἐστὶ τῆς Φοινίκης, *Dora ſunt vrbs Phœnices.* Et pag. 1067 τῆς μέντοι Φοινίκης παρὰ τὸ Καρμήλιον ὄρος Δῶρα πόλις ὀνομάζεται. *In Phœnice iuxta montem Carmelum Dora ciuitas adpellatur.* Et lib. V Antiquitat. Iudaicar. cap. I τῆς Μανασσήτιδος αἱ ἡμίσεις ἀπὸ μὲν Ἰορδάνου μέχρι Δώρων, *Manaſſitidis pars dimidia eſt ab Iordane vsque ad Dora.* Stephanus etiam femineas formas habet huius nominis, Δῶρος, & Δώρα, indeque quartum caſum τὴν Δώραν πόλιν, *Doram vrbem.* Tabula Peutingeriana *Thora* habet VIII millibus a Cæſarea, XX a Ptolemaide. Hieronymus, in *Dornaphet*, vrbem Dor *in nono milliario Cæſareæ Palæſtinæ pergentibus Tyrum*, poſuit: at in *Nephetdor* idem ita ſcripſit: *Dor eſt oppidum iam deſertum in vndecimo milliario Cæſareæ pergenti-*

bus

* Relando videtur hic vicus etiam *Neara* dici & *Noorat* & *Nooran.*

** Add. Spanhemii Orb. Rom. Exercit. II c. 14 pag. 387, 388 ſeq.

bus Ptolemaidem. * Sed hoc loco Eusebius etiam θ, nouem milliaria habet.

2. Nam aliquoties in sanctis scripturis memoratur *Dor* compositum cum nomine *Nephet*, quod præcedit, Iosuæ XI, 2, & plurali *Naphoth Dor* cap. XII, 23: & 1 Reg IV, 11 *omne Naphet Dor*. Non conueniunt interpretes in notione vocis נפת *nepheth*. Symmachus, Hieronymo testante, *maritimum* exposuit. Græci nostri, quos habemus sub LXX-virali numero & nomine, tamquam proprium nomen reliquerunt sine conuersione, cap. XI, 2 Iosuæ, εἰς Ναφεδδώρ: & cap. XII, 23 βασιλέα τῦ Ναφαθ Δώρ: & 1 Reg. IV, 11 πᾶσα Νεφθαδώρ: de quo loco Eusebius & Hieronymus in Locis Ebraicis: Νεφαθ πόλις ἄρχοντος Σολομῶν: *Nephat ciuitas vnius principis Salomonis*. Nolim negare fuisse illius tractus oppidum *Nephet*, a quo regio denominationem acceperit: in dictis locis vero regionem potius, quam oppidum significari, ex Iosuæ XVII, 11 videtur euinci posse, vbi separatim & interiectis aliis *Dor* memoratur, & deinde הנפת שלשת *tertia pars Nephetæ*, quod de oppido intelligi non potest, sed de tractu potius & regione. Inepte vulgatus Latinus, *tertia pars vrbis Naphet*, de suo *vrbis* adiiciens, quod nec Ebræus nec LXX habent, quorum est τὸ τρίτον τῆς Ναφεθά: quum in tribuum sorte definienda non vrbes dissectæ fuerint, sed regiones. Rectius idem Vulgatus Iosuæ XI, 2 *in regionibus Dor*: & cap. XII, 23 *Rex Dor & prouinciæ Dor vnus*.

3. Post Dora est *Cherseus* fluuius Ptolemæi, in quo Phœnicen suam finit; quæ sequitur, Cæsaream Palæstinæ attribuens.

XCIV.

Turris autem *Stratonis* antiquitus nominabatur, quam Herodes ornauit & in Augusti honorem vocitauit *Cæsaream*. Strabo lib. XVI pag. 522 μετὰ τὴν Ἄκην, Στράτωνος Πύργος πρόσορμον ἔχων, *Post Acen* [Ptolemaidem] *est Stratonis Turris, stationem nauium habens*. Et Ptolemæus initio Palæstinæ, Καισάρεια Στράτωνος, *Cæsarea Stratonis*. Plinius lib. V cap. XIII contra ita a meridie in septemtrionem: *Inde* [ab Ioppe] *Apollonia: Stratonis Turris, eadem Cæsarea, ab Herode rege condita, nunc colonia prima Flauia, a Vespasiano imperatore deducta: finis Palæstinæ centum octoginta nouem millibus passuum a confinio Arabiæ: deinde Phœnice.* Consentiunt igitur Plinius & Ptolemæus in Phœnices & Palæstinæ finitione. Strabo autem Phœnicen longius in austrum deducit, etiam Iosephus, quibus Cæsarea hæc in Phœnice est. Vide illum lib. XVI pag. 520; hunc lib. XV cap. XIII. Nos breuiorem Phœnicen fecimus, post Tyrum finientes, quia sacri scriptores Palæstinam dicunt omnem Terram promissionis siue Israelitis destinatam. Sed hæc obiter. *Primam* dictam coloniam Cæsaream Plinius aiebat, quia primæ legionis milites accepit.

2. *Cæsa-*

, In nummis dicitur ΔΩΡ. ΙΕΡ. ΑΣΥΛ. ΑΥΤΟ. ΝΑΥΑΡ. Fuit etiam episcopatu insignis. Vide Relandi Palæstin. pag. 741 tom. II. Etiam *Doram* Polybii hist. V cap. 66 pag. 570 esse Doram nostram contendit.

2. *Cesaree* nomen cum ornamentis Herodes rex addidit. * Iosephus lib. I de Bello cap. XVI de Herode: *κατιδὼν καὶ τοῖς παραλίοις πόλιν, ἤδη μὲν κάμνουσαν, Στράτωνος ἐκαλεῖτο Πύργος. διὰ δὲ εὐφυΐαν τῦ χορίου δέξασθαι δυναμένην τὸ Φιλότιμον αὐτῦ, πᾶσαν ἀνέκτισε λευκῷ λίθῳ, καὶ λαμπροτάτοις ἐκόσμησε βασιλείοις, ἐν ᾗ μάλιστα τὸ φύσει μεγαλόνουν ἐπεδείξατο. Quum inter maritimas vrbes vidisset* [vetustate] *laborantem, quæ Stratonis Turris vocabatur, pro loci natura magnificentiæ suæ capacem, totam candido lapide reparauit, & splendidissimis ornauit palatiis, & in ea maxime innatam sibi animi magnitudinem demonstrauit.* Et quum illa *παραλία ἀλίμενος, maritima regio importuosa* esset, ipse naturam vincens, *μείζονα τῦ Πειραιέως λιμένα κατεσκεύασεν, portum fecit Piræeo maiorem:* & contra ostium portus in colle, in eoque colossum Cæsaris non minorem, quam Iouis apud Olympiam, constituit, eamque vrbem *καισάρειαν ὠνόμασε, Cæsaream nominauit.* Ethnicam ergo ciuitatem potius, quam Iudaicam condidit, adeo, vt sub bellum vltimum Cæsareenses Ethnici Iudæos omnes apud se in vrbe habitantes interfecerint, quam tragœdiam Iosephus lib. II de Bello cap. XXXII extremo descripsit. Hæc in Palæstina aut illo sub Syria tractu, dicitur absolute *Cæsarea*, etiam in Apostolorum actibus; aut *Cæsarea Palestinæ;* ** quo distinguitur ab altera, quæ semper conditoris nomen coniunctum habet, *Cæsarea Philippi*, in Trachonitidis finibus sita. Nostra caput Iudææ facta est, id est Palæstinæ, Romanæ prouinciæ, cuius præsides ibidem sedem habuerunt, vti ex Festi & Felicis historia inter Apostolicos actus constat. Tacitus lib. II Histor. cap. LXXIX *Haud dubia destinatione discessere, Mucianus Antiochiam, Vespasianus Cæsaream: illa Syriæ, hæc Iudææ caput est.* Etiam Ammianus primo loco inter vrbes posuit lib. XIV cap. XXVI. *Vltima*, inquit, *Syriarum est Palæstina --- ciuitates habens quasdam egregias, nullam nulli cedentem, sed sibi vicissim velut ad perpendiculum æmulas: Cæsaream, quam ad honorem Octauiani principis exædificauit Herodes; & Eleutheropolim, & Neapolim*, ceteras. In nummis quoque laudata est, quos cudit, sub Hadriano, *** inscriptum, C. FLAV. CAESAR. item sub eodem principe, COL. P. FL. AVG. CAESAREA. quæ plenius imperatoris Marci nummo expressa ita sunt: COL. PRIMA. FL. AVG. CAESAREA. Paullus lege VIII Dig. de Censibus: *Diuus Vespasianus Cæsarienses colonos fecit, non adiecto, vt & iuris Italici essent; sed tributum remisit his capitis. Sed diuus Titus etiam solum immune factum interpretatus est.* Hæc de nostra Cæsarea inter colonias Syriæ & Phœnices prodidit. †

3. Situs

* Ergo Nouella CIII fortasse ita intelligenda, vt, colonia facta Romana per Vespasianum, confirmatum iam magis vetus nomen esset. Nam coloniæ imperatorum fere nomen eorumdem ferebant testandæ memoriæ caussa.

** Vel *Cæsarea Palæstinæ*, vti nominatur in Itinerario Hierosolymitano. Nam *Palæstinus* ponitur sæpe adiectiui more. Vid. Reland.

*** Item Caii Cæsaris & Claudii, & Antonini, Veri, Commodi sunt aliqui Cæsareensium nummi.

† Amnem ad Cæsaream fuisse, Relandus docet. Erat Cæsareæ *turris Drusion*, cuius scriptio va-

13. Situs huius Cæsareæ satis certus est. nam μεταξὺ Δώρων καὶ Ἰόππης, *inter Dora & Ioppen media*; vt Iosephus lib. I cap. XVI de Bello definit. Atque sic etiam Ptolemæus, Strabo, Plinius, vt supra demonstrauimus. Antonini itinere a Constantinopoli Antiochiam & vltra:

Ptolemaide			
Sycaminon	M.	P.	XXIIII
Cæsaream	M.	P.	XX.

Et Peutingerianæ tabulæ segmento VI

Apolloniade XXII *Cæsarea* VIII *Thora* XX *Ptolemaide.*

XCV.

Est autem *Apollonia* inter Cæsaream & Ioppen, propior tamen Ioppæ. * Ptolemæus ita collocauit: cuius etiam Plinius lib. V cap. XIII rationem habet. *Ioppe*, inquit, *Phœnicum - - - - Inde Apollonia: Stratonis Turris, eadem Cæsarea.* Ortelius, incisione deceptus falsa, errauit, in *Cæsarea* scribens, Plinium tradere, illam & *Apolloniam* fuisse dictam. Attius incidendum inter voces *Stratonis* & *Apollonia*, vt diuersæ vrbes notentur, sicut Ptolemæus aliique distinxerunt. Stephanus XXV numero Apollonias enarrauit: e quibus *decima* κατὰ Ἰόππην, *iuxta Ioppen.* In Peutingeriana *Apolloniade* alia forma & casu dicitur, vt modo vidimus. Quando id nomen nacta sit, incertum est: nec vero dubium, a Macedonicis vel Syriæ vel Aegypti regibus accepisse. hi enim de illa maritima ora inter se armis decertauerunt. Diuturnis bellis adflictam cum aliis reparauit Gabinius Syriæ præses. Iosephus de Bello lib. I cap. VI ἐπολίσθησαν τούτου κελεύσαντος, Σκυθόπολίς τε καὶ Σαμάρεια καὶ Ἀνθηδὼν, καὶ Ἀπολλωνία, καὶ Ἰάμνεια καὶ Ῥάφεια. *Ipsius* [Gabinii] *iussu vrbes instauratæ sunt Scythopolis, & Samaria, & Anthedon, ac Apollonia, & Iammia, etiam Raphia.*

XCVI.

Deinde *Ioppe* est, Ἰόππη Græce, Ebræis יפו *Iapho*, sita contra extremitatem septemtrionalem tribus Dan, cuius terminus erat מול יפו *e regione Iapho*, quod LXX Græci verterunt πλησίον Ἰόππης, *prope Ioppen.* Hi Ebræum *Iapho* & alibi Ἰόππην *Ioppen* expresserunt 2 Paralip. II, 16. Esræ III, 7. Ionæ I, 3. ex quo satis certum est, idem oppidum esse Iapho & Ioppen. Ptolemæus quadrante gradus siue XV minutis ab Apollonia duxit in austrum. Strabo lib. XVI pag. 522 ex Cæsarea Apolloniam prætergressus, εἶτα Ἰόππη, καθ' ἣν ἡ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου παραλία σημειωδῶς ἐπὶ τὴν ἄρκτον κάμπτεται, πρότερον ἐπὶ τὴν ἕω τεταμένη, *Postea Ioppe est, iuxta quam litus Aegyptiacum, ante in ortum solis porrectum, notabiliter in septemtrionem flectitur.* ** Quod si ita est, plures chartæ notabi-

riat, vt ex Hauercampii Iosepho constat. Ea *turris Drusion* fortasse est in Erubin c. 4 f. 1 פלנדרסין *Palandresin*, vt Relandus hoc nomen scribit. Malim scribi πόλιν Δρούσιον. Nam accusatiui regnant in nominibus a Iudæis in linguam suam receptis, v. g. אנדרתא, אימרון, אותנטין, אנרזנימס. Vide plura in Monum. ingen. tom. IV. Mon. XXXIII pag. 279.

* Πρὸς θαλάσσῃ Ioseph. Antiq. XIII, 23, 4 pag. 674.

** Refutat hoc Relandus libro II pag. 435.

tabiliter aberrant, flexum illum non ad Ioppen, ſed ad Rapheam aut vltra illam, ſaltem ad Gazam habentes vrbem. Addit, locum ἐν ὕψει ἱκανῶς, *editum ſatis* eſſe, adeo, ὥς τ' ἀφορᾶσθαί φασιν ἀπ' αὐτοῦ τὰ Ἱεροσόλυμα τὴν τῶν Ἰουδαίων μητρόπολιν, *vt Hieroſolyma inde videri, Iudæorum metropolim, dicant.* * De altitudine illa peregrinatores conſulantur, qui in dubium videntur vocare. ἐπίνειον, *nauale* etiam Iudæorum Strabo vocat, quamquam Ioſephus lib. III de Bello cap. XXIX ſcripſerit, ἀλιμένη οὔσης φύσει τῆς Ἰόππης, *importuoſam natura Ioppen eſſe.* Vtitur quidem portu quodam, ſed non bono: quem nihilominus petunt qui recta Hieroſolymam tendunt ex occidente.

2. Fabula Andromedæ, rupi ad Ioppen adligatæ, plures tradiderunt: eſſe tamen fabulam agnoſcunt: Strabo dicto loco, ἐνταῦθα μυθεύουσί τινες τὴν Ἀνδρομέδαν ἐκτεθῆναι τῷ κήτει, *ibi quidam fabulati ſunt, Andromedam ceto fuiſſe expoſitam.* Ioſephus etiam prædicto lib. III Belli cap. XXIX ἔνθα καὶ τῶν Ἀνδρομέδης δεσμῶν ἔτι δεικνύμενοι τύποι πιστοῦνται τὴν ἀρχαιότητα τοῦ μύθου, *ibi adhuc Andromedæ vinculorum ſigna oſtenduntur, quæ fidem faciunt antiquitati fabulæ.* Latini glorioſius. Pomponius Mela lib. I cap. XI *Eſt Ioppe, ante diluuium, vt ferunt, condita: vbi Cephea regnaſſe eo ſigno accolæ adfirmant, quod titulum eius, fratriſque Phinei veteres quædam aræ cum religione plurima retinent. Quin etiam rei celebratæ carminibus ac fabulis, ſeruatæque a Perſeo Andromedæ clarum veſtigium, belluæ marinæ oſſa immania oſtendunt.* Et Plinius, Melam imitatus lib. V cap. XIII *Ioppe Phœnicum, antiquior terrarum inundatione, vt ferunt. Inſidet collem præiacente ſaxo,* ** *in quo vinculorum Andromedæ veſtigia oſtendunt.* Fabulam Conon interpretatur narratione XL apud Photium cod. CLXXXVI.

3. Salmaſius, in Solini cap. XXXIV principio, Ἰόπη, *Iope*, π ſimplici contendit ſcribendum eſſe, quia Dionyſius verſ. 910 & Stephanus Ἰόπη, *Iope* legant, quæ Græca vox ſit, non Ἰόππη. Sed Stephanus ex Dionyſio habet, vt fatetur: hic, ex metri ratione eiecit litteram: *** ceterique omnes duplicant Strabo, Ptolemæus, Ioſephus, Conon, LXX interpretes, & S. Lucas Act. IX ac X: nec non Mela & Plinius Latini. Plinius lib. V cap. XIV *Ioppicam toparchiam* memorat in Iudæa, & a Samaria diſtinguit: ſed quamlibet diſcernat Samariam, laxos tamen Iudææ terminos per ipſam Galilæam facit. *Supra Idumæam,* inquit, *& Samariam Iudæa longe lateque funditur. Pars eius Syriæ iuncta, Galilæa vocatur.* Vulgo in tribu Dan locant, quod vero ex Ioſua probari nequit, qui tantummodo dixit extremos fines eius tribus eſſe מול *e regione* & ex oppoſito vrbis Ioppes. Nos Ioſephum ſequimur, omnem cis flumen Iordanis regionem in tres maiores partes diſtribuentem, Galilæam, Samariam, Iudæam: vbi quæſtio re-

* Ioppen in planitie ſitam fuiſſe adparet e 1 Maccab. X, 69, 71, 75.

** Hoc ſaxum more Græcorum, qui νήσους adpellant omnia e mari eminentia loca, Plinius in inſulis numerauit lib. V cap. 31 *In Phœnicio deinde mari eſt ante Ioppen Paria, tota oppidum, in qua obiectam beluæ Andromedam ferunt.*

*** Eſt tamen etiam nummus Titi Ἰοππῶν inſcriptus. Ἰόπη ſcribitur etiam Ioſeph. Antiq. IX c. 10 ſ. 2 & XI cap. 4 ſ. 1.

manet, fitne Ioppe parti mediæ an inferiori tribuenda, id est Samaritidi an Iudææ. Vtraque enim ad mare pertinuit: & de Ephraim, quæ præcipua tribus est Samaritidis, id clare Iosuæ XVI, 8 adfirmatur. Nos mediæ parti adiunximus, cuius maritimam oram in hac parte finimus; quia per situm Ephraemiticæ parti, quam Iudææ, propius respondet: si cui lubet, retrahat ad partem tertiam: per nos licet.

XCVII.

Hinc in reliquum mediterranei tractus recedimus. nam supra tantum quatuor regales vrbes, Samariam, Sichem, Thirzam & Iesrael perlustrauimus. Prima itaque inter Cæsaream & Ioppen est *Saronia* regio seu campus, quem Hieronymus in Esa. XXXIII, 9 descripsit ita: *Saron omnis iuxta Ioppen Lyddamque adpellatur regio, in qua latissimi campi fertilesque tenduntur.* Et de Locis Ebraicis idem: *A Cæsarea Palæstinæ vsque ad oppidum Ioppe omnis terra, quæ cernitur, dicitur Saronas.* Et hic campus est, quem Lucas Actor. IX, 35 τὸν Σάρωνα, siue vt alii legunt, τὸν Σαρωνᾶν. *Saronem* seu *Saronan* adpellat. An vero etiam oppidum huius nominis in illo campo fuerit, non est liquidum. Adrichomius & Bonfrerius adfirmant, quia Iosuæ XII, 18 Vulgata habet *rex Saron vnus:* vbi reges omnes ab vrbe regia nominantur. At Ebraice est לשרון *Lassaron*, quod quidem nomen nusquam præterea occurrit: & si ל, quod vult Bonfrerius, præfixum est, magis regionem, quam oppidum designat, quia toto illo cæsorum regum catalogo, qui ab vrbibus denominantur, nullum oppidum cum præfixa littera est. Et alibi *Saron* cis Iordanem (nam trans flumen eius nominis oppidum est) campo est similior quam vrbi. Vide Esa. XXXIII, 9; XXXV, 2; LXV, 10, & Cantic. II, 1. Nihilominus non improbabile etiam est, fuisse vel oppidum vel maiorem vicum eodem nomine in tractu illo: licet sedes, immo auctoritas etiam certo probari non possit; & ipsum est, quod in tabulis adhuc fere cunctis conspectum fuit.

XCVIII.

De *Lydda* quoque, quam לוד *Lud* Ebræi vocant, quod ad situm attinet, acris est controuersia. Sacer scriptor Act. IX, 38 ἐγγὺς οὔσης τῇ Ἰόππῃ, *quum propinqua Lydda Ioppæ esset.* Sed in quam plagam recedat ab Ioppe, septemtrionem versus, an in austrum, an ortum, hoc est quod maxime in diuersas partes disceptatur. Si supra Ioppen in boream iacet, aut in ortum æstiuum; sine dubio in tribu Ephraim fuit & pars Samaritidis: sin inferius reducta, Iehudæ fortassis adnumerata fuit, aut inter vtramque tribum media. nam I Maccab. XI, 28 & 34 Lydda, vt distincta τοπαρχία & νόμος consideratur (quemadmodum Plinius etiam *Lyddam* lib. V cap. XIV *Iudeæ toparchiam* dixit) & in iis tribus ponitur, αἵτινες προσετέθησαν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος, *quæ Iudeæ sunt additæ ex Samaritide.* Quod si Lydda detracta fuit Samaritidi, vtique prius ad eam pertinuit, & in illa censeri iam a nobis potest. Tudelensis Beniamin pag. 52 Lud siue Lyddam dicit ab Iesrael, quæ in septemtrione est Samaritidis, יום אחד *vnius diei*

diei & dimidii iter abesse. Quum vero diei iter secundum Xenophontem in Cyri minoris expeditione sit quinque vel sex parasangarum; ex eo conficitur, non infra Ioppen in meridiem recessisse Lyddam, sed si non superiore, pari tamen fuisse latitudine. In Mischna Maasar scheni cap. v hal. 2 traditur לוד מן המערב *Lud occidentem versus* abesse ab Hierosolymis מהלך יום אחד *itinere vnius diei:* quod bene congruit. nam ex loco, quem ante designauimus, non vltra quinque, summum sex parasangæ sunt Hierosolyma. At in Sanhedr. Hierof. pag. 18 col. 3 aiunt, *nonne Lydda est Iudææ?* Fuit: sed *προσετέθη ἀπὸ Σαμαρείτιδος, adiecta fuit ex Samaritide,* 1 Maccab. XI, 34. At etiam Iosephus de Bello lib. III cap. IV in vndecim *κληρουχίαις, sortibus* seu præfecturis Iudææ posuit: Est ita: sed laxa illa Iudæa & par fere ac æqualis Palæstinæ, quia *κατατείνουσα μέχρι Πτολεμαΐδος, extensa vsque Ptolemaidem,* vt ibidem simul dicitur.

2. Ceterum Iosephus Lyddam nunc vicum, nunc oppidum dixit. Lib. XX Antiq. cap. V *εἰς κώμην τινὰ παραγενόμενος Λύδδαν, πόλεως τὸ μέγεθος οὐκ ἀποδέουσαν. profectus in vicum Lyddam, nulli ciuitati magnitudine cedentem.* At de Bello lib. II cap. XXXVII *ἀπὸ τῆς Ἀντιπατρίδος Κέστιος εἰς Λύδδα προελθὼν, κενὴν ἀνδρῶν τὴν πόλιν καταλαμβάνει, Cestius ex Antipatride progressus Lyddam, vacuum viris oppidum offendit.* Et pro vrbe habitam Lyddam fuisse, docet eius nomen alterum *Diospolis*, quo sæpe adpellat Hieronymus. Vide de Locis Ebr. in *Iamnia* & *Cariatbiarim*, & alibi. Quin idem aperte Epitaphio Paullæ cap. III *Peruenit Lyddam, versam in Diospolim, Dorcadis atque Aeneæ resurrectione ac sanitate inclitam.* Et in Obadiam vers. 19, *Qui habitabant in Sephela, id est in campestribus, (Lyddam & Emmaus, Diospolim scilicet Nicopolimque, significans) possidebunt Palæstinos.* Et Ioannes Damascenus epistola ad Theophilum imperatorem de sanctis & venerandis imaginibus: *οἱ θεόπτοι κορυφαῖοι ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἐν Λύδδῃ τῇ καλουμένῃ Διοσπόλει, πρὸ μιλίων δεκαοκτὼ τῆς Ἱερουσαλὴμ, τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, Diuini apostoli Petrus & Ioannes Lyddæ, quæ Diospolis vocatur,* XVIII *milliariis ab Hierosolymis, commorantes.* Quando hoc nomen cœperit, & a quo fuerit impositum, reperire non potui: nec vero Hieronymi ætate recens fuisse, ex Iosephi lib. I de Bello cap. V luculentum est, qui id nomen in Pompeii expeditione vsurpauit. *Aristobulus,* inquit, *ἀπὸ Διοσπόλεως χωρίζεται, a Diospoli discessit.* Probabile videtur, a Macedonibus Aegypti aut Syriæ regibus, vti Apolloniæ nomen, de quo supra diximus, originem habere: id nomen vero, quia *Iouis ciuitatem* sonat, exsecrabile Iudæis visum, qui vetus iccirco nomen retinuerunt, etiam ipse Iosephus, in plerisque locis aliis: & Plinius ac Ptolemæus *Lyddam* vocauerunt; in Tabula Peutingeri *Luddis* est: Stephanus autem septimam *Διόσπολιν Παλαιστίνης, Diospolin Palæstinæ* dixit. In Itinerariis nunc Lydda, nunc *Diospolis* est, Antonini hoc situ & ordine, vbi iter a Constantinopoli Antiochiam & vltra describitur:

Cæsarea		
Betaron	M. P.	XVIII

 Diospo-

Diospolim	M.	P.	XXII
Iamniam	M.	P.	XII

Et alio itinere a Cæsarea Eleutheropolim:

Betaron	M.	P.	XXXI
Diospolim	M.	P.	XXVIII
Eleutheropolim	M.	P.	XVIII.

Tam manifesto corrupti sunt numeri in illo Itinerario! Nec rectius se habent in Burdigalensi, quod etiam Hierosolymitanum dicitur, vbi rursus *Lidda* vocatur:

Ab Hierosolyma

Nicopoli	M.	XXII. [lege VIII]
Lidda	M.	X
Antipatrida	M.	X
Betthar	M.	X
Cæsarea	M.	XVI.

XCIX.

Vicina Lyddæ fuit *Rama* siue *Ramathah*, * nisi hæc forma ex illa est cum He locali adfixo: prior occurrit 1 Samuel. XIX, 19, 22: posterior, in notione termini ad quem, 1 Samuel. I, 19, 22; cap. II, 11; cap. XIX, 18, 22. Eadem dicta *Ramathaim Zophim* 1 Samuel. I, 1. ** Montibus Ephraim adhærebat, vt ibidem dicitur: ideo alia ab Rama Beniamin, quæ & Saulis vocatur, de qua infra. LXX pluribus locis Ἀρμαθαίμ, *Armathæm* tribus syllabis, vt in libris est; (& inde 1 Maccab. XI, 34 Ῥαμαθέμ) at 1 Sam. XIX, 18, 19

* Iosepho Ῥαμαθών, vel, vt alii libri legunt Ἀρμαθὼν vel Ἀρμαθών.

** Ne faciles simus ad adsentiendum, Relandus facit. Etenim is *Ramam Zophim* ait in monte Ephraim sitam esse ex 1 Sam. I, 1: *Ramam Lyddæ* vicinam in campo. Deinde putat, scriptores sacros 2 Chron. XIX, 4 montes Ephraim ad septemtriones reiicere videri, respectu Hierosolymæ: Ramam, Lyddæ vicinam, ad occidentem recessisse. Sed posterior ratio fortasse minus habet roboris. Nam non necesse est, vt transuersim ducatur a Bersabe ad montes Ephraimicos regula. Prior vero ratio ex temporum fortassis diuersitate iudicanda est. Potuit vetustioribus temporibus Rama Zophim in monte residere, quæ postmodum in loca inferiora transferri cœperit. Ita Celænæ e colle in subiectum campum delatæ sunt, & multæ aliæ vrbes locum suum sensim mutarunt. Ipse Relandus in *Rama* pro his dubitationibus non nimis acriter propugnare videtur. De reliquo *Rama* hæc cum *Rama Beniaminis* tribus confundenda non est, de qua Cellarius infra commemorat, §. 139. Perpendi etiam velim, quæ annotabo nota proxima. Hæc quum scripsissem: incidi in 1 Sam. IX, 4, vbi *montis Ephraim* etiam fit mentio. Et quia Saulus ibi primum versatus dicitur asinas quæsiturus, inde autem in regionem Schalischæ, tum in regionem Schalim, & Iemini, ad extremum in loca *Zuph* peruenisse, vbi reperiret Samuelem: apertum est, vrbem illam regionis *Zuph* longe a *monte Ephraim* remotam fuisse. At *Zuph* illa ad latus montis sita erat 1 Sam. IX, 11, 13, 14, 25, 27, & Samuel ibi domum habebat 1 Samuel. IX, 18, & extra fines tribus Beniamin. 1 Samuel. X, 2. Ergo adparet, vrbem illam Zuph *Ramam Zophim* esse, & *Ramam* ab altitudine situs dictam fuisse. Noua igitur existit difficultas, quæ tamen ita explicabitur, si dixerimus, quod res dici iubet, *Montem Ephraim* proprie dici partem quandam iugorum Ephraimicorum septemtrionalium & orientalium, sed generatim idem nomen ceteris item Ephraimi montanis tractibus competere. *Ramam* autem recentiorem a situ veteris, vt supra iam dixi, disiunctam esse. Eiusdem sententiæ de diuersitate situs veteris & recentioris Ramæ est Golius in notis ad Alfergan. pag. 140. Mirum tamen est, quod etiam Hieronymus in epitaphio Paullæ, quum de Bethel loquitur, montis Ephraim meminit, vt ista pars præcipue nomen istud vindicasse sibi videatur.

18,19 ἐν Ῥαμᾶ. Patria Samuelis fuit: qui & ibi habitauit cap. XV,34, XVI,13, XIX,18. Iosepho lib. V cap. XI est Ῥαμαθὰ, dicenti de Elkana Samuelis patre, Ῥαμαθὰν πόλιν κατοικῶν, *Ramatham vrbem incolens.* Vna ex tribus fuit, quæ ex Samaritide detractæ, & contributæ regioni Iudææ sunt, 1 Maccab. XI,34. * Posteriori æuo dicta fuit *Ramula.* Guilielmus Tyrius lib. VII cap. XXII *in vicino* [Lyddæ] *nobilis ciuitas est Ramula nomine.* Est in via, quæ a Ioppe fert Hierosolymam.

C.

Eiusdem sortis Ephraimiticæ est etiam *Geser* siue *Gezer*, גזר Ebræis, vrbs Leuitica, Iosuæ XXI,21, quæ proprie *Gézer*, duplici segol est scripta Iosuæ X,33; XII,12, XXI,21, 1 Reg. V,16, 1 Paralip. XX [XXI Germ.] 4. In ceteris locis est *Gázer*, producta priore propter accentum distinctiuum. Græci autem vbique Γαζὲρ legunt, etiam vbi in Ebræo segol est, Iosuæ X, 33, cap. XII, 12, & XXI,21, vnde reliquis versionibus confusio est, *Gazer* & *Gezer*; *Gaser* & *Geser*. In Maccabæorum libris scribitur Γάζαρα, *Gazara.* Lib. I cap. XIV,34 τὴν Γάζαρα τὴν ἐπὶ τῶν ὁρίων Ἀζώτε, *Gazara, quæ in finibus Azoti*, id est in Philistæis finibus, quia Azotus tum forte princeps vrbs Philistææ regionis fuit, vt Bonfrerius interpretatur: & lib. II cap. X,32 *Timotheus fugit* εἰς Γάζαρα λεγόμενον ὀχύρωμα εὐ μάλα φρέριον, *in Gazara, munitissimum locum, qui ita vocatur:* quod cum Gezer Salomonis conuenit 1 Reg. IX, 15, 17, quam Iosephus lib. VIII Antiq. cap. II pag. 268 vocat Γάζαραν τὴν τῆς Παλαιςινῶν χώρας, *Gazaram Philistæorum regionis*, siue in finibus illorum; eamdemque ὀχυρὰν φύσει, *natura munitam:* quæ positio etiam 2 Samuel. V,25 confirmatur. Strabonis hæc Γαδαρὶς, *Gadaris* est lib. XVI pag. 522 sibilante littera Syrorum more in Δ conuerso: qui etiam cum Azoto & Ascalone coniungit & Iamnia, vt inde, etiam dictis primi Maccabæorum & Iosephi locis, constare possit, in plaga occidentali fuisse sitam, ** quam nimis reduxit Hieronymus ex villula huius nominis de situ vrbis priscæ iudicans. *Gazer*, inquit, *in sorte tribus Ephraim, vrbs separata Leuitis; quam expugnauit Iesus, rege illius interfecto. Aedificata est autem postea a Salomone. Nunc Gazara villa dicitur in quarto milliario Nicopoleos contra septemtrionem. Verumtamen sciendum, quod alienigenas ex ea Ephraim non potuit expellere.* Non conuenit situs villæ cum supra datis descriptionibus: nec Iosua tam expugnasse dicitur, quam regem illius prœlio interfecisse, quum regi Lachis ciuitatis auxilio venisset, Iof. X,33. Expugnauit autem Pharao & deleuit: cuius gener Salomo, a socero acceptam, instaurauit, 1 Reg. IX,15,16,17.

CI. Su-

* Hic locus repugnat Relando, cui Dauidis quoque iter Noben & Gillam versus institutum refragari videtur. Ceterum hæc Rama putatur esse *Arimathia* Luc. XXIII,51, propter auctoritatem Hieronymi. Qui idem in Epitaphio Paulæ *haud procul a Lydda Arimathiam viculum Iosephi* esse memorat.

** Adde huc, sis adnotationem Casauboni ad illum Strabonis locum pag. 1100 & 1101 edit. Almeloueen. Nam & ex vicinitate Azoti & Ascalonis, & tota Strabonis oratione atque argumento demonstrat, *Gadarida cum Gadaris* Persæ confundendam non esse.

CI.

Supra Gezer & Lyddam in ſeptemtrionem erat *Antipatris*, ab Herode in memoriam patris condita; cuius mentio in Pauli hiſtoria Actor. XXIII, 31 habetur. Ioſephus lib. XVI Antiq. cap. IX tradit, in campo, * qui dicitur *Capharſaba*, aquoſo & plantis idoneo, etiam amne circumfluente, atque ita loco totius regni amœniſſimo condidiſſe Herodem hanc vrbem, poſt amnem luco etiam circumdatam: & vt lib. I de Bello cap. XVI addit, vt eſſet τῷ πατρὶ μνημεῖον, *monumentum* & memoria *patris* Antipatri, quam ideo Ἀντιπατρίδα *Antipatridem* nominauit. Sæpe præterea Ioſephus memorauit: lib. II de Bello cap. XXXVII de Ceſtio, *ἀπὸ τῆς Ἀντιπατρίδος εἰς Λύδδα προελθὼν, ab Antipatride in Lyddam progreſſus.* Et lib. IV c. XXVI *de Veſpaſiano: ἤγαγεν ἀπὸ τῆς Καισαρείας ἐπὶ Ἀντιπατρίδος, mouit a Cæſarea in Antipatridem.* Adrichomius ſat confuſe: *Antipatris prius Capharſalama, Græce Capharſarama & Dora dicta.* Vnde hauſerit, quod Capharſalama, vt in verſionibus legitur 1 Maccab. VII, 31, (vbi in Græco eſt κατὰ Καφαρσαραμὰ) ſit oppidum Dora, equidem neſcio. Dora vero & Antipatris Ptolemæo diſtincta ſunt oppida: illud in Phœnice extrema; hoc in Iudæa cenſuit. Eadem Hieronymus diſtinxit Epitaphio Paullæ cap. III *Mirata ruinas Dor, vrbis quondam potentiſſimæ, & verſa vice Stratonis turrim, ab Herode rege Iudææ in honorem Cæſaris Auguſti Cæſaream nuncupatam, in qua Cornelii domum, Chriſti vidit eccleſiam, & Philippi ædiculas & cubicula quatuor virginum prophetarum: deinde Antipatrida ſemirutum oppidulum, quod de patris nomine Herodes vocauerat: & Lyddam verſam in Dioſpolim.* Videtur quidem ex vtroque Ioſephi de conditu Antipatridis loco conſtare, nouum oppidum fuiſſe, in campo amœniſſimo coædificatum: ſed plane nouum non fuit, ſed vicus Capharſabe (in quo nomine errauit Adrichomius) in oppidum redactus. Ioſephus lib. XIII c. XXIII *foſſam duxit ἀπὸ τῆς Χαβαρζαβᾶ ἀρξάμενος, ἣ νῦν Ἀντιπατρὶς καλεῖται, ἄχρι τῆς εἰς Ἰόππην θαλάσσης, a Chabarzaba incipiens, quæ nunc Antipatris vocatur, vsque ad mare apud Ioppen.* Diſtantiam addit ϛαδίους ρν', ſtadia CL, quibus remota Antipatris ab Ioppe ſit. ** Quantum diſtet ab Hieroſolymis ex Apoſtolorum hiſtoria quodammodo cognoſci poteſt, quia milites, Paulum a tertia noctis Antipatridem deducturi, eadem nocte ſi non totum iter, maximam partem tamen confecerunt. Vide cap. XXIII, 23, 31. Itinerarium Burdigalenſe, niſi numeri fallunt, qui ſuſpecti ſunt, habet XLII M. P.

CII.

Prope Cæſaream a LX ſtadiis, locus erat *Nabata* dictus, in quem cum ſacris libris Iudæi Cæſarienſes diſceſſerunt, quum ab ethnicis in vrbe inter ſacra turbarentur, quod Ioſephus lib. II de Bello cap. XXV prodidit.

χώραν

* Prope montes tamen. Ioſeph. de Bell. I cap. 4 f. 7 pag. 61. Non fuiſſe maritimam, copioſe docet Relandus ex foſſa ab Alexandro ducta ad Ioppen vsque, qui hoſtium incurſionem in Iudæam prohibere conabatur.

* A Lydda X, a Cæſarea XXVI milliaribus aberat. Vid. Reland.

χώραν vocat, id est, tractum & regionem, sexaginta stadiis remotam a Cæsarea.

CIII.

Ad *Bethoron* adscendimus. Duplex fuit, *Superior* & *Inferior;* vtraque in tribu Ephraim, Iosuæ XVI,3,5, & condidit vna femina Saraa, neptis aut proneptis Ephraimi, vtramque 1 Paral. VII [al. VIII] 24: vtramque etiam Salomo restituit collapsam, 1 Reg. IX, 17, & 2 Paralip. VIII, 5. Hieronymus in Locis nihil agit, dum nimium coniungit, & pugnantia tradit, quod sint in Ephraim, & duodecimo lapide ab Aelia sint. Nec aliter in Paullæ sentire videtur epitaphio cap. III. *Inde*, inquit, [ab Emavnte] *proficiscens adscendit Bethoron inferiorem & superiorem, vrbes a Salomone conditas, sed varia postea bellorum tempestate deletas; ad dextram adspiciens Haialon & Gabaon.* Maius fuit inter vtramque interuallum, quanta fere latitudine tribus Ephraim patebat: Superius in septemtrione; Inferius in australi limite: quod non obscure ex terminis ab Iosua huic tribui cap. XVI definitis intelligitur. Quapropter vix dubitamus, Superiorem Bethoronem fuisse in loco, qui Antonini itinere a Constantinopoli Antiochiam & vltra, dicitur *Betaron*, vt Schottus edidit; quasi sexto casu pro more in Aldi & Simleri edd. sit *Betaro:* quod oppidum inter Cæsaream & Diospolim medio ferme loco est positum. In Burdigalensi Itinerario scribitur *Betthar* inter Cæsaream & Antipatridem.

2. De *Inferiore Bethorone* plura traduntur. Fuit illa in monte sita, ideo adscendi Iosephus & Hieronymus dixerunt: & in via publica, quæ Lyddam & Cæsaream ferebat, centum stadiis ab Hierosolymis. Iosephus lib. II cap. XXXVII *Ex Antipatride Cestius in Lyddam profectus - - exusto oppido vlterius procedebat,* καὶ διὰ Βαιθωρῶν ἀναβὰς, *& per Bethoron adscendens, in loco, qui Gabao vocatur, castra posuit quinquaginta stadiis ab Hierusalem.* Idem lib. XX cap. IV *Quidam, qui ex illo tumultu fugientes euaserant,* κατὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν ὡς ἑκατὸν ςαδίων ἄπωθεν τῆς πόλεως, *in publica via centesimo ab vrbe* [Hierosolyma] *stadio, Stephanum Cæsaris ministrum adgressi omnes eius sarcinas diripuerunt.* At lib. II de Bello cap. XX idem Iosephus direptionem hanc circa Bethoron dicit factam esse. κατὰ τὴν Βαιθωρὰ δημοσίαν ὁδὸν Στεφάνȣ τινὸς, δȣ́λȣ Καίσαρος, ἀποσκευὴν κομιζομένȣ, διήρπασαν λῃςαὶ προσπεσόντες. *Iuxta Bethoron,* inquit, *in via publica Stephani cuiusdam, Cæsaris serui, supellectilem, quam secum ferebat, irruentes latrones diripuerunt.* Ex quorum collatione adparet, Bethoron inferiorem centum stadiis, id est duodecim millibus passuum distare a Hierosolymis. Propter hanc vicinitatem quidam Inferiorem tribui Beniamin adscribunt, quod etiam Adrichomius fecit: nos vtramque Ephraimiticæ, quia Iosuæ XVI nominatim vtraque in Ephraim recensetur: & vtraque ab Ephraimitide femina fuit condita: etiam Inferior, de qua dubitant non nulli, Iosuæ XVIII,13 describitur ita, vt extra limitem Beniamin septemtrionalem cadat. Ait enim diuinus scriptor: *descendit terminus* [septemtrionalis Beniamin] *super montem, qui a meridie est Bethoronis inferioris.* Quod si

limes Beniaminis a meridie infra Bethoron eſt, ſequitur in tribum Ephraim incidere, quæ contigua Beniaminiticæ a ſeptemtrione eſt.

3. Nomina vtriusque repeto, quæ vtrobique Ebraice ſunt. בית חרון *Beth Horon*, ſiue *Beth Choron:* Græcis interpretibus Ioſuæ x, 10 *perſecuti ſunt illos per viam* ἀναβάσεως Βηθωρῶν, *adſcenſus Bethôron.* Et cap. XVI, 3 ἕως τῶν ὁρίων Βαιθωρῶν τῆς κάτω, *vsque ad fines Bæthorôn inferioris:* & commate V ἕως Βαιθωρῶν τῆς ἄνω, *vsque ad Bæthorôn ſuperioris,* patrio quaſi pluralis numeri caſu: quemadmodum Ioſephus lib. V cap. I Antiquitatum, de Ioſuæ aduerſus quinque reges prœlio: τραπεῖσιν εἵπετο διώκων διὰ χωρίων ἐπικλινῶν. Βήθωρα καλεῖται, *fugientes inſequebatur per loca decliuia: Bethora adpellantur:* Vbi primum caſum habes pluratiuo, vt ex ſuperioribus adparet, numero; quamuis & ἀκλίτως, vt ſupra etiam protulimus, Βαιθωρώ, *Bæthoro* dixerit. Ioſuæ quidem XVIII, 13 legitur πρὸς λίβα Βαιθωρῶν ἡ κάτω, primo caſu, ſed corrigendum ex Ebræo eſt τῆς κάτω. Michaeli Antonio Baudrando ſunt *Betaro* Antonini, & Βαιταῤῥοῦς, *Bætarrhûs* Stephani, & *Bethoron* Scripturæ ſacræ idem locus & oppidum. Antonini *Betaron,* vt Schottus edidit, & *Bethoron ſuperiorem* forte idem eſſe, nolimus, vt ſupra dictum eſt, negare: Stephani autem *Bætarrhûs* huc minime pertinet, quia eſt τρίτης Παλαιστίνης, *Palæſtinæ tertiæ* , quæ fere Arabia Petræa eſt. Lightfootus inflexit etiam Latinum nomen *Bethoron*, Gen. *Bethoronis*, quem aliquando ſecuti ſumus.

4. An vero etiam ביתר ſiue ביתתר Rabbinorum, quod Lightfootus legit *Be Thar*, ſiue *Beth Thar;* alii *Bither* ſiue *Bitter,* ſicut Euſebius Βίθθηρ, ſiue ſecundum codicem regium Βήθθηρ, *Bitter* ſiue *Better* ſcripſit, oppidum Ben Cozbæ ſpeudomeſſiæ clade ſub Hadriano nobilitatum, ad Bethoron inferius referri poſſit, difficilior, nec vero inexplicabilis videtur quæſtio. Eſt quidem minor in vocabulis conſonantia, niſi apocopen vnius admittas; loci vero poſitio & diſtantia non male conueniunt cum Bethoron inferiore. Euſebius lib. IV cap. VI, auctore Ariſtone Pellæo, belli ſummam ab Hadriano cum Iudæis rebellantibus geſti, ita refert: ἀκμάσαντος τοῦ πολέμου, ἔτους ὀκτωκαιδεκάτου τῆς ἡγεμονίας Ἀδριανοῦ, κατὰ Βίθθηρα πόλιν, ἥ τις ἦν ὀχυρωτάτη, τῶν Ἱεροσολύμων οὐ σφόδρα πόῤῥω διεστῶσα. *Quum bellum decimo octauo Hadriani anno ad vrbem Bittherem ferueſceret, quæ munitiſſima erat, nec procul admodum ab Hieroſolymis diſtabat*, cetera. Locus editior, quem ἀνάβασις, *adſcenſio* in Bethoron monſtrat, munitionibus aptiſſimus, & centum ſtadia eiusmodi ſpatium mediocre ſunt, qualem diſtantiam ab Hieroſolymis Euſebius definiuit. Et niſi in hoc loco illam *Bitther* ſiue *Bettber*, vt in regio codice eſt, quæremus, vix alibi locorum veſtigia illius licebit inuenire. * Delirant in Talmud Iudæi, nunc vno milliario a mari magno,

* Inueniri putat Relandus in *Betari*, quod oppidum ab auctore Itinerarii Hieroſolymitani & Antoniniani Cæſareæ & Dioſpoli interponitur. Idem miratur, cur in Miſchnæ Taanith IV, 6 ביתר *Bettar* ponatur, alibi autem ביתחורון *Bethhoron* clare memoretur, ſi Bettar & Bethhoron eadem vrbs fuerit. Hiſce rationibus quum accedant propinquitas maris, & Hieroſolymæ, ceteræque proprietates a ſanis hominibus *Bitari* tributæ: nolim equidem Re-

magno, quod mediterraneum est; nunc quadraginta reducentes, quorum male sana verba Lightfootus Chorographia Matthæi cap. LII produxit. Accedit iudicium clarissimi viri Henrici Valesii in dictum locum Eusebii: *Videndum est*, inquit, *an eadem* [Βηθθηρ, *Bether* illa] *sit cum Betthar, quæ in itinerario Burdigalensi mutatio dicitur, quinquaginta & duobus millibus passuum distans ab vrbe Hierosolymitana. Est & Bethar villa in eodem itinerario,* XII *millibus distans ab vrbe Hierosolyma. Hieronymus in Epitaphio Paulæ vtramque Bethoron vocare videtur.* Non offendit doctissimum virum, quæ in vocabulis est leuis discrepantia, & vtramque superiorem & inferiorem Bethoron in itinerario illo designari putat, alteramque, inferiorem videlicet, ipsam Bar Cozbæ Bettherem siue Bittherem esse si non demonstrat (neque enim hoc certo potest fieri) tamen coniicit & sentit verosimiliter.

CIII.

Ab inferiore Bethoron ad superiorem, vnde digressi sumus, & vicina eius reuertimur. Supra illam in finibus Issachar fuit Leuitica vrbs *Iarmuth*, Græce Ιεραμώθ, Vulgata Latina *Iaramoth:* distincta ab eiusdem nominis notiore oppido in tribu Iuda. Et *Abelmehola*, patria Elisæ prophetæ 1 Reg. XIX, 16, in Manasse cis Iordanem, cuius vrbibus adiungitur 1 Reg. IV, 12, vt videtur inter vallem Iesrael & Scythopolim fuisse, * quo Midianitæ fugati a Gideone, Iudic. VII, 22.

CIV.

Machmethath in confinio Manasse & Ephraim, Iudic. XVI, 6, cap. XVII, 7. LXX Μαχθώθ, *Machthoth:* Hieronymus videtur Μαχώθ, legisse, quia in Locis habet: *Machot in tribu Manasse.* Additum Iud. VII, 7 *ante Sichem* sitam esse, id est e regione atque ex opposito. Hieronymus quidem *Sichem* aliam, quæ in Manasse sit, & sepulcrum Iosephi patriarchæ habeat, in Locis profert; sed fluctuat dum addit, *in monte Ephraim:* immo fallitur, quia Iosephi ossa in prædio ipsius iuxta Sichem sub monte Garizim sepulta sunt, Iosuæ XXIV, 32, nec aliam quam hanc Sichem, postea Neapolim dictam, ciuitatem quondam fugitiuorum & Leuitarum, nouimus. Sed hæc obiter.

CV.

In prædicto Iudicum loco cap. VII, 7 cum Mechmethath coniungitur *Aser*, non tribus sed oppidi nomen, de quo in Locis Hieronymus: *Aser ciuitas tribus Manasse: nunc demonstratur villa descendentibus a Neapoli Scythopolim in decimoquinto lapide iuxta viam publicam.*

CVI.

Et *Dothan*, locus in quo Ioseph fuit venditus, in hoc tractu ponitur. Hieronymus Eusebium reddens: *Dothaim, vbi inuenit Ioseph fratres suos*

lando refragari. *A sanis* dico *hominibus*, vt insanas Iudæorum ostenationes de Betari notem & improbem.

* Sed Eusebius dicit esse vicum Βηθμαελά in magno campo Iordania, situm XVI milliaribus a Scythopoli austrum versus, & esse Ἀζὴλ νέαν villulam inter Neapolin & Scythopolin. Vid. Reland.

pecora pascentes: qui & vsque hodie in duodecimo a Sebaste milliario contra aquilonis plagam ostenditur. Δωθαεὶμ & Eusebius scripsit, imitatus LXX interpretes, quorum est Genes. XXXVII, 16 Δωθαείμ: & 2 Reg. VI, 13 Δωθαΐμ. Aliis minor iusto distantia, ab Hieronymo signata, videtur, & longius in septemtrionem vsque in tribum Zabulon remouent & Galilæam: inducti forte apocrypho Iudith cap. IV, 5 κατὰ πρόσωπον τοῦ πεδίου τοῦ πλησίον Δωθαεὶμ, *contra campum, qui prope Dothaim est:* & cap. VII, 3 cum Bethulia, quam in Galilæa fingunt, tamquam vicinum oppidum, coniungitur. Sed quis credet facile, Iacobi, qui apud Hebronem habitabat, greges in Galilæam pascendi caussa missos esse? Malim ergo cum Hieronymo, quam cum Adrichomio eiusque similibus facere.

CVII.

Thebez, תבץ, seu *Thebes*, quia Græci Θηβὴς, quos Vulgatus imitatur *Thebes* & ipse scribens nomen oppidi. * In huius oppugnatione Abimelech periit. Iudic. IX, 50, 53 *Abimelech profectus* εἰς Θηβὴς, *contra Thebes, & obsedit illam*, cetera. Hieronymus in Locis: *Thebes vrbs, quam quum oppugnaret Abimelech, fragmine molæ ictus interiit. Est autem vsque hodie vicus nomine Thebes in finibus Neapoleos pergentibus Scythopolim, quasi in tertio decimo eius lapide.*

CVIII.

Sed dum vrbes inter Scythopolim Neapolimque sitas perlustramus, non debent montes *Gilboa* siue *Gelboe* aut *Gelbue* præteriri, in quibus Saul & Ionathan occubuerunt, 1 Samuel. XXXI, & 2 Samuel. I, 21. Hieronymus: *Gelbue montes alienigenarum in sexto lapide a Scythopoli, in quibus etiam vicus est grandis, qui vocatur Gelbûs.* Euseb. Γελβοῦς. Cur autem dicuntur alienigenarum? nulla ratio subesse potest, quam quod alienigenæ, id est Philistæi, in iis Israelitarum exercitum fuderunt, quæ vero denominationi huic non sufficit. Sunt enim in media terra Israelis, *in longum porrecti ab occidente in orientem in confinio dimidiæ tribus Manasse & tribus Issachar, & ad partem australem vallis Iezrael, quorum initium est ab vrbe Iezrael, quæ ad radices huius montis est occidentales, vsque ad Iordanem fere.* Hæc Bonfrerius in Hieronymum.

CIX.

Atharoth siue *Atroth*, nomen plurium oppidorum. Duo videntur in tribu Ephraim fuisse, alterum ad aquilonem Sebastes, in quarto eius milliario, quod Hieronymus obseruauit, cui & *Atharus*, alia forma, dictum est; alterum in confinio Ephraim & Beniamin, vt tamen Ephraimi magis sit quam Beniamin, quia Iosuæ XVIII inter vrbes Beniaminiticas non videmus recensitum. Hoc est Iosuæ XVI, 5 *Atroth Addar*, a quo ad Bethoron Superiorem maxima latitudo tribus Ephraim est; quæ quidem longius in orientem ad Iordanem vsque porrigitur, sed coarctata magis in medio inter flumen & mare spatio.

CX.

* Immo Θήβαι etiam adpellatur oppidum. Ioseph. Antiq. V, 7, 5 & VII, 7, 2.

CX.

Tandem *Bethel*, quæ olim *Luz* dicta fuit, adeunda. Distingui videntur Iosuæ XVI, 2; sed tamen vicina & coniuncta loca: & *Bethel* proprie locus visionis Iacobi, Genes. XXVIII, 19: *Luz* siue *Lus* vicinum oppidum, quod postmodum etiam *Bethel* fuit adpellatum ab insigni illa in eius agro facta visione, oblitterato priori nomine. Alii & Bethel & Luzam duplicant, alteram in Beniamin, in Ephraim alteram constituentes: * & ipse Hieronymus ita quoque Luzam geminauit. Verum est, in terminis tribus Beniamin etiam Bethel siue Luzam memorari; quod vero linea diuisionis ad meridiem oppidi transibat, Iosuæ XVIII, 13, oppidum in Ephraim relinquitur. Hieronymus: *Bethel vicus in duodecimo ab Aelia lapide ad dexteram euntibus Neapolim, quæ primum Luza, id est amygdalum, vocabatur, & cecidit in sortem tribus Beniamin iuxta Bethan & Gai, quam expugnauit Iesus, rege illius interfecto.* Bene hæc, præter illud de tribu, vbi Ephraim præstat ob rationes iam dictas nominari. Nihil quidem de visione Iacobi adiecit: at in *Luza*, quam in Beniamin ponit, illius rationem habet. Habet vero in *Bethel* de vitulo Hieroboami, qui etiam argumento est, Bethel in Ephraim fuisse, quia tribus Beniamin secuta est in scissione illa partes & cultum regis Hierosolymitani. Idololatria autem, quam Hieroboamus ibi instituit, in caussa fuit, vt sæpe prophetæ non Bethel, sed Bethauen, id est non domum Dei, sed domum iniquitatis illam nuncuparent. Vide Hos. IV, 15, vbi Ebræum Bethauen Targum reddit ביתאל *Bethel:* & cap X, 5, & alibi. Iosephus IV de Bello cap. XXXIII Βηθηλὰ dixit.

CXI.

Hinc quidam putarunt eamdem vrbem fuisse Bethel & Bethauen, sed falsi sunt, quia *Bethauen* etiam ante Hieroboami tempora vrbs distincta a Bethel nominata fuit Iosuæ VII, 2, cap. XVIII, 12 & 1 Samuel. XIII, 5. Verum hæc quamquam non procul a Bethel sita fuit, tamen quia cum Ai & Mechmas dictis locis, tamquam proxima, coniuncta fuit, in Beniamin potius, quam in Ephraim, censebitur.

CXII.

Hinc in occidentem versus secundum australem Samaritidis limitem progressis est oppidum *Acrabata* siue *Acrabattæ:* Iosepho lib. III de Bello cap. IV Ἀκραβαττοῖ; in Mischna Maasar Scheni cap. V hal. 2 עקרבת, *Acrabata*, quæ dicitur ab Hierosolymis distare מהלך יום לצפון *itinere vnius diei in septemtrionem.* Vrbs recentior, saltem nomen recentius, quod in codice V. T. non inuenitur: nec vero exigua aut ignobilis, quia Toparchiam denominauit. Iosephus dicto loco: Σαμαρεῖτις ἐπιλήγει τῆς Ἀκραβατηνῶν τοπαρχίας, *Samaritis desinit in Acrobatenorum toparchia.* Et Egesippus lib. III cap. VI *Samaritana regio - - - deficiens in terra Acrabatenorum.* Plinius lib. V cap. XIV *Reliqua Iudæa diuiditur in toparchias decem, - - -*

* Eos citare dubitat nemo, qui loca Iosuæ diligentius contulerit, vt auctor meus ipse monet.

Ioppicam, Acrabatenam, Gophniticam, ceteras. Sed Iudæa hoc loco latius sumitur, vt supra demonstrauimus. Nam in Ephraim potius, quam in Beniamin, hæc præfectura fuit. Iterum Iosephus lib. IV de Bello cap. XXXIII Vespasianus ex Cæsarea profectus, ἀναβὰς εἰς τὴν ὀρεινὴν αἱρεῖ δύο τοπαρχίας, τήν τε Γοφνιτικὴν, καὶ τὴν Ακραβατηνὴν καλουμένην, μεθ' ἃς Βηθηλά τε καὶ Εφραὶμ πολίχνια, *adscendens montana, duas toparchias Gophniticam & Acrabatenam subegit: & post has Bethel ac Ephrem oppida.* Fit etiam Acrabatenæ mentio I Maccab. V, 3, & apud Hieronymum in Obadiam; sed vtrobique videtur alia in finibus Idumææ intelligi.

CXIII.

Deinde *Silo* erat in hoc Ephraimitico limite, nec tamen in extremo, sed interiore paullo. Ebræi שלו *Schilo;* Græci LXX Σηλὼ vocant, quos Hieronymus in Locis imitatus scripsit *Selo:* Vulgatus Latinus *Silo.* Iosephus variat in obliquis casibus. Lib. V Antiquit. cap. I pag. 140 Ιησοῦς εἰς τὴν ὄρειον ἱςᾶ τὴν ἱερὰν σκηνὴν κατὰ Σιλοῦν πόλιν. *Iosua in montana castris* [ex Gilgalis] *translatis, sacrum tabernaculum statuit in vrbe Silo.* Et post paullo: εἰς τὴν Σιλοῦν ἀνέζευξαν, *in Silo reuerterunt:* & interiectis non nullis, εἰς Σιλοῦντα πόλιν, *in vrbem Siluntem.* Et lib. V Antiquit. cap. XI εἰς Σιλὼ, *in Silo.* Trecentis & amplius annis ibi sedes sacrorum fuit: locus autem ex coniecturis magis, quam ex rationibus designatur. Certum vero in Ephraim potius, quam in Beniaminis tribu fuisse; prope fines tamen Beniaminis: quia verosimile, Iosuam & castra & tabernaculum ex Gilgal in suam tribum, quæ Ephraim erat, transtulisse, qui etiam in Silo diuisionem terræ instituit & peregit, Iosuæ XVIII, I & seqq.

CXIV.

Circa Sichem fuit etiam *Aruma,* quam Hieronymus *Ruma* dixit in Locis, atque ita etiam Vulgatus Iudic. IX, 41 at Septuaginta ἐν Αριμᾶ. Inde est, quod Hieronymus putet Arimathiam in finibus Diospoleos esse: sed fallitur. Abimelechi enim historia non procul ipsum a Sichem fuisse, quum in Aruma sedisse dicitur, demonstrat.

CXV.

Et *Drusias,* Δρυσιὰς, prope Neapolim, id est Sichem fuit, auctore Ptolemæo lib. V cap. XVI, vbi in Græco longitudo eadem, latitudo paullo maior Drusiadis est, decem nempe scrupulis, seu gradus sextante, siue quod idem est, decem millibus passuum. In Tabula vero Ptolemæo adiecta in occasum æstiuum a Neapoli recedit. Ab Herode haud dubie condita, qui Augusti Cæsaris familiam, in qua Drusi erant, colebat: quemadmodum etiam turrim maximam, quam in portu Cæsariensi condiderat, *Drusum,* Δροῦσον, vt Iosephus Antiquitat. XV cap. XIII refert; siue *Drusionem,* vt idem de Bello lib. I cap. XVI habet, vocauit. Arx fuerit Drusias an oppidum, quia nihil præter Ptolemæi testimonium de ea superest, non licet certo dicere: Ptolemæus vero inter oppida enarrauit.

SECTIO VI.

I V D A E A.

CXVI.

Iudæa sæpe laxe omnem Palæstinam, aut maiorem eius partem significat: atque ita plerumque * in Romanorum est historiis. Hic tertia pars est Palæstinæ cis Iordanem, eaque australis, distincta a Samaritide & Galilæa, explicatis adhuc partibus. Qua notione non tantum Iosepho sæpe, sed ipsis etiam sacris Noui Testamenti scriptoribus dicta est. Quatuor in ea tribus continebantur, Iuda, Beniamin, Dan, Simeon: etiam Philistæa atque Idumæa, quæ separata quidem olim fuerunt ad Dauidis vsque tempora; postea Iudææ quoque victoriis adnexa sunt: vt sic a limite Samaritano ad Arabiam Petræam, inter mediterraneum mare & Asphaltiten lacum cum Iordanis parte contineretur.

CXVII.

Caput Iudææ & totius Palæstinæ fuit *Ierusalem*, siue *Hierosolyma*, vrbs antiqua adeo, vt plurimi putent, eamdem Melchisedeki sedem *Salem* esse, in quibus antiquiores sunt Iosephus lib. I Antiquitatum cap. XI, & Genes. XIV Onkelos Chaldæus. Hieronymus quidem maximopere contendit, in Samaritide Melchisedekum habitasse, VIII milllibus passuum a Scythopoli, cuius verba supra in *Salim iuxta Aenon* produximus, quæ an euincant illud quod Hieronymus voluit, ipse iudicabit qui perlegit. Sane non de nihilo nomen *Salem* esse, ex Psalmo LXXVI, 3 manifestum est. Sacer enim poeta veteri vocabulo dixit: *Est in Salem tabernaculum eius* [Dei,] *& habitatio eius in Zion.*

2. Dicta etiam fuit *Iebus*, Iudic. XIX, 11 & I Paralip. XII, 4, 5. erat enim Iebusæorum, quæ gens Chananæa fuit, vsque ad tempus post Iosuæ mortem, quo vrbem quidem ceperunt, arcem autem capere non potuerunt, quam Dauid deinde expugnauit.

3. Vocatur autem ab Iosua etiam *Ierusalem* cap. X, 1; XV, 8, 63; & post eius mortem Iudic. I, 8 & 21. ** Septuaginta Græci vocant Ιερουσαλήμ: in Nouo Testamento duplex vocabuli forma Ἱερουσαλὴμ & Ἱεροσόλυμα, quæ posterior forma profanis vsitata plurali numero, Patribus etiam singulari.

4. Iosephus quoque Salem Genes. XIV transtulit Σόλυμα I Antiq. cap. XI, τὴν μέντοι, inquit, Σόλυμα ὕστερον ἐκάλεσαν Ιεροσόλυμα, *vrbem Solyma postea vocarunt Hierosolyma.* Imitantur poetæ Christiani. Iuuencus in Matth. II de Magis ex oriente:

> *Hinc lecti proceres, Solymos per longa viarum*
> *Deueniunt.*

Sic MSS. codices; non *Solymas*, vt editum: figura ea, qua poetæ huius tem-

* Nam etiam apud Ptolemæum, apud Rutilium v. 395, Hieronymum, Eusebium, Cyrillum, Origenem pro omni Syria Palæstina ponitur. Vid. Relandi Palæst. I cap. 6.

** Compositum nomen est secundum Relandum ex ירוש *hereditas* & שלם *Salem*, secundum alios ex יראו & שלם id est, *timebunt* vel *videbunt Salem* vel *pacem.*

tempore communi nomine & gens & vrbs illius primaria vtebantur. *Solymi* enim eisdem poetis Hierosolymitani sunt. Mox Iuuencus:

Territus Herodes Solymorum culmina vatum
Imperio accitos iubet omnia quaerere legis.

Idem in Matthaei cap. XXI de Christo asina vecto:

Sic adeo ingrediens Solymorum moenia Christus.

Et feminea forma Arator in Actor. Apost. cap. XX

Iamque peragratis Paullus stationibus orbis
Ad Solymam venturus erat.

5. Profani, vt diximus, plerumque *Hierosolyma* vocarunt pluraliter: tamen etiam non numquam numero singulari, si salui libri sunt. Cicero pro Flacco cap. XXVIII *Quum Iudaeorum nomine quotannis ex Italia & ex omnibus vestris prouinciis Hierosolymam exportari* [aurum] *soleret, Flaccus sanxit edicto, ne ex Asia exportari liceret.* Sed breui post idem: *Cn. Pompeius captis Hierosolymis, victor ex illo fano nihil attigit.* Et Tacitus lib. V Hist. cap. I *haud procul Hierosolymis castra facit.* Et cap. XI *ni statim Hierosolyma conciderent.* Hoc a Graecis, qui in vrbium nominibus pluralem amabant. Strabo lib. XVI pag. 522 de loco, in quo Ioppe est, ἀφορᾶσθαι φασὶν ἀπ' αὐτοῦ τὰ Ἱεροσόλυμα τὴν τῶν Ἰουδαίων μητρόπολιν, *conspici ex eo dicunt Hierosolyma, Iudaeorum metropolim.* Appianus Alexandrinus in Syriacis pag. 191 *Pompeius* τὴν μεγίστην πόλιν Ἱεροσόλυμα κατέσκαψε, *maximam vrbem Hierosolyma euertit:* quamquam in eo errauit, quia non ipsam vrbem Pompeius, sed tantum muri partem diruit.

6. Haec de nominibus, quibus vnum ex doctorum hominum coniectura adiiciatur, Κάδυτις, *Cadytis* Herodoti. Lib. II cap. CLIX *Necos*, inquit, *victis Syris*, Κάδυτιν πόλιν τῆς Συρίης ἐοῦσαν μεγάλην εἷλε. *Cadytin, magnam Syriae vrbem, cepit.* At cuius Syriae? Ipse explicat lib. III cap. V ἀπὸ Φοινίκης μέχρι οὔρων τῶν Καδύτιος πόλιος, ἥ ἐστι Συρίων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων, *a Phoenice vsque ad montes Cadytios vrbis, quae Syrorum est qui Palaestini vocantur.* Quod enim Hierosolyma ciuitas *sancta* dicebatur, videtur קדושה seu קדשתא in קדושתא vel קדושת dialecto orientalibus consueta immutatum: vnde facile Κάδυτα & Κάδυτις deduci videtur. * Stephanus Byzantius chorographus, ex Herodoti secundo Κάλυτις legit, sed haud dubie prauato codice vsus, quia Δ & Λ facile permutantur. **

7. In qua tribu fuerit, nunc disquiramus. Iosuae XV, 63, & Iudic. I, 8 tribuitur filiis Iudae: at Iudic. I, 21 filiis Beniamin. Conciliatur ex Iosuae XV, 8, vbi linea diuisionis harum tribuum in Ierusalem dicitur incidere. Pars ergo septemtrionalis erat Beniaminitarum: australis, tribus Iudae. *** Et Talmudistae per atrium templi diuisionis lineam transisse refe-

* Sed Relandus putat libro III pag. 669 ab historicis non adpellari vrbes ex cognomine, nisi addatur πόλις, aut simile quid. Addit Herodotum in describenda ora maritima versari, a qua remotior fuerit Hierosolyma. Mauult Gath intelligi per Κάδυτιν.

** De nomine *Aelia Capitolina* vide infra § XVI.

*** Copiose de hac controuersia disputat Relandus pag. 839-846.

referunt: de qua Lightfootus Chorograph. in Matthæum cap. XXI consulatur. Ornamenta ſua a Dauide habuit: maiora ab Salomone: fata & excidium a Babyloniis: & poſt inſtaurationem adflicta fuit a Macedonicis Syriæ regibus, defenſa ab Haſmonæis: quorum diſſidio factum, vt caperetur a Pompeio: iterum a Parthis pro Ariſtobulo; rurſus ab Romanis pro Herode: & poſt rebellionem tandem a Tito expugnata & deleta. *

8. Situs & loci poſitio fuit in collibus, quos Ioſephus lib. V de Bello cap. XIII deſcribit. *Ciuitas*, ὑπὲρ δύο λόφων ἀντιπρόσωπος ἔκτιστο, μέσῃ φάραγγι διῃρημένων, εἰς ἣν ἐπάλληλοι κατέληγον αἱ οἰκίαι, *ſuper duos colles, contrariis frontibus ſe mutuo inſpicientes, eſt condita, interueniente valle diſcretos, in quam vtrimque ædificia deſinebant.* Horum collium alter, isque excelſior porrectiorque altero, τὴν ἄνω πόλιν, *ſuperiorem vrbem,* quam rex David propter munitiorem ſitum φρούριον, *caſtellum* [Dauidisburgum] adpellauit; vulgus Ioſephi tempore, τὴν ἀγοράν, *ſuperius forum* ſiue oppidum. Alter collis dicebatur ἄκρα, *Acra*, τὴν κάτω ὑφεστώς, *inferiorem ciuitatem ſuſtinens.* Contra hunc tertius collis erat, natura humilior quam Acra, & alia late valle diuiſus, quam Haſmonæi, detracta Acræ altitudine, oppleuerunt, συνάψαι βουλόμενοι τῷ ἱερῷ τὴν πόλιν, *vt templo ciuitatem coniungerent.* Quin & quartus collis incolebatur, τὸ νεόκτιστον μέρος, *pars adiecta ciuitati*, dicta Βεζεθά, *Bezetha*, quod Græce Ioſephus interpretatur καινὴ πόλις, *Noua ciuitas*, ex aduerſo Antoniæ, foſſis autem altiſſimis ab illa ſeparata.

9. Primus collis, ſuperiorem continens ciuitatem, eſt ſacris litteris celebratiſſimus mons *Zion* ſiue *Sion*, a Dauide ædificatus: in quo fuit βασιλικὴ αὐλή, *aula regia.* Ioſephus lib. II de Bello cap. XXXIX de Ceſtio: πρὸς τὴν ἄνω πόλιν ἐλθών, ἀντικρὺ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς ἐστρατοπεδεύετο, *quum ad ſuperiorem ciuitatem veniſſet, ex oppoſito Aulæ regiæ caſtra metatus eſt.* Ipſe mons Zion ſeptemtrionalis pars vrbis Hieroſolymæ erat, quod ex Pſalmo XLVIII, 2 liquet, vbi Aben-Eſra adnotauit ציון בצפון ירושלם *Zion in ſeptemtrione eſt Hieroſolymæ.* ** Pars Zionis, in extremitate eius ſita, *Millo* fuit, introrſum a Dauide ædificata: ideo *Millo vrbis Dauid*, ſiue *in vrbe David* dicitur 2 Paralip. XXXII, 5.

a) Secundus collis, *Acra*, dictus, *** erat vetus Ieruſalem, cui Zion poſtea acceſſit ſeu ciuitas Dauidis: ideoque in ſacris ſcripturis Zion & Ieruſalem non numquam diſtinguuntur. Inſigniora huius partis ædificia nominantur ab Ioſepho lib. VI de Bello cap. XXXV *Archiuum*, *Acra* proprie dicta, βουλευτήριον, *Curia*, & alia.

b) Ter-

* Titi & excidii tempore maxima videtur fuiſſe Hieroſolyma. Et Ioſephus teſtatur, vrbem in circuitu habuiſſe ſpatium XXXIII ſtadiorum. Ioſeph. de Bell. VI cap. 6. Reland.

** Refragatur Relandus pag. 846 ex Ioſephi Bell. VI cap. 6 & 8.

*** Ab arce fortaſſis, quam Antiochus ibi condiderat, vt templum infeſtaret, quamque Simon cepit & ſolo æquauit.

b) Tertius collis est mons *Moriah* (τὸ Μώριον ὄρος lib. I Antiquit. cap. XIV) in quo templum fuit. Et ibidem Iosephus adiecit, Abrahamum cum filio immolando adscendisse εἰς τὸ ὄρος, ἐφ' ᾧ τὸ ἱερὸν Δαβίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύεται, *in montem, in quo postea rex Dauid templum exstruxit*, seu voluit exstruere, Salomo perfecit. Et Hieronymus Ierem. XXVI, 4 *exstructo templo in area Ornae, & in monte Moria, hoc est Visionis; in quo Abraham filium suum Isaac obtulisse narratur.* Hic vero collis prius angustior erat, vix vt templum caperet, vnamque porticum aggeri ex valle educto imponeret: insequutis autem temporibus alii aliique aggeres adiecti, & splendida adposita aedificia, vt ita collis laxior, maiorque ambitus templi fieret. Circumdatus triplex murus, vt munitissimum simul templum esset propugnaculum. * Iosephus haec tradit lib. V de Bello cap. XIV.

c) Quartus collis, isque minor *Bezetha*, Βεζεθὰ, quam Graece Καινόπολιν, quasi *vrbem nouam*, dixerunt. Sic enim coniuncte Καινόπολις Iosephus scripsit lib. II de Bello cap. XXXIX: quum supra dicto loco (lib. V cap. XIII) separasset καινὴ λέγοιτ' ἂν πόλις, *nouam interpretareris vrbem.* Hanc rex Agrippa munire coeperat, sed intermisit, ne Claudio suspicionem nouarum rerum daret: Iudaei vero postea coeptum hunc murum eduxerunt ad viginti cubitos, vt ibidem Iosephus subnotauit.

10. Quod vero collis Bezetha κείμενος ἀντικρὺ τῆς Ἀντωνίας, *situs ex opposito Antoniae*, lib. VI cap. XIII, de ipsa nunc *Antonia*, quae Iosephus tradidit, pauca proferemus. Originem idem prodit lib. XVIII Antiquitat. cap. VI, Hyrcanum, primum huius nominis pontificem, condidisse βάριν πλησίον τῷ ἱερῷ, *turritam domum prope templum*, in qua ipse vt plurimum habitauerit, & stolam ac ornatum pontificium in ea secum adseruauerit, vnde mos custodiendi in hac arce stolam sub Herode, Archelao & ipsis Romanorum procuratoribus manserit vsque ad Vitellium, Syriae praesidem, qui Iudaeis in templo adseruandam permiserit: quamquam nec hoc sine certamine fuit postea, vt ex lib. XV cap XIV adparet. Herodes autem ταύτην τὴν βάριν ὀχυρωτέραν κατεσκευάσας ἐπ' ἀσφαλείᾳ καὶ φυλακῇ τοῦ ἱεροῦ, χαριζόμενος Ἀντωνίῳ, φίλῳ μὲν αὐτοῦ, Ῥωμαίων δὲ ἄρχοντι, προσηγόρευσεν Ἀντωνίαν, *hanc turrim* seu *regiam domum munitiorem fecit ad securitatem & custodiam templi, & in honorem amici sui Antonii, Romanorum rebus per orientem praepositi, Antoniam nominauit.* Haec lib. XV cap. XIV Iosephus. Ex quo munitissimum munimentum ac castellum ad obseruandos in templo Iudaeos fuit. Idem lib. XVIII cap. VI Ἀντωνία φρούριόν ἐστιν οὕτως λεγόμενον, *Antonia castellum est, ita nominatum.* Erat autem, vt lib. V de Bello cap. XV traditur, capax admodum, στρατοπέδων αὐλὰς πλατείας, *castrorum aulas latas* continens. καθῆστο γὰρ ἀεὶ ἐπ' αὐτῆς τάγμα Ῥωμαίων, *semper enim in ea legio Romana stationem habebat*, puta, quum prouincia esset Iudaea. Quid?

* *Moria* considerari potest vt pars Sionis, cui iunctus erat ponte & xysto. Ioseph. de Bell. VI c. 6 f. 2 edit. Hauercamp. Ies. XXXI, 4. Sic multis in locis Deus dicitur habitare in Sione, quum tamen templum eius esset in Moria.

Quid? ædificiorum amplitudine & vsu vario **πόλις δοκεῖ**, ***oppidum videbatur esse:*** magnificentia *βασίλειον*, *regium palatium.* Erat etiam πυργοειδὴς, *turris instar*, formata & alti munimenti ad quadraginta cubitos, vt tamen alias quatuor turres in angulis haberet, quarum ceteræ quinquaginta cubitorum; quæ vero meridiem & orientem spectabant, septuaginta erant, ὡς καθορᾶν ὅλον ἀπ' αὐτῆς τὸ ἱερὸν, *vt totum templum inde posset perspici.* Qua vero porticibus templi iungebatur, εἰς ἀμφοτέρας εἶχε καταβάσεις, *vtrimque habebat gradus.*

11. Nec arcis modo, sed totius vrbis munitiones erant validissimæ. Iosephus lib. v cap. XIII τρισὶ δὲ ὠχυρωμένη τείχεσιν ἡ πόλις, κατὰ μὴ τοῖς ἀβάτοις φάραγξιν ἐκύκλωτο· ταύτῃ γὰρ εἷς ἦν περίβολος. *Triplici autem muro vrbs,* [Hierosolyma] *circumdata erat, nisi qua vallibus inaccessis cingebatur. ex ea namque parte vnius muri habebat ambitum.* Tertius murus, qui extimus, totus admirabilis, nonaginta turribus instructus, quarum interualla cc cubitorum erant: medius turres habuit quatuordecim: intimus & antiquus sexaginta. Quas ex his Herodes vel condiderat vel fecerat munitiores in vetere muro, iis nomina indiderat ex sua familia, aliam φασάηλον πύργον, *Phasaelon turrim*, a fratre; aliam πύργον τὴν Μαριάμμην, *turrim Mariamnen*, nominans. Maxime vero celebratur ὁ ψήφινος πύργος, *Psephina turris*, ὀκτάγωνος, *octo angulorum*, quum ceteræ pleræque essent τετράγωνοι, *quadrangulæ.* Ex Psephina, LXX cubitis alta, hinc Arabia, illinc mare conspici poterat. Contra hanc ὁ ἱππικὸς, *turris Hippica*, quæ dicebatur, structa erat. Nec minus Tacitus lib. v Hist. cap. XI & XII munimenta Hierosolymorum laudauit. *Vrbem*, inquit, *arduam situ, opera molesque firmauerant, quîs vel plana satis munirentur. Nam duos colles in mensum editos claudebant muri per artem obliqui, aut introrsus sinuati: vt latera oppugnantium ad ictus patescerent. Extrema rupis abrupta: & turres, vbi mons iuuisset, in sexaginta pedes; inter deuexa, in centenos vicenosque attollebantur: mira specie, ac procul intuentibus pares. Alia intus mœnia regiæ circumiecta: conspicuoque fastigio turris Antonia, in honorem M. Antonii ab Herode adpellata. Templum in modum arcis, propriique muri, labore & opere ante alios: ipsæ porticus, quîs templum ambiebatur, egregium propugnaculum. Fons perennis aquæ: cauati sub terra montes: & piscinæ cisternæque seruandis imbribus. Præuiderant conditores ex diuersitate morum crebra bella: inde cuncta, quamuis aduersus longum obsidium: & a Pompeio expugnatis, metus atque vsus pleraque monstrauere. Atque per auaritiam Claudianorum temporum, emto iure muniendi, struxere muros in pace tamquam ad bellum.* Quæ de templo dixit Tacitus, eiusque munimentis, Pompeii diuturna obsidione comprobata sunt, quippe illud vix tertio mense expugnatum fuit, vt Iosephus lib. XIV cap. VIII, Eutropius lib. VI cap. XI referunt. Ibidem Iosephus templi difficultatem expugnandi ex eo demonstrat, quod etiam, vbi minus munitum videbatur, a septemtrione videlicet, vbi & Pompeius oppugnabat, erant μεγάλοι πύργοι, καὶ τάφρος δὲ ὀρώρυκτο, καὶ βαθεῖα περιείχετο φάραγγι, *magnæ turres, & fossa manu*

facta præter profundam vallem, quæ templum cingebat. Vrbem versus etiam abrupta omnia erant, cui ponte templum iungebatur, quem, qui intus erant, obsidionis tempore dissoluerunt. Iosephus ibidem de Aristobuli factione: φθάσαντες ὗτοι τὸ ἱερὸν καταλαμβάνουσι, καὶ τὴν τείνουσαν ἀπ' αὐτοῦ γέφυραν εἰς τὴν πόλιν ἔκοψαν, *hi præuenientes alteros templum occupabant, & pontem, quæ inde in vrbem ferebat, abruperunt.*

12. Est & *Ophel* siue *Ophla* colliculus & pars Hierosolymæ, Nehem. III, 26. Situm quodammodo Iosephus monstrauit. Lib. v de Bello cap. XIII, *Murus,* inquit, *supra fontem Siloam in meridiem flexus, inde in orientem reflectitur, qua stagnum Salomonis est; & vsque ad locum pertingens, quem Ophlan vocant, cum orientali porticu templi coniungitur.* Editum vitiose, credo, μέχρι χώρου ἐν καλοῦσι Ὀφλᾶς. * lego Ὀφλᾶν. Et cap. XVI *Ioannes* [caput factionis] *tenuit templum,* καὶ τὰ πέριξ ἐπ' οὐκ ὀλίγον, τήν τε Ὀφλᾶν καὶ τὴν Κεδρῶνα καλουμένην φάραγγα, *& quæ circa sunt non pauca, Ophlan & vallem Cedronem.*

13. Aquarum non multa erat copia, vt tamen sufficeret obsessis etiam. *Fons perennis aquæ,* dixit supra Tacitus. Intra templi munimenta, an extra illa? Hieronymus vnum tantummodo fontem Hierosolymitanis fuisse, Siloam siue Gihon, in Ieremiæ XIV pr. auctor est. *Vno,* inquit, *fonte Siloe, & hoc non perpetuo vtitur ciuitas, & vsque in præsentem diem sterilitas pluuiarum non solum frugum, sed & bibendi inopiam facit.* Iosepho testante fons Siloa ad extremitatem vrbis fuit post Acram, iuxta vallem, quæ inter Sionem & Acram est. Lib. v de Bello cap. XIII ἡ τῶν τυροποιῶν προσαγορευομένη φάραγξ, ἣν ἔφαμεν τόν τε τῆς ἄνω πόλεως, καὶ τὸν κάτω λόφον διαστέλλειν, καθήκει μέχρι Σιλωᾶς. οὕτω γὰρ τὴν πηγὴν γλυκεῖάν τε καὶ πολλὴν οὖσαν ἐκαλοῦμεν. *Vallis Casceariorum cognominata, quam diximus superioris ciuitatis collem dirimere ab inferiori, vsque ad Siloam pertinet. Ita enim fontem, quæ dulcis est & copiosus, vocitamus.* Et cap. XVI eiusdem libri: *Simon* [caput factionis] *tenebat superiorem ciuitatem vsque ad Cedronem, & antiquioris muri quantum* ἀπὸ τῆς Σιλωᾶς, *a Siloa flectitur ad orientem: - - - tenebat etiam* τὴν πηγὴν καὶ τὴν ἄκραν. αὕτη δὲ ἦν ἡ κάτω πόλις. *fontem ipsum & Acram, quæ est ciuitas inferior.* Male hic Latinus interpres, *tenebat montem Acram.* Sic intra munimenta fons, saltem exteriora fuit. quod Hieronymo non repugnat in Matth. XXIII, 35 dicenti, *in portarum exitibus, quæ Siloam ducunt.* Nec solus fons ita adpellatus est, sed stagna etiam, in quæ se emisit, præsertim inferius, quod ab occidente erat, haud illud, de quo Ioann. IX, 7 dictum, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, *laua te in piscina Siloam.* Superioris piscinæ mentio est 2 Reg. XVIII, 17, & Esa. VII, 3. Et hanc videtur Iosephus lib. v Belli cap. XIII *stagnum Salomonis* vocare. Nam de vetere muro dicit, πρὸς νότον ὑπὲρ τὴν Σιλωὰμ ἐπιστρέφον πηγήν, *supra fontem Siloam in meridiem flectitur; atque inde rursus in orientem versus, qua Salomonis* κολυμβήθρα, *stagnum est.* Etiam tractus ille, vbi

* Regio potius, quam colliculus fuit, Relando arbitro. Χῶρος certe a Iosepho dicitur, sed vis vocis ad *collem* nos ducit.

vbi fons & inde piscina erat, dictus *Siloam*, Luc. XIII, 4 πύργος ἐν τῷ Σιλωάμ, *turris in Siloam.* Nominis interpretatio est Ioann. IX, 7 ἀπεσταλμένος, *missus:* quod argumento est שלוח vel שילוח dictum Ebraice. Idem fons etiam *Gihon*, גיחון, vocatur 1 Reg. 1, 33, vbi Salomo rex inunctus dicitur. nam quod Ebraice est על גיחון *in Gihon*, siue *ad Gihon;* id in Targum Ionathanis est לשילוחא *in Siloah.* Et ibi Kimchi adnotauit clare, גיחון הוא שילוח *Gihon est Siloah.* Et ad Esa. VIII, 6, vbi *aquæ Siloah leniter fluentes* memorantur, R. Salomo Isacides: מעין הוא ושמו גיחון *fons est, & nomen eius Gihon.*

14. In sanctis scripturis multa mentio est torrentis *Kidron*, qui Ioann. XVIII, 1 χείμαῤῥος τῶν κέδρων, quasi cedrorum fluuius in vulgaribus libris vocatur: alii codices τοῦ κέδρου, vel τοῦ Κεδρῶν. Iosepho est ἡ Κεδρὼν, *Cedron*, non amnis quidem, nec torrens, sed φάραγξ, *prærupta vallis* est dicta, per quam vero, quod depressior est ceteris, ex montibus, quæ circa Hierosolymam sunt, facile collectus torrens decurrit, & in Asphaltiten lacum se exonerat. Lib. V de Bello cap. XIII εἰς τὴν Κεδρῶνα καλουμένην φάραγγα, *in Cedronem, quæ ita vocatur, vallem.* Et antea cap. VIII eiusdem libri: κατὰ τὸ Ἐλαιῶν καλούμενον ὄρος, ὃ τῇ πόλει πρὸς ἀνατολὴν ἀντίκειται, μέσῃ φάραγγι βαθείᾳ διειργόμενον, ἣ Κεδρὼν ὠνόμασται, *iuxta montem Oliuarum, vti vocatur, qui vrbi ab oriente obiectus est, alta interiacente valle, quæ Cedron vocatur.* Et cap. XVI τὸν Ὀφλᾶν καὶ τὴν Κεδρῶνα καλουμένην φάραγγα, *Ophlan & Cedronem vallem ita vocatam.* Vnde ergo τῶν Κεδρῶν, Ioann. XVIII, 1? Si certa ea lectio, ex LXXuirali versione, vt vulgo vocatur, desumta videtur esse, quoniam 1 Reg. XV, 13 translatum est, ἐν τῷ χειμάῤῥῳ τῶν Κέδρων, *in torrente Cedrorum.* At 2 Samuel. XV, 23 διέβη τὸν χειμάῤῥουν Κέδρων, *transit torrentem Kedron:* & 1 Reg. II, 37 τὸν χειμάῤῥουν Κέδρων: & 2 Reg. XXIII, 6 ἐν τῷ χειμάῤῥῳ Κέδρων; & commate 12 εἰς τὸν χειμάῤῥουν Κέδρων. atque ita etiam legitur 2 Paralipom. XXIX, 16; & cap. XXX, 14. Quæ constantia absentis articuli facit, vt vno illo loco, in quo adest, suspectus fiat. *Kidron* enim a nigrore, non ab arbore cedro adpellatur: nec probabile, ex illa Ebræa voce *Kidron* Græcos τὰ Κέδρα formasse plurali numero. Cur vero non idem liceat de loco Ioannis sentire, vt vel redundet articulus, vel saltem τοῦ, vt in quibusdam codicibus est, pro τῶν substituatur?

15. Aut pars Cedronis vallis, aut coniuncta cum ea fuit *Vallis Ben Hinnom*, Hieronymo *Geennon*, quia etiam in suburbanis erat & ad orientem ciuitatis. Nomen antiquum & apud Iosuam cap. XV, 8, XVIII, 16 est. Idoli cultu detestabilis, cui filii vel immolabantur, vel transmittebantur per ignem. Locus idoli in valle dictus *Topheth*, 2 Reg. XXIII, 10, Ierem. VII, 31, 32, Adde cap. XIX, 2, & 2 Paralip. XXVIII, 3, & XXXIII, 6. Hieronymus de Locis: *Geennon, quod interpretatur vallis Ennon: & ab hac quidam putant adpellatam Gehennam. Cecidit autem in sortem tribus Beniamin, iuxta murum Hierusalem contra orientem.*

16. Tandem aliquid de *Aelia Capitolina*, Hadriani in loco Hierosolymorum colonia, dicendum est. Ptolemæus proximus est a conditu, qui eius mentionem fecit. Lib. V cap. XVI in Iudæa: Ἱεροσόλυμα, ἡ νῦν καλουμένη

λυμένη Αἰλία Καπιτωλία, *Hierosolyma, quæ nunc vocatur Aelia Capitolia.* Et lib. VIII tab. Asiæ IV ἡ Αἰλία Καπετωλιὰς Ιεροσόλυμα, *Aelia Capitolias Hierosolyma.* Ptolemæus autem secundum Suidam fuit sub Marco Aurelio. Deinde Dio Cassius in Xiphilini excerptis in Hadriano: ἐς τὰ Ιεροσόλυμα πόλιν αὐτῦ ἀντὶ τῆς κατασκαφείσης οἰκίσαντος, ἣν καὶ Αἰλίαν Καπιτωλίναν ὠνόμασε, *in vrbem Hierosolyma coloniam deduxit, quam & Aeliam Capitolinam nominauit.* Et Eusebius lib. IV Histor. Eccles. cap. VI *Ad hunc modum ciuitas Iudæorum gente nudata, & veteribus incolis penitus vacuefacta, alienigenis eo confluentibus,* ἡ μετέπειτα συςᾶσα Ρωμαϊκὴ πόλις τὴν ἐπωνυμίαν ἀμείψασα, εἰς τὴν Αἰλίυ Αδριανῦ τιμὴν Αἰλία προσαγορεύεται, *quæ deinde constituta est Romana ciuitas, nomen permutans, in honorem Aelii Hadriani est Aelia adpellata.* * Atque ita passim Hieronymus *Aeliam* vocat, etiam auctor itinerarii, quod Antonini præ se nomen fert: vt de nomine ac conditore nihil sit quod dubitemus. Quod valide etiam confirmant nummi ipsius Hadriani, Antonini Pii, & Marci Aurelii, omnes inscripti: COL. AEL. CAP. hoc est, *Colonia Aelia Capitolina:* & alio Diadumeniani, COL. AEL. CAP. COMM. cum additamento *Commodiana,* quod forte præstat ad Ceionium Commodum, qui & Aelius Verus dictus fuit, ab Hadriano adoptatum, referre, quam credere, auctam a Commodo augusto, Marci filio, coloniam fuisse. Ornamenta nouæ vrbis in Fastis Siculis seu Chronico Alexandrino scribuntur p. 597, Hadrianum in ea condidisse δύο δημόσια, καὶ τὸ θέατρον, καὶ τὸ τρικάμαρον, καὶ τὸ τετράνυμφον, καὶ τὸ δωδεκάπυλον τὸ πρὶν ὀνομαζόμενον ἀναβαθμοί, καὶ τὴν Κόδραν, *duo fora, theatrum, ædem trium fornicum, tetranymphum, & ædificium duodecim portarum, quod antea Gradus adpellabant; & denique Codram:* quæ publica ædificia vrbem splendidam arguunt, si non per se illud ex coloniæ imperatoris nomen referentis conditione clarum esset. Iouis Capitolini templum habuisse, cognomen *Capitolinæ* arguit. Locus non plane idem, qui Hierosolymorum, sed mutatis quodammodo pomœriis, quæ extra vrbem fuerant, in ipsam inciderunt Aeliam, adeo, vt Abulpharagius in Dynast. VII pag. 121 scripserit, *Aeliam Hadriani* fuisse קריבא מנהא *prope illam euersam Hierosolymam.*

CXVII.

Loca nunc adeunda, quæ proxima erant Hierosolymæ in sacris & aliis historiis memorata. In his *Mons oliuarum* est, ab ortu solis, interiecta Cedrone valle, oppositus ciuitati. Matth. XXI, 1 & cap. XXVI, 30 est τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν: & alia forma ἀπὸ ὄρυς τῦ καλυμένυ ἐλαιῶνος, *ab ita nominato monte olíueti.* Iosephus lib. II de Bello cap. XXIII εἰς τὸ ἐλαιῶν καλύμενον ὄρος, *in Olearum, vt vocatur, montem.* Et lib. V cap. VIII, vbi situm & positionis plagam simul describit: *iussi sunt, quum sex stadiis abessent ab Hierosolymis,* ςρατοπεδεύσασθαι κατὰ τῶν ἐλαιῶν καλύμενον ὄρος, ὃ τῇ πόλει πρὸς ἀνατολὴν ἀντίκειται, μέσῃ φάραγγι βαθείᾳ διειργόμενον, ἣ Κεδρὼν ὀνόμασθαι, *castra*

* Orosius VII c. 13 *Hadrianus precepit, ne cui Iudæo introeundi Hierosolymam esset licentia, Christianis tantum ciuitate permissa: quam ipse in optimum statum murorum exstructione reparauit, & Aeliam vocari de prænomine suo precepit.*

ſtra metari iuxta oliuarum montem vrbi ab oriente obiacentem, interiecta profunda valle, quæ Cedron adpellatur. Orientalis hæc ad vrbem poſitio tradita eſt etiam Zachariæ XIV, 4.

CXVIII.

Ad hunc oliuarum montem erat locus *Bethphage*, * vti ex Matth. XXI, 1 notum eſt. Talmudiſtis *Bethphage* eſt intra mœnia vrbis, in extrema tamen parte, quæ montem ſpectabat Olineti, quod pluribus teſtimoniis Lightfootus in Matth. Chorogr. cap. XXXVII demonſtrauit. Bethphage autem Euangelii extra vrbem fuit in deſcenſu montis, non minimo interuallo ab vrbe. Ex quo videtur colligi, omnem illam decliuitatem montis cum parte vallis & extremum vrbis vicum communi nomine *Bethphage* vocari: quemadmodum *Bethania*, non modo Lazari vicus in altera deſcenſione montis vel poſt illam erat, ** ſed tractus etiam montis dictus eſt a vico vſque in verticem, vbi Saluator in cælum adſcendit, Lucæ XXIV, 50, qui locus intra iter ſabbati ab vrbe erat, hoc eſt, ad ſeptem ab illa ſtadia, vt Syrus Actor. I, 12 interpretatus eſt. Propius ad mentem Lighfooti Bonfrerius accedit, in primo montis adſcenſu, ſeu primo ingreſſu vallis conſtituens *Bethphagen.* Hieronymus autem in Locis: *Bethphage villula in monte Olineti, ad quam venit Dominus Ieſus.* De altera villa vel vico, in quo Lazarus habitauit, Hieronymus: *Bethania villula in ſecundo ab Aelia milliario in latere montis Olineti: vbi Saluator noſter Lazarum ſuſcitauit, cuius monumentum eccleſia, nunc ibi exſtructa, demonſtrat.* Bene diſtantiam definiuit, conſonante apoſtolo Ioanne cap. XI, 18, ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε, *Bethania erat propinqua Hieroſolymis, a quindecim videlicet ſtadiis.* Villulam autem quum Hieronymus dixit, loquitur de ſuis temporibus: quum Lazarus incoleret, non eſt dubium, vicum vel oppidulum fuiſſe, bello poſtea in villulæ tenuitatem redactum.

CXIX.

Præterea locus eſt propinquus Gibeonem verſus & Bethoron, qui Σκοπὸς, *Scopus* dicebatur, in obſidionibus notabilis, primum Ceſtii, de quo Ioſephus lib. II Belli cap. XXXIX στρατοπεδευσάμενος ἐπὶ τοῦ καλουμένου Σκοποῦ. διέχει δὲ οὗτος ἑπτὰ τῆς πόλεως σταδίους, *caſtra metatus in loco, qui Scopus adpellatur, ſeptem ab vrbe ſtadiis remoto.* Et lib. V cap. VIII de obſidione Titi: *Cæſar* [Titus] accepta ex Emaunte legione, ἐκεῖθεν ἄρας ἐπὶ τὸν Σκοπὸν καλούμενον πρόσεισιν. ἔνθεν ἥ τε πόλις ἤδη κατεφαίνετο, καὶ τὸ τοῦ ναοῦ μέγεθος ἐκλαμπρον, καθὰ τῷ βορείῳ κλίματι τῆς πόλεως χθαμαλὸς συνάπτων ὁ χῶρος, ἐτύμως Σκοπὸς ὠνόμασται· τῆς δὲ πόλεως σταδίους ἑπτὰ διέχων, *inde* [ex caſtris quæ triginta ab vrbe ſtadiis habuerat) *mouens ad locum, qui Scopos vocatur, accedit: vnde iam & vrbs, & magnitudo templi conſpici poteſt: qua parte ſeptem-*

* Id eſt *domus maxillarum*, פגן enim Syris eſt *maxilla.* Villa ſacerdotum fuit ſecundum Origenem. Vide Reland.

** Nam duplicem Bethaniam credere nihil opus eſt, vt Relandus quoque oſtendit. Qui idem docet, circa Bethaniam Chriſtum in eodem receptum eſſe: non in vertice montis, quod vulgus credit.

ptemtrionalem regionem ciuitatis contingens locus humilior proprie Scopas nominatus est, distans ab vrbe VII *stadiis.* Iudæi vocant צופים *Zophim*, & interpretantur locum, vnde prospici possit templum. Situs a septemtrione contra montem Zion, in tribu Beniamin.

CXX.

Nunc omnem tribum Beniaminiticam, sitam inter Ephraim & Iudam, perlustrabimus, incipientes a septemtrione, vbi contingit Ephraimiticam: & ab ortu solis seu Iordane, vt prius partem, quæ in ortum ab Hierosolymis recedit, percurramus: deinde alteram, quæ est ab occasu. In limite septemtrionali occurrit primum locus dubius *Coreæ*, Κορέαι, quem itinere a Scythopoli ἀρχὴν τῆς Ιυδαίας *initium Iudææ* Iosephus vocat lib. XIV c. VI, de Pompeio Aristobulum persequente dicens, ὡς δὲ παραμειψάμενος Πέλλαν καὶ Σκυθόπολιν, εἰς Κορέας ἧκεν, ἥτις ἐςὶν ἀρχὴ τῆς Ιυδαίας διεξιόντι τὴν μεσόγειον. *Quum præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi, tendenti in mediterranea, Iudææ est initium.* Eadem lib. I de Bello cap. V p. 718 narrantur, Pompeium Pellam & Scythopolim prætergressum, ἧκεν εἰς Κορέας, ὅθεν ἡ Ιυδαίων ἄρχεται χώρα, κατὰ τὴν μεσόγειον ἀνιόντων, *venisse Coreas, vnde fines Iudææ incipiunt secundum meridiana proficiscentibus.* Si Iudæam consueto more Samaritidi opposuit, res salua est: nec videtur aliter interpretandum. Nam Pompeius Scythopolim prætergressus, cum Aristobulo circa Alexandreum castellum actis rebus, castra posuit ἐπὶ Ιεριχῶντα, *apud Hierichuntem*, vt omnino a Scythopoli in austrum versus videatur profectus esse. Vide Ioseph. lib. XIV cap. VI & VII.

CXXI.

Coreis vicinum fuit, vt vtroque loco Iosephus tradit, Ἀλεξάνδρειον, *Alexandréum* castellum, ἔρυμα περικαλλὲς, ἐπ' ἄκρυ τῦ ὄρυς ἱδρυμένον, *munimentum elegans in montis situm vertice*, vt lib. XIV cap. VI describitur. Et eodem libro, cap. X de Alexandro Aristobuli filio, post victo a Gabinio: Ἀλεξάνδρειον ὠχύρυ, τὸ πρὸς τοῖς Κορέαις ἔρυμα, *Alexandreum, castellum iuxta Coreas, munitionibus firmauit:* quæ repetuntur lib. I de Bello cap. VI, & præterea memoratur cap. XII eiusdem libri. Sed ex nullo horum locorum certus situs vel Alexandrei, vel, quæ vicinæ erant, Corearum inueniri potest. Conditor castelli videtur Alexander Iannæus, pater Hyrcani & Aristobuli, quorum controuersiam Pompeius iudicauit.

CXXII.

In limite etiam fuit *Bethauen*, prope Bethel, vt supra in Bethel diximus. * Fuisse autem distinctum a Bethel oppidum, licet Bethel aliquando *Bethauen* propter impietatem dicitur, ex Iosuæ VII, 2, cap. XVIII, 12, 1 Sam. XIII, 5 manifestum est.

CXXIII.

Castella nunc adgredimur & oppida, haud longe ab hoc limite & circa Hierichuntem ab Herode exstructa. Septemtrionem supra Hierichuntem spectabat *Phasaelis*, Φασαηλὶς, in memoriam fratris Phasaeli condita. Iose-

* Colligitur id ex coniunctione Gibeæ & Ramæ Hos. V, 8.

Iosephus lib. XVI cap. IX ὁμώνυμον αὐτῷ καὶ πόλιν περὶ τὸν αὐλῶνα τῆς Ἱεριχοῦντος ἔκτισεν, ἀπιόντων κατὰ βορρᾶν ἄνεμον. *Eodem nomine* [quo turrim Phasaelum in fratris memoriam Hierosolymis rex Herodes condiderat] *etiam vrbem circa Hierichuntis vallem, qua in septemtrionem itur, condidit.* Et lib. I de Bello cap. XVI καὶ πόλιν ἄλλην κτίσας κατὰ τὸν ἀπὸ Ἱεριχοῦς ἰόντων αὐλῶνα πρὸς βορέαν, Φασαηλίδα ὠνόμασεν. *Et aliam vrbem* [Herodes] *condens iuxta vallem, qua ab Hierichunte in boream itur, Phasaelidem nominauit.* Hoc oppidum, vt lib. II cap. IX traditur, Augustus, Herode mortuo, Salomae, sorori eius, tradidit. Σαλώμη δὲ Ἰαμνίας τε καὶ Ἀζώτου καὶ Φασαηλίδος ἀποδείκνυται δεσπότις, *Salome autem*, inquit, *declaratur Iamniae, & Azoti, & Phasaelidis domina.* Vallis quoque illa, cui adiacebat, Iosepho αὐλὼν τῆς Ἱεριχοῦντος dicta, & ipsa *Phasaelis* est cognominata. Plinius lib. XIII cap. IV de caryotis: *Vt copia ibi* [in Oriente] *atque fertilitas: ita nobilitas in Iudaea, nec in tota, sed Hiericunte maxime. Quamquam laudatae & Archelaide, & Phaselide atque Liuiade, gentis eiusdem conuallibus.* PHASELIDE, in libris est, quod Iosepho *Phasaëlis*, recto casu: vnde fortasse, ad imitationem oppidi Lyciae, littera excidit. Et Ptolemaeus lib. V cap. XVI Φασαηλὶς, *Phasaelis* scripsit, quam ab Hierichunte in ortum paullo reduxit. *Palmeta Phasaelidis* Iosephus lib. II de Bello cap. XIII laudauit, τοὺς φοινικῶνας ἐν Φασαηλίδι vocans, quos Salome moriens testamento Liuiae Augustae reliquit.

CXXIV.

Et matris honori Herodes castellum *Cypron* nomine dicauit. Iosephus lib. XVI cap. IX ἐπώνυμον τῇ μητρὶ χωρίον ὑπὲρ Ἱεριχοῦντα οἰκοδομήσας, ἐκάλεσεν Κύπρον. *castellum, quod matris nomen referret, super Hierichunta aedificans, vocauit Cypron.* Et lib. I de Bello cap. XVI τὸ ὑπὲρ Ἱεριχοῦντος φρούριον, ὀχυρότητι καὶ κάλλει διάφορον τειχίσας, ἀνέθηκε τῇ μητρὶ προσειπὼν Κύπρον. *Castellum* [Herodes] *super Hierichuntem natura tutum & pulchritudine praecipuum muro cingens, in honorem matris Cypron vocauit.* Sub Nerone a seditiosis Iudaeis fuit occupatum, qui, interfecto Romano praesidio, etiam ἐρύματα κατέῤῥιψαν εἰς γῆν, *munimenta destruxerunt*, Ioseph. lib II Belli cap. XXXVI, vbi & *imminere Hierichunti* (καθύπερθε ἦν Ἱεριχοῦντος) dicitur.

CXXV.

Archelais in septemtrionem ab Hierichunte & occasum versus magis recedit, quem situm Ptolemaeus adsignauit. Condita ab Archelao, Herodis filio, de quo Iosephus lib. XVII cap. XV κώμην δὲ κτίσας, Ἀρχελαΐδα ὄνομα αὐτῇ τίθεται, *vicum aedificiis ornat & Archelaidis nomen ei imponit.* Videtur vicus ille esse, vbi noua palmeta Archelaus plantauit, quod ibidem adnotatum est. nam conuallem illam & Plinius lib. XIII cap. IV a fertilitate laudauit, ipsamque vocat Archelaidem ab oppido vel vico adiacente. *Nobilitas*, inquit, [caryotis] *in Iudaea, nec in tota, sed Hiericunte maxime: quamquam laudatae & Archelaide, & Phaselide, atque Liuiade, gentis eiusdem conuallibus.*

CXXVI.

An etiam *Hyrcanium*, his nouis κτίσματι adnumerandum, in hac re-

gione fuerit, non est liquidum. Verosimile tamen, fuisse. nam Iosephus lib. I de Bello cap. VI Alexandrum, Aristobuli filium, dicit idonea loca communiisse ἀλεξάνδρειόν τε καὶ ὑρκάνιον, *Alexandrium & Hyrcanium.* Addit quidem Machærunta trans Iordanem; sed discernit, dum ex his solum dicit ad Arabiæ montes esse. Cap. XIV eiusdem libri vocat ὑρκανίαν, *Hyrcaniam*, quam, quum Antigoni soror teneret, Herodes expugnauit.

CXXVII.

Certior positione, nobiliorque est *Hierichus* siue *Iericho*, יריחו, * & Græcis vtroque V. & N. Testamenti codice Ἱεριχὼ indeclinabile, vt ἀπὸ Ἱεριχὼ, εἰς Ἱεριχὼ, ἐν Ἱεριχὼ: Hieronymus autem in Locis etiam per casus hanc formam flectit, *Galgala*, dicens, *ad orientalem plagam antiquæ Hierichûs:* quamquam Eusebius ibi, quem expressit Hieronymus, τῆς πάλαι Ἱεριχώ. Iosepho est Ἱεριχοῦς, οῦντος, *Hierichus, Hierichuntis.* Atque ita chorographus Stephanus: Ἱεριχοῦς πόλις μεταξὺ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰορδάνου ποταμοῦ. ἡ γενικὴ, Ἱεριχοῦντος. *Hierichus vrbs est inter Hierosolymam & Iordanem fluuium. Genitiuus, Hierichuntis.* Alia tamen etiam forma Iosephus lib. IV Belli cap. XXVIII ἐν τῇ Ἱεριχοῖ, quæ ab Ἱεριχὼ in recto est, flexili tamen per casus; non, vt ante ostendimus, indeclinabili. Per kappa Strabo Ἱερικοῦς, & Plinius *Hiericûs* scripserunt, quorum verba post paullo proferemus. Distat ab Hierosolyma CL stadiis; ab Iordane LX. vt Iosephus notauit lib. IV de Bello cap. XXVII; qui & totum spatium ab Hierosolymis desertum & saxosum dicit; etiam ab Hierichunte ad Asphaltiten lacum æque incultum ac sterile: nihilominus propiora oppido & supra illud quæ sunt, fertilitate & deliciis abundant adeo, vt, Iosepho ibidem iudice, non errauerit, qui θεῖον εἶναι τὸ χωρίον, *diuinum illum campum* dixerit. ** nam φέρει καὶ ὀποβάλσαμον καὶ μυροβάλανον, *fert etiam opobalsamum ac myrobalanum*, *** habetque παραδείσους καλλίστους καὶ πυκνοτάτους, *paradisos pulcherrimos ac densissimos.* Tacitus lib. V Hist. cap. VI de hac regione: *Exuberant fruges nostrum ad morem: præterque eas balsamum & palmæ. Palmetis proceritas & decor: balsamum modica arbor: vt quisque ramus intumuit, si vim ferri adhibeas, pauent venæ; fragmine lapidis, aut testa aperiuntur. humor in vsu medentium est.* Strabo lib. XVI pag. 522 Ἱερικοῦς ἐστὶ πεδίον, *Hiericus planities est montibus circumdata, qui alicubi* θεατροειδῶς, *instar theatri ad illam declinant.* ἐνταῦθα δ' ἐστὶν ὁ Φοινικών, *ibi vero palmetum est, cui aliæ stirpes frugiferæ permixtæ sunt, palmis vero abundans, centum stadiorum spatio, irriguum totum & habitationibus plenum. Ibi &* βασίλειον, *regia est,* καὶ τοῦ βαλσάμου παράδεισος, *& balsami paradisus: quæ planta aromatica est, cuius succus tenaci*

* *Iericho* in campo sita est, eique nudus & sterilis mons longissimus imminet, qui in septemtriones ad Scythopolitarum agrum extenditur, in meridiem vero vsque ad Sodomitarum regionem & fines Asphaltitidis, Ioseph. Bell. IV, 8, 2 pag. 297, 298. *Noua Hiericho* a vetere distabat paullum. Ioseph. ibid. §. 3 pag. 298.

** Idem Iosephus Antiq. V, 1, 21 agrum Cananææ πανευδαίμονα, sed Hierichuntino & Hierosolymitano comparatum nihil esse dicit.

*** Add. Ioseph. Antiq. IV c. 6 edit. Hauercamp.

nuci lacti similis in conchis coagulatur, τίμιος ὤν ἐςὶ, καὶ διότι ἐνταῦθα μόνον γεννᾶται, *in pretio est propterea, quod tantum ibidem nascitur*. Et Plinius lib. v cap. XIV *Iudaea reliqua diuiditur in toparchias decem, quo dicemus ordine: Hiericuntem palmetis consitam, fontibus irriguam*, cetera.

2. Ab his palmetis Iericho *ciuitas palmarum* vocatur. Deuteron. XXXIV, 3 *Ostendit DEus Mosi vallem Iericho, ciuitatem palmarum:* LXX. πόλιν φοινίκων. Et Iud. I, 16 & cap. III, 13, vbi in Ebraeo est *vrbs palmarum*, Targum habet קרתא יריחו *vrbs Iericho*. Haec prima vrbs, quam Iordanem transgressi ceperunt Israelitae, deleueruntque: longo post tempore restituta instauratoris damno 1 Reg. XVI, 34, instaurata autem gratum hospitium discipulis prophetarum praebuit, Eliae & Elisae temporibus, 2 Regum II, 5, 7, 15, 18. Nobilior in Nouo Testamento, ab ipso Saluatore frequentata, quod in via erat ab Hierosolymis ferente in Galilaeam. *

CXXVIII.

Hinc decem stadiis in ortum abest locus *Gilgal* siue *Galgal*. Graeci Iosuae IV, 19 ἐν Γαλγάλοις, Vulgatus, *in Galgalis*. Et Hieronymi est *Galgala;* etiam *Golgol:* Ebraeis *Gilgal*. Ab Iordane quinquaginta stadiis abest. Iosephus lib. v cap. I οἱ δὲ πεντήκοντα προελθόντες ςάδια, βάλλονται ςρατόπεδον ἀπὸ δέκα ςαδίων τῆς Ιεριχοῦντος. *Hi vero* [Israelitae] *quinquaginta stadia progressi* [ab Iordane,] *castra ponunt, quum decem stadiis ab Hierichunte abessent*. Hic exercitum lustrauit Saul, iturus aduersus Amalekitas, vt LXX habent & Iosephus lib. VI Antiquit. cap. VIII, ἐν Γαλγάλοις, *in Galgalis:* Ebraei autem *in Telaim*, quod forsan alterum eiusdem loci nomen est.

CXXIX.

Non procul inde videtur locus *Ephrem*, siue *Ephraim* fuisse, cuius Ioann. XI, 54 facta est mentio. Dicitur ἐγγὺς ἐρήμου, *prope solitudinem* fuisse, sed qualem, non indicatur. Iosephus cum Bethel coniungit lib. v de Bello cap. XXXIII, ex quo sequitur, vt ad septemtrionalem quamdam ab Hierosolymis solitudinem statuamus, ** non ad austrinam. *Vespasianus*, inquit, *a Caesarea profectus, toparchias duas Gophniticam & Acrabatenam subegit:* μεθ' ἃς Βηθηλά τε καὶ Ἐφραὶμ πολίχνια, οἷς φρουρὰς καταςήσας μέχρις Ιεροσολύμων ἱππάζετο, *post has Bethel & Ephraem vrbeculas, ibique praesidiis collocatis, vsque Hierosolymam equitabat*. Forsan ad solitudinem Hierichuntinam aut huic propinquo loco fuit.

CXXX.

Ad superiora, quae supra Iericho fuerunt, adscendamus, vt vestigia antiquae vrbis *Ai*, siue ut Vulgata habet, *Hai;* seu, vt Hieronymus, *Gai*, [nam varie ע littera ab interpretibus enuntiatur vel supprimitur] LXX Γαὶ siue Γαΐ Iosuae VII & VIII: at Genes. XII, 8, XIII, 3 Ἀγγαὶ, articulum vna exprimentes. Iosephus lib. v Antiq. cap. I Αἶνα, vt, *Iosua duxit* ἐπὶ τὴν

(Nnn) 2

* Regio Hierichuntina serpentibus pestiferis infesta erat, & multas arces habebat *Thracem, Taurum, Dagonem, Cyprum* cet. Reland.

** VIII millia ab Aelia, seu XX secundum Hieronymum. Relandus ex Eusebio.

τὴν Ἀΐαν, *contra Ai*: & gentile, Ἀϊνάται, *Ainatæ*. Situs Genes. XII, 8, & XIII, 3 sic notatur, vt sit a Bethel orientem versus: quod etiam Iosuæ VII, 2 repetitur, addito, *apud Bethauen* positam esse. Iosua exussit, vt notum est: sed instauratam fuisse, ex Esræ II, 28, Nehem. VII, 32 liquet.

CXXXI.

Hæc in parte Beniaminis, quæ ab Hierosolymis in orientem vergit: ex altera, quæ occasum spectat, in limite est *Gophna* siue *Guphna*, *Gufna*, posteriori Iudæorum æuo, id est sub secundo templo, non ignobilis ciuitas, quia inde secunda ab Hierosolymitana toparchia fuit denominata. Iosephus lib. III de Bello cap. IV μερίζεται εἰς ἕνδεκα κληρουχίας, ὧν ἄρχει μὲν ὡς βασίλειον τὰ Ἱεροσόλυμα. - - - αἱ λοιπαὶ δὲ μετ' αὐτὴν διῄρηνται τὰς τοπαρχίας. Γόφνα δευτέρα, καὶ μετ' αὐτὴν Ἀκραβαταί. *In vndecim sortes* [Iudæa] *diuisa est, quarum prima tamquam regia est Hierosolyma*: - - - *ceteræ post eam diuisæ sunt secundum toparchias: secunda Gophna est: post quam Acrabatæ*, * ceteræ. Plinius lib. V c. XIV sine ordine: *Iudæa diuiditur in toparchias decem: Hiericuntem palmetis consitam: fontibus irriguam; Emmaum, Lyddam, Ioppicam, Acrabatenam, Gophniticam, Thamniticam*, ceteras. Videtur Gophna *Ophni*, עפני, Græc. Ἀφνεί, in Beniamin esse, Iosuæ XVIII, 24, ע per *G* lecto, vt modo Ai, Gai; Amorah, Gomorra. Situm quodammodo Iosephus lib. V de Bello cap. VI *Titus* proficiscitur διὰ τῆς Σαμαρίτιδος εἰς Γόφνα, *per Samaritidem in Gophnam: inde post diei vnius iter* castra ponit πρός τινι κώμῃ Γαβαθσαοὺλ καλουμένῃ, *ad vicum Gabat Saul dictum*. **

CXXXII.

Michmas siue *Mechmas* seu *Machmas* ab Eusebio dicitur, Hieronymo vertente, *in finibus Aeliæ* fuisse: sed longius remota erat in septemtrionem. Nam I Samuel. XIII, 5 dicuntur Philistæi castra posuisse *ad Michmas ab oriente*, Bethauen versus, id est inter Michmas & Bethauen: & cap. XIV, 5, duæ rupes dicuntur ad castra Philistæorum fuisse, quarum altera septemtrionem spectauerit, altera austrum, Gabam versus. Gaba autem supra Hierosolymam in septemtrionem sita erat. Est & Esa, X, 28 eius mentio, sed ita, vt longius quodammodo ab Hierosolymis reducta videatur, quam Geba, Rama, Gibeat Saulis, propinquiora eis oppida. *,*

CXXXIII.

In hoc tractu fuit etiam oppidum *Adida* siue *Addida*. I Maccab. XIII, 13 ἐν Ἀδιδοῖς, alii codd. ἐν Ἀδίδοις, vbi versio *Addus*. † Iosephus autem lib. XIII

cap.

* Vtraque hæc toparchia coniungitur a Iosepho etiam de Bell. II, 20, 4 edit. Hauercamp. & IV, 9, 9 & Antiquit. XIV, 11, 2, vt potentissima vrbs cum Lydda & Thamna & Emmaunte prædicatur.

** Aberat Hierosolymis XV milliaria in via Neapolin versus; V milliaribus a Geba eadem vtentibus via: Si Eusebium audias a Relando citatum. Hoc si verum est: locus ei verus in Tabula non est adsignatus.

, Eusebius *Machmas* vicum grandem IX milliar. ab Aelia prope Rama vocat, Ioseph. Antiq. VI, 6, 1 & XIII, 1, 6 vrbem. Farina *Michmasi* prædicatur in Menachoth c. 8. Reland.

† Relandus *Adidam* in *Sephela* sitam fuisse docet ex I Maccab. XII, 38. *Sephela* autem regio campestris fuit, eodem docente ex Eusebio pag. 187, circa Eleutheropolin. Ergo fortasse ad occasum vel austrum Hierosolymitanæ viciniæ quærenda fuerit *Adida*.

cap. XI εἰς Ἀδδιδὰ πόλιν, ἥτις ἐπ' ὄρους κειμένη τυγχάνει, ὑφ' ἧς ὑπόκειται τὰ τῆς Ἰουδαίας πεδία, *ad oppidum Addida* [Simon Tryphoni, Ptolemaide venienti, cum exercitu occurrit] *situm in monte, cui Iudæorum campi subiecti sunt*. Non longius ab Hierosolymis fuisse, ex lib. IV Belli cap. XXVIII adparet, quia Vespasianus, vt Hierosolyma concluderet, ἐν τῇ Ἱεριχοῖ καὶ ἐν Ἀδίδοις, *in Iericho & in Adidis* castella exstruxit, & præsidia imposuit.

CXXXIV.

Ad extrema occidentis in Beniamin procedimus. *Ono* a Beniamitis dicitur condita 1 Paralip. IX, 12. Fuit a Diospoli siue Lydda tribus milliariis, vt ex Talmud & Iuchasin Lightfootus probauit. Coniungitur cum *Lod* ibidem & Nehem. XI, 35. *Lod* autem est *Lydda*, quæ alioquin in Ephraim censetur ab Adrichomio & aliis, credo situs ratione, quos supra etiam secuti sumus, quia in vtriusque tribus limite fuit.

CXXXV.

Modim siue *Modin* huc etiam referenda, patria Maccabæorum, 1 Maccab. II, 1, vbi Μωδεῒν vocatur: Hieronymus autem *Modim*. In Locis Ebr. scripsit: *Modim vicus iuxta Diospolim, vnde fuerunt Machabæi, quorum hodieque ibi sepulcra monstrantur*. Iosephus Μωδεεὶμ, *Modiim* dixit lib. XII cap. VIII ineunte: ἦν τις οἰκῶν ἐν Μωδεεὶμ, κώμη τῆς Ἰουδαίας, ὄνομα Ματθίας, *Habitabat in Modiim, vico Iudææ, quidam nomine Matthias*. Hic pater Iudæ, Ionathæ, & Simonis Maccabæorum. At oppidum videtur antea fuisse. 1 Maccab. II, 15 εἰς Μωδεῒν τὴν πόλιν, *in vrbem Modin* legati regii venerunt. Wilhelmus Tyrius etiam ineunte libro VIII circa viam, quæ ab Ioppe Hierosolymam fert, dicit *Modim, sanctorum Machabæorum felix præsidium*.

CXXXVI.

In illo tractu fuit etiam *Nob* siue *Nobe*, * sacerdotale oppidum, post Siluntem sedes aliquamdiu arcæ fœderis & tabernaculi sancti, 1 Samuel. XXI, 1, & cap. XXII, 9, 11, & commate 19, vbi *ciuitas sacerdotum* nuncupatur. Archiepiscopus Tyrius iam dicto loco *vicum sacerdotalem* vocat, & in iis numerat, quæ Ioppen & Hierosolymam interiacent. In septemtrionem vero a via declinasse, videtur ex Esa. X, 32 non obscurum esse. Si Beniamini Tudelensi credimus, distantia ab Hierosolymis non difficulter inuenitur. Ille autem pag. 50 dicit, Gibeam Saulis tribus parasangis a Nob abesse: at illa Gibea siue Gabath Saul triginta stadiis ab Hierusalem erat, Iosepho auctore lib. V cap. VI, vt in vniuersum distantia fuerit XV vel XVI milliariorum seu millenorum passuum.

CXXXVII.

Propius ad Hierosolymam venimus. Turbant nomina, a quibusdam inter se confusa *Gaba*, *Geba*, *Gibea*, *Gabea*, *Gibea Beniamin*, *Gibea Saul*, *Gibeon*, *Gabaon*, *Gabao*, *Gabatha*: quæ qua ratione vel inter se conciliari possint, vel separari debeant, nunc dispiciendum est. Fuit *Gibea* oppidum tribus Beniamin prope Iebus siue Ierusalem, in quam diuertit Leuita occiden-

* Dicitur etiam secundum Relandum *Nomba*, sed corrupte ex נוב.

cidente ſole, quum vergente præteriiſſet Iebus ſeu Hieroſolymam, Iudic. XIX, 13 ſeqq. vbi Ebr. *Gibea*; Græci Γαβαά: Lat. Vulg. *Gabaa*: Ioſephus lib. V Antiquit. cap. II Γαβᾶ, *Gaba*, & incolæ Γαβαηνοὶ, *Gabaeni*. Ioſephus dicto loco ſitum & diſtantiam clarius deſignat. *Quum*, inquit, *a Bethlehem triginta ſtadiis proceſſiſſet, ac non longe abeſſet ab Hieroſolymis, nolletque in iis pernoctare, quamuis ſuaderet famulus; progreſſus viginti ſtadia in Gabaam venit.* Quinquaginta ergo ſtadiis a Bethlehemo Gibea in ſeptemtrionem diſtabat, vt tamen ab Hieroſolymis in occaſum declinaret. * Hæc dicitur *Gibea Beniamin* Iudic. XX, 4, & I Samuel. XIII, 2, quæ eadem eſt *Gibea Saul*, Eſa. X, 29. Tudelenſis peregrinator pag. 50 גבעת שאול היא גבע בנימין *Gibea Saul eſt Geba Beniamin.* Ioſephus lib. V de Bello cap. VI vocat hanc Γαβαθσαούλαν, *Gabatſaulam*, ea forma, qua Ebræi conſtruunt *Gibeat Saul*. Additur vero id nomen, quia Saul, etiam iam rex conſtitutus, ibi ſedem habuit & domicilium, I Samuel. X, 26. cap. XI, 4. Hæc videtur & *Gibeon* ſeu *Gabaon* vocari, ſed raro & forſan tantum I Paralip. XV [XIV Ebr.] 16, vbi initium fugæ & cladis Philiſtæorum dicitur inde a Gibeon fuiſſe: idem vero 2 Samuel. V, 25 dicitur a Geba factum eſſe. Sed vicina oppida erant & prœlium forſan medio inter vtrumque loco commiſſum, vt fuga hoſtium ab vtroque pariter denominari potuerit. Vere enim diſtinguuntur Ioſuæ XVIII, 24, 25, & cap. XXI, 17, vbi vtrumque inter ſacerdotales vrbes tribus Beniamin numeratur.

CXXXVIII.

Gibeon autem, ſiue *Gabaon*, vt Græci & vetus Latinus vocant, in eamdem quidem plagam, qua Gibea, ſpectans, longius paullo remota ab Hieroſolymis erat. Hæc vrbs illa eſt, cuius ciues dolo ſimulatæ longinquitatis fœdus ab Ioſua impetrarunt, Ioſ. IX & X, quæ poſtmodum ſacerdotalis facta, cap. XXI, 17, etiam Dauidis & Salomonis tempore ſanctiſſimum tabernaculum habuit, I Reg. III, 4, 5, & I Paralip. XVII, 39. Situm & diſtantiam Ioſephus oſtendit, ſed alibi XL, alio loco L ſtadiorum ab Hieruſalem. Lib. VII Antiquit. cap. X ἤδη ἐν Γαβαὼν (κώμη δ' ἐςὶν αὕτη ςαδίυς ἀπέχυσα τεσσαράκοντα τῶν Ἱεροσολύμων) γεγενημένος, *quum Gabaone iam eſſet, qui vicus quadraginta ſtadiis ab Hieroſolymis abeſt*. At lib. II de Bello cap. XXXVII Ceſtius dicitur ab Antipatride per Lyddam & Bethoron profectus caſtra poſuiſſe κατά τινα χῶρον Γαβαὼ καλύμενον, ἀπέχοντα τῶν Ἱεροσολύμων πεντήκοντα ςαδίυς, *ad locum quemdam, qui Gabao vocatur, diſtantem quinquaginta ab Hieroſolyma ſtadiis*. In via ergo fuit a Lydda & Bethoron in Hieroſolymam ferente. Si maior hic numerus verus eſt, triginta fere ſtadiis fuit vltra Gibeam in occaſum æſtiuum. *Vicum* autem, κώμην, ante dixit & hoc loco χῶρον, *locum* tantummodo, quæ olim ciuitas non exigua fuerat, quod non mirum eſt, ſed fortunæ caſibus imputandum.

CXXXIX.

Propinqua Gibeæ etiam *Rama* fuit, quod ex Iudic. XIX, 13 clarum. Quum

* Hanc Gibeam Sauli XXX ſtadiis Hieroſolyma diſtare ait Ioſeph. Bell. V, 2, 1.

Quum enim seruus Leuitæ consilium in Iebus pernoctandi daret, vergente iam sole; herus respondit: *age, accedemus ad aliquem locorum, & pernoctabimus in Gibea aut Rama.* Rama autem hæc distinguenda est ab Rama Samuelis, quæ & Ramatha & Ramathaim Zophim dicta, longe hinc in occasum solis & Ioppense mare versus remota: nostra autem est prope Ierusalem & Gibeam siue Gabaam, vt ex dicto Iudicum loco monstratum fuit. Vicinitas illa etiam 1 Samuel. XXII, 6 declarata est. *Saul* (dicitur ibi) *habitabat in Gibea sub luco in Rama.* Vnde etiam *Rama Saulis* vocitatur. Hieronymus in Locis ex Eusebio: *Rama in tribu Beniamin ciuitas Saulis in sexto milliario ab Aelia ad Septemtrionalem plagam contra Bethel. Meminit & huius Hieremias* [cap. XXXI, 15, vbi LXX & Matthæus, qui repetiit, cap. II, 28 ἐν Ραμᾷ, *in Rama.*] Etiam Esaiæ X, 29 coniunguntur tamquam propinqua inter se & Hierosolymæ, *Geba, Rama, Gibea Saul.* Munire cœperat Baesa Israelitarum rex, vt Hierosolymanum inde regnum infestaret, 1 Reg. XV, 17, 21. * in qua historia Iosephus lib. VIII Antiquit. cap. VI *Ramathonem* hoc oppidum vocat. ἐπῆλθεν, inquit, πόλει τινὶ τῶν ὀυκ ἀφανῶν, Ραμαθῶνι τὔνομα, ςαδίων ἀπεχύσῃ Ιεροσολύμων τεσσαράκοντα. καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, ὠχύρου, *Superuenit* [Basanes seu Baesa] *vrbi cuidam non ignobili, Ramathoni nomine, distanti ab Hierosolyma stadiis quadraginta:* quam captam muniuit, vt inde regnum Asani adfligeret. Conuenit distantia fere cum Eusebii & Hieronymi VI milliariis. Quod vero hi dixerunt ἀπέναντι Βηθὴλ, *contra Bethel* sitam esse, non intelligo, quum Bethel in Ephraim sita longe hinc in septemtrionem & orientem remota sit. An forsan Bethlehem Eusebius scripserit, aliis relinquo dispiciendum.

CXL.

Sexaginta stadiis in hoc tractu aberat *Emmaus, Emaus,* siue *Ammaus,* ab Hierusalem, vt sanctus Lucas distantiam definiuit: quocum Iosephus lib. VII de Bello Iud. cap. XXVII consentit, χωρίον Αμμαοῦς ἀπέχει τῶν Ιεροσολύμων ςαδίους ἑξήκοντα, *vicus Ammaûs distat Hierosolymis stadia sexaginta.* Oppidum fuit: mox vicus belli calamitate: rursus oppidum. Herode defuncto vita, antequam regnum inter filios diuideretur, tumultu inter Iudæos orto, Quintilius Varus præses Syriæ Emmauntem hanc incendi iussit. Iosephus lib. XVII cap. XII πίμπραται καὶ Εμμαοῦς Οὐάρου κελεύσαντος ἐπ' ἐκδικίᾳ τῶν τελευτηκότων, προεκλειφθεῖσα ὑπὸ τῶν οἰκητόρων. *Cremata & Emmaûs est Vari iussu, in vindictam cæsorum ibi militum, deserta tamen ab habitatoribus.*. Eadem referuntur lib. II de Bello cap. VII, vbi loci nomen prima in principio vocali scribitur, κατεφλέγη καὶ Αμμαοῦς, *exusta etiam Ammaûs est.* Nomen quidam ab aquis calidis deducunt, quales vero ibi nemo obseruauit & litteris prodidit. Bonfrerius quidem ad Hieronymum Notis, prouocat ad Iosephi testimonium lib. IV de Bello cap. II, sed fallitur, quia Ammaus ibi Tiberiadis describitur, non quæ est prope Hierosolymam: nec interpretes orientales aut Iudæi nostram per ה in prin-

* Sed Hieronymi temporibus diruta iacebat Gibea Sauli. Vide Reland.

principio ſcribunt, vt Talmudiſtæ alteram a חמ denominant, id eſt a thermis, quas habet, vt ſupra in Galilæa oſtenſum fuit. Erat quidem ibi *aquarum abundantia*, vt Guilelmus Tyrius lib. VII cap. XXIV refert; ſed de calidis neque ipſe, nec alius prodidit. Sozomenus lib. V Hiſt. eccleſ. cap. XXI fontem dicit ante Emmauntem eſſe, vim medendi morbis habentem, ſed, quod cauſſa, vnde ducit, fabuloſa eſt, Chriſtum in eo pedes lauiſſe; nihil ille ad nomen adfert; neque ipſe Sozomenus dicit, aquam calidam edidiſſe.

2. Nouum deinde nomen arguit, ex vico oppidum rurſus factum eſſe, dum Νικόπολις, *Nicopolis* dicebatur, & coloniam Romanam Emmaûs accepit: ſed vtrum hæc ſimul facta ſint, & quo tempore, non ſane penitus eſt liquidum. Ioſephus lib. VII de Bello cap. XXVII refert, Titum Cæſarem, victa Iudæa, nullam quidem vrbem in ea condidiſſe, octingentis autem militia dimiſſis dediſſe χωρίον εἰς κατοίκησιν, ὃ καλεῖται Ἀμμαοῦς· ἀπέχει δὲ τῶν Ἱεροσολύμων σταδίους ἑξήκοντα, *locum quemdam in habitationem, qui vocatur Ammaus. abeſt autem Hieroſolymis ſtadia ſexaginta.* Tum coloniam accepit militarem, & formam etiam oppidi: an vero ſimul nomen *Nicopolis*, dubitatur. Ait quidem Sozomenus lib. V Hiſt. eccleſ. cap. XXI. *Vrbs eſt*, inquit, *in Palæſtina, Nicopolis hodie dicta. Hanc, quum adhuc vicus eſſet, diuinus euangeliorum liber commemorat & Emmauntem adpellat. Poſt excidium autem Hieroſolymorum, & poſt victoriam de Iudæis relatam* [Romani] Νικόπολιν ἀνηγόρευσαν· ἐκ δὲ τοῦ συμβάντος οὕτως ὠνόμασαν, *Nicopolim vocarunt; ex euentu autem belli nomen impoſuerunt.* Mirum, ſi ab excidii Hieroſolymitani tempore id nomen habuit, Ptolemæum ſolo veteri adpellaſſe. tantum enim Ἐμμαοῦς, *Emmaus* in Palæſtinæ parte Iudæa memorauit, ſine cognomine auſpicatiore Nicopoleos. Hieronymus autem Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum in Iulio Africano, hunc dicit *ſub imperatore M. Aurelio Antonino, qui Macrino ſucceſſerat, legationem pro inſtauratione vrbis Emmaus ſuſcepit, quæ poſtea Nicopolis adpellata eſt.* Antoninus ille, Macrini ſucceſſor, Elagabalus eſt, ſub quo ſi inſtaurata fuit Emmaus, haud dubie Flauiana colonia, ſi qua fuit, Bar Cozbæ tumultu interierat: ac *poſtea* demum, vt ait Hieronymus, nouum eſt nomen impoſitum. Sæpe Hieronymus *Nicopolin* vocauit Emmaunta, vt dubitare non liceat, eamdem Emmauntem eſſe & Nicopolim. * In Ebraicis Locis

Emaus

* Tres ſunt loci, *Emmauntis* nomine antiquitus inſigniti, quos bene diſtinxit Relandus. Vnus eſt *Nicopolis*, qui iam in planitie Lyddam verſus conſedit. Alter eſt vicus Lucæ XXIV, 13. Tertius is, qui a Tiberiade prope abeſt. *Emmaunta* vicum Lucæ a Nicopoli diuerſum eſſe, probat Relandus varie. Primo *Emmaus Nicopolis*, docente Itinerario veteri Hieroſolymitano, milliaria Romana XXII, id eſt CLXXVI ſtadia ab Hieroſolyma receſſerat: *Emmaus* Lucæ tantum milliaria Roma VII & D. paſſus, ſeu ſtadia LX. Deinde *Emmaus Nicopolis* ad fines montium Iudææ in planitie, quæ Lyddam verſus aperitur, condita eſt: *Emmaus* Lucæ in ipſis montibus inhæſit, quippe qui late circa ſunt ſparſi, vt omnia etiam recentiora Itineraria demonſtrant. Immo a Bethchorone vsque ad Emmaunta Nicopolin in occaſum verſus montana loca porrigi, Talmudici teſtantur, locorum illorum gnari. Quum tamen Bethchoron longius etiam ab Hieroſolyma ſit remota quam Emmaus. Denique *Emmaus Nicopolis* cum Lydda, Ioppe aliisque locis campeſtribus tamquam vicinis iungitur a Plinio VI, 14, Hieronymo in Obad. I & Ezech. XLVIII, Ioſeph. de Bello Iudaic. II, 28, III, 2, V, 4.

Emaus, de quo loco fuit Cleophas, cuius Lucas meminit Euangelista: haec est nunc Nicopolis, insignis ciuitas Palaestinae. Et Epitaphio Paullae cap. III *Repetito itinere Nicopolim, quae prius Emaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleophae domum in ecclesiam* [Paulla] *dedicauit.* Sic & in Ezech. XLVIII, in Daniel. VIII & XI, in Obadiae comma 19. Quod & situs confirmat, quo conueniunt Ptolemaei *Emmaus* & Itinerarii Burdigalensis *Nicopolis*, qui in septemtrionem simul & occidentem vergit ab Hierosolymis: qua plaga etiam Iosephus Ammauntem itinere Vespasiani a Lydda & Iamnia Hierosolymam versus constituit, lib. IV de Bello cap. XXVI.

CXLI.

Propior Hierosolymae fuit *Anathot*, patria Ieremiae, oppidum sacerdotale in tribu Beniamin; Iosuae XXI, 18, Ierem. I, I, cap. XXIX, 27. Hieronymus in Locis: *Anathot ciuitas sortis Beniamin, sacerdotibus separata, in tertio ab Aelia milliario: de qua & Hieremias propheta fuit.* Et in Ieremiae cap. I idem Hieronymus, ostendens simul plagam, in quam ab Aelia recedebat, septemtrionalem. *Fuit*, inquit, *de genere sacerdotum, qui habitabant contra septemtrionem Hierusalem in tertio milliario in viculo Anathot.* Viculum dum vocat & paruum antea fuisse oppidum, [quod etiam ex vicinitate vrbis maximae intelligitur] & suo tempore in viculum & ad incitas paene redactum fuisse ostendit. Idem Praefatione in Hieremiam, quae est epistola CXVIII, *Fuit*, [Hieremias] *Anathotites, qui est vsque hodie viculus tribus ab Hierosolymis distans millibus.* Paria refert commentario in Ieremiae cap. XI extremum.

CXLII.

Cetera tribus Beniamin Iosuae XVIII euumerata sunt obscura omnia & incertae positionis: *Beth Hagla*, *Vallis Casis*, *Beth Araba*, *Samaraiam* [Zem Araim;] *Auim*, *Hapara* siue *Aphara*; *Ophra*, alia ab Ophra seu Epher in Zabulon; *Villa Emona* seu *Caphar Amonai*: *Rekem*; *Ierpeel* seu *Iarephel*; *Tharela*, *Sela*, *Eleph*; *Gibeath* seu *Gabaath*, alia a Gibea Saulis; alia itidem a Gibea Phineae, in montibus Ephraim, vbi Eleasar sepultus fuit, Iosuae XXIV, 33. Recentes Samaritani Epistola ad illustrem Ludolfum gloriantur apud se sepulcra esse Eleasaris & Phineae: quod si est, prope Sichem seu Neapolim hanc Phineae Gibeam fuisse, necesse est. *Beeroth* autem Iosuae XVIII, 25 est clarior, de qua Hieronymus cum Eusebio: *Beeroth sub colle Gabaon, ostenditur hodieque villa ab Aelia pergentibus Nicopolim in septimo lapide.* Sic Eusebius legit Νικόπολιν, * pro quo in Hieronymi libros *Neapolim*, cuius via longe a colle Gabaon recedit, oscitatione scribentium irrepsit.

CXLIII.

* Relandus confirmat hanc lectionem primum e Procopio Gazaeo: deinde e vicinitate oppidorum Beeroth, Gabaon, Kephira & Kiriathiearim Iof. IX, 17. Kiriathiearim autem sita est ad viam Aelia Nicopolin ducentem. Gabao L stadiis ab Aelia remota, ad viam Bethchoronis iacebat. Ioseph. de Bell. II, 19, I.

CXLIII.

Ex tribu BENIAMIN in tribum IVDAE, quæ maior & præcipua pars Iudææ proprie dictæ, & tam a Samaritide quam Galilæa separatæ, erat, progredimur. *Bethlehem*, parua quamuis, nobis tamen præcipua est, sex millibus passuum in austrum distans ab Hierosolymis. Hieronymus in Locis: *Bethlehem ciuitas Dauid in sorte tribus Iudæ, in qua Dominus noster atque Saluator natus est, in sexto milliario ab Aelia contra meridianam plagam iuxta viam, quæ ducit Chebron, vbi & sepulcrum Iesse & Dauid ostenditur.* Iosephus lib. V Antiquit. cap. XI in historia Ruth, de eius socero Abimelecho: Ἀβιμέλεχος ἐκ Βηθλεμῶν, ἐστὶ δ' ἡ πόλις αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς. *Abimelechus, Bethlemorum ciuis: quod oppidum est tribus Iuda.* Et paucis interiectis: ἐλθοῦσαν δὲ Ῥουθὴν μετὰ τῆς πενθερᾶς εἰς τὴν Βηθλεέμαν, Βόοζος - - - ξενίζει. *Venientem Ruth cum socru in Bethleemorum* [vrbem] *Boozus - - hospitio excepit.* Idem lib. VI cap. IX de Dauidis vnctione: *Deus iussit Samuelem* εἰς Βηθλεμὴν ἀπελθεῖν πόλιν, *in Bethlemen vrbem proficisci.* Sic varie & scripsit nomen & casum Iosephus inflexit. Stephanus de Vrbibus: Βήτλεμα πόλις Παλαιστίνης πρὸς τοῖς Ἱεροσολύμοις, οὐδετέρως· ἐν ᾗ γέγονεν ἡ κατὰ σάρκα γέννησις τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν. Ἰώσηππος δέ φησιν, ἐκ Βητλεεμῶν· ἐστὶ δὲ πόλις τῆς Ἰούδα φυλῆς. ὁ πολίτης Βητλεμίτης, ὡς Ἱεροσολυμίτης. *Betlema, genere neutro, vrbs Palæstinæ, prope Hierosolyma, in qua Deus & Saluator noster secundum carnem natus est. Iosephus autem dicit, Ex Betleemis: est vero vrbs in tribu Iudæ. Ciuis Betlemita, vt Hierosolymita.* Vt vero Iosephus dicto priore loco ex Stephano emendari potest & duplicari vocalis E: sic vicissim Stephanus ex illo & sacris libris corrigendus est & Θ in locum T substituendum.

2. Antiquius nomen oppidi est *Ephrat* siue *Ephrata*, vt Genes. XXXV, 19, & cap. XLVIII, 7 clare proditum est, *Ephrata, quæ est Bethlehem*, & vtrumque nomen coniungitur Mich. V, 2, &, tamquam synonyma, alterum alteri respondet Iudic. IV, 11, vt ita *Ephrata* oppidi potius, quam regionis nomen sit: quamquam nolimus negatum ire, ab oppido regiunculam eodem vocabulo denominatam esse. Sic Eusebius, eiusque interpres Hieronymus de Locis Ebraicis: Ἐφραθὰ χώρα Βηθλεὲμ τῆς πόλεως Δαβίδ. *Ephrata, regio Bethlehem ciuitatis Dauid.* Dicitur aliquando coniuncte *Bethlehem Ephrata*, Mich. V, 2, aut *Bethlehem Iuda*, * Iudic. XIX, 1, Matth. II, 7, discriminis caussa, quia huius nominis *Bethlehem* & aliud oppidum in tribu Zabulon fuit, Iosuæ XIX, 15, cuius vero, tamquam obscurioris, certus situs ignoratur.

3. Est quoque de ipsius Bethlehem Iuda situ leuis quædam discrepantia apud Eusebium, quia in ipsa voce *Bethlehem*, dicit ab Aelia distare σημείοις ς', quod Hieronymus vertit, *in sexto milliario:* at in voce *Ephrata* dicit, esse χώραν, *regionem Bethleem, ciuitatis Dauid, in qua Christus natus est,*

* Mirum est, *Betblechemum* non memorari Iosuæ XV in bibliis hebraicis, quum memoretur in Alexandrina versione. A Iudæis erasum non est nomen eius, quod in locis clarioribus & ad patriam Messiæ signandam præstabilioribus erasum non fuit. Interpretum Græcorum ambitio & supplendi studium plus hic valuisse videtur. Adde Relandum.

eſt, tribus Beniamin, ἧς πρὸς τῇ ὁδῷ ἔθαψαν τὴν Ραχὴλ ἀπὸ σημείων δ' τῆς Ἱερουσαλὴμ, *ad cuius* [Bethlehemi] *viam ſepelierunt Rahelem a quarto milliario vrbis Hieroſolymæ.* Hieronymus vertit: *iuxta viam, vbi ſepulta eſt Rahel, quinto milliario ab Hieruſalem.* Bonfrerius exiſtimat, diſtantiam Bethlehemi ab Hieroſolyma etiam hoc loco ſignificari: mihi vero aliter videtur, diſtantiam ab Euſebio non inter vrbem & oppidum, ſed inter vrbem Hieroſolymam & ſepulcrum Rahelis in via Bethlehemitica notari, cui vel quatuor ſufficiunt milliaria, vt non habuerit Hieronymus interpres, cur quintum etiam adiiceret. Iuſtinus Martyr autem, & ipſe Neapolitanus Palæſtinenſis, interuallum Hieroſolymæ & Bethlehemi Apologia II pag. 75 definit, vt quinque propius, quam ſex milliariis conueniat. κώμη δέ τις, inquit, ἐςὶν ἐν τῇ χώρᾳ Ἰουδαίων, ἀπέχουσα ςαδίους τριάκοντα πέντε Ἱεροσολύμων *Vicus quidam eſt in terra Iudæorum, diſtans triginta & quinque ſtadiis ab Hieroſolymis, in quo natus eſt Ieſus Chriſtus.* Si vero vel minima æſtimamus milliaria, quæ ſeptem ſingula ſtadiis ſupputentur; quinque tantum milliaria ex ſtadiis XXXV conficiuntur. Sed exiguum diſcrimen eſt, ſiue ſex ſiue quinque milliaria numerentur; potius dignitatem huius oppidi, poſtea vici, quam ex Chriſti natiuitate accepit, conſideremus, qua vel illuſtriſſimas terrarum orbis ciuitates antecellit; quod Prudentius hymno Epiphaniæ ſic pia admiratione declarauit:

O ſola magnarum vrbium
Maior Bethlem, cui contigit
Ducem ſalutis cælitus
Incorporatum gignere!

CXLIV.

In Bethlehemitico agro fuit etiam *Turris Eder*, ſiue *Ader*. Geneſ. XXXV, 21 *Iſrael tetendit tabernaculum trans turrem Eder.* Eder autem gregem ſignificat. Bene Hieronymus de Locis: *Bethlehem ciuitas David, - - - & mille circiter paſſibus procul turris Ader, quæ interpretatur turris gregis, quodam vaticinio paſtores dominicæ natiuitatis conſcios ante ſignificans.* In quam plagam turris a Bethlehem ſeparata recedat, non, quod meminerim, eſt proditum.

CXLV.

A Bethlehem in auſtrum ſita erat *Thecua*, patria Amos prophetæ. * Hieronymus de Locis: *Thecua vsque hodie iuxta deſertum ciuitatis Aeliæ vicus oſtenditur: vnde & Amos propheta fuit.* Deſertum ciuitatis Aeliæ ſic dixerat Euſebius, quem expreſſit, παρὰ τὴν ἔρημον Αἰλίας: eſt vero ipſa ſolitudo Thecuæ, de qua I Maccab. IX, 33 legimus: ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον Θεκωὲ, *fugerunt in ſolitudinem Thecoe.* Longe illa protrahitur ad latus Mortui maris in vsque Arabiam Petræam. Hieronymus in Eſa. VI, I, *Thecuam quoque viculum eſſe in monte ſitum, & duodecim millibus ab Hieroſolymis ſeparatum, quotidie oculis cernimus.* Clarius plagam & ſitum proœmio

* Ioſephus eam Θεκωὲ dixit, vel Θεκώα. Eidem & Θεκωὲς dicitur. Circa eam præſtantiſſimum oleum colligebatur. Vide Relandum.

mio commentarii in Amos prophetam idem Hieronymus designat: *Hic propheta*, inquit, *fuit de oppido Thecue:* * *quod sex millibus ad meridianam plagam abest a sancta Bethleem, quæ mundi genuit Saluatorem: & vltra nullus est viculus, ne agrestes quidem casæ & furnorum similes, quas Afri adpellant mapalia. Tanta est eremi vastitas, quæ vsque ad mare Rubrum, Persarumque & Aethiopum atque Indorum terminos dilatatur.* Habemus sic plagam, meridianam videlicet: habemus & distantiam geminam ab Hierosolymis & Bethlehemo, quod indicat in via fuisse, quæ Hierosolymis ferebat Hebronem. Fuit medio situ etiam alius vicus in monte positus, *Beth Cherem*, id est domus vineæ dictus, citra Thecuam: de quo Hieronymus in Ierem. VI, 1 consulatur. Nam ibi propheta memorauit. **

CXLVI.

Prope Thecuam ac citra illam fuit *Herodium*, castellum seu arx magnifice ornata cum oppido. Vicinitatem Thecuæ docet Iosephus lib. IV de Bello cap. XXX στρατοπεδευσάμενος κατά τινα κώμην, ἣ Θεκωὲ καλεῖται, πρὸς τοὺς ἐν Ηρωδείῳ φρουροὺς, ὅπερ ἦν πλησίον, ἔπεμψε, *castris* [Simon] *positis ad vicum quemdam, qui Thecue vocatur, ad præsidiarios Herodii, quod proximum erat, misit.* Adiunctum oppidum & distantiam ab Hierosolymis descripsit idem lib. XIV Antiq. cap. XXV ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, *in illo loco* [quo Herodes Iudæos, Antigono studentes, vicerat, postea, rex constitutus] ἔκτισε, καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξιολογώτατον, καὶ πόλιν περὶ αὐτὸ Ηρωδίαν προσαγορεύσας, *ædificauit, & regiam condidit splendidissimam, & vrbem circa illam, quam Herodiam adpellauit.* Et lib. I de Bello cap. XI *in memoriam victoriæ illius* ἔκτισε τὸ χωρίον, *ædificauit illum locum, & palatiis sumtuosissimis ornauit, & arcem* [in eodem] *munitissimam condidit*, Ηρώδειόν τε ἐκάλεσεν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, *Herodion nominauit de se ipso.* Vtroque autem loco dicit pugnatum fuisse cum Iudæis, cuius victoriæ monimentum fuit Herodion, ἀπὸ σταδίων ἑξήκοντα τῆς πόλεως, *sexaginta stadiis ab vrbe* Hierosolymorum. Plinius lib. V cap. XIV in toparchiis Iudææ: *Herodium cum oppido illustri eiusdem nominis.* Et Iosephus lib. III Belli cap. IV in toparchiis Herodium numerat. Eusebius, Hieronymo interprete, in Chronicis *Herodionem* quarto casu dixit, sed emendauit Scaliger ex Iosepho, Ηρώδειον, *Herodion* & primo & quarto casu. Aliud Herodium est Perææ, de quo postea dicturi sumus.

CXLVII.

Hinc Hebronem versus progressuri, in via oppidum inuenimus perantiquum *Bethzur*, *** vt nomen arguit, rupi impositum, seu inter rupes situm. Eusebius, quem Hieronymus sequutus est, hanc positionem prope Hebronem ei adsignauit. Aiunt, *Bethsur est hodie Bethsoron, euntibus nobis ab Aelia Hebronem*, ἐν εἴκοσι σημείοις, *in vicesimo lapide.* Quæ distantia euincit, non procul ab Hebrone fuisse, quæ ipsa vltra vicesimum quintum lapi-

* Epiphanius de Vitis Prophetarum Amosum e Tecoa Zabulonis fuisse dicit.

** Memoratur etiam II Ezr. 3, Nehem. III, 14. Reland.

*** Hebr. בית צור, quam Iosephus Βηθσοὺρ adpellat Antiq. VIII, 10, 1. Sed Antiq. XII, 7, 7 Βηθσοῦραν πόλιν.

lapidem non eſt ab Aelia, ſi non propius remota. Addunt, ibi fontem eſſe, in quo eunuchus Aethiopum reginæ Candaces a Philippo baptizatus eſt. quæ mihi non videntur cum ſuperioribus, nec cum hiſtoria ſacra conuenire. Aethiops enim non via Hebronem ducente proficiſcebatur, ſed *ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν, via Gazam ab Hieroſolymis ferente*, quæ longe ab Hebrone in occaſum ſolis declinat. * Videtur hic fons ad aliam pertinere *Bethſur*, quæ ſecundum eosdem auctores, Euſebium & Hieronymum, mille paſſibus diſtat ab Eleutheropoli. Ibi enim Gazenſis via erat, non ad Hebronem. Fuerit nihilominus ad Hebronem *Bethſur*, ſeparato autem baptiſmatis fonte; fuerit illa Bethzur, quam Ioſua memorauit cap. XV, 58, quam Rehabeam muniuit, 2 Paral. XI, 7. Fuerit etiam illa, quam Antiochus Eupator ex Idumæa adſcendens oppugnauit *ὀχυρὰν καὶ δυσάλωτον πόλιν, permunitam & expugnatu difficilem vrbem*, quod Ioſephus lib. XII cap. XIV refert; dubites vero an huic accommodari queat, quod 1 Maccab. XIV, 33 dicitur: *Simon* [Maccabæus] *ὠχύρωσε τὴν Βηθσοῦραν, τὴν ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἰουδαίας, muniuit Bethſuram illam, quæ eſt in limite Iudææ.* Ergo ad Hebronem Iudææ finis erat, initium Idumææ? Sed fuit iſto tempore, quod adflictis Iudæorum rebus poſt Babylonicam captiuitatem imputandum eſt. Quid? quod auſtralis omnis Iudæa videtur Idumæis occupatoribus ſub ſecundo templo ceſſiſſe, ac nomen ſubiiſſe Idumææ. Ioſephus lib. XII cap. XII *Iudas & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, vrgentes eos vndique, μήν τε Χεβρῶνα πόλιν καταλαμβανόμενοι, ὅσον ἦν ὀχυρὸν αὐτῆς καθεῖλον, & quidem Hebronem vrbem expugnantes, quidquid munimentorum eius erat, diruerunt.* En Hebronem in Idumæorum poteſtate, atque ita intra fines Idumææ, ſed *nouæ*, vt Lightfootus vocat: ſeu *τῆς ἄνω, ſuperioris*, vt Ioſephus lib. IV de Bello cap. XXXIII. Non ergo eſt, quod miremur, Maccabaicum auctorem ſcripſiſſe, Bethſuram, quæ citra Hebronem, prope tamen illam erat, *ἐπὶ τῶν ὁρίων, ad limitem* Iudææ fuiſſe. Scripſit enim pro temporum conditione.

2. Præter vtramque Hieronymi Bethſuram, quarum altera Hebroni vicina erat, altera Eleutheropoli, videtur quoque eius nominis caſtellum prope Hieroſolymam fuiſſe, quinque ſtadiis ab illa diſtans in auſtrum; quod cum primis Adrichomius, & Bonfrerius ad Hieronymum, tamquam paſſim in Maccabæorum libris commemoratum commendant. Sane lib. II cap. XI, 5 dicitur: *εἰσελθὼν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ συνεγγίσας τῷ Βαιθσούρῳ, ὄντι μὲν ἐν ἐρυμνῷ χωρίῳ Ἱεροσολύμων δὲ ἀπέχοντι ὡσεὶ σταδίους πέντε· τοῦτο ἔθλιβεν. Ingreſſus* [Lyſias] *in Iudæam, & adpropinquans Bethſuro, quod ſitum in loco eſt natura munito, diſtante Hieroſolymis fere quinque ſtadiis, illud oppugnauit.* Quis aliunde vero vmquam audiuit de tam propinquo Hieroſolymis munimento toties capto, toties nunc hoſtium nunc Iudæorum præſidiis defenſo? Ioſephus certe, omnia, quæ circa Hieroſolyma erant, deſcribens accurate, nihil de illo tradit, & vnam Bethſuram memorauit, lib. XII cap.

 XIV,

* Sed Relandus oſtendit pag. 646 vias non ſemper rectiſſimas fuiſſe, & ex Hieronymo ad Ierem. XXXI iter per Bethleemum Chebroni vicinum Gazam fuiſſe demonſtrat.

xiv, & lib. xiii cap. ix, quam πόλιν vocat, *oppidum*, non castellum; idque permunitum atque ita positum, vt de australi illo, quod prope Hebronem erat, quam de suburbano Hierosolymorum, intelligendum sit. Et aliis cunctis locis Maccabaicorum librorum situs alius Bethsuræ notatus est; lib. i cap. iv, 29, 61 Idumææ opponitur; cap. vi, 7 πόλις αὐτȣ̃, *vrbs ipsius* Antiochi vocatur, qua rex maxime confidebat Iudæam impugnaturus: ibidem commate 31 seq. ex Idumæa dicitur adgressus rex ad Bethsur, tamquam primum propugnaculum: & cap. xiv, 33 ἐπὶ τῶν ὁρίων, siue *in limite* positum. Non ergo mihi temperare possum, quin suspectum numerum πέντε, *quinque* stadiorum habeam, quum nec vrbs neque castellum eius nominis tam propinquum memoretur metropoli: vt excidisse aliquid, aut immutatum de numero esse non dubitem. Confirmant antiqua monimenta. Syrus interpres, איך רבו חמשא אסטדין *fere duodecim & quinque stadia*, quæ quamuis non sufficiant, nec numerandi modus sit legitimus; tamen plus illum in codice suo, quam in nostris est, legisse arguit, aut רבו aliud fortasse, nisi & ipsum prauatum est, significat. MS. codex Alexandrinus, vt subnotatum in Polyglottis Anglorum est, non σαδίȣς, sed σχοίνȣς, *schœnos*, Aegyptiam locorum mensuram refert, quarum minores, quas Strabo lib. xvii explicuit, xxx stadiorum, cum Hieronymi xx millibus conueniunt. Quod vero nusquam alibi in Maccabaicis libris, nec aliis sacris septuaginta interpretum, distantia locorum per schœnos, sed per stadia exprimitur, lectio illa, quæ σχοίνȣς præfert, se nobis minus adprobat, præsertim quod nec profani extra Aegyptum schœnorum rationem habeant. Id vero inde elicitur, qui schœnos in illo libro substituerit, dubitasse de vulgari lectione ob stadiorum, si *quinque* modo essent, paucitatem nimiam.

CXLIIX.

Supra oppidum Bethsur siue Bethzur erat eadem via locus Bethlehemum versus, *Beth Zachariæ* dictus, septuaginta circiter stadiis a Bethsur. Hoc colligitur ex Iosephi lib. xii cap. xiv, vbi Antiochi dux Lysias dicitur Bethsuram oppugnasse, Iudas autem obuiam progressus castra posuisse ἔν τινι τόπῳ Βεθζαχαρία λεγομένῳ, σαδίȣς ἀπέχοντι τῶν πολεμίων ό. *in loco quodam, qui Beth Zacharia nominatur, distante ab hostibus septuaginta stadia.* Quis autem fuerit ille Zacharias, a quo loci adpellatio petita est, non habemus cognitum. *

CXLIX.

Ad *Hebronem* vrbem antiquissimam, in montanis Iudæ sitam, progredior. Ebræis scripta חברון *Hebron*, cum adspiratione: septuaginta Græci Χεβρὼν, sine flexione casuum, Genes. xiii, vlt. ἐν Χεβρὼν, *in Chebron:* Iosuæ x, 5 βασιλεὺς Χεβρὼν, *rex Chebron:* Iudic. i, 20 τὴν Χεβρών; & alio casu Iudic. xvi, 3 τȣ̃ Χεβρών. Iosephus autem & flectit & inflexum relinquit. Lib. v Anti-

* Quia in Talmude כפר דכריא memoratur: etiam aliunde, quam a Zacharia nomen hoc existere potuisse putat Relandus. Nam דכריא est etiam e דכר, sed quum *mares* signat.

Antiquit. cap. II, εἰς Χεϐρῶνα, *in Chebronem:* & lib. VII cap. I idem sæpe: etiam τῆς Χεϐρῶνος, *Chebronis:* & lib. IV de Bello cap. XXXI αἱρεῖ τὴν πόλιν Χεϐρὼν, *vrbem Chebron capit.* Hieronymus imitatur, etiam *Chebron* de Locis scripsit: Vulgatus plerumque *Hebron,* præter I Maccab. V, 65, vbi & *Chebron* legitur.

2. Vetustius nomen erat *Kiriath Arba,* Genes. XXIII, 2; & Iudicum I, 10, vbi לפנים *olim, antea* Hebronem nuncupatam *Kiriath Arba* fuisse traditur, quod nomen per nouum *Hebron* fuit abolitum. Vrbs prima antiquitate fuit, vt etiam cum Aegyptiorum vetustissimis certauerit, septem annis prior quam Zoan, Numer. XIII, 23, vbi Zoan LXX interpretati sunt Τανιν: *Tanin:* quod Iosephus expressit lib. I Antiq. cap. IX πρὸ Τάνιδος τῆς Αἰγύπτου, *ante Tanidem Aegyptiam.* Idem vero etiam lib. IV de Bello cap. XXXI τὴν Χεϐρὼν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Μέμφεως ἀρχαιοτέραν, *Hebron Memphi Aegyptiæ antiquiorem* dixit.

3. Sita erat in Chananæa australi, Numer. XIII, 23, nec longe a lacu Asphaltite, * quia, quamquam vltra viginti millia in meridiem ab Hierosolymis recesserat, vt Hieronymus in *Bethsur* tradit, in orientem tamen ab Hierosolymorum meridiano simul declinabat, quia Iudæi in Talmud Ioma cap. III hal. 2, & Maimonides in eum locum referunt, missum quolibet mane fuisse, qui ex summo templo ortum diei pro sacrificio offerendo obseruaret: cui acclamarint, *num lux vsque Hebronem sit?* hoc est, num ita lux fugauerit tenebras, vt qui ortum spectet, etiam Hebronem videre possit. Paullo supra ortum hibernum enim sita erat. Ager prope vrbem sedem præbuit patriarchis circa lucum *Mamre,* Abrahamo, Genes. XIII, vlt. & Isaaco, cap. XXXV, 27, Iacobo cap. XXXVII, 14; vrbs ipsa regiam Dauidi, 2 Samuel. II, 1. Babylonica Iudæorum captiuitate in potestatem Edomitarum venit, vt omnis pars Iudææ, quæ vergit in meridiem, vt inde Idumææ quoque nomen in Maccabaicis libris teneat. Sic I Maccab. V, 65 *Iudas mouit in Edomitas* ἐν τῇ γῇ πρὸς νότον, καὶ ἐπάταξε τὴν Χεϐρὼν, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, καὶ καθεῖλε τὸ ὀχύρωμα αὐτῆς, *in terra* [Iudæa] *ad austrum, & percussit Hebronem, & quæ inde pendent; etiam munitionem eius diruit, & turres incendit.* Et Iosephus lib. IV de Bello cap. XXXI de Simone factionis capite, εἰς Ἰδυμαίαν εἰσήλασεν - - - πρώτην αἱρεῖ τὴν πόλιν Χεϐρὼν, *in Idumæam irrupit, - - - primam vrbem Hebron cepit.* **

CL.

Haud procul vrbe erat *lucus Mamre,* Græce ἡ δρῦς, *quercus* Mamre, iuxta quem lucum Abrahamus habitauit, Genes. XIII, vlt. & cap. XXIII, 19. Priore loco Quercetum illud dicitur esse בחברון *in Hebron,* id est agro Hebronensi: posteriore, Mamre videtur ipsa Hebron vocari, *e regione Mamre, quæ Hebron* est. Iosephus lib. I Antiquit. cap. XI cognomen *Ogytæ* querceto illi dat. *Abraham,* inquit, κατῴκει περὶ τὴν ὠγύγην καλουμένην δρῦν, *habitabat circa quercum Ogyten dictam.* Locum dicit ibi οὐ πόῤῥω τῆς Ἑϐρωνικῶν

* Impugnat hoc Relandus Palæst. tom. II pag. 710, 711.

** De multa Terebintho ad Hebronem consita collegit multa. Relandus.

ίων πόλεως, non procul ab vrbe Hebronensium esse: at cap. sequente XII Abraham ἐκάθητο πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ, *sedebat ad quercum Mambre pro foribus domicilii sui.* Mambre scripsit inserto B, imitatus LXX interpretes locis antea significatis: in Ebræo autem est *Mamre.*

CLI.

Et quia אלה & אלון cognata vocabula sunt, quorum illud LXX τερέβινθος, *terebinthus*, hoc δρῦς *quercus* verterunt, licet de specie illarum arborum & discrimine non satis constet; factum vt *terebinthum* etiam habitationi Abrahami tribuerent, & locum inde tamquam proprio designarent nomine. Iosephus lib. IV de Bello cap. XXXI, postquam de Abrahami sede dixerat, addidit: δείκνυται ἀπὸ σαδίων ἓξ τῦ ἄσεος τερέβινθος μεγίση, καὶ φασὶ τὸ δένδρον ἀπὸ τῆς κλίσεως μέχρι νῦν διαμένειν, *Cernitur sexto ab vrbe* [Hebron] *stadio terebinthus maxima, quam dicunt ab creatione mundi vsque hæc tempora permanere.* Sozomenus autem lib. II Histor. eccles. cap. IV τόπος ὅτος, ὃν νῦν Τερέβινθον προσαγορεύουσιν ἀπὸ δέκα καὶ πέντε σαδίων γείτονα τὴν Χεβρὼν πρὸς μεσημβρίαν ἔχων· *Locus ille, quem nunc Terebinthum vocant, a quindecim stadiis vicinam Hebronem ad meridiem habet.* Addit, ibi quotannis Palæstinos & finitimos πανήγυριν, *conuentum* agere, non modo ἐμπορείας ἕνεκα, *mercatus caussa*, verum etiam religionis, quia sacer ille locus & Iudæis & Christianis fuit, nec sine veneratione ethnicorum. nam ibi angelos Abrahamo adparuisse consensu tenebatur omnium. Auctor Burdigalensis Itinerarii ex Theodosiano, vt videtur, sæculo, & locum & religionem eius ita definiuit:

Ab *Hierosolymis*

Rachelis sepulcrum	M.	III
Bethlehem	M.	II
Bethasora [Bethsur] vbi est fons, in quo Philippus eunuchum baptizauit.	M.	XIIII.
Terebinthum vbi Abraham habitauit, & cum angelis locutus est & cibum sumsit.	M.	IX.
Hebron	M.	II.

Summa sic milliariorum ab Hierosolymis Hebronem est XXXI: Hieronymo in *Arboch* tantum XXII, quod congruentius est, & cum situ, quem Iudæi in ortum dicunt vergere, magis conuenit, quam si nimium decurrat in austrum. Nihilominus consentit etiam Sozomenus dicto loco cum hoc Itinerario. *Locus*, inquit, *quem Terebinthum vocant, abest ab Hebrone, ei ad meridiem finitima*, δέκα καὶ πέντε σαδίων· Ἱεροσολύμων δὲ διεςὼς ἀμφὶ διακόσια καὶ πεντήκοντα σάδια, *stadia quindecim: ab Hierosolymis autem circiter stadia ducenta quinquaginta.* At CCLII stadia conficiunt XXXI milliaria. Cui hoc nimium videtur, medium numerum XXIV vel XXV, vt supra fecimus, sibi poterit eligere. De mercatu Terebinthi etiam Hieronymus in Ieremiæ XXXI, 15 consulatur.

CLII.

CLII.

Quæ vltra Hebronem in meridiem fuerunt, non satis clara & detecta sunt: forsan etiam non frequentata erant admodum, quia solitudinem ibidem magnam esse, historiæ memorarunt. Iosuæ xv, 61 seq. oppida solitudinis numerantur sex in tribu Iuda, *Betharaba, Meddin, Sachacha,* & *Nebsan,* & *Ciuitas Salis,* & *Engaddi.* Non dubitamus, ex hisce quædam supra Hebronem fuisse, sed quo positu singula, nemo diuinabit: *Nebsan* autem & *Salis ciuitas* & *Engaddi* in Tabulis pluribus sunt infra illam & austrum versus constituta. De *Nebsan* siue *Nibsan* nihil habemus, nisi quod Tabulæ ad medium fere lacus Asphaltitæ ponunt. *Salis* autem *ciuitas* dubia est, quia nusquam alibi memoratur. Consentiunt interpretes, esse ad *Mare salis,* id est Mortuum, vti Genes. xiv, 3 & alibi sæpe vocatur. Bonfrerius censet Zoar siue Segor esse in ora huius lacus australi extremam. Tabulæ & hanc circa medium bituminosi lacus constituunt, tamen infra Nibsan, austrum versus; atque ita singularem vrbem faciunt, non solum distinctam a Zoar, sed longius etiam ab illa remotam. Sed hoc incertum plane est, & sicut Ciuitas palmarum erat Hierichûs; ita Ciuitas salis alius latentis nominis est indicium, siue illud Zoar est, siue aliud nobis incognitum.

CLIII.

Engaddi siue *Engeddi* cum Salis ciuitate coniungitur Iosuæ xv, 62, quod vicinitatem arguit. Semel Iosephus Ἐγγαδαὶ, *Engadæ*, pluraliter scripsit lib. III Belli cap. IV, vbi in toparchiis Iudææ numerat. Ab oppido etiam solitudo cognominatur. *Solitudo Engeddi* 1 Sam. xxiv, 2. Hieronymus autem de Locis, in aliam illam plagam reiicit. *Engaddi*, inquit, *in tribu Iuda, vbi absconditus est Dauid in solitudine, quæ est in aulone Hierichus, hoc est in regione illa campestri, de qua supra diximus. Vocatur autem vsque hodie vicus prægrandis Iudæorum Engaddi iuxta Mare mortuum: vnde & opobalsamum venit, quas vineas Engaddi Salomo* [Cantic. I, 14] *nuncupat.* Hoc si est, fuit Engaddi inter Hierichuntem & lacum Asphaltiten. * Plinius lib. V cap. XVII *Infra hos* [Essenos] *Engadda oppidum fuit, secundum ab Hierosolymis fertilitate, palmetorumque nemoribus: nunc alterum bustum.* Et Solinus cap. XXXV *Engadda oppidum infra Essenos fuit, sed excisum est. Verum inclitis nemoribus adhuc durat decus, lucisque palmarum eminentissimis nihil vel æuo vel bello derogatum.* Hæc palmeta cum Hieronymi opobalsamo ad superiora Iudææ in agrum Hierichuntinum vocant.

2. At Tabulæ ad latus Asphaltitæ lacus *Engaddi* oppidum adpositum habent, aliæ superius, vt Adrichomii; plures inferius & longe infra Hebronem vrbem: & hæ chorographi Byzantii auctoritate defendi possunt, Ἐγγάδα, dicentis, *κώμη μεγάλη πλησίον Σοδόμων* Ἀραβίας, *Engada magnus vicus est*

* Non ad Sodoma seu extremam Asphaltitæ lacus partem fuisse Engaddi probat Relandus ex eo, quia Iosephus Antiq. IX c. 1 §. 2 scribit, vrbem eam CCC stadia ab Hierosolymis afuisse. Atqui lacus ipse DLXXX stadia longus fuit. Si ergo Engaddi ad extremum lacus recessisset: spatium a Iosepho definitum nimio breuius esset, quam veritas pateretur.

eſt Arabiæ, Sodomis vicinus. * Arabia hæc Petræa eſt, ad cuius fines fuerunt Sodoma in extrema maris Mortui parte: atque ita etiam Ioſephus lib. IV de Bello c. XXVII Zoara, quæ proxima Sodomis, Arabiæ tribuit. De Aſphaltite enim lacu ait, μέχρι Ζοάρων τῆς Ἀραβίας, *vsque ad Zoar Arabiæ* extenditur. Conuenit cum Stephano Vetus tabula Ptolemæo adiecta, quæ etiam Engada [Ἐγγάδα. Gr. lib. V c. XVI] in hoc auſtrali tractu habet, & licet numeri Græci corrupti ſint, ſaniores tamen verſionis Latinæ in huius loci latitudine ſunt. Aliud nomen oppidi Engeddi eſt *Hazezon Tamar*, 2 Paralip. XX, 2, quam ob cauſſam etiam Onkelos *Hazezon Tamar* Geneſ. XIV, 7 vertit *Engedi*. Quod vero ex eodem Gen. XIV capite adparet, Hazezon Tamar fuit in auſtrali regione Iudææ, eaque extrema. Antiquum nomen eſt *Hazezon*, quod ab vicino oppido vel nemore *Tamar* ſiue *Thamar*, vt ſæpe fit, fuit cognominatum. Superfuit *Thamaro*, Θαμάρῳ, in hac auſtrali parte, referente Ptolemæo & Tabula Peutingeriana. Idem *Thamar* limes meridialis Terræ ſanctæ conſtituitur Ezech. XLVII, 19, & a palmis nomen habet, vt non ſit, quod palmeta Engaddæ Pliniana nos in Hierichuntinam vallem neceſſario deuocare debeant, quia & in auſtro talia fuerunt, quorum confuſione is error in geographiam inlatus eſt.

CLIV.

Eadem ratio eſt caſtelli *Maſadæ* ſiue *Maſſadæ*. Plinius lib. V cap. XVII, poſtquam quæ ſuperius ex eo de Engadda diximus, finiſſet, ſubdidit: *Inde Maſada caſtellum in rupe, & ipſum haud procul Aſphaltite. Et hactenus Iudæa eſt.* Solinus lib. XXXV extremo: *Iudææ terminus Maſſada caſtellum*, poſtrema Plinii verba de locorum termino, non de enarratione, vt videtur, intelligens: ideoque notatus eſt ab Salmaſio. Neque vero ab re ipſa aberratum eſt, quia vere in auſtrali limite ſitum id caſtellum fuit. Ioſephus quidem lib. IV de Bello cap. XXIV Φρούριον ἦν οὐ πόῤῥω Ἱεροσολύμων, ὃ ἐκαλεῖτο Μασάδα. *Caſtellum erat haud procul ab Hieroſolymis, quod vocabatur Maſada.* Sed coniunxit & ipſe cum πολίχνῃ Ἐγγαδδί, *oppido Engaddi*, quod ſupra oræ auſtrali vindicauimus; iccirco illud οὐ πόῤῥω, *haud procul*, non ſtrictim, ſed latius interpretandum eſt, & reſpectu Gadaræ, de qua egerat, longius, quam Maſada, ab Hieroſolymis disiunctæ: quemadmodum Strabo de Corintho lib. VIII p. 260 ſcripſit, δυεῖν λιμένων κύριος, ὧν ὁ μὲν τῆς Ἀσίας, ὁ δὲ τῆς Ἰταλίας ἐγγύς ἐστι, *portus duos habet, quorum alter prope Aſiam, alter prope Italiam eſt:* quum tamen ille ſatis longe ab Aſia; hic longius diſtet ab Italia. Et ipſe Ioſephus l. IV de Bello c. XXXIII, iisdem voculis, quibus ſupra de Maſada vſus erat, dixit etiam de Hebrone, κεῖται οὐ πόῤῥω Ἱεροσολύμων, *ſita eſt haud procul ab Hieroſolymis*, quam tamen Hieronymus XXII milliariis, alii pluribus abeſſe tradunt. Priori loco Maſadam Ioſephus dicit Φρούριον καρτερώτατον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων βασιλέων, *validiſſimum munimentum ſub priſcis regibus.* Putares ante Babylonicam captiuitatem præſidio regibus Iudæ fuiſſe. At lib. VII de Bello cap. XXXI idem, ὁ ἀρχιερεὺς ᾠκοδομήσατο Φρούριον Ἰωνάθης καὶ προσηγόρευσε Μασάδαν, *Pontifex Ionatha caſtellum condidit & adpellauit Maſadam.*

* Sed ex Hieronymi verbis in Epitaphio Paullæ nihil certi nec definiti colligi poſſe putem.

sadam. Herodes deinde τὸν κύκλον τῆς κορυφῆς, *verticem montis omnem, septem stadia complexum,* muro praeualido muniuit, & vt ad casus fortunae inexpugnabilis esset, regiam in eo condidit. Nihilominus expugnatum ab Romanis est, vt ibi cap. XXXIII seq. recensetur. Meridialem situm huius castelli Masadae tuetur etiam Lightfoot Chorograph. Marci, cap. II sect. III, & Salmasius in Solinum, qui nouum addit argumentum, a Ptolemaeo Μέσαδα, *Mesada* in Arabia Petraea censeri; sed quod nobis videtur alienum. *Mesada* enim Ptolemaei nimis longe in ortum a Palaestina distat, sita apud Adram in vltima Arabiae, quae orientem versus est regione. Nec mirandum, plura huius nominis castella vel oppida munita fuisse. Est enim vox מצדה, quae *munitionem* sonat, cuius generis plures erant in solitudine Ziph, I Samuel. XXIII, 14, e quibus forte haec ipsa, quam descripsimus, fuit, insequuto tempore fortius ab regibus emunita.

CLV.

Maon quoque oppidum illi longae solitudini adiacebat, quocum Iosuae XV, 55 coniunguntur *Carmel* & *Siph* siue *Ziph*, quod aeque, vt *Maon*, quamdam partem solitudinis denominat. Et Dauid fugitiuus fuit in *solitudine Maon*, I Samuel. XXIII, 24. & Nabal, qui Carmeli praedium habebat, ciuis erat Maonis, I Sam. XXV, 2. *Carmel* autem oppidum in edito monte situm, ad quod adscensus erat, ibidem commate 5, vnde Nabal etiam *Carmelita* cognominatus, & Abigail, vxor eius, Carmelitis, I Samuel. XXVII, 3, & XXX, 5. De hoc oppido sic Hieronymus de Locis: *Carmelus, vbi quondam Nabal Carmelius fuit, & nunc villa est Carmelia nomine decimo lapide oppidi Chebron, vergens ad orientalem plagam, vbi & Romanum praesidium est positum.* * Quum *vergere* ad *orientalem* plagam dicitur, non negatur situs australis, sed illum ab Hebronis meridiano in ortum declinare paullo, indicatur.

CLVI.

De Maon idem cum Eusebio: *Maon in tribu Iuda, contra solis ortum in Daroma.* Daroma autem est Iudaeae pars australis, siue extrema, in meridiem quae vergit: in quo tractu quae ad occasum erant, Aegyptum spectabant; quae ad ortum, Arabiam; media, Idumaeam. Non longe igitur Maon a Zoar siue Segor fuit, & a lingua lacus Asphaltitae.

CLVII.

Ziph siue *Siph* in Iudae tribu oppidum geminum: alterum Idumaeae obversum in tractu Iudaeae australi, Iosuae XV, 24: de quo Hieronymus dixit, in finibus *Eleutheropoleos* esse, ad quod Bonfrerius cetera verba Hieronymi, quae turbato ordine posita sunt, referri vult, *in octauo milliario Chebron contra orientem;* quae censeo alteri oppido eiusdem nominis convenire, quod propius ad bituminis lacum, quam Hebron, vergit, ideoque *contra orientem* illius dicitur situm esse. Ab hoc solitudo cognominatur, *Desertum Ziph,* in qua Dauid latitauit I Samuel. XXIII, 14, & XXVI, 2.

* Ergo in Notitia dignitatum Imperii *equites scutarii Illyriciani Chermula* memorantur.

Situm autem ita in orientem ab Hebrone erat, vt longius vna in meridiem declinaret: quia prope Carmelum fuit, de quo iam diximus. De solitudine Hieronymus: *Ziph, mons squalidus vel caligans siue nebulosus:* pars illius longi deserti. Atque hic forte mons est ille, de quo 1 Sam. XXIII, 14 dictum est: *Dauid mansit in monte, in solitudine Ziph.* Oppidi Ziph incolæ זיפים, Gr. Ζιφαῖοι, id est *Siphenses*, ibidem commate 19 dicuntur.

CLVIII.

Iam ipse *lacus Asphaltites*, siue *Mare mortuum*, terminus Iudææ ab ortu, adeundus & visendus est. Fuit olim amœnissima planities, quam Iordanes fluuius rigabat: inde in sinum Arabicum, vt probabile est, se effudit. Euersione autem vrbium factum, vt sisteret lapsum, & in ruinis illarum stagnaret. * Nomen a bitumine est, quod ἄσφαλτον Græci vocant: nec vero illud vnius formæ aut generis. Iosephus Ἀσφαλτῖτιν vocat, *Asphaltitin*, femineo modo, quia vox λίμνη, *lacus* vel adposita est, vel subaudita. Lib. I Antiq. cap. X τῆς Σοδομιτῶν πόλεως ἀφανισθείσης, ἡ κοιλὰς ἐκείνη λίμνη γέγονεν, ἡ λεγομένη Ἀσφαλτῖτις, *Sodomitarum vrbe euersa, vallis illa palus facta, quæ dicitur Asphaltitis.* ** Idem lib. IV de Bello cap. XXV extremo ἐκπλησθῆναι τῶν σωμάτων καὶ τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην, *vt etiam Asphaltitis palus corporibus impleretur.* Et mox, μέχρι τῆς Ἀσφαλτίτιδος, *vsque ad Asphaltitin,* suppresso lacus nomine. Et Diodorus Siculus lib. XIX cap. XCVIII *Demetrius castrametatus est* πλησίον τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης, *prope lacum Asphaltitin.* Atque ita etiam Suidas & Hesychius. Quod vero latini *lacum* plerumque dicunt, non paludem; genus vocabuli proprii immutant, & ex ὁ Ἀσφαλτίτης, *Asphaltites* formant. Plinius lib. V cap. XV *Iordanes accolis se præbens, velut inuitus Asphaltiten lacum, dirum natura, petit.* Et cap. XVI *Asphaltites nihil præter bitumen gignit; vnde & nomen: nullum corpus animalium recipit; tauri camelique fluitant.* Et Solinus cap. XXXV *Asphaltites gignit bitumen: animal non habet: nihil in eum mergi potest.*

2. Tritum nomen est etiam *Maris mortui.* Iustinus lib. XXXVI cap. III *In ea regione lacus est, qui propter magnitudinem & aquæ immobilitatem mortuum mare dicitur.* Et Pausanias Eliacor. I cap. VII αὐτὸς οἶδα Ἰορδάνην λίμνην Τιβερίδα ὀνομαζομένην διοδεύοντα, ἐς δὲ τὴν λίμνην ἑτέραν, καλουμένην Θάλασσαν νεκρὰν, ἐς ταύτην ἐσιόντα, καὶ ὑπὸ τῆς λίμνης αὐτὸν ἀναλούμενον. ἡ δὲ Θάλασσα ἡ νεκρὰ πάσχει παντὶ ὕδατι ἄλλῳ τὰ ἐναντία. *Ipse vidi Iordanum, qui lacum Tiberidem dictum percurrit, deinde in alterum lacum, cui Mare mortuum nomen est, ingredi & in ea consumi. Mare autem mortuum diuersam a ceteris aquis naturam habet.* Et Hieronymus in Ezech. XLVII, 8 *Intrant* [aquæ] *mare orientale, mare videlicet mortuum, in quo nihil poterat esse vitale; & mare amaris-*

* Sed si iam antea *planities Iordani* dicta est illa regio, quod ex Genes. XIX, 29 & XIII, 10, 11 adparet: ante Sodomæ euersionem cursus fluminis impeditus intelligitur, & stagni naturam induisse, quod sensim & absorberetur & exhalaretur. Ac fortassis *Bela* ideo nomen hoc sustinuit, quia ibi Iordanus absorbebatur.

** Hanc Iosephi suspicionem non esse verisimilem, Relandus ostendit Palæstin. tom. I p. 254 sqq. Cui nos adiumentum attulimus e sacris & profanis scriptoribus tom. IV Monumentor. XXIX pag. 263. Auctoritatibus ibi adlatis addi poterit Isidorus Orig. XIV c. 3.

amariſſimum, quod Græce λίμνη ἀσφάλτε, id eſt ſtagnum bituminis, vocatur. Scripturæ ſacræ *Mare ſalis*, ſiue *ſalſum* eſt. Vide Geneſ. XIV, 3 Numer. XXXIV, 3, 12, Deuteron. III, 17, Ioſuæ III, 16, XII, 3, XV, 2, XVIII, 19. Vnde Hieronymus de Locis: *Mare ſalinarum, quod vocatur Mortuum, ſiue Aſphalti, id eſt bituminis, inter Hiericho & Zoaram.*

3. Magnitudo lacus ſecundum Plinium lib. V cap. XVI *longitudine excedit centum M. paſſuum: latitudine maxima* XXV implet: *minima ſex.* Ioſephus contra lib. IV de Bello cap. XXVII ταύτης τῆς λίμνης μῆκος μὲν ὀγδοήκοντα καὶ πεντακόσιοι ςάδιοι, καθὸ δὴ μέχρι Ζοάρων τῆς Ἀραβίας ἐκτείνεται· εὖρος δὲ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. *Lacus huius longitudo quingentorum & octoginta ſtadiorum eſt; nam vsque ad Zoara Arabiæ extenditur: latitudo centum quinquaginta ſtadiis patet.* Quæ haud dubie menſura eſt verior, quam illa altera Plinii. Verior etiam, quam illa Diodori Siculi dicto lib. XIX cap. XCVIII, cui μήκει παρεκτείνουσα ςαδίους μάλιςά πως πεντακοσίους· τῷ δὲ πλάτει περὶ ἑξήκοντα, * *longitudine extenſius* [lacus eſt] *maxime ſtadiis quingentis: latitudine circiter ſexaginta.* In extremo auſtro ſinum habet, qui a figura *lingua* vocatur Ioſuæ XV, 2, cap. XVIII, 19. Etiam oppoſita in ſeptemtrione pars, vbi Iordanem lacus recepit, a ſimili figura dicitur *lingua* Ioſuæ XV, 5, vt æſtuaria maiorum fluminum ſunt, antequam mari ſe infundant. λοφία, *ceruix*, eſt Græcis interpretibus.

4. De lacus ſterilitate, grauitateque aquarum, præter auctores ſupra nominatos Tacitus lib. V. Hiſtor. cap. VI *Lacus* [qui Iordanem retinet] *immenſo ambitu, ſpecie maris, ſapore corruptior, grauitate odoris accolis peſtifer, neque vento impellitur, neque piſces aut ſuetas aquis volucres patitur. Incertum vnde, ſuperiacta vt ſolido feruntur: periti imperitique nandi, perinde attolluntur. Certo anni, bitumen egerit: cuius legendi vſum, vt ceteras artes, experientia docuit.* cetera bituminis legendi ibidem vide.

5. Tæter hic & peſtilens lacus fuit olim amœniſſima planities, quam Iordanes rigauit; multis habitata ciuitatibus: quarum quinque ſacer ſcriptor nominat, e quibus quatuor maiores cælesti igne deletæ ac funditus euerſæ ſunt: quinta, quæ minima, precibus Loti ſeruata. *Pentapolis* Iordanis dicta fuit Sapientiæ cap. X, 6 vbi καταβάσιμον πῦρ πενταπόλεως, *Pentapoleos ignis cælo delapſus* memoratur. Erant autem *Sodoma, Gomorrha, Adama, Zeboim*, quæ ſimul cæleſti incendio terræque concuſſione perierunt: quæ reliqua fuit *Zoar*, a paruitate ita dicta fuit, ** ſi cum ceteris compararetur, Geneſ. XIX, 22, licet etiam ſuum regem habuerit, cap. XIV, 2. quo tempore *Bela* nominata fuit, deinde ab excidio ceterarum *Zoar*, vti ex dictis locis Geneſ. XIV, 2 & 8, & cap. XIX, 22 manifeſtum eſt. Et alia eidem nomina tribuuntur, *Saliſſa* ab Hieronymo Quæſt. in Geneſ. XIX, neſcio vnde, niſi quod ad Ebræorum ibi traditionem prouocat: *** aut

* Αὕτη ἔχει τὸ μὲν μῆκος ςαδίων ὡς πεντακοσίων, τὸ δὲ πλάτος ὡς ἑξήκοντα. Diodorus II p. 131.

** Ita tamen vt quia paruitate ſua cohiberet & reprimeret iram DEI Loto gratiam ſuam declaraturi, repreſſæ iræ notio & vis non omnino excludatur & oblitteretur.

*** Hi fortaſſe compoſuerant nomen hoc ex אשא & סליחה, propterea quod oppidulo iſti exuſtio fuerat condonata.

ex 2 Reg. IV, 42, vbi *Baalſaliſſa* Bonfrerius per metatheſin ex *Belaſaliſſa* putat factum eſſe. * Ceterum *Zoar*, pro varia pronuntiatione litteræ ע, Septuaginta interpretes exprimunt Σηγώρ, & Hieronymus ac Vulgatus *Segor*.

CLIX.

Hanc Tabulæ vulgares alieno loco poſitam habent, ſicuti etiam Sodomam & ceteras: quum tamen *Zoar* ** ſatis certo definiri, & ex eius loco de Sodoma etiam iudicari poſſit. Hieronymus cum Euſebio ſuo in *Mare ſalinarum*, longitudinem maris mortui definit ita, vt ſit μεταξὺ Ἱεριχοῦς καὶ Ζοαρῶν, hoc eſt, vt Hieronymus vertit, *inter Hiericho & Zoaram*. Quemadmodum vero Hiericho ab ſeptemtrione illi obiacet; ita Zoaram a meridie adiacere lacui neceſſe eſt. Conſentit Ioſephus verbis ſupra prolatis ex lib. IV de Bello cap. XXVII, *longitudo lacus* [Aſphaltitæ] eſt IↃLXXX *ſtadiorum*, καθὸ μέχρι Ζοάρων Ἀραβίας ἐκτέινεται, *ſecundum quam vsque ad Zoara Arabiæ extenditur*. Arabia autem Petræa eſt, quæ a meridie Iudææ erat obiecta & contermina. Atque ita lamentationes Moabitarum dicuntur in Zoar, id eſt trans lacum bituminis, exaudiri Eſa. XVI, 5, & Ierem. XLVIII, 34, quia Moab poſt illius lacus partem inferiorem eſt. Ex quibus elucet, *Zoar* ſiue *Segor* ad extremum lacus a meridie fuiſſe: *.* quod etiam non obſcure ex Geneſ. XIII, 10 colligitur. Meminit eius etiam Stephanus Byzantius, aut illius breuiator: ἔςι καὶ κώμη μεγάλη, ἢ Φρούριον ἐν Παλαιςίνῃ ἐπὶ τῇ Ἀσφαλτίδι καλουμένῃ θαλάσσῃ Ζόαρα, οὐδετέρως, *Eſt & magnus vicus aut caſtellum Palæſtinæ ad mare quod Aſphaltis* [ſic ſcriptum eſt] *vocatur, Zoara, neutro genere*. Addit, huc Lotum ex Sodomitica ruina confugiſſe. Romani præſidium ibi habuerunt. Notitia Imperii ſub Duce Palæſtinæ: *Equites ſagittarii indigenæ Zoaræ*.

CLX.

Hinc de ſitu *Sodomæ* iudicari poteſt, quam plures Tabulæ in ſummo lacus loco habent, ſed falſo. Fuit enim Zoaræ vicina adeo, vt ex illa Lot in Zoaram tantillo ſpatio confugere potuerit, quantum eſt inter initium auroræ ac ortum ſolis. Infimo ergo loco in lacu eſt Sodoma ſcribenda, paucis a Zoara milliariis, & fortaſſe non vltra ſex. † Confirmat in voce Ἐγγάδα Stephanus chorographus: Ἐγγάδα κώμη μεγάλη πλησίον Σοδόμων Ἀρα-

* Sed hoc difficilius eſt ad credendum. Quæ ſunt enim rationes ad eam rem perſuadendam idoneæ?

** Græce Ζώαρα & Ζόαρα, & plurale neutrum.

. Ita tamen, vt magis ad orientale latus ſpectaret, quam ad occidentale. Nam Euſebius ſcribit, *Luith* inter *Areopolin* & *Zoara* intercedere, & vicum Moabitidis *Bennamarem* ad ſeptemtrionem Zoaræ eſſe. Quum autem Moabitis ſit ad ortum lacus Aſphaltitæ: etiam Zoara eo vergere cenſenda eſt, quod ad ſeptemtrionem eius loca Moabitica fuerint. Reland. Ipſa etiam oppoſitio Hierichuntis & Zoaræ, inter quæ oppida mare Mortuum interiectum fuit, Relandi opinioni fauere videtur.

† Immo quum aurora iam exiſteret, Lotus exire Sodoma neceſſe habuit Geneſ. XIX, 15. Et quum ſol exoriretur: Lotus Zoaram ingrediebatur. Geneſ. XIX, 23. Atque vxor Loti etſi nec reſtitiſſet, nec receſſiſſet, ſed oculos modo retorſiſſet: ob vicinitatem diro igne adflata periit. Geneſ. XIX, 26. Tantum autem periculum euaſerunt, qui oculis a tanta fulgurum & odorum peſte euerſis in anteriora decurrebant contentius.

Ἀραβίας, *Engada*, inquit, *est vicus magnus, Sodomis Arabiæ vicinus.* Arabiæ sic est, vti iam ex Iosephi positione fuit Segor siue Zoar, quia in confinio sunt Arabiæ Petrææ. Idem in hac ipsa voce: *Σόδομα μητρόπολις ἦν τῶν δέκα πόλεων τῶν ἐν τῇ Ἀσφαλτίτιδι λίμνῃ καταστραφεισῶν. Sodoma metropolis erat decem vrbium, quæ in Asphaltitide lacu subuersæ sunt.* Quinque numerauit diuinus scriptor Genes. XIV, 2, 8, & in iis Sodomam primo loco: ceteræ erant Gomorra, Adama, Zeboim & Bela siue Zoar: vnde *πεντάπολις*, *pentapolis* Sapient. X, 6 nominatur. Vnde vero denarius chorographi numerus sit, equidem ignoramus: nisi minora oppida, quæ subiecta maioribus fuerint, ex traditione quadam adnumerauit.

CLXI.

Reliquarum locus est incertior, quam Sodomæ ac Zoaræ siue Bela. Situs itaque illarum sola coniectura nititur. *Gomorram* cum Sodoma coniungimus a septemtrione, quia vbique cum illa in diuinis litteris est proxime coniuncta, Genes. X, 19, cap. XIII, 19, XIV, 2. Deuteron. XXIX, 23, vt de euersionis historia taceam, in qua tantummodo Sodoma & Gomorra memorantur, quia haud dubie maiores potentioresque ceteris fuerunt, etiam sceleribus superiores. Reliquas eo ordine statuendas putamus, vt Zeboim sit suprema & propior ostio Iordanis: hanc inter & Gomorram media Adama. Sic enim recensentur, seruato hoc ordine, Genes. X, 19, XIV, 2, 8, Deuter. XXIX, 23, a meridie, vt videtur, in septemtrionem enarratione facta: Fuisse vero & has postremas, *Adamam* & *Zeboim*, vna cum Sodoma & Gomorra euersas, clare proditum est Deuter. XXIX, 23 & Hoseæ XI, 8.

CLXII.

Quod vero Iordanes in hoc lacu conditur, de eius cursu pauca supra illa, quæ sparsim diximus, videntur adiicienda, aut potius repetenda. Plinius lib. V cap. XV *Iordanis amnis oritur e fonte Paneade, qui cognomen dedit Cæsareæ: amnis amœnus, & quatenus locorum situs patitur, ambitiosus, accolisque se præbens, velut inuitus Asphaltiten lacum dirum natura petit, a quo postremo ebibitur, aquasque laudatas perdit pestilentibus mixtas. Ergo vbi prima conuallium fuit occasio, in lacum se fundit, quem plures Genesaram vocant.* Et Tacitus lib. V Histor. cap. VI *Idem* [Libanus] *amnem Iordanem alit, funditque. Nec Iordanes pelago accipitur, sed vnum atque alterum lacum integer perfluit: tertio retinetur.* Solinus sua ex Plinio hausit, quæ tradit cap. XXXV, *Iudæa illustris est aquis: sed natura non eadem aquarum omnium. Iordanes amnis eximiæ suauitatis. Paneade fonte demissus regiones præterfluit amœnissimas: mox in Asphaltiten lacum mersus, stagno corrumpitur.* Sed de fontibus Iordanis supra ex Iosepho distinctius clariusque fuit actum.

2. De *traiectu* Iordanis aliquid notandum, quippe non vno loco ille transibatur. Non autem dubitandum, singulis oppidis aut vicis, in ripa positis aut prope illam, suum priuatæ vtilitatis caussa traiectum fuisse, per cymbam videlicet, sine ponte, cuius rarior in hac regione vsus fuit: de hisce

hisce vero iam non agimus, sed de publicis traiectibus, seu nobilioribus, qui ad regiam aliquam tritamque viam pertinebant. In minore Iordane, inter Samochoniten lacum & Genesariticum, traiectus fuit in via Damascum ferente, vbi posterioribus saeculis pontem scriptores memorant, quem *pontem Iacobi* adpellant. Fuit etiam *pons* infra lacum Genesaret *ad Chammatham* siue thermas Tibarienses, quo ex inferiore Galilaea in Peraeam transibatur. Sed supra de illo quoque actum fuit transitu, quum Galilaeam & Capernaum explicaremus. Quod vero *Scythopolis* remotior a lacu fuit, suumque agrum maxime trans flumen in Peraea habebat; sine dubio vel pontem habuit, vel frequentem nauigio alium traiectum. Tandem fuit etiam *traiectus Hierichuntinus*, cymba, vt videtur, factus; de quo 2 Samuel. XIX, 18.

CLXIII.

Hierosolymam hactenus, & quae proxime adiecta sunt, cum latere Iudaeae orientali, siue quod lacum Asphaltiten spectat, perlustrauimus, nunc in *mediterraneam Iudaeam*, quae a mari aeque & a lacu reductior est, ingrediemur. In septemtrione ac Beniaminis limite fuit prima *Kiriathiearim*, quasi ciuitas siluarum, tribus Iudae, cui adscribitur Iosuae XV, 9 & 60. Dicta fuit etiam *Baala*, * ibidem commate 9, & *Kiriath Baal*, commate 60, & c. XVIII, 14. Hieronymus de Locis cum Eusebio ita positionem eius definiuit: *Cariathiarim, quae & Cariathbaal, ciuitas saltuum, vna de vrbibus Gabaonitarum pertinens ad tribum Iuda, euntibus ab Aelia Diospolim in milliario nono.* Sic legendum *nono*, non, vt in libris est, *vno*; quia Eusebius, quem expressit Hieronymus, κειμένη ἀπὸ σημείων θ' Αἰλίας, *sita nono lapide ab Aelia.* Quod vterque in voce *Baal* confirmauit. *Baal*, inquiunt, *haec est Cariathiarim, id est villa siluarum, in tribu Iuda; & est vsque hodie vicus descendentibus ab Aelia Diospolim, Cariathiarim*, ἀπὸ σημείων δέκα, *in decimo milliario.* Paruum hoc discrimen, nec insolitum in locorum distantiis, arguitque terminum inter nonum ac decimum fuisse lapidem. In hac vrbe aliquamdiu Arca foederis stetit, postquam recepta a Philistaeis fuerat. 1 Samuel. VII, 1, 2.

CLXIV.

Vicina huic in occasum fuit *Bethsemes*, quasi Solis ciuitas seu Heliopolis, quod ex eadem Arcae foederis historia clarum est; sita inter Accaron Philistaeorum, & Kiriathiarim, quia ex Bethsemes deducta arca fuit in Kiriathiarim, 1 Sam. VI, 20, 21, VII, 1. In eodem argumento Iosephus lib. VI cap. II *deportant arcam* εἰς Καριαθιαρεὶμ, γείτονα πόλιν τοῖς Βηθσαμίταις, *in Kiriathiarim, quae vrbs vicina Bethsemitis est.* Hieronymus de Locis: *Bethsamis ciuitas sacerdotalis in tribu Beniamin, quae vsque hodie demonstratur de Eleutheropoli pergentibus Nicopolim in decimo milliario.* At in tribu Iuda censetur Iosuae XV, 10, & 2 Reg. XIV, 11. Ibi victus & captus rex Amasia ab Ioas rege Israelis, vt eodem cap. XIV, 13 est memoratum.

CLXV.

* Sed secernenda a *Bala* vel *Baala* Simeonitidis, de qua infra §. CXCVI.

CLXV.

Hinc in boream recessit *Thimna* siue *Thamna*, primum tribus Iudæ, Iosuæ xv, 57: post Danitis contributa, cap. xix, 43. Hieronymus cum Eusebio: *Thamna, vbi ouees suas totondit Iudas; ostenditur hodieque prægrandis villa in finibus Diospoleos euntibus Aeliam in tribu Dan siue Iudæ.* Quod vero vicina Philistæorum terræ erat, ab his, quamdiu potentes fuerunt, possessa fuit: vnde etiam Samsonis vxor Philistæa fuit. Ademtam Dauidis temporibus, rursus occuparunt regnante in Iehuda Ahaso, cum multis ciuitatibus aliis, Bethsemes, Socho, ceteris, 2 Paralip. xxviii, 18. Inter Iudææ toparchias Iosephus lib. iii de Bello cap. iv numerauit: & lib. iv cap. xxvi καταστρεψάμενος τὰ περὶ τὴν Θαμνᾶ τοπαρχίαν, *vastans omnia, quæ circa Thamna toparchiam sunt.* * Plinius lib. v cap. xiv *toparchiam Thamniticam* nominauit.

2. Fuit & alia *Thamna* in Ephraim, vbi Iosua sepultus est. Iosephus Antiquit. lib. v cap. i extremo: θάπτεται ἐν πόλει Θαμνᾶ τῆς Ἐφραίμου φυλῆς, *Sepultus est in Ephraimiticæ tribus oppido Thamna.* Sed hæc in Iosuæ libro extremo non simpliciter Thamna, sed *Thamathsare* vocatur. **

CLXVI.

Nec oppidi *Gallim* positio probari certa potest: neque tribus eius satis certa. Esa. x, 30 cum oppidis Beniaminiticis *Laisa* & *Anathot* coniungitur, quibus videtur vicinum & eiusdem tribus, si non Iudæ, fuisse. Memoratur etiam 1 Samuel. xxv, 44, ortum inde illum Phalti, qui Dauidis vxorem, Saulis filiam, a patre abreptam, duxerat. Hieronymus de Locis: *Dicitur esse quidam Accaron vicus, qui vocetur Gallim.* Si hic vetus Gallim est, prope Bethsemes necesse est exstitisse. *,*

2. Et *Laisa* hæc, cuius iam facta est mentio cum Gallim, etiam 1 Maccab. ix, 5 est memorata. Ibi Iudas Maccabæus castra vltima posuerat, quum victos hostes persequeretur, inde vsque ad montem, qui iuxta Azotum situs est, vt ibidem commate 15 est traditum. Ex qua hostium fuga de situ quodammodo iudicatur.

3. Alia fuit *Laisa* siue *Lesem*, quæ Dan a Danitis est vocata, sita in Paneade.

CLXVII.

Besek, cuius princeps vocatur *Adoni Besek*, Iudic. i, 5, & oppidum *Besek*, † ibidem commate 4. In montanis Iudæ fuit, & inde transiit exercitus ad oppugnandam Hierusalem. Adrichomius Besek posuit ab occasu

* Hæc Thamna celebratur a Iosepho Antiq. XIV, 11, 2, vt potentissima.

** Græce Θαμνασαράχ Ios. XIX, 50, XXIV, 30, vbi alia exemplaria habent Θαμνασάχαρ.
* Relando inter Antipatrida & Lyddam, certe non longe inde sita videtur fuisse propter narrationem Iosephi de Bell. IV cap. 4, seu ex edit. Hauerc. cap. VIII §. 1 p. 297. Adde II, 20, 4 pag. 207.

, Sed eum ab hoc oppido Gallim diuersum putat Relandus.

† In quibusdam codicibus Græcis Ζεζέκη dicta fuit, vt ex Stephano adparet, qui ad Iosephum prouocat, cuius tamen in Archæol. V, 2, 2 hodie Βεζέκην legitur.

occaſu Bethlehemi: ſed nihil certi definiri poteſt, quia aliam eius mentionem nuſquam reperimus.

CLXVIII.

Antequam vero ex ſeptemtrione huius tractus in plagam meridianam, aut ad ea, quæ in meditullio Iudææ erant, deuertamus, de recentiore vrbe *Eleutheropoli*, ad quam Euſebius atque Hieronymus plerarumque ſitum & diſtantiam referunt, conſtituendum prius eſt. Origo eius ignota eſt, * a quonam & quando fuerit condita, aut nouum hoc nomen ſortita. Non exſtat eius mentio, quantum cognitum habemus, ante tempora Chriſtianorum principum: ſed tum vrbs florens erat & celebris adeo, vt Euſebius ac Hieronymus ex illa & Aelia fere omnium oppidorum vicorumque diſtantias ac poſitiones metiantur. Ioſephus autem & Ptolemæus nuſquam meminerunt, quod argumento eſt, illorum ætate poſteriorem eſſe. Haud dubie tamen ſub ethnicis imperatoribus fuit conſtituta, quia in Nicæna ſynodo ſubſcripſit Eleutheropolitanus epiſcopus Macrinus. Suidas in Μαριανὸς de ipſo Mariano, qui ſub Anaſtaſio imperatore floruit: *μετῳκήσαντος τοῦ πατρὸς Ἐλευθερόπολιν, μίαν τῶν τῆς πρώτης Παλαιστίνης, patre eius* [Roma] *Eleutheropolin, quæ vna eſt ex Primæ Palæſtinæ ciuitatibus, habitandi cauſſa profecto.* Patria fuit S. Epiphanii, qui natus in Vita dicitur inter Phœnices *τῆς περιοικίδος Ἐλευθεροπόλεως, ἀπὸ σημείων τριῶν τῆς αὐτῆς, in agro Eleutheropoleos, tertio ab illa lapide.* ** Phœnices autem vrbs dicitur ea ratione fuiſſe, qua multi ſcriptores ad Aegyptum vſque Phœnicen protendunt, nec in litore tantum, ſed in iis quoque, quæ litori ſunt propinquiora. Fuit enim procul a mari, ſed minori ab eo diſtantia, quam a lacu Aſphaltite. Meminit eius, auctore Euſebio, Hieronymus in Azecha [Aſeca] Adollam, Anab, Bera, Bethagla, Bethſames, Ceila, Duma, Eglon, Gædur, Iarmuth, Iether, Lachis, Lebna, Maceda, Maſpha, Moraſthi, Socho, Zanoa, Ziph, & alibi: etiam in prophetas commentariis iterum iterumque eius rationem habuit: in Eſa. XXI, 11, & in Obadiæ verſ. 1 & 5; & in Michæam prologo. Et in Vita Hilarionis idem Hieronymus: *mulier quædam Eleutheropolitana.* In Obadiam quidem cum Idumæa coniunxit: ſed laxe Idumæam intelligit, vt omnem auſtralem Iudæam comprehendat: quemadmodum ſupra de Hebrone diximus, fuiſſe vel in illa Idumæa, vel ad eiuſdem fines. Sic vero ad Obadiæ comma V ait: *Vt dicamus aliquid de natura loci, omnis auſtralis regio Idumæorum de Eleutheropoli vſque Petram & Hailam (hæc eſt enim poſſeſſio Eſau) habitatiunculas habet.* Sed nuſquam clarius de ſitu eſt proditum, quam Antonini, quod dicitur, Itinerario, linea obliqua ab Aelia Aſcalonem ducta per Eleutheropolim. Sic enim itinere a Neapoli Aſcalonem ordo fert:

Neapoli

* Confer § CC. Nomen a vetuſto חרי *liber*, vel חוריים *Horræis*, quos latine dicere poſſis *liberos*, ducunt Hieronymus & alii. Sed improbabile id etiam Relando viſum eſt.

** Scilicet in vico *Besanduce.* Sozomen. VI cap. 32.

Neapoli			
Aeliam	M.	P.	XXX
Eleutheropolim	M.	P.	XX
Ascalonem	M.	P.	XXIIII.

Alio a Cæsarea Eleutheropolim per Diospolim, quæ Lydda est, ducitur. Sed numeri eius itineris suspecti sunt: quam ob caussam noluimus integrum transscribere.

2. Male igitur a quibusdam Eleutheropolis putatur Hebron esse, a qua ipse Hieronymus diserte separauit. Cedrenus illorum agmen ducit pag. 26. *θάπτεται*, inquit, *ἐν Χεβρὼν, ἥτις νῦν Ἐλευθερόπολις καλεῖται*; *sepulta est* [Sara] *Hebrone, quæ nunc Eleutheropolis vocatur.* At Eusebius, Hieronymo interprete de Ebr. Locis, sic clare in *Ceila* distinxit: *nunc villula Ceila ad orientalem plagam Eleutheropoleos, pergentibus Chebron, quasi octauo milliario.* Atque ita in tribu Iuda Eleutheropolis fuit, nec vero propior mari Philistæo, aut in regione Philistæa. Hieronymus in Obadiæ comma 19, *De tribu Iuda non solum Eleutheropolim teneant, sed vsque ad maritima perueniant, & Philistim suo imperio subiugent.*

CLXIX.

His ita de Eleutheropoli, quantum fieri potuit, constitutis, ad oppida, quæ inde distantias suas definitas habent, procedimus. Ex septemtrione in austrum versus degressis primum ex memorabilibus occurrit *Aseca*, Græce Ἀσηκὰ, *Asecà*, ad quem vsque locum & vltra Iosua quinque regum exercitus fugauit & cecidit, Iosuæ x, 10. Hanc inter & Socho Philistæi castra habuerunt, quum Dauid Goliathum interfecit. Socho autem secundum Hieronymum nouem millibus aberat in septemtrionem ab Eleutheropoli. Vlterior itaque fuit Aseca & septemtrionalior quam Socho, nec vero longius a Socho remota. Vide 1 Samuel. XVII, 1. Munita fuit & restitit Chaldæis oppugnantibus, Ierem. XXXIV, 7. Hieronymus de illa hæc pauca: *Aseca in tribu Iuda.* Nihil addidit de situ aut distantia. Eius autem tribus fuisse, certum est ex Iosuæ XV, 35.

CLXX.

Makeda siue *Maceda* proxime coniungitur Iosuæ x, 10. *Persequuti sunt eos in via decliui a Bethorone & percusserunt vsque Aseka & Makeda.* Hieronymus de Locis: *Maceda. In hac conclusit Iesus quinque reges in spelunca, quos interfecit cum rege Maceda, quæ fuit in tribu Iuda: & nunc est in octauo milliario Eleutheropoleos contra solis ortum.* Putares in septemtrionem potius, quam in ortum, ab Eleutheropoli hoc oppidum declinare: sed Eusebius quoque πρὸς ἀνατολάς: intellige autem ortum maxime æstiuum & simul in septemtriones vergentem. De spelunca, in quam fugientes quinque reges se abdiderant, ab Iosua sunt protracti & enecati. Vide cap. x, 17, 23, 26. Fuit autem illa non in ipsa vrbe, vt Hieronymi videntur verba referre; sed iuxta illam, quia vrbs post interfectos reges capta, versu 28. Græci interpretes scripserunt Μακηδά: Iosephus autem lib. V Antiquit. cap. 1 Μακχιδὰ, *Macchida.*

CLXXI.

Socho, * inter quam & Aseka castra Philistæorum erant, 1 Sam. XVII, 1, gemina fuit, vna in campo, altera in monte, Iosuæ XV, 35, 48, sed vicinæ admodum, vt Hieronymus parem vtrique distantiam ab Eleutheropoli tribuat. *Socho*, inquit, *in tribu Iuda. Sunt autem vsque hodie viculi duo pergentibus Aeliam de Eleutheropoli in nono milliario viæ publicæ, vnus in monte, alter in campo situs, qui Sochot nominantur.* Hic cæsus est Goliath.

CLXXII.

Profectus victor Iosua a Maceda in *Libnam*; a Libna in *Lachis* cap. X, 29, 31. ex quo adparet, Makedam septemtrionalem fuisse; Lachis australem; mediam inter has *Libnam*, quæ & *Lebna*, *Lobna* & *Lobana* Latina versione nominatur. In Iuda vrbs *Libna* fuit, Iosuæ XV, 42: & sacerdotalis, cap. XXI, 13, munita, vt ex Sennacheribi obsidione 2 Reg. XIX, 8, Esa. XXXVII, 8 cognoscimus. Hieronymus: *Lebna in tribu Iuda ciuitas sacerdotalis, quam tenuit Iesus rege illius interfecto. Nunc est villa in regione Eleutheropolitana, quæ adpellatur Lobna. Scribit de hac Esaias.* Igitur prope Eleutheropolim fuit, &, vt Iosuæ iter, ac reliquarum adiacentium situs ostendit, ab ortu illius, quæ postea fuit, Eleutheropoleos.

CLXXIII.

Lachis autem, quam Iosua post Libnam obsedit cap. X, 31, in meridiem ab Eleutheropoli septem millibus passuum recessit. Itidem Hieronymus de Locis, duce Eusebio: *Lachis in tribu Iuda. Sed & hanc cepit Iesus, rege eius interfecto. Meminit huius Esaias & Hieremias: & nunc est villa in septimo milliario ab Eleutheropoli euntibus Daromam.* Daromam, id est in meridiem: Eusebius plenior: πρὸς νότῳ ἀπιόντων εἰς τὸ Δαρωμᾶν, *ad austrum euntibus in Daromam.* Mentio eius est non solum apud Iosuam in censu vrbium Iuda, cap. XV, 39, verum etiam sub regibus Iudæ. nam ibi Amasias rex in Iuda, a rebellibus interfectus fuit, 2 Reg. XIV; & Senacherib rex Assyriorum ibi castra habuit, vrbemque expugnauit, cap. XVIII, 14, 17, cap. XIX, 8, & Chaldæus exercitus Nebucadnezaris, Ierem. XXXIV, 7.

CLXXIV.

In Daroma etiam, vltra Lachis, fuit oppidum *Esthemo*, siue *Esthemoah*, tribus Iudæ, Iosuæ XV, 50, & sacerdotale, cap. XXI, 14, cui prædam Dauid misit, 1 Samuel. XXX, 28. Hieronymus de Locis: *Esthemo ciuitas sacerdotalis: nunc autem ostenditur prægrandis vicus Iudæorum in Daroma, qui locus ad Eleutheropoleos pertinet regionem;* Eusebius postrema sic expresserat: ἐν τῷ Δαρωμᾷ ὁρίῳ Ἐλευθεροπόλεως.

CLXXV.

Sed in septemtrionem regrediendum est, vbi *Ber* siue *Bera* obscurum oppidum, Iudic. IX, 21 ab Hieronymo ita describitur: *Bera, vbi, quum Abimelech Ioathan fugisset, habitauit. Distat autem vicus Bera ab Eleutheropoli octo millibus ad aquilonem.*

CLXXVI.

* Græce Σωχὼ & Σωχώ. Vide Ioseph. Antiq. VIII, 10, 1 & VI, 9, 1 edit. Hauerc.

CLXXVI.

Huic Hieronymus proximum locum facit *Gedur*, siue *Gedor* Iosuæ xv,58, quem ipse diphthongo scripsit. *Gædur*, inquit, *in tribu Iuda: hodieque vocatur Gedrus vicus prægrandis in decimo milliario Diospoleos pergentibus Eleutheropolim.* Itinerario autem inter Diospolim & Eleutheropolim distantia est XVIII M. P. qui numerus si saluus esset, bene rationes nobis constarent. At supra dubitauimus de illo, & forte XXVIII, saltem XXIIII legendum est: quo posito, paullo longius Gedur in septemtrionem, quam Bera, recedet. Sed pretium non est de obscuris litigare oppidulis.

CLXXVII.

Fuit prope Eleutheropolim etiam *Iarmuth*, siue *Iarimuth* seu *Ierimoth*, * Iosuæ xv,35 etiam in oppidis tribus Iudæ censum. Hieronymus: *Iarimuth ciuitas, quam subuertit Iesus, in tribu Iuda, quarto distans ab Eleutheropoli lapide iuxta villam Esthaol.* Vltimis vocibus plaga designatur occidentalis, quia Esthaol in tribu Dan fuit, quæ Eleutheropolim ab oriente adpositam respexit.

2. Aliud huius nominis oppidum in tribu Issachar fuit, Iosf. xxi,29.

CLXXVIII.

Ab occasu deinde, sed in austrum magis vergente, fuit *Hazor*, siue *Asor*, Græce Ἀσὼρ, in tribu Iuda, Iosuæ xv,23, ** sed in finibus Ascalonis, vt Eusebius & Hieronymus obseruarunt. Et *Hazor Hadata*, siue, vt bene Græci verterunt, Ἀσὼρ ἡ καινὴ, *Asor noua*, Iosuæ xv,25. Et Gazam versus milliario decimo *Bethagla*, siue *Beth-hagla*, quæ Hieronymi & Eusebii sententia est, quia ibi vicus sit *Agla* nomine: quamobrem Hieronymus [non autem Eusebius] Bethagla censet in tribu Iuda. At Iosuæ xviii,21 oppidis Beniamin adscribitur: nec Iosuæ xv,6 censetur in Iuda, sed terminus septemtrionalis Iudæ in oppido Beniaminitico notatur. Hoc vero damus libenter, Eusebii ætate vicum, cui Agla nomen, in decimo milliario ab Eleutheropoli Gazam versus fuisse.

CLXXIX.

Etiam propinqua vrbi Eleutheropoli fuit *Mizpe* siue *Maspha*, sed in aliam plagam vergens, septemtrionis vel simul orientis. Hieronymus enim cum Eusebio: *Est & alia nunc Maspha in finibus Eleutheropoleos contra septemtrionem pergentibus Aeliam, pertinens ad tribum Iuda.* In hac tribu censetur Iosuæ xv, 38. Sunt eius nominis & alia oppida, sed in diversis tribubus.

CLXXX.

In hunc occasum etiam declinauit oppidum *Cedron*, Κεδρὼν, quod rex

 Anti-

* Putatur eadem ac *Ramoth* & *Remeth*. Vide Iosf. XIX,20, X,3,5,23, Nehem. II,29. Reland.

** Relandus putat nomen huius vrbis קריות, & cognomen חצרון fuisse. Et ab illo איש & קריות nomen discipuli illius Iesu, Iudæ Ischariothæ, conflatum fuisse. Sed satius est, vt vtrumque nomen ad constituendum vrbis nomen necessarium putetur, vt apud nos in *Ludwigstadt*, *Carlsruhe*, *Freudenstadt* neutrum nomen satis est ad denotandum oppidum.

Antiochus emuniri iussit, 1 Maccab. xv, 39, ad quam vrbem vsque Syri victi fugati sunt, cap. xvi, 9, atque εἰς τὰς πύργους τὰς ἐν ἀγρῷ Ἀζώτου, *in munimenta, quae in agro Azoti erant.* Ex quo situs quodammodo Cedronis cognoscitur, circa viam fuisse, quae Azotum versus ex Iudaea superiore ferebat. Eodem bello exusta Cedron ab Iudaeis fuit.

CLXXXI.

In ortum solis propinquum Eleutheropolis habuit oppidum vel vicum *Morasthi,* * patriam prophetae Michaeae, quod non modo ipse de se testatur cap. 1, sed Ieremias etiam cap. xxvi, 18, vbi Graeci, Μιχαίας ὁ Μωρασθίτης, *Michaeas Morasthita.* Hieronymus praeeunte Eusebio: *Morasthi, vnde fuit Michaeas propheta. Est autem vicus contra orientem Eleutheropoleos.* Non longe absuisse, Hieronymus idem in Michaeam prologo significat: *ad Michaeam,* inquit, *de Morasthi: qui vsque hodie iuxta Eleutheropolim vrbem Palaestinae haud grandis est viculus.* Dum *iuxta* dicit, propinquitatem ostendit.

CLXXXII.

Vlterior eiusdem plagae orientalis erat *Ceila* siue *Kegila,* Ebr. קעילה, Gr. Κεϊλά. Hieronymus: *Ceila in tribu Iuda, vbi quondam sedit Dauid: & nunc villula Ceila ad orientalem plagam Eleutheropoleos pergentibus Chebron, quasi octauo milliario, in qua sepulcrum demonstratur.* Iosuae xv, 44 in vrbibus Iuda recensetur, & in Dauidis historia 1 Samuel. xxiii memorata est saepius.

CLXXXIII.

Prope hinc abfuit, sed paullo longius ab Eleutheropoli, oppidum *Adollam* siue *Odollam.* Eusebius Hieronymo interprete: *Adollam in tribu Iudae, & vsque hodie vicus non paruus ad orientem Eleutheropoleos in decimo eius milliario hoc nomine vocatur.* Eius mentio est Genes. xxxviii, 1, 12; Iosuae, xv, 35 in oppidis Iuda, & cap. xii, 15 eius rex ab Iosua victus caesusque refertur, & 1 Sam. xxii, 1, Dauid in spelunca iuxta hanc vrbem dicitur latitasse. Quaedam versiones distinguunt *Adollam* & *Odullam:* sed in Ebraeo vbique scriptura eadem *Adüllam:* Graeca Ὀδολλάμ.

CLXXXIV.

Eglon etiam in hoc tractu fuit, quam Eusebius male dixit eamdem esse quae Odollam: verius scripsisset vicinam esse. Etenim distincta oppida fuisse ex Iosuae xv, 35 & 39 clarum est. Rex eius in illis quinque fuit, quos vno proelio Iosua prostrauit, cap. x, 3, 5, ac rege caeso ipsam vrbem cepit ac deleuit, atque ab Eglone exercitum aduersus Hebronem; ibidem commate 34 & 36, vnde de situ iudicari potest, quam Eusebius decem, Hieronymus duodecim millibus ab Eleutheropoli contra orientem fuisse tradidit, idque similius vero est, quam numerus Eusebianus, a quo littera videtur excidisse.

CLXXXV.

* *Moreschet* potius, vnde gentile *Morasthi.* Moreschet autem cum Maresa non confundi vult Relandus ex Mich. I, 14, 15.

CLXXXV.

In hoc tractu, sed ignotum, qua eius parte, fuit *Aphec* siue *Apheca* tribus Iuda, Iosuæ xv,53, quia cum Hebrone coniungitur hoc ordine: *Bethtaphua, Apheca, Humta, Kiriath Arba, quæ est Hebron.* Bis Philistæi, contra Israelitas bellum gerentes, castra posuerunt ad *Aphec*, 1 Samuel. iv, 1, & cap. xxix, 1. Prius bellum in tribu Iuda gestum esse nemo dubitat, vbi Israel castra opposuit ad *Ebeneser;* de quo loco & nomine eius cap. vii, 12. est traditum. Quamquam vero hæc loca propinquiora Philistæorum regioni erant, ad quæ ex prœlio refugerunt: potuerunt tamen a meridie adscendere per Daromam, quam Hieronymus vocat, vt in tribu Iuda bellum gereretur.

CLXXXVI.

Beth Taphua, quam Iosua coniunxit, etiam incertæ positionis est: & Hieronymi seu Eusebii *Bethaphu* ita obscure descriptum est, vt nihil inde lucis ad nostrum locum adferatur: vt de mendo in loci vocabulo, ad quem referunt, taceam, quod Eusebio Ῥαφία, Hieronymo *Raphaim* est. Alterius belli locus, *Aphec*, est dubius, quia opposita Israelitarum castra *ad Ain in Iezrael*, quod Græci interpretes ad vallem Iezrael adducunt Endor vel Nain, pro lectionis diuersitate, substituentes. Bonfrerius autem in Iuda & hoc bellum gestum esse existimat, quia & ibi *Iezrael*, Iosuæ xv, 56; & *Ain*, oppidum Leuitarum, Iosuæ xxi, 16, ex Iuda Simeoni tributum, cap. xv, 32 & xix, 7, de quo dubie Hieronymus vel quatuor millibus ab Hebrone, vel, ex alio codice, nono lapide ab Hebrone in Daroma, vestigia inuenisse tradidit. Sed aliud omnino est, procul ab Hebrone positum, quia Ios. xix, 7 cum Ether, Asan & Rimon iungitur.

CLXXXVII.

Nunc ad ea, quæ Simeoni ex Iuda tributa sunt, in austrum æque, vt occidentem, vergentia progredimur. *Ziklag*, seu *Ziclag* prima est, Ebræis צקלג, Græcis Σικελάγ siue Σικελέγ: Vulgato interpreti *Siceleg:* Hieronymo praue Sicelech; quia Eusebius, quem sequitur, Σικελάγ. Sed Iosephus Σίκελλα & Σεκέλλα vtroque genere: lib. vi Antiquit. cap. xiv Dauidi dedit κώμην τινὰ Σεκέλλαν καλουμένην, *vicum quemdam Secellam dictum:* & cap. xv, εἰς Σίκελλα, *ad Sicella:* & mox, ἐν Σικέλλα, *in Sicella.* Ex Iuda Simeoni tributa, Iosuæ xv, 31, cap. xix, 5, at in Philistæorum potestate ad Dauidis vsque tempora mansisse videtur, 1 Samuel. xxvii & xxx. Positionis rationes hæ solæ constant, quod in Simeonitide, & ad Philistæorum fines: addit Eusebius ἐν Δαρωμᾶ, *in Daroma*, hoc est australi Iudææ parte.

CLXXXVIII.

Coniuncta fuit *Horma* siue *Harma*, in eadem tribu, Iosuæ xix, 4. Hieronymus *Erma* & *Arma* scripsit. An idem locus sit, vbi rebelles Israelitæ victi Numer. xiv, 45, & Chananæi postea superati Numer. xxi, dubitamus. Videtur tamen Bonfrerio esse, qui propterea in meridiem admodum deduxit.

CLXXXIX.

Simeonis & *Athar* fuit, Ebr. *Ether*, Iof. xv, 42, & cap. xix, 7, ex Iuda huic tribui adfcripta. Græci Αθὲρ & Εθέρ.

CXC.

Fuit & *Athach* eodem tractu, cui Dauid partem prædæ transmifit, 1 Samuel. xxx, 30, quam & Athar eamdem putat Bonfrerius, quia vtrobique cum *Afan* coniungatur, & in aliis hominum vrbiumque vocabulis præfertim in tanta temporum diuerfitate non nunquam elementum permutetur; quum cetera עת & תך conueniant.

CXCI.

Afan autem Iofuæ xix, 7 feu *Cor Afan* 1 Sam. xxx, 30 vicinum fuit fuperiori Ether: adeoque diuerfum a Beth Afan Hieronymi, quem *vicum* dicit *nobilem* in decimo quinto ab Aelia milliario: addit Eufebius (in *Afan* vterque) πρὸς δυσμάς, *ad occafum:* etiam *fedecim* milliaria, non quindecim, numerauit. Sed eo vsque Simeonitis tribus non pertinuit; nec oppida eius ab Aelia, fed ab Eleutheropoli funt metienda. Fuit antea tribus Iudæ, Iof. xv, 42: Simeoni poftea tributa, cap. xix, 7 & facerdotalis, 1 Paralip. vi, 59.

CXCII.

Contendit Bonfrerius in Iofuæ xxi, 15 commentario, eamdem effe *Afan* & *Ieta* fiue *Iuta*, quia vbi Ietæ mentio fit, nulla habeatur Afani, & vbi Afan, ibi non memoretur Ieta: & prouocat ad Iofuæ xv, 55, xix, 7, & 1 Paralip. vi, 59. Sed fallitur. nam & vno loco, quo Iudæ vniuerfa oppida enarrantur, vtrumque, vt diuerfa oppida, leguntur *Afan* & *Iuta*, videlicet Iofuæ xv, 42 & 55. Ebr. *Iuta* eft; & *Hita* Iof. xxi, 15. Vulgatus ibi *Iota* habet; hic *Ieta:* & Græci Ιεττά: vt videatur Eufebii Ιεττὰν, Hieronymi *Iethan* effe, quod decimo octauo lapide ab Eleutheropoli in Daroma ponunt. Nec vero crediderim in Simeonis tribu fuiffe, quia cum remotioribus inde, Maon, Carmel, Siph componitur dicto cap. xv, 55. nec cap. xix in vrbibus eius connumeratur. Sacerdotalis fuit Iofuæ xxi, 15; & Iettan Eufebii, feu Iethan Hieronymi, vt ipfi referunt, fuit facerdotalis: ex quo probabilius fit Iuta feu Ieta, & Iettan eamdem fuiffe. *

CXCIII.

Fuit & *Etam* Simeonitidis, 1 Paralip. iv, 32, quæ cum Afan, Ether, Rimon coniungitur, vt in vicinia illorum fuiffe neceffe, faltem perquam fit probabile. Videtur Samfonis petra *Etam* effe, Iudic. xv, 8: poftea ædificata in vrbem & munita, 2 Paralip. xi, 6. Itidem Bonfrerio videntur eadem ciuitas Etam & Athar, quia fociæ & vicinæ, cum quibus componantur, fint eædem. At maior, quam vnius elementi, diffonantia. illa enim עיטם Ebraice; hæc עתר *Ether* fcribitur.

CXCIV.

* Hanc *Iutam* intelligi putat Relandus Lucæ I, 39, quamuis ט per Δ fit expreffum. Nam litteræ eiusdem inftrumenti permutationem amant. Sic Hieronymus *Arath* fcribit, quod Num. XXI, 1 *Arad*.

CXCIV.

Rimon autem siue *Rimmon*, seu *Remmon*, antea in tribu Iuda, Iosuæ xv, 32, post Simeoni tributa, cap. xix, 7. Vocatur Nehem. xi, 29 *En Rimmon*. Hieronymus in hoc loco nugatur. Alia Rimmon erat in Zabulon, Iosuæ xix, 13.

CXCV.

In tribu Simeonis fuit etiam *Bersabe*, * Iosuæ xix, 2, non solum tribus suæ, aut Iudææ, sed omnis terræ Israeliticæ australis terminus, vt ex trita formula, *a Dan ad Bersabe*, manifestum est, Iud. xx, 1, & 1 Samuel. iii, 20; ac 2 Sam. iii, 10, cap. xvii, 11; xxiv, 2, & 1 Reg. iv, 25. Patriarcharum habitatio fuit, Abrahami, a quo nomen accepit, Genes. xxi, 31, 33, & Isaaci, Genes. xxvi, 23, cap. xxviii, 10. Vox ipsa sonat *Fontem iurisiurandi*, quem Abraham effoderat, sibique fœdere ac iurisiurandi religione vindicauerat ab iniuriis Philistæorum. Fons deinde oppido nomen dedit. Eusebius & Hieronymus de Locis tradunt, suo tempore castrum & grandem vicum superfuisse hoc nomine, vicesimo ab Hebrone milliario in austrum. Minus sibi hæ constant rationes, quum non ab Hebrone, quæ in orientem vergit, ** sed ab Eleutheropoli distantia fuisset deducenda: & si deduceretur, maior lapidum, quam viginti, exprimendus foret numerus, quum Bersabe in extremo sit austro Palæstinæ sita. Quid ergo de Hebrone dicam, quam vtique maiore interuallo, quod instar hypotenusæ sit in triangulo, afuisse necesse est? Ad occasum enim Bersabe simul vergebat, & in via erat, aut prope illam, quæ ex Chananæa ferebat in Aegyptum, Genes. xlvi, 1. Et mendum subesse aut errorem, ex eo etiam demonstrari potest, quia alibi Hieronymus in vicesimo ab Hebrone milliario oppidum *Arad* ponit: non possunt autem duo oppida & vtrumque *ad meridiem*, vt addidit, distantia æquali ab Hebron afuisse. Quod vero vterque de præsidio addit, Eusebius, *ἡ καὶ Φρούριον στρατιωτῶν ἐγκάθηται*: Hieronymus, *in quo & Romanorum militum præsidium positum est*; bene se habet ac ipsis Romanorum testimoniis confirmatum est. Lege xxx Cod. Theodos. de Erogatione mil. annonæ, mentio est *Versabini* in Palæstina castri, vt recte Gothofredus emendauit. v autem & b in legibus frequenter permutantur. Et Notit. Imperii orient. sub dispositione Ducis Palæstinæ, *Equites Dalmatæ Illyriciani Berosabæ* leguntur in præsidio fuisse. Hæc Bersabe 1 Reg. xix, 3 dicitur *Bersabe in Iuda*, non discriminis caussa, quasi duæ essent; *** sed vt indicetur, tum in ditione regis Iuda, non Samariæ, fuisse, aut bello erepta, aut propter mixtos & confusos vtriusque tribus fines: quia pronum ad fidem est, Hierosolymitanum regem, cui propiora erant, multa ex Simeone tribu sibi vindicasse.

CXCVI.

* Iosepho Antiq. I, 12, 1 Βερσουβαὶ, sed Antiq. VI, 3, 2 Βαρσουβαὶ & Antiq. VIII, 13, 7 Βηρσουβεὶ dicitur.

** Sed hoc negat Relandus.

*** Nam *Bersabe* Galilææ istis temporibus fortasse ignota erat.

CXCVI.

Et alia Simeonitidis fuerunt oppida, Iudicum xix enarrata, sed ignobiliora, & quæ nemo facile in ordinem redigere, ac suæ quodque sedi adsignare poterit. Erant autem *Seba* * siue *Sabee; Molada, Hasarsual, Bala,* ** *Azem, Eltholad, Bethul* siue *Bathul, Bethmarcaboth, Hazarsusa, Bethlebaoth* & *Saroben:* quæ nec ab Hieronymo sunt explicata aut definita per distantias. Maritima, cum Philistæa coniungemus.

CXCVII.

Ad meridiem Iudæ fuerunt *Ierahmeelitæ*, quos Dauid vastasse simulabat apud regem Achis, 1 Samuel. xxvii, 10, & cap. xxx, 29: reipsa autem perdiderat *Gessuritas* & *Gerzitas*, quæ populorum nomina in Ebræo sunt: Tabulæ autem oppida inde nominant *Gessur*, & *Gerza;* quam certo, res ipsa ostendit, quia alterius nominis nusquam præterea facta est mentio: *Gessuritæ* semel alibi, Iosuæ xiii, 2 memorantur, sed etiam populi forma, non oppidi. Hos quidam de Gessuræis sub Hermone monte interpretantur, quod male cum sequentibus verbis, *a Sibor Aegypti fluuio*, cohæret. Hi vero Gessuritæ ab illo fluuio ad Philistæam vsque habitarunt, vt nexus commatis 2 & 3 dicti capitis xiii declarat. Si quis vero oppida omnino tueri malit, per nos licebit coniectura sua frui, quam, argumentis vtrimque destituti, neque adprobabimus, neque refellemus.

CXCVIII.

Circa Bersaben etiam *Gerar* fuit siue *Gerara*. Genes. x, 19 terminus Chananææ vna cum Gaza meridianus statuitur. quod clare LXX interpretes expresserunt. Sita erat inter Cades & Sur, notas solitudines, quarum illa Aegyptum spectat, hæc Arabiam Petræam, Genes. xx, 1. Hieronymus cum Eusebio suo præclare; *Gerara, ex cuius nomine nunc Geraritica vocatur regio trans Daromam, procul ab Eleutheropoli viginti millibus & quinque ad meridiem. Erat autem olim terminus Chananæorum ad australem plagam, & ciuitas metropolis Palæstinæ,* [id est Philistææ.] *Scriptura commemorat, fuisse eam inter Cades & Sur, hoc est inter duas solitudines, quarum vna Aegypto iungitur, ad quam populus trans fretum rubri maris peruenit. Altera vero Cades vsque od Saracenorum eremum extenditur.* Metropolim dixit, quia Abimelecho Philistæo regiam sedem præbuit: quamvis & extra Philistæam videatur sita fuisse, quia inter Sur & Cades solitudines: tunc vero in Philistæorum potestate. Posteriori tempore videtur regis Aethiopum, id est australium Arabum fuisse, quia Asa, rex Iudæ, victo illo rege omnia circa Geraram vastasse dicitur 2 Paralip. xiv, 14. Samaritanus interpres Genes. xx, 2, cap. xxvi, 1 & 6 vertit *Ascalonem;* & Targum

* *Scheba* hæc Ios. XV, 26 *Schema* dici videtur, vt Ios. XIX, 2 Græci interpretes Σαμαὰ habent. Reland.

** Hæc בעלה diuersa esse videtur Relando a בעלה cognomine *Kiriathiearim*. *Kiriathiearim* sita non erat in australi Iudæ parte, & vna cum altera illa *Baala* recensetur Ios. XV, 60. Eadem autem vrbs in eodem loco bis recenseri non potest inter oppida eiusdem regionis. Sed בלה & בעלה eadem videtur Relando. Confer Ios. XIX, 1 & Ios. XV, 28, 29, 30. Item בלהה & בלה 1 Chron. IV, 28.

Targum Hierosolymitanum Genes. xx, 2 *Arad:* quarum neutra conuenit cum situ inter Sur & Cades. *

CXCIX.

Sed intra fines Chananææ & ipsius Iudæ tribus regrediendum, vt reliqua absoluantur. *Marēsa* superest, *Marissa*, Μάρισσα Iosephi, ab Iosua cap. xv, 44 cum *Kegila* & *Achzib*, tamquam vicina illarum, in australioribus Iudæ recensita. Muniuit Rehabeam, Salomonis filius, 2 Paralip. xi, 8, & longum post tempus dirutam Gabinius, dux Romanus, restituit, quod Iosephus refert lib. xiv Antiq. cap. x. ** De situ ita Eusebius in Locis Ebraicis: Μάρησα φυλῆς Ἰούδα. ἔρημός ἐστιν νῦν ἀπὸ σημείων β΄ Ἐλευθεροπόλεως. Hieronymus interpretatus est: *Maresa in tribu Iuda, cuius nunc tantummodo sunt ruinæ in secundo lapide Eleutheropoleos.* *** Si recte se numerus habet ruinarum, putare posses, ex ruinis illis, haud dubie Romano bello vltimo factis, enatam in vicinia Eleutheropolim esse, cuius ignota alioquin origo est. Videtur tamen longius in austrum recessisse, quia quum Aethiopes vsque Maresam adscendissent, rex Assa illos in campo iuxta Maresam vicit & vsque Geraram, quæ extra limitem Palæstinæ est, fugientes cecidit, 2 Paralip. xiv, 10 & 14. Iosephus lib. viii Antiq. cap. vi *Regi Zaræo Athiopum progresso* μέχρι πόλεως Μαρήσας, ἔστι δ' αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς, - - - *occurrit rex Asanus ibi, & commisso prœlio* πολλοὺς ἀπέκτεινε τῶν Αἰθιόπων, καὶ τραπέντας εἰς φυγὴν ἐδίωξεν ἄχρι τῆς Γεραρίτιδος χώρας, *plurimos Aethiopes interfecit, fugientesque in vsque Geraritidem regionem persequutus est.* Et Iosephus, qui aliis locis Μάρισσαν, *Marissam* vocat, nunc in Idumæa ponit, lib. xiii cap. xxiii; nunc in Iudæa, vt in Græco est lib. i de Bello cap. ii. (nam Latina versione etiam ibidem *Idumæa*) quia meridialis Iudæa omnis posteriori æuo Idumæa fuit dicta, vt supra demonstratum fuit. † Quare suspicari possis, excidisse aliquid apud Eusebium & ιβ, id est *duodecim* pro β simplici legendum. Quod vero etiam Hieronymus *secundo* legit, aut antiquum sphalma concedendum, aut probanda prior suspicio de Eleutheropoli ex Maresæ ruinis nata.

CC.

Achzib, quæ cum illa & Kegila Iosuæ xv, 44 coniungitur, ignobilior ea, quam in Galilæa maritima diximus Ecdippa a profanis nominari: de cuius positione nihil plus adferri potest, quam ex vicinitate Maresæ atque Kegilæ.

CCI.

Progredientibus in Daroma seu australi Iudææ limite, offert se *Arad*, ערד, in austrum sita prope deserta Arabiæ. Rex enim Aradi Israelitas impugna-

* Gerar habuit episcopos. Relandus.

** Iam antea Pompeius eam suis sessoribus restituerat. Ioseph. Antiq. XIV, 4, 4. Et post Parthi eam euerterunt δυνατὴν πόλιν, *potentem vrbem.* Ioseph. Antiq. XIV, 13, 9 extr. pag. 725.

*** Arabiæ propinquam fuisse, colligere possis ex eo, quod *Marissa* cum *Libiada, Medaba, Zoaris, Lussa* iungitur a Iosepho Antiq. XIV, 1 extr. qui ea oppida Arabibus ademta dicit.

† Libr. III cap. 13 §. 148 s. 1.

pugnauit adhuc in solitudine peregrinantes, sed vicerunt illum, & cuncta eius oppida euerterunt: vnde locus, quo bellum gestum erat, qui ad occasum ab Arad regia recedebat, *Horma* est adpellatus. Numer. XXI ineunte id proditum. Latina vulgata versione Iosuæ XII, 14 *Hered* vocatur vrbs: LXX Ἀρὰδ & Ἀρέδ. Hieronymus *Arath*, quamquam in Ebræo daleth: & Eusebius corruptius Ἄραμα; descriptio tamen in nostram Arad cadit, quod fuerit *ciuitas olim Amorrhæorum vicina deserto Cades: & usque nunc ostenditur villa ab oppido Malatis in quarto lapide; a Chebron vicesimo, in tribu Iuda.*

2. Quodnam oppidum sint *Malata* illius loci, nemo facile explicaverit.

CCII.

Inde pergitur ad *Akrabbim*, siue *Adscensum Acrabbim*, Num. XXXIV, 4, & Iosuæ XV, 3, vtroque loco מעלה עקרבים, Græci, πρὸς ἀνάβασιν Ἀκραβείν, altero, πρὸς ἀναβάσεως Ἀκραββείν: Vulgatus, *per* vel *contra Adscensum Scorpionis*. Iudicum cap. I extremo terminus Amorrhæorum a Seba, id est Petra vocatur Ascensus Acrabbim siue Scorpionis; quasi Petra Arabiæ vrbs significetur: verum quia Amorrhæi ibi notantur, qui tribum Dan in montana coegerint, & vicissim ab Ephraim vectigales facti sint; verius illa de Acrabatene regione, quam de hoc australi termino intelliguntur. Nam etiam ille Adscensus Acrabbim, qui ad Idumæam est, I Maccab. V, 3 vocatur Ἀκραβαττήνη, *Acrabattine*, siue *Acrabatene*. Et Hieronymus in Obadiam ad verba vers. 19, *Et hereditabunt hi, qui ad austrum sunt, montem Esau*, ita commentatus est: *Reuerso in regnum suum Iuda, qui habitauit in meridie, & possedit cunctam regionem, iuxta diuisionem Iesu filii Naue, quæ vergit ad Scorpionem, id est, omnem Acrabatenam.* Vide sic Acrabatenam in finibus Esau siue Edomitarum, qui & Adscensus Scorpionis vocatur, distinctam ab Acrabatene in finibus tribuum Ephraim & Beniamin.

CLIII.

Hunc limitem, qui a meridie tribum Iuda terminabat, plene clareque Iosua descripsit ab ortu in occasum cap. XV, 2 seq. ac est primo Lingua maris Salsi, quæ meridiem respicit: deinde Adscensus Scorpionis: ad Sina & Cadesbarne: præterea Esron, Adar, Carcaa: inde Azmon siue Asemon: tandem fluuius Aegypti & mare Magnum. Ex his Linguam & Adscensum vidimus: solitudines Sin & Cades ad Arabiam, cuius sunt, reseruamus: *Esron* siue *Hezron*, quæ & *Hazor* siue *Asor* dicta, vt commate 25 explicatur: de qua supra dixi. LXX vtroque loco, Iosuæ XV, 3 & 25 Ἀσρών.

2. *Adar* siue *Addar* & Numer. XXXIV, 4 memoratur, de qua sic Eusebius: Ἀδδαρὰ φυλῆς Ἰούδα πρὸς τῇ ἐρήμῳ: Hieronymus, *Addara in tribu Iuda iuxta desertum.*

3. Qui

* Relandus ex iis, quæ Eusebius ad Ἐθὲρ, Ἀκραβὶν Θαμὰν, Ἰεθὶρ & Ἀραμὰ dicit, colligit *vrbem Malatha sitam fuisse in Daroma, id est, australi portione tribus Iudæ, non longe a Iethir, magis tamen versus boream & viginti circiter milliaribus a Chebrone circa fines terræ Israeliticæ australes.*

3. Qui ſequitur, *Carcaa*, ignotus locus, & extra lineam: quare dicitur de termino: *circuit in Carcaa.*

4. Sed *Azmon*, Vulgati *Aſemona*, vt Græcorum Ἀσεμωνὰ, etiam Numer. XXXIV, 4 legitur, & ab Hieronymo Euſebii verbis conuerſis deſcribitur: *Aſemona ciuitas in deſerto ad meridiem Iudæ, diuidens Aegyptum & ſortem tribus Iudæ, ad mare vsque tendentem.* De flumine dicemus in maritimis.

CCIV.

Hæc in *Daroma* ſeu meridie Iudææ, quem ita ſæpe numero Euſebius & Hieronymus adpellant. * Non autem Daroma tantum tractus eſt longus, ſed late etiam in ſuperiora ipſius Iudææ excurrit, vt ex exemplis ſupra vidimus. Vnum addo vel repeto: *Maon* ſupra Adſcenſum Scorpionis, & ſupra Arad, vt videtur, poſita: nihilominus tam Euſebius, quam Hieronymus ſtatuunt in Daromæ orientali parte. Ille enim Μαῶν, inquit, φυλῆς Ἰέδα. ἔρημός ἐςιν νῦν ἐν ἀνατολαῖς τῦ Δαρωμά. Hoc eſt: *Maon in tribu Iuda, deſerta nunc eſt in oriente Daromæ.* Hieronymus, *Maon in tribu Iudæ contra ſolis ortum Daromæ.* hoc eſt, ad orientalem plagam Daromæ, ſeu in terra auſtrali, qua parte ad ortum ſeu mare mortuum vergit. Hinc *ſolitudo Maon* 1 Samuel. XXIII, 24, 25 denominatur. Fuiſſe vero præter ſolitudinem etiam oppidum *Maon*, quod ſolitudini nomen dedit, ex Ioſuæ XV, 55 abunde certum eſt. Ibi enim in oppidis Iuda *Maon, Carmel, Siph, Iuta* ſimul enumerantur.

CCV.

Et regio *Goſen* Ioſuæ X, 41 & XI, 16 memorata, videtur circa meridialem plagam tribus Iudæ fuiſſe, ſed intus paullo: quæ nomen habet ab oppido *Goſen*, Ioſuæ XV, 51. Hieronymus *Goſon* ſcripſit, Euſebius Γοσὸν, nec vero plus addiderunt, quam vrbem eſſe, ab Ioſua expugnatam. Incerta ergo illius eſt poſitio.

CCVI.

Sunt præterea multa in tribu Iuda, quæ certo loco adſignari non poſſunt, quod neque hiſtoria de illis ſupereſt, neque Euſebius ea expoſuit. Sunt enim non pauca, quæ plane chorographus ille non attigit, ſed præteriit ſilentio: quædam memorauit quidem, ſed ſitum & diſtantiam non declarauit, nihilque de iis tradidit, niſi *in tribu Iuda eſſe*, vt in *Capſael, Iagur, Eder, Cina, Dimona, Aman, Lebaoth, Aſna, Chabon*, & aliis, Hieronymus ex Euſebio adſcripſit. *Anab* * dicit quidem in finibus Eleutheropoleos eſſe, ſed in quam plagam, & quanto interuallo ab vrbe diſcedat, non adiecit: nec Euſebius ibi *Anab*, ſed Ἀνὰμ, *Anam* legit, vt nec de nomine Eleutheropolitani vici ſatis certi ſimus. Nec de

* Sine dubio ex more Iudæorum. nam etiam in Targum Hieroſol. Geneſ. XXIV extr. Iſaacus dicitur שרי בארעא דרומא *habitaſſe in terra Daroma.*

** Relandus: *Hanc putabat Euſebius eſſe vicum Betoannab diſſitum* IV *milliar. a Dioſpoli verſus orientem. Sed Hieronymus ſcribit pleroſque adfirmare, eum in octauo ab ea milliario ſitum & adpellari Bethannabam.*

Cades oppido Iudæ, Iosuæ xv, 23, siue *Kades*, vt alii enuntiant, quidquam constat: multum vero de nobiliori Kedes seu Cedesa in Naphthali.

CCVII.

De *Bethaphu* siue *Beth Thaphua* supra, licet nec ipsum satis certo, dictum fuit. Alia vero in eadem tribu fuit *Thapuah*, siue *Thaphua*, vt clare distinguuntur Iosuæ xv, 34 & 53. Eusebius posterius Θαφφοῦ scripsit, Hieronymus *Thaffu*: sed nihil adferunt, quam in tribu Iuda esse, cuius regem Iosua interfecerit: quod Iosuæ xii, 17 est memoratum.

CCVIII.

Debîr autem, ciuitas sacerdotalis, Iosuæ xxi, 15 videtur prope Hebronem fuisse, quia Caleb, capta Hebrone, proxime profectus est ad oppugnandum Debir: Iosuæ xv, 15. & ipse Iosua, quum, capta Eglone, contra Hebronem duxisset exercitum, eamque expugnasset, dicitur *revertisse* & exercitum *reduxisse* aduersus *Debir*, cap. x, 38, vt & illam expugnaret. Sed nec plaga, nec distantia ab Hebrone definiri potest. Dicta olim fuerat *Kiriathsepher*, item *Kiriathsanna*, Iosuæ xv, 15 & 49.

2. Alia Debir fuit in tribu Gad trans Iordanem, quæ huc non pertinet.

CCIX.

Denique non prætereundæ sunt *Toparchiæ* Iudææ, quarum Plinius lib. v cap. xiv decem numerauit: Iosephus lib. iii de Bello cap. iv numerat *ἕνδεκα, vndecim;* nec vero ita distribuit illarum nomina, vt dubitare de numero non liceat, qui facile maior ampliorque apparere potest. Plinii de his verba sunt: *Reliqua Iudæa* [quam ab Idumæa, Galilæa, Samaria & Peræa distinguit] *diuiditur in Toparchias decem, quo dicemus ordine; Hiericuntem palmetis consitam, fontibus irriguam: secunda Emmaum, Lyddam, Ioppicam, Acrabatenam, Gophniticam, Thamniticam, Bethleptephenen, Orinen, in qua fuere Hierosolyma, longe clarissima vrbium orientis, non Iudææ modo: Herodium cum oppido illustri eiusdem nominis.*

2. Alium ordinem & numerum Iosephus dicto loco tenet. Μερίζεται [inquit, Ἰουδαία] εἰς ἕνδεκα κληρουχίας, ὧν ἄρχει μὲν ὡς βασίλειον τὰ Ἱεροσόλυμα. - - - αἱ λοιπαὶ μετ᾽ αὐτὴν διῄρηνται τὰς τοπαρχίας. Γόφνα δευτέρα, καὶ μετ᾽ αὐτὴν Ἀκραβατταί, Θάμνα πρὸς ταύταις, καὶ Λύδδα, καὶ Ἀμμαοῦς, καὶ Πέλλη, καὶ Ἰδουμαία, καὶ Ἐγγαδαί, καὶ Ἡρώδειον, καὶ Ἱεριχοῦς· μεθ᾽ ἃ Ἰάμνια καὶ Ἰόππη τῶν περιοίκων ἀφηγοῦνται. *In vndecim sortes diuisa est Iudæa: quarum prima tamquam regia Hierosolyma. - - - Ceteræ post illam distributæ sunt in Toparchias. Gophna secunda est, & post illam Acrabattæ: adhæc Thamna, & Lydda, & Amaus, & Pella, & Idumæa, & Engadæ, & Herodium, & Hierichus: post quæ Iamnia & Ioppe finitimis præsunt.* Abundantior numerus, & suspecta in primis mihi *Pella* est, quæ trans Iordanem fuit. Quid vero de *Bethleptephene* dicemus, quod nomen Plinio Harduinus ex ipsius Iosephi lib. iv de Bello cap. xxvi restituit. Dicit hic Vespasianum, relicta apud Ammauntem in castris quinta legione, cum ceteris copiis ἐπὶ τὴν Βεθλεπτηφῶν τοπαρχίαν, *in Bethleptephorum toparchiam* profectum esse, eamque

&

& vicinam regionem incendiis vastasse, *καὶ τὰ πέριξ τῆς Ἰδουμαίας φρούρια simulque castella circa Idumæam emuniisse* fortius, & duobus vicis in media Idumæa captis, *Betari* & *Caphartbopha* (Καφάρτοβα recto casu; altera Βήταρις) plus quam decem millia hominum interfecisse. Ex quibus adparet, *Bethleptephenen* inter Emauntem, quæ postea Nicopolis vocata fuit, & Idumæam exstitisse, atque ita in ipsa tribu Iuda inquirendam esse. Sitne autem vna ex antea nominatis toparchiis, an noua & ab illis vndecim distincta, quis facile definire poterit? Plinius quidem in suis decem nominauit, sed ex Iosepho vocabulum illud Harduinus substituit, quum antea legeretur, *Betholenen*, *Tephenen*, quæ citra dubium prauata erant. Atque ita nec de numero neque de ordine toparchiarum, neque ipsis illarum nominibus res est plane certa, quam tamen multi vt certissimam adlegant, atque ex ordine etiam Iosephi conantur distantias locorum demonstrare.

3. Hæ vero toparchiæ aliam nobis Iudæam designant & multo ampliorem, quam nos supra eius fines posuimus: cuius diuersitatis hæc est ratio, quia nos ad regnum magis Samariæ & tribuum distinctionem respeximus: Iosephus autem ad receptam suis temporibus prouinciarum diuisionem. Nos contenti fuimus tribubus Iuda & Beniamin: Iosephus ex veteri Samaritide non nulla Iudææ contribuit, immo ex ipsa Galilæa. Ait enim de Iudæa sua, eo ipso loco, quo toparchias enumerat, *non carere marinis deliciis*, sed esse *κατατείνουσαν μέχρι Πτολεμαΐδος*, *extensam vsque ad Ptolemaidem.* At neque Ptolemais, & nec citeriora, Carmelus, Dora, cetera, in regno Iuda erant, sed Samariæ, vt notum est.

SECTIO VII.

PHILISTAEA ET ORA MARITIMA IVDAEAE.

CCX.

A meridie in occasum procedimus, vbi tota Philistæorum fuit regio, tribui Iudæ primum adiudicata vsque ad mare magnum Iosuæ XV, 12. deinde Danitidi & Simeonitidi ex parte contributa, cap. XIX, 43, ab Iuda etiam occupata, Iudic. I, 18, sed amissa breui post: vindicata a Dauide & successoribus, rursus amissa, aut numquam penitus subiugata, vsque ad regis Vsiæ tempora, qui munitiones Philistæarum vrbium diruit, nouasque, vt cohiberet gentem, circa illas condidit, I Paralip. XXVI, 6. Et quid multa? totus tractus Philistæorum, & nominatim quinque famosi illorum principatus Israelitis a Deo tribuuntur Iosuæ XIII, 2 & 3, licet iusto Dei iudicio, vt malitiam populi Israelitici puniret, non potuerint occupari, aut ægre interdum Philistæis aliquid illorum ademtum fuerit.

CCXI.

Philistæos Græci vocant φυλιστιείμ Ebræo more, Genes. XXI, 32, 34, cap. XXVI, 1, Iosuæ XIII, 2, 3. In ceteris libris, Iudicum, Samuelis, Regum, Pro-

Prophetarum plerumque vocantur ἀλλόφυλοι, *alienigenæ*: quod etiam Hieronymus, præsertim de Locis Ebraicis cum Eusebio sæpe imitatur: interdum & Vulgatus *Philistim* siue *Philistiim* retinet, non numquam *Philistinos* dixit, v. gr. Iudic. III, 3, XIII, 1, 5, & ipse Hieronymus in Amos I, 8: sæpe quoque *Palæstinos*, vt Genes. XXI, 33, cap. XXVI, 1, & 8, & 14, cap. XXIII, 31. Et vbi Septuaginta habent Ioel. III, 4 γαλιλαία ἀλλοφύλων, Hieronymus vertit, *terminus Palæstinorum*. Idem in Esa. XIV, 29 ad verba prophetæ, quæ ipse vertit: *Ne læteris Philistæa omnis tu*, ita commentatus est: *Mortuo Achaz intelligimus Philisteos e vicino fuisse lætatos, & insultasse Israeli, quod maturo rege perdito, Ezechiæ iuueni subiacerent. Philisteos autem, vt supra diximus, Palæstinos significat: quod Alienigenas vulgata scribit editio, quum hoc non vnius gentis, sed omnium externarum gentium vocabulum sit.* Idem in Amos I, 6 *Videamus quid Philistim & vrbes eius peccauerint: quos Septuaginta semper Alienigenas transtulerunt. Vbicumque enim in veteri testamento ἀλλοφύλους, id est alienigenas legerimus, non commune nomen omnium externarum gentium, sed proprie Philistim, qui nunc Palæstini vocantur, accipiendi sunt.* Iosephus in Antiquitatibus semper vocat Παλαιστινοὺς, *Palæstinos*: & regionem illorum Παλαιστίνην, *Palæstinam*, lib. II cap. VI. vt ita *Philistim* siue *Philistiim*, & *Philistæi*, & *Philistini*, & *Palæstini* proprie dicti, vnius gentis nomen sit, e quibus vltimum deinceps vniuersos sanctæ terræ habitatores, recepto loquendi vsu, significauit.

CCXII.

Hæc de nomine gentis: de origine nunc pauca trademus. Antiquissimi regionis illius cultores *Heuæi* fuerunt, quos a *Caphtorim* expulsos aut deletos fuisse Moses memorat Deuteron. II, 23. Caphtoræos autem & hic & Amos IX, 7, Græci & Latinus interpretes cum Chaldæis, etiam Onkelos Genes. X, 14, reddiderunt *Cappadoces*, & Caphtor *Cappadociam*. Hoc enim loco Philistæi dicuntur a *Casluchim* esse, quos Colchos Bochartus interpretatur, vicinos Cappadocibus. Philistæos autem & Caphtores conspirasse in Heuæis exstirpandis: quos vtrosque ex Cappadocia & Colchide deducunt. At Iosephus lib. I Antiq. cap. VII Cappadoces cum ceteris, qui trans Amanum & Taurum sunt, ab Iapheti posteris deriuat: Caphtoræi autem & Philistæi sunt ex posteritate Chami, Genes. X, 14. Deinde Caphtor fuit insula Ierem. XLVII, 4, Cappadocia autem continens terra. Propter patrem ergo communem Mizraim malim Caphtoræos in Niliacis circa Delta insulis quærere, quam in Pontica natione aut Cappadocia. Illud autem non nego, Philistæos & Caphtoræos non solum vicinas in patria sua, sed cognatas etiam gentes fuisse, quemadmodum Kimchi ad iam dictum Ieremiæ locum in commentario scripsit, פלשתים וכפתורים אחים היו *Philistim & Caphtorim fratres fuerunt*: qui in Heuæorum, quam occuparunt, terra coaluerunt ita, vt Caphtoræorum nomen periret, maneret Philistinorum.

CCXIII.

CCXIII.

Situs regionis Philiſtææ eſt maritimus, in ora maris magni ſiue mediterranei, ab Ioppe ad Aegypti fines, licet multa etiam intus, maritimis vicina, poſſederint. Plures quidem Philiſtinorum vrbes fuerunt, vt *Gerara* in patriarcharum hiſtoria Geneſ. XXI & XXVI; & *Iabne* ſiue *Iamnia* 2 Paralip. XXVI, 6: *Gibethon*, 1 Reg. XV, 27; quinque tamen fuerunt potentiores, qui quinque principatus Philiſtinorum adpellantur, & communem inter ſe, aut fœderatam rempublicam habuerunt: ex qua *Pentapolis* illorum regio & reſpublica vocatur. Cedrenus in hiſtoria amiſſæ arcæ fœderis pag. 49 de Philiſtæis, οἱ ἐν παντὶ ὁρίῳ τῆς Πενταπόλεως αὐτῶν, *qui in omnibus finibus Pentapoleos ipſorum*.

2. Notæ illæ vrbes & illorum nomina: ſed ordo & poſitio illarum diſputatur. Sancti codicis hic ordo eſt in quinque illis ciuitatibus Ioſuæ XIII, 3 *Terra Chanaan, quæ in quinque regulos Philiſtiim diuiditur, Gazæos, & Azotios, Aſcalonitas, Getbæos & Accaronitas*. Ibidem fines ſic deſcribuntur: *a fluuio Aegypti ad Accaron contra aquilonem*. At 1 Samuel. VI, 17 hoc ordine enarrantur, *Azotus, Gaza, Aſcalon, Gath, Accaron*. Quæ variatio facit, vt neutro ex loco certus ordo a meridie in ſeptemtrionem definiri poſſit. Ioſephus principes has ciuitates lib. VI Antiq. cap. 1 ita enumerauit: *Gitta* ſiue Gath; *Accaron, Aſcalon, Gaza & Azotus*. Hieronymus in Amos VI, 2 *Deſcendite ad Palæſtinos: qui morantur in campeſtribus; & ad optima quæque regna horum; quæ diuerſis ciuitatibus ſubiacent, Gazæ, & Aſcaloni, Azoto, Accaron, & Geth*. Idem in Obadiam verſ. 19, verba prophetæ, *Poſſidebunt Palæſtinos*, ſic interpretatur: *quinque vrbes Palæſtinorum, Gazam, Aſcalonem, Azotum, Accaron, Geth:* quem ordinem vulgatæ tabulæ vt plurimum ſequuntur. Poſteriores prætermittunt Gath & Accaronem, forſan olim euerſa ac deleta. Ptolemæus lib. V cap. XVI a ſeptemtrione ſic progreditur:

Ἰόππη,	*Ioppe.*
Ιαμνειτῶν λιμὴν,	*Iamnetorum portus.*
Ἄζωτος,	*Azotus.*
Γαζαίων λιμὴν,	*Gazæorum portus.*
Ασκαλὼν,	*Aſcalon.*
Ανθηδὼν,	*Anthedon.*

Gazenſium portum modo nominat, quia intus paullo Gaza, antiqua vrbs, ſita fuit, quam in mediterraneis Iudææ idem Ptolemæus cenſuit. Nec Azoti mentio in Antonini, vt vocatur, Itinerario habita, cuius hic ordo eſt:

Diospoli			
Iamniam	M.	P.	XII
Aſcalonem	M.	P.	XX
Gazam	M.	P.	XVI
Raphiam	M.	P.	XXII
Rhinocorura	M.	P.	XXII.

Vides hic diſſenſum a Ptolemæo, qui Aſcalonem a meridie oppoſuit Gazæ; auctor autem Itinerarii a ſeptemtrione, qui Plinium conſentientem habet lib. V cap. XIII. *Oppida,* inquit ille, ab auſtro progrediens; *Rhinocolura, & intus Raphea; Gaza & intus Anthedon: mons Angaris. Regio per oram Samaria: Oppidum Aſcalo liberum; Azotus: Iamneæ duæ, altera intus: Ioppe Phœnicum.* Suffragatur Beniamin Tudelenſis cum Diodoro Siculo comparatus. Hic lib. XIX cap. LXXXV Azotum a Gaza vetere CCLXX ſtadiis diſtare tradit, id eſt octo paraſangis & dimidia. Iam vero Iudæus peregrinator dicit, Aſcalonem veterem ab Asdod ſiue Azoto ſex paraſangis ſiue milliari meridiem verſus abeſſe: quo poſito, non poteſt Aſcalon non inter Gazam & Azotum cadere. *

3. Rebus ſic de ordine quatuor ciuitatum conſtitutis, ſola *Gath* ſupereſt, vt ſedes illius inquiratur, quod ſane eſt difficillimum. Idem Tudelenſis Iudæus pag. 37 Itinerarii Cæſaream, ſiue Stratonis turrim, putat vetus Gath Philiſtæorum eſſe, quod Gad quidem ſcripſit, non aliud autem, quam Gath intelligit. Sed nimis in ſeptemtrionem Cæſarea remota ab iis locis eſt, in quibus rex Gathæorum Achis cum Dauide circa Ziklag & finitima verſatus eſt, neque Philiſtæorum fines vltra Ioppen erant producti, ſed intra hoc oppidum ſeptemtrionalis terminus ſtetit in Accarone, Ioſuæ XIII, 3, quæ parallela oppido Iudæ Bethſemes erat, 1 Samuel. VI, 9, 16. Deinde Gath fuit in regno Rehabeami 2 Paralip. XI, 8; Cæſarea, ſeu, vt ante vocabatur, Stratonis turris ſiue aliter, in regno fuit Samariæ.

4. Contro exiſtimare poſſes, *Gath,* vrbem illam, in auſtro Philiſtææ fuiſſe, quia Ephraimitæ, non exſpectantes tempus a Deo conſtitutum, ex Aegypto egreſſi, vt Gathenſium poſſeſſiones occuparent, ab illis cæſi & deleti omnes ſunt, 1 Paralip. VII, 21. quod Kimchi quidem putat accidiſſe, quum Iſrael in deſertis ageret, eductus iam ex Aegypto, quia Pſalm. LXXVIII, 12, 13 dicantur Ephraimitæ mirabilia Dei in campo Zoan vidiſſe ante, quam cladem illam ab Gathæis accepiſſent. Targum vero, & Raſchi in illum Pſalmum, ex Aegypto erupiſſe aduerſus Gathenſes referunt. Qui vero per tot gentes Chananæas, tot Philiſtæas potuiſſent penetrare, ſi Gath ad ſeptemtrionem fuiſſet poſita? de Gazæis, quam Gathæis, id videtur ſimilius vero eſſe. Sunt qui de Philiſtæis generatim interpretantur, quod Gath caput illorum & ſedes fuiſſet regia, ſicut fuit Dauidis temporibus. At ne ſic quidem ירדו *deſcendiſſent* ex Aepypto in Chanaan, ſed

* Adde huc locum ex Hudſoni tom. IV Geogr. Minor. a Relando adlatum lib. II cap. 14 pag. 509, qui dubitare non ſinit, quin e Gaza *Aſcalonem* profecti ſeptemtrionem petant. Immo Relandus, ipſum Ptolemæum Comitis Mirandulani Gazam Aſcaloni a meridie obiicere, docet libro II cap. 10 pag. 460. Ac Ioſephus de Bello IV cap. 11 ſ. 5 rem plane conficit. Vrbs Aſcalon tenaciſſima fuit prauitatis & rituum a Diuinis alienorum. Habuit genus quoddam ceparum a Græcis & Latinis ſcriptoribus celebratiſſimarum. Theophr. hiſtor. plant. VII, 4. Strab. XVI pag. 1101. Columell. XII, 10. Plin. XIX, 6. Dantur etiam nummi Aſcalonitarum, qui exhibent mulierem turrito capite proræ inſiſtentem, quæ dextra columbam, ſiniſtra haſtam tenet. Vid. Relandum. Idem oſtendit, *Azotum* duplicem eſſe, & *maritimam* & *mediterraneam.* Vid. eius libr. I c. 35 pag. 215, 225.

ſed *adſcendiſſent* potius: quam loquendi rationem, *deſcendere* ex Chanaan *in Aegyptum*, & inde *adſcendere* in Chanaan, Scriptura perpetuo obſervat. Sed vel ex montanis ſolitudinis Sur eſt irruptio facta, vel loquitur ſacer ſcriptor more temporis ſui, quo omne iter ex Iudæa in Philiſtinos deſcenſio vocabatur, quia depreſſiora ſunt maritima. Vide vel ſolam hiſtoriam Samſonis.

CCXIV.

Hieronymus cum Euſebio in Locis Ebraicis diſtinxit *Geth* & *Getha:* de illa dixit, *Geth; in hac gigantes, qui vocabantur Enakim, & Philiſtinorum accolæ permanſerunt. Oſtenditur vicus in quinto milliario ab Eleutheropoli euntibus Dioſpolim.* Et interiectis aliis: *Getha, ad quem locum tranſtulerunt arcam teſtamenti de Azoto; nunc vicus grandis vocatur Githam inter Antipatridem & Iamniam.* Verum ex hiſtoria circumlatæ Arcæ manifeſtum eſt, unam fuiſſe Gath Philiſtæorum, eamque metropolim, quia per principes vrbes Azotum, Accaronem, Gatham deduxerunt: nec alterius Gath in hoc tractu aliunde eſt indicium. Malim vero inferius intelligere oppidum, quod apud Eleutheropolim fuit, quinto ab illa lapide in boream, qua Dioſpolim ſeu Lyddam iter fiebat: nam quæ inter Lyddam & Antipatridem erant, extra limitem Philiſtinorum fuerunt. Sic bene rationes quoque Dauidicæ hiſtoriæ conſtant, qua Ziklag ſiue Siceleg, Dauidis ſedes, non nimis ab regia Gath reducta fuiſſe traditur. Placet vicinitas Eleutheropoleos: ſed plaga, in quam inde recedat, incerta eſt, nec ipſe ſibi conſtat Hieronymus. In Michææ enim cap. I, 10 ſic ſcripſit: *Geth, vt Regnorum quoque teſtatur hiſtoria, vna eſt de quinque vrbibus Palæſtinæ: vicina Iudææ confinio, & de Eleutheropoli euntibus Gazam: nunc vſque vicus vel maximus, vnde fuit & Goliath ille Gethæus, quem Dauid occidit in prælio.* Si euntibus Gazam in via eſt, in meridiem verſus ſitus vicus eſt, inclinantem in occaſum: ſin in via eſt Dioſpolitana, vt in Locis dixit Ebraicis, ſeptemtrionem Eleutheropoleos ſpectauit. Malim in occaſum ab Eleutheropoli reducere, ſi non directe licet, oblique tamen, vt in illa, de qua diximus, via Gazæa erat. Nec obeſt, quod Ioſephus in vrbium enumeratione lib. VI Antiq. cap. I primo loco *Gittam* (ſic vocat Gath) recenſuit. *Conuenerunt*, inquit, οἱ ἐκ τῶν πέντε πόλεων ἄρχοντες, Γίττης, Ακκάρωνος, καὶ Ασκάλωνος, ἔτι δὲ Γάζης καὶ Αζώτου, *quinque ciuitatum principes, Gittæ, Accaronis, Aſcalonis, & Gazæ ac Azoti.* nam ordinem poſitionis non ſeruare, ex vltima Azoto clarum eſt: ſed præpoſuit Gath, quia regia aliquando fuit, vt ex Dauidis hiſtoria notum eſt: etiam quia intus ſita ſeu mediterranea; ceteræ maritimæ, aut prope mare poſitæ. Ioſephus itaque Γίττα ſcripſit: * LXX interpretes Γέθ: Hieronymus etiam *Geth:* nos plerumque *Gath* cum Ebræis. **

 CCXV.

* Non confundenda hæc *Gitta* cum *Gitta* vico Samariæ, patria Simonis Magi: Nec cum *Gitta* arce quadam Idumææ. Vide Relandum.

** Relandus circa excidium templi primi Gath obſcuriorem fuiſſe ſuſpicatur e ſilentio Zephan. II, 4 Amoſ. I, 7. Et Amoſ. VI, 2 in iis numerari exiſtimat, quæ ex nobilitate ad obſcuritatem reciderint.

CCXV.

Nunc reliquas Pentapoleos Philistææ vrbes a septemtrione in austrum progressuri perlustrabimus. Prima est *Ekron*, vt Ebræi vocant, siue *Accaron*, Ακκαρὼν sine casuum flexione, εἰς Ακκαρὼν, 1 Samuel. VI, 15, τῆς Ακκαρὼν, ibidem vers. 16, ἀπὸ Ακκαρὼν, cap. VII, 14: & per flexionem, τῆς Ακκάρωνος, apud Iosephum lib. VI Antiq. cap. 1. Hunc autem terminum Philistææ in septemtrione fuisse, Iosuæ XIII, 3 clare demonstratum est; etiam tribus Iudæ finem septemtrionalem Iosuæ XV, 11, quamquam ex hac tribu in Danitidem postea relata fuit, cap XIX, 43. a neutra autem possessa, quamuis principio expugnata, Iudic. 1, 18, breui tamen post amissa. Fuit paullulum reductior a mari, quia Iosuæ XV, 11 & 46 inde terminus *vsque ad mare* continuari dicitur. Famosum idolum habuit, Baal Sebub, quod 2 Reg. 1 in Ahasiæ historia expositum est. Inter Ekron & Gath ex latere aliquot oppida interiacebant, quæ Iuda sibi vindicauit 1 Samuel. VII, 14. quod visum fuit memorare, ne exiguum inter has spatium, vt in tabulis non nullis est, existimes intercessisse. Gentile Ακκαρωνίτης, *Accaronita*, Iosuæ XIII, 3. Deinde quæ Eusebius, interprete Hieronymo, de hac vrbe habet, adiicio: *Accaron*, inquit, *in tribu Dan: (siue vt ego arbitror in tribu Iuda) ad læuam Chananæorum, vrbs vna de quinque olim satrapiis Palæstinæ: & decreta est quidem tribui Iudæ, nec tamen tenta ab ea: quia habitatores pristinos nequiuit expellere. Sed & vsque hodie grandis vicus Iudæorum Accaron dicitur inter Azotum & Iamniam ad orientem respiciens.* Prope Bethsemes fuisse, ex historia restitutæ arcæ testimonii perspicitur. Ex quo adparet quam inepta illorum sit opinio, qui Accaronem putarunt, vt Hieronymus refert, Turrim Stratonis postea vocatam esse: aut qui Apolloniam apud Adrichomium interpretati sunt. Nulla vero Accaronis apud profanos est mentio. *

CCXVI.

Azotus, Ἄζωτος, notior est, etiam scriptoribus profanis. ** Ebræi *Asdod* vocant, quod nomen Græci interpretes Ἄζωτος vbique, Iosuæ forte libro excepto, reddiderunt, 1 Samuel. V, 1, 6, cap. VI, 17, 2 Paralip. XXVI, 6, Nehem. XIII, 23, Esa. XX, 1, Ierem. XXV, 20, Amos 1, 8, Zephan. II, 4, Zach. IX, 6. quos etiam Hieronymus imitatus est & vetus interpres Latinus. Eusebius de Locis Ebraicis: Ασδὼδ, ἡ καὶ Ἄζωτος, *Asdod, quæ nunc Azotus vocatur.* Bonfrerius in hunc locum, ex ordine Iosuæ XIII, 3 inter Gazam & Ascalonem ponit mediam: sed refutatur a Diodoro Siculo lib. XIX cap. LXXXV, vbi Demetrius ex prœlio apud Gazam commisso dicitur fugisse εἰς Ἄζωτον σαδίους ἑβδομήκοντα καὶ διακοσίους, *in Azotum per stadia ducenta & septuaginta.* Quod si tanto interuallo, quod ferme triginta quatuor passuum millia conficit, disiuncta Gaza ab Azoto fuit, oportet aliam ex Pentapoli vrbem interiectam fuisse: alioqui nimis prorogan-

* Nam Iosephus Antiq. V, 3, 1, quia rem sacræ historiæ narrat, huc non est referendus.

** Vide Herodot. II cap. 157, qui magnitudinem Azoti prædicat & Psammetichi oppugnationem diutissime sustinuisse.

rogandum illud litus foret. Tudelensis peregrinator pag. 51 inter Iasne & Asdod, hoc est ab Iamnia ad Azotum duas tantum parasangas constituit, sed Peutingeriana Tabula decem milliaria habet, & Ptolemæus latitudinis differentiam decem minutorum, quæ totidem æquant passuum millia. Strabo lib. XVI pag. 522 prauatus in his verbis est, *ἀπὸ Ιαμνείας εἰς Αζωτὸν καὶ Ασκαλῶνά εἰσιν ὅσον διακόσιοι ςάδιοι, ab Iamnea ad Azotum & Ascalonem sunt prope ducenta stadia.* Alterutrum vrbis nomen est superfluum. non possunt enim duæ vrbes eiusdem litoris communem distantiam habere a tertia: & quia Azotus propinquior fuit Iamniæ, quam pro tanto stadiorum numero, vt modo ex Ptolemæi & Peutingerianæ rationibus monstratum fuit; vtique verba *Αζωτὸν καὶ, Azotum &*, inducenda sunt, ex superiori versu perperam repetita. Ascalon autem Antonini Itinerario XX MP. ab Iamnia abest: secundum Tabulam Peutingeri XXII. quod propius accedit ad Strabonis CC stadia. Fanum vrbs falsi dei Dagonis habuit, I Samuel. V, 2, quod Ionathan Hasmonæus, capta & incensa vrbe, deleuit. Vide Iosephi lib. XIII cap. VIII. Gentile *Αζώτιος Azotius*, XIII, 3 apud Græcos & Vulgatum.

CCXVII.

Ascalon, Ασκάλων, ciuitas etiam Pentapoleos, in hoc litore sita erat inter Gazam & Azotum. Ptolemæus infra Gazam positam habet, vt ab Azoto in Gazæ portum prius veniatur, quam in Ascalonem: sed videntur versus esse permutati, legendumque *Azotus, Ascalon, Gazæorum portus*, cetera; quæ peruersa in libris sunt; & Ascalon vltimo relata loco. Omnes enim alii Ptolemæo in Ascalonis situ aduersantur. Strabo dicto loco, vbi Iamneam & Gadaridem, quæ Gazera est, exposuisset, subdidit: *εἶτ' Αζωτὸς καὶ Ασκάλων, deinde Azotus & Ascalon.* His quoque expositis, pergit: *εἶθ' ὁ Γαζαίων λιμὴν πλησίον, postea est propinquus Gazæorum portus.* Eodem ordine Plinius lib. V cap. XIII, sed verso itinere ab austro in aquilonem: *Gaza - - - oppidum Asculo liberum, Azotus, Iamneæ duæ, altera intus, Ioppe.* Et Itinerarium Antonini ab septemtrione in meridiem hunc ordinem habet:

Diospoli			
Iamniam	M.	P.	XII
Ascalonem	M.	P.	XX
Gazam	M.	P.	XVI.

Et Peutingerianæ tabulæ hæc est dispositio:

Rhinocolura XV *Ascalone* XII *Azoto* X *Iamnia* XII.

Hic quamuis minor iusto numerus ad Rhinocoluram est; interuallum tamen inter Ascalonem & Azoton tale omnino, vt nobilem Gazam cum separato portu non admittat. Iudæus Beniamin Tudelensis pag. 51 Ascalonem nouam & veterem distinguit tamquam quatuor separatas parasangis, ita vt noua duabus; vetus sex parasangis distet ab Azoto. Mittimus illam nouam, si qua est; de sola veteri solliciti: neque distantiam examinamus, sed illud tantum adsumimus, quod peregrinator ille nullam Gazæ

aut portus Gazæi inter Aſcalonem & Azotum mentionem fecerit, qui haud ſiluiſſet, ſi Ptolemæi vera eſſet poſitio. Supra diximus Samaritanum interpretem pro *Gerara* Geneſ. xx & alibi ſubſtituiſſe *Aſcalon*, quaſi eadem vrbs binominis eſſet: quod etiam Cedrenus pag. 23 ſenſit, de Abrahamo dicens: παροικήσας ἐν Γεράροις τὴν νῦν Ἀσκάλωνα λεγομένην, *inhabitans in Geraris vrbem, nunc Aſcalonem dictam.* Sed de vero ſitu Geraræ, longe ab Aſcalone diſiuncto, ibidem in Daroma diſputauimus. Non vbique fidendum his interpretibus. nam eamdem Geraram Hieroſolymitanum Targum *Arad* tranſtulit, quæ vero multum etiam a Gerar eſt diſiuncta. Et quam aliena ſæpe de Antiochia, de Cyrene, & aliis locis inculcant Targumiſtæ? Nihilominus Io. Lightfoot, Samaritanum ſequutus, Geraram & Aſcalonem eamdem vrbem cenſet, quod minus cum ſitu Geraræ inter deſerta Sur & Cades, Geneſ. xx, 1, conuenire nobis videtur. Sed de hoc pluribus ſupra. Ioſephus lib. III de Bello cap. I vocat Aſcalonem πόλιν ἀρχαίαν, τῶν ἱεροσολύμων εἴκοσι πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἀπέχουσαν σταδίους, *vrbem antiquam, quingentis & viginti ſtadiis diſtantem ab Hieroſolymis.* Ibidem additur, ἡ δὲ Ἀσκάλων ἐτετείχιστο μὲν καρτερῶς, *Aſcalon vero valide munita erat*, habebatque præſidium Romanum ſub præfecto Antonio. Si ergo antiqua vrbs munita & habitata fuit vltimis Neronis temporibus, Romano defenſa præſidio; neſcimus ſane, quando hæc ipſa perierit, & noua quatuor inde paraſangis, vt Tudelenſis refert, ſurrexerit. Incolæ, ethnici plerique, eodem tempore duo millia & quingentos Iudæorum, ſecum habitantium, vno tumultu interfecerunt, quod idem Ioſephus lib. II cap. XXXIV memoriæ tradidit. Numerus autem Ioſephi, quo diſtantiam ab Hieroſolymis deſignat, ſuſpectus nobis eſt, quaſi maior iuſto: ſuſpectior Latini interpretis, quem Adrichomius ſequitur, ſeptingenta viginti ſtadia emetientis. Ad minorem ſummam vetuſta itineraria cogunt; Antoninianum itinere ab Neapoli Aſcalonem ita:

Aelia			
Eleutheropolim	M.	P.	XX
Aſcalonem	M.	P.	XXIIII.

Vides XLIIII milliaria ab Aelia, quæ Hieruſalem eſt, Aſcalonem vsque numerari, quæ ſtadia ſunt CCCLII. Peutingeriana tabula addit quatuor millia hoc modo: *Aſcalone* XVI *Betogabri* VIII *Ceperaria* XXIIII *Helya Capitolina.* Sed ne ſic quidem numerus Ioſephi conficitur: & minor vtique, quam quæ Ioſephi eſt, diſtantia fuit.

2. Gentile Ἀσκαλωνίτης, *Aſcalonita* eſt apud Stephanum, & Ioſuæ XIII, 3 Græce & Latine: & Ioſephi lib. II de Bello cap. XXXIV extremo, οἱ Ἀσκαλωνῖται, & quod dignitatem ſimul ſub Romanis oſtendit, in nummis multorum Cæſarum, in quibus truncata vox ACKAΛ. legitur, vt Augusti apud Patinum pag. 45, & in altera parte CEBACTOC: & Claudii ACKAΛΩN. apud Harduinum: ſed plenis litteris in Titi nummo apud Triſtanum pag. 304 ACKAΛΩNITΩN, cum Veneris Cæleſtis effigie, cuius numini hæc ciuitas addictiſſima erat, quod Pauſanias in Atticis cap.

XIV

XIV his verbis prodidit: *πλησίον δὲ ἱερόν ἐστι Ἀφροδίτης Οὐρανίας. πρώτοις δὲ ἀνθρώπων Ἀσσυρίοις κατέστη σέβεσθαι τὴν Οὐρανίαν. μετὰ δὲ Ἀσσυρίους Κυπρίων Παφίοις, καὶ Φοινίκων τοῖς Ἀσκάλωνα ἔχουσιν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ. Proximum est templum Veneris Vraniæ. Primis autem hominum Assyriis constitutum fuit colere Vraniam: post Assyrios Paphiis in Cypro, et ex Phœnicibus, qui Ascalona tenent in Palæstina.* Dignitatem ciuitatis etiam Plinius laudat lib. v cap. XIII, quum dicit, *Asculo liberum,* puta oppidum.

CCXVIII.

Vltima Pentapoleos Philistææ fuit *Gaza,* עזה Ebræis, cuius primam litteram Græci sæpe, & hos sequuti Latini, per G expresserunt Γάζα, *Gaza,* vt in Gomorra & aliis. Iudæ tribui adscripta Iosuæ XV, 47, non autem possessa, licet ceperit eam post Iosuæ mortem, Iudic. I, 18. Pomponius Mela lib. I cap. XI *In Palæstina est ingens vrbs et munita admodum Gaza. Sic Persæ ærarium vocant: & inde nomen est, quod quum Cambyses armis Aegyptum peteret, huc belli et opes et pecuniam intulerat.* Esto Cambysen ibi, tamquam munito in loco, & Ægypto vicino deposuisse belli adparatus; tamen neque vrbs inde originem, neque nomen suum habuit, vtpote a patriarcharum temporibus ita vocitata, Genes. X, 19, Deuter. II, 23, Iosuæ X, 41, XI, 22. Stephanus dicit sitam *πρὸ Αἰγύπτου, ante Aegyptum,* Palæstinæ quasi vltimam: quæ *ἐκλήθη καὶ Ἄζα· καὶ μέχρι νῦν Σύροι Ἄζαν αὐτὴν καλοῦσι, etiam Aza vocatur: et vsque hodie Syri Azam illam adpellant.* Quod confirmat, Ebræum nomen עזה in Γάζα, *Gaza,* mutatum esse. Arrianus lib. II pag. 150 de Alexandri expeditione sic situm vrbis descripsit: *ἀπέχει ἡ Γάζα τῆς μὲν θαλάσσης εἴκοσι μάλιστα σταδίους, καὶ ἔστι ψαμμώδης καὶ βαθεῖα ἐς αὐτὴν ἡ ἄνοδος. - - - μεγάλη δὲ πόλις ἡ Γάζα ἦν, καὶ ἐπὶ χώματος ὑψηλοῦ ᾤκιστο, καὶ τεῖχος περιεβέβλητο αὐτῇ ὀχυρόν. ἐσχάτη δὲ ᾠκεῖτο, ὡς ἐπ' Αἰγύπτου ἐκ Φοινίκης ἰόντι, ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς ἐρήμου. Distat Gaza a mari stadiis summum viginti, accessum ob arenæ altitudinem habens difficilem. - - - Vrbs ampla, et in colle sita, validoque muro circumdata. Vltima autem colitur, si ex Phœnice in Aegyptum tendis, ad initium solitudinis posita.* Strabo quidem lib. XVI, postquam de portu Gazæorum dixerat, *ὑπέρκειται δὲ καὶ ἡ πόλις ἐν ἑπτὰ σταδίοις, ἔνδοξός ποτε γενομένη, κατασπασμένη δ' ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, καὶ μένουσα ἔρημος, paullo supra portum,* inquit, *ad septem stadia vrbs sita est, illustris olim, ab Alexandro autem diruta, manet deserta.* Hic spatium notat, vbi proxime accedit ad mare: Arrianus, vbi *μάλιστα,* maxime ab eo recessit, quod pro amplitudine vrbis omnino ad viginti stadia patere potuit.

2. An post cladem, ab Alexandro acceptam, numquam instaurata fuerit, vt Strabo sensisse videtur, dubitari potest. nam eam iterum Antiochus euertit, vt est in Excerptis Polybii Valesianis pag. 86, *Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως τὴν τῶν Γαζαίων πόλιν πορθήσαντος, Antiochus rex quum Gazæorum vrbem vastasset.* Et Maccabæorum tempore *πόλις, vrbs* munita erat & bene habitata, ab Hasmonæis aliquoties obsidione Syris, qui tenebant & muniuerant, erepta. Vide I Maccab. XI, 61, XIII, 43, 44. Expugnauit etiam & euertit Alexander Iannæus, rex & pontifex Iudæorum, vt Iosephus

phus lib. XIII cap. XXI refert, ex quo tempore videtur ἐρήμως, *deserta* fuisse, * vt Strabo dixit & S. Lucas Act. VIII, 26.

3. Sed ex hac etiam clade surrexit, quod ex nummis eius, in honorem Titi, Hadriani, Antonini Pii, L. Veri, Faustinæ iunioris, & Plautillæ percussis, non obscurum est. Quod de vrbe, non de portu, intelligendum est, quam Casaubonus in notis ad Strabonem non penitus derelictam censet, sed minus, quam ante frequentatam: quod *Portus Gazæus*, quem Strabo laudat & Ptolemæus, vicus potius, *Maiuma* nomine, quam vrbs fuerit, antequam Constantinus vrbem faceret, & de filii nomine *Constantiam* adpellaret. Auctor Itinerarii Antoniniani, vt vidimus, XVI millibus ab Ascalone in austrum deduxit; Georgius Sandesius autem, Anglus peregrinator, quem plurimi Lightfootus facit, decem tantum milliaria ponit: quantum spatium forte ad portum ab Ascalone est; sedecim autem ad vrbem.

4. Ciuitas hæc, quamuis aliquoties ab Iudæis occupata, tamen mansit ethnica, ** deuota Cretensi Ioui, quem *Marnan* vocitauit. Stephanus in hac vrbe: ἔνθεν καὶ τὸ τοῦ Κρηταιέως Διὸς παρ' αὐτοῖς εἶναι, ὃ καὶ καθ' ἡμᾶς ἐκάλουν Μαρνᾶν. *Hinc & apud illos* [Gazæos] *Iouis Cretæi sacra sunt, quem, vt putamus, Marnan adpellant.* Et Hieronymus epist. VII ad Lætam: *Marnas Gazæ luget inclusus, & euersionem templi pertimescit.* *** Quo egregius nummus Hadriani apud illust. Spanhemium p. 669 pertinet, inscriptus ΓΑΖΑ ΜΑΡΝΑ ΔΠΡ. *Gaza Marna* anno CLXXXIV, quæ singularis huius ciuitatis epocha, etiam in aliis nummis obseruata, videtur ab initio libertatis ducta, quam Pompeius Gazæis dedit, vt Iosephus lib. XIV cap. VIII notauit. †

5. Post Ascalonem Strabo dicto loco: εἶθ' ὁ τῶν Γαζαίων λιμὴν πλησίον. *Deinde Gazæorum portus vicinus est.* Ptolemæus lib. V cap. XVI Ἄζωτος, Γαζαίων λιμήν, *Azotus, Gazæorum portus.* nam, vt supra diximus, Ascalonem infra Gazam deiecit. Et quia Strabo etiam prius de portu, quam de vrbe agit, ab aquilone progressus in meridiem; exinde par est colligere, portum vrbi a septemtrione fuisse, non autem tanto interuallo, quantum in libris Ptolemæi Græcis adparet, cum latitudinis differentia dimidium gradus excedente, siue XXXV minutorum, quæ tot millibus passuum respondent; neque vt in versione Latina est, XV minutorum; sed fortassis, vt supra ex collatione Itinerariorum Antonini & Sandesii coniecimus, VI milliariorum, quantum spatii sufficere inter vrbem & portum omnino videtur.

* Id est, a paucis ciuibus culta. Ἔρημον enim dicitur, quidquid non est frequens hominibus. Ergo vrbs quamuis magna & domibus frequens, tamen ἔρημος dici potest & solet, si pro numero domuum mira sit oppidanorum paucitas. Vide quæ de nomine ἔρημος in Lexico dicam, DEO fauente, aliquando edendo.

** Talis erat vsque ad Iuliani tempora. quod constat ex odio in Hilarionem, de quo in Vita Hilarionis Hieronymus.

*** Immo ad Esa. XVII in templum ait esse conuersum.

† Genuit Gaza viros aliquos doctrinæ laude florentes, Procopium, Zosimum Gazæum, Vlpianum, Isidorum. Habuit episcopos etiam. Vide Relandum. Sed hæc fere ad Geographiam medii æui magis pertinent.

detur. Creuit portus, * toties vrbe euersa, in magnum vicum: vrbis autem priuilegia Constantinus addidit, quod Sozomenus lib. II cap. V adnotauit. Sed de hac in Medii æui Geographia agemus.

CCXIX.

Hæc de Pentapoli siue quinque præcipuis vrbibus Philistæorum: nunc cetera, quæ vel Philistinorum fuerunt, vel Danitarum, perlustranda sunt. A septemtrione ** prima fuit *Iabne*, quæ Græcis Latinisque est Ἰάμνεια seu Ἰαμνία, *** *Iamnea* siue *Iamnia*. Eamdem Iabne & Iamniam esse ex comparatione Plinii & Beniaminis Tudelensis adprobatur. Ille lib. V cap. XIII *Ascalo liberum, Azotus, Iamneæ duæ, altera intus; Ioppe:* hic inuerso ordine, *Iapho, Iabne, Asdod,* id est, *Ioppe, Iasne, Azotus.* Vides sic, Iabne & Iamniam non differre. Iosua cap. XV, II videtur *Iabneel* siue *Iebneel*, nominasse: at 2 Paralip. XXVI, 6 *Iabne* vocatur, & in Philistæorum potestate fuit, quibus rex Vsia eripuit, & munimenta eius euertit. Iudæi constanter *Iabne* vocant, quibus ob synedrium, quod habuit, in primis est laudata. In Maccabæorum historia est *Iamnia*, Ἰαμνία, I lib. IV, 15, & Ἰάμνεια cap. V, 58, & sæpe alibi. Strabo etiam Ἰάμνεια, *Iamnea;* etiam Ptolemæus: at Stephanus, Ἰαμνία πολίχνιον Φοινίκης, *Iamnia paruum oppidum Phœnices:* Ideo κώμην, *vicum* Strabo dixit. At muro cinctam olim fuisse, ex Paralipomenis supra monstratum fuit. Plinius *duas* facit, intus alteram, alteram ad mare. Sed hæc portus est, Ptolemæo Ἰαμνιτῶν λιμήν, *Iamnitarum portus,* inter Ioppen & Azotum. Vt vero non duæ Gazæ sunt, quamquam portus cum habitationibus ab vrbe est separatus; sic verius vna etiam Iamnia, oppidum intus situm; & portus, ab oppido non nihil remotus. Ita Salmasius in Solinum censet cap. XXXIV. Portum Iudas Maccabæus incendit, lib. II cap. XII, 9, vbi ab Hierosolymis dicitur CCXL stadiis abesse. †

CCXX.

Fuit quoque Philistæorum *Gibethon* seu *Gabathon,* †† tribui Dan adscripta, Iosuæ XIX, 44, & Leuitica cap. XXI, 23, non autem, vt videtur, possessa, saltem non diu, sed a Philistinis habitata, quibus longa obsidione rex Baesa eripuit, & Israelis regno vindicauit, I Reg. XV, 27, cap. XVI, 15. Vbi cognomen habet *Gibethon Philistæorum,* discriminis caussa, quo discernatur ab alio eiusdem nominis in Beniamin, quæ & Gabea & Gabatha adpellata fuit, vt supra tradidimus. Locus autem certus Gabathoni Philistæorum

* Habuit etiam proprios episcopos, ab episcopis oppidi diuersos. Reland.

** In locis campestribus prope Ioppen I Maccab, X, 69 seqq. a Diospoli XII milliaria remota, inter Diospolin & Azotum. Reland.

*** Etiam Ἰάμνεια, Ἰαμνιτῶν πόλις ab Eusebio Vit. Pamphili, Ἰαμνεία a Philone Legat. ad Cai. Ἰαμνεά. Relandus.

† Immo vero CCCXL. nam vel Diospolis Hierosolyma XXXII milliaria aberat, quod spatium iam CCLVI stadia conficit.

†† Videtur eadem *Gebath* dici, immo etiam *Geba* 2 Samuel. V, 25. Apud Iudæos veteres memoria fuit celebrata. Vide Relandum.

ſtæorum non poteſt adſignari; nec plura Hieronymus, quam in Dan fuiſſe & Leuitis ſeparatam.

CCXXI.

Thimna quoque ſiue *Thamna*, ſeu *Themna*, Iudæ primum Ioſ. xv, 57, deinde Danitis adiudicata, cap. XIX, 43, quæ in confinio Philiſtinorum fuit, illis ſæpe etiam ſubiecta fuit, quod ex Samſonis notum hiſtoria eſt. Hieronymus in finibus Dioſpoleos, qua Aeliam ibatur, eius nominis prægrandem vicum obſeruauit. Sed de hoc etiam ſupra copioſius.

CCXXII.

Alia oppida tribus Dan, quamquam non poſſeſſa a Philiſtæis, vicinitatis cauſſa hic exponimus. *Eſthaol*, Iudæ prius, Ioſuæ XV, 33, deinde Dan, cap. XIX, 41, Hieronymus dicit, *in decimo Eleutheropoleos milliario contra aquilonem pergentibus Nicopolim*, ſitum eſſe. Bonfrerius in his verbis Nicopolim ſuſpectum habet & *Dioſpolim* legendum exiſtimat, quod cum tribu Dan eiusque ſitu eſt conuenientius. Samſon ſepultus dicitur *inter Zarea & Eſthaol*, Iudic. XVI, 31.

CCXXIII.

Oppidum *Zarea*, * ſiue *Sarea*, (Saara praue in libris Hieronymi ſcriptum) primum in tribu Dan Ioſua XIX, 41 enarrauit, antea Iudæ cap. XV, 33, non procul ab Eſthaol, quod etiam ex Hieronymi deſcriptione clarum eſt, *in finibus Eleutheropoleos contra ſeptemtrionem pergentibus Nicopolim*. ** Rurſus hic Nicopolis ponitur terminus illius viæ, vt ex vicinitate adpareat, non firmiſſimam coniecturam Bonfrerii eſſe, qui modo in *Eſthaol* Dioſpolim malebat ſubſtitutam.

CCXXIV.

Aialon quoque oppidum tribus Dan fuit Ioſuæ XIX, 42, Iudic. I, 35, Leuitis deſtinata Ioſ. XXI, 24, quamquam a Beniaminitis etiam habitata, I Paralip. VIII, 13, quod in confinio illorum fuit. An vero hæc Aialon, quam Ioſua reſpexit, quum cædem hoſtium perſequuturus, lunam conſiſtere *in valle Aialon* iuſſit? Ait Bonfrerius in Ioſuæ cap. X, 12, quia alia in hoc tractu Aialon nusquam in ſacris ſcripturis memorata ſit, & hæc Danitarum ſufficiat Ioſuæ verbis recte interpretandis, ſi poſueris, lunam tum præceſſiſſe ſoli, quod fit, quum decreſcit, vt vtrumque aſtrum etiam interdiu ſpectari poſſit: nec dubitandum, quin vtrumque in oculis Ioſua habuerit. Ideoque Vulgatus non *in*, ſed *contra* vertit, *Sol contra Gabaon ne mouearis; & luna contra vallem Aialon*. Euſebius autem in Locis Ebr. dicit, ſuo adhuc tempore *Aialon* κώμην, *vicum* fuiſſe tribus a Bethel milliariis aduerſus orientem: & Hieronymus addit ex Ebræorum traditione, Aialon vicum eſſe iuxta Nicopolim in ſecundo lapide pergentibus Aeliam. Alterutrum putat ab Ioſua deſignari. Idem Epitaphio Paullæ cap. III *Inde* [Emmaunte] *proficiſcens adſcendit Bethoron inferiorem & ſuperiorem, vrbes a Salomone conditas, ſed varia poſtea bellorum tempeſtate deletas;* ad

* Hebraice צָרְעָה.

** Adde ex Euſebio: *in decimo milliario.*

ad dexteram adſpiciens Haialon & Gabaon, vbi Ieſus, filius Naue, contra quinque reges dimicans, ſoli imperauit & lunæ. Vides, & hic prope Gabaonem Aialon Ioſuæ, eamque aliam a Danitica, in tribu Beniaminitide poſitam defendi. *

CCXXV.

Danitarum fuit quoque *Gath Rimon* ſiue *Geth Remmon*, Ioſuæ XIX, 45, & ipſa Leuitis data, cap. XXI, 24, vbi ſequenti verſu 25, quod mireris, alia vrbs eodem nomine & æque Leuitica, ſed in Manaſſitide cisiordanenſi, occurrit. Hieronymus de vtraque dixit, ſed de noſtra clarius. *Gethremmon*, inquit, *in tribu Manaſſe ciuitas ſeparata Leuitis.* Et paucis interiectis: *Gethremmon alia ciuitas in tribu Dan ſeparata Leuitis. Eſt autem nunc villa prægrandis in duodecimo milliario Diospoleos pergentibus ad eam de Eleutheropoli.* Hanc quidam putant ipſam *Gath*, regiam Philiſtinorum eſſe, quæ etiam poſitionis ratione in tribum Dan videtur incidiſſe. Verum quum in hac ſortitionis hiſtoria ſemper hæc cum additamento *Remmon* ſeu *Rimon* dicatur; vbi vero de Philiſtæorum vrbe agitur ſemper abſolute *Gath* ſiue *Geth*; vtique diſtinguenda inter ſe ſunt *Gath* & *Gath Rimon*, licet fortaſſe non longa illarum fuerit diſtantia.

CCXXVI.

Erat etiam in tribu Dan *Saalbin* Ioſuæ XIX, 42, cuius loci etiam mentio Iudic. I, 35, 2 Samuel. XXIII, 32, & 1 Reg. IV, 9 habetur, videturque idem eſſe, quod *Saalim* 1 Samuel. IX, 4 vocitatur, de quo Hieronymus in Locis: *Saalim villa, per quam pertranſiit Saul in finibus Eleutheropoleos contra occidentem, ſeptem ab ea millibus diſtans.* Græci Σεγαλὶμ & Σααλίμ. Longe quidem a montanis Ephraim, vbi ille aſinas quærebat. niſi in tridui itinere (ibidem commate 20) longiorem quamdam circumcurſationem inuenias.

CCXXVII.

Reliqua tribus ſunt minus nota, *Iethla, Elon, Ethece* ſiue *Eltheco*, Leuitica Ioſ. XXI, 23, *Baalath,* ** *Iehud* ſiue *Iud, Bne Barak,* (Vulgatus diuiſit, *Bane & Barach*) *Me Iarkon,* quaſi Aqua Iarkon, & *Rakon,* pro quo Vulgatus habet *Arecon.* *Irſemes* autem videtur non alia eſſe quam *Bethſemes,* quia vocabula conueniunt, illud ſonans Ciuitas ſolis; hoc, Domus ſolis. Sed diuerſas eſſe ex eo adparet, quod Bethſemes ſacerdotalis fuit, Aaronis poſteritati tributa, Ioſ. XXI, 16. vnde in aliam tribum ex Iuda, cuius erat, non ita transferri potuit, vt Eſthaol & aliæ, ipſo Ioſua teſtante, translatæ ſunt. *** De ipſis autem oppidis tribus Dan vide Ioſuæ XIX, 41 ſqq.

CCXXVIII.

Hæc de tribu Dan: ad regionem Simeonitidis redimus, vbi prope

* Conſentit Relandus.

** Ioſepho Βαλὶϑ, non longe a Gazara. Antiq. VIII, 2. Vide Relandum.

*** *Irſchemeſch* eſt Ammaus & Nicopolis, *Bethſchemeſch* eſt in via ducente Eleutheropoli Nicopolin. *Bethſchemeſch* inter vrbes ex tribu Iuda datas ſacerdotibus recenſetur. Ergo non fuit Danitarum. *Irſchemeſch* vero legitur in ſerie vrbium Daniticarum. Ioſ. XIX. Sic Relandus rem exprimit.

Gazam Eusebius Menoidem vel oppidum vel castellum notauit. ἔςι νῦν κώμη Μηνωὶς πλησίον Γάζης, πολίχνη, quæ Hieronymus vertit: *Et nunc est Menois oppidum iuxta ciuitatem Gazam.* Hieronymus quidem putat *Medeman* siue *Madmena* tribus Iudæ esse, Iosuæ XV, 31. at quia hæc Esa. X, 32 in via ponitur, qua Chaldæi venturi erant Hierosolymam, ac cum oppidis vrbi proximis coniungitur, non potest illud oppidum Menois prope Gazam esse. Credibilius Menoin illam esse *Mœnænum castrum*, quod lege XXX Cod. Theod. de erogatione militaris annonæ, memoratur. Iungitur ibi castro *Versabini* id est Bersabe, de quo supra diximus: nec dubitatur, vetus aliquod fuisse, licet de eo nihil nobis sit proditum.

CCXXIX.

Appendix quasi tribus sit Simeonitidis, quæ inter Gazam & Aegypti torrentem, terminum Palæstinæ siue terræ sanctæ, interiacent, licet in sacris scripturis ei non adscripta sint, quia, vt videtur, Iosuæ temporibus ignota fuerunt nomina. Sunt vero *Anthedon*, *Raphia*, *Rhinocolura.* Ptolemæus & *Anthedonem* & *Rapheam* in Iudæa censuit, illam ad mare; hanc intus. Plinius autem loco sæpe dicto: *Gaza & intus Anthedon.* Non procul a mari Anthedon. Stephanus in Ἀνθηδὼν post Bœotiæ huius nominis vrbem explicatam: ἔςι δὲ ἑτέρα πόλις πλησίον Γάζης πρὸς τῷ παραλίῳ μέρει, *Est & alia vrbs* [Anthedon] *prope Gazam in maritima parte.* * Videtur extra viam maritimam posita. Antonini enim Itinerario nulla eius ratio est in litore,

Ascalone			
Gazam	M.	P.	XVI
Raphiam	M.	P.	XXII
Rhinocorura	M.	P.	XXII.

Anthedonem Gabinius instaurari iussit, quod Iosephus refert XIV cap. X; Herodes ornatiorem *Agrippiadem* nominauit. Idem lib. XIII cap. XXI ἐπιςρατεύει τοῖς ἐπιθαλαττίοις μέρεσι, Ραφίᾳ καὶ Ἀνθηδόνι, ἣν ὕςερον Ηρώδης ὁ βασιλεὺς Ἀγριππιάδα μετωνόμασε, καὶ κατὰ κράτος εἷλε καὶ ταύτην, *Mouit* [Alexander Iannæus] *in maritima loca, Raphiam & Anthedonem, quam postea rex Herodes Agrippiadem nominauit. nam & ipsam vi & armis cepit.* Et lib. I de Bello Iud. cap. XVI de Herodis operibus: ἀνακτίσας δὲ καὶ Ἀνθηδόνα τὴν παράλιον, καταριφθεῖσαν ἐν πολέμοις, Ἀγρίππειον προσηγόρευσε. *Restaurauit & Anthedonem in maritimis, bellis vastatam, eamque Agrippeum nominari iussit.* Nec vero nouum nomen hæsit aut per tempora inualuit. Ptolemæus enim & Plinius *Anthedonem* dixerunt: & in nummo Caracallæ apud Patinum p. 306 ΑΝΘΗΔΟΝΟϹ legitur, nec vmquam noui nominis post Herodem exstat habita ratio.

CCXXX.

De *Raphia* seu *Raphea* ita Strabo lib. XVI pag. 522 Μετὰ δὲ Γάζαν Ραφία, ἐν ᾗ μάχη συνέβη Πτολεμαίῳ τε τῷ τετάρτῳ καὶ Ἀντιόχῳ τῷ μεγάλῳ. εἶτα Ρινοκόλουρα, *Post Gazam est Raphia, iuxta quam Ptolemæus quartus cum Antiocho*

* XX stadiis circiter a Gaza aberat. Sozomen. histor. V cap. 9.

ecbo M. depugnauit. Famosum illud prœlium Polybius scripsit lib. v cap. LXXXII seqq. Idem de loco paullo ante cap. LXXX κατεστρατοπέδευσε πεντήκοντα σταδίους ἀποσχὼν Ῥαφίας. ἣ κεῖται μετὰ Ῥινοκόρουρα πρώτη τῶν κατὰ Κοίλην Συρίαν πόλεων ὡς πρὸς τὴν Αἴγυπτον, *castra* [Ptolemæus Philopator] *posuit, quum stadia quinquaginta abesset ab Raphia. Hæc vrbs Cælen Syriam ex Aegypto petenti occurrit prima, sita post Rhinocorura.* * Scilicet eo vsque Syriæ quidam terminos producebant, alii sub Phœnices, alii sub Cœles Syriæ nomine; sed improprie vtrique, vt in Syria demonstratum est. Nomen vrbis diphthongo scripsit Stephanus Ῥάφεια, & Plinius *Raphea*, vocali secunda, quæ diphthongo respondet: Polybius autem, & Strabo & Ptolemæus, Iosephus sine diphthongo, simplici vocali tertia Ῥαφία scripserunt, atque ita etiam in Commodi & Caracallæ nummis est ΡΑΦΙΑ. Aliquando ab Iudæis possessam fuisse, testis est Iosephus lib. XIII cap. XXIII de Hasmonæis temporibus: πόλεις εἶχον Ἰουδαῖοι πρὸς θαλάσσῃ μὲν Στράτωνος πύργον, Ἀπολλωνίαν, Ἰόππην, Ἰάμνειαν, Ἄζωτον, Γάζαν, Ἀνθηδόνα, Ῥαφίαν, Ῥινοκούραν, *vrbes Iudæi ad mare tenebant Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rinocuram.*

CCXXXI.

Praue vox vltima scripta, ex qua haud dubie syllaba excidit. Strabo, Liuius, Seneca, & Plinius scripserunt Ῥινοκόλουρα, *Rhinocolura:* Polybius autem, Iosephus, Ptolemæus, auctores Itinerarii & Tabulæ Peutingerianæ Ῥινοκόρουρα, *Rhinocorura:* Diodorus ac Stephanus Ῥινοκούρουρα, *Rhinocurura*, & gentile Ῥινοκουρουραῖος καὶ Ῥινοκουρουρίτης, *Rhinocururæus & Rhinocururita.* Polybii, Strabonis, Iosephi verba, etiam Itinerarii, paullo ante sunt adducta. Origine nominis, quod nasos præcisos habitatoribus significat, omnes conueniunt: discrepant in auctore. Seneca lib. III de Ira cap. XX *Rex Persarum totius populi nares recidit in Syria: inde Rhinocolura loci nomen est.* Diodorus autem Siculus lib. I cap. LX Actisani, Aethiopum regi, quum Aegyptum in potestatem suam redegisset, tribuit. Hic enim latrones vndique captos, ἀποτεμὼν αὐτῶν τοὺς μυκτῆρας, κατῴκισεν ἐν τοῖς ἐσχάτοις τῆς ἐρήμου χώρας, κτίσας πόλιν τὴν ἀπὸ τοῦ συμπτώματος τῶν οἰκητόρων Ῥινοκόρουραν προσαγορευθεῖσαν, *præcidens illorum nasos, in extremum solitudinis tanquam colonos deduxit, condiditque vrbem a casu inhabitantium Rhinocururam adpellatam.* Eadem Strabo de Aethiopum quodam rege, Aegypti domino, sic κακούργους *maleficos* puniente, vt nasis truncatos in vno loco collo-

* Hæc versio minus respondere videtur verbis Polybii, quam veritati Geographicæ. Veritas enim Geographica postulat, vt ex Aegypto in Syriam proficiscentibus Rhinocorura prius quam Raphia occurrant. Docet hoc clarissime iter Titi Vespasiani ex Aegypto in Iudæam apud Iosephum de Bello IV extremo: Μετὰ ταῦτα πρὸς Ῥινοκορούροις ἀναπαύεται. κἀκεῖθεν εἰς Ῥάφειαν προελθὼν σταθμὸν τέταρτον (ἔστι δὲ ἡ πόλις αὕτη Συρίας ἀρχὴ) τὸ πέμπτον ἐν Γάζῃ τίθεται στρατόπεδον. *Posthæc ad Rhinocorura quiescit. Et inde Rapheam progressus quarta castra habuit. Est autem hæc vrbs Syriæ prima. Quinta castra ad Gazam posuit.* Quo ex loco simul adparet, Ῥάφειαν etiam a Iosepho interdum scribi cœpisse.

collocaret, qui *Rhinocolura* vocatus fuerit. * De sede ipsa, vbi locorum fuerit, pretium non nullum est disquirere. Græci interpretes sacri codicis, quos Septuaginta vulgo vocamus, Esaiæ XXVII, 12 verba, *ab ripa fluminis* [Euphratis] *ad torrentem Aegypti*, verterunt, ἀπὸ τῆς διώρυγος τοῦ ποταμοῦ ἕως Ῥινοκούρων, *a fossa fluminis vsque ad Rhinocuram*, contracte scripta voce, vt supra ab Iosepho etiam factum erat. Hieronymus tamen integre vertit, *vsque ad Rhinocoruram*. Si vero torrens ille Aegypti, Sihor nomine, qui terminus Palæstinæ, hoc loco Rhinocorura in versione Græca dictus fuit, argumento id satis certo est, oppidum illud huic fluuio adpositum fuisse. Sed in qua ripa, Aegyptia an Palæstinensi? Stephanus quidem Rhinocururam πόλιν Αἰγύπτου, *oppidum Aegypti* dixit: verius autem Diodorus dicto loco: αὕτη κεῖται πρὸς τοῖς μεθορίοις τῆς Αἰγύπτου καὶ Συρίας, οὐ μακρὰν τοῦ παρήκοντος αἰγιαλοῦ, *Hæc sita est in confinio Aegypti & Syriæ; haud procul a vicino litore*. Ita vero in confinio erat, vt Phœniceæ potius quam Aegypto adiudicaretur. Iterum Strabo sub finem eiusdem XVI libri pag. 537 *Ex vico Leuce* [Albo vico] *merces portantur Petram*, ἐντεῦθεν εἰς Ῥινοκόλουρα τῆς πρὸς Αἰγύπτῳ Φοινίκης, *inde Rhinocoluram, quæ Phœnices est iuxta Aegyptum*. Atque ita in dextra ripa Rhinocolura fuit. Suffragatur etiam S. Hieronymus in Amos VI extrem. *ab Hemath*, inquit, *vsque ad Rhinocoruram: inter quam & Pelusium riuus Nili, siue torrens de eremo veniens, mare ingreditur*. Riuus Nili siue torrens de eremo, epanorthosis est, &, posteriore adserto, reiicitur prius, quia numquam fines Palæstinæ ad Nilum vsque prolati fuerunt.

CCXXXII.

De ipso *Torrente Aegypti* dicenda tandem, quæ ex sacris scripturis sunt cognita. Longitudo terræ sanctæ sic describitur, *ab Hemath vsque Torrentem Aegypti*, 1 Reg. VIII, 65, 2 Paralip. VII, 8, vbi Nilus nequaquam intelligi potest, quia quæ inter Pelusium & Rhinocoluram continentur, Aegyptii iuris erant & extra sortem promissæ terræ. Etiam latitudinis descriptioni hic torrens adhibetur. Iosuæ XV, 4 *a summitate salsissimi maris ad Torrentem Aegypti*. Hæc latitudo australis per rectam lineam. Nonnumquam latitudo maxima, quasi διαγώνιος, oblique ab huius torrentis ostio ad fluuium ducta Euphratem designatur. Genes. XV, 18 *Semini tuo dabo terram a fluuio Aegypti vsque ad fluuium magnum Euphratem*. Cui similis loquendi formula, in alio tamen argumento, est 2 Reg. XXIV, 7. Philistæorum etiam regionis limes australis Torrens hic Aegypti

* Sed Græcum hoc nomen ex quo barbaro factum est? Mihi videtur barbarum nomen Ἰάνυσος fuisse, quod Herodotus nobis seruauit libro III cap. 5. Ait esse oppidum maritimum, medium inter Gath & Sirbonidem lacum iacere, inter Ienysum & Casium montem ac Sirbonidem lacum trium dierum iter intercedere. Quæ omnia ad Rhinocolura quadrant. Est igitur *Ianysus* quasi *Ianyrus*, fortasse ex נחר, quod *nares discindere* significat. Nam ח & aliæ litteræ gutturales a Græcis in medio vocabuli exprimi non possunt nec fere solent, quod exemplo nominis *Abracadabra* ex עברה קרחת עברה *transi febris transi* nati docent Miscellanea nostra philolog. & theol. pag. 178. Sic ex גיחון *Ganges*, ex צוען *Tanis* cet. nata sunt. ρ autem in ς conuersum est sæpe, e. g. שושן in *rosam*, פרך in πάσχω. Sic Græci fere χέρσος pro χέῤῥος ex כר, θαρσεῖν pro θαῤῥεῖν.

Aegypti fuit: Iosuæ xv, 47 *Gaza cum vicis & villulis suis vsque ad torrentem Aegypti.* Et antea cap. xiii, 3 longitudo Philisticæ regionis ita definitur, *a Sihor, qui contra Aegyptum est, vsque fines Accaronis.* Varie interpretes *Sihor* reddunt, vt tamen plerique flumen aliquod intelligant: soli Septuaginta, ἀπὸ γῆς ἀοικήτου, *a solitudine.* Nam Kimchi & Raschi נילוס הוא *Nilus est:* Vulgatus, *a fluuio turbido.* Et 1 Paralip. xiii, 5, *Congregauit Dauid omnem Israel a Sihor Aegypti vsque ad ingressum Hemath:* hic Targum, *a Nilo Aegypti.* At quando Dauid ad Nilum vsque imperium produxit, aut vllus Israelitarum? vt vero in Hemath errauit Targumista ille, Antiochiam vertendo; ita etiam in Sihor potuit. Græci, ἀπὸ ὁρίων Αἰγύπτου, *a finibus Aegypti.* at Nilus non in finibus, sed media Aegypto fluit. Sed esto, adpellatiuum *Sihor* esse; & turbidum fluuium significare; in limitis tamen Palæstinensis designatione congruentius ad torrentem Rhinocoruræ, quam ad Nilum, a limite longius remotum, referetur, licet alibi, Ierem. ii, 18 ad Nilum videatur id nomen transductum esse, vbi Græcorum codicum pars Γηῶν legunt, pars retenta Ebræa voce Σειώρ. Quodquod ergo nomen proprium fuit, Torrens tamen Aegypti ad Rhinocoluram est, & terminat terram Israelis.

CCXXXIII.

Tandem de *Bætogabra* Ptolemæi, quam a litoralibus hisce in ortum solis non nihil reduxit, non alienum est aliquid adiicere. Sunt quibus videtur propter similitudinem litterarum vel Chabriæ castra esse, vel Asiongeber: at vtraque extra Palæstinam fuere, illa in Aegypto; hæc in extrema Arabia iuxta Arabicum sinum: Ptolemæus autem Bætogabram suam in Iudæa recensuit. Vetus Tabula Augustana inter Ascalonem & Aeliam *Betogabri* positum habet hac serie:

Ascalone xvi *Betogabri* viii *Ceperaria* xxiiii *Aelia.*

CCXXXIV.

Plura de hoc oppido non sunt nobis nota: neque quæ inter hoc & Aeliam interiecta est *Ceperaria.* Ptolemæi autem Εσβὺς, *Esbûs*, quam itidem in Iudæa posuit, in Notitia Episcopatuum est Arabiæ.

CCXXXV.

Reliquum est, vt postquam de Torrente Aegypti diximus, etiam de ceteris fluminibus cis Iordanem, sed admodum, vt patebit, incertis, aliquid adiiciamus. De *Kison* dictum in Galilæa: de *Kidron* siue *Kedron*, in explicatione Hierosolymorum.

CCXXXVI.

Primus reliquorum est *Sorek*, שרק, Græcis Σωρὴχ, fluuius Philistæorum, ad quem Delila Samsonis habitauit, Iudic. xvi, 4. Hieronymus in Locis: *Sorech nomen torrentis, de quo loco fuit Dalila illa Samsonis. Sed & vsque hodie ad septemtrionalem plagam Eleutheropoleos vicus ostenditur nomine Capharsorech, iuxta villam Saara, vnde fuit Samson.* Adrichomius inter Azotum & Ascalon deduxit in mare; rectius forsan Bonfrerius

rius inter Iamniam & Accaron: quod propius cum Hieronymi descriptione conuenit.

CCXXXVII.

Besor amnis est australior, quem Dauid, quum Amalekitas, qui Ziklag exusserant, persequeretur, transiit, 1 Samuel. xxx, 9, 10. Adrichomio inter Gazam & Anthedonem delabitur, cui plurimi adsentiuntur.

CCXXXVIII.

Torrens Escol siue *Botri* etiam ad meridiem Chananææ est, quia exploratores ab Hebrone in Cadesbarneam tendentes, in via botryonem absciderunt, vt in castra Israelitarum referrent, quæ haud dubie non longinqua erant, quia non credibile, hunc fructum ex pertica pendulum, per medios hostes via longiore deportasse. Hieronymus Epitaphio Paullæ seu Epist. XXVII cap. V *Cœpit per viam veterem pergere, quæ ducit Gazam, ad potentiam vel ad diuitias Dei, & tacite secum voluere, quo modo eunuchus Aethiops, gentium populos præfigurans, mutauerit pellem suam: & dum vetus relegit instrumentum, fontem reperit euangelii. Atque inde ad dextram, transit a Bethsur, venit Escol, quæ in botrum vertitur.* Hinc quidam inter Hebronem & vicinam Bethsur hunc riuum ponunt: sed errant: nec id hoc loco Hieronymus dixit. Errorem de fonte Aethiopis ad Hebronem, supra dissipauimus, natum ex confusione duarum Bethsur, ad Hebronem alterius, & alterius mille passibus ab Eleutheropoli: vt ipse Hieronymus cum Eusebio in Locis Ebr. distinxit. Posterior in via est Gazam ferentæ, non illa ad Hebronem. Nec vero ad Eleutheropolim videtur amnis Escol fuisse, sed propior solitudini, in qua statiua Israelitarum erant. Iccirco sunt, quibus idem ac Besor est, cui nouum nomen ab euentu accesserit: alii deriuant Escol ita, vt confluat cum Besor, a quo in mare deferatur.

CCXXXIX.

Cana fluuius in occidentali Ephraimitarum limite, Iosuæ XVI, 8. Græca versio, ἐπὶ χειμάῤῥου Κανά. Vulgatus autem non habuit pro nomine proprio, sed *vallem arundineti* vertit. A Thapua vel Taphua ad mare infra Cæsaream decurrit.

CCXL.

Crith, Vulgatus *Carith*, Græci Χοῤῥάθ, 1 Reg. XVII, 3, 5, vbi Elias a coruis pastus fuit. Hieronymus, *Chorath torrens trans Iordanem, vbi absconditus est Elias e regione eiusdem fluminis:* sed fallitur. Iussus Elias non transire Iordanem, sed vadere, a Samaria forsan, in ortum Iordanem versus, in quem effunditur hic fluuiolus supra Hierichuntem, siue ab septemtrione Hierichuntis; quæ recepta positio est Tabularum.

CCXLI.

Atque hæc sunt, quæ cis Iordanem in Palæstinæ tribus partibus, iisque maioribus, Galilæa, Samaritide ac Iudæa inuenimus, quæ quidem non omnia ad certum locum referri potuerunt, argumentis tamen, quanta haberi possunt, demonstrauimus, quo vel coniectura eruditorum, si

certæ

certæ rationes non adſint, referri poſſe videantur. De *Idumæa*, non laxe dicta, quæ ipſa auſtralis pars Iudææ eſt, adhuc a nobis explicata; ſed propria, videtur etiam in Iudæa agendum eſſe, quia Dauid quoque illam domuit. Quod vero extra limitem terræ promiſſæ fuit, & pars Arabiæ Petrææ, quam Iſraelitæ circuierunt in deſertis peregrinantes; nec ſub ſecundo templo ab Iudæis poſſeſſa, vt potius Idumæi magnam Iudææ partem ad Hebronem vsque occupauerint; ad Arabiæ, in qua fuit, explicationem reſeruamus: nunc ad regionem Iſraelitarum, quæ trans Iordanem fuit, & tribubus duabus, Ruben & Gad, & dimidiæ Manaſſitidi diuinitus data, accedimus perluſtrandam.

SECTIO VIII.

REGIO ISRAELIS TRANS IORDANEM.

CCXLII.

Nondum Iordanem transgreſſi Iſraelitæ erant, quum Moſes, petentibus Rubenitis, Gaditis & dimidiæ tribui Manaſſe, quæ victis regibus, Sihone Amorrhæo & Ogo Batanææ domino, occupauerant, adiudicauit. Omnis ille tractus olim *Galaad* ſiue *Gilead* dicebatur, vti ex diuiſione a Moſe facta intelligimus: quod nomen poſtea certæ parti, quæ poſt lacum eſt Geneſareth, adhæſit. Num. XXXII, 26 *Dixerunt filii Gad & Ruben Moſi: paruulos noſtros, & mulieres, & pecora ac iumenta relinquemus in vrbibus Galaad.* Et Deut. III, 12 dicit Moſes: *Terram poſſedimus tempore illo* [quo Sihon & Ogum reges vicimus] *ab Aroer, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon, vsque mediam partem montis Galaad: & ciuitates illius dedi Ruben & Gad. Reliquam autem partem Galaad & omnem Baſan regni Og tradidi mediæ tribui Manaſſe, omnem regionem Argob.* Pergit commate 14 ſeq. portiones Manaſſitidis ſic enarrare: *Iair filius Manaſſe poſſedit omnem regionem Argob, vsque ad terminos Geſſuri Machati. Machir quoque dedi Galaad, & tribubus Ruben & Gad dedi de terra Galaad vsque ad torrentem Arnon.* Vides ſic Galaad, quod proprie nomen montis eſt, longe a ſeptemtrione in auſtrum circumduci, vt non modo Manaſſitæ, ſed Rubenitæ etiam & Gaditæ incoluerint. A montanis vero, commate 17, diſtinguuntur plana ad Iordanem, a Cenereth vsque ad mare ſalſiſſimum, & orientem verſus vsque ad radices montis Phaſga ſiue Piſga. Hæ partes enim exemtæ erant a Galaad, quod in montanis eſt hanc planitiem attingentibus. Hæc latior Galaaditidis regionis notio, per tres procurrens tribus in montanis: proprie autem dicta Galaaditis penes dimidiam tribum Manaſſe fuit. Numer. XXXII, 39, 40 *Filii Machir, filii Manaſſe, perrexerunt in Galaad, & vaſtauerunt eam interfecto Amorrhæo habitatore eius. Dedit ergo Moſes terram Galaad Machir, filio Manaſſe, qui habitauit in ea.* Adiecta ſunt poſtea de Syria quædam ad ſeptemtrionem, & de Arabia ab oriente, vt inde ab Hermone monte vsque ad Petræam Arabiam omnia Iſraelitarum eſſent,

& noua deinde nomina, præsertim posteriori æuo, quum Romani in Palæstinam venissent, Trachonitis, Auranitis, Batanæa, Ituræa in hoc tractu & Herodum regionibus audirentur. Hæc enim Philippi tetrarchia erat, de qua Lucæ III, I φιλίππου τετραρχοῦντος τῆς Ἰτουραίας καὶ Τραχωνίτιδος, *Philippo tetrarcha existente in Ituræa & Trachonitide.* Plenius descripta est Herodis testamento apud Iosephum lib. XVII cap. X τήν τε Γαυλανῖτιν καὶ Τραχωνῖτιν καὶ Βατανέαν καὶ Πανιάδα φιλίππῳ, παιδὶ μὲν τῷ αὐτοῦ, Ἀρχελάου δὲ ἀδελφῷ γνησίῳ, τετραρχίαν εἶναι. *Gaulonitin & Trachonitin & Batanæam & Paniadem Philippo filio suo, Archelai fratri germano, voluit tetrarchiam esse.* Et cap. XIII Augusti confirmatione: Βατανέα δὲ σὺν Τραχωνίτιδι, καὶ Αὐρανῖτις σὺν τινι μέρει οἴκου τοῦ Ζηνοδώρου λεγομένου, φιλίππῳ, *Batanæa vero cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori, vt vocant, domus obtigit Philippo.*

CCXLIII.

Hæ sunt illæ ampliatæ partes, quas Herodes magnus Augusti Cæsaris beneficio possedit. Idem Iosephus lib. XV cap. XIII de Augusto, quum ab Herodis filiis Alexandro & Aristobulo salutatus esset; δίδωσιν Ἡρώδῃ, *dedit Herodi potestatem, quem vellet ex filiis, designandi heredem regni,* καὶ χώραν ἔτι, τόν τε Τράχωνα καὶ Βατανέαν καὶ Αὐρανῖτιν. ἔδωκε δὲ διὰ τοιαύτην τὴν αἰτίαν, cetera. Id est, *& regionem, Trachonem & Batanæam & Auranitin. Dedit autem hac de caussa,* cetera. Ex quo colligere licet, Hasmonæos non fuisse partium illarum, certe non omnium, possessores. Antiquos autem Manassitas earum plurimas possedisse, non est quod dubitemus. Sic enim illorum fines I Paralip. V, 23 definiuntur: *Filii dimidiæ tribus Manasse habitabant in terra a Basan vsque ad Baal Hermon & Senir & ad montem Hermon. ingens enim illorum multitudo erat.* Ex quo longitudinem dimidiæ huius Manassitidis videmus, quia Basan siue Batanæa fuit pars eius australis, Hermon mons & quæ ad illum sunt, terminus a septemtrione. Proinde vt cis Iordanem ab aquilone in austrum progressi sumus; ita trans flumen eumdem ordinem seruantes ab Hermone incipiemus, & ab illo meridiem versus vsque in Petræam Arabiam tendemus.

CCXLIV.

De *Hermone* Hieronymus in Locis: *Aërmon* [nam Eusebius Αερμὼν scripsit, quod Ebræis Hermon est] *Aërmon,* inquit, *mons Amorrhæorum, quem Phœnices vocant Sanior; & Amorrhæus adpellauit Sanir: diciturque esse in vertice eius insigne templum, quod ab ethnicis cultui habetur, e regione Paneadis & Libani, & terra filiorum Israel trans Iordanem ad solis ortum a prærupto Arnon vsque ad montem Aërmon extenditur.* Septuaginta interpretes etiam Αερμὼν scripserunt, quibus locis Vulgatus cum Ebræo scripsit Hermon. In singulis fere terminus transiordaninæ regionis ab septemtrione ponitur. Deuteron. III, 8 *Tulimus illo in tempore terram de manu duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Iordanem:* a torrente Arnon, *vsque ad montem Hermon.* Et cap. IV, 48 *ab Aroer, quæ sita est super ripam torrentis Arnon vsque ad montem Sion,*

qui

qui est Hermon. Plura enim huius montis erant nomina, *Sion*, vt hoc loco Vulgatus scripsit, quod cum Hierosolymitano Zion non confundendum est, quia Ebræis שיאן, Græcis Σηών scriptum est: & Deuteron. III, 9 traditum, montem Hermonem a Sidoniis *Scirion*, [Vulg. Vers. *Sarion*] vocari: & *Senir* siue *Sanir* ab Amorrhæis. Et Ogi, regis Basan, imperium in ipso Hermone erat: ideo ille Iosuæ XII, 5 dicitur etiam מושל בהר חרמון *dominans in monte Hermon*: quod de latere montis australi intelligimus. Quo frequentior vero huius montis est in sacris scripturis mentio, eo rarior est in aliis, & forte nulla apud profanos, qui cum Libano seu Antilibano intelligunt, quocum cohæret ab oriente.

2. Idem mons Hermon dicitur etiam pluraliter *Hermonim*, Psalm. XLII, 6, quia protractiora eius iuga sunt, quæ plures montes continent. Kimchi quoque in Perusch ad eum locum, *Hermonim* interpretatur הר חרמון מעבר הירדן מזרחה *montem Hermon trans Iordanem ab ortu situm*: & recte dicit קצות ארץ *fines terræ* Israeliticæ ibi describi: hæret autem in montis *Mizaar*, qui opponitur, interpretatione, quem Lightfootus putat in australi termino circa Zoaram fuisse, quacum nomen etiam conueniat.

3. Vulgo distinguunt inter Hermonem maiorem & minorem, quorum hic cis Iordanem sit in tribu Issachar supra montes Gelboe; maior trans flumen prope fontes eius in septemtrione; de quo adhuc diximus. Quam autem incertæ rationes illius minoris montis sint, supra ostensum a nobis est: & si etiam certiores sint, tamen huc non pertinent. Noster autem Hermon, isque solus ex scriptura sacra notus Amorrhæos iuxta se habitantes vidit, quos Manasse expulit: & in occasum magis Heuæos, quod ex Iosuæ XI, 3 obseruare licet. Pars eius dicta *Baal Hermon*, quam quidam de valle interpretantur, sed etiam sub hoc ipso nomine mons adpellatur, Iudic. III, 3 הר בעל חרמון *mons Baal Hermon*: & ab Hermone ipso distinguitur 1 Paralip. V, 23, vbi Manassitæ habitare dicuntur *a Basan ad Baal Hermon & Senir & montem Hermon.*

CCXLV.

Post montem, qui terminus erat & limes, de singulis partibus tetrarchiæ Philippi, & possessionibus Manassitarum trans Iordanem dicendum erit, in quibus monti Hermoni ac Libano fuit *Trachonitis* proxima, quæ tam in Lucæ euangelio quam apud Iosephum huic tetrarchiæ tribuitur.

TRACHONITIS.

CCXLVI.

Antequam de Trachonitide dicamus, præmittendum aliquid de parte *Domus Zenodori* videtur, quam Augustus Cæsar Herodi donauit, referente Iosepho lib. XV Antiquit. cap. XIII, quia & illa Trachonitidi proxima, aut Trachonitis pars illius. Iosephus luculente dicto loco, quidquid huius rei est, exposuit. Zenodorus, inquit, ἐμεμίσθωτο τὸν οἶκον τῦ Λυσανίυ, *conduxerat Lysaniæ domum*, siue prouinciam, nec contentus eius

prouentibus, in Trachone fouebat latrocinia, ipse particeps prædæ, quæ ex Damascena maxime a Trachonitis agebatur. Conquesti, qui circum colebant, apud Varum præsidem Syriæ, qui delata ad Augustum Cæsarem hac caussa, iussus est expugnare latronum receptacula & regionem contribuere Herodi, qui facilius, quam alius, coercere incolas posset. Quibus auditis Herodes ipse expugnauit & perdomuit, Zenodoro Romam questum aufugiente *ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ἀφαιρέσει, de ablata sibi prouincia*, qui vero *ἄπρακτος ἀναστρέφει, infectis rebus reuertit.*

2. Deinde difficultatem loci, latrociniis idoneam, descripsit, quia *πέτρα σύμπαν σκληρὰ καὶ δύσοδος*, quia *totus est petra aspera nec transitus admittens*, nisi per semitas flexuosas: cuius incolæ nec oppida habeant nec agros, sed speluncas amplissimas, in quibus lateant. Strabo quoque meminit lib. XVI pag. 520 & loci & latrocinii, quod in Damascenos fiat & in prætereuntes ex Felici Arabia mercatores: quod vero *ἧττον συμβαίνει, minus fiat* sua ætate, *καταλυθέντων νυνὶ τῶν περὶ Ζηνόδωρον τῶν λῃστῶν, sublatis nunc latronibus, qui circa Zenodorum erant.* Et paullo ante sic loci illius naturam Strabo delineauit: *ὑπέρκεινται αὐτῆς δύο λεγόμενοι Τραχῶνες· ἔπειτα πρὸς τὰ Ἀράβων μέρη καὶ τῶν Ἰτουραίων ἄναμιξ ὄρη δύσβατα, ἐν οἷς καὶ σπήλαια ἦν βαθύστομα, ὧν ἓν καὶ τετρακισχιλίους ἀνθρώπους δέξασθαι δυνάμενον. Imminent ei* [Damascenæ] *duo sic dicti Trachones*, [asperi montes] *deinde Arabiam versus & Ituræam montes sunt inuii, in quibus & spelæa profunda sunt, quorum vel vnum quater mille hominum capax sit.*

CCXLVII.

Io. Lightfoot, vir clarissimus, in Lucam Chorographia, Trachonitin non in septemtrione locat, sed in ortum opponit Batanææ, Talmudico quodam loco persuasus, quo dicatur *Trachona vsque Bosram extendi.* Addit Ptolemæum, cui *Trachonitæ Arabes* sint, qui sub Alsadamo monte regionis Saccææ sint, quæ ab oriente sit Batanææ. Neutra ratio nos dimouet de sententia. Notæ sunt Talmudistarum hyperbolæ, & si posueris etiam Bozram illam Arabiæ intelligi, nec tamen sequetur ibi omnem fuisse Trachonitin, licet pars Trachonitarum habitauerit Arabiam versus etiam ipsis Arabibus permixta, vt *extendi* non sit pertingere, sed vergere & inclinare Bozram versus: quia sic in septemtrione terræ sanctæ sita Trachonitis est, vt pars illius orientalis in meridiem etiam deuergat. Ex *Saccæa* Ptolemæi ignota & *Alsadamo* eius monte nihil certi deduci potest: neque ipse declarauit, qua parte prouinciæ mons ille sit, aut ex quo latere illius Trachonitæ habitauerint: neque, an omnes eius gentis, an pars aliqua vagabunda, *Τραχωνῖται Ἄραβες*, Arabibus intermixti sint, declarat.

2. Nostræ autem septemtrionalem Trachonitidis situm ex Iosephi antea adlatis verbis probamus, quia coniuncta & vicina fuit Lysaniæ domui siue prouinciæ, quæ in Syria erat, & prædas Trachonitæ ex Damascena egerint: etiam ex Strabone, quia duos illos montes Trachonas, vnde nomen regioni est, Damascenæ dixit imminere.

3. Ex hisce de situ & natura huius regionis iudicari potest, etiam de ipso nomine, quod asperitatem sonat, ac Iosepho nunc Τραχωνῖτις, *Trachonitis*, est, nunc Τράχων, *Trachon*. Verba supra prolata sunt: addo ex lib. II de Bello cap. IX Βαταναία καὶ Τράχων, Αὐρανῖτίς τε ὑπὸ Φιλίππῳ τέτακτο, *Batanæa & Trachon & Auranitis Philippo subiectæ sunt*. Et lib. XVIII Antiquit. cap. VI, *Tunc mortuus est Philippus, Herodis* [Antipæ] *frater anno Tiberii principatus vigesimo*, ἡγησάμενος δὲ αὐτὸς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα τῆς Τραχωνίτιδος καὶ Γαυλανίτιδος, καὶ τῶν Βαταναίων ἔθνους, *quum ipse triginta septem annos Trachonitidi & Gaulanitidi & Batanæorum genti præfuisset*. Incolæ dicuntur *Trachonitæ*, Ptolemæo lib. V cap. XV extremo Τραχωνῖται Ἄραβες, *Trachonitæ Arabes*, quos ipse quidem in Syria censet, Arabes autem ob vicinitatem Arabiæ cognominat, quibus forte permixti fuerunt. Iosephus lib. XV cap. XIII vocat τοὺς περὶ τὸν Τράχωνα γινομένους, *qui circa Trachonem degunt*.

4. Nec tantum aspera illa & cauernosa in montibus regio *Trachonitis* dicta fuit, sed sub montibus etiam amplus & campestris tractus ad fontes vsque Iordanis, ita, vt non mediocris prouincia fuerit Trachonitis. Iterum Iosephus lib. XVI cap. VIII ἀποδημοῦντος δὲ οὐ μικρὸν μέρος ἀπέστη τῆς ἀρχῆς, τὸ περὶ τὸν Τράχωνα, *absente autem* [Herode, qui Romam profectus fuerat] *Trachonitæ, non parua regni pars, defecerunt*, quos relicti in regno duces ad officium redire coegerunt.

CCXLVIII.

In hoc tractu fuit *Baalgad*, in terminis Chananææ septemtrionalibus locus, sub monte Hermone, Iosuæ XI, 17, cap. XIII, 5, in occasum vergens sub Libano, cap. XII, 7. * Hieronymus cum Eusebio: *Baalgad ciuitas in campestribus Libani ad radices montis Aërmon; quam & ipsam cepit Iesus*. Videtur in planitie, vbi Libanus & Hermon vel cohærent, vel non longe dissident.

CCXLIX.

Fuit & *Mizpa* quædam siue *Maspha*, ad radices Hermon, vbi Heuæi habitabant, quorum regiuncula Iosuæ XI, 3 dicitur *terra Maspha*. Hos & Iosua deleuit, non in terra ipsorum, sed quum Iabino, regi Asor, auxilio venissent. Distinguenda autem hæc Mizpa siue Maspha ab altera in Galaad, pertinente ad tribum Gad, de qua Iosuæ XIII, 26. Alterutra fuit patria Iephtæ Galaaditæ, Bonfrerio superior in tribu dimidia Manasse; aliis inferior in tribu Gad.

CCL.

Celebrior est *Paneas*, nomen fontis, vrbis, regionis, & alio casu etiam montis. Hunc locum quamuis alii in Phœnice scribant, alii in Galilæa; nobis tamen rationes sunt, cur extremæ ad occasum Trachonitidi tribuamus. Plinius lib. V cap. XV *Iordanis amnis oritur e fonte Paneade, qui cognomen dedit Cæsareæ*. Et cap. XVIII *Intercursant cinguntque has* [Decapoleos] *vrbes tetrarchiæ, regionum instar singulæ, & in regna contribuuntur*, *Tracho-*

* Ex his Iosuæ verbis colligit Relandus, oppidum in regione cis Iordanem fuisse.

Trachonitis, Paneas, in qua Cæsarea cum supra dicto fonte. Hoc loco regio est Paneas a fonte & oppido distincta, pars Trachonitidis laxe sumtæ. Iosephus lib. XVIII cap. III φίλιππος Πανεάδα, τὴν πρὸς ταῖς πηγαῖς τῦ Ἰορδάνυ, κατασκευάσας ὀνομάζει Καισάρειαν, *Philippus Paneadem, quæ ad fontes Iordanis sita est, exornans, nominat Cæsaream.* De antiquo oppido intelligendus est Stephanus: Πανεὰς πολίχνιον φοινίκης, *Paneas oppidulum Phœnices.* Et alii in Phœnice censuerunt: Ptolemæus videlicet, cui est Καισάρεια Πανίας, *Cæsarea Panias:* & Sozomenus lib. V cap. XXI ἐν Καισαρείᾳ τῆς φιλίππυ φοίνισσα δὲ ἀυτη πόλις, ἣν Πανεάδα ὀνομάζυσιν, *in Cæsarea Philippi: vrbs est Phœnices, quam Paneadem nominant.* Intellige de Phœnice mediterranea, quam posteriores ita nominarunt. De monte *Panéo* luculentus testis est nummus Marci Antonini in gazophylacio Mediceo: ΚΑΙϹ. ϹΕΒ. ΙΕΡ. ΚΑΙ ΑϹΥ. ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ, *Cæsarea Augusta sacra & inuiolabilis sub Paneo:* ad discrimen Cæsareæ sub Argæo monte in Cappadocia, eodem modo a monte, sub quo condita est, denominatæ. Hinc illustris vir Ezech. Spanhemius hanc, a monte petitam, veram adpellationis rationem esse existimat, non illam Philostorgii lib. VII cap. III a Panis, pastoralis dei, simulacro; neque a fonte sumtam, vt Plinius censebat, sed ab hoc monte Πανείῳ, *Paneo*, sub quo vrbs *Paneas* prius, siue *Panias* dicta, sita erat, quia id nummi formula, ὑπὸ Πανείῳ, *sub Paneo*, præ se ferret. Huius montis etiam mentionem Eusebius facit lib. VII Histor. ecclesi. cap. XVII ἐν ταῖς ὑπωρείαις τῦ καλυμένυ Πανείυ ὄρυς, *ad radices montis, vt vocatur, Panei:* & Iosephus lib. I de Bello cap. XVI iuxta Iordanis fontes: καλεῖται δὲ Πάνιον ὁ τόπος. ἔνθα κορυφὴ μέν τις ὄρυς εἰς ἄπειρον ὕψος ἀνατείνεται. *Locus Panium vocatur. Ibi vertex quidam in immensam altitudinem erigitur*, sub quo fontes scaturiunt: quemadmodum & Eusebius de his fontibus ad radices Panei disseruit. An vero mons ipse a pastorali numine nomen suum acceperit, alia est quæstio. Vir enim summus Lucas Holstenius ad Stephanum Notis pag. 154 de eodem nummo Marci Mediceo refert, *circum Panem deum, rupi innixum*, illa, quæ protulimus, verba scripta esse ΚΑΙϹ. ϹΕΒ. ΙΕΡ. ΚΑΙ ΑϹΥ. ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ, *Cæsarea Augusta sacra & inuiolabilis sub Paneo.*

2. Ceterum de oppido Philostorgius, ἡ μέν τοιγε Πανεὰς Δὰν ἐπωνομάζετο τὸ παλαίτατον, *Paneas antiquitus Dan vocabatur.* Verum supra illud in Galilæa, quum de Dan ageremus, reiecimus Hieronymi auctoritate, qui quatuor millibus oppidum Dan a Paneade in occidentem reduxit: quo fit, vt Dan, quia cis fontes Iordanis erat, in Galilæam inciderit; at oppidum Paneas, post Cæsarea, quod trans illos fontes est, in regionem aliam. Sed etiam antequam Cæsarea ornaretur, locus ille illustris factus erat ab Herode patre, qui in Augusti honorem ibi splendidissimum templum exstruxerat. Iosephus iam dicto lib. I de Bello cap. XVI δωρησαμένυ τῦ Καίσαρος ἀυτῷ ἑτέραν προσθέσει χώραν, ὁ δὲ κἀν ταύτῃ ναὸν ἀυτῷ λευκῆς μαρμάρυ καθιδρύσατο παρὰ τὰς Ἰορδάνυ πηγάς. καλεῖται δὲ Πάνιον ὁ τόπος. *Herodes auctus a Cæsare alia regione* [Trachonitide] *etiam in illa ipsa templum ei*

ei iuxta Iordanis fontes posuit. Panium ille locus vocatur. Philippus autem filius, heres Trachonitidis factus, Paneadem oppidum ampliauit ornauitque, & *Cæsaream* adpellauit, quæ discriminis caussa ab auctore cognomen accepit, dicta *Cæsarea Philippi.* Matth. XVI, 13 *ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου, venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi:* & Marci VIII, 27 *ἦλθεν εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου, venit in vicos Cæsareæ Philippi.* De hac & Iosephus lib. II Belli cap. XIII *ὁ μὲν* [*Φίλιππος*] *πρὸς ταῖς Ἰορδάνου πηγαῖς ἐν Πανεάδι πόλιν κτίζει Καισάρειαν, Philippus iuxta Iordanis fontes in Paneade* [regione] *vrbem condit Cæsaream.* Credas inde nouam vrbem condidisse, non ampliasse ornasseque veterem. Probabilius tamen vel oppidum vel vicum antea fuisse, nomine Paneadem.

3. Huius nouæ vel instauratæ vrbis, præter antea memoratum, nummos alios ostendit Golzius, sub Augusto, COL. CAESAREA PHILIPPI: & sub Tito, COL. CAESAREA PANIAE. Si genuini hi nummi sunt, coloniam Romanam hanc Philippi Cæsaream fuisse probabunt: de quo vero est quod dubitemus, quia nihil alii de colonia tradiderunt, nec peritissimus antiquitatum Vaillantius in Coloniis eam numerauit, vt videtur, suspectos habens nummos illos Golzianos. A templo Augusti in ciuitatem etiam religionem deriuatam fuisse, ex nummo, quem cum Occone Holstenius commendat, perspicere aperte licet: ΚΑΙϹΑΡΕΩΝ ΦΙΛΙΠΠΟΛΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Ex quo etiam gentile *Καισαρεὺς Φιλιπποπολίτης, Cæsariensis Philippolita,* vir laudatissimus deducit. Est quoque in nummis *Phaneæ* in Syria Palæstina nomen, quam eruditi viri Patinus & Tristanus, & ad Plinium Harduinus, putant hanc Paneadem Cæsaream esse π in Φ commutato. In Marci Aurelii nummo ΦΑΝΕΑϹ ΠΟΛΕΩϹ ϹΥΡΙΑϹ, *Phaneæ ciuitatis Syriæ,* cum Dianæ simulacro. Et in Macrini: ΦΑΝΕΑϹ ΠΟΛΕΩϹ cum aquilæ signo & montis, in cuius vertice templum exstructum est. Et in Diadumeniani: ΦΑΝΕΑϹ ΠΟΛΕΩϹ ϹΥΡ. ΠΑΛ. *Phaneæ ciuitatis Syriæ Palæstinæ:* quod ita legendum esse, ex alio nummo illustris Spanhemius ostendit, in quo exstat ΦΑΝΕΑϹ ΠΟΛΕΟϹ ϹΥΡΙΑϹ ΠΑΛΑΙϹΤΙΝΗϹ. qui vero grauibus rationibus negat, Phaneam hanc Paneadem esse siue Cæsaream sub Paneo. Adhuc vero reperire non potuimus, vbi *Phanea* Palæstinæ sita fuerit. *

4. Quamquam vero ex dictis non obscurum est, quare Cæsaream Philippi ad Trachonitidem potius quam ad Galilæam vel Phœnicen referamus; tamen vt ne quis dubitet, rationes nostras planius ad considerandum proponemus. Primum Herodes templum in Paneade *ἐν ταύτῃ χώρᾳ, in ea ipsa regione* posuit, quam ei Augustus Cæsar, pulso Zenodoro, donauerat: quæ non Phœnice, nec Galilæa, sed Trachonitis & adiacens erat: quis ergo dubitabit ad Trachonitidem illud solum pertinere,

* Nec reperietur. Nam nummi illi M. Aurelii, Macrini, Diadumeniani legendi sunt: ΦΛ. ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ ΣΥΡ. ΠΑΛ. id est, *Flauiæ Neapoleos Syriæ Palæstinæ.* Illud hic addendum ex eodem Relando, Paneadem *Neroniada* vocari cœptam esse in Neronis Imperatoris honorem ab Agrippa, qui eam amplificarat, vt Iosephus scribit Antiquit. XX, 9, 4 edit. Hauercamp.

tinere, cui impositum templum Augusti erat? Deinde Philippus vrbem in suo territorio, non alieno condidit: ipse vero Trachonitidis, Ituraeae, Batanaeae, & Gaulanitidis dominus erat, e quibus partibus nulla, nisi Trachonitis, accedit propius ad Paneadem: Galilaea autem non Philippo, sed fratri Antipae parebat: Phoenice extra sortem hereditatis, nec ab Herode patre possessa, sed recta est a Syriae legato siue praeside. Vbi ergo nihil iuris Philippo erat, ibi nec vrbem potuit condere vel instaurare. Quid ergo relinquitur, quam Caesaream hanc in Philippi tetrarchia fuisse, & in Trachonitide, quae sola eo vsque protensa fuit. Nec obsit, quod Herodes in testamento apud Iosephum lib. XVII cap. X Trachonitidem & Paneadem distinxerat: est enim distincta Paneas a Trachoniti propria, inclusa in laxe sumta. Id quoque tam Herodis templum, quam, qui in nummo sunt, νεώκοροι ciues vrbis testantur, ethnicam potius, quam Iudaicam, fuisse ciuitatem. Plura de Trachonitide non habemus.

AVRANITIS ET ITVRAEA.

CCLI.

Lucae III in Philippi tetrarchia enarrantur tantum Ituraea & Trachonitis regio: non exclusis vero, quae ab Iosepho praeterea memorantur, Auranitide, Batanaea & Gaulanitide. Sed *Auranitis* nobis iam curae est, quod nomen videtur ab *Hauran*, regione, vel oppido, vel monte in transiordanina ad septemtrionem. Huius mentio est Ezech. XLVII, 16, vbi cum iis iungitur, quae sunt confinia Damasco & Hemath. Hieronymus in hunc locum: *Hauran est oppidum Damasci in solitudine.* Graeci interpretes ibi verterunt ἐπάνω τῶν ὁρίων Αὐρανίτιδος, *supra fines Auranitidis:* qui non dubitare sinunt ab *Hauran* esse *Auranitidis* vocabulum: & sicut Trachon & Trachonitis dicebatur; ita *Hauran*, חורן, siue *Auran* & *Auranitis* eadem regio. Probabile autem est, Hauran montem fuisse, * quia in Talmud Rosch haschanah cap. II hal. 2 inter montes illos recensetur, e quorum vertice per flammas factum est indicium noui anni. Iosephus lib. XV cap. XIII scripsit Ἀβρανῖτις, *Abranitis;* in locis ceteris Αὐρανῖτις, *Auranitis,* quod cum origine antea monstrata magis conuenit.

CCLII.

Tribus locis Iosephus eius regionis mentionem fecit, primum lib. XV cap. XIII, quod Augustus Herodis regno adiecerit χώραν ἔτι, τόν τε Τράχωνα καὶ Βαταναίαν καὶ Ἀβρανῖτιν, *adhuc regionem, Trachonitidem & Batanaeam & Abranitidem.* Deinde in confirmata ab Augusto Herodis hereditate lib. XVII cap. XIII Βαταναία σὺν Τραχωνίτιδι, καὶ Αὐρανῖτις σὺν τινι μέρει οἴκου τοῦ Ζηνοδώρου, *Batanaea cum Trachonitide, & Auranitis cum parte domus Zenodori* dicuntur Philippo obtigisse. Denique lib. II de Bello cap. IX eadem Philippi tetrarchia dicitur esse Βαταναία τε καὶ Τράχων, Αὐρανῖτίς τε καὶ μέρη τινὰ τοῦ Ζήνωνος οἴκου, *Batanaea & Trachon, & Auranitis cum partibus quibusdam Zeno-*

* Etiam regionem e Relandi lib. I pag. 107 & libr. III pag. 866 patet.

Zenodori, quem hoc loco Zenonem dixit, praue, vt puto, quia nec sequentia verba cohærent, & Strabo etiam Zenodorum nominauit.

CCLIII.

Nulla in his mentio est *Ituraeæ*, quam in tetrarchia Philippi Euangelista primo loco posuit, quum Philippum tetrarcham dixit τῆς Ἰτουραίας καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, *Ituræa & Trachonitidis regionis*. Oportet ergo, etiam Lightfooto iudice, sub aliqua regionum Iosephi in hac tetrarchia positarum latere, sub Auranitide, vel Batanæa, vel Gaulanitide. Non sub hac, quæ iuxta lacum Genesaret est; Ituræa autem in septemtrione extremo, quia Strabo & Plinius in Syria censuerunt: neque sub Batanæa, quia Iosephus Auranitin & Batanæam distinxit & separauit in huius tetrarchiæ descriptione. Quo relinquitur, vt *Ituræa* Lucæ sit Auranitis Iosephi. Conuenit etiam vtriusque notata positio. Hauran enim in extremitate terræ sanctæ Damascum versus erat, vt Ezechiel cap. XLVII, 16 tradit: Ituræi etiam non procul a Damascena per Arabiam habitarunt, & fuere Arabes seu Ismaelitæ, a filio Ismaelis *Itur* genus & nomen trahentes 1 Paralip. 1, 31, cuius posteritas, etiam *Itur* dicta eodem libro cap. V, 19, cum Israelitis trans Iordanem bellum gessit, socia Hagarenorum, sed, vt ibidem traditur, vna cum illis, victa fuit. Græci interpretes ibi quibusdam libris Ἰτοὺρ, *Itur*; in aliis, μετὰ Ἰτουραίων, *vna cum Ituræis*. Montuosa, quam colebant, regio: ideo Straboni lib. XVI pag. 518 τῶν Ἰτουραίων ὀρεινὴ dicta, *Ituræorum montana regio*. Et pag. 520 post Laodiceam, quæ ad Libanum est, τὰ μὲν ὀρεινὰ ἔχουσι πάντα Ἰτουραῖοί τε καὶ Ἄραβες, κακοῦργοι πάντες, *montanam omnem regionem Ituræi tenent & Arabes, malefici omnes*, puta, propter latrocinia. Plinius lib. V cap. XXIII cum Cyrrhesticæ populis tandem etiam *Ituræam gentem* nominat, alieno, vt videtur loco. Reducta enim inde in austrum magis fuit, vt Batanæis simul esset ad ortum. Militiæ seu latrociniis operam Ituræi dabant, famosi sagittarii, vt etiam arcus & sagittæ illorum laudarentur, haberenturque pro præstantissimis. Virgilius Georg. II vers. 448

- - - *Ituræos taxi torquentur in arcus.*

Et Lucanus lib. VII vers. 230

- - - *Ituræis cursus fuit inde sagittis.*

Ibidem versu 514 de Pompeii exercitu:

Tunc & Ituræi, Medique, Arabesque, soluto
Arcu turba minax.

Ideo ex iis satellites sibi legit Antonius. Cicero II Philipp. cap. VIII *Accusa omnes ordines, omnes ciues, dum confiteare, hunc ordinem, hoc ipso tempore, ab Ityræis circumsederi.* Et cap. XLIV *cur homines omnium gentium maxime barbaros Ityræos, cum sagittis deducis in forum?* Non ergo cultiores facti, quamlibet Aristobulus, rex & pontifex Iudæorum, ad Iudaicos ritus victoriæ iure compulerat. Iosephus lib. XIII cap. XIX de Aristobulo illo: πολεμήσας Ἰτουραίαν, καὶ πολλὴν αὐτῶν τῆς χώρας τῇ Ἰουδαίᾳ προσκτησάμενος, ἀναγκάσας τε τοὺς οἰκοῦντας εἰ βούλονται μένειν ἐν τῇ χώρᾳ περιτέμνεσθαι καὶ

κατὰ τοὺς Ιουδαίων νόμους ζῆν, illato bello Ituraeae, magnaque eius parte attributa ad Iudaeae limites, cuius habitatores comminatione exsilii coegit circumcisionem ceterosque Iudaicos ritus admittere. Vtrum perstiterint in officio, an post defectionem ab Augusto Herodi donati fuerint; silente historia, non facile est definire. Forsan ex eo conciliari diuersa poterunt, quia non omnis Ituraea, sed *πολλὴ τῆς χώρας. pars eius magna* Aristobulo fuit subiecta. Quod clarius Iosephus ibidem Timagenis historici testimonio illustrat, dicentis de Aristobulo: *ἐπιεικής τε ἐγένετο ἦτος ὁ ἀνὴρ, καὶ πολλὰ τοῖς Ιουδαίοις χρήσιμος. χώραν τε γὰρ αὐτοῖς προσεκτήσατο, καὶ τὸ μέρος τοῦ τῶν Ιτουραίων ἔθνους ᾠκειώσατο δεσμῷ συνάψας τῷ τῶν αἰδοίων περιτομῇ, Hic vir aequus fuit, & Iudaeis multis in rebus commodus. nam & regionem illorum auxit, & partem Ituraeae gentis, circumcisionis vinculo deuinciens, illis adiunxit.*

CCLIV.

Haec sunt quae de Ituraeis inuenimus: Patres perpauca habent, nec plus inde lucis exspectandum. Hieronymus cum Eusebio: *Ituraea & Trachonitis regio, cuius tetrarcha fuit Philippus, sicut in euangeliis legimus. Trachonitis autem dicitur terra iuxta Arabiae desertum; quod Bosrae iungitur.* Et Epiphanius haeresi XIX ineunte Ossenos, Iudaeorum sectam, dicit ortos tradi *ἀπὸ τῆς Ναβατικῆς χώρας, καὶ Ιτουραίας, Μωαβίτιδός τε καὶ Αρηλίτιδος, τῶν ἐπέκεινα τῆς κοιλάδος τῆς ἁλυκῆς, ὄντως ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ καλουμένης, ὑπερκειμένης χώρας, ex Nabataea, Ituraea, Moabitide & Areilitide, regionibus sitis trans regionem valli maris mortui superiacentem.* Sic Salmasius in Solin. cap. XXXV sub finem interpretatur. Vt vero Eusebius coniunctissimam cum Trachone facit & deserto Bostreno adponit: ita Epiphanius nimis etiam in austrum Ituraeos detraxit, dum communem cum mari mortuo illis latitudinem posuit. Nec vrbes Ituraeae nominare possumus, quas fortasse non habuerunt, Arabum more, cum quibus Strabo coniunxit, vel in vicis habitantes, vel etiam in tabernaculis.

BATANAEA SEV BASAN.

CCLV.

Quae *Basan* olim regio a Mose aliisque sacris scriptoribus adpellata fuit, eam posteriores, consueto Syrorum more ש in ת conuerso, vocauerunt *Batanaeam.* Hoc praeter loci conuenientiam, si Iosephus cum Mose ac Iosua componatur; posteriores Targumistae docent. Psalm. LXVIII, 23 verba, *ex Basan reducam,* Chaldaeus transtulit אייתי מבותנן *ex Butnan reducam.* Et Psalm. XXII, 12 *Basan* quidem מתנן *Matnan* redditur, quod nolim prauatum putare, quasi מ pro בו sit; quia priores Targumistae Basan semper verterunt מתנן *Matnan.* Targum autem Hierosolymitanum Deuter. XXXIII, 14 habet דיכרין בני בותנייא *arietes ex Botnaia,* id est Basan, Batanaea: & cap. XXXII, 22 מן בותנייא *ex Botnaia,* vbi in Ebraeo est *ex Basan.* Eusebius de Ebraicis Locis confirmat: *Βασὰν, Ωγ βασιλέως Βασὰν, ἣν ἔλαβε Φυλὴ Μανασσῆ, κειμένη ἐν τῇ Γαλαάδ. αὕτη Βασανῖτις, ἡ νῦν καλεῖται Βαταναία.* Hieronymus ita vertit: *Basan,*

Basan, super qua scribitur, & Og regem Basan. Cecidit in sortem dimidiæ tribus Manasse in terra Galaad. Hæc est Basanitis, quæ nunc Batanæa dicitur. Græci interpretes locis pluribus retinent Ebræam formam Βασὰν, v. gr. Deuteron. IV, 43 ἐν τῇ Βασάν: 1 Reg. IV, 19 τῷ Βασάν: & 2 Reg. V, 11 ἐν γῇ Βασὰν, *in terra Basan:* sæpe tamen etiam *Basanitin* reddunt, Num. I, 4 ἡ Βασανῖτις: Ezech. XXVII, 6 ἐκ τῆς Βασανίτιδος: Iosuæ XX, 8 & cap. XXI, 27 ἐν τῇ Βασανίτιδι: Michææ VII, 14 τὴν Βασανῖτιν. Iosephus semper Βαταναίαν *Batanæam* vocat locis supra in Trachonitide & Ituræa adlegatis. Ptolemæus lib. V cap. XV, quo de Syria agit, extremo: Βαταναίας χώρας, ἧς ἀπ' ἀνατολῶν ἡ Σακκαία, καὶ ταύτης ὑπὸ τὸ Ἀλσάδαμον ὄρος οἱ Τραχωνῖται Ἄραβες, *Batanææ regionis, a cuius orientali parte est Saccæa: & huius sub Alsadamo monte sunt Trachonitæ Arabes.* Stephanus Βατανέαι & Βατανέα vtroque numero scripsit, dixitque συνοικίαν Συρίας, *viciniam Syriæ.*

CCLVI.

Hactenus de nomine: nunc positio declaranda & limites definiendi. Quum Israelitæ Chananæam ingressuri essent, tota Transiordanica regio, a Moabitide seu Arabia vsque ad Hermonem ac Libanum, bipartito in duo regna diuisa erat, regnum Sihonis Amorrhæi, & regnum Basan, cui tum Og gigas præerat: illud australe erat, hoc septemtrionale. Sihonis regnum a fluuio *Arnon* ac Moabitide proferebatur vsque ad flumen *Iabok*, qui ab ortu oblique decurrens simul Ammonitas separabat: quod ex Numer. XXI, 24, & Deuteron. II, 37, cap. III, 16 luculentum est. Sihonis regnum Rubenitis Gaditisque cessit: Basan dimidiæ tribui Manasse. Adnexa huic erat pars Galaaditis montanæ & regio *Argob*, Deuteron. III, 13, vt tamen præcipua & maxima regio esset Basan. Post captiuitatem autem Babylonicam subdiuisa fuit Basan, vt pars tantum Batanæa siue Basan diceretur, pars Trachonitis, alia Auranitis siue Ituræa; quædam etiam Gaulonitis. Singularum partium fines proprios inuenire non est iam humani ingenii ad diuinandum illud, de quo tam pauca, aut nihil etiam est litteris memoriæque traditum. Iosephus quidem has singulas regiones distinxit, non autem finiuit limitibus. Libro XV cap. XIII, *Dedit*, inquit, *adhæc* Augustus Herodi χώραν, τόν τε Τράχωνα καὶ Βαταναίαν καὶ Αὐρανῖτιν, *regionem, Trachonem nempe, & Batanæam, & Auranitin.* Et in Herodis testamento lib. XVII cap. X τήν τε Γαυλωνῖτιν καὶ Τραχωνῖτιν, καὶ Βαταναίαν καὶ Πανιάδα Φιλίππῳ, *Philippo* [legauit] *Gaulonitin & Trachonitin & Batanæam, & Paniadem.*

2. Si quid coniectura licet, ita situm harum regionum determinamus: *Trachonitis* a septemtrione est, inde a Paneade, quam Herodes testamento nominatim etiam Philippo filio destinauerat vna cum Trachone, Batanæa & Gaulonitide, Iosepho teste lib. XVII cap. X; ad orientem versus in montibus & sub illis, & tandem cum ipso monte Hermon in meridiem paullo declinat & desinit: continuatur autem illa flexio per *Ituræam* seu *Auranitin:* a meridie est *Gaulonitis*, procurrens a lacu Genesaret in orientem, vsque ad Arabiam, vt infra probabimus. Ab his inclusa est *Bata-*

næa propria, ab aquilone Trachonitin, ab ortu Ituræam, a meridie Gaulonitin ſpectans: Iordanem ab occidente. Gaulonitidem regionem ſi negligis, nec ſeparatam facis prouinciam; Baſan ab Hermone in extremum meridiem Manaſſitidis decurrit, I Paralip. v, 23.

CCLVII.

Pars præcipua regni Baſan, eaque maior, dicta ARGOB, & ei videntur vrbes tribui, quæ totius regni Baſan erant, ſexaginta numero, munitæ omnes, Deuter. III, 4, quod licet ſynecdochice dictum ſit, tamen plurimas earum in regione Argob fuiſſe ſitas, declarat. nam vere *Argob* pars regni Baſan fuit, I Reg. IV, 13, nempe *tractus* vel *regio Argob, quæ* בבשן *in Baſan eſt*. Fallunt igitur vulgares tabulæ, quibus *Argob* nomen vrbis eſt, quamquam non negarim, in tanto numero ciuitatum Baſan, quarum LX fuiſſe citatis locis refertur, vnam etiam id nominis tuliſſe; probari tamen non poteſt, quia Scriptura חבל ארגב *tractum, regionem* ſeu *portionem Argob* vocat. Targumiſtæ, Onkelos & Ionathan verterunt בית פלך טרכונא *portionem Trachonitidis*, quod minus placet, quia vrbes præcipuas habebat Argob, quas, & tanto numero, aſperæ Trachonitidi, cui ſpeluncæ pro domibus erant, nolim attribuere.

CCLVIII.

Ex ſexaginta autem illis vrbibus, Deuteron. III, 4 & I Reg. IV, 13, quæ totius regni Baſan fuerunt, pauciſſimæ nobis notæ ſunt, quia nuſquam ſunt recenſitæ omnes. *Hauran* & *Argob* ſunt dubia, vt diximus; ille mons, hæc regio potius quam oppidum. Iair, gens tribus Manaſſe, occupauit Argob, & oppida de ſuo nomine vocauit *Hauoth Iair*, Deuteron. III, 14: quænam autem illa fuerint, minime notatum eſt. Nobah ſiue Nobe, alius ex poſteris Manaſſe, cepit *Chanath* ſiue *Chnath;* cuius nomen etiam mutatum voluit, Numer. XXXII, 42, ſed præualuit vetus *Canatha*, de qua ex Plinio & Ptolemæo dicturi ſumus in Decapoli. Tertius poſſeſſor dimidiæ huius tribus fuit Machir ſeu poſteri eius, quibus Moſes dedit Galaaditin propriam, quam mox perluſtrabimus. In auſtrali limite Baſan maioris erant *Salcha* & *Edrei*, quæ vrbes nominantur Deuter. III, 10, e quibus *Edrei* regia fuit Ogi, Deuteron. I, 4, Ioſuæ XII, 4, XIII, 12, & limitanea, quia ad vrbem illam prœlium commiſſum eſt, quum aduentanti Iſraeli rex Ogus obuiam proceſſiſſet, Numer. XXI, 33, & Deuteron. III, 1. *Salcha* autem paullo fuit interior, quia eo vsque Gaditæ habitarunt, quorum etiam erat portio quædam in Baſan, I Paralip. v, 11.

CCLIX.

Fuit etiam alia regia Ogi, *Aſtaroth*, vna cum Edrei Deuteron. I, 4, Ioſuæ XII, 4, cap. XIII, 12, quæ an eadem ſit & *Aſtaroth Karnaim* Geneſ. XIV, 5, in controuerſiam venit. Negat Euſebius cum interprete Hieronymo, cui prior *Aſtaroth* eſt *antiqua ciuitas Og, regis Baſan, in qua habitauerunt gigantes: quæ poſtea cecidit in ſortem tribus Manaſſe regionis Batanææ, & ſex millibus ab Adar* (Ἀδρααὶ Euſebius) *vrbe Arabiæ ſeparata eſt. Porro Adar a Boſtra viginti quinque millibus diſtat.* De altera vero ſic idem tradidit:

didit: *Aſtaroth Carnaim terra gigantum quondam in ſupercilio Sodomorum* (ὑπὲρ τὴν Σοδομίτην, Euſeb.) *quos interfecit Chodorlaomor.* At nihil in ſacra hiſtoria de illo Sodomorum ſupercilio, cui bene conſtat ratio, etſi in Baſan illa vrbs ac eadem, quæ Aſtaroth regis Ogi ſtatuatur. Bonfrerius, vt conciliet, dicit, *Chodorlaomor & reges ſocios vaſtando paullatim a ſeptemtrione in auſtrum proceſſiſſe, atque adeo primum Raphaim, qui in Batanæa erant regione, deinde Zuzim, qui eam regionem tenebant, quæ poſtea fuit Ammonitarum; deinde Emim, qui eam, quæ poſtea Moabitarum fuit, occupauiſſe: inde ad Chorræos, qui Idumæam auſtralem poſſidebant,* [& ad his proximos Amalekitas] *proceſſiſſe: ac tandem vicinos Pentapolitas eſſe adgreſſos.* Eadem fere de gentium illarum ſede *Raphaim, Zuzim, Emim*, Lightfootus Chorogr. in Luc. cap. I ſect. III. Si ergo vrbs vna fuit, quæ cognomen *Carnaim* habuit & quæ nullum; ſequitur, vt ex Euſebii relatione in Baſan fuerit, & in ortum vergeret, quia in finibus erat Arabiæ. Sin duæ Aſtaroth fuerunt, nihil tamen impedit, quo minus vtraque in Baſan fuerit, quemadmodum Hieronymus ibidem dixit: *Sunt hodieque duo caſtella in Batanæa hoc vocabulo* [in altera Aſtaroth hæc ſcripſit] *nouem inter ſe millibus ſeparata, inter Adaram & Abilam ciuitates.* Forte Talmudiſtarum *Caphar Carnaim* huc referri poteſt, quia in Decapoli ſitum, vt infra dicemus. Gloſſa Talmudica ad Succah fol. 2, 1 *Aſtheroth Karnaim* duos montes magnos interpretatur, quos inter ſit vallis profundiſſima: vt ita magis regio fuerit quam oppidum, quemadmodum etiam Euſebius χώραν γιγάντων, Hieronymus, *terram gigantum*, non vrbem vocitarunt. Bonfrerio autem vrbs eadem videtur fuiſſe, quæ Aſtharoth Ogi, & quæ Karnaim cognominatur.

CCLX.

Fuit & in Baſan *Saron*, I Paralip. V, 16, quæ quibuſdam regio, aliis ciuitas, quod ſimilius vero eſt, videtur. Dicuntur enim מגרשי שרון *ſuburbana Saronis*, Græci τὰ περίχωρα Σαρών: ſed quo loco aut plaga Batanææ fuerit, incertum eſt, nec vllo inueſtigandum indicio.

CCLXI.

Nec certior ſedes *Bathyræ*, quam Ioſephus lib. XVII cap. II tradit in Batanæa a Babylonio quodam Herodis auſpiciis condita, ſed κώμη, *vicus* fuit, nec vero exiguus, ſed vnde regioni toti multa commoda adlata ſunt. Memorat etiam Latina verſio Vitæ Ioſephi p. 1002; at Græca ibi authentia non Bathyram habet, ſed Ἐκβάτανα, *Ecbatana*.

CCLXII.

Certior autem, quæ ab occaſu Batanææ erat, *Seleucia*, paludi Samachonitidi, per quam Iordanes tranſit, adpoſita. Ioſephus lib. IV Belli Iudaici cap. I Σελεύκεια πρὸς τῇ Σεμεχωνιτῶν λίμνῃ, *Seleucia ad lacum Semechonitarum ſita*, in Batanæa videlicet ac trans Iordanem, de qua ibi regione agit. Meminit etiam in Vita pag. 1013 Σελευκείᾳ καὶ Σωγανὶ, φύσει κώμαις ὀχυρωτάταις ᾠκοδόμησα τείχη, *Seleuciæ & Soganni, locis natura munitis, addidi mœnia.* Erant ex Agrippæ regno: tum vero defecerant.

G A V L A N I T I S.

CCLXIII.

Extrema pars terræ Baſan, vergens in meridiem ac confinis Gaditi- di, dicebatur *Gaulonitis* ſiue *Gaulanitis*, a diuerſa forma metropoleos, quæ vel *Gaulon* eſt vel *Golan*. Secundum Maſoretas vbique eſt גולן *Golan:* Græci Deut. IV, 43 & I Paralip. VI, 71 τὴν Γαυλών: at Ioſuæ XX, 8, & XXI, 27 τὴν Γαλάν: Vulgatus Latinus in Deuteronomio *Golan*; in Ioſua *Gaulon:* Ioſephus, niſi mendum eſt, lib. IV Antiq. cap. VII Γαυλαδημᾶν ἐν τῇ Βαταναιάδι, *Gaulademan in Bataneade.* Vbique additur *in Baſan* & *tribu Manaſſe*, quia olim nomine *Baſan* omnes illæ regiones vsque in montem Hermon comprehendebantur, & quam poſteriores ex noua diuiſione Gaulonitin adpellabant, priſcis temporibus Baſan erat ſiue pars illius auſtralis. Hieronymus in Locis ex Euſebio: *Gaulon ſiue Golan* [Γαυλὼν ἢ Γωλὰν] *in tribu Manaſſe ciuitas ſacerdotalis & fugitiuorum in regione Baſanitide. Sed & nunc Gaulon vocatur villa prægrandis in Batanæa, ad cuius nomen & regio ſortita vocabulum eſt.*

CCLXIV.

Regionis mentio ac propria adpellatio apud Ioſephum eſt, ſed inconſtante ſcriptura. Lib. XVII Antiquitatum cap. X de Herodis teſtamento, quo filio Philippo τὴν Γαυλωνίτην, [ſcribe Γαυλωνῖτιν, ad formam ſequentis vocis] καὶ Τραχωνῖτιν, *Gaulonitin & Trachonitin* cum ceteris legauit. At lib. XVIII cap. VI de morte Philippi: ἡγησάμενος αὐτὸς τῆς Τραχωνίτιδος καὶ Γαυλανίτιδος, *quum rexiſſet* [annos XXXVII] *Trachonitin & Gaulanitin.* Et in Vita ſua pag. 1013 ἀφίσαται τοῦ βασιλέως καὶ ἡ Γαυλανῖτις χώρα μέχρι κώμης Σολύμης, *defecerat etiam ab rege* [Agrippa] *Gaulanitis regio vsque ad vicum Solymam.* Diuidebatur *Gaulanitis* in *Superiorem*, quæ in ortum ad Arabiam recedebat; & *Inferiorem*, quæ fuit ad lacum Geneſaret: Diſtinctionem hanc Ioſephus docet lib. II Belli cap. XIII Philippus, inquit, πρὸς ταῖς Ἰορδάνου πηγαῖς ἐν Πανεάδι πόλιν κτίζει Καισάρειαν, κἂν τῇ κάτω Γαυλανιτικῇ Ἰουλιάδα, *ad Iordanis fontes vrbem condidit Cæſaream, & in inferiore Gaulanitica Iuliadem.* Hæc Iulias Bethſaida eſt, vt paullo poſt demonſtraturi ſumus.

CCLXV.

Superioris caput fuit ipſa *Gaulon* ſiue *Golan*, vbrs non ſacerdotalis, vt Euſebius tradebat: ſed Leuitica & refugii, Deuteron. IV, 43, Ioſuæ XX, 8. de qua pluribus ſupra.

CCLXVI.

Erat præterea *Sogane* ſiue *Soganni.* * Ioſephus lib. IV Belli ineunte ſeu cap. I *Gamala ab Agrippa defecerat*, καὶ Σωγάνη, καὶ Σελεύκεια, καὶ αἱ μὲν ἐκ Γαυλανίτιδος ἀμφότεραι. τοῦ γὰρ ἄνω καλουμένου Γαυλανᾶ μέρος ἦν ἡ Σωγάνη· τοῦ κάτω δὲ ἡ Γάμαλα, *& Sogane & Seleucia, & hæ quidem* [Gamala & Sogane] *Gaulanitidis regionis ambæ: Sogane ſuperioris partis, quæ Gaulana,*

* Alia *Sogane* vicus Galilææ fuiſſe videtur, a Gabaris XX ſtadiis. Relandus.

lana vocatur; inferioris autem Gamala. Et in Vita sua pag. 1013 Σελευκείᾳ δὲ καὶ Σωγανῇ, φύσει κώμαις ὀχυρωτάταις ᾠκοδόμησα τείχη, *Seleuciæ vero & Soganni, vicis natura munitis, addidi mœnia.* nam Iosephi in Galilæa præfecturæ etiam pars trans lacum sita, quæ ab Romanis & Agrippa defecerat, adiecta erat.

CCLXVII.

In superiorem Gaulanitidem cecidit quoque *Capitolias* Ptolemæi, cuius non tam ex ipso situm, quam ex Antonini Itinerario licet cognoscere, quo inter Damascum & Scythopolim ita est locatum, vt non longe ab ipsa vrbe Gaulon forsan fuerit. Itinerarii rationes hæ sunt:

Damasco			
Aere	M.	P.	XXXII
Neue	M.	P.	XXX
Capitoliada	M.	P.	XXXVI
Gadara	M.	P.	XVI
Scythopolim	M.	P.	XVI.

Ptolemæus in Cœlesyria censet, vt omnia huius tractus: sed eum longe ab Libano in austrum deducit seu continuat. Huius oppidi videntur *Capitolienses* [sic legendum, non *Capitulenses*] Lege VIII Dig. de Censibus, qui *similes Cæsariensibus* in Palæstina *colonis* censentur. Sed non de Capitoliade illam legem esse, verum de Capitolina Aelia, egregie vir eminentissimus Henr. Noris de Epochis Syr. Dissertat. III demonstrauit. Capitoliadi autem nummum Seueri cum L. Holstenio in Steph. vindicat inscriptum ΚΑΠΙΤΩ. ΙΕΡΑC ΑΤ. id est, *Capitoliadis sacræ &* αὐτονόμου seu *liberæ.* Quo etiam inscriptio vetus pertinet a Grutero pag. 45 n. 13 vitiose expressa CAPITOLIA. DE, quæ vna vox est, sic reddenda integritati:

L. DOMITIVS VALERIANVS
DOMO KAPITOLIADE STIP. XVIII.

Hieroclis Notitia in Palæstina Secunda Capitoliadem recenset: atque sic etiam in Synodo Calchedonensi act. IV. Vetus eius nomen ignoratur.

CCLXVIII.

Inferioris Gaulanitidis caput fuit *Gamala,* prope lacum sita contra Tarichæas Galilææ. Iosephus lib. IV de Bello cap. I Γάμαλα πόλις Ταριχαιῶν ἄντικρυς ὑπὲρ τὴν λίμνην κειμένη, *Gamala vrbs contra Tarichæas supra lacum posita.* Erat φύσει δυσμάχος πόλις, *natura vrbs inexpugnabilis,* imposita monti, & præruptis circumdata vallibus, & qua pendebat ex monte, maxime vergens in meridiem, munitionibus manu factis tuta erat. Ex qua parte κρημνιζομένῃ ἐοικυῖα, *casuræ similis* adparebat; quæ ibidem Iosephus notauit; qui cap. III seqq. difficilem eius & ipsi Vespasiano periculosam expugnationem descripsit. Cuius vrbis & pugnæ etiam Suetonius meminit Tito cap. IV *Ex quæsturæ,* inquit; *honore legioni præpositus Taricheam & Gamalam, vrbes validissimas Iudeæ, in potestatem redegit.* Plenius

situm

situm vrbis Hegesippus lib. IV cap. I ostendit. *Exstinctis*, inquit, *Taricheis, maxima ex parte Romani Galilaeis vrbibus & finibus potiebantur, nisi quod Gaulanitidis regionis vrbs Gamala contumacis populi alebat spiritus, locis nixa asperioribus. Namque ea in monte est sita, dextra laeuaque praeruptis circumcisa rupibus; ad summum artatur, a fronte abscinditur profundo hiatu, in posteriora aliquantum diffunditur. Ab ea quoque parte angustoque difficilique accessu, vt caudae simile iter iudices, ad vrbem meantibus: a summo vertice collum in immensum extendens, vt arcem tamquam caput praeferat atque in sublimen erigat altitudinem, exilis a principio, & tamquam sinuato cliuosis anfractibus solo, atque in profundum demerso. Dein quasi montem quemdam in ceruicis medio attollens, cetera praerupta atque inuia. Vnde plerique a superioribus Camalam vocitatam putant, quod formam Cameli praeferat; sed corrupto incolarum vsu Gamalae nomen vrbi inhaesisse.* Eadem de forma montis & inde orta origine nominis Iosephus tradit lib. IV Belli cap. II, ὡς εἰκάζεσθαι καμήλῳ τῷ σχῆμα, παρ' ἣν ὠνόμασται, τὸ τρανὸν τῆς κλήσεως οὐκ ἐξακριβούντων τῶν ἐπιχωρίων. *vt* [mons] *cameli figuram referat: vnde nomen etiam duxit, quamquam indigenae id accurate non exprimant.* Incolae vocantur Γαμαλεὺς, Γαμαλεῖς, quos Latine dicas *Gamalenses:* regio circumiecta Γαμαλατικὴ, *Gamalatica*, quae Iosephi lib. III de Bello cap. IV distinguitur a Gaulanitide vt inferior regio a superiore.

CCLXIX.

Altera, quae cognita vrbs est inferioris Gaulanitidis, fuit *Iulias* siue *Iulia* in honorem Iuliae Augusti filiae, a Philippo tetrarcha ornata, quum antea vicus esset *Bethsaida.* Plinius lib. V cap. XV dicit *lacum Genesaram amoenis circumseptum esse oppidis: ab oriente Iuliade & Hippo.* Et Iosephus lib. II de Bello cap. XIII *Condidit Philippus ad Iordanis fontes in Paneade Caesaream,* καὶ τῇ κάτω Γαυλανιτικῇ Ἰουλιάδα, *& in inferiore Gaulanitide Iuliadem.* Idem lib. XVIII Antiquit. cap. III de eodem Philippo Paneadis conditore: κώμην δὲ Βηθσαϊδὰν πρὸς λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι, πόλεως παρασχὼν ἀξίωμα πλήθει τε οἰκητόρων καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει, Ἰουλίᾳ θυγατρὶ τῇ Καίσαρος ὁμώνυμον ἐκάλεσε, *vicum vero Bethsaidam ad lacum Gennesaritin situm, vrbis augens specie & incolarum frequentia ac opibus, ab Iulia, Caesaris filia, nominari iussit Iuliadem.*

2. An vero haec *Bethsaida* sit illa apostolorum patria toties in euangeliis memorata, ex difficillimis quaestionibus est, quae in sacra moueri geographia possunt. Contendit eamdem esse doctissimus Lightfoot tam in Matth. XIV, quam in Chorographia in Marcum. Nititur autem maxime Iosephi, quem modo demonstrauimus, auctoritate, qui in Gaulanitica ad orientale latus seu litus Galilaei lacus Bethsaidam posuit, a Philippo mutatam in Iuliadem. Quod vero ei regioni Iosephus bello vltimo, cum Romanis gesto, praefuit, non potuit veram positionem ignorare. Contra omnibus tabulis terrae sanctae, omniumque peregrinantium confessione seu opinione *Bethsaida* in Galilaea & in lacus litore occidentali est, vbi etiam nescio quae rudera monachi Palaestinenses peregrinis ostendunt.

dunt. Huic sententiæ si traiectus & nauigatio *πέραν τῆς θαλάσσης, trans mare* Galilææ, Ioann. VI, 1, Marc. IX, 33, in solitudinem Bethsaidæ, Luc. IX, 10, ad miraculum quinque panium, obiicitur; respondent interpretes, non per mare, quam latum est, sed per sinum, inter Tiberiadem & Bethsaidam procurrentem, traiectum fuisse. Hi ipsi vrgent etiam, si totum lacum nauigauerint, non potuisse turbam *πεζῇ, pedibus* sequi, minus *προέρχεσθαι, præuenire,* Marc. VI, 33. atque huius sententiæ etiam Biddulphus, gentilis Lightfooti, peregrinator *αὐτόπτης* est: cui ipse in Marcum Chorogr. ita respondet: *Caue, vir dignissime, ne duces tui, qui loca ista sub illis nominibus ostendunt, tibi imponant. Si ducem Iosephum sequi velis, docebit ille Antiquit. lib.* XVI *cap.* III, *Philippum oppidum Bethsaidam restaurasse, eamque de nomine Iuliæ, filiæ Cæsaris, vocasse Iuliada: istamque Iuliada fuisse ἐν τῇ κάτω Γαυλανιτικῇ* [in inferiore Gaulanitica, lib. II de Bello cap. XIII.] *Nec valet argumentum: Aliter non potuerunt eum pedibus sequi; Nam a Capernaumo & Tiberiade erat via tritissima & frequentatissima per pontem Chammathæ in regionem Gadarenam, atque ita ad Bethsaidam.* Quæ latius persequitur Horis Talmudicis in Matthæi cap. XIV, 13.

3. Ex loco miraculi *διαπεράσαντες, traiicientes nauigando* venerunt *εἰς τὴν γῆν Γεννησαρὲτ, in regionem Gennesaret,* Matth. XIV, 34, Marc. VI, 53, & in Capernaum, Ioann. VI, 24, 25. Iuuant hæc omnia sententiam Lightfootianam, eique adprime conciliari possunt: nec vero sublata est omnis dubitatio. Dicitur enim Ioann. XII, 21 Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, *Bethsaida Galilææ:* at Iosephi Iulias Bethsaida fuit trans lacum in Gaulanitide. Deinde, sic iter pedestre populi per pontem Chammathæ nimis longum fuisset, vt non potuerit turba *προελθεῖν, præuenire* nauigantes. Adhæc mireris, quum Tiberias nouo & Romano nomine adpelletur, cur Bethsaida nusquam in Euangeliis dicatur *Iulias,* quod vero nomen superstite Augusto acceperat.

4. Sed his quoque videor mihi audire, quæ Lightfootus, qui hæc præteriit argumenta, fuisset fortassis responsurus. nam in Chorographia Lucæ cap. V etiam Peræam *Galilææ* nomen habuisse contendit, quamquam non satis certis rationibus, e quibus validior ceteris videtur, quod *Iudas* ille *Galilæus* Actor. v, 37, ab Iosepho lib. XVIII cap. I, dicatur *Γαυλανίτης ἀνὴρ ἐκ πόλεως ὄνομα Γαμάλα, Gaulanites homo, Gamala ortus ciuitate:* nisi forte patria fuit Gamalensis; habitatione autem aut conuersatione Galilæus. Deinde diceret forsan, incertum esse, an Tiberias aliquod oppidum ante Herodem fuerit, aut si olim fuisset, an loco nomen conseruatum fuerit: in iis autem oppidis, quæ splendidius ornata sint ac dedicata, vetus plerumque nomen Iudæis in vsu mansisse, quod ex Scythopoli, Diospoli, & Diocæsarea, vrbibus supra explicatis, obseruare liceat. De itinere supra ipse exposuit.

5. Quamquam vero hæc speciosa dictu sint, ac argumentis nitantur non contemnendis, etiam in tabula nostra exprimamus; tamen non dif-

fitemur, trepide nos ita censere, nec persuaderi adhuc nobis potuisse, in Peræa etiam Galilæam esse. * Itaque formulis illis, *Bethsaida* τῆς Γαλιλαίας, Ioann. XII, 21, πεζῇ & προῆλθον Marc. VI, 33, ** item Apostolos, Bethsaida ortos, *Galilæos* fuisse, nescio an satisfactum ab vllo fuerit: contra mouent etiam illæ, πέραν τῆς θαλάσσης, Ioann. VI, 1, & in reditu, διαπεράσαντες, Matth. XII, 34, *.* Marc. VI, 53. † Adeo incerta hæc sunt circa mare Galilææ siue lacum Genesaret. Videant peregrinantes, quæ figura eius lacus sit, & an tantos sinus habeat, vt verba πέραν θαλάσσης & διαπεράσαι de illis vsurpare liceat: quamuis & ipse Lightfootus eius generis sinum inter Bethsaidam & solitudinem, ab illa denominatam, posuerit. Dubios autem reddit ignota marium lacuumque figura & terminatio, quam nemo adhuc, in oriente præsertim, accurate satis delineauit.

CCLXX.

Hæc certiora Gaulanitidis: cetera eius definiri non possunt, nec limes australis determinari. Crederem lacui propinqua & vicina Bethsaidæ fuisse eiusdem regionis, nisi Hippon Iosephus & Gadara distinguat a Gaulanitide. Libro II enim de Bello cap. XXXIII ἔπειτα, inquit, Γαδάροις, καὶ Ἵππῳ, καὶ τῇ Γαυλανίτιδι προσπεσόντες. *deinde irruebant in Gadara & Hippon, & in Gaulanitin.* Gadara autem & Hippos sunt omnino Decapoleos, & in illa etiam a nobis describentur. Circumiecta alia in Galaaditide exponemus: quamuis neutrobi certos limites per paucitatem litterarum huius argumenti inuenire nobis liceat.

GALAADITIS.

CCLXXI.

Galaaditis siue Gileaditis, regio est trans Iordanem, quæ a monte *Gilead* seu *Galaad* nomen habet; mons autem ab aggere lapidum, quem Iacob & Laban in illo construxerant testandi fœderis caussa, quod ibi inter se percusserant. Vide historiam Genes. XXXI. Ab vno monte omnis ille tractus montanus, qui inter Iordanem & Arabiam medius est, *Galaad* adpellatur, & aliquando etiam tota regio, quæ trans Iordanem est, tam campestris quam montana. Hieronymus in Ezech. XLVII, 18 *Galaad*

* Quare duas *Bethsaidas* statuit Relandus, vnam cis lacum, altera trans illum in Peræa. Atque Bethsaidam Galilææ simpliciter *Bethsaidam* dici putat, quia Bethsaida Peræx iam *Iulias* dici vulgo cœpisset. Sed Marci VI, 53 ita intelligi posse, vt Bethsaida Peræx significetur, infra ostendam.

** Hic locus non conducit ad causam quidquam. Nam quum Iesus & discipuli clanculum discedere cœpissent: tamen agnoscebantur, & antequam in loca deserta peruenissent, ex locis, quæ trans lacum transibat Iesus cum discipulis, pedibus concurrebatur vndique ad eum, immo anteuertebatur eius iter a quibusdam locum commorationis suspicatis.

. XIV, 34 scribi debuerat. Erratum est ab operis. Sed ad controuersiam tollendam & dubium eximenduu non valet verbum διαπερᾶν.

† Ne hic locus officiat Lightfooto, in causa est vers. 45, qui ita potest interpungi: Καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν, πρὸς Βηθσαϊδάν. *Ac statim discipulos nauem conscendere & se in vlteriora precedere, iussit apud Bethsaidam.*

Galaad est mons Libani collibus copulatus, cecidit in sortem Ruben & Gad & dimidiæ tribus Manasse; & est a tergo Phœnices & Arabiæ: ad quem montem peruenit de Carris profectus Iacob, & comprehensus est a Laban. Vides a Libano per Manassè & Gad ad Ruben, accolam Moabitarum, montem Galaad de duci, & nihilominus singularem montem, quo Laban congressus cum Iacobo est, eodem nomine adpellari. In tribu Ruben rara quidem mentio huius montis, tamen non nulla: frequentior autem in Gad & dimidia Manasse. Deuteron. III, 12, 13 *Terram possedimus tempore illo ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon, vsque ad mediam partem montis Galaad: & ciuitates illius dedi Ruben & Gad. Reliquam autem partem Galaad, & omnem Basan regni Og, tradidi mediæ tribui Manasse.* Et Iosuæ XII, 2 & 5 montis Galaad pars media in regno Sihonis, pars altera in regno Ogi Batanæi fuisse dicitur. Iosephus autem lib. IV Antiquit. cap. V Ὤγης ὁ τῆς Γαλαδινῆς καὶ Γαυλανίτιδος βασιλεὺς, *Oges rex Galadenæ & Gaulanitidis* dicens, arctius fines Galadenæ constringit & in regno quidem Og ponit, diuersam autem a Gaulanitide facit: quo viam nobis parauit, qua veniamus in *Galaaditin Propriam*, toties in sacris scripturis, etiam historiis aliis memoratam.

CCLXXII.

Hanc ergo, quæ proprie *Galaad* vel *Gilead* vocatur, regionem nunc ingredimur, & quantum ex obscura antiquitate interpretari licet, explicamus. Nomen Ebræo codice est *Gilead;* quod Septuaginta & Vulgatus reddiderunt Γαλαάδ, *Galaad.* Iosephus gemina forma regionem hanc significat, *Galaaditis* & *Galadena.* Lib. XII Antiquit. cap. XI εἰς τὴν Γαλααδῖτιν, *in Galaaditin:* atque ita etiam LXX Græci 1 Samuel. XXXI, 11, 2 Sam. II, 4 Iabes vrbem τῆς Γαλααδίτιδος dixerunt: auctor libri 1 Maccab. cap. V, 17 πορευσόμεθα εἰς τὴν Γαλααδῖτιν, *ibimus in Galaaditin:* quæ forma etiam contractior in libris Iosephi est Γαλαδῖτις, *Galaditis*, Antiquit. V cap. II, & lib. VI extremo. Et aliter, ἐν Γαλαδικῇ, *in Galadica* regione lib. VIII cap. IX. Et iterum aliter lib. IV Antiquit. cap. V verbis modo adlatis ὁ τῆς Γαλαδινῆς καὶ Γαλανίτιδος βασιλεὺς, *rex Galadinæ* (scribe *Galadenæ,* Γαλαδηνῆς, vt mox in gentili) & *Gaulanitidis;* a qua forma gentile est Γαλαδηνὸς, *Galadenus.* Eodem enim libro, cap. VII regionem ita descripsit, ἡ Γαλαδηνῶν γῆ, *terra Galadenorum.* Polybius lib. V cap. LXXI contracta forma εἰς τὴν Γαλάτιν, *in Galatin* seu *Galatidem;* quod videtur pro Γαλαδῖτιν, *Galaditin* esse. Agit enim de Pella & Gadaris, vt aliam Galatin non possit notare, quam nostram Galaaditin propriam, quæ circa Iabocum flumen & a tergo habet Ammonitidem.

CCLXXIII.

Caput huius regionis fuit *Ramoth* cum cognomento in *Galaad* siue *Gilead.* Græci variant, Deuteron. IV, 43 & Iosuæ XX, 8 ἡ Ῥαμὼθ ἐν Γαλαάδ: sed 1 Reg. XX, 3, 4, 15 Ῥεμμὰθ Γαλαάδ, *Remmath Galaad.* Magis Iosephus discrepat, aut potius corruptus est, lib. IV Antiquit. cap. VII substituens

ſtituens Ἀρίμανον, *Arimanum*, vocabulum ſine dubio deprauatum: & lib. VIII cap. IX Ἀράμαθα, *Aramatha*. Vrbs refugii fuit in tribu Gad, vt dictis locis Deuteronomii & Ioſuæ traditum eſt. Occupata poſtea ab Syris, quibus Ahab rex Iſraelis cum Ioſaphato Iudæ rege fruſtra ereptum profectus eſt; etiam vitam in bello iſto amiſit. Hieronymus in Locis: *Rammoth in tribu Gad ciuitas ſacerdotalis & fugitiuorum in terra Galaaditide. Nunc autem eſt vicus in quinto decimo milliario Philadelphiæ contra occidentem.* ſic legendum, non *orientem*, quod editum eſt; quia πρὸς δυσμὰς Euſebius præſcripſerat: & res ipſa docet. Ramoth enim in terra Iſraelis fuit: Philadelphia, quæ Rabbath eſt, in Ammonitide. Deinde addit Hieronymus cum Euſebio: *Rammoth Galaad villa trans Iordanem iuxta fluuium Iaboch:* quaſi alia ſit a ſuperiore, quæ tamen vna eſt eademque, licet Euſebius ſuperiorem Ῥαμώθ, hanc Ῥεμμώθ vocet, cui Græci interpretes impoſuerunt, qui in Deuteronomio & Ioſua Ῥαμώθ; in ceteris libris tam Ῥεμμάθ, *Remmath*, vt 1 Reg. XXII ſæpe, quam Ῥαμώθ, *Ramoth*, 2 Reg. IX, 1, 4, 14. vtrobique cum regionis cognomine *in Galaad*.

CCLXXIV.

Altera vrbs, quæ cum cognomento Galaad frequenter vocitatur, eſt *Iabes:* Græcis Ἰαβεὶς Γαλαάδ, *Iabes Galaad*, vt Vulgatus etiam ſcripſit Iudic. XXI, 8, 10, 12. aut Ἰαβεὶς τῆς Γαλααδίτιδος, *Iabes Galaaditidis*, 1 Samuel. XXXI, 11, & 2 Samuel. II, 4. Fatum ciuitatis in cauſſa Beniaminitica deſcriptum eſt dicto Iudicum libro extremo. Ab Ammonitis obſeſſam liberauit Saul, 1 Samuel. XI, cuius beneficii memores & regis & filii cadauera, a Philiſtæis ignominioſe ſuſpenſa, ad ſepulturam rapuerunt, 1 Sam. extremo. Ioſephus lib. V Antiquit. cap. II Ἰάβισον τῆς Γαλαδίτιδος, *Iabiſum Galaditidis* vocat: ſed libro VI extremo τοὺς ἐν Ἰαβίσσῳ πόλει τῆς Γαλαδίτιδος, *qui in Iabiſſa Galaditidis vrbe habitant.* Hieronymus ex Euſebio: *Iabis Galaad: & hanc oppugnauerunt filii Iſrael. Nunc autem eſt vicus trans Iordanem in ſexto milliario ciuitatis Pellæ ſuper montem euntibus Geraſam.* Quod dicit *ſuper montem*, ad ſitum Iabis referendum eſt, quia Euſebius, ἐπὶ τοῦ ὄρους κειμένη, puta κώμη, *vicus in monte ſitus.* Tertia vocali autem *Iabis* ſcripſit Hieronymus, Ἰαβεὶς Euſebius ſicut Septuaginta: at Vulgatus Latinus ſemper *Iabes* cum Ebræo. *

CCLXXV.

Et patria Eliæ prophetæ fuit in regione Galaad, isque 1 Reg. XVII ineunte dicitur התשבי מתשבי גלעד *Thisbita ex habitatoribus Gilead:* vbi Græci interpretes, ὁ ἐκ Θεσβὼν τῆς Γαλαάδ, *qui ex Thesbon regionis Galaad* Et Ioſephus lib. VIII cap. VII de eodem: ἐκ πόλεως Θεσβώνης τῆς Γαλααδίτιδος χώρας, *ex vrbe Thesbona regionis Galaaditidis.* Targum dicto loco 1 Reg. XVII, דמתושב מתותבי גלעד *qui ex Thoſab, ex habitatoribus Gilead.* Atque ita etiam Kimchi in hunc locum, מעיר שמה תושב *ex vrbe, cuius nomen eſt Thoſab.* At ſecundum Locorum ſcriptores, Euſebium & Hieronymum, vocabulum vrbis eſt Θεσβὰ, *Thesba*, quod propius Ebræo תשבי *Thisbita.* nam ſic

* Iabes caput Galaaditidis vocat Ioſephus Antiq. V, 9, 1.

ſic Hieronymus: *Thesba, vnde ortus eſt Elias propheta Thesbites.* * Plura non addit, vt de ſitu nihil certi habeamus, neque de tribu huius prophetæ, fueritne ex Gad, an ex dimidia Manaſſe. Adrichomius in Gad poſuit ſolum patrium; Bonfrerius in Manaſſe. Vocabulum videtur mutatum eſſe cum tempore.

CCLXXVI.

Priori Maccabæorum libro cap. v, 26 & 36 plura nominantur Galaaditis oppida, ſed pleraque ignota, *Casbon*, quod ſemel *Χασκὼρ*, iterum *Χασφὼν* Græce ſcriptum eſt: & *Boſor*, alia ab vrbe Rubenitica, quæ antea expugnata fuerat, commate 28; at comm. 36 dicitur altera *Boſor* cum aliis capta oppidis: *Mageth*, Græce Μακὲδ, vtroque verſu 26 & 36. Sed de his nihil habemus præter nomina. *Carnaim* autem v. 26 eſt Aſtheroth Carnaim in Baſan, de qua ſupra diximus. nam per Manaſſe & Baſan quoque montes Gilead procurrunt. Eodem capite, verſu 13 memorantur loca *Tubin*, *ἐν τοῖς* Τυβὶν, itidem in Galaad, quæ eruditis viris videntur eſſe terra *Tob*, quam Iephte, pulſus a ſuis, incoluit, Iudic. XI, 3, 5, quæ ſi non pars Galaaditidis fuit, a qua ibidem diſcerni videtur; tamen ad fines illius & in proximo fuit, quod contextus ille demonſtrat.

CCLXXVII.

Polybius etiam vrbem Ἄβιλα in Galaaditide numerat cum aliis. Lib. V cap. LXXI *καταχθὼν εἰς Γαλάτιν, κύριος γίνεται Ἀβίλων, καὶ τῶν εἰς αὐτὸ παραβεβοηθηκότων*, *in Galaditin veniens, Abila in poteſtatem redegit, & qui in auxilium illorum erant.* Haud dubie eſt *Abel vinearum*, Iudic. XI, 33, in finibus Ammonitarum, quibus Euſebius & Hieronymus tribuunt. *Abel Vinearum*, inquit hic, *vbi dimicauit Iephte in terra filiorum Ammon. nam & vsque in præſentem diem in ſeptimo lapide Philadelphiæ villa Abela cernitur vinetis conſita. Alia quoque eſt ciuitas, nomine Abela, vini fertilis in duodecimo a Gaderis milliario contra orientalem plagam.* Græcorum interpretum libri variant: quorundam eſt Ἄβελ *ἀμπελώνων*: alii Ebræorum nomen (אבל כרמים) Ἐβὲλ *χαρμὶν*, retinent.

CCLXXVIII.

Eodem bello Ammonitico dicitur Iephte, vt ad arma conuocaret, pertranſiiſſe Galaad, & Manaſſe, ac את מצפה גלעד *Mizpeh Gilead*, Vulgatus, *Maſpha quoque Galaad*, Iudic. XI, 29. Ionathan tranſtulit ית מצפיא דגלעד quaſi adpellatiuum eſſet; quemadmodum Græci verterunt *τὴν σκοπιὰν Γαλαὰδ*, *ſpeculum Galaad:* quæ videtur altiſſima pars Galaaditidis fuiſſe, qua montanus hic tractus Hermoni vel Libano coniungitur. Quæ portio etiam Ioſuæ XI, 3 *terra Mizpah ſub Hermone monte* adpellatur: ſeu vt Vulgatus vertit, *ad radices Hermon in terra Maſpha.*

* Hæc *Thisbe* Eliæ patria a Relando putatur eſſe *Thisbe* vrbs in regione tribus Nephthalim, vnde Tobias quoque ortus ſit, & cui Cadeſch Nephthalim ab auſtro iaceret. Nam Thesbon illa Galaaditidos omnino ignota eſt, & Elias in tribu Nephthalim natus in Galaaditide adoleſcens verſari potuit, vt recte iccirco *ex incolis Galaaditidos* ſeu תושבי גלעד fuiſſe dicatur.

DECAPOLIS.

CCLXXIX.

Decapolitanus tractus totus fere dimidiæ tribus Manasse trans Iordanem fuit, sola Scythopoli excepta, quæ cis amnem fuit, agrum tamen habens etiam trans eumdem. Hanc regionem Borcardus & Adrichomius in Galilæa censent, in tribu Naphthali; forte verbis Marci VII, 31 inducti, *egressum Iesum* ἐκ τῶν ὁρίων Τύρε καὶ Σιδῶνος, *ex finibus Tyri & Sidonis, venisse ad mare Galilææ,* ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως, *per medios fines Decapoleos.* Hic putant non alia ad mare illud a Tyro & Sidone transiri nisi per Galilæam. At non attendunt hi auctores, quousque τὰ ὅρια, *fines* territorii illarum ciuitatum prolata fuerint. Non a portis Tyri egressus est Seruator, ἐκ ὁρίων, *ex finibus,* qui ad Paneadem ferme in ortum, & longe iuxta mare in meridiem extendebantur. A finibus ergo, qui ortum spectabant, egressus per transfluminalem regionem, Trachonitidis oram ac per Batanæam ad mare venit Galilææ. Diuisa enim Decapolis a Galilæa fuit, quod ex Matth. IV extremo non obscure intelligitur; ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως, id est ex vtraque regione, tam illa, quæ trans Iordanem est, quam quæ citra eumdem. Deinde vrbes etiam, de quibus certo constat in Decapoli illa fuisse, omnes, præter Scythopolim, trans Iordanem positæ fuerunt. Quod de singulis demonstrabimus.

CCLXXX.

Decapolis, vt nomen fert, decem vrbes complexa est, sed præcipuas, non exclusis, quæ interiacebant, oppidulis: quemadmodum Pentapolis non vnius regionis a quinque primariis ciuitatibus dicta fuit. Nulla eius mentio sub primo templo, quo tempore Israeliticæ omnes illæ ciuitates fuerunt. A Babylonia autem captiuitate ab ethnicis sunt occupatæ, nec reduci ad Iudæorum ritus ab Hasmonæis potuerunt. Herodes autem, & Philippus & Agrippa profanas cærimonias tolerarunt. Quod ergo in terra Israelis sitæ erant, ab ethnicis autem habitatæ post Babyloniam captiuitatem; videntur inde, tamquam ritibus ab Iudaicis ciuitatibus separatæ, nomen *Decapoleos* sortitæ. Interiecta erant oppida & vici Iudaicæ religionis, quibus a Christo & apostolis est salus adnunciata, quum ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως, *per medios fines Decapoleos* iter fecerunt.

CCLXXXI.

Plinius lib. V cap. XVIII de Decapoli ita scripsit: *Et hactenus Iudæa est. Iungitur ei latere Syriæ Decapolitana regio, a numero oppidorum, in quo non omnes eadem obseruant. Plurimi tamen Damascum ex epoto riguis amne Chrysorrhoa fertilem: Philadelphiam, Raphanam, omnia in Arabiam recedentia. Scythopolin (antea Nysam a Libero patre, sepulta nutrice ibi) Scythis deductis. Gadara, Hieromiace præfluente, & iam dictum Hippon: Dion, Pellam, aquis diuitem: Galasam, Canatham. Intercursant cinguntque has vrbes tetrarchiæ, regionum instar singulæ, & in regna contribuuntur.* Recte obseruauit, non omnes eadem in hoc numero oppidorum tenere: quo ipso

ipſo & nobis diſſentiendi licentiam conceſſit. Diſplicet Damaſcum huc, Raphanam & Philadelphiam referri, quæ extra ſortem terræ Iſraelis erant: in quo & Lightfootum nobis conſentientem habemus. In ceteris cum Plinio facile conuenimus. De *Scythopoli* ſupra cis Iordanem, vbi ſita eſt, diximus, de qua Ioſephus lib. III de Bello cap. XXXI tradit, eſſe *μεγίστην τῆς Δεκαπόλεως, maximam inter Decapolitanas.* Et ex hac, quæ ethnici iuris fuit, quod paſſim teſtantur Talmudiſtæ, iudicare licet etiam de ceteris. Fuit in Iſraelis terra & ab Iſraelitis ſub nomine *Bethſan* ante captiuitatem poſſeſſa: poſt illam recuperari, ac ethnicis, qui occupauerant, eripi non potuit. Quod fatentur Iudæi in Talmud. Hieroſolym. in *Demai* cap. I hal. 3 interprete Lightfooto: *Iſta loca erant paria Bethſeani, quam ſubiugarunt Iſraelitæ adſcendentes ex Aegypto: at non ſubiugarunt adſcendentes è Babylone.*

CCLXXXII.

Vrbs *Gadara* eiusdem fuit rationis, ſita *ἀντιπέραν τῆς Γαλιλαίας, ex oppoſito Galilææ,* id eſt trans Iordanem. Ioſephus lib. IV Belli cap. XXV *ἐλθόντων ἐπὶ τὰ Γάδαρα μητρόπολιν τῆς Περαίας καρτερὰν, quum veniſſent Gadara, metropolim Peræœ validam.* * De munimentis etiam Polybius teſtatur lib. V cap. LXXI *καταλειπομένων δ' ἔτι τῶν Γαδάρων, ἃ δοκεῖ τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους ὀχυρότητι διαφέρειν, Reſtabant adhuc Gadara, locus præ ceteris illius tractus eximie munitus.* Stephanus gemina tradit Gadara, vnam Cœleſyriæ, alteram Palæſtinæ vrbem. Clariſſimus Berkelius priorem interpretatur Gazara circa Ioppen; alteram dat Peræœ trans Iordanem. Niſi vna vtrobique intelligenda & quidem noſtra; ** malim inuerti interpretationem, & noſtram Cœleſyriæ vindicari, cui & Ptolemæus tribuit, qui Γάδωρα, *Gadora* praue ſcripſit; & ipſe Ioſephus in Vita pag. 1030 *οἱ πρῶτοι τῶν τῆς Συρίας δέκα πόλεων, primates Syriæ decem vrbium:* quia illa regio Syro-Macedonibus, quoad illorum regnum ſtetit, ſubiecta fuit, & in Cœleſyria, quidquid ſub Libano & Hermone erat, cenſebatur. *** Altera, quam Palæſtinæ adnumerat, vtrum Gazar ſiue Gazara ſit, quippe quæ Straboni quoque Γαδαρὶς, *Gadaris* eſt, in illo loco diſputauimus, quæ æque Palæſtinæ dici poteſt, vt *Cæſaream Palæſtinæ* dicimus. Fuiſſe autem *Gadara* in Deca-

* Quare vnum ibi fuit e V ſynedriis terræ Iſraeliticæ. Ioſeph. Antiquit. XIV c. 10 extrem. ſeu edit. Hauerc. cap. 5 ſ. 4. Erat Gadara vrbs græca ἑλληνίς. Ioſeph. Antiquit. XVII, 11, 4 edit. Hauerc. Relandus opinatur, hæc *Gadara* eſſe, quæ Stephanus ante *Gaddam* memoret: immo etiam *Antiochiam* & *Seleuciam* vocata eſſe, ex eodem ſuſpicatur. Sed primum Stephani locus ille miſere laceratus eſt. Fortaſſis enim ſcripſerat, Cœles Syriæ partem *Seleucin* & *Antiochenen* adpellatam eſſe. Deinde *Gadara* in Stephani *Antiochiis* quinta illa eſſe non poſſunt. nam illam Antiochiam μεταξὺ Κοίλης Συρίας καὶ Ἀραβίας ſitam ait. *Gadara* autem in ipſa Arabia ſita ſunt. Denique Stephanus de *Gadara* loquitur Menippi patria. At ea Palæſtinæ maritimæ vrbs fuit; non Peræœ, in qua *Gadara* iacebant hæc, de quibus nunc quærimus. De reliquo *Gadara* hæc in monte erant poſita, vt Euſebius confirmat.

** Duas vrbes fuiſſe, Caſaubonus vincit loco ſupra ad § C huius capitis adſcripto, & conſideratio Ioſephi Antiq. V, 1, 22, XII, 7, 4.

*** Relandus e Ioſephi Antiq. I, 11 Ammonitarum & Moabitarum regionem Cœles Syriæ nomine comprehendi ait. Quod idem colligi poſſe videtur ex Antiquit. XIII, 13, 3, vbi is, qui exercitum in Cœlen Syriam duxerat, *Gadara* oppugnaſſe dicitur.

Decapoli, ex iam producto Iosephi loco constat, vbi primarii τῶν δέκα πόλεων Iustum Tiberiensem accusant propter incensos vicos, qui vero Hippenorum & Gadarenorum præcipue fuerunt, vti ex pag. 1001 eiusdem Vitæ clarum est.

2. Euersam vrbem ab Iudæis Pompeius in gratiam liberti sui Demetrii Gadarensis, teste Iosepho lib. I Belli cap. v, instaurauit. Memores beneficii Gadarenses nummos cuderunt, vt supersunt cum Elagabali & Gordiani imaginibus, in postica scriptos ΠΟΜΠ. ΓΑΔΑΡΕΩΝ, id est *Pompeianorum Gadarensium.* * Aliis nummis Neronis, Marci & Lucii Antoninorum solum ΓΑΔΑΡΕΩΝ. Post mortem Herodis Augustus Gadaram Syriæ prouinciæ contribuit, quod idem Iosephus tradit lib. II cap. IX.

3. Distat vrbs Gadara a Tiberiade sexaginta stadiis: ab Hippo, triginta, Iosepho auctore in Vita sua pag. 1025, vnde de vero situ iudicari potest.

4. Vocabulum ipsum vtriusque numeri est, plerumque plurale, ** vt vidimus, etiam Latine Plinio: tamen etiam singulari iam dicto lib. II Iosephi cap. IX de Pompeio: ἀνακτίζει καὶ Γάδαραν ὑπὸ Ἰουδαίων κατεστραμμένην, *instaurauit & Gadaram ab Iudæis euersam.*

5. Gentile varium, Γαδαρεὺς, Γαδαρίτης, Γαδαρηνὸς, *Gadarensis, Gadarita & Gadarenus.* Iosephus lib. III de Bello cap. IX τῇ πόλει Γαδαρέων ἐπελθὼν, *vrbi Gadarensium superueniens Pompeius,* sed hæc propter itineris rationem de Gadara ad Ioppen potius, quæ Gazer est, quam de nostra interpretanda sunt, de qua paullo ante dictum est ex Stephano. Nec vero propterea noster numerus trium formarum gentilis nominis vacillat, sed, præter nummos iam monstratos, de eodem Pompeii liberto, quem supra vidimus Γαδαρίτην, *Gadaritam* cognominari a patria, idem Iosephus lib. XIV cap. VIII Δημητρίῳ χαριζόμενος τῷ Γαδαρεῖ, *Demetrio gratificans Gadarensi.* *** Deinde lib. I Belli cap. v itidem de liberto illo, Γαδαρίτῃ τινὶ χαριζόμενος, *Gadaritæ cuidam gratificans.* Et in Vita pag. 1001 Γαδαρηνῶν κῶμαι, *Gadarenorum vici:* quæ forma & in sacris libris est, Marci v, 1, Lucæ VIII, 26, 37.

6. De fluuio adluente nominatim Plinius dicto loco: † *Gadara Hieromiace præfluente.* Nusquam alibi eius mentio. Lightfooto videtur *Iarmoch*

* Ipsum hoc nomen *Pompeianorum* discriminis declarandi caussa videtur additum fuisse. Sane triremis, quæ in quibusdam nummis Gadarenorum adparet, potiore iure Gadarenis maritimis, quam Decapolitanis vindicari posse videtur. Nam, vt Ammianus lib. XIV disserte testatur, nullum in his terris flumen nauigabile est. Et res aliunde quoque constat.

** Epigramm. Græc. lib. III cap. εἰς ἀνωνυμ. ποιητ. pag. 380

Ὃν Θεόπομπος ἤνδρωσε Τύρος, Γαδάρων δ' ἱερὴ χθών.
Κῶς δ' ἐρατὴ μερόπων πρέσβυν ἐγηροτρόφει.
Ἀλλ' ἢ μὲν Σύρος ἐσσὶ Σαλάμ· εἰ δ' ὖν σύ γε Φοῖνιξ
Ναίδιος κ. τ. λ.

*** Gadara etiam alios ciues claros habuit. Oenomaus philosophus Cynicus, Apsines & Theodorus Sophista magister Tiberii Cæsaris, fuere Gadareni. Vide Reland. pag. 775.

† Id est, lib. V cap. 18.

Iarmoch Talmudiſtarum eſſe. * Tabulæ, quæ illum exhibent, in lacum Geneſaret deducunt.

7. Aquæ calidæ Gadaræ eidem laudato viro ſunt ipſæ Tiberienſes: Hieronymo autem videntur diuerſæ eſſe. *Gadara,* inquit, *vrbs trans Iordanem contra Scythopolim & Tiberiadem ad orientalem plagam ſita in monte, ad cuius radices aquæ calidæ erumpunt, balneis deſuper ædificatis.* Et in *Aemath* idem : *Eſt & alia villa in vicinia Gadaræ nomine Amatha, vbi calidæ aquæ erumpunt.* **

CCLXXXIII.

Hippos plerumque cum Gadaris coniungitur apud Ioſephum, quia proximum oppidum, triginta ſtadiis ab iis remotum, vt mox ex Ioſephi Vita probabimus. Græce ἵππος, Ptolemæo in Cœle-Syria, in qua omnes Decapolitanas cenſet. Plinius dicto loco, *iam dictum Hippon,* quaſi neutro genere. Situm oſtendit Ioſephus in Vita pag. 1025, vbi de Tiberiade dicit, ἀπέχουσα Ἵππου μὲν ςάδια τριάκοντα, Γαδάρων δὲ ἑξήκοντα, *diſtare ab Hippo triginta ſtadiis; ſexaginta vero a Gadaris.* Prope ergo ripam Iordanis, lacu egredientis, oportet fuiſſe. In Decapoli fuiſſe, eodem argumento, quo ſupra in Gadaris vſi ſumus, demonſtratur. Iuſtus Tiberienſis Γαδαρηνῶν καὶ Ἱππηνῶν κώμας, *Gadarenorum & Hippenorum vicos* exuſſerat, Ioſeph. Vita pag. 1001, quam ob cauſſam πρῶτοι τῶν δέκα πόλεων, *primates Decapolitani* apud Pompeium accuſant, ibidem pag. 1030. Ex eo etiam manifeſtum eſt, quia repleta erat gentilibus, quibus admixti Iudæi fuerunt, vt in aliis quoque Decapolitanis. Nam Talmud Hieroſol. Roſch Haſchanah fol. 54, 4. *Si prodeant ambo teſtes e ciuitate, cuius maior pars conſtat e gentilibus, ſicut Suſitha,* cetera. *Suſitha,* סוסיתא, Ebræum vrbis nomen eſt, quia סוס ἵππος, *equus* eſt. Vid. Lightfoot. Chorogr. Matth. cap. LXXVII. Ad ſitum etiam pertinet, quod nauigio ex Galilæa petebatur. Ioſephus Vita p. 1010 μεταπεμψάμενός τε πλοῖον, καὶ σὺν αὐτοῖς ἐμβὰς ἐπὶ τὴν μεθόριον τῶν Ἱππηνῶν διεπέρασα, *accitum nauigium inſcendens cum eis, traieci in Hippenorum confinia.* In ſancto codice nulla eius facta eſt mentio : Stephanus autem chorographus : Ἵππος, ἐςι καὶ Παλαιςίνης, *Hippus eſt etiam Palæſtinæ oppidum.*

CCLXXXIV.

Dium ſequitur apud Plinium, ſiue *Dion* Græca forma; qua & Ptolemæo Δῖον eſt in Caua Syria inter Pellam & Gadara. Chorographus cum Pella confundit, & Pellam putat Dion eſſe. Septima enim huius nominis eſt ipſi Δῖον κοίλης Συρίας, κτίσμα Ἀλεξάνδρου, ἡ καὶ Πέλλα, *Dium Cauæ Syriæ,*

* Ipſa nominis ſimilitudo id perſuadet. Nam יאר quæ altera compoſiti vocabuli pars videtur eſſe, in ἱερὸ facile commutari potuiſſe videtur ab hominibus Græcæ, quam externarum linguarum peritioribus. Videmus nos quidem, vel *Hieroſolymis* id contigiſſe.

** Si Antonini itinerarium de his Gadarenorum aquis calidis loquitur, vt Relandus putat: a Tiberienſibus diuerſæ ſint oportet. Nam Tiberienſes citra Iordanem ſunt, Gadarenæ trans Iordanem. Succurrit Eunapius Sardianus in vita Iamblichi. Adde Relandum libro I cap. 46 pag. 302.

ria, opus Alexandri, quae & Pella dicitur. * Sed fallit Stephanus, aut qui excerpsit illum. nam omnes alii distinguunt, & pro diuersis oppidis habent. Plinius dicto loco: *Hippon, Dion, Pellam.* Ptolemæus, Πέλλα. Δῖον, Γάδωρα, singula suis numeris inuicem distincta: & Iosephus lib. XIV cap. VIII Πέλλαν καὶ Δῖον, *Pellam & Dium* habitatoribus suis Pompeius restituit. Adde lib. XIII cap. XXIII, vbi etiam sunt distinctæ vrbes. Ptolemæus vicinum Gadaris statuit, vtrique eamdem adsignans latitudinem. Sed turbati nimis sunt Ptolemæi numeri in Palæstina & Cœlesyria, vt nihil inde certi definiri possit; nec aliunde huius loci constat positio.

CCLXXXV.

Huic *Pellam* Plinius facit proximam, *aquis diuitem*, quibus æque, vt nomine, Macedoniæ Pellam, Alexandri patriam, æmulabatur: condita, vel exornata, Macedonibus Syriæ dominis, cuius gentis etiam habitatores eius erant. Alexander enim Iannæus, quum cœpisset vrbem, ταύτην κατέσκαψαν, οὐχ ὑποσχομένων τῶν ἐνοικούντων εἰς τὰ πάτρια τῶν Ἰουδαίων ἔθη μεταβαλέσθαι, *eam diruit, quod incolæ recusarent Iudæorum ritus recipere*, quod Iosephus refert lib. XIII cap. XXIII. Si Stephano credimus, vetus eius nomen Βοῦτις, *Butis* fuit. Polybius lib. V cap. LXX de Antiocho: καὶ προάγων παρέλαβε Πέλλαν καὶ Καμοῦν καὶ Γεφροῦν, *& progressus* [ab Itabyrio trans Iordanem, Arabiam versus] *Pellam, Camûn & Gephrûn in via cepit.* Hieronymus cum Eusebio in *Asiroth* & *Iabis Galaad* aliquid de situ tradunt, esse *Iabis prægrandem villam a ciuitate Pella sex millibus distantem pergentibus Gerasam:* sed neutro loco addunt, in quam plagam, orientem an septemtrionem: quo fit vt dubia positio maneat, præsertim quod nec certissima ipsius est Gerasæ, de qua proxime dicturi sumus. Si fides Ptolemaicis numeris esset, confici res facile posset. Sed nimis hic discrepant Latini a Græcis, etiam saniores illis videntur, vtpote Agathodæmonis Tabula adprobati. His ergo si stare licet, Gerasa a Pella XXXV millibus in ortum recedit, quinque autem ab eadem in septemtrionem inclinat. Hæc est illa ciuitas, in quam ex Iudæa Christiani, quum excidium vrbis instaret, diuinitus moniti refugiebant. Eusebius Histor. eccles. lib. III cap. V τοῦ λαοῦ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας κατά τινα χρησμὸν πρὸ τοῦ πολέμου μεταναστῆναι τῆς πόλεως, καί τινα τῆς Περαίας πόλιν οἰκεῖν κεκελευσμένου. Πέλλαν αὐτὴν ὀνομάζουσιν. id est, *populus ecclesiæ Hierosolymitanæ oraculo ante bellum iussus est migrare ex vrbe, & quamdam Peraæ vrbem inhabitare, quam Pellam nominant.* Inde Episcopalis vrbs facta Palæstinæ Secundæ, cuius episcopus subscripsit concilio Chalcedonensi. Fuisse autem in Decapoli & hanc vrbem, præter Plinium etiam Epiphanius hæres. XXX sect. II tradidit, Christianos dicens μετὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἅλωσιν κατοικῆσαι τὸ πλεῖον

ἐν

* De falsitate huius lectionis etiam Relandus disputat, sed non magis quidquam explicat. Mihi videtur ἢ καὶ Πέλλα, *vbi etiam Pella* sita est. Probabile est autem, Alexandrum & Dii & Pellæ autorem fuisse. Nam ipsa nomina Macedonicarum vrbium ad hanc suspicionem deducunt. Aquas Dii perniciosas Stephanus disticho quodam notatas fuisse ostendit.

ἐν Πέλλῃ τινὶ πόλει καλυμένῃ τῆς Δεκαπόλεως, *post excidium Hierosolymorum frequentes habitasse in Decapoleos vrbe, quæ Pella vocatur.* *

CCLXXXVI.

In Decapoli fuit etiam *Canatha*. Plinius lib. v cap. xviii *Pellam aquis diuitem, Galasam, Canatham*, postremas in illa regione obseruat. In Manassitide extrema ad orientem fuit, ideoque Arabiæ postmodum adiudicata. Numer. xxxii, vlt. *Nobe quoque perrexit, & apprehendit Chanath cum viculis suis, vocauitque eam ex nomine suo Nobe.* Sic vetus interpres vulgata editione. Septuaginta Græci, ἔλαβε τὴν Κανάθ καὶ τὰς κώμας ἀυτῆς, καὶ ἐπωνόμασεν ἀυτὰς Ναβώθ ἐκ τῦ ὀνόματος ἀυτῦ. Ebræus dixit nomen vrbis קנת *Knath;* & eius qui cepit, *Nobach:* quod nomen ipsum לה *ei* [vrbi, non κώμαις siue viculis] imposuit. Mansit tamen vetus nomen etiam inter Iudæos. Iosephus lib. i de Bello cap. xiv συναθροισθέντες εἰς Κάναθα τῆς Κοίλης Συρίας, *congregati ad Canatha, vrbem Cæles Syriæ:* & paucis interiectis: τὺς ἐκ τῶν Κανάθων, *Canathenses.* Sic more Græcorum plurali numero adpellat, quam Plinius singulari dixit *Canatham.* Hieronymus de Locis: *Canath vicus Arabiæ, qui nunc Cannatha* [Eusebius Καναθὰ N simplici] *dicitur, quam cum cepisset Naban, adpellauit Nabotholiam. Fuit autem in tribu Manasse, regione Trachonitidis iuxta Bosran.* Multa in hoc notanda: nomen viri non *Naban* sed *Nobach* fuit: nouum vrbis nomen *Nabotholia* monstrosum, & forte a librariis prauatum: Trachonitis non videtur eo vsque extendi posse, quia Canatha fuit iuxta *Bosran;* Euseb. πλησίον Βοςρῶν, *prope Bostra* Arabiæ. Ptolemæus quoque in Caua Syria Κανάθα, *Canatha* scripsit vltimam.

CCLXXXVII.

Plinius, vt iam vidimus, etiam *Galasam* in Decapolitanis numerat, quod nomen ignotum est aliis, ideoque suspectæ lectionis, quæ ex *Gerasa* deprauata sit. Cum quibus oppidis enim Plinius suam *Galasam* iunxit, cum iisdem Iosephus & Ptolemæus Gerasam composuerunt. Ille enim lib. ii de Bello Iud. cap. xxxiii *vicos Syrorum* & his finitimas ciuitates vastauerunt, Φιλαδέλφειάν τε καὶ Γέρασσαν, καὶ Πέλλαν καὶ Σκυθόπολιν, ἔπειτα Γαδάροις καὶ Ἵππῳ προσπεσόντες, *Philadelphiam & Gerasam, & Pellam ac Scythopolim: deinde in Gadaram & Hippon irruerunt.* Ptolemæus lib. v c. xv Ἵππος, - - Σκυθόπολις, Γέρασα, Πέλλα, Δίον, Γάδωρα, Φιλαδέλφεια, Κανάθα. *Hippus, - - Scythopolis, Gerasa, Pella, Dium, Gadora, Philadelphia, Kanatha.* Vix ergo dubium est, quin Plinius *Garasam* scripserit, quod mutatum fuit a describentibus in *Galasam.* Stephanus quoque de Vrbibus, *Gerasam* in Decapolitanis ponit, cuius quod nullam mentionem facit, non incertum est vtique, sub Galasæ corrupto illam vocabulo latere. Sic enim Stephanus: Γέρασα πόλις τῆς Κοιλῆς Συρίας τῆς Τεσσαρεσκαιδεκαπόλεως. Non

 autem

* Pella finis Peræ ad septemtriones. Ioseph. de Bello III, 3, 3. Vna item ex toparchiis fuit Iudææ. Ibid. §. 5 pag. 224. Sed Pella, quam Iosephus Antiq. XIV, 3, 2 & de Bello I, 6, 5 in itinere Pompeii memorat, alia videtur esse a nostra. Sed *Pella*, quam Moabitidem suspicatur Relandus a Iosepho memoratam Antiq. XIII, 15, 4 post Moabiticas vrbes sequitur, & ad easdem non pertinet.

autem dubium eſt, hac xIvpoli Decapolin Plinianam & Euangeliſtarum intelligi, ſiue mendum in vocabulo eſt, vt Salmaſius cenſet; ſiue aliæ, quæ ſimili conditione fuerunt, his decem vrbibus adnumeratæ ſunt: De ſitu grauis eſt controuerſia, quum ad Arabiam alii in orientem transponant; alii propinquam mari Galilæo conſtituant. Hieronymus de Locis in *Gargaſi* cum Euſebio: *Geraſa vrbs inſignis Arabiæ.* Idem in Obadiæ comma 19, *Beniamin poſſidebit Arabiam, quæ prius vocabatur Galaad, & nunc Geraſa nuncupatur.* Hic regionis nomen eſt: quod vero ab vrbe eſt Geraſa. Quod ſi eſt, longius remota fuit a mari Galilæo, quia neque mons Galaad illud contingebat proxime, neque limes Arabiæ illius Deſertæ. Alii credunt eſſe *Gergeſenorum* oppidum, cuius Matth. VIII, 28 facta eſt mentio: vicinum Gadaræ, quia Marcus V & Lucas VIII *Gadarenorum* agrum vocant, qui Matthæo eſt *Gergeſenorum.* Pro his Vulgatus interpres eſt, qui *Geraſenorum* & in Matthæo & ceteris Euangeliſtis legit: deinde Hieronymus atque Euſebius in Gargaſi videntur ipſis fauere. *Hæc,* inquiunt, *eſſe nunc dicitur Geraſa vrbs inſignis Arabiæ.* Sed λέγεται, *dicitur* eſſe eadem, quæ Gargaſi ſeu Gergeſa; re autem vera non eſt, quia hæc mari finitima, Geraſa ad fines Arabiæ, atque ita extra limitem Iudaicæ regionis, quod Ioſephus lib. II de Bello cap. XXXV diſerte dixit. Γερασηνοὶ, inquit, οὔτε εἰς τοὺς ἐμμείναντες ἐπλημμέλησαν, καὶ τοὺς ἐξελθεῖν ἐθελήσαντες προέπεμψαν μέχρι τῶν ὅρων, *Geraſeni* [quum aliæ ethnicorum ciuitates Iudæos ſecum habitantes interficerent] *neque in eos* [Iudæos,] *qui apud ſe manere delegerant, quidquam geſſerunt mali; & egredi volentes, vsque ad fines ſuos deduxerunt.* Idem lib. III cap. IV *Peræa ab oriente Arabia & Silbonitide, nec non & Philadelphia, itemque Geraſis clauditur.* Sic Latina verſio: Græcus praue Γεράροις, quæ nulla in Peræa ſunt; ſed ad auſtralem limitem Philiſtæorum: Γεράσοις autem legendum eſſe, nemo non intelligit. Habes ſic Geraſa ſeu Geraſam in extremo limite ad orientem, iuxta Arabiæ Philadelphiam. *

CCLXXXVIII.

Gergeſa autem non aliunde innotuit, quam ex *Gergeſenis* Matth. VIII, 28, vnde Euſebius ſuam Γεργασεὶ, Hieronymus *Gargaſi* in Locis habet. Fuerunt quidem in Chananæis populis etiam *Gergeſæi*, Geneſ. XV, 21, Ioſuæ III, 10; ſed incertum, illorum reliquias ſingulare oppidum trans Iordanem & coluiſſe & denominaſſe. Quidam in Matthæo non oppidi, ſed regionis, in qua Gadara fuit, nomen eſſe exiſtimant: ſed coniectura nituntur, non ratione, qua confirment; & ſubulci dicuntur εἰς τὴν πόλιν *in oppidum* Gergeſenorum refugiſſe. Aliis videtur ipſa Gadara eſſe, gemino nomine, vetuſto & recentiore, vſa. Euſebius dicto loco de Gergaſi, vt vocauit: τινὲς αὐτὴν εἶναι τὴν Γαδάραν φασὶ, quod Hieronymus interpretatur, *quidam* [Gargaſi ſeu Gergeſam] *ipſam eſſe Gadaram exiſtimant.* Sic tollitur, quod interpretes vexauit, ἐναντιοφανὲς Matthæi in hoc loco, & Marci

* In regione oppidi *Geraſæ* ſitus putatur vicus *Ragab*, vbi optimum oleum gignebatur. Miſchna Menachot VIII, 3. Idem creditur arx adpellari a Ioſepho Antiq. XIII, 23. Relandus.

Marci ac Lucæ euangelistarum. Quod æque Syro videtur placuisse, qui in Matthæo etiam scripsit גדריא *Gadarenorum*. Quod vero neque hoc, de gemino nomine, probari certo potest, malumus Gergesam pro distincto & singulari oppido habere, sed subiecto Gadaræ tamquam metropoli, eique vicino & finitimo, & Galilæo mari æque aut magis propinquo, etiam æque iuris ethnici, vt metropolis cui suberat, quod ex porcorum multitudine adparet, quæ in vicinum mare, impulsu dæmonum, fuit præcipitata. Atque sic etiam Euangelistæ facillime conciliantur, si porcos Gergesæ oppiduli dicamus fuisse; Gergesenos autem Gadarenorum. *

CCLXXXIX.

In eodem tractu fuit *Magdala*, Gadaræ & Tiberiadi vicina, vt Lightfootus ex Talmud demonstrauit: quæ inde in Thaanith fol. 20,1 vocatur מגדל גדר *Magdala Gadaræ*. Saluator Matth. xv, 39 dicitur nauigando εἰς τὰ ὅρια Μαγδαλὰ, *in fines Magdalæ* venisse. Mariæ laudatissimæ feminæ fuit patria, quæ inde *Magdalena* in sacris cognominatur; etiam aliquot celebrium doctorum in Talmud, quos vide a Lightfooto nominatos. Munita fuit, quod ex Vita Iosephi pag. 1007 cognoscitur: *Misit rex Agrippa exercitum & ducem*, Μαγδαλὰ τὸ φρούριον ἐξαιρήσοντας, *Magdala castellum ad-emturos.*

CCXC.

Coniunctus Magdalæ fuit locus *Dalmanutha* dictus. nam in eadem historia quod Matthæus xv, 39 dixerat, ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια Μαγδαλὰ, *venit in fines Magdalæ*; idem Marcus viii, 10 reddidit, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθὰ, *venit in partes* seu regionem *Dalmanuthæ*. Videtur fuisse vicus maior intra fines Magdalenses. Neuter vero locus Decapoleos fuit: vterque vero ad fines Decapolitanos, cuius vicinitatis gratia hic commemorare ac interpretari voluimus. Situs distinctior in Tabulis nulla ex ratione, sola ex coniectura, peti vtriusque potest.

CCXCI.

Nondum vero Decapolitanos fines egredimur. Plinius in Decapoleos recensione post Damascum: *Philadelphiam, Raphanam, omnia in Arabiam recedentia.* Raphanam, quam Solinus cap. xxxvi *Raphianam* exscripsit, miror in hoc numero decem vrbium adponi; magis, cum Philadelphia coniungi, quæ non mediocri ab illa interuallo est seiuncta. Ne Damascum quidem, quæ propior est, in numerum hunc facile admittimus, quia Decapolis sunt Israeliticæ vrbes, post Assyriacam captiuitatem ab ethnicis occupatæ: quæ autem in Syria proprie dicta sunt, vt Damascus & Raphana; extra illam diuisionis sortem exstiterunt. Raphanam enim Ptolemæus lib. v cap. xv (cui Ῥαφανέαι sunt) in Casiotide posuit: Iosephus lib. vii de Bello cap. iv (qui ἐν Ῥαφαναίαις scripsit) etiam in Syria simpliciter dicta, non Caua, quæ sæpe longius in meridiem extenditur, vbi de legione xii agit, recensuit.

* Vel Gadaræ lacum nullum fuisse dicamus, sed in agro Gadarenorum. Vide Relandum ad ad Gerasam pag. 806, 807.

CCXCII.

Philadelphia autem ſub Decapoli omnino cenſeri poteſt, quia ab ortu Palæſtinæ adiacebat in confinio Perææ & Arabiæ. Ioſephus de Excidio lib. III cap. IV de Peræa: *εὖρος ἀπὸ Φιλαδελφείας μέχρι Ἰορδάνου, latitudo* [Perææ] *a Philadelphia eſt vſque ad Iordanem.* Erat quidem extra Iſraelis terminum, regia Ammonitarum, Rabba dicta, ſed de qua & Iſraelitæ certauerunt, quia in finibus illorum ſita erat, tamen infra Pellam, auſtrum verſus, quod ex eodem Ioſephi loco adparet, quo Pellam Perææ ſeptemtrionalem conſtituit finem: quo poſito, dum latitudinem a Philadelphia metitur, non poteſt illa ſupra Pellam in aquilonem exſtitiſſe. Ptolemæus in Cœleſyria poſuit, puta illa in meridiem longe a veteri recedente, a Syris Macedonibus regno veteri adiecta: quod nomen etiam poſtea non penitus fuit abolitum. Nummus Hadriani apud illuſtrem Spanhemium pag. 896 ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΚΟΙΛΗΣ ϹΥΡ. *Philadelphenſium Cœles Syriæ.* Stephanus chorographus: *τρίτη* [*Φιλαδέλφεια*] *τῆς Συρίας ἐπιφανὴς πόλις, ἡ πρότερον Ἀμμάνα, εἶτ' Ἀςάρτη, εἶτα Φιλαδέλφεια ἀπὸ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, Tertia Philadelphia eſt Syriæ illuſtris vrbs, prius Ammana, deinde Aſtarte, poſtea Philadelphia a Ptolemæo Philadelpho dicta.* Primum nomen etiam Polybius ſeruauit lib. V cap. LXXI *μετὰ ταῦτα πυνθανόμενος, εἰς τὰ Ραβατάμανα τῆς Ἀραβίας πλείους ἠθροισμένους τῶν πολεμίων, Poſt hæc certior factus, magnum hoſtium numerum in vrbem Arabiæ Rabatamana conueniſſe.* * Amana autem eſt ab Ammon, populi nomine, cuius vrbs erat primaria, integre dicta *Rabbath Ammon*, ſiue *Rabbath bene Ammon*, filiorum Ammon Rabba, 2 Samuel. XII, 26, & cap. XVII, 27, Ierem. XLIX, 2, Ezech. XXI, 20. Abſolute autem eſt רבה *Rabba* 2 Samuel. XI, 1, Ezech. XXV, 5. Hieronymus cum Euſebio ſuo: *Amman* [Ἀμμᾶν] *quæ nunc Philadelphia, vrbs Arabiæ nobilis, in qua habitauerunt olim Raphaim, gens antiqua, quam interfecerunt filii Loth; habitantes pro eis in Amman.* Et in *Rabbath* idem; *Rabbath ciuitas regni Ammon, nunc Philadelphia, cuius meminit Hieremias.* Plerique veterum *Φιλαδέλφεια* diphthongo ſcribunt Ioſephus, Ptolemæus, & Strabo lib. XVI pag. 523, quamquam paullo poſt in Aldi, Xylandri, & Caſauboni (p. 525) editionibus *Φιλαδελφία* etiam legatur, quod incuria puto factum eſſe. Stephanus etiam cum veteribus *Φιλαδέλφεια.* Alii poſteriores *Φιλαδελφία*, Euſebius vtroque loco prædicto: & Epiphanius Anacephal. ſect. XII *οἱ τὴν Βάκαθον κατοικοῦντες, μητροκωμίαν τῆς Ἀραβίας τῆς Φιλαδελφίας, Bacathi habitant, qui eſt primarius vicus Philadelphiæ in Arabia.* Latini, Plinius & Hieronymus *Philadelphia.* Gentile *Φιλαδελφεύς* (vnde in nummis ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ eſt,) & *Φιλαδελφηνός*, quod Ioſephus habet lib. XX ineunte, *πρὸς Φιλαδελφηνούς*, quam formam de Lydiæ quoque Philadelphia Tacitus annal. II cap. XLVII ſeruauit, *Philadelphenos leuari tributis.*

CCXCIII.

Sic ſecundum Plinii ordinem in Decapoli habemus, reiectis Syria-

* *Rabatamana* in collibus ſita erat. Polyb. l. c. Sed aquas foris petebat. ibid.

eis, quæ ſitu alienæ ſunt, Philadelphiam, Scythopolim, Gadara, Hippon, Dion, Pellam, Geraſam, Canatham: quibus ſi Paneadem addas, Cæſaream Philippi dictam; & Gergeſam, numerus erit completus.

CCXCIV.

Vt vero ſupra, quæ interiecta Decapolitanis erant, Magdalam & Dalmanutham explicabamus; ita nunc vnum locum eiusdem tractus *Abelam* adiicimus, antequam ad reliqua progrediamur. Hieronymus de ea: *Alia quoque eſt ciuitas nomine Abela vini fertilis in duodecimo a Gadaris milliario contra orientalem plagam.* Clarior pleniorque ſuo interprete Euſebius: *καὶ ἄλλη πόλις ἐπίσημος Ἀβελὰ οἰνοφόρος καλουμένη, διεστῶσα Γαδάρων σημείοις ιβ´ πρὸς ἀνατολάς.* Ait inſigne oppidum eſſe & æque vitiferum ac Abela vinearum in Ammonitide, XII millibus a *Gadaris* (in Hieronymi libris vitioſe *Gaderis*) diſtare in orientem. Hæc eſt illa, de qua Polybius lib. V cap. LXXI *καταχθὼν εἰς τὴν Γαλᾶτιν, κύριος γίνεται Ἀβίλων*, *in Galatin* (Galaaditin) *venit, eaque potitus, Abila in poteſtatem redegit.* Hinc progreſſus rex Gadara deditione cepit.

P E R A E A. *

CCXCV.

Peræa, Περαία, regionem ſonat, quæ trans flumen aut mare eſt: vt eſt terræ Iſraelis pars, quæ trans Iordanem ſita eſt ad ſolis orientem: ideoque Ioſepho dicta ἡ ὑπὲρ Ἰορδάνην Περαία, *quæ trans Iordanem eſt, Peræa,* lib. II de Bello cap. V. Laxe igitur Peræa omnis regio, quam Iſraelitæ trans Iordanem poſſederunt olim, quamquam poſtea iuris facta ethnici. Sic idem lib. IV Belli cap. XXV *ἐλθόντων ἐπὶ τὰ Γάδαρα, μητρόπολιν τῆς Περαίας καρτεράν, quum ad Gadara venirent, validam Perææ metropolim.* Propria autem Peræa eſt pars auſtralior, antiqua Rubenitis & Gaditis: de qua Ioſephus lib. III de Bello cap. IV, *μῆκος μὲν ἀπὸ Μαχαιροῦντος εἰς Πέλλαν, εὖρος δὲ ἀπὸ Φιλαδελφείας μέχρις Ἰορδάνου, longitudo a Machærunte eſt ad Pellam, latitudo a Philadelphia ad Iordanem.* Deinde cuiuslibet plagæ terminum diſtincte conſtituit, ab aquilone Pellam; ab occidente Iordanem: a meridie Moabitin: ab ortu Arabiam & Silbonitidem, nec non Philadelphiam, itemque Geraſa, vbi orientalis limes cum ſeptemtrionali coniungitur. Tribus fluminibus inſtar pæninſulæ concluditur, Arnone ab auſtro, Iaboco a ſeptemtrione, Iordane ab occaſu; vt Ioſephus lib. IV cap. V comparavit, cuius verba infra ſub initium tribus Ruben proferemus. Hæc in Herodis regni diuiſione filio Antipæ ceſſit cum Galilæa, tam patris teſtamento quam Auguſti confirmatione, vt Ioſephus refert lib. XVII cap. X & XIII. Gadara autem, metropolis Perææ, vt modo Ioſephus vocauit,

exemta

* Hæc Peræa maior fuit Galilæa, ſed *ἔρημος καὶ τραχεῖα τὸ πλεῖον πρός τε καρπῶν ἡμέρων αὔξησιν ἀγριωτέρα. Τῇ γε μὴν μαλθακὸν αὐτῆς καὶ πάμφορον καὶ τὰ πεδία δένδρεσι κατάφυλα ποικίλοις, τὸ πλεῖστον δὲ ὡς ἐλαίαν τε καὶ ἄμπελον καὶ φοινικῶνας ἤσκηται, διαρδομένη χειμάρροις κ. τ. λ. deſerta & aſpera maiore ex parte & ad fructus mites proferendos agreſtior. Molle autem ſolum ſi quod eius eſt, fertile eſt, & campi arboribus conſiti, maxima tamen pars oleis & vitibus & palmetis occupatur, quippe torrentibus rigata* cetera.

exemta ab Augusto ex hereditate, & prouinciæ Syriæ cum Hippo contributa sunt, vt dicto cap. XIII relatum est.

CCXCVI.

A patriarchæ itinere incipiemus, qui ex Mesopotamia regressus a monte Galaad in locum venit, quem a visis ibi angelorum castris *Mahanaim* adpellauit. Cecidit in sortem tribus Gad, quamquam trans torrentem Iabok fuit; Iosuæ XIII, 26, & cap. XXI, 39, vbi inter Leuiticas huius tribus numeratur. Ibi Isboseth rex contra Dauidem creatur, 2 Sam. II, 8, ibidemque castra Dauid habuit, quum pulsus ab Absolone esset, cap. XVII, 24, 27. Hieronymus de Locis: *Manaim* (Μαναιμ contracte Eusebius) *in tribu Gad separata Leuitis in regione Galaaditide.* Potest ergo in Galaad etiam transscribi: potest etiam in principio Perææ propriæ.

CCXCVII.

Inde transuexit suos patriarcha torrentem *Iabok*, & singulari certamine cum fortiore luctatus locum *Pnuel* seu *Pniel*, id est פני אל *facies Dei*, nominauit, Genes. XXXII, 30 seq. Vrbs postmodum facta & emunita, Iudic. VIII, 8, 17. Hieronymus scripsit *Fanuel:* Septuaginta verterunt εἶδος τοῦ Θεοῦ. Ipse amnis *Iabok*, qui Mahanaim inter & Pnuel delabitur, ab Hieronymo, præeunte Eusebio, sic descriptus est: *Iaboch fluuius, quo transmisso luctatus est Iacob aduersus eum, qui sibi adparuerat; vocatusque est Israel. Fluit autem inter Amman, id est Philadelphiam, & Gerasam, in quarto milliario eius: & vltra procedens Iordani fluuio commiscetur.* Adde Ioseph. lib. IV, Antiquit. cap. V.

CCXCVIII.

Profectus inde patriarcha in locum *Succoth*, qui ita a tabernaculis, quæ ibi fixit contra Iordanem, nuncupatus est, Genes. XXXIII, 17. Hæsit nomen, vt videmus Iosuæ XIII, 27, Iudic. VIII, 5, 6, 8 & 1 Reg. V, 46, vbi dicitur e regione, aut paullo supra Zartan esse, quæ in dextra ripa Iordanis erat. Græci variant in hoc nomine. Genes. XXXIII reddunt adpellatiue σκηναί, vti ipsa vox Ebræa sonat: Iosuæ XIII, Σωχώθ: Iudic. VIII & 1 Reg. VII Σοκχώθ: Vulgatus *Socoth* & *Soccoth.*

CCXCIX.

Inde si progredimur in ripa, pauca inuenimus memoranda, & illa incerto ordine. Adrichomius post Succoth posuit *Saphon* siue *Zaphon*; deinde *Bethnimra.* Saphon quidam cum Sophan confundunt, sed male. Nam illud צפון *Zaphon* Iosuæ XIII, 27; hoc שופן *Sophan* Numer. XXXII, 35. Nomen prius septemtrionalem in hac tribu situm per se significat: eumdem locum iuxta Iordanem fuisse, Hieronymus tradit, *Saphon in tribu Gad supra Iordanem:* Euseb. ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην, quos duces sequutus est Adrichomius.

CCC.

In *Bethnimra* autem Iosuæ XIII, 27 & Numeror. XXXII, 36 conueniunt fere omnes, & in ripa Iordanis constituunt: sed nusquam præterea eius mentio in sacra historia occurrit: Hieronymus quidem in Locis: *Nem-*

Nemra ciuitas tribus Ruben in terra Galaad: ſed erat, quod in Ruben ponit, quam diuini ſcriptores in Gad, vt diximus, cenſuerunt. Sequutus eſt Euſebium, qui Νεϐρὰ πόλις Ρȣϐὶν ἐν τῇ Γαλαάδ: ſed lapſus videtur memoria ſcripſiſſe. *

CCCI.

Sequuntur *Betharan, Dabir, Bethabara,* ſed incerto ordine. *Bethabara*, quia tranſitum ſonat, plures referunt ad tranſitum Hierichuntinum, vbi Iſraelitæ pedibus flumen pertranſierunt: Lightfoot autem ad tranſitum Scythopolitanum: nos medio inter vtrumque loco, quia haud dubie plures tranſitus Iordanis fuerunt: nec de nomine res certiſſima eſt; quum Syrus aliter legat, aliter Hieronymus in vetuſtis codicibus, qui, *Bethbaara*, inquit, *trans Iordanem, vbi Ioannes in pœnitentiam baptizabat, & vsque hodie plurimi de fratribus, hoc eſt de numero credentium ibi renaſci cupientes vitali gurgite baptizantur.*

CCCII.

Quod autem de *Betharan* ſiue *Betharam* Hieronymus cum Euſebio tradit, *Libiadem* (Λιϐιὰς primo caſu) ab Herode in honorem Auguſti cognominatam eſſe, ille locus ex ſeptemtrione, vbi vulgares tabulæ habent, in auſtrum deducendus eſt. Ptolemæo hæc Λιϐιὰς, ſeu *Liuias* ** latitudinem habet quindecim ſcrupulis maiorem quam Hieroſolyma; quod auſtralem poſitionem eius contra Bonfrerium, qui poſt Succoth & Bethnimra poſuit, confirmat. Hieronymus de Ebr. Locis in *Abarim*, cum vrbe Esbus ſiue Hesbon componit. *Abarim mons*, inquit, *in quo mortuus eſt Moſes. Dicitur autem & mons eſſe Nabo in terra Moab contra Hiericho ſupra Iordanem in ſupercilio Phasga, oſtenditurque adſcendentibus de Libiade in Esbum.* Quibus iterum meridialis ſitus Libiadis probatur, magis autem ex eiusdem Hieronymi commentario in Ioelem cap. vlt. commate 18: *Pro torrente funiculorum, ſiue ſpinarum, Symmachus interpretatus eſt vallem ſpinarum. Eſt autem locus iuxta Liuiadem trans mare mortuum, ſexto ab ea diſtans milliario, vbi quondam cum Madianitis fornicatus eſt Iſrael.* Quod ſi iam Betharan eſt Liuias, vt Hieronymus tradidit, illa quoque in meridiem trahenda eſt: quo fit, vt facilius credamus, Bethabaram ſuperiori loco ad idem flumen exſtitiſſe. Ripenſem autem Liuiadis ſitum Hieronymus oſtendit, *** de Bethara dicens, *eſſe ciuitatem tribus Gad iuxta Iordanem: quæ a Syris dicitur Bethramtha* [Euſeb. Βηθραμφθὰ] *& ab Herode in honorem Auguſti Libias cognominata eſt.* Putares Iuliadem

* Eiusdem Euſebii auctoritate *Bethnimra* & *Bethnabris* eadem eſſe putatur vrbs. Relandus.

** Nam V & B ſæpiſſime permutantur. Sic in vetere manuſcripto Phædri lib. I fab. XVII v. 8 *videns* ſcriptum erat pro *bidens*. Sic Δαϐὶδ pro *Dauid*: Ναυαταῖοι pro Ναϐαταῖοι 1 Macc. IX, 35. Et apud Pæanium I, 3 Βέιοι *Veii*, & I, 6 τῷ Βιμιναλίῳ *colle Viminali*, & I, 11, 3 Αὔγȣςος Ὀκταϐιανὸς *Auguſtus Octauianus*, & IX, 5 ὁ τȣ́τȣ παῖς Βυλȣσιανὸς, *huius filius Voluſianus.*

*** Ioſephus diſerte ſcribit, ad ripas Iordanis nullas fuiſſe vrbes. Vide Relandum libro II Palæſt. c. 56 pag. 377. Ergo hæc verba ita intelligenda ſunt, vt propinquitas modo ſignificata putetur.

dem Betharamphtha Iosephi esse, quam in Galilæa descripsimus, etiam *iuxta* Iordanem sitam, quia Iosephus Liuiam Augusti semper vocat Iuliam: sed fortiora argumenta sunt, quæ in austro positionem stabiliunt, maris mortui, montium Abarim, Nebo, Pisga, ac vrbis Hesbon vicinitas: vt de tribu Gad aut Ruben, & de Ptolemæi definita latitudine taceamus. Miramur tamen, qui factum sit, vt Iosephus, singula Herodis opera lib. I de Bello cap. XVI enarrans, hanc Liuiadem præterierit. Meminit tamen alibi *Iuliados*, quæ ipsa nostra *Libias* est, lib. IV de Bello cap. XXV extremo: *ὥρμησεν ἐπὶ τὰς πέριξ πολίχνας τε καὶ κώμας, καταλαμβανόμενος τε Ἄβιλα καὶ Ἰουλιάδα καὶ Βησιμὼθ, τάς τε μέχρι τῆς Ἀσφαλτίτιδος πάσας.* *Irruit* [Placidus Vespasiani dux] *in proxima oppida & vicos, Abila capiens, & Iuliadem, & Besimoth, & quæ inde ad lacum vsque Asphaltiten sunt.* Antiquum nomen, quod Hieronymus indicauit. Numer. XXXII, 36 est בית הרן *Beth Haran:* at Iosuæ XIII, 27 בית הרם *Beth Haram:* quæ Hieronymus contraxit in vocem vnam *Betharam.*

CCCIII.

Quoquo ordine Bethabara & Betharan ponas, medio tamen loco plerique *Dabir* statuunt siue *Debir.* * Semel tantum memoratur, Iosuæ XIII, 26, *a Manaim vsque terminos Dabir*, secundum vulgatam versionem: vbi longitudo occidentalis tribus Gad videtur innui. Quod autem ad Iordanem ponunt, non aliunde constat, quam quod Eusebius & Hieronymus dicant *Δαβεὶρ ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην*, *Dabir* [Hieronymus *Dabor* mendose legit] *super Iordanem ciuitas Amorrhæorum.*

CCCIV.

Reliqua tribus Gad enumerantur Numer. XXXII, 34 seqq. *Dibon, Atharoth, Aroer, Athroth, Iazer* siue *Iaser, Iegabeha.*

CCCV.

Dibon, diuersum oppidum a *Dibongad*, mansione Israelitarum post Zared flumen prima, Numer. XXXIII, 45. Positio dubia est: plerique tamen prope Aroer, quæ Arnoni imposita est flumini, in tabulis suis locant. Hieronymus in Locis ita: *Debon, quæ & Dibon, in solitudine castra filiorum Israel:* [sed hæc non Dibon, sed Dibongad nuncupatur, vt modo diximus.] *Est & alia Dibon villa pergrandis iuxta Arnonem, quæ, quum prius fuisset filiorum Moab, & post eam Seon, rex Amorrhæorum, iure belli tenuisset, a filiis Israel capta atque possessa, in partem venit tribus Gad. Meminit huius Hieremias & Isaias in visione contra Moab:* ille cap. XLVIII, 22; hic cap. XV, 2, ** quod arguit receptam a Moabitis fuisse ac habitatam, forte quum Israelitæ habitatores a Tiglathpilesare in Assyriam sunt transportati. Fuerit itaque ad Arnonem: sed supra Aroer, an infra illam, incertum est, nec vsquam alibi manifestatum.

CCCVI.

* Hæc *Dabir* non confundenda est cum *Dabira* vico in monte Tabor in regione Diocæsareæ. Hunc vicum putat Relandus esse *Dobrath* Zabulonis Iof. XIX, 12.

** Hieronymus ad hunc locum notat, ob aquas tacite illic fluentes oppidum illud & *Dibon* & *Dimon* dici. Relandus.

CCCVI.

Incertior ſedes oppidorum *Ataroth* & *Atroth*, quæ diſtinguuntur Numer. XXXII, 34, 35. De priore nihil Hieronymus, niſi *Amorrhæorum fuiſſe trans Iordanem, & in ſortem tribus Gad cecidiſſe.* Tabulæ in medio inter Arnonem & Iordanem ponunt. Poſterior Hieronymo non *Atroth*, ſed addito inſequenti nomine, *Atharoth Sophan* vocata eſt, itidemque poſita in tribu Gad. Prætermiſerunt Septuaginta nomen *Atroth:* Vulgatus *Etroth* reddidit, ſeparauitque a Sophan tamquam vrbe diuerſa, interiecta connexionis vocula, *Etroth & Sophan.* Non autem de nihilo eſt coniunctio Hieronymi, ſed Ebrææ Scripturæ omnino conſentanea, quæ priorem vocem & regimine, vt grammatici vocant, & accentu cum inſequente connexam habet. Quod ſi eſt ita; fruſtra ſunt interpretes, qui ſeparant inciſo, vel ET diſtinguente vocula: etiam qui cum *Zaphon* Ioſuæ XIII, 27, quod *Saphon* Hieronymus & Vulgatus ſcripſerunt, confundunt.

CCCVII.

Aroer ad Arnonem fuiſſe ſitam, Hieronymus & Euſebius teſtes adſunt. Ille, *Aroer*, inquit, *oppidum Moabitarum, quod ſitum eſt ſuper ripam torrentis Arnon, poſſeſſum olim a gente veterrima Omniim, & poſtea retentum a filiis Lot, id eſt Moabitis, quum priores accolas ſubuertiſſent: & oſtenditur vsque hodie in vertice montis illius. Sed & torrens per abrupta deſcendens in mare mortuum fluit. Cecidit autem Aroer in ſortem tribus Gad contra faciem Rabba.* Memoratur Numer. XXXII, 34, Ioſuæ XIII, 25, vtrobique in tribu Gad, quæ in orientali limite longe in auſtrum iuxta tribum Ruben procurrebat: * Iudic. XI, 26, 2 Samuel. XXIV, 5, & 2 Reg. X, 33. quo poſtremo loco Aroer dicitur ſita על נחל ארנון *ſuper flumen Arnon*, ſicut Deut. II, 36 *in ripa fluminis Arnon.* Poſteriori tempore, abducto Iſraele in captiuitatem, Moabitæ receperunt, vt ex Ierem. XLVIII, 16 clarum eſt.

* Hoc declarat etiam Deuter. III, 16. Adde huc Relandum, qui cum auctore noſtro ſentit. Sed mox Relandus duas Aroer fingit, vnam ad Rabbam, alteram ad Arnonem. Priorem illam ex Ioſ. XIII, 25 collat. v. 16 & Iud. XI, 33 probari poſſe ſuſpicatur. Sed ſi curatius attenderis ad Ioſuæ verba ויהי להם הגבול יעזר וכל ערי הגלעד וחצי ארץ בני עמון עד ערער אשר על פני רבה: *Et fuit Danitis Iaſer terminus & omnia oppida Gileadi & dimidius ager Ammonitarum vsque ad Aroer, qui Rabbæ oppoſitus eſt*; facile intelliges, verba אשר על פני רבה non ad *Aroer*, ſed ad *totum tractum terræ Ammoniticæ Rabbæ oppoſitum* & obiectum in auſtrum pertinere. Ea quidem pars agri Ammonitarum, quæ Rabbæ ab oriente obiecta & prætenſa erat, Ammonitis ſalua manſit. Verum eſt, Emmorræorum & Moabitarum terras per Arnonem diſcretas fuiſſe: ſed Ammonitæ eam partem agri, quæ cis Arnonem erat porrecta ad Rabbam, Ammoniticam haberi volebant, Iud. XI, 13, & tum occupauerant. Proinde a Iephtha ex Aroer Menitam, & hinc ad Abelam vsque depellendi erant. Iud. XI, 32, 33. Si Iephtha ex Aroer Rabbæ adpoſita & vicina Ammonitas depuliſſet: ex ipſorummet agris Ammonitas depuliſſet: quod ei in mentem non venerat. Iud. XI, 24. Ergo Aroer hic ſemper eſt intelligenda illa, quæ ad Arnonem erat. Iud. XI, 26. Omnino Emorræi agrum Iaboco & Arnoni interiectum, qui ab antiquioribus temporibus ad Ammonitas pertinuerat, ad ſe traxiſſe videntur paullo ante aduentum Moſis. Eum igitur tum, quum Moſes Emorritis eum ademiſſet, repetere a Moſe debuiſſent Ammonitæ (ſic enim intellige Iud. XI, 26,) præſertim quum viderent, Iſraelitas nihil adpetere agri Ammonitici.

CCCVIII.

Iazer siue *Iaser*, certiores rationes habet, Hieronymo definiente. *Iazer*, inquit, *ciuitas Amorræorum in decimo lapide Philadelphiæ ad solis occasum, trans Iordanem, quæ fuit terminus tribus Gad, extenditurque vsque Aroer, quæ & ipsa respicit vsque Rabbam.* Rabba, puta Moab, quæ & Ar dicta fuit. Quod vero a Philadelphia *in occasum* dicitur distare; verius dixisset in meridiem, licet non nihil in occasum etiam declinet. Addidit enim, *ab Esebon distare quindecim millibus.* Fuit ergo inter Philadelphiam & Hesbon ad orientalem limitem tribus Gad. Huic enim adsignatur Numer. XXXII, 35, Iosuæ XXI, 39. Præterea memoratur Num. XXI, 32, vbi primum capta dicitur: & 2 Samuel. XXIV, 5, Esa. XV, 8, 9, Ierem. XLVIII, 32. quibus posterioribus locis prophetæ in Moabitarum vrbibus censuerunt, qui cum aliis trans Iordanem inuaserant, si non ante, tamen quum primi ex Israel abducti essent in exsilium. Leuitis separata fuit, teste Iosua, dicto cap. XXI, 39.

2. Ieremiæ XLVIII, 32 memoratur *mare Iazer* id est lacus, quia Ebræis ים sæpe *lacus* est. Adrichomius effusionem Arnonis censet, seu paludem, per quam Arnon transeat. Sed dubium est, an eo vsque amnis ille pertineat, & malim pro lacu, cui adposita vrbs Iazer fuerit, habere, ex quo flumen emanat in Iordanem effundendum, quod æque vt lacus, disiunctum longe ab Arnone fuisse, necesse est. Hieronymus in *Iazer* eius fluminis quoque meminit, de vrbe illa dicens: *e qua magnum flumen erumpens a Iordane suscipitur.* Eusebius, quem Hieronymus expressit: καὶ φέρεται ἐπ᾽ αὐτῆς ποταμὸς μέγιστος ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην ἐκπίπτων. Videtur legendum ἀπ᾽ αὐτῆς, quia interpres *e qua*.

CCCIX.

De *Iegbaa*, siue *Iegabeha*, quæ etiam Gaditidi Numer. XXXII, 35 adnumeratur, nihil, quod situm indicet, quia Eusebius & Hieronymus prætierierunt, reperire licet. Mentio illius est etiam Iudic. VIII, 11, in Gideonis historia, vbi cum *Nobah* coniungitur, sed æque incognita: quia diuersam oportet ab illa esse, quam in Manassitide trans Iordanem exposuimus, sæpius dictam Canatham. Videtur tamen cum Iegbaha in media tribu Gad fuisse, quia Gideon *in via scenitarum*, id est in Arabes Scenitas (quos Nomadas Plinius lib. V cap. XVI vocat & Asphaltitæ ab oriente opponit) ferente adscendit.

CCCX.

In extremo tribus Gad aut initio Scenitarum, secundum viam illam, fuit *Karkor*, Hieronymi *Carcar*, cuius nulla præterea mentio in sacris historiis, nec in Terræ diuisione facta est. Ad hunc locum Gideon Midianitas oppressit: ex quo conficitur, non posse Hieronymi castellum *Carcariam* esse vnius diei itinere a Petra separatum, quia sic vltra Moabitidem in austrum incidisset: quousque Gideonem peruenisse non est probabile. De *Ramoth*, refugii vrbe, supra dictum est in Gilead: etiam de *Mahanaim*, quæ itidem in Gad censetur Iosuæ XXI, 39.

CCCXI.

CCCXI.

In terminis tribus Gad etiam *Mizpe* ſiue *Maspha* refertur, quia Ioſuæ XIII, 26, *ab Hesbon vsque ad Ramath Mizpeh*, ſiue vt Vulgatus ſcripſit, *ab Heſebon vsque Ramoth Maſphe.* Non autem ibi vrbis nomen eſt Mizpe, ſed tractus ac regionis, quia cum emphaſi dicitur, עד רמת המצפה vsque ad [vrbem] *Ramath in* [tractu] *Mizpe.* Bonfrerius Ramoth in Gilead intelligit, quaſi pars Galaaditidis etiam Mizpe, id eſt ſpecula, editior locus, vocata fuerit, quod ideo non alienum videtur eſſe, quia longitudo tribus his verbis ab Heſebon ad Ramath ſeu Ramoth deſcripta fuit. niſi in eo diſcrimen inuenias, quod Ioſua *Ramath Hammizpe* ſcripſerit, vrbs autem Galaaditis *Ramoth*, alio numero vbique nuncupetur. Sed interpretes Græci & Vulgatus, illo diſcrimine poſthabito, in Ioſuæ etiam loco *Ramoth* reddiderunt, illi ἕως Ραμὼθ κατὰ τὴν Μασφά: hic, *vsque Ramoth Maſphe.* Aliis ergo ad iudicandum relinquimus, vtrum noua *Rama* hoc loco, nusquam alibi commemorata, inueſtiganda ſit, an in Ramoth Galaaditidis adquieſcendum.

CCCXII.

In tribum Gad haud dubie incidit quoque *Amathus*, Ἀμαθοῦς Ioſephi, quam trans Iordanem fuiſſe conſtat: ſed propius an remotius ab illo ſita non facillimæ diiudicationis eſt. Euſebius in *Aemath*, quod praue Αἰθὰμ ſcriptum, λέγεται καὶ νῦν Ἀμαθοῦς κώμη ἐν τῇ Περαίᾳ τῇ κατωτέρᾳ, Πέλλης διεστῶσα σημείοις κά εἰς νότον. quod Hieronymus breuius vertit: *Et nunc Amathûs villa dicitur trans Iordanem in viceſimo primo milliario Pellæ ad meridiem.* Neglexit, quod notabiliter exprimendum erat, *in Peræa inferiore.* Vnde eſt, quod Adrichomius & alii *Aemath* in orientali limite poſuerunt, & ille quidem ad Arnonem e regione Hesbon. Ioſephus autem lib. XIII cap. XXI Αἱρεῖ καὶ Ἀμαθοῦντα, μέγιστον ἔρυμα ὑπὲρ τοῦ Ιορδάνου κατῳκημένων, *Potitus eſt Amathunte,* * *quod eſt caſtrum omnium, quæ ad Iordanem ſita ſunt, munitiſſimum.* Vertit ergo Gelenius, *ad Iordanem*, quod ὑπὲρ in Græco eſt. Idem lib. I de Bello cap. III in eadem hiſtoria, κρατεῖ καὶ Ἀμαθοῦντος ὃ δὴ μέγιστον μὲν ἦν ἔρυμα τῶν περὶ Ιορδάνην, *cepit* [Alexander Iannæus] *& Amathuntem, quod eſt omnium, quæ circa Iordanem ſunt, caſtellum maximum.* Hic περὶ, *circa* dixit, quod ſuperiori loco ὑπὲρ, *ſupra:* ſi ſalua ſcriptura eſt, nec πέραν pro περὶ legendum, ** quia vetus interpres, Rufinus, vt creditur, *trans Iordanem* reddidit. Nihilominus quod vtroque loco Ioſephus adiecit, Theodorum Zenonis, Philadelphiæ tyranni, filium Amathunte theſauros ſuos condidiſſe, veroſimilius eſt circa Philadelphiam potius, quæ Ammonitarum Rabba eſt, quam ad Iordanem, caſtellum Amathuntem fuiſſe: *** quod congruit Hieronymi Euſebiique, quam ſupra indicauimus, poſitioni. Non autem ad Arnonem locamus cum Adrichomio, qui nimis longe illud flumen ex ſeptemtrione derivat:

* Recte legit & vertit Cellarius. Relandus αἱρεῖ legiſſe videtur. quare eam dirutam fuiſſe ab Alexandro Iannæo ſcribit. Male. Rectius idem ex Ioſephi Antiq. XIV, 10 Amathunta vnam fuiſſe docet e quinque vrbibus, vbi ſynedria conſtituit Gabinius.

** Περὶ pro *trans* poni contendit Relandus.

*** Relandus malit *Amathunta* in *Ramoth Gilead* quærere.

vat: ſed ad citeriora reducimus, vt Pellæ ſecundum dictam diſtantiam reſpondeat. Gabinius, Syriæ proconſul, quinque iuridicos conuentus in Iudæa inſtituens, ex iis duos trans Iordanem poſuit, Gadaris vnum, alterum Amathunte: vt Ioſephus refert lib. XIV cap. X.

CCCXIII.

Hæc de notioribus in tribu Gad, quæ maiorem partem Perææ propriæ adimplet. Incerto ſitu eſt *Betonim* Ioſuæ XIII, 26, quod cum Ramath Mizpe coniungitur. Hieronymus *Bothnin* vocauit, nec vero ſitum definiuit.

CCCXIV.

Reſtat pars infima, quæ τῆς κατωτέρας, *inferioris Peræa*, vt modo Euſebius in Amathunte vocauit, eſt præcipua, portio quondam tribus *Ruben*, quæ cum Gaditide regnum Amorrhitarum conficit. *Amorrhitis* enim vetus, ſeu Sihonis regnum, eſt illa propria Peræa, inſtar pæninſulæ fluminibus circumcluſa. Ioſephus lib. IV Antiquit. cap. V ἔςι δὲ χωρίον [Αμοῤῥαίων] τριῶν μεταξὺ ποταμῶν κείμενον, ὅμοιον τῇ νήσῳ τὴν Φύσιν ὑπάρχον, τοῦ μὲν Αρνῶνος ἀπὸ μεσημβρίας ὁρίζοντος ἀκ]ὰς αὐτοῦ, Ιοβάκκου δὲ τὴν ἀρκ]ώαν αὐτοῦ πλευρὰν περιγράφοντος, ὃς εἰς τὸν Ιορδάνην ποταμὸν ἐκβάλλων ἐκείνῳ καὶ τοῦ ὀνόματος μεταδίδωσι· τὰ μέν τοιγε πρὸς τῇ δύσει τοῦ χωρίου περιώησιν · αὐτὴν Ιορδάνης. *Eſt autem Amorrhæorum regio inter tres amnes inſtar inſulæ. A meridie enim definiunt ripæ Arnonis fluminis: latus ſeptemtrionale Iobaccus* [Iabocus] *circumſcribit: qui in Iordanem ſe effundens, nomen ſuum amittit. ab occaſu claudit regionem Iordanes.* Integra verba exſcripſi, partim vt nomen fluminis *Iobaccus*, ſeu vt mox ſequitur Ιόβακκος emendetur, quod Ιαβὼκ vel Ιαβῶκος ſeu Ιαβῶχος ſcribendum erat; etiam vt ſuſpectum αὐτὴν, quod abeſſe poteſt, notetur: partim vt Iaboci exitus in Iordanem, ſecus ac nonnullæ tabulæ habent, demonſtretur, quod ſupra etiam Hieronymo auctore adprobauimus, quum de ipſo ageremus flumine.

CCCXV.

Arnon autem fluuius ex Arabiæ montibus decurrens Moabitas & Amorrhitas diſterminauit, & in lacum ſe Aſphaltiten effundit. Limitaneum inter has gentes eſſe, clare proditum eſt Numer. XXI, 13; quod Ioſephus etiam adfirmat, & vna originem eius & exitum commonſtrat lib. IV Antiquitatum cap. IV. *Moſes*, inquit, παρῆν ἐπὶ ποταμὸν Αρνῶνα, ὃς ἐκ τῶν τῆς Αραβίας ὅρων ὁρμώμενος, διὰ πάσης ἐρήμου ῥέων, εἰς τὴν Ασφαλτῖτιν λίμνην ἐκδίδωσιν, ὁρίζων τήν τε Μωαβῖτιν καὶ Αμορῖτιν, *venit ad fluuium Arnonem, qui ex Arabiæ finibus prorumpens, per mediam ſolitudinem labitur, & in Aſphaltiten lacum exit, diſterminans Moabitin & Amoritin.*

CCCXVI.

Non autem ſic ab initio rerum & imperiorum fuit, ſed ad vtramque Arnonis ripam olim *Moabitæ* habitauerunt. Sihon autem, rex vltimus Amorrhæorum, Moabitis partem, quam trans flumen poſſederant, eripuit, & terminum regni ſui conſtituit Arnonem. Id ipſe Moſes nos docuit Numer. XXI, 26. Hinc eſt, quod in Amorrhitide vetus nomen *Campeſtria*

ſtria Moab manſit, in quibus Iſraelitæ caſtra habuerunt ante, quam Iordanem fluuium tranſirent. Vide Numer. XXII, 1, cap. XXVI, 3, c. XXXIII, 48 & 50. Nunc de vrbibus Rubenitarum.

CCCXVII.

Hesbon, חשבון Ebræis, LXX Ἐσεβὼν, Vulgato interpreti *Heſebon*, Hieronymo *Eſebon*, vrbs regia Amorrhæorum, Numer. XXI, 26, Deuteron. II, 24, 30, Ioſ. XIII, 10, in tribu Ruben, Numer. XXXII, 37, Ioſuæ XIII, 17, quamuis Ioſuæ XXI, 39, vbi Leuiticis ciuitatibus adnumeratur, in tribu Gad eſt poſita: quod arguit, in vtriusque tribus confinio fuiſſe. Situm ita determinauit Hieronymus in Locis: *Eſebon ciuitas Seon, regis Amorrhæorum, in terra Galaad, quæ quum fuiſſet ante Moabitarum, ab Amorrhæis belli iure poſſeſſa eſt. Meminit huius Hieremias, Eſaias quoque in viſione contra Moab. Porro nunc vocatur Esbus vrbs inſignis Arabiæ in montibus, qui ſunt contra Hiericho, viginti a Iordane millibus diſtans. Fuit autem in tribu Ruben, ſeparata Leuitis.* Viginti ergo millibus diſtabat ab Iordane non plane Hierichunti æqualis latitudine, ſed paullo ſuperior, quia in confinio Gaditarum fuit poſita. Arabiæ vrbem vocat, vt alias quoque eidem vicinas, quia tum temporis Arabes inferiorem Peræam incolebant. Et alibi *Esbum* Hieronymus dixit, in *Abarim* de Locis Ebraicis: *adſcendentibus de Libiade in Esbum.* Vide ſupra in *Liuias.* Euſebius: καλεῖται νῦν Ἐσβοῦς, quaſi *Esbuntis* in obliquo caſu formaret: Hieronymus autem, tamquam Ἐσβὸς legiſſet, aliter, vt vidimus, inclinat: quod vero alibi eidem eſt ἄκλιτον. Ptolemæus lib. V cap. XVII in Arabia Petræa locum habet, qui in vulgatis vocatur *Sebunta*, Σεβοῦντα, in Palatino codice Ἐσβοῦτα, *Esbuta*, vtrumque praue: lege *Esbunta* ſiue *Esbuntum*, ſicut ab *Hydrûs* eſt forma alia *Hydruntum.* Nimium quidem in auſtrum deduxit: ſed eo non mouemur, quia omnia Ptolemæi trans Iordanem ſunt turbata & confuſa. Plinius veterem & Ebræam formam videtur tenuiſſe, quum lib. V cap. XI meminit *Esbonitarum Arabum*, quos de hac ipſa ciuitate Hesbon Hugo Grotius in Numer. XXI, & Io. Harduinus in hunc locum Plinii interpretantur.

CCCXVIII.

Proxima Hesboni fuit *Eleale*, oppidulum fortaſſis, aut ſeceſſus Hesbonitarum: de quo habes Numer. XXXII, 3 & 37, etiam in comminationibus Eſaiæ XV & Ieremiæ XLVIII. Vno milliario ab Hesbon abeſſe tradit Euſebius, magnumque vicum adpellat. Ἐλεαλὴ - - - σώζεται εἰς ἔτι νῦν, κώμη μεγίστη, ὡς πλεῖον σημείου ἑνὸς ἀπέχουσα τῆς Ἐσβοῦς. Quæ, & prætermiſſa Hieronymus ita tranſtulit: *Eleale ciuitas Amorrhæorum in Galaad, quæ cecidit in ſortem tribus Ruben. Meminit huius & Eſaias in viſione contra Moab, & Hieremias. Sed & vsque hodie villa grandis oſtenditur in primo ab Esbus milliario.* In quam plagam vero ab Hesbon declinauerit, nusquam eſt definitum.

CCCXIX.

Medaba, ſiue *Medba*, etiam propinqua fuit Heſeboni. Euſebius,

πλησί-

πλησίον Εσσεβὼν, Hieronymus, *iuxta Esebon:* ſed neuter addidit, in quam plagam a primaria vrbe vergeret. Ioſua autem cap. XIII, 16 definit limites Rubenitarum *ab Aroer vsque Medba:* ex quo colligas, quia Aroer ad Arnonem ſita in tribu Gad, atque ita in ortum hibernum ab Hesbon; oppoſitam Medbam ab eadem in occaſum æſtiuum receſſiſſe. Ptolemæus dicto loco habet Μήδαυα, *Medaua*, in Arabia Petræa, quæ ipſa eſt *Medaba* noſtra: nam & ipſe cum Esbunta, id eſt Hesbon, coniungit, quam etiam in Petræa Arabia poſuerat. Et Hieronymus: *Medaba vsque hodie vrbs Arabiæ antiquum nomen retinens iuxta Esebon.* Arabes enim auſtralia Perææ poſteriori æuo tenuerunt. 1 Maccab. IX, 36 vocatur Μηδαβά, in via ſita in Nabatæos, commate 35. At Stephano Μήδαβα πόλις τῶν Ναβαταίων, *Medaba vrbs Nabatæorum* eſt. * nam late nomen Nabatæorum extendebatur. In planitie vrbs ſita erat: contra in montanis Hesbon, Ioſuæ XIII, 9. Planities autem ad Iordanem verſus procurrebat.

CCCXX.

Iahza Ebraice, LXX Ἰασσά, Hieronymi *Iassa*, ſita erat in ſolitudinem verſus, vt Numeror. XXI, 23 eſt traditum. nam eo vsque obuiam Iſraelitis iuit rex Amorrhæorum cum exercitu, ibique victus eſt. Quum autem illi Moabiticam terram, Deo ita iubente, circuierint, non potuere, niſi ab oriente Arnonem tranſire, ibique obuium habere regem Sihon Amorrhæorum, quem ad internecionem deleuerunt. Hieronymus dicit ſitam eſſe *inter Medabam & Deblathaim:* Euſebius μεταξὺ Μηδαβὰμ καὶ Δηβῶς. Sed ſi recte Hieronymus *Deblathaim* legit & expreſſit, tamen nec illius certa eſt poſitio, vnde de Iaſſa iudicari poſſit. Cardo controuerſiæ in eo omnis vertitur, vt qua plaga Iſraelitæ traiecerint Arnonem & Amorrhæorum terram ingreſſi fuerint, determinetur. Adrichomius per mediam Moabitidem eos inducit, atque ita itinerum manſiones ordinauit, vt extra deſerta per cultiſſimam terram Moabitarum ferantur. Sed aliter diuina hiſtoria, in qua metuit ſibi & populo ſuo rex Moabiticus, & ſecuritatis ſuæ cauſſa transeuphratæum vatem accerſit: Iſrael autem tum per deſerta Moabitidem prætergreſſus erat, eique, quum Arnonem tranſiiſſet, Sion Amorrhæorum rex, מדברה *in deſerta verſus* obuiam proceſſit. Iter itaque Iſraelitæ ad fines Moabitarum orientales fecerunt, Numer. XXI, 11, 12, 13. & ſic Diblathaim extra Moabitin ad extremos eius fines eſt locandum, vt alii etiam locauerunt, & Bonfrerius quidem, vbi Zared e montibus procurrens primum ab ortu attingit agrum Moabitarum. Quo ipſo non poteſt certiſſima eſſe illa Hieronymi lectio *inter Medabam & Deblathaim*, præſertim quod Euſebius alio vocabulo vſus eſt.

CCCXXI.

Sed in Amorrhitin reuertimur ſeu tribum Ruben, ad cuius orientalem

* Ioſepho Μηδάβα, gen. Μηδάβας Antiq. XIII, 1, 2 & alibi: ſed Μεδάβη de Bello I, 2, 6. Munita & firma fuiſſe videtur. Nam Hyrcanus magna cum calamitate exercitus ſui eam ſexto demum menſe cepit Ioſ. Ant. XIII, 9, 1, & montem inſidiis aptum habuit vicinum Antiq. XIII, 1, 4. Ieſaiæ temporibus Medaba parebat Moabitis, c. XV, 2. Poſterioribus temporibus alias Iudæis, alias Arabibus. Antiq. XIV, 1 extr.

lem limitem & ſolitudinem verſus *Mephaath* fuit, Ioſuæ XIII, 18, eademque Leuiticis adnumerata cap. XXI, 37, tandem in ditionem Moabitarum redacta, Ierem. XLVIII, 21. Romani, quod in limite erat aduerſus ſolitudinem, præſidium impoſuerunt. Hieronymus cum Euſebio: *Mephaath eſt trans Iordanem, in qua præſidium Romanorum eſt militum propter vicinam ſolitudinem.*

CCCXXII.

Inter Iahza & Mephaath Ioſua narrat *Kedemoth* cap. XIII, 18, quæ Hieronymo ſcripta *Cademoth*, Euſebio Καδημώθ; ſed nihil addunt, niſi ciuitatem filiorum Ruben fuiſſe. Ipſum autem vocabulum prodit, fuiſſe in parte orientali, ad limitem, qui orientem ſolem ſpectat.

CCCXXIII.

Prope hanc ab occaſu locant quidam *Baalneon*, * etiam Iacobus Bonfrerius, qui Hieronymi deſcriptionem ſuſpectam facit, quæ vero in pleriſque cum Euſebio congruit. *Beelmeon,* inquit, *trans Iordanem, quam ædificauerunt filii Ruben. Eſt autem vicus vsque nunc grandis iuxta Baaru in Arabia, vbi aquas calidas ſponte humus effert, cognomento Beelmaus, diſtans a Besbus millibus nouem.* Pro *a Besbus* lege *ab Esbus*, id eſt Eſebon ſeu Hesbon. *Baaru* ignotum nomen, forte illius montis, ex quo calidæ aquæ effunduntur. Euſebius: Βεελμεών κώμη μεγίστη πλησίον τοῦ ὄρους τῶν θερμῶν ὑδάτων. *Beelmeon magnus vicus eſt prope montem aquarum calidarum.* Quod vero adiicit, ἐνταῦθα ἦν Ἐλισσαῖος ὁ προφήτης, idque Hieronymus Latine vertit, *vnde & Heliſæus propheta fuit;* ea verba, quia falſa ſunt, videri poſſunt ab alio adſuta. nam vterque in *Abelmaula* veram illius prophetæ patriam, quæ *Abelmehola* eſt, 1 Reg. XIX, 16, demonſtrauerunt. Sed poteſt etiam lapſus memoriæ eſſe in Euſebio, quem Hieronymus interpretando ſequutus eſt.

CCCXXIV.

Cariathaim, Kiriathaim etiam in vrbibus numeratur, quas Rubenitæ condiderunt, Numer. XXXII, 37, & in tribu Ruben cenſetur Ioſuæ XIII, 19. Hieronymus: *Cariathaim ciuitas, quam exſtruxerunt filii Ruben. Nunc autem eſt vicus Chriſtianis omnibus florens* (Euſeb. ὅλη χριστιανῶν κώμη) *iuxta Medabam vrbem Arabiæ: & adpellatur Coraiatha* (Καριάθα Euſ.) *in decimo milliario ſupradictæ vrbis contra occidentalem plagam, vicinus eius loci, qui adpellatur Bare.* (ἐπὶ τὸν Βάρην, Euſ.)

CCCXXV.

Nebo montis altiſſimi, &, quod ſubiacet, oppidi nomen. Hieronymus *Nabo* ſcripſit, & LXX Ναβώ. Oppidi mentio Numer. XXXII, 38 eſt, vbi Rubenitæ dicuntur exſtruxiſſe. Mons, qui imminet, eſt pars montium *Abarim,* ſeu altior eorum vertex. Deuteron. XXXII, 49 *Adſcende in iſtum montem Abarim, in montem Nebo, qui eſt in terra Moab contra Iericho, & vide terram Chanaan, & morere in monte.* At cap. XXXIV *Adſcendit Moſes de*

* Videtur aliquamdiu Moabitis ſeruiiſſe. Ezech. XXV, 9.

de Campestribus Moab super montem Nebo, in verticem Phasga, contra Iericho. Ergo cohærebant *Abarim*, *Nebo*, *Phasga* siue *Pisga*, cum hoc, vt videtur, discrimine, vt Abarim ab ortu ex desertis Moab huc pertingant: *Pisga* hinc in austrum ad Arnonem ostiis adpropinquantem procurrat. nam Balac ex regno suo, seu Moabitide propria, Balaamum prophetam in verticem Phasga adduxit, Numer. XXIII, 14, vnde ipsius regno, quod trans Arnonem erat, illam montium partem propiorem fuisse licet colligere. Oppidum *Nebo* ad Moabitas postea rediit, vt ex Esa. XV, 2 cognoscitur. Hieronymus: *Nabo ciuitas filiorum Ruben in regione Galaad, cuius meminit Esaias in visione contra Moab. Et vsque hodie ostenditur locus desertus Naba, distans a ciuitate Esbus millibus octo contra meridianam plagam.*

CCCXXVI.

An vero etiam *Phasga* est nomen vrbis sub cognomine monte? Ait cum Eusebio Hieronymus. *Fasga*, inquit, *ciuitas Amorrhæorum, & mons contra occidentalem plagam Fasga, pro qua Aquila interpretatus est* λαξευτὴ, *excisum.* Eusebius φασγά. Memoratur oppidum Iosuæ XIII, 20, nec vero ibi simpliciter *Phasga* siue *Pisga* nominatur, sed *Asedoth Phasga:* Græci coniuncte Ασηδωθφασγὰ scripserunt: id est Asedoth sub monte Phasga.

CCCXXVII.

Eodem Iosuæ XIII, 20 refertur etiam inter Rubenitarum oppida בית פעור *Beth Peor*, siue vt Latinus interpres cum Græcis ע per G legit, *Beth Phogor.* de quo Hieronymus: *Bethfogor vrbs filiorum Ruben trans Iordanem iuxta montem Fogor contra Hiericho, sex millibus supra Libiadem:* Eusebius, ἀνωτέρω Λιβιάδος σημείοις ς´. Hoc *supra Libiadem*, intellige respectu Iordanis, in depressiore humo fluentis, cui Liuias fuit adposita. Fanum locus habuit idolo Baal Peor sacratum Numer. XXV, 3, quod *Beelphegor* Latinus scripsit. Hieronymus autem in Esa. XXV, 10 Beelphegor interpretatur Priapum.

CCCXXVIII.

Bamoth Baal Iosuæ XIII, 17 in oppidis tribus Ruben refertur, quod videtur etiam fanum Baalis in excelso monte habuisse. Tabulæ alieno loco ponunt: ex Bileami historia de vero situ iudicare licet. Balac enim Bileamum excepit in extremis regni sui finibus ab Euphrate aduenientem, & statim mane adduxit eum in Bamoth Baal, vt extrema castrorum Bileamo ostenderet, Numer. XXII, 36, 41. Ex quibus adparet, ad orientalem plagam, nec longe ab Arnone & Moabitide propria exstitisse. Hieronymus tantum *Bamoth* vocat. *Bamoth*, inquit, *ciuitas Amorrhæorum trans Iordanem in Arnone, quam possederunt filii Ruben.* An idem locus fuerit *Bamoth* Numer. XXI, 19, dubium est interpretum dissensione: nec vero vel a loco vel tempore alienum est, si eamdem esse dixeris Israelitarum mansionem & primam stationem Bileami, ex qua non totum populum, sed vltima castrorum tantummodo prospexit.

CCCXXIX.

Progressi inde Israelitæ in vallem seu campestria Moab, castra extenderunt

derunt a *Bethſimoth* vsque ad *Abelſatim*. Sic Vulgatus interpres Numeror. XXXIII, 49 illa loca vocat: alii priorem dicunt *Bethieſimoth* cum Ebræis. Hieronymus Locis: *Bethſimuth, hoc eſt domus Iſimuth, contra Hiericho, decem ab ea millibus diſtans in meridiana plaga iuxta mare mortuum.* Non placet meridiana illa plaga: ab ortu potius, vt ex caſtris & itinere patet, Hierichuntem ſpectauit. Si vero diſtantia recte fuit expreſſa, oportet duobus millibus ab Iordane afuiſſe: quia Hiericho, Ioſepho auctore lib. IV de Bello cap. XXVII, ſexaginta abeſt ſtadiis, hoc eſt fere octo paſſuum millibus. Ioſephus eodem libro, cap. XXV, Βησιμὼθ, *Beſimoth.* nam de Placido Veſpaſiani duce ait: *καταλαμβανόμενος τε Ἄβιλα καὶ Ιȣλιάδα καὶ Βησιμὼθ, τάς τε μέχρι τῆς Ασφαλτίτιδος πάσας, cepit Abila & Iuliadem* [Liviadem] *& quidquid inde vsque ad Aſphaltitin eſt.*

CCCXXX.

Hæc *Abila* autem ſunt *Abelſatim*, alter terminus caſtrorum, ſed remotior ab Iordane, ſexaginta videlicet ſtadiis, vt idem Ioſephus libro V Antiquitatum ineunte tradidit. Idem locus Numer. XXV, 1 & Ioſuæ II, 1 vocatur *Sittim*, Græcis Σαττεὶμ & Σαττεὶν, Vulgato *Settim*. Videtur antiquum *Sittim* ſiue *Sattim* regiunculæ fuiſſe: * *Abel* ſiue *Abila* nomen oppidi in illa. Vnde *Abelſittim* ſeu *Abelſattim* idem quod Abel in Sittim diſcriminis cauſſa, qui plura Palæſtinæ & viciniarum oppida Abel ſiue Abila nominata. Erat ergo *Sittim* ſeu *Sattim, Settim, Setim* & quoquo modo adpellatur, pars Campeſtrium Moab. Hieronymus: *Sattim, vbi populus pollutus eſt fornicatione filiarum Moab. Eſt autem iuxta montem Phogor: vnde & Ieſus exploratores ad inueſtigandam & noſcendam terram miſit Hiericho.* Manſit vrbs Abila ad poſtrema vsque tempora. Ioſephus lib. IV cap. VII extr. de Antiquitatibus: *Moſes congregauit eccleſiam ἐπὶ τῇ Ιορδάνῃ, ὅπȣ νῦν πόλις ἐςὶν Αβιλὴ, Φοινικόφυτον δ' ἐςὶ τὸ χωρίον, ad Iordanem, vbi nunc Abila eſt: ager vero eſt palmetis conſitus.*

CCCXXXI.

In illo tractu fuit etiam *Bezer*, ciuitas refugii, Deuteron. IV, 43, contra Hierichuntem in ſolitudine, ** in planitie Ruben, Ioſuæ XX, 8, quæ circumſcriptio diſtinguit a vaſta illa ſolitudine, in qua Iſrael errauerat; & ad ערבות *campeſtria* Moab reducit, quæ vox, Kimchio iudice, habet ענין מדבר *notionem ſolitudinis* ſeu paſcuorum: ideoque de hoc ipſo loco coniunguntur Deuteron. I, 1, vt non ſit, quod mireris, Bezer vtroque loco Deuteronomii & Ioſuæ dici במדבר *in ſolitudine*, id eſt campeſtribus Moab ſitam eſſe. Bene igitur Vulgatus vertit Deuter. IV, 43 *Boſor in ſolitudine, quæ eſt in terra campeſtri de tribu Ruben.* Et Ioſuæ XX, 8 *Boſor, quæ ſita eſt in campeſtri ſolitudine.* In tabulis non longe ab oſtio Iordanis ponitur, quem ſitum vt certo tueri non poſſumus, ita nec habemus, vnde refellatur. Græci interpretes Βοσὸρ vocant: Ioſephus lib. IV Antiquitat. cap. VII Βόσορα: Vulgatus Latinus *Boſor*. Hieronymus: *Boſor in deſerto*

* Dictæ a multitudine arborum fortaſſis, quas שיטים vocant Hebræi. Vid. Reland.

** Bellus eſt etiam ad probandum locus e Gemara Maccoth a Relando adlatus.

trans Iordanem, quae cecidit in sortem tribus Ruben ad orientalem plagam Hierichus. Quod vero idem confundit cum Bostra Arabiæ, longe hinc in æstiuum ortum remota, error est Eusebii, si modo Græca eius satis hoc loco sana sunt.

CCCXXXII.

In ipsa ripa Iordanis e regione Hierichuntis fuit oppidum *Adam*, siue *Adom*, quod semel tantum memoratur, Iosuæ III, 16, a quo initium factum est exsiccati Iordanis, & conuolutis aquis retracti vsque ad oppidum Zartan, longe hinc in septemtrionem remotum, * sed in altera ripa positum: de quo miraculo supra in *Zartan* satis dictum fuit. ** Interpretes Græci hoc loco: ἀπὸ Ἀδαμὶ τῆς πόλεως. Latinus Vulgatus, *ab vrbe, quæ vocatur Adom, vsque Sarthan.* Etiam Talmudistis nomen vrbis est, distantis a Zartan XII milliariis, (Hieros. Sotah f. 21, 4) quod vero spatium non sufficit, nisi maiora milliaria, quam mille passus, intelligas. Io. Lightfoot Chorograph. in Matth. cap. XCII, *Ab Adam ad Zaretanam erant aquæ arefactæ: a Zaretana & supra erant coacervatæ. Adam erat in Peræa ex aduerso Hierichuntis: Zaretan erat in Manassitide cis Iordanem.* *** Plura ex eodem supra dedimus in *Zartan*, quæ etiam ad nostri loci expositionem faciunt.

CCCXXXIII.

In eadem ripa fuit *Liuias*, siue vt Græco more Hieronymus sæpe vocauit, *Libias*, de qua supra in tribu Gad multa diximus, non quod ad tribum illam pertinere censeamus, sed vt illos, qui supra Bethabara in septemtrione ponunt, confutaremus. Adde & dicta in *Bethphogor* tribus Ruben, vbi Hieronymus monti Phogor e diametro opposuit. Iosephus quidem inter opera Herodis non memorauit: alibi tamen, lib. IV de Bello cap. XXV vocauit Ἰουλιάδα, *Iuliadem*, quia Liuia Augusti ipsi semper *Iulia* est vocitata; vbi quæ coniunguntur, Abila, Bethsimoth & ipse Asphaltites euincunt eamdem esse, quam supra exposuimus, Liuiadem. Supra an infra transitum Israelitarum posita fuerit, quæris? Videtur inferius paullo, quia idem Hieronymus in Ioelem cap. vlt. locum *trans mare mortuum* situm dixit *iuxta Liuiadem, sexto ab ea milliario*, esse positum. De veteri nomine *Betharan* etiam superius dictum in Gad controuersiæ occasione, quamuis huc in Ruben pertineat.

CCCXXXIV.

Aliud opus Herodis, sed remotius ab Iordane, & in austrum magis incli-

* Caue credas. Non erat *Zartan* in septemtriones remotum ab *Adam*, sed iacebat e regione *Adami*, non tamen proxime ad Iordanem adpositi. Vide Relandum.

** Cap. XIII § 89.

*** Hæc obscurius dicta sunt. *Adam* oppidum Peræe erat obiectum Zarthani oppido Scythopoli cis Iordanem proximo. Nam Ios. III, 16 *Adam* vrbs dicitur מצד צרתן *a latere Zarthanis* sita. Ergo *Adam* & *Zarthan* communis quasi terminus erant ex vtroque Iordanis latere, vnde & deficeret Iordanes, ne in inferiora decurreret, & vnde in superiores regiones longe retrocederet. Quum autem *Adami* ab littore Iordanis paullo longius abesset, vt ex Talmudistarum loco adparet: magnitudo miraculi iam magis intelligitur. Nam superfusus ripis suis Iordanes tamen in inferiora descendere non potuit.

inclinans, fuit *Herodium*, Ἡρώδειον, diuersum ab altero huius nominis, sito cis Iordanem, prope Thecuam, LX stadiis ab Hierosolymis, de quo supra in Iudæa diximus. Iosephus lib. I de Bello Iud. cap. XVI ita distinxit: Φρούριον ἐπιτειχίσας τῷ πρὸς Ἀραβίαν ὄρει, προσηγόρευσεν Ἡρώδιον ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, *castellum contra montem Arabiæ muniuit, quod de suo nomine Herodium nuncupauit.* Arabia illa Moabitis est, cuius gentis incursionibus hoc castellum est oppositum. Tum vero de altero in Iudæa Herodio subdit: τὸν δὲ μαστοειδῆ κολωνὸν ὄντα χειροποίητον, *tumulum vero manu factum sexaginta stadiis ab Hierosolymis* exornauit *ædificiis*, ἐκάλεσε μὲν ὁμοίως, *similiter nuncupauit*, id est Herodium nominauit. Hæc duo monimenta nominis Herodiani sic accurate distinguuntur, quorum alterum trans Iordanem fuit ad fines Arabiæ, alterum cis flumen LX stadiis ab vrbe Hierosolyma. Iosephus Scaliger ad Euseb. Chron. num. MMV *Duo* Φρούρια *eiusdem nominis Herodes construxerat, prius quidem* ἐν τῷ πρὸς Ἀραβίαν ὄρει, *alterum* ἐν μαστοειδῆ κολωνῷ *sexaginta stadiis ab vrbe Ierosolymorum.* Legit ἐν τῷ ὄρει, quod in editis sine præpositione est, & Rufinus vertit *contra montem Arabici lateris.* Hi Arabiæ montes prope Machæruntem incipiunt iuxta Asphaltiten. Idem Iosephus lib. I cap. VI ἐτείχιζε Μαχαιροῦντα πρὸς τοῖς Ἀραβίοις ὄρεσι. *muniuit Machæruntem ad Arabicos montes situm.* Ibi enim limes erat & initium regni Nabatæorum. Herodes vt ipse præceperat, in Herodio sepultus est, quo, ex Hierichunte, vbi mortuus erat, per ducenta stadia funus magnifice deductum fuit, vt Iosephus extremo lib. I de Bello tradidit. Id de hoc trans Iordanem Herodio vir clarissimus Io. Lightfoot in Ioannem Chorograph. cap. III interpretatur. Nihil quidem historicus adiecit, quo alterutrum Herodium designetur, nisi ex distantia CC stadiorum petas, quantum fere spatium etiam inter Hierichuntem & alterum, cis Iordanem Herodium est, quod LX stadiis ab Hierosolyma distabat, hæc CL ab Hierichunte. Sola via in transfluminalem regionem erat planior, aptiorque funeri deducendo: asperior, quæ in alterum Hierichunte ducebat Herodium.

CCCXXXV.

Machærus autem, illud castrum ad montes Arabiæ Moabiticos, nec procul ab Asphaltite lacu, Perææ terminus australis erat. Iosephus enim lib. III de Bello cap. IV Perææ longitudinem ἀπὸ Μαχαιροῦντος εἰς Πέλλαν, *a Machærunte ad Pellam* metitur. Idem lib. VII Belli cap. XX & XXI Machæruntis situm, originem, fata & oppidum adiectum copiosis verbis descripsit, in monte positum esse Φάραγξι, vallibus vndique præaltis ac latis cincto, quæ accessum difficiliorem faciant: Alexandrum Iudæorum regem condidisse: euertisse, contra Aristobulum bello, Gabinium: instaurasse Herodem & oppidum addidisse circa verticem in quo castellum erat, vtrumque fecisse munitissimum. Quæ ab occasu vallis subiaceat, post sexaginta stadia in lacu Asphaltite desinere: vnde de vero situ & distantia iudicari potest. Ipse vero *Machærus* (αὐτὸς ὁ Μαχαιροῦς) proprie castelli nomen erat, altissimo vertice supereminentis; postea vero etiam cum oppido circumiecto communicatum. Herodes id restituit διὰ τῶν Ἀράβων γειτνίασιν

τνίασιν, *propter Arabum vicinitatem.* κεῖται γὰρ ἐν ἐπικαίρῳ πρὸς τὴν ἐκείνων γῆν ἀποβλέπων, *ſitus enim eſt opportune, illorum* [Arabum] *terram proſpectans.* Plinius lib. v cap. xvi *Proſpicit eum* [Aſphaltiten lacum] *ab oriente Arabia Nomadum, a meridie Machærûs, ſecunda quondam arx Iudææ, ab Hieroſolymis.* Primo caſu *Machærûs*, qui proſpicit a meridie, id eſt a meridie ſubiacentem habet lacum Aſphaltiten: * quia vbi ille recepto Iordane incipit, Machærûs in vicino ſitus eſt ita, vt lacum ab occaſu naſcentem habeat, a meridie eiusdem longitudinem. In hoc φρουρίῳ ſiue caſtro Ioannes baptiſta captiuus tenebatur. Ioſephus lib. xviii cap. vii de illo: δέσμιος εἰς τὸν Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς, ταύτῃ κτίννυται, *vinctus in Machaerunta miſſus fuerat, ibidemque occiditur.* Ex quo coniicere licet, Herodem Antipam natalem ſuum Ioanni funeſtum, in vicino Herodio celebraſſe.

CCCXXXVI.

Callirrhoe hinc ſequitur, fons pulcherrimus aquæ calidæ, propior lacui bituminoſo, in quem effluit. Plinius lib. v cap. xvi, poſtquam de Machærunte dixerat, *Eodem*, inquit, *latere eſt calidus fons medicæ ſalubritatis Callirrhoe, aquarum gloriam ipſo nomine præferens.* His aquis Herodes vſus eſt, vltimo morbo decumbens. Ioſephus lib. xvii cap. viii, ποταμόν τε περάσας Ἰορδάνην θερμοῖς τοῖς κατὰ Καλλιρόην αὐτὸν παρεδίδου, ἅπερ σὺν τῇ ἐς πάντ' ἀρετῇ καὶ ποτιμά ἐστιν, *profectus vltra Iordanem fluuium calidis aquis ſe fouebat apud Calliroen, quæ præter vim medicam potu quoque iucundæ ſunt.* E quibus intelligimus, non ſolum fontem fuiſſe, ſed oppidum etiam, iuxta illum, eiusdem nominis: quia thermæ illæ κατὰ, *iuxta* Calliroen oppidum erant. Ptolemæo quoque lib. v cap. xvi Καλλιρρόη, *Callirrhoe*, inter oppida Iudææ trans Iordanem ſita recenſetur. Sita Callirrhoe prope Machæruntem & Arnonis oſtium, ſiue inter vtrumque. nam in Herodis regno erat, quod finiebat amnis Arnon: & eodem latere lacus Aſphaltitæ, quo ipſe Machærus, Plinio auctore. Solino quidem cap. xxxv *Callirrhoe Hieroſolymis proxima:* quem dum magnus Salmaſius caſtigat, ipſe a Plinii interpretatione vera aberrat. *Eodem*, inquit, [quo Machærus] *latere, meridiali ſcilicet Aſphaltitis lacûs, fons ille Callirrhoe.* Non enim Plinius de lacu dicit, ſed de Machærunte, proſpicere lacum a meridie, ſiue, a ſeptemtrione lacui eſſe adpoſitum: vt ſupra in Machærunte declarauimus. Propinquitas Hieroſolymorum quomodo defendi poſſit, ſaltem excuſari, ſupra in *Maſada* Iudææ oſtenſum eſt. Antiquum nomen oppidi iuxta hos fontes, tradunt *Laſa* eſſe ſiue *Læſa* aut *Læſcha*, Geneſ. x, 19, vt ordo ille ſubmerſarum vrbium ibidem videtur exigere. Sic Hieronymus Quæſt. Ebr. ad hoc Geneſ. caput: *Hoc tantum adnotandum videtur, quod Laſa ipſa ſit, quæ nunc Callirrhoe dicitur: vbi aquæ calidæ prorumpentes in mare mortuum defluunt.* quamquam in Locis Ebr. idem, *Laſa termi-*

* Hæc verba Relandi argutias euadere non potuerunt: quum tamen, vt tabulæ vtriusque docent, Relandus & Cellarius idem ſentiant. Ac nemo eſt, quin ſciat, quid ſit *ab oriente, ab occidente* cet. *proſpicere.*

terminus Chananæorum circa Sidonem: quod pugnat cum Geneſeos textu. Nec excuſabis, Euſebium ſequutum eſſe, & ex illius dixiſſe ſententia, non ſua. nam ille nihil de Sidone, ſed ita Græce ſcripſerat: Λασὰν ὅριον τῶν Χαναναίων περὶ τὴν Σοδομίτην, *Laſan, terminus Chananæorum circa Sodomitam,* intellige λίμνην ſiue lacum: quod veriſſimum eſt, quia ibi terminus aduerſus Moabitas. Conſentiunt etiam Iudæi interpretes. Ionathan Chaldæus iunior in Geneſ. x, עד לשע reddidit עד קלרוהי *vsque ad Callirrhoen.* Sic & Breſchith Rabba ſect. XXXVII & Targ. Hieroſol. Megilla f. 71, 2. Non placent hæc Bocharto, ſed Laſam Moſis putat Ptolemæi Λύσαν, *Lyſam* in Arabia Petræa eſſe. Verum longius hæc in auſtrum eſt reducta, quam vt ad terminos Chananææ adferri poſſit. Quare in dicto Hieronymi & Iudæorum conſenſu adquieſcimus.

CCCXXXVII.

In Rubenitarum oppidis fuit etiam *Sibama*, ſiue *Sibma*, ſeu *Sabama*, Numer. XXXII, 28, de cuius ſitu nihil certi habemus: & tabularum auctores ſuas quisque coniecturas ſequuntur. Hieronymus in Locis: *Sabama ciuitas Moab, in terra Galaad, quæ cecidit in ſortem tribus Ruben. Meminit & huius Eſaias in viſione contra Moab.* Agrum habuit vitiferum, Eſa. XVI, 8, 9. Ierem. XLVIII, 32. Vtrobique cum Iazer ſiue Iaſer, termino tribus Gad ad orientem, coniungitur. Propagines eius dicuntur diſpellendæ *trans mare:* ſed quale? num mortuum? hoc quidem attingit tribus Ruben, ſed longe diſtat ab Iaſer: num mare Iaſer? ſed hoc cum oppido procul a tribu Ruben. Forte ad limitem Ruben fuit, qui mare ſeu lacum Iaſer ſpectabat.

PRISCI HABITATORES CHANANAEAE.

CCCXXXVIII.

Chanaan, nepos Noæ, numeroſam prolem habuit, & vndecim filii Geneſ. x nominantur, e quibus non nulli in Syria aut Phœnice ſibi ſuisque poſteris ſedes delegerunt, *Sidon* primogenitus, & *Arki*, a quo Arce condita ad Libanum; *Aruadi*, quem *Aradium* interpres Latinus nominat; & *Amathæum* ſiue *Hamathi*, a quo Hemath, vrbs antiqua, condita: plures autem terram occuparunt, poſtea Abrahami poſteris promiſſam, etiam tempore completo datam. Hos ſeu poſteros eorum in plures gentes diſtributos promiſſione prima Deus Geneſ. XV, 19, 20, 21 ſic enumerauit, vt Vulgatus interpres expreſſit: *Cinæos, Cenezæos, Cedmonæos, & Hethæos, & Pherezæos, Raphaim quoque: & Amorhæos, & Chananæos, & Gergeſæos, & Iebuſæos.*

CCCXXXIX.

Vbi promiſſio hæc repetita eſt, plerisque locis quinque tantum gentes ex hisce enarrantur, *Hethæi, Phereſæi, Chananæi, Amorrhæi, Iebuſæi,* adiecta ſexta gente, quæ prima promiſſione non fuit nominata, *Heuæorum;*

rum; Exodi III, 8, 17, cap. XXIII, 23, cap. XXXIII, 2 & XXXIV, 11, Deuteron. XX, 17: nonnullis locis hisce sex populis adiunguntur ex prima promissione *Gergesæi*, gens septima, Deuteron. VII, 1, Iosuæ III, 10, cap. XXIV, 11. Ex quibus licet colligere, qui Genes. XV præter hos enumerantur *Kenæi*, *Kenizæi*, *Kadmonæi*, & *Raphaim*, aut sub sex septemue repetitis comprehendi, amisso nomine; aut sedibus suis relictis aliorsum commigrasse, antequam Moses cum populo adueniret. *Kenæos* & *Kenizæos* Bochartus, diligentissimus originum & successionum scrutator, nusquam inuenit, eorumque nomen deletum putat illo temporum interuallo, quod inter Mosen & Abrahamum fuit. *Cadmonæi* eidem videntur in prima promissione, qui vbique in repetitione eius *Heuæi* nuncupantur, & sub Hermone monte dicuntur habitasse, Iosuæ XI, 3, qui orientalis est respectu Libani, & Phœnices & partium Palæstinæ septemtrionalis. nam vox ipsa *orientalem* significat. Quod nisi esset, nulla in promissione prima, quæ plenissima est, mentio populi Heuæorum fieret, semper deinceps in repetitione nominati. *Raphaim* siue *Rephaim* quibusdam communis vox est, gigantes sonans, vti fuerunt; sed Gen. XV esse proprium gentis nomen ex ipso contextu est luculentum. Nec difficile est illos inuenire trans Iordanem in Basan seu Batanæa, quos Kedorlaomor in tractu trans flumen per Susim & Emim ad Sodoma & Horitas vsque in monte Seir, Genes. XIV progrediens: licet non negemus, alibi *Raphaim*, interpretum consensione, gigantes esse.

CCCXL.

Septem nunc populos terræ Chanaan, in repetita promissione nominatos lustrare nostrum est.

1. *Hethæi* siue *Hittæi*, Χετταῖοι Græcè, circa Hebronem, quæ tum Kiriath Arba dicebatur, habitarunt, uti ex patriarcharum historia Genes. XXIII, 10, XXV, 9, XXVI, 34, inter quos *Enakim*, gigantes erant, Iosuæ XIV, 15. Dicta a filio Chanaan, cui *Heth* nomen erat, Genes. X, 15.

2. *Pheresæi*, Φερεζαῖοι, ex quo filio Chanaanis fuerint progeniti, non constat. Genes. XIII, 7 dicuntur habitasse in illa regione, vbi Abraham & Lot ante separationem inquilini erant. Abrahami autem tentoria erant inter Bethel & Ai, vt ibidem commate 3 est proditum.

3. *Amorrhæi*, *Amoritæ*, a filio Chanaanis Amori siue Emori nomen habebant, Gen. X, 16. Habitarunt in montanis Iuda ad meridiem, cap. XIV, 7, & alicubi Hethæis permixti, commate 13, 16, etiam circa Sichem, Genes. XLVIII, 22, atque etiam Mosis temporibus in montanis cis Iordanem habitabant, Numer. XIII, 30. sed magna illorum pars traiecto flumine Moabitis & Ammonitis terrarum multam & forte dimidiam partem armis eripuerunt, Israelitis postea, victo Sihone illorum rege, relinquendam: de qua Amorrhitide supra in tribubus Ruben & Gad copiose actum fuit.

4. *Chananæi* sequuntur in prima promissione: in ceteris etiam nunc primo, nunc medio loco cernuntur positi. Omnes quidem hi populi Chananæi erant, id est Chanaanis posteri: quidam tamen hoc nomine singu-

singulariter vsi, incertum ex quo filio Chanaanis; & qui factum, vt auitum nomen propinquiori, ex quo erant, præferrent: nisi ex vitæ genere, mercaturam exercentes, id præ ceteris cognatis adepti sunt, quia כנעני Ebræis etiam *mercatores* significabant: cui studio præcipue sedes illorum seu regio erat idonea. Dicuntur enim habitasse ad mare & circa Iordanem, Numer. XIII, 30, & Iosuæ XI, 3. atque ita maiorem partem promissæ patriarchis terræ possederunt.

5. *Heuæi*, Ευαῖοι, in repetitis promissionibus etiam inter principes ac maiores populos recensentur, de quibus supra in Cadmonæis dictum est. Sub Hermone habitarunt, Iosuæ XI, 3. & sub parte Libani, aut inter Libanum & Hermonem montes, Iudic. III, 3. Quo Bochartus fabulam de Cadmo eiusque vxore refert Harmonia, seu Hermonia, in serpentes conuersis, quia priscum Cadmonæorum nomen, de quo diximus, mutatum in Heuæorum fuerit, a חוא *fera, bestia*, vt anguis est, petitum. Cadmus autem, qui litteras in Græciam intulisse fertur, videtur ex Cadmonæis fuisse: quem ex Phœnice Græci in suam terram aduenisse tradunt.

6. *Gergesæi*, quod rarius, quam ceteri, memorantur, & tantummodo Genes. XV, 21, Deuteron. VII, 1, Iosuæ III, 10, cap. XXIV, 11, videntur & pauciores & obscuriores ceteris fuisse. Vulgo circa Gergesam, oppidum trans Iordanem, locant. Cuius quod non certissimæ rationes sunt, vt supra demonstrauimus; etiam de reliquiis eorum in oppido Gergesa nihil definimus. Iudæi in Iuchasin, migrasse ex terra sancta tradunt, & in septemtrionali quodam loco consedisse. Nomen genti est a Chanaanis filio *Girgasi*, Genes. X, 16, quem Vulgatus interpres etiam *Gergesæum* dixit.

7. Et *Iebusi*, Chanaanis filius auctor gentis *Iebusæorum*, ita bellicosæ, vt vsque ad Dauidis tempora inter Israelitas se & res suas, saltem in oppido Iebus, quod Hierosolyma postea seu Ierusalem dictum fuit, conseruauerint: Iudic. I, 21, I Samuel. V, 6.

CAPVT XIV
DE
A R A B I A.

I.

SYriam & Palæstinam excipit *Arabia*, longe lateque patens regio, ab Aegypto vsque ad Chaldæam: & ex alia plaga ab Euphrate Syriam adluente vsque ad ostium sinus Arabici, quo ex Erythræo ille Oceano effunditur. Diuiditur in tres maiores partes, quarum singulæ varias gentes ac nationes habent. Prima est *Arabia Petræa*, * Palæstinæ partim ab austro obiecta,

* Hanc Græce nominat nobis Dioscorides lib. I cap. 92 Ἡ δὲ ἐξ αὐτῆς ῥητίνη κομίζεται μὲν ἐξ Ἀραβίας τῆς ἐν πέτρᾳ, *resina eius ex Arabia Petræa defertur*, Strabo & Stephanus & Mela eam non nominat.

obiecta, partim ab oriente. * Altera *Arabia Deserta*, inde a Palmyrenis solitudinibus sub Euphrate ad Chaldæam vsque procurrens. Tertia *Arabia Felix*, vtrique iam dictarum in austrum versus subiecta, comprehensa sinu Arabico ab occidente, & sinu Persico ab oriente ac septemtrione. De singulis agemus separatim, & primum de Petræa.

SECTIO I.

ARABIA PETRAEA.

II.

Antiquissimi Arabiæ Petrææ populi, quorum habetur mentio in sacris historiis, sunt *Ammonitæ, Moabitæ, Idumæi*, seu Edomitæ, *Amalekitæ, Midianitæ* siue Midianitæ, *Ismaelitæ*, sed plerorumque nomina sunt tempore deleta, solo *Idumæorum* diutius conseruato: & *Nabatæorum* primum, deinde *Saracenorum*, latissime diffusum, in commune successit fere omnibus. Erant etiam *Ituræi* & *Trachonitæ* Arabici generis, de quibus supra in Palæstina trans Iordanem sita actum fuit. Nomen autem *Arabiæ Petrææ*, quod *Petra*, Nabatæorum regia dedit, non est antiquissimum, ** nec ipsum nomen vrbis, quod Græcum est, πέτρα, ante Macedonum tempora potuit esse impositum. Sed infra de hac vrbe: nunc prius de antiquis populis.

III.

AMMONITAE seu *filii Ammon*, trans Iordanem & in montibus Galaad, ac vltra, suam habuerunt sedem: partem vero citeriorem rex Amorrhæorum Sihon illis eripuit, Amorrhæo Sihoni Israelitæ. atque ita Ammonitæ in orientem compulsi, terram tribui Gad finitimam coluerunt: Vnde Iosuæ XIII, 24, 25 dicitur: *Moses dedit tribui Gad ciuitates Galaad & dimidiam partem filiorum Ammon vsque ad Aroer, quæ est contra Rabba.* Hanc vero partem filii Ammon amiserant ante, quam Israelitæ ad Arnonem & Iordanem peruenirent, quum iam facta Amorrhitis esset. Quod ergo hæc Israelitis cessit, nunc reliquam partem, quæ mansit Ammonitis, & in orientem a limite Israelis vergit, perlustrabimus.

IV.

Limes *Ammonitidis* ab occasu partim, partim a septemtrione flumen *Iabok* fuit, quamquam decursus eius a fontibus, quo ductu, recto an obliquo feratur, nullis documentis definiri potest. Adrichomius, & qui eum sequuntur, ex septemtrione deducunt, flectunt in occasum: sed in eo fallunt, quod in lacum Galilæum effundunt, quum tam Iosephus lib. IV Antiquit. cap. v, & Hieronymus de Locis cum Eusebio testes sint, *in Iorda-*

* Hæc illustrabuntur multis illis veterum scriptorum locis, quos Relandus cumulauit libr. I cap. 16. De illis hic modo Iosephi Antiq. XIV, 1, 4 & Eusebii adnotationem ad vocem *Iordanis*, Αραβία, Βορειβάν commemorasse satis est. Ex iis liquet, Arabiam dictam esse omnem terram, quæ trans Iordanem sita erat, Ea autem ab vrbe principe Petra *Petræa* dicebatur, vt mox auctor noster docet.

** Vide notam ad § I priorem.

Iordanem, non in lacum, exire. Hic enim clare, *ῥεῖ μεταξὺ Ἀμμὰν, τουτέστι Φιλαδελφίας, καὶ Γερασῶν, καὶ κατερχόμενος συμμίγνυται τῷ Ἰορδάνῃ, fluit inter Amman, id est Philadelphiam, & Gerasam, & delapsus miscetur Iordani.* Hieronymus post *Gerasam* interserit, *in quarto milliario eius.* Quod si *μεταξὺ, inter* Philadelphiam & Gerasam decurrit, alius error tabularum Adrichomii & Bonfrerii manifestatur, quæ ex ipsa Philadelphia deducunt, quasi vrbem perluat, aut intra illam nascatur. De *vrbe aquarum*, parte vrbis regiæ, post dicturi sumus.

V.

Caput gentis erat *Rabba*, 2 Samuel. XI, 1 & XII, 27; siue *Rabbath Ammon*, seu *Rabbath filiorum Ammon*, 2 Samuel. XVII, 27, Ierem. XLIX, 2. Vnde Polybius composito nomine *Ῥαβατάμανα τῆς Ἀραβίας*, *Rabatamana Arabiæ* adpellauit, quod est ex Rabbat Ammon. nam eamdem vrbem etiam *Ἀμμὰν*, *Amman* dixerunt, vt modo ex Eusebio & Hieronymo cognouimus. Iosephus lib. IV Antiquitat. cap. V ita descripsit, *ἐν Ῥαβαθᾶ πόλει τῶν βασιλείων τῆς Ἀμμανίτιδος, in Rabata, vrbe regia Ammanitidis.* Magnificentiam eius nomen *Rabbah*, id est *magna* ostendit, cuius suburbium *vrbs aquarum* a præfluente amne, vel a fontibus aut lacu nominatur 2 Sam. XII, 27, quo vero nondum euictum est, ex vrbe Rabba Iabocum, vt tabulæ referunt, effluere, qui *μεταξὺ, inter* illam & Gerasam, vt vidimus, decurrit. Ex casu belli vel alio fortunæ restituit & ornauit Ptolemæus Philadelphus, (nam tum Aegyptii reges Cœlesyriam sibi vindicabant) & de suo nomine *Philadelphiam* nominauit, quod nomen in posteris etiam obtinuit. Hieronymus in *Amman* & *Amon* vrbem *nobilem & illustrem Arabiæ* dixit, quo nomine totus ille tractus, etiam Moabitis, posteriori æuo designabatur. * Vnde pars illa *Arabia Philadelphensis* fuit cognominata. Epiphanius Anacephalæosi pag. 145 *οἱ τὴν Βάκαθον κατοικοῦντες, μητροκωμίαν τῆς Ἀραβίας τῆς Φιλαδελφίας, qui Bacathi habitant, qui est Arabiæ Philadelphensis primarius vicus.* Plura de hac vrbe supra in Decapoli, cuius pars fuit, dicta sunt, quæ relegantur. Situs demonstrari accurate nequit, quia turbatior hoc loco Ptolemæus est. Adrichomius & Bonfrerius, qui Iabocum ex septemtrione deriuant, e regione ferme medii lacus Genesaritidis ponunt: at Eusebius cum Hieronymo in *Iazer*, decimo milliario ab Iazer in ortum solis. Quod si est, nimium quantum a loco Adrichomii seiuncta est, etiam Iabok in contrariam plagam deflectendus. Consentit Iosephus lib. III de Bello cap. IV latitudinem Perææ definiens *ἀπὸ Φιλαδελφίας μέχρι Ἰορδάνου, a Philadelphia ad Iordanem.* Ex Adrichomii autem dispositione non ad Iordanem, sed ad lacum Genesaret, qui oppositus est, ducenda latitudinis mensura esset, quum vero ibi nec Peræa sit, quam Iosephus definit. Cuius longitudinem quum a Pella ad Moabitas idem duxerit, oportet Philadelphiam australiorem quam Pellam esse. Hinc regio ibidem *Φιλαδελφηνὴ, Philadelphene* dicta, vt *χώρα* vel *γῆ* subaudiatur.

* Vide adnotata ad § I huius capitis.

VI.

Mennith, oppidum, ad quod vsque ab Aroer Ammonitas victos fugientesque Iephta persequutus est, Iudic. XI, 33. Hieronymus cum Eusebio: *Mennith, vbi Iephte præliatus est: nunc autem ostenditur Mannith villa in quarto lapide Esbus pergentibus Philadelphiam*, id est in ortum æstiuum. Propinquitas vrbis Esbus siue Hesbon facit locum hunc suspectum, quia sic in tribum Gad incideret: quum probabile sit extrorsum victos in suam terram versus refugisse. *Mennith* enim est primus fugæ terminus; *Abel vinearum* alter & vlterior. Ceterum plaga non aliena est, quod ab Aroer, initio fugæ, Philadelphiam versus situm vtrumque oppidum Mennith & Abel vinearum fuerit: Non possum præterire, *Mennith* mihi non genuinum aut plenum nomen oppidi videri, sed מנית עשרים עיר *Minnith viginti oppidorum*, vt, si differentiæ caussa diceres *Philadelphia Decapoleos;* sic hoc loco *Minnith* XX *oppidorum*, quasi regio illa ab oppidorum numero denominata sit; aut sicut *Tripolis* vna vrbs est, & *Decem pagi* in Germania superiori, Romanorum prouincia. Nisi enim verba *viginti oppida* coniungas cum *Minnith*, non explicabis cur adposita ab sacro scriptore fuerint. nam disiungere, vt quædam versiones solent, incommodum sensum infert, quasi per viginti oppida, aut præter totidem, Iephta hostes, ab Aroer ad Minnith persequendo, ceciderit: quod nimium est & incredibile.

VII.

Abel vinearum, quæ in eadem historia commemoratur, ab aliis huius nominis, etiam trans Iordanem positis, separanda. Illæ enim in terra Israelis erant: hæc sine dubio in Ammonitide, extra limitem tribuum illarum præfinitum. Hieronymus: *Abela vinearum, vbi dimicauit Iephte in terra filiorum Ammon. nam & vsque in præsentem diem in septimo lapide Philadelphiæ villa Abela cernitur vinetis consita: alia quoque est ciuitas nomine Abela: vini fertilis, in duodecimo a Gaderis milliario contra orientalem plagam.* Græci interpretes Iudic. XI, 33 Ἀβὲλ ἀμπελώνων, & quibusdam libris Ἐβὲλ χαρμὶν, Ebræa voce retenta: Eusebius Ἀβελαμπελών.

VIII.

Iosephus lib. XII cap. XI Ἰαζωρὶν, *Iazorum* videtur in Ammonitide statuere, quam Iudas Maccabæus bello Ammonitico dicitur expugnasse. *In Ammonitas,* inquit interpres vetus, *arma transtulit, & his quoque diuictis, Iazorum, eorum vrbem, expugnauit:* Græce sine pronomine τὴν Ἰάζωρον ἐξῆρε πόλιν. Verum I Maccab. V, 8 in eadem historia legitur Ἰαζὴρ, *Iazer* siue *Iaser*, quod nomen vrbis est supra explicatæ in tribu Gad, quam vt Moabitæ prophetarum temporibus possederunt, Esa. XVI, 8, Ierem. XLVIII, 32; ita progressu temporis Ammonitæ, quorum finibus propinquior erat, occupauerant, quum Iudas Maccabæus illam expugnaret. Adde Esa. XLIX, I. Plura de Ammonitide nobis haud constant.

IX

IX.

MOABITIS olim Ammonitidi in austrum subiecta fuit, antequam Amorrhæus Sihon vtrique genti partem terrarum eriperet, ab Israelitis postea possessam, Numer. XXI, 26. Tum vero Moabitæ Arnone fluuio, lacu Asphaltite, & torrente Zared concludebantur, quamquam Israelis regno decrescente aut euerso plura Rubenitarum Gaditarumque inuaserunt, Esa. XV, & sequente, Ierem. XLVIII, quo bello Moab & Ammon videntur arma consociasse, quia Hesbon nunc Moabitarum dictis locis fuisse dicitur, nunc Ammonitarum, Ierem. XLIX, 3. Sed de nouis his possessionibus, quæ Israelitarum fuerant, quod supra actum fuit, nihil addimus; tantum *Moabitidem propriam*, & Arnone amne disterminatam, perlustraturi.

X.

Regio ipsa vocatur Μωαβῖτις, *Moabitis*, a Moab Loti filio, cuius posteris diuinitus ad inhabitandum concessa fuerat, Deuter. II, 9, Iosephus lib. III de Bello cap. IV de Peræa: *μεσημβρινὸν αὐτῆς πέρας ἡ Μωαβῖτις, meridianus eius terminus Moabitis est.* Prius fuit possessio gigantum *Emim*, quos deleuit Deus per Moabitas. Deuter. II, 10. Caput eius & vrbs regia fuit *Ar*, ad Arnonem fluuium sita, de qua dicto cap. II Deuteronomii, commate 9, 18, 29; Numer. XXI, 15, 28 & Esa. XV, I. Adpellata etiam fuit *Rabba*, Iosuæ XIII, 25, vbi Aroer dicitur sita *contra Rabba*, id est in altera Arnonis ripa modico interuallo seiuncta. Hieronymus in *Iazer* cum Eusebio: *tribus Gad extenditur vsque Aroer, quæ & ipsa respicit vsque Rabbam.* Et ne cum Rabba Ammonitarum confundatur, *Rabbat Moab* * vocata fuit. Hieronymus in *Moab*, seu Eusebius potius: Μωὰβ πόλις τῆς Ἀραβίας, ἡ νῦν Ἀρεόπολις. καλεῖται δὲ Μωὰβ καὶ ἡ χώρα. ἡ δὲ πόλις Ραββὰθ Μωάβ. quod Hieronymus vertit: *Moab ciuitas Arabiæ, quæ nunc Areopolis dicitur. Vocatur autem Moab* [ex nomine vrbis] *& regio: & ipsa ciuitas, Rabbath Moab, id est grandis Moab.* Vbi vrbs simpliciter *Moab* dicatur, vt Eusebius dixit, exemplum, quod clare probet, non occurrit: sed gentis Moab & regionis nomen est. Probabilius alterum nomen *Areopolis*. quod Eusebius dicit suo tempore (νῦν) obtinuisse. quo & ipse cum Hieronymo vsus est in *Arnon* & *Luith*. Eadem ergo *Ar*, *Areopolis* & *Rabbath Moab*: non autem *Aroer*, quæ in altera ripa sita erat Arnonis, & Israelitarum fuit in tribu Gaditide.

XI.

Arnon autem fluuius olim Moabitidem antiquis temporibus secabat: deinde hanc ab Amorrhitide, mox a tribu Ruben & Gad Israelitarum separauit, Numer. XXI, 13, 26, cap. XXII, 36, Deuteron. II, 36, cap. III, 12, 16, cap. IV, 48. Iosephus lib. IV Antiquit. cap. IV hunc fluuium (ποταμὸν vocat, non χειμάῤῥουν, *torrentem*, quod contra interpretes quosdam notandum) hunc, inquam, ex Arabiæ finibus procurrere dicit, & ὁρίζειν τήν τε Μωαβῖτιν καὶ Ἀμοῤῥῖτιν, *disterminare Moabitin & Amoritin:* & tandem in la-

* Immo etiam *Rabbath Moma*, quod nomen in nummis quoque adparet. Relandus.

cum Asphaltitin effundi. Dicitur & *flumen Gad* 2 Samuel. XXIV, 5, qui ipse Arnon est, quod ex 2 Reg. X, 33 manifestum est. Huic fluuio adpositæ erant Ar siue Rabba, & Aroer, sed in diuersis ripis. Hieronymus etiam *rupis Arnon* mentionem habet, *in sublime porrectæ in finibus Amorrhæorum:* in qua fontes Arnonis Adrichomius ponit, quasi ex rupe illa profluentis. Etiam locus Φαραγγώδης, vt Eusebius vocat, *prærupta & horribilis vallis*, vt Hieronymus vertit, *supra Areopolim ad septemtrionem* sita, Αρνών, *Arnon* adpellatur, in quo loco militum ex omni parte præsidia sint distributa.

XII.

Ceterarum Moabitidis vrbium positionem non possumus distincte definire, historia & geographia veteri deficiente. Fuit in his *Mizpe*, vbi Dauid parentes suos, quum Saulum fugeret, apud regem Moabitarum deposuit 1 Samuel. XXII, 3. Græci interpretes Μασσηφὰ τῆς Μωὰβ vocant, Latinus, *Maspha, quæ est in Moab.* Deinde fuit *Luith* Esa. XV, 5, Ierem. XLVIII, 5. Hieronymus de Locis: *Luith. huius meminit Esaias: & est vsque hodie vicus inter Areopolim & Zoaram nomine Luith.* Ebraice לוחית *Luchith* scribitur, & vtroque prophetarum loco cum præfixo nomine מעלה הלוחית *adscensus Luchith* siue *Lubith*, quod editiorem situm eius demonstrat. Vtroque etiam loco cum Luith coniunctum est oppidum *Horonaim*, Hieronymo *Oronaim* sine adspiratione, Græcorum more: sed nihil addit, nisi vrbem Moabitarum esse.

XIII.

Karioth siue *Carioth, Krioth*, in Moab censetur Ierem. XLVIII, 24, 41, vbi Græci Καριώθ tamquam proprium nomen scripserunt: at Amos II, 2 tamquam commune reddiderunt τῶν πόλεων, quod vox ipsa pluralis sonat. Hieronymus: *Carioth in regione Moabitarum, sicut Hieremias scribit.* Fuerunt etiam *Aquæ Nemrim* in Moabitide, Esa. XV, 6, Ierem. XLVIII, 34. *Nimrim* Ebraice pronunciantur, de quibus Hieronymus: *Nemrim cuius meminit Esaias in visione contra Moab, & Hieremias. Nunc autem est vicus nomine Benamerium ad septemtrionalem plagam Zoaræ.* Prauatum vici huius videtur nomen: Eusebius Βενναμαρείμ, quod propius ad antiquum Nimrim seu Namrim accedit, præfixo *Beth* seu Talmudico בי *Be*, quod domum siue locum significat.

XIV.

Et *Aquarum Dimon* est mentio in Moab facta Esaiæ XV, 9, quæ dicuntur sanguine a cædibus fluere. Vnde quidam existimant, esse *Dibon*, vnam ex postremis mansionibus Israelitarum, nomine in infaustius a דם *sanguis*, mutato, vt Bethel in Bethauen. Sed longius hoc videtur petitum, præsertim quod idem propheta etiam *Dibon* habet in hac comminatione, commate 2 cap. XV, vt malis pro distincto loco in Moabitide propria habere, aquis adfluente. Nihilominus Græci interpretes legunt hoc loco Δεβὼν, Hieronymus *Debon:* qui & in commentario ad Esaiæ XV, *Ne quis scriptoris vitium putet & errorem, emendare dum vult, faciat. Vna vrbs*

& per M *& per* B *litteram scribitur; e quibus Dimon silentium interpretatur, Dibon fluens: indito vtroque nomine propter latices, qui tacite fluant. Vsque hodie indifferenter & Dimon & Dibon hoc oppidulum dicitur.* Quod si est, *Dimon* huc non pertinet, sed ad tribum Gad, Numer. XXXII, 34, & supra in *Dibon* est expositum: licet posteriori tempore Moabitæ occupauerint.

XV.

Et *Diblathaim*, seu *Beth Diblathaim* Ierem. XLVIII in oppidis Moab numeratur, iunctum cum Dibon, Nebo, Kiriathaim, Bethmeon: quæ extra Moabitin propriam trans Arnonem sita fuerunt. Quod vero in mansionibus vltimis etiam *Helmondeblathaim* siue *Almondiblathaim* memoratur, eodem & Ieremiæ locum referunt, quamquam ille non simpliciter Diblathaim, sed *Helmon Diblathaim* vocatur, vt prius nomen sit mansionis, posterius vicinæ vrbis ad fines Moabiticos positæ, quam Bonfrerius prope fontes fluminis Zared constituit: quod non videtur inprobabile. Situs autem locus mansionis inter *Dibongad* solitudinis, & inter montes *Abarim*, qui cum Nebo & Pisga cohærent, Numeror. XXXIII, 46. Hieronymus: *Deblathaim in terra Moab, sicut scribit Hieremias.* Plura non addidit.

XVI.

Cetera, quæ Moabitidi oppida Esa. XV, XVI, & Ierem. XLVIII, præter iam recensita, aut Ezech. XXV, 9 tribuuntur, trans Arnonem in Israelitica terra fuerunt, in sorte tribuum Ruben atque Gad: ibidemque a nobis supra explicata: a Moabitis autem prophetarum tempore, quum defecisset regnum Israelis, occupata. Iosephus lib. XIII cap. XXIII recensens *Μωαβίτιδας πόλεις, Moabitides vrbes*, quas Maccabæi expugnauerint, quasdam Israelitici antea iuris, vt Esebon & Medabam; adiungit ignotas plures, *Lembam, Oronas, Telithonem, Zaram, Aulonem Cilicium*, quibus vero nemo facile certam sedem attribuerit: & quia Pellam subiungit, videntur in limite Ammonitarum, postea etiam a Moabitis possesso, sita fuisse, vt sic ad nostram Moabitidem nihil adferant.

XVII.

Pars quoque MADIANITARVM sedes coniunctas cum Moabitis prope Arnonem habuit, qui, filiabus in castra Israelitarum, quæ inter Abarim & Iordanem erant, Bileami consilio immissis, in fœdam libidinem & idololatriam illos pellexerant, Numer. XXV, propterea ad internecionem cæsi, Mose superstite, Numer. XXXI, vbi quinque regulos siue principes, etiam oppida & castella dicuntur habuisse, versu 8 & 10, e quibus vnum videtur gentis nomen tulisse, de quo & cognomine in Locis Hieronymus: *Madian vrbs ab vno filiorum Abraham ex Ketura sic vocata. Est autem trans Arabiam ad meridiem in deserto Saracenorum maris rubri, vnde vocantur Madianæi & Madianæa regio. Sed alia ciuitas est, ὁμώνυμος eius, iuxta Arnonem & Areopolim, cuius nunc ruinæ tantummodo demonstrantur.* Vides hinc duas vrbes nomine *Madian*, siue *Midian*, a gente sua, in duas partes diuisa, vel illius auctore, ita nominatas: vna fuit in meridie post

rubrum

rubrum mare: altera ab oriente ad Moabitin & Arnonem. Prioris fuit vxor Mosis Zippora: posterioris, Madianitides, Israelitas in vltima mansione ad fœdas voluptates & idololatriam inlicientes. Quarum populus licet excisus eodem anno fuerit, tamen reliquiæ, in gentem innumerabilem succrescentes, Iudic. VI notantur, cum aliis orientalibus & Amalekitis, qui victi a Gideone Iordanem petebant, non australia Iudææ, in patriam suam se fuga recepturi. Vrbes huius gentis alias, scriptura sacra tacente, quis nominabit? quis earum situm demonstrabit?

XVIII.

AMALEKITAE his proximi, orti ab Amalek, Esaui, ex Eliphaz primigenito, nepote: gens pessima, ideo excidio a Deo addicta Exod. XVII, 14, quæ inde a Moabitis & orientalibus Madianitis ab ortu Asphaltitæ lacus habitauit: & interrupta, vt videtur, per montes Seir, australia Chananææ, in montibus maxime extremis, tamen etiam intus in vallibus incolebat: atque ab ortu hiberno partim a meridie Chananææ illorum sedes erat. Prius ex eo est manifestum, quia Balaam in vertice montium Moab Amalekitas vidit, Numer. XXIV, 20, quippe vicini Moabitis ab austro erant, vt Ammonitæ a septemtrione, Iudic. III, 13; & socii orientalium, Iudic. IV, 3 & 33. Altera pars huius gentis meridianam Chananææ plagam in montibus & vallibus subiectis insedit, Numer. XIII, 30, 45, vnde descenderunt Israelis profectionem impedituri Exod. XVII, 8, in Raphidim: etiam rebelles in Cadesbarnea Israelitas, quum adscenderent in limitem Chananææ, de montibus suis deturbarunt. Hos tandem Saul acie victos cecidit ab Heuila Ismaelitarum vsque ad solitudinem Sur, 1 Samuel. XV, 7, nec vero ita excidit, quin reliquiæ manerent, a quibus Ziklag oppidum exustum fuit, 1 Sam. XXX, 1, qui a meridie irruisse dicuntur, quum antea vsque ad Sur habitassent, 1 Sam. XXVII, 8.

XIX.

Oppida quoque Amalekitas habuisse, non est dubitandum, idque de vno, sine tamen nomine, adfirmatur 1 Sam. XV, 5. Videtur *Sela*, Græce *Petra*, nomen oppidi fuisse. Iosephus lib. III Antiquit. cap. II de Amalekitis Exod. XVII aduersus Israelem dimicantibus: οἱ τὴν Γοβολίτην καὶ τὴν Πέτραν κατοικοῦντες, οἱ καλοῦνται μὲν Ἀμαληκῖται, *qui Gobuliten & Petram inhabitant, Amalekitæ adpellati.* Gobolitis Iosephi haud dubie est eadem, quæ Γεβαληνὴ Eusebii, *Gabalene* Hieronymi in *Allus* & *Idumæa:* quam vterque *Idumææ regionem* interpretatur. nam deleto Amalekitarum nomine illorum montes etiam Idumæi, qui proxime habitabant, occupauerunt: interiora autem seu valles Amalekitæ Calebi posteris in terræ diuisione sunt cedere coacti, Numer. XIV, 25. At Psalm. LXXXIII, 7 גבל, id est, vt Kimchi interpretatur, אנשי גבל *Gebalitæ* seu *Gabaleni*, ab Edom & Ismael distinguuntur. Ipsa vox *Gobolitis* vel *Gabalene* montanam regionem sonat, quia גבל Arabice *mons* est. *Petra* autem illa Amalekitarum videtur Iudic. I, 36 notari, quia fuit ad *Adscensum scorpionis*, qui locus, supra explicatus, adprime cum montanis Amalekitarum conuenit: etiam 2 Reg. XVI, 7, vbi

Ioctael

Iesbael cognominatur. Diuersa ergo est a celebriore illa vrbe Petra, quæ Petrææ Arabiæ nomen dedit, a Scorpionis adscensione longius remota. Adde quæ Iac. Bonfrerius de loco isto commentatus est; & dicenda infra in Idumæa.

XX.

Abhinc in occasum & in Sur solitudinem habitarunt olim ISMAELITAE. Genes. XXV, 18 *Habitauit* [Ismael cum posteris suis] *ab Heuila vsque Sur, quæ respicit Aegyptum.* atque ita longe per Petræam Arabiam diffusi Ismaelitæ fuerunt, quam ob caussam Iosephus lib. I Antiquit. cap. XIII Ismaelem vocat *κτίστην τοῦ Αράβων ἔθνους, conditorem gentis Arabum.* Sed rara admodum est mentio huius populi, vt in Iosephi historia Genes. XXXVII, quum vix augeri cœpissent Ismaelitæ. His enim venditus Iosephus fuit, qui in Aegyptum, quo negotiandi caussa proficiscebantur, abduxerunt. Silet dein historia de Ismaelitis, vsque dum Midianitis & Amalekitis adsociati aut permixti, a Gideone prostrati sunt, Iudic. VIII, 24. Ex quo coniicitur, per alias gentes dispersos fuisse & nomen sensim amisisse suum. Psalmo LXXXIII, 6, vbi omnes hostes *μεριστμῷ* figura recitantur, Ismaelitarum etiam & Hagarenorum mentio habetur.

XXI.

HAGARENI autem ibidem, quod miteris, ab Ismaelitis distinguuntur. Kimchi Iudæus hoc ita conciliat & interpretatur commentario in istum Psalmum, הגרים שאר בני הגר שהיו מבעל אחר *Hagareni sunt reliqui filii Hagar, quos ex alio viro habuit.* Græci interpretes ibi, *οἱ Αγαρηνοὶ, Agareni.* Sed obscurum populum oportet fuisse, cuius nulla alibi mentio in antiquis exstat historiis, nec de distincta illorum sede quidquam licet agnoscere, quam vero in Arabia fuisse, non est quod dubitemus. Post longum temporis interuallum *Agarenorum* nomen sub Constantinopolitano imperio reuixit, & lato complexu Saracenos & Arabas omnes denotauit. Sed id ad nostram antiquam geographiam reducendum non est.

XXII.

EDOM & IDVMAEA ex antiqua Arabia supereft. Edom est Esau Genes. XXXVI, 1, 8, & noui nominis ratio est cap. XXV, 30 exposita. Sic & *Edom* regio est *Idumæa,* * & *Edomitæ, Idumæi.* Hieronymus in Locis: *Idumæa, regio Esau, quæ ex eo, quod ille Edom vocabatur, nomen accepit.* Idem commentario in Ezech. XXV, 12 *Sciendum quod in Ebræo numquam scribatur Idumæa, sed semper Edom, quam Idumæam Græca expressit translatio.* Non autem semper Ἰδουμαίαν reddiderunt Græci, sed Ἐδὼμ aliquando in versione sua reliquerunt, v.gr. Numer. XXXIII, 37 *πλησίον τῆς γῆς Ἐδώμ, prope terram Edom:* & I Reg. XI, 15 *ἐν τῷ ἐξολεθρεῦσαι Δαβὶδ τὸν Ἐδώμ, quum Dauid exscinderet Edom.* In Nouo tamen Testamento etiam Ἰδουμαία, *Idumæa* vocatur Marc. III, 8, quod perpetuum nomen apud profanos

* Ἐν τῇ τῶν καλουμένων Ἰδουμαίων γῇ ἢ Ἰδουμαίων. Aelian. VI Animal. c. 17.

nos est, vt postea videbimus. Poetæ vero etiam *Idume* dicunt. Silius lib. III vers. 600

Palmiferamque senex bello domitabit Idumen:

vbi pro Iudæa ponitur, quam domuit senex Vespasianus. Et Lucanus lib. III vers. 216

arbusto palmarum diues Idume.

Gentile & possessiuum *Idumæus* est, atque ita Martialis lib. II epigr. II *Idumæos triumphos* dixit Iudaicum Titi & Vespasiani. quod ideo factum, quia Iudæis in Babylonia captiuitate detentis magna pars Iudææ ab Idumæis fuit inuasa & possessa vsque ad Hebronem, atque sic deinceps australis Iudæa nomen adsumsit *Idumææ*. Sed nunc de propria Idumæa disquirendum, eiusque tractu atque finibus.

XXIII.

Iac. Bonfrerius censet geminam fuisse Edomitarum sedem, veterem in montibus Galaad, austrum versus, ex qua fratri Iacobo, ex Mesopotamia redeunti, obuiam progressus sit, Genes. XXXII, 3. & XXXIII, 1. non enim credibile esse, quum is circa Iabokum fluuium hæreret, per plura quam centum millia misisse nuntios & munera ad Esauum, & hunc cum quadringentis suorum iter duorum fere graduum latitudinis, ab austro in septemtrionem, vt fratri occurrat, suscepisse. Robur suæ petit sententiæ ex Deuteron. II, 12, quod Horræi siue Horitæ montes Seir incoluerint, quos non ipse Esauus, sed posteri demum, numerosiores facti, expellere aut delere potuerint. At vero in montes Seir Iacob suos nuntios legauit Genes. XXXII, 3. Respondet, vtriusque tractus orientalis & australis, montem Seir fuisse; illius forsan ab ipso Esau piloso (hoc enim vox sonat) nomen esse; huius antiquius, etiam Genes. XIV, 6 memoratum, nisi per anticipationem est: nec tamen ab Esauo fuit, sed potius a Seir Horræo seu Horita, qui montanam illam regionem habitauerit Gen. XXXVI, 20. Horitæ vero ante Edomitas illum tractum possederunt, etiam quum a Kedorlaomar cladem acceperunt, Genes. XIV, 6. Hoc est, quod suspectiorem reddit Bonfrerii opinionem, quia vtut sedes potuerint diuersæ esse, difficilius tamen ad credendum est, duos etiam montes vel tractus fuisse Seir dictos, & vtrumque Esauum aut posteros incoluisse.

XXIV.

Quare malumus vnam terram *Edom* & vnam regionem *Seir* cum pluribus tueri, quæ vbi sita fuerit, ex itinere Israelitarum per solitudines, quo circuierunt terram Edom, ingressi non sunt, demonstramus. Sub horum ex Aegypto exitum terra Edom non erat amplissima, quia nec primo itinere a sinu Arabico ad Cadesbarnea, neque regressu a Cadesbarnea ad idem mare, sed alia via, in ortum magis recedente, terram Edom attigerunt: inde moturis in Moabitidem, transeundum quidem via recta erat per Idumæam, transitu autem prohibiti circuierunt illam, dextrorsum fines prætergressi, dum venirent ad limites Moabitarum. In illo circuitu mons memorabilis est *Hor*, in quo Aaron mortuus est, & vnde cum rege

Arad,

Arad, per solitudinem descendente, Israelitæ pugnauerunt, Num. XX, 17, 21, 22, 24, & cap. XXI, 1, 3, 4, vt ita necesse sit, inter Hor & Arad fuisse Idumæam, cap. XX, 23, XXI, 1. Atque hæc est Edom seu Idumæa antiqua & propria, cuius positioni non obstat interuallum ab amne Iabok, quia triduanum iter vix excedit, præsertim si Esau camelis aliisque iumentis vsus fuerit. Horitæ videntur sensim & mora temporis, non simul aut vno impetu deleti.

XXV.

Oppida huius Idumææ, in sacris historiis quæ memorantur, sunt forte *Theman, Bozra* seu *Bosra, Bosor; Dedan, Duma.* Prima, &, vt videtur, præcipua est *Theman,* quam in Edom Ieremias XLIX, 7, 20, Ezech. XV, 13, & Amos I, 11, 12 tamquam regiam ponunt: a qua regio circumiecta etiam *Theman* dicta fuit. Hieronymus in Locis: *Theman regio principum Edom in terra Gebalitica a Theman filio Æliphaz, filii Esau, sortita vocabulum. Sed & vsque hodie est villa nomine Theman distans ab vrbe Petra quinque millibus* [lege *quindecim,* quia Eusebius ἀμφὶ τὰ ιέ σημεῖα] *vbi & Romanorum militum præsidium sedet, de quo loco fuit Eliphaz rex Themanorum.*

XXVI.

Altera est *Bozra, Bazra* seu *Bosra* aut *Bosor.* Amos I, 12 *Mittam ignem in Theman, & deuorabit ædes Bozræ.* Hieronymus in *Bosor: Adpellatur & alia Bosor* [Βοσὼρ Euſ.] *ciuitas Esau in montibus Idumææ, cuius Esaias recordatur dicens* [cap. LXIII, 1] *Quis est iste, qui venit de Edom, fulvida vestimenta eius ex Bosor?*

XXVII.

Et *Dedan* in ciuitatibus Idumææ numeratur Ierem. XLIX, 8, & Ezech. XV, 13, de qua Hieronymus: *Dedan in regione Idumææ, super qua scribit Hieremias. Est autem in quarto milliario a Metallofeno contra aquilonem.* Eusebius autem: παράκειται τῇ Φανᾷ ὡς ἀπὸ σημείων δ' πρὸς βορρᾶν, *sita est prope Phanam, ferme in quarto milliario ad septemtrionem.* Hæc Eusebii *Phana* alibi *Fenon* ab Hieronymo nuncupatur. *Fenon,* inquit, *castra filiorum Israel in deserto. Fuit autem quondam ciuitas principum Edom, nunc viculus in deserto, vbi æris metalla damnatorum suppliciis effodiuntur inter ciuitatem Petram & Zoaram.* Ex quo nomen alterum Hieronymi *Metallofenon* intelligitur, quod etiam Martyrologium IV nonas Maias habet: *In metallo Phennensi Palæstinæ natalis beati Siluani, Gazæ episcopi, qui in Diocletiani persecutione, Maximini Cæsaris mandato, cum plurimis suis clericis martyrio coronatus est.* Palæstinæ, puta Tertiæ, quæ in Arabia medio æuo erat. Nomen autem mansionis, quod *Fenon* Hieronymus scripsit, in Ebræo & Vulgato est *Phunon:* Græce Φινών. *

XXVIII.

Duma quoque in Edom fuit, Esa. XXI, 11, quia dicitur in Seir sita. Alia ergo hæc est ab illa *Duma* tribus Iudæ in Daroma, Iosuæ XV, 52, quam

* Etiam *Pheno* Φαινῶ apud Athanasium epist. ad solitar. vit. agent. p. 658 Φαινήσια μέταλλα memorantur ab Epiphanio adv. hæres. lib. II pag. 719. Relandus.

Hieronymus in Locis, decem & ſeptem; in Eſa. XXI autem viginti milliariis ab Eleutheropoli abeſſe dixit. neutrum enim ſpatium ad montes Seir ab Eleutheropoli pertingit. Ipſi autem montes שעיר *Seir*, qui terram Edom continent, reſpectu Iudææ in auſtro ſiti ſunt, vt tamen etiam in ortum ad Moabitidem vergant, quod ex Eſaui ad Iacobum itinere, id quod non poteſt longiſſimum fuiſſe, manifeſtum eſt. Num vero terram Chanaan contigerint, an Amalekitarum aliquid intercucurrerit, difficile eſt explicatu. Si illud, interrupta fuit Amalekitarum ſedes; ſin hoc, Edom regio ſeiuncta olim ab Iudæa fuit, dum Amalekitæ omnes exſtinguerentur. quorum ruina & interitus coniunxit Idumæam cum Iudæa.

XXIX.

Hæc illa ſunt oppida, quæ in diuinis hiſtoriis genti Edomitarum tribuuntur: an vero etiam nobilis illa *Petra*, metropolis Arabiæ, Edomitarum fuerit, & in ſacris æque ſcripturis memorata, in quæſtionem, ſolutu non facillimam, adducitur. Vtramque quæſtionis partem Hieronymus adfirmat. *Petra*, inquit, *ciuitas Arabiæ in terra Edom, quæ cognominata eſt Iectael, & a Syris Recem dicitur.* Confundit Petram Amalekitarum, ad fines Iudææ poſitam, cum hac metropoli Arabiæ, longe ab illa in auſtrum reducta. Ea enim *Sela* ſiue, vt Græci vocant, Petra, quam rex Amazias, deuictis Idumæis in valle ſalinarum, expugnauit, eique nomen indidit *Iectael*, non procul a valle illa, ſede victoriæ fuit: *vallis* autem *ſalinarum* ſiue *ſalis*, prope mare ſalis ſeu ſalſiſſimum, vt ſacris litteris mare mortuum ſeu Aſphaltites adpellatur. Nec vero infitiamur, illam Petram tum temporis etiam Edomitarum fuiſſe, qui deletis Amalekitis in Iudæam vsque fines protulerunt. Hæc autem Petra iuxta Scorpionis adſcenſum fuit, Iudic. I, 36, de qua ſupra etiam in Amalekitarum regione diximus. De Amaziæ hiſtoria & nomine Iectael vide 2 Reg. XIV, 7.

2. Alterum Petræ nomen, vt Hieronymus dixit, eſt *Recem*, ſiue *Rekem*, quod quia a Midianitarum principe Rekem, tamquam conditore, habuiſſe videtur, Numer. XXXI, 8, quidam in Moabitide *Petram Racemis* ponunt, vbi victi ſunt illi reges Midianitarum, e quibus Rekem ſecundus erat. Sed falluntur, iudice Ioſepho lib. IV Antiquitatum cap. VII, qui etiam nomen vrbis, quam Græci *Petram* vocant, Ἀρεκέμη, *Araceme* ponit, idque a Midianitarum rege, quem quintum facit, (πεμπτὸς δὲ Ῥέκεμος) deducit; at non ad aliam Petram refert, quam quæ caput erat Arabiæ. Nam regis illius Ῥεκέμου, *Recemi*, ait, eſt πόλις ἐπώνυμος τὸ πᾶν ἀξίωμα τῆς Ἀράβων ἔχουσα γῆς, *vrbs cognominis, quæ omnem dignitatem Arabiæ continet*. De hac eodem libro cap. IV itidem Ioſephus: χωρίον, ὃ μητρόπολιν αὐτῶν Ἄραβες νενομίκασι, πρότερον μὲν Ἄρκην λεγομένην, Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένην, *locus, quem ſibi metropolim Arabes conſtituerunt, prius Arcen dictam, iam Petram nominatam.* Putares, aliam eſſe *Arcen* cognomine, aliam cuius cognomentum fuit *Raceme* ſiue *Araceme.* At Bochartus lib. I cap. XLV idem nomen eſſe demonſtrat *Rekem* ſeu *Recem*, & *Arce*, quia hoc per apocopen ſit ex *Arekem*, id eſt Recem cum articulo. Hieronymus cum Euſebio: *Recem* (Ῥεκέμ) *eſt Petra*

ciuitas

ciuitas Arabiæ, in qua regnauit Ῥοκὸμ, *Rocom, quem interfecerunt filii Israel. Dicitur autem ipse quoque rex Madian.* Hanc olim Midianitarum fuisse non dubitamus: hac vero gente magis magisque attrita, credibile ab Edomitis, qui proximi erant, occupatam esse: vnde pro temporum diuersitate & vrbs Midianitarum cum Iosepho dici potest, & Idumæorum cum Hieronymo: aut communi harum gentium nomine *Arabiæ* metropolis.

3. Huius *Petræ* situm, controuersum maxime, ex antiquis monimentis inuenire nunc labor & opus nostrum erit. Ptolemæus lib. V cap. XVII longitudinem eius LXVI graduum cum dodrante: latitudinem XXX graduum cum triente constituit. In austrum ergo a parallelo Hierosolymorum LXXX millibus passuum deuergit: a meridiano autem eiusdem vrbis in tanta latitudine XXXVII millibus, aut plus paullo in ortum recedit. Quamuis autem Ptolemæus sæpe in hac regione fallat; tamen non probabile est, in regiis ac primariis id vrbibus contigisse, quæ notiores illo tempore erant, quam vt in illis error, minorum ferme & obscurarum proprius, admitteretur. Accedit auctoritas Iosephi, qui dicto lib. IV Antiquit. cap. IV montem, quo Aaron mortuus est, dicit ἐνταῦθα, *ibidem,* siue in loco, quo Petra seu Arce, vrbs Arabum primaria, sita erat, aut prope illam, eminere. Iam vero ex itineribus, Numer. XX & XXI, non obscurum est, quanto interuallo mons ille a sinu Arabico, quanto idem a Moabitarum finibus & amne Zared afuerit. Strabo lib. XVI pag. 536 μητρόπολις τῶν Ναβαταίων ἐςὶ ἡ Πέτρα καλυμένη, *metropolis Nabatæorum est, quæ Petra vocatur.* Hinc, ait, trium aut quatuor dierum itinere Herichuntem abesse: quod bene conuenit cum Ptolemæo. Plinius lib. VI cap. XXVIII peruersos numeros habet. *Nabatæorum,* inquit, *oppidum Petra abest a Gaza oppido litoris nostri* DC. M. *a sinu Persico* CXXXV. M. Inuerte nomina: a Gaza CXXXV. M. a sinu Persico DC. M. sic numeri melius constabunt, & ceteris, tam geographis quam historicis, conciliari poterunt. Huius quoque, quum Romanorum facta est, aliquot nummi, sub Hadriano cusi reperiuntur, alter signatus ΠΕΤΡΑ ΜΗΤΡΟΠΩΛ *Petra metropolis:* alter ΑΔΡΙΑΝΗ ΠΕΤΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC. *Hadriana Petra metropolis.* Metropolis autem postea Palæstinæ Tertiæ facta est, quod Stephanus & vetus Ecclesiæ Notitia tradunt.

4. An huius Petræ etiam scriptura sacra meminerit, in quæstione est. Non leuia illius vestigia sunt Esa. XVI, I, & cap. XLII, II. Vtrobique סלע *Sela,* tamquam oppidum, laudatur: ibi *a Sela deserti* Moabitæ iubentur opima sacrificia, vel munera adferre: hic סלע ישבי *ciues Sela* inter ceteras *vrbes & villas solitudinis* ad Dei laudem canendam excitantur. Priori loco interpretes fere alieni sunt ac varii: posteriori videntur magis consentire, Græci, οἱ κατοικῦντες Πέτραν, quod Hieronymus vertit, *qui habitant in Petra:* ipse ex Ebræo, *laudate, habitatores Petræ.* Probabiliorem interpretationem facit, quod *habitatores Kedar,* qui in Arabia Petræa sunt, coniunguntur.

XXX.

Superſunt auſtrales huius Arabiæ populi, eorumque oppida, circa ſinus Arabici ſinus, * & ad fines Arabiæ Felicis: etiam *Sur*, ingens ſolitudo, & loca Iſraelitarum itineribus memorata. Sinus Arabicus in ſummitate ſua in duos alios ſinus fiſſus, Heroopolitanum, qui altero latere Aegyptum adluit, & in vertice Heroum vrbem habet, vnde denominatur: & per hunc Iſraelitæ ex Aegypto, ſuſpenſis vtrimque aquis, pertranſierunt: alter hinc in ortum ſolis recedens Elaniticus vocabatur. Vterque, hic totus, ille ex parte, noſtram Arabiam adluit. Prior Straboni dictus lib. XVI pag. 522 ὁ πρὸς Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν Ἡρώων πόλιν κόλπος, *ſinus ad Aegyptum iuxta Heroum ciuitatem:* Ptolemæo lib. V cap. XVII κόλπος ὁ Ἡρωοπολίτης, *ſinus Heroopolites:* Plinio lib. V cap. XI *Heroopoliticus ſinus:* in cuius ora Arabica nihil eſt memorabile vsque in angulum fiſſionis, ſeu initium ſinus Elanitici. Angulus enim promontorium habet, ſupra quod in plano ſitum eſt *Phara* Ptolemæi, qui lineam terminalem duxit μέχρι τῦ κατὰ Φαρὰν ἀκρωτηρίε, *vsque ad promontorium iuxta Pharan,* quæ ibidem ex Palatino codice ἡ Φάρα κώμη, *Phara vicus* dicitur, vt fere Arabum oppida fuerunt. Stephano eſt Φαρὰν, *Pharan* primo caſu. Φαρὰν, inquit, πόλις μεταξὺ Αἰγύπτε καὶ Ἀραβίας, *Pharan eſt oppidum inter Aegyptum & Arabiam,* videlicet ſecundum Ptolemæi lineam ad promontorium, qua ſinus Heroopolitanus Aegypto relinquitur. Salmaſius in Solin. pag. 344 dicit, ab Iſmaelitis conditum, Hieronymi auctoritate. Rem non negabo, quia late habitarunt Iſmaelitæ: at de conditu nihil Hieronymus, ſed tantummodo Iſmaelem *habitaſſe in deſerto Pharan,* ex Geneſ. XXI, 21. Illa autem ſolitudo eſt vltra deſertum Sinai, in ſeptemtrionem, Numer. X, 12, cuius Cadesbarnea erat, Chananææ proxima, cap. XIII, 4, quo conferas cum cap. XXXII, 8. Ebræis פארן *Paran* eſt, vt plerumque interpres noſter: Græci autem & Latinus Φαρὰν, *Pharan.* Oppidum ergo extra ὁμώνυμον ſolitudinem, nec valida argumenta ſunt, quæ a nuda nominis petuntur ſimilitudine. Ab oppido *Pharanitæ* Ptolemæi dicuntur.

XXXI.

Hinc montes procurrunt in boream, quos Ptolemæus μέλανα ὄρη, *Nigros montes* adpellat. Vltra autem promontorium eſt ſinus alter Straboni dictus Ἐλανίτης κόλπος, Ptolemæo Ἐλανίτης, *Elanites ſinus:* Diodoro Siculo lib. III cap. XLIII κόλπος Ἀλαϊνίτης, *ſinus Alainites* (lege Αἰλανίτης, *Ailanites*) quem Nabatæi accolunt. Plinius diphthongo prima ſcripſit *Aelaniticus ſinus,* ab *Aelana* oppido, ſiue *Elana.* Plinius lib. V cap. XI *Heroopoliticus, alterque Aelaniticus ſinus Rubri maris in Aegyptum vergentis,* CL *mill. paſſ. interuallo inter duo oppida, Aelana & in noſtro mari Gazam.* Ptolemæus lib. V cap. XVII ἡ Ἐλάνα κατὰ τὸν μυχὸν κειμένη τῦ ὁμωνύμε κόλπε, *Elana ſita eſt iuxta receſſum cognominis ſinus.* Et Stephanus chorographus: Αἴλανα

* Sinum Arabicum diligentiſſime deſcribit Diodorus III pag. 172, qui locus quum longior ſit, inde repetatur. Ibidem reperies etiam nomina inſularum illius ſinus & alia quædam a Ptolemæo & aliis prætermiſſa.

Αἰλανὰ πόλις Ἀραβίας, ἧς ὁ πολίτης Αἰλανίτης. τινὲς δὲ κόλπον Αἶλα φασί. *Ailana vrbs Arabiæ, cuius ciuis Ailanites. Quidam vero dicunt sinum Aila.* Iosephus lib. VIII cap. II vrbis huius nomen Εἰλανὴ, *Eilana* scripsit. Strabo lib. XVI pag. 522 *Hinc* [a Gazæorum portu] *dicitur* ὑπέρβασις, *transcensus esse* CIↃ CCLX. *stadiorum* εἰς Ἄιλαν πόλιν ἐπὶ τῷ μυχῷ τοῦ Ἀραβίου κόλπου κειμένην, *in oppidum Ailam, sitam super secessum sinus Arabici.* Sunt qui Strabonem Ἔλαναν scripsisse putent, quia sinum ibidem dixit Ἐλαιίτην: ideoque Xylander versionem veterem, quæ *Ailam* habet, interpolata sua mutauit in *Elana.* At siue Strabo scripsit Ἄιλαν, siue glossa est & in margine adscripta interpretatio, facta συνωνύμῳ vocabulo; non minus tamen verum est nomen Ἄιλα siue Αἴλα, quam Elana, quia gemina huius oppidi adpellatio fuit. Et Procopius Αἰλὰν dixit, primo casu Αἰλᾶς, lib. I Perf. Belli cap. XIX, vbi dicit Palæstinæ fines pertingere ad mare Rubrum, καὶ πόλις Αἰλᾶς καλουμένη πρὸς τῇ ταύτης ἠϊόνι ἐστὶν, ἔνθα ἡ θάλασσα ἀπολήγουσα πορθμὸς τις ἐς ἄγαν στενὸς γίνεται, *& litori adpositum vrbem esse nomine Ailas: vbi mare desinens in sinum arctatur angustissimum.* Quid? quod *Aila* antiquius nomen est, quam Elana seu Aelana, quæ vox denominatiua Græcorum est sicut *vrbs Romana* dicitur ab *Roma.* Etenim hæc ipsa est, quam Moses dixit אילת *Ailath* siue *Elath*, Deuteron. II, 8. *Quum*, inquit, *transissemus fratres nostros filios Esau, qui habitabant in Seir, per viam campestrem de Elath & de Asiongaber; venimus ad iter, quod ducit in desertum Moab.* Dicitur idem oppidum אילות *Ailath* seu Elath 2 Reg. XIV, 22, & in eadem historia אילות *Eloth* 2 Paralip. XXVI, 2. quod inde a Salomonis tempore reges Iuda sibi vindicarunt. * Hieronymus in Locis: *Ailath in extremis finibus Palæstinæ, iuncta meridianæ solitudini & mari rubro: vnde ex Aegypto Indiam, & inde ad Aegyptum nauigatur. Sedet autem ibi legio Romana cognomento Decima: & olim quidem Ailat a veteribus dicebatur; nunc vero adpellatur Aila.* Eadem ab Hieronymo vocatur *Abeloth.* Vide librum de Locis Ebraicis.

XXXII.

Non procul hinc ad eumdem sinum *Eziongeber*, siue *Asiongaber*, Salomonis & Iosaphati nauale, illi fructuosum; huic minime, fractis nauibus; 1 Reg. IX, 26, cap. XXII, 49. Vetustum oppidum, etiam Numer. XXXIII, 35, & Deuteron. II, 8 memoratum. Vicinitatem Ailæ siue Elanæ, & nomen posterius *Berenice* Iosephus docet lib. VIII cap. II pag. 269 de Salomone: ἐναυπηγήσατο ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ κόλπῳ σκάφη πολλὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔν τινι τόπῳ λεγομένῳ Ασιωνγγάβερες. αὕτη γὰρ Βερενίκη καλεῖται, οὐ πόῤῥω Εἰλανῆς πόλεως. ἡ χώρα τὸ πρὶν Ἰουδαίων ἦν. *Classem rex in Aegyptiaco sinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hæc nunc Berenice vocatur, non procul ab Elana vrbe, quæ regio tum in Iudæorum potestate erat.* Stephanus sex vrbibus nomen Berenices tribuit, quarum secunda, a Ptolemæo Philadelpho condita, nisi hæc

* Relandus ex coll. 2 Samuel. VIII, 14 & 2 Chronic. VIII, 17 iam Dauidi possessionem eius tribuit.

hæc noſtra eſt, ceterarum nullam eidem adplicaueris. Nihil autem de ſitu tradit Stephanus, conditoris contentus nomen indicaſſe: vt neſciam, an alius noſtræ, præter Ioſephum, clare ac diſtincte meminerit. Summus quidem vir Iſaacus Voſſius contendit, Ioſephi Berenicen etiam a Pomponio Mela lib. III cap. VIII definitam eſſe. *Ab intimo*, inquit Mela, *angulo prima Berenice, inter Heroopoliticum & Strobilum.* Heroopoliticum promontorium ad ſinum cognominem eſt, vt videtur, non procul ab Heroum ciuitate: Strobilum Voſſius interpretatur, id, quod Ptolemæo iuxta Pharan eſt: vt Berenice hæc media inter Heroopolim & Pharan fuerit. Perſuaſit Voſſius clariſſimo viro Abr. Berckelio: nos autem induci non poſſumus, vt credamus, eamdem eſſe Ioſephi & Pomponii Berenicen. In Aegypto potius & Berenice illa Melæ & promontorium Strobilum quærenda ſunt. Ait enim: *Alterum ſinum vndique Arabes incingunt. Ab ea parte, quæ introeuntibus dextra eſt, vrbes ſunt Cana & Arabia & Gandamus: in altera ab intimo angulo prima, Berenice, inter Heroopoliticum & Strobilum.* Introire ſinum eſt per os & fretum ex Oceano inuehi, vbi dextra pars eſt ad Arabiam Felicem, cuius etiam illa tria oppida ſunt, ſi recte modo ſcripta ſunt: [Vide Pintiani caſtigationes] *in altera* [parte] quæ ſiniſtra eſt & Aegyptiaci lateris & Berenice eſt & Strobilum poſt Heroopoliticum promontorium. quod etiam continuatio apud Melam oſtendit, in qua *Philoteris* eſt & *Ptolemais.* Deinde regreſſus Iſraelitarum ex ſolitudine Pharan ad mare Suph orientalior erat quam acceſſus; non autem hoc, ſed illo [regreſſu] ad Eziongeber venerunt, Numer. XXXIII, 35, & Ailath ac Eziongeber naturali ordine ſic ponuntur Deuteron. II, 8, vt illa in occidentem, hæc in ſolis ortum vergat. Ex quibus colligitur, Eziongeber, quæ Berenice eſt, non in Heroopolitico ſinu, [ſic enim extra Arabiæ lineam fuiſſet] ſed ad ſinum Elaniticum, & poſt Elanam in ortum verſus fuiſſe poſitam.

XXXIII.

Hæc oppida Hieronymus in *Ailath* tribuit Idumææ, non proprie in montanis Seir, ſed æuo poſteriore ad Aegyptum vsque prolatatæ. *Ailath*, inquit, *ſuper litus maris rubri in terra Edom.* De Aſiongaber autem dicit, *eſſe non procul ab Ailath in mari rubro.* Sic etiam alii, & antiquiores de Idumæa cenſuerunt. Strabo lib. XVI pag. 523 τῆς Ιεδαίας τὰ ἑσπέρια ἄκρα, τὰ πρὸς τῷ Κασίῳ, κατέχουσιν Ιδυμαῖοι, *Iudææ extrema occidentalia, Caſio proxima, Idumæi occupant.* Plinius lib. V cap. XIII *Oſtracine Arabia finitur, a Peluſio* LXV *millibus paſſuum. Mox Idumæa incipit & Palæſtina.* Scilicet, Iudæis in Babyloniam abductis, potentiores facti Idumæi non ſolum per Arabiam fines ſuos propagarunt, verum etiam per ipſam Iudæam tum vacuam, ad Hebronem vsque & Eleutheropolim, per tribum Iuda & Simeonitidem, vt ſupra in Iudæa etiam dictum eſt, cuius auſtrales partes ſæpe in Maccabæorum libris & Ioſephi, etiam ſancti Marci cap. III, 8 *Idu-*

* Lib. III cap. 13 § 148 f. 1, & 203.

Idumæa vocantur. Hinc est quod Iosephus lib. IV de Bello distinxit inter τὴν μεγάλην Ἰδυμαίαν, *Idumæam magnam* seu Arabicam, cap. XXX; & inter τὴν ἄνω καλυμένην Ἰδυμαίαν, *Idumæam superiorem*, in montanis Iudææ, cap. XXXII.

XXXIV.

Nobile quoque nomen in Arabia est *Nabatæorum:* quod Hieronymus Quæst. in Genes. XXV a Nabaioth, Ismaelis primogenito deducit. *A Nabaioth*, inquit, *omnis regio, ab Euphrate vsque ad mare rubrum, Nabatena vsque hodie dicitur.* Desertam sic Arabiam cum magna parte Petrææ comprehendit. Diodorus Siculus lib. II cap. XLVIII Ἀραβία κεῖται μεταξὺ Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτυ, πολλοῖς δὲ καὶ παντοδαποῖς ἔθνεσι διείληπται· τὰ μὲν ὖν πρὸς τὴν ἕω μέρη κατοικῦσιν Ἄραβες, ὓς ὀνομάζυσι Ναβαταίυς, νεμόμενοι χώραν τὴν μὲν ἔρημον, τὴν δὲ ἄνυδρον, ὀλίγην δὲ καρποφόρον. *Arabia, inter Syriam Aegyptumque sita, in multas variasque gentes distinguitur. Ad ortum solis Arabes, qui Nabatæi vocantur, regionem desertam & aquarum indigam, minimaque sui parte frugiferam incolentes.* Putares, & hic ad Chaldæam vsque proferri, exclusis partibus, quæ vergunt in solis occasum. Atque sic etiam Ouidius lib. I Metamorph. vers. 61

Eurus ad auroram Nabatæaque regna recessit.

Contra Stephanus in austrum hos & in Felicem Arabiam relegauit. Ναβαταῖοι inquit, ἔθνος τῶν εὐδαιμόνων Ἀράβων, ἀπὸ Ναβάτυ τινός, *Nabatæi, gens felicium Arabum, a Nabato quodam nomen ducens.* Sed exempla, quæ prostant, in Petræam Arabiam cadunt. Strabo XVI, pag. 534 dicit Petram, vrbem Arabiæ nobilem, Nabatæorum esse: πρὸς τὴν Πέτραν τὴν τῶν Ναβαταίων καλυμένων Ἀράβων. Et Plinius lib. VI cap. XXVIII *Nabatæi oppidum includunt Petram nomine, in conualle, paullo minus duûm mill. passuum amplitudinis, circumdatum montibus inaccessis, amne interfluente.* Idem lib. XII cap. XVII *in Nabatæis, qui sunt ex Arabia contermini Syriæ.* quamquam hoc ultimum possis etiam ad Desertam, inde a Thapsaco Syriæ cohærentem, referre. Et Diodorus Siculus lib. III cap. XLIII sinum Elaniticum Nabatæos tradit circumcolere, qui vero ad occidentem est Arabiæ. Κόλπος, inquit, Αἰλανίτης περιοικύμενος πολλαῖς κώμαις Ἀράβων τῶν προσαγορευομένων Ναβαταίων, *Sinus Ailanites, quem circa vici sunt Arabum, qui Nabatæi dicuntur.* At hic quoque sinus in Petræa est. I Maccab. IX, 35 Nabatæi vicini dicuntur oppidi Rubenitarum *Medabæ:* & ipse Stephanus de Vrbibus: Μήδαβα πόλις τῶν Ναβαταίων, *Medaba vrbs Nabatæorum.* Ergo etiam in Moab & Ruben ac Gad Nabatæi Arabes. * Dicto Maccabæorum loco Ναυαταῖοι scribitur: at cap. V, 25 Ναβαταῖοι. Suidas, demta syllaba, Ναβάται, γένος Ἀράβων, *Nabatæ, gens Arabum.*

XXXV.

* Epiphanius Hæres. IX ὑπάρχει ἐν τῇ αὐτῇ Ναβατίτιδι γῇ, τῇ καὶ Περαίᾳ πρὸς τῇ Μωαβίτιδι. *Est & in eadem Nabatitide terra, quæ Peræa quoque, dicitur, circa Moabitidem.*

XXXV.

Vicini Nabatæis, finum Ailaniten circumcolentibus, fuerunt *Cedrei.* Plinius lib. v cap. xi *His Arabes iunguntur ab oriente Chanchlei, a meridie Cedrei, qui deinde ambo Nabatæis.* Cedrei a loco *Cedar*, fiue *Kedar* dicti. Hieronymus in Locis: *Cedar est regio in eremo Saracenorum, a filio Ismaelis Cedar ita cognominata.* At idem in Esa. xlii, 11 *Cedar inhabitabilis fuit regio trans Arabiam Saracenorum.* Illud *trans* indicat, longe in meridiem ad fines feptemtrionales Arabiæ Felicis recedere. Dicuntur & *Kedareni.* Bochartus lib. iv Phaleg cap. ii *Kedareni Arabes pars erant Saracenorum.* In tentoriis habitarunt, vt alii fcenitæ, Pfalm. cxx, 5, gregibus diuites, Efa. lx, 7, fufco colore infignes, Cantic. i, 5, præftantes fagittandi peritia, Efa. xxi, 17. Hieronymus in Efa. lx, 7 *Cedar, regio Saracenorum est, qui in fcriptura vocantur Ifmaelitæ. Et Nebaioth vnus eft filiorum Ifmael, ex quorum nominibus folitudo adpellatur, quæ frugum inops, plena eft pecorum.*

XXXVI.

Tandem & *Madianitæ* feu *Midianitæ* auftrales his adiungendi funt. nam & ipfi poft finum Elaniticum habitarunt Chufæis permixti. Mofes eo vsque fugit, quum Aegyptium interfeciffet, Exod. ii, 15, vbi *terra Midian* vocatur: non autem dubitemus, quin & vrbs eodem nomine in illa regione fuerit. Hieronymus Eufebii interpres: *Madian vrbs, ab vno filiorum Abraham ex Cetura, fic vocata. Eft autem trans Arabiam ad meridiem in deferto Saracenorum contra orientem maris rubri; vnde vocantur Madianæi & Madianæa regio.* In Petræa Arabia fuit, prope tamen fines Eudæmonis, quæ, vbi definit Ailanites finus, incipit. Inde Mofes gregem foceri ad montem Horeb egit, quod euincit non longiffime remotum fuiffe. Efaiæ lx, 6 *Epha* regio coniungitur: *dromades Madian & Epha.* Dicta ab Epha, Madianis filio, Abrahami nepote, Genef. xxv, 2, 4.

XXXVII.

Hæc fere funt nomina populorum Arabiæ Petrææ, quæ in facris fcripturis leguntur: poftea vero in *Arabum* vocabulo coaluerunt: quod vero non antiquiffimum nomen, nec ante regum Ifraelis tempora, quantum ex facris conftat fcripturis, innotuit. Efaias xxi, 13, & Ezech. xxvii, 21 exempla præbent: locus i Reg. x, 15 dubius inter interpretes eft: quod vulgatiffimum apud Græcos Latinosque eft.

2. Huic SARACENORVM nomen æuo pofteriore fucceffit, & ipfum late longeque diffufum. Qui ad Chaldæam vergebant Saraceni, Perfis erant fubiecti: qui citra fuerunt, Romanis; faltem fœdere alterutri populo coniuncti. Sic Procopius lib. i Belli Perf. cap. xvii diftinxit τὺς ἐν Πέρσαις Σαρακηνὺς, *Saracenos Perficos*; & Σαρακηνὺς τὺς Ῥωμαίοις ὑποσπόνδυς, *Romanis fœdere iunctos Saracenos.* Et litus Arabici finus habitarunt, vt idem cap. xix libri eiusdem prodidit. Ptolemæi vero ætate ἡ Σαρακηνὴ, *Saracene* anguftior Petrææ Arabiæ portio fuit *inter Aegyptum & Nigros montes*, qui a Pharan inter duos finus in feptemtrionem procurrunt,

com-

comprehensa. Vide lib. v cap. xvii. Sed latius postea habitarunt, quorum sedem sic Heracleota Marcianus Periplo Arabici sinus descripsit: τὰ περὶ τὸν αὐχένα τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας μετὰ τὴν Πετραίαν καὶ τὴν ἔρημον Ἀραβίαν κατέχουσιν οἱ καλούμενοι Σαρακηνοὶ, *Loca ad ceruicem Arabiæ Felicis post Petræam & Desertam, tenent Saraceni qui vocantur:* de quibus dicit plures sortitos esse προσηγορίας, *adpellationes*, & multum terræ desertæ possidere. Nomen a סרק *prædari, furari* deducitur, quia proprium gentis est, ex rapto viuere, ad quod terræ sterilitate inuitantur.

3. Circa αὐχένα magnæ Arabicæ pæninsulæ, quam Felicem dicunt Arabiam, Bochartus in Phaleg lib. iv cap. ii *Scenitas* locat, eosque putat veterum Chusæos esse, ac recentiorum Saracenos. At latius *Scenitæ*, habitantes in tabernaculis, vagati sunt, & Plinii Arabas Scenitas in Deserta Arabia exponemus; Strabonis in Mesopotamia.

4. Eadem ratio est *Nomadum* Arabum, qui a permutandis pascuis nomen trahunt, quos ipsos etiam in Deserta ostendemus. Nec Arabum solorum hæc vocabula erant, sed habet Pilnius etiam Nomadas Parthos, Nomadas Scythas, Nomadas Indos. nam vitæ genus significatur vocabulo, non certa quædam natio.

XXXVIII.

Solitudines Arabiæ Petræ nominibus suis separatæ & distinctæ sunt. Aegyptum respicit, quæ שור *Sur* vocatur, Genes. xvi, 7, xx, 1, xxv, 18, & 1 Samuel. xxvii, 18, inter Palæstinam & sinum Arabicum extensa; ac Israelitæ ex mari egressi primum in Sur solitudinem venerunt, Exod. xv, 22. Hieronymus in Locis: *Sur, vbi inuenit angelus ancillam Saræ Agar inter Cades & Barad. Extenditur autem desertum Sur vsque ad mare rubrum, quod ad Aegypti confinia peruenit.* Ex Sur Israel profectus est in desertum סין *Sin*, Exod. xvi, 1, xvii, 1. Inde in desertum *Sinai*, Exod. xix, 1. deinde ex Sinai in פארן *Paran* siue *Pharan* solitudinem, Numer. x, 12, cap. xiii, 3, in cuius extremitate ad terram Chanaan situm erat *Cadesbarnea*, quod oppidum videtur fuisse. vnde exploratores terræ Chanaan nunc ex deserto Pharan dicuntur emissi, Numer. xiii, 4, nunc ex Cadesbarnea, cap. xxxii, 8, Deuteron. ix, 23. Hæc in terminum australem terræ promissæ incidebat, Numer. xxxiv, 4, Iosuæ xv, 3, & dicitur aliquando *Cades* simpliciter, Genes. xvi, 14, cap. xx, 1. nec vero confundi debet cum altero Cades in deserto Zin, Numer. xx, 1, 16.

2. Hinc conuersio facta, & reditum alia via, iuxta montes Seir, per *Libna*, *Rissa*, *Kehelatha*, montem *Sapher*, & per alia obscura loca, ad mare vsque & Ezeongeber, quæ adiacet Elanitæ sinui, degressi sunt, quod iter, Numer. xxxiii descriptum est: vnde locorum, quæ præteriimus, ignobilia nomina repetantur. Inde ventum ad desertum צן *Zin*, quod interpretes etiam *Sin*, Σὶν vocant, sed diuersum a superiore, etiam alia littera ab Ebræis signatum, Numer. xx, 1; quod Idumæam ambit, saltem ab austro & occasu, cap. xxxiv, 3, vsque ad Palæstinam seu Chananæam. In illa solitudine Zin fuit oppidum *Cades*, ad quod primis castris Israe-

litæ venerunt ex Eziongeber profecti, cap. xx, 1, & xxxiii, 36, a quo oppido desertum etiam *Cades* nuncupatur, ibidem vers. 36. Hæc solitudo Miriamæ sepulcrum habet, & *Petram* cum *Aqua contradictionis*, Numer. xx, 1, 8, 13; Cades autem oppidum ad fines Idumææ erat: & tandem *Hor*, mons Aaronis morte nobilitatus. Hinc circumeuntes terram Edom Israelitæ venerunt *Zalmona*, inde in *Phunon*, siue *Fenon*, vt Hieronymus scripsit, de quo supra diximus: a Phunon, in *Oboth*: abhinc ad *Iim*, ad montes *Abarim*, qui fines erant Moabitarum. Loca solitudinis Moabiticæ supra in Moab explicata sunt.

XXXIX.

Supersunt Ptolemæi oppida mediterranea Petrææ Arabiæ, sed pleraque obscura, nec aliunde declaranda. Supra Elanam, quæ sinum denominat, ad dextram *montium Nigrorum*, posita est *Gerasa*, dein *Gypsaria*, *Guba*, *Lysa*: & magis ad septemtrionem *Maliattha*; supra montes *Eboda*, Ἔϐοδα; & *Elusa*, * quam quidem Idumææ adscribit, sed aliam ipse Idumæam designat, quam vel propria erat veterum, vel laxa & extensa aliorum. His ab ortu adposuit, vt rursus a sinu in septemtrionem progrediamur, *Auara*, quæ episcopalis est in Ecclesiæ Notitiis; *Zaanatha*, *Adru*, & Μόκα, *Moca*, in historiis, quantum constat, incognita, vtique vero ex nummo Antonini Pii apud Patinum, inscripto circa templum & Deæ simulacrum ΜΟΚΑ. ΙΕΡ. ΑΣΥ. ΑΥΤΟ. *Moca sacra, inuiolabilis, suis vtens legibus*. Harduinus quidem ad Samosata refert, quasi ΜΟΚ inuersis litteris ΚΟΜ, & Α πρώτη legi debeant; sed docte refutatus est ab illustrissimo Spanhemio Orbe Rom. pag. 404. In boream hinc inclinant *Necla*, *Clethorro*, *Thoana*. Sequuntur quæ in Moab & Amorrhitide exposuimus, *Rabatmoma*, *Medaua* & *Esbuta*, quæ sunt Rabbat Moab, Medba seu Medaba; Esbus siue Hesbon: quibus *Maguza* incognita accedit. Hinc rursus in ortum *Anitha*, quæ etiam episcopum in conciliis habuisse fertur; *Audia*; *Ciza*, quæ in Imperii Notitia sub Duce Arabiæ habet equites Dalmatas Illyricianos; *Surratha*, *Corace*, *Adra*, *Bostra*.

XL.

De postremis duobus aliquid dicendum inuenimus. Ad *Adra* Holstenius Proclum Ἀδράων episcopum, vti in MS. actus VI Concilii Calchedonensis, perperam in editis Σαδράων, vocatur, referendum censet. In Seleuciensi conciliabulo etiam subscripsit ἐπίσκοπος Ἀδράων, *episcopus Adraorum*, apud Epiphanium Hæresi LXXIII. Sed hæc in septemtrionem longe videtur reducta esse, quia Eusebius de Locis Ebr. in Astaroth; quæ regis Og in Basan vrbs erat, scripsit: παράκειται ἐν τῇ Βαταναίᾳ Ἀδραὰ πόλις τῆς

* Propter auctoritatem Ptolemæi & Hieronymi ad Esa. XV suspiceris, *Elusam* trans Iordanem fuisse. Sed quia *Elusa* hebraice חלוצה dici putatur, & in Targum Hierosol. Gen. XXV, 18 & Exod. XV, 22 שור redditur, saltem priori illo loco *Sur* significari videtur; quia item Hilarion e vicinia Gazæ in Cades profecturus Elusam transiit, Hieronymo in Hilarionis Vita teste: apertum est, recte eam ab auctore nostro doctissimo in tabula Geographica positam esse. Adde huc Relandum, qui etiam episcopos Elusæ fuisse docet.

τῆς Αραβίας, ὡς ἀπὸ σημείων ἕξ. *Adiacet* [vrbi Astaroth] *in Batanæa, Adraa oppidum Arabiæ, quasi in sexto milliario.* Hieronymus *Adar* scripsit, sed secundum Eusebium & alios Græcos est Αδραὰ, *Adraa.*

XLI.

Inde ab Adraa per viginti quinque milliaria vrbs *Bostra* separata fuit in ortum, puta hibernum. Eusebius dicto loco: ἡ δὲ Αδραὰ τῆς Βόστρης δι-στηκε σημείοις κέ, *Adraa autem a Bostra distat millibus passuum* XXV. Chorographus Stephanus: Βόστρα πόλις Αραβίας, οὐδετέρως καὶ θηλυκῶς. τὸ ἐθνικὸν Βοστρηνὸς καὶ Βοστραῖος. *Bostra vrbs Arabiæ, genere neutro & femineo. Gentile Bostrenus & Bostræus.* In maximis Arabiæ vrbibus censebatur. Ammianus lib. XIV cap. XXVII [Valef. VIII] *Arabia ciuitates habet inter oppida quædam ingentes, Bostram & Gerasam atque Philadelphiam.* Ornamenta a Traiano habuit, cuius Arabica expeditio non modo ex historiis, sed nummis etiam notissima est, præ se ferentibus ARAB. ADQ. & ARAB. ADQVIS. id est *adquisita.* Vnde *Traiana Bostra* in nummis dicitur, quod in Iuliæ Mamææ nummo integre legitur, quem mox proferemus: ex quo Seueri nummum interpretamur N. TP. BOCTPA, Νέα Τραϊανὴ Βόστρα, *Noua Traiana Bostra:* siue, vt in Commodi nummo Latine scriptum est, N. TRA. BOSTRA, vt Harduinus distinxit: Patinus, in Commodo, Latinas & Græcas litteras permiscuit. Nondum illo tempore colonia fuit, vt ibidem Patinus credidit: quod cognomentum demum ex Alexandri temporibus habet. In ipsius & Mamææ nummis, COLONIA BOSTRA: in Iuliæ Aquiliæ, COL. F. BOSTRA ALEXAND. id est, *colonia felix Bostra Alexandrina:* & alio Mamææ, TRAIANAE ALEXANDRINAE COL. BOSTRA: & Philippi imperatoris, COL. METROPOLIS BOSTRA. Huius Philippi patria fuit. Zonaras in vita eius: ὥρμητο ἐκ Βόστρων, *Bostris oriundus erat.* Cedrenus de eodem, ὡρμᾶτο ἀπὸ Βόστρας τῆς Ευρώπης, *ortus est a Bostra Europæ.* Arabiæ Bostram nouimus, non Europæ: eiusque signum in prædicto Commodi nummo camelus, animal fere proprium Arabiæ: & Aurelius Victor *Arabem* Philippum dixit, sic de illo exorsus: *M. Iulius Philippus Arabs Trachonites.* Trachonitis autem laxe sumta, longe ex septemtrione in austrum deducebatur, vt supra exposuimus.

2. Summi viri Iof. Scaliger ad Eusebium, & Luc. Holstenius ad Ortelium Bostram hanc *Philippopolim* ab alumno suo adpellatam fuisse tradiderunt: quod vero ex historiis confirmari non potest. Victor Schotti, *condito apud Arabiam Philippopoli oppido, Romam venere,* puta vterque Philippus, pater & filius. Zonaras, *ortus Bostris,* ὅπε, *vbi vrbem, imperio potitus,* ἐδείμησατο, *condidit,* Φιλιππέπολιν ὀνομάσας αὐτὴν, *eamque Philippopolim nominauit.* Cedrenus, ortus ἀπὸ Βόστρας, ἔνθα καὶ πόλιν ᾠκοδόμησεν, *vbi & vrbem condidit, quam Philippolim nominauit.* Nihil hi aliud dicunt, quam Philippum vrbem sui nominis in agro Bostreno condidisse. Diuersa ergo *Philippolis* Arabiæ a Bostris fuit, sed quanta distantia, neque hi auctores, neque alii prodiderunt. Distinxit etiam vetus Notitia Ecclesiæ, cum Caroli a Sancto Paulo Geographia S. excusa, pag. 63, in Arabiæ ἐπαρχίᾳ siue

prouincia, (separata a Palæstina tertia) vbi Βόστρα μητρόπολις, & deinde quarto numero Φιλιππόπολις, nominantur: ex quo & ipsam *Philippopolim* Arabiæ vrbem episcopalem fuisse clarum est. Et hanc coloniam fuisse, de nummo Philippi patris constare potest, signato ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΚΟΛΩΝΙΑϹ, *Philippopolitarum coloniæ*. Et alius eorumdem Philippolitarum coloniæ, altera parte habens ΘΕΩ ΜΑΡΙΝΩ, *Diuo Marino*, qui purpuram in Mœsia sumserat, Philippo regnante, vt Zonaras refert. Vide quæ CL. Harduinus de vtroque notauit.

SECTIO II.

ARABIA DESERTA.

XLII.

Arabia *Deserta*, est Græce ἡ ἔρημος Ἀραβία, * cui Ptolemæus lib. V cap. XIX hos limites constituit; ab occasu terminari partibus Syriæ & Arabiæ Petrææ: a septemtrione, parte Mesopotamiæ, a qua Euphrate fluuio, iam in ortum inflexo, dirimatur: ab oriente, Chaldæa seu Babylonia, a qua montibus separetur: a meridie, Arabia Felice, itidem montibus disiuncta. Eratosthenes apud Strabonem lib. XVI pag. 528 duas partes Arabiæ fecit, vnam προσάρκτιον καὶ ἔρημον, *septemtrionalem & desertam*, quæ media sit inter Cœlesyriam, Iudæam & Felicem Arabiam, & inde ab Ægypto ad Babyloniam extendatur. Altera ei pars est Arabia Felix, quæ in meridiem vergit. Nec aliter multo de Arabia Plinius lib. V cap. X, & lib. VI cap. XXVIII, vt illius ætatem distincta illa & tripartita diuisio attingere haud videatur. Ptolemæus illius auctor est præcipuus, a quo accepimus: qui lib. V separatim de singulis tractauit partibus, cap. XVII de *Petræa:* cap. XIX (nam Mesopotamiam interposuit) de ἐρήμου, *Deserta:* sed demum lib. VI cap. VII de *Arabia Felice:* quam Εὐδαίμονα ipse adpellat. Ptolemæum posteriores sequuti sunt Marcianus Heracleota, & Agathemerus, aliique.

XLIII.

Itaque veteres, Eratosthenes præsertim, omnem Arabiam, quæ extra Felicem est, ἔρημον, *desertam*, vt plurima est, vocabant, quia etiam, quam Petræam postea Ptolemæus & alii dixerunt, maiorem partem aspera & inculta est. Vt autem in aliis diuisionibus solet, ita hoc loco non tam ad rationes, quam ad vsum & consuetudinem hominum referendum est, quod tres partes maiores Arabiæ constitutæ sunt. Aut si omnino ratio inuestiganda est, puto hanc forsitan subfuisse, vt, quia Petra sedes regia erat, quidquid in potestate regum Petræorum fuit, qui inde a Damasco imperium suum ad vsque Felicem Arabiam, & ex altera parte ab Ægypto vsque ad Petram & vltra, quum florentiori fortuna vterentur, prorogasse memoran-

* Sic Polyænus VII, 10, 7 αὐτὸς διὰ τῆς ἐρήμου Ἀραβίας ἐλάσας, *ipse per desertam Arabiam profectus.*

morantur, omne Arabia Petræa vocaretur: reliqua pars, non ſubiecta Petræis regibus, vetus nomen deſertæ & ſterilis Arabiæ retineret.

XLIV.

Ptolemæus Deſertam Arabiam incipit a *Thapſaco*, quam primam illius vrbem conſtituit, ſitam ad Euphratem, nobilem traiectu & ponte, quo Darius vltimus & Alexander vſi fuerunt. Nos Plinium ſequuti & Stephanum, in Syria, eiusque parte Palmyrena, expoſuimus. Perinde autem eſt ſiue in Syria ſiue in Arabia hoc oppidum cenſeatur, quia in vtriusque fuit confinio: & ſi in Syria etiam relinquatur, nihilominus ex Ptolemæi diſpoſitione diſcimus, vnde initium Arabiæ Deſertæ ſumendum ſit, videlicet proxime poſt Thapſacum, ſi ripenſem partem recenſere volumus.

XLV.

Quæ in ripa Euphratis a Thapſaco ſequuntur, incerta & obſcura ſunt omnia, & multa aliter in Palatino codice, quam in vulgatis Ptolemæi libris leguntur. Sunt autem, *Bithra* (Palat. *Birtha*) quam perperam Ortelius, & Zoſimi Bithram lib. III cap. XIX, eamdem putat, quum Ptolemæi Bithra in occaſu Arabiæ Deſertæ fuerit; Zoſimi, in Babylonia: illa cis Euphratem, hæc trans eumdem poſt Naarmalca. Deinde in eadem ripa ſunt *Gadirtha, Auzara, Audattha, Eddara* [Pal. *Dadara*,] *Balatæa* [Pal. *Balagæa*] *Pharga, Colorina* ſeu *Colarina, Belgnæa*, [Pal. *Belgynæa*] qui terminus Arabiæ eſt ripenſis. Sed nihil de hiſce apud alios.

XLVI.

Neque notiora ſunt, quæ ad partem ſinus Perſici Ptolemæus adpoſuit, *Ammæa, Idacara*, ſiue *Adacara, Iucara* ſeu *Iocara:* neque mediterranea, quæ hinc in occaſum recedunt proxime, *Salma, Calathuſa, Arrade, Tedium, Odagana, Luma, Abere, Alata, Dumætha, Sora, Dapha, Seuia, Banacha*. Et ad Felicis Arabiæ montes *Artemita, Abæra:* ſupra quæ in ſeptemtrionem *Thauba, Erupa, Alata* alia (niſi prior *Allata* fuit, vt in libris eſt aliis) *Aurana, Choce, Gabara, Barathena, Sabe*, quæ haud dubie condita fuit a *Seba*, [illegible], Abrahami & Keturæ ex Iakſan, nepote. nam Keturæi illi a patre Abrahamo in orientem dimiſſi, Geneſ. XXV, 3 & 6. Hinc ad Euphratem vsque nihil habet Ptolemæus, niſi *Cataniorum Cauchabenorum*que obſcuros populos: & inde in ortum ac montes verſus, Chaldæam ab Arabia diuidentes, ſupra Lumam ante dictam, *Themma*, Θέμμη, quæ videtur *Thema* Arabiæ eſſe, Iobi VI, 19, Eſa. XXI, 14, Ierem. XXV, 23, condita, vt videtur a Thema filio Iſmael, Geneſ. XXV, 15. nam longe fines ſuos Iſmaelitæ extenderunt, ab Heuila ad Sur & Ægypti terminos, ibid. verſ. 18. quippe Heuila ſeu Hauila, prope Euphratem & Paradiſi locum eſt, Geneſ. II, II. Supra Themma, in ſeptemtrionem recedit *Rheganna* oppidum: & medio quaſi loco, inter hæc ſatis disiuncta oppida, aut paullo citerius, ſub *Cauchabenis*, qui ripam tenebant, prope Babyloniam, ſunt Ptolemæi Αἰσῖται, quos Latine *Æſitas* ſcribunt, Bochartus autem Αὐσῖται legi vult, *Auſitæ*, qui in *Auſitide*, ἐν χώρᾳ Αὐσίτιδι, vt Græcus Iobi interpres cap. I *terram Vtz* vertit, habitauerint. Vide Phaleg doctiſſimi

viri

viri lib. II cap. VIII. His ab occasu Ptolemæus opposuit *Agræos*, * quos vir clarissimus Frid. Spanhemius in Iobi Historia pag. 50, *Agaræos*, *Agarenos*, ex Agar seu Hagar, Ismaelis matre, dictos interpretatur. Ad austrum iuxta Arabiæ Felicis montes ex eiusdem Ptolemæi dispositione sunt *Agabeni* siue *Agubeni*, & *Rhaabeni*, & propius Persarum sinum *Orcheni*: supra Rhaabenos, *Masani*, quos a Masa, Ismaelis filios possis deducere. Babyloniam versus sunt μαρτινοί, *Martini* siue *Marteni*.

XLVII.

In hac Arabia etiam, quamlibet multi dissentiant, patriam & sedem sancti Iobi siue Hiobi censemus inuestigandam esse. Scriptura dicit, *virum fuisse in terra Vtz*. Tres autem in patriarcharum genealogia memorantur nomine *Vtz*, a quibus regio denominari potuerit. Primus fuit nepos Semi ex Aramo, Genes. x, 23, quem Iosephus lib. I Antiquit. cap. VII Trachonitin & Damascum dicit condidisse, atque ita scriptori historiæ Iobææ, quem Israelitam fuisse non dubitatur, septemtrionalis fuit; Iobus autem inter filios orientis, cap. I commate 3. Alter *Vtz* fuit filius Nahori, fratris Abrahami, Genes. XXII, 21, qui videtur ex Haran Mesopotamiæ, patris sede, traiecto Euphrate, in Arabiam desertam profectus, & ibidem cum posteris consedisse, vt infra declarabimus. Tertius *Vtz*, ex gente Horæorum, in montanis Seir fuit, Genes. XXXVI, 28, atque ita extra sanctam Eberi posteritatem.

2. Iam quæritur, a quonam Iobi *terra Vtz* nomen suum acceperit. Non a primo accepisse, supra ostendimus ex plagarum diuersitate; neque vsquam alibi Syria vel pars eius legitur terra Vtz adpellata esse: neque a tertio, quia regio illa *Sebir* & *Edom* vbique vocatur, non *Vtz*, nisi forte Thren. IV, 21, quod negat Frid. Spanhemius pag. 38, ampliatos Idumæorum fines vsque in Desertam Arabiam notari existimans. Sed si concedamus etiam, Vtz ibidem de Idumæa dici, id tamen stilo prope poetico, qualis Lamentationum est, imputari debet, quod secus in historico priorum capitum Iobi se habere quilibet intelligit. Deinde Edom australis in S scriptura censetur regio: sedes autem Iobi, orientalis. Accedit quod vulgaris opinio de Iobo Idumæo, ex Esaui posteritate orto, ex errore nata sit, quasi *Iob* idem sit, qui rex *Iobab*, Genes. XXXVI, 33, quum tamen diuersa nomina sint, & alter rex, alter priuatus, quamlibet pecore & armentis diues, quod pluribus laudatus Spanhemius in Iobi Historia declarauit.

Neque

* *Agræis* hisce tribuit nummos, quibus inscriptum est ΖΕΥΣ ΑΓΡΕΥΣ Iacobus de Bary V. C. apud Relandum Palæst. tom. II pag. 933 seqq. Agræorum vrbs a Plinio VI cap. 28 *Egra* fortasse nominatur, propterea quod a librariis corruptum est nomen. *Agram* vrbem fuisse, ipse nummus declarat. Ita enim *Diana Ephesia* [?], *Apollo Delphicus*, *Apollo Daphnaeus* [?], & *Clarius* cet. nominantur. Deinde nummi species & tota ratio congruit cum nummis vrbium Palæstinæ vicinarum, vt idem vir nobilissimus obseruauit. Adde quod Mohammedes Ferganensis in climate secundo vrbem *Hager* diserte memorat, quæ cum primis celebris fuerit oportet, quod is fere illustres modo nominat. Vide eius Astronom. cap. 9. Ab hac vrbe *Agræos* nomen sortitos esse, vix dubitarim. Golius item in Lexico Arabico vrbem habet حجر regionis Arabicæ Iemamæ.

Neque laciniam, Iobi Versioni Græcæ in fine adsutam, quod nullius auctoritatis est, curamus.

3. Relinquitur ergo, vt in Deserta Arabia & patriam & sedem sancti Iobi inueniamus: quod firmis etiam rationibus confirmari potest. Etenim prædones Iobi dicuntur *Chaldæi* & *Sabæi*. Quis vero credet, tum temporis Chaldæos prædandi caussa in Idumæam excurrisse? vicinos oportet fuisse, qui tam subito inuadunt ac diripiunt. Sabæi vero prædones haudquaquam ex Felice Arabia, vt perperam multi credunt, aduolarunt, qui longissime remoti erant; sed ex propinquiore Sabe, quam in Deserta Arabia Ptolemæus habet. Et amici, qui consolaturi ad Iobum venerunt, vno Eliphaz Themanita excepto, ex Deserta fuerunt Arabia. Bildad certe dicitur *Suachites*, a Suah seu Suach, filio Abrahami ex Ketura. Omnes autem Keturæi a patre dimissi, cum muneribus, in orientem, id est Desertam Arabiam, quæ præcipue id nomen in S. scripturis fert. Græcus interpres Σαυχαῖος, vnde coniicit modo laudatus theologus, ex Ptolemæi Σακκαία, *Saccæa* fuisse, quam ille ponit lib. v cap. xv ἀπ' ἀνατολῶν τῆς Βαταναίας, *ab oriente Batanææ*, atque ita in limitem cadit Arabiæ Desertæ. Tertius amicus fuit Zophar *Naamatites*. Vbi autem illa *Naama* fuerit, non est distincte adnotatum. Ab amœnitate petitum nomen est, cuius generis in Palæstina fuere aliquot oppida, quæ inepte huc referas, quia, vt nihil de longinquitate dicamus, a Chananæis illo tempore possidebantur, quibuscum amicitiam Iobo intercessisse, non est credibile, nec sanctitas viri etiam permittit. Quapropter non dubitamus, & hunc locum in vicinia Iobi, id est in Arabia Deserta fuisse, cuius plurima nobis sunt incognita.

4. Cum Ausiti (sic Græcus Vtz reddit) coniuncta fuit regio *Busitis*, a Bus seu Buz, secundo Nahori filio nomen trahens: vnde Elihu siue Elius, quartus collocutor, oriundus fuit, qui Iobi xxxii, 2 ὁ Βυζίτης, *Buzites* a Græco interprete cognominatur, cum additamento ἐκ τῆς συγγενείας Ῥὰμ τῆς Αὐσίτιδος χώρας, *ex cognatione Ram Ausitidis regionis*. Ausitis autem est terra Vtz huic interpreti, qui dicit Buziten Elihu genus suum in Ausiti habuisse, quæ sane vicinitatem coniunctissimam arguunt, nec eam improbabilem, vt cetera interpretis additamenta; quia *Vtz* & *Buz* fuerunt fratres, qui forte non commode in Haran habitarunt, aut pulsi ab indigenis, res suas in Desertam Arabiam transtulerunt. Vide Gen. xxii, 21.

5. Sunt etiam eruditissimi viri, qui Pignorii nummum ΔΟΥΜΑΘΗΝΩΝ signatum, id est *Dumathenorum*, ab oppido Dumatha, ad hanc Arabiam referant, quia Plinius lib. vi cap. xxviii, vbi de Arabia agit, *Thumatam* quamdam memorauit, & Notitia Imperii Orientalis sub duce Arabiæ Alam Valentinianam *Thamathæ:* quod Pancirolus ad Themma Ptolemæi in Deserta Arabia, de quo supra dictum, retulit. Sed neutrum locum putamus ad nostram Arabiam pertinere: non Plinii, quia dicit Tigri prænauigari, & de iis agit, quæ infra confluentem Tigris & Euphratis sunt, quem totum tractum Ptolemæus non in Arabia censet, sed in Babylonia.

Nec locus Notitiæ, quia prouincia illa Arabica in Petræa potius, quam Deserta Arabia, posita fuit, vt ex locis eius, quæ præsidia habuerunt, pluribus est manifestum, Ziza, Areopoli, Bostra, & aliis. Et si omnino etiam ex Deserta Arabia pars prouinciæ adiecta fuit, quemadmodum Pancirolus *Adittha* Notitiæ ad *Audattha* Ptolemæi in ripa Euphratis refert, quod tamen admodum est dubitabile: tamen ad ripam Tigridis inferioris illa ætate prouinciam Romanam pertinuisse, haudquaquam est credibile. Pignorii nummus Harduino suspectus est.

XLVIII.

Cæterum *Nomades* & *Scenitæ*, quamlibet & alibi, tamen in hac maxime Arabia censentur. Strabo lib. XVI pag. 526 *Vlterior Euphratis regio, quæ ad ostia eius est, a Babyloniis & Chaldæis incolitur:* τὰ δ' ἑξῆς Μεσοποταμίας μέχρι Κοιλῆς Συρίας Σκηνῖται κατέχουσιν Ἄραβες, *quæ Mesopotamiæ* [cis Euphratem] *succedunt*, aut opposita sunt, *ea Arabes Scenitæ tenent vsque ad Cælen Syriam*. Plinius lib. V cap. XXIV de Euphratis regione a Syriæ latere: *oppida Europum, Thapsacum quondam, nunc Amphipolis: Arabes Scenitæ*. Idem lib. VI cap. XXVIII. *Nomades inde* [a Palmyrenis solitudinibus,] *infestatoresque Chaldæorum Scenitæ claudunt, & ipsi vagi, sed tabernaculis cognominati, quæ ciliciis metantur, vbi libuit.* Continuatum nomen etiam per alias Arabiæ partes. Idem Plinius lib. V cap. XVI *Prospicit eum* [Asphaltiten lacum] *ab oriente Arabia Nomadum.* Hæc autem pars est Arabiæ Petrææ, quæ & Moabitidem tenebat, huic lacui obiectam ad plagam solis exorientis.

SECTIO III.

ARABIA FELIX.

XLIX.

Arabia Felix, Ἀραβία ἡ Εὐδαίμων Græcis dicta, quod nomen Plinius lib. VI cap. XXVIII Latine scripsit, *Arabia Eudæmon cognominata:* hæc, inquam, Arabia ad meridiem Petrææ & Desertæ subiecta, & gemino sinu, Arabico & Persico, ac parte Oceani, quæ inter vtrumque sinum est, in modum pæninsulæ conclusa est. Εὐδαίμων, *Felix* cognominatur a largissimo aromatum prouentu, a quo eadem præstantissima illius pars, quæ ad austrum est, ἀρωματοφόρος, *aromatum ferax* regio a Strabone lib. XVI pag. 538, qua felicitate Sabæi maxime fruebantur, quorum regio ibidem p. 535 εὐδαιμονεστάτη, *felicissima* dicitur. Nec illa prærogatiua huius Arabiæ silenda est, quam idem illi Strabo lib. I pag. 27 dedit, Ἀραβία, *Arabia*, dicens, ἡ μὲν εὐδαίμων κέκληται μόνη τῶν ἁπασῶν, *hæc quidem sola Felix inter omnes regiones vocatur*.

L.

Ab occasu sinum habet Arabicum, cuius litus orientale (nam occidentale Ægypti est) antequam recenseamus, aliquid de *Nysa*, in limine sita iuxta Ægyptum, tradendum videtur, quo loco Osiris seu Bacchus fertur

tur

tur educatus esse. Diodorus Siculus lib. I cap. XV *τραφῆναι μὲν* [τὸν ὄσιριν] *τῆς Εὐδαίμονος Αραβίας ἐν Νύσῃ, πλησίον Αἰγύπτου*, *Aiunt Osirin educatum esse in Nysa Arabiæ Felicis, prope Ægyptum:* vnde cognomen Διονύσου, *Dionysi* hæsisse ferunt, a patre Ioue & educationis loco Nysa; * quod idem addit Diodorus. Repetiit hoc lib. III cap. LXIV, *εἰς Νύσαν τῆς Αραβίας*, *Nysam Arabiæ* infantem Bacchum ab Ioue deportatum esse; vt a nymphis ibidem nutriretur. At lib. IV cap. II ** dicit hanc Nysam inter Phœnicen & Nilum sitam esse. Adeo minus sibi consonant fabulæ. Nec tamen negauerim fuisse antiquis temporibus in Arabia hoc nomine vrbem, quamvis nulla eius apud alios scriptores vestigia reperiantur. ***

LI.

Quæ in litore Arabici sinus ab Elanitico sinu Ptolemæus in hac Arabia posuit, omnia fere ignota sunt, *Onne, Modiana, Hippos, Iambia*, cetera. Notior *ἡ λευκὴ κώμη*, *Albus vicus*, quem Strabo lib. XVI pag. 537 Nabatæorum emporium dixit, vltra limitem Petrææ Nabatæorum habitationes in has vsque Felicis partes extendens. Arrianus Periplo maris Erythræi pag. 6. *φρούριον, ὃ λέγεται Λευκὴ κώμη*, *munimentum, quod vocatur Albus vicus.* Aberat, vt idem tradit, a Berenice Ægypti, bidui aut tridui nauigatione in ortum solis. quo vix quindecim diebus Ælius Gallus, Ægypti præses, fraude Syllæi circumductus, peruenit: vt Strabo ibidem obseruauit. Nec vero hic vicus Strabonis aut castellum Arriani confundi debet cum Ptolemæi Portu Albo, qui in opposito Ægypti latere huius sinus est.

LII.

Deinde in eodem Arabiæ litore Ptolemæus post alios vicos, *Copar* & *Arga*, *βασίλειον*, *regiam*, habet *Zabram*, (Ζαβράμ Palat.) & *Thebas* oppidum, (*Θῆβαι πόλις*) & breui post, *Bætii* amnis ostia. A quo sequitur proxime *Βαδέου βασίλειον*, *Badei regia:* & oppida, *Ambe, Puani vrbs, Pudni, Napegûs:* & emporium Μοῦσα, *Musa*, quod Arrianus scripsit Μούζα, *Muza*, idque dixit *ἐμπόριον νόμιμον παραθαλάσσιον*, *emporium legitimum ad mare situm*, quod absit a Berenice austrum versus XII millibus stadiorum, qui numerus nimium quantum Ptolemæi positionem excedit, cui latitudinis differentia inter Musam & Ægypti Berenicen Arabico sinui adpositam circiter decem graduum est: a Berenice Iosephi Arabica, quæ Ezeongeber olim dicta fuerat, graduum quindecim: quamquam hæc obscura fuit: nobilis Ægyptiaca, de qua Plinius lib. VI cap. XXIII *Berenice oppidum, vbi portus rubri*

 maris.

* De Nysa Bacchi educandi loco vide Apollodor. biblioth. III c. 4 § 3 extr. p. 159.

** Sic item Eusebius Præparat. Euangel. II c. 2.

*** Immo vero reperiuntur apud Herodotum lib. II cap. 146 Νῦν δὲ Διόνυσόν τε λέγουσιν οἱ Ἕλληνες ὡς αὐτίκα γενόμενον ἐς τὸν μηρὸν ἐνεῤῥάψατο Ζεὺς καὶ ἤνεικε ἐς Νύσαν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου ἐοῦσαν ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ. *Etiam Bacchum aiunt Græci statim a natiuitate femori insutum a Ioue Nyssam supra Aegyptum in Æthiopia sitam tulisse.* Æthiopia autem est hic Arabia. Idem Herodotus III cap. 97 Δῶρα δὲ ἀγίνεον Αἰθίοπες οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης ἐλαύνων ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας κατεστρέψατο. οἳ περί τε Νύσην τὴν ἱρὴν κατοίκηνται, καὶ τῷ Διονύσῳ ἀνάγουσι τὰς ὁρτάς. *Dona vero ferebant Æthiopes Ægypto finitimi, quos Cambyses in Æthiopes longæuos ducens exercitum euertit, qui circa sacram illam Nysam habitarunt & Baccho festa celebrarunt.* Imo Poëtam testem citat Diodorus III pag. 200.

maris. Et ibidem: *Est & tertius portus* [Arabiæ Felicis] *qui vocatur Muza, quem Indica* [ex Ægypto] *nauigatio non petit, nec nisi turis odorumque Arabicorum mercatores.*

LIII.

Post hoc emporium prope angustias freti, quæ os sunt Arabici sinus, est aliud, Ptolemæo dictum ὄκηλις ἐμπόριον. *Ocelis emporium.* Plinius ibidem: *Indos petentibus vtilissimum est ab Oceli egredi.* Arrianus pag. 8 huius Peripli, κατὰ τὸν ἰσθμὸν παραθαλάσσιος ἐστιν Ἀράβων κώμη τῆς αὐτῆς τυραννίδος, ὄκηλις, *Iuxta fretum maritimus est Arabum vicus, Ocelis nomine.* Addit vero, non tam esse emporium, quam portum & aquationem (ὕδρευμα) primumque intro nauigantium diuersorium.

LIV.

Hinc per fretum intratur Oceanus, claudens a meridie Arabiam Felicem, quam *Homeritarum* oram Ptolemæus dixit, vbi post obscura a freto oppida *Saninam, Madocen, Maracen,* est Ἀραβίας ἐμπόριον, *Arabiæ emporium,* medio inter fretum & Dioscoridis insulam; quod Arrianus communi regionis nomine dixit Εὐδαίμονα Ἀραβίαν, κώμην παραθαλάσσιον, *Arabiam Felicem, maritimum vicum.* Prope dictam insulam Ptolemæo est Κάνη, *Cane,* emporium & promontorium, quod & Arriano est ἐμπόριον παραθαλάσσιον, Κανή, *emporium maritimum Cana.* Plinius lib. VI cap. XXIII *Veniunt circiter* XXX *die* [a Berenice Ægypti nauigantes] *Ocelin Arabiæ, aut Canen turiferæ regionis.*

LV.

Post Canam est *Trulla* portus apud Ptolemæum, Πρίονος ποταμοῦ ἐκβολαί, *Prionis fluuii ostia,* e regione insulæ Dioscoridis; & *Moscha* portus, dein Σύαγρος ἄκρα, *Syagrum promontorium,* claudens Arabiæ latus australe. Arrianus dicit esse ἀκρωτήριον τοῦ κόσμου μέγιστον, *promontorium mundi maximum.* Tum *sinus Sachalites* in orientali latere, quod a dicto promontorio incipit: in sinu oppidum *Ausara.* Atque hæc ex Ptolemæi dispositione. Paullo aliter Arrianus. Post Canam hic *Sachaliten* sinum nauigavit, contra regionem turiferam quidem, admodum autem insalubrem. Tum promontorium ingens *Syagrum;* deinde *sinus Omana,* & portus *Moscha,* idoneus ad tus Sachaliticum conuehendum. Ptolemæus in extremum sinum flumen *Hormanum* deduxit: dein *Bosura* & *Abisa* oppida posuit: post illa *Nigros montes* Ἀσαβῶν, *Asaborum* habet; & tandem *Asaborum promontorium,* in quo desinit orientale latus, & incipit sinus Persicus, a quo latus septemtrionale ex parte clauditur; reliqua, αὐχένι seu isthmo pæninsulæ.

LVI.

Post fretum seu ostium sinus Persici nihil notabile per longum spatium Ptolemæus habet, quam oppidum *Rhegama* siue *Rhegma;* & *Solis promontorium:* deinde exit fluuius, cui *Lar* nomen est: oppida *Cauana* & *Sarcoa:* vicus *Atta,* quo an numami qui ΑΤΤΑ aut ΑΤΤΑΙΤΩΝ siue ΑΤΤΑΕΙΤΩΝ præ se ferunt, pertineant, non habemus dicere. consule peritissimos

tissimos harum rerum viros Ez. Spanhemium, semper honoris caussa nobis nominandum, pag. 896; & Io. Harduinum p. 82. In flexu sinus ad septemtrionem *Gerra*, quam *Gerræi* accolunt: quos Strabo lib. XVI pag. 535 ex mercatura ditissimos dixit post Sabæos. Meminit etiam *Gerræorum* Diodorus lib. III cap. XLII, * eos, & Minnæos, tus & alios odores conuehere ἐκ τῆς ἄνω λεγομένης Ἀραβίας, *ex superiore Arabia*, quia montuosæ turiferæ regiones; depressæ, quæ ad mare sunt & portus habent. Sunt deinceps oppida *Bilbana & Ithar*, & proxime, quod tamquam oppidum a Ptolemæo cum longitudinis & latitudinis numeris describitur, Μαγῶν κόλπος, *Magorum sinus*: supra quem alia oppida *Istriana*, *Mallaba*: *Itamus* portus, *Coromanis* oppidum: inde montes, quæ Desertam Arabiam a Felice separant. Atque hæc maritima Felicis sunt Arabiæ.

LVII.

Mediterranea sunt minus cognita præter paucos populos & vrbes. Quæ ad septemtrionem sunt, asperiora & partem infrugifera Ælii Galli iter, quod Strabo scripsit, demonstrat: fertiliora meridiana, vbi odores nascuntur. Plinius alios populos nominat, alios Ptolemæus, quod incertiores rationes facit, & vitiata nomina arguit. Ille (Plinium puta) lib. VI cap. XXVIII plurimos nominat, sed clarissimi eorum *Sabæi*, *Minæi*, *Atramitæ*, *Agræi*, *Homeritæ*, *Gerræi*. De *Sabæis* ibidem: *Sabæi Arabum propter tura clarissimi, ad vtraque maria porrectis gentibus. Oppida eorum in rubro litore Marane, Marma, Corolia, Sabatha: intus oppida, Nascus, Cardaua, Carnus; & quo merces odorum deferunt, Tomala.* Mirum, non facere vllam vrbis *Sabæ* mentionem, quæ aliis metropolis, & genti dedisse nomen perhibetur. Diodorus Siculus, postquam de Sabæis dixerat, lib. III cap. XLVII subdit, τοῦ δ' ἔθνους τούτου μητρόπολίς ἐστιν, ἣν καλοῦσι Σάβα, ἐπ' ὄρους ᾠκισμένη, *metropolis huius gentis, quam Sabam vocant, in monte est posita.* Agathargidis Periplo p. 63 τὸ τῶν Σαβαίων ἄστυ τοῦ παντὸς ἔθνους προσηγορίαν δηλοῦν, ἐπ' ὄρους ἐστὶν οὐ μεγάλου, πολὺ κάλλιστον τῶν κατὰ τὴν Ἀραβίαν, ὃ καλεῖται Σαβά, *Saba, oppidum, totius gentis nomen indicans, monti incumbit non magno, omnium in Arabia pulcherrimum.* Ptolemæus non admodum longe ab Arabico sinu, in latitudinis gradu XVI & minutis L, habet Σαβὴ *Sabe*. Stephanus: Σαβαὶ πόλις μεγάλη, πλησίον τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ φρούριον, *Sabæ, vrbs magna prope mare rubrum & castellum.* Hæc est illa [illegible] *Saba*, cuius regina ad Salomonem profecta fuit. 1 Reg. X, 1, vbi Græci interpretes etiam Σαβὰ reddiderunt, perinde ac Ierem. VI, 20 manifeste turifera regio, in qua sita est, significatur, *quid mihi tus* [illegible] *ex Saba?* æque vt Virgilius Georg. I vers. 57

India mittit ebur, molles sua tura Sabæi.

Et australis situs Matth. XII, 42, bene conuenit cum positione Ptolemæi.

(Ff ff) 3 LVIII.

* Nicander Alexiph. vers. 107 pag. 71

Γερραίης Λιβάνοιο χύσιν περιπήγεα θάμνοις.

Addit Scholiastes: Γερραίης δὲ τῆς Ἀραβικῆς. Γέρρα γὰρ πόλις τῆς Ἀραβίας.

Item v. 244 p. 80 de toxico: Τῷ μὲν Γερραῖοι νομάδες χαλκήρεας αἰχμάς. Οἵ τε παρ' Εὐφρήταο ῥόον πολλέοντες ἀρούρας χραίνουσι. Ibi Scholiastes: Γερραῖοι ἔθνος Ἀραβίας, ἀπὸ Γέρρας μιᾶς αὐτῶν πόλεως. Νομάδες δὲ, νομάδα βίον ἔχοντες.

LVIII.

Aliam Plinius huius gentis metropolim nominauit, *Mariaba*, eodem cap. XXVIII. *Regia*, inquit, *omnium est Mariaba.* Strabo lib. XVI pag. 535 *ἡ πόλις τῶν Σαβαίων, ἡ Μεριάβα, vrbs Sabæorum Meriaba in monte sita est arboribus pleno: & regem habet, qui & aliis dominatur.* In Agathodæmonis tabula est *Maraba metropolis*; in θέσει autem Ptolemæi prauatum nomen est. Pars Sabæorum fuerunt *Atramitæ.* Plinius ibidem: *Pars eorum Atramitæ, quorum caput Sabota,* LX *templa muris includens.* Videtur eadem Sabota, quam paullo ante Sabæorum vrbem *Sabatha* dixit. Ptolemæo est *Σαύβαθα μητρόπολις. Saubatha metropolis*, sub eodem fere, quo Saba, parallelo, sed multum orientalior: in eadem tabula etiam *Sabatha*, vt priore Plinii loco legitur. Sed *Adramitas* [sic scripsit per Δ] australiores Ptolemæus fecit, portum Cane ipsis attribuens, qui in meridiano Arabiæ latere, quod Oceanus constituit, prope insulam Dioscoridis est.

LIX.

Marane, quam Plinius in Sabæis censuit, *Maranitis* nomen dedit. Strabo pag. 534 *παραλία πρότερον μὲν Μαρανιτῶν καλουμένη, νῦν δὲ Γαρινδαίων, ora prius Maranitarum, nunc Garindæorum dicta.* Salmasius autem in Strabone *Φαρανιτῶν*, *Pharanitarum* legendum censet. Strabonem tamen confirmat Diodorus lib. III cap. XLIII illud *παραθαλάττιον*, dicens *τὸ παλαιὸν ἐνέμοντο Μαρανεῖς, μετὰ ταῦτα Γαρινδανεῖς, olim Maranenses coluerunt maritimam oram, nunc Garandenses.* Plinii *Nascus* est etiam in Ptolemæi vulgatis, & metropolis vocatur: in Palatino autem legitur *Μαόσκοπος*, *Maoscopus*; sita sub Persico sinu intus, atque sic longe a Sabæis, nisi alia vrbs Plinii est, remota.

LX.

De *Minæis* dixi supra aliquid, quum de Gerræis ageretur, quos Strabo lib. XVI pag. 534 coniunxerat. Iunxit eosdem etiam Diodorus lib. III cap. XLII extr. qui *Μιναίους* scripsit, Strabo autem *Μειναίους*. Plinius prædicto loco: *Atramitis in mediterraneo iunguntur Minæi.* Regio eorum *Minæa* dicta, in meridiem longe recedens. Strabo XVI pag. 528 *ἔρχονται ἐξ Ἐλανῶν εἰς Μειναίαν ἐν ἑβδομήκοντα ἡμέραις, ex Elanis* seu *Ailana* [Arabiæ Petrææ in intimo sinu] *in Meinæam veniunt* LXX *diebus.* Maxima Minæorum vrbs, eodem Strabone auctore, est *Carna* siue *Carana*, quæ videtur Plinii *Carnus* in Sabæis: quod Minæi continui Sabæis sunt, *ἐχόμενοι αὐτῶν. Carna* autem Ptolemæi in boream recedit ad flumen *Bætium:* quod Harduino videtur alterum oppidum Plinii, *Carnon* nomine, in *Charmæis*, gente Minæorum vicina. *Quorum* [Minæorum] inquit, *Charmæi: oppidum* XIV M. P. *Mariaba Baramalacum, & ipsum non spernendum: item Carnon.*

LXI.

Catabani sunt etiam gens non ignobilis Arabiæ Felicis. Plinius: *Gentes, Larendani, Catabani, Gebanitæ pluribus oppidis, sed maximis Nagia, &*

& Tamna templorum LXV. Fallit Ptolemæus dum Cattabenos prope sinus Persici angustias posuit. Nam Strabo pag. 528 Καταβανεῖς καθήκοντες πρὸς τὰ στενὰ καὶ τὴν διάβασιν τοῦ Ἀραβίου κόλπου, τὸ δὲ βασίλειον αὐτῶν Τάμνα καλεῖται, *Catabani ad angustias & Arabici sinus transitum pertinent: quorum regia dicitur Tamna.* Et, paucis interiectis, Καταβανία, *Catabania* vocatur regio. φέρει, inquit, λιβανωτὸν ἡ Καταβανία, σμύρναν δὲ ἡ Χατραμωτῖτις. *Catabania tus gignit: Chatramotitis myrrham.* Sunt autem *Chatramotitæ* Catabanis πρὸς ἕω *ad orientem* contermini: quorum etiam Plinius ac Stephanus mentionem habuerunt. Vrbem illorum Strabo dixit Καβάταναν, *Cabatanum.*

LXII.

Ascitæ, Ἀσκῖται, gens Plinio & Ptolemæo in hac Arabia memorata: & hic quoque sedem illorum definit παρὰ τὸν Σύαγρον τὸ ὄρος μέχρι θαλάσσης, *iuxta montem Syagrum vsque ad mare.* Syagrum autem promontorium, quo latus australe connectitur orientali, procurrens ab illo monte Syagro, supra vidimus in maritimis.

LXIII.

Homeritæ Ptolemæi meridianum latus Arabiæ ab angustiis seu freto possederunt, quibus in ortum succedebant *Adramitæ*, his *Ascitæ*, a quibus latus incipit orientale. Plinius sæpe dicto loco: *Homeritæ Massala oppido*, quod haud quaquam est Ptolemæi Μασθάλα, *Masthala*, vt Harduinus putat, quia hæc prope sinum est Persicum; Homeritæ autem in extrema meridie. Homeritarum fuit *Arabiæ*, quod ita a Ptolemæo vocatur, *emporium.*

LXIV.

Sapphoritæ Ptolemæi παρὰ, *iuxta* Homeritas, siue inter Homeritas & Sabæos, dicti a Σαπφὰρ, *Sapphar*, metropoli, quam *Saphar* scripsit Plinius lib. VI cap. XXIII. *Intus*, inquit, [a portu Oceli] *oppidum, regia eius adpellatur Saphar, aliudque Saue.* Hæc *Saue* distinguenda a Saba, quia Ptolemæus & Arrianus Σαυὴ scripserunt, itidem βασίλειον, *regia.* Arriani Aphar ἀφὰρ, est *Saphar* Plinii, *Sapphar* Ptolemæi, absorpta prima littera ab simili præcedente.

LXV.

Plinius in hac Arabia posuit etiam *Ampelonen coloniam Milesiorum.* Nomen videtur prauatum, quia historia nota est ex Herodoto, cui oppidum Ἄμπις, *Ampis*; Stephano & Tzetzæ Chil. VIII vers. 993, Ἄμπη, *Ampe* est. Darius enim, vt lib. VI cap. XX Herodotus tradit, capta Mileto, incolas Susa abduxit, deinde collocauit ad mare rubrum ἐν Ἄμπῃ πόλει, *in vrbe Ampi*, vbi fluuius Tigris eam præterfluens exit in mare. Quod si ita est, extra limitem Felicis in Desertam Arabiam, vt vtriusque fines Ptolemæus descripsit, incidit, quia Tigris alias, in sinum Persicum se effundens, illam non possit παραῤῥέειν, *præterfluere.* Sed suspecta est vox

Tigris

Tigris viro clariſſimo Abr. Berkelio, quia inſolens ſit ſinum Perſicum *mare rubrum* adpellari. *

LXVI.

Et *Sarracenos* Plinius dicto lib. VI cap. XXVIII in Felice Arabia poſuit, quod nomen recentius eſſe vulgo creditum: ſi modo ſana vox eſt Plinii, quam tamen magnopere Harduinus tuetur. Sed eſto, in Felice Arabia huius gentis fuiſſe colonos: tamen in Petræa, poſteriore æuo, plurimos fuiſſe, ex hiſtoria illorum temporum non ignotum eſt. Ptolemæus autem in Felice Arabia etiam habet Σαρακηνοὺς, *Saracenos*, ſed in ſuperiori parte, quæ Petrææ eſt contermina, ſaltem propinqua. Iuxta illos habet *Thamydenos*, ſeu *Thamudenos*, ** quorum oppidum Plinio *Badanatha*: infra, *Napatæos*, *Athritas*, & alia obſcura nomina. Plinius plures addit, *Carreos* cum oppido *Carriata*; *Achoalos*, *Sammeos*, *Amatheos*, *Helmodenes* cum oppido *Ebode*: *Calingios*, quorum *Mariaba* oppidum aliud, diuerſum a Sabæo Charinæo: & flumen, per quod Euphratem emergere putent, & iuxta illud *Vranimal* oppidum: Aliæ eodem auctore gentes, *Agrei*, *Ammonii*; item *Coranitæ*, *Ceſani*, *Choani*. De his Ouidius lib. V Metamorph. verſ. 163

Choanius Molpeus, dextra Nabatæus Ethemon.

Sic enim legendum, non *Chaonius*, vt vulgatum eſt, Nabatæorum docente vicinitate. Nam & in Felice Nabatæos fuiſſe, ſupra ex Strabone demonſtratum eſt: qui & oppida *Aſcam* & *Athrullam*, *** dicit ab Aelio Gallo capta eſſe. non autem Aſca illa Aſcitis Arabibus nomen dedit, loco rum interuallo prohibente. Innumera alia Ptolemæi, tamquam incognita præterimus.

LXVII.

Panchaia, ſeu *Panchaa*, vulgo etiam pars Arabiæ Felicis, & quidem regionis turiferæ, eſſe creditur. Poetæ enim a turis prouentu commendant. Virgilius Georg. II verſ. 139

Tota-

* Antiquis ſcriptoribus plane non eſt in uſitatum *ſinum Perſicum* adpellari *mare rubrum*. Vide infra lib. III c. 19 extr. Addo hic ex monumentis ingeniorum III mon. XVIII § XV p. 192 locum Herodoti I cap. 180. Τὸ γὰρ μέσον αὐτῆς, inquit, ποταμὸς διέργει, τῷ οὔνομά ἐστι Εὐφρήτης. ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων, ἐὼν μέγας καὶ βαθὺς καὶ ταχύς. ἔξει δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. *Mediam vrbem Babylonem amnis dirimit, cui nomen eſt Euphrates. Decurrit autem ex Armeniis magnus & profundus & velox. Exoneratur vero in mare rubrum.* Idem Herodotus lib. I cap. 189 Ἐκδιδοῖ δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τίγριν, ὁ δὲ παρὰ Ὦπιν πόλιν ῥέων ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοῖ. *Infunditur autem in alind flumen Tigrin, quod Opin vrbem præterfluens in mare rubrum exit.* Idem IV cap. 37 Πέρσαι οἰκέουσι κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτίην θάλασσαν, τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην. *Perſæ ad mare auſtrale pertinent, quod rubrum adpellatur.* Ipſe Strabo lib. XVI pag. 1110 edit. Almel. de Arabia Felice locutus ita pergit: ταύτης δὲ τὸ μὲν προσάρκτιον πλευρὸν ἡ λεχθεῖσά ἐστιν ἔρημος· τὸ δ᾽ ἑῷον ὁ Περσικὸς κόλπος· τὸ δὲ ἑσπέριον ὁ Ἀράβιος· τὸ δὲ νότιον ἡ μεγάλη θάλαττα ἡ ἔξω τῶν κόλπων ἀμφοῖν, ἣν ἅπασαν Ἐρυθρὰν καλοῦσιν. *Cuius ſeptemtrionale latus facit deſerta illa regio: orientale ſinus Perſicus: occidentale Arabicus: auſtrale denique magnum illud mare, quod extra vtrumque ſinum eſt, quodque totum adpellant mare rubrum.*

** Vide de his Diodorum lib. III pag. 177 copioſe diſſerentem.

*** Hæc fortaſſe Ἄθλουλα appellatur a Dione LIII pag. 592.

Totaque turiferis Panchaia pinguis arenis.

Et eiusdem operis lib. IV verſ. 379

- - - *Panchæis adoleſcunt ignibus aræ.*

Et Ouidius Metamorph. lib. X verſ. 309

Tura ferat floresque alios Panchaia tellus.

Et ibidem verſu 478

Palmiferos Arabas Panchæaque rura relinquit.

Taceo de poetis ceteris, aliisque ſcriptoribus, qui tus & odores Panchaicos laudarunt. Fabuloſa non nullis viſa fuit, vt ex Strabonis lib. VII pag. 207 adparet: Iſaacus autem Voſſius ex Arabia in Troglodytarum regionem retrahit, confiſus Pomponii Melæ teſtimonio [lib. III cap. VIII] ex MSS. vt ait, reſtituto, qui in Troglodytis dicat, *partem Panchæi habitant:* vbi *Candæi* legunt ceteri. Et Harduinus reducit Panchæos, nec vero in Troglodytice, ſed in inferiore Aegypto ponit, quod Plinius lib. X cap. II dicat, *phœnicis nidum deferri prope Panchaiam in Solis vrbem,* quam Aegypti ait Heliopolim eſſe. Euhemerus apud Euſebium de Præpar. Euang. lib. II cap. II pag. 60 inſulam dicit Oceani auſtralis eſſe παγχαίαν, *Panchæam,* * cuius diuitias mirifice laudat. Adeo nihil certi de Panchæa conſtat veterum, quam in Arabia Seruius poſuit, quia nusquam largius tus & præſtantius, quam ibi, aliique odores proueniant, licet non negetur, & alibi naſci, parcius tamen & ſine famæ celebritate.

LXVIII.

Inſulas circa Arabiam Felicem Ptolemæus plures notauit: ex quibus in Arabico ſinu, ſi ex Elanitico in auſtrum nauigatur, ſunt νῆσος Αἰνοῦ, *inſula Aeni:* inſula *Timagenis*; & *Zygena:* inſula *Dæmonum*, & *Polybii*, antequam venitur ad oſtia Bætii amnis: poſt quæ inſula *Hieracum* ſiue accipitrum: & deinde *Socratis* inſula, & *Cardaméne,* cui ab occaſu, Troglodyticen verſus, *inſula Magorum* eſt oppoſita: in meridiem vero, *inſula Combuſta, κατακεκαυμένη*, quam & Arrianus in Periplo huius maris memorauit: infra quam *Malichi* [Μαλίχου] duæ; *Adani* duæ: quibus ab occaſu *inſula Diodori* reſpondet; & extrema huius ſinus longiſſimi *inſula Iſidis*, e regione Adulis, quæ in occidentali ora ſita eſt.

LXIX.

Poſt fauces vero Arabici ſinus in Oceano Erythræo *Agathoclis* duæ; *Cocconagi* tres: deinde *Dioſcoridis inſula,* quam μεγίστην, *ampliſſimam* Arrianus dixit, deſertam tamen & paluſtrem: & in Sachalite ſinu *Zenobii* ſeptem, & *inſula Sarapidis* cum templo. In ſinu autem Perſico *Apphana* inſula, *Ichara,* ſeu *Icarus* in Palatino codice: ** *Talo, Tylos,* *** *Arathos* †

CAPVT

* Conſentit Diodorus V pag. 317, 318.

** Aelian. XI de Animal. cap. 9 Ἰκαρός ἐστι νῆσος κατὰ τῇ γε ἐρυθρᾷ θαλάττῃ ἔγκειται. &c. *Icarus eſt inſula in rubro mari ſita.*

*** Theophr. de Plant. IV cap. 9 ἐν Τύλῳ δὲ τῇ νήσῳ (κεῖται δ' αὐτὴ ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ) τὰ μὲν &c. Adde eumdem lib. V cap. 6.

† Vltra Arabiam in Oceano auſtrali Diodorus V p. 317 habet νῆσον ἱερὰν, *inſulam ſacram* & aliam

CAPVT XV
DE
MESOPOTAMIA.

I.

MEsopotamia, Μεσοποταμία, Græcorum vocabulum est, & regionem inter duo flumina contentam, quæ hoc loco Euphrates & Tigris sunt, significat. Strabo lib. XVI pag. 513 Μεσοποταμία ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ὠνόμασαι. εἴρηται δ' ὅτι κεῖται μεταξὺ τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγριος. *Mesopotamia ab euentu rei denominata est. Dicta est enim, quod inter Euphratem & Tigrin iaceat.* Definit ibidem etiam limites: Tigrin claudere latus orientale, Euphratem occidentale: e septemtrione Taurum Armenios dirimere a Mesopotamia; australe latus adiuere itidem Euphratem, conuersum iam in orientem. Eosdem Mesopotamiæ terminos Ptolemæus lib. V cap. XVIII constituit.

2. Ebræi & hanc partem vocant ארם *Aram*, seu *Aramæam*, sed discriminis caussa plerumque cum adposito nomine vel fluminum, vt *Aram Naharaim*, hoc est, Syria fluuiorum, Genes. XXIV, 10. Deuteron. XXIII, 4. Iudic. III, 8. quorum primo loco Græci vna voce Μεσοποταμία verterunt, in ceteris, saltem in quibusdam codicibus loco medio, constanter autem in vltimo, cum adposito Μεσοποταμία Συρίας; Vulgatus, *Mesopotamia Syriæ.* Aut præponitur vox פדן *Paddan*, vt Genes. XXXI, 18, XXXV, 9, vbi *Paddan Aram* vel simpliciter a Græcis Μεσοποταμία, *Mesopotamia* vertitur; vel Μεσοποταμία Συρίας, *Mesopotamia Syriæ.* Quid? quod Genes. XXVIII, 7, vbi Paddan Aram Septuaginta verterunt εἰς τὴν Μεσοποταμίαν Συρίας; Vulgatus simpliciter transtulit *in Syriam.* Neque a Syris, qui cis Euphratem erant, vel moribus vel lingua insigniter discrepabant qui coluerunt Mesopotamiam. Dum vero præponitur *Paddan* nomini Syriæ siue Aram, argumento est commune id potius esse quam proprium nomen: quod confirmatur ex eo, quia, quod Moses dixit, Iacobum isse in *Paddan Aram;* Hoseas expressit cap. XII, 13 in שדה ארם *in campos Aram* siue Syriæ. Consentiunt Iudæi in Kimchi Lexico, de quibus ipse ויש מפרשים פדן ארם שדה ארם *Sunt qui Paddan Aram interpretantur Campus Aram.* Atque ita etiam R. Salomo in Genes. XXV, 20, quosdam interpretari ait. Abenesra autem in eumdem locum simpliciter, sine diuisione sententiarum, פדן שדה *Paddan significat agrum* seu *campum.* Omnes tres prouocant ad linguam Arabicam, in qua פדאן ager & campus sit, vt ita Paddan Aram *Campestris Aram* seu *Syria* conuerti possit.

3. Dura adpellatio est, qua Dionysii interpres, siue Priscianus fuit siue

ei vicinam a Panchæis cultam. Cui accedat tertia, XXX stadiis ab altera remota. Sed eæ quum ab aliis scriptoribus non memorentur, recte etiam hic prætermittuntur.

CAPPADOCIA
Taurus Mons
CILICIA
CAMPESTRIS
Amanus mons
Germanicia
Comm
Berosa
MARE SYRIACUM
Cypri pars
Antiochia
SYRIA
Orontes fl.
MESOPOTAM
ET
BABYLONI
FLUMINIBUS SECUND
TEREM TABULAM DU
Zagira
Darna
Dogia
Gorgus fl.
Apolloniatis
Apollonia
Chatrach-Sarta
Thelbe
Artemita
Silla fl.
Seleucia
Sittacene
Sittace
Coche
Ctesiphon
Chala
Chalonitis
Regius fluvius
Apamia Mesenes
Agra
Euphrates fl.
Punda
Aracca. Erech
Vestigia ostii proprii Euphratis
Asia
SUSIANAE PARS
Characene
Teredon
Mesene
Charax Pasinae
Sinus Persici pars
Oriens
Occidens

siue Rhemnius Fannius, *Medamnem* hanc regionem dixit, * versum 993 periegetæ de terra inter Euphratem & Tigrin

Τήνδε περικτίονες μέσσην ποταμῶν ἐνέπουσιν,

Latine ita reddidit pag. 229, ed. Aldina,

Indigenæ populi pro re dixere Medamnem.

II.

Diuisit Ptolemæus Mesopotamiam in plures χώρας, *regiones* seu provincias, quarum prima est ἡ Ανθεμουσία πρός τῇ Αρμενίᾳ, *Anthemusia, quæ Armeniam attingit*, atque ita septemtrionalis est: ὑφ' ἣν ἡ Χαλκῖτις, *sub qua Chalcitis* sita est inter Edessam & Carras: & sub hac ἡ Γαυζανῖτις, *Gausanitis* inter Chaboram & Saocoram: καὶ πρὸς τῷ Τίγριδι ποταμῷ ἡ Ακαβανὴ, *Acabene, ad Tigrin fluuium:* & sub illa ἡ Τιγγηνὴ, *Tingene:* & iuxta Euphratem longo tractu ἡ Αγκωβαρῖτις, *Ancobaritis.* Hæ partes Ptolemæi, sed minus cognitæ in historiis, præter primam. *Anthemusia* enim etiam aliunde perspecta est & nota. Strabo lib. XVI pag. 514 περὶ τὴν Ανθεμουσίαν ἄλλος [ποταμὸς] Αβόῤῥας, *circa Anthemusiam alius fluuius est Aborras:* nisi oppidum Anthemusiam, quam regionem, hic malis interpretari. Et Ammiano lib. XIV cap. IX regionis nomen est, dicenti, Batnen esse *municipium in Anthemusia.* Eutropius lib. VIII, cap. II, & Sextus Rufus cap. XX *Athemusium* hanc regionem vocant, & quidem Persidis, id est regni Persici siue Parthorum, cuius & Mesopotamia vt plurimum fuit.

2. Alia regionum Mesopotamiæ nomina in historiis sunt *Osroene, Mygdonia, Sophanene, Mesopotamia propria,* & *Arabia Scenitarum.* De singulis nunc separatim, etiam de ipsa *Anthemusia* & eius situ. Ortelius existimat Anthemusiam & Osroenam eamdem regionem esse, quia Ammianus Batnen oppidum, quod, vt vidimus, lib. XIV *municipium in Anthemusia* dixit, lib. XXIII cap. IV dicat *Batnas municipium Osdroenæ.* Antiquius nomen Anthemusiæ, quam Osroenæ siue Osdroenæ: & Chosroes ille siue Osdroes, qui regulus nomen dedit, non videtur ante tempora Antoninorum exstitisse; aut, si exstitit, nomen Osdroenæ frequens ante ac in vsu hominum fuisse. Ptolemæus certe nullam eius mentionem habuit, neque aliquis antiquior. Dio Cassius quidem lib. XL in Crassi historia Abgarum illum, qui in deuia Romanos abduxit, *Osroenum* videtur dixisse: sed libri Οῤῥοηνὸς habent: & si vel maxime Οσροηνὸς legendum sit, dubium tamen superest, an non Dio pro more temporis sui scripserit, quippe Herodianus gentem illam sæpe Οσροηνοὺς, *Osroenos* adpellauit, lib. III cap. IX, lib. IV cap. VII, & lib. VII cap. I. Originem nominis Procopius lib. I Pers. cap. XVII prodit hisce verbis: Οσροηνή τε, Οσρόου ἐπώνυμός ἐστιν, ἀνδρὸς ἐνταῦθα βεβασιλευκότος ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις. *Osroene nomen habet ab Osroe quodam, qui ibi quondam regnauit.* Græci scribunt, vt videmus,

* A Zosimo semper adpellatur ἡ μέση τῶν ποταμῶν. lib. I c. 52 & 60. II c. 43 pag. 207. III c. 8 p. 260. Item a Polyæno IV cap. 17 Αντίοχος Σελεύκου τοῦ ἀδελφοῦ ἀποστὰς ἔφυγεν εἰς τὴν μέσην τῶν ποταμῶν, *Antiochus a Seleuco fratre desciscens in Mesopotamiam fugit.*

demus, *οσροηνὴ*, *Osroene:* Ammianus addita littera Osdroene, etiam limata Valesiorum editione. Vide pag. 12 & 353.

3. Num igitur eadem Osroene & Anthemusia? Distinguunt Eutropius & Rufus prædictis locis: at nescio, quam vere, & quanta cum cura. Batnam Ammianus, quod supra ostendimus, vtrique tribuit. Ptolemæus Anthemusiam in septemtrione ponit; Strabo circa Aborram fluuium, qui longe defluit antequam Euphrati infundatur. In Notitia Ecclesiæ est *Osroenæ* metropolis Edessa; contributæ vrbes episcopales Carræ, Batnæ, Callinicum, Birtha. Igitur a septemtrione ad ostium Aborræ siue Chaboræ Osroena producta fuit, circa quod flumen *Anthemusiam* Strabo collocauit: vt adpareat multa habuisse communia, licet nolim adfirmare, limites plane vtriusque eosdem fuisse: aut alterutrius etiam eosdem mansisse, neque temporum, vt solet, sensisse mutationes. Si de situ vrbis *Anthemusiæ,* vnde nomen regiónis est, constiterit, forsan certius aliquid de ipsa regione infra pronuntiabimus. Sed de oppidis postea.

4. *Mygdonia,* nomen ex Macedonia in Mesopotamiam translatum, partem eius designat, qui est a Zeugmate ad Thapsacum iuxta Euphratem. Strabo ante dicto loco: *Partem eius* [Mesopotamiæ] *iuxta Euphratem, inde a Zeugmate vsque Thapsacum, tenent qui a Macedonibus Mygdones adpellati sunt, quorum erat Nisibis, & ipsa Antiochia Mygdonia dicta*: Quæ si ita se se habent, vt versione est expressum, omnis occidentalis Mesopotamia fuit Mygdonia, atque eas quoque partes occupauit, quas Anthemusiæ aut Osroenæ alii vindicarunt. nec vero alius sensus videtur Græcorum esse, *τὰ πρὸς Εὐφράτη, καὶ τῷ ζεύγματι, τῷ τε νῦν, τῷ κατὰ τὴν Κομμαγηνὴν, καὶ τῷ πάλαι τῷ κατὰ τὴν Θάψακον, ἔχουσι οἱ Μύγδονες, κατονομασθέντες ὑπὸ τῶν Μακεδόνων.* Nec latitudo eius fuit exigua, quia Nisibin, vrbem propiorem Tigridi quam Euphrati, idem Strabo pag. 514 dicit *Αντιόχειαν τὴν ἐν τῇ Μυγδονίᾳ, Antiochiam in Mygdonia sitam* adpellari, quod plures scriptores confirmant: de qua re infra in Vrbibus.

5. *Sophanene*, quæ supra Nisibin est Amidam versus & Tigrim, infra in amni Nymphio, qui illam rigat, ex Procopii lib. 1 Pers. Bell. c. VIII declarabitur.

6. Relicta vero etiam his nominibus fuit, quæ proprie *Mesopotamia* vocaretur. Procopius lib. 1 B. Pers. cap. XVII Osroenen ab illa distinxit. *Oppida*, inquit Alamundari oratione, *Μεσοποταμίας καὶ τῆς Οσροηνῆς καλουμένης χώρας*, *Mesopotamiæ, & regionis quæ Osroene vocatur.* Etiam in Notitiis Imperii & Ecclesiæ sunt separatæ prouinciæ *Osroene* & *Mesopotamia* & huius caput Amida, sicut illius, Edessa statuitur: etiam alius Dux, qui Osroenæ, alius qui Mesopotamiæ impositus: vtut Anthemusia, quæ fere Osroena est, Strabone auctore sit *τῆς Μεσοποταμίας*, *Mesopotamiæ ipsius* portio, puta totius, seu laxe sumtæ.

7. In-

* Hic ex Dione lib. XXXVI pag. 29 habeto ista: *Ἡ δὲ Φοινίκη καὶ ἡ Σωφανηνὴ χώρα τοῖς Ἀρμενίοις πρόσοικος*, *Phoenice & Sophanene regio Armeniis finitima.* Sed Phoenice longius afuit. Armeniorum igitur nomen pro imperio Armeniorum positum videtur, qui ante aduentum Romanorum in Armeniam latius regnauerunt.

7. Inferiorem & australem partem Mesopotamiæ quod Arabes Scenitæ tenebant, & ipsa *Arabia* vocitata fuit. Xenophon lib. I ἀναβάσ. pag. 151 Gr. Cyrum, ad Thapsacum Euphrate traiecto, nouem dierum iter διὰ τῆς Συρίας, *per Syriam* [sic Mesopotamiam vocat] fecisse vsque ad flumen Araxem, quem doctissimus Bochartus Chaboram esse existimat: sed malim vlteriorem fluuium, quia propior Chaboras est Thapsaco quam pro spatio iam definiti itineris. Ab Araxe autem illo ἐξελαύνει διὰ τῆς Ἀῤῥαβίας, τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων, σαθμὺς ἐρήμυς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα καὶ πέντε, *profectus est per Arabiam, Euphratem ad dextram habens, per quinque mansiones in desertis locis, triginta & quinque parasangis.* Arabes autem, qui incolunt illum tractum, *Scenitæ* a Strabone XVI pag. 514 vocantur. Τὰ πρὸς μεσημβρίαν, inquit, κεκλιμένα τῆς Μεσοποταμίας καὶ ἀπωτέρω τῶν ὀρῶν, ἄνυδρα καὶ λυπρὰ ὄντα, ἔχυσιν οἱ Σκηνῖται Ἄραβες. *Mesopotamiæ partes ad meridiem vergentes, & a montibus remotas, siccas & steriles, Arabes Scenitæ incolunt.* Addit, hos latrociniis & pascendo pecori deditos esse, & facile sedem mutare, si præda & pascua deficiant. Hos Euphrates ab Arabia Deserta dirimebat. Etiam superiorem tractum, vbi Carræ & Edessa, Plinius *Arabiam* adpellauit lib. V cap. XXIV. Vide infra in *Edessa.*

III.

Fuit olim etiam alia Mesopotamiæ, ratione imperiorum, diuisio, Romani videlicet & Parthici, inde a Luculli & Pompeii expeditionibus instituta, qua circa Euphratem quæ erant, ab Romanis plurima sunt occupata: quæ ad Tigrin vergebant, Parthis pleraque paruerunt. Sed vt non semper eadem fortunæ bellorum est facies, ita nunc plus, nunc minus Romani in Mesopotamia possederunt, & multi imperatores Euphratem maluerunt limitem habere, paucis vltra illum exceptis; quam ad Tigrin fines imperii sui proferre, aut prolatos ab antecessoribus, defendere. Testes sunt Augustorum historiæ, Traiani, Hadriani, Septimii Seueri, Cari, Constantii, Iuliani, Iouiani. Quænam ex vltimi horum cessione, quas *transtigritanas* Ammianus lib. XXV cap. XXIII vocat, Persarum respectu, regiones Mesopotamiæ fuerint, quænam Armeniæ, difficile est definire. Quinque illarum nominat Ammianus, e quibus tantum *Corduena*, quam in Armenia Ptolemæus ponit; & *Zabdicena*, quæ cis Tigrin Patricio est Legat. pag. 30, &, vt videtur, in Mesopotamia, notiores sunt: cuius etiam *Arzanene* fuit, vt ex Procopii lib. I B. Perf. cap. VIII non obscurum est.

IV.

Oppida Mesopotamiæ Ptolemæus secundum flumina diuisit, primum enarrans quæ Euphrati sint adsita; deinde quæ ad Tigrin; tandem media inter vtrumque fluuium. Quæ ad Euphratem posita enumerat, sunt fere omnia, paucis exceptis, obscura. Incipit a *Porsica*, de qua nihil constat. Sita ex ipsius dispositione fuit e regione Edessæ. Ortelius confert cum *Persa* Stephani, quam dicit παρὰ τῷ Εὐφράτῃ καὶ Σαμοσάτοις, *iuxta Euphratem & Samosata* sitam esse, dextra, an sinistra ripa, non exprimit. Quæ

hinc in austrum versus sequuntur, vsque ad Nicephorium, æque sunt ignobilia, *Aniana, Barsampse, Sarnuca, Bersima, Baumæ*, siue, vt Palatinus habet, *Maubæ*.

V.

Mirum præteriisse *Apameam*, quam tamen clarissimi scriptores in hoc tractu posuerunt. Plinius lib. V cap. XXIV *Zeugma* LXXII *millibus passuum a Samosatis, transitu Euphratis nobile. Ex aduerso Apamiam Seleucus, idem vtriusque conditor, ponte iunxerat.* Et Isidorus Characenus sub initium Stathmorum: Διαβάντων τὸν Εὐφράτην κατὰ τὸ Ζεῦγμα, πόλις ἐστὶν Ἀπάμεια, *Transeuntibus Euphratem iuxta Zeugma, vrbs est Apamea.* Stephanus quoque Apameam quamdam Ἐδέσσης πρὸς ἄρκτους, *in septemtrione circa Edessam* posuit, quæ non alia ab illa Plinii & Isidori est: quamquam non accurate illius sedem definiuit. non enim supra Edessam sita erat, sed iuxta Zeugma Syriæ, cum quo ponte iungebatur. Edessa autem septemtrionalior est quam Zeugma.

VI.

Mirum etiam, quod *Seleuciam* castellum, Zeugmati in Mesopotamia, vt pontem custodiret, oppositum, Ptolemæus prætermisit: de quo Strabo lib. XVI pag. 516 κατὰ τοῦτο [τὸ ζεῦγμα τοῦ Εὐφράτου] Σελεύκεια ἵδρυται φρούριον τῆς Μεσοποταμίας, προσωρισμένον ὑπὸ Πομπηΐου τῷ Κομμαγηνῷ, *Iuxta hunc pontem Euphratis Seleucia est, castellum Mesopotamiæ, quod Pompeius Commageno contribuit*, id est, regi Commagenæ Antiocho. Erat autem antiquius, a Seleuco conditum Nicatore. Polybius lib. V cap. XLIII ὄντος αὐτοῦ κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους περὶ Σελεύκειαν, τὴν ἐπὶ τοῦ Ζεύγματος, *quum ille* [rex Antiochus] *Seleuciæ ad Zeugma esset:* quod hoc ipsum castellum Strabonis est.

VII.

Post obscura Ptolemæi, quæ enarrauimus, *Nicephorium* eiusdem est, nobilius & a pluribus laudatum, ad Euphratem oppidum. Et hoc παρ' Εὐφράτῃ, *ad Euphratem* situm fuit, vt Characenus Isidorus tradit, qui κτίσμα Ἀλεξάνδρου βασιλέως, *opus regis Alexandri* dicit. Plinius lib. V cap. XXIV *Iungitur præfectura Mesopotamiæ, originem ab Assyriis trahens, in qua Anthemusia & Nicephorium oppida.* Et lib. VI cap. XXVI *In vicinia Euphratis Nicephorion, quod Alexander iussit condi propter loci opportunitatem.* Crassus quoque, quum Mesopotamiam primum ingressus esset, vt Dio Cassius lib. XL p. 126 refert, τὰς πόλεις Ἑλληνίδας, τάς τε ἄλλας καὶ τὸ Νικηφόριον ὠνομασμένον προσεποιήσατο, *Græcas vrbes cum alias, tum quod Nicephorium vocatur, recepit.* Tacitus quoque lib. VI cap. XLI *Tiridates, volentibus Parthis, Nicephorium & Anthemusiada, ceterasque vrbes, quæ Macedonibus sitæ, Græca vocabula vsurpant, recepit.* Posteriori æuo nomen mutauit, *Constantina* dicta secundum Stephanum; aut *Constantia*, Κωνστάντεια, secundum Suidam: de quo nomine in medii æui geographia dicturi sumus.

VIII.

Fuit etiam *Zenodotium* siue *Zenodotia* in hoc tractu, vicinum Nicephorio, cuius incolæ fraudulenti in Crassum & Romanos fuerunt. Deditio-

ne

ne enim simulata, receptos intra mœnia Romanos ad centum numero interfecerunt. Quamobrem vi Crassus vrbem expugnauit, captiuosque sub corona vendidit. Dio Cassius prædicto loco, & Plutarchus in Crasso pag. 553 historiam tradiderunt: vrbis etiam Stephanus mentionem habet. Ζηνοδότιον, inquit, πόλις Οσροήνης πλησίον Νικηφορίου, *Zenodotium est oppidum Osroenæ, vicinum Nicephorio.* Ob quam vicinitatem cum Nicephorio coniunximus, quamuis incerti ad Euphratem æque sita fuerit, an ab illo reducta quodammodo. Longe enim abesse propter vicinitatem illam non potuit. Plutarcho est Ζηνοδοτία, *Zenodotia,* femineo genere.

IX.

Post Nicephorium Ptolemæo in ripa est *Maguda*, incognita: deinde Χαβώρα, *Chabora* ad ostium fluuii cognominis: quod Simocattæ lib. IV c. X est Αβορέων φρούριον, *Aborensium castellum.* Sed intercedunt alia, silentio minime prætereunda, *Callinicum* & *Cercusium.* De Callinico Chron. Alexandr. pag. 408 Σέλευκος Καλλίνικος ἐν Μεσοποταμίᾳ Καλλινικόπολιν κτίζει, *Seleucus Callinicus in Mesopotamia Callinicopolin condit.* Libanius autem in epistola ad Aristænetum a Callinico sophista, ibidem interfecto, nomen oppido fuisse refert, quod mireris, a priuato homine vrbem nomen accepisse. Id vero etiam dubitare licet, si a Seleuco nomen fuerit, cur non antiquior oppidi memoria reperiatur. Sophista autem Callinicus, teste Suida, sub Gallieno vixit. In Galerii, Iuliani, Iustiniani historia *Callinici* mentio est. Eutropius lib. IX cap. XV *Galerius Maximianus primo aduersus Narseum, adversum prælium habuit, inter Callinicum Carrasque congressus.* Zosimus lib. III cap. XIII de Iuliano: ἐξορμήσας ἐκ Καρρῶν, καὶ τὰ ἐν μέσῳ διαδραμὼν φρούρια μέχρι Καλλινίκου, κἀκεῖθεν ἐλθὼν ἐπὶ τὸ Κιρκήσιον, *Carris profectus, castellis interiectis vsque ad Callinicum transitis, proxime venit Circesium.* Ammianus Marcellinus lib. XXIII cap. VI Iuliani iter sic describit, vt Carris *Dauanam* venerit: postridie *ad Callinicum, munimentum robustum, commercandi opimitate gratissimum.* Male in libris *Callinisum* est, & *Callinicum* scribi etiam Valesius iussit. Procopius lib. I Pers. cap. XVIII, quum Persæ irrupissent in Syriam, & iam domum redituri consedissent in Euphratis ripa, dicit castra habuisse ἐν ἠιόνι, ἣ δὴ πόλεως Καλλινίκου ἀντιπέρας ἐστίν, *in ripa e regione vrbis Callinici.* Et interiectis non nullis: τῇ ὑστεραίᾳ Ρωμαίοι μὲν ὁλκάδων σφισὶν ἐκ Καλλινίκου πόλεως παραγενομένων πολλῶν ἐς αὐτὴν ἐκομίσθησαν, *postero die Romani, missis Callinico onerariis, in eam vrbem delati sunt.*

X.

Alterum inter Nicephorium & Chaboræ confluentem oppidum est *Cercusium*, siue *Circesium*, seu *Circessus*, situm in angulo quem Aboras seu Chabora fluuius cum Euphrate facit. Ammianus lib. XXIII cap. XI *tendens imperator Cercusium, principio mensis Aprilis ingressus est munimentum tutissimum & fabre politum: cuius mœnia Abora & Euphrates ambiunt flumina, velut spatium insulare fingentes.* Eadem confirmat Zosimus lib. III cap. XII διὰ τοῦ Κιρκησίου. φρούριον δὲ τοῦτο κυκλούμενον ὑπό τε τοῦ Αβώρα ποταμοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ευφράτου. *per Circesium. Castelli hoc nomen est quod Aboras fluuius*

vius & Euphrates ipse circumfluunt. Eutropius lib. IX cap. II *Miles ei tumulum vicesimo milliario a Circesso, quod castrum nunc Romanorum est, Euphrati imminens, ædificauit.* Quæ Sextus Rufus iisdem fere verbis cap. XXII repetiit. *Milites,* inquit, *ei tumulum in vicesimo a Circesso castro, quod & nunc exstat, ædificauerunt.* Procopius lib. II B. Perſ. cap. V etiam Κιρκήσιον, *Circesium,* & Romanorum φρούριον ἔσχατον, *munimentum extremum* dixit, qui non videntur infra Aboræ confluentem in hoc tractu aliquid possedisse: situm, vbi Aborras Euphrati miscetur. τὸ δὲ φρούριον τοῦτο πρὸς αὐτῇ που τῇ γωνίᾳ κεῖται, ἣν δὴ τοῖν ποταμοῖν ἡ μίξις ποιεῖται, *in angulo autem, quem confluentes dicti amnes faciunt, positum hoc ita castellum* τριγωνον ἐπιτελεῖ σχῆμα, *triangulum figuram facit.* Idem de Ædific. lib. I cap. VI dicit, Diocletianum condidisse, aut potius muniuisse, vt castellum fieret: quod Ammianus dicto loco clarius exposuit: *Diocletianus exiguum antehac & suspectum, muris turribusque circumdedit celsis.* Non enim dubitandum est, locum tam opportunum antiquitus habitatum fuisse. quod facit, vt multi existiment Cercusium esse illud *Carchemis* a sacris scriptoribus 2 Paralip. XXXV, 20; & Ierem. XLVI, 2, necnon Esa. X, 9 memoratum. Bochartus lib. IV Geogr. S. cap. XXI *Cercusium viri docti putant esse* כרכמיש *Carcemis, vrbem ad Euphratem.* In quibus & Grotius est in Ieremiam: & antiquior Beniamin Tudelensis, qui Itinerario pag. 62 קרקסיא היא כרכמיש על שפת נהר פרת *Karkesia, olim Carcemis dicta, in ripa Euphratis posita.*

XI.

Nomen fluuii, cuius confluentem in Cercusio iam vidimus, non vno modo scribitur, vt tamen omnis varietas ad vnam originem referri possit. Ptolemæo est Χαβώρας, *Chaboras,* & Nubiensis Geographus *Alchabur,* cum articulo. Quod vero Græci adspiratiuas litteras prætermittunt, Strabo lib. XVI pag. 514 scripsit Ἀβόῤῥας, *Aborras:* Zosimus lib. III cap. XII Ἀβώρας, *Aboras:* Ioannes Antiochenus, cognomine Malala, in Iuliano pag. 17 Ἀββορᾶς, *Abboras:* Isidorus Characenus pag. 4 Ἀβουρας, *Aburas:* Ammianus lib. XXIII cap. XI *Aboras.* Ex septemtrione decurrit, & Ptolemæo auctore, ex monte Masio: & vt Strabo dicto loco ait, ῥεῖ περὶ τὴν Ἀνθεμουσίαν ἄλλος ποταμὸς Ἀβόῤῥας, *fluit circa Anthemusiam alius* [ab Regio] *fluuius Aborras.* Non paruus est, sed magnum incrementum Euphrati adfert. Procopius Belli Persici lib. II cap. V Ἀβόῤῥας, ποταμὸς μέγας, *Aborras, magnus fluuius.* Ideo, quod Ammianus refert, Iuliani exercitus non vado, sed *per naualem Aboræ pontem* transiit.

XII.

Post confluentem & oppidum Aboram, tria memorantur a Ptolemæo, *Thelda, Aphphadana* (Ἀφφαδανα) & *Banabe,* modico inter se spatio distincta, quæ videntur Peutingerianæ Tabulæ *Thelbon* & *Banata,* medio loco prætermisso: tum demum est Ζείθα, *Zeitha,* Zosimi χωρίον Ζαυθὰ προσαγορευόμενον, *oppidum Zautha dictum,* lib. III cap. XIV; sed neutrobi vero nomine, quod *Zaita* est, ab oleæ prouentu eius regiunculæ petitum. *Profecti,* inquit, *exinde Zaitam, venimus locum, qui olea arbor interpretatur. Hic Gordiani*

diani imperatoris longe conſpicuum vidimus tumulum. Zoſimus autem: *Sexaginta progreſſus ſtadiis*, εἰς τι χωρίον Ζαυθὰ προσαγορευόμενον ἦλθε, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Δοῦρα, *in locum Zautha nominatum venit: inde Dura*, (cuius, vt vrbis, veſtigia quædam reſtabant; ſed tum deſerta) οὗ Γορδιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐδείκνυτο τάφος, *vbi ſepulcrum imperatoris Gordiani oſtendebatur*. Hic difficultas diſtantiarum eſt. Eutropius enim lib. IX cap. II Gordiani tumulum viceſimo milliario a Circeſſo caſtro Euphrati ad Aboræ confluentem, a militibus ædificatum dicit: quod ita etiam Sextus Rufus repetiit, eodem milliariorum expreſſo numero. Sed hoc in dubium Valeſius ad Ammianum vocat, quia Zoſimus *Zaita non plus quam* LX *ſtadia a Circeſio caſtro abeſſe* teſtatus ſit. At, *vnde* per ſexaginta ſtadia in Zaita profectus Iulianus ſit, non expreſſit Zoſimus: ſed, cum dixerat, a Carris, per Callinicum, Circeſium veniſſe, addit, flumine Abora traiecto, per Euphratem conſcenſa naui vectum eſſe, quouſque autem, non eſt definitum. Dein narrat ἀπὸ τοῦ βήματος, ex tribunali caſtrenſi concionem militum adlocutum eſſe, & donatiuo dato, contra Perſas progreſſurum fuiſſe. ἑξήκοντα δὲ προελθὼν σταδίους, εἴς τι χωρίον, Ζαυθὰ προσαγορευόμενον, ἦλθε, *ſexaginta ſtadia progreſſum, veniſſe in locum, qui Zautha adpellabatur.* Lege caput XIII & XIV libri III. Quis vero non videt alium terminum fuiſſe, vnde profectus per LX eſt ſtadia imperator, quam Circeſium? Accedit Ptolemæi teſtimonium, qui, vt diximus, tria oppida inter Aboræ confluentem poſuit & Zeitha ſiue Zaita. Non ergo ratio vlla eſt, cur ab Eutropii milliariorum numero refugiamus. Gordiani autem tumulus, quem a Zaita conſpici Ammianus dixit, Zoſimus a Dura, deſerto tum oppido; inter vtrumque fuiſſe videtur, forſan etiam ab Euphrate, cui adpoſita erant hæc oppida, quodammodo reductum.

XIII.

Dura, Δοῦρα, plurale, Græcorum more, ac Latine ſingulare femineum, Zoſimus vrbem ἔρημον, deſertam dixit, cuius vix ἴχνος ſeu veſtigium agnoſcatur. Olim bene culta fuit. Polybius lib. V cap. XLVIII κατέσχε Μεσοποταμίαν ἕως Δούρων, *Meſopotamiam occupauit vsque ad Dura.* Iſidorus Characenus pag. 4 poſt Aburæ ſeu Chaboræ confluentem: ἔνθεν Δοῦρα, Νικάνορος πόλις, κτίσμα Μακεδόνων, ὑπὸ δὲ Ἑλλήνων Εὔρωπος καλεῖται, *Inde Dura, Nicanoris vrbs, a Macedonibus condita, a Græcis autem Europus adpellata.* Id de Europi nomine ſingulare eſt, nec proditum ab aliis. * Quando autem vaſtata fuerit, vt Zoſimus narrabat, & an propterea poſthabuerit Ptolemæus, non habemus dicere.

XIV.

A Zaita autem vsque ad Saocoræ confluentem nihil Ptolemæus niſi *Bæthautha* habet, quod in Palat. cod. Βεθαῦνα, *Bethauna* ſcriptum eſt. Ammiano

* Ac repugnare videtur Polybius V cap. 49. Καὶ τὴν μὲν, inquit, παραποταμίαν μέχρι πόλεως Εὐρώπου κατέσχε, τὴν δὲ Μεσοποταμίαν ἕως Δούρων. *Et in regione quidem ad amnem ſita omnia vsque Europum vrbem occupat: in Meſopotamia vero omnia vsque ad Dura.*

miano autem post *Duram*, desertum oppidum, est *Anathan* munimentum, quod Euphrates circumluebat, lib. XXIV cap. II. Characenus Isidorus p. 4 Ἀναθὼ νῆσος κατὰ τὸν Εὐφράτην ϛάδια δ΄. ἐν ᾗ πόλις, *Anatho insula in Euphrate stadiorum IV, in qua oppidum est.* Libanius autem pag. 312 χεῤῥόνησον τοῦ ποταμοῦ, *peninsulam fluuii* vocat. Theophylactus Simocatta lib. IV cap. X Ἀνόθων φρούριον, *Anothon castellum*, at lib. V cap. II emendatius Ἀνάθων, *Anathon* idem dixit. Aliud proxime castellum Ammianus cap. IV [Vales. c. II] *Thilutha* nomine posuit, in medio fluminis situm. Meminit & Zosimus cap. XIV, sed sine nomine, insulam dicens, quæ φρούριον, *castellum* habeat, quod deditione Iulianus cepit.

XV.

Flumen *Saocoras* Ptolemæi, ὁ καλούμενος Σαοκόρας ποταμὸς, Euphrati post Bethaunam, &, vt videtur, etiam hanc insulam, adfunditur. Fontes habet prope Nisibin & totam prope Mesopotamiam diuidit. Xenophon in Cyri expedit. lib. I pag. 151 *Araxem* vocat, quod ex distantia quinquaginta parasangarum a Thapsaci traiectu demonstratur: in quo a Bocharto, viro doctissimo, qui Chaboram p. 93 interpretatur, secessionem facimus. Ad confluentem eius cum Euphrate, Ptolemæi posita *Rescipha* oppidum, rarum nomen, vt ipsius fluminis Saocoræ. Deinde sequuntur obscura Ptolemæi oppida *Agamna, Eudrapa, Addæa*; & *Pacoria* oppidum vel castellum, a Pacoro rege haud dubie conditum; *Teridata*, quod alterius regis nomen refert, qui Tiridates est Tacito: & tum *Naarda*, ac *Sipphara*, qui finis Mesopotamiæ ad Babyloniam ante scissionem Euphratis.

XVI.

Obscuriora omnia, vt dixi, præter *Naarda*, quæ & *Nearda* & *Nehardea* dicitur. Nam & olim, & medio æuo, receptaculum Iudæorum fuit. Iosephus lib. XVIII Antiq. Iud. cap. XII Νεαρδὰ τῆς Βαβυλωνίας ἐϛὶ πόλις πολυανδροῦσα, καὶ χώραν ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔχουσα. - - - ἐϛὶ δὲ πολεμίοις οὐκ εὐέμβολος, περιεχόμενη τε τοῦ Εὐφράτου πᾶσαν ἐντὸς αὐτὴν ἀπολαμβάνοντος καὶ κατασκευαῖς τειχῶν. *Nearda vrbs est Babyloniæ populosa, fertilem & amplam regionem seu agrum possidens: nec hostium adsultibus patet, vndique Euphrate & firmis muris circumdita.* Babyloniæ dixit vrbem, quam Ptolemæus in Mesopotamia censuit; quia in vtriusque erat confinio. Extremo illo libro, vbi Iudæorum cladem, in oriente sub Tiberio acceptam, Iosephus exposuerat, addit, plerosque illorum, qui cædes euaserant, εἴς τε τὰ Νέερδα καὶ τὴν Νίσιβιν, (sic varie scriptum vno libro) *Neerdam & Nisibin*, securitatis caussa, quia munitæ vrbes, se contulisse. Interiectis quibusdam sæculis, quum ex Palæstina Iudæorum sapientes in Babyloniam demigrassent, scholas suas Nehardeæ, Soræ & Pumbedithæ celebriores instituerunt, de quibus Buxtorfius Tiberiade cap. VI consularetur. Et quia multum agrorum possedit hæc ciuitas, vti ex Iosepho iam cognouimus; factum, vt regio etiam vrbis primariæ vocabulo adpellaretur. Beniamin Tudelensis Itinerario pag. 63 משם שני ימים לאליובר היא פום בדיתא אשר בנהרדעא *Hinc* [a Karkesia

siue

siue Circesio] *bidui itinere distat Aliobar, quæ & Pombeditha dicitur, in Nehardea,* id est, in Nehardensi regione.

XVII.

Vltima Ptolemæi vrbs est *Sipphara,* Abydeno apud Eusebium Præparat. Euang lib. IX cap. XLI, Σιππαρηνῶν πόλις, *Sipparenorum ciuitas,* post quam scinditur Euphrates, & pars per Babyloniam fertur, pars it per Seleuciam in Tigrin: ὧν ὁ μεταξὺ καλεῖται βασίλειος ποταμὸς, *in quorum medio est qui vocatur Regius fluuius.* Sed de diuisione Euphratis in Babylonia acturi sumus. Hæc Ptolemæus ante scissionem: plura Ammianus. Etenim post Duram & Anathan, & insulam Thiluthаm, lib. XXIV cap. IV [Vales. II] ei est *Achaiachala,* munimentum fluminis circumitione vallatum, arduumque transscensu. Interiectis inualidis, quorum nomen non est memoratum, venitur ad locum *Baraxmalcha:* vnde, amne transito, milliario septimo est oppidum *Diacira,* Zosimi Δάκιρα, *Dacira,* qui vero ἐν δεξιᾷ πλέοντι τὸν Εὐφράτην, *in dextra nauigantis Euphratem* ponit, quod in sinistra ripa oportet esse. Hinc ventum ad oppidum *Ozogardana,* in quo Traiani tribunal ostendebatur. Zosimus lib. III cap. XV a Dacira habet *Sitham,* & *Megiam:* tum vero *Zaragardiam* (sic vocat) ἐν ᾗ βῆμα ὑψηλὸν, ἐκ λίθου πεποιημένον, ὃ Τραϊανοῦ καλεῖν εἰώθασιν οἱ ἐγχώριοι, *in qua excelsum tribunal, ex lapide factum, quod incolæ dicunt Traiani fuisse.*

XVIII.

Ammianus progreditur hinc ad vicum *Maceprактam,* vnde *pars fluminis scinditur.* Valesius *Macepractam* & Plinii *Massicen* putat eamdem esse. Ita autem ille lib. V cap. XXVI *Scinditur Euphrates a Zeugmate octoginta tribus millibus passuum circa vicum Massicen, & parte læua in Mesopotamiam vadit per ipsam Seleuciam, circa eam præfluenti infusus Tigri: dexteriore autem alueo Babylonem petit.* Prima hæc & magna scissio, quam si Ammianus, vt Valesio videtur, intellexit, *scinditur* ipsi est quod *abscinditur:* de quo tamen dubitare liceat, quia hanc partem aquas dicit *ad tractus Babylonios interiores ducere:* partem *aliam* ex hac diuisione *Naharmalcha* vocat, & *fluuium regum* interpretatur. Sed quisnam ille fluuius sit, maiori cura in Babylonia disputabitur. Quæ sequuntur in Ammiani historia, quia exercitum Naharmalcha traiecisse dicit, in Babyloniam cadunt, Mesopotamiam propriam non attingunt.

XIX.

Hanc enim Euphratis alueus exterior a Babylonia excludit, cui quod vrbs *Seleucia,* vbi exit ille in Tigrin, est adposita: de ea dubites, in qua ripa, externa & sinistra, an intus in dextra fuerit collocata. Ptolemæus in Mesopotamia censuit cum iis, quæ in ripa dextra Euphratis sunt posita. Contra Isidorus Characenus pag. 5 ita stathmos per Mesopotamiam ducit, vt, qui ab Abora amne & Anatho insula Seleuciam tendat, ei & Euphratem & flumen Regium traiicere necesse sit. Plures vocant *Seleuciam ad Tigrim:* Polybius lib. V cap. XLVIII, & Plutarchus in Lucullo pag. 506 εἰς Σελεύκειαν τὴν ἐπὶ τῷ Τίγριδι: Strabo XVI pag. 511 Σελεύκεια ἡ ἐπὶ τῷ Τίγρει.

& Isidorus Characenus p.5 ἐπὶ Σελεύκειαν τὴν πρὸς τῷ Τίγριδι. Theophylactus Simocatta lib. v cap. vi copiose agens de auctore & situ huius vrbis, dicit vtrumque fluuium Euphratem & Tigrim ὥσπερ ςέφάνη ἔρυκες τινος, *instar valli* circummunire illam. Plinius, vt modo vidimus, Euphratem læuo *vadere per ipsam Seleuciam, circa eam præfluenti infusum Tigri.* Non credibile, tantum flumen per mediam vrbem meare, eamque diuidere, sed interpretor Plinium Theophylacti verbis, διαῤῥεῖ τῆς Σελευκείας ἐχόμενα, *campos continentes Seleuciæ perfluit*, ipsamque adluit vrbem, ab altera parte Tigri etiam adfusam. Notus auctor, in quo omnes consentiunt, & ipsum ostendit nomen, Seleucus Nicator, orientis post Alexandrum dominus. Vocatur & *Seleucia Babylonia*, quia ad fines Babyloniæ siue in ipsis est, & Babylonem magnitudine sua exhausit. Plinius lib. vi cap. xxvi *Babylon ad solitudinem rediit, exhausta vicinitate Seleuciæ, ob id conditæ a Nicatore intra nonagesimum lapidem in confluente Euphratis fossa perducti, atque Tigris, quæ tamen Babylonia cognominatur, libera hodie ac sui iuris.* Et Ammianus lib. xxiii cap. xx *post hanc* [Ctesiphontem] *Seleucia, ambitiosum opus Nicatoris Seleuci.*

2. Nec vero Seleucus in loco vacuo & ex fundamentis condidit, sed vetus quoddam oppidum & spatio & ornamentis ampliauit maxime. Vetus nomen quod fuerit, ambiguum est, Ammianus xxiv cap. xviii [Vales. cap. v] ex Gelenii lectione, quam omnes postea sequuti sunt, *Coche, quam Seleuciam nominant.* Et Eutropius lib. ix cap. xii *Cochen & Ctesiphontem, nobilissimas vrbes cepit;* sine dubio Seleuciam intelligens. Henricus tamen Valesius ad Ammianum dubitat, an eadem sit Coche ac Seleucia. nam idem Ammianus post paullo (cap. xxi Grut.) distincte oppidi *Coches* meminit: priori autem loco scripti omnes libri, & editi ante Gelenium quiduis aliud quam *Cochen* referunt. Et Arrianus apud Stephanum in Χωχὴ clarissime distinxit, ἐξελάυνει ἐκ Σελευκείας ἐ πρόσω τε ποταμε τε Τίγριδος ἐς Κώμην, ἥτινι Χωχὴ ὄνομα, *profectus est ex Seleucia in vicum cui Choche nomen est.* Zosimo *Zochasa* prius adpellata lib. iii cap. xxiii, τῆς πρότερόν μεν Ζωχάσης, νῦν δὲ Σελευκείας ὀνομαζομένης. A Lucio Vero, ductu Cassii, capta est, *cum* xl *millibus hominum*, Eutrop. lib. viii cap. v, *contra fidem*, Capitolin. cap. viii; etiam excisa tum, nec restituta Iuliani tempore, teste Ammiano lib. xxiv cap. xviii.

XX.

In ripa Tigris Ptolemæus hunc ordinem a septemtrione in meridiem progressus seruat: *Darbeta*, vicina Armeniæ, vnde ruit Tigris: circa quem locum posteriores vrbem nobilem *Amidam* ponunt: de qua infra in fluuio *Nymphio* aliquid, plura in Notitia medii æui dicturi sumus. Deinde Ptolemæi *Saphe*, quæ videtur χωρίον Σαφά, cuius Plutarchus in Lucullo meminit pag. 506, vbi Metrodorus Scepsius, Tigranis vxore curante, sepultus fuit. nam & ille ad Tigrim Seleuciæ versatus fuerat. *Deba* succedit, de qua nihil constat: nobilissima autem, quæ sequitur, vrbs *Singara*, Græcis τὰ Σίγγαρα, pluratiuo numero. Tigri ad-

positam

positam hanc vrbem fuisse, ex Ptolemæi descriptione clarum est, etiam ex Tabula Peutingeriana. Non itaque audimus Stephanum, cui est πόλις τῆς Ἀραβίας πρὸς τῇ Ἐδέσσῃ, *oppidum Arabiæ apud Edessam*, a qua perquam longe remota erat. Minus illi audiendi sunt, qui propter Stephani dissonantiam duas in Mesopotamia Singaras statuunt: quos illustris vir Ezech. Spanhemius ad Iuliani Orat. I pag. 170 confutauit. Traianum cepisse, Dio Cassius auctor est in Theodosii excerptis. Coloniam post Romanam accepit, incertum quo primo deductore. Cognomina *Aureliæ* & *Septimiæ* in nummis sunt, sub Alexandro Seuero & Gordiano percussis: nec vero antiquiores adhuc reperti sunt. Elegantissimus est Gordiani a Petro Seguino pag. 173 exhibitus, ΑΥΡ. ϹΕΠ. ΚΟΛ. ϹΙΝΓΑΡΑ, id est *Aurelia Septimia colonia Singara*. Quod *Aurelia* dicta, Lucio Vero tribuit politissimo ingenio vir Io. Vaillantius coloniæ origines primas: quod vero laudatus Spanhemius, nummis deficientibus, dubitat, & post Lucii tempora colonias factas cognomen idem habuisse, p. 170 ad Iulianum, demonstrat. A Parthis seu Persis munita: ab Romanis erepta octauo anno Constantii: rursus a Persis expugnata, quod Ammianus lib. XX cap. VI (XIII Grut.) scripsit. Maior clades ex prœlio ad Singaram accepta, non tam virtute hostium, quam incontinentia militum Romanorum. Hanc *Singarenam pugnam* Sextus Rufus dixit cap. XXVII: Iulianus, qui pluribus exposuit Orat. I pag. 23 τὸν πρὸ τῶν Σιγγάρων πόλεμον, *prælium ante Singaram commissum*. Sed hæc ad medii æui Geographiam pertinent.

XXI.

Multi existimant, Singaram esse vetustum שנער *Sinear* siue *Senaar*; & Singarenam *terram Sinear*, Genes. XI, 2. quibus fauet, quod ע sæpe in *G* mutetur ab interpretibus. At circa Babylonem potius, quam in remotiore Mesopotamiæ parte est Sinear iudicio veterum quærenda. Histiæus Milesius apud Iosephum lib. I Antiquit. cap. V extremo, & Eusebium Præpar. lib. IX cap. XV, εἰς Σενaὰρ τῆς Βαβυλωνίας, *in Senaar Babyloniæ*. Et Hieronymus de Locis ex Eusebio: *Senaar campus Babylonis, in quo turris extructa est*. Et Daniel. I, 2 dicuntur vasa templi *in terram Sinear* deportata esse, quæ nemo dubitat, auecta esse Babylonem.

XXII.

Ptolemæo est quoque ὁ Σιγγάρας ὄρος, *mons Singaras*, sed longius ab vrbe in austrum deductus: quod, quem iterum honoris caussa nominamus, vir summus E. Spanhemius errore factum, & montem omnino vrbi coniunctum fuisse existimat. Videtur id ante laudatus Gordiani nummus demonstrare, in quo turrita mulier rupi insidens vel monti, quem amnis præterfluit, saltem aqua subiecta est, conspicitur.

XXIII.

Infra Singaram ad idem flumen fuit *Betousa* seu *Betuna*, vt in Palatino est; *Betum*, vt in tabula subiecta Ptolemæo: deinde *Lambana*, tabulæ *Labbana*, non longe ab Nino Assyriæ, quæ in opposita ripa fuit. Sequitur Βίρθα, *Birtha*: quæ *Virta* videtur Ammiani esse lib. XX cap. XVIII, (Val. VII)

frustra a Persis oppugnata. *Rex*, inquit, *Virtam adoriri disposuit munimentum valde vetustum, vt ædificatum a Macedone credatur Alexandro, in extremo quidem Mesopotamiæ situm, sed muris velut sinuosis & cornutis, instructioneque varia inaccessum.* Bocharto lib. IV cap. XXI videtur *Rebobath* Genes. X, II.

XXIV.

Succedit *Carithara*, quæ an *Charta* Notitiæ Imperii sit sub duce Mesopotamiæ, præsidio equitum alæ, quam tenuit, defensa, non est certum. Incertior *Manchane*, de qua nihil constat: hanc excipit *Seleucia*, Euphratis alueo, in Tigrin iam exituro, adposita, vbi propriam Mesopotamiam, Euphrate conclusam, finimus, tametsi Ptolemæus ad Apameam, in eadem Tigris ripa positam, deducat: quam partem Babyloniæ relinquimus.

MEDITERRANEA MESOPOTAMIAE.

XXV.

Ex Ptolemæi dispositione, si a septemtrione partem, quæ Euphrati propior est, incipimus explicare, prima est *Bithias*, supra Edessam, prope montes Armenios posita, de qua vero nihil habemus cognitum: *Edessa* autem vrbs nobilis, nec vnum nomen sortita. Plinius lib. V cap. XXIV. *Arabia, supra dicta, habet oppida, Edessam, quæ quondam Antiochia dicebatur, Callirrhoen a fonte nominatam: Carras clade Crassi nobiles.* Arabia illa est pars Mesopotamiæ, quam Arabes incolebant, quemadmodum Xenophon etiam australem eius tractum, vt supra docuimus, dixit Arabiam. Huic dicit *iungi præfecturam Mesopotamiæ*, id est Mesopotamiam propriam. Ad eumdem modum Tacitus *regem Arabum* Abgarum Edessenum lib. XII cap. XII dixit. Cetera Plinio commemorata nomina a Stephani epitomatore concisa breuitate indicantur in Ἀντιόχεια: cui octaua eius nominis est ἡ ἐπὶ τῆς Καλλιῤῥόης λίμνης, *quæ ad paludem Callirrhoen sita est.* Io. Harduinus de Edessa Mesopotamiæ interpretatur, quum Callirrhoe Palæstinæ post Asphaltiten lacum sit ignobilior, quam vt Antiochiæ ei nomen regium conueniat: Abr. Berkelius autem hæsitat, quia nusquam huius Edessæ chorographus mentionem fecerit. In elemento enim E tantum dixit, Ἔδεσσα πόλις Συρίας διὰ τῶν ὑδάτων ῥύμην ὕτω κληθεῖσα, ἀπὸ τῆς ἐν Μακεδόνι, *Edessa est vrbs Syriæ, quæ ob fluentum aquarum ita dicitur ab vrbe Macedonica.* Et hoc loco idem vir clarissimus (Berkelius) Hierapolim Syriæ interpretatur, quæ secundum Strabonem etiam fuerit Edessa nominata, lib. XVI pag. 515. Sed minime nomen Edessa vrbi Bambycæ hæsit, quæ ab omnibus *Hierapolis* dicta; nec reperietur, qui absolute Edessam nominauerit. *Syriæ* vox laxe sumitur pro ipsa Mesopotamia: sæpe cum Assyria commiscetur. Quotquot mentionem Edessæ in oriente habent, Mesopotamiæ illam intelligunt. Tacitus lib. XII cap. XII *Abgarus iuuenem multos per dies attinuit apud Edessam.* Et Eutropius lib. VII cap. XI de Caracalla: *defunctus est in Osdroene apud Edessam.* Et Zosimus III cap. XII Iulianum ait ab Edessenis inuitatum esse, quum iam in Osdroene apud

Batnas

Batnas esset. Socrates lib. IV cap. XVIII ἐν Ἐδέσῃ τῆς Μεσοποταμίας, *in Edesa Mesopotamiæ.* [nam Græci quidam, etiam Zosimus iam dicto loco, vno sibilo pronuntiant.] Taceo Ecclesiæ Notitiam, Antonini Itinerarium, Peutingeri tabulam & alia antiquitatis monimenta; ipsi nummi Edessenorum ad Mesopotamiæ vrbem viri antiquarum rerum peritissimi, Ez. Spanhemius & Io. Harduinus, referunt, ex quibus etiam, coloniam factam esse, cognoscimus. In nummis enim Alexandri Seueri & Gordiani legitur ΜΗΤΡ. ΚΟΛ. ΕΔΕϹϹΗΝΩΝ. *Metropoleos coloniæ Edessenorum.* Perluitur flumine *Scirto*, quem Procopius descripsit lib. II Aedific. cap. VII vbi de restauratis in Mesopotamia agit.

XXVI.

Iulianus a traiectu Euphratis ἐπὶ Βάτνας, *Batnas versus* tendebat: precibus autem Edessenorum in superiora quoque, hoc est Edessam pertrahebatur, vt Zosimus refert lib. III cap. XII. *Batnæ* ergo propiores viæ & ponti erant, quam Edessa. Ammianus Marcellinus lib. XXIII cap. IV *Iulianus, Euphrate nauali ponte transmisso, venit ad Batnas, municipium Osdroenæ.* Idem antea lib. XIV cap. IX plenius de eodem oppido: *Batnæ municipium in Anthemusia, conditum Macedonum manu priscorum, ab Euphrate flumine breui spatio disparatur, refertum mercatoribus opulentis: vbi annua sollemnitate, prope Septembris initium mensis, ad nundinas magna promiscuæ fortunæ conuenit multitudo, ad commercanda, quæ Indi mittunt & Seres, aliaque plura vehi terra marique consueta.* An conseruauerit hunc mercatum, dubitari potest, quia Procopius lib. II Pers. cap. XII oppidulum paruum & ignobile dixit. Situm autem recte ibidem demonstrauit. *Chosroes,* inquit, *quum vellet* Ἔδεσαν ἑλεῖν, *Edessam expugnare,* ἐς Βάτνην ἀφίκετο, πόλισμα μὲν βραχὺ, καὶ λόγου οὐδενὸς ἄξιον, ἡμέρας δὲ ὁδῷ Ἐδέσης διέχον, *Batnen peruenit, quod paruum & obscurum oppidulum est, vnius diei itinere ab Edessa distans.* Vocabulum ergo vtriusque numeri est, & vtroque Ammianus quoque secundum librorum fidem expressit. In Hieroclis autem Notitia prouinciæ Osroenæ Βάτναι, *Batnæ,* multitudinis numero, & episcopatus dignitate insigne oppidum. Non autem has Mesopotamiæ *Batnas* cum *Batnis* Syriæ amœnissimis confundas, quod mihi accidit, quum ante multos annos ad Zosimum aliquid commentarer.. Iulianus, epist. XXVII ad Libanium sophistam, tradit, sitas inter Berœam & Hierapolim *Batnas* tam amœnas, vt cum Daphnensi ad Antiochiam voluptate, & τεμπῶν Thessalicorum comparet. Non autem olim obseruaueramus epistolæ verba, ταῦτα εἶχον ἀπὸ τῆς ἱερᾶς πόλεώς σοι γράφειν, quibus manifestum fit, citra Hierapolim Syriæ illas Batnas positas esse, quia a Berœa Batnes venit, antequam Hierapolim & ad Euphratem veniret. Maxime nobis Andreas Schottus persuaserat, plura lacunarum signa in Antonini, vt vulgo creditur, itinere a Callecome Edessam pag. 41, publice figens: quibus permoti de vnis Mesopotamiæ Batnis etiam illo in loco, qui corruptus videbatur, cogitauimus. Postquam vero cum Aldina & Simleriana, quæ carent illis signis, conferre cœpi, deprehendi vno itinere vtras-

i que

que Batnas, & iusto ordine, designatas esse, vna tantum littera ex voce altera elapsa. Ordo ita habet:

Callecome			
Bathnas	M.	P.	XXIIII
Hierapolim	M.	P.	XXI
Thilaticomum	M.	P.	X
Bathas [*leg. Bathnas*]	M.	P.	XV
Edissam	M.	P.	XV.

Callicome, vt vides, in Syria est prope Berœam: Bathnæ siue Batnæ citra Hierapolim: Thilaticomum, Syriæ vltimum, si Schotti numerus milliariorum se recte habet: Aldus enim & Simlerus plura numerant: hinc Bathnæ siue Batnæ alteræ in Mesopotamia, deinde Edessa.

XXVII.

Batnis & Edessa, vt Zosimus refert, Iulianus *Carras* venit, Romanis historiis nobilissimum oppidum & munimentum, & post etiam colonia Romana. * Plinius lib. v cap. xxiv *Carræ, clade Crassi nobiles.* Florus lib. III cap. XI de Parthico bello: *vix dum venerat* [Crassus] *Carras.* Et de eodem Eutropius lib. VI cap. XV *quum circa Carras contra omina & auspicia dimicasset.* Et Lucanus lib. I verf. 104

- - - - - - - miserando funere Crassus
Assyrias Latio maculauit sanguine Carras.

Non autem proxime ad Carras, sed ad vicinum ignobiliorem locum periit: pro quo autem notior nominatur, vt ab Arbelis Alexandri ad Gaugamela prœlium cognominatur. Strabo XVI pag. 514 καὶ τὰ περὶ Κάῤῥας καὶ Νικηφόριον χωρία, καὶ Χορδίραζα, καὶ Σίννακα, ἐν ᾗ Κράσσος διεφθάρη δόλῳ ληφθεὶς ὑπὸ Σουρήνα τοῦ τῶν Παρθυαίων στρατηγοῦ, *loca quæ sunt circa Carras & Nicephorium, & Chordiraza, & Sinnaca, in qua Surena Parthorum dux Crassum dolo captum interemit.* Plutarchus in Crasso p. 562 ἔλαβον τὸ χωρίων ὀρεινῶν, ἃ καλεῖται Σίννακα, *loca montana adsecuti sunt, quæ Sinnaca adpellantur.* A septemtrione Carris obiecta, ex eo licet coniicere, quia victus Crassus Carras fugit, Carris in Sinnaca, vt haud dubie ad pontem veniret, quo in Syriam se reciperet, nam victus prœlio Crassus Carras refugit, & inde in Sinnaca. Lege Plutarchum.

2. Sed hæc obiter: reuertimur ad Carras, *antiquum oppidum*, vt Ammianus lib. XXIII vocat: in quod postmodum colonia fuit deducta. Stephanus: Κάῤῥαι πόλις Μεσοποταμίας, ἀπὸ Κάῤῥα ποταμοῦ Συρίας, *Carræ oppidum Mesopotamiæ, a Carra Syriæ fluuio nomen trahens.* De hac Stephani Syria supra in Edessa diximus. Ptolemæi tabula Chaboræ amni adpositas Carras habet, qui an sit ille Stephani *Carra* fluuius, an recipiat *Carram* minorem apud Carras oppidum, non est facile ad explicandum. Nummi huius vrbis partim studium in Romanos, partim coloniam Romanam demon-

* Prius fuit oppidum Carræ colonia Macedonum Dio Caff. XXXVII pag. 35.

monſtrant. Nummus Marci Aurelii, ΚΑΡΡΗΝΩΝ ΦΙΛΟΡΩΜΕΩΝ, *Carrenorum Romanis amicorum:* & Caracallæ apud Patin. pag. 306 ΚΑΡΡ. ΚΟΛΟ. [Sic ſcriptum o pro Ω] *Carrenorum colonia.* Et Alexandri Severi, ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΡΡΗΝΩΝ, *Metropoleos Carrenorum:* & Gordiani, ΜΗΤΡΟΠ. ΚΟΛ. ΚΑΡΡΗΝΩΝ, *Metropoleos coloniæ Carrenorum.* *

3. Et Carras cum ſacra hiſtoria conferre, hoc eſt quæſtionem diſcutere, an Carræ Craſſi clade inſignes ſint *Haran* ſiue *Charran* patriarcharum, non nullius pretii eſt. Primum clariſſimi viri Io. Harduini opinio noua, Meſopotamiam patriarcharum cis Euphratem eſſe in Syria, atque ita mediam inter Euphratem & Iordanem adpellari; Haran vero Palmyram eſſe, aut aliquod oppidum Cœles Syriæ; hæc, inquam, noua opinio, quia longiſſime a veterum diſcedit ſententia, primum excutienda eſt. Hanc autem in Chronologia Veteris Teſtamenti, quam nuper edidit, pag. 24 duobus præcipue argumentis probatam vult. Primum ſumſit ex Pſalmi LX inſcriptione. *cum Dauid pugnaret cum Meſopotamia & Aram Zoba:* bellum autem illud intra Euphratem geſtum fuiſſe. Eſt ita: citra fluuium illud geſtum bellum; etiam cum Meſopotamiæ populis, qui auxilio Syris venerant, atque ſic æque, vt ipſi Syri, profligati ſunt. Vide 2 Samuel. x, 16. Alterum argumentum ex libro Iudith eſt cap. II verſ. 14 Aſſyrium exercitum, cuius dux Holofernes fuit, tranſiiſſe Euphratem, & veniſſe in Meſopotamiam. Apocryphus autem ille liber eſt, qui multa turbata in hiſtoriis & geographia habet. Sed eſto hic recte ſe habere: nonne præceſſit, in Cilicia & vicinis regionibus prius geſſiſſe bella, & vrbem Melothi, quam Melitenen interpretantur, euertiſſe? vnde in Meſopotamiam regreſſuris Euphrates neceſſario traiiciendus fuit. Accedit quod Iacobus Haranum Meſopotamiæ profecturus ex Chananæa dicitur Geneſ. XXIX, 1 orientem verſus iiſſe, cui, ſi Palmyra, aut vicinum ei oppidum Haran eſſet, in ſeptemtrionem fuiſſet iter faciendum.

4. Miſſa igitur male fundata nouitate, in Meſopotamia, quæ trans Euphratem eſt, *Haran* oppidum quærendum eſſe, plane cenſemus. An vero Carræ ſunt, poſtea Romanis hiſtoriis celebratæ? LXX interpretes, & Lucas in Actibus, & Ioſephus lib. I Antiq. cap. VII [ſic ibi emendo ex ſequente loco] & XIX; Χαῤῥὰν ſcripſerunt: Zonaras pag. 14 εἰς Καῤῥὰν, *Carran.* Et Nubienſis geographus Romanorum Carras ſcripſit חרן *Charran.* Sed adſunt clariora teſtimonia. Hieronymus in locis: *Charran ciuitas Meſopotamiæ trans Edeſſam, quæ vsque hodie Charra dicitur, vbi Romanus cæſus eſt exercitus, & Craſſus dux captus.* Poſteriora de ſuo adiecit: Euſebius enim, quamuis non aliter ſentiens ac Hieronymus, ita breviter: Χαῤῥάν. ἄυτη ἐςὶν εἰς ἔτι νῦν ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας Καῤῥὰ καλυμένη πόλις. Ipſum vocabulum Hieronymus hoc loco *Charran* ſcripſit, Græcum Euſebii exprimens, qui LXX Græcos ſequutus eſt: Vulgatus autem Latinus vocat *Haran.* Secundum hos ergo, Euſebium & Hieronymum, non eſt

* Hos ipſos Καῤῥαίυς adpellat Dio lib. XXXVII pag. 35 edit. Stephan.

dubium, quin Carræ Romanorum fuerint Haran patriarcharum. Ex recentioribus sufficere possit vnum, qui instar omnium in hoc studiorum genere potest esse, Samuelem Bochartum ex Phaleg lib. II cap. XIV audiuisse. *Iam ex scriptura*, inquit, *constat*, *Tharam*, *Abrahæ patrem*, *habitasse in Chaldæorum oppido Vra*; *atque inde migrauisse Charan*, *vrbem Mesopotamiæ*, *quam de filii Charan nomine sic dici voluit*, *qui paullo ante fatis concesserat. Græci & Romani scriptores Carrhas vocant*, *Crassi clade nobile oppidum*, *ad fluuium cognominem*, *si quidem Stephano credimus.* Addo magnum Salmasium Exerc. Plin. pag. 348 dicentem: *Carras vrbem οἱ ἔξωθεν adpellant*, *quam Ebræi* חרן *Haran siue Charan.*

5. Vir doctissimus Fridericus Spanhemius in Historia Iobi cap. V pag. 85 non quidem alio tractu, quam qui ad Chaboram flumen est, oppidum Haran locat, id vero Carras esse, ad idem flumen septemtrionem versus locatas, non sine ratione dubitat. *Ex sacris*, inquit, *intelligitur*, *positam fuisse Charanem in itinere*, *quod e Chaldæa in Chanaanem ducit*, *Genes. XI*, *31. quo fit*, *vt omnino australior fuerit*, *Arabiam versus desertam*, *& Syriam Palmyrenam*, *seu Aram Tsoba. Via enim ex Vr Chaldæorum in Palæstinam tendit ab oriente in occidentem*, *præterquam vbi*, *ad vitanda Arabiæ auia*, *deflexum est*, *boream versus*, *per australiorem Mesopotamiam*, *quæ Chaldææ borealis est. Iterum*, *Palæstinæ respectu*, *Charanis regio orientalis fuisse dicitur Genes. XXIX*, *1.* In Tabula, huic Iobi Historiæ adiecta, æque quidem ad dextram ripam Chaboræ fluuii, quæ Carras habet, etiam Haran est positum, sed plus quam quadraginta millibus passuum infra Carras, supra tamen latitudinem Nicephorii: vt propius a confluente Euphratis & Chaboræ absit, quam a Carris, vt Ptolemæus eas posuit.

6. Cui ergo sententiæ accedendum est? In neutram tuto ire licet, antequam de Vr Chaldææ, vnde Thara cum filiis & nepote in Mesopotamiam profectus est, constitutum fuerit. Quidam, & ipse iam laudatus Frid. Spanhemius, *Orchoan* Ptolemæi, longe a Babylone in austrum versus positam, *Vr Chaldææ* esse existimant: quod infra in Chaldæa curatius examinaturi sumus. Hoc autem si est, omnino Carræ remotiores a via, quæ ex Chaldæa in Chananæam ferat, non minus nobis, quam Spanhemio, videntur esse. Alii contra, cum quibus & Bochartus facit, Abrahami patriam in septemtrione Mesopotamiæ, Tigrin fluuium versus, putant inueniri, quia Ammianus Marcellinus lib. XXV cap. XXVI [Vales. cap. VIII] referat, quum Iouiani exercitus, fame tantum non enecatus, centesimo circiter lapide a Corduena prouincia & Armeniæ finibus Tigrin traiecisset, & sex diebus per solitudinem, in qua Hatra sita erat, iter fecisset, *ad Vr nomine Persicum castellum* venisse qui cibos emaciatis militibus offerrent. Inde per Tisalphata profecti sunt Nisibin & Euphratem versus. Hoc castellum si Vr Chaldææ fuit in sacris scripturis memoratum, nihil probabilius est, quam ab Vr ad Carras venisse qui profecturi erant ab Vr in Palæstinam. At hoc castellum Mesopotamiæ fuit: Vr patriarcharum Chaldææ. Nec vero ignoramus, auctores sententiæ de Vr Ammiani,

miani, Chaldæam latius, quam Ptolemæum, per omnem tractum Tigritanum extendere: quibus videtur sacer scriptor fauere Act. Apost. VII, 2, 4. *Deus*, dicens, *adparuit Abrahamo* ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαῤῥάν. - - - Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν Χαῤῥάν. Vtrumque dicitur, primam iussionem factam esse in Mesopotamia, & profectum esse ex terra Chaldæorum, quasi eadem Chaldæa sit & Mesopotamia: quod vero aliter vir clarissimus Thomas Hyde Hist. Relig. Pers. cap. II pag. 75 interpretatur, Abrahamum ex Chaldæa profectum aliubi in Mesopotamia diuertisse antequam veniret in Haran. Sic dubia sedes Vr oppidi, dubium etiam locum oppidi Haran facit. Sed de Vr infra suo loco pluribus disseremus. Vnum addo, dari etiam tertiam opinionem Eupolemi apud Eusebium lib. IX Præpar. Euang. cap. XVII, vbi de Abrahami natiuitate agit, ἐν πόλει τῆς Βαβυλωνίας Καμαρίνῃ, ἥν τινας λέγειν πόλιν Οὐρίην, εἶναι δὲ μεθερμηνευομένην Χαλδαίων πόλιν, *in vrbe Babyloniæ Camarina, quam quidam dicant vrbem Vriam* [forsan οὔρην, Vram] *quod nomen* [Camarina] *interpretari liceat Chaldæorum vrbem:* vt *Chaldæorum* artis sit, non regionis nomen, quasi τῶν כמרים *hariolorum.* Vide Francisci Vigeri adnotationem. Sic Vr in Babylonia fuit, si modo proprie hoc loco illam, vt distincta est a Mesopotamia & Chaldæa, licet intelligere.

XXVIII.

Hæc ductu itineris Iuliani vsque Carras. Carrenis Stephanus addit *Bonchas*, populum. Βόγχαι [Xyland. Βόγχυαι] ἔθνος τοῖς Καῤῥηνοῖς παρακείμενον, μέσον Εὐφράτου καὶ Κύρου ποταμοῦ, *Conchæ gens Carrenis adiacens inter Euphratem & Cyrum fluuium.* Nullus hoc loco Cyrus fluuius: ideo Bochartus legi iubet Καῤῥᾶς, ex eodem Stephano in Κάῤῥαι: qui forte fluuiolus est apud Carras Chaboræ se infundens.

XXIX.

Reuertimur in superiora, vrbem non ignobilem, quam forte Iulianus non attigit, inquisituri. Illa *Anthemûs* est siue *Anthemusia*, seu *Anthemusium:* cuius & nomen originem Græcam arguit. Hanc in regione *Anthemusia* fuisse non dubitandum est: regionem autem Ptolemæus ponit πρὸς τῇ Ἀρμενίᾳ, *iuxta Armeniam*, in supremo septemtrione Mesopotamiæ. Ammianus lib. XIV cap. IX *Batnen* dixit *municipium in Anthemusia:* & Strabo XVI pag. 514 ἡ διάβασις τοῦ Εὐφράτου κατὰ τὴν Ἀνθεμουσίαν ἐστὶν αὐτοῖς, τόπον τῆς Μεσοποταμίας, *transeunt Euphratem* [mercatores Syri] *iuxta Anthemusiam, locum Mesopotamiæ.* Incertum, τόπον dicens, vrbem an regionem intelligat. Si vero oppidum est, in ripa Euphratis oportet esse, quia transitus fiat κατὰ *iuxta* illud. At neque Ptolemæus in ripæ enarratione, neque, qui Crassi aut Iuliani iter scripserunt, illius mentionem faciunt. Regionem autem ad Euphratem pertinuisse, non est quod dubitemus: quam longe autem in meridiem processerit, vix definiri potest, quum Strabo ibidem Aborram fluuium dicat labi περὶ τὴν Ἀνθεμουσίαν, *circa Anthemusiam:* qui vero longe ex septemtrione decurrit in austrum.

2. De oppido, vnde nomen est regioni, hæc habemus: Plinius lib v cap. XXIV *Arabia* [pars superior Mesopotamiæ]. *oppida habet Edessam - - & Carras. Iungitur præfectura Mesopotamiæ, in qua Anthemusia & Nicephorium oppida.* Sic infra Carras fuit Anthemusia, & circa Nicephorium. Quam longe autem a Ptolemæi regione Anthemusia, & a Batne Ammiani? Audiamus & alios. Tacitus lib. VI cap. XLI *Tiridates Nicephorium & Anthemusiada, ceterasque vrbes, quæ Macedonibus sitæ, Græca vocabula vsurpant, recepit.* Consentit in re cum Plinio. Stephanus vrbium & populorum scriptor in Ἀνθεμοῦς breuiter: πόλις Μακεδονίας καὶ Συρίας, *Anthemûs oppidum Macedoniæ: aliud Syriæ.* Syriæ, id est Mesopotamiæ, pro more huius auctoris. Vide supra in Edessa. Qua forma & Plinius est alibi vsus: lib. VI cap. XXVI *Mox in campestribus oppida, Diosphage, Polytelia, Stratonice, Anthemûs. In vicinia Euphratis Nicephorion.* Sic secundum Plinium Anthemusia vrbs reductior ab Euphrate fuit: & quamquam latitudinem Carrarum non æquauit, maiorem tamen habuit quam Nicephorium, seu mediam forsan inter Carras & Nicephorium sedem; deleta vt videtur, post Taciti tempora, ideoque a Ptolemæo & posterioribus præterita. Si autem Ptolemæi recte posita est Anthemusia regio, etiam oppidum in superiora videtur reducendum esse. Sed quod Plinius & Tacitus consentire videntur, tutius fortasse ab illorum partibus, quam Ptolemæi stabitur. Elagabali nummum, a Pyrrho Ligorio delineatum, L. Holstenius ad Stephanum Notis adlegat, in quo circum deam Syriæ sedentem scriptum sit ΑΝΘΕΜΟΥϹΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

XXX.

Infra Carras, aut vltra eas fuerunt *Ichnæ* ad flumen *Bilecham* seu *Balicham*, pro diuersa lectione Βάλιχα, Βίληχα, Βίλεχα, vbi primum prœlium Crassianorum cum Parthis commissum fuit, quo filius Crassi Publius, cum multis suorum periit. Isidorus Characenus pag. 3 εἶτα Ἄλαμα ὀχύρωμα, σταθμὸς βασιλικὸς, σχοῖνοι γ΄. μεθ᾽ ὃν Ἴχναι πόλις ἑλληνὶς, Μακεδόνων κτίσμα. κεῖται δὲ ἐπὶ Βίληχα ποταμῷ, σχοῖνοι γ΄. εἶτα Νικηφόριον παρ᾽ Εὐφράτῃ. *Deinde est Alama locus munitus, mansio regia, schœni* III. *Post quam Ichnæ, vrbs Græca, in possessione Macedonum, quæ ad Bilecha fluuium sita est, schœni* III. *Deinde Nicephorium ad Euphratem.* Non itaque longissime ab Euphrate fuerunt, quia iter regium per eas a Zeugmate ducebat Nicephorium, & Bilecha fluuius etiam in Euphratem ibidem influit. Dioni lib. XL pag. 126 sunt Ἰχνίαι, *Ichniæ*, nisi mendum est, quia etiam Stephanus scripsit Ἴχναι, *Ichnæ*, quas dicit esse τῆς ἀνατολικῆς πόλιν, *oppidum in oriente*, & diuersum ab Ichnis Macedoniæ. Dio ait, superiori anno Talymenum, præfectum regium, a Crasso victum esse περὶ Ἰχνίας, τεῖχος οὕτω καλούμενον, *ad Ichnias, quod castelli nomen est.* Plutarchus sibilum vocabulo addidit, Ισχναι, *Ischnæ*, vt editum est. Suasisse ait quosdam iuniori Crasso vulnerato, vt se prœlio subduceret, & confugeret εἰς Ἴσχνας, πόλιν ἠρημένην τὰ Ῥωμαίων, *Ischnas oppidum partium Romanorum.* Hinc Crassus pater se Carras recepit, quum prius Ignatius prœlio fugiens, vt Zeugma peteret, nocte

nocte concubia cladem vigilibus Carrensibus nuntiasset. Ex quo distantia a Carris quodammodo cognosci potest.

XXXI.

In hoc tractu fuit etiam *Dauana*, siue *Dabana*, quæ Iuliano, Carris profecto, primam mansionem præbuit. Ammianus lib. XXIII cap. VI *Exitu simulato per Tigrim, flexit dextrorsus, & - - - Dauanam venit, castra præsidiaria, vnde ortus Belias fluuius funditur in Euphratem.* Prope abest, quin existimem, *Beliam* & *Bilichani* idem flumen esse, extrusa alterius vocabuli adspiratiua littera, vt in *Ioannes*: nisi forsan, quod *ortus* apud Davanam dicitur, decursus breuior diuersitatem arguit, quia Bilicha siue Bilecha & Alamam munimentum & Ichnas præterfluit. Notitia Imperii sub Duce Osroenæ sunt *Equites Mauri Illyricani Dabanæ*, quæ ipsa est Dauana, castra præsidiaria. Procopius lib. II περὶ κτισμάτων cap. IV castrum memorat cum aliis, cui nomen sit Δαβανὰς, *Dabanas*; sed nescio an hoc nostrum sit, quamuis videtur Valesio; quia describitur, quasi non longius distet ab Amida: Dauana autem Marcellini fuit inter Carras & Callinicum.

XXXII.

A Carris in ortum hibernum fuit *Hileia* siue *Eleia*; & vltra paullo *Resæna* siue *Resaina*. Vtrumque locum prœlia Romanorum signauerunt. De priore Ammianus lib. XVIII cap. X *post bellorum assiduos casus, & maxime apud Hileiam & Singaram, vbi acerrima illa nocturna concertatione pugnatum est.* Sextus Rufus siue Rufus Festus cap. XXVII *Nocturna vero in agro Eleiensi prope Singaram pugna; vbi præsens Constantius adfuit*, cetera. Mira turbatio, nec facile explicanda. Singara ad Tigrin fuit, vt vidimus: Ptolemæi Ἐλεία; [sic scriptum in Palatino] *Eleia* seu *Eliia* propior Carris atque Chaboræ, vltra XXV millia ab Singara, vt si Rufum tueri velis, duæ Eleiæ statuendæ sint, altera citerior Ptolemæi; altera prope Singaram Festi Rufi. Sed ægre loca multiplicamus, præsertim quod in MS. Regio, quod Valesius vidit, deest *Eleiensi*, & Ammianus, vt diuersa prœlia *apud Hileiam* ET *Singaram* descripsit. quod etiam vero est similius, & Ammianus Rufo præferendus. Quo admisso, Ptolemæi quoque positio Eleiæ, quam indicauimus, defendi potest.

XXXIII.

Alterum oppidum *Resainam* seu *Resænam* victoria Gordiani nobilitauit. Ammianus lib. XXIII cap. XIV Iuliani oratione: *Traianus & rursus Seuerus hinc sunt digressi victores & tropæati: redissetque pari splendore iunior Gordianus, cuius monumentum nunc vidimus honorate, apud Resainam superato fugatoque rege Persarum, ni factione Philippi, præfecti prætorio, scelestę iuuantibus paucis, in hoc vbi sepultus est loco, vulnere impio cecidisset.* Ptolemæi vulgatis libris est Ῥαισένα *Resena*, peruerse: Palatino autem codice Ῥεσαίνα, *Resaina* vel *Resæna*, prout diphthongum vel componas vel dissoluas. nam & Colbertinus codex Ammiani *Resaina*, vbi ceteris *Resæna* legitur. Huc summi in his litteris viri nummum Decii referunt, CEΠ. KOΛ. PHCAINHCIΩN, id est *Septimiæ coloniæ Resainesiorum.* Stephanus

praue, Ῥέσινα πόλις περὶ τὸν Ἄβορον ποταμὸν, *Rêsina oppidum circa Aborum fluuium:* & Notitia Imperii sub Duce Osroenæ: *Equites sagittarii indigenæ primi Osroeni Rasin.* Non autem hæc Resaina vel Resæna confundenda cum altera Ptolemæi in eadem Mesopotamia Ῥίσινα, *Risina*, sita inter Edessam & montem Masium: neque cum *Resen*, de qua Moses Genes. x, 12, quæ extra Mesopotamiam, inter Nineuen & Calach, vt ibidem describitur, in Assyria est.

XXXIV.

Sub monte *Masio*, qui ad septemtriones Mesopotamiæ adsurgit, in meridiem versus, est *Sinna* Ptolemæi, quæ haud dubie est *Syna Iudæorum*, quæ equites promotos indigenas præsidium sub Duce Osroenæ, vti est in Notitia Imperii, habebat. De ipso monte Strabo lib. xi pag. 359, vbi de Tauro agit: καταρχὰς μὲν αὐτὸ τοῦτο καλεῖται Ταῦρος, διορίζων τὴν Σωφηνὴν, καὶ τὴν ἄλλην Ἀρμενίαν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας· τινὲς δὲ Γορδιαῖα ὄρη καλοῦσιν. ἐν τούτοις ἐστὶ καὶ τὸ Μάσιον, τὸ ὑπερκείμενον τῆς Νισίβιος ὄρος καὶ τῶν Τιγρανοκερτῶν. *Primum ille mons vocatur Taurus: is Sophenam, reliquamque Armeniam a Mesopotamia diuidit. Quidam montes Gordiæos vocant: in his Masius quoque est situs supra Nisibin & Tigranocerta.* Ex quibus intelligimus, a Tauro montem Masium procurrere, & partem esse Gordyæorum, & ex Armenia australi in Mesopotamiam vsque ad Nisibin proferri.

XXXV.

Ipsa *Nisibis*, siue, vt in nummis est, *Nesibis*, vrbs antiquissima iuxta & nobilissima, ad septemtriones in Mesopotamia sita, longius abest ab Euphrate, vicinior Tigri, vtpote a quo bidui distat itinere, vt Procopius lib. I Persic. cap. xi tradit; & manifestus error est, quod Petrus Patricius vltimis excerptis pag. 30 dixit πόλιν παρακειμένην τῷ Τίγριδι, *vrbem Tigridi adpositam.* Flumine quidem adluitur, sed cui *Mygdonio* nomen est. Iulianus Oratione I pag. 27 de Nesibi: ἐπέῤῥει Μυγδόνιος πελαγίζων τὸ περὶ τῷ τείχει χωρίον, *amnis Mygdonius inundans infunditur in adiacentem mœnibus campum.* Adde Orat. II pag. 62. Tamen & Stephanus videtur fluuio Tigri adposuisse, qui ideo caute interpretandus est. Νίσιβις, inquit, πόλις ἐν τῇ περαίᾳ τῇ πρὸς τῷ Τίγρητι ποταμῷ. Verte: *Nisibis est vrbs in Transeuphratensi regione, quæ ad Tigrim vergit.* Tam antiqua est, vt quidam a Nimrodo originem eius voluerint deriuare. Hieronymus Quæst. in Gen. cap. x, 10 *Regnauit* [Nimrod] *& in Arach, hoc est in Edessa; & in Achad, quæ nunc dicitur Nisibis.* Verane sit interpretatio nec ne, non iam iudicabimus: nobis satis est, quæ inde adparet, opinio antiquitatis. Macedones sane non condiderunt, sed mutauerunt nomen. Vt enim tractum illum superiorem Mesopotamiæ *Mygdoniam* dixerunt, ita quæ in eo est vrbs Nisibis, adpellauerunt *Antiochiam Mygdoniæ.* Plutarchus in Lucullo pag. 514 διελθὼν τὸν Ταῦρον, εἰς τὴν λεγομένην Μυγδονίαν κατέβαινε χώραν πάμφορον καὶ ἀλεεινὴν καὶ πόλιν ἐν αὐτῇ μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον ἔχουσαν· ἣν οἱ μὲν βάρβαροι Νίσιβιν, οἱ δ' Ἕλληνες Ἀντιόχειαν Μυγδονικὴν προσηγόρευον. *Transgressus* [ex Armenia] *Taurum, in regionem, quæ Mygdonia adpellatur, venit, fertilem & apricam,*

in

in qua vrbs ampla & populosa erat: Nisibin barbari, Græci vocabant Antiochiam Mygdonicam. De Mygdonia supra diximus initio huius capitis ex Strabone, qui lib. XVI p. 514 ἐν οἷς ἐςὶ καὶ Νίσιβις, ἣν καὶ αὐτὴν Αντιόχειαν τὴν ἐν τῇ Μυγδονίᾳ προσηγόρευσαν, ὑπὸ τῷ Μασίῳ ὄρει κειμένην, *in quibus & Nisibis est, quam Antiochiam Mygdoniam adpellarunt, sub monte Masio positam.* Tigranes tenuit Mithridatici belli temporibus, cui Lucullus eripuit.* Inde propugnaculum Romanorum fuit aduersus Parthos atque Persas, ad Iouianum vsque, qui Persis illam ignominiosa pace reddidit. Ammianus lib. XXV cap. XXXI *Nisibis iam inde a Mithridatici regni temporibus, ne Oriens a Persis occuparetur, viribus restitit maximis.* De traditione Iouiani Eutropius, Rufus, Zosimus grauiter & dure censent: mollius Philostorgius lib. VIII, cap. I. Vocabulum prima syllaba secundam vocalem in nummo Iuliæ Paullæ habet, signato CΕ. . . ΚΟΛΩ. ΝΕCΙΒΙ. id est *Septimiæ coloniæ Nesibitanæ:* Stephanus auctor est quosdam Νάσιβιν, *Nasibin* scripsisse: sed in libris vbique est Νίσιβιν, pari per omnes syllabas vocali.

XXXVI.

Inter Nisibin & Tigrim fuit *Liba* Polybii lib. V cap. LI. Rex enim Antiochus, profectus Antiochia Mygdonia, προῆγεν εἰς Λίβαν, *Libam venit*, vbi deliberauit, quam viam iniret in hostes ducturus exercitum, & vbi Tigrim traiiceret. Certus autem locus oppidi, de quo silent alii, non potest definiri. Videtur autem non longe a Nisibi in ortum hibernum versus fuisse positum.

XXXVII.

Prope Tigrim in hac superiori parte fuit etiam *Bezabde*, munimentum in colle positum, vergensque in margines Tigridis. Dictum etiam fuit *Phœnica:* situm in regione *Zabdicenorum.* Hæc ex Ammiani lib. XX cap. XV. Et cap. XVIII simpliciter *Phœnica* vocatur, ac munimentum perquam tempestiuum. & cap. XXVI *Bezabde.* Nec solum castellum fuit, sed *municipium* vocatur iam dicto cap. XV. Defensum fortiter a Romanis: expugnatum tamen a Persis. Hieronymus Chron. anno XI Constantii: *Nisibis obsessa: Bizabda & Amida captæ sunt.*

XXXVIII.

Flumina in Tigrim ex Mesopotamia pæne multa exeunt, quod recentes peregrinatores, qui a Nesbin siue Nisibi ad Musul, veteri Nino vrbem oppositam, proficiscuntur, enumerarunt, e quibus tamen, quia Ptolemæus omnes præteriit, vix alium nominare possumus quam *Mygdonium*, qui Nisibin præterlabitur: nec vero, quo se loco exoneret in Tigrim, designari certo potest. Alius in latere illo, quod Tigrim versus spectat, *Pellacontæ* nomine in Euphratem exit. Plinius lib. VI cap. XXVI *Ad Pellacontam flumen Bura oppidum, Salmani, & Masei Arabes.* Harduinus, nescio quo auctore, in Euphratem ait delabi, quingentis fere stadiis ante, quam Seleuciam Euphrates adluat. Qui vero sibi non constat, dum in Emen-

* Videatur Dio lib. XXXV pag. 3.

Emendationibus *Dura* censet legendum esse, quod multo citerius erat oppidum, vt supra vidimus, quam pro definita ab ipso distantia Seleuciæ.

XXXIX.

An vero etiam *Nymphius*, vt plures vocant, siue *Nymphæus*, vt Ammianus, in Mesopotamiæ finibus decurrit in Tigrin? Negant recentiores, qui Lexica condiderunt geographica, Martyropolim, sequioris ætatis oppidum, quam is amnis adluit, Armeniæ maiori tribuentes; inducti forsan a Procopio, lib. III περὶ κτισμάτων cap. II dicente: ἐν Ἀρμενίᾳ τῇ Σωφανηνῇ καλουμένῃ πόλις ἐστί τις, Μαρτυρόπολις ὄνομα, παρ' αὐτὸν ποταμὸν Νύμφιον κειμένη. *Est in Armenia, quam Sophanenen vocant, vrbs Martyropolis, ad flumen Nymphium sita.* Putant clari viri, hanc Sophanenen esse Strabonis & Ptolemæi Sophenen, Armeniæ maioris prouinciam. At illa ad Euphratem & Antitaurum: Nymphius vero in Tigrim inlabitur, vt Pisides apud Suidam, & Theophylactus Simocatta lib. I cap. IX testantur: & quidem in Mesopotamia, quia haud longe ab Amida vrbe Tigridi adposita: Ammianus enim lib. XVIII cap. XXII [Vales. IX] *vnde* [Amida] *aquiloni obnoxia est, Nymphæo amni vicina, verticibus Taurinis vmbratur.* Dubitat quidem Valesius, quia Procopius lib. I Pers. cap. VIII extremo CCC stadiis ab Amida abesse dicit. At interuallum non respectu Tigridis, in quem ille infunditur, sed respectu loci, quo dux Celer Nymphium transiecit copias, intelligendum est. Et quid dubitamus? ipse Procopius eodem primo Persicorum libro cap. XXI clarissime: *Persæ iterum* ἐς Μεσοποταμίαν, *in Mesopotamiam irruperunt, ac, nemine resistente,* Μαρτυρόπολιν ἐγκαθεζόμενοι ἐπολιόρκουν. αὕτη δὲ κεῖται μὲν ἐν τῇ Σωφανηνῇ καλουμένῃ χώρᾳ, πόλεως Ἀμίδης τεσσαράκοντά τε καὶ διακοσίοις σταδίοις διέχουσα πρὸς βοῤῥᾶν ἄνεμον. *Martyropolim oppugnarunt. Hæc sita in Sophanene regione, distat* CCXL *stadiis ab Amida in boream versus*, seu potius in occasum æstiuum. Alia ergo hæc Sophanene ab Armeniæ maioris Sophena; sita in septemtrionali Mesopotamia supra Nisibin. De Armenia autem, cui supra adscribebat, ipse sui interpres est Procopius lib. I cap. XVII *Mesopotamia nominata est a suo inter amnes positu: quamquam eius parti, præter commune vocabulum, etiam alia quædam tributa sunt.* ἥτε γὰρ ἄχρις Ἀμίδης πόλεως, Ἀρμενία πρός τινων ὀνόμασται· Ἔδεσσά τε ξὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὴν χωρίοις Ὀσροηνή. *Quidam enim tractum illum, qui vsque Amidam pertinet, Armeniam adpellant: & Edessa cum circumiacentibus Osroene.* Quapropter Nymphium sub Tauro in Mesopotamia delabi, & supra Amidam in Tigrim infundi intelligimus. Nobiscum & Salmasius facit Exerc. Plin. p. 488. *Ammiano*, inquit, *Nymphæus amnis est in Mesopotamia superiore, haud longe a Tauro monte prope Amidam vrbem.* Et Martyropolis, apud quam ἀγχοτάτω, *proxime* fluit Nymphius, vt Procopius lib. I Pers. cap. VIII dixit, a Carolo de S. Paulo Geogr. S. p. 303 in Mesopotamia, sub Amida metropoli, est posita. Sed de hac vrbe, etiam de Amida, pluribus in Notitia medii æui dicturi sumus.

XL.

Cetera oppida Mesopotamiæ, quæ Ptolemæus recenset, obscura & ignota

ignota sunt omnia: supra Edessam, *Suma, Ammaea:* infra Edessam in Chalcitide, *Ombrea, Oxira,* [Pal. *Olibera*] *Auladis:* in Chaborae ripa supra Carras *Ballatha, Trittha:* infra, *Acraba, Apphadana:* ad Saocoram sub Nisibi, *Bithiga, Baxala, Zama, Peliala, Dimatra, Deremma:* inter hoc flumen & Tigrim, *Gurbata, Bariana,* cetera. Neque notiora sunt, quamlibet vocabula clara, quae Plinius lib. VI cap. XXVI mediterraneis addit: *Mox in campestribus oppida: Diospage, Polytelia, Stratonice, Anthemus.* De vltimo supra diximus: ceterorum nomina interpretamur, a Graecis indita; situm ignoramus, nec alibi facile memoria illorum reperitur in historiis aut apud geographos. *Diospage* autem quasi Διὸς πηγὴ, *Iouis fons*, Dorice: *Polytelia*, πολυτέλεια, ab opportunitate situs & vtilitate, dicta: *Stratonice* victoriae argumentum est, vel imitamentum vrbis Graecae in Caria.

XLI.

Strabo lib. XVI pag. 515 τὰς Σκηνὰς, ἀξιόλογον πόλιν, *Scenas, vrbem memorabilem*, qui paullo ante de Scenitis Arabibus egit, Mesopotamiam australem & desertam inhabitantibus, quorum oppidum hoc, *Scenae*, fuit situm ἐπὶ τοῖς τῆς Βαβυλωνίας ὅροις, ἐπί τινος διώρυχος, *super fossam quamdam ad Babyloniae fines.* Addit distantiam a Seleucia σχοίνους ὀκτωκαίδεκα, *schoenos decem & octo.* Stephanus ad Strabonem prouocat, cuius verbis repetitis πόλις ἀξιόλογος, addit Περσικὴ, *Persica* vrbs, id est imperii Persarum. Ciues *Scenitae* dicti, eodem auctore chorographo.

XLII.

Ammianus lib. XXV cap. XXVI [Vales. VIII] addit superiori Mesopotamiae castellum *Vr*, inter Tigrin & Nisibin positum, quod non nulli *Vr Chaldaeorum* credunt esse, Abrahami sedem patriam: de quo supra diximus in Carris & Haran. Deinde *Hatram*, vetus oppidum, in media positum solitudine, itidem inter superiorem Tigrim & Nisibin, quod Traianus & Seuerus diuersis temporibus adorti, cum exercitibus paene deleti fuerint. Situm ipse sic Ammianus descripsit, quum Tigrim superiorem Iouianus cum exercitu traiecisset: *properantes itineribus magnis prope Hatram venimus, vetus oppidum, in media solitudine positum, olimque desertum, quod eruendum adorti temporibus variis Traianus & Seuerus, principes bellicosi, cum exercitibus paene deleti sunt, vt in eorum actibus has quoque digessimus partes.* Hinc aliquot dierum itineribus *ad Vr nomine Persicum venere castellum*, qui cibos emaciato exercitui adferrent. Tum demum profecti sunt Nisibin, & inde ad Euphratem. De Traiani obsidione Xiphilinus ex Dione praue: ἐς τὴν Ἀραβίαν ἦλθε καὶ τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἐπεχείρισε, *profectus in Arabiam, Agarenis bellum intulit;* Ἀτρηνοῖς, *Atrenis* siue *Hatrenis* Valesius ad Ammianum recte legi iubet: quia mox idem solitudinis oppidum ab Seuero quoque frustra dicitur oppugnatum, vbi τὰ Ἄτρα a Dione vocatur, ab Herodiano III cap. IX αἱ Ἄτραι, id est *Hatra* vel *Atrae.* Et Zonaras pag. 216 Seueri Atra πόλιν Ἀράβιον, *vrbem Arabicam* dixit. Quae caussa est, vt nonnulli, quibuscum & nos olim fecimus, haec Atra seu Hatram in Arabia Deserta posuerint. Verum rectius in Mesopotamia cum

Ammiano statuitur; in qua multæ partes, propter incolas Arabes, nomen Arabiæ præ se ferunt. Et Stephanus in Mesopotamia censuit: Ἄτραι πόλις μεταξὺ Εὐφράτου καὶ Τίγρητος, *Atræ vrbs inter Euphratem & Tigrin sita.* Herodianus obscurus est, quia ex Armenia in Atrenos, inde in Adiabenos, deinde in Arabiam Felicem, & rursus in Atrenos ducit: vt nihil certi ex ordine itinerum colligi possit. Nec clarior Peutingeriana Tabula, in qua *Hatris*, sexto casu, ad Tigrem quidem, sed alieno loco, ponitur. Gentile Ἀτρηνοὶ, *Atreni*, vt sæpe in Herodiani prædicto loco est.

CAPVT XVI

DE

BABYLONIA ET CHALDAEA.

I.

QVidam Mesopotamiam etiam ad inferiora extendunt: immo aliquando vltra Tigrim. Plinius lib. VI cap. XXVI *Mesopotamia tota Assyriorum fuit, vicatim dispersa, præter Babylona & Ninum. Macedones eam in vrbes congregauere propter vbertatem soli. Oppida præter iam dicta habet Seleuciam, Laodiceam, Artemitam.* Nulla harum vrbium Ptolemæi Mesopotamia continetur præter Seleuciam: Babylon vero extra Mesopotamiam, in singulari regione, Babylonia: cætera in Transtigritana. Sed hæc abusio vocis est, vel vt verius loquar, de Transtigritanis præsertim, error Plinii & inconsiderantia. Ptolemæus tantum in Tigris ripa longiorem fecit vsque Mesenes Apameam: quod autem supra illam transuersis ductibus Euphrates cum Tigri miscetur; in Seleucia finiuimus Mesopotamiæ latus orientale: vt quæ Euphratis alueis continentur, & longius vltra illos procedunt in meridiem, Babyloniæ reseruentur & Chaldææ.

II.

Ptolemæus igitur separatam a Mesopotamia θέσιν seu positionem & delineationem *Babyloniæ* dedit, quod libri V caput est supremum seu XX. Hanc a septemtrione terminat Mesopotamia; ab ortu Tigri fluuio: ab occasu Arabia Deserta: a meridie sinus Persici parte, & limite ad illum Arabiæ Felicis. Distinguit in regiones: quæ Euphrati adiaceat, vocat *Auranitidem:* quæ Desertæ Arabiæ, *Chaldæam:* quæ circa paludes sit, *Amordaciam*, siue vt in Pal. est, *Amordociam.* Sed ignota nomina *Amordocia*, & huius tractus *Auranitis:* sola *Chaldæa* nobilis & cognita, quæ vero sæpe laxius significat, & ipsam Babyloniam comprehendit, apud Ieremiam præsertim, & in eiusdem temporis historia, vbi *Chaldæi* & *exercitus Chaldæorum* sunt præcipue, qui circa Babylonem habitabant. Sic locus captiuitatis Iudaicæ, qui maxime circa Babylonem fuit, vocatur ארץ כשדים *terra Chaldæorum,* Ierem. XXIV, 5, XXV, 12, L, 8, & alibi: & ipsa vrbs Babylon dicitur in Chaldæa sita Ezech. XII, 13, *abducam illum* בבלה ארץ כשדים *Babylonem in terram Chaldæorum:* Græci: εἰς Βαβυλῶνα εἰς γῆν Χαλδαίων.

Quod

Quod vero nomen *Babyloniæ* vbique inualuit, & frequentior eius, quam *Chaldææ*, vſus eſt, e. gr. Diodoro Siculo lib. II cap. XI & XII; Straboni lib. XVI ineunte; Plinio lib. V cap. XII, & ceteris; quæ vox Babyloniæ vel omnem tractum ſonat, qui inter Meſopotamiam, Arabiam, Tigrin & ſinum Perſicum eſt, & Chaldæorum terræ æquatur, vt apud Ptolemæum dicto loco: vel partem illius ſuperiorem, quæ circa alueos Euphratis & ipſam Babylonem eſt, notat, vt fere ceteris ſignificat, & Diodorus iam dicto loco dicit, Euphratem & Tigrim Meſopotamiam facere, *μετὰ ταῦτα τὴν Βαβυλωνίαν διελόντας*, *Babyloniam ſecantes*, in mare Erythræum effundi; hinc fit, vt *Chaldææ* vocabulum in artiorem notionem redigatur, & tantum reliqua, quæ ad Arabiam ſunt, ſignificet. Quapropter nos quoque diſtincte de Babylonia & dein de Chaldæa reliqua acturi ſumus: & quia Babylonia maxime Euphratis ſciſſionibus continetur & alueis; de iis primum diſſeremus, deinde de terra, quam illi ambiunt aut adfunduntur.

SECTIO I.

B A B Y L O N I A.

III.

Qualis facies *Euphratis* fuerit, priusquam manu factis foſſis & alueis diſtraheretur, difficile eſt delineare. Nam & illæ foſſæ antiquiores pleræque ſunt, quam Græci, a quibus & naturæ rerum, aut ab hominibus geſtarum memoriam habemus, ad ſcribendum & hiſtorias componendas, aut res naturæ tradendas, ſe compoſuerunt. Nec ſacri ſcriptores plus huius argumenti tradunt, quam נהרות בבל *flumina plura* Babylonis fuiſſe, Pſalm. CXXXVII, & vnum ex iis *Chobar*, ſiue *Chebar* fuiſſe adpellatum; & ſi quid ſimile fortaſſis adferunt: diſtinctius autem (neque inſtituti eorum fuit) rem nusquam expoſuerunt. Probabile autem admodum eſt, Euphratem ſingulari oſtio, in mare ſe effudiſſe, foſſis autem factum, vt pars per Tigrim ſe eiiciat, pars diſtrahatur in paludes. Quod ita certum etiam antiquioribus videbatur, vt Plinius etiam diſtantiam oſtiorum Euphratis atque Tigris, quibus in mare ſe eiiciant, notauerit. Libro VI enim cap. XXVII ita ſcripſit: *Inter duorum amnium* [Euphratis atque Tigris] *oſtia* XXV *millia paſſuum fuere, aut, vt alii tradunt,* VII *millia, vtroque nauigabili. Sed longo tempore Euphratem præcluſere Orcheni, & accolæ agros rigantes: nec niſi Paſitigri defertur in mare.* Sed ad foſſas & alueos inſpiciendos, quantum per obſcuritatem monimentorum veterum licet, accedimus.

IV.

De diuiſione Euphratis Plinius idem lib. V cap. XXVI *Scinditur a Zeugmate octoginta tribus millibus paſſuum circa vicum Maſſicen: & parte læua in Meſopotamiam vadit per ipſam Seleuciam, circa eam præfluenti infuſus Tigri. Dexteriore autem alueo Babylonem, quondam Chaldææ caput, petit, mediamque permeans diſtrahitur in paludes.* Hic bicornem facit Euphratem, & alueos, quaſi natura factos, deſcribit. Lib. VI autem cap. XXVI

 aliquid

aliquid humanæ operæ ſuperiori alueo tribuit. *Babylon*, inquit, *ad ſolitudinem rediit, exhauſta vicinitate Seleuciæ, ob id conditæ a Nicatore intra nonageſimum lapidem, in confluente Euphratis foſſa perducti atque Tigris.* Si foſſa perductus, vnus alueus natiuus, Babylonius, relinquitur. Si forſan pars tantummodó perducta fuit, neceſſe eſt, alueum infra Seleuciam ad Tigrim ſe vertiſſe; cuius vero nullum in antiquitate eſt veſtigium. Ptolemæus conſentit de alueis lib. v cap. XVII, ὁ Εὐφράτης σχίζεται εἴς τε τὸν διὰ Βαβυλῶνος ῥέοντα, καὶ τὸν διὰ Σελευκείας, *Euphrates ſcinditur in eum, qui per Babylonem fluit; & illum, qui per Seleuciam.* Inter hos medium dedi cit, quem *Regium fluuium* adpellat. ὧν ὁ μεταξὺ καλεῖται Βασίλειος ποταμός. *qui medius inter hos duo eſt, dicitur fluuius Regius.* Hunc dicit longe inferius ad Apameam cum Tigri miſceri. Atque ita tripartitus fit Euphrates: ad quem modum fere Ammianus lib. XXIII cap. XXI *Perfluunt eaſdem terras & Marſes, & flumen regium, & Euphrates cunctis excellens: qui tripartitus nauigabilis per omnes eſt riuos, inſulasque circumfluens, & arua cultorum induſtria diligentius rigans, vomeri & gignendis arbuſtis habilia facit.* Sed ſi omnino partitio hæc & Marſen & Regium comprehendit, non videtur tamen eadem quæ Ptolemæi, niſi Regium Ammiani flumen idem dicas, quod Ptolemæus præter Seleuciam ad Tigrin deduxit. De quo nunc diſpiciendum eſt.

2. Varie illud denominatur flumen: Polybio lib. v cap. LI eſt βασιλικὴ διῶρυξ, *Regia foſſa:* Ptolemæo, vt vidimus, βασίλειος ποταμὸς, *Regium flumen:* Iſidoro Characeno in Stathmis Parth. Ναρμάχα, *Narmacha:* Zoſimo lib. III cap. XXIV Ναρμαλάχης, *Narmalaches:* Abydeno apud Euſeb. Præp. IX cap. XLI Ἀρμακάλης, *Armacales:* Plinio VI cap. XXVI *Armalchar:* Harduinus nullo codice adiutus *Naarmalcha* repoſuit. ſed verum nomen eſt נהר מלכא, quod bene in Ammiani codicibus expreſſum legitur *Naarmalcha,* (vide Lindenbrog. p. 286 & 299, licet priore loco Valeſiana cap. II libri XXIV littera exciderit) id eſt fluuius regis, aut ab rege factus. Omnium enim conſenſione non fuit natiuus hic alueus, ſed regum curis atque opera effoſſus. Abydenus dicto loco: Ναβουχοδονόσορος τὸν Ἀρμακάλην ποταμὸν ἐξήγαγεν, ἐόντα κέρας Εὐφρήτεω, *Nabuchodonoſorus fluuium Armacalen* [Naarmalcha] *cornu* ſeu excurſum *Euphratis eduxit:* interpres Latinus, *alio deriuauit.* Antiquum opus, neque cum Ammiani hiſtoria, vt primo videtur intuitu, conciliandum facile. Ventum eſt, inquit lib. XXIV cap. XXI [Valeſ. cap. VI] *hinc ad foſſile flumen, Naarmalcha nomine, quod amnis regum interpretatur, tunc aridum. Id antehac Traianus, poſteaque Seuerus, egeſto ſolo fodiri in modum canalis ampliſſimi ſtudio curauerat ſummo, vt aquis illuc ab Euphrate transfuſis naues ad Tigridem commigrarent.* Sed confudit Marcellinus, quæ bene diſtinxit Zoſimus lib. III cap. XXIV ἦλθον εἴς τινα διώρυχα μεγίστην, ἣν ἔλεγον οἱ τῇδε, παρὰ Τραϊανοῦ διωρύχθαι· εἰς ἣν ἐμβαλὼν ὁ Ναρμαλάχης ποταμὸς εἰς τὸν Τίγριν ἐκδίδωσι. *Ventum ad foſſam permagnam, quam accolæ a Traiano ductam dicebant: in quam Narmalaches incidens in Tigrim ſemet exonerat.* Quod vero ſecundum Ptolemæum

lib. v

lib. v cap. XVIII Naarmalcha per se in Tigrim apud Apameam, quæ plus quam gradu latitudinis a Seleucia distat, effunditur, principes illi bello Parthico intenti, superiori loco ex regio alueo ad Ctesiphontem venturi sine ambagibus, videntur nouam fossam prope Cochen & Ctesiphontem duxisse, qua postea Iulianus etiam repurgata vsus est, quum exercitum Tigrim flumen traiiceret: quod idem Zosimus adnotauit.

3. Nunc quinam sit vetus *Naarmalca* siue Regius ille fluuius, disquirendum est. Quæ Ptolemæus de alueo medio inter Seleuciensem & Babylonium, & de exitu eius apud Apameam, tradidit, supra cognouimus: initium non aperuit, habeatne ex dextro an sinistro alueo. Puto ex dextro, & supra Babylonem deriuatum esse, vt impetus fluminis frangeretur, quod vrbem illam perluebat. Sunt vero etiam qui sinisteriorem illum amnem, per Seleuciam in Tigrim exeuntem, Naarmalcha vocant. Plinius lib. VI cap. XXVI *Sunt qui tradunt, Euphratem Gobaris præfecti opere diductum, vbi eum diximus findi, ne præcipiti cursu Babyloniam infestaret: ab Assyriis vero vniuersis adpellatum Armalchar* [Naarmalcha] *quod significat regium flumen.* Quum ait, *vbi diximus eum findi,* respicit verba lib. v cap. XXVI *Scinditur Euphrates circa vicum Massicen,* cetera. Et Ammianus lib. XXIV cap. II [Grut. v] *Hinc pars fluminis scinditur largis aquarum agminibus, ducens ad tractus Babylonios interiores, vsui agris futura, & ciuitatibus circumiectis: alia Naarmalcha nomine, quod fluuius regum interpretatur, Ctesiphonta prætermeat.* Seleuciam credo in animo habuit, quum Ctesiphonta scriberet, trans Tigrim sitam, quam hæc Euphratis pars minime permeare potest: vtique autem vel adluit vel permeat Seleuciam. Nec Polybii βασιλικὴ διῶρυξ *Fossa regia* videtur alia esse. nam Antiochus profectus Nisibi & Liba per ripam Tigris ducturus erat exercitum in Babyloniam, quod Zeuxis dissuadet, quia post longum iter venturi sint πρὸς τὴν βασιλικὴν διώρυχα καλουμένην, *ad Regiam fossam quæ vocatur,* quam si hostes occupassent, nulla ratione posse traiici. Hoc ergo primum impedimentum itineri, & primus alueus Euphratis fuisset superandus regi, si in Tigris ripa ab aquilone in meridiem proficisceretur.

4. Num igitur duo amnes sunt Regii in Babylonia? Plures ex Euphrate fossas ab regibus ductas fuisse non dubitamus: vnam autem præcipue *Naarmalcha,* flumen regis adpellatam esse scriptores videntur consentire. Nihilominus Ammianus Marcellinus, si recte inspicitur, bis Iulianum Naarmalcha diuersis locis & temporibus traiecisse lib. XXIV refert. nam cap. v [Valef. II] dicit, ad Macepracta Euphratem scindi: partem ad tractus Babylonios interiores ferri; aliam, Naarmalcha nomine, Ctesiphonta [Seleuciam] prætermeare. hanc peditatum pontibus, equites cum iumentis natando traiecisse. Et cap. XXI [Val. VI] multo interea itinere confecto, & aliquot expugnatis oppidis, *Ventum est,* inquit, *hinc ad fossile flumen Naarmalcha nomine, quod amnis regum interpretatur, tunc aridum.* Siue itaque hæc fossa ita vocata fuit, siue, quod ex Zosimo suppleri posse supra ostendimus, qui in illam deriuabatur fluuius; alius tamen a priore

Naarmalcha est: nisi quis existimet, ex Seleuciensi flumine hanc fossam factam esse nauigabilem. Reclamat Ptolemæus, quem plures sequuntur recentiores: & ex medio æuo Nubiensis Geographus reclamat, qui præter alueum, qui in Tigrim e regione Bagdad exit, quatuor alios, quorum extremus ad orientem, *Tsartsar* dictus, ignotus est veteribus: ab hoc proximus, *Almelic*, qui noster est Regius: tertius ad Suram tendit; quartus ad Kupham, oppida a Tudelensi Iudæo etiam descripta. Quod plenius, quem sæpe laudauimus Bochartus enarrat, qui & ipse hoc loco Ptolemæum & Nubiensem sequutus est. Nec Tabula Ptolemæo adiecta, quamlibet antiqua, æstum hunc nobis explicare potest, quæ pro duobus flumen vnum habet, quod Babylonem transit, idque Regium vocat, nullo alio inter hoc & Tigrim interlabente: quod contra Ptolemæi descriptionem est. Adeo incerta sunt quæ de alueis & fossis Euphratis ab antiquis scriptoribus sunt tradita: sicut nec hodie qui eius flexus sint, quæ scissiones, accuratius est notatum.

5. Ex his alueis est etiam qui *Chobar*, Ebraice כבר *Chebár*, ab Ezechiele vocatur. Hieronymus in Ezech. I dubius est, proprium an commune nomen sit, vt *validum* & *magnum* flumen significet, Euphratem vel Tigrim: verum certius omnino est proprium esse, quia quater eodem modo repetitur Ezech. I vers. 2 & 3: cap. III, 15, 23: & Græcus χοβὰρ scripsit: Latinus vetus *Chobar*. Et probabile est, & interpretum consensu plurimorum comprobatum, nomen a Gobare præfecto accepisse, quem Plinius memorat lib. VI cap. XXVI. *Sunt qui tradunt*, inquit, *Euphratem Gobaris præfecti opere diductum, vbi eum diximus findi; ne præcipiti cursu Babyloniam infestaret: ab Assyriis vero vniuersis adpellatum Armalchar* [Naarmalcha] *quod significat regium flumen*. Num vero illud flumen sit, quo Plinius referre videtur, quod ad vrbem Seleuciam feratur; an quod Ptolemæus Regium adpellauit; an aliud propinquum Babyloni, non potest certo definiri.

6. Tabula Ptolemæo adiecta, quæ quarta Asiæ est, siue ab Agathodæmone siue alio vetere auctore est, ab occidente Babyloniæ flumen habet, quod P. Bertii editione *Maarsares* vocatur: vulgo *Baarsares*. quæ vocabula cum hoc discrimine petita sunt ex Ptolemæi lib. V cap. XX, vbi Pal. codice Μααρσάρης legitur: vulgatis Βααρσάρης. Illustris Huetius de Paradiso *Naharsares* legit, vt sit flumen præfecti Sares, sicut aliud est Nahar Chobar siue Gobari. Docta coniectura: quamquam & Ammianus lib. XXIII cap. XXI [Vales. VI] M tuetur *Marses* in MSS legens, in vulgatis *Marsias*, quem eumdem & Maarsarem Ptolemæi esse doctissimorum hominum, Valesiorum & Bocharti est sententia; hic & *Narragam* Plinii lib. VI cap. XXVI, & Ἀκράκανον, *Acracanum* Abydeni apud Euseb. Præp. IX cap. XLI eumdem Maarsarem putat, licet diuersa sint vocabula: in quibus postrema tamen conciliat, quasi vtrumque ab אגם sit, & flumen *stagni* significet. Sint hæc ita: si modo de ipso Ptolemæo constaret certius. a quo tamen & ductus fluminis & nomen censetur esse. Διαῤῥέουσι, inquit, τὴν

χώραν

χώραν ὅ τε Βασίλειος ποταμὸς καὶ ὁ διὰ τῆς Βαβυλῶνος ῥέων, καὶ ὁ καλούμενος Μααρσάρης, ὃς τῷ μὲν Εὐφράτῃ συμβάλλει, *Perfluunt regionem Basilius seu Regius amnis: & qui per Babylonem labitur: & qui vocatur Maarsares, qui Euphrati miscetur.* Qui deductus est ex Euphrate, qui potest συμβάλλειν, *exonerare se* in eumdem? Sed salua res, si numeros συμβολῆς, quos addit, longitudinis 79, latitudinis 34 graduum & partis tertiæ, attendimus, qui ducunt nos infra Vologesiam, vbi Maarsares Euphrati non integro, sed qui Babylonem perluerat, & natiuus est ac κατ' ἐξοχὴν Euphrates dicitur, se infundit: quod etiam in veteri tabula sic expressum est. cuius auctor in cetero errauit, Regium fluuium & qui Babylonem perfluit, eumdem constituens, quasi καὶ non legerit, quæ vocula in omnibus libris est, & diuersitatem fluuiorum arguit. Nec cum Bertio consentire possumus, qui de medio Ptolemæi fluuio censet *rectius* ex Pal. cod. legi διὰ τῆς Βαβυλωνίας, *per Babyloniam*, quum omnes tres per regionem Babyloniam decurrant, & vulgatam lectionem διὰ τῆς Βαβυλῶνος, *per Babylonem* & ipse Ptolemæus cap. XVIII in Græco [nam aberrauit interpres;] & Plinius lib. V cap. XXVI confirment. Vnum addo, quod dubitationem adferre possit. Prima Euphratis scissio secundum Plinium est, qua alueus ad Seleuciam deducitur. At Ptolemæi Maarsares multo prius & citerius deriuatur, qui si *Narraga* est, vt Bochartus censebat, non ignotus Plinio fuit: nisi forsan maiores tantum nobilioresque alueos, quum scindi Euphratem dixit, enarrauit.

7. Superest *Pallacopa*, ὁ Παλλακόπας ποταμὸς, vt Arrianus lib. VII Exped. Alex. vocat, διῶρυξ ἐκ Εὐφράτου, *ex Euphrate deducta fossa*, non integro, sed qui per Babylonem meauerat. octingentis enim stadiis a Babylone incipit: & Alexander per Euphratem ex Babylone deuectus est in Pallacopam amnem, & per illum in paludes, quæ Arabiam attingunt. Os, quo effluit ex Euphrate, propter terram mollem patentius factum, quam vt vtile sitienti Chaldææ esset: ideoque Alexander fortiter obturauit, & triginta ab eo stadiis in petrosa terra nouum os aperuit, quod non aquæ plus emitteret, quam vt ne damnum Chaldæa regio caperet. Hæc Arrianus, & plura alia. Eadem ex Aristobulo Strabo lib. XVI pag. 510, *Alexandrum fossas inspexisse, & ora quædam obstruxisse, non nulla aperuisse.* μίαν δὲ διώρυχα συντείνουσαν ἐπὶ τὰ ἕλη καὶ τὰς λίμνας τὰς πρὸ τῆς Ἀραβίας δυσμεταχείριστον ἔχουσαν τὸ στόμα, *vnam vero fossam obseruasse, quæ ad paludes & lacus, qui sunt Arabiam versus, tenderet, habentem os intractabile & obstructu difficillimum propter humi mollitiem; ideo aliud os petroso loco, XXX a priore stadiis aperuisse: ne omnis aqua in Arabiam efflueret*, ac expeditioni, quam animo agitabat, impedimento esset. Hisce Pallacopam designari, quamuis nomine abstinetur, nemo non intelligit. Appianus autem sub finem lib. II de Ciuili B. nominat quidem, sed corrupte, *Pallacottam*, de Alexandro, cum quo Cæsarem comparat, dicens: πλέων κατὰ τὸν Εὐφράτην ἐπὶ τὸν ποταμὸν Παλλακότταν, ὃς τὸν Εὐφράτην ὑπολαμβάνων ἐς ἕλη καὶ λίμνας ἐκφέρει, *secundo Euphrate nauigauit ad Pallacottam fluuium, qui*

qui Euphratem excipiens in paludes & lacus deuehit. Rationem addit, *ne totam Assyriam* [Chaldæam] *inundet.* Plura de his V. Cl. Iac. Gronouius singulari libro, & ad Arrianum Dissertatione.

8. Hæ itaque fossæ & deriuationes sunt illa נהרות בבל *flumina Babylonis*, in quorum ripis captiui Iudæi vt sedeant, futurum vates Psalmo CXXXVII prædixit: etiam organa sua suspensuros esse in salicibus, quibus consitæ illæ ripæ erant. Ideo נחל הערבים *flumen* vel vallis *salicum* Esa. XV, 7; R. Salomone interprete est ארץ בבל *terra Babylonia*, in quam propheta opulentiam Moabitarum dicit deportatum iri.

V.

Satis de fluminibus & fossis, quantum de illis reperire licuit: nunc de vrbibus oppidisque Babyloniæ dicendum est. Caput regionis *Babylon*, vrbs omnium antiquissima, Ebræis *Babel*, a qua regio dicitur *Babylonia*. Plinius lib. V cap. XXVI *Euphrates dexteriore alueo Babylonem, quondam Chaldææ caput, petit, mediamque permeans distrahitur in paludes.* Et lib. VII cap. XXVI *Babylon, Chaldaicarum gentium caput, diu summam claritatem obtinuit in toto orbe, propter quam reliqua pars Mesopotamiæ Assyriæque Babylonia adpellata est, sexaginta millia passuum amplexa, muris ducenos pedes altis, quinquagenis latis, in singulos pedes ternis digitis mensura ampliore quam nostra; interfluo Euphrate, mirabili opere vtroque.* Mira hæc amplitudo LX M. P. quam vero Diodorus Siculus lib. II cap. VII ex Clitarcho ad CCCLXV stadia, hoc est, fere ad XLV. M. P. reduxit. Nihilominus Herodotus lib. I cap. CLXXVIII forma τετράγωνον, *quadratam* dixit, cuius quodlibet latus CXX stadia contineat, totus ambitus CCCCLXXX. quæ ipsa sunt LX Plinii millia. Curtius fere cum Diodoro consentit, stadia ponens CCCLXVIII: Strabo autem lib. XVI mœnium circuitum CCCLXXXV stadiorum constituit: latitudinem tantam, ὡς τέθριππα ἐναντιοδρομεῖν ἀλλήλοις ῥαδίως, *vt quadrigæ occurrentes facile se transmittant.* Non autem totum hoc habitatum fuit spatium, sed ædificiis interiecti agri atque horti erant, & per XC tantum stadia, si Curtio fides est, habitationes. Cetera ornamenta, hortus pensilis, κρεμαστὸς κῆπος Diodoro & Straboni; κρεμαστὸς παράδεισος Iosepho I adu. Apion. pag. 1045, & templum Beli, crepidines Euphratis, & alia miranda opera ab variis laudantur: in auctore designando dissentitur: quamquam id non geographi, sed historici munus est definire. Plures Semiramidi fabulosæ tribuunt; sed condita vrbs a Nimrodo, a Belo aucta, a Nabuchodonosoro ornamenta præcipua & maxima sunt addita, vt Abydenus apud Eusebium IX Præpar. cap. XLI, & Iosephus dicto loco tradiderunt: * molem tamen ἀξιοθέητον, id est *spectabilem*, Euphrati coercendo a Semiramide, sed alia & posteriore, constructam esse, Herodotus refert lib. I cap. CLXXXIV. Nec fata vrbis tacenda sunt, quæ leuiora passa fuit sub Persis Dario & filio Xerxe; ille enim τὸ τεῖχος περιεῖλε, *mœnibus detraxit*, vt Herodotus refert lib. III cap.

* Et Orosius II histor. cap. 6 pag. 77.

cap. CLIX; hic, vt Strabo memorat, *κατέσπασε τὸν τοῦ Βήλου τάφον, Beli sepulcrum*, mirabile opus, *euertit*: grauiora passa sub Macedonibus, exhausta fere ab illorum Seleucia ad Tigrim condita, vti ex Plinio supra vidimus; adeo vt Strabonis ætate *ἔρημος ἡ πολλὴ, maiorem partem deserta* esset; aut, vt Diodorus æqualis de suis temporibus tradit lib. II cap. IX, *βραχύ τι μέρος, exigua pars eius* habitaretur. Pausanias autem Arcad. cap. XXXIII sub Antoninis scripsit, *Βαβυλῶνος οὐδὲν ἔτι ἦν εἰ μὴ τεῖχος, Babylon iam nihil præter muros habet reliquum.*

VI.

Ptolemæus, lib. v extremo, in Babylonia ad Euphratem alia oppida, alia ad Tigrim fluuium: in vtroque genere & notiora sunt & obscura. Illorum præter metropolim Babylona, de qua diximus, ad Euphratem fuit *Volgesia*, *Οὐολγεσία*, pro *Vologesia*, quia conditoris nomen Vologeses siue Vologesus, qui rex Parthorum Neronis & Vespasiani temporibus fuit, cuius multa apud Tacitum exstat mentio. Hunc enim auctorem vrbis esse, non secundum aut tertium eius nominis, ex Plinii lib. v cap. XXVI certum est. *Nuper*, inquit, *Vologesus rex aliud oppidum Vologesocertam in vicino condidit.* Vologesocerta, quasi Vologesopolis, quia קריא orientalibus *vrbs* est. Stephano est *Βολογεσιάς*, *Vologesias*. *Βολογεσιάς πόλις πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, ἐν Βολογέσου ᾠκισμένη*, *Vologesias vrbs est ad Euphratem a Vologeso rege condita.* Ammianus lib. XXIII cap. XX [Vales. p. 371] *Vologessia* scripsit. In Tabula Peutingeriana est *Volocesia* prauate. Sic & regis & vrbis nomen variat: vtrumque forsan corrigendum ex nummo, quem vir illustris Ezech. Spanhemius pag. 86 laudauit, inscripto ΒΟΛΑΓΑΣΟΥ, *Bolagasi*. Situm vrbis Ptolemæus ita signauit, vt a Babylone in austrum recedat, & simul in occidentem declinet ad Maarsarem fluuium, cui in tabula Ptolemaica adponitur: in Peutingeriana XVIII millibus distat a Babylone.

VII.

Abhinc in ortum hibernum proxima est Ptolemæi *Barsita*, *Βάρσιτα*, quæ eruditis *Borsippa* Strabonis lib. XVI pag. 509 videtur esse, quam ait Dianæ & Apollini sacram, vbi maximum linificium sit: sedem sectæ cuiusdam Chaldæorum, quos inde *Borsippenos* adpellent, distinctos ab Orchenis. Putares hinc Borsippam longius a Babylone remotam, in meridiano tractu, vbi Chaldæa propria fuit, positam fuisse: nisi Iosephus contra Apionem pag. 1045 fortasse propinquiorem Babyloni fuisse ex eo adprobauerit, quod Nabonnedus a Cyro victus cum paucis fugiens *συνεκλείσθη εἰς τὴν Βορσιππηνῶν πόλιν*, *Borsippenorum vrbe inclusus fuerit*, &, capta Babylone, Cyrus mouisset *ἐπὶ Βόρσιππον, ἐκπολιορκήσων τὸν Ναβόννηδον, ad Borsippum, vt Nabonnedum expugnaret.* Huic *Βόρσιππος*, *Borsippus* nomen vrbis est: Straboni *τὰ Βόρσιππα*, *Borsippa*, quod Latine femineam formam induit, vt alia Strabonis neutro plurali enuntiata. Etsi vero minus certum est, Borsippa Strabonis esse Ptolemæi Barsita: quod tamen non improbabile id est, & alioquin incertus locus est Borsippensium oppidi;

coniungere hoc loco visum fuit, quam in Babylonia fuisse minime est dubitandum.

2. Nec Barsita Ptolemæi modo videtur multis *Borsippa* Strabonis esse, sed Harduino etiam Plinii *Hipparenum* idem ac Borsippa. Lib. VI cap. XXVI de illo ita: *Sunt etiamnum in Mesopotamia* [laxe sumta, vt Babyloniam includit] *oppida: Hipparenum, Chaldæorum doctrina & hoc, sicut Babylonii, iuxta fluuium Narragam, qui dedit ciuitati* [alii forsan, fluminis cognomini] *nomen. Muros Hipparenorum Persæ diruêre.* Si Narraga, vt Bochartus censet, est Ptolemæi Maarsares, Hipparenorum oppidum posset Borsippa esse: quod vero demonstrari certa ratione non potest.

VIII.

Cetera ad Euphratem obscuriora sunt: *Idicara*, prope Arabiam Desertam: deinde Volgesiam & Barsitam versus *Duraba:* e regione Volgesiæ, pari latitudine *Thaccona:* supra Babylonem in boream, prope Sippharam *Thelbencane:* infra Barsitam *Bibla* siue *Bilba:* & vbi maxime in meridiem Euphrates delabitur *Didugua*, in Palatino *Digua*, quod propius cum Plinii *Digbam* lib. VI cap. XXVI extremo conuenit: idque & Ptolemæi Digua idem plane oppidum doctissimo Harduino videtur esse: de quo vero dubitare nobis liceat. Plinius ait, *Est etiamnum oppidum Mesopotamiæ in ripa Tigris circa confluentes, quod vocant Digbam.* Si circa confluentes & in Tigris ripa, non potest Ptolemæi Digua esse, quæ longius ab illa ripa abest. Mesopotamiæ autem nomine nihil mouemur, quod longius in austrum quosdam deducere supra demonstrauimus. Diguæ vel Diduguæ Ptolemæi ab occasu vicina erat, extra ripam tamen *Beana* siue Βεώνα, *Beona*, vti in codice Palatino est.

IX.

Iuxta Tigrim Ptolemæus vsque ad Apameam prorogauit Mesopotamiam: nos a primo confluente circa Seleuciam ad alterum, qui ad Apameam est, hoc latus propriæ Babyloniæ definimus. Confusa hoc loco & mutilata est Ptolemæo adiecta tabula, quæ Regium flumen per Babylonem ducit, quem postea Maarsare adfuso auctum vocat Euphratem, eique adposita habet oppida *Biblam* & *Didugua*, quæ lib. V extremo παρὰ τῦ Τίγριδος μέρος, *ad Tigris partem* Ptolemæus sita dixit: & ad Apameam idem flumen in Tigrim immittit. Sed inde turbatio omnis est, quia auctor tabulæ fluuium Regium cum perlabente Babylonem, quos ipse separat Ptolemæus, vt supra monstrauimus, confudit, & Tigridis citeriorem alueum neglexit.

X.

Turbatior res circa *Tigris fissionem*, & inclusam *Mesenen* insulam est: de qua Stephanus in Ὄραθα dixit: Ὄραθα πόλις τῆς ἐν Τίγρητι Μεσήνης. *Oratha oppidum est Mesenes, quæ in Tigri fluuio est.* Non ergo *Mesene* est Mesopotamia, quia hæc inter Tigrim & Euphratem, Mesene autem in Tigri, seu vtroque latere alueis Tigridis conclusa. Nihilominus in Μεσήνη, Stephanus, quasi immemor sui, dixit, καὶ χώρα Περσίδος Μεσήνη δι-

ἑνὸς Σ, ὑπὸ τῶν δύο ποταμῶν Εὐφράτου καὶ Τίγριδος μεσαζομένη, *Et Mesene, simplici S, Persici regni regio, media inter duo flumina Euphratem & Tigrim:* quod, si ex vsu scriptorum examines, falsum est: quia hæc Mesopotamia dicitur, non Mesene; & ab ipso Stephano μέση τῶν ποταμῶν. *Oratha* Stephani, quam ex Arriani Parthicis adfert, ceteris ignota est: Plinius autem & Ammianus *Apamiam Mesenes* laudant, ex qua de situ insulæ iudicandum est: ille lib. VI cap. XXVII *Tigris circa Apamiam Mesenes in alueos duos diuisus:* hic lib. XXIII cap. XX [Valeſ. p. 371] *In omni Assyria multæ sunt vrbes, inter quas Apamia eminet Mesene cognominata, & Teredon, & Apollonia, & Vologesia.* Vides Assyriæ nomen laxe sumi, vt Babyloniæ etiam vrbem Vologesiam, quæ ad occasum & Arabiam recedit, complectatur.

2. Ptolemæus Apamiam ad Tigrim posuit latitudine XXXIV graduum, X minutorum, & lib. V cap. XVIII tradit, ὑφ' Ἀπάμειαν ἡ τοῦ Βασιλείου ποταμοῦ πρὸς τὴν Τίγριν συμβολή, *sub Apamia miscetur Regius fluuius cum Tigri.* Regius autem fluuius cum Babylonio Euphrate non toto, sed ex parte, antequam in Tigrin exit, miscetur, & quod probabile, circa idem ostium etiam diuisus Tigris commeat, nec potest alibi secundum Ptolemæi dispositionem. Plinius autem in diuersa it, & Apamiam ac Tigris scissionem longe supra Seleuciam posuit. Modo excerpta eius verba cognouimus: nunc integra proferemus. *Tigris*, inquit, *ex Armenia, acceptis fluminibus claris Parthenia ac Nicephorione, Arabas Oreos Adiabenosque disterminans, & quam diximus Mesopotamiam faciens, lustratis montibus Gordyæorum, circa Apamiam Mesenes oppidum, citra Seleuciam Babyloniam* CXXV *mill. passuum diuisus in alueos duos, altero meridiem ac Seleuciam petit, Mesenen perfundens; altero ad septemtrionem flexus, eiusdem gentis tergo campos Cauchas secat. Vbi remeauere aquæ, Pasitigris adpellatur.* Omnia Ptolemæo contraria, cui Apamea integro gradu & sextante est infra Seleuciam; Plinio autem superior adeo, vt circa Apamiam findatur Tigris, & inde alueus meridiem ac Seleuciam petat; quæ inter se conciliari non possunt: neque intelligo, qui alter alueus in septemtrionem feratur, neque, qui sint *Cauchæ campi*, notum est, quos Harduinus quidem a Coche, de qua post dicturi sumus, nominatos putat, Coche vero prope Seleuciam ad Tigrim illum sita fuit, qui Seleuciam prætermeat: Plinius autem Cauchas campos dicit alueo diuerso ab illo, qui Seleuciam ferebatur, secari.

3. Quæ quod satis conturbata mihi videntur, malo Ptolemæi rationes, qui fixam sedem Apamiæ adsignat, & sub ea confluentes habet, quam Plinianas sequi: & Mesenen inde a Seleucia ad Apamiam, aut paullo vltra, definio, vt sub Apamia pars Tigris dextera & simul Regius amnis in Tigrim maiorem exeant. Ptolemæus quidem non nominauit *Mesenen;* quod vero Apamia in Mesene fuit, & ipse ad Seleuciam Euphratis confluentem habet, & alium proxime infra Apamiam ex eodem Euphrate: non potest esse, quin intercepto spatio Mesene sit, & prope Seleuciam

 Tigris

Tigris ſcindatur, ac ad Apamiam, vel ſub ea, in vnum alueum coeat; quamuis Tabulam Ptolemæo ſuperadditam hic mutilatam eſſe, illum alveum, qui Meſenen ab occaſu claudit, non habere deſignatum, ſupra aliquoties prædictum eſt.

4. Eſt & alia *Meſene* regio inter oſtia Tigris fluminis, a Philoſtorgio III cap. VII ſic deſcripta, vt Tigris τοῖς ἐσχάτοις στόμασιν ἀλλήλων διειργομένοις, *extremis oſtiis longe a ſe inuicem disiunctis* faciat νῆσον ποταμίαν τε ἅμα καὶ θαλαττίαν, ἣν ἔθνος ἐνοικοῖ τῶν Μεσηνῶν ἐπικαλούμενον, *inſulam fluuialem ſimul & maritimam, quam gens incolit, quæ Meſenorum nomen fert*: de qua infra dicendi locus erit. Iam diſtinctionis cauſſa mentionem feci, miratus eruditos viros Iac. Gothofredum & Io. Harduinum, quibus eadem eſt Meſene Plinii & Philoſtorgii, quum tamen ad oſtia Tigris nulla Apamia ſit, ex qua de veriore celebrioreque Meſene iudicetur. Vide horum ad Plinium & Philoſtorgium Adnotationes.

5. Sed ad priorem *Meſenen* reuertimur, de qua etiam in Ἀπάμεια chorographus Stephanus: ἔστι καὶ ἄλλη ἐν τῇ Μεσηνῶν γῇ, τῷ Τίγρητι περιεχομένη, ἐν ᾗ σχίζεται ὁ Τίγρης ποταμὸς καὶ ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ μοίρᾳ περιέρχεται ποταμὸς Δέλας, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ Τίγρης ὁμωνύμως τῷ μεγάλῳ. *Eſt & alia* [Apamea] *in Meſenorum regione, Tigride cincta, in qua* [regione] *Tigris finditur: dextram partem fluuius Delas, ſiniſtram Tigris, quæ cum maiore eiusdem nominis eſt, circumfluit.* Hic citerioris aluei nomen *Delas* eſt, quod Salmaſius Exerc. Plin. pag. 492 in MSS. Σέλλας, *Sellas* legi perhibet, eumdemque putat *Sillam* Iſidori Characeni eſſe. At Iſidorus pag. 5 hunc Sillam non Babyloniæ, vbi Delas eſt, ſed Apolloniatidis, Tranſtigritanæ prouinciæ dicit flumen eſſe, quod Græcam vrbem Artemitam, XV ſchœnis a Seleucia in ortum diſtantem, perluat. *Delas* autem Stephani eſt dexter alueus ſciſſi Tigris, ſeu occidentalis, Babyloniam permeans, longe remotus a Silla, qui trans Tigrim eſt. Deinde incolas regionis ſeu inſulæ *Meſenios* dictos, ex Stephani verbis clarum eſt: quod nomen Valeſius ad Ammianum lib. XXIV cap. III non ſolum Prologo Trogi Pompeii XLII, vbi *Meſſenis bellum intulit*, eſt editum; verum etiam Eutropio lib. VIII cap. II ex MSS. & metaphraſi Græca vindicatum it, vbi Vinetus, Sylburgius, Schonouius *Edeſſios* ediderunt.

XI.

Inter Seleuciam & Apamiam ad Tigrim fuit etiam *Teſcaphe* Ptolemæi, Τεσκάφη, quæ in Tabula *Scaphe*, demta ſyllaba ſcribitur; de qua vero nihil aliunde notum eſt. Prope Apamiam ſita eſt in ſeptemtriones. Nihil præterea Ptolemæus habet, quod ad Meſenen hanc referri poſſit.

XII.

Aliorum notior eſt *Coche*, ſupra Teſcaphen ad Tigrim ſita, quam Ammianus lib. XXIV cap. XVIII in vulgatis ipſam dixit Seleuciam eſſe, prius Cochen adpellatam, quam Seleucus Nicator amplificaret. Sed Gelenii illa coniectura eſt, libris manu ſcriptis mire diſſentientibus; & vel ideo

ideo suspecta, quia idem Ammianus post aliquot itinera cap. XXI ad Cochen demum peruentum scribit. *Hac valle*, inquit, *purgata* [id est Traiani fossa] *auulsis cataractis vndarum multitudine classis secura stadiis* XXX *repulsa, in alueum eiecta est Tigridis: & contectis illico pontibus exercitus, iter Cochen versus promouit.* Et Arrianus quoque in Parthicis apud Stephanum in Χωχὴ distinxit, καὶ βασιλεὺς ἐξελάυνει ἐκ Σελευκείας ὐ πρόσω τῦ ποταμῦ τῦ Τίγριδος ἐς κώμην, ῇ τινι Χωχὴ ὄνομα, *Et rex mouit ex Seleucia, haud longe a fluuio Tigri, in vicum, cui nomen est Coche.* Ita autem vicus fuit, vt munitiones etiam accesserint postea: ideoque Φρούριον *munimentum* seu *castrum* dictum ab aliis. Nazianzenus, qui simul situm demonstrat, Oratione IV [quæ Inuectiua II in Iulianum est] pag. 115, vbi de Ctesiphonte egit, eiusque munitionibus, subdit: ποιεῖ δὲ αὐτὴν ἰσχυροτέραν καὶ φρούριον ἕτερον, ᾧ προσηγορία Κωχὴ, μετὰ τῆς ἀσφαλείας συγκείμενον, ὅση τε φυσικὴ καὶ ὅση χειροποίητος, τοσοῦτον ἐνὶέμενον, ὡς μίαν πόλιν δοκεῖν ἀμφοτέρας, τῷ ποταμῷ μέσῳ διειργομένας ταύτας. *Hanc* [Ctesiphontem] *castrum aliud, quod Coche vocatur, firmiorem facit, natura & arte ita munitum, adeoque coniunctum, vt ambo vrbs vna videantur esse, quippe fluminis tantum intercursu dirimuntur.* Quod si verum est, quod Plinius lib. VI cap. XXVI tradit, Ctesiphontem a Seleucia tertio tantum lapide abesse, certa etiam Coches sedes cis amnem definita est. Eutropius Cochen *vrbem* dixit lib. IX cap. XII in Caro imperatore. *Cochen*, inquit, *& Ctesiphontem, vrbes nobilissimas cepit.* Nec obest, κώμην, *vicum* ab aliis dictam: quia & Ctesiphon Straboni κώμη est, sed tantæ amplitudinis, vt vrbem quamuis exæquet, & omnem aulam Parthorum recipiat. Vide lib. XVI pag. 512.

XIII.

Fuerunt præterea alia Babyloniæ citra Tigrim oppida, de quorum situ autem non satis proditum est memoriæ. Ex his *Pirisabora* Ammiani est lib. XXIV cap. VI [Vales. II] post Macepractam, vbi finditur Euphrates: & traiecto Naharmalcha amne, *ad ciuitatem*, inquit, *Pirisaboram ventum est, amplam & populosam, ambitu insulari circumuallatam.* Nomen refert, posteriori parte, τῦ τότε βασιλεύοντος, *regis tum imperantis*, vt Libanius ait Orat. funeb. pag. 315, quem Græci Σαβώρην, Latini *Saporem* nominant, quocum Constantius & Iulianus bella gesserunt: qui si auctor est vrbis, non cadit in nostram, sed medii æui geographiam: sin primus Sapores, qui Valerianum imperatorem cepit, vtique ad nostrum institutum referri potest. Libanius tantum dixit, ἦν τῦ τότε βασιλεύοντος ἐπώνυμος, *erat ei, qui tunc regnabat, cognominis*, non autem ab eodem conditam esse. Plura de hac vrbe Zosimus lib. III cap. XVII, cui Βηρσαβῶρα adpellata est.

XIV.

Ab hac vrbe Iulianus prope locum venit, vt Ammianus refert, *vbi pars maior Euphratis in riuos diuiditur multifidos: in quo tractu ciuitas, ob muros humiles ab incolis Iudæis deserta, iratorum manu militum conflagrauit.* Non additum ciuitatis nomen: Iudæi autem multarum frequentiam

& synagogas laudant, in quibus sunt *Sura* & *Pombeditha* : sed adeo diuerse ab eruditis collocatæ, vt nihil certi definiri possit. Duos, sed clarissimos, in præsentia nominasse sufficiat. Samuel Bochartus Suram adposuit flumini, quod Babylonem perluit, sed supra Babylonem: Salomo van Til ad citimum, quem deriuat, Euphratis alueum, ante Naharsarem, & Vologesiam: cui etiam Naardam adponit, quam cum Ptolemæo supra & Bocharto in Mesopotamia posuimus. Idem Tilius Pombeditha in Arabica Euphratis ripa citra Saocoræ confluentes ponit, quam alii in Babylonia omnes censent. Beniamin Tudelensis a Bagdad, quæ ad Tigrim est, profectus in Babyloniam primum *Resen* veterem venit, quam *Gebiagan* dicit adpellari: inde ad *Babylonis* ruinas: progressus hinc ad *Hilam*, &, post medii diei iter, *Napham*: inde ad flumen *Chobar*, & altero die ad flumen *Ligam*: deinde ad oppidum *Kupham*: hinc sesquidiei spatio *Suriam*: hinc bidui itinere *Schephithiph in Nehardea*: tum vero sesqui die *Pumbeditham*, sitam in Euphratis ripa. Quod si certi essemus, secundum rectam lineam profectum semper esse, aut non longe ab illa declinasse; ex distantiis, quas ponit, de situ locorum quodammodo iudicari posset: sed potuit eligere loca, quæ prius adiret, aut pro itinerum ac comitatus ratione, aliisque commoditatibus ordinem, quem via ferebat, interdum posthabere, vt nec ex hoc auctore de locis Babyloniæ, ab Iudæorum gente frequentatis, satis certi possimus esse. Beniaminem vt videtur Tilius in Paradisi tabula sequutus est: alias rationes Bocharti vide in Phaleg lib. I cap. VIII. Et quæ de *Resen* in hoc itinere Beniamin tradit, in Assyriam ille lib. IV cap. XXIII transponit.

XV.

Hæc occasione oppidi Iudæorum, quod Ammianus memorauit: vnde Iulianus *Maogamalcham* venit, vt Valesius scripsit; seu *Maiozamalcham*, vt Lindenbrogius; vrbem magnam & validis circumdatam mœnibus. Ortelio videtur *Bithra* Zosimi esse lib. III cap. XIX, de quo est vero quod dubitemus. Nam Bithræ receptus imperator cum exercitu: ad Maogamalcham in pericula & insidias incidit, quam operosa tandem obsidione expugnauit. Inde ad euersam a L. Vero vrbem, vt Ammianus refert, ventum; deinde ad fossam Traiani, quam etiam Naarmalcha vocat, vnde iter Cochen versus Iulianus imperator promouit, & ex eo exercitum nauibus traiecit Tigrim. Zosimus autem iter Iuliani a Bersabora ad vrbem, quam non nominat, duxit, ad quam Persæ insidiis Romanos adorti sunt: ideoque vrbs vi capta & exusta. Forsan hæc Maogamalcha est, cuius alioqui nulla mentio apud Zosimum esset: inde *Fissениam* duxit prope flumen Regium sita, vt pars aquarum in munitiones deriuata fuerit: dehinc accessum ad *Bithram*, a qua per palmarum lucum ad castellum, vbi periculo imperator expositus fuit; & proximum oppidum *Besuchim* peruenit: a quo iter XC stadiorum Ctesiphontem fuit. Castello autem, quod iam proximum Besuchi esse dictum fuit, Zosimus lib. III cap. XXII expugnando tribuit, quæ vrbi Maogamalchæ Ammianus: per cuniculos dicit captum

captum esse, e quibus primi prodierint Superantius, Magnus, Iouianus, quos eodem ordine cum honorum insignibus etiam Ammianus adpellavit. Sed maior fides Ammiani, qui rebus interfuit, quam Zosimi, qui postea, aliena nixus relatione, hanc historiam composuit.

XVI.

Characenus quoque Isidorus Stathmis Parthicis per Babyloniam decurrit, ab insulis Euphratis interiora vsque Seleuciam emetiens, ad quam non per Mesopotamiam, sed Euphrate & Regio amne, qui intus in Babylonia sunt, transmissis, contendit. Ab Anatho insula de qua diximus, in aliam cui nomen *Olabûs*, in qua gaza Parthorum fuit, schœnos habet XII: inde *Izannesopolim*, schœnos XII: deinde Αἴπολιν, *Aipolim*, vbi bituminis fontes, schœnos XVI: inde *Besachanam*, in qua fanum fuit Atargatis deæ, schœnos XII: deinde *Neapolim* iuxta Euphratem, schœnos XXII: inde transeuntibus *Euphratem* & *Narmalcham* ad *Seleuciam* Tigridi adpositam, schœnos IX. Sed ignotæ hæ vrbes sunt, quarum posteriores intra Babyloniæ fines propriæ fuisse non dubitamus: ideoque Isidorus summam schœnorum a Zeugmate vsque Seleuciam connumerans, *ἄχρι τούτου Μεσοποταμία καὶ Βαβυλωνία, hucusque*, inquit, *Mesopotamia & Babylonia.*

SECTIO II.

CHALDAEA.

XVII.

Chaldæa Ptolemæo prouincia est Babyloniæ ad Arabiam vergens desertam: cui duas obscuriores opponit, *Auranitidem* Euphrati adiacentem, & *Amordociam*, cui *Strophæ* siue *Strophades* subiacere dicuntur. Sed, siue omnem Babyloniam siue partem significat, raro admodum *Chaldæa*, regionis nomen, inuenitur, vt apud Hieronymum in Ezech. XVI, *ingredientes Chaldæam*: in sacris frequens mentio *terræ Chaldæorum*, ארץ כשדים Esai. XXIII, 13, Ierem. L, 1, quæ Act. Apost. VII, 4 est *γῆ Χαλδαίων*, etiam Græcis prophetarum interpretibus. Aliquando gentile cum adfixa locali littera pro nomine est, כשדימה *Chaldæos versus* Ezech. XI, 24, XVI, 29, XXIII, 16, vbi Græci æque *γῆ Χαλδαίων* reddiderunt: Vulgatus cap. XI & XXIII *Chaldæa.* Sacris litteris eadem Chaldæa & Babylonia: quamquam si Chaldæorum gens & nomen a *Chesed*, filio Nahoris sunt, Genes. XXII, 22, vtique antiquiora nomina sunt *terra Sinear*, *terra Babel.* Hieronymus autem, vt recentiores taceam, Quæst. in Genes. ad cap. XXII confirmat originem nominis. *Chased*, inquit, *quartus est* [Nahoris filius] *a quo Chasdim, id est Chaldæi postea vocati sunt.*

2. Quod vero Babylon vrbs maxima & caput orientis fuit, factum est, vt omnis circa eam regio vsque ad sinum Persicum & fines Arabiæ, *Babylonia* vocaretur, * & *Chaldæorum* nomen arti, id est philosophiæ & astro-

* Immo etiam *Babylon*. Nam nisi regio intelligatur: inepta erit sententia Diodori lib XV pag. 369. Clarissimus hanc in rem est locus Xenophontis de Expedit. Cyri libr. VII extrem.

aſtronomiæ relinqueretur. Nihilominus hi ipſi auctores, qui Chaldæorum vocabulum ad artem referunt, non negant etiam nationis nomen eſſe in Babylonia. Cicero lib. I de Diuinat. cap. I *Chaldæi, non ex artis, ſed ex gentis vocabulo nominati, diuturna obſeruatione ſiderum ſcientiam putantur effeciſſe, vt prædici poſſet, quid cuique euenturum, & quo quisque fato natus eſſet.* Strabo, lib. XVI poſt initium, explicatius: Ἀφώριστο ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ κατοικία τοῖς ἐπιχωρίοις φιλοσόφοις τοῖς Χαλδαίοις προσαγορευομένοις, οἳ περὶ ἀστρονομίαν εἰσὶ τὸ πλέον. προσποιοῦνται δέ τινες καὶ γενεθλιαλογεῖν, οὓς οὐ καταδέχονται οἱ ἕτεροι. ἔστι δὲ καὶ φῦλόν τι τῶν Χαλδαίων, καὶ χώρα τῆς Βαβυλωνίας ὑπ' ἐκείνων οἰκουμένη, πλησιάζουσα καὶ τοῖς Ἄραψι καὶ τῇ κατὰ Πέρσας λεγομένῃ θαλάττῃ. *Conſtituta eſt habitatio peculiaris in Babylonia philoſophis indigenis, plurimum aſtronomiam tractantibus, qui Chaldæi adpellantur. Sunt ex iis, qui e natalibus hominum euentura iis vaticinari ſe profiteantur: ſed a ceteris non probantur. Eſt & Chaldæorum natio, & Babyloniæ regio ab iis habitata, Arabibus & mari proxima, quod Perſicum adpellatur.* *

3. Ex hoc Strabonis loco fundamentum noſtræ diſtinctionis inter Babyloniam propriam, & Chaldæam quaſi propriam demonſtramus. Babylonia proprie regio circa Babylonem eſt, variis fluentis, ex Euphrate magno deriuatis interciſa. Quæ inde in auſtrum vergit & occaſum, Chaldæam adpellamus, quia Ptolemæo lib. v extr. παράκειται τῇ ἐρήμῳ Ἀραβίᾳ ἡ Χαλδαία χώρα, *Arabiæ Deſertæ Chaldæa regio adiacet.* At hanc Arabiam Babylonia propria ab occaſu ſpectat & meridie: & auctor tabulæ antiquæ Ptolemæo adiectæ *Chaldæam* in meridiano tractu reſpectu Babyloniæ conſtituit. Quod ipſum eſt, cuius iam rationes Strabone auctore cognouimus, τὸ φῦλον τῶν Χαλδαίων, *nationem Chaldæorum* habitare in Babylonia regione ita, vt Arabas & mare Perſicum contingat. Plinius quoque lib. VI cap. XXVII *lacus Chaldaicos* vocat, per quos Tigris, iam Euphrate auctus, & oſtiis ſuis propinquus in ſinum ſe Perſicum infundit. Hos paullo ante cap. XXIII dixerat *lacum, quem faciunt Eulæus & Tigris iuxta Characem.* Eo vsque *Chaldaicum* nomen, auctore Plinio, pertinuit.

XVIII.

In hoc, quem definiuimus, Chaldæorum tractu fuit *Opis*, Ὦπις, emporium ad Tigrin, ſed incertum, quo loco & ordine, reſpectu oppidorum a Ptolemæo memoratorum. Herodotus lib. I cap. CLXXXIX πόλιν, vrbem dicit; Strabo lib. XVI p. 509 κώμην, vicum. Addit, Perſas cataractis voluiſſe illam nauigationem ex mari ad Opin prohibere, Alexandrum autem omnes demolitum eſſe.

XIX.

Quæ autem a Ptolemæo ad Tigrim poſt Meſenes Apameam ponuntur,

* Trahi huc poſſe putem illud Æliani IV cap. 20 Ἧκεν οὖν καὶ πρὸς τοὺς Χαλδαίους καὶ ἐς Βαβυλῶνα, καὶ πρὸς τοὺς Μάγους καὶ τοὺς σοφιστὰς τῶν Ἰνδῶν, *Democritus venit & ad Chaldæos, & ad Babylonios, & ad Magos & Indorum ſapientes.* Nec audiendus Perizonius ad h. l. Porphyrius in Vit. Pythag. ſ. 6 τὰ μὲν τῶν μαθηματικῶν καλουμένων ἐπιστημῶν παρ' Αἰγυπτίων τε καὶ Χαλδαίων καὶ Φοινίκων φασὶν ἐκμαθεῖν. *dicit eum mathematicas ſcientias ab Ægyptiis & Chaldæis & Phœnicibus didiciſſe.* Adde inſequentia.

tur, ſunt *Spunda*, vti Palatino legitur, aliis *Gunda* ſeu *Punda:* deinde *Batracharta:* poſt quam *Thalatha:* denique *Altha:* circa quam Tigris rurſum diuiditur in duos alueos, qui inſulam faciunt triangulam, cuius baſis eſt in ſinu Perſico. Philoſtorgius lib. III cap. VII de hac inſula: *πρὶν ἤδ' ἐπὶ θάλατταν καταβαίνει, σχίζεται εἰς δύο μεγάλους ποταμοὺς, ἔπειτα δυσὶ τοῖς ἐσχάτοις στόμασιν ἀλλήλων διειργομένοις, εἰς τὴν Περσικὴν θάλατταν ποιεῖται τὰς ἐκβολὰς, γῆν ἐν μέσῳ πλείστην περιτεμόμενος, καὶ νῆσον αὐτὴν ποιῶν ποταμίαν τε ἅμα καὶ θαλαττίαν, ἣν ἔθνος ἐνοικεῖ τῶν Μεσηνῶν ἐπικαλούμενον.* *Priusquam* [Tigris] *in mare ſeſe effundit, ſcinditur in duo magna flumina, duobusque exinde extremis oſtiis, longe ab inuicem diſſitis, in Perſicum mare ſe ſe immittit, terram in medio plurimam interſecans, eamque inſulam fluuialem ſimul & marinam efficiens, quam incolit quæ Meſenorum gens adpellatur.* Hanc etiam *Meſenen* Dio Caſſius in Traiani hiſtoria intellexit, quamquam male a Xiphilino exſcriptum, vel ab aliis editum Μεσσήνη, gemina ſibilante. *καὶ τὴν νῆσον,* inquit, *τὴν ἐν τῷ Τίγριδι τὴν Μεσήνην, ἧς Ἀθάμβιλος ἐβασίλευσεν, ἀπόνως ᾠκειώσατο, Meſenen quoque inſulam Tigris, in qua Athambilus regnabat, nullo labore cepit.* nam inferiorem hanc, non Apamenſem, Meſenen notari, patet, quia incommoda Traianus in ea paſſus eſt *ὑπὸ τῆς τοῦ Ὠκεανοῦ ἀναῤῥοίας, ab æſtibus Oceani:* etiam vicina erat Spaſini Vallo, de cuius ſitu trans Tigris oſtia infra dicturi ſumus. Hæc itaque alia *Meſene* ab illa eſt, quam ſupra in eodem flumine deſcripſimus, & in qua ſita Apamea erat, Meſenes cognomine a ceteris diſparata.

XX.

Quarta Aſiæ tabula, Ptolemæi Geographiæ adiecta, inſcriptum huic inſulæ oppidum habet, cui *Terédon*, Τερηδὼν, nomen eſt. Ptolemæus Græcus hic mutilus eſt: poſt oſtia demum deſignata Teredonem oppidum recenſet. Alii ad Euphratis illud poſuere oſtium. Strabo lib. II pag. 55 ex Eratoſthenis ſententia: A Thapſaco ad Babylonem ſtadia numerat IV CIↃ IↃCCC; *ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐφράτου καὶ πόλιν Τερηδόνα τρισχιλίους, inde vero* [a Babylone] *ad oſtia Euphratis & vrbem Teredonem tria millia.* * Idem lib. XVI pag. 526 eodem Eratoſthene auctore, Perſicum ſinum ad occidentem producit *μέχρι Τερηδόνος, καὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Εὐφράτου, vsque ad Teredonem & oſtium Euphratis.* Dionyſius Characenus verſu 980 de Euphrate:

- - - - *μέσσην Βαβυλῶνα περήσας*
Περσίδος εἰς ἁλὸς οἶδμα θοὴν ἀπερεύγεται ἄχνην,
Ὑστατίης προχοῇσι Τερηδόνος ἐγγὺς ὁδεύων.

hoc eſt, *qui, mediam Babylonem præterlapſus, Perſici in maris fluctum rapidam euomit ſpumam, extremis fluentis iuxta Teredonem means.* His itaque aucto-

* Ælianus V de Animal. cap. 14 de Muribus: Ἀμύντας δὲ καὶ τοὺς ἐν Τερηδόνι, γῆ δέ ἐστιν αὕτη τῆς Βαβυλωνίας, τὴν αὐτὴν τροφὴν προσφέρεσθαι λέγει. *Amyntas autem etiam mures Teredonis (eſt autem hæc Babyloniæ regio) eumdem cibum habere dicit.* Fuit fortaſſe vrbi finitima regio cognominis. Niſi forte Ælianum ex Aeliani XVII, 17 interpretari malis. Sed hic quoque locus ambiguus eſt.

auctoribus Teredon extra insulam ostiorum Tigris, vbi Ptolemæi tabula habet, sita fuit, ad Euphratis vetus ostium, quod necessario in occasum ab illa insula, incertum quanto interuallo, probabilius autem, non magno, recessit.

2. Sed has rationes turbauit Plinius lib. VI cap. XXVIII *E Parthico regno nauigantibus vicus Teredon, infra confluentem Euphratis & Tigris.* Vicum vocat, quam Strabo πόλιν, oppidum: & situm non tam explicat, quam inuoluit, ponens *infra confluentem* Euphratis atque Tigris. Sed vbi ille confluens? mox ait, *& Apamiam sitam, vbi restagnatio Euphratis cum Tigri confluat.* Expedita res esset, quia restagnatio fluminis ad ostia deducere videtur, nisi rursus nomen Apamiæ illam turbaret. Apamiam enim ad Tigrim sitam superiori loco Ptolemæus posuit, vbi Regius cum illo fluuius miscetur. Harduinus quidem, perdoctus interpres Plinii, non Mesenes Apamiam, sed Sittacenæ intelligit, de qua idem Plinius lib. VI cap. XXVII dicat: *Inter has gentes* [Medos, Adiabenos] *& Mesenen Sittace est, & Sabata: - - - item Apamia, cui nomen Antiochus matris suæ imposuit; Tigris circumfunditur.* Sed incerta Sittacenæ est Apamia, nec alia mihi, quam illa Mesenes videtur. Si quod enim oppidi nomen frustra multiplicatum fuit, illud est *Apamiæ*, vt egregie vir doctissimus Octavius Falconerius de Nummo Apamensi Dissertatione demonstrauit: qui quinque solum vrbes huius nominis admittit, quo numero exclusa est Sittacena. Accedit Sittacenam regionem longe ab ostiis Euphratis Tigrisque fluminum collocari, &, si cum Strabone sentiendum, (lib. XV pag. 503) Sittacenam olim fuisse, quæ postea Apolloniatis est nominata; longius illa a restagnatione ac ostiis recedet, quia Apollonia integro gradu supra latitudinem Seleuciæ in septemtrionem est remota. Potuit aut ex ea caussa Plinius errare, quia, quam dicit Apamiam Tigri circumfundi, in Mesene fuit, Tigris fluminis insula, & æque regioni, quæ trans Tigrim est, vt Sittacena est, quam citeriori, id est Babyloniæ, attribui potuit. Et vicus fuit Διρίδωτις, *Diridotis* prope Euphratis ostium, quem Arrianus descripsit de Reb. Ind. p. 588.

3. Sed vt ad aliud, a quo digressi sumus, recedamus, *Teredon* vrbs erat, cuius situm considerabamus. Ptolemæus inter ostia Tigris posuerat, seu reductius a mari, Strabo coniunxit bis cum ostio Euphratis, etiam Dionysius in Periegesi. Forsan inter Euphratem & Tigrim circa ostia fuit Teredon sita. Ex iisdem etiam adparet Euphratem olim in sinum Persicum peculiari ostio exisse, licet fossis postea & variis deductionibus mutata rerum facies fuerit: ideoque Ptolemæus silentio id ostium præterierit. Arrianus quoque de Indica Alexandri expeditione pag. 588 Nearchum cum classe ex India reducem, ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ Εὐφράτου, *ad ostia Euphratis* adpulisse, vnde nauigatio Babylonem sit III MCCC stadiorum: quum vero audiisset, in Susios profectum Alexandrum, ἔνθεν τὸ ὀπίσω, *inde retro* nauigasse, vt per *Pasitigrim* in Susios obuiam Alexandro ferretur. Sed quonam Pasitigri? Salmasio Exerc. Plin. pag. 830 vlterior est, qui

qui vltra Susa ex Vxiorum regione delabitur: sed hic quartis castris in ortum aberat a Susis, vt Diodorus XVII cap. LXVII, & Curtius lib. V cap. III testantur. Harduino est citerior Plinii lib. VI cap. XXVII, qui ipse Tigris Mesopotamiæ est circa ostia & Euphrate iam auctus, ex quo per fossam in Eulæum atque ita ad Susa nauigari potest. De fossa illa Arrianus lib. VII p. 453; & Plinius VI, cap. XXIII *Inde Tigri Susa*, puta nauigatur per alueum seu fossam.

XXI.

Mediterranea Chaldææ propriæ, a Ptolemæo recitata, nunc inspicienda sunt. Post alueos Euphratis & confluentes cum Tigri sunt *Chuduca, Chumana, Beththana, Orchoe, Biramba, Thelme:* & in meridiem vergentia, *Sorthida, Iamba, Rhagia, Ciriphe*, cetera: sed nomina sunt, nullis historiis aut geographorum illustrata consensu. Solam *Orchoen* ex iis fama recentior celebrauit, quia plures sunt diuinarum litterarum interpretes, qui illam *Vr Chaldæorum*, Abrahami patriam fuisse existimant: quod forsan aliud ex Ptolemaicis oppidis Chaldææ non inueniunt, in cuius vocabulo aliquid nomini *Vr* inesse simile inueniatur: qui ideo etiam *Vrchoe* frequenter scribunt, quod in Græco est ὀρχόη. Prætermitto Iudæorum fabulam, quam Hieronymus Quæst. in Genes. XI refert, אור adpellatiue interpretantium, quod Abraham cum fratre Haran, ab idololatris in ignem coniecti fuerint, hic consumtus eo, ille diuinitus seruatus fuerit; quod vere *fabulam* Hieronymus adpellat, cui & alii Iudæi sapientiores contradicunt. Iosephus enim lib. I Antiq. cap. VII *Haran* (frater Abrahami) ἐν Χαλδαίοις ἀπέθανε, ἐν πόλει Οὐρῇ λεγομένῃ τῶν Χαλδαίων, καὶ τάφος αὐτοῦ μέχρι νῦν δείκνυται, *in Chaldæa mortuus est, in oppido Vr, vt vocatur, Chaldæorum: & sepulcrum eius hodieque ostenditur.* Et Aben Esra in Genes. cap. XI אברהם נולד במקום נקרא אור כשדים *Abraham natus est in loco qui vocatur Vr Chaldæorum.* Etiam Eusebius in Locis Ebr. seu sacris: Οὐρ πόλις βασιλείας τῶν Χαλδαίων, *Vr oppidum est regni Chaldæorum.*

2. Fateor nec nomen *Orchoe* bene conuenire, nec iter in Palæstinam per Carras aut vicinum ad Chaboram amnem locum: qua de re supra in Mesopotamia, quum de Carris & Haran ageremus, disputatum est. Altera igitur sententia de *Vr* Ammiani Marcellini, inter Tigrim sito & Nisibin, eruditis hodie magis placet. Bochartus lib. I Phaleg. cap. X *Vr Chaldæorum, vbi Abrahæ maiores habitarunt, Gen.* XI, *28, non procul erat a Corduena, in qua substiterat arca Noæ. Res patet ex Ammiani lib.* XXV. *Ibi enim Romani, transmisso Tigri ad locum a Corduena centesimo lapide separatum, via sex dierum emensa, ad Vr nomine Persicum castellum venere: vnde profectis primo Tisalphata, deinde Nisibin iter fuit. Itaque Vr circa Nisibin, Tigri propior & Corduenæ.* Et Hugo Grotius in Genes. XI, 31 VR CHALDAEORVM. *Mansit loco nomen ad Ammiani Marcellini vsque tempora, quem vide libro* XXV. Hæc opinio id commodi præ altera habet quod Haran, patriarcharum sedem alteram, recta in Carras, vt veteres docuerunt, ducit, vnde opportunus transitus in Palæstinam erat. Si cognomen *Chal-*

dæorum obiicitur, reſpondent, Meſopotamiæ partem, præſertim quæ ad Tigrim verſus eſt, Chaldæos tenuiſſe, quod ex Act. Apoſt. VII, 2, 4 non leuiter videtur confirmari. De qua re ſupra in Meſopotamia pluribus diſputatum eſt.

XXII.

In Chaldæam etiam reducendi ſunt *Orcheni*, Ὀρχηνοὶ, quos Ptolemæus perperam in Arabia Deſerta iuxta Sinum Perſicum lib. V cap. XIX poſuerat. Plinius enim lib. VI cap. XXVII *Euphratem præcluſere Orcheni & accolæ agros rigantes: nec niſi Paſitigri defertur in mare.* Hoc eſt proprium oſtium eiusque alueum præcluſerunt, in riuos illum diuidentes, vnde agri rigentur. Straboni lib. XVI poſt initium ſecta Chaldæorum ſunt Orcheni, *τῶν Χαλδαίων τῶν ἀστρονομικῶν γένος οἱ Ὀρχηνοὶ*, atque ſic quoque in Chaldæa potius, quam Arabia, cenſendi: ideoque Plinio paullo ante cap. XXVI dicti *Orcheni tertia Chaldæorum doctrina.* In Chaldæa itaque propria ſeu auſtrali parte, infra alueos Euphratis, collocandi ſunt.

XXIII.

Antequam in Transtigritanas regiones progrediamur, videtur circa Euphratem & Tigrin aliquid de *Paradiſo* adiiciendum eſſe: ſed tot de illo eruditorum hominum diſſenſiones ſunt, vt quam ſententiam ſequamur tuto, vere neſciamus. Vetus illa & vulgaris, quam Ioſephus Antiq. Iud. lib. I cap. II expoſuit, Nilum etiam & Gangem in fluuiis Paradiſiacis eſſe, omnino propter nimiam illorum diſtantiam deſerenda eſt. Ceteras quoque opiniones, quæ longius ab Euphrate ac Tigri recedunt, ſuis quoque auctoribus relinquimus. * In oriente fuit reſpectu Palæſtinæ vel Arabiæ Petrææ: in hac enim Moſes ſcripſit; ad illam plurima direxit. *Euphratis* ipſe mentionem fecit: ex nomine *Hidekel* docti viri *Tigrin* eliciunt, quia, abiecta adſpiratiua, vt ſolent Græci, fiat *Dekel* vel *Degel:* & L in R mutata, vt ſæpe factum in propriis nominibus, *Deger* ſiue *Tiger;* vnde Græcorum caſu accedente, *Tigris* oriatur. quod latius a Bocharto eſt demonſtratum. **

2. Nec vero, qui de Euphrate & Tigri conſentiunt, de loco etiam ac ceteris fluminibus conueniunt. Sunt qui in Meſopotamia inter Saocaram & Tigrin fluuios fuiſſe Paradiſum contendunt, vbi facile reliquos duos fluuios ex Euphrate deriuare poſſunt, quos omnes ex magno fluuio, qui ex Meſopotamia in hortum influat, deducunt, ſaltem ex parte adaugent. Alii in vltima Chaldæa & partim oppoſita Parapotamia Paradiſum quærunt, vt Plinii Paſitigris ille fluuius maior fuerit, qui anfractibus ſuis Paradiſum rigaret, ac quatuor fluuios ex ſe efficiat, Euphratem & Tigrin ſupra hortum; ceteros, *Phiſon* & *Gihon*, infra illum, vbi vltimo Tigris fiſſus magnam pæninſulam, cuius baſis mare ſit, ante oſtia faciat. Et quod Phiſon terram Heuilam circueat, illa autem terminus orientalis Arabiæ Petrææ

* v. g. illam Io. Herbinii, Bicina Sileſii, qui in diſſertationibus de admirandis mundi Cataractis Amſtelodami An. 1678 editis, libr. III Diſſert. V Palæſtinam Paradiſum fuiſſe contendit.

** Et idem ab Huetio poſt Bochartum.

Petrææ Geneſ. xxv, 18 dicatur, ſicut occidentalis, Sur ante Ægyptum; putant bene ſibi rationes de Paradiſi loco conſtare. Vide quæ clariſſimi viri P. D. Huetius, & Samuel van Til circa hoc argumentum nuper in diverſas partes commentati ſunt: quibus me nolim interponere, quum in vtraque ſententia ſit, quod dubitationem non omnem eximat. Prior ex Meſopotamia fluuium maiorem in Paradiſum infundit, qui poſtea extra hortum deuolutus in quatuor flumina diſpeſcatur: cuius vero maioris fluuii in Meſopotamia nullum adparet indicium. Altera ſatis probabilis eſſet, ſi diuiſionem in quatuor flumina tam retro interpretari, quam de prono curſu & ſecundo, liceret. *

3. Concedo facile in Meſopotamia aut Babylonia ſeu Chaldæa Paradiſum fuiſſe: quo loco autem fuerit, & quisnam ſit fluuius ex terra Eden irrigans hortum, qui deinde in quatuor capita ſeu amnes diuidatur, non puto diſtincte ac certo definiri poſſe. Multa diluuio immutata ſunt, quorum rationes ex poſteriorum temporum geographia haud credo demonſtrari poſſe.

* * *

DE SITV PARADISI.

I.

Situs Paradiſi illius beatiſſimi obſcurus eſſe non poteſt, ſi humana conſilia eum vel prolatandi vel coartandi abiiciantur. Verba quidem Moſis nimis ſunt perſpicua. Ecce illa e Geneſ. II, 8 *Tum inſtituit Deus hortum ad Edenis orientem, & hominem, quem formauerat, eo traduxit.* 9. *Et conſeuit eum Deus viuus omni genere arborum cum adſpectu iucundarum tum eſu bonarum, & interiorem eius partem arbore vitæ & arbore ſcientiæ boni & mali.* 10. *Ac profluens aqua ex Eden ad rigandum hortum perrexit, atque hinc demum diuiſa in quatuor amnes decurrit.* 11. *Vnius nomen eſt Piſon, qui circumit omnem terram Heuilæ, vbi aurum reperitur.* 12. *Et aurum quidem illius terræ præſtabile eſt, ibidemque bdellium & lapis Schoham.* 13. *Alterius autem fluminis nomen eſt Gihon, quod idem omnem terram Chus cingit.* 14. *Tertius amnis adpellatur Tigris, qui ex Aſſyria in orientem decurrit. Quartus denique nominatur Euphrates.*

II.

Iam vocabula, quæ fortaſſe obſcuritatem quamdam habere videantur, breviter explanabimus. *Eden* eſt tractus ille terrarum Aſiæ maioris, qui perpetuis pene montium iugis Aſiam percurrit mediam, & Scythas a nationibus orientem ſolem magis ſpectantibus ſeiungit. Hic Edenis ſitus intelligitur primum ex verbis Moſis בעדן מקדם id eſt, *ad Ede-*

* Dicit enim Moſes והיה לערבעה ראשים *& omnis aqua fluens colligitur in quator flumina*: non dicit, *ex quatuor amnibus exiſtit vnus*, ſeu *quatuor amnes decurrunt in vnum flumen.*

nis partes orientales: deinde ex eo, quod *aquæ ex Edene in hortum defluxerunt.* Si enim ex Edene in hortum demum eius rigandi caussa decurrerunt: apertum est, hortum extra Edenem situm fuisse. Accedit Ies. LI, 3, vbi diuinus vates ad Paradisum respicere videtur. *Conuertet*, inquit, *deserta eius loca in Eden, & campestria eius in hortum Dei viui.* Deserta autem loca erant fere illa, quæ nihil editi, nihil depressi habebant, vt nec vmbra æstum solis defenderet, nec roris pluuiæque colluuies terræ æstuanti succum seruaret. Ergo si ex loco deserto Eden fieri debebat: necesse erat, vt loca plana altius exsurgerent. Sunt etiam vrbes quædam, quæ *Adenæ* vel *Edenis* nomine insignes fuere: sed vt ad hanc caussam nihil prosunt, ita nihil obsunt. Potuerunt a *voluptate* ita dictæ esse: potuerunt memoriæ caussa nomen illud accepisse. Sunt quidem loca quædam *Paradisi* nomine ornata, quæ a Paradiso illo primorum parentum longissime absunt: nisi forte Paradisum Ienæ fuisse opineris, quia ibi quoque locus quidam ita nominatur. Illud tamen operæ est pretium memorare, apud Alferganum cap. IX in *Chorasana* superesse nomen longissimi tractus *Edenis.* Nam *s* sensim in locum *d* subrepsit. *Chor* autem non a Parthis (vt Golio videtur) sed a vetere nomine חר natum esse videtur.

III.

Verſ. 10 *aquam profluentem* verti, quod Moses נהר adpellauit. Hoc enim nomen non semper *amnem*, sed interdum idem quod latinum *profluens*, significat. Sic Psalm. XLVI, 5 *riui* נהר *aquæ profluentis recreant ciuitatem Dei, sanctissimam sedem summi Dei.* Atqui Hierosolyma hic a vate spectatur, quam flumen nullum prætercurrit, sed aqua deducta prosperauit. Nam Kidron torrens vix alicuius momenti hic putari potest, quum non esset perennis, nisi quod fons Hierosolymitanus aquas eius aleret. Ionas c. II, 4 *Ac me*, inquit, *in profundum proiecisti, in medium marium. &* נהר *aqua agitata inuolutus eram: omnes cum desidentes tum surgentes fluctus me superiores erant.* Immo נהר interdum *multos amnes* signat. Psalm. LXXX, 12 *Prolatasti messem eius vsque ad mare, & propagines vitium eius vsque ad flumina.* Nam quibus temporibus hic scriptus videtur Psalmus, iis regnum Dauidis non Iordane, sed Chrysorrhoa & Rhinocorura etiam terminabatur. Sic item Psalm. CV, 41 *Aperuit* Deus *rupem: ita eruperunt aquæ, & decurrerunt in locis* antea semper *siccis flumina* נהר.

IV.

Atque ex horto demum aqua profluens in amnes insignes collecta quatuor ostiis exoneratur. Hoc velle videtur Moses. Multos per Edenem discurrere riuulos nec insignes nec memorabiles: sed in horto demum (nam illud est משם) ex concursu multorum riuorum & amnium nimis iam insigniter seiungi ac discerni amnes, quippe qui quatuor

quatuor ingentia constituant flumina. Ex qua quidem interpretatione rursus adparet, Edenem montibus constitisse, quos riui & fontes multi pererrarent.

V.

Vers. 11. *Phison* quis amnis sit & qua decurrat, minus liquet. Illud certum est, ignotiorem eum & longinquiorem fuisse de Mosis ipsius sententia. Primum enim memorat, quam terram flumen illud ambiat. Hoc autem historici in longinquioribus tantummodo fluminibus faciunt. Rheni quidem accolis & vicinis nemo Rheni situm ac positionem describit. Deinde ipsa terræ laus adiungitur, vt quæ præstans aurum & lapidem schoham & bdellium proferre dicatur. Vbi tam multa insignia memorari debent ad denotandam aliquam terram, ibi longinquitas & obscuritas commemorationem eorum postulasse videtur. Quodsi נהר *flumen* significat, quum Tigris & Euphrates nominantur: quid caussæ est, cur mox partem modo & extremitatem fluminis signet? Qua ex difficultate nunquam se expediet Huetius. Et annon probabilius est, flumina cetera, quæ a Mose memorantur, commemorari idcirco, vt cum Tigri & Euphrate comparentur? Omnino quum idem vbique nomen נהר retineatur, sine discrimine aut magnitudinis aut exiguitatis, proportionem aliquam fluminum significari necesse est. Et quis credet, partem fluminis flumen vocari in eo ipso loco, vbi pars illa a flumine reliquo rite distinguenda est? Multo autem minus credibile est, extremum fluminis alueum curiose describi & reliquum flumen solo nomine designari, ibi, vbi de scaturigine, de longitudine, de adiectis vrbibus, de soli percursi natura multo plura memorari possint: quum præsertim tota terra, quæ a flumine cingi dicitur, ad totum flumen, non ad partem fluminis pertineat. Neque illud sapientiæ Mosis consentaneum fuisset, vt primum partem fluminis memoraret, tum ad aliud flumen transiret, rursus deinde ad prius flumen rediret. Denique si pars illa aluei terram adluit gemmis fœcundam: cur hodie res ibi non ita est? Tot ac tantis difficultatibus conflictatur Huetiana coniectura. Falsa sunt igitur & commentitia, quæcunque de alueis Euphratis hic dictitantur, vtpote qui Israelis genti in Arabia degenti nimium ignoti esse non poterant. Et quum Moses de toto Euphrate nihil commemorabile scripserit, quippe satis iam noto, vt supra dixi: num in exigua demum eius parte curam & laudem suam omnem consumsisse putabitur? Quis tam erat ineptus, vt hominibus in Ægypto Arabiæ vicina, immo in ipsa etiam Arabia versatis Arabum aurum, Arabum bdellium, Arabum lapillos scripto etiam prædicaret, quum vsus & commercium quotidianum satis ea omnia vulgo probaret? Ne rustici quidem nostri egent prædicatione auri Vngarici. Mercatores ipsi satis id collaudare solent, vt scripto rem peruulgari nihil opus sit. Celebrat aurum Arabiæ felicis Diodorus

lib. 11

lib. II pag. 133. Sed auri præstantissimi copia & vbertas regionibus iis, quæ longius in ortum recesserunt, vindicauit antiquitas, vindicant recentiores scriptores. Mogoris regia quantam habet auri magnificentiam? Vide Theuenot. Part. III lib. I cap. 22. Tauernier voyage des Indes part. II liv. 2 c. 8 p. 277, 278. Quantopere Tibeti aurum laudat Tauernerius part. II lib. II c. 25 p. 413, qui de Arabico plane silet part. III lib. II c. 25, vbi loca persequitur aurum gignentia? Adde huc Dionysium Perieget. v. 1114.

VI.

Si cognitum nobis & exploratum esset, quid *schoham* & *bdolach* signarent: tum fortassis etiam ostendere liceret, ex oriente in Arabiam ea importata fuisse. In oriente quidem floret gemmarum mercatura & copia. Vide Theuenoti part. III itin. orient. lib. I c. 8 & c. 25 & cap. 40. Tauernier part. II lib. II c. 8 & 9, & 10, & 15 & 16. seqq. Strabo XV p. 1045. φέρει δὲ, inquit, καὶ λίθιαν ἡ χώρα πολυτελῆ κρυστάλλων καὶ ἀνθράκων παντοίων, καθάπερ τῶν μαργαριτῶν. *India fert etiam lapides pretiosos, crystallos & carbunculos varios & vniones.* Adde pag. 1046 edit. Almelou. & Dionysii Perieg. v. 1118 seqq. Isidorus item Orig. lib. XIV c. 3 *India gignit tincti coloris homines - psittacum auem, ebenum quoque lignum. - Mittit & ebur, lapides quoque pretiosos, beryllos, chrysoprasios & adamantem, carbunculos, lychnites, margaritas & vniones.*

VII.

Omnino *bdellium* & Arabicum datur & peregrinum, teste Dioscoride I c. 81 qui Arabicum peregrino præfert, & Isidoro XVII c. 8, qui *bidellam Indiæ & Arabiæ arborem esse* scribit, *cuius lacryma melior Arabica sit.* Ergo non video caussam vllam, cur Moses rem notam & quotidianam suis tamquam ignotam & peregrinam prædicet. Arabiæ res pretiosas hominibus in Arabia viuentibus & mercaturam exercentibus laudari non erat necesse.

VIII.

Sed ad flumen *Phison* redeundum est. Id *Hypasin* esse, nihil addubito. Nam syllaba prima in hoc amne & *Hydaspe* item vt in *Euphrate* & *Hidekel* affícta esse videtur. *Hypasis* autem pro toto Indo positus fuisse videtur. In eum quidem eximie conuenit *circuitus* nomen, vt suus quemque fluminis Indi conspectus docet. Accedit, quod Indus *Tibetum* attingit, regionem auri vnius omnium nobilissimum etiamnum feracem. Neque illud nullius momenti est, quod vnum aliquod ex Indi ostiis *aureum* est adpellatum.

IX.

At *Heuila* est pars Arabiæ. * Ita est: si quidem illa intelligatur, quæ a Chami

* Et quidem Euphrati propinquæ. Vid. Genes. XXV, 18. Sed illa *Chauila* exiguus tractus terræ fuisse videtur, quia *Suro*, paruo itidem tractui, opponitur. Bocharto autem in Phaleg lib. II cap. 28 si crediderís: *Chauila* in Arabia felice quærenda est. Quod si verum foret: Huetii caussa victa esset omnino.

Chami filio nomen est sortita. Genes. x, 7. Sed est item alius *Hevila* Semi nepos Genes. x, 29, 30, 31, a quo alibi terra *Heuila* sic adpellari potuit, vt a ceteris filiis Semi, Elamo *Elymais*, Assure *Assyria*, Arphachsado *Arrapachitis*, Aramo *Aram*, id est *Syria* vocari cœptæ sunt. Et quid obstat, quo minus ab Arami filio *Vz* gens *Vxia*, a Gethero *Gedrosi*, a Mascho *Meseni* geniti putentur? * Quid? nonne *Heuila* ille cum *Ophiro* coniungitur a Mose? Ophir autem regio est orientis. Cur igitur *Heuila* non itidem regioni nomen indidisse credetur? cum præsertim Moses Genes. x, 30 testetur, filios Ioktanis a Masa coluisse terras vsque ad Siphra montem orientis. Iosephus Antiquit. I cap. 6 s. 4 Οὗτοι (Σαβεὺς, Ὀφείρης, Εὐιλάτης, Ἰώβαβος,) inquit, ἀπὸ Κωφῆνος ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Ἀρίας τινὰ κατοικοῦσι. *Sabeus, Ophires, Euilates, Iobabus a Cophene fluvio Indiæ & Aria ei adiecta habitant.* Quid? *Chauila* si litteras radicales spectes, nonne dare potest nomen græcum Κωλίς. *Colis* autem fuit terra, quam Ganges adluit ad mare porrectam. Dionysius Perieg. vers. 1144 ita canit:

ἔνθι χρυσοῖο γενέθλην
Δαιδαλέην Ὕπανίς τε φέρει θεῖός τε Μέγαρσος
Λαβρόταται ποταμῶν· ἀπὸ δ' οὔρεος Ἠμωδοῖο
Ὀρνύμενοι προρέουσι ἐπὶ γαγγήτιδα χώρην,
Πρὸς νότον ἑλκόμενοι παρὰ τέρματα Κωλίδος αἴης.
Ἡ δ' ἤτοι προνένευκεν ἐπ' ὠκεανὸν βαθυδίνην
Ἠλίβατος, ταχινοῖσι δυσέμβατος οἰωνοῖσι.

Quos versus Andreas Papius ita vertit:

auri (mirabile visu)
Qua crustas Hypanisque vehit diusque Megarsus.
Immanes fluuii: celso qui monte profecti
Emodo terræ penetrant Gangetidis arua,
Ad noton impulsi sacræ sub Colidis oras:
Oceani vergens altum quæ nutat in æquor
Ardua quam nullæ superant impune volantes.

Longissime quidem in orientem discessisse Ioktanis liberos & eosdem Semi posteros, vel ex eo liquet, quod citato supra Genes. x, 31 adiungitur clausula illa: *Hi sunt posteri Semi secundum familias linguasque ipsorum in terris suis secundum gentes suas.* Digna sunt hæc verba quantauis animaduersione. Nam si linguarum discrimen, si nationum diuersitas animaduerti potuit: familiæ istæ per longissimos terrarum tractus processisse intelliguntur. Huic Mosis sententiæ conuenienter Isidorus Orig. IX cap. 2 scripsit illud: *Ietan filius Heber, a quo Indorum gens orta est.* Iosephus item Antiquit. I cap. 6 s. 4 Σήμα δὲ πέντε γίνονται παῖδες, οἳ τὴν μέχρι τοῦ κατ' Ἰνδίαν ὠκεανοῦ κατοικοῦσιν Ἀσίαν ἀπ' Εὐφράτου τὴν ἀρχὴν πεποιημένοι. *Semæ autem quinque nascun-*

* Iosephus coniecturæ huic refragari videtur. Sed ea de re alibi fortasse disputabimus.

nascuntur filii, qui Asiam vsque ad oceanum Indicum incoluerunt ab Euphrate progressi.

X.

Adhuc igitur omnia in id conspirant, vt Paradisus ille diuinus ad Indos vsque prolatetur. Videbimus iam cetera, quæ sententiam hanc magis magisque stabiliunt.

XI.

Gihon quod flumen fuerit & quas terras percurrerit, vix eget disputatione. Nam si e גיחון littera ח extrudatur, vt græcorum lingua gutturales solet: in procliui fuit, vt *Gan* & addita terminatione græca *Ganes*, aut, vt syllaba prior producta indicaretur, *Ganges* fieret. Sic *Tanis* græcorum factum est ex Hebraico צען, & *Ramesses* ex רעמסס, & *Taphne* ex תחפנחס, Ἰεβοῦς ex יבוס *Iebu* apud Iosephum & LXX Interpretes. * Præsertim autem *Ganges* noscitatur ex cursu, qui omnem terram Æthiopiæ complecti dicitur. Æthiopia autem est extrema pene Asiæ maioris pars, ex qua Æthiopes in Africam quoque infusi fuerunt. Sic enim multi scriptores antiqui testantur. Nos pro instituti nostri modo paucos hic proferemus. Isidorus Origin. IX cap. 2 *Hi* (Æthiopes) *quondam ab Indo flumine consurgentes iuxta Ægyptum inter Nilum & Oceanum in meridie sub ipsa solis vicinitate consedernnt, quorum tres sunt populi, Hesperi, Garamantes & Indi. Hesperi sunt occidentis, Garamantes Tripolis, Indi orientis.* Homerus iam Odyss. A. v. 23

Αἰθίοπας τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
Οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ᾽ ἀνιόντος.
Æthiopas qui bifariam diuisi sunt, vltimi hominum,
Alteri occidentis solis, alteri orientis.

Non est autem dubium, quin Homerus vtrosque mari rubro discreverit, quamuis Eustathius contrarium teneat, verborum vi non satis perpensa. Dionysius Periegeta v. 1107

Πρὸς δ᾽ αὐγὰς Ἰνδῶν ἐρατεινὴ πέπταται αἶα
Πασάων πυμάτη, παρὰ χείλεσιν ὠκεανοῖο.
Ἣν ῥά τ᾽ ἀνερχόμενος μακάρων ἐπὶ ἔργα καὶ ἀνδρῶν
Ἠέλιος πρώτοισιν ἐπιφλέγει ἀκτίνεσσιν.
Τῷ γαίης νάεται μὲν ὑπὸ χρόα κυανέουσι
Θεσπέσιον λιπόωντες κ. τ. λ.
Oceani at finem iuxta solemque orientem
Indorum felix se porrigit vltima tellus.
Quam radiis lustrans diuumque hominumque labores
Accensam primo conspergit lumine Titan.
Vnde etiam populis atros color inficit artus
Splendentes fulgore nouo cet. Add. v. 1161.

Herodot. III cap. 94 Παρικάνιοι δὲ καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας τετρακόσια τάλαντα ἀπαγίνεον. *Paricanii & Æthiopes Asiatici quadringenta talenta*

* Fateor tamen ex עזה *Gazam*, ex צער *Segor*, ex קרתא הדתה *Carthaginem* vel Καρχηδόνα natam fuisse.

talenta attulerunt. Strabo lib. I pag. 59 quum multos iam memoraſſet, qui orientis Æthiopas ab occidentis Æthiopibus ſegregaſſent; ita pergit: Μηνύει δὲ καὶ Ἔφορος τὴν παλαιὰν περὶ τῆς Αἰθιοπίας δόξαν, ὅς φησιν ἐν τῷ περὶ τῆς Εὐρώπης λόγῳ, τῶν περὶ τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν τόπων εἰς τέσσαρα μέρη διῃρημένων τὸ πρὸς τὸν Ἀπηλιώτην Ἰνδοὺς ἔχειν· πρὸς Νότον δὲ Αἰθίοπας· πρὸς δύσιν δὲ Κελτούς. πρὸς Βοῤῥᾶν ἄνεμον Σκύθας. προστίθησι δὲ, ὅτι μείζων ἡ Αἰθιοπία ἢ ἡ Σκυθία. Δοκεῖ γὰρ, φησὶ, τὸ τῶν Αἰθιόπων ἔθνος παρατείνειν ἀπ' ἀνατολῶν χειμερινῶν μέχρι δυσμῶν· ἡ Σκυθία δ' ἀντίκειται τούτῳ. *Ephorus quoque antiquam de Æthiopia opinionem refert, in oratione de Europa indicans cœli ac terræ locis in quatuor partes diductis, eam quæ eſt ſubſolanum verſus, habitari ab Indis: quæ auſtrum verſus, ab Æthiopibus: quæ occaſum verſus, a Celtis: aquiloni obiectam a Scythis. Addit, Æthiopiam Scythia eſſe maiorem. Videtur enim, inquit, gens Æthiopum protendi ab ortu hiberno vsque ad occaſum, eique oppoſita eſt Scythia.* Addantur inſequentia, vbi Æthiopum ſedem per omnem oceanum meridialem extendit. Strabo XV pag. 1012 de India locutus pergit: Τῶν δ' ἀνθρώπων οἱ μὲν μεσημβρινοὶ τοῖς Αἰθίοψίν εἰσιν ὅμοιοι κατὰ τὴν χροιάν· κατὰ δὲ τὴν ὄψιν καὶ τὴν τρίχωσιν τοῖς ἄλλοις. *Ex hominibus meridiales colore Æthiopibus, facie & capillo aliis ſunt conſimiles.* Pertinet huc quoque Philoſtrati ſermo quodammodo in vita Apollonii VI cap. I pag. 229 & lib. III cap. 20 p. 110, vbi confer Olearii notam & Theuenot. part. III lib. I cap. 32 pag. 109. Memnonem cum Æthiopibus a rege Aſſyriorum, Priamo Troadis regi auxilio miſſum eſſe, Diodorus narrat lib. II pag. 109. At quis hos ex Africa miſſos crediderit? In Africam enim regnum Aſſyriorum non pertinuit. * Ergo e regionibus Indo vicinis miſſa ſunt auxilia iſta. Nigros igitur homines, hoc eſt, Æthiopas quum habuerit India & vicinia iſta: Æthiopia iure & merito adpellari potuit & adpellata eſt, vti adhuc ſatis demonſtrauimus. Iam e ſacris quoque ſcriptoribus oſtendemus, כוש Æthiopiam eſſe. Ierem. XIII, 23 כושי dicitur quisquis atra eſt cute. *An mutabit*, inquit, *Æthiops cutem ſuam?* Hoc nomen autem in omne genus Æthiopum valet & orientalium & occidentalium. Amos IX, 7 *Annon*, inquit, *vt filii Chuſæorum vos mihi, o gens Iſrael?* Hoc item dictum in omnes Æthiopes conuenit. Hiobus XXVIII, 19 *Non ei exæquabitur*, inquit, *topazius Æthiopiæ, nec aurum purum adpendetur contra.* Hic Æthiopiam orientalem ſignari gemmæ nomen declarat. Nobiliſſima enim gemmarum patria eſt India. ** Eſaias XVIII, I נהרי כוש flumina Æthiopiæ memorat. Iſta tu vero magis apud orientales quam occidentales Æthiopas repereris,

* Nam *Æthiopia*, quam Semiramis imperio ſuo adieciſſe dicitur a Iuſtino I cap. 2 ſ. 8, eſt Arabiæ pars potius. Quare nihil eſt, quod Cellarius expeditionem Æthiopicam ab ea abiudicet. Arabiæ quidem pars etiam a Xenophonte Cyropæd. lib. VIII pag. 238 & pag. 233 *Æthiopia* dicitur.

** Memini, Bochartum Phaleg IV cap. 2 pag. 239 Topazium Arabiæ prædicare e Plinio. Sed quum Plinius ex inſula quadam Arabiæ topazium peti aiat: a Chuſæis ſaltem Palæſtinæ propinquis ſeiungenda eſt regio *Chus* Hiobi. Caltais topazii ſpecies ex India petitur. Vid. Plin. XXXVII cap. 8. Iſidor. Hiſp. XVI c. 7.

ſi Iudæorum rationes ſpectaris. * Oriens enim notior eis fuit, quam Africa. Ad orientales crebrius legatos miſerant, ab orientalibus magis identidem vexati erant, quam a regibus Ægyptiorum. Nam a ceteris Africæ regibus & nationibus nihil vnquam damni nec iniuriæ acceperant. Eſai. XI, 11 Deus iterum conuocaturus dicitur Israelis gentem *ex Aſſyria & ex Ægypto, & ex Pathros & Æthiopia, & ex Elymaide & Sineare, & ex Hematha & ex inſulis.* Semper hic diſiunctiſſima & diuerſiſſima loca inter ſe coniunguntur. Quantum enim ſpatium intercedit inter Aſſyriam & Ægyptum? inter Elymaidem & Sinearem, inter Hematham & inſulas maris mediterranei? Ergo Pathros & Æthiopia itidem diuerſiſſima ſint oportet. Non igitur hic Æthiopia intelligitur Ægypto ſuperiori finitima, ſed orientalis, quæ eadem eſt diſiunctiſſima.

XII.

Ergo iam ſatis adparet, Æthiopiam ſeu כוש vetuſtiſſimis temporibus in Aſia, & præſertim circa Indum, quæſitam fuiſſe, vnde in reliquas Aſiæ & Africæ oras Æthiopes infuſi ſunt. Omnino Æthiopes ſeu כושים non Arabes omnes adpellati ſunt, ſed quidam modo Arabum finitimi. Vide 2 Paralip. XXI, 16. Bochartus igitur liberalior eſt, quum nomen כושים & כוש cum vniuerſis Arabibus communicare videtur. Fateor tamen, circa vltima regni Iudaici tempora כוש ſæpius vel Arabiæ vel Africæ partem ſignare. Ieſ. XIX & Zephan. III, 10, cet.

XIII.

Si ſuſpiceris, amnes hic memorari eluuione illa Noachica deperditos: Moſen inſcitiæ accuſas. Quis eſt enim ſapiens, qui ex rebus deperditis & funditus ſublatis res vllas deſignet? Nos hodie Babylonis & Palmyræ ſitum ex locis etiamnum cognitis & cognitioni omnium expoſitis cognoſcere allaboramus. Ergo aliis item ſignare debemus. Hoc ipſum autem Moſes etiam in Paradiſi fluminibus denotandis feciſſe putandus eſt.

XIV.

Si magnitudinem paradiſi a nobis demonſtrati concoquere non poſſis: eodem tempore aſpernaris & impugnas maieſtatem gratiæ & liberalitatis diuinæ erga hominem primum & eius poſteros. Nam ſoli Adamo Paradiſus deſtinatus non erat. A Deo nihil proficiſcitur, niſi magnificum, admirabile, auguſtum. Aliter pro magnificentia & infinitate mundi anguſtias quaſdam antri alicuius Cilicii Adamo donauiſſet.

XV.

Paradiſus igitur a Gange ad Euphratem vſque pertinuit.

CAPVT

* Bochartus quidem IV cap. 2 pag. 240 *Beſorem* & *Traiani amnem* & *Carym* memorat (nam Rhinocorura torrens huc vix pertinet.) Sed ii quidem exigui ſunt præ fluminibus orientis fuſci. Neque deprædati ſunt terram circumiectam, quippe ſterilem per ſe & inanem. Ipſa etiam gens amnibus iſtis circumiecta numquam valida & nimis bellicoſa fuit. Quare nihil totius cap. XVIII Ieſaiæ ad Ægyptios pertinet atque Arabes. Immo Ieſaias cap. XIX demum Ægypto minatur calamitatem. Nam ſi naues papyraceas iactare velis: nec ibi præſidium vllum inuenies. Naues enim ex alga & iuncis confectæ reperiuntur etiam in Tigri: vt itineraria docent.

CAPVT XVII

DE

A S S Y R I A.

I.

ASſyria trans Tigrim ampliſſima regio, Orientis olim imperio clariſſima. Nomen ducit ab *Aſſur*, Noæ nepote, qui primus gentem illam condidit, ac fundamenta vrbium in ea iecit, Geneſ. x, 11, 22. Multi confundunt id nominis cum *Syria*, & *Aſſyrios* cum *Syris*. Virgilius II Georg. verſ. 465

- - - *Aſſyrio fucatur lana veneno,*

id eſt murice Tyrio. Et Nonnus lib. XLI Dionyſiac. verſ. 19

Ἀσσυρίῳ Λιβάνῳ παραπέπταται,

Aſſyrium iuxta Libanum expanſa [Beroe] *eſt.* Bochartus quidem duplices facit *Aſſyrios*, proprios ſiue Transtigritanos; & qui cis Euphratem fuerint: illos ab Aſſur patriarcha nomen trahere; hos ipſum nomen Syrorum cum articulo habere, a צור *Tyro* metropoli, צורים *Surim* ſeu *Sorim*, & cum articulo הצורים *Haſſurim* ſiue *Aſſyrios*. Erudite quidem ſic explicatur, vt tamen valde dubitem ſcriptores hos æque ita diſtinxiſſe, nec potius commune confudiſſe vocabulum. Iuſtinus enim lib. I cap. II ex Trogo: *Aſſyrii, qui poſtea Syri dicti ſunt*, quaſi κατ' ἀφαίρεσιν. Sed fruſtra hæc dicuntur, quum vtrumque nomen oppido antiquum ſit. Quid? quod Leucoſyros etiam ad Pontum & in Cappadocia Aſſyrios eodem errore Periegeta verſ. 975 dixit,

Ἀσσύριοι δ' ἁλὸς ἄγχι παρὰ ϛόμα Θερμώδοντος.

Aſſyrii mare iuxta, ad oſtium Thermodontis.

2. Alia ratio eſt, quum συνεκδοχικῶς Aſſyriæ nomen etiam ad regiones refertur, quæ extra limitem veteris & propriæ Aſſyriæ erant, in ditione tamen Aſſyriorum. Sic Arrianus lib. VII Expedit. Alex. pag. 453 τῶν δὴ ποταμῶν, τοῦ τε Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος, οἳ τὴν μέσην σφῶν Ἀσσυρίαν ἀπείργουσιν, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα Μεσοποταμία πρὸς τῶν ἐπιχωρίων κληΐζεται, *Euphrates & Tigris mediam Aſſyriam continent, vnde & ab indigenis Meſopotamia vocatur.* Et Ammianus Marcellinus lib. XXIII cap. XX *In Aſſyria multæ ſunt vrbes, inter quas Apamia eminet Meſene cognominata, & Teredon, & Apollonia, & Vologeſſia, hisque ſimiles multæ. Splendidisſimæ vero & peruulgatæ hæ ſolæ tres, Babylon, cuius mœnia bitumine Semiramis ſtruxit, arcem enim antiquisſimus rex condidit Belus: & Cteſiphon, quam Vardanes priſcis temporibus inſtituit, poſteaque rex Pacorus incolarum viribus amplificatam & mœnibus, Græco indito nomine, Perſidis effecit ſpecimen ſummum: poſt hanc Seleucia ambitioſum opus Nicatoris Seleuci.* Hic plures vrbes in Aſſyria cenſentur, quæ Babyloniæ & Chaldææ cis Tigrin ſunt, laxa notione Aſſyriæ accepta.

3. Illa ergo nobis ex Ptolemæi dispositione est vera & propria *Assyria*, quæ a septemtrione habet partem Armeniæ ac Niphatem montem: ab occasu Mesopotamiam seu Tigrin fluuium: a meridie Susianam; ab ortu partem Mediæ, Choatren & Zagrum montes. Alia dialecto dicta fuit Ατυρία, *Aturia*, quo nomine Strabo vsus aliquoties est lib. XVI ineunte. Dio Cassius in Traiano clare: καὶ πῦ καὶ Ατυρία διὰ τῦτο βαρβαρισὶ, τῶν Σίγμα ἐς τὸ Ταῦ μεταπεσόντων, ἐκλήθη. *Ea* [Assyria] *quoque Atyria nominatur littera S in T barbarice mutata.*

4. Est & *Adiabene* dicta, Αδιαβηνὴ, æuo præsertim posteriore. Plinius lib. V cap. XII *Adiabene, Assyria ante dicta.* Et Ammianus dicto loco: *Iuxta hunc circuitum Adiabena est, Assyria priscis temporibus dicta.* Sed Dioni μέρος *pars* Assyriæ est Adiabene: etiam a Ptolemæo in partibus seu regionibus numerata: & synecdoche est, si quando plus significat. Ipsa quoque *Aturia* videtur interdum partis potius, quam totius Assyriæ nomen esse. Sed de his nunc in partibus.

II.

Regiones Assyriæ Ptolemæus lib. VI cap. I constituit hasce: *Arrapachitin* iuxta Armeniam: proximam hinc *Adiabenen:* inde ortum versus *Arbelitin:* supra Adiabenen ipsi est *Calacine* siue *Calachene:* inferius est *Apolloniatis:* iuxta Susianam tandem *Sittacene.* Omnes nobiles & cognitæ præter primam Arrapachitin, quam alibi non nouimus memoratam.* Nec ceterarum limites vbique definire, aut cuique suas vrbes adiudicare possumus, quia Ptolemæus id posthabuit, neque omnes regiones, quas alii memorant, enarrauit.

III.

De *Atyria*, siue *Aturia* propria, seu regione Strabo prædicto loco, eamque Lyco flumine Aturiam ab Arbelitide distinguit. ἡ Ατυρία, inquit, τοῖς περὶ Ἄρβηλα τόποις ὁμοία ἐςὶ, μεταξὺ ἔχυσα τὸν Λύκον ποταμόν. *Aturia similis est iis locis, quæ circa Arbela sunt, & Lycum flumen intermedium habet.* Et mox: ἐν τῇ περαίᾳ τῦ Λύκυ τὰ τῆς Ατυρίας πεδία τῇ Νίνῳ περίκειται, *trans Lycum Aturiæ campi Ninum circumiacent.* Ex quibus satis manifestum est, Aturiam partem tantummodo Assyriæ fuisse Lyco flumine, & circa Ninum agro, terminatam. Ibidem circa Lycum & Caprum regio quædam Αρτακηνὴ, *Artacene* dicta in Strabonis libris, quam Scaliger, cui Casaubonus subscribit, Αρακηνὴ, *Aractene* legit, & ab *Arec* Genes. X deducit, & cum Tibulli *Arectæis campis* lib. IV eleg. I vers. 142 confert. Verba Strabonis sunt: μετὰ τὰ Ἄρβηλα, καὶ τὸ Νικατόριον ὄρος, ὁ Κάπρος ἐςὶ ποταμὸς ἐν ἴσῳ διαςήματι, ὅσῳ καὶ ὁ Λύκος. ἡ δὲ χώρα Αρτακηνὴ λέγεται. *Post Arbela & Nicatorium montem, flumen est Caprus tanto, quanto Lycus, interuallo.*** Australem partem, in qua Ctesiphon est, Plinius lib. VI cap. XXVI vocat *Chalonitin.* An eadem Καλλωνῖτις, *Callonitis* Polybii lib. V cap. LIV ad radices Zagri montis, non omnino liquet: putat tamen Ortelius

* Videtur nomen habere ab *Arpachsado* filio Semi. Genes. X, 22.

** *Caprum* nominat etiam Polybius V cap. 51.

telius: nec improbabile, eo vsque a Tigri extensam Chalonitin fuisse. Certiores autem χαλωνῖται, *Chalonitæ* Dionysii vers. 1015.

IV.

Hæc de regionibus Assyriæ in vniuersum: quæ cuilibet regioni tribuenda sint oppida, infra dispiciemus. Interea Assyriorum *fluuios*, quotquot nominati sunt, persequemur. *Tigris*, de quo diximus in Armenia, quæ fontes habet; & in Mesopotamia ac Babylonia, quas terminat; Assyriæ tamen, cuius itidem limes est occidentalis, potiori iure adscribitur, quia regiæ vrbes Ninus & Ctesiphon ei adpositæ erant, & omnes alii Assyriæ fluuii in Tigrim effunduntur. Deriuant vocabulum a bestia huius nominis, sicut vicina flumina, Lycus & Caprus, etiam ab animalibus nominantur: alii sagittam Persice sonare dicunt; vt vtriusque denominationis ratio sit celeritas fluminis & violentia, quam vero Petrus della Valle qui vidit, & nauigauit, negat, & tardiorem Euphrate esse confirmat: qua de re ad Curtii lib. IV cap. IX sect. 16 adnotauimus, auctoribus priscis nominatis, qui alterutram deriuationis opinionem sequuti sunt. Accedit tertia Bocharti, qui nomen ab Ebræo *Hidekel* deducit, de quo supra in Paradiso plura diximus.

V.

Ptolemæus tres fluuios per Assyriam in Tigrim defert, *Lycum*, *Caprum*, & *Gorgum*, omnes inter Ninum & Seleuciam, pari quasi inter se distantia, & eo ordine, quo recensuimus, vt Lycus Nino sit propior; Gorgus Seleuciæ; medius inter hos Capros. Polybius lib. V cap. LI Ἑρμείᾳ μὲν ἐδόκει παρὰ τὸν Τίγριν ποιεῖσθαι τὴν πορείαν προβαλλομένῳ τοῦτόν τε καὶ τὸν Λύκον ποταμὸν καὶ τὸν Κάπρον. *Hermias censebat, secundum Tigrim esse progrediendum ita, vt pro munimento exercitui essent tum hic, tum alii duo amnes, Lycus & Capros.* Nomina ex Phrygia in Assyriam a Græcis importata: ibi enim & *Lycos* & *Capros* Laodiceam dicuntur adluere, & proxime in Mæandrum se inferre. Vide Strab. lib. XII extremo, & Plin. lib. V cap. XXIX. Ptolemæi Græco libro Λευκὸς, *Leucus*, perperam, abundante littera, scribitur: sed emendandus est ex Polybio, Arriano, Strabone, Curtio, & ipsa Ptolemæi tabula, quibus Λύκος, *Lycus* scriptum est. Bochartus Xenophontis Ζάτην, *Zaten* fluuium, * cuius lib. III Ἀναβασ. p. 181 Gr. est mentio, putat Lycum esse, quia inter hunc & Tigrim alius ibidem non memoretur.

VI.

Gorgos fluuius minus notus, nec qui præter Ptolemæum eius mentionem habeat, reperimus. Vir doctissimus Io. Harduinus Plinii *Zerbin* esse suspicatur lib. VI cap. XXVI *Gordiæis*, inquit, *iuncti Aloni, per quos Zerbis fluuius in Tigrin cadit.* Ad quæ verba Harduinus: *Is est, quantum ex situ coniicimus, qui* Γόργος ποταμὸς *Græca nomenclatura ob celeritatem* *cursus*

* Fortasse Ζάβην ex זאב.

cursus a Ptolemæo vocatur. * Sane γοργὸς vox Græca est & *velox* sonat: an autem *Zerbis* huius nomen sit barbarum aç primigenium, non possumus adfirmare.

VII.

Ammianus lib. XXIII cap. XX [Vales. VI] Adiabenen, præcipuam Assyriæ partem, a fluminibus *Diaba* & *Adiaba* nomen tradit ducere. nam reiecta vulgari opinione, quæ nomen a διαβαίνειν deducit; *Nos autem*, inquit, *id dicimus, quod in his terris amnes sunt duo perpetui, quos & transiuimus, Diabas & Adiabas, iuncti naualibus pontibus, ideoque intelligi Adiabenam cognominatam, vt a fluminibus maximis Aegyptus Homero auctore, & India, & Euphratensis, antehac Commagena.* In hunc locum Henricus Valesius: *Existimo hos fluuios esse eos, qui frequentius Zabas & Anzabas dicuntur. Vt enim diæta & zæta; Diabolus & Zabolus; Hippo Diarrytus & Zarrytus promiscue dicitur; ita plane Diabas & Zabas. Zabæ autem fluuii mentio est apud Cedrenum & in Historia Miscella in rebus gestis Heraclii. Hic e montibus celsis a septemtrione exortus modicus fertur: mox in austrum procedens ac torrentibus multis auctus, nauigabilis fit, atque in Tigrim delabitur, teste Theophylacto lib.* IV *initio. Adiabas vero ab Anzabas lib.* XVIII, *& in Adiabene ponitur.* Verba eius sunt cap. XIV [Vales. VI] *transitis fluminibus Anzaba & Tigride*: & cap. XVII *Postquam reges Nineue, Adiabenæ ingenti ciuitate, transmissa, in medio pontis Anzabæ hostiis cæsis, extisque prosperantibus transiere lætissimi.* Mirum, nauigabiles amnes silentio transiri a veteribus, a solis memorari posterioribus: vt suspicari possis, noua hæc nomina forsan fluuiorum esse supra a Ptolemæo aliisque memoratorum. **

VIII.

* Quum, vt infra demonstro, nomina fluminum in his terris Chaldaica sint, *Zerbin*que ex צפיר *capro* natum suspicari possimus: Harduini coniecturam adiuuandam putem. *Zerbis* enim per litterarum traiectionem erit צפיר. Quum autem hebræorum צ a Chaldæis sæpius in ע vertatur, vti in ארעא ex ארץ, & in רעע ex רצץ, & in ער ex צר cet. adparet, ex צפיר fieri potuisse עפר. עפר autem & Κάπρος & Ptolemæi Γόργος vnum idemque flumen sunt, vt mox demonstrabimus.

** Fullerus in Miscellaneis docet, *Adiabenen* e nomine esse hebraico הזאב, quod Chaldaice דיבא dicitur. Ergo Λύκος & *Diabas* sunt nomina eiusdem fluminis e diuersis linguis petita. Sed *Adiabas* vnde dictus sit, difficilius est ad explicandum. Bochartus Phaleg lib. IV cap. XIX pag. 275 nominis huius originem ex Arabico הדב *properauit*, doctissimus scriptor imperii Adiabeni ex Chaldaico הדף *impulit* ingeniose ducunt. Sed rationem nominis græci Κάπρυ reddere nullam posse videntur. Oportet autem, vt conuenientia nominis græci & chaldaici non minus declaretur, quam illa דיבא & Λύκυ demonstrata est. Nam illud longius petitum est, quod Bochartus Κάπρον idcirco dictum putat, quia ira incensus aper

Ruat oppositi nitens in vulnera ferri.

Omnino cetera item contortula sunt, quæ idem adfert de *Physco*, de Βυμήλῳ, de Γοργῷ, *Absitri*, quæ singula *Adiabæ* apud Xenophontem, Strabonem, Ptolemæum, Arrianum, Curtium & Plinium esse putantur nomina. Non meminerat vir doctissimus satis diligenter, necesse esse, vt nomen reperiretur, quod chaldaice *Adiaba*, græce Κάπρον sonaret. Non meminerat, Ammiano, qui flumen *Adiabam* viderat, & ab accolis nominari audierat, ita fidem esse habendam, vt Græcis Κάπρον dicentibus succurreretur. Græci & Romani nomina propria fluminum, marium atque vrbium peregrina vocabulis linguæ suæ reddere consueuerunt, e.g. *mare Edomi* nominarunt Ἐρυθραῖον, *rubrum*:

VIII.

An etiam *Gyndes* fluuius Aſſyriæ fuerit, non conuenit inter ſcriptores. Laudatus Valeſius ad Ammiani XXIII pag. 375 ad verba CHOASPES ET GYNDES: *Hi fluuii nil videntur hic conuenire. nam Gyndes Dabos Ariosque diſterminat, teſte Tacito* XI. Si Taciti lib. XI cap. X ſalua lectio eſt, vtique illius Gyndes ad Aſſyriam & Tigrim minus pertinet. Sed MSS. habent *Sinden*, non *Gyndem*. De vero autem *Gynde* Herodotus lib. I cap. CLXXXIX *Gyndes in Mantienis ortus montibus per Darneos* ἐκδιδοῖ Τίγρῃ, *effunditur in Tigrin*. Mantieni autem poſt Armenios erant. Idem enim Herodotus lib. V cap. LII iter regium a Sardibus Suſa certis ſtathmis emetiens, ex Armenia ducit ἐς τὴν Ματιηνὴν γῆν, *in Matienam regionem;* [nam & ita ſcribitur] inde in *Ciſſiam:* tum denique ad Choaſpen & Suſa. Sic omnino ſupra Suſianam in Tigrim delabitur, quod ſi eſt, non poteſt aliter, quam per Aſſyriam auſtralem. Hic Gyndes eſt, quem Cyrus dicitur in CCCLX riuos diſtraxiſſe, quod non ſolum Herodotus notat, ſed Seneca etiam lib. III de Ira cap. XXI, tamquam inſanam iracundiam exagitat. Et Tibullus lib. IV eleg. I verſ. 141

- - - - - *rapidus Cyri dementia Gyndes:* *

ſiue ille perierit in tot riuos diſperſus; ſiue veterem alueum, quod non improbabile, repetierit.

IX.

Addendus eſt ποταμὸς Σίλλα, fluuius *Silla*, quem Iſidorus Characenus in Apolloniatide dicit mediam vrbem Artemitam perluere. De fluminibus hactenus: ſequuntur *Regiones* ſpeciatim cum oppidis explicandæ.

X.

On Ἡλιούπολιν cet. Ergo neceſſe eſt, vt perſpiciamus, quo modo fieri potuerit, vt ex *Adiaba* Κάπρος efficeretur. Hic nihil ad fidem propius eſt, quam vt dicamus, *Adiabam* a דובא hoc eſt, *vrſum* adpellatum fuiſſe ab indigenis. Vicini vero Arabes (nam in Meſopotamiam etiam infuſi erant, non modo Euphratem attingebant) Arabes, inquam, lingua ſua amnem eumdem nominabant עפר, quod nomen *animal hirſutum*, immo etiam *aprum* ſignat. Ex עפר autem Κάπρος ita fieri potuit, vt ex עמרה *Gomorrha*. Quodſi duo nomina vnius eiusdemque fluminis concoquere non poſſis; fac memineris, *Iſtrum* & *Danubium*, *Rhenum* & *Vabalin*, *Verram* & *Veſerim* cet. ſaltem ex parte quadam eumdem eſſe fluuium. Ita *Auenche* dicitur a Gallis, quod a Germanis *Wiffliſburg*, *Mons* vrbs Hannoniæ a nobis *Bergen* adpellatur. Non enim in Vngariam & Tranſiluaniam abiero, vbi duplicia vrbium nomina ſunt frequentiora. Quodſi iam *Adiabam* Phyſcum & Bumelum & Abſitrim a Xenophonte, Strabone, Arriano, Curtio, Plinio dictum putes: ratio ſingulorum ex noſtra ſententia reddi poteſt. *Phyſcus* enim a chaldaico פשק *foſſa aquarum* natum eſſe potuit. Μῆλα olim omnia genera animalium dicebantur. Βύμηλον igitur habebis *magnum animal*, in quo genere etiam vrſi numerantur. Sed malim credere, βύμηλον, quod etiam βύμαδον ſcribitur, ex βύμαλλος coortum eſſe. Βύμαλλος eſt *villoſus*. Ergo nomen hoc cum Arabico עפר rite congruit, & *apro* æque atque *vrſo* conuenit. Ptolemæi ΓΟΡΓΟC ex ΓΟΓΡΟC extitit, vnde græcum Κάπρος itidem corruptum eſt. *Abſitrim* fortaſſe a *gregum pernicie* deducere poſſimus, ſi ſuſpicionibus indulgere velimus. Sed hæc talia mittere ſatius eſt, qui in librariorum inſcitiam & negligentiam monſtra vocabulorum conferre malumus.

* Et Oroſius II hiſtor. cap. VI pag. 76.

X.

Incipimus a CALACHENA, Καλαχηνῇ, Strabonis, lib. XI pag. 347 & 365, vbi ἕως τῆς Καλαχηνῆς καὶ τῆς Ἀδιαβηνῆς ἔξω τῶν Ἀρμενιακῶν ὅρων, *vsque ad Calachenam & Adiabenam, quæ extra fines sunt Armeniæ.* Et lib. XVI ineunte: τὰ περὶ τὸν Νῖνον πεδία, Δολομηνή τε, καὶ Καλαχηνή, καὶ Χαζηνή, καὶ Ἀδιαβηνή, *campi Nino vicini, & Dolomene, & Calachene, & Chazene, & Adiabene.* Nomen est a *Calach*, כלח, Genes. X, 11, antiquissima vrbe: quam Bochartus eamdem putat esse, quæ, vna mutata littera, 2 Reg. XVII, 6 חלח *Chalach* adpellatur, in quam rex Assyriæ Israelitas deportauit. Ptolemæo lib. VI cap. 1 hæc regio dicta Καλακινή, *Calacina*, quam sub Armeniæ montibus a Tigri ad Lycum aut Arrapachitin regionem constituit. Videtur vrbs prope Tigrin fuisse, aut ei adposita, quia ceteræ quæ simul conditæ, iuxta id flumen sitæ fuerunt, Ninus & Resen. De Nino res certa: de *Resen*, probabilis. *Resen* enim, ipso Mose auctore, inter Ninum & Calach sita fuit, &, si Bocharti coniecturam sequimur, *Larissa* Xenophontis est, de qua lib. III Exped. Cyri Min. pag. 182 ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· ἐνταῦθα πόλις ἦν ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ Λάρισσα. ᾤκουν δ' αὐτὴν τοπαλαιὸν Μῆδοι. *Venerunt ad Tigrim fluuium: ibi vrbs ampla deserta iacebat, Larissa nomine, quam Medi quondam inhabitauerant.* Sic Calachenæ & hanc vicinitatis caussa adiungimus: licet nescimus, Nino an Calachæ fuerit propior. Ignota Ptolemæi, quæ in hanc regionem incidunt, sunt *Marde* ad Tigrim, *Bithaba*, sub monte Niphate, Armeniæ vicina.

XI.

Altera septemtrionalis regio, sed in ortum ab illa recedens, ex Ptolemæi dispositione est ARRAPACHITIS, quod ipsum nomen sicut ignobile est, ita etiam oppida eius tractus obscura omnia, nisi forte *Darna* ex criticorum coniectura nomen *Darneis*, populo, dedit, pro quo corrupte apud Herodotum lib. I cap. LXXXIX Δαρδανέων legitur. Per hos autem Gyndes delabi dicitur, & inde deferri in Tigrim.

XII.

ADIABENE nobilissima pars fuit Assyriæ, adeo, vt non numquam totam quoque significet, vt supra ex Plinio diximus & Ammiano. De nominis origine in fluuiis dictum. * Ptolemæus ita posuit, vt & *Ninum* & *Gaugamela* & *Arbela* possit comprehendere: quod de his tribus etiam Ammianus lib. XXIII cap. XX confirmat, nisi quod Ecbatana, quæ in Media sunt, alieno loco admiscet. At Strabo libri XVI initio, Ninum in Aturiæ campo ponit; etiam Gaugamela: Arbela autem propriam regiunculam denominat. Sed quamuis ita sit, tamen eadem oppida etiam in Adiabena sunt, quia tam Aturia, quam Arbelis pars est Adiabenæ. De *Aturia* Strabo prædicto loco: ἡ μὲν Νῖνος πόλις ἐν πεδίῳ κειμένη τῆς Ἀτυρίας, *vrbs Ninus sita erat in Aturiæ campo.* Et paucis interiectis: ἐν τῇ περαίᾳ τοῦ Λύκου τὰ τῆς Ἀτυρίας πεδία τῇ Νίνῳ περίκειται, *trans Lycum Aturiæ campi Ninum circumiacent.* Ergo Aturia inter Tigrim & Lycum fuit, pars Adiabenæ.

* Hoc cap. § VIII, ad quam lege quæ adscripsimus.

benæ. De Arbelitide Plinius lib. VI cap XIII *Adiabene Aſſyriorum initium: cuius pars eſt Arbelitis, vbi Darium Alexander debellauit.* Stephanus aberrat, Adiabenen cum Meſopotamia confundens: etiam Tzetzes in Lycophronis Alexandram ad verſ. 704. Populus, *Adiabeni.* Tacitus lib. XII cap. XIII *Transmiſſo amne Tigri, permeant Adiabenos.* Et Sex. Rufus cap. XXI de Seuero: *Adiabenos deleuit, Arabas interiores obtinuit. - - - Huic cognomina ex victoriis quæſita ſunt. nam Parthicus, Adiabenicus, & Arabicus eſt cognominatus.* Idem cognomen ADIABENICO in multis marmoribus Seuero additum apud Grut. pag. 264. Et in Traiani nummo ADIAB. id eſt *Adiabenico.* Nunc oppida ſingulatim perluſtrabimus.

XIII.

Ninus, vt profani vocant; ſeu *Nineue*, vt ſacri ſcriptores, vrbs non ſolum antiquiſſima, ſed ampliſſima etiam. Origo prodita Geneſ. X: amplitudo in Ionæ prophetia. Magnitudinem etiam Strabo agnoſcit lib. XVI ineunte, πολὺ μείζων ἦν τῆς Βαβυλῶνος, *multo maior,* inquit, *quam Babylon fuit;* hortos etiam & agros, & alia inhabitata loca, vt Babylon, complexa. Et Diodorus Siculus lib. II cap. III περίβολον ἐκ ςαδίων τετρακοσίων καὶ ὀγδοήκοντα, *ambitum* CCCCLXXX ſtadiis, hoc eſt quindecim milliariis Germanicis definiit; * in eo autem vel memoriæ lapſum, vel deſcribentium oſcitationem paſſus, quod ad Euphratem dicit conditam fuiſſe, quæ ad ſiniſtram ripam Tigridis erat. Herodotus lib. I cap. CXCIII ἐς τὸν Τίγριν, παρ' ὃν Νῖνος πόλις οἰκέαται, *ad Tigrim, iuxta quem vrbs Ninus ſita eſt.* Et lib. II cap. CL ἐς τὸν Τίγριν ποταμὸν παραῤῥέοντα τὴν Νῖνον, *ad Tigrim amnem, qui Ninum præterfluit.* Et Plinius lib. VI cap. XIII *Fuit & Ninus impoſita Tigri, ad ſolis occaſum ſpectans, quondam clariſſima:* vt de Strabone & Ptolemæo taceamus. Sacri ſcriptores, vt diximus, vocant נינוה, Græce Νινευὶ, *Nineue* Latine & *Niniue.* Ammianus lib. XVIII cap. XVI [Valeſ. VII] *Poſtquam reges Nineue, Adiabenæ ingenti ciuitate transmiſſa, in medio pontis Anzabæ hoſtiis cæſis, extisque proſperantibus tranſiere lætiſſimi.* Et Paullinus Nolanus Natali Felic. VIII, 168

- - - - - *Babylon & opima Niniue.*

2. Euerſa fuit a Medis, quod etiam prædictum a Nahum fuerat: & Strabo XVI ineunte: ἡ μὲν Νῖνος πόλις ἠφανίσθη παραχρῆμα μετὰ τὴν τῶν Σύρων κατάλυσιν, *vrbs Ninus extemplo poſt Syrorum* [lege Ἀσσυρίων, Aſſyriorum] *imperii deſtructionem deleta eſt.* Reprehendit Ptolemæum Salmaſius, quod Ninum inter vrbes Aſſyriæ, ſua ætate exſtantes, numerauerit, quæ olim exciſa fuerat. Quid vero de Tacito dicemus, qui lib. XII cap. XIII *Sed capta,* inquit, *in tranſitu vrbs Ninos, vetuſtiſſima ſedes Aſſuriæ.* Et ita etiam Ammianus lib. XXIII cap. XX [Val. VI] *In hac Adiabena Ni-*

(Oo oo) 2 *nus*

* Ἀλλὰ Φωκυλίδης τά τε ἄλλα ἀληθῶς λέγει, καὶ ὅτι σμικρὰ πόλις μετὰ φρονήσεως ἐπὶ σκοπέλῳ κατοικοῦσα κρείττων Νίνου ἀφρονούσης, *Phocylides vero cum cetera omnia, tum illud vere dixit, paruam vrbem cum prudentia in ſcopulo ſitam Nini oppido prudentia deſtituto antecellere.* Themiſtius Orat. XXIV pag. 307 C. Quibus ex verbis Nini magnitudo facile perſpicitur itidem.

nus est ciuitas, quae olim Persidis regna possederat. Puto post euersionem a Medis factam, resurrexisse tandem ex ruinis oppidum, quod priscum nomen ferret, priori neque magnitudine neque splendore comparandum; * sicut Ilium nouum ex veteri Troia in vicino loco natum fuit: vt ita Ninus magna vere deleta fuerit, atque etiam alia huius nominis ad Tigridis ripam Romanorum temporibus exstaret.

XIV.

In Aturia etiam, hoc est inter Tigrim & Lycum, fuerunt quoque Γαυγάμηλα, *Gaugaméla*, victoria Alexandri nobilitatus locus. Strabo XVI sub principium: ἐν τῇ Ατυρίᾳ ἐςὶ Γαυγάμηλα κώμη, ἐν ᾗ συνέβη νικηθῆναι καὶ ἀποβαλεῖν τὴν ἀρχὴν Δαρεῖον. *In Aturia quoque vicus est Gaugamela, apud quem Darius superatus amisit imperium.* Addit, a Dario Hystaspis nomen esse, qui camelo locum in alimentum dederit. De loco prœlii consentiunt alii. Arrianus lib. III pag. 173 ξὺν ταύτῃ τῇ δυνάμει ἐςρατοπεδεύκει Δαρεῖος ἐν Γαυγαμήλοις πρὸς ποταμῷ Βουμάδῳ ἀπέχων Αρβήλων τῆς πόλεως ὅσον ἑξακοσίους ςαδίους. *cum his copiis Darius in Gaugamelis ad flumen Bumadum castra posuerat, sexcentis circiter ab Arbelorum oppido stadiis.* quae repetiit lib. VI pag. 399, at flumen ibi Βούμηλον, *Bumelum* vocat: & de locis ita, πόλις δὲ οὐκ ἦν τὰ Γαυγάμηλα, ἀλλὰ κώμη οὐκ μεγάλη - - - ἔνθεν δὲ πόλις οὖσα τὰ Ἄρβηλα ἀπηνέγκατο τὴν δόξαν τῆς μεγάλης μάχης, *Gaugamela non oppidum est, sed vicus non magnus; - - - hinc vrbs Arbela pugnae maximae gloriam abstulit*, sibique vindicauit. Hoc etiam Strabo dicto loco refert, & Plutarchus Alexandro pag. 683. Maluerunt sane victores ab insigni quodam oppido, quam ignobili loco pugnam denominari. Tabula quae hanc Asiae partem ex Ptolemaei numeris ordinatam exhibet, Gaugamela inter Lycum & Caprum medio loco habet, quod perperam ita positum est. nam citra Lycum erant, quem Darius, ex vlteriori Asia aduersus Alexandrum ducens, ponte iunxit, & post LXXX stadia demum apud *Bumadum* seu *Bumellum*, alium amnem consedit, qui proximus Gaugamelis est. Vide Curt. IV cap. IX sect. 9, 10. & victus postea retro per pontem Lyci fugit, cap. XVI sect. 8, & Alexander persequens Darium ad flumen Lycum contendit, eumque transmisit; quod Arrianus lib. III pag. 193 obseruauit. Minoris fluminis nomen, Gaugamela rigantis variat etiam in Curtii libris, quem ex variante Arriano circa hoc nomen interpolatum credo. Recentiores plures lib. IV cap. IX legunt: *ad alterum amnem, Bumado nomen est:* Erasmi liber: *cui Boumello nomen est.*

XV.

Hinc *Arbela*, τὰ Ἄρβηλα, in ortum magis per sexcenta fere stadia, vt Arrianus lib. III & VI tradidit, recedunt. Ptolemaei Tabula ad Caprum habet, sed citerior fuit hoc flumine. nam Strabo XVI libro post initium, μετὰ τὰ Ἄρβηλα καὶ τὸ Νικατόριον ὄρος, ὁ Κάπρος ἐςὶ ποταμὸς ἐν ἴσῳ διαςήματι, ὅσῳ καὶ ὁ Λύκος. *Post Arbela & Nicatorium montem* [ab Alexandro ita propter victoriam nominatum] *flumen est Capros, pari distantia ab*

* Adde Lucian. Contemplant. pag. 359, qui veteris Nini ne vestigium quidem superesse dicit.

ab hoc & Lyco, siue medio inter vtrumque fluuium loco. Diodorus lib. XVII cap. LIII κώμην, *vicum* vocat, quem Curtius lib. IV cap. IX sequutus, de Dario dicit: *Iam peruenerat ad Arbela vicum, nobilem sua clade facturus.* At Arrianus VI pag. 399 πόλις οὖσα τὰ Ἄρβηλα, *Arbela sunt oppidum.* Strabo sæpe prædicto loco τὰ Ἄρβηλα κατοικίαν ἀξιόλογον, *Arbela habitationem memorabilem* dixit: nec plane immunitam, quia thesauros bello necessarios Darius ibi deposuerat. Arrianum lege lib. III pag. 193.

2. Regio circa Arbela dicta est *Arbelitis*. Ptolemæus ἡ Ἀρβηλῖτις χώρα: Plinius lib. VI cap. XIII *Adiabenæ pars est Arbelitis.* Strabo quum de Arbelis inter Lycum & Caprum sitis dixisset, illico subdit, ἡ δὲ χώρα Ἀρτακηνή, *regio vero Artacena dicitur*, quod prauum aliis videtur nomen esse, qui Ἀρακ]ηνὴ substituunt, vt supra in Regionibus de Scaligero & Casaubono dictum est. Propius ad rem esset Ἀρβαληνὴ seu Ἀρβηληνή, *Arbelene* legere, quæ eadem Arbelitis est.

XVI.

Fuit hoc loco etiam oppidum, cui nomen erat *Demetriadi.* Strabo ibidem: περὶ Ἄρβηλα δέ ἐστι καὶ Δημητριὰς πόλις, *circa Arbela est etiam vrbs Demetrias.* Et Stephano Demetrias tertia est Περσίδος πρὸς Ἀρβήλῳ, *Persidis*, id est regni Persici, *ad Arbelum*, quasi montem vel flumen subaudiat. Verum ex Strabone hausit, & in voce Ἄρβηλα ad illum prouocauit: qui quod de oppido Arbelis loquutus est, hic etiam de oppido, cuius casus forsan corruptus est, videturque legendus ita, πρὸς Ἀρβήλοις, *ad Arbela.*

2. Ptolemæi *Gomara* prope Arbela, obscura est.

XVII.

APOLLONIATIS regio ex Ptolemæi dispositione etiam in ortum versus a Tigri est reducta: de qua Polybius lib. V cap. XLIII ὁ Μόλων κύριος γενόμενος τῆς Ἀπολλωνιάτιδος, *Molo Apolloniatide potitus*, hoc est agro circa Apolloniam Assyriæ. Et cap. LI κατὰ τὴν Ἀπολλωνιάτιν, *in regione Apolloniati.* Nomen est ab vrbe *Apollonia*, quam vltra Gorgon amnem Ptolemæus remouit. Hæc est Stephani vicesima quinta, μεταξὺ Βαβυλῶνος καὶ Σούσων, *inter Babylonem & Susa* sita, Græcæ originis, vt nomen prodit. Polybius etiam oppidum memorauit dicti libri cap. LII, vbi Antiochum dicit, Tigri transmisso, & Duris obsidione liberatis, octauo die τὸ καλούμενον Ὀρεικὸν, *Oricum quod vocant*, superasse, & εἰς Ἀπολλωνίαν, *Apolloniam* peruenisse. τὸ Ὀρεικὸν montana sunt, quasi ὀρεινὸν, nisi plane ὀρεινὸν legendum est. nam brevi post de Molone narrat, *Tigrim statuit iungere ponte, & copias transmittere, vt, si qua fieri posset*, τὴν τραχεῖαν τῆς Ἀπολλωνιάτιδος, *montana regionis Apolloniatidis prior occuparet.*

XVIII.

Huius regionis præter vrbem Apolloniam fuit etiam alia Græca, *Artemita* dicta, a multis scriptoribus laudata. Strabo lib. XVI pag. 512 ἐστὶ καὶ Ἀρτεμίτα πόλις ἀξιόλογος, διέχουσα πεντακοσίους τῆς Σελευκείας σταδίους πρὸς ἕω τὸ πλέον, *Est & Artemita vrbs insignis, quingentis stadiis a Seleucia*

 distans,

distans, plurimum orientem versus. E quibus interpreteris locum alium Strabonis lib. XI pag. 358 ἐπὶ τὴν Ἀρτεμίταν τὴν ἐν τῇ Βαϐυλωνίᾳ, *ad Artemitam, quæ in Babylonia est*, id est in regno Babylonio, eiusque parte Transtigritana. Tacitus lib. VI cap. XLI *Halum & Artemitam, Parthica oppida recepit.* Halus ignota est: Artemitam videtur a Græcis ibi distinguere. Sed Græcam diserte Isidorus Characenus, & Apolloniatidi quoque regioni pag. 5 adscribit. *Hinc*, inquit, *incipit Apolloniatis, quæ continet schœnos* XXXIII. ἔχει δὲ κώμας, ἐν αἷς σταθμὸς, πόλιν δὲ Ἑλληνίδα Ἀρτέμιτα. *Habet vicos, in quibus mansio: & vrbem Græcam Artemitam.* Amnem, qui perluat vrbem, vocat *Sillam*. Stephano Ἀρτέμιτα πόλις Παρθυαίων, *vrbs Parthorum Artemita*, Strabonis auctoritate vtitur, haud dubie ad verba modo recensita ex lib. XVI, respiciens. Ptolemæus Apolloniæ in meridiem subdidit *Artemitam*. Plinius autem lib. VI cap. XXVI *Artemitam* in Mesopotamia recensens, haud dubie a vero situ aberrauit.

XIX.

Sic Apolloniatin in vlterioribus Assyriæ & circa Gorgon fluuium vidimus: quam vero etiam ad Tigrim in occasum recessisse minime dubitamus. Isidorus enim, quum a Zeugmate vsque Seleuciam per Mesopotamiam & Babyloniam stathmos suos persequutus esset, subiicit, ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ Ἀπολλωνιάτις, *Hinc incipit Apolloniatis.* Hinc, id est, a Seleucia, quæ ad Tigrim sita est. Atque ita etiam *Dura* Polybii lib. V cap. LII, si se recte is locus habet, ad Apolloniatin referri possit. nam cap. XLVIII in Mesopotamia τὰ Δῦρα, *Dura* censuerat, vt Ammianus quoque & Isidorus: nunc Zeuxidis consilio Tigri traiecto, primum iter fit ἐπὶ Δύρων *ad Dura*, qua vrbe ἐξ ἐφόδου in transitu ab obsidione liberata, per montana Apolloniam Antiochus venit: quasi & trans Tigrim *Dura* essent, diuersa ab vrbe Mesopotamiæ.

2. An *Sura* Ptolemæi inter Apolloniatidis oppida recensa sub alteris forsan Polybii Duris latent? quamquam tabula ad vltima Assyriæ reiecerit? Cetera Ptolemæi sunt *Chatracharta*, *Thebura*, *Arrapa*, omnia ignobilia.

XX.

20. SITTACENE succedit, quam Ptolemæus παρὰ τὴν Σουσιανὴν, *iuxta Susianam* locauit. Plinius latiores fines dat lib. VI cap. XXVII *Inter has gentes atque Mesenen Sittacene est, eadem Arbelitis & Palæstine dicta.* Sed alii omnes diuersam faciunt Arbelitin. Superiore cap. XXVI *Media habet a meridie Sittacenen, & Susianen, & Persida.* Alii T simplici scribunt, Strabo XVI Σιτακηνή, *Sitacene.* Sic & oppidi nomen a Xenophonte & Stephano. Strabo dicto libro pag. 512 τοῖς ἐκ Βαϐυλῶνος εἰς Σοῦσα βαδίζουσι διὰ τῆς Σιτακηνῆς ὁδὸς ἅπασα, *Babylone Susa euntibus totum iter per Sitacenen est.* Idem lib. XV pag. 503 Sitacenam & Apolloniatin eamdem facit: ἡ Σιτακηνὴ μὲν πρότερον, Ἀπολλωνιάτις δὲ ὕστερον προσαγορευθεῖσα, *quæ Sitacena antea, post Apolloniatis dicta.* Sic ampliata regionum nomina: quæ vero Ptolemæus distinxit & separauit.

XXI.

XXI.

Oppidum, quod regioni nomen dedit, est Σιτάκη siue Σιττάκη, *Sitace* siue *Sittace:* de cuius positione lis est. Ptolemæus procul a Tigri vltra Artemitam posuit: cui Plinius consentire videtur. *Oppidum eius* [Sittacenæ] inquit, *Sittace Græcorum ab ortu est, & Sabata: ab occasu autem Antiochia inter duo flumina Tigrin & Tornadotum.* Quod si est ita, quid de Xenophonte, qui ipse vidit & peragrauit hæc loca, statuemus? libro enim II ἀναβασ. pag. 167 ed. Gr. Steph. ἀφικνῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· πρὸς ᾧ πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ᾗ ὄνομα Σιτάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ σταδίους πεντεκαίδεκα, *Venerunt ad Tigrin fluuium: ad quem vrbs magna & populosa sita, nomine Sitace, distans a flumine stadiis quindecim.* Si verum, quod Bocharto videbatur, Ψιττακὴν, *Psittacen* Stephani esse eamdem quæ Sittace, confirmatur Xenophontis positio, quia Psittace Stephani πόλις παρὰ τῷ Τίγριδι, *vrbs iuxta Tigrim est.* Verum nec in *Sitace*, quam πόλιν Περσικὴν, *vrbem regni Persici* dixit, neque in Psittace quidquam prodidit, vnde eamdem vrbem esse persuadeas.

XXII.

Plinii *Sabata* si eadem, quæ Zosimi Σάβαθα, *Sabatha*, lib. III cap. XXIII, triginta stadiis a Seleucia abfuerunt. Sed Zosimus videtur cis Tigrin in Babylonia posuisse, vt ita necessario diuersa sint. *Antiochia* eiusdem in Sittacena, videtur Harduino & aliis Apollonia esse, sortita aliud nomen, nisi fortassis error subest. At laxos fines Sittacenæ Plinius fecit, vt supra demonstrauimus. Addit etiam *Apamiam*, cui *Tigris circumfunditur:* quæ mihi non alia videtur, quam Mesenes insulæ Apamia, supra explicata. nam fluuialis insula æque vlteriori terræ, ac citeriori, adnumeratur.

XXIII.

CHALONITIS erat vltima Assyriæ in austrum vergens prouincia, & Tigris ripam attingens. Nomen est ab oppido *Chala*, quod Isidorus Characenus refert pag. 5, qui addit, Chalonitin a Media monte Zagro separari. Plinius lib. VI cap. XXVI *Inuicem ad hanc* [Seleuciam] *exhauriendam Ctesiphontem iuxta tertium ab ea lapidem in Chalonitide condidere Parthi, quod nunc caput est regnorum.* Paruo igitur spatio in altera ripa inferior est *Ctesiphon*, quam Seleucia: & sola Ctesiphon regionis situm nobis declarat. Originem eius ac incrementa Ammianus lib. XXIII cap. XX [Vales. VI] prodit: *Ctesiphon, quam Vardanes priscis temporibus instituit, posteaque rex Pacorus incolarum viribus amplificatam & mœnibus, Græco indito nomine, Persidis effecit specimen summum.* Quis fuerit ille Vardanes, primus auctor, incognitum est: Pacorum putat Valesius eum esse, qui cæsus a Ventidio fuit, Orodis filius. Sed ab hoc non potuit nomen Græcum esse, quod etiam apud Polybium in bello Antiochi M. lib. V cap. XLV memoratur, ἀναχωρήσας εἰς τὴν ἐν τῇ Κτησιφῶντι λεγομένην στρατοπεδείαν, *ad Castra quæ vocant Ctesiphontem* (ab obsidione Seleuciæ) *recedens.* Hic propter aeris temperiem hiberno tempore Parthorum reges agebant: æstate Ecbatanis aut in Hyrcania. Strabo lib. XVI pag. 512 πλησίον δ' ἐστὶ κώμη, Κτησιφῶν λεγομένη

γομένη, μεγάλη, ταύτην δὲ ἐποίησαν χειμάδιον οἱ τῶν Παρθυαίων βασιλεῖς - - - δυνάμει Παρθικὴ πόλις ἀντὶ κώμης ἐστί. *Prope eam* [Seleuciam] *pagus maximus est nomine Ctesiphon, in quo Parthorum reges hiemabant: - - - potentia potius vrbs Parthica, quam pagus erat.* Lege ibi plura. Meminit & Tacitus lib. VI cap. XLII *Interim Ctesiphon, sedes imperii, petita.* Et Herodianus lib. III cap. IX de Seuero imperatore: ἐπέστη Κτησιφῶντι, ἔνθ' ἦν ὁ μέγας βασιλεὺς Ἀρτάβανος, *instabat Ctesiphonti, vbi rex magnus Artabanus erat:* occupauit etiam & diripuit, ægre cum paucis elapso rege. Stephanus chorographus: Κτησιφῶν πόλις Ἀσσυρίας - - - τὸ ἐθνικὸν Κτησιφώντιος, *Ctesiphon vrbs Assyriæ: - - - Gentile, Ctesiphontius.* Atque sic in Titi nummo, ΚΤΕΣΙΦΩΝΤΙΩΝ. Et Ptolemæus Ctesiphontem in Assyria censet, cui vltima est, meridiem versus, in Tigris ripa: licet Chalonitidis regionis mentionem nullam fecerit, sed haud dubie Ctesiphontem Sittacenæ adnumeret.

XXIV.

Cetera Ptolemæi in Tigris ripa, per diuersas regiones sunt inter Marden, quam supra primam ab Armeniis montibus exposuimus; inter hanc, inquam, & Ninum sunt *Sauara, Bessara, Belciana:* inter Ninum & Ctesiphontem *Sacada, Oroba, Thelde*, sat obscura omnia. Habet etiam aliam *Orobam* in mediterraneis, & *Dosam*, & *Degiam*, & *Comopolim*, cetera; neque hæc magis nota.

CAPVT XIIX

DE

MEDIA ET ADIACENTIBVS.

I.

MEdiam Ptolemæus a septemtrione parte Caspii maris, ipsis Caspiis, Cadusiis, & qui eo tractu sunt, terminat: ab occasu Armenia maiore: ab ortu, Parthia & Hyrcania: a meridie, Perside, Susiana & parte Assyriæ.

II.

Montes Ptolemæus notauit *Choatram*, qui a meridie ab Assyria disterminat, procurrentem a *Niphate*, & *Cardiuchiis* montibus, qui & Gordyæi dicuntur, in Armeniæ Assyriæque confinio, a Xenophonte lib. IV Anabas. ineunte τὰ Καρδούχια ὄρη dicti: & *Zagrum* montem, * qui ab ortu Assyriam a Media discernit: deinde *Parachoatram*, quem Persidi opponit: at Straboni lib. XI pag. 363 προσάρκτιά ἐστι τὰ ὑπερκείμενα τῆς Κασπίας θαλάττης ὄρη τὰ τοῦ Παραχοάθρα, *Parachoathri boreales sunt & Caspio mari imminent:* & tandem iuga illa, quæ ab ortu ab Hyrcania & Parthia separant. Hi in finibus:

* Polyb. V cap. 44 Παράκειται δὲ τῇ Περσίδι προβεβλημένη τὸ Ζάγρον ὄρος, ὃ τὴν μὲν ἀνάβασιν ἔχει πρὸς ἑκατὸν σταδία, *Adsides etiam Persidi legiturque ab ea parte monte Zagro, cuius adscensus stadiorum est fermè centum.*

finibus: in media regione *Orontes* mons, ſeptemtrionem verſus: *Iaſonius*, in meridiem vergens: *Coronus*, Parthicos montes attingens.

III.

Fluuii plerique in mare Caſpium effunduntur. Poſt Araxem, de quo in Armenia & Albania dictum, Ptolemæo eſt *Cambyſis fluuius;* deinde *Cyrus fluuius:* poſt quem eſt *Mardus*, ſiue, vt Palat. cod. habet, *Amardus:* ſuccedit *Straton* fluuius: tandem *Charindas*, qui Hyrcaniæ proximus delabitur.

IV.

Populi ſecundum eumdem Ptolemæum ſunt præter *Caſpios*, de quibus in Albania diximus, cum qua Strabo coniunxit; *Caduſii*, Caſpiis in ortum coniuncti: Καρχῦδοι, vt Græcus habet; vt verſio, *Carchuci;* vt Tabula, *Carduchi:* ſed quod in Media hi Atropatia coluerunt, non videntur veteres *Carduchi* eſſe, de quibus Xenophon lib. III Anabaſ. extremo egit, quia illi ad Tigrin in Armeniæ & Aſſyriæ confiniis habitarunt. Plinius lib. VI cap. XV *Adiabenis connectuntur Carduchi quondam, nunc Cordueni, præfluente Tigri.* Etiam Bocharto lib. I cap. III iidem ſunt qui Cordyæi ſeu Gordiæi. Deinde ſunt *Mardi*, ad Hyrcaniæ fines: & *Tapuri*, qui alii ſunt a Tapyris inter Hyrcanos & Derbicas colentibus: Tapuri enim in finibus Mediæ magnæ a Ptolemæo locantur: Straboni autem *Tapyri* in Atropatena. Ceteri ſunt perobſcura nomina, *Cælici*, *Amariacæ*, *Margaſi*, *Sagartii*, *Sidices*, *Vadaſſi*, *Marundæ:* ad Perſidis fines *Syromedi.*

V.

Vniuerſam Mediam diuiſit Strabo lib. XI pag. 360 δίχα, in duas partes, quarum vna eſt μεγάλη, *Media Magna*, cuius caput & regia fuerunt Ecbatana; altera, ἡ Ατροπάτιος Μηδία, *Media Atropatia:* ſiue vt ibidem & pag. 363 ὁ Ατροπατηνή, *Atropatene.* Et Plinius lib. VI cap. XIII vocat *Atropatenen*, quam dicit *ad Caſpium mare tendere;* eiuſque incolas *Atropatenos, partem Medorum.* Nomen eſt a præfecto Atropato, qui obſtitit, quo minus Alexander Macedo & illam partem occuparet; eiuſque rex factus poſtmodum, ſucceſſores ſuæ ſtirpis vſque ad Strabonis tempora reliquit.

SECTIO I.

MEDIA ATROPATENE.

VI.

Regia, ſeu βασίλειον, huius partis Straboni dicta *Gaza*, in campo ſita; Plinio lib. VI cap. XIII extr. *Gazæ*, pari interuallo ab Artaxatis & Ecbatanis poſitæ: & loco edito ac natura munito *Vera*, Οὐέρα, quam Antonius Parthica expeditione oppugnauit; quod idem Strabo tradidit: qui & populos in hac parte nominauit *Caduſios*, *Amardos*, & *Tapyros*, ac *Cyrtios*. Ex his *Caduſii* ad occaſum in montanis habitarunt, ſimulque ad mare pertinebant; *Amardi* poſt hos circa fluuium *Amardum*, a Ptolemæo deſignatum. *Tapyri* videntur ſub Amardis in auſtrum fuiſſe, vt Ptolemæi *Tapu-*

τῦ, si modo hi paullulum in boream magis ducantur, conciliari possint, quos non credo diuersos in tanta vicinitate fuisse. *Cyrtiorum* sedem, quia Ptolemæus præteriit, definire non possumus: sicut nec oppida Strabonis Gazam & Veram, itidem a Ptolemæo prætermissa. Nec certus est huius Atropatiæ limes orientalis, num ad Hyrcaniam sub mari Caspio excurrat, an sistatur post Amardum fluuium: quod magis probabile propter imparitatem partium, quia Μεγάλη, *Magna* altera cognominatur: etiam Strabonis epitomator p. 147 ita censet, Mediam magnam dicens τὸ ἀνατολικὸν, *orientalem:* τὸ δὲ δυτικὸν, ἥτις καλεῖται Ατροπατηνὴ, *occidentalem, quæ Atropatene vocatur.*

VII.

Huic parti quæ Ptolemæus oppida dat, ad Caspium mare sunt inter Araxen & Cambysen fluuium, *Sanina:* inter hunc fluuium & Cyrum, *Tazina* & *Sabææ aræ:* inter Cyrum & Amardum fluuium, *Cadusiorum vallum*, & *Cyropolis*. Salmasius in Solin. pag. 840 negat hoc loco Cyropolin fuisse, quæ eadem sit ac Κυρέσχατα, *Extrema Cyri vrbs* ad Iaxartem fluuium, interprete Stephano: & Ammianum dicit Ptolemæum sequutum esse, quum lib. XXIII cap. XXIII *Cyropolim* in Mediæ vrbibus recenset. Verum vt plures eodem nomine ab Alexandro, Seleuco, Antiocho sunt vrbes conditæ, ita haud video, quare Cyro, non minus gloriæ, quam illi, cupido, hanc vrbem in auito regno positam denegemus, quamuis & alia, quæ ad Iaxartem fuit, æque *Cyropolis* ac *Cyreschata* adpellata fuerit.

VIII.

Quæ ab occasu Armeniæ Ptolemæus opposuit oppida, ignota omnia sunt *Scabine, Gabale, Gabris, Saoza; Aluaca;* qui tractus videtur esse regio *Matiana*, inter Armeniam & Mediam sita, sic tamen vt Mediæ potius quam Armeniæ adiudicetur, Strabo lib. XI pag. 350, τῦτο γίνεται τῆς Μηδίας ἐν τῇ Ματιανῇ, *hoc fit in Mediæ Matiana.* Idem pag. 360 κεῖται [Atropatene Media] τῇ μὲν Αρμενίᾳ καὶ τῇ Ματιανῇ πρὸς ἕω, τῇ δὲ μεγάλῃ Μηδίᾳ πρὸς δύσιν, *Sita est Atropatene ab Armenia & Matiana in ortum: a Media Magna in occasum.* Herodotus lib. I cap. CLXXXIX ἐν τοῖς Ματιηνοῖσι ὄρεσι, *in Mantienis montibus* dicit Gyndis fontes esse, quæ ipsa *Matiena* regio est, vti ex lib. V cap. LV adparet, vbi Ματιηνὴν γῆν * adpellat, per quam ex Armenia prope Gyndem fluuium via regia ferat ἐς Σῦσα, *in vrbem Susa.* Alia tamen Characeni Isidori *Matiana* est, ad Caspias sita Portas, cuius *Raga* fuit, vrbs Mediæ maxima.

IX.

Vlteriora & propria Atropatenes oppida, a Ptolemæo nominata non sunt notiora, *Tigrana, Gauzania, Phasaba, Pharaspa, Phanaspa,* cetera; ex quibus haud dubie est regia vrbs, βασίλειον, *Praaspa*, vt Dio Cassius lib. XLIX p. 407 vocat; siue *Phraata*, vt Appianus in Parth. p. 272, quam Antonius

* Vid. Herodot. V cap. 49 Κιλίκων δὲ τῶν ἔχοντ' Αρμένιοι οἵδε - - Αρμενίων δὲ Ματιηνοὶ χώρην τήνδε ἔχοντες· ἕξεται δὲ τύτων γῆ ἥδε Κισσίη κ. τ. λ. *Cilicibus adiuncti sunt Armenii hi — Armeniis finitimi Matieni regionis suæ cultores: huic Cissia terra subest.*

tonius frustra oppugnauerit. Quod de *Vera*, munita vrbe, supra Strabo referebat, quam ad horum nominum aliquod reducere non alienum a varietate est, qua auctores ab auctoribus discrepant. Adeo vbique prauata sunt propria vrbium & regionum vocabula.

X.

Nec de fluuiis Atropatenes, quos Ptolemæus nominauit, plane convenit cum aliis. Non dicam de Pomponio Mela, qui lib. III cap. V inconsiderate: *Cyrus & Cambyses ex radicibus Coraxici montis vicinis fontibus editi, & in diuersa abeunt, perque Iberas & Hyrcanos diu & multum distantibus alueis defluunt: post non longe a mari eodem lacu accepti, in Hyrcanum sinum vno ore perueniunt.* Quot putas in his prodigia esse? Iberes & Hyrcani (quanto interuallo seiuncti?) qui possunt sua flumina per vnum os emittere? De Cyro & Araxe dixi in Albania, confluere quidem, Araxis parte in Cyrum infusa, vt tamen pars altera proprio ostio effundatur: id vero de Ptolemæi sententia de alio Cyro, quem is Κύῤῥον, *Cyrrhum* vocat, intelligendum, qui ex Armenia veniens inter Albanum & Araxem ad mare tendit Caspium: alius autem Cyrus est Mediæ, quem idem Ptolemæus per Atropatiam in illud mare deducit: siue vere illud nomen habuit, siue in nomine Ptolemæus errrauit. Ammianus lib. XXIII c. XXIII Cyrum cum Mediæ amnibus coniungit. *Amardus*, inquit, *& Charinda, & Cambyses, & Cyrus, cui magno & specioso Cyrus ille superior rex amabilis, abolito vetere, id vocabulum dedit, quum ereptum ire regna Scythica destinaret: quod & fortis est, vt ipse etiam ferebatur; & vias sibi, vt ille, impetu ingenti molitus, in Caspium delabitur mare.* Incertum, quem Cyrum amnem significet: ordo Mediæ; impetus & Scythicum iter Albaniæ videntur flumen designare.

2. Ceteri omnes vnum habent Cyrum se mari Caspio insinuantem, & eum quidem qui cum Araxe se coniungat, quem Ptolemæus lib. V cap. XII & XIII Κύῤῥον *Cyrrhum* vocat, vti vrbs Syriæ Κύῤῥος & Κύρος scribitur: alter vero Cyrus Ptolemæi, qui inter Cambysen & Amardum decurrit, ignotior superiore est. *Cambysen* amnem Plinius lib. VI cap. XIII ex Caucasiis montibus deducit, Ptolemæi Cambyses ex australi parte montium, qui Armeniam & Mediam seu Matianam disiungunt, septemtrionem versus, aut in æstiuum ortum defluit. Strabonis Epitome p. 148 περὶ τὸν Καμβύσην, *circa Cambysem* fluuium locat gentem Caspiam citeriorem, quæ Cadusiis sit proxima.

MEDIA MAGNA.

XI.

Media Magna, ἡ μεγάλη Μηδία, Perside, Parthia, Hyrcania & mari Caspio siue Hyrcano clauditur: ab occasu ab Atropatene incertis finibus discernitur; ex parte etiam Assyriæ extremis terminatur. Strabonis, vt diximus, est hæc diuisio in Magnam & Atropatiam, quam Ptolemæus ne-

glexit, *Tropatenem* quidem prouinciam quamdam truncate adpellans, oppida vero permiſcet ac confundit.

XII.

Regia & metropolis Mediæ magnæ *Ecbatana* fuerunt, * quam Cteſias auctore Stephano Ἀγβάτανα, *Agbatana* ſcripſit, ** quod etiam Iul. Cæſari Scaligero de Cauſſ. L. L. cap. XXXVII placet, qui *Egbatana* præfert. Nec vero κβ in talibus diſſociabiles ſunt, vt in ἐκβαίνω, ἐκβάλλω, & aliis adparet; & præterea omnes alii Ἐκβάτανα, *Ecbatana* ſcripſerunt. De accentu notandum, vulgo penultimam attolli, quod contra antiquam pronuntiationem eſt. Lucilius Satyra VII apud Nonium Marcellum in v. CERCVRVS:

Ad regem legatu' Rhodum, Ecbatanam ac Babylonem
Ibo, cercurum ſumam.

Originem vrbs habuit a Deioce, Medorum rege, quod Herodotus lib. I cap. XCVIII prodidit: ideoque Plinius notandus eſt, qui lib. VI cap. XIV dixit: *Ecbatana, caput Mediæ,* *** *Seleucus rex condidit.* Non enim condidit, † ſed forſan inſtaurauit vrbem fortunæ ac temporum caſibus adflictam. Et qui potuit a Seleuco condita eſſe, cuius Demoſthenes etiam Philipp. IV pag. 100 mentionem habuit, regem Perſarum periphraſi ſignificauit τὸν ἐν Σούσοις καὶ ἐν Ἐκβατάνοις, *eum qui Suſis & Ecbatanis* regiam ſedem habet? †† Notandus etiam Diodorus eſt, lib. II cap. XIII, ſequutus Cteſiam, Ecbatana ad fabuloſa Semiramidis aut his ſuperiora tempora referens. De hac enim dicit, παραγενομένη δ' εἰς Ἐκβάτανα πόλιν ἐν πεδίῳ κειμένην, κατεσκεύασεν ἐν αὐτῇ πολυτελῆ βασίλεια, *Profecta in campeſtrem vrbem Ecbatana, ſumtuoſam in illa regiam condidit.* Ipſam vero vrbem in leni colle fuiſſe poſitam, ††† ex munitione Deiocis, quam Herodotus dicto loco deſcripſit, manifeſtum eſt. In eo tamen, quod res eſt, de ſitu vrbis ibidem Diodorus dixit, δώδεκα σταδίους, *duodecim ſtadiis* ab ea montem *Orontem* abeſſe, quod adprime cum Ptolemæi poſitione conuenit: quæ vtique poſitio-

* Regia domus multis munimentis circumſepta erat. Themiſtius Orat. XXVI pag. 319 D de Ariſtotelis libris διὰ τοῦτο, inquit, ἐν τοσοῖσ κυλινδούμενοι οὗτοι οἱ λόγοι, πλείοσι πεφραγμένοι εἰσὶ περιβόλοις, ἢ τὰ ἐν Ἐκβατάνοις βασίλεια. *Quæ cauſſa eſt, cur tametſi omnium ad pedes voluentur ii libri, pluribus quam regia illa, quæ Ecbatanis eſt, munimentis ſint ſepti.*

** Ἀκβάτανα ſcripſit Herodotus III cap. 92.

*** Polybius X cap. 24 multa habet, quæ huc pertineant. Vrbem dicit muro cinctam non eſſe, arcem vero munitam. De magnificentia vetere plurima narrat apud ipſum videnda. Ælianus H. V. VII cap. 7 arcem muris nudatam ab Alexandro propter Hephæſtionis mortem narrat.

† Fuit enim iam Medorum regum ſedes, auctore Polybio.

†† Add. Ælian. de Animal. X cap. 6, vbi Perſarum reges per æſtatem Suſis, per hiemem Ecbatanis verſari dicit. Quod contra fuiſſe probabile eſt, etiamſi Strabo ipſe ſuffragari videatur Æliano libr. XI pag. 795. Sed ibidem tamen narrat, *Coſſæos muneribus deliniri, quum rex Perſa, æſtate Ecbatanis peracta, in Babyloniam deſcendat.* Omnino qui Suſianam æſtu ſolis conflictari ſcierit e Strabonis lib. XV pag. 1063, non dubitauerit, quin æſtatis calores intolerabiles fugerint reges Perſarum, & idcirco Ecbatanis ſedem præoptarint per æſtatem.

††† Πόλιν adpellat Diodorus II pag. 101 ἄνυδρον. Sed Semiramidem aquas copioſas eo deduxiſſe ſcribit.

positioni Ammiani præferenda est, qui lib. XXIII cap. XXIII *Ecbatana*, inquit, *sub Iasonio monte in terris sita Syromediæ*. Sed hæ in extremo austro sunt ad fines Persidos.

2. Quod vero in Syria etiam huius nominis oppidum fuit, vti ex Cambysis fato notum est; hæc vrbs sæpius cum Mediæ cognomento vocitatur. Herodotus lib. III cap. LXIV ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι Ἐκβατάνοισι, *in Ecbatanis Mediæ*: & Diodorus lib. XIV cap. XXIII εἰς Ἐκβάτανα τῆς Μηδίας: * & Iosephus lib. X cap. vlt. ἐν Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς: & Plinius lib. VI cap. XXVII *tantumdem ab Ecbatanis Medorum per montem Charbanum*, quæ pars videtur montis Zagri esse. Plutarchus Alexandro pag. 704 ὡς ἧκεν εἰς Ἐκβάτανα τῆς Μηδίας, *postquam Ecbatana Mediæ venit*. Meminit & Tacitus lib. XV cap. XXXI, *Digressus* [Tiridates] *Pacorum apud Medos, Vologesen Ecbatanis repperit*. Vbi aliquid mendi latere videtur in *Medorum* nomine. Th. Ryckius ad hunc locum: *Mirum, quod dicat Pacorum apud Medos repertum, Vologesen Ecbatanis, quasi Ecbatana, quæ Mediæ metropolis, in Medis non fuerint*. Femineo genere Hieronymus Chron. Eus. n. MCCCIX, etiam in MSS. Scaligero teste, *Deioces Ecbatanam condit*.

XIII.

Fuit & alia vrbs Mediæ, cui nomen *Batana*, diuersa ab Ecbatanis, vt Holstenius etiam censet in Ortel p. 29, Isidoro Characeno p. 6, quamuis illi videatur nomen regionis esse: *Apobatana* autem dicit μητρόπολιν τῆς Μηδίας καὶ θησαυροφυλάκιον, *metropolim & thesaurorum conditorium*. An sint hæc Ecbatana siue Agbatana, prauato non nihil priore vocabuli parte, non habeo dicere. non enim vox ex Græcorum præpositionibus nata ἀπὸ vel ἐκ idem pæne significantibus; verum ex אג vel אח, vt Scaliger ad dictum locum Eusebiani Chronici obseruauit. *Batana* hæc videntur Ptolemæi Βάτινα, *Batina* esse, quæ a septemtrione Orontis montis, circa Stratonem fluuium posuit, vt mons ille inter hæc & Ecbatana intersit.

XIV.

Et alia clara oppida Mediæ Magnæ a Strabone recensentur lib. XI pag. 361. εἰσὶ δὲ, inquit, καὶ Ἑλληνίδες πόλεις, κτίσματα τῶν Μακεδόνων ἐν τῇ Μηδίᾳ, ὧν Λαοδίκειά τε καὶ Ἀπάμεια, καὶ ἡ πρὸς Ῥαγαῖς καὶ αὐτὴ Ῥάγεια, τὸ τοῦ Νικάτορος κτίσμα. ἐκεῖνος μὲν Εὐρωπὸν ὠνόμασε, Πάρθοι δὲ Ἀρσακίαν, νοτιωτέραν οὖσαν τῶν Κασπίων πυλῶν πεντακοσίοις που σταδίοις. *Sunt & Græcanicæ vrbes in Media, a Macedonibus conditæ, Laodicea, Apamea, & apud Ragas a Nicatore condita Rageia; quam ipse Europum adpellauit, Parthi Arsaciam, meridiem versus a Caspiis portis sitam quingentis circiter stadiis*; quod auctoritate Apollodori Adramytteni confirmat. Integra verba adposuimus, vt de singulis curatius censeatur.

XV.

Prima *Laodicea* est, cuius nominis plures vrbes sunt vel a matre Nicatoris, vel ab Antiochi II vxore adpellatæ. Vide Chorographum Byzantium; qui post alias Laodiceas, ἔστι καὶ Μηδίας ἑτέρα, *est*, inquit, *& alia*

* Et libr. XVII pag. 538.

[Laodicea] *in Media.* Videtur sub Persidis finibus fuisse posita, quia Plinius lib. VI cap. XXVI Persidi, sed in extremis finibus, tribuit. *Praeterea,* inquit, *habet in extremis finibus* [Persarum regio] *Laodiceam, ab Antiocho conditam.*

XVI.

Altera Strabonis vrbs *Apamea* est, cuius nominis quinque, non plures, Octauius Falconerius de Nummo Apamensi pag. 173 defendit, & haec nostra illarum est vltima, quae ab ipso Strabone nunc Parthiae nunc Mediae tribuitur lib. XI pag. 354 & 361, quia in confinio vtriusque gentis erat, aut ea Mediae parte, quae etiam Parthiae aliquando adscripta fuit. Priori enim loco vbi Parthiam describit, ἔστι δ' Ἀπάμεια περὶ τὰς Ῥαγὰς, *est vero,* inquit, *Apamea circa Ragas:* Ragae vero omnium consensione sunt Medorum. Plinius lib. VI cap. XIV *Reliqua Medorum oppida, Phazaca, Aganzaga, Apamia Raphane cognominata:* quod cognomen quum in Syria etiam oppidi nomen sit, inde potuit ad hanc Apameam conferri, neque id sollicitandum censeo: nec vero diffiteor, me aliquando cogitasse, forsitan *Ragane* legendum esse, quia Ptolemaeus regionem circa Caspias Portas *Ragianam* vocat, sine dubio ab *Ragis* oppido eius tractus, in quo & Apamea illa sita fuit. Sed nihil temere mutari velim sine codicum adsensu: tantum coniecturam olim mihi subnatam indicasse liceat.

XVII.

Tertia vrbs a Strabone dicitur Ῥάγεια, *Rageia,* seu *Ragea,* quamquam Casaubonus malit Ῥάγα, *Raga*, quia a Stephano Ῥάγα vocetur: cui addo, quod vetus interpres *Rhaga* reddidit: sed quia distinxit ipse a Ragis siue Ῥάγαις, & Stephanus ex vtraque voce videtur vnum facere, non video, cur a vulgata lectione discedendum sit. Strabonis verba sunt, καὶ ἡ περὶ Ῥαγαῖς καὶ αὐτὴ Ῥάγεια, &, *quae apud Ragas sita, ipsa quoque Ragea dicta.* neque enim Ragae ibi populus sunt, sed oppidi nomen, ideoque pag. 354 dicitur περὶ τὰς Ῥαγὰς, *circa Ragas,* quae distent a Caspiis portis stadiis quingentis. Siue autem *Raga* legatur siue *Rageia,* perinde nobis est, modo concedatur, duplicem fuisse vrbem, veterem, ac nouam a Nicatore Seleuco superadditam. De veteri Arrianus lib. III pag. 207, Alexandrum vndecimis castris venisse ἐς Ῥαγὰς, *Ragas,* quae distent a Portis Caspiis ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς, *vnius diei itinere,* quod conuenit cum quingentis stadiis Apollodori & Strabonis. Et haec est etiam, ad quam Tobiae libro iter dirigitur, siue vera illa historia est, siue ad modum verae composita & conficta. Ibidem vocabulum vrbis etiam plurale est, sed neutrum, ἐν Ῥαγοῖς, ἐκ Ῥαγῶν, quae sunt primo casu τὰ Ῥαγά.

2. Id vero perquam est credibile, veterem vrbem a noua fuisse exhaustam, vt vnius tantum posteriores meminerint. Isidorus in Stathmis Parth. pag. 6 μεγίστη τῶν κατὰ τὴν Μηδίαν ἡ Ῥάγα, *maxima vrbium Mediae est Raga.* Et Stephanus: Ῥάγα πόλις ἐν Μηδίᾳ, *Raga vrbs Mediae.* Noua, *Europus,* Εὐρωπὸς dicta, quo nomine etiam a Ptolemaeo memorata est: deinde a Parthis vocata est *Arsacia.* Vtrumque Strabo prodidit: repetiit

repetiit Stephanus, qui vero, demta syllaba, Ἀρσάκη, *Arsace* scripsit, vbi Strabo *Arsacia.*

XVIII.

Reliqua Plinii oppida *Phazaca* & *Aganzaga*, obscura nomina, in mendis latent: quæ produximus vocabula, a Ptolemæo Harduinus in suam Plinii editionem sumsit. Isidorus cum Raga coniungit *Characa*, vtramque in Matiana sua constituens: Ptolemæo autem *Charax* est in Parthia, sed proxime Europum siue Ragam, hoc est in confiniis vtraque. Cetera totam Mediam Isidorus aliter ac reliqui, in Stathmis suis disposuit, alia & ignota nominauit oppida. Ex Chalonitide enim Assyriæ duxit in Mediæ regionem *Carinam*, quæ sine oppidis sit: inde in *Cambadenam*, cuius sit vrbs *Baptana*. Hinc, inquit, ἡ Μηδία ἡ ἄνω, *Media superior*, cuius sint oppidum *Concobar:* deinde *Adraginanas* in *Batanis:* denique metropolis *Apobatana.* Ἐντεῦθεν Ματιανὴ Μηδία, *Hinc Matiana Media*, in qua maxima vrbs *Raga;* & *Charax*, sita sub monte Caspio, ἀφ' οὗ, *a quo* Portæ Caspiæ sint nominatæ. Hinc transcendi ipsas Caspias Pylas.

XIX.

Longe hæc discrepant ab rationibus Ptolemaicis, quibus maiores regiones Mediæ dicuntur *Tropatene*, quæ in Tabula vltra Atropatenen est orientem versus: a Zagro monte vsque Parthiam Χωρομιθρηνή, *Choromithrene*, cuius partes *Sigriane*, *Ragiane*, *Daritis:* iuxta totam Persidem in meridie *Syromedia.* Oppida Ptolemæi præter supra memorata fere omnia obscura sunt, præter Ecbatana & Europum: a qua *Arsaciam* quamdam prope Iasonium montem distinguit; ibidemque & *Heracleam* statuit, quemadmodum Ammianus etiam lib. XXIII cap. XXIII *Heracleam* & *Arsaciam* coniungit. Ad mare post Amardi ostia sunt ei *Amana*, *Acota*, *Mandagarsis*, sed æque ignobilia. *Carinen* oppidum habet super Susianam iuxta Zagrum montem, a qua *Carina* regio Isidori Characeni supra demonstrata. Cetera plurima propter obscuritatem prætermitto.

XX.

Ammianus Marcellinus iam dicto loco circa Mediam hæc oppida nominatim posuit: *Per hæc loca ciuitates dispersæ sunt plures, queis omnibus præstant Zombis, & Patigran, & Gazaca.* Ex his *Zombis* etiam Stephano laudata, Ζόμβις πόλις τῆς Μηδίας, *Zombis est vrbs Mediæ:* sed in qua parte Mediæ sita fuerit, definiri non potest, neque in maximo oppidorum numero Ptolemæus memorauit. *Patigran*, [sic in MSS. est,] forte *Patigrana* legendum, idque Valesius putat *Tigranam* Ptolemæi in Atropatena circa flumen Cyrum esse. *Gazaca* & Stephano nota, cui Γάζακα πόλις μεγίστη τῆς Μηδίας, *Gazaca vrbs maxima est Mediæ.* Ptolemæus eam circa Amardum fluuium in *Margasis* populis [si recte ab auctore Tabulæ hæc gens est posita] locauit. Addit Marcellinus: *opibus & magnitudine mœnium conspicuæ sunt Heraclea, & Arsacia, & Europos & Cyropolis, & Ecbatana,*

tana, sub Iasonio monte in terris sitæ Syromedorum. Iasonius quidem mons est prope Syromediam ex Ptolemæi dispositione; Ecbatana autem superiora sunt ad Orontis radices. Lindenbrogius & Valesius *sitæ* ediderunt, quasi omnes ante nominatas vrbes sub Iasonio posuerit: quod vt credam, non adduci possum. Cyropolis enim ad mare est; Europus ad Portas Caspias: sola *Heraclea* & *Arsacia* propinquiores sunt Orontis iugo secundum Ptolemæi rationes. Et hæc *Arsacia* diuersa ab Europo est, quæ a Parthis etiam Arsacia, vt Strabo & Stephanus referunt, fuit transnominata.

XXI.

Ipsæ *Caspiæ Portæ*, vt veteres descripserunt, sunt inter Mediam Parthiamque, seu in extrema Media ad orientem solem. Sic Ptolemæus posuit: sic etiam Strabo lib. XI pag. 362 δοκεῖ δὲ μέγιστον εἶναι πλάτος τῆς Μηδίας τὸ ἀπὸ τῆς τῦ Ζάγρου ὑπερθέσεως, ἥπερ καλεῖται Μηδικὴ πύλη, εἰς Κασπίας πύλας διὰ τῆς Σιγριανῆς σαδίων τετρακισχιλίων ἑκατὸν, *maxima videtur latitudo Mediæ a transitu Zagri [Portam Medicam vocant] vsque ad Caspias portas per Sigrianam, stadiorum quater mille ac centum.* Epitomator Strabonis instar interpretis hoc loco est. *Duæ*, inquit, *sunt gentes Caspiæ; altera occidentalior Cadusiis iuxta mare eodem nomine & fluuium Cambysen:* ἡ δὲ γείτονες τῶν Παρθυαίων, ὧν εἰσὶν καὶ αἱ Κάσπιαι πύλαι, *altera Parthis vicina, cuius sunt portæ Caspiæ.* Et Arrianus lib. III Alexandrum dicit in persequendo Dario *ab Ecbatanis* venisse vndecimo die εἰς Ῥάγας, *Ragas*, quæ vnius diei itinere absint *a Caspiis portis:* Darium autem per illas portas iam prægressum fuisse. Et Dionysius periegeta vers. 1039

> Ἀλλ' ἤτοι πυλέων μὲν ὑπαὶ πόδα Κασπιάων
> Πάρθοι ναιετάουσιν,

At vero portarum quidem sub pede Caspiarum Parthi habitant. Et Isidorus Characenus pag. 6 de vrbe Charace, ἔστιν ὑπὸ τὸ ὄρος, ὁ καλεῖται Κάσπιος, ἀφ' ὧ αἱ Κάσπιαι πύλαι, *sita est sub monte, qui dicitur Caspius, a quo Caspiæ portæ nominantur.* Charax autem a Ptolemæo in fronte Parthiæ censetur: aut potius in confinio est Mediæ Parthiæque.

2. Sic omnes fere in situ consentiunt: Plinius autem conturbat rem, saltem sibi non bene constat. nam lib. VI cap. XV *Adiabenis connectuntur Carduchi quondam dicti, nunc Cordueni, præfluente Tigri: his Pratitæ,* παρ' ὁδὸν *adpellati, qui tenent Caspias portas.* Quis non inde putet, portas has in citeriore Media locari, quia qui tenent & accolunt, finitimi sunt Corduenis atque Tigri? Sic sane eruditus interpres Io. Harduinus intellexit nota VI ad cap. XIV. *Portæ*, inquit, *Caspiæ vocantur interrupta angusto transitu iuga Caspii montis in confinio Armeniæ Mediæque.* At cap. XXV idem Plinius: *Parthia habet ab ortu Arios; a meridie Carmaniam & Arianos: ab occasu Pratitas Medos; a septemtrione Hyrcanos.* Recte hoc loco Pratitæ constituti, hoc est gens mercaturæ dedita, quæ παρ' ὁδὸν dicuntur, id est, ad transitum portarum habitare. Recte, inquam, locati sunt,

ſunt, vt Parthos ab oriente ſole attingant. Sicut ergo Caſpia gens dūplex erat, vt ſupra ex Strabonis epitoma monſtrauimus; ita etiam duplex eſt *Mons Caſpius*, alter vicinus Armeniæ, alter Parthiæ, quem ita Iſidorus Characenus adpellauit, cuius verba ſupra ſunt adlata. Famoſæ autem Caſpiæ portæ, vt vidimus, conſenſu omnium in vlteriore monte ſunt Mediam Parthiamque diſterminante.

3. Iterum hoc loco notandus error eorum eſt, qui Ibericas portas etiam vocarunt *Caſpias*. Plinius lib. VI cap. XIII rem plane expoſuit. *Corrigendus*, inquit, *eſt error in hoc loco multorum, etiam, qui in Armenia res proxime cum Corbulone geſſere. Namque hi Caſpias portas adpellauere Iberiæ, quas Caucaſias diximus vocari, ſitusque depicti & inde miſſi hoc nomen inſcriptum habent. Et Neronis principis comminatio ad Caſpias portas tendere dicebatur, quum peteret illas, quæ per Iberiam in Sarmatas tendunt, vix vllo propter adpoſitos montes aditu ad Caſpium mare.* Eadem notanda in Suetonio cap. XIX, & Tacito lib. I Hiſt. cap. VI, qui etiam Neronis illam tentatam expeditionem memorant. Quod vero Tacitus præmiſſos a Nerone *ad clauſtra Caſpiarum, & bellum, quod in Albanos parabat*, dixit, eſt quod dubites, ac Caucaſiæ intelligantur, quibus in Sarmatas, non in Albanos iter erat. An ergo aliæ anguſtiæ in citeriore monte ad Albaniæ fines?

XXII.

Ad Portas Caſpias verſus, circa Coronum montem, ſunt magna illa prata, quæ Straboni λειμὼν ἱπποβότος, *pratum equos alens*, lib. XI pag. 361, & Euſtathio in Dionyſium, vbi de Caſpiis portis agit, circa verſ. 1033, τὰ Νισαῖον πεδίον, *Niſæus campus* dicta. Ibi optimos & maximos equos, quibus reges vtebantur, nutriri aiunt. Strabo: τὺς Νισαίυς ἵππυς, οἷς ἐχρῶντο οἱ βασιλεῖς ἀρίστοις ὖσι καὶ μεγίστοις, οἱ μὲν ἐνθένδε λέγυσι τὸ γένος, οἱ δ᾽ ἐξ Ἀρμενίας, *Niſæos equos, quibus reges vtuntur optimis & maximis, quidam hinc* [ex Mediæ pratis] *peti aiunt, alii ex Armenia.* Minus dubitanter Euſtathius: τὸ ᾀδόμενον Νισαῖον πεδίον ἐκεῖ πυ περὶ τὴν Μηδικὴν χώραν ἦν, φέρων ἵππυς μεγάλυς, τὺς λεγομένους Νισαίυς. *Laudatisſimus ille Niſæus campus ibi in Mediæ regione erat, equos alens grandes, quos Niſæos vocant.* Epitome Strabonis pag. 148 πλησίον τῶν περὶ Παρθυαίυς Κασπίων πυλῶν ἐστὶ τὸ Νισαῖον πεδίον ἱπποβότον, *iuxta portas Caſpias, quæ Parthis vicinæ ſunt, Niſæus campus eſt, equis paſcendis aptisſimus.* Meminit & Ammianus lib. XXIII cap. XXI. Sed omnibus his maior & antiquior Herodotus lib. VII cap. XL Νισαῖοι καλέονται ἵπποι ἐπὶ τῦδε· ἐστι πεδίον μέγα τῆς Μηδικῆς, τῷ οὔνομα ἐστι Νίσαιον· τὺς ὦν δὴ ἵππυς τὺς μεγάλυς φέρει τὸ πεδίον τῦτο. *Niſæi equi dicuntur hac de cauſa: Eſt ingens Medicæ* [regionis] *campus, nomine Niſæus, qui grandes fert equos.*

XXIII.

Tandem de *Caſpio mari* aliquid dicendum eſt. Dicitur *Caſpium*, quia Caſpii, populus, accolunt: dicitur idem etiam *Hyrcanum* ſeu *Hyr-*

canium, quod ex alia parte Hyrcani accolunt. Promiscue sic vtroque nomine adpellatur. Strabo lib. II pag. 83 Κασπία καλεῖται θάλαττα, οἱ δ' Ὑρκανίαν προσαγορεύουσιν, *Caspium mare vocatur: quidam vero vocant Hyrcanium*. Et Diodorus Siculus lib. XVII cap. LXXV μέχρι τῆς Κασπίας καλουμένης θαλάττης, ἣν Ὑρκανίαν τινὲς ὀνομάζουσιν; *vsque ad Caspium, vt vocatur, mare: quod quidam Hyrcanium adpellant.* Si tamen curatius intuearis, discriminis aliquid interest. *Caspium* enim citerius est, quod Caspios & Cadusios adluit: *Hyrcanium*, quod est supra Hyrcaniam, seu pars maris orientalis. Plinius lib. VI cap. XIII *A Cyro* [amne] *Caspium mare vocari incipit: accolunt Caspii:* & cap. XVI *Hyrcani, a quorum litoribus idem mare Hyrcanium vocari incipit.*

2. De ortu & figura huius maris grauis est dissensio. Plerique veterum ex septemtrionali Oceano tamquam sinum deducunt. Strabo lib. II pag. 83 Terram dicit ἀπὸ τῆς ἔξω θαλάττης, *ab externo mari*, siue Oceano, multos in se admittere κόλπους siue *sinus:* maximos quatuor, e quibus borealis sit *Caspium mare* siue *Hyrcanium*. Huic etiam antea pag. 51 στόμα seu *ostium* adsignauit, quo effluat ex Oceano. Pomponius Mela lib. III cap. V, quasi vidisset, *Caspium mare vt angusto, ita longo etiam freto primum terras, quasi fluuius, irrumpit.* Plinius lib. VI cap. XIII *Irrumpit e Scythico Oceano in auersa Asiæ, pluribus nominibus accolarum adpellatum, celeberrimis duobus, Caspio & Hyrcanio.* Et breui post: *Irrumpit autem arctis faucibus & in longitudinem spatiosis.* Arrianus lib. VII pag. 477 οὔπω ἐξεύρηνται αἱ ἀρχαὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης, *nondum inuenta sunt maris Caspii initia.* Mirum, hæc ita tradita a posterioribus, nec veriora ab accolis edocta fuisse, quæ multis sæculis priorem Herodotum minime fugerunt. Hic enim lib. I cap. CCIII diserte: ἡ Κασπίη θάλασσά ἐστι ἐπ' ἑωϋτῆς, οὐ συμμίσγουσα τῇ ἑτέρῃ θαλάσσῃ. *Caspium mare per se ipsum mare est; non commixtum aut connexum cum mari alio.*

3. Ibidem Herodotus magnitudinem etiam ac figuram maris bene descripsit, longitudinem ab occasu in ortum remis enauigari quindecim diebus: latitudinem diebus octo. Quod perperam Iul. C. Scaliger inuertit, & hunc sequutus Adam Olearius, latius a septemtrione in meridiem hoc mare extendentes, quam in longitudinem ab occasu in ortum: quos multi tabularum artifices hodieque sequuntur. Verum id non solum cum Ptolemæi tabulis, sed cum ipsis quoque recentium experimentis, qui longitudinem nauigarunt, pugnat, quorum relatio adprime cum Herodoti rationibus conuenit. Quod pluribus contra Scaligerum & Olearium Isaacus Vossius in Melam Obseruationibus ad lib. III cap. V. pag. 240 seq. demonstrauit.

CAPVT

Bosporani
Caucasus Mons
Caucasiæ Portæ
Dioscuria
Colchis
Iberia
Ponti Euxini pars
Phasis
Pityus
Trapezus
Paphlagonia
Pontus
Gallogræcia
Cappadocia
Phrygia
Leucosyri
Lycaonia
Antitaurus Mons
Sophene
Artaxata
Artagera
Tigranocerta
Taurantium
Gordiene
Armosata
Cataonia
Taurus Mons
Cilicia
Issus
Antiochia
Zeugma
Cyprus
Syria
Edessa
Amida
Nisibis
Carra
Mesopotamia
Singara
Nicephorium
Cœlesyria
Phœnicia
Galilæa
Samaria
Iudæa
Trachonitis
Ammon
Bostra
Moab
Idumæa
Petra
Babylon
Babylonia
Chaldæa
Bethana
Charax
Arabia Petræa
Saraceni
Midianitis
Nabatæi
Thamydeni
Hippos mons
Hippos vicus
Salma
Maocosmus
Cophar
Zabram regia
Macoraba
Carman regia
Arab
Badeo regia
Sabæi
Saba
Maraba
Panchai
Thurifera regi
Saphar
Pudni
Feli
Muza emporium
Ocelis emporium
Sanina
Sinus Arabicus
Occidens
Imaus Mons
Ariaspe
Oxydracæ
Sangala
Ara Alexandri
India
Alexandria
Samanes
Sabracæ
Sogdorum regio
Intra
Musicani
Gangem
Palibothra
Athenagurum
Gangaridæ
Sabaræ
Scopolura
Sinus Gangeticus
Vertex Taprobanæ
India extra Gangem
Aganagora
Celydna
Lestarum regio

CAPVT XIX
DE
PERSIDE * ET SVSIANA
AC ADIACENTIBVS.

I.

QVæ inter Tigrin flumen, Mediæ montes, Carmaniam & Sinum Persicum regiones ſunt, nunc vno curſu conſiderabimus. A Tigri *Suſiana* incipit: excipit anguſtior *Elymais:* finit ampliſſima *Perſis* ſiue *Perſia*. A ſeptemtrione in montibus aut ſub illis ſunt *Oxii*, *Coſſæi*, & *Parætaceni*, cum aliis ignobilioribus.

II.

2. Nomen eſt in ſacro codice פרס *Paras*, quod regionem & gentem ſignificat: & inde Græcæ & Latinæ adpellationes, Περσὶς, Πέρσαι, *Perſis*, *Perſia*, *Perſæ*. nam duplex forma Latinis in regionis nomine, *Perſia*, qua Plautus in Perſa fabula vſus eſt: & *Perſis*, Græco more, a ceteris fere omnibus, Mela, Plinio, Curtio, Ammiano, vt poetas taceam, recepta.

2. Eſt & antiquum nomen עילם *Elam:* vnde diſcimus, Perſas fuiſſe ab Elam filio Semi, Geneſ. x, 22. quamquam *Elymais* regio, ſeu *Elymæi*, populus, ab hoc videntur proprie eſſe; illaque prima Elami ſedes: antequam poſteri in vlteriora proficiſcerentur. Ioſephus lib. I Antiq. cap. VII Ἔλυμος μὲν Ἐλυμαίους, Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας κατέλειπεν, *Elymus* [ſeu Elam, Semi filius] *Elymæos, vnde Perſæ orti ſunt, reliquit.* Et Hieronymus in Ierem. cap. XXV, 25 *Elam regio Perſidis trans Babylonem.*

3. Hæc ex ſacris libris nomina: profani addunt aliud ab *Achæmene* priſco quodam rege, quem Herodotus lib. VII cap. XI Cambyſis maioris patrem dixit, petitum. Horatio lib. II oda XII eſt *diues Achæmenes.* Hinc *Achæmenia*, id eſt Perſis, ſeu pars eius; & *Achæmenius*, Perſicus. Stephanus Byzantius: Ἀχαιμενία ἡ Περσίδος μοῖρα, *Achæmenia pars eſt Perſidis.* Si pars, circa Paſargadas fuit, in quibus, quod Herodotus lib. I cap. CXXV refert, *Achæmenidæ* ſunt certa tribus, e qua reges Perſarum orti fuerunt. Sic & Strabo lib. XV pag. 500 Ἀχαιμενίδας, *Achæmenides* inter tres præcipuas Perſarum gentes numerat. Poetarum eſt *Achæmenius* pro Perſicus. Horat. lib. III od. I *Achæmenium coſtum*, id eſt vnguentum Perſicum: & Epod. XIII *Achæmenia perfundi nardo.* Et Ouidius de Arte lib. I verſ. 226

Vrbs in Achæmeniis vallibus iſta fuit.

 III.

* *Perſis* non accipitur hic pro imperio Perſico, quod ſub vltimis præſertim regibus, ante Alexandrum, latiſſime patebat. Qua de re Herodotus III cap. 90 ſeqq. videndus, & dignus eſt qui legatur. Sed ponitur pro regione, quæ hoc nomen ſuſtinuit proprie, ita tamen, vt alias laxius, alias ſtrictius intelligatur. Vide § III & XXXV.

III.

Flumina Perſidis late dictæ, vt Suſianam etiam comprehendit, difficulter propter diſſenſiones auctorum ordinantur. Ptolemæus in Suſiana poſt Tigrin primum habet amnem *Moſæum*, *μωσαῖον*, quem in ſinum deducit Perſicum. Ammiano lib. XXIII cap. XXI *Meſeus* dictus. *Fluuii*, inquit, *multi per hæc loca diſcurrunt, quibus præſtant Oroates & Harax, & Meſeus:* vbi medium *Haracem* Valeſius falſum putat, ex errore ortum, quaſi nomen oppidi *Charax* fluuii vocabulum eſſet.

IV.

Poſt Moſæum Ptolemæus, amplo interiecto ſpatio ſeu toto *πηλώδει κόλπῳ*, *cœnoſo ſinu*, fluuium habet *Eulæum:* quem Plinius lib. VI cap. XXVII *arcem Suſorum circuire*, vt ita omnino ſit ille אולי *Vlai* Daniel. VIII, 2. Herodotus autem lib. I cap. CLXXXVIII *Choaſpen* fluuium nominat *τὸν παρὰ Σοῦσα ῥέοντα*, *Suſa præterfluentem.* * Hinc quæſtio nata inter eruditos eſt, ſintne diuerſa an vnum flumen, Eulæum & Choaſpes. Plinius ſane diſtinxit, vtrumque quidem ex Media deducens, Choaſpem autem in Paſitigrim infundens; cum quo in lacus ſe Chaldaicos immittat: Eulæum vero in lacum Characenum, in quem ipſe Paſitigris exeat. Polycletus quoque apud Strabonem lib. XV pag. 501 dixit, *εἰς λίμνην τινὰ συμβάλλειν, τόν τε Χοάσπην καὶ τὸν Εὔλαιον, καὶ ἔτι τὸν Τίγριν, εἶτ' ἐκεῖθεν ἐς τὴν θάλατταν ἐκδιδόναι*, *Choaſpem & Eulæum, atque etiam Tigrim in lacum quemdam confluere, atque inde in mare exire.* Sic & ipſe Polycletus hos fluuios diſcreuit, & de exitu in communem lacum fere idem tradit, quod Plinius, niſi quod hic in Paſitigri ſuo turbatior eſt, & circa lacus, quos vocabat, Chaldaicos.

2. Contra Salmaſius in Solinum pag. 493 eumdem ducit Eulæum & Choaſpem, alio nomine inſignitum vbi oritur in Media, alio, vbi iterum erumpit, poſtquam ſub terra latuerat. nam Plinius lib. VI cap. XXVII, *Eulæus amnis*, inquit, *ortus in Medis, modicoque ſpatio cuniculo conditus, hac rurſus exortus, & per Meſobatenen lapſus, circuit arcem Suſorum.* Sed, quod *modico* tantum *ſpatio* conditus labatur, dubitare licet, quod cenſuerat Salmaſius, a fonte vsque ad alteram ex ſubterraneo meatu eruptionem, alio nomine ſignari, alio vbi denuo exoriatur. Nec vero de ipſo cuniculo & geminis quaſi fontibus dubitamus, quia Ptolemæus etiam lib. VI cap. III præter conſuetudinem duos fontes vnius fluminis Eulæi poſuit *τὰς ἐν τῇ Σουσιανῇ πηγὰς*, *fontes in Suſiana* latitudinis gradu XXXV; & *τὰς ἐν τῇ Μηδίᾳ πηγὰς*, *fontes* eiusdem *in Media* latitudinis gradu XXXVIII. *Quid ad hæc dicendum?* inquit laudatus Salmaſius. *An Eulæus in Media oritur, deinde abſconditur, poſtea in Suſiana emergit? nihil veriſimilius excogitari poteſt.* Proinde facile huic ſummo viro accedimus, vnum & eumdem fluuium Eulæum ac Choaſpem cenſentes, his, quas idem quoque vrget, inducti rationibus: quod primum, quæ de Choaſpe dicuntur, eadem con-

* Nimis laxe loquitur poeta Nonnus Dionyſ. XXIII verſ. 277 pag. 616 *Χοάσπης - Περσίδι γείτων.*

conueniunt Eulæo. Herodotus lib. I cap. CLXXX [VII.I] ait *Choaspen* Susa præterfluere, eiusque sola aqua vti reges Persarum, quam in longinquis secum itineribus decoctam ferre soleant. Sed eadem de *Eulæo* Plinius lib. VI cap. XXVII *circuit arcem Susorum, ac Dianæ templum augustissimum illis gentibus & ipse in magna cærimonia: siquidem reges non ex alio bibunt, & ob id in longinqua portant.* * Deinde vtrumque, Choaspem & Eulæum deducit ibidem Plinius ex Media: & tandem Ptolemæus solum Eulæum memorat, Choaspem ignorat. Nec rarum denique, vnum amnem duobus adpellari nominibus, vt Danubius & Ister; & Vierra ac Visurgis: quorum alterum superiori parti, alterum inferiori est impositum.

3. De exitu etiam dissensio magna est. Plinius lib. VI cap. XXIII *Lacus, quem faciunt Eulæus & Tigris iuxta Characem.* Et cap. XXVII *Tigris recipit ex Media Choaspem.* Ptolemæus autem Eulæi ostium ab orientali ostio Tigridis per quinquaginta fere milliaria Germanica remouit, & inter hæc medium Mosæi ostium posuit. At propiorem Tigridi Eulæum fuisse ex Arriani lib. VII Exped. Alex. cap. VII adparet, qui dicit fossa hos coniunctos fluuios fuisse. quis vero per tantum spatii, quantum Ptolemæus ponit, fossam nauigabilem credet duci potuisse? Neque coniuncte Eulæus cum Tigri exit, vt Plinius tradit, & ex Polycleto Strabo, sed spatium nauigabile inter vtriusque ostium intercedit. Arrianus dicto loco de Alexandro: *Ipse classe in Susiorum regionem adpulsa, conscensis nauibus cum scutatis & agemate* κατέπλει κατὰ τὸν Εὐλαῖον ποταμὸν ὡς ἐπὶ θάλασσαν, *per Eulæum amnem ad mare nauigauit. Quumque iam non procul ab ostio, quo in mare fertur, abesset, plerisque nauibus atque iis, quæ quassatæ erant, ibi relictis, ipse cum velocioribus* παρέ[illegible]ει ἀπὸ τοῦ Εὐλαίου ποταμοῦ κατὰ τὴν θάλασσαν, ὡς ἐπὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τίγρητος, *ab Eulæo per mare ad Tigris ostia nauigat. Reliquæ naues* κατὰ τὸν Εὐλαῖον ἐς τ' ἐπὶ τὴν διώρυχα, ἣ τέτμηται ἐκ τοῦ Τίγρητος ἐς τὸν Εὐλαῖον, ταύτῃ ἐκομίσθησαν ἐς τὸν Τίγρητα, *per Eulæum in fossam, quæ ducta est ex Tigri in Eulæum, illic deuectæ sunt in Tigrim.* Et breui post: Ἀλέξανδρος δὲ περιπλεύσας κατὰ τὴν θάλασσαν, ὅσον μεταξὺ τοῦ τε Εὐλαίου ποταμοῦ καὶ τοῦ Τίγρητος ἐπεῖχεν ὁ αἰγιαλὸς τοῦ κόλπου τοῦ Περσικοῦ, ἀνέπλει κατὰ τὸν Τίγρητα ἐς τε ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. *Alexander circumuectus mari, quidquid spatii inter Eulæum amnem & Tigrim Persici sinus litus continet, per Tigrim ad castra nauigauit,* vbi Hephæstion cum copiis consederat. Et quia Mosæus interuenit Tigrim & Eulæum, ostium quoque eius, si in mari est, vt tradit Ptolemæus, propius vtique ad Tigrim accedit, quam Eulæi. Quod vero fossa illa ex Tigri in Eulæum, haud longe supra ostia, vti ex Arriani verbis adparet, ducta fuit, dubites, qui fossa per aliud flumen, Mosæum puta, transuersa duci potuerit, vt non efflueret per flumen illud: nisi supra fossam Mosæus vel Tigri vel Eulæo se adfuderit.

V.

Post Eulæum apud Ptolemæum *Oroatis* est fluuius: Strabo vero alios

* Idem scripserat Strabo quoque lib. XV pag. 1068.

interponit lib. XV pag. 501, μετὰ τὸν Χοάσπην, inquit, ἐςὶ ὁ Κοπράτας καὶ Πασιτίγρις, *Post Choaspem* (quem ipsum Eulæum esse supra cum Salmasio diximus) *est Copratas & Pasitigris.* Nec vero mirari licet Ptolemæum nullam *Copratæ* mentionem habere, quia is tantum ostia fluuiorum in sinu Persico hoc loco persequitur: Copratas autem vltra Susa fluens in Pasitigrim proprie ita dictum, seu Persicum (non qui Mesopotamiam terminat) infunditur. Diodorus Siculus lib. XIX cap. XVIII παρεγενήθη πρὸς τὸν Κοπράτην ποταμόν. - - - οὗτος δὲ ἔκ τινος ὀρεινῆς ῥέων ἐξέπιπτεν εἰς τὸν Τίγριν, *Venit* [Antigonus] *ad amnem Copraten: - - - hic ex montana quadam regione profluens in Tigrin se effundit.* Sed hic Tigris est Pasitigris, ad quem castra habebat Eumenes, eiusque ripam præsidio tuebatur, a Susis in vlteriora, aduentante Antigono, vnius diei iter progressus. Et Plutarchus in Eumene p. 591 clare Πασιτίγριν, *Pasitigrim* adpellat, vbi Antigono se Eumenes obiecit. Nec insolens Diodoro est, Pasitigrim verum atque Persicum simpliciter *Tigrim*, Τίγριν, adpellare, lib. XVII cap. LXVII dicens, Alexandrum Susis profectum quartis castris ἐπὶ τὸν Τίγριν, *ad Tigrim* venisse, quæ verba Curtius lib. V cap. III vertit, *ad flumen: Pasitigrim incolæ vocant.* Putes describentis potius, quam ipsius Diodori, errorem esse, nisi lib. XIX cap. XVII & XVIII repetat eamdem adpellationem. Vide Salmas. in Solin. p. 494. Semel recte ac vero nomine hoc flumen Πασιτίγριν, *Pasitigrim* vocauit, eodem libro XIX cap. XXI.

2. Strabonis autem *Pasitigris*, supra memoratus, est ille veri nominis fluuius, quem Curtius, Plutarchus, & Arrianus ita adpellant, longe diuersus ab eo, quem Plinius, & quidam alii veteres, ita vocauerunt, qui ipse Tigris est Assyrius, terminans Mesopotamiam Chaldæamque ab ortu, ostiis suis vicinus: de quo supra actum fuit. Nec Græca hæc vox videtur, cuius similitudo forsan non nullis imposuit. Oritur, vt Curtius lib. V cap. III refert, in montibus Vxiorum, & per quinquaginta stadia præceps inter saxa deuolutus, deinde molliore solo per sexcenta stadia, iam nauium patiens, leni tractu aquarum Persico mari se insinuat. Etiam Diodorus Siculus lib. XIX cap. XVII de suo Tigri, qui noster Pasitigris est, itinere vnius diei a Susis iuxta montanam regionem (ὀρεινὴν) delabi, τὴν ὑπὸ τῶν αὐτονόμων κατεχομένην, ἣς Οὐξίους προσαγορεύουσι, *quam liberi populi tenent, qui Vxii adpellantur.* Nec vero secum ipse Diodorus pugnat, quando lib. XVII cap. LXVII dixit Alexandrum τεταρταῖον, *quartis castris* venisse a Susis ad hunc Pasitigrim, quem Tigrim suo more adpellat. nam ibi de itinere grauis ac onusti exercitus; lib. XIX autem de expedito viatore sermo est. De eodem cursu Alexandri Arrianus lib. III cap. XVII Ἄρας δὲ ἐκ Σούσων, καὶ διαβὰς τὸν Πασιτίγριν ποταμὸν, ἐμβάλλει εἰς τὴν Οὐξίων γῆν, *Mouens vero Susis cum exercitu, & Pasitigren amnem transgressus, Vxiorum regionem inuadit.*

3. Nunc ad *Oroatin* amnem venimus, quem & Pasitigrin eumdem dicto loco Salmasius censet. Sane qui Oroatin memorant, tacent de *Pasitigri Persico;* Plinius & Ptolemæus: & qui Pasitigris mentionem habent,

bent, Curtius & Arrianus, silent de Oroati: præter Strabonem, qui videtur vtriusque rationem habuisse. nam lib. XV pag. 501 *τὸν Πασιτίγριν ἀπὸ τῆ Οροάτιδος διέχειν περὶ δισχιλίας σαδίας, Pasitigrin ab Oroatide duobus millibus fere stadiorum distare* scripsit. Scripsit vtique, non autem de sua, sed aliorum sententia. Præcedit enim ex Nearchi relatione *τῶν Ἀράβων παραλίαν συνάπτειν τῷ σόματι τῦ Εὐφράτυ καὶ τῦ Πασιτίγριδος, Arabum oram maritimam coniungi cum ostio Euphratis & Pasitigris.* Ex quo simul adparet, Pasitigrin ibi non Persicum, sed Chaldaicum notari, cui distantia illa supra memorata adprime conuenit: quod Salmasius pag. 494 ex Plinio confirmat, qui ab Oroati ad Characem dicit ducenta & quinquaginta passuum millia interesse, quæ sunt stadia mille & nongenta cum viginti: vt reliqua octoginta stadia spatium a Charace ad ostium Tigris conficiant. Plinii locus exstat lib. VI cap. XXVII, vbi Frobenius & alii CCXL passuum millia legunt; Harduinus CCXI, neque rationem mutationis in notis reddidit, vt dubites, consulto ita scriptum esse. Quamuis vero certum sit, Nearchum dicto loco non de Vxiorum Pasitigri, sed de ipso Tigri Chaldæorum loqui: tamen breui post Strabo etiam Pasitigris veri mentionem fecit. *Post Choaspem,* inquit, *Copratas est & Pasitigris:* nec tamen propterea alius ab Oroati est, sicut supra Eulæus & Choaspes a Plinio & Polycleto, cui videtur ipse Strabo subscribere, separati, sed frustra, erant.

4. Eumdem quoque fluuium Pasitigrim & Oroatim esse, ex eo etiam probabile est, quia Strabo p. 500 de Oroati tradit *τάυτῃ ποταμὸν μέγισον, in illa regione flumen maximum esse:* iam vero Diodorus lib. XIX cap. XVII Pasitigrim dicit pluribus locis tria stadia, alicubi quatuor latum esse, quod licet fidem videatur superare, tamen Strabonis *μεγίσῳ, maximo* fluuio, Oroati videlicet, etiamsi minuantur numeri, præ ceteris cunctis congruit.

5. Disterminat Oroatis fluuius siue Pasitigris Elymaidem a Perside propria, & vtriusque regionis communis terminus est. Plinius lib. VI cap. XXV *Persidis initium ad flumen Oroatin, quo diuiditur ab Elymaide.* Et postea cap. XXVII *Infra Euleum Elymais est, in ora iuncta Persidi a flumine Oroati ad Characem* CCXL *millia passuum.* Sed hæc de Perside propria, vt dixi, sunt accipienda.

VI.

In hac Perside Ptolemæus lib. VI cap. IV tria flumina memorauit, quorum ostia simul in mari Persico descripsit. Primum sunt Ρογομάνιος ποταμῦ ἐκβολαὶ, *Rogomanis fluuii ostia:* deinde sunt Βρισοάνα ποταμῦ ἐκβολαὶ, *Brisoanæ amnis ostia:* postremo Βαγράδα ποταμῦ ἐκβολαὶ, *Bagradæ fluminis ostia.* Nihil horum nominum, & eo quidem ordine, in Alexandri aut successorum Macedonum historia. Et quia Οροάτιδος ἐκβολὰς in Susiana Ptolemæus, qua Elymaidem etiam comprehendit, reliquerat tamquam terminum; post hunc tres iam dicti amnes inquirendi sunt. Nearchus ex India reuertens per mare, apud Arrianum Indicæ hist. cap. XXXIX, etiam tot flumina in ora Persidis notauit, sed contrario ordine. Quem enim ab

ab occaſu primum *Rogomanin* Ptolemæus poſuerat, eumdem, vt ex nomine adparet, Ῥώγονιν, ſiue vt in MS. optimo eſt Ῥώγωνιν, *Rogonim* Nearchus primum adiit ab oriente, vbi Ptolemæi eſt Bagrada. In occidentali parte Perſidis, vbi Ptolemæi Rogomanis eſt, Nearchus poſuit Ἄροσιν, *Aroſin*, vt editum eſt; ſiue, vt in MSS. eſt Ἄρων, ſeu Ἄρην. Hoc flumen quia Ptolemæus prope Perſepolim, vt ex longitudine adparet, delabi prodidit, inde cognoſcimus eumdem eſſe, quem Strabo & Curtius *Araxem* dixerunt, alivm ab Armeniæ Araxe. Strabo lib. XV pag. 501 πρὸς αὐτῇ δὲ Περσαιπόλει τὸν Ἀράξην διέβη. *iuxta Perſæpolim Araxem traiecit.* Et Curtius lib. V cap. V præfectum gazæ Perſæpolitanæ Alexandro ſcripſiſſe ait, *properaret occupare: expeditum iter eſſe, quamquam Araxes amnis interfluat.* Proinde idem videtur fluuius eſſe *Rogomanis* Ptolemæi, *Araxes* Strabonis ac Curtii, & *Aroſis* Arriani: qui quod Alexandro Perſæpolim tendenti traiiciendus erat, ab occaſu vrbem ex interuallo quodam præterfluxiſſe certum eſt.

VII.

De medio fluuio magis Ptolemæo cum Arriano conuenit: illi Βρισοάνα, *Briſoana* eſt; huic dicto loco *Brizana*, Βρίζανα. Ab vltimo, inquit, amne, quem Rogonim vocauerat, reuecti claſſiarii, quibus Nearchus præerat, per CCCC ſtadia, αὐλίζονται ἐν ποταμῷ χειμάῤῥῳ. Βρίζανα τῷ ποταμῷ ὄνομα, *in flumine torrente conſtiterunt, cui Brizana nomen eſt.* Vltimus Ptolemæi ad orientem & Carmaniam verſus, eſt *Bagrada*, quo loco diximus Arrianum cum Nearcho *Rogonim* habere: niſi potius *Granis* Arriani, a quo ad Rogonim Nearchus nauigauit, Ptolemæi Bagrada eſt, quod inde mihi veriſimile eſt, quia ad hunc amnem intus paullo Ptlemoæus *Gabas* vrbem habet, quæ haud dubie *Gabæ* Strabonis ſunt, ἄλλα βασίλεια, *alia regia* Perſarum. Iam vero Arrianus prædicto loco, ἐς Ταόκην ὁρμίζονται ἐπὶ ποταμῷ Γράνιδι. καὶ ἀπὸ τούτου ἐς τὸ ἄνω Περσῶν βασίλεια ἦν, ἀπέχοντα τοῦ ποταμοῦ τῶν ἐκβολέων σταδίους ἐς διηκοσίους, *in Tacoen ad Granidem fluuium peruenerant. Ab huius fluminis oſtio,* CC *fere introrſum ſtadia, Perſarum regia eſt.* Conuenit diſtantia cum Ptolemæo, eiusque nomen cum Strabone: vt minus dubitare liceat, *Granidem* Arriani eſſe Ptolemæi Bagradam. De *Tacoe* huic adpoſita turbate nimis Ptolemæus, in occidentali parte Perſarum regionis conſtituens. De qua re infra in vrbibus dicemus.

VIII.

Supereſt *Cyrus* Perſidis fluuius non ignobilis, quamuis minoris famæ, quam alter eius nominis, qui ſupra Araxem Armenium vel per ſe vel cum Araxe in Caſpium mare ſe inſinuat: aliusque eſt etiam a Cyro Mediæ, de quo itidem ſupra diximus. De Perſico ſic Strabo lib. XV pag. 501 *Poſt Choaſpem ſunt amnes Copratas & Paſitigris, qui etiam ex Vxia fluit.* ἔστι δὲ καὶ Κῦρος ποταμὸς διὰ τῆς κοίλης καλουμένης Περσίδος ῥέων περὶ Πασαργάδας, οὗ μετέβαλε τὸ ὄνομα ὁ βασιλεὺς, ἀντὶ Αγραδάτου μετονομασθεὶς Κῦρος. *Eſt & Cyrus fluuius, qui per Cauam, vt dicitur, Perſidem circa Paſargadas fluit, ab rege adpellatus pro Agradato Cyrus.* Periegeta Dionyſius verſ. 1073 *Coron* vocat,

Χωρὶς μὲν Κόρος ἐςὶ μέγας, χωρὶς δὲ Χόασπις,

hoc est, *ab vno latere Persidis Corus fluit, ab altero Choaspes,* ille ab oriente, hic ab occidente regni. Priscianus etiam *Corus* transtulit; Auienus *Cyrus.* Illud Salmasius præfert tamquam genuinam adpellationem; & Ptolemæi Κόριος, secundum Palatinum, ex Carmania huc reducit. Quod si est, nimis ille incuriosus fuisset in Persicis fluminibus & disponendis & adpellandis. Vocauit & Ælianus Κῦρον, *Cyrum* lib. I V. H. cap. XXXII, vbi de illo agit, qui cauis manibus huius fluminis aquam regi prætereunti offerens dixerit, τιμῶ σε Κύρου ποταμοῦ ὕδατι, *honoro te Cyri fluminis aqua.* Et ipse rex, qui nomen dedit in sacris *Cores;* a Græcis Κῦρος, *Cyrus* vocatur: vnde nec in flumine cognominato est quod dialecti miremur diuersitatem.

2. Vetus nomen, quod Strabo memorat, *Agradatus* videlicet, cognationem cum Bagrada Ptolemæi habere videtur, quasi hic aberrans a vero nomen notius ex Africa substituerit. Non alienum hoc a Ptolemæo est, qui in hac ora multa turbauit, etiam plura flumina in vnum confudisse videtur, quædam duplicasse. Vide Bagradam eius, qui Arriani relatione vel Rogonis vel Cranis est; Salmasio Corius Carmaniæ. Itaque hos forte amnes permiscuit: vnum etiam in duo diuisit & longo interuallo separauit.

IX.

Hæc de fluminibus, quæ in mare Persicum exeunt: ab his alia recepta duo vel tria nouimus. Strabo lib. XVI pag. 512 Elymaidis metropolim dicit Σελεύκειαν, τὴν πρὸς τῷ Ἡδυφῶντι ποταμῷ, *Seleuciam ad Hedyphontem fluuium.* Plinius *Hedypnum* vocat lib. VI cap. XXVII, & in Eulæum deriuat. *Eulæus,* inquit, *recipit amnem Hedypnum, præter Asylum Persarum venientem; Adunam ex Susianis.* Alter *Aduna* est, qui ab eodem Eulæo recipitur. Sic ex MSS. Harduinus edidit: vulgatum erat *& vnum.* Tertius amnis *Medus* est, ex Media delapsus in Araxem. Strabo lib. XV pag. 502 ῥεῖ ὁ Ἀράξης ἐκ τῶν Παραιτάκων· συμβάλλει δ' εἰς αὐτὸν ὁ Μῆδος, ἐκ Μηδίας ὁρμηθεὶς, *In Araxem, e Parætacis labentem, Medus influit, e Media decurrens.* Curtius etiam horum confluentes habet lib. V cap. IV, sed in hoc errat, quod Araxem a Medo in mare deferri dicit, quum maior Araxes sit ac validior.

X.

Ammianus Marcellinus, qui, vt Salmasius pag. 841 obseruauit, omnia sua geographica a Ptolemæo habet, in Persidis quoque fluminibus illum sequutus, lib. XXIII cap. XXIII *Amnes,* inquit, *multi per eam* [Persidem] *in ante dictum fluunt sinum: quorum maximi sunt Vatrachites, Rogomanis, & Brisoana, atque Bagrada.* Posteriores sunt omnes Ptolemæi: primus, nomine obscurus, prauato forsan, quia nec MSS. consentiunt, & Colbertinus cod. *Vatradites* præfert. Corruptiora sunt vocabula citeriorum cap. XXI, *Oates,* & *Harax* & *Meseus;* de quibus supra diximus, esse Ptolemæi Mosæum & Oroatin: de *Harace* autem videtur nomen oppidi *Charax* pro flu-

mine oſcitanter accepiſſe, vt non ſolum Valeſius cenſuit, quem ſupra teſtem aduocauimus; ſed Salmaſius etiam in Solinum p. 841 ed. Traiect.

XI.

Vt ergo, quæ copioſe de fluminibus diſputata ſunt, in ſummam contrahamus, hoc nobis ordine videntur & Suſianam & Perſidem rigaſſe propriam. Primum non de ipſo flumine *Moſæi*, ſed de exitu eius in mare, quem Ptolemæus ſtatuit, dubitamus, propter transuerſam ex Tigri in Eulæum foſſam nauigabilem. Deinde ipſe *Eulæus* ſiue *Choaſpes*, vnus amnis, qui *Hedyphontem* recipit: poſt quem *Paſitigris* ſiue *Oroates:* tum ante Perſepolim *Araxes*, qui & *Aroſes* & *Rogomanis* dictus fuit, & *Medo* amne augetur: poſtea *Briſoana* ſiue *Brizana:* tandem *Agradatus*, qui *Cyrus* ſeu *Corus* transnominatus fuit, & ipſe *Bagrada* & *Granis* videtur eſſe, vti ab aliis nominatur. Nunc ad regiones & vrbes explicandas accedimus.

SECTIO II.

S V S I A N A.

XII.

Suſiana regio a Suſis metropoli nomen habet, & Græce tam Σουσὶς, *Suſis*, obliquo Σουσίδος, *Suſidis*; quam Σουσιανὴ, *Suſiana* dicitur. Diodorus Siculus lib. XVII cap. LXV *εἰς δὲ τὴν Σουσιανὴν καταντήσας*, *in Suſianam autem* [Alexander] *peruenit*. Et Strabo lib XV p. 503 *ἡ μὲν δὴ χώρα ἥ τε Περσὶς καὶ ἡ Σουσιανὴ τοιαύτη*, *Atque ita ſe ſe Perſis ac Suſiana habet*. Et paullo ante: *γειτνιᾷ τῇ Σουσίδι ἡ Σιτακηνὴ*, *Suſidi Sitacena vicina eſt*. Et pag. 500 idem: *ἡ Σουσὶς μέρος γεγένηται τῆς Περσίδος*, *Suſis pars fuit Perſidis*. Continetur inter Aſſyriam a ſeptemtrione; Tigrim amnem ab occaſu; ſinum Perſicum a meridie; & Eulæum fluuium ſeu Elymaidem regionem ab oriente. Ptolemæus latiorem fecit, vt Elymaidem comprehendat, & Oroatin fluuium terminum orientalem conſtituit: Strabo autem ab Elymæis Suſios diſtinxit: & Plinius lib. VI cap. XXVII clarius: *Infra eſt Suſiane, in qua vetus regia Perſarum Suſa*. Et poſt paullo: *Suſianen ab Elymaide diſterminat amnis Eulæus*. quam diuiſionem, quod diſtinctior eſt, etiam in præſenti ſequimur.

XIII.

Diuiſio Suſianæ in populos & regiones eſt. In ſeptemtrione erant *Vxii*, quos Suſiis adſcripſit Arrianus de Ind. cap. XL, quamuis ille Suſios Perſasque coniungat, neglectis Elymæis, aut in Suſide comprehenſis. Ptolemæus etiam *Coſſæos* cis Eulæum poſuit, vt in propriam Suſianam caderent. Sed hi quoque ad ſeptemtrionem & ad montes fuerunt, quamuis Ptolemæus ad inferiora reduxerit. *Ciſſios* circa Suſa & Choaſpem Herodotus lib. V cap. XL locauit. * Tractum ad Tigrim Plinius lib. VI c. XXVII *Parapotamiam* vocat: Ptolemæus *Melitenen*, quam ob cauſſam, obſcurum eſt.

* Suſis adiungit *Ciſſiorum* regionem etiam libr. III cap. 91. Confer locum Herodoti ſupra ad § VIII cap. XVIII adlatum.

est. Quae praeterea Ptolemaeus habet *Cabandenen* & *Chaltapetin*, non modo ignota sunt, verum incertum etiam, an in Susianam cadant, quia ductus Eulaei in Ptolemaeo se non recte habet, ostiis fluminis nimium in orientem reductis, & forte etiam superiore illius parte quodammodo remota. In meridie est *Characene*, circa oppidum *Characem*, quod non longe a Tigris abest ostiis.

XIV.

Caput Susianae *Susa* sunt, τὰ Σȣ̃σα, plurali numero, *vetus regia Persarum*, vt Plinius verbis supra prolatis dixerat. Idem addit praedicto loco: *a Dario Hystaspis filio condita.* Non autem hic condidit, sed forsan instaurauit; fuit enim vrbs antiquissima, a Tithono condita, Memnonis patre. Strabo lib. XV pag. 500 λέγεται δὴ καὶ κτίσμα Τιθώνȣ τȣ̃ Μέμνονος πατρὸς, κύκλον ἔχȣσα ἑκατὸν εἴκοσι ςαδίων, παραμήκης τῷ σχήματι· ἡ δὲ ἀκρόπολις ἐκαλεῖτο Μεμνόνειον. *Dicitur* [vrbs Susa] *a Tithono, patre Memnonis, condita, ambitum habens* CXX *stadiorum, & figuram oblongam: cuius arx Memnoneum vocabatur.* Et Herodotus lib. V cap. LIV μέχρι Σȣ́σων. τȣ̃το γὰρ Μεμνόνειον ἄςυ καλέεται, *vsque ad Susa, quae Memnonia vrbs vocatur.* Muros cum Babyloniis comparauit Strabo iam dicto loco, & Pausanias Messen. cap. XXXI, qui etiam τὰ Μεμνόνεια τὰ ἐν Σȣ́σοις τείχη τοῖς Περσικοῖς, *muri, qui Memnonii dicuntur, Susis in Perside.* Mittendus itaque Polycletus, qui apud Strabonem negat Susa muros habuisse: quod minime de regia sede, & tanti thesauri (Diodor. lib. XVII cap. LXVI) custodia est credibile. Quum vero a tot scriptoribus *Memnonium* nomen repetatur, dubites a patre Tithono esse, nisi inchoamenta: praesertim quod Stephanus Μέμνονος κτίσμα, *Memnonis opus* hanc vrbem vocauit. In sacris semper vocatur שושן הבירה *Susan castrum* siue *arx regia:* ad quod Kimchi adscripsit in Radicibus, בירה ארמון *significat* (vox בירה) *arcem* seu *palatium.* Vide Daniel. VIII, 2, Neh. I, 1, Esther. I, 2 seqq. Nec vero propterea negare licet, vrbem magnam eidem arci adpositam fuisse. Nomen, vt Athenaeus lib. XII cap. I extr. ex Aristobulo obseruat, διὰ τὴν ὡραιότητα τȣ̃ τόπȣ, *propter amoenitatem loci* impositum, quia & orientalibus, & inde Graecis etiam vox lilium significat. Et Stephanus in hac vrbe: κέκληται ἀπὸ τῶν κρίνων, ἃ πολλὰ ἐν τῇ χώρᾳ πεφύκει ἐκείνῃ, σȣ̃σαν τε αὐτὸ καλȣ̃σιν οἱ βάρβαροι, *nomen habet a liliis, quae multa in regione illa nascuntur, & Susan barbari vocant lilium.* E quibus simul elucet, *Susan* in Ebraeis scripturis esse ipsam hanc vrbem Susa, quod etiam Daniel. VIII, 2 vicinitate amnis Vhlai, qui Eulaeus est, confirmatur. De hoc fluuio vrbem Susa adluente, qui etiam Choaspes dicitur, dictum supra in Fluminibus. Addo, quosdam duo nomina ita conciliare, quasi duo diuersi fluuii supra Susa vrbem, prope tamen illam, confluxerint, alter Eulaeus, alter Choaspes: vnde post confluentem nunc hoc, nunc illud nomen coniuncto & vrbem adluenti flumini datum sit. Sed Salmasio prior sententia, ex Plinio supra exposita, videtur verisimilior.

XV.

Regio Susianae, in qua sita fuit vrbs primaria Susa, olim vocata fuit

Cissia. Herodotus lib. v cap. XLIX *Armenios contingunt Matieni:* ἔχεται δὲ τούτων γῆ ἥδε Κισσίη, ἐν τῇ δὴ παρὰ ποταμὸν τόνδε Χοάσπια κείμενά ἐστι τὰ Σοῦσα ταῦτα, ἔνθα βασιλεύς τε μέγας δίαιταν ποιέεται, καὶ τῶν χρημάτων οἱ θησαυροὶ ἐνθαῦτά εἰσι. *Hisce* [Matienis] *vicina regio Cissia, in qua iuxta hunc fluuium Choaspem sita sunt hæc Susa, vbi rex magnus domicilium habet, atque hic pecuniarum thesauri sunt.* Et Ptolemæus lib. VI cap. III in Susiana: ὑπὲρ τοὺς Ἐλυμαίους ἡ Κισσία, *supra Elymæos Cissia est.* Originem nominis Stephanus ostendit, quamquam scribat Σ simplici. Οἱ πολῖται, inquit, Σούσιοι: οὓς καὶ Κισίους φησὶ κεκλῆσθαι ἀπὸ Κισίας μητρὸς Μέμνονος. *Ciues* [vrbis Susorum] *dicuntur Susii: quos etiam Cisios ait vocatos esse a Cisia, Memnonis matre.**

XVI.

In Parapotamia seu ad Tigrin, vbi Ptolemæus Melitenam regionem posuit, ipse oppida quædam post Ctesiphontem, vltimam Assyriorum, enarrat, quorum primum sunt *Herculis Aræ*, ex opposito Apamiæ: deinde *Agra*, ignobile hoc loco nomen: succedit *Aracca*, Ἄρακκα, quam CL. Bochartus lib. IV cap. XVI putat Mosis *Erec* siue *Erech* esse Genes. x, 10, & Ammiani *Aracha* lib. XXIII cap. XXI. *His tractibus*, inquit, *Susiani iunguntur, apud quos non multa sunt oppida: inter alia tamen eminet Susa, sæpe domicilium regum; & Arsiana, & Sele, & Aracha.* Ab hac Arecca seu Aracca Salmasius in Solin. p. 840 deducit Tibulli *Areccæos campos* lib. VI eleg. I vers. 142

Ardet Areccæis aut vnda perhospita campis.

Sic enim legendum censet: non *Arectæis*, vt aliis placuit. Denique Ptolemæi est Ἀσία, *Asia*, vbi vltimo Tigris finditur, & per duos alueos ad ostia decurrit. Ortum versus & prope Eulæum Ptolemæo sunt, supra Susa, *Bergan*; infra, *Agarra*, & *Sele*, quam etiam ex Ammiano iam memorauimus: in media regione, *Dera*, Δῆρα; & *Tariana*, quæ videtur Ammiani *Arsiana*, quam idcirco Bochartus *Tarsianam* legendam censet. Mediterraneis forte adnumeranda est Herodoti *Anderica* lib. VI cap. CXIX. *Darius*, inquit, *Eretrienses captiuos* τῆς Κισσίης χώρης κατοίκισε ἐν σταθμῷ ἑωυτοῦ, τῷ οὔνομά ἐστι Ἀνδέρικκα, *in suo Cissiæ regionis stathmo, cui nomen est Anderica.* Ducentis & decem stadiis abesse a Susis dixit: ex quo suspecta mihi fit Bocharti coniectura vel opinio, ad Erech, siue Aracca Ptolemæi, etiam hoc ipsum nomen referentis. multo maior enim inter Susa & illam Araccam seu Aracham distantia est.

XVII.

Characene superest, regiuncula maxime australis in Susiana, ab oppido *Charace*, inter Tigris & Eulæi ostia iuxta Persicum sinum aut æstuaria fluminum. Originem & fata cum mutatione nominum descripsit Plinius lib. VI cap. XXVII. *Charax*, inquit, *oppidum Persici sinus intimum, a quo Arabia Eudæmon cognominata excurrit: habitatur in colle manu facto inter confluentes, dextra Tigrin, læua Eulæum, III mill. passuum laxitate.* Conditum

* Polybius V cap. 79 Μήδων καὶ Κισσίων, καὶ Καδδουσίων, καὶ Καρμανίων. Sed cap. 82 Κισσίους καὶ Μήδους.

tum est primum ab Alexandro Magno, qui colonis ex vrbe regia Durine, quæ tum interiit, deductis, militumque inutilibus ibi relictis, Alexandriam adpellari iusserat, pagumque Pellæum, a patria sua, quem proprie Macedonum fecerat. Flumina id oppidum expugnauere. Postea Antiochus restituit quintus regum, & suo nomine adpellauit. Iterumque infestatum Pasines, Sogdonaci filius, rex finitimorum Arabum, oppositis molibus restituit, nomenque suum dedit, emunito situ iuxta in longitudinem III *mill. passuum, in latitudinem paullo minus. Prius fuit a litore stadiis decem, & maritimum etiam ipsa inde portum habuit: nunc abesse a litore* CXX *millibus, legati Arabum, nostrique negotiatores, qui inde venere, adfirmant.* Summa hæc est: ab Alexandro primum conditam vrbem, *Alexandriam* adpellatam: restitutam ab Antiocho, *Antiochiam:* iterum emunito situ ab rege Arabum Pasina, siue Spasina, vt Salmasius legendum censet, tam a munitione quam ab auctore nomen accepisse, quod erat Χάραξ Σπασίνυ, *Vallum Spasinæ.*

2. Iosephus lib. I Antiquit. cap. VII de Arami posteritate ex quarto filio, qui *Mas*, ipsi Μήσας, *Mesas* dictus est, refert: Μήσας δὲ Μησαναίυς· Πασίνυ Χάραξ ἐν τοῖς νῦν καλεῖται, *Mesas autem* [condidit] *Mesanæos: Pasini castrum nostro tempore vocatur.* Dio Cassius, a Xiphilino excerptus, mentionem quoque in Traiano fecit. Agit de insula Tigris vltima, etiam Mesene dicta, quam Traianus ceperit: cuius regulo Characeni subiecti erant. De his ait: καὶ οἱ τὸν Χάρακα δὲ τὸν Σπασίνυ καλύμενον οἰκῦντες φιλικῶς αὐτὸν ὑπεδέξαντο. *sed & qui Spasinæ Vallum, vrbem ita dictam, habitabant, ipsum* [Traianum] *amice susceperunt.* In libris quidem est τὸν Τοσπασίνυ, sed omnes eruditi consentiunt, superfluam syllabam primam esse, & ex antecedente articulo perperam repetitam. Et Stephanus chorographus: Σπασίνυ Χάραξ πόλις ἐν τῇ μέσῃ τῦ Τίγρητος Μεσήνῃ· ἡ δὲ τῦ Σπασίνυ εὐθεῖα Σπασίνης ἐστί. *Spasinæ Charax vrbs est in media Tigridis Mesena. Spasinæ vero rectus casus Spasines est.* Aberrat autem in eo, quod in media Mesena illa, quam Tigridis ostia constituunt, posuit, quam Plinius & Ptolemæus vltra Mesenam illam in Susiana collocauerint. De nominis forma recte sentit non *Spasini* Characem, vt vulgo fit, dicendum esse, sed *Spasinæ,* quia primus casus sit Σπασίνης, sicut Plinius *Pasines* expressit, quod vt *Anchises, æ,* in prima forma flectitur. De initiali littera dubium est, Πασίνυ legendum cum Plinio, Ptolemæo, Iosepho; an Σπασίνυ, *Spasinæ* cum Dione & Stephano. Hoc alterum Salmasius probat, reiecto priore tamquam mutilato: mihi vero videtur vtrumque, pro dialecti varietate, probum esse, vt prosthesis sit in altero, sicut μικρὸς & σμικρός. Vox χάραξ aggerem significat siue molem, aduersus fluuiorum inundationem emunitam, cui oppidum fuit impositum. Vulgo *Vallum, Castrum* vel aliter hoc loco vertunt: quidam Græcum nomen retinent, quasi proprium; neque id male: quia hinc gentile formatur, *Characenus,* quo patrio cognomine egregium par geographorum laudatur, Dionysius Periegeta, Plinio auctore; & Isidorus, scriptor Parthicarum Mansionum. nam etiam hunc Isidorum Characenum ex Charace Pasinæ fuisse ortum, V. C.

Henr. Dodwellus ad illum Differtatione, nuper in lucem emiffa, demonftrauit.

XVIII.

Cetera Characenæ regionis ignota funt, nifi *Afiam* Ptolemæi ad Tigrin fitam; & eiusdem ex Palatino codice Γραὰν, *Graan*, quæ hinc in ortum recedit, ad Characenam referre volueris. De *Vxiis* in Elymaide dicemus.

SECTIO III.

ELYMAIS.

XIX.

Elymæi dicuntur ab *Elam*, עילם, filio Semi, Genef. x, 22, cuius pofteri regiones, quæ poft Babyloniam funt, occupaffe feruntur. Iofephus lib. I Antiq. cap. VII hunc Semi filium Ἔλυμον, *Elymon* vocat, & pofteris eius Perfidem adfignat. Ἔλυμος, inquit, Ἐλυμαίους Περσῶν ἀρχηγέτας κατέλιπεν, *Elymus reliquit Elymæos, a quibus Perfæ originem trahunt.* Scilicet prius Elymais & Sufiana ab illis fuit habitata: poft propria Perfis, crefcente multitudine, & prolatis ad habitandum finibus. nam Sufianam etiam comprehenfam fuiffe, ex Daniel. VIII, 2 conftat, vbi fe in Sufan fiue Sufis dicit fuiffe ad flumen Eulæum, בעילם המדינה *in regione Elam* feu Elymæa. Inualuit tamen, vt Perfidem intelligamus, vbi in Ebræa fcriptura eft Elam. Sic Ierem. XXV, 25 reges Elam Græci interpretes verterunt *βασιλεῖς* Περσῶν *reges Perfarum.* Et Hieronymus, Stridonienfis ille ecclefiæ doctor, in hunc ipfum Ieremiæ locum, magis proprie, non totam Perfidem, fed regionem laxe dictæ illius, ficut Sufiana quoque pars Perfidis ab nonnullis dicta eft. *Elam*, inquit, *regio Perfidis trans Babylonem: vnde & Elamitæ.* Sed de tota Perfide Ἐλαμῖται Act. Apoft. II, 9 videntur explicandi, quia inter Parthos, Medos, & Mefopotamiam incolentes, velut medii, locantur, nec probabile, in illa gentium enarratione nobiliffimam nationem Perfarum prætermiffam effe.

XX.

Regio hæc a Plinio dicitur *Elymais*, vt poftea oftendemus: a Strabone lib. XVI Ἐλυμάτις, *Elymatis*, fi falua eft lectio, quam Aldi, Xylandri, Cafauboni edd. referunt: a Stephano Ἐλύμαι; elapfa forte Σ vltima pro Ἐλυμαΐς, *Elymæ*, feu potius *Elymais.* Ἐλύμαι, inquit, *χώρα* Ἀσσυρίων *πρὸς τῇ* Περσικῇ, τῆς Σουσίδος ἐγγύς. οἱ οἰκοῦντες Ἐλυμαῖοι. *Elymæ regio Affyriorum eft iuxta Perfidem, Sufidi vicina.* Incolæ *Elymæi.* Non dubito, Ἐλυμαΐς legendum effe: Affyriorum autem regio non eft hic Affyria propria, fed regni pars Affyriaci. Eft quoque Ἐλυμαΐα, *Elymæa*, in vocabulis huius regionis. Ælianus Hift. Animal. lib. XII cap. XXIII Ἐν τῇ Ἐλυμαΐᾳ χώρᾳ νεώς ἐστιν Ἀδώνιδος, *in Elymæa regione Adonidis templum eft.* nam in oriente etiam Adonis cultus, & Hieronymus Ezech. VIII, 14 vertit *mulieres plangentes Adonidem:* vbi Thammuz in Ebræo eft, Græce, τὸν Θαμμούς. Et epift. XIII ad Paulinum: *Bethlehem nunc noftram lucus inumbrabat Thammuz,* id

id est Adonidis: & in specu, vbi quondam Christus paruulus vagiit, Veneris amasius plangebatur.

XXI.

Patet Elymais inter Eulæum & Oroatin fluuios a Media vsque ad sinum Persicum. Sunt quidem, qui in septemtrionem referunt Elymæos, & Ptolemæus in ipsam transfert Mediam; & angustis terminis includunt: quos autem laudare non possumus. Quin potius in hoc tractu sequemur Plinium, qui lib. VI cap. XXVII tam a Perside, quam Susiana accurate distinxit. *Susianen*, inquit, *ab Elymaide disterminat amnis Eulæus.* Et post paullo: *Infra Eulæum Elymais est in ora iuncta Persidi a flumine Oroati ad Characem.* Oram ergo maritimam, de qua alii silent, hic quam maxime Elymaidi vindicauit. *Oram*, inquit ibidem, *quæ præiacet, minorum Syrtium vice diximus inaccessam cœno, plurimum limi deferentibus Brixia & Ortacea amnibus: madente & ipsa Elymaide in tantum, vt nullus sit, nisi circuitu eius, ad Persidem aditus.* De finibus hæc Strabo lib. XVI pag. 512 τῇ Σουσίδι [συνάπτει] ἡ Ἐλυμάτις, καὶ αὐτὴ τραχεῖα πολλὴ καὶ λῃστρική· τῇ δὲ Ἐλυμάτιδι τὰ περὶ τὸν Ζάγρον καὶ ἡ Μηδία, *Susidi coniungitur Elymais, quæ magna ex parte aspera est & latronibus referta: Elymaidi coniunguntur quæ Zagro sunt proxima, & ipsa Media.* Aspera & montuosa est in superioribus partibus ad septemtrionem versus: at madida, vt Plinius dixit, vbi in austrum vergit.

2. Conciliat de Elymæorum situ Strabonis epitomator lib. XI pag. 148 diuerse sentientes ita: ἄλλοι Ἐλυμαῖοι ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ, καὶ ἕτεροι περὶ Μηδίαν, *alii Elymæi sunt ad mare Erythræum*, [id est sinum Persicum] *alii iuxta Mediam.* Si circa seu iuxta sunt, non erunt in ipsa Media, vbi Ptolemæus posuerat. Nec vero inter sic diuisos gens alia, quantum scimus, intercedit, sed coniunguntur ita, vt septemtrionales, qui circa Mediam sunt, propter loci situm nobiliores sint, & a pluribus laudati; contra obscuriores, qui ad mare habitabant, quod propter humida ac cœnosa loca, per quæ transitus non erat, a paucis adibantur. Adde, quæ supra ex Plinio de his locis dicta sunt.

XXII.

Fluminibus rigatur Elymais variis, ideoque vber & fecunda. nam inclusa est *Eulæo* & *Oroati* amnibus, qui ab ortu & occasu fines ponunt: secatur ab *Hedyphonte* & *Coprata*, qui Eulæo adfunduntur: etiam a *Brixia* & *Ortacea*, qui in mare exeunt, plurimum limi ad litus deferentes: vt Plinius modo enarrauit.

XXIII.

Diuiditur Elymais in varias ἐπαρχίας siue præfecturas, e quibus Strabo lib. XVI pag. 512 *Massabaticam, & Gabianam, & Corbianam*; & δυναστείας μικράς, id est paruas dynastias *Sagapenorum* & *Silacenorum.* Prima *Massabatica* est seu *Messabatica* & *Mesabatene:* sita est septemtrionem versus & loca Zagro monti vicina. Populus Ptolemæo *Messabatæ:* & Dionysius Characenus vers. 1014

Αὐτὰρ

Αὐτὰρ ὑπὲρ Βαβυλῶνος ἐπὶ πνοιὴν Βορέαο
Κίσσοι, Μεσσαβάται τε, Χαλωνῖταί τε νέμονται.

Ceterum supra Babylonem, ad ventum boreæ, Cissi, Messabatæ, Chalonitæque habitant. Et Plinius lib. VI cap. XXVII *Susianis ab oriente proximi sunt Cossæi: supra Cossæos ad septentrionem Mesabatene sub monte Cambalido, qui est Caucasi ramus.*

XXIV.

Præfectura *Gabiana* Susiis finitima erat ad occasum posita seu ad Eulæum; quod itidem ex Strabone constat. Vnde vero nomen trahat, non est liquidum: certe non a Gabis illis, quas Ptolemæus in vltima Perside haud procul a mari posuit. Diodorus lib. XIX cap. XXVI & XXXIV Γαβηνὴν, *Gabenen* vocat, Rhodomani versione vtrobique *Gabienen.* De Eumene priore loco: ὑπέβαλε, τοὺς πολεμίους ἀποχωρήσειν εἰς τὴν Γαβηνὴν, *coniectauit, hostes in Gabenen abituros esse.* Et altero loco de eodem: ἀνέζευξεν ἐκ τῶν Παραιτάκων εἰς τὴν Γαβηνὴν, *ex Parætacis in Gabenen mouit.* Sic H. Steph. Græce edidit.

XXV.

Corbianæ situs non quidem a Strabone definitus est, nec vero difficile ex oppositis intelligere, quia Messabatica ad septemtrionem fuit, Gabiana ad occasum; hanc *Corbianam* ad ortum positam fuisse, minus est quod dubitemus. De *Sagapenis* & *Silacenis*, eorumque dynastiis, nihil apud alios repertum est.

XXVI.

Strabo ibidem Elymæis χώραν μείζω καὶ ποικιλωτέραν, *terram & maiorem* quam illorum accolis, *& variarum frugum feracem* tribuit; etiam potentiam tantam, vt illorum rex neque Parthorum regi paruerit, neque Syris Macedonibus, qui & Antiochum magnum, ipsis bellum inferentem, oppresserunt. Sic Strabo, Ἀντίοχον τὸν μέγαν, *Antiochum magnum* adpellans: cui Hieronymus consentit in Daniel. cap. XI. Alii Epiphani Antiocho tribuunt, de quo post in vrbibus dicturi sumus. Nec sub Cæsaribus ignobile nomen *Elymæi,* sed a Tacito etiam memorati lib. VI cap. XLIV. *Armeniis,* inquit, *Elymæisque, & ceteris a tergo excitis, vt fortunam tentarent.*

XXVII.

Oppida Elymæorum a diuersis nominatur, in iisque ampla etiam & clara: quod vero nullum illorum Ptolemæus memorauit, difficile est suum vnicuique locum adsignare. Coniecturis ergo insistendum est, vbi certiores rationes deficiunt. Strabo laudat dicto loco *Seleuciam* μεγάλην πόλιν, *magnam vrbem,* πρὸς τῷ Ἡδυφῶντι ποταμῷ, *Hedyphonti fluuio* adpositam. Addit, Σολόκη ἐκαλεῖτο πρότερον, *Soloce prius adpellata fuit.* Sed variant codices in veteri nomine. Plinius quoque sæpe dicto cap. XXVII libri VI, *Oppida eius* [Elymaidos] *Seleucia, & Sostrate adposita monti Casyro.* Sed neque mons ille, neque subiectum oppidum *Sostrate* aliunde nota sunt, vt de situ certius constare possit. Seleuciam Strabo ad *Hedyphontem* ponit: hunc Pli-

Plinius *Hedypnum* nominat, & in Eulæum effundi dicit. *Recipit*, inquit, [Eulæus] *amnem Hedypnum.* Tantum de vtraque, Seleucia & Sosirati cognitum habemus.

XXVIII.

Vrbs quoque fuit *Badaca* ad Eulæum sita. Diodorus Siculus lib. XIX de Antigono: ἀνέζευξεν ἐπὶ πόλεως Βαδάκης, ἢ κεῖται παρὰ τὸν Εὔλαιον ποταμὸν, *ad vrbem Badacam se contulit, quæ ad Eulæum amnem sita est:* ad quam partem Eulæi & in qua ripa, non quidem adscriptum, ex eodem tamen auctore adparet, non in ripa Susiana fuisse, sed Elymæa, & supra Copratæ confluentem. Eumenes enim ad Pasitigrim seu Oroatin castra habebat, quem oppressurus Antigonus quum Susis ad Copraten venisset, traiecissetque quatuor millia militum, ipse cum reliquo exercitu, quod sequi, destitutus nauigiis, non posset, cæsis suis, qui flumen transmiserant, Badacam, quæ ad Eulæum erat, recessit.

XXIX.

De *Elymaide* vrbe, quam Antiochus Epiphanes direptum iuerat, quum victus fugatusque fuit a circumcolentibus; difficiliores rationes sunt. Iosephus lib. XII cap. XIII [IX] Antiochus quum audisset, πόλιν ἐν τῇ Περσίδι πλούτῳ διαφέρουσαν, Ελυμαΐδα τοὔνομα, καὶ πολυτελὲς ἱερὸν Ἀρτέμιδος ἐν αὐτῇ, *esse in Perside vrbem prædiuitem, Elymaida nomine, & in ea templum Dianæ opulentum, refertum omne genus donariis; incitatus rex hac fama, admoto exercitu, expugnare vrbem conatus est.* Eadem historia I Maccab. VI ineunte recensetur, sine tamen Dianæ nomine, etiam in ipso nomine dubitanter. Aldi enim & Wecheliorum editione legitur ἐν Ελύμαις ἐν τῇ Περσίδι πόλις, id est, *vrbs in Elymæorum gente in Perside*, ne de aliis Elymæis intelligas. Alii legunt, etiam Angli in Polyglottis, ὅτι ἐςὶν Ελυμαΐς ἐν τῇ Περσίδι πόλις, *quod esset Elymais in Perside vrbs* diuitiis inclita. Priorem lectionem H. Grotius laudat; altera, quæ etiam Vulgati Latini est, cum Iosepho magis conspirat: quam qui tenent, plerique de Persepoli interpretantur, quia eadem 2 Maccabæor. IX, de Antiocho ita narrantur: *Venit* εἰς τὴν λεγομένην Περσέπολιν, *ad vrbem quæ Persepolis dicitur.* At vero *Elymais* si nomen vrbis est, vt Iosephus prodidit; sine dubio in Elymaide regione fuit, quæ disparata est a Perside propria, cuius caput fuit Persepolis. Bochartus lib. II cap II *Elymaidis caput erat Elymais, insignis vrbs.* Sed nulla eius mentio apud geographos reperitur, vt putares eamdem fuisse, quam Seleuciam Nicator nominauit, quia sæpe nomen vetus non ita deletum fuit in vrbibus, quin non numquam repeteretur, aliquando etiam præualeret. Habet Strabo quidem vetus nomen Seleuciæ, sed haud dubie prauatum, *Soloce*, quia in MSS. inepte legitur *Sodome.* In quo Strabo quidem aduersarius huic sententiæ videtur, in eo autem non alienus est, quod in eadem Seleuciæ Elymææ regione dicit Ἀθηνᾶς ἱερὸν, *Mineruæ templum* opulentum fuisse, Ἄζαρα, *Azara* dictum, quod Antiochus Magnus spoliauerit. Casaubonus putat τὰ Ζάρα, *Zara* plurale templi nomen fuisse, quia Hesychius, quamuis mutile, Ζαρῆτις.

τις, Ἀρτεμις Πέρσαι, *Zaretis Diana Persica.* Et Hieronymus in Daniel. xi *Dianam* numen *Elymaidos prouinciæ* vocat: Appianus autem Syriac. pag. 212 de Antiocho Epiphane: τὸ τῆς Ἐλυμαίας Ἀφροδίτης ἱερὸν ἐσύλησε, *Elymææ Veneris templum spoliauit.* Scilicet barbarum deæ nomen, forte Ναναία, 2 Maccab. I, 13, non vno modo ad Græca nomina adplicatur, & aliis Dianæ sacra, aliis Mineruæ, itidem aliis, vt vidimus, Veneris significari videbantur.

XXX.

Supra Elymæos, in montanis præsertim, quæ Mediam terminant, variæ gentes coluerunt, quas Plinius lib. VI cap. XXVII partim ad Susianos reducit. *Susianis*, inquit, *ad orientem versus iunguntur Oxii latrones, & Mizæorum* XL *populi liberæ feritatis. Supra eos patent Parthusi, Mardi, & Saitæ, Hyi, qui prætenduntur supra Elymaida, quam Persidi in ora iunximus.* In ora ergo Elymæis Persæ cohærent, id est ad mare versus; in septemtrione varias gentes intermisceri dixit Plinius. Et, paucis interiectis, pergit: *Susianis ab oriente proximi sunt Cossæi: supra Cossæos ad septemtrionem Mesabatene sub monte Cambalido, qui est Caucasi ramus.* Ex his nobiliores populos, missis obscuris & ignotis, inspicere penitus non solum pretium erit, sed necessarium etiam instituto nostro.

XXXI.

COSSAEOS proximos Susianis ab oriente Plinius posuit; etiam Ptolemæus: at Arrianus Indic. cap. XL Medis illos continuos facit, vt sic etiam Elymæis, saltem ex parte immineant. Montes habitarunt. Curtius lib. IV cap. XII *qui montes Cossæorum incolebant.* Plutarchus Alexandro pag. 704 *Cussæos* vocat. τὸ Κουσσαίων ἔθνος κατεστρέψατο, *Cussæorum*, inquit, *gentem subegit.* At Diodorus Siculus lib. XVII cap. CXI etiam *Cossæos* vocans, regionem & situm ita descripsit: *Alexander*, τῶν Κοσσαίων ἀπειθούντων, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτοὺς εὐζώνῳ τῇ δυνάμει. τοῦτο δὲ ἔθνος ἀλκῇ διαφέρον κατοικεῖ μὲν τῆς Μηδίας τὴν ὀρεινὴν, πεποιθὸς τῇ τῶν τόπων δυσχωρίᾳ, *in Cossæos, qui imperium ipsius respuebant, expeditum exercitum duxit. Gens ista, fortitudine præcellens, montanos Mediæ tractus incolebat, locorum confisa asperitate.* Quidam *Cissios* & *Cossæos* eosdem putant, quos vero Ptolemæus distinxit & separauit. Alii כותים *Chuthæos*, qui in Samariam transducti fuerunt, quasi dialecto solum, quæ T & S permutat, diuersa pronuntiatio debeatur: de qua re diximus in Collectaneis Hist. Samaritanæ cap. I sect. XIX Regio *Cossæa* dicitur. Diodorus dicto loco: τῆς Κοσσαίας τὴν πλείστην πορθήσας, *Cossææ maximam partem* [Alexander] *vastauit.* Stephanus sine diphthongo: Κοσσία μέρος Περσίδος, *Cossea, pars Persidis.* Sic Persidi hic tribuit, puta laxe sumtæ; Diodorus Mediæ montanis, quod inter vtramque nationem medio quodem loco sita fuit.

XXXII.

Sequuntur *Vxii*, vt plures vocant; Plinius *Oxios.* Arrianus Indic. c. XL, vt laxam sedem Susianis dat, a Tigri vsque ad Arosem siue Araxem; ita Vxios partem Susiorum constituit. Σουσίων ἔθνος αὐτόνομον κατύπερθε

προσ-

προσοικέες Οὔξιοι καλεῦνται. *Susiorum gens quædam superne accolit · Vxii vocantur.* MS. Gronouii Σουσίων ἄλλο γένος, *Susiorum alia gens*, quod Susii in plures gentes diuisi fuerint. Idem lib. III Exped. Alex. cap. XVII *Deinde Susis cum exercitu mouens*, καὶ διαβὰς τὸν Πασιτίγριν ποταμὸν, ἐμβάλλει εἰς τὴν Οὐξίων γῆν, *& transgressus Pasitigrin amnem, inuadit Vxiorum regionem.* Eadem Curtius lib. V cap. III ex Diodoro, vt supra demonstrauimus: Rex [Susis profectus] *quartis castris peruenit ad fluuium; Pasitigrim incolæ vocant. Amne superato, in regionem Vxiorum peruenit.* Sic vltra Susa, & vltra Pasitigrim seu Oroatin ad fines propriæ Persidis *Vxii* habitarunt: & ipse Pasitigris, vt Curtius ibidem tradit, *oritur in montibus Vxiorum;* siue, vt Diodorus lib. XVII cap. LXVII scripsit, ὃς ῥέων ἀπὸ τῆς Οὐξίων ὀρεινῆς. Quod vero etiam clarissimus Gronouius ad Arrian. pag. 355 adnotauit, duæ Vxiorum gentes fuere, vna, quæ planitiem habitabat; & Persis paruit; altera montana, eaque αὐτόνομος seu libera. Priorem seu campestria colentem intelligit Diodorus, quum dicto loco τὴν Οὐξίων, *Vxiorum regionem* dicit οὖσαν πάμφορον, καὶ δαψιλέσιν ὕδασι διαῤῥεομένην, καὶ πολλοὺς καὶ παντοδαποὺς ἐκφέρουσαν καρποὺς, *fertilissimam, & aquis largissimis irrigatam, quæ omnis generis fructus copiose proferat.* De altera & montana gente cape, quod Strabo lib. XV pag. 501 dixit, ἔστι δὲ πλείω στενὰ διεκβάλλοντι τὰ ἐν τοῖς Οὐξίοις καθ' αὐτὴν τὴν Περσίδα, *sunt complures angustiæ Vxios transeunti iuxta Persidem.* Regio vocatur *Vxia.* Strabo lib. XVI pag. 512 *E Susis in Persidem mediterraneam iter est* διὰ τῆς Οὐξίας, *per Vxiam.* Eadem *Vxiana.* Diodorus lib. XVII cap. LXVII πασῶν τῶν κατὰ τὴν Οὐξιανὴν πόλεων ἐγκρατὴς, *omnibus Vxianæ oppidis potitus.*

XXXIII.

Mardi, populi non vnius loci sunt. Videmus in extrema Media ad Hyrcaniæ fines apud Ptolemæum: habet & Plinius lib. VI cap. V Mardos a tergo Euxini Ponti inter Achæos & Cercetes: & eodem libro cap. XVI in Caucaso vlteriore posuit. *Ab huius*, inquit, [Margianæ] *excelsis per iuga Caucasi protenditur ad Bactros vsque gens Mardorum, fera, sui iuris.* Sed hi alieni a nostro loco, vbi Oxiis [*Vxiis*] & Cossæis idem cap. XXVII & *Mardos* coniunxit. De his Strabo lib. XI pag. 361 *quatuor populos prædando viuere*, ὧν Μάρδοι μὲν Πέρσαις προσεχεῖς ἦσαν, *e quibus Mardi Persis contigui sunt.* Reliqui sunt Vxii, Elymæi [montani,] & Cossæi. Et Arrianus Ind. cap. XL Μάρδοι μὲν Πέρσῃσι προσεχέες οἰκέουσι, λῃσταὶ καὶ οὗτοι, *Mardi, latrones etiam ipsi, Persas accolunt.* Herodotus quoque lib. I cap. CXXV Mardos in Persicis gentibus numerauit: quod de accolis potius, quam propriæ Persidis cultoribus, ceterorum testimonio intelligendum est.

XXXIV.

His accedunt *Parætaceni*, quos quidem Ptolemæus partem Persidis facit propriæ, sed in citeriora etiam Strabo reducit: Plinius & in vlteriora, quam Persis est, profert. Et ipsi montana maxime incoluerunt, nec vitæ genere dissimiles superioribus. Dicuntur *Paratacæ* & *Parata-*

ceni. Strabo lib. XVI ineunte, Ἐλυμαῖοι καὶ Παραιτάκαι, *Elymæi & Paretacæ.* Et Arrianus lib. III cap. XIX *Alexander in Mediam progreditur*, καὶ Παραιτάκας μὲν, ἐς τὴν χώραν αὐτῶν ἐμβαλὼν, κατεστρέψατο, *& Paretacas quidem, impetu in eorum regionem facto, subegit.* Iterum Strabo XVI pag. 512 οἱ Παραιτακηνοὶ μᾶλλον μὲν τῶν Κοσσαίων ἐπιμελοῦνται γῆς, *Paretaceni magis agriculturam exercent quam Cossæi.* Nomen regionis *Paretacene.* Strabo ibidem, Παραιτακηνή. Et Curtius lib. V cap. XIII *Tabas oppidum est in Paretacene vltima.* De situ Ptolemæus lib. VI cap IV καλεῖται δὲ τῆς Περσίδος ἡ μὲν παρὰ τὴν Μηδίαν πᾶσαν Παραιτακηνή, *Vocatur autem Persidis pars ea, quæ iuxta totam est Mediam, Paretacene.* Et Strabo prædicto loco: ταύτῃ δὲ συνάπτει ἡ Παραιτακηνὴ καὶ Κοσσαία μέχρι Κασπίων πυλῶν ὀρεινὰ καὶ λῃστρικὰ ἔθνη. *Huic* [Persidi] *connexa est Paretacene & Cossæa vsque ad Caspias portas, gentes montanæ & latrociniis adsuetæ.* Et Plinius vltra Caspias portas extendit lib. VI cap. XXVI. *Inter Parthos*, inquit, *& Arianos excurrunt Paretaceni.* Vt autem hic in ortum illos nimium profert; ita Strabo contra in occasum, secus ac ipse alibi & ceteri statuerunt, reducit lib. XV pag. 503 ἀπὸ τῶν ἄρκτων δ' ὑπέρκεινται ἀμφοῖν πρὸς ἕω Ἐλυμαῖοί τε καὶ Παραιτακηνοὶ λῃστρικοὶ ἄνδρες καὶ ὀρεινῇ τραχείᾳ πεποιθότες· μᾶλλον δὲ οἱ Παραιτακηνοὶ τοῖς Ἀπολλωνιάταις ἐπίκεινται, *vtrique* [Susidi & Apolloniatidi] *Elymæi imminent & Paretaceni, latrones & asperis montibus freti: sed magis Paretaceni Apolloniatis imminent.* Apolloniatin vero ipse ibidem interpretatur veterem Sitacenam, Assyriæ regionem, ad Tigrin vsque recedentem. Videntur ergo longe, late per montana habitasse, quorsum latrocinandi spes maxime inuitauerat; vt tamen genuina & propria sedes fuerit supra Persidem, qua parte Mediæ contigua est: aut sub ipsa potius Media, vt Ptolemæus posuit, & Herodotus lib. I cap. CI Παρητακηνὰς, *Paretacenos* [sine diphthongo scripsit] inter Mediæ gentes censuit. Stephanus quoque, si verum est vrbem huius nominis fuisse, Mediæ illam adscribit. Παραίτακα, πόλις Μηδική, *Paretaca*, inquit, *est vrbs Mediæ.*

SECTIO IV.

PERSIS PROPRIA.

XXXV.

Inter Elymaidem & Carmaniam Persis Propria est, cuius latitudo inter Mediam & Persicum sinum patet. Incipit a Pasitigri seu Oroati fluuio ex Plinii dimensione, quam supra de Fluminibus vides expositam. Difficilis aditus, quia montibus vix peruiis est circumdata, præter oram maritimam: in his στενὰ, *portæ* erant & angustiæ, per quas solas aditus, nec vero is facilis, aperiebatur. Strabo lib. XV pag. 501 παρεμπίπτει τὰ ὀρεινὴ τραχεῖα καὶ ἀπότομος μεταξὺ τῶν Σουσίων καὶ Περσίδος, στενὰ ἔχουσα δυσπάροδα καὶ ἀνθρώπους λῃστάς, *Inter Susios & Persidem montana aspera & prærupta interiacent, quæ angustias habent difficulter superabiles, & homines latrones.* Hæ angustiæ famosæ illæ *pilæ* sunt, quæ quia mediæ inter Persas

&

& Susios, modo ab hac, modo ab illa gente denominantur. Curtius lib. v c. III *Omni hac regione vastata, tertio die in Persidem, quinto angustias, quas illi Susidas pylas vocant, intrat. Ariobarzanes has cum* XXV *millibus peditum occupauerat rupes, abscissas & vndique præruptas, in quarum cacuminibus extra teli iactum barbari stabant, de industria quieti & pauentibus similes, donec in artissimas fauces penetraret agmen.* Ex Diodoro putes haussisse, lib. XVII cap. LXVIII dicente de Alexandro: πεμπταῖος ἧκεν ἐπὶ τὰς Σουσιάδας πέτρας, *quinto die ad rupes peruenit, quæ Susiades adpellantur.* Hæ vltra Pasitigrim in ipsa Perside, a qua alii has pylas seu fauces denominant. Arrianus lib. III cap. XVIII, eamdem historiam de Alexandro & Ariobarzane persequens, ἐπὶ τὰς πύλας τὰς Περσίδας ἀφίκετο, *peruenit,* inquit, *ad pylas Persides.* Strabo lib. XV pag. 501 κατὰ τὰς Περσικὰς πύλας, *ad portas Persicas.* Sunt etiam eiusmodi angustiæ ad Mediam versus in ipsa Perside. Plinius lib. VI cap. XXVI *Qua vero ipsa* [Persis] *subit ad Medos, Climax megale adpellatur locus, arduo montis adscensu per gradus, introitu angusto, ad Persæpolim caput regni.*

XXXVI.

Diuisionem Persidis propriæ in minores regiones, nullam habemus accuratam. Ptolemæus enim tantum memorauit *Parætacenen,* quam iam exposuimus, nec ab omnibus Persidi adiudicatam: deinde *Misdiam,* obscuram: & *Taocenen,* circa Taocen oppidum: & tandem μέχρι θαλάσσης, vsque ad mare, *Mardenen,* quæ in Pal. cod. *Mardyene* est. Sed si qua Mardene fuit, Mardorum regionem fuisse crederem, qui vero omnes procul absunt, vt vidimus, a mari Persarum. Plinius lib. VI cap. XXVI illam maritimam regionem *Syrtibolon* nominat, idque alio loco conuenienter interpretatur. *Persæ,* inquit, *Rubrum mare semper accoluere, propter quod is Sinus Persicus vocatur. Regio ibi maritima Syrtibolos.* Gleba, aut ager βῶλος, & *Syrtibolos* regio palustris, Syrtibus Africæ non dissimilis. Id ipse Plinius cap. seq. XXVII de ora Elymaidis, quæ coniuncta est cum ora Persica, ita exposuit: *Oram, quæ præiacet, minorum Syrtium vice diximus inaccessam cæno, plurimum limi deferentibus Brixia & Ortacea amnibus.*

XXVII.

Nec populi, quos Ptolemæus Persidi adscribit, notiores sunt, præter *Mesabatas,* quos Strabo in Elymaide posuerat, & nos ibidem exposuimus. Sunt autem *Rapsii, Hippophagi, Suzæi, Metores,* Gr. Μέτορες. Herodotus lib. I cap. CXXV plures memorat, sed plerosque non nobiliores, *Meraphios, Masios, Panthelæos, Derusiæos, Germanios, Daos, Dropicos, Sagartios.* His addit notiores *Pasargadas,* quos a Persis proprie dictis distinguit; & *Mardos,* de quibus supra diximus.

XXXVIII.

Oppida pauca nouimus fama & historiis celebrata. Caput gentis fuit *Persæpolis* siue *Persepolis:* nam vtroque modo scribitur. Strabo cum diphthongo Περσαίπολις, libro XV aliquoties, semel Περσέπολις Aldina lib. II;

bis Xylandri & Casauboni editione. Plinius Harduini *Persæpolis*; Frobenii, *Persepolis*. Et Diodorus, * & Ptolemæus Græcus, ac Stephanus, & auctor libri II Maccabæorum Περσέπολις sine diphthongo. Sita vrbs trans Araxem, haud vero longe a flumine: quod ex Alexandri itinere clarum est apud Curtium & Diodorum: etiam Strabo lib. XV pag. 501 πρὸς αὐτῇ δὲ Περσαιπόλει τὴν Αράξην διέβη, *apud ipsam Persæpolim* [Alexander] *transiit Araxem fluuium*. Ptolemæus latitudinem posuit XXXIII graduum & tertiæ partis. Pergit Strabo, ἔχουσα βασίλεια ἐκπρεπῆ, *habet regiam splendidam*, quam scriptores rerum Alexandri laudant. Plinius lib. VI cap. XXVI *Persæpolis caput regni, dirutum ab Alexandro.* ** Non vrbs, sed regia in vrbe, Alexandro facem inferente, flagrauit. Strabo lib. XV pag. 502 ἐνέπρησε ὁ Αλέξανδρος τὰ ἐν Περσαιπόλει βασίλεια, *regiam in Persæpoli Alexander exussit.* Neque Arrianus lib. III cap. XVIII plus incensum scribit, quam τὰ βασίλεια τὰ Περσικὰ, *regiam Persarum*, videlicet arcem seu palatium. Quid? quod Diodorus lib. XIX cap. XXI seq. in rebus post Alexandri mortem gestis, huius vrbis, tamquam superstitis, mentionem fecit: etiam auctor libri 2 Maccab. IX, 2. Et Ptolemæus longo post tempore meminit, tamquam sua quoque ætate exsistentis.

XXXIX.

Antiquior regia Persarum in *Pasargadis* fuit, gente circa Cyrum seu Corum fluuium colente, & ipsa vrbs *Pasargada* Ptolemæo dicta, Πασαργάδα. Strabo lib. XV pag. 502 feminea & plurali forma Πασαργάδαι, *Pasargadæ*. De populo Herodotus lib. I cap. CXXV *Sunt Persarum plura genera: Arteatæ, Persæ* (singulariter ita dicti,) *Pasargadæ, Meraphii, Masii.* τουτέων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι, ἐν τοῖσι καὶ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φρήτρη, ἔνθεν οἱ βασιλέες οἱ Περσεῖδαι γεγόνασι. *Sed horum Pasargadæ sunt præstantissimi, in quibus & Achæmenidarum tribus est, vnde reges Persici oriundi sunt.* Situm Strabo ostendit de Cyro amne dicens, ἔστι καὶ Κῦρος ποταμὸς διὰ τῆς κοίλης καλουμένης Περσίδος ῥέων περὶ Πασαργάδας. *Est quoque Cyrus fluuius per cauam Persidem, vt dicitur, decurrens circa Pasargadas.* Caua Persis planities est montibus vtrimque conclusa.

2. Idem de oppido & regia: εἶτ' εἰς Πασαργάδας ἧκε· καὶ τοῦτο δ' ἦν βασίλειον ἀρχαῖον. *Deinde* [Alexander] *Pasargadas venit, quæ antiqua regia erat.* Addit, Cyrum ideo hunc locum honori habuisse & amasse, quod ibi Astyagem Medum vltimo prœlio superauisset. Ibidem etiam sepeliri voluit & vidit Alexander τὸν Κύρου τάφον ἐν παραδείσῳ, *Cyri sepulcrum in horto*, turrim non magnam, arborum densitate occultam. Plinius *Pasagardas*, transpositis litteris, scripsit, & eadem de Cyri sepulcro memorauit. Lib. VI cap. XXVI, vbi de Persepoli dixerat, subdit: *Inde ad orientem Magi obtinent Pasagardas castellum, in quo Cyri sepulcrum est.* Stephanus priori modo ex Anaximene Πασσαργάδαι scripsit, *Passargade*, cui

* Libr. XVII pag. 544.
** Triplici muro circumdata fuit arx, muri foribus æneis muniti. Diodorus XVII pag. 544, 545.

cui πόλις θηλυκῶς est, *vrbs femineo genere.* nomen interpretatur Περσῶν στρατόπεδον, *Persarum castra.* id enim גו & גיה est Ebræis & orientalibus. Vide Gen. XLIX, 11, 19.

XL.

Tertia regia *Gabæ* fuerunt. Strabo dicto loco: ἦν καὶ ἄλλα βασίλεια τὰ ἐν Γάβαις ἐν τοῖς ἀνωτέρω πυ μέρεσι τῆς Περσίδος. *Fuit & alia regia Gabis in superioribus Persidis partibus.* Ptolemæus locum monstrauit in vltima Perside, Carmaniam versus, cui itidem Γάβαι, *Gabæ* nomen vrbis est. Arrianus Indic. hist. cap. XXXIX sine nomine, Περσῶν βασίλεια, *Persarum regiam* ad flumen Granidem ducentis stadiis introrsus siue ab ostiis posuit, quod adprime cum Ptolemæi Gabarum positione congruit, qui etiam ad vltimum amnem, quem Bagradam vocat, suas Gabas collocauit.

XLI.

Et quartam regiam videtur Strabo addere *Ocam* dictam, diuersam a Gabis, nec vero longe ab illis distantem. *Erat*, inquit, *regia alia Gabis in superioribus Persidis partibus*, καὶ τὰ ἐν τῇ παραλίᾳ τὰ κατὰ τὴν Ὄκην λεγομένην, *& ea, quæ in ora ad mare sita, iuxta ita dictam Ocam.* Casaubono in mentem venit, esse forsan *Taocen*, quam Arrianus, non vbi Ptolemæus huius nominis promontorium habet, sed ad ostium vltimi Persarum fluuii Granidis posuit. *Ex Mesambria*, inquit, *digressi, & stadia circiter* CC *emensi*, ἐς Ταόκην ὁρμίζονται ἐπὶ ποταμῷ Γράνιδι, *Taocen, ad Granidem fluuium positam nauigando venerunt.* Ignota *Oce* aliis: *Taoce* autem Arriani cum situ Strabonis bene conuenit, vt verosimile sit, truncatam vocem Ocen esse, ex Taoce deminutam. Ortelius quidem Ocam regiam dicit, verum non id Strabo aperte dixit, nisi ita subaudiendo compleas, καὶ τὰ ἐν τῇ παραλίᾳ [βασίλεια,] τὰ κ.τ.ο.λ. Credo secessum regium in illo litore prope Gabas fuisse ad *Ocen* siue *Taocen*, oppidum vel locum amœnitate commendatum. Secessus vero regii etiam βασίλεια, *regiæ sedes* vocari possunt.

XLII.

Plinius addit *Ecbatana* Persica, a Medicis & Syris seu Phœniciis diuersa. *Ad orientem*, inquit, *Magi obtinent Pasagardas castellum, in quo Cyri sepulcrum est: & horum Ecbatana oppidum, translatum ab Dario rege ad montes.* Horum, id est Magorum illud oppidum fuit, siue ab Magis habitatum, quod propter positionis vitium vel aliam caussam rex Darius translocauit. Idem *Laodiceam* addit in finibus iuxta Mediam. *Habet*, inquit, [Persis] *in extremis finibus Laodiceam, ab Antiocho conditam.* Verum quod Strabo lib. XI, & Stephanus Byzantius hanc in Media censent; nos quoque supra in Media australi, vbi Persidem contingit, exposuimus: quod Plinii extremis finibus facile conciliatur, quia confinia sæpe incertiora sunt, & in iis posita ab aliis huic regioni, & alteri ab aliis adscribuntur.

XLIII.

Curtii *Tabas* lib. V cap. XIII, quod oppidum dicit in Parætacene vltima esse, est vtique Græca forma Τάβαι, *Tabæ*: ipse autem barbaro casu dixit

dixit *Tabas est oppidum*, cetera. cuius nominis vrbem τρίτην τῆς Περαίας, *tertiam in Peræa* Stephanus dixit esse. Quod vero trans Iordanem Tabæ minus notæ sunt, Lucæ Holstenio visum fuit coniectare, an forsan Παραιτακηνῆς pro Περαίας legendum sit, quia Curtius diserte *Tabas in Parætacene* oppidum dicat. Quo pertinet quod Polybius Excerptis lib. XXXI [Valef. ed. p. 144 *] Tabas in Perside ponat, vbi exstinctus rex Antiochus sit, postquam in Elymaidem, templum Dianæ spoliaturus, exercitum movisset. ἀναχωρῶν, inquit, ἐν Τάβαις τῆς Περσίδος ἐξέλιπε τὸν βίον, *regressus inde, in Persidis oppido Tabis mortuus est.* Parætacene autem secundum Ptolemæum fuit Persidis suprema ad septemtrionem prouincia.

XLIV.

Ptolemæus plura oppida narrat, sed pleraque ignota. Primum in ora seu ad mare est Ταόκη ἄκρα, *Taoce* promontorium, quod in Tabula etiam vt oppidum repræsentatur. Intus paullo, sed longius in ortum, est *Taoce* oppidum, & circa hæc duo, *Taocene* regio. Sed vereor vt recte hæc posita a Ptolemæo sint, quum Toacen Arrianus in vltima Perside ad fines fere Carmaniæ constituerit. Deinde post Rogomanem fluuium est *Ionaca*, in Tabula *Ionacopolis*: & inter ostia Brisoanæ & Bagradæ habet maritimum oppidum *Ausinzam*. Et hæc in ora. In mediterraneis, exceptis antea explicatis obscuriora sunt omnia. Quis enim de *Axima*, *Ardea*, *Tragonice*, *Portopana*, *Cauphiaca*, *Mætona*, quæ omnia citra Persepolim sunt, audiuit? aut de vlterioribus, *Marrasio*, *Sycta*, *Cinna*, *Gabra*, *Cotamba*, *Arbua*, *Mammida*; & prope mare de *Vxia*, οὐξία, in Tabula *Vzia?* quod addidi de maritimo situ oppidi, ne quis putet ad gentem Vxiorum pertinere, quam supra in septemtrione reliquimus, longissime ab oppido Vxia remotam. Nomina sunt, quæ nullam memoriam adferunt.

XLV.

Insulas Persidis sub Elymaide *Taxianam* Ptolemæus posuit: sub Perside propria eiusdem est *Tabiana*; deinde *Sophtha*; tandem *Aracia*, quæ & *Alexandri insula* dicta. Vltimam, Araciam, etiam Plinius lib. VI cap. XXV laudat: & alias duas memorat. *Contra Persidem*, inquit, *Philos*, *Cassandra*, *Aracia cum monte præalto*, *Neptuno sacra*. Ceteræ in sinu Persico aut ad Arabiam Felicem pertinent, aut in Carmania, sub qua iacent, explicabuntur.

XLVI.

De ipso *sinu Persico*, supra quem Persis sita est, Plinius lib. VI cap. XXIII extremo, & XXIV, *Irrumpit & in hac parte geminum mare terras*, ** *quod Rubrum*

* Gronou. edit. pag. 1453.

** Oceanus, qui Arabiam & Persiam adluit & longius inde procurrit, ἐρυθρὰ θάλασσα dicitur. Hinc fit, vt Euphratem εἰς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν influere aiat Herodotus I cap. 180, item Tigrim cap. 189. Idem tamen mare idem etiam νότιον adpellat libr. IV cap. 37. Πέρσαι, inquit, οἰκέουσι κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτίην θάλασσαν, τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην. *Persæ ad mare AVSTRALE pertinent, quod idem RVBRVM adpellatur.* Adde Herodoti libr. III cap. 93. Hinc illud est Æliani histor. Animal. XVI cap. 14. Τάς γε μὴν ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς ἐκπιπτούσας εἰς τὸν Ἰνδὸν λείας ἔχειν πέπυσμαι τὰς ἀκάνθας. *Quæ ex mari Rubro in Indum excidunt, leues audio habere spinas.* Polybius V cap. 48 Γενόμενος δὲ κύριος τῆς τε Βαβυλωνίας

*Rubrum dixere nostri, Græci Erythræum a rege Erythra, * aut, vt alii, solis repercussu talem reddi colorem existimantes: alii ab arena terraque, alii tali aquæ ipsius natura. Sed in duos diuiditur sinus. Is, qui ab oriente est, Persicus adpellatur, ** XXV M. passuum circuitu, vt Eratosthenes tradit. Et ex aduerso est Arabia, cuius XII M. passuum est longitudo. Rursus altero ambitur sinu Arabico nominato.* *** Nominis *Rubri* aut *Erythræi* rationem primam de Erythra rege solam admittit Curtius lib. VIII cap. IX: ceteras ridet, tamquam ab ignaris creditas. Numeri cum superna lineola tot centena notant millia.

CAPVT XX
DE
CARMANIA, PARTHIA ET HYRCANIA.

I.

VLtra Persidem, orientem versus, est *Carmania*, quæ ab septemtrione Parthiam habet; ab ortu Gedrosiam; a meridie mare Persicum ex parte, & deinde Indicum: quod proprio nomine τὸ Καρμάνιον πέλαγος. *Carmanium mare* Agathemerus lib. II cap. XI vocitauit. Ptolemæus distinxit in *Desertam*, & quam simpliciter vocat *Carmaniam:* de illa lib. VI cap. VI, de hac cap. VIII, interiecta Felici Arabia, differuit. Clarius id Agathemerus exposuit cap. VI *Hyrcaniæ*, inquit, *subiacet Parthia*, ταύτῃ δὲ ὑποβέβληται ἔρημος Καρμανία· μεθ' ἣν ἡ ἀληθὴς κεῖται Καρμανία μέχρι θαλάσσης, *huic* [Parthiæ] *subiacet Carmania deserta: post hanc sita est vera Carmania ad mare vsque.* Deserta igitur ad septemtrionem est iuxta Parthiæ limitem; Vera & propria Carmania in meridiem vergit & ad mare pertinet.

II.

In *Deserta Carmania* Ptolemæus neque oppidum, neque flumen memorauit:

καὶ τῆς περὶ τὴν Ερυθρὰν θάλατταν ἧκε πρὸς Σῦσα. *Subacta Babylonia præfectura & item ea, quæ est ad mare rubrum, Susa contendit.* Dionysius Perieget. v. 1132

Ἀλλά τοι ἑσπερίοις μὲν ὁμούριος ὕδασιν Ινδὸς
Γαῖαν ἀποτμήγει· νότιον δ' ἁλὸς οἶδμαт' Ερυθρῆς κ. τ. λ.
Hesperiasque illi partes conterminus Indus
Flumine distinguit: notias maris æquora Rubri
Auroram Ganges.

Plinius VI cap. 26 *Persæ*, inquit, *Rubrum mare semper accoluere, propter quod is Sinus Persicus vocatur.* In primis memorabilis est locus Melæ libr. III cap. 8 princip. Is rem omnem in summa luce ponit.

* Vid. Philostrat. Vit. Apollon. III cap. 50 pag. 136.

** Sic item Solinus cap. 58.

*** Hinc illud Æliani histor. Animal. cap. 13 Καὶ τὰ ὄστρεα δὲ τὰ τῆς Ερυθρᾶς θαλάσσης, ἡ πτερῶν ἐστιν ἡ Αραβίας τῆς αὐτῆς ἀγλαΐας ἄμοιρα οὐκ ἔστι. *Et ostrea maris Rubri, quæ Arabicum est, splendoris non sunt expertia.* Malim legi ἢ πτερῶν.

morauit: tantum populorum aliquot obscurorum nomina refert, *Isatichas*, & *Zuthos*, & *Gadanopydres*. Regionem, quæ a septemtrione in orientem vergit, dixit *Modomasticen*.

III.

Carmaniæ autem *Veræ* sunt multa apud Ptolemæum flumina. Post Bagradam, Persidis vltimum, sunt *Dara*, dein Ἀράπιος ἐκβολαί, *Arapis ostia*; post quæ *Corius*, vt Pal. legit; & *Achindana*, *Saganus*, *Andanis*, prope Armozum promontorium. Et hæc in sinu Persico. In mari Indico siue post os sinus Persici, sinus est *Paragon*, in quem exeunt Carmaniæ amnes, *Sarus*, deinde *Samydaches*, post quem *Hydriaces*, [Pal. Καυδριάκης] & post Paragontem sinum, *Zorambus* fluuius, [Pal. *Zoromba*.]

2. Ex his Plinio lib. VI cap. XXV quidam etiam nominati. *Amnes*, inquit, *Saganos, dein Daras, & Salsos*. Præterea meminit cap. XXIII *Sabis* & *Andanis* fluuiorum. *Carmaniæ*, inquit, *oram patere duodecies centena L millia passuum, Nearchus scripsit. Ab initio eius ad flumen Sabin centum M passuum. Inde vineas coli & arua ad flumen Andanin* XXV M. *spatio. Regio vocatur Armuzia.* Ignotus *Salsos:* at *Sabis* etiam a Mela lib. III cap. VIII mentionem fecit. *Sabis*, inquit, *per Carmanos; sub Pasargadis Coros, effluunt.* Ptolemæus habet mediterraneum oppidum *Sabin*, prope Alexandriam, quod forsan huic flumini erat adpositum. Et *Andanis* Ptolemæo & Plinio communis, vt vidimus. Arrianus Indicis cap. XXXIII vocat *Anamin*. ὁρμίζονται κατὰ τὸν ποταμὸν Ἄναμιν· ὁ δὲ χῶρος Ἁρμόζεια ἐκαλέετο, *ad fluuium Anamin perueniunt: locus ipse Harmozia vocatur*. Et quia Plinius quoque Andanin per Armuziam ducebat, quæ ipsa est Harmozia; adparet, eumdem amnem esse Anamin Arriani & ceterorum Andanin. Est & Plinio *Arbis* fluuius cap. XXIV. *In Carmaniæ angulo*, inquit, *sunt, Chelonophagi, testudinum superficie casas tegentes, carne vescentes. A flumine Arbi promontorium ipsum inhabitant.* Arbis ergo iuxta promontorium effluit: *promontorium Carmaniæ*, vt cap. XXIII vocatur, quod Straboni pag. 526 Ἁρμόζων, *Harmozon* est. Ex Eratosthene refert, *os eius adeo angustum esse, vt* ἐξ Ἁρμόζοντος τοῦ τῆς Καρμανίας ἀκρωτηρίου, *ex Harmozonte Carmaniæ promontorio, pars Arabiæ conspiciatur.* Ex quo intelligimus, ad ipsas fauces seu fretum, quo Persicus sinus Oceano cohæret, hoc situm esse promontorium. Ptolemæus scripsit Ἁρμοζον ἄκρον, *Armozon* promontorium. In eo *Aræ Alexandri* teste Plinio cap. XXV lib. VI.

3. Sed hoc obiter propter flumen Arbin, Plinio monitore. Et tantum de ipsis fluuiis Carmaniæ, in quibus Ptolemæi rationes incertæ sunt, quod vel *Corius* demonstrare potest, qui doctiorum iudicio ipse Corus seu Cyrus est Persidis. Neque illud constat, sintne *Sabis* & *Arbis* amnes prætermissi a Ptolemæo, an aliis nominibus expressi. Ammianus lib. XXIII cap. XXV tres memorat, *Sagareum, Saganim*, & *Hydriacum*. Duo ex Ptolemæo sunt: medius ignotus aut prauatus.

IV.

Oræ maritimæ a Persidis confinio ad στόμα seu fretum vsque nulla oppida

oppida neque promontoria apud Ptolemæum sunt. Vbi finit sinus, incipiunt angustiæ, *Armozon* promontorium est, & iuxta illud *Armuza* oppidum; & quem Plinius cap. XXV addit, *Portus Macedonum.* Vbi desinit fretum, *Carpella* est ἄκρα seu promontorium: inter quod & flumen *Sarum* oppida Ptolemæi sunt *Canthapis, Agris, Combana, Rogana:* inter Sarum & Samydacem fluuios, *Mesinda,* & *Samydace* oppida. Deinde est Τῆσα, *Tesa* oppidum: alius fluuius *Caudriacus:* post quem *Bagia* promontorium: *Cyiza* portus: Ἀλαβατὴρ, *Alabater*, promontorium: & hæc in *Paragonte* sinu. Post quem *Deranobila* oppidum: *Cophanta* portus: *Zoromba* fluuius: *Badara* & *Musarna* oppida. Hactenus ex Ptolemæo. Ammiani oppida cuncta intus sunt, nisi forsan *Hermupolis*, quod Valesio pag. 377 placet, est ipsa *Armuza* Ptolemæi: vnde nomen & insulæ vicinæ & regionis hodieque *Ormus* vocatur.

V.

Mediterranea oppida Ptolemæi sunt, *Carmana* metropolis, quam etiam Ammianus refert, sequutus Ptolemæum. Sita est in septemtrione prope Desertæ Carmaniæ & Drangianæ fines. Citerior hac, sed æque septemtrionalis *Portospana.* Sic etiam apud Ammianum scribendum, non, vt Lindebrogius edidit, Ortopana. Inter vtramque descendenti in meridiem occurrit *Thaspis*, siue *Thespis;* deinde *Nipista:* & vltra Saganum fluuium, *Taruana*, vulgo *Tarsiana*, prope ostia: & hinc in ortum *Sabis*, haud dubie ad Sabin amnem Plinii & Melæ: nec procul inde *Alexandria*, a Plinio, Ptolemæo & Ammiano laudata. Longius recedit in ortum *Orasca*, Pal. *Throasca:* & vlterior *Ora:* supra has septemtrionem versus *Chodda:* infra, *Cophanta*, quæ vero plus in austrum, quam Ptolemæus posuit, deducenda, ne longius absit a portu suo, qui supra *Cophanta portus* dictus fuit. *Zethis* Plinii ignota est.

VI.

Populus Καρμανοὶ, *Carmani*, & Καρμάνιοι, vtrumque auctore Stephano. Tacitus lib. VI cap. XXXVI *Artabanus Hyrcanis Carmaniisque per adfinitatem innexus erat.* Sub his variæ gentes: ad Persidis fines *Camelobosci*, qui & Σωζόται, *Soxotæ;* deinde Ἀἐραι, *Aeræ*, vtrique fide Ptolemæi, qui vero perperam *Pasargadas*, Persidis gentem, his admiscuit. Vltimi sunt Χελωνοφάγοι *Chelonophagi*, supra Indicum mare, ad Gedrosiæ fines, de quibus, & illorum nomine, supra in fluminibus dictum est Plinii verbis. His addendi *Armozei* & *Arbii* ex eiusdem Plinii cap. XXV *A promontorio*, inquit, *Carmanis iunguntur Armozei. Quidam interponunt Arbios*, CCCCII *millia passuum toto litore.* Promontorium illud est quod Carmaniæ & Armozon vocatur. *Armozei* autem a Carmanis proprie dictis distinguuntur; nam & ipsi Carmani erant. Arbii haud dubie circa flumen Arbin, de quo supra dictum, habitarunt.

VII.

Insulæ ad Carmaniam Ptolemæo sunt in Persico sinu *Sagdiana*, in

qua oppidum *Miltus;* sita in boreali parte, e regione Portospanæ: deinde *Verochtha.*

2. In Indico mari *Palla:* deinde *Carminna,* * quæ *Carmana* Stephano dicta. ἔστι καὶ, inquit, Κάρμανα νῆσος, ἡ ἀπὸ τῶν Καρμανῶν, *Est etiam Carmana insula, quæ a Carmanis nomen habet.*

3. Tandem *Liba,* extrema & iuxta Gedrosiæ confinium.

4. Est & nobilis insula *Ogyris,* de qua Dionysius vers. 606 seq.

Ἔστι δέ τοι προτέρω, Καρμανίδος ἔκτοθεν ἄκρης,
Ὤγυρις· ἔνθά τε τύμβος Ἐρυθραίου βασιλῆος.

Est autem tibi vlterius, Carmaniæ extra promontorium, Ogyris: vbi tumulus Erythræi regis. Pomponius lib. III cap. VIII *ostio proximam* [partem Arabiæ Felicis] *& Carmanis contrariam Macæ tenent. Aliquot sunt in medio insulæ sitæ. Ogyris, quod in ea Erythræ regis monimentum est, magis clara quam ceteræ.* Et Plinius lib. VI cap. XXVIII *insula in alto obiacet Ogyris, clara Erythra rege ibi sepulto.* At Erythræ sepulcrum Arrianus Ind. cap. XXXVII *Oaractæ* insulæ tribuit; Strabo lib. XVI pag. 527 *Tyrrinæ* insulæ: Straboni tamen mendum inesse docti viri putant, cui Salmasius acriorem medicinam p. 831 adfert, Ὤγυριν substituendo; leniorem Isaacus Vossius ad Melam, legens Ὠγυρίνην vel Γυρίνην.

5. De Oaracta autem Arriani res difficilior, nec facile patiens conciliationis. Vossio est Ogyris ipsa Ormus nobilis mercatu in freto Persico insula: Harduino insula Mazira iuxta Felicis Arabiæ latus orientale, vbi fere Ptolemæi est *Organa,* quam propinquam Oaractæ Arrianus dixit: nisi Oaracta Ptolemæi Οὐορόχθα, *Vorochtha* est, supra fretum in Persico sinu ad Carmaniæ oram posita. Sed de his plura Salmasius & Is. Vossius citatis locis.

6. Fuit & *Aphrodisias* nomen insulæ ad Carmaniam. Plinius lib. VI cap. XXV *Ab eo promontorio* [quod Carmaniæ proprium dixerat, alii Armozon] *Themisteas, insula Aphrodisias habitatur.* Themisteas videtur Harduino promontorium *Tarsia* Arriani esse: & *Aphrodisias* eiusdem insula *Catæa,* quam dicit Mercurio & Veneri (vnde Aphrodisiadis nomen sit) sacram esse. Id solum discrimen intercedit, quod Catæam Arrianus desertam dixit; Aphrodisiadem Plinius habitari.

SECTIO II.

P A R T H I A. **

VIII.

Carmaniæ a septemtrione adiacet *Parthia:* huic Hyrcania, ad mare sui

* Etiam vrbem huius nominis habet Nonnus Dionysiac. XXVI v. 219 p. 688
Καὶ στρατὸς ἄλλος ἵκανε πόλιν Καρμῆνα νάσσας.

** *Parthi quoque & ipsi a Scythis originem trahunt. Fuerunt enim eorum exules, quod etiam vocabulo eorum manifestatur. Nam Scythico sermone exules Parthi dicuntur. Hi similiter vt Bactriani domesticis seditionibus Scythia pulsi solitudines, iuxta Hyrcaniam primum furtim occupauerunt: deinde pleraque finium etiam virtute obtinuerunt.* Isidor. Orig. IX cap. 2.

sui nominis pertinens. De vocabulo Stephanus: Παρθυαία ἡ χώρα, καὶ Παρθυηνή, *regio Parthyæa dicitur, & Parthyene:* & Latinorum littera *Parthiene;* qui vero plerumque *Parthia* dicunt, vt Ptolemæus quoque ἡ Παρθία. Populus Græce Παρθυαῖοι, vt plurimum: Latine *Parthi,* quam formam etiam Græci quidam amant, vt Dio Cassius lib. XL pag. 125 de Crasso, ἐπὶ τοὺς Πάρθους ἐστράτευε, *in Parthos expeditionem suscepit:* atque ita Plutarchus constanter in Crasso & Antonio. Vt autem supra Assyriam propriam ab Assyriorum regno, & sic Babyloniam quoque a regno Babyloniorum distinximus; ita in præsenti quoque Parthiam proprie dictam, non vniuersum Parthorum imperium, quod post defectionem a Syris Macedonibus amplissimum fuit, describemus.

IX.

Sub Persarum regibus, etiam primis ex Macedonica gente Syris, ignobilis fuit Parthia, alieno satrapæ plerumque contributa. Strabo lib. XI pag. 354 ἡ Παρθυαία πολλὴ μὲν οὐκ ἐστι· συνετέλει γοῦν μετὰ τῶν Υρκανῶν κατὰ τὰ Περσικά, καὶ μετὰ ταῦτα Μακεδόνων κρατούντων ἐπὶ χρόνον πολύν, *Parthia ampla non est, vt quæ a Persis, atque etiam Macedonibus rerum potitis, cum Hyrcania fuerit censa.* Et Curtius lib. VI cap. II *Hinc in Parthienen peruentum est, tunc ignobilem gentem; nunc caput omnium, qui post Euphratem & Tigrim amnes siti Rubro mari terminantur.* Erat ἄπορος, quod addit Strabo, id est inops, quia siluestris & montosa. De finibus Plinius lib. VI cap. XXV *Quod ad Parthos attinet, semper fuit Parthia in radicibus montium sæpius dictorum, qui omnes eas gentes prætexunt. Habet ab ortu Arios, a meridie Carmaniam & Arianos, ab occasu Pratitas Medos, a septemtrione Hyrcanos, vndique desertis cincta. Vlteriores Parthi Nomades adpellantur.* Et Ptolemæus lib. VI cap. V eosdem fines posuit, ab occasu Mediam, a septemtrione Hyrcaniam, ab ortu Ariam, a meridie Desertam Carmaniam.

X.

Diuisit Ptolemæus in regiones ita, vt iuxta Hyrcaniam sit *Cominsine,* Straboni *Camisene,* Καμισηνή: & sub ea *Parthyene* strictim dicta & propria; nam aliis ipsa est Parthia, eaque tota: εἶτα, deinde *Choroane,* Straboni ἡ Χωρηνή, *Chorena:* & sub hac *Atticene:* post quam iuxta Carmaniam *Tabiene,* adiacentes habens *Sobidas.* Sed satis obscura hæc nomina, nec quæ cuiusque regionis fuerint oppida, ex hac Ptolemæi relatione internosci potest. Distinctius & ordinatius distributa est Parthia ab Isidoro Characeno. *Transeuntibus,* inquit, *per Caspias portas planities est & Choarena* (Ptol. Choroane, Strab. Chorene) *in qua vrbs Apamia. Hinc Comisena, vrbem nullam, octo pagos habens.* Hinc ad Hyrcaniam venit & Astabenam: tum demum in Parthyenen propriam, in qua tres vrbes laudat & vicum vnum. Prima est Σαυλώη Παρθαύνισα, *Sauloe Parthaunisa,* vbi regia sepulcra; Græcis hæc *Nisæa* dicta: altera *Gadar* vrbs: tertia *Siroc:* & vicus *Saphri.*

2. Plinius ita de regione & oppidis Parthorum lib. VI cap. XV, *Pratitæ, πρὸς ὁδὸν adpellati, tenent Caspias portas. Iis a latere altero occurrunt*

deserta Parthiæ & Citheni iuga. Mox eiusdem Parthiæ amœnissimus situs, qui vocatur Choara. Duæ vrbes ibi Parthorum, oppositæ quondam Medis, Calliope, & alia in rupe Issatis quondam. Ipsius vero Parthiæ caput Hecatompylos abest a portis CXXXIII *millia passuum. Ita Parthorum quoque regna foribus discluduntur.* Et cap. XXV eiusdem libri: *ab occasu vrbes eorum* [Parthorum] *quas diximus, Issatis & Calliope: ab oriente æstiuo Europum: ab hiberno Mania: in medio Hecatompylos, Arsacæ regia: Nisæa Parthyenes nobilis, vbi Alexandropolis a conditore.* Strabo dicto loco: ἐςι καὶ Ἀπάμεια καὶ Ἡράκλεια περὶ τὰς Ῥαγὰς, *Est & Apamea & Heraclea, vrbes apud Ragas.*

XI.

Ptolemæus multa quidem oppida enarrat, sed pleraque obscura. Ammianus, qui excerpere illum solet, pauca adnotauit lib. XXIII cap. XXIV. *Parthi*, inquit, *siti sub aquilone, colentes niuales terras & pruinosas: quorum regiones Choatres fluuius interscindit ceteris abundantior: & hæc potiora residuis sunt oppida Crenonia, Charax, Apamia, Artacana, & Hecatompylos.* Addi ex Ptolemæo possunt *Aspa, Marriche, Rhagæa:* & ex Ammiano cap. XXIII, vbi dispersas per regiones ciuitates enumerat, quæ ad Parthiam ab aliis referuntur, *Heraclea, & Arsacia, & Europos.*

XII.

Ex his nunc varie recensitis de regionibus & vrbibus constituemus. Primum, an Parthyene Ptolemæi sit pars totius Parthiæ, dubitatur. Negat Salmasius in Solin. cap. LV, & erroris Ptolemæum accusat, quod Parthiam regionem cum Parthorum regno confuderit. Sed esto, Parthyenem partem Parthiæ notare, quæ veros Parthos ex Scythia profectos habuerit, vt Thraciæ pars quædam Thracia singulariter fuit adpellata, & ita quoque in aliis.

XIII.

Deinde Isidorus angustiores fines dat Parthiæ, quam vel Strabo vel Ptolemæus. Separat enim *Choarenam* & *Comisenam*, quas prouincias sic scribendas & tam Strabonem quam Ptolemæum corrigendos Salmasius censet. Sed ipse Strabo conciliat, de Parthia dicens, ἀλλὰ νῦν ηὔξηται. μέρη δ' ἐςὶ τῆς Παρθυηνῆς ἥ τε Καμισηνὴ καὶ Χωρηνή. *Aucta vero est Parthia. Partes eius sunt Comisena & Choarena*, vt vocabula hæc Characenus scripsit. E quibus patet in occidentali latere olim minorem fuisse Parthiam seu Parthyenem, quam postea censebatur. Plinius e contrario videtur auxisse ac de Margiana aliquid addidisse, quod Salmasius dicto loco p. 842 adfirmat.

XIV.

Articene Ptolemæi in tabula Agathodæmonis *Parataukicene*, est Isidori Ἀπαυαρκτικηνὴ, *Apauarcticene*, tamquam separata regio a Parthyene, ei a meridie adiecta, cuius vrbs sit Ἀπαβαρκτικὴ, siue Ἀπαυαρκτικὴ, *Apabarctica*, Plinio lib. VI cap. XVI *Apauortene* dicta est, vt omnes MSS. habent. *A*

Caspiis,

Caspiis, inquit, *ad orientem versus, regio est Apauartene dicta, & in ea fertilitatis inclitæ locus Dareium. Mox gentes Tapyri*, ceteræ.

XV.

Quod igitur fines & limites non iidem apud omnes sunt, factum est, vt quæ circa Portas sunt, nunc Mediæ, cuius fuerant, nunc Parthiæ, cui adiecta sunt, adscribantur. Tales sunt *Charax* Ptolemæi, quem alii in Media ponunt, vti fuit, quia cis Portas fuit, a nobis etiam in Media descriptus: *Europum* Plinii, quod ipsum Strabonis est oppidum Mediæ prope Portas, olim Ragæ, dein *Europos* a Nicatore, a Parthis Arsace dictum: *Apamia, Raphane* cognomento, a Plinio cap. XIV in Media; a Strabone & Ptolemæo in Parthia censa: & *Heraclea* Strabonis huc pertinet, quia fuit circa Ragas; eadem Heraclea Ammiani. nam & ipsa cum *Arsacia & Europo* (male distinctis, quia vna vrbs Straboni & Stephano) coniungitur. Bochartus quoque lib. II cap. XIV huc *Ragau* Isidori Characeni refert, quasi Raga seu Ragæ sit in finibus Mediæ; quod vero, quia in Apauarcticena regione est, mihi potius *Ragæa* Ptolemæi videtur, quam in vltima ille posuit Parthia.

XVI.

Intus & vltra ambiguos limites fuit *Hecatompylos*, Arsacidarum regia, de qua supra ex Plinio, & eius distantia a Portis dictum est. Latitudinem Ptolemæus XXXVII cum sextante adsignauit, qui Εκατόμπυλον βασίλειον, *Hecatonpylon regiam* scripsit: Diodorus Siculus lib. XVII cap. LXXV Εκατοντάπυλος: alii Græci cum Latinis Εκατόμπυλος, *Hecatompylus*. Stephanus Byzantius: Εκατόμπυλος πόλις Παρθίας, *Hecatompylos vrbs Parthiæ*. Polybius, simul nomen explicans, lib. X cap. XXV *ὁ δὲ βασιλεὺς, διανύσας τὴν ἔρημον, ἧκε πρὸς τὴν Εκατόμπυλον προσαγορευομένην, ἣ κεῖται μὲν ἐν μέσῃ τῇ Παρθυηνῇ, τῶν δὲ διόδων φερουσῶν ἐπὶ πάντας τοὺς πέριξ τόπους, ἐνταῦθα συμπιπτουσῶν, ἀπὸ τοῦ συμβαίνοντος ὁ τόπος εἴληφε τὴν προσηγορίαν. Rex solitudinem emensus, ad oppidum venit Hecatompylon dictum. In media Parthia hæc vrbs est sita. Quum autem diuerticula viarum, quæ ad omnes circa ferunt regiones, ibidem coeant, ex euentu ipso accepit nomen.* Origo incerta, etiam antiquum & barbarum nomen. Curtius quidem lib. VI cap. II *Vrbs erat ea tempestate clara Hecatompylos, condita a Græcis.* Sed a quibus? nomen quidem Græcum per interpretationem potuit accedere: an a Græcis condi potuit, quæ iam clara erat, quum Alexander ad eam veniret?

XVII.

Quæ ab occidente sitæ erant, Plinio teste, Medis oppositæ, *Issatis & Calliope*; earum prior aliunde non est nota: posterior, *Calliope*, laudata etiam a Stephano, Καλλιόπη πόλις Παρθυαίων, *Calliope, oppidum Parthorum*, ex Polybio X. Nec huius origo certa, quia multæ in oriente vrbes adpellatæ tantum sunt nominibus Græcis. Appianus in Syr. pag. 201 de Seleuco, quum nouas vrbes condidisse dixisset, addit, *τὰς δὲ ἄλλας ἐκ τῆς Ελλάδος ἢ Μακεδονίας ὠνόμαζε, aliis autem Græca aut Macedonica nomina indidit.* Et post plurima exempla quæ adfert, subdit tandem, *ἐν δὲ τῇ Παρθυηνῇ, Σώτειρα,*

τειρα, Καλλιόπη, Χάρις, Εκατόμπολις, Αχαΐα. *Et in Parthia, Sotera, Calliope, Charis, Hecatompolis, Achaia.* Sed error vel ſcribentium lapſus eſt, quam *Hecatompolis*, Εκατόμπολις, tam Caroli Stephani quam Tollii editione pro *Hecatompylos*, expreſſum eſt. Ceterarum, *Sotera*, *Charitis*, *Achaia* ſitum ignoramus.

XVIII.

Niſæa, Plinii videtur regio eſſe, cuius nominis in extrema Media campos alii ponunt: Iſidoro autem eſt vrbs a Græcis ita dicta, quæ barbare *Sauloe*, Σαυλόη nominata: cuius cognomen Παρθαύνισα, *Parthaunisa* prauatum videtur ex Παρθῶν νίσα vel νισαία, *Parthorum Niſa* vel *Niſæa*. In regione autem Niſæa Plinii, *Alexandropolin* idem poſuit, quæ ſuſpecta eſt, & vt Salmaſio viſum fuit, in Margianæ forſan Alexandria quærenda. *Gadar* & *Siroc* Iſidori ignorantur.

XIX.

Ammiani *Genonia* videtur Ptolemæi *Sinunia* eſſe, Tabulæ *Oenunia*, in ſeptemtrione ad occaſum poſita. *Artacana*, quam itidem Marcellinus ex Ptolemæo hauſit, in meridie prope Deſertam Carmaniam fuit. Plinii *Mania*, quod quidam libri habent *Maria*, Salmaſio videtur Ptolemæi *Marriche* ſeu *Mariche* eſſe: *Aſpa* Ptolemæi Holſtenio in Ortel. eſt nobilis Iſfahan. Situs Ptolemæi in latitudine XXXIII graduum non multum declinat: an etiam longitudo, dubitatur.

XX.

Cetera oppida Ptolemæi nullius famæ ſunt; ſupra Portas *Dordomana*, *Araciana*, & *Ambrodax*; in ſeptemtrione, *Caripraca*, *Roara*, *Suphtha*, & hæc ad ortum etiam, in ſeptemtrionali plaga, vltima. ſub qua *Myſia*, Ammiani *Mæſia*, vt ex MSS. Valeſius ſuppleuit; Ptolemæus autem Μυσία. Huic propiora, ab occaſu *Parbara*, a meridie *Taſtache*, & *Armiana*: in media regione circa Hecatompylon ab auſtro *Syndaga* & *Semina*: ſed magis in hanc plagam vergunt *Choana*, *Simpſimida*, & *Appha*: ſub quibus in extremo meridie ſunt *Rhuda*, & *Artacana*, de qua diximus, & *Ragæa*, de qua itidem ſuperius aliquid dictum fuit. Sed pleraque hæc ſunt nomina ſine vſu & hiſtoria.

XXI.

Choatres fluuius Ammiani (alias montis nomen æque vt Parachoatres, ex Caucaſo ſubnati) Hic, inquam, fluuius adeo ceteris eſt incognitus, vt neſciatur quem curſum teneat, vtrum in mare an alium fluuium ſe effundat, & num Hyrcanum mare an Indicum vel per ſe vel per aliud flumen maius petat. Nec notiores fluuii *Zioberis* & *Rhidagus*, quorum Curtius meminit lib. VI cap. IV. De itinere agit ex Parthia in Hyrcaniam, & caſtris Alexandri in valle, qua Hyrcaniam adeunt. Ibi, ait, ex montium radicibus *Ziobenem*, miræ naturæ amnem effundi, qui nunc aperte labatur, nunc occultetur, iterum oriatur & tandem in alium ſe amnem *Rhidagum* nomine, infundat. Et Diodorus huius mirandi amnis men-

mentionem fecit lib. XVII cap. LXXV, qui vero non Zioberem, sed Στιϐοίτην, *Stibœten* vocat. Rhidagi autem memoriam præteriit.

XXII.

Tandem de imperio Parthorum, quod Romano oppositum fuit, aliquid adiiciendum est. Quum oriens a Syromacedonibus, impulsore Arsace Partho, defecisset, duodeuiginti regna dicuntur Parthi in ditionem redegisse suam. Plinius lib. VI cap. XXV *Regna Parthorum duodeuiginti sunt omnia. ita enim diuidunt prouincias circa duo, vt diximus maria, Rubrum a meridie, Hyrcanum a septemtrione. Ex iis vndecim, quæ superiora dicuntur, incipiunt a confinio Armeniæ, Caspiisque litoribus; pertinent ad Scythas, cum quibus ex æquo degunt: reliqua septem regna inferiora adpellantur.* Hæc regna secundum ordinem & numerum, quem in Mansionibus Parthicis Isidorus Characenus obseruat, interpretanda esse, Cl. Salmasius in Solin. cap. XV censet, Pliniumque reprehendit, quod ad mare Rubrum fines Parthorum extenderit: quum in Isidori enarratione neque Susianæ nec Persidis, neque Carmaniæ ratio habeatur. Cuius rei rationem reddit ex Strabonis lib. XV pag. 501, Persas semper suum regem habuisse, sed Parthorum regi obnoxium.

SECTIO III.

HYRCANIA.

XXIII.

Hyrcania sub mari Hyrcano, quod & Caspium vocatur, sita est a Mediæ finibus vsque ad Oxum amnem, Parthiæ contermina in meridie. Sic & Ptolemæo lib. VI cap. VII Hyrcania terminatur a septemtrione parte maris Hyrcani vsque ad flumen Oxum: ab occasu opposita est Mediæ: a meridie Parthiæ per Coronum montem: ab ortu Margianæ.

XXIV.

Idem Ptolemæus flumina tantum duo memorauit, *Maxeram*, & *Oxum*; quum plures esse dubitari non possit. Tabula etiam *Socandam* fluuium inter vtrumque adscriptum habet, sed ipse Ptolemæus πόλιν eius nominis seu oppidum, vt in antiqua versione est, posuit; Græce autem est Σωκανάα πόλις, *Socanaa oppidum.* Fortasse oppidum adpositum flumini commune nomen habuit. Plinius lib. VI cap. XVI post Apauortenæ siue Apauarcticenæ, de qua in Parthia egimus, descriptionem, *Mox*, inquit, *gentes Tapyri, Anariacæ, Stauri, Hyrcani, a quorum litoribus idem mare Hyrcanium vocari incipit, a flumine Syderi. Citra id amnes Maxeras, Stratos, omnes ex Caucaso.* Ex Caucaso puta, & eius excurrentibus ramis seu diuortiis. Præter *Maxeram*, quem modo ex Ptolemæo diximus, duos nominat fluuios, *Syderin* ab occasu, vbi incipit mare Hyrcanium vocari: & *Straton* inter Maxeram & Oxum. *citra* ibi respectu orientis, vbi Tapyri aliique erant, intelligendum videtur, vt sit, ortum versus. Sed neque Syderis neque Stratos aliunde demonstrari possunt.

XXV.

Ptolemæus diuidit in gentes & regiones. Gentes sunt *Maxeræ*, Μαξῆραι, circa eiusdem nominis fluuium sub mari Hyrcano: & *Astabeni*, quos ab Hyrcanis proprie dictis distinxit Isidorus Characenus, *Astabenen* illorum regionem vocans: & *Chrindi* sub Maxeris. Regiones nominat *Arsitin*, adiacentem *Corono* monti, cuius iuga Hyrcaniam Parthiamque disterminant: & *Siracenen*, sub Astabenis positam.

XXVI.

Isidorus Hyrcaniam, quam ab Astabene separauit, non oppidis, sed vicis vndecim, qui mansiones habeant, designauit: ceteri omnes oppida nominatim laudauerunt. Ptolemæus duo maritima oppida recensuit *Saramannen* inter Mediæ fines & Maxeram; quæ Straboni lib. XI pag. 350 *Samariane* dicta est: & *Socanaam*, quæ interpreti veteri *Socanda* est, sitam inter Maxeram & Oxum fluuios. Ammianus lib. XXIII cap. XXV *Socundam* & *Saramannam* dixit.

XXVII.

Mediterranea oppida plura memorantur a diuersis. De regia vrbe dissensio. Strabo, τὸ βασίλειον Τάπη, *Tape regia est:* Ptolemæus, Ὑρκανία μητρόπολις, *Hyrcania, primaria vrbs.* Polybius lib. X cap. XXVIII εἰς τὴν προσαγορευομένην Σύριγγα πόλιν, ἣν συνέβαινεν εἶναι τῆς Ὑρκανίας ὡσανεὶ βασίλειον διά τε τὴν ὀχυρότητα καὶ τὴν ἄλλην εὐκαιρίαν, *in oppidum, quod Syringem vocant, estque Hyrcaniæ quasi caput, firmitate munitionis & rerum abundantia præstans.* Addit, κεῖσθαι οὐ μακρὰν τῆς Τάμβρακος, *non procul a Tambrace sitam esse,* quam ante paullo dixerat πόλιν ἀτείχιστον, ἔχουσαν δὲ βασίλεια καὶ μέγεθος, *vrbem immunitam, quæ vero ampla sit & regiam habet.* Hæc *Talabroca*, Strabonis videtur, quia Τάμβραξ seu Τάμβρακα, forma alia, facile *Talabroca* mutari potest. Et Arrianus lib. III cap. XXV de Alexandro: ἦγεν ὡς ἐπὶ Ζευδράκαρτα, τὴν μεγίστην πόλιν τῆς Ὑρκανίας, ἵνα καὶ τὰ βασίλεια τοῖς Ὑρκανίοις ἦν, *duxit exercitum ad Zeudracarta, maximam Hyrcaniæ ciuitatem, vbi & regia erat Hyrcanorum.* Hæ veterum de regia Hyrcaniæ sede variantes sententiæ, saltem diuersæ adpellationes. Addo summi viri nostra memoria coniecturam, Lucæ Holstenii, qui ad Ortelium Adnotationibus pag. 22 scripsit: Ασαὰκ *Hyrcaniæ ciuitas Isidoro Characeno: puto esse metropolim prouinciæ, quæ Ptolemæo Hyrcania.* Asaac vero Isidorus in Astabena posuit, ibique dicit Arsacen primo esse regem declaratum.

2. Sic varie de regia Hyrcanorum traditum est, vt nequaquam sit credibile, tot regias & tam diuersas in vna gente exstitisse. Quin potius sub Hyrcania vrbe, cuius situm Ptolemæus monstrauit, videntur plures ex his adpellationes latuisse. Forte Polybii *Syringem* & *Tambraca*, quæ Strabonis *Talabroca* est, huc referre liceat, vt altera in loco sit, altera in vicinitate: quia haud longe disiunctæ traduntur fuisse. *Zeudracarta* autem Arriani videtur *Carta* Strabonis esse, quam ipse a Tape regia & a Talabroca, Polybii Tambrace, distinxit. Ptolemæi autem *Hyrcania* metropo

tropo

tropolis circa flumen Maxeram est, inter XL & XLI gradum latitudinis: flumen autem mediam secat Hyrcaniam, a meridie in septemtrionem delabens.

XXVIII.

Cetera Ptolemæi sunt ab occasu *Sale*, Ammiano *Sole*, prope Medorum confinia: deinde *Amarusa*, *Abarbina*, & Maxeram versus *Asmurna*, Ammiani *Azmorna*: & trans Maxeram fluuium *Adrapsa*, *Casape*, *Sinaca*, *Mausoca*. quæ inania nomina sunt sine memoria historiarum. De prima, *Adrapsa*, etiam dubitare possis, quia Strabo lib. XV pag. 498 Ἄδραψα πόλιν τῆς Βακτριανῆς, *Adrapsa vrbem Bactrianæ* dixit. Insula Hyrcani maris citra ostia Maxeræ a Ptolemæo *Chalca*, Pal. cod. *Talca* nominatur.

XXIX.

Gentes, quas Plinius lib. VI cap. XVI, vt supra adlegauimus, in litore Hyrcani maris enumerat, quædam extra limitem Hyrcaniæ fuerunt, vt *Anariacæ* in Media, quorum etiam Strabo mentionem habet. Lib. XI pag. 350, tractum illum, inquit, tenent *Gelæ*, *Docusini*, *Amardi*, *ac Quintii*, καὶ Ἀναριάκαι, & *Anariacæ*. Stephanus etiam oppidum habet *Anariacam*, ad Strabonis prouocans auctoritatem: qui quod nihil de vrbe habeat, tantum de gente; non vereor, vt errarit in excerpendo illo nomine. Situm Ptolemæus monstrat, qui vero male scripsit *Amariacæ*, aut a describentibus prauatus est. Hos vero Tabulæ auctor, Ptolemæo adiectæ, in vltima Media, prope fines Hyrcaniæ, vna cum Mardis posuit: quos sequuntur *Chrindi* Hyrcaniæ, deinde *Maxêræ*, omnes sub mari Caspio seu Hyrcano. De *Gelis* & *Amardis* actum in Media, cuius sunt maritimæ gentes: *Quintii* Strabonis ignoti: de *Tapyris* in Margiana, quia vltra Hyrcanos erant, dicemus. Huc & *Barcani* pertinent, quos Curtius laudat lib. III cap. II, & duodecim millia militum in Darii exercitum misisse refert. Stephanus vrbium & populorum scriptor: Βαρκάνιοι ἔθνος τοῖς Ὑρκανοῖς ὅμορον, *Barcanii*, *populus finitimus Hyrcanis*: sed ex quo latere, incertum. puto tamen ab ortu potius, quam ad occasum. Ctesias Excerpt. cap. VIII cum Derbicibus coniunxit. *Cyrus*, inquit, *morti vicinus*, Σπιτάδην μὲν, Δερβίκων ἀπέδειξε σατράπην, Μεγαβέρνην δὲ, Βαρκανίων, *Spitadem quidem Derbicum satrapam constituit; Megabernem autem Barcaniorum.*

CAPVT XXI
DE
MARGIANA, BACTRIA, ET SOGDIANA.

I.

Hyrcaniam ab ortu *Margiana* attingit, a flumine *Margo* dicta, qui secat illam, in Oxum se infundens. Oxus a septemtrione stringit, & a Sogdiana disterminat. A meridie Arianam spectat; ab ortu solis,

Bactrianam. Plinius lib. VI cap. XVI *Sequitur regio Margiane, apricitatis inclitæ, sola in eo tractu vitifera, vndique inclusa montibus amœnis, ambitu stadiorum mille quingentorum, difficilis aditu propter arenosas solitudines per* CXX *millia passuum, & ipsa contra Parthiæ tractum sita.* Eadem Strabo lib. XI pag. 355 de solitudine ambiente, & de vini fertilitate tanta, vt vitem sæpe ne homo quidem complecti possit, vuæ dependeant bicubitales. Montes, quibus ab Ariana separatur, *Sariphos* Ptolemæus vocauit.

II.

Vrbem Margianæ *Antiochiam* Strabo, Plinius, Isidorus Characenus laudant, quæ Ptolemæo est cognominata Ἀντιόχεια Μαργιανὴ, *Antiochia Margiana*, in tabula eius aut Agathodæmonis ad Margum fluuium posita: nomen habens ab instauratore Antiocho, antea ab Alexandro conditore *Alexandria* denominata. Plinius dicto loco: *in qua* [Margiana] *Alexander Alexandriam condiderat. qua diruta a barbaris, Antiochus Seleuci filius, eodem loco restituit Syriam,* puta vrbem, ex Syria denominatam, id est Antiochiam. De instauratore res certa ex Strabone, qui *miratus,* inquit, fertilitatem ὁ Σωτὴρ Ἀντίοχος, *Antiochus Soter*, τείχει, *muro* seu munimento eam circumdedit, cuius ambitus stadia CIↃ IↃ habebat: πόλιν δὲ ἔκτισεν Ἀντιόχειαν, *vrbem vero in ea condidit Antiochiam.* Isidorus in Margiana: ἔνθα Ἀντιόχεια ἡ καλουμένη ἄνυδρος, *vbi Antiochia est, Arida cognominata.* At vero Margus fluuius rigabat, vt Ptolemæi præfert tabula, de qua diximus: & Plinius quum dixisset, *eodem loco restituit Syriam*, addit: *nam interfluente Margo, qui corriuatur in Zotale, is maluerat Antiochiam adpellari.* Zotale agri nomen est, vbi Margus in riuos rigationis caussa deducitur. Vnde est quod in Isidoro ἔνυδρος, id est *aquosa* & *irrigua* clarissimi viri Io. Harduinus & Io. Hudson, cum quibus & nos facimus, legendum censent. Vrbis amplitudo circuitu LXX stadiorum, Plinio auctore: qui & adiicit, *in hanc Orodem Romanos, Crassiana clade captos, deduxisse.*

III.

Infra Antiochiam ad fluuium Margum, vel circa illum, apud Ptolemæum sunt *Iasonium*, & *Aratha*, ac propior Oxo *Ariaca*: & ad fontes fluuii *Nisæa*, Pal. cod. *Nigæa*: & in occasum a fluuio *Argadina* & *Rhea*.

IV.

Populos Ptolemæus in tractu ad Oxum posuit *Derbiccas*, (quos ipse geminato Kappa scripsit, Græce Δερβίκκαι, *Derbiccæ*;) ostiis Oxi vicinos; siue, vt Stephanus ait, ἔθνος πλησίον τῶν Ὑρκανῶν, *gentem Hyrcanis proximam*; deinde *Massagetas*; post eos *Parnos*, *Daas*; & ἀνατολικωτέρους Ταπόρους, *magis in orientem recedentes Taporos*, quos alii *Tapyros* adpellant. Ex Plinio *Mardi* adponi possunt, dicente dicto loco: *Ab huius* [Antiochiæ Margianæ] *excelsis ad Bactros vsque gens Mardorum, fera, sui iuris.*

V. Pri-

V.

Primum genus *Derbices* sunt, οἱ Δέρβικες, vt Plinius & Strabo vocant, qui tertio casu τοῖς Δέρβιξι lib. XI pag. 358 dixit, quod simplici numero est ὁ Δέρβιξ, *Derbix*, quæ forma producit obliquos, * vt opus non sit attollendæ syllabæ caussa, quod Ptolemæus & Apollonius apud Stephanum fecerunt, litteram duplicare, Δερβίκκαι, *Derbiccæ:* Ctesias, eodem Stephano teste, etiam Δερβίους, *Derbios* illos, & Δερβίσσους *Derbissos* dixit: Dionysius periegeta vers. 734 Δερκέβιυς, *Dercebios*, quos ipsos Derbices esse, Palatinus codex Ptolemæi confirmat, quo scriptum est: Δερβίκκαι, οἱ καὶ Δερκέβοι, *Derbiccæ, qui & Dercebi dicuntur.* Numerosa gens, si Curtio fides habenda lib. III cap. II, qui etiam *Derbices* scripsit. nam nec Oxo terminantur, sed trans illum in Sogdiana etiam regione colebant. Plinius ibidem: *Derbices, quorum medios fines secat Oxus amnis, ortus in lacu Oxo.*

VI.

Alterum genus Ptolemæi sunt *Massagetæ*, Μασσαγέται, quorum vero sedes non est certa, quum multi in citerioribus ponant, quia Cyrus contra Tomyrin, Massagetarum reginam, moturus, Araxem traiicere necesse habuerit, Herodoto & Dionysio auctoribus. Quod vero ipse Herodotus lib. I cap. CCII de Massagetis dicit: τὸ ἔθνος τοῦτο καὶ μέγα λέγεται εἶναι, καὶ ἄλκιμον, οἰκημένον δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς πέρην τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ, *Hæc gens* [Massagetarum] *fertur & magna esse & strenua, ad auroram solisque ortum sita trans Araxem fluuium;* ex eo intelligitur, alium Araxem significari, diuersum ab Armenio, qui Cyri respectu, in Perside sedem regiam habentis, non in ortum, sed in occasum potius & septemtrionem referendus erat. Accedit, quod Stephanus tradat, Μασσαγέται ἔθνος Σκυθῶν, *Massagetæ sunt Scytharum gens.* Scythas vero cis Oxum nemo posuit. Quapropter in summi viri Isaaci Vossii sententiam ire nihil dubito, qui in Melæ lib. III cap. V pag. 244 scripsit: *Herodotus per Araxem manifeste Oxum intellexit, quum Massagetarum faciat terminum. Sed quomodo Matianis tum oritur montibus? Debuisset enim dicere ex Paropamiso, vt Aristoteles. Sane Oxum, ante victorias Alexandri, a Græcis Araxem fuisse adpellatum nullus dubito, quum ad orientale maris Caspii latus illum describant. Quod Mela & alii Araxi adscribit, id ipsum Polybius Oxo tribuit.* Vide Melam lib. III cap. V de Araxe, Polybium lib. X cap. XLV de Oxo. Sane non vnius fluminis nomen *Araxem* esse, supra in Armenia & Perside vidimus: vt nihil alienum sit & tertium circa Bactros & Margianos, id est Oxum, ita a non nullis adpellatum fuisse. Sed de Massagetis infra suo loco plura dicemus.

VII.

Sequuntur apud Ptolemæum *Parni* & *Daæ*, quos diuidit Ptolemæus: Strabo lib. XI pag. 352 quosdam Daas dicit *Aparnos* cognominatos, τῶν

* Nonnus Dionys. XXVI vers. 339 pag. 696
Δερβίκων δὲ γένεθλα συνέσπετο Δηριαδῆι.

Δάων οἱ μὲν προσαγορεύονται Ἄπαρνοι. *Aparni* autem Strabonis sunt ipsi *Parni* Ptolemæi. *Daæ* vero, siue, vt Latini scribunt, *Dahæ*, commune nomen Scythicarum gentium. Ibidem Strabo: οἱ πλείους τῶν Σκυθῶν ἀπὸ τῆς Κασπίας θαλάττης ἀρξάμενοι, Δάαι προσαγορεύονται, *plerique Scytharum, qui a Caspio mari incipiunt, Daæ adpellantur.* Et Plinius lib. VI cap. XVII *Vltra sunt Scytharum populi. - - - Celeberrimi eorum Sacæ, Massagetæ, Dahæ.* Nec vno loco habitarunt omnes, sed dispersi mixtique aliis gentibus, profecti autem ex Scythia, ἀπὸ τῆς περαίας τοῦ Ἰαξάρτου, *e regione, quæ trans Iaxartem est,* vt Strabo commemorauit.

VIII.

Quos autem Ptolemæus ἀνατολικωτέρους Ταπόρους, *orientaliores his Taporos* dixit, hi aliis sunt *Tapyri.* Periegeta v. 733 Ὑρκάνιοι Ταπυροί τε, *Hyrcanii & Tapyri,* correpta pænultima. Strabo pag. 354 Ταπύρους οἰκεῖν φασι μεταξὺ Δερβίκων τε καὶ Ὑρκανῶν, *Tapyros habitare dicunt inter Derbices & Hyrcanos.* Arrianus lib. III cap. XXIII Ταπούρους, *Tapuros* dixit. Polybius lib. V cap. XLIV Ταπύρων, *Tapyrorum* montes non longe dicit ab Hyrcanio mari abesse, οὐ πολὺ διέστηκε. Vinolentiam Tapyrorum Ælianus notauit lib. III V. H. cap. XIII, in quem locum vide quos vir clarissimus Iac. Perizonius scriptores alios de Tapyris adlegauit. *Mardos* Plinii supra descripsimus, a montibus Antiochiæ Margianæ ad Bactrios habitare. Nec vero, qui ita vocantur, eiusdem loci fuerunt omnes, sed inter Mediam & Persidem ab aliis ponuntur; a quibusdam in ipsa Media septemtrionali, quia vi vocis, quæ a מרד *rebellare,* videtur esse, gentes rebelles & ex præda ac latrociniis viuentes intelliguntur.

SECTIO II.

BACTRIANA.

IX.

Bactriana siue Bactria * (nam vtroque modo dicitur) Margianam ab occasu habet: a septemtrione, Oxum fluuium: a meridie, Paropamisi montis iuga; ab ortu solis, gentes Scythicas, Massagetas & his adiacentes.

X.

Ampla & diues regio, multis diuisa fluminibus, quæ cuncta fere a meridie in septemtriones delapsi, in Oxum fluuium tandem exeunt. Primus est *Ochus,* qui propior Margianæ fluit, Ptolemæo Ὦχος. Is *Dargomanem* amnem defert ex Paropamiso decurrentem. Si non terminus occidentalis Bactrianæ, quem Ptolemæus in citerioribus montibus statuit; tamen prope illum, & quasi terminus, Ochus est. Plinius lib. VI cap. XVI *Gens hæc* [Bactrorum] *obtinet auersa montis Paropamisi ex aduersus fontes Indi: includitur flumine Ocho.* Memorauit etiam Curtius lib. VII cap. X, & ab

* Etiam Græce Βάκτρα dicitur. Polyænus Strategem. I, 1, 3 Διόνυσος εἰς τὴν Βακτρίαν ἐνέβαλεν, ὁρίζει δὲ τὴν Βακτρίαν ποταμὸς Σαράγγης. Οἱ Βάκτριοι τὰ ὄρη κατέλαβον. *Bacchus impressionem in Bactriorum terram fecit. Terminat autem Bactriam fluuius Saranges.*

& ab Oxo distinxit: *superatis amnibus Ocho & Oxo.* Alter, qui Ochum auget, *Dargomanes* Ptolemæo, *Orgomanes* Ammiano est lib. XXIII cap. XXVI, *Ochus & Orgomanes iuncti conuenis aquis, augent immania Oxi fluenta.*

XI.

Post Ochum *Zariaspis* est, ὁ Ζαριάσπις, cui *Artamis*, fluuius alius miscetur. Ammianus ibidem, pro more Ptolemæum sequutus: *Artamis & Zariaspes antea sibi consociati, itidemque Ochus & Orgomanes iuncti conuenis aquis, augent immania Oxi fluenta.* Post hos *Dargidus* in Oxum infunditur.

XII.

Nomina tam regionis quam populi variant casu seu terminatione. Illa dicitur *Bactria* & *Bactriana*, vt paullo ante memorauimus: hic, *Bactri*, *Bactrii*, & *Bactriani.* Strabo lib. XI τῆς Βακτρίας μέρη, *Bactriæ partes.* Ibidem, πρὸς ἕω τῆς Βακτριανῆς, *supra Bactrianam ortum versus.* * Subauditur γῆ, *terra* seu *regio.* Curtius lib. VII cap. IV *Bactrianæ terræ multiplex & varia natura est.* Et lib. VI cap. VI *Bactrianam regionem petebant.* De populo Strabo dicto loco: Ὦξος ὁρίζει τήν τε τῶν Βακτρίων, καὶ τὴν τῶν Σογδίων, *Oxus disterminat Bactriorum & Sogdiorum regiones.* ** Plinius lib. VI cap. XVI *Derbices, - - - Bactri, quorum oppidum Zariaspe, quod postea Bactrum.* Nomen *Bactrianorum*, populi videlicet, vbique obuium. Vide Curtium. Et Strabo, Σκυθικώτερον τὸ τῶν Βακτριανῶν, *magis Scythicus mos est Bactrianorum.* Populos in Bactriana Ptolemæus enumerat varios, sed obscuros omnes, præter *Zariaspas*, sub Oxo fluuio quos posuit. Quis enim audiuit de *Salataris*, *Comis*, *Acinacis*, *Tambyzis*, *Tocharis*, *Marycœis*, *Amarispiis*, ac reliquis? Transeant ignobilia nomina: nec notiora Ptolemæi pleraque oppida: contra sunt quædam ab aliis celebrata, quæ ille prætermisit.

XIII.

Caput regionis, quod nomen dedit, *Bactra* sunt, vrbs ampla & opulenta: quæ eadem & *Zariaspe* dicta fuit, quamuis interpres Ptolemæi & eidem adiecta tabula *Zarispam* a Bactris distinguant, quibus minorem fidem habemus, quia in Græco Χάρισπα, *Charispa.* Strabo de hac vrbe: πόλεις δ' εἶχον, τά τε Βάκτρα, ἥνπερ καὶ Ζαριάσπαν καλοῦσι, ἣν διαῤῥεῖ ὁμώνυμος ποταμὸς, ἐμβάλλων εἰς τὸν Ὦξον, *Vrbes* [Bactriani] *habuerunt, Bactra, quæ & Zariaspa dicitur, eamque fluuius eiusdem nominis perfluit.* Et Plinius lib. VI cap. XV *ad Bactra oppidum, quod adpellant Zariaspa.* Et cap. XVI *Bactri, quorum oppidum Zariaspe, quod postea Bactrum, a flumine adpellatum est.* Harduinus verba, *quod postea Bactrum*, parenthesi inclusit, & adpellationem a flumine, non ad Bactrorum nomen, sed ad alterum referri contendit. Strabo ambiguus: Curtius lib. VII cap. IV *Ipsa Bactra, regionis eius caput, sita sunt sub monte Parapamiso. Bactrus amnis præterit mœnia. is vrbi*

* Sic item lib. I pag. 60 edit. Almeloueen.

** Polyænus Strateg. I, 1, 3 Οἱ Βάκτριοι καταφρονήσαντες γυναικῶν κατέλθοιεν ἀπὸ τῶν ὀρῶν. *Vt Bactrii mulieribus contemtis de montibus descenderent.* Adde insequentia. Ælian. de Animal. IV cap. 27 Βάκτριοι γειτνιῶντες Ἰνδοῖς, *Bactrii vicini Indis.*

vrbi & regioni dedit nomen. Ptolemæus silet de hoc flumine & βάκτρα βασίλειον, Bactra regiam non ad Zariaspem fluuium, sed ad Dargidum adposuit, nec sub Paropamiso monte, qui australis terminus est, sed in media fere Bactriana regione. Adeo difficile est de certa sede vrbis etiam primariæ iudicare. Fluminis *Bactri* etiam mentionem habet Polyænus lib. VII Strateg. cap. XI extremo.

XIV.

Alia vrbs clara est *Alexandria*, quæ Stephano est ἑνδεκάτη, κατὰ Βάκτρα, *vndecima huius nominis, iuxta Bactra:* quanta vero ab illis distantia, nullo indicio est proditum. Ptolemæus hanc præteriit: Plinius autem memorauit lib. VI cap. XXIII *Hæc regio*, inquit, *est ex aduerso: Bactrianorum deinde* [regio] *cuius oppidum Alexandria, a conditore dictum.* Ptolemæo Strabonem opponimus, lib. XI pag. 356 dicentem, Alexandrum ὀκτὼ πόλεις ἔν τε τῇ Βακτριανῇ καὶ τῇ Σογδιανῇ κτίσαι, *octo vrbes in Bactriana & Sogdiana condidisse.* Mirum, si ex tot oppidis nullum Bactriani sub Alexandriæ nomine habuissent.

XV.

Fuit etiam vrbs *Darapsa*, quam proximam post Bactra Strabo memorauit lib. XI; at lib. XV p. 498 scripta est *Adrapsa.* Videtur *Drapsaca* Arriani esse lib. III cap. XXIX, ad quam Alexander a Caucaso seu Paropamiso venit, inde moturus in *Aornos* & *Bactra;* quod australem situm arguit. De posterioribus ait, ἐς Ἄορνόν τε ἦγε καὶ Βάκτρα, αἳ δὴ μέγισται εἰσὶ πόλεις ἐν τῇ Βακτρίων χώρᾳ, *in Aornos mouit & Bactra, quæ sunt maximæ vrbes in Bactriorum regione.* Si recte vterque narrat, hæc vrbs *Aorni* Bactrianæ diversa est ab Aorno petra, quam Curtius descripsit lib. VIII cap. XI, ad Indiæ fines inter Oram & Ecbolima, de quibus agit, sitam.

XVI.

Straboni est etiam vrbs *Eucratidia*, τοῦ ἄρξαντος ἐπώνυμος, *a principe ita denominata:* quam Ptolemæus quoque cognitam habuit, & supra Bactra regiam in septemtrionem versus inter Zariaspem & Dargidum amnes collocauit. *Cariatam*, vt Strabo prodit, Alexander deleuit. *Sisimithræ Petra* inter propugnacula Bactrianæ numeratur. In hac Alexander nuptias cum Roxane, Oxyartis filia, quæ ibi custodita fuerat, celebrauit, itidem Strabone testante. *Oxi Petra* eiusdem, in Sogdiana fuit. Ptolemæus in austro habet *Maracandam* & *Maracodram*, sed vereor ne prior sit Maracanda Sogdianæ: superius *Choana*, cuius nominis etiam oppidum in Media fuit, Ptolemæo auctore, quod Diodorus Siculus lib. II cap. XIII dixit Χάοναν πόλιν τῆς Μηδίας, *Chaona Mediæ ciuitatem.*

SECTIO III.

S O G D I A N A.

XVII.

Sogdiana inter Iaxartem & Oxum fluuios sita, Auxios montes occiduum

duum terminum Ptolemæo disponente; Sacarum gentem ab ortu habens. De fluminibus finitoribus consentit Strabo lib. XI. *Oxo*, inquit, *Sogdii a Bactriis: Iaxarte a Nomadibus distinguuntur.* De ceteris terminis silet. Occidentalis est dubius, & recentiores Sogdianam vsque ad mare Hyrcanum proferunt. Gentis nomen *Sogdiani*, quod passim occurrit, & Σόγδιοι, *Sogdii* apud Strabonem lib. XI; & Ammiano lib. XXIII cap. XXVI Regionis Σογδιανὴ, *Sogdiana*, & apud Dionysium verf. 747 Σογδιὰς, *Sugdias*, siue *Sogdias*.

XVIII.

Populos Sogdianæ Ptolemæus multos numerauit, sed plerosque obscuros, *Pascas* iuxta Oxios montes: *Iataos* ad Iaxartem: *Oxydracas, Drybactas, Candaros, Mardyenos*, & iuxta Oxum *Oxianos* & *Chorasmios*. His orientaliores dicit *Drepsianos* a flumine ad flumen pertinentes: & magis ab his in ortum recedentes Αριστεῖς, *Aristes* iuxta Iaxartem; & *Cirradas* iuxta Oxum. Ex quibus *Chorasmii* a variis memorantur. Plinius VI cap. XVI vna cum *Candaris*, quos etiam hoc loco Ptolemæus nominauit, inter illius tractus populos exposuit. Dionysius periegeta v. 746

> Τοῖς ἐπὶ πρὸς βορέην Χωράσμιοι. οἷς ἔπι γαῖα
> Σογδιὰς, ἧς διὰ μέσσον ἑλίσσεται ἱερὸς Ὦξος,
> *Post hos ad boream Chorasmii, post quos terra*
> *Sugdias, per quam magnus Oxus deuoluitur.*

Mentionem illorum etiam Athenæus fecit lib. II sub finem, qui post Parthos ad ortum solis ponit. De rege Chorasmiorum, ad Alexandrum profecto, Arrianus lib. IV cap. XV. Et Curtius lib. VII cap. IV ac lib. VIII cap. I *Chorasmios* cum Dahis, Sacis, Massagetis coniunxit. Strabo lib. XI pag. 354 vocat Χωρασμυσινοὺς, *Chorasmusinos*.

XIX.

Flumina, quæ hanc nationem includunt, sunt *Oxus* & *Iaxartes*; ille a meridie, diuidens a Bactrianis: hic a septemtrione, separans a Scythis. Ptolemæus etiam ab oriente præduxit, fontes in austro statuens, vnde in septemtrionem primum, deinde cursu in occasum lapsus, mare subeat Hyrcanum. Plinius dicto loco: *Vltra Sogdiani, - - - - includente flumine Iaxarte, quod Scythæ Silin* vocant: *Alexander, militesque eius, Tanain putauere esse.* Vnde est, quod Curtius lib. VI & VII sæpe, & Arrianus dicto lib. IV cap. XV *Tanain* vocant, qui Iaxartes est Straboni, Dionysio, Ptolemæo, & ceteris. Ammianus lib. XXIII cap. XXVI duo flumina addit *Araxatem* & *Dyman*: verum male Ptolemæum expressit, ideoque notatus est a Valesio pag. 379.

XX.

Inter Iaxartem & Oxum, mare Hyrcanum amnis *Polytimetus* subit, Ptolemæo auctore, qui Scythiæ tractum, per quem labitur, adscribit; Curtius autem lib. VII cap. X Sogdianæ, & de eo tradit terra absorberi.

XXI.

Oppida Sogdianæ a Ptolemæo pauca enumerantur: iuxta Oxum

Oxiana, & citerior *Alexandria Oxiana*: vlterior in ortum æstiuum ab Oxiana, *Drepsa* metropolis, Δρέψα μητρόπολις: longe hinc in austrum Ἀλεξάνδρεια ἐσχάτη *Alexandria vltima*: hinc in septemtrionem, ab Oxiana in ortum, Κυρέσχατα, *Cyreschata*, id est Cyropolis vltima. Obscuriora, *Maruca*, *Cholbesina*, *Trybactra*. Ammianus, qui sueuit Ptolemæum sequi, lib. XXIII cap. XXVI, *Hic inter alia oppida* celebrantur *Alexandria*, & *Cyreschata* & *Drepsa metropolis*. Sic Valesius pag. 379 ex scriptorum codicum vestigiis: vulgati pro *Cyreschata* habent *Tribatra*, quod ex *Trybactra* Ptolemæi deductum est.

XXII.

Plinius lib. VI cap. XVI de Sogdiorum oppidis ita: *Vltra* [Bactros] *Sogdiani, oppidum Panda, & in vltimis eorum finibus Alexandria, ab Alexandro Magno conditum.* Harduinus oppidum *Pandam* suspicatur Strabonis *Paracandam* esse, de quo lib. XI dicit Alexandrum octo vrbes in Bactriana & Sogdiana condidisse: quasdam etiam euertisse: de quibus fuerit Cariata Bactrianæ, vbi Callisthenes comprehensus & in custodiam datus est: Παρακάνδα δὲ τῆς Σογδιανῆς, & *Paracanda Sogdianæ*. Quod vero, Casaubono teste in MSS. Μαράκανδα, *Maracanda* est, quam regiam Sogdianæ alii dicunt, videtur omnino alia Plinii Panda & diuersa, si recte ille scripsit, fuisse. De *Maracanda* vero scriptores rerum Alexandri consulantur. Arrianus lib. III cap. XXX ἐπὶ Μαράκανδα ἦγε· τὰ δέ ἐστι βασίλεια Σογδιανῆς χώρας, *in Maracanda mouit, quæ est Sogdianæ regia.* Meminit & Curtius lib. VII cap. VI & IX.

XXIII.

Fuit & locus siue oppidum *Nautaca* dictum, in quod se Bessus, Alexandrum fugiens, recepit. Arrianus lib. III cap. XXVIII διαβὰς τὸν Ὦξον ποταμὸν - - - εἰς Ναύτακα τῆς Σογδιανῆς χώρας ἀπεχώρει, *traiecto Oxo flumine, in Nautaca Sogdianæ regionis se recepit.* In Diodori Siculi summariis in lib. XVII *Nautacæ* populus sunt, in quem Alexander expeditionem fecit, sed perdita illa pars libri est, vnde forsan de loco & gente clariora peti potuerint.

XXIV.

Fuit & *Petra* Sogdianæ memorabilis, quam Alexander expugnauit. Curtius lib. VII cap. XI ineunte: *Et cetera quidem pacauerat rex: vna erat petra, quam Arimazes Sogdianus cum* XXX *millibus armatorum obtinebat - - - Petra in altitudinem* XXX *eminet stadia; circumitu* C & L *complectitur. Vndique abscissa & abrupta, semita angusta aditur.* Hæc & *Oxi petra* fuit adpellata, forte flumini Oxo propinqua. Strabo lib. XI pag. 356 ἑλεῖν καὶ πέτρας ἐρυμνὰς σφόδρα - - - τήν ἐν Σογδιανῇ, καὶ τὴν τοῦ Ὄξου, οἱ δ' Ἀριαμάζου φασίν. *Cepit & petras valde præruptas* [Alexander] *aliquam in Sogdiana, & dictam Oxi petram: quam alii Ariamazæ petram vocant.* Quæ ipsa est Curtiana, quia & ille Arimazis siue Ariamazæ possessoris nomen habet.

XXV.

De regiis vrbibus aliquid addendum. Duas Sogdiana Alexandrias habuit

habuit secundum Ptolemæum, citeriorem; & vltimam, vt vidimus. Confirmat Stephanus, qui decimam septimam Alexandriam ἐν τῇ Σογδιανῇ, *in Sogdiana* posuit, quæ Ptolemæi citerior est, Ἀλεξάνδρεια Ὀξιανὴ, *Alexandria Oxiana*, siue ad Oxum amnem sita ad Bactrianæ fines: & octauam decimam ἐπὶ τοῦ Ταναΐδος, αὐτοῦ κτίσμα, *ad Tanain, eiusdem* [Alexandri] *opus*. Tanais autem hic Iaxartes est, vt supra demonstratum fuit. Hæc vltima est, quia Scythas versus Alexandri expeditionum Iaxartes fuit terminus: ideoque Appianus Syriacis pag. 202 ἐν Σκύθαις Ἀλεξανδρέσχατα, *in Scythia Alexandreschata* seu vltimam Alexandriam posuit, id est ad fines Scythiæ. Videntur tamen turbatæ rationes tam Stephani, quam Ptolemæi. Ille priorem, τὴν ἐν τῇ Σογδιανῇ, *quæ in Sogdiana fuit*, ponit παρὰ Παροπαμισάδαις, *iuxta Paropamisadas*, in quo discrepat a Ptolemæo, quia inter Oxum & Paropamisum tota interiacet amplissima Bactriana. In altera ad Tanain, quæ ipsius octaua decima est confudisse, doctiorum iudicio, tertiam decimam videtur, quam in Macarene ad Maxaten amnem dicit sitam esse. Ignota nomina, sub quorum altero *Maxate*, vix dubitatur Iaxartes latitare. Deinde Alexandriam vltimam ab Iaxarte, vt in Tabula eius est, longius reduxit, posuitque ad ortum huius regionis: quam vero Tanai seu Iaxartæ fuisse impositam alii tradiderunt: quo loco non potest ἐσχάτη, *vltima* esse, quia Alexander vlteriores posuit: at in septemtrione ad Iaxartem iuxta Scythas vere fuit vltima, quia longius in plaga illa Alexander minime progressus est. Plinius lib. VI cap. XVI vnius tantum Alexandriæ, eiusque vltimæ, in Sogdianis meminit. *Vltra*, inquit, *Sogdiani, oppidum Panda, & in vltimis eorum finibus, Alexandria ab Alexandro conditum.* Verum duas fuisse, non est incredibile, non solum Ptolemæi & Stephani auctoritate, verum etiam ipsius Strabonis, qui octo ait vrbes ab Alexandro in Bactriana & Sogdiana conditas fuisse.

XXVI.

Tandem Κυρέσχατα, *Cyreschata*, id est Cyri regis extrema, prope fontes Iaxartis, quos a meridie in septemtrionem tradit effluere, constituit: nec tamen proxime ad illos, sed ex interuallo satis spatioso. Strabo autem, qui τὰ Κύρα, *Cyra* vocat, ad ipsum Iaxartem adposuit lib. XI. *Alexander*, inquit, *euertit Paracanda Sogdianæ*: καὶ τὰ Κύρα, ἔσχατον ὂν Κύρου κτίσμα ἐπὶ τῷ Ἰαξάρτῃ ποταμῷ κείμενον, *itemque Cyra, vltimum eorum, quæ Cyrus condidit, ad Iaxartem sita.* * Stephanus *Cyropolim* etiam dictam fuisse significat. Κυρούπολις, inquit, ἣ καὶ Κυρέσχατα καλεῖται, *Cyropolis, quæ etiam Cyreschata vocatur*, hoc est τὰ Κύρα Strabonis, cum adposito ἔσχατα *extrema*.

XXVII.

Plinius, dicto loco, in hoc Sogdianæ tractu etiam *Aras*, variorum terminos

* Nonnus Dionys. XXVI v. 48 pag. 679

Ὅσσοι Κυρὰ νέμοντο, καὶ Ἰνδῴου ποταμοῖο
Βυδίου Ὀρβηλοῖο παρὰ πλατὺ βάρβαρον ὕδωρ.
Καὶ ῥοδέην εὔχυργον ἀρημανίων πέδον Ἰνδῶν
Καὶ κραναὸν Περπάνισσον.

minos memorauit. Post Alexandriam enim, in vltimis Sogdianorum finibus locatam, addit: *Aræ ibi sunt ab Hercule ac Libero patre constitutæ, item Cyro, & Semiramide, atque Alexandro: finis omnium eorum, ductus ab illa parte terrarum.* Puta, ad Iaxartem, a septemtrione Sogdianæ, Scythis obuersæ. nam ortum versus plerique horum dicuntur longius in ipsam Indiam progressi esse. Alexandri autem aræ sine dubio ad vltimam fuerunt Alexandriam, & Cyri, ad Cyreschata, victoriæ monimenta, sub religionis sanctitate diutius quam tropæa quæ inuisa erant, conseruanda.

XXVIII.

Sogdianæ adnexæ sunt aliæ regiones, quas quidam Scythis tribuunt; quod pleræque illarum gentes origine Scythæ fuerunt: Ptolemæus autem a Scythis distinxit. Prima est *Gabaza*, de qua solus Curtius lib. VIII cap. IV mentionem fecit. *Tertio*, inquit, *mense ex hibernis mouit exercitum, regionem, quæ Gabaza adpellatur, petiturus.* Arrianus lib. IV cap. II in hoc tractu habet oppidum, cui nomen *Gaza*, Γάζα, fuit: & cap. XVII aliud, cui nomen *Gabæ*, ἀφικόμενοι δὲ ἐς Γάβας, χωρίον τῆς Σογδιανῆς ὀχυρὸν, ἐν μεθορίῳ τῆς τε Σογδιανῶν γῆς καὶ τῆς Μασσαγετῶν Σκυθῶν ᾠκισμένον, *cumque Gabas venissent, munitum Sogdianorum oppidum, medium inter Massagetas Scythas & Sogdianos situm.* Ex alterutro, nisi vtroque per confusionem, haud dubie nomen *Gabazæ* regionis deductum est.

XXIX.

Deinde sunt ipsi MASSAGETAE, Μασσαγέται, de quorum sede ac patria non minus, quam de Amazonum certatur. Philostratus in Heroicis pag. 677 ἐλάσας γὰρ Κῦρος ὑπὲρ ποταμὸν Ἴστρον ἐπὶ Μασσαγέτας τε καὶ Ἰσσηδόνας. *Cyrus enim Istrum fluuium traiecit, moturus aduersus Massagetas & Issedones.* Sed hic Darii Hystaspis expeditionem contra Scythas Europæos confudit cum bello Cyri aduersus Scythas Massagetas in Asia vlteriori. Ammianus iuxta Albaniam trans Araxem ponit lib. XXIII cap. XIV in Iuliani oratione: *Vt Lucullum*, inquit, *transeam vel Pompeium, qui per Albanos & Massagetas, quos Alanos nunc adpellamus, hac quoque natione perrupta vidit Caspios lacus.* Quocum Tibullo conuenit lib. IV eleg. I v. 143

Nec qua regna vago Tomyris finiuit Araxe.

Sed Araxis nomen videtur Marcellino imposuisse. Varium illud est, nec semper Armenium Araxem significat, sed Oxus quoque, qui Bactrianam & Sogdianam diuidit, ita vocatur, vt supra cum Isaaco Vossio (ad Melam pag. 244) probatum fuit. Tomyris autem regina fuit Massagetarum, quæ Cyrum oppressisse dicitur. Nec Massagetas commode Alanos interpretatus est. Ptolemæus lib. VI cap. X in Margiana posuit Massagetas: sed vlteriores fuerunt. Herodoto lib. I cap. CCI sunt ἔθνος οἰκημένον πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς, *gens ad auroram solisque ortum sita.* Arrianus lib. IV sæpe vocat Scythas, a quibus etiam orti fuerant: sed tales, quos Alexander in Sogdiana consistens vlteriores habuerit. Vide cap. XVII seq. vt adeo pronum ad fidem sit, vltra Sogdianam in ortum habitasse. Dionysius vers. 738

Δερκ-

Δερκέβιοι δ' ἑτέρωθεν ἐφ' ὕδασι Κασπίοισι,
Τοὺς δὲ μετ', ἀνατολίην δὲ πέρην κελάδοντος Ἀράξου
Μασσαγέται ναίουσι.

id eſt, *Dercebii* (quos Derbices eſſe ſupra diximus) *altera ex parte ad vndas Caſpias: hos vero poſt, orientem verſus, trans reſonantem Araxem Maſſagetæ degunt.* Oppida, Scytharum more, vix vlla habuerunt: ſaltem nulla memorantur, niſi quæ Arrianus ſupra inter Scythas Maſſagetas poſuit & Sogdianos. De bello Cyri aduerſus Maſſagetas ſcripſit Herodotus lib. I cap. CCI ſeqq. & Diodor. Sicul. lib. II cap. XLIII ſeq. & Iuſtinus lib. I cap. VIII, qui vero ex Trogo ſuo tantum *Scythas* adpellat.

XXX.

Maſſagetis DAHAE ſiue *Daæ* coniunguntur, itidem gens Scythica. Late id nomen patet, per diuerſas prolatum nationes. Herodoto ſunt in Perſide etiam Δάοι, *Dai*, lib. I cap. CXXV, plerisque aliis poſt Hyrcanum mare ſunt, Ptolemæo in Margiana, vbi etiam cum Maſſagetis coniunxit; ſed pars hæc eſt vtriusque gentis, non totus populus vel natio. Strabo lib. XI pag. 352 οἱ μὲν πλείους τῶν Σκυθῶν ἀπὸ τῆς Κασπίας θαλάττης ἀρξάμενοι, Δάαι προσαγορεύονται, *Plerique Scytharum, qui a Caſpio mari incipiunt, Daæ adpellantur.* addit: *orienti viciniores Maſſagetæ & Sacæ.* Quos & alii coniungunt. Plinius lib. VI cap. XVII *Vltra ſunt Scytharum populi. - - - multitudo populorum innumera: & quæ cum Parthis ex æquo degat. Celeberrimi eorum Sacæ, Maſſagetæ, Dahæ*, ceteri. Curtius lib. VII cap. IV in Beſſi oratione: *venturos Chorasmios, & Dahas, Sacasque.* Et lib. VIII cap. I *Phratapbernes quoque, qui Chorasmiis præerat, Maſſagetis & Dahis regionum confinio adiunctus, miſerat, qui facturum imperata pollicerentur.* Diuiſit Strabo dicto loco *Dahas*, quorum alii *Aparni* dicantur, qui propinqui ſint Hyrcaniæ & mari Hyrcano: alii *Xanthii* cognominentur, alii *Piſcuri*, qui e regione Ariæ late porrigantur. De Aparnis, qui Ptolemæo *Parni* ſunt, quos cum Dais coniungit; ſupra dictum fuit. Poetis etiam noti fuerunt, & quidem comicis, id eſt comœdiæ nouæ ſcriptoribus, quibus Δάοι in ſeruis ſunt, puta, poſt Alexandri tempora; Latinis *Daui*, quos a Dacis ſeu Getis eſſe Salmaſius negat: noti etiam ceteris, quos epicos adpellant. Virgilius lib. VIII extremo, *indomitique Daæ.* Et Silius lib. XIII verſ. 764

- - - - cui peruia Bactra Dahæque.

XXXI.

Dahis SACAE coniunguntur tamquam vicini, vti ex Curtio Plinioque vidimus. Diodorus Siculus lib. II cap. XLIII ἀφ' ὧν [Σκυθῶν] τοὺς μὲν Σάκας προσαγορευθῆναι, τοὺς δὲ Μασσαγέτας, τινὰς δὲ Ἀριμασποὺς, *a quibus Scythis quidam Sacæ cognominantur, quidam Maſſagetæ, alii Arimaſpi.* * Strabo lib. XI pag. 352 *Scythæ qui a Caſpio mari incipiunt, Daæ adpellantur:* τοὺς δὲ πρὸς ἕω τούτων μᾶλλον Μασσαγέτας καὶ Σάκας ὀνομάζουσι, *qui vero his* [Dais] *orientaliores ſunt, hos Maſſagetas & Sacas vocant.* Ptolemæus lib. VI

* Polyænus Strategem. VIII, 10, 8 aliquoties Σάκας vocat.

cap. XIII toto Σακῶν θέσιν, *Sacarum positionem* habet. Ab occasu terminari ait Sogdiana, a septemtrionibus & oriente Scythia, a meridie Imao monte. Oppida negat habere: nemora ait incolere ac speluncas. Atque hos a proprie dictis Scythis, seu magnæ Scythiæ incolis distinguit & separat, licet alii plerique propter originem & mores Scythas censeant. Hæc ex Ptolemæo. At Isidorus Characenus, qui Σακαστηνὴν Σάκων Σκυθῶν, *Sacastenam Sacarum Scytharum* regionem vocat, oppida illis tribuit quæ sunt *Barda* & *Min*, & *Palacenti*, obscura omnia: at *Sigal*, in qua Sacarum regia: καὶ πλησίον, *& prope* vrbs *Alexandria*, & iterum prope, *Alexandropolis*. At alia hæc videtur a regione Sacarum Ptolemæi: & quia inter Ariam & Arachosiam posuit mediam, cum Paropamisidarum regione convenit propius. Nec verisimile, vltimos Ptolemæi Sacas in ditione Parthorum vnquam fuisse. Citeriores etiam gentes, a Scythis ortæ, a quibusdam *Sacæ* dictæ. Plinius lib. VI cap. XVII *Vltra sunt Scytharum populi. Persæ illos Sacas in vniuersum adpellauere a proxima gente.* †

XXXII.

Diuidit Ptolemæus Sacas suos in populos diuersos. In montanis ab adscensu Sogdianæ, Κόμηδαι, *Comedæ* dicuntur: qui iuxta Iaxartem, *Caratæ:* pars etiam *Comari:* qui vero iuxta Ascatancam *Massagetæ*, pars forsan abscissa ab gente integra: qui vero interiacent, *Grinæi Scythæ*, & *Toornæ:* sub quibus iuxta Imaum montem *Byltæ*.

XXXIII.

Hæc fide Ptolemæi. De *Chorasmiis* supra actum est, licet etiam sedes certa ipsis vix adsignari possit. Videntur enim etiam maior alicubi gens prope Massagetas fuisse, ex qua Ptolemæus, vt in ceteris fecit, quamdam partem in citeriores prouincias reduxerit. Nihil enim certi in hoc tractu definiri posse, ipse Strabo lib. XI p. 349 conquestus est. *Qui trans mare Hyrcanum*, inquit, *Sacas & Massagetas adpellarunt. Neque vero de iis quidquam potuerunt accurate scribere, quantumuis Cyri aduersus Massagetas bellum narrarent. Sed neque de his quisquam veritatem exacte perhibuit, neque de priscis Persarum, Medorum, Syrorum rebus fidem admodum magnam inuenerunt scriptores: idque* διὰ τὴν τῶν συγγραφέων ἁπλότητα καὶ τὴν φιλομυθίαν, *propter ipsorum simplicitatem, & fabulas edendi studium.*

CAPVT XXII

DE PAROPAMISO, ARIA, DRANGIANA, ARACHOSIA ET GEDROSIA.

I.

NVnc reliqua Orientis, quæ citra Indiam sunt, perlustrabimus. Prima regio PAROPAMISADARVM est sub monte *Paropamiso*, qui pars Tauri est,

† Nonnus Dionys. XXVI vers. 340 pag. 696
Αἰθίοπες τε Σάκαι τε καὶ ἔθνεα ποικίλα Βάκτρων,
Καὶ πολὺς ὑλοκόμων Βλεμύων στρατός.

eſt, aliam aliamque ſortientis adpellationem: Arrianus Ind. cap. 11 de Tauro monte: *ἄλλη δὲ ἄλλο καλέεται τὸ ὄρος, τῇ μὲν Παραπαμισὸς, τῇ δὲ Ἠμωδὸς· ἄλλη δὲ Ἤμαον κληΐζεται, Alibi vero aliam hic mons accipit adpellationem. quibusdam enim in locis Parapamiſus, aliis Emodus, aliis Emaus dicitur.* Scribitur *Paropamiſus* & *Parapamiſus:* Illa ſcriptura eſt Strabonis & Plinii; hæc, vt vidimus, Arriani, & veterum librorum Curtii, cum quibus & noſtra editione fecimus, & ſua clariſſimus Pitiſcus: recentiores pleræque ex Plinio vel Strabone mutatum A in O habent. Sic etiam populi accolentis nomen diuerſum eſt *Paropamiſadæ* Straboni, & Plinio: *Parapamiſadæ* autem Curtio & Arriano. Ptolemæus prioribus accedit, ſed litteram mutat aliam, Παροπανισάδαι, *Paropaniſadæ:* quod etiam Dionyſii eſt, contracta voce metri cauſa, verſu 1097

- - - ὅσσοις τε παρὰ πτυχὶ Παρπανισοῖο,

quoscumque etiam ad decliuitatem Parpaniſi.

Per adulationem Macedones hunc montem *Caucaſum* adpellarunt. Strabo lib. XI pag. 348 *Χαριεῖσθαί τι τῷ βασιλεῖ, τοὔνομα τοῦ ὄρους μετενέγκαντες εἰς τὴν Ἰνδικὴν, vt regi ſuo blandirentur, nomen montis* [Caucaſi] *in Indiam tranſtulerunt.* Et Arrianus Indic. cap. 11 *Macedones cum Alexandro militantes, eum montem Caucaſum adpellauerunt, ἄλλον τοῦτον Καύκασον, οὐ τὸν Σκυθικὸν, ſed alium Caucaſum, non illum Scythicum. Vnde fama tenuit, Alexandrum Caucaſum tranſcendiſſe.* Idem lib. V Exped. Alex. cap. III tradit, *Macedonas Caucaſum montem ex Ponto ad orientales terræ partes & Parapamiſadarum regionem, ad Indos videlicet, ſermonibus transtuliſſe, Parapamiſum Caucaſum vocantes, τῆς Ἀλεξάνδρου ἕνεκα δόξης, in gloriam Alexandri, quaſi Caucaſum ipſe ſuperauerit.*

2. Quidam vero diſtinguunt hunc Caucaſum & Paropamiſum, non ſolum Alexandri expeditionis ſcriptores, Curtius & Arrianus; ſed alii etiam, & ipſe Strabo, & Ptolemæus, qui vtriusque in hoc tractu mentionem habent. Sed eſt inter hos diſcrimen aliud ratione ſitus, quinam illorum in orientem vergat, quinam in occaſum. Salmaſius in Solin. disſenſionem ita expoſuit p. 554 *Secundum Ptolemæum Caucaſii illi montes habent ab oriente Imaum, ab occidente Paropaniſum. Sic Paropaniſadæ Caucaſum illum ab orientali parte proſpectant. Contra hæc Ammianus Paropamiſidas Caucaſum ab occidente reſpicere ſcribit* lib. XXIII [cap. XXIX.] Scilicet illud iugum, quod ante Indum eſt vltimum, Paropamiſus dicitur, pars eius, quam Alexander tranſiit, in gloriam eius Caucaſus vocatur: ſed quæſtio eſt, dextrorſum ille an ſiniſtrorſum tranſierit. Videtur ſiniſtrorſum & citerius, quod in Bactrianam intraret ad perſequendum Beſſum: ideoque corrigenda Ptolemæi tabula. Strabo conſentit lib. XV pag. 498 *παρὰ τὸν Ἰνδὸν οἱ Παροπαμισάδαι, ὧν ὑπέρκειται ὁ Παροπαμισὸς ὄρος. Iuxta Indum ſunt Paropamiſadæ, quibus ſuperiacet mons Paropamiſus.* Et perpaucis interiectis: *οἱ Βακτριανοὶ τῇ τε Ἀρείᾳ πρὸς ἀριστερὸν παράκεινται καὶ τοῖς Παροπαμισάδαις, δι' ὧνπερ Ἀλέξανδρος ὑπερέβαλε τὸν Καύκασον, ἐλαύνων ἐπὶ τὴν Βάκτρων.*

τρων. *Bactriani Ariæ ad sinistram adiacent & Paropamisadis: per quos Alexander Caucasum transcendit in Bactrianam.*

II.

Regio Paropamisadarum in Ptolemæi tabula *Paropanisus* siue *Paropamisus* communi montis nomine, cui subiacet, vocatur. Ab occasu Arios habet, vt Indum ab ortu tangit, quemadmodum diximus. Ibidem Strabo: τοῖς Παροπαμισάδοις παράκειται πρὸς τὴν ἑσπέραν Ἄριοι, *Paropamisadis ab occasu Arii adiacent.* Pars regionis, ad orientem sita, dicta *Capissene*, ab vrbe, quæ Ptolemæo in Paropamisadis est, Κάπισα, *Capisa:* Plinius gemino S *Capissa* lib. VI cap. XXIII. *A proximis Indo*, inquit, *gentibus montana. Capissene habuit Capissam vrbem, quam diruit Cyrus.* Populos Ptolemæus alios, ad ortum *Ambauatas* locauit: ab occasu *Aristophylos:* a septemtrione *Cabolitas*, Pal. *Bolitas:* in meridie *Parietas*, recto casu Παριῆται.

III.

Præter Capisam, oppida plura Ptolemæo in Paropanisadis, *Barzaura, Parsiana, Artoarta, Baborana, Drastoca, Niphanda*, & obscura alia: ab Ammiano simul notata *Agazaca*, (Ptol. *Gazaca*,) *Naulibis*, & *Ortopana*, de qua Ptol. Κάβουρα, ἡ καὶ Ορτοσπάνα, *Cabura* [sic Pal. at vulg. Carura] *quæ etiam Ortospana vocatur.* Hæc Straboni etiam memorata est lib. XV pag. 497, sed *Orospana*, elisa littera. *Via*, inquit, [in Indiam] *recta it per Bactrianam, & montis transscensum* εἰς Ορόσπανα, διὰ τὴν ἐκ Βάκτρων τρίοδον, ἥτις ἐστὶν ἐν Παροπαμισάδαις, *in Orospana, per triuium e Bactris, quod in Paropamisadis est.*

IV.

Nobilior vrbs *Alexandria*, in septemtrione huius regionis ab Alexandro, quum in Bactrianam per Paropamisum, quem Caucasum vocabant, iturus esset, ad radicem illius montis posita. Plinius lib. VI cap. XXIII *Ad Caucasum Cadrusi: oppidum ab Alexandro conditum.* quod Solinus peruertit cap. LIV, *Cadrusia est oppidum ab Alexandro M. ad Caucasum constitutum est.* Cadrusi enim Plinio sunt populus: oppidi autem ad Caucasum nomen fuit *Alexandria.* Arrianus lib. III cap. XXVIII Ἐν τούτῳ δὲ Ἀλέξανδρος πρὸς τὸν Καύκασον τὸ ὄρος ἦγεν, ἵνα καὶ πόλιν ἔκτισε, καὶ ὠνόμασεν Ἀλεξάνδρειαν. *Inter hoc Alexander ad Caucasum montem profectus, vrbem ibi condidit, quam Alexandriam nominauit.* Et lib. IV cap. XXII de reditu ex Bactris: ὑπερβαλὼν δὲ τὸν Καύκασον ἐν δέκα ἡμέραις, ἀφίκετο ἐς Ἀλεξάνδρειαν πάλιν, τὴν κτισθεῖσαν ἐν Παραπαμισάδαις, ὅτε τὸ πρῶτον ἐπὶ Βάκτρων ἐστέλλετο. *decimis castris transmisso Caucaso, peruenit Alexandriam, quæ apud Parapamisadas condita fuerat, quum primam expeditionem in Bactros faceret.*

SECT. II

SECTIO II.

ARIA ET ARIANA.

V.

Aria & Ariana ſintne eadem regio, an diſtinctæ, non conuenitur inter auctores. Ptolemæus vnam habet Ἀρίαν, *Ariam:* ignorat Arianam & Arianos. Plinius *Arianam* tantum regionem habet lib. VI cap. XXIII: *Ariam* non memorat; at *Arios* & *Arianos* diſcernit lib. VI cap. XXV. *Parthia,* inquit, *habet ab ortu Arios, a meridie Carmaniam & Arianos.* Ex quo coniiciunt, Arianos latius patere quam Arios, illosque Gedroſios quoque & Drangas includere. Vide Harduin. ad cap. XXI pr. ſeu ſectionem XXIII. Arrianus tantum Ἀρείαν, *Ariam* habet & Ἀρείους, *Arios* lib. III cap. XXV; de Ariana ſilet. Strabo autem vtrumque nomen habet, & Arianæ quidem fines latiores dat quam Ariæ, nec vero ipſe definit, niſi quod lib. XV pag. 495 ab India, μετὰ τὴν Ἰνδικὴν, Arianam ait incipere. * Pag. 497 Eratoſthenis ſententiam proponit, dicentis, τὴν Ἀριανὴν, *Arianam ab oriente Indo terminari; ab auſtro* μεγάλῃ θαλάττῃ, *mari magno; ab aquilone Paropamiſo & montibus vsque ad Caſpias portas; ab occidente iisdem finibus, quibus Parthia a Media, Carmania a Parætacene & Perſide diſtinguitur.* Ingens ſic & ampliſſima eſt Ariana. Dionyſius v. 1097 etiam latius Arianos extendit, ſub Paropamiſo tamen continet. Sic enim ſcripſit,

- - - ὅσσους τε παρὰ πτυχὶ Παρπανισοῖο
Ξυνῇ ὁμῶς μάλα πάντας ἐπωνυμίην Ἀριηνούς,
- - - *quotquot ad decliuia Parpaniſi*
Communi nomine ſimul vniuerſos Arienos.

Alibi vero, verſ. 714, idem meminit ἐρυθραίων Ἀριηνῶν, *ruforum Arienorum,* quod alii ab Erythræo mari eiusque vicinitate interpretantur, quaſi illud Ariani attigiſſent. Hoc vero inde dubitari poteſt, quia Alexander ex India redux diuiſit copias, & partem dedit Cratero, qui διὰ τῆς μεσογαίας, ἅμα χειρούμενός τε τὴν Ἀριανὴν, *per mediterranea* duceret, *ſimul* Arianam ſubacturus: ipſe vero per Arachotos & Drangas profectus in Carmania ſe cum rege, qui alteram copiarum partem per Gedroſiam & maritima duxerat, coniunxit: quod Strabo lib. XV p. 496 notauit. Vides, hic Arianam extra Gedroſiam & maritimum tractum eſſe. Cl. Salmaſius Exerc. Plin. p. 558 operoſus in eo eſt, vt Arianam ab Aria diſtinguat, nec vero certos illi ponit limites. Inter alia, *Arianen,* inquit, *vsque ad Indiam pertingere conſtat ex Strabone, & diuerſam eſſe ab Aria. Diuerſa igitur hæc Alexandria* Ἀριανῆς *ab altera Alexandria, quæ cognominatur* ἐν Ἀρείοις. Sed dubia illa Arianæ Alexandria, quam ipſe ex ignota Stephani quinta Ὀπιανῆς,

* Add. Theophraſt. de Plant. IV cap. 5 pag. 347 extr. qui *Ariam* ab India itidem diſtinguit. Ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τὴν Ἰνδικήν· ἐν δὲ τῇ Ἀρίᾳ χώρᾳ καλουμένῃ ἄκανθά ἐστιν κ. τ. λ. *Hæc in India: In regione autem Aria dicta ſpina eſt &c.* Sed Arianam Indiæ nomine contineri putauit Ælian. de Animal. XVI cap. 16 Παρὰ τοῖς Ἀριανοῖς τοῖς Ἰνδοῖς χάσμα Πλούτωνός ἐστι κ. τ. λ. Vide infra cap. XXIII § II.

νῆς, putat Ἀριανῆς, legendam esse, & ad Alexandriam Paropamisadarum sub Caucaso monte refert, de qua supra diximus. Verum, quæcumque differentia inter Arianam fuit & Ariam, illaque hac, quantis libet finibus, est latior, explicari illam a nobis totam & coniunctam nihil opus est, qui partes illius, quæcumque sunt, separatim explicamus, Paropamisum, Arachosiam, Drangianam, & ipsam, si ad mare pertinuit, Gedrosiam.

VI.

Quare contenti iam *Aria* sumus, cuius fines Ptolemæus lib. VI cap. XVII ita descripsit, vt a septemtrione Margianæ & Bactrianæ partes habeat, ab ortu Paropanisadas: a meridie Drangianam. Et Strabo pag. 498 τοῖς Παροπαμισάδαις παράκεινται πρὸς ἑσπέραν Ἄριοι, *Paropamisadis ab occasu Arii adiacent.*

VII.

Ipsum vocabulum ambigue scribitur, cum diphthongo & sine illa. Strabo, dicto loco οἱ Ἄριοι, & ἡ Ἀρία, * regio: etiam Ptolemæus, Ἀρία: & Stephanus, Ἄρια, θηλυκῶς καὶ οὐδετέρως Περσικὴ χώρα. τὸ ἐθνικὸν Ἄριοι καὶ Αριεὺς, *Aria, femineo & neutro genere, Persici regni regio est, cuius gentile Arii, & Arieus.* Contra Characenus Isidorus extremis Stathmis, χώρα τῆς Ἀρείας, *regiuncula Areiæ:* & Arrianus lib. IV cap. VI καὶ Ἄρειος, ὅτε ἐπώνυμος ἡ τῶν Ἀρείων γῆ ἐστὶ, & *Areius* [fluuius] *cui cognominis regio Areiorum est.*

VIII.

Isidorus Characenus vnius tantum regionis in Aria meminit, quæ *Anabon* (Ἀνάβων χώρα τῆς Ἀρείας) vocatur: in qua vrbes dicuntur esse *Phra, Bis, Gari,* & *Nii,* omnia nomina ignota. Nec notiora Ptolemæi oppida Ariæ, *Disla, Nabaris, Taua, Bitaxa, Sarmagana, Bogadia, Chaurina, Capotana,* cetera. Vnum videtur nobilius, quod *Aria* (Ἀρία πόλις) vocatur, quod regioni forsan nomen dedit, adpositum in vetere Tabula fluuio *Ariæ,* qui Arriano lib. IV cap. VI Ἄρειος, Plinio itidem *Arius,* Ammiano *Arias* est, adpositum. Habet etiam Ptolemæus quædam oppida Græco nomine, saltem Græcis non inusitato, vt sunt Σώτειρα, *Sotira* & *Nisibis,* sita ambo circa *lacum Ariam,* in quem fluuius huius nominis cum aliis eius regionis infunditur.

2. Nobilissima autem vrbs est *Alexandria,* Ἀλεξάνδρεια ἐν Ἀρίοις Ptolemæo, quam itidem huic lacui dicta tabula adpositam habet, non autem ad ostium fluminis Arii, sed ex aduersa parte seu opposita. Plinius autem lib. VI cap. XXIII *Arius amnis, qui præfluit Alexandriam, ab Alexandro conditam.* Idem antea cap. XVII illam vrbem *Alexandriam Ariôn,* id est Ἀρείων seu Ariorum, vocauerat. Eadem Straboni lib. XV p. 497 Ἀλεξάνδρεια ἡ ἐν Ἀρίοις, *Alexandria in Ariis* dicta. Ammianus lib. XXIII sub finem ex Ptolemæo vrbes repetiit non nullas: *Abundat,* inquit, *Aria oppidis, inter quæ sunt celebria Bitaxa, Orbitana, & Sotera, & Nisibis, & Alexandria; vnde nauiganti ad Caspium mare quingenta stadia numerantur & mille:* quod de suo Arrianus adiecit. Ptolemæus enim tantum diuersos fontes fluminis enarrat,

* Theophrastus de Plantis IV cap. 5 pag. 347 extrem. Locum supra ad § V adscripsi.

rat, vnum in Paropaniſo, alterum apud Sariphos, & lacum facere Ariam dictum, quaſi illo abſorbeatur. Quæ vero ab Alexandria Ariorum fiat navigatio in Caſpium mare, non intelligo, niſi per Seriphos montes, vnde oritur Arius, Alexandriam præterfluens, eumdem amnem reducas in Margum, & per hunc in Oxum, qui tandem in mare deferat: de quo recurſu nihil Ptolemæus habet, neque recentes peregrinatores, qui litterarum expertes, nihil obſeruant quod ad veterem geographiam conferat: neque nouæ ſunt admodum ſtudioſi.

3. Præterea memorantur Ariorum vrbes aliæ, inter quas eſt *Suſia.* Arrianus lib. III cap. XXV ἐκεῖθεν ἦγε ἐπὶ τὰ τῆς Ἀρείας ὅρια, καὶ Συσίαν πόλιν τῆς Ἀρείας, *inde* [ex Parthis] *profectus ad Ariæ fines, & ad vrbem Ariæ Suſiam.*

4. Et aliam ibidem vrbem, eamque regiam, Arrianus laudat, cui nomen *Artacoana* fuit. De Satibarzane rebelli dicit: ὁπλίζων τοὺς Ἀρείους καὶ ξυνάγων εἰς Ἀρτακόανα πόλιν, ἵνα τὸ βασίλειον ἦν τῶν Ἀρείων, *Arios armat, congregatque ad vrbem Artacoana, in qua regia Ariorum erat.* Hanc ita etiam Plinius cognominauit lib. VI cap. XXIII, *Oppidum Artacoana: Arius amnis, qui præfluit Alexandriam.* Straboni autem lib. XI pag. 350 eſt Ἀρκ]ακάνα *Arctacana:* qui & aliam *Achaiam* ibidem nominat, de qua vero nihil conſtat, niſi Græca ex nomine origo.

5. Iſidorus in Stathmis præter obſcura oppida, quæ in Anabone regione Ariæ poſuit, in propria Aria tres vrbes recenſet, quarum vna eſt Ἀλεξάνδρεια ἡ ἐν Ἀρείοις, *Alexandria Ariorum,* de qua ſatis dictum: ceterarum altera eſt Κανδάκη, *Candace*, ignota; altera Ἀρτακάυαν, *Artacauan,* quæ videtur Ptolemæi Ἀρτικαῦδνα, *Articaudna* eſſe, in Tabula Ptolemæi vetere *Articane,* ſita ad lacum Ariam ab ortu ſolis. Plinius dicto loco laudat etiam *Artacabanen*, diuerſam ab Artacoana, eamque ab Antiocho iterum munitam dicit. Harduino videtur ipſa Iſidori *Artacauan* eſſe ac Ptolemæi *Articaudna.*

SECTIO III.

D R A N G I A N A.

IX.

Drangiana a ſeptemtrione habet Ariam: ab ortu Arachoſiam: a meridie Gedroſiæ partem. Iugis continetur duobus: a ſeptemtrione, Ariam verſus, *Bagoo* monte; a meridie monte *Becio.* Flumen maius, quod minora recipit, Ptolemæus ſine nomine memorauit, tantum dicit Arabio flumini adfundi, a quo in Oceanum defertur. Arrianus autem lib. IV cap. VI nominatim, Ἐτύμανδρος δὲ Εὐεργετῶν ῥέει, *Etymander per Euergetas defluit:* qui ſine dubio eſt vnus ex Ptolemæi fluuiis, forſan maximus, receptor ceterorum. Omnes autem ex Bagois montibus decurrunt. De Euergetis iam in populis dicemus.

X.

Nomen regionis eſt Straboni & Ptolemæo & Plinio ἡ Δραγγιανή, *Dran-*

Drangiana: Diodoro lib. XVII Δραγγινὴ, *Drangina:* populi Δράγγαι, *Drangæ.*

XI.

Oppida duo nobiliora Ptolemæi ſunt, *Prophthaſia*, ſita ſub Bagoo monte, ad ſeptemtrionem regionis Drangianæ: altera *Ariaſpe*, propior monti Becio. Prior in Græco Ptolemæi libro cum ſibilo ſcribitur Προσφθασία, & ſi recte expreſſum cum iota ſubſcripto, quaſi diuiſe legendum ſit πρὸς Φθασίᾳ: at Strabo & Plinius Προφθασία, *Prophthaſia.* Ille lib. XV pag. 497 ἀπὸ τῆς Ἀρίας πρὸς νότον εἰς Προφθασίαν τῆς Δραγγιανῆς, *ab Aria meridiem verſus ad Prophthaſiam Drangianæ:* hic, lib. VI cap. XVII *Inde* [ab Alexandria Ariôn] *ad Prophthaſiam Drangarum* CXCIX *millia.* Idem vero Plinius lib. VI cap. XXIII *Prophthaſia oppidum Zariaſparum:* quod argumento eſt, *Zariaspas* partem Drangarum fuiſſe, qui a *Zariaspa* vrbe dicti, non autem illa Bactrianæ, ſed quæ in Drangis fuit aut prope illos. Sed Plinii *Zariaspæ* ſuſpecti mihi, & vereor, ne *Ariaspas*, ſeu *Agriaspas* aliorum in animo habuerit, ſi modo genuina illa ſcriptura. Variant enim in nomine auctores & qui Arriano lib. III cap. XXVII ſunt *Agriaspæ*, in optimo MSS. Ἀριάσπαι, *Ariaspæ;* Diodoro lib. XVII cap. LXXXI dicti ſunt *Arimaspi.* Puto igitur ab *Ariaspe*, Ptolemæi in Drangis vrbe, nomen eſſe, quæ quod æque, vt Prophthaſia, in ortum verſus ab illo poſita, videtur ille tractus modo ſub Drangis cenſus, vt Ptolemæus fecit, modo a propria Drangiana fuiſſe diſtinctus, vt Strabo atque Plinius.

2. Ad quod demonſtrandum, prænotamus, *Ariaspas* ſiue *Agriaspas* a Cyro vocatos *Euergetas* eſſe. Arrianus dicto loco: ἀφικνεῖται ἐς τοὺς πάλαι μὲν Ἀριάσπας καλουμένους, ὕστερον δὲ Εὐεργέτας ἐπονομασθέντας, ὅτι Κύρῳ τῷ Καμβύσου ξυνεπελάβοντο τῆς ἐς Σκύθας ἐλάσεως. *ad eos peruenit, qui olim quidem Ariaſpæ, poſtea vero Euergetæ vocati ſunt, quod Cyrum, Cambyſis filium, in expeditione Scythica adiuuiſſent.* Eadem Curtius lib. VII cap. III *Alexander, Arianorum ſatrape conſtituto, iter pronuntiari iubet in Agriaſpas, quos iam tum mutato nomine Euergetas adpellabant, ex quo, frigore victusque penuria Cyri exercitum adfectum, tectis & commeatibus iuuerant.* A Cyro nomen fuiſſe, etiam Strabo confirmat lib. XV p. 498 εἶτ' ἐκ Δραγγῶν ἐπί τε τοὺς Εὐεργέτας ἧκεν, οὓς ὁ Κῦρος οὕτως ὠνόμασε, *deinde ex Drangis* [Alexander] *venit in Euergetas, quos Cyrus ſic nominauit.* Et Plinius dicto cap. XXIII ſeparat quidem Euergetas a Drangis, nihil autem interponit. *Drangæ*, inquit, *Euergetæ, Zarangæ, Gedruſi.* Zarangæ, ignoti alias, Harduino etiam pars aliqua Drangarum videntur. Diodorus in nomine errauit Ariaſpas vocans *Arimaſpos*, qui Scythæ Hyperborei ſunt. Ceterum recte ibidem ille Euergetarum nomen poſuit: τὰ κατὰ τὴν Δραγγινὴν καταστήσας, ἀνέζευξε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς πρότερον μὲν Ἀριμασποὺς, νῦν δὲ Εὐεργέτας ὀνομαζομένους. *Rebus*, inquit, *circa Dranginam conſtitutis, cum exercitu in Arimaſpos, olim vocabantur, mouit, nunc autem nominantur Euergetæ.*

3. Ptolemæi oppida reliqua ſunt obſcura, *Ruda, Inna, Aricada, Aſta,*

Xarxia-

Xarxiare, Nostana, Pharazana, Bigis, Arana: nec notiora duo Isidori Characeni, quæ sola in Drangiana memorauit, *Parin* & *Coroc*, Κορόκ.

SECTIO IV.

ARACHOSIA.

XII.

Arachosia ab ortu adiacet Drangianæ, Græce Αραχωσία; populus Αραχωτοὶ Straboni lib. XV, seu Αράχωτοι, *Arachoti*, * vt Arrianus lib. III cap. XXIII τὰς Αραχώτας: & Αραχῶται, Dionysio vers. 1096, & Plinio *Arachotæ* & *Arachosii*. Libro VI enim cap. XXIII Arachosiam ita descripsit: *Arachosia cum oppido & flumine eiusdem nominis, quod quidam Cophen dixere, a Semiramide conditum. Amnis Erymanthus præfluens Parabesten Arachosiorum. Proximos iis a meridie, ad partem Arochatarum faciunt Gedrosos, & a septemtrione Paropamisadas.*

XIII.

Dicit *cum oppido & flumine eiusdem nominis*. Supra cap. XVII *Arachosiorum oppidum* dixit Stephanus: Αραχωσία πόλις ὐκ ἄποθεν Μασσαγετῶν ὑπὸ Σεμιράμεως κλιθεῖσα, ἥ τις καὶ Κωφὴν ἐκαλεῖτο. *Arachosia vrbs non longe a Massagetis sita; a Semiramide condita, quæ Cophen antea vocabatur.* Ptolemæo dicta hæc vrbs Αράχωτος, *Arachotus*, sita in parte orientali Arachosiæ.

2. Flumen, cuius Plinius meminit, Αραχωτὸς, *Arachotus* ab Isidoro Stathmis vltimis vocatur, etiam a Stephano, qui a Caucaso delabi dicit. Idem Isidorus ad eumdem amnem habet Αλεξανδρόπολιν, μετρόπολιν Αραχωσίας, *Alexandropolim caput Arachosiæ*, quæ decima quinta est Stephani, παρὰ τοῖς Αραχώτοις, ὁμορῦσα τῇ Ινδικῇ. *apud Arachotos, Indiæ contermina.* Et Ptolemæo in Arachosia est Αλεξάνδρεια, *Alexandria*, quæ ipsa Isidori est Alexandropolis.

3. *Parabeste* Plinii, quam *Erymander* præfluit, est incognita.

4. Isidorus addit aliam Græcam vrbem *Demetriadem*, cuius positionem, posthabente Ptolemæo, ignoramus.

5. Cetera Ptolemæi ignobilia sunt omnia, *Ozola, Phoclis, Rixana, Choaspa, Asiace, Gammace, Arbaca, Maliana, Dammana:* nec notiora Isidori reliqua, *Biyt, Pharsaga, & Chorochoad.*

XIV.

Diuidebantur Arachotæ in certos populos, quorum nomina, præter *Sydros*, quod aliter aliterque in libris scribuntur, vt dubia & incerta, ac vtrimque ignota, præterimus. Adi Ptolemæum; qui & *Fontem Arachotum* memorat, quem vero lacum, a fluuio huius nominis factum, interpretatur. Ammianus lib. XXIII cap. XXIX de fluuio illo dicit, *efficit paludem*

* Nonnus Dionysiac. XXVI vers. 148 pag. 684

Ὁπλιτέων αἰόλα φῦλα δορυθρασέων Αραχώτων
Δερσαίων τε φάλαγγας ὁμήλυδας.

Arachotoſcrenem, quia Ptolemæo eſt Ἀράχωτος κρήνη. Eiusdem Ammiani oppida tria ſunt a Ptolemæo, *Alexandria, Arbaca, Choaſpa.*

SECTIO V.

GEDROSIA.

XV.

Gedroſia ſecundum Ptolemæum lib. VI cap. XXI terminatur ab occaſu Carmania: a ſeptemtrione Drangiana & Arachoſia: ab ortu parte Indiæ iuxta Indum amnem: a meridie parte Oceani Indici. * Græce ἡ Γεδρωσία, *Gedroſia* Straboni & Ptolemæo. Ampliſſima regio ab India ad Carmaniam procurrens, & magno etiam ſpatio in ſeptemtrionem.

2. Populus *Gedroſi*, Plin. lib. VI cap. XX extr. & cap. XXIII: quo capite etiam bis *Gedruſi* ſcripſit. Dionyſii verſu 1086 Γεδρωσοὶ, *Gedroſi:* Strabonis lib. XV Γεδρώσιοι, *Gedroſii.* Vtraque forma Arriani eſt lib. VI, qui inſuper primam vocalem mutauit, cap. XXIV τὰ βασίλεια τῶν Γαδρωσῶν, *regia Gadroſorum:* & cap. XXV ἡ Γαδρωσίων γῆ, *Gadroſiorum regio:* item τὰ πεδία τῶν Γαδρωσίων, *campi Gadroſiorum.* Diodorus Siculus lib. XVIII cap. VI per K ſcripſit Κεδρωσία, *Cedroſia:* etiam Alexander Polyhiſtor apud Stephanum, quod is fruſtra incorrecto codici imputat. Et Suidas Κεδρωσία ὄνομα πόλεως, *Cedroſia nomen vrbis;* verius ſcripſiſſet, regionis. Sic in Ammiani pluribus iisque optimis MSS. vt Valeſii p. 369 notarunt, eſt *Cedroſia*, non *Gedroſia* lib. XXIII.

XVI.

Maximus amnis Gedroſiæ varie vocatur; *Arbis, Arabius, Artabis,* & *Artabius.* Straboni lib. XV p. 495 Ἄρβις, *Arbis:* etiam Stephano *Arbis* quamquam is perperam ab *Arabi* amne diſtinguat, qui idem eſt. Ptolemæo eſt *Arabis*, Ἄραβις Græce; interpreti Latino, & Tabulæ auctori, *Arabius;* Sic autem ille, Ἀράβιος ποταμοῦ ἐκβολαί. Qui eum ſequuntur T interſerunt, Marcianus in Periplo Ἄρταβις; Ammianus lib. XXIII cap. XXIX *Artabius.* Arrianus autem Ἀράβιος, *Arabius* ſcripſit lib. VI Expedit. cap. XXI. *Nearchus*, inquit, *a Pattalis ſoluens*, ἐς τε μὲν ἐπὶ ποταμὸν τὸν Ἀράβιον προὐχώρει, *ad amnem Arabium proceſſit:* & paullo poſt, Ἀραβῖται μὲν δὴ, ἔθνος καὶ τοῦτο αὐτόνομον τῶν περὶ τὸν Ἀράβιον ποταμὸν νεμομένων. *Arabitæ, ipſi quoque liberi, ex iis, qui circa Arabium fluuium habitant.* Nihilominus videtur *Arbis* vel *Arbius*, genuina fuiſſe denominatio.

2. Plinius lib. VI cap. XXIII addit flumen *Nabrum*, ignotum ceteris. *Hæc digna*, inquit, *memoratu produntur: Arbis oppidum a Nearcho conditum in nauigatione ea: flumen Nabrum, nauium capax: contra inſula diſtans* LXX *ſtadiis.* Quod vero dixit tantum digna memoratu tradere, nec hoc loco Arbis ſeu Arabii fluminis mentionem facit (nam quem cap. XXIV extremo memorat, alienus eſt iuxta Carmaniæ promontorium) dubitare licet,

* Gedroſiam adlui mari, docet etiam Ælianus de Animal. XVII cap. 6 Περὶ δὲ τὴν Γεδρωσίαν χώραν (ἔστι δὲ μοῖρα τῆς γῆς τῆς Ινδικῆς οὐκ ἄδοξος) Ονησίκριτος λέγει καὶ Ορθαγόρας γίνεσθαι κήτη ἥμισυ ἔχοντα σταδίου τὸ μῆκος κ.τ.λ.

licet, an forte in *Nabrus* ipse amnis Arbis lateat. Harduinus autem separat & prope Indiæ fines aut Indi ostia in mare *Nabrum*, nescio quo finitore, deducit. Ptolemæus ex *Arbitis* montibus, qui διὰ μέσης Γεδρωσίας, *per mediam Gedrosiam* protenduntur, deducit fluuios, qui Indo misceantur, nomina vero non ponit, tantum dicens τινὲς ποταμοί.

3. De Τομήρῳ, *Tomero* Arriani paullo post in Populis * dicemus.

XVII.

Populi Gedrosiæ sunt memorabiles & maritimi *Arbies* ** seu *Arbitæ*; & *Oritæ*, & *Ichthyophagi*. Strabo lib. XV p. 495 de Ariana magna: *Australe latus ab Indo & Pattalene, desinit ad Carmaniam & os sinus Persici.* - - - Οἰκοῦσι δὲ Ἄρβιες πρῶτον, ὁμώνυμοι ποταμῷ Ἄρβει, τῷ ὁρίζοντι αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἑξῆς Ὠρειτῶν, ὅσον χιλίων σταδίων ἔχοντες παραλίαν, ὥς φησι Νέαρχος. Ἰνδῶν δ' ἐστὶ μερὶς καὶ αὕτη. εἶτ' Ὠρεῖται ἔθνος αὐτόνομον. τούτων δ' ὁ παράπλους χιλίων ὀκτακοσίων. ὁ δὲ τῶν ἑξῆς Ἰχθυοφάγων, ἑπτακισχίλιοι τετρακόσιοι· ὁ δὲ τῶν Καρμανίων, τρισχίλιοι ἑπτακόσιοι, μέχρι Περσίδος. *In ea primum* [ab Indi ostiis] *Arbies habitant, eodem nomine, quo Arbis fluuius, adpellati, quod eos a sequentibus Oritis seiungit, mille fere stadiorum oram habentes, vt Nearchus refert: quæ & ipsa Indorum pars est. Postea sunt Oritæ, gens libera, quorum præternauigatio* CIƆ IƆ CCC *stadiorum est. Inde Ichthyophagorum ora septem millium & quadringentorum stadiorum. Hinc Carmaniorum ter mille & septingentorum vsque in Persidem.* Ex quibus cum ordinem populorum videmus, tum amplitudinem cuiusque regionis. Discimus hinc etiam, Arbin seu Arabim fluuium in orientem magis, quam in Ptolemæi tabula est, reducendum esse, quemadmodum Marcianus amplum spatium inter ipsum & Carmaniæ fines constituit.

2. Eumdem ordinem etiam Arrianus seruat in Indicis cap. XXI seqq. Macedonum classem dicens ab Indo venisse ἐς Κρώκαλα νῆσον ἀμμώδεα, *in Crocala, insulam arenosam*, cui vicina loca gens Indica, Ἀράβιες, *Arabies* teneant, ἐπώνυμοι ποταμοῦ Ἀράβιος, *nomen habentes a flumine Arabi*, quod per ipsorum regionem in mare deferatur. A Crocalis, post diuersos portus, quorum primum εὔορμον λιμένα vocat, cui Nearchus *Alexandri* nomen indiderit, prouectos esse ad ostium *Arabis* fluuii, cui insula vasta obiaceat: inde præternauigasse τὴν Ὠρειτέων χώρην, *Oritarum regionem*, vbi Leonnatus, Alexandri dux, Oritas prœlio deuicerat. Hinc ventum est ad amnem Τόμηρον, *Tomerum*, per Oritas decurrentem, qui forte *Tuberus* Plinii est lib. VI cap. XXIII. Iam addit Arrianus cap. XXVI Ἐπὶ δὲ Ὠρείτῃσι κατὰ μὲν μεσογαίην Γαδρώσιοι ἐπεῖχον, *Post Oritas, mediterranea versus Gadrosii habitant*, quorum fines difficulter Alexander cum exercitu pertransiit. κάτω δὲ Γαδρωσίων παρὰ τὴν θάλασσαν αὐτὴν οἱ Ἰχθυοφάγοι καλεόμενοι οἰκοῦσι, *infra Gadrosios in maritimis habitant, qui Ichthyophagi vocantur.* Sic bene de ordine

* § XVII n. 2 & § XVIII n. 5.

** Vid. Nonnus Dionys. XXVI vers. 167 sqq. pag. 686
Καστύρην τε γένεθλα καὶ Ἀρβίας, οἵ τ' ἔχον αὐτὴν κ. τ. λ.

ordine harum gentium Arriano cum Strabone conuenit: Plinius autem
est turbatior.

3. Ἄρβιες, *Arbies* Strabonis sunt Plinii iam dicto loco *Arbii*, seu *gens*
Arbiorum: Dionysii Ἄριβες, *Aribes*, verſ. 1096 dicentis

Ὠρίτας τ' Ἄριβάς τε, λινοχλαίνους τ' Ἀραχώτας,

Oritas, & Aribes, & lino vestitos Arachotas,

metri caussa per metathesin: Arriani Ἀράβιες, *Arabies*, Indic. rer. cap. XXI:
& Ἀραβῖται, *Arabitæ*, eiusdem lib. VI Exped. Alex. cap. XXI, quæ forma &
Stephani est in Ἄραβις, fluuii nomine; & Curtii lib. IX cap. X, *nonis castris*
in regionem Arabitarum peruentum est. Vt autem in fluuii, sic in gentis
quoque nomine videtur alpha medium redundare, legendumque *Arbis,*
Arbitæ, Arbies.

4. De *Oritis* ex Strabone & Arriano satis iam dictum fuit: leuiora de
nomine adiiciemus. Curtius lib. IX cap. X *Horitæ* scripsit, Strabo & Ar-
rianus Ὠρεῖται diphthongo; Dionysius Ὠρῖται, vt vidimus; Plinius *Oros*
videtur dixisse. *Ori gens*, inquit, lib. VI cap. XXIII. Ibidem memorat qui-
dem etiam *Ichthyophagos Oritas*, quos diuidunt alii; Arrianus vero, qui
sæpe Ὠρειτῶν, *Oritarum* mentionem habet, pro iis *Oros* lib. VI cap. XXVIII
posuit. *Nearchus*, inquit, περιπλεύσας τὴν Ὤρων τε καὶ Γαδρωσῶν, καὶ τῶν Ἰχθυο-
φάγων, *Ororum & Gadrosorum & Ichthyophagorum regionem prænauigans,*
appulit ad Carmaniæ oram.

5. *Ichthyophagi*, ab esu piscium ita dicti, in Carmaniam vsque, oram
maritimam tenuere, homines maxime feri. Nomen in aliis etiam genti-
bus Ptolemæus notauit. Mores & viuendi rationem, quod vel crudis
piscibus, vel sole tostis & molitis vesci soliti fuerint, etiam ex ossibus
piscium ædificauerint, tradiderunt Strabo lib. XV, & Arrianus Rer. Ind.
cap. XXIX. Alexander autem, quod Plinius dicto loco refert, *Ichthyo-*
phagos omnes vetuit piscibus viuere, vt ad cultiorem vitam reduceret.
Nonnumquam *Ichthyophagi* latius explicantur, vt vicinos Oritas etiam vel
omnes vel ex parte comprehendant, vt modo dicti Plinio erant *Ichthyo-*
phagi Oritæ: ideoque idem mox ait: *deinde Ichthyophagi tam longo tra-*
ctu, vt XX dierum spatio prænauigauerint. Quum vero Oritæ & Ichthyo-
phagi Gedrosiis opponuntur, Gedrosii non in vniuersum, sed interiores
& mediterranei intelliguntur, quia Ichthyophagi sunt maritimi & litora-
les. Vide Arrianum paullo ante ex lib. VI cap. XXVIII adlegatum, & de
Reb. Indicis cap. XXVI.

6. Vt vero pateat, quantum oræ maritimæ quæque harum gentium
possederit, ex Arriani Indicis de Nearchi nauigatione dimensiones & di-
stantias excerpemus. Ab Indi ostiis Arbies siue Arabies populi vsque ad
ostia fluuii Arbis seu Arabii tenuerunt circiter mille stadia: ab hoc fluuio
Oritæ habitarunt per stadia mille sexcenta: inde ad Carmaniæ vsque
oram Ichthyophagis proprie dictis vix mille stadia relinquuntur. Vide
lib. Indic. rer. cap. XXV, seq.

XVIII.

Oppida Gedrosiæ, quæ Ptolemæus recenset, pleraque sunt obscura. In litore a Carmania primum est *Rapaua*, quod Marcianus *Rapaura* scripsit in Periplo.

2. Deinde Γυναικῶν λιμὴν, *Feminarum portus*, cuius Arrianus etiam Indic. cap. XXII meminit, & nominis hanc rationem dat, quia femina in illo loco prima imperauerit.

3. Postea sunt *Boiamba* (Pal. Coiamba) & *Rizana*.

4. Arrianus dicto loco in litore ab Indo ad Arbin fluuium sub Arbitis habet *Portum Alexandri*, ita a Nearcho nominatum: *Saranga, Sacala, Morontobaros, Portum feminarum:* inter Arbin & Tomerum fluuios sub Oritis sunt *Pagana, Cabana, Cocala:* post Tomerum *Malana*, vltimus locus Oritarum.

5. Sub Ichthyophagis propriis *Bagisara* in ora, vbi portus est, & pagus *Pasira*, cuius accolæ Πασιρέες, *Pasireenses;* Plinio, dicto loco, *Pasiræ*, quos ait circa flumen nauigabile *Tuberum* esse, quod varie in codicibus scriptum est, nec vero id aliud est ab Arriani Τομήρῳ, ποταμῷ χειμάρρῳ, *Tomero, torrente fluuio.* A Pasira, emensis CC stadiis ἐς Κόλτα, *Colta* ventum est, qui videtur vltimus Gedrosiæ locus in hac nauigatione notatus.

5. Proximus enim a 10 c stadiis, *Calama* dictus, contra insulam Carninam, quæ Ptolemæi Carminna est, censa sub Carmania, ad illam quoque pertinet.

XIX.

Mediterranea Ptolemæi ad Arachosiæ fines sub *Becio* monte, ab ortu in occasum numerando, *Soxetra, Cottobara, Musarna*, (diuersa ab huius nominis portu in extrema Carmania) *Badara, Cuni:* hinc in austrum versus *Oscana, Omiza.*

2. Nobiliora sunt, ad amnem Arbim, seu Arabim, *Arbis* oppidum, non mediocri a mari spatio. Plinius dicto loco: *Arbis oppidum a Nearcho conditum in nauigatione ea:* quod difficile ad credendum est. Nam neque locus, neque tempus, neque oppidi nomen id facile admittit. Longius enim a mari abest secundum Ptolemæum, quam vt classi licuerit, eo vsque aduerso flumine nauigare : nec tempus nauigationi destinatum tantam in vno loco moram admisit, quanta condendæ vrbi est necessaria: & nomen cum gentis nomine congruit ; Macedones autem Græca nomina aut ipsius Alexandri imposuerunt. Præterea Arrianus Indic. cap. XXII, vbi Nearchum ad Arabis ostia fuisse dicit, quadraginta tantum stadiis intrasse flumen ait ad aquam dulcem ex lacu petendam, καὶ ὑδρευσάμενοι, ὀπίσω ἐπενόστησαν, *&, sumta aqua, reuertisse.* Marcianus autem addit, si aduerso flumine nauigetur, πόλις ἐν δεξιᾷ κατὰ τὸν ἀνάπλουν κεῖται Ἀρβὶς καλουμένη, *vrbem in dextra ripa sitam esse, quæ Arbis nominetur.*

3. Altera vrbs ad idem flumen, & in eadem ripa non satis certi est nominis. Ptolemæus μητρόπολιν, primariam Gedrosiorum vrbem fuisse tradit: nomen vulgatis in libris est Ἦασις, *Easis;* in Palat. cod. Πάρσις, *Par-*

ſis, quod cum Marciani Heracleotæ Periplo conuenit. *καὶ ἔτι*, inquit, *ἀνώτερον, ὁμοίως ἐν δεξιᾷ τοῦ ποταμοῦ πόλις* Περσὶθ, *ἡ μητρόπολις τῆς* Γεδρασίας, *& adhuc ſuperius ad dexteram fluminis eſt Perſis* [ſic interpres ſcripſit] *Gedroſiæ metropolis*. At Arrianus lib. VI cap. XXIV Αὐτὸς *δὲ προὐχώρει ὡς ἐπὶ τὰ βασίλεια τῶν* Γαδρωσῶν· *ὁ δὲ χῶρος* Πύρα *ὀνομάζεται*, *Ipſe vero* [rex] *ad Gadroſorum regiam contendit: locus is Pura nominatur.* Si itaque in metropoli fuit regia, tria nomina concurrunt in vna ciuitate, quæ maxime diſſonant, *Eaſis*, *Parſis*, ſeu *Perſis*, & *Pura*. Sed dubito eamdem eſſe, quia metropolis in Arbitis fuit, in confinio Oritarum; *τὰ βασίλεια*, *regiam* autem ſat longe ab Oris, qui vel ipſi Oritæ ſunt, vel coniuncti cum ipſis, quia inde ſexageſimo die, quamquam ſtatiua aliquot interuenerint, Alexander dicitur in Gedroſorum regiam veniſſe, apud Arrianum lib. VI cap. XXIV. nec vero locus *Puræ* certus definiri poteſt, aut quanto ſpatio abfuerit a mari.

4. Nec certiores rationes ſunt vrbis *Oræ*, a qua Oritæ & Ori dicuntur denominati. Summus vir, Salmaſius Exerc. Pl. p. 828, *Ori* (quorum Plinius lib. VI cap. XXIII, & Arrianus lib. VI cap. XXVIII meminere) *ab vrbe Ora videntur adpellati, cuius meminit idem Arrianus* lib. IV [cap. XXVII] *ἐς τὰ* Ὦρα *τὴν πόλιν*. *Ptolemæo dicitur Ora, & in Carmania ponitur.* Ὦρα Ὦροι, *vt a Palibothra Palibothri, & ſimilia. Quinimmo &* Ὠρείτας *ab illo oppido* Ὦρα *denominatos, veriſimile eſt, nam ab eodem prototypo* Ὦροι & Ὠρεῖται. * Sed pace tanti viri dixerim, neutrum locum cum Oritarum vrbe conuenire. Longe abeſt Carmanorum Ora ab ſede Oritarum: longius Ora Arriani, ſita in citeriore India (quidam Scythis tribuunt eum tractum) inter Indum & Paropamiſadas, prope Baziram vrbem & Peucelio-tin regionem. Nec forte præſidium huic Oritarum Oræ eſt in Arriani lib. VI cap. XXI *ἐν* Ὦροις, *in Oris*, & cap. XXIV *ἐξ* Ὤρων, *ex Oris*; quia gens ibidem, *οἱ* Ὦροι, potius, quam oppidum, videtur ſignificari. Malo igitur de nominis Oritarum origine tacere, quam vrbem fingere incertæ aut nullius auctoritatis.

5. An etiam *Alexandria* in Gedroſis fuerit, eſt quod dubitetur. Silent ceteri: Plinius videtur adſerere lib. VI cap. XXIII. *Arbis*, inquit, *oppidum a Nearcho conditum in nauigatione ea. Flumen Nabrum, nauium capax: contra inſula diſtans* LXX *ſtadiis. Alexandria condita a Leonnato iuſſu Alexandri in finibus gentis.* Leonnatus autem vicerat Oritas, vt Arrianus refert in Indic. cap. XXIII; etiam Oritarum ſatrapæ ab Alexandro adiunctus fuit, eodem teſte lib. VI cap. XXII, vt non inprobabile ſit, ab eodem in ea regione oppidum fuiſſe conditum. Quod vero Plinius dixit *in finibus gentis*, quidam ad Arachoſiam referunt, cui duas det Stephanus, vnam *ἐν* Ἀραχώτοις, *in Arachotis*, duodecimam: alteram, quintamdecimam, *παρὰ τοῖς* Ἀραχώτοις, *ὁμοροῦσα τῇ* Ἰνδικῇ, *apud Arachotos, Indiæ contermina.* Sed neutra poteſt hæc Plinii eſſe. Prior enim fuit in media Arachoſia ad flumen

* Oritis vrbem tribuit Philoſtratus, quæ *Pagala* dicta ſit. In Vit. Apollon. III cap. 54. Omnia Oritis plena ære eſſe dicit idem.

men Arachotum: altera in Indiæ confinio, etiam longe diſtans ab Oritis. Ergo *in finibus* Plinio eſt intra fines, in regione.

6. Tandem *Xylenopolis*, etiam Alexandri opus, a Plinio, dicto loco, adiicitur. *Oneſicriti*, inquit, *& Nearchi nauigatio nec nomina habet manſionum, nec ſpatia: primumque Xylenopolis ab Alexandro condita, vnde ceperunt exordium, iuxta quod flumen, aut vbi fuerit, non ſatis explanatur.* Videtur in vltima Gedroſia fuiſſe, prope Indi oſtia, quia exordium nauigationis inde captum eſt.

XX.

Inſulas Ptolemæus ſub Gedroſia duas habet, *Aſthæam*, Carmaniam verſus; & hinc in ortum *Codanen*. Plinius, ſæpe dicto loco, laudat *inſulam*, quæ *Solis* adpelletur, & eadem *cubile Nympharum, rubens, in qua nullum non animal abſumitur.* Nearchus apud Arrianum Ind. cap. XXXI tradit, centum ſtadiis a continente Ichthyophagorum abeſſe, quam ἱρὴν Ἡλίυ ἔλεγον εἶναι οἱ ἐπιχώριοι, καὶ Νόσαλα καλέεσθαι, *Soli ſacram homines illius regionis dixerunt eſſe, ac Noſala vocari.* Addit fabulam, Nereidem inhabitaſſe, quæ aduenas in piſces transformarit, qui poſtea in homines reſtituti, Ichthyophagorum gentem propagarint. Plinius hanc inſulam in narratione ſua poſuit inter Ichthyophagos & gentem Oros: Arrianus autem dicit, Ichthyophagos Nearchum prætervectum fuiſſe, quum ad illam inſulam fabuloſam ſe conferret, vt ita Carmaniæ potius quam Gedroſiæ ſubiaceat.

2. Alias quoque inſulas ibidem Arrianus narrat in Nearchi nauigatione obſeruatas. Prima poſt Indi oſtia eſt *Crocala*, arenoſa, cui vicini in continente Arbitæ ſeu Arabitæ erant, & mons *Irus*: deinde contra Alexandri portum *Bibacta*: poſt quam, occaſum verſus, Δόμαι, *Domæ*, deſerta inſula: inde nauigatum præter alia in litore loca ad oſtia Arbis fluvii, quem ipſe *Arabin* & *Arabium* vocauit. Poſt nullam inſulam memorauit in nauigatione illa vsque ad *Carninen*, quæ Ptolemæi Carminna eſt, cenſa ſub Carmania.

CAPVT XXIII

DE

I N D I A.

I.

INdia, ἡ Ινδικὴ, * ampliſſima Orientis regio, ſecundum flumina, quorum duo maxima ſunt, Indus & Ganges, in duas magnas partes diuiditur, quarum altera dicitur *India intra Gangem*, Ptolemæo ἡ ἐντὸς Γάγγυ Ινδική: altera *India extra Gangem*, ἡ ἐκτὸς Γάγγυ Ινδική. Limites cuiusque par-

* Exempla huius adpellationis obuia ſunt vsquequaque. Sed Polyænus IV, 3, 30 etiam Ινδίαν habet, & Ioſephus Antiquit. I cap. 6 ſect. 4 Ab Ινδικῇ eſt Targumi Hieroſol. ad Geneſ. XXV הנדקיא.

tis ſeparatim Ptolemæus poſuit, ſicut & diuerſis partes capitibus tractauit, primo & ſecundo libri ſeptimi. Indiæ intra Gangem terminos ab occaſu conſtituit Paropaniſadarum regionem, Arachoſiam & Gedroſiam: a ſeptemtrionibus Imaum montem: ab oriente Gangem fluuium: a meridie Oceanum. Quæ extra flumen Gangem eſt, terminatur ab occaſu illo flumine: a ſeptemtrionibus Scythia & Serica: ab ortu Sinarum regione: a meridie Oceano. *

SECTIO I.

INDIA INTRA GANGEM

II.

Huius terminos ſupra ex Ptolemæo perſpeximus. De occidentali autem dubitatio ſupereſt, quia is Gedroſiæ, Arachoſiæ & adiacentium fines communem terminum conſtituit, Indi fluuii hac in cauſſa non meminit, in quo alii ab occidente Indiam finire ſolent: *Indoſcythiam* autem in vtraque ripa Indi fluuii habet, quam etiam in Indiæ regionibus numerauit. Contra Plinius lib. VI cap. XVII *vsque ad Indum amnem, qui eſt ab occidente finis Indiæ.* Et Arrianus lib. V cap. IV τὸν ποταμὸν Ἰνδὸν διέβαινε Ἀλέξανδρος ἐς τῶν Ἰνδῶν τὴν γῆν. *Indum fluuium traiecit Alexander in Indorum regionem:* quod argumento eſt, citra amnem quum res ageret, nondum veniſſe in Indiam: quod de proprie dicta India concedimus, non de nomine vniuerſo. Nam ipſe Plinius cap. XX extremo de aliorum ſententia latiſſime fines eis Indum protraxit. *Plerique,* inquit *ab occidente non Indo amne determinant, ſed adiiciunt quatuor ſatrapias, Gedroſos, Arachotas, Arios,* ** *Paropamiſadas; vltimo fine Cophete fluuio, quæ omnia Ariorum* [Arianorum] *eſſe, aliis placet. Nec non & Nyſam vrbem plerique Indiæ adſcribunt, montemque Merum, Libero patri ſacrum. - - - item Aſtacanos gentem.* Quod de quatuor præfecturis dicit, videtur nimis lata terminorum extenſio: quæ vero de Nyſa, Mero, Aſtacanis & ſimilibus, illa non abſurde cum India cenſentur, quemadmodum etiam a pluribus, qui Alexandri res tradiderunt, Indiæ contribuuntur.

2. Dionyſius Characenus verſu 1088 periegeſeos dixit:

Ἰνδὸν παρ᾽ ποταμὸν νότιοι Σκύθαι ἐνναίουσιν,

Indum ad fluuium auſtrales Scythæ habitant:

quos vna voce Euſtathius in hunc locum Ἰνδοσκύθας, *Indoſcythas* dixit, eosque ad Ptolemæi Indoſcythiam plerique referunt, quam ipſe in Embolimis ſeptemtrionem verſus, ſeu circa Cophenis, & quos defert, ac Indi confluconflu-

* Paullo aliter fines Indiæ deſcribit Diodorus II pag. 120, vbi hæc habet: Ἡ τοίνυν Ἰνδικὴ τετράπλευρος οὖσα τὴν πρὸς ἀνατολὰς νεύουσαν πλευρὰν καὶ τὴν πρὸς τὴν μεσημβρίαν ἡ μεγάλη περιέχει θάλαττα· τὴν δὲ πρὸς τὰς ἄρκτους τὸ Ἠμωδὸν ὄρος διείργει τῆς Σκυθίας, ἣν κατοικοῦσι τῶν Σκυθῶν οἱ προσαγορευόμενοι Σάκαι· τὴν δὲ τετάρτην τὴν πρὸς δύσιν ἐστραμμένην διείληφεν ὁ Ἰνδὸς προσαγορευόμενος ποταμός. *India figuram quatuor laterum habet; quorum orientale & meridiale magnus ille oceanus continet: illud quod ſeptemtriones ſpectat, Scythiæ monte Emodo, Sacarum ſede, cohibetur: quartum occidentale flumen Indus nominatum terminat.*

** Confer adnotata ad libr. III cap. XXII § V.

confluentes finit. Sed *νοτίους*, *australes* non Indorum respectu, sed Scytharum propriorum & septemtrionalium, intellige, vt quidquid circa Cophenem amnem, & inter hunc & Indum Alexander expugnauit, ad hos australes Scythas seu Indoscythas referatur, atque ita pars Indiæ, sed citerior, aut citra Indum, vt, Plinio auctore, plerique tradiderunt, a nobis etiam censeatur: quo ipso tamen Indiæ propriæ, quæ post flumen Indum est, nihil derogatur. Tabula quoque, ad Ptolemæi mentem comparata, tractum illum Indiæ intra Gangem, quamuis cis Indum sit, adsignat.

III.

Flumina Indorum maxima sunt Indus & Ganges, vt diximus: de illo multa in Alexandri historia, qui transiit & nauigauit secundo cursu in reditu: de Gange referuntur pauciora, quia Macedones ad illum non peruenerunt. De Indo Plinius lib. VI cap. XX *Indus, incolis Sindus adpellatus, in iugo Caucasi montis quod vocatur Paropamisus, aduersus solis ortum effusus; & ipse vndeuiginti recipit amnes: sed clarissimos Hydaspem,* * *quatuor alios adferentem:* ** *Cantabram, tres: per se vero nauigabiles Acesinem & Hypasin.* Hydaspes notus, de quo mox plura dicturi sumus: *Cantabram*, alterum clarissimorum, nemo alius memorauit, vt de scriptura dubitare liceat. Quos Alexander amnes traiecit, hoc ordine Strabo lib. XV p. 480 recensuit: *ἦν δὲ μετὰ τὸν Κώφην ὁ Ἰνδὸς, εἶθ' ὁ Ὑδάσπης, εἶθ' ὁ Ἀκεσίνης, καὶ ὁ Ὑάρωτις, ὕστατος δ' ὁ Ὕπανις.* *Post Cophem erat Indus, post hunc Hydaspes, inde Acesines, ab hoc Hyarotis, postremo Hypanis.*

IV.

Primus, & ex his occidentalis maxime, vocatur *Cophes* & *Cophen*, *ὁ Κώφης* Dionys. v. 1140; *τὸν Κώφην* Strab. lib. XV; *ad flumen Copheta* Plinius lib. VI cap. XVII, & *Cophete fluuio*, cap. XXI. Contra Arrianus Ind. cap. IV *ὁ Κωφὴν*, *Cophen*, recto casu; *τὸν Κωφῆνα*, *Cophenem*, lib. IV Exped. Alexand. cap. XXII.

2. Plures hic fluuios in Indum defert, e quibus nobilior *Choaspes* est. Strabo XV p. 479 *τὸν Κώφην, καὶ τὸν Χοάσπην, ὃς εἰς τὸν Κώφην ἐμβάλλει ποταμὸν*, *Cophem fluuium, & Choaspem, qui in Cophen exit.* Ptolemæo dictus *Coas*, obliquo *Κώα ποταμοῦ ἐκβολαί*, *Coa fluminis ostia:* Arriano lib. IV c. XXIII *Χόης*, *Choes*; *πορευθεὶς*, inquit, *παρὰ τὸν Χόην καλούμενον ποταμὸν*, *iter iuxta Choen flumen fecit*. Nihilominus Aristoteles lib. I Meteor. cap. XIII ex Paropamiso monte etiam *Χοάσπην*, *Choaspen* fluuium deducit, vt de Strabonis scriptura dubitare non liceat. Alius amnis est Choaspes Persicus, alius

 Indi-

* Vide Diodorum II pag. 122.

** Quo iure igitur canit poeta Lucan. III, 235

Quaque ferens rapidum diuiso gurgite fontem
Vastis Indus aquis mistum non sentit Hydaspen.

*** Nicander Theriac. v. 890 pag. 59

Ὅσσα θ' ὑπ' Ἰνδὸν χεῦμα πολυφλοίσβοιο Χοάσπεω
Πιστάκι' ἀκρεμόνεσσιν ἀμυγδαλόεντα πέφανται.

Et quaecunque ad Indiæ flumen perstrepentis Choaspi pistacia amygdalis similia adparent in pregrandibus ramis.

Indicus, *** quos male Dionysius confudit v. 1073, de fluminibus agens, quæ Persidem irrigant:

- - - - - - - Χοάσπης
ἕλκων Ἰνδὸν ὕδωρ.

Choaspes ferens Indicam aquam: quasi ex India per vastissimas regiones & celsissima iuga montium in Persidem seu Susianam deferatur.

V.

Arrianus in Indicis plures addit cap. IV, Κωφὴν δὲ ἐν Πευκελαΐτιδι ἅμα οἱ ἄγων Μαλάμαντόν τε καὶ Σόαστον, καὶ Γαροίαν, ἐκδιδοῖ ἐς τὸν Ἰνδόν. *Cophen in Peucelaitide, ferens secum Malamantum, Soastum, & Garœam amnes, effundit se in Indum:* e quibus *Soastum* seu *Suastum* etiam Ptolemæus habet Συάστου ποταμοῦ πηγαὶ, *Suasti fluuii fontes* scribens, cum diphthongo in prima. *Garœas* amnis Arriano lib. IV cap. XXV dictus Γουραῖος, *Guræus*, & gens, per quam labitur, *Guræi:* & regio, quam colunt, Ptolemæo Γωρυαία, *Goryæa.* Addit Arrianus, dicto ex Indicis loco, *Ptarenum* & *Saparnum*, non multum inter se distantes, qui etiam in Indum exeunt: *Soamum* quoque per se Indo adfluentem, non delatum ab alio. Tabula, ad Ptolemæum conformata, ex Arachosia & Gedrosia in Indum alia flumina, sed sine nomine, infundit, præter Arachotum, cuius nomen & aliunde notum est.

VI.

Ipse sequitur *Indus* * fluuius in Alexandri itinere, ortus, vt ex Plinio supra cognouimus, in Paropamiso monte, qui etiam Caucasus adpellatur. Receptis pluribus, etiam naues ferentibus fluuiis, iuxta Arachosios & Gedrosos, prono cursu in mare defertur, in quod δίστομος, *duobus alueis*, vt Arrianus lib. V cap. III loquitur, se effundit, magnam ostiis illis faciens insulam, τῷ Αἰγυπτίῳ Δέλτα παραπλήσιον, *Ægyptio Delta non dissimilem*, quæ *Patala* & *Patalena* adpellatur: de qua plus infra in regionibus & oppidis dicturi sumus. Quos a dextra ripa amnes recipiat, iam vidimus: a sinistra & ex India propria occurrit primo *Hydaspes*, ** nobile flumen, in quo classem Alexander ædificauit, qua per Indum in Oceanum nauigauit. Strabo lib. XV p. 480 *Silua ad Emodos montes, ex qua Alexander multam abietem, pinum, & cedrum cecidit,* ἐξ ὧν στόλον κατεσκευάσατο ἐπὶ τῷ Ὑδάσπῃ, *e quibus classem in Hydaspe fluuio ædificauit.* Recipit *Sinarum* amnem, vt Arrianus tradit: etiam *Sandabalim*, vt Ptolemæus nominat, & Tabula, illi accommodata, deducit. Effertur ipse Hydaspes in Acesinem, & per hunc demum in Indum. Arrianus dicto loco: Ὑδάσπης, ἄγων ἅμα οἱ τὸν Σίναρον, ἐν Ἀρίσπαις ἐς τὸν Ἀκεσίνην ἐκδιδοῖ καὶ οὗτος, *Hydaspes secum fert Sinarum, & in Arispis ipse in Acesinem effunditur.* Ptolemæus praue *Bidaspen* adpellauit: Tabula autem, vt ceteri, *Hydaspin*, quod indicium mendi in Græco est.

VII. *Ace-*

* Vid. Nonnus Dionysiac. XXVI v. 225 pag. 690.

** Non opus est memorari fabulam de Hydaspe in vinum mutato. Nonnus Dionysiac. XXV v. 276 seqq. pag. 658 eam proposuit.

VII.

Acesines * autem non solum Hydaspe, sed magno etiam fluuio, quem *Tutapum* Arrianus vocat, incognitum ceteris, auctus, apud Mallos in Indum exoneratur, nomen suum, tamquam victor fluuiorum, quos receperat, eo vsque retinens, quod Arrianus dicit, *ἐπικλήσει ἐκνικήσας*. nam præter dictos, & aliis augetur, e quibus, qui ceteros defert in Acesinem, *Hyarotis* siue *Hydraotes* est. Post Acesinem hic & Alexandro traiiciendus erat: traiecit autem equo, quod Arrianus lib. VI cap. VIII refert. Hic Ὑδραώτην, *Hydraoten* vocat: Strabo ** Ὑάρωτιν, *Hyarotin*, crescente syllaba in obliquis ceteris, vt πέραν τοῦ Ὑαρώτιδος. Videtur *Adris* Ptolemæi esse. Recipit vltimum fluuiorum Alexandri, *Hyphasin* siue *Hypanin*, & cum eo se in Acesinem effundit. Plures addit Arrianus, sed ignotos. *In Indum*, inquit, *illabitur Hydraotes quidem in Cambistholis, qui Hyphasin in Astrobis, Sarangem ex Meceis, Neudrum ex Attacenis in se recipiens, in Acesinem fluit.* Vt populorum, qui hic memorantur, ita etiam fluminum, præter Hyphasin, quæ recipit Hydraotes, obscura nomina sunt. Notior autem ille scribitur varie, Ὕφασις, *Hyphasis* ab Arriano, & Diodoro Siculo lib. XVII cap. XCIII, ac Philostrato Vita Apollonii lib. III ineunte: *Hypasis* a Plinio lib. VI cap. XVII, & Curtio lib. IX cap. I: & *Hypanis* a Strabone lib. XV, Diodoro lib. II cap. XXXVII, & Dionysio vers. 1145, semper idem, & quem Strabo Ὕπανιν ὕστατον, *Hypanim vltimum* dixit, is est Arriani etiam vltimus *Hyphasis*, Alexandro puta, quia vt ille in Indic. cap. IV tradit, οὐ πρόσω τοῦ Ὑφάσιος ἦλθεν Ἀλέξανδρος, *vltra Hyphasin Alexander non progressus est.* Idem de Hypasi Plinius dicto loco: *Hypasis fuit Alexandri itinerum terminus, exsuperato tamen amne, arisque in aduersa ripa dicatis.* Ptolemæus vitiose *Bibasis* pro *Hypasis*, in quem ipse *Zadradum* deducit, qui nomen ad confluentes vsque cum Indo retineat. Sed maior superiorum est auctoritas, Strabonis & Arriani, in ordinandis nominandisque illis fluminibus.

VIII.

Alter maximorum amnium est *Ganges*, ὁ Γάγγης, *** non visus Alexandro; ideo pauca de illo veteres, quæ veri essent similia, tradiderunt. Strabo lib. XV p. 483 *ἱκανῶς συμφωνεῖται*, *magna est consensio*, *Gangem esse μέγιστον τῶν μνημονευομένων κατὰ τὰς τρεῖς ἠπείρους*, † *fluuiorum maximum, qui*

* Accentum huius nominis docet Nonnus Dionysiac. XXIII v. 276 pag. 616
  Ἄλλῃ δ' Ἰνδὸν ἔναιεν ἐριβρεμέτην Ἀκεσίνην.

** Lib. XV pag. 1017.

*** Nonnus Dionysiac. XXVII vers. 162 pag. 708
  - - - ὅθεν δονακῆα διαίνων
  Στέλλεται εὐόδμοισι καταῤῥυτος ὕδασι Γάγγης.
  Vid. Ælian. histor. Animal. XII cap. 41.

† Diodor. Sicul. II pag. 122 Οὗτος δὲ τὸ πλάτος γενόμενος σταδίων τριάκοντα φέρεται μὲν ἀπὸ τῆς ἄρκτου κ. τ. λ. *Hic vbi latitudinem triginta stadiorum sortitus est, a septemtrionibus defertur.* Ælian. histor. Animal. X cap. 41 Ὁ Γάγγης ὁ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς ῥέων, ὑπαρχόμενος ἐκ τῶν πηγῶν βαθύς ἐστιν εἰς ὀργυιὰς εἴκοσι, πλατὺς δὲ εἰς ὀγδοήκοντα σταδίους. Ἔτι γὰρ αὐθιγενεῖ τῷ ὕδατι πρόεισι καὶ ἀμιγεῖ πρὸς ἕτερον. Προϊὼν δὲ τῶν ἄλλων εἰς αὐτὸν ἐμπιπτόντων καὶ ἀνακοινουμένων οἱ τὸ ὕδωρ, εἰς βάθος μὲν ἥκει καὶ ἑξήκοντα ὀργυιῶν. πλατύνεται δὲ καὶ ὑπερεκχεῖται, εἰς σταδίους τετρακοσίους, καὶ ἔχει νήσους Λέσβου τε καὶ Κύρνου μείζονας καὶ τρέφει κήτη. *Ganges flumen*

qui in tribus continentibus [terrarum orbis] *memorantur; ſecundum ab eo Indum; tertium Iſtrum; quartum Nilum.* Plinius dubitanter lib. VI cap. XVIII, *alios incertis fontibus, vt Nilum; alios in Scythicis montibus naſci dixiſſe.* Sed vtique ex montibus illis, ſiue Imai iuga, ſiue aliter vocantur. Strabo p. 474 *καταβὰς ὁ Γάγγης ἐκ τῆς ὀρεινῆς ἐπειδὰν ἅψηται τῶν πεδίων ἐπιστρέψας πρὸς ἕω, Ganges a montana regione deſcendens, vbi campos attigit, in ortum ſolis conuertitur.* Conuerſio illa mollis & lenis eſt, inclinatio aliqua in orientem, vt tamen ab illa in auſtrum ad oſtia ruat. * Strabo ibidem *μιᾷ ἐκβολῇ, vno oſtio* in mare effundi dicit: at quinque vel ſex Ptolemæus numerat, & ſuo quodque nomine ſignat, primum, quod maxime eſt occidentale, *Cambuſum* vocat: ſecundum, *μέγα. Magnum:* tertium, *Camberichum,* quartum *Tilogrammum:* quintum *ψευδόστομον, Pſeudoſtomum,* quaſi falſum oſtium: ſextum, *ἀντιβολήν, Antibolen,* quaſi oppoſitum ceteris. Etiam recentiores plura eius oſtia notarunt.

IX.

Flumina in Gangem vndeuiginti Plinius inferri dicit: e quibus citeriori ripæ adfunduntur *Iomanes* per Palibrothos decurrens: & *Erannoboa,* quem Arrianus Indic. cap. X ad vrbem Palibrotha cum Gange dicit confluere: & *Cainas:* reliqua, incertum, ad quam ripam tendant, *Condochates, Coſoagus, Sonus,* quæ omnia nauigabilia dicit; ceterorum celato nomine. Ex his etiam ab Arriano Indic. cap. IV, vt Gangis acceſſiones, memorantur *Caina, Condochates, Erannoboa, & Sonus:* additque *Coſſoanum, Sittocatim, Solomatim, Sambum, Magonem, Agoranim, Omalim.*

X.

Inter hos maximos amnes, Indum & Gangem, Ptolemæus plures alios in mare Indicum deducit, *Namadum, Nanagunam,* tribus oſtiis, longe ſeparatis, tamquam ſingularibus fluminibus, in quibus etiam Ptolemæus cenſet. Primi nomen eſt *Goaris* recto caſu; ſecundi *Binda;* tertium denique *Nanagunæ* nomen retinet. Sequitur *Pſeudoſtomum,* ſingulare & proprium flumen; poſt quod enumerat Ptolemæus *Barin, Solenum, Chaberum, Tynam, Mandam, Tyndim, Doſaronem, Adamantem,* qui Gangi eſt proximus: ſed omnes ignobiles & nullius memoriæ, hiſtoria in partibus, quas percurrunt, deficiente.

XI.

Montes Indiæ nobiliores ad ſeptemtrionem ſunt, & a Scythia ſeiungunt, cohærentes inter ſe, ſed nominis non vnius. Plinius lib. VI cap. XVII *Iunguntur inter ſe Imaus, Emodus, Paropamiſus, Caucaſus, a quibus tota*

Indorum e fontibus effuſus viginti orgyias profundus & LXXX ſtadia latus eſt: Quum nondum alienis miſceri cœpit aquis. Sed vbi iam alia in ipſum infundi cœperunt flumina: LX orgyias profundus eſt, extenditur autem in CCCC ſtadia, & habet inſulas Lesbo & Corſica maiores, ac balenas nutrit.

* Errat igitur Lucanus l. III v. 230

Qua colitur Ganges, toto qui ſolus in orbe
Oſtia naſcenti contraria ſoluere Phœbo
Audet & aduerſum fluctus impellit in Eurum.

tota decurrit [India] *in planitiem immensam & Ægypto similem.* De Paropamiso & Caucaso dictum supra est: De ceteris in Scythia dicendi locus erit. De Imao, quatenus Indiæ superiacet, ex eodem Plinii loco adiicimus, *Emodorum promontorium Imaum vocari.* Ptolemæus in India intra Gangem, & quidem in mediterraneis notauit propius Indum *Apocopos* montes, & post eos *Sardonichem, Bettigum, Vindium, Adisathrum;* & Gangem versus *Vxentum.* Sed nihil nisi nomina sunt; historia memorabili destituuntur. De *Mero* monte cis Indum, ad Nysam vrbem dicemus. Mons *Mallus*, in Mallis populo est, apud Plinium lib. VI cap. XVII extremo.

XII.

Populi & regiones sunt innumerabiles. v. g. a septemtrionali parte *Aspii, Peucolaitæ, Taxili* seu *Taxillæ, Assaceni, Guræi, Gandaræ, Malli, Oxydracæ, Sibæ:* * *Prasii* autem seu *Prasiatæ* ad Gangem: etiam a sectis nominati *Gymnosophistæ, Brachmanes:* ** & in meridiali tractu, ac mare versus, *Laryces* prope sinum Canthi & Indi ostia: deinde *Ariaces, Limyrices,* regio *Aiorum, & Careorum* in sinu Colchico; *Pandionis* regio, *Bati, Aruarni, Mæsolia, Sabaræ, Gangaridæ:* & medio tractu ab Indo ad Gangem, *Sabracæ, Musicani, Præsti,* omnes hi ad ripam Indi: & in mediterraneis, *Agriophagi, Parapiotæ, Phyllitæ, Brolingæ, Poruari, Adisathri, Soræ Nomades, Mandalæ, Cocconagæ,* & quæ alia obscura nomina.

2. De singulis, aut potioribus ex illis, aliquid in vrbibus dicemus, quas secundum iter Alexandri, quod diligentius perscriptum est, explicabimus: ex ignotis quoque Ptolemæi aut aliorum præcipuas quoque ac maiores, vt sedes regias, & metropoles, atque emporia, designaturi.

XIII.

Alexander ex Paropamisadis in Indiam mouens, primum *Nicæam* venit, in confinio Paropamisadarum positam, citra flumen Cophenem. Arrianus lib. IV cap. XXII *ἀφικόμενος δ' ἐς Νίκαιαν πόλιν καὶ τῇ Ἀθηνᾷ θύσας, προὐχώρει· ὡς δὲ ἐπὶ τὸν Κωφῆνα, Inde Nicæam veniens, sacro Palladi facto, processit: vt vero ad Cophenem amnem,* cetera. Inuenit ergo Alexander hanc Nicæam, non condidit. Ex qua vero victoria nomen fuerit, an ex fabulosa Liberi patris, aut Herculis, non potest definiri. Hinc ad *Cophen* seu *Cophenem* fluuium processum: Hephæstion vero & Perdiccas in superiora, *ἐς Πευκελαῶτιν in Peucelaotin* missi.

XIV.

Regio hæc inter Cophenem & Indum est Arriano lib. IV cap. XXII dicta *Πευκελαῶτις χώρα regio Peucelaotis:* nomen a principe vrbe ducens, quam idem post paullo cap. XXVIII dicit *πόλιν Πευκελαῶτιν οὐ πόῤῥω τοῦ Ἰνδοῦ ᾠκισμένην, vrbem Peucelaotin, non procul ab Indo conditam.* Straboni lib. XV p. 480

* Nonnus Dionysiac. vers. 218 pag. 688
Τοῖς ἔπι θωρήσσοντο Σίβαι καὶ λαὸς Ὑδάρκης.

** Hinc intelligendus Lucianus Fugitiu. pag. 594, vbi *Brachmanes* Neoreis & Oxydracis finitimos esse ait.

p. 480 est πόλις Πευκολαῗτις, *vrbs Peucolaetis:* Plinius lib. VI cap. XVII *oppidum Indorum Peucolaitin* dixit, quæ formula periphrasin continere videtur, ideoque πόλις oppidum, in singulis adiectum. Verum autem vrbis nomen est *Peucela*, de qua in Indicis Arrianus cap. I καὶ ἄλλη πόλις Πευκέλα, ἔτι μεγάλη καὶ αὐτὴ, ἐ μακρὰν τῦ Ἰνδῦ, *& alia vrbs Peucela, quæ & ipsa magna est, non longe ab Indo.* Incolæ Plinio cap. XX eiusdem libri sunt *Peucolaitæ.*

XV.

Populi hic memorantur ab Arriano lib. IV cap. XXIII *Aspii*, & *Thyræi*, & *Arasaci*, de quibus vero nihil aliunde notum est. Hos vero Alexander domuit παρὰ τὸν Χόην πορευθεὶς, *iuxta amnem Choen*, seu Choaspen, *iter faciens.* De flumine supra dictum: de oppidis iuxta illum & regiunculis ita Strabo p. 479 *In Indiam iter conuertit. Montibus autem per breuiores vias superatis, reuersus est habens Indiam a sinistris:* εἶτ' ἐπέστρεψεν εὐθὺς ἐπ' αὐτὴν καὶ τὰς ὄρυς τὰς ἑσπερίυς αὐτῆς, καὶ τὸν Κώφην ποταμὸν καὶ τὸν Χοάσπην, ὃς εἰς τὸν Κώφην ἐμβάλλει ποταμὸν, καὶ κατὰ Πληγήριον πόλιν ῥυεὶς παρὰ Γωρυδάλην πόλιν, καὶ διεξιὼν τήν τε Βανδοβηνὴν καὶ τὴν Γανδαρῖτιν. *Postea rediit rursus in illam* [Indiam] *eiusque fines occidentales, & ad Cophen fluuium & Choaspen, qui in Cophen exit, & iuxta vrbem Plegerium fluens præter Gorydalem vrbem, tam Bandobenen quam Gandaritin permeat.* Ignota oppidorum nomina, nisi *Gorydalis* est Ptolemæi *Gorya*, regionis *Goryææ:* nec nota regio *Bandobena:* at *Gandaritis* est populi, quem *Gandaras* Ptolemæus dixit, duo oppida illis attribuens *Proclain* & *Nauliben*. Hinc ventum, transmisso Choe seu Choaspe, ad vrbem *Andaca*, vti in MSS. est, vulgo *Andraca;* & flumen *Euaspla*, vtrumque soli memoratum Arriano: vti etiam *Arigæum* oppidum. *Guræus* fluuius, & *Guræi*, populus ad illum, eiusdem Arriani sunt, vec vero alii, quam quibus Ptolemæus regionem *Goryæam* dat & oppidum *Goryam*, inter Coam, seu Choaspen, & Suastum fluuios. In eadem Goryæa regione posuit quoque, austrum versus, circa Cophenis & Choaspæ confluentes, oppidum *Nagara*, quod etiam ex Bacchi fabula nomen aliud habet, Νάγαρα ἡ καὶ Διονυσιόπολις, *Nagara, quæ etiam Dionysiopolis.*

XVI.

Per Guræos Alexander in *Assacenos* venit, quorum metropolis erat *Massaga* siue *Massaca*, seu *Mazagæ*. Arrianus lib. IV cap. XXVI πρῶτα μὲν ἐπὶ Μάσσαγα ἦγε, τὴν μεγίστην τῶν ταύτῃ πόλεων, *primum Massaga cum exercitu petit, vrbem eius regionis maximam.* Et in Indicis cap. I ἐν Ἀσσακηνοῖσι δὲ Μάσσακα, πόλις μεγάλη, ἵναπερ τὸ κράτος τῆς γῆς ἐστι τῆς Ἀσσακίης, *apud Assacenos est Massaca ingens oppidum, quod Assaceni regni caput est.* Id Curtius lib. VIII cap. X vocat *Mazagas*, pluratiuo numero: Strabo autem lib. XV p. 480 *Masogam*. Sequitur, inquit, ἡ Ἀσσακανῦ, ὅπυ Μασόγα τὸ βασίλειον τῆς χώρας, *Assacani terra, vbi Masoga est caput & regia.* Ex quo etiam adparet *Assacanos* & *Assacenos* eosdem esse: & Arrianus qui lib. IV extremo

mo ſcripſit Ἀσσακανῶν χώρα; idem Indic. cap. I ἐν Ἀσσακηνοῖσι, quæ non maior variatio eſt quam in *Maſſaga* & *Maſſaca* diuerſis hiſce libris eſt.

XVII.

In tractu illo *Ora* & *Bazira* ſeu *Bezira*, non ignobiles vrbes ſunt; & *Aornos petra*, quam fama tenuit ne ab ipſo quidem Hercule expugnari potuiſſe: capta autem ab Alexandro. Hæc ex Curtio æque ac Arriano, & quod de Petra eſt, etiam ex Diodoro nota: Petræ, cuius radices Indus adluit, quod Strabo tradit, propinquæ fuerunt *Embolima*, vrbs Ptolemæo etiam memorata Arrianus lib. IV cap. XXVIII ἀφικόμενος ἐς Ἐμβόλιμα πόλιν, ἣ ξύνεγγυς τῆς πέτρας τῆς Ἀόρνου ᾤκεῖτο, *venit in vrbem Embolima, quæ non procul a petra Aorno ſita eſt.* Ptolemæus poſuit prope Cophenis & Indi confluentes, ſiue, vt ipſe vocat, vbi Coas, Suaſtum ferens, ſe Indo miſcet. De ceteris iam nominatis ibidem Arrianus: τὰ μὲν δὴ Ὦρα καὶ τὰ Μάσσαγα φρούρια ἐποίησεν ἐπὶ τῇ χώρᾳ. τὰ Βάζιρα δὲ πόλιν ἐξετείχισε, *Itaque, Oris & Maſſagis ad regionis præſidium firmatis, Bazira* [Alexander] *vrbem muro circumdedit.* Inſtaurauit etiam *Orobatin*, de qua vero nihil auctores alii referunt.

XVIII.

Tandem etiam eſt *Nyſa* ſiue *Nyſſa*, de qua fingebant a Baccho conditam, μεταξὺ τοῦ τε Κωφῆνος καὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, *inter Cophenem & Indum fluuios*, vt Arrianus lib. V ineunte tradit, ſita fuit. Strabo lib. XV & Arrianus ſcribunt Νύσσα, *Nyſſa*, geminata littera; Diodorus autem Siculus lib. I cap. XIX Νύσα, & Plinius, Mela, Curtius *Nyſa*, quod propius ad fabulæ originem accedit, quia hoc oppidum ferebatur, vt Strabo ait, Διονύσου κτίσμα, *opus Dionyſi* ſiue Bacchi. Incolæ Νυσσαῖοι, *Nyſſæi* apud Arrianum, qui vltro ſe per legatos Alexandro dediderunt. Imminet vrbi mons Μηρὸς,* *Merus*, quæ vox quod *femur* Græce ſignificat, fabulæ de Baccho Iouis femori inſuto, & bis nato, occaſionem dedit, quia in hoc monte cum exercitu ſeruatus dicitur, quum campos morbi & peſtilentia vaſtarent; vt Diodorus lib. II cap. XXXVIII interpretatur. Plinius lib. VI cap. XXI *Nec non & Nyſam vrbem plerique Indiæ adſcribunt, montemque Merum, Libero patri ſacrum: vnde origo fabulæ, Iouis femine editum.*

XIX.

Hæc de iis, quæ Alexander in India cis Indum flumen dicitur ſubegiſſe, poſitis omnibus inter Indum & Cophenem. Quo loco vero ſingula, & quo ordine ſita fuerint, quod varium Alexandri iter erat, & nunc ipſe, nunc duces diuiſis copiis vincebant, explicari non poteſt, præſertim

* Theophraſtus de hiſt. Plant. IV cap. 4 Κιττὸν ἐν Ἰνδοῖς φανῆναι, τῷ ὄρει τῷ Μηρῷ καλουμένῳ. ὅθεν δὴ καὶ τὸν Διόνυσον εἶναι μυθολογοῦσι. *Ederam in Indis adparere, monte Mero dicto, vnde etiam Bacchum eſſe fabulantur.* Polyænus Strateg. I, 1, 2 Διόνυσος ἐν Ἰνδικῇ τῆς στρατιᾶς οὐ φερούσης τὸ φλογῶδες τοῦ ἀέρος, κατέλαβε τὸ Τρικόρυφον ὄρος τῆς Ἰνδικῆς. τῶν δὲ κορυφῶν ἡ μὲν καλεῖζεται Κορασιβίη, ἡ δὲ Κονδάσκη, τὴν δὲ τρίτην αὐτὸς ἐκάλεσε Μηρόν. *Bacchus in India quum exercitus æſtum aeris tolerare non poſſet, occupauit Tricoryphum, Indiæ montem, ſic adpellatum a tribus cacuminibus, quorum vnum vocatur Coraſibie, alterum Condaſce, tertio ipſe nomen impoſuit MERVM.*

quod Ptolemæus nihil eorum nominum, præter sola Embolima, ex vrbibus habet. Videtur hinc facies rerum cum tempore mutata, & vetustis deletis alia oppida & alia nomina successisse.

XX.

Traiecto Indo amne, tum demum, vt Arrianus lib. v cap. IV ait, ἐς τῶν Ινδῶν τὴν γῆν, *in Indiam propriam* peruenit. Et cap. VIII ἄρας δὲ ἀπὸ τῦ Ινδῦ, ἐς Τάξιλα ἀφίκετο πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, τὴν μεγίστην τῶν μεταξὺ Ινδῦ τε ποταμῦ καὶ Υδάσπυ. *Transmisso Indo ad magnam & opulentam vrbem Taxila peruenit, quæ vrbium inter hunc amnem & Hydaspem est maxima.* Et Strabo XV p. 480 μεταξὺ τῦ Ινδῦ καὶ τῦ Υδάσπυ Τάξιλά ἐστι πόλις μεγάλη καὶ εὐνομωτάτη, *inter Indum & Hydaspem est Taxila, magna ciuitas & legibus optimis instituta.* Rex *Taxilus* humaniter Alexandrum suscepit: Curtio *Taxiles* idem dictus, * sequente nomine, imperium eius regionis in quem transiret: populus *Taxillæ* sunt Plinio lib. VI cap. XX. *Transgressis Indum,* inquit, *& cum eo decurrentibus* (montanos autem populos, Caucaso subiectos, ante descripserat) *Samarabriæ, Sambruceni, Bisambritæ, Osii, Antixeni, Taxillæ cum vrbe celebri iam in plano demisso tractu, cui vniuerso nomen Amandæ.* Quæ alia inter Indum & Hydaspem fuerint, non memorantur in expeditione, quia in vlteriora Alexander properabat: obscura sunt Ptolemæi *Labaca* & *Iomusa*, & *Sagala*, etiam *Euthymedia* dicta: clarior *Bucephala*, quam idem in citeriore Hydaspis ripa, id est sinistra & occidentali ponit, conditam ab Alexandro, quum equum huius nominis amisisset; & instauratam (nam imbres corruperant) quum ab Hypani, extremo fluuio, reuertisset. Duas eodem tempore vrbes ad idem flumen Hydaspem condidit, *Nicæam* & *Bucephalam*, in memoriam victoriæ aduersus Porum, & equi Bucephali, qui isto prœlio exspirauerat. Vtriusque mentionem Diodorus habet lib. XVII cap. XCV, verum de fluuio dubie: Arrianus autem Hydaspi adplicat lib. v cap. XIX: Strabo per ripas distinguit lib. XV pag. 480, ἐφ' ἑκάτερα τῦ ποταμῦ [Υδάσπυ] ὅπυ τὸν Πῶρον ἐνίκα διαβὰς, *in vtraque fluminis ripa, vbi, transmisso eo, Porum vicerat.* Et Curtius lib. IX cap. I *Rex duabus vrbibus conditis in vtraque fluminis, quod superauerat, ripa.* Si Ptolemæum sequimur, in dextra ripa Bucephalam posuit: Nicæam in sinistra, licet huius nullam mentionem fecerit. Et quia prœlium trans Hydaspem commissum fuit in Pori regno, probabilius est Nicæam in loco victoriæ fuisse conditam, hoc est in ripa fluminis orientali. Nomen prioris vrbis casu variat. Ptolemæus lib. VII cap. I Βυκέφαλα: Plinius lib. VI cap. XX *Bucephala:* Diodorus lib. XVII c. XCV ἡ Βυκεφάλα: Arrianus lib. v extremo τὰ Βυκέφαλα: Curtius lib. IX cap. III *Bucephalos:* Arrianus Periplo Erythræi ἡ Βυκέφαλος Αλεξάνδρεια.

XXI.

Inter Hydaspem & Acesinem amnes Porus ille, quem Alexander vicit, regnabat. Strabo prædicto loco: μεταξὺ τῦ Υδάσπυ καὶ τῦ Ακεσίνυ ἥ τε τῦ

* Lib. VIII cap. 12 f. 14. Locum hunc adscripsi ideo, vt verba auctoris facilius intelligerentur.

τῦ Πόρυ ἐςὶ πολλὴ καὶ ἀγαθὴ, σχεδὸν τι καὶ περὶ τριακοσίων πόλεων, *Inter Hydaspem & Acesinem est Pori regio, multa sane & opulenta*, CCC *fere oppidorum*. Vicos haud dubie connumerauit, vt tantum numerum conficeret. Sed quantus etiam numerus oppidorum fuit, nullum tamen nominatim in historiis est memoratum. De *Nicæa*, quæ in huius regni ripam cadebat, paullo ante dictum est, vbi de Bucephala, opposita illi, egimus.

XXII.

Pori regnum claudebat amnis *Acesines* ab ortu: quo transmisso, ad alium amnem, *Hydraotem* nomine siue *Hyarotem*, properauit, quo etiam traiecto, alteris ab amne castris ad vrbem *Pimprama* Alexander venit, vt Arrianus & Curtius adpellant, sita in gente *Adraistarum*. Pactis capta vrbe ac in deditionem recepta, in finitimam *Cathæorum* gentem profectus, *Sangala*, τὰ Σάγγαλα, oppidum illorum cepit. Arriano hi Κάθαιοι, *Cathæi* dicti; Straboni Κάθεοι, *Cathei*, simplici littera: a quibus ad *Hypanim* seu *Hyphasin*, vltimum fluuiorum, quos adiit, progressus Alexander, frustra milites, itineribus fatigatos & defectos, vt se vsque ad Gangem & accolentes Gangaridas sequerentur, hortatus, reditum conclamari iussit: transiit tamen amnem, castrisque solito maioribus, ac aris in vlteriore ripa positis, quæ terminum expeditionis posteritati significarent: vt supra ex Plinii lib. VI cap. XVII monstratum fuit. Plinius *Hypasin*, vocat, qui *Hyphasis* & *Hypanis* est aliis.

XXIII.

Regressus ergo, iterum traiectis fluminibus, vsque ad Hydaspem, in quo classis interea ædificata fuerat, eaque per hunc amnem vsque ad Acesinis confluentes deuectus, in *Mallos* & *Oxydracas*, feroces populos, mouit, nec sine extremo suo periculo. In his enim vrbs illa, in quam se saltu ex muro, ausu temerario, coniecit, & ægre conseruatus fuit. Vrbem illam plerique Oxydracis tribuunt; etiam Curtius lib. IX cap. IV. Et Arrianus lib. VI cap. XI confitetur: αὐτίκα ἐν Ὀξυδράκαις τὸ πάθημα τῦτο γενέσθαι Ἀλεξάνδρῳ, ὁ πᾶς λόγος κατέχει, *infortunium hoc in Oxydracis Alexandro obtigisse communis opinio est*. Ipse tamen apud Mallos hæc passum esse adseuerat. Et Strabo lib. XV p. 482 Μαλλοὶ καὶ Ὀξυδράκαι μεγάλα ἔθνη· καὶ Μαλλοὶ μὲν, παρ᾽ οἷς ἀποθανεῖν ἐκινδύνευσεν Ἀλέξανδρος, τρωθεὶς ἐν ἁλώσει πολίχνης τινὸς, *Malli & Oxydracæ magnæ nationes. Malli sunt, apud quos Alexander mortis periculum adiit in expugnatione oppidi cuiusdam.* Castra interea erant ad Hydraotis & Acesinis confluentes, quod Arrianus lib. VI cap. XIII adnotauit. nam circa Hydraotem amnem *Malli* erant: horum vicina natio Oxydracarum, qui se Διονύσυ συγγενεῖς, *Bacchi cognatos*, vt Strabo ibidem refert, dixerunt.

XXIV.

Interea etiam noua vrbs ad Acesinem, cuius nomen latet, Alexandri auspiciis condita erat, de qua Arrianus lib. V cap. vltimo consulatur: delatus vero per flumina ad Acesinis, cetera ferentis, & Indi confluentes, quod Arrianus lib. VI cap. XV tradit, πόλιν κτίσαι ἐκέλευσεν ἐπ᾽ αὐτῇ ξυμβολῇ

τῶν ποταμῶν, ἐλπίσας μεγάλην τε ἔσεσθαι καὶ ἐπιφανῆ ἐς ἀνθρώπους, *vrbem condi ad confluentes fluminum iussit, sperans magnam claramque futuram esse:* cui sine dubio nomen *Alexandriæ* imposuit.

XXV.

Secundo amne Indo deuectus in *Sabracas*, validam Indiæ gentem, vt Curtius vocat lib. IX cap. VIII; inde κατέπλει ἐς τῶν Σόγδων τὸ βασίλειον, καὶ ἐνταῦθα πόλιν ἐτείχιζεν ἄλλην, *in Sogdorum regiam nauigauit, ibidemque vrbem aliam condidit.* An hæc etiam *Alexandriæ* nomen acceperit, non possum dicere: nisi Curtii huc verba ex lib. IX cap. VII, sect. 8 retrahamus, quia proxime ad Musicanos ferunt: quæ olim ad priorem vrbem Arriani, iuxta confluentes Acesinis & Indi positam, referebamus. Stephanus duas Alexandrias in India laudat, sextam & decimamquartam: illam simpliciter τῆς ἰνδικῆς, *Indiæ* dixit: hanc παρὰ Σωριανοῖς ἰνδικῷ ἔθνει, *apud Sorianos gentem Indicam*, cuius vero sedem æque ac vrbis ignoramus. Nec vero dubium, quin plures vrbes in Indis ille condiderit, suoque adpellauerit nomine. Inde prono amne nauigauit in *Musicani* regnum seu dynastiam, (ἐπικράτειαν Arrianus vocat:) quem Onesicritus νοτιώτατα τῆς ἰνδικῆς, *australissima Indiæ* tenere apud Strabonem dicit: Curtius autem alias gentes post *Musicanos* ponit: nam sic vocat subiectum Musicano populum lib. IX cap. VIII. Apud Indos enim frequenter reges nomen gentis habent. Curtius dicto loco e Musicanis Alexandrum duxit in *Præstos*, etiam Indicam gentem: ab his in *Sabi regnum:* (*Sambi*, Σάμβου βασιλείαν Diodorus Siculus lib. XVII cap. CII dixit) tum demum ad insulam *Patalenam*, quam ostiis suis Indus facit. Strabo etiam alia interponit, τὴν Σαβούτα Σινδοναλίαν, καὶ ἔτι τὴν Πορτικανοῦ, *Sabutæ Sindonaliam & Porticani regionem:* quæ vocabula, saltem priora aliquid monstri vel mendi habere videntur: *Porticani* autem regionem (Πορτικάνου δυναστείαν) memorauit etiam Diodorus lib. XVII cap. CII. Certe non proxime Musicani regiones Patalenam attingere, ex eo etiam clarum est, quia triduo exinde nauigauit Alexander, antequam de Patalenorum statu ei nuntiatum est. Vide Arrianum lib. VI cap. XVII.

XXVI.

Ipsa insula, quam ostia faciunt, ab vrbe eius, sub diuortio amnis sita, *Patala* seu *Pattala* dicta, nomen habet, in quo Strabo & Arrianus geminant τ, ceteri * simplici littera exprimunt. Insulam itaque plures *Patalenam* seu *Pattalenam* dicunt: Curtius *Pataliam:* Plinius communi vrbis nomine *Patalen* siue *Patalam*. A triquetra figura, quam ostia cum mari faciunt, *Delta* vocant perinde vt Ægyptiam Nili insulam: & Arrianus lib. VI cap. XVII μεῖζον ἔτι τοῦ Δέλτα τοῦ Αἰγυπτίου, *maiorem quam Delta Ægyptium* dicit. Nunc singulorum de vrbe & insula verba adferemus. Strabo ibidem: ἐν τῇ Πατταληνῇ πόλις ἐστὶν ἀξιόλογος τὰ Πάτταλα, ἀφ' ἧς καὶ ἡ νῆσος καλεῖται, *in Pattalena vrbs insignis est Pattala, a qua nomen est insulæ.* Arrianus dicto loco: ὡς δὲ ἀφίκετο ἐς τὰ Πάτταλα, τήν τε πόλιν καὶ τὴν χώραν ἔρημον

* Philostrat. Vita Apollon. III cap. 53.

ἔρημον καταλαμβάνει, *quum Pattala venisset, tam vrbem quam regionem desertam inuenit.* Et cap. XVIII, quum ipse rex ad Oceanum nauigaret, iussit Hephæstionem τειχίζειν τοῖς Πατάλοις ἄκραν, *arcem in Pattalis ædificare:* quæ etiam exstructa & munita fuit, vt ex cap. XX constat: ἐπανελθὼν ὀπίσω ἐς τὰ Πάταλα, τήν τε ἄκραν τετειχισμένην καταλαμβάνει, *reuersus Pattala, arcem emunitam inuenit.* Vrbs autem in superiore insulæ parte fuit ad ipsam scissionem fluminis. Idem cap. XVIII περὶ τοῖς Πατάλοις σχίζεται τοῦ Ινδοῦ ὕδωρ ἐς δύο ποταμοὺς μεγάλους, καὶ οὗτοι ἀμφότεροι σώζουσι τοῦ Ινδοῦ τὸ ὄνομα ἐς τε ἐπὶ τὴν θάλασσαν, *apud Pattala Indus in duos ingentes fluuios scinditur, quorum vterque Indi adpellationem a mare vsque retinet.* Ptolemæus suam Πατάλα, *Patalam* inferius a primo diuortio deduxit. Plinius insulam *Patalen* vocat; oppidum *Patalam.* Lib. VI cap. XX de Indo: *amplissimam insulam efficiens, quæ Prasiane nominatur: & aliam minorem, quæ Patale.* Sed Prasianam illam alii ignorant. Et post paullo: *ad oppidum in insula, quam supra diximus, Patalam.* Et deinceps: *Oloſtræ* [populus] *Patalen insulam attingentes.* Et cap. XXI *Sed ante sunt aliæ, Patale, quam significauimus in ipsis faucibus Indi, triquetrâ figura,* CCXX M. *passuum latitudine:* quod cum Nearchi rationibus prope conuenit, qui ostia MDCCC stadiis seiungi apud Strabonem & Arrianum dixit. Pomponius Mela autem, quem Plinius alibi sequi solet, insulam *Patalenen* adpellauit lib. III cap. VII *Inter ipsa ostia,* inquit, *Patalene.* Et Dionysius periegeta versu 1093

Νῆσον τὴν καλέουσιν ἐπιχθόνιοι Παταληνήν.

Insulam quam vocant incolæ Patalenen. *

Quamuis autem veteres Indum duobus ostiis in mare exire tradiderint, ideoque δίστομον ** Arrianus lib. V cap. III illum dixerit; tamen Ptolemævs septem ostia ordine recenset, & suo quodque nomine distinguit. Primi ab occidente nomen est *Sagapa:* secundi, *Sinthum:* tertii, χρυσοῦν, *aureum:* quarti, *Chariphi:* quinti, *Saparages:* sexti *Sabalassa:* septimi *Lonibare.* Sed credo, fossas quoque, rigandæ terræ factas, adnumerari, quales Arrianus aliquot, διώρυχας vocans, in Nearchi in mare excursu memorauit de Reb. Indic. cap. XXI.

XXVII.

Hæc ex Alexandri itinere obseruauimus: reliqua excerpemus ex Ptolemæo. Hic ad mare ab Indo ad Gangem habet multa quidem, sed notabiliora ex iis sunt *Monoglossum,* emporium ad sinum Canthi, in quem Indus fluuius exit: *Barygaza* emporium, paullo intus, Namado fluuio adpositum, *sinum Barygazenum,* cui obiacet, denominans: ad quem & *Supara,*

* Nonnus Dionys. XXVI v. 89 pag. 680

Καὶ πέδον εὐδίνητον ἁλιστεφάνου Παταλήνης.

Idem XXVII v. 153 pag. 708

\- - - - , Ὀπποθι γαίης

Μεσσατίης πεφανηὸν ἐς ἑσπέριον κλίμα νεύων

Δίστομος ὑγροπόροιτος ἑὸν ῥόον Ἰνδὸς ἑλίσσει

Κύμασι ἀμφιέξας ἐχίτευψας Παταλήνην κ. τ. λ.

** Etiam Nonnus Dionysiac. XXVI v. 225 pag. 690.

para, Συπάρα, sita est, quam Lucas Holstenius ad Ortel. p. 137 Ophir Salomonis putat esse. Addit quidem *emporium celeberrimum Ptolemaei*: sed nihil hic de emporio habet, nec aliam dignitatis notam, vt regiae, vel metropoleos; sed tantum *Supara* scripsit, vt cum aliis in obscurorum censu relinquatur. In extremo sinu, post Bindae ostium, *Simylla* emporium & promontorium: dein *Hippocura*, *Balipatna*. Et haec ex *Ariaces Sadinorum* maritima regione. Sequitur ex ἀνδρῶν πειρατῶν, *Piratarum* regione *Byzantium*, *Nanagunae* ostium, *Nitriae* (Palat. *Nitra*) de quo mox ex Plinio dicimus: & ex *Limyrices* regionis maritimo tractu *Tyndis* oppidum, *Tundis* in Peutingeriana tabula; *Muziris* [Palat. Μεζίρις *Muxiris*] emporium. Plinius de hoc & Nitriis lib. VI cap. XXIII *Indos petentibus vtilissimum est ab Oceli* [Arabiae Felicis portu] *egredi. Inde vento Hippalo nauigant diebus quadraginta ad primum emporium Indiae Muzirim, non expetendum propter vicinos piratas, qui obtinent locum nomine Nitrias; neque est abundans mercibus.* At Ptolemaei & Arriani aeuo, qui Erythraei maris Periplo Muzirin πλοίοις Ἑλληνικοῖς, *nauibus Graecorum* frequentari dixit, meliores res huius emporii fuerunt. Laudatur etiam in tabula Peutingeriana cum lacu adiacente, qui *Muziris Lacus* adpellatur. Dicit idem Peripli auctor, κεῖται παρὰ ποταμὸν, *ad fluuium sita est*, quem vero non nominat: Ptolemaeus autem *Pseudostomum* vocat, inter Nanagunam & Barin medium, qui proxime post Muzirin in mare deuoluitur. *Baris* fluuii ostia claudunt Limyricen regionem.

XXVIII.

Post Barin amnem in *Aiorum* regione est *Elaneon* emporium & *Cottiara* metropolis, ac *Comaria* promontorium & oppidum, in Periplo Erythraei Κόμαρ & Κομαρεί; nunc, seruato nomine, Comarin. Ab hoc promontorio *sinus Colchicus* incipit, cui *Colchi*, Κόλχοι, emporium adiacens, nomen dederunt. Iam dicto Periplo p. 33 πόλις ἡ λεγομένη Κόλχοι, *vrbs Colchi dicta*: & mox, μέχρι Κόλχων: item μετὰ δὲ Κόλχους, *vsque Colchos*, *post Colchos*. Non longe post in eumdem sinum *Solenus* amnis effluit. Ipse vero sinus Colchicus a sequente sinu Argarico separatur promontorio *Cory*, quod etiam *Calligicum*, *Coliacum*, *Colis* & *Colias* vocatur. Ptolemaeus: Κῶρυ ἄκρον, τὸ καὶ Καλλίγικον, *Cory promontorium, quod & Calligicum*. Salmasius p. 783 emendat Κωλιακὸν *Coliacum*: & accolas, quos Strabo lib. XV p. 475 dixit Κωνιακοὺς, *Coniacos*, idem emendator legit Κωλιακοὺς, *Coliacos*. Dionysius Periegeta v. 951

> Κεῖθεν δὲ στρεφθεὶς νοτίης προπάροιθε κολώνης
> Αἶψά κε Κωλιάδος, μεγάλην ἐπὶ νῆσον ἵκοιο
> Μητέρα Ταπροβάνην Ἀσιηγενέων ἐλεφάντων.

Sic incidendum, vt Κωλιὰς κολώνη sit *promontorium Coliacum*, quod idem Dionysius v. 1148 *Colidem* dixit:

> Πρὸς νότον ἑλκόμενοι παρὰ τέρματα Κωλίδος αἴης.
> *Ad austrum tracti ad fines Colidis terrae.*

Pomponius Mela quoque lib. III cap. VII *a Gange ad Colida*, peruerso ordine:

ordine: & mox, *Colis, alterius partis angulus, initiumque lateris ad meridiem versi.*

XXIX.

Sequitur in Πανδίωνος χώρα, *Pandionis regione* maritima Αργείρυ, siue Αγάρυ πόλις, in Tabula *Argari* vrbs, quæ sinum, cui adsidet, *Argaricum* denominat: in quo etiam est *Salur* emporium, & *Nicama* seu *Nigamma* metropolis. Post *Chaberi* (Χαβήρυ) sunt ostia, & *Chaberis* (Χάβηρις) emporium; etiam *Sobura, Poduce, Melange*, emporia: & post *Tynnæ* ostia *Manarpha, Cantacossyla, Allossygne*, itidem emporia: & in sinu Gangetico oppida *Gottobara, Sippara*, & post *Tyndis* ostia, *Mapura, Cocala, Cosamba*: post quam primum os Gangis est fluuii.

XXX.

Mediterraneæ sunt plures regiæ: singulis Ptolemæus βασίλειον adscripsit, *Ozene* [Οζήνη] *Bætana, Hippocura*, diuersa a superiori maritima; *Carura, Sora, Othura*, & ad Gangem *Palibothra*: & metropoles mediterraneæ *Rarassa, Sageda*, & propius mare inter Nanagunam & Pseudostomum amnes, *Musopale*. Sed nobilissima harum *Palibothra* est, a pluribus memorata.* Plinius lib. VI c. XIX *Omnium in India prope, potentiam claritatemque antecedunt Prasii, amplissima vrbe ditissimaque Palibothra: vnde quidam ipsam gentem Palibothros vocant, immo vero tractum vniuersum a Gange. Regi eorum peditum sexcenta* M. *equitum triginta* M. *elephantorum nouem* M. Strabo lib. XV non semel eam laudat, esse ad Gangem sitam, eoque aduerso ex mari in eam nauigari, figura quadrangulam, longitudine LXXX stadiorum, latitudine XV. τὰ Παλίβοθρα plurali numero adpellat: Ptolemæus Παλίβοθρα βασίλειον, *Palibothra regiam*, & ad gradum XXVII latitudinis collocavit. Sita ad confluentem Gangis καὶ τῦ ἄλλυ ποταμῦ, *& alius fluuii*, quod Strabo addit, nec vero alterum illum nominat. Arrianus autem Indic. nomen prodidit cap. X, μεγίστην πόλιν Ινδοῖσιν εἶναι Παλίμβοθρα καλεομένην ἐν τῇ Πρασίων γῇ, ἵνα αἱ συμβολαί εἰσι τῦ τε Ερανοβόα ποταμῦ καὶ τῦ Γάγγεω, *maximam Indis vrbem esse, quæ Palimbothra vocatur, in Prasiorum terra, vbi confluentes sunt Erannoboæ fluminis & Gangis.* Sic scripsit inserta littera Arrianus: etiam Stephanus Παλίμβοθρα πόλις Ινδική. *Prasii*, gens, cuius fuit vrbs, etiam Curtio sunt restituti lib. IX cap. II a Salmasio in Solinum pag. 699. ** *Prasiatas* Ptolemæus etiam ad Gangem ponit, sed supra Palibrothos.

XXXI.

De sectis aliquid addendum, quod etiam certa oppida dicuntur possedisse. *Gymnosophistæ* dicebantur Indorum philosophi seu sapientes. Strabo lib. XVI p. 524 παρὰ τοῖς Ινδοῖς οἱ γυμνοσοφισαί, *apud Indos gymnosophistæ sunt:* recenset enim singularum gentium sapientes. Idem lib. XV p. 489

* Diodor. II pag. 124 ab Hercule condita & fossis aqua plenis munita dicitur.

** Nonnus Dionysiac. XXVI v. 60 p. 680

Τοῖς δ' ἐπὶ θαρσήεντες ἐπιςρατόωντα μαχηταὶ
Δάρδαι καὶ Πρασίων ςρατιαὶ καὶ φῦλα Σαλάγγων
Χρυσοφόρων.

p. 489 ex Onesicrito philosophos Indorum diuidit in duo genera, τὺς μὲν Βραχμᾶνας, τὺς δὲ Γερμᾶνας, *in Brachmanes & Germanes;* * illos εὐδοκιμεῖν, *rectius sentire;* hos solitariam vitam in siluis agere, vini & Veneris expertes, & quæ alia vtriusque generis placita, mores & consuetudines fuere, late ibidem a Strabone exposita. Videntur vtrique & hi gymnosophistæ fuisse, vt id commune vocabulum Indicorum sapientum esset: Ptolemæus autem separauit tamquam diuersas gentes. *Gymnosophistas* in septemtrione locauit post fluuios illos, inter quos Alexander res gessit, id est post Hypanim seu Hyphasim ab ortu: *Brachmanos Magos* autem in meridie, inter Solenum & Chaberum fluuios, haud longe a mari seu Paralia, quam vocat, id est maritima regione. His dat oppidum, quod *Brachme* vocatur. Sed per varios Indorum populos Brachmanes habitarunt. ** Plinius lib. VI cap. XVII *Multarum gentium cognomen Brachmanæ, quorum Maccocalingæ.* Sic in Mallis vrbem habuerunt, quam Alexander expugnauit apud Arrianum lib. VI cap. VII. Et ad Indum circa Musicani & Sambi regna, aut sub his, oppida Brachmanum erant. Diodorus Siculus lib. XVII cap. CII, vbi Sambi vrbes Alexandrum vastasse dixerat, hoc finit epiphonemate: τὸ μὲν ὖν ἔθνος τῶν ὀνομαζομένων Βραχμάνων τοιαύταις περιέπεσε συμφοραῖς, *Tantas clades gens Brachmanum experta fuit.* Et cap. CIII *Harmatelia,* τὰ Ἁρματήλια, vocat, ἐσχάτην τῶν Βραχμάνων πόλιν, *postremam Brachmanum vrbem,* quam Alexander deditione post grauem oppugnationem cepit. Porphyrius περὶ ἀποχῆς lib. IV cap. XVII Brachmanum alios in montibus habitare ait, alios circa Gangem: qui sectam Gymnosophistarum esse ait, oppositam alteri, quam *Samanæos* adpellat. Ibidem singulari numero Βραχμὰν dixit, vnde pluralis forma Βραχμᾶνες, *Brachmanes:* qui Plinio *Brachmanæ* sunt, vt vidimus: Ptolemæo Βραχμανοὶ, *Brachmani.*

XXXII.

Vltima gens ad Gangem seu eius ostia erant *Calingæ,* de quibus Plinius lib. VI cap. XVII *Calingæ proximi mari:* ibidemque *Maccocalingas* Brachmanum partem facit, seu habitantes inter eos. Et cap. XIX *nouissima gente Gangaridum Calingarum: regia Parthalis vocatur.* Hi Gangaridæ discriminis caussa *Calingæ* cognominantur, quia cis Gangem apud Calingas erant, aut iis permixti: reliqui trans flumen. Idem cap. XX *promontorium Calingũn,* & adpositum oppidum *Dandagula* refert, sed numerus distantiæ ab ostio Gangis manifesto falsus est.

XXXIII.

Liceat huc etiam rescribere *Padæos,* vltimi orientis populum. Herodotus lib. III cap. XCIX τῶν Ινδῶν πρὸς ἠῶ, *Indorum ad auroram* dicit esse, carnibus crudis vescentes, qui vocentur Παδαῖοι, *Padæi.* Et Tibullus lib. IV eleg. I vers. 145 *Vltima*

* Sic item Philostratus Vit. Apollon. I cap. 18.

** Ælianus XVI cap. 20 de Animal. Καὶ δὲ τῶν Ινδῶν λόγιοι, ἐν δὴ τοῖς καὶ τὺς Βραχμᾶνας ἀριθμεῖν ἄξιον. An igitur gentes Brachmanæ sunt, quæ Brachmanum sectæ erant, & ex eorum præscripto vivebant? an quæ sapientum illorum imperio parebant? an quæ Brachmanibus totæ constabant, vt oppida quædam Leuitarum erant apud posteros Israelis?

Vltima vicinus Phœbo tenet arua Padæus.

Vir ſummus Cl. Salmaſius Exerc. Pl. p. 700 hæſitat, an forſan Πανδαῖοι, *Pandæi* in Herodoto legendum ſit, quaſi a Pandæa, Herculis filia (de qua Arrianus Indic. cap. IX) genus duxerint. Plinius lib. VI cap. XX *Ab illis gens Pandæ, ſola Indorum regnata feminis. Vnam Herculi ſexus eius genitam ferunt, ob idque gratiorem præcipuo regno donatam.* Nihil vero de Herodoti lectione dubito, quia ipſe Salmaſius fatetur, Tibullum ab Herodoto ſumſiſſe, quod verſus etiam præcedens non dubie videtur confirmare. *Padæos* ergo in Herodoto Tibullus legit, cui Pandæ vel Pandæi ad metrum nihil attuliſſent.

SECTIO II.
INDIA EXTRA GANGEM.
XXXIV.

De hac pauca, & fere ſolius Ptolemæi fide adferemus. Terminatur ab occaſu Gange: a ſeptemtrione Scythia: ab ortu Sinarum regione: a meridie mari Indico. A Gange eſt itaque incipiendum, de quo Artemidorus apud Strabonem lib. XV p. 494 tradit, *ex Emodis montibus ad auſtrum deferri: & quum ad Gangem vrbem peruenerit, conuerti ad ortum vsque Palibothra atque oſtia.* Sed hæc inflexio eſt contra notitiam noſtrorum temporum. Oſtium non vnum eſt, vt Strabo cenſuit; verum ſex Ptolemæus diſtincte numerauit, multa etiam recentiores habent. Diximus ſupra, quod maxime in occaſum ſolis recedat, Ptolemæum vocare *os Cambuſum:* alterum, *os Magnum:* dein *os Camberichum*, & alia dicta *Tilogrammum* oſtium; *Pſeudoſtomum*, & *Antiboli* oſtium. Inter oſtia fuit vrbs *Gange* Ptolemæi, diuerſa ab Artemidori Gange modo dicta, ad ſuperiores partes huius fluminis. Vtrimque circa oſtia erant *Gangaridæ*, gens a Gange dicta, quorum qui citra erant, a Plinio *Gangaridæ Calingæ* ſunt cognominati, vt ſupra expoſuimus: ceteri inter oſtia, aut vltra illa & ſupra, ſimpliciter *Gangaridæ*, a Gange, * vt veriſimile eſt: non *Gargaridæ*, vt Dionyſius Perieg. v. 1144; nec *Gandaridæ*, vt Diodorus Siculus lib. II cap. XXXVII adpellauit.

XXXV.

Ab extremo Gangis oſtio in maritimis apud Ptolemæum prima vrbs eſt *Pentapolis*, dein *Baracura* emporium, poſtea *Tocoſannæ* fluuii oſtium. Tum ſequitur *Argentea*, vt dicitur, *regio* (Αργυρᾶ χώρα) in eaque *Sambra* & *Sada* oppida cum fluuio *Sado:* poſt quem *Berabonna* emporium, *Temala* oppidum & amnis. Succedit *Biſyngetorum* regio; qui anthropophagi erant, ſuper *ſinum Sarabacum*, dictum a *Saraba* (interpretes *Sabara*) primo eiusdem oppido: quod *Beſynga* emporium, [ſiue *Babyſenga*] excipit; hoc, *Beraba* oppidum.

XXXVI.

Hinc in meridiem procurrit Χρυσῆ Χερσόνησος, AVREA CHERSONESVS,

 in

* Sic nominantur ab Iſidoro quoque Orig. IX cap. 2. *Gangaridæ*, inquit, *populi ſunt inter Aſſyrios Indosque inhabitantes circa Gangem fluuium. Vnde etiam* GANGARIDAE *nuncupati ſunt.*

in qua ad occidentale latus *Tacola* emporium, & fluuius *Chrysoana:* in australi angulo *Sabana* promontorium: in latere orientali promontorium, quod dicitur *Μαλαίου κῶλον, Malæi colon:* item *Coli* & *Perimula* oppida. In hac Aurea Chersoneso multi putant *Ophir* Salomonis inueniri, quod in ea abundant omnia, quæ Salomo ex Ophir accepisse dicitur: quos non leviter Iosephus lib. VIII cap. II iuuat, hanc nauigationem factam dicens *εἰς τὴν πάλαι μὲν Σωφίραν, νῦν δὲ Χρυσῆν γῆν καλουμένην, τῆς Ἰνδικῆς ἔσω αὐτῆ, in regionem Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam:* quasi *χρυσῆν γῆν* adpellauerit, quam non admodum longo post tempore Ptolemæus dixit *χρυσῆν χερρόνησον, Auream Chersonesum.* Hieronymus in Locis etiam ad Indiam refert, sed dicit insulam, quod tamen etiam, vt alibi, de pæninsula intelligi potest. Huic opinioni aduersantur summi viri Lucas Holstenius & Samuel Bochartus. Ille, ad Græcorum interpretum & Iosephi nomen Σωφειρὰ siue Σωφίρα respiciens, in *Supara* Ptolemæi quærit, oppido citerioris Indiæ ad sinum Barygazenum, longitudine non maiore, quam Indi habent ostia. Sed de oppidi illius obscuritate supra diximus. Bochartus Ophir esse *Taprobanam* insulam contendit, quæ nunc Zeilan vocatur, Taprobanæ nomen deducens ex פרון, quod etiam *Provan* legi possit, idque hausit ex 2 Paralip. III, 6, vbi זהב פרוים *aurum Parvaim* laudatur. Præponit ex coniectura תף *litus*, vt *Taprobanæ* nomen habeat. Sed meræ diuinationes sunt, quæ de *Ophir* disputantur: nec posteriores opiniones habent, quod primæ iustis de caussis præferatur. Longissime disiunctum a Palæstina aut Arabico sinu Ophiram fuisse, ex longinquitate temporis, quod huic itineri sacra historia definit, manifestum est. Nec vero displicet, quod Bochartus inter Ophir Indicum & Arabicum distinguit, quia *aurum Ophir*, cuius mentio Iobi XXII, 24 & XXVIII, 16 est, pro temporum illorum ruditate de auro Indico non potest commode intelligi: * vt Ophir sit aurifera regio tam Arabiæ Felicis, quam extremæ Indiæ.

XXXVII.

Post Chersonesum est *Ληστῶν χώρα, Lestarum*, id est prædonum & piratarum regio, quam *Sobannus* fluuius secat, citra quem *Samarande* & *Pagrasa:* trans eum, *Pithonobaste* emporium, *Zaba* oppidum. Tum sequitur *Sinus Magnus* Ptolemæi, in quo sunt *Balonga* & *Corgatha* metropoles, inter quas *Throana* oppidum, & *Doanæ* ostia: post Corgatham *Sinda* & *Pagrasa* oppida, *Dorius* & *Serus* flumina. Atque hic finit Ptolemæus maritimam Indiæ oram, quæ extra Gangem censetur.

XXXVIII.

Mediterranea sunt incertiora. Montes quosdam nominat, *Mæandrum* supra sinum Gangeticum: & *Sepyrum*, & *Damasum*, qui in septemtrionem ad Emodos montes excurrunt, & *Semanthinos* montes, ab oriente obiectos. Sub Mæandro *Triglypton* regia: *Tosole* & *Tugma* metropoles.

Supra

* Ad aurum exquirendum numquam rudes fuerunt homines. Atque aurum orientis semper admirationi fuisse, iam ex Mosis constat Genes. II, 11. Neque liber Iobi vlla inscitiæ & rudium temporum vestigia habet. Immo quo antiquior est Iobus, eo plus nouisse videtur rerum orientalium, qui cognati inter se de statu suo communicare diligenter solent.

Supra argenteam regionem, in maritimis expositam, est quæ *Aurea regio* adpellatur, inter Gangeticum & Magnum sinum. Inter *Dorium* & *Serum* *Chalcitis* regio, a metallis dicta. In populis sunt ad septemtrionem *Tacoræi*, *Corancali*, *Indaprathæ*, *Cacobæ*: in media regione *Iberingæ*, *Dabasæ*. Sed satis sit obscurorum nominum.

SECTIO III.

SINARVM REGIO.

XXXIX.

Sinæ vltimi Ptolemæo in Oriente, post Sinum Magnum, in meridiem vergentes, & nequaquam cum Chinensibus siue Tzinensibus nostris confundendi: * quamuis ad Sericam vsque in septemtrionem excurrant. Vltra Sinas ab ortu & meridie fatetur Ptolemæus esse *γῆν ἄγνωστον*, *terram incognitam*: ab occasu autem Indos extra Gangem, quibus hoc loco vt appendicem adiungimus, quamquam Ptolemæus separatim lib. VII singulari capite III de illis egerit.

XL.

Partem Sinus Magni accolunt, in quo ab Indiæ fine est *Aspithra*, oppidum & eodem nomine fluuius, a Semanthinis montibus decurrens. Deinde meridiem versus in litore sunt *Bramma* oppidum; *Ambasti* ostia: *Rabana* oppidum; *Seni* fluuii ostia. Circa æquatorem circulum (nam vltra etiam extendit) *Ichthyophagos Æthiopes* ponit: & trans æquatorem *Cotiarem* fluuium; *Catigaram*, *ὅρμον Σινῶν*, *Sinarum stationem*.

XLI.

In mediterraneis *Acadra* siue *Acathra* est, ad septemtriones: in australi parte ac trans æquatorem *Coccoranagora*: dein *Thinæ*, Θεῖναι Ptolemæo, at Periplo Erythræi Θῖνα, *Thina*, metropolis: & tandem *Saraga* oppidum. Plura Ptolemæus de Sinis non posuit; cetera relinquens terris incognitis. Ideoque Marcianus Heracleota p. II *πρὸς τὴν ἕω καὶ τὰς ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου μέχρι Σινῶν τοῦ ἔθνους, ὅπερ ἐπὶ τέλει τῆς οἰκουμένης τυγχάνει κείμενον κατὰ τὴν πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς ἄγνωστον γῆν*, *ad orientem solisque exortum vsque ad Sinarum gentem, quæ ad extrema orbis habitabilis habitat iuxta terram orientalem incognitam.*

SECTIO IV.

INSVLAE IN MARI INDICO.

XLII.

Ptolemæus insulas citerioris Indiæ siue inter Indi & Gangis ostia has habet: In sinu κάνθι, *Canthi* [Pal. Κανθικῷ, *Canthico*] vna est *Barace*: inde vsque in sinum Colchicum, *Milizigeris*, *Heptanesia*, *Peperina*, *Tricadira*, *Trinesia*, *Leuce*, *Panigeris*: & in sinu Argarico *Cory* insula; post quam sub Tynæ ostiis *Susuara*. Arrianus ad Indi ostia memorat *Cillutam* insulam: nisi in ipso ostio fuit. Tradit enim lib. VI cap. XIX, Indos Alexandro dixisse, hanc *ὁρμιστέα εἶναι αὐτῷ κατὰ τὸν πλοῦν τὸν ἐς τὴν θάλασσαν*, *aditum in Oceanum ei præbituram.*

* *Sinas* esse *Siamenses* putat Isaacus Vossius dissert. de ætate mundi c. 12 p. 279 & c. 11 p. 276.

XLIII.

Omnium autem nobiliſſima eſt inſula TAPROBANE, amplior omnibus in hoc mari, a Ptolemæo inter Colchicum & Argaricum ſinus poſita. Varie de illa tradiderunt veteres; & quidam continenti terræ propiorem dixerunt, * vt Ptolemæi etiam poſitio eſt; quidam viginti dierum nauigatione inde remouent, vt Strabo refert lib. XV p. 475: quidam etiam, an inſula eſſet, nec potius initium orbis alterius, dubitauerunt. Pomponius enim Mela lib. III cap. VII *Taprobane, aut grandis admodum inſula, aut prima pars orbis alterius Hipparcho dicitur: ſed quia habitatur, nec quisquam circumiſſe traditur, prope verum eſt.* Sed tamen plerique, qui ante Melam ſcripſerunt, indubitanter inſulam adpellant, quod iam circumnauigatam fuiſſe, aut intus circa litora plene cognitam, oſtendit. Periegeta Dionyſius, quem ſub Auguſto ſcripſiſſe doctiores nunc conſentiunt, verſ. 952

- - - - μεγάλην ἐπὶ νήσοιο ἵκοιο
Μητέρα Ταπροβάνην Ἀσιηγενέων ἐλεφάντων.

Auieni Feſti verſione verſ. 777 redditur

Inſula Taprobane gignit tætros elephantos.

Et Strabo lib. II pag. 89 *ἐν τῇ νοτιωτάτῃ θαλάττῃ πρόκειται τῆς Ινδικῆς νῆσος οὐκ ἐλάττων τῆς Βρεττανικῆς, ἡ Ταπροβάνη, in mari maxime auſtrino ſita eſt ante Indiam inſula Taprobana, non minor quam Britannia.* Plinius poſterior quidem, ſed de ætate ſcribens Alexandri, libri VI cap. XXII *Taprobanem alterum orbem terrarum eſſe diu exiſtimatum eſt, Antichthonum adpellatione. Vt liqueret inſulam eſſe, Alexandri ætas reſque præſtitere.*

2. Sic inſulam eſſe in Indico mari, & magnam ac felicem, ab antiquis etiam eſt cognitum: certiora autem vix prius fuere adlata, quam Taprobanenſes legati ad Claudium venerunt Cæſarem: de qua Plinius dicto loco ſubiicit: *Hactenus a priſcis memorata: nobis diligentior notitia Claudii principatu contigit, legatis etiam ex inſula aduectis. Id accidit hoc modo: Annii Plocami, qui maris rubri vectigal a fiſco redemerat, libertus circa Arabiam nauigans, aquilonibus raptus præter Carmaniam,* XV *die Hippuros portum eius inuectus, hoſpitali regis clementia ſex menſium tempore imbutus alloquio, percontanti poſtea narrauit Romanos & Cæſarem. Mirum in modum in auditis iuſtitiam ille ſuſpexit, quod pares pondere denarii eſſent in captiua pecunia, quum diuerſæ imagines indicarent a pluribus factos. Et hoc maxime ſollicitatus ad amicitiam, legatos quatuor miſit, principe eorum Rachia. Ex iis cognitum* D *eſſe oppida, portum contra meridiem adpoſitum oppido Palæſimundo, omnium ibi clariſſimo, ac regia* CC *millium plebis. Stagnum intus Megisba,* CCCLXXV *mill. paſſuum ambitu, inſulas pabuli fertiles complexum. Ex eo duos amnes erumpere, Palæſimundum, iuxta oppidum eiuſdem nominis influentem in portum tribus alueis, quinque ſtadiorum arctiſſimo, quindecim ampliſſimo: alterum ad ſeptemtriones Indiamque verſum, Cidara nomine. Pro-*

ximum

* P. Oroſius Hiſtor. I cap. 2 *Aſia ad mediam frontem orientis habet in oceano Eoo oſtia fluminis Gangis, a ſiniſtra promontorium Caligasdamna, cui ſubiacet ad eurum inſula Taprobane.* Et poſt pauca: *Inſula Taprobane habet decem ciuitates.*

ximum esse Indiæ promontorium, quod vocetur Coliacum, quatridui nauigatione, medio in cursu Solis insula occurrente.

3. Si vera hi narrarunt, putasses, ex eo tempore opinionum varietatem cessauisse: Ptolemæus autem, qui copiose de hac insula scripsit, * in plerisque in diuersum iit. Vix quatridui nauigatione, sed breuiori spatio ab Indiæ promontorio, quod *Cory* & *Colligicum* [Κῶρυ ἄκρον τὸ καὶ Κολλίγικον] vocatur, quod ipsum Plinii est *Coliacum*, disiungit. Separat illud duos sinus, Colchicum, ab emporio adiacente dictum; & Argaricum. Deinde quamuis longissimam faciat & vltra æquatorem extendat; tamen vix triginta oppida recenset. Et sane largior vero numerus videtur quingentorum. Nihil quoque de magno lacu *Megisba* habet, duos magnos fluuios effundente: & quamuis insulam πάλαι Σιμούνδου, *olim Simundi* insulam dictam tradat, quod coniunxerunt alii; *Palæsimundi* legentes; tamen nec portum Palæsimundum, nec fluuium eius nominis nouit. Nec etiam *Hippuros* portum, in quam Annius Plocamus inuectus fuerat, in Ptolemæi insula reperire licet.

4. Quæ diuersitas in caussa est, vt doctissimi quidam viri dubitauerint, an eadem insula Taprobane sit Plinii ac Ptolemæi. Et quum plerique hodie in Zeilan Taprobanen quærant, fuerunt clarissimo nomine viri, qui Sumatram, quod non omnia insulæ Zeilan conuenirent, putarint veterem Taprobanam fuisse. Sed minus credibile est, Romanos aut Alexandrinos etiam mercatores in Sumatram vsque nauigasse, ideoque doctissimus quisque, quorum tres nominatim laudasse sufficiat, Salmasius, Bochartus, Isaacus Vossius, in Zeilan adquiescunt. Sane non est quod dubitemus, quin Ptolemæi Taprobane sit, quæ hodie Zeilan adpellatur, quod situs vtrimque bene conuenit, licet in eo errauerit Ptolemæus, quod nimis in austrum & vltra æquatorem extendat.

5. Nomen non vnum fuit insulæ: *Taprobane* præ ceteris nobilitatum: aliud *Palæsimundi* insula: aliud & postremum veteribus *Salice*, vnde incolæ etiam *Salæ*. Sic Ptolemæus: sic ex eo Heracleota Marcianus, qui explanatius, ἡ Ταπροβάνη νῆσος πρότερον μὲν ἐκαλεῖτο Παλαισιμούνδου, νῦν δὲ Σαλική. *Taprobane insula prius quidem vocabatur Palesimundi* [insula] *nunc vero Salice.* De suo addidit πρότερον, *prius*, quod in Ptolemæo non legitur. Nec omnes in hoc ordine denominationis, quasi vetustius Palæsimundi nomen quam Taprobanæ sit, consentiunt. Arrianus Erythræi Periplo p. 35 refert, Palæsimundi insulam παρὰ ἀρχαίοις, *a veteribus* dictam Taprobanam: quod etiam nostræ ætatis clarissimis quibusdam viris placet.

6. At doctissimus vir, de Ætate & Auctore huius Peripli Dissertatione, *Palæsimundi* insulam a Taprobane seiungit atque separat, & plane aliam censet esse, sitam inter ostia Nunagunæ fluminis, quorum priora *Goaris* & *Binda* a Ptolemæo adpellentur; quia *Hippocura* eius tractus videatur Plinii portus *Hippuri* esse, & nauigantibus in ortum, Gangem versus, ipsa sit πρὸς τὴν δύσιν, *ad occasum*, vt auctor Peripli Erythræi maris de Palæsimundi insula

* Aelianus item de Animal. XVI cap. 17 multa habet de Taprobane.

insula adnotauit: & quæ aliæ viri clarissimi coniecturæ sunt. Quod vero idem Peripli auctor dixit εἰς πέλαγος ἔκκειται, *in alto sitam esse*, vt interpres vertit: & Taprobane, quæ eadem auctori est, aliquot dierum nauigatione a continente distare fertur; minus probabilis illa opinio videtur, præsertim quod ne minimum quidem vestigium in illo tractu apud Ptolemæum aut alium sit, vnde nomen *Palæsimundi* vel regionis vel fluminis vel oppidi possis coniicere: nec ad Hippocuram vel portus vel emporii signum, vt in aliis solitus est, adiecit.

7. Tandem Ptolemæi Taprobanes, qualiscumque fuit, & quam longe extensa, excerpemus potiora oppida, portus ac promontoria. In summo septemtrione promontorium est *Boreum*, Βόρειον ἄκρον, Indiæ promontorio Colligico siue Cory oppositum. Inde in litore occidentali sunt *Margana* & *Iogana* oppida, *Anarismundi* promontorium, siue *Andrasimundi*; deinde *Soana* fluuius; *Priapius* portus; Διὸς ἄκρα, *Iouis promontorium*; Πρασώδης κόλπος, *Prasodes* sinus; *Nubarta*. In australi latere *Azani* ostia, *Odoca*, Ὀδώκα, oppidum; Ὀρνέων ἄκρα, *Auium promontorium*: Δάνα, *Dana* seu *Dagana*, oppidum Lunæ sacrum; *Dionysi* oppidum & promontorium; *Cetæum* promontorium. In orientali litore *Mordi* portus; Solis portus, *Procuri* oppidum, *Rhizola* portus; *Ganges* fluuius; *Spatana* portus; vnde in septemtrionem post duo oppida reflexio, vbi *Moduti* emporium, & proprius Boreo promontorio Ταλακῶρι, *Talacori* emporium. In mediterraneis *Anurogrammum* regia, & *Maagrammum* metropolis, vtrumque vergens in septemtrionem.

XLIV.

Insula *Solis* Plinii diuersa est ab altera, quæ sub Gedrosia vel Carmania ponitur ab aliis: & si in Taprobane conciliari Plinius Ptolemæo potest, forte eadem est insula, quam *Cory* Ptolemæus dixit. Præterea in Gangetico sinu Ptolemæo est insula *Bazacata*; & longe hinc in austrum sub ipso æquatore Ἀγαθοῦ δαίμονος, *Bonæ fortunæ* insula: sub Sinu Magno contra Sinarum regionem *Satyrorum tres insulæ*: & hinc in meridiem *Iabadii* insula aurifera, metropolim habens, quæ Ἀργυρῆ, *Argentea* vocatur. Nugatur Stephanus, quando in Ἀργυρᾶ metropolim hanc ad Taprobanen refert. Ex Ptolemæo enim hausit, sed in insulæ nomine falsus est.

XLV.

Plinius lib. VI cap. XXI *Extra ostium Indi, Chryse, & Argyre, fertiles metallis* [insulæ] *vt credo*. Et Pomponius Mela lib. III cap. VII *Ad Tamum insula est Chryse; ad Gangen, Argyre: altera aurei soli (ita veteres tradidere) altera argentei: atque ita, vt maxime videtur, aut ex re nomen, aut ex vocabulo ficta fabula est.* Vtique fabulis, quam veræ rei, hæ insulæ similiores, quod vel ex situs, quem tribuunt auctores, varietate & inconstantia adparet. Vbi *Tamos* promontorium Melæ? aut quorsum illud *extra Indi ostium* pertingit? Periplo Erythræi maris p. 36 κατ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν [Γάγγην] νῆσός ἐστιν ὠκεάνιος, ἐσχάτη τῶν πρὸς ἀνατολὴν μερῶν τῆς οἰκουμένης, ὑπ' αὐτὸν ἀνέχοντα τὸν ἥλιον, καλουμένη χρυσῆ, *Prope hunc ipsum fluuium* [Gangem] *insula est in Oceano sita, extrema partium, quæ ad orientem sunt, sub ipsum*

Solis

OCEANVS HYPERBOREVS SIV
IA
A
TERRA OLIM INCOGNITA
TER
Hyperborei montes
Mologeni
Sammitæ
Alanima
Zaretæ
Sinus Oceani Orientalis
SCYTH
IA
INT
Rhymnici montes
Tybiacæ
Iastæ
Aspisii
Machageni
Norossus M.
Norossi
Orosbes
Coraxi
Orgasi
Iotæ seu Asiotæ
Aorsi
Iaxartæ
Iaxartes fl.
Rhymnicus fl.
Daix fl.
Rha fl.
Ariacæ
Alexandria Vltima
Iastus fl.
Petra Sog
SOGDIAN
Polytimetus fl.
Maracanda
MARE CASPIVM siue HYRCANVM
Panda
Alexandria
Oxus fl.
Bactra
Sera metropolis
Margiana
Bactriana
Hyrcania
MEDIA
Cambyses fl.
Cyrus fl.
Amardus fl.
Straton fl.
Charindas fl.
Margus
Ochus fl.
Oxus fl.
mons
TERRA INCOGNITA
Occidens
Oriens
80
75
70
65
60
55
50
45
40
35

solis ortum, Chryse dicta, id est Aurea. Ex his adparet, Chrysen, veterum insulam, non aliam ab Aurea chersoneso esse, etiam Salmasio in Solinum iudice p.701, licet vagi quidam in sede illius inuenienda errauerint. nam sequuta ætas pæninsulam deprehendit, quam veteres pro insula habuere. Diuersa vero est ἤπειρος χρυσῆ, *Aurea continens* eiusdem Peripli, etiam ἐσχάτη, *extrema* ad orientem, & περὶ αὐτὸν, *circa idem flumen,* Gangem puta, posita.

CAPVT XXIV
DE
SCYTHIA.

I.

SCythæ, nomen omnium populorum septemtrionalium, Asiæ maxime. * nam licet etiam in Europa Scythæ fuerint, & Plinius lib. III cap. XXVI cum Dardanis, Triballis, Mœsis, Thracibus etiam *Ponto conterminos Scythas* coniungat, illi tamen sæpius *Getæ* vocantur, ** aut aliis & amplioribus locis *Sarmatæ:* *,* Asiatici plerumque *Scythæ*. Pomponius lib. III cap. IV *Sarmatiam* Germaniæ coniungit, Visula amne discretam: mox cap. V subdit: *Inde Asiæ confinia, nisi vbi perpetuæ niues sedent & intolerabilis rigor, Scythici populi incolunt.* Nec vero *Scythicum* nomen penitus a citerioribus illis remouendum est. Plinius lib IV cap. XII *Scytharum nomen vsquequaque transit in Sarmatas atque Germanos.* Contra in Asiam etiam *Sarmatarum* nomen pertransiit, sed tantummodo in partes eius citeriores. Scylax principio Asiæ: Ἀπὸ Ταναΐδος δὲ ποταμοῦ ἄρχεται ἡ Ἀσία· πρῶτον ἔθνος αὐτῆς ἐστὶν ἐν τῷ Πόντῳ Σαυρομάται. *Post Tanaim fluuium incipit Asia, & prima eius gens in Ponto est Sauromatarum.* Sauromatæ autem sunt *Sarmatæ*, sola distincti dialecto. Plinius ibidem: *alias Sarmatæ, Græcis Sauromatæ.*

II.

Nobis vero nunc *Scythia Asiatica* curæ est, quæ a Bosporo Cimmerio, Mæoti palude, Tanai fluuio incipit, & inter Oceanum septemtrionalem ac Pontum Euxinum, mare Hyrcanum, Iaxartem fluuium, Indicos montes, in extremum orientem ad Seres vsque, aut per illos etiam, procurrit. Itaque fines eius non vbique cogniti, sed vel Oceanum in septemtrione attingit, vel terram aliquam incognitam: ab ortu, si Seres vna includimus, vt Scytharum partem, limes vere secundum Ptolemæum terra ἄγνωστος, *incognita.*

III.

Quod igitur longissima est, in partes tres cum eodem dispescimus, quarum quæ citima est, a Mæoti & Tanais ostio ad Caspii maris partem & flu-

* *Scythæ* vocabulum Germanicum est *Schützen.*

** *Getæ* ex vetustissimo vocabulo *wetzen,* quod vel *acuere* vel *circumcursitare* significat. Nam G apud Latinos & Græcos ex W Germanorum factum est, vti *Gallia* ex *wallen*, *geuseni* a *weisen*, id est, mercede conducti, *Germani* a *Wehrmanner.*

, Sunt enim a *Schaar* & *metzen*, id est, *cultris* dicti, vnde Iulii Cæsaris *mattara*, nostrum *Metzger, metzeln, Steinmetz* & *Schaarmützel.*

& flumen Rha, nunc Wolga, protenditur, Ptolemæo lib. v cap. IX dicta ἡ ἐν Ἀσίᾳ Σαρματία, *Sarmatia Asiatica*. Hinc vsque ad Imai montis iuga est pars altera, quæ vocatur *Scythia intra Imaum*: * & vlterior, *Scythia extra Imaum* montem; cui *Serica* quoque adnectitur.

SECTIO I.

SARMATIA ASIATICA.

IV.

Quæ in hac Sarmatia, siue Scythia, iuxta Pontum Euxinum sunt, supra cap. IX cum Colchide, quam contingunt, exposuimus. Montes sunt a meridie *Caucasius*, de quo in Iberia diximus, quam & vicinas regiones ab hac Sarmatia separat. Distinctas in eo *Pylas*, id est angustos transitus, tamquam portas, Ptolemæus notauit, quarum alias, quibus in Iberiam itur, vocat *Pylas Sarmaticas*, quæ proprie dicuntur *Portæ Caucasiæ*; alias *Pylas Albaniæ*, quibus transitus in Albaniam patet. Circa has posteriores *Ceraunii* montes in septemtrionem adsurgunt. Præter Ptolemæum etiam Plinius horum meminit lib. VI cap. VII. *Sunt*, inquit, *qui circa Mæotin ad Ceraunios montes has tradant gentes: a litore Napitas: supraque, Essedones Colchis iunctos montium cacuminibus.* Sunt & *Hippici* montes, a Cerauniis in occasum æstiuum recedentes. Magis in septemtriones surgunt *Riphæi* montes, ex Europa per Asiam continuati. Pomponius lib. I extremo: *Vltra surgit mons Rhipæus, vltraque eum iacet ora, quæ spectat Oceanum.* Adde initium libri II. Scribitur vocabulum *Riphæus* vulgo: aliis est *Rhipæus*, Græcorum imitatione, quibus sunt τὰ ῥίπαια ὄρη. Virgilius Georg. I v. 240

Mundus vt ad Scythiam Rhipæasque arduus arces
Consurgit.

Supra hos in extremo septemtrione *Hyperborei* montes dicuntur. Ptolemæus lib. V cap. IX δύο ποταμοὶ ἀπὸ τῶν Ὑπερβορέων ὀρέων, *duo amnes a montibus Hyperboreis fluentes*. Sæpius autem gentis Hyperboreorum, quam montium est mentio, vt in populis dicturi sumus. Strabo lib. VII p. 204 tam Rhipæos quam Hyperboreos in dubium vocat, οἱ τὰ ῥίπαια ὄρη καὶ τοὺς Ὑπερβορέους μυθοποιοῦντες, *qui Rhipæos montes, & Hyperboreos* [populos] *comminiscuntur*. Sed non tam ipsos montes, quam fabulas adfictas videtur negauisse. Isaacus Vossius in Melæ lib. I extremum etiam negat in septemtrione tam altos montes esse. Sed etsi non sunt altissimi, tamen montes sunt, perpetua niue contecti, & ob id satis horrendi: quod etiam de illis, quos *Spizberge* nostrates vocant, manifestum est.

V.

Flumina maiora sunt *Tanais* & *Rha*, quibus Sarmatia hæc includitur. De *Tanai* in Europa dictum, quam terminat ab oriente. Magna flexione in ortum prius, dein in occasum vertens, in Mæotin lacum infunditur. Alter est fluuius *Rha*. Pomponius lib. III cap. V de Caspio mari: *Multi in eo sinu magni paruique amnes fluunt: sed qui famam habent, ex Cerauniis montibus*

* Diuisio Scytharum in *Palos* & *Napas* apud Diodorum II pag. 127 minus diuturna fuisse videtur, neque omnem Scythiam comprehendisse.

montibus uno alueo descendit, duobus exit in Caspium Rha, cetera. Hoc enim nomen, quod perditum erat, Pintianus, Vossius, Gronouius restituerunt. Sed in fonte Mela errat, & in ostiis: illos geminos habet Ptolemæus, sed longissime distantes: hæc non duo, sed plurima esse, recentiorum docet obseruatio. Non autem hic totus amnis Sarmatiam ab ortu finit, sed pars inferior, post magnam flexionem, qua in austrum ad mare Caspium decurrit: superiores partes, quæ ab occasu in ortum feruntur, in ipsa Sarmatia continentur. Salmasio geminus est Rha fluuius, ex vno tamen alveo deductus, vnus occidentalis, qui in Mæotin influat; alter orientalis, qui in mare Caspium deuoluatur. Ptolemæi verbis persuasus ita censet, *ἐστι καὶ ἑτέρα τοῦ Ῥᾶ ποταμοῦ ἐκβολὴ, πλησιάζουσα τῇ τοῦ Ταναΐδος, Est & aliud Rha fluuii ostium, quod ad illud Tanaidis adpropinquat.* Sed quod nec Tabula vetus ad illum conformata, nec loci natura id capit; malo cum Isaaco Vossio in Melam p. 243 ἐπιστροφὴ pro ἐκβολῇ legere, & de reflexione ad Tanaim, vt in Tabula Ptolemæi est, interpretari. Rara mentio huius fluminis, etiam magni & vnius: nec facile inuenitur nisi apud Ptolemæum (nam Melæ inditus est ingenio & coniectura) quod ex eo adparet esse, quia de terris, supra Caspium mare sitis, plerique veterum nihil certi cognitum habuerunt: alioqui mare illud non sinum Oceani esse credidissent. Ammianus tamen lib. XXII cap. XVI *Huic* [Tanai fluuio] *Rha vicinus est amnis, in cuius superciliis quædam vegetabilis eiusdem nominis gignitur radix, proficiens ad vsus multiplices medelarum.* Sed & hoc de inflexu fluuii Rha, quem Ptolemæi tabula refert, propius ad Tanaim accedente, explicari potest.

2. Minora flumina vel in Mæoticum lacum infunduntur, vel in mare Caspium. In Mæotin deuoluitur, secundum Ptolemæum, post Tanaim *Marabius*; dein *Rhombites maior*; post quem *Theophanius*: succedit *Rhombites minor*: a quo proximus est *Atticitus*: tum *Psathis* seu *Psates* sequitur: tandem est *Vardanus* fluuius prope Bosporanos. De ordine dubitatur, etiam Strabone auctore, cui Atticitus, quem *Anticitum* seu *Anticiten* vocat, est vltimus, vt supra cap. IX demonstrauimus.

3. In Caspium mare influunt *Soana*, Albaniæ proximus: deinde *Alonta*; tandem *Vdon* propior amni Rha eiusque ostiis. Qui ex Sarmatia hac cum Tanai vel Rha commisceantur, nullos memorauit Ptolemæus.

VI.

Populi variorum maxime nominum, sed obscuritate laborantium plerorumque: nec sedes certæ, quia plerique Nomades, vagabundi, Hamaxobii. Ad Mæotin sunt Mæotidæ, in plures diuisi gentes, *Iaxamatas, Themæotas, Tirambas, Arichos, Conapsenos* · vltra quos in mediterraneis ponuntur *Siraceni, Psessii, Asturicani, Zinchi*: & inter Hippicos montes & Rha amnem, *Melanchlæni, Sapothrenæ, Scymnitæ, Amazones*: * nam & hæ, vt aliis multis in locis, etiam in Sarmatia feruntur habitasse. ** Inter Hippicos

* Diodorus II pag. 128.

** Qua scilicet Mæoti Palude adluitur. Nam non improbabilis est Gundlingii coniectura, eas dictas esse a Germanico *am* & *Mait* seu *Meoti*, quasi *Meotim accolentes* dicas. Sed quod terminationem Græcam *on* a *kony* deriuat, me non habet adsentientem. Vid. Gundling. part. III obs. III § 3 pag. 276.

picos montes & Ceraunios, *Suani, Saconi.* Inter Ceraunios & Rha *Erinæi, Vali, Serbi, Vdæ:* & ad Caspium mare *Olondæ, Isondæ, Gerri:* & inter Caucasum & Ceraunios *Tusci, Diduri.* Inter flexus fluminis Rha, *Asæi, Phthirophagi,* ματτηοί, *Mateni, Nesiotis regio:* iuxta septemtrionalem flexum Tanais, *Perierbidi,* & vicini in ortum *Suardeni, Chænides.* Supra hos *Basiliscæi,* & *Modacæ:* & tandem in extremo septemtrione *Hyperborei.* Virgilius III Georg. vers. 381

> *Talis Hyperboreo septem subiecta trioni*
> *Gens effrena virûm Rhipæo tunditur euro*, cetera.

Pomponius Mela lib. III cap. V *In Asiatico litore primi Hyperborei super aquilonem Rhipæosque montes sub ipso siderum cardine iacent.* Plura de his apud Plinium inuenies.

VII.

Oppida perpauca notantur Sarmatiæ. Ad Tanain *Exopolis, Nouaris,* & ad ostium fluminis vrbs eodem nomine *Tanais.* Ad Mæotin paludem post ostia & vrbem Tanain *Paniardis, Patarue, Azara, Tyrambe, Gerasa, Mapeta.* Intus ad Rhombitem minorem *Azaraba;* ad Psathin fluuium *Auchis:* ad Vardanum Ptolemæi *Suruba, Corusia, Saraca:* in monte Corace, qui Caucaso ab occasu cohæret supra Colchidem, *Abunia, Nassunia, Almia.* De oppidis & populis ad Pontum Euxinum supra cap. IX in Bosporanis actum fuit.

VIII.

Sub Hippico monte Ptolemæus tradit positas Ἀλεξάνδρου στήλας, *Alexandri columnas,* qui vero numquam in has regiones venit. Salmasius coniicit, ad Iaxartem posuisse victoriæ monimenta: quem amnem quod falso crediderint esse Tanain, in Sarmatia quoque ab imperitis aut impostoribus columnas fuisse erectas; & hanc erroris caussam: quamquam illæ propiores sunt flumini Rha, quam Tanai.

SECTIO II.

SCYTHIA INTRA IMAVM.

IX.

A fluuio Rha quæ vasta terra supra Caspium mare, & supra Iaxartem flumen & Indiæ montes vsque ad Imaum montem procurrit, & vsque ad Oceanum septemtrionalem, saltem ad incognitam terram extensa est, Ptolemæus *Scythiam intra Imaum* adpellat. *Imaus* autem citeriorem Indiam a Scythia disterminat, & inde longissimo iugo in septemtrionem procurrens, Scythiæ partem, quæ intra iugum est, dirimit ab altera, quæ est extra illud.

2. Montes præterea plures a Ptolemæo nominantur: *Rhymmici* montes supra Caspium mare, a quibus amnis *Rhymmus* in id mare decurrit: deinde *Norossus* mons, a quo *Daix* amnis defluit, qui se Iaxarti miscet.

3. In ortum magis inclinant *Aspisii* montes, qui etiam fluuios, in Iaxartem exeuntes, fundunt, quorum autem nomen non est proditum.

4. Vltra hos *Tapuri* montes, qui etiam flumina in Iaxartem mittunt

runt. Mendum in Ptolemæo eſt, vbi legitur Σάπυρα, *Sapuri:* nam mox ipſe ὄρη Τάπυρα * vocat, & ab ortu accolentes Ταπυρέοις, *Tapureos.*

5. In ſeptemtrione ſunt *Alani* montes & *Syebi*, vnde populi etiam nominantur, ſicut a ceteris etiam montibus *Aſpiſii, Noroſſi, Tapurei, Aſcatancæ,* integræ gentes.

X.

De populis quid dicamus, vix certi aliquid habemus. Plinius lib. VI c. XVII *Vltra ſunt Scytharum populi. - - - Multitudo populorum innumera. Celeberrimi eorum Sacæ, Maſſagetæ, Dahæ, Eſſedones, Ariacæ, Rhymmici, Pæſicæ, Amardi, Hiſti, Edones, Camæ, Camacæ, Euchatæ, Cotieri, Antariani, Pialæ; Arimaſpi, antea Cacidari; Aſæi, Oetei.* Ex his Sacas, Maſſagetas, Dahas ſupra cum Sogdiana expoſuimus, neque Ptolemæus eos in ſua Scythia habet.

2. *Pæſicæ* videntur *Paſicæ* Ptolemæi iuxta Oxios montes, lib. VI c. XII.

3. *Hiſti* videntur *Iaſtæ* Ptolemæi eſſe inter Rhymmicos & Aſpiſios montes.

4. *Ariacas* Ptolemæus iuxta Iaxartem mari vicinum ponit, & vt in Tabula eſt, ad ſiniſtram ripam. nam maritimum tractum inter Iaxartis & Oxi oſtia demit Sogdianæ, Scythiæ adſcribit.

5. *Amardi* & Mardi in variis nationibus ſcribuntur. Vox ſonat gentem liberam, aut rebellantem, ſi regi prius paruerat.

6. *Eſſedones*, Ἰσσηδόνες, ab Herodoto ponuntur lib. I cap. CCI ἀντίον, *e regione* Maſſagetarum: Ptolemæus autem Iſſedones in Serica & Scythia extra Imaum locauit. ** Forſan inde orti: poſt migrationibus in citeriores partes venerunt. Plinius lib. IV cap. XII in Europæ Sarmatia cenſuit. *A Buge,* inquit, *ſuper Mæotin Sauromatæ & Eſſedones.*

7. *Arimaſpos* veteres Græci ſcriptores in Scythia Europæa, vt Strabo lib. XI p. 349 refert, poſuerunt. Et ipſe Plinius lib. IV cap. XII inter Mæotin & Riphæos montes poſuit. *Per oram,* inquit, *Tanaim vſque, Mæotæ, a quibus lacus nomen accepit: vltimique a tergo eorum Arimaſpi: mox Riphæi montes.* Ceteros Plinii populos Scytharum ignoramus. *Aſæos* ſupra in Sarmatia Aſiatica vidimus.

XI.

Difficillimum autem ſingulis populis ſedes certas adſignare, quas ipſi forſan non tenuerunt, vagabundi, & ſtudioſi migrationis. Vnde eſt, quod vnius gens originis, & nominis etiam vnius, nunc in Europa, nunc in Aſia; & in hac nunc citeriore, nunc vlteriore cenſeatur. Quod Plinius etiam lib. VI cap. XVII, vbi de Scythis agit, agnouit. *Nec in alia,* inquit, *parte maior auctorum inconſtantia: credo propter innumeras vagasque gentes.* Sic *Alanos* & *Agathyrſos,* quos in Europa demonſtrauimus, a Ptolemæo etiam in Scythia intra Imaum ponuntur. Immo in θέσει illius lib. VI cap. XIV

* Polyb. V cap. 44 συνάπτει δὲ τοῖς Ταπύρων ὄρεσιν ἃ δὴ τῆς Ὑρκανίας θαλάττης οὐ πολὺ διέστηκε. *Tapyrorum quoque montes, qui non longe abſunt ab Hyrcania, contingit.*

** Herodot. lib. IV cap. 25 etiam ad orientem ponit.

, Vid. Herodot. I V cap. 27 Diodor. II pag. 127.

ſcriptum eſt: *κατανέμονται ταύτης τῆς Σκυθίας τὴν μὲν πρὸς ἄρκτους πᾶσαν ἐγγὺς τῆς ἀγνώστου οἱ κοινῶς καλούμενοι Ἀλανοὶ Σκύθαι, Colunt autem hanc Scythiam omnem ad ſeptemtriones verſus, ad terram fere incognitam, qui communi vocabulo Alani Scythæ vocantur.* Ioſephus Alanos extra Caucaſum locauit, lib. XVIII cap. VI ſcribens, Iberos Alanis tranſitum per portas Caſpias (*Caucaſias* debuit dicere) vt Artabano bellum inferrent, dediſſe.

XII.

In ſeptemtrione ergo Ptolemæus habet *Alanos, Suſobenos, Agathyrſos:* ſub his *Maſſæos, Syebos;* & iuxta Imaum *Thaces:* ſub hiſce, *Sammitas, Zaρέτας, Zaretas, Σάσωνες, Saſones.* De *Noroſſis, Aſpiſiis, Tapureis, Anareis* diximus ſupra: quæque enim gens ſuos montes accolit, quos denominat.

2. Supra Hyrcanum mare Ptolemæo ſunt amni Rha vicini *Orgaſi:* deinde *Iotæ,* [Tab. *Aſiotæ;*] poſt *Aorſi,* quod nomen alibi diuerſis locis legitur, in Europa ſupra Iſtrum, & in Sarmatia Aſiæ. Plinius lib. VI cap. XI *Aduerſa eius* [Hæmi] *& in Iſtrum deuexa Mœſi, Getæ, Aorſi, Gaudæ obtinent.* Strabo lib. IX ſub initium: *Νομάδες καὶ Ἁμαξοικοί· ἐνδοτέρω δὲ τούτων Σαρμάται, καὶ οὗτοι Σκύθαι, Ἄορσοι καὶ Σιρακοί, μέχρι τῶν Καυκασίων ὀρῶν ἐπὶ μεσημβρίαν τείνοντες, Nomades & in plauſtris habitantes; citra hos Sarmatæ, ipſi quoque Scythæ; Aorſi & Siraci.* Hi videntur Taciti *Adorſi* & *Soraci,* lib. XII cap. XV.

3. Supra Iaxartem erant *Iaxartæ, μέγα ἔθνος, magna gens,* vſque ad flexionem ad Tapuros montes. Alia obſcuriora nomina tacemus, ſicut de oppidis, quæ forſan nulla fuerunt, Ptolemæus tacuit.

SECTIO III.

SCYTHIA EXTRA IMAVM.

XIII.

Scythia hæc Ptolemæo dicta *ἡ ἐκτὸς Ἰμάου ὄρους Σκυθία, Scythia extra Imaum montem,* habet ob occaſu Imaum, a ſeptemtrione terram incognitam, ab ortu Sericam, a meridie Indiam extra Gangem, a qua *Emodis* montibus [*Ἠμωδὰ ὄρη* Græce] diuiditur, qui poſtea cum Sericis cohærent. Supra hos ſunt *Caſii* montis longa iuga, ab occaſu in ortum & in Sericam procurrentia. Supra Caſios ſunt *Auxacii* montes, oblique in ſeptemtrionem ſiue in æſtiuum ortum conſurgentes: a quibus Tabula *Annibos* montes pari obliquitate in extremum ſeptemtrionem reducit: ſed hi in Seribus oriuntur, vbi etiam Ptolemæus exponit.

XIV.

Fluuius *Oechardus,* ex montibus Auxaciis ortus magno flexu in ſeptemtrionem decurrit.

XV.

Septemtrionales partes ſecundum Ptolemæum tenent *Abii Scythæ.* Sed etiam huius generis nominisque gentes in citerioribus & ad meridiem conuerſis partibus fuere. Curtius lib. VII cap. VI *Legati deinde Abiorum Scytharum ſuperueniunt, liberi, ex quo deceſſerat Cyrus: tum imperata facturi. Iuſtiſſimos barbarorum conſtabat.* Hos oportet haud longe a Maſſagetis coluiſſe, cum quibus Cyrus bella geſſit Scythica: vt ita ad auſtrales partes

partes Scythiæ intra Imaum videantur referendi. De iisdem Ammianus lib. XXIII cap. XXV *Contra hanc gentem* [de Hyrcanis loquutus fuerat & Oxo amne] *sub aquilone dicuntur Abii versari, genus piissimum, calcare mortalia consuetum: quos, vt Homerus fabulosius canit, Iuppiter ab Ideis montibus contuetur.* Homerus autem Iliados N vers. 6

Γλακτοφάγων Ἀβίων τε, δικαιοτάτων ἀνθρώπων,

Lacte vescentium Abiorum, iustissimorum hominum.

Hos autem poetæ Abios interpretatur Strabo lib. VII p. 204 de Europæis Sarmatis, Thracum, Basternarum, & gentium super Istrum colentium vicinis: quorum notitia facilior Homero fuit, quam qui in extremo degebant oriente: quod vtique Marcellini sententiæ præferendum est. Tam longe nomen Abiorum vagatur, non minus quam aliorum, quos modo in Europa, modo in Asia censeri diximus.

XVI.

Ceteri extra Imaum populi a Ptolemæo ita ordinantur: Sub Abiis *Hyppophagi Scythæ:* post quos *Auxacitis* extenditur regio; & sub hac regio *Casia:* post quam *Achasa* regio: & sub hac iuxta Emodos montes *Charauni Scythæ,*

XVII.

Oppida quoque idem notauit quatuor. Primum est *Auxacia* in Auxacitide: dein *Issedon Scythica* sub Auxacio monte, ab altera eiusdem nominis in Seribus, distinguenda. Tertia vrbs *Chaurana*, in gente cognomine: quarta, Σοῖτα, *Sata* ad Emodos montes.

SECTIO IV.

SERICA SEV SERVM REGIO.

XVIII.

Serica, ἡ Σηρικὴ Ptolemæo, adnectitur Scythiæ, cui adiacet: etiam ab auctore veteris tabulæ, ad Ptolemæi mentem compositæ, coniungitur cum Scythia extra Imaum. Gens Σῆρες, *Seres* præstantissimi lanificii studiosa. Terminos posuit idem ab occasu Scythiam extra Imaum: a septemtrione & ortu terram incognitam; a meridie partem Indiæ extra Gangem. Hæc certior eius positio a Ptolemæo descripta: secundum quam Chinæ septemtrionali seu Cathay fere respondet: alii, vt in Scythis, ita etiam in Seribus locandis mire variarunt: plerique tamen in oriente sedem illorum posuerunt. Horatius lib. I oda XII

– – *subiectos orientis oris*

Seras & Indos.

Pomponius ad Ptolemæi positionem accedit propius lib. I cap. II. *Primos,* inquit, *hominum accepimus ab oriente Indos, Seres, Scythas. Seres media ferme Eoæ partis incolunt, Indi & Scythæ vltima.* Sed Seres potius vltima, quia vltra Scythas, veteribus cognitos, sedem habent: forte etiam vltra Indos, si Sinas ab iis distinguimus.

XIX.

Studium illorum Plinius descripsit lib. VI cap. XVII. *Primi,* inquit, *sunt hominum, qui noscantur, Seres, lanicio siluarum nobiles, perfusam aqua depecte-*

depectentes frondium canitiem: vnde geminus feminis nostris labor redordiendi fila, rursumque texendi. Tam multiplici opere, tam longinquo orbe petitur, vt in publico matrona transluceat. Ad hunc modum etiam Virgilius Georg. II vers. 121

Velleraque vt foliis depectant tenuia Seres. *

XX.

Emodos montes a meridie habent, qui continuati vocantur *Serici*. Iidem dicuntur etiam mons *Ottorocorrhas*. Casii montes ex Scythia etiam in Sericam percurrunt: nec non *Annibi* ex eadem montes ad septemtriones attingunt. Gemino flumine rigatur, *Oechardo* [Pal. οἰχάρδος, forte οἰχάρδης legendum, vnde etiam in Scythia est οἰχάρδου πηγή] qui ex Scythia decurrit; & altero *Bauta*, Βαύτης recto casu. Vterque in septemtrionem fertur ad incognitam veteribus terram, &, quod recens exploratum, eoi maris sinui infunduntur.

XXI.

Serum maxime septemtrionalia colit gens *Anthropophagorum*: sub quibus *Annibi*, a montibus suis denominati: inter quos & Auxacios montes sunt *Sizyges*: sub quibus *Damnae*: & *Oechardae* gens ad flumen eiusdem nominis: inter fluuios *Asmiraea* regio ad montes *Asmiraeos*: & hinc in occasum *Issedones*, magna gens, ἔθνος μέγα ἀξιόλογον: sub iis *Aspacarae* & *Batae*: & maxime australes iuxta Emodos & Sericos montes *Ottorocorrhae*, quod nomen & montis est cum Emodo connexi, & aliter *Serici* adpellati.

XXII.

Mirum in vltima hac gente plura oppida a Ptolemaeo enumerari, quum Scytharum fuerint paucissima: vt olim quoque Seres cultiores fuisse videantur. Vrbs *Damna* in Damnarum gente sub monte Auxacio, ad fines Scythiae extra Imaum: *Asmiraea* in gente Asmiraeorum ad montes eiusdem nominis: & prope Casios montes *Issedon Serica*, alia ab Issedone Scythica, supra in Scythis monstrata. In ortum hinc *Throana* in Throenis populo, ad extremum montium Asmiraeorum. Circa Casios montes etiam *Aspacara*, *Drosache*, & *Thogara*: a qua in ortum *Daxata*: & vlterior *Sera* metropolis, Σῆρα μητρόπολις; quam quidem idem Ptolemaeus lib. I cap. XI Sinarum dixit metropolim, μέχρι Σήρας τῆς τῶν Σινῶν μητροπόλεως, *ad Seram vsque, quae Sinarum est metropolis*; verum nisi mendum subest, & Σηρῶν, *Serum* legendum, vicinitati tribuatur; quia prope abest a septemtrionali limite Sinarum. Tandem in australi plaga, non longe ab Emodis & Sericis montibus sunt *Orosana*, ad occasum versus; *Solana* in ortum: media *Ottorocorrha*, prope montes huius nominis.

Ammianus Marcellinus lib. XXIII cap. XXVIII etiam Serum regionem descripsit, & quaedam gentium ac oppidorum nomina ex Ptolemaeo hausit, in situ autem longissime aberrat, quod ex eo adparet, quum subiicit: *Ariani viuunt post Seras, boreae obnoxii flatibus.* Ariani autem sunt citra Indiam, vt supra demonstrauimus.

NOTI-

* *Seres* μακρόβιοι fuerunt, vt qui trecentos annos attingerent. Lucian. de Macrobiis p. 467.

NOTITIAE ORBIS ANTIQVI

LIBER IV DE AFRICA.

AFrica, quæ Græce Λιβύη, *Libya* est, tertia orbis terrarum pars, in quantum veteribus fuit cognita, nunc nobis explicanda est. Inter Europam & Africam mediterraneum mare; etiam inter hanc & Asiam ex parte se infundit: vbi autem terminus sit Asiæ Africæque, magna antiquorum est dissensio. Sallustius Iugurthino cap. XVII *Africa fines habet ab ortu solis declivem altitudinem: quem locum Catabathmum incolæ adpellant.* Et Pomponius Mela lib. I cap. VIII *Catabathmos vallis deuexa in Aegyptum, finit Africam.* Sed supra lib. I cap. XI demonstrauimus, quam hæc sit incommoda disterminatio, quia tota Aegyptus, etiam Marmarica ad Asiam ita reuocabuntur, quod contra plurimorum sententiam est; etiam contra naturam καταβαθμοῦ, qui breuior est, quam vt totam Africam separare possit ab Asia.

2. Plures Nilo discernunt vtrumque continentem maiorem, id est Africam & Asiam. Strabo lib. II pag. 87 ἔστι ἡ Λιβύη μέχρι τοῦ Νείλου ῥύσεως, *Africa est vsque ad Nili fluentum:* quod etiam Dionysius versu 18 tuetur, Asiæ australem terminum (nam septemtrionem versus Hellespontus est & flumen Tanais) στόμα Νείλου, *ostium Nili* constituens. Et Plinius lib. III cap. I *Termini* [Asiæ] *amnes, Tanais & Nilus.* Sed huic sententiæ Herodotus lib. II cap. XVI opponit, sic Delta, Aegypti nobilissimam regionem, neque in Asia neque in Africa fore. Ceterum ipse Aegyptum ibidem diuidit & partem Africæ, partem Asiæ, Nilo interlabente, adscribit: quod vero etiam incongruens videtur, antiquissimam & pæne primam gentem in diuersis ita orbis continentibus collocare.

3. Fuerunt etiam qui in Alexandrina vrbe hunc terminum constituerent. Hirtius de Alexandrino Bello cap. XIV *Erant inter duas classes vada transitu angusto, quæ pertinent ad regionem Africæ: sic enim prædicant, partem esse Alexandriæ dimidiam Africæ.* * Itaque non potest pars altera non esse Asiæ; atque ita neque Nilus neque Catabathmus erit terminus, quia inter vtrumque sita est Alexandria. Si vero vel maxime in vrbe aut iuxta eam esset aliquid, quod á natura discriminis loco constitutum videretur; quid vero reliquam Aegyptum, quid omnem Africam ab Asia separabit?

4. Pro-

* Adde P. Oros. I hist. cap. 2.

4. Proinde tutior commodiorque sententia recentiorum est, quæ, naturam rerum sequuta, in Arabico sinu, & inde ad mediterraneum mare ducto isthmo terminum communem Asiæ Africæque constituunt: quæ nec ipsis antiquis ignota sententia fuit. Ipse enim Strabo lib. I pag. 24 οἱ χαριέστεροι τῶν διαιρούντων τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Λιβύης, ὅρον εὐφυέστερον ἡγοῦνται τοῦτον τῶν ἠπείρων ἀμφοῖν τὸν κόλπον ἢ τὸν Νεῖλον, *Probatiores eorum, qui Asiam ab Africa diuidunt, terminum naturæ conuenientiorem putant sinum* [Arabicum] *esse, quam Nilum:* non excluso isthmo, quem ipse sub finem huius libri μεταξὺ τῆς ἐρυθρᾶς καὶ τοῦ ἐκρήγματος, *inter Rubrum mare & ecregma*, seu effusionem mediterranei circa Sirbonidis lacum, constituit. Quod præter alios & Agathemerus lib. II cap. II tuetur: Χωρίζεται καὶ ἡ Ἀσία τῆς Λιβύης ἰσθμῷ στενῷ. τοῦτον δὲ ἡ ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ Πηλούσιον θαλάσσης ἐπὶ τὸν μυχὸν ἀνιοῦσα τοῦ Ἀραβίου κόλπου γραμμή. *Diuiditur*, inquit, *Asia ab Africa angusto isthmo, quem ducta a mari prope Pelusium ad intimam sinus Arabici partem linea designat.* Etiam Ptolemæus totam Aegyptum & vtramque Nili ripam vsque ad sinum & isthmum in Africa censuit lib. IV cap. V.

II.

De nominibus Africæ addendum, quod Stephanus ex Polyhistore adfert, χώραν πολυώνυμον, *regionem multis nominibus insignitam esse*, quæ ita recensentur: γῆ Ὀλυμπία, Ὠκεανία, Ἐσχατία, Κορυφή, Ἑσπερία, Ὀρτυγία, Ἀμμωνίς, Αἰθιοπία, Κυρήνη, Ὀφιοῦσα, Λιβύη, Κηφηνία, Ἀερία, *Terra Olympia, Oceania, Eschatia* siue Extrema, *Coryphe, Hesperia, Ortygia, Ammonis, Aethiopia, Cyrene, Ophiusa, Libya, Cephenia, Aëria.* Sed quis non videt, totum cum partibus confundi, quia quotquot ex his notæ sunt, particulares sunt regiones, non tota Africa. Certum id est de Ammonide, Aethiopia, Cyrene: nec dubium de *Oceania*, quæ ad Oceanum sitam regionem sonat, Lactantio etiam in MSS. dicta lib. I cap. XI extremo: nec non *Eschatia* vltimam regionem notat, licet incertum sit, in quam plagam mundi deuergat: *Hesperia* autem est pars occidentalis: *Coryphe*, montana, forte vbi Atlas est: *Libya* potest propria esse, Latinis etiam ita dicta. Atque ita de ceteris etiam vocabulis, quæ ignota sunt, videtur iudicandum.

III.

Quod vero ex Asia in Africam ad explicandum progrediendum nobis est; contra ordinem geographiæ, qui ab occasu in ortum tendit, procedemus, ab Aegypto, quæ contigua est Asiæ, per maris oram ituri in Mauretaniam: & inde ad interiora deflexuri, quousque cognita veteribus fuerunt.

CAPVT I
DE
AEGYPTO.

I.

AEgyptus, Αἴγυπτος, Ebr. מצרים *Mizraim*, a Noæ nepote, Hami filio, qui primus incoluit, ita Ebræis nominata. Palæstinæ ad austrum subiacet

cet, vt notum: Arabiæ ad occasum. Quibus vero terminis contineatur, non conuenitur inter auctores. Iones, vt Herodotus lib. II cap. XV refert, solam regionem Nili alueis iam multiplicatis comprehensam, quam Delta vocant, Aegyptum adpellauerunt. Contra Strabo lib. XVII pag. 549 *Commoditas loci plenius potest conspici, si quis regionem peragret, ac primo maritimam oram a Catabathmo incipiens*, μέχρι δεῦρο γάρ ἐστιν ἡ Αἴγυπτος, *nam eo vsque* [ad Catabathmum] *Aegyptus pertinet.* Catabathmum intelligit maiorem, quia proxime subdit: ἡ δ' ἑξῆς ἐστὶ Κυρηναία, *deinceps est Cyrenaica:* & mox, inde recursum in Aegyptum describens, *a Catabathmo*, inquit, *Paraetonium vsque recta nauigatione est cursus stadiorum* IↃ CCCC. Sic vero nimis amplificatur Aegyptus, & omnis Marmarica & Ammonis includeretur, quas ceteri extra Aegyptum omnes constituunt. Ipse vero paullo ante pag. 544 fatetur, non esse hæc omnia veram & propriam Aegyptum, sed adiectam & a quibusdam superadditam. οἱ δ' ὕστερον μέχρι νῦν προσέλαβον - - - ἐν τῇ παραλίᾳ τὰ ἀπὸ τοῦ Κανωβικοῦ στόματος μέχρι Καταβαθμοῦ καὶ τῆς Κυρηναίων ἐπικρατείας, *posteriores autem ad hoc vsque tempus adsumserunt in maritima ora quidquid a Canobico ostio ad Catabathmum & Cyrenæorum regionem est.* Verum adiectæ denominationis caussa non alia est, nisi crescens Aegyptiorum potentia, qua vero discrimen inter Aegyptum ipsam & imperium Aegyptiorum regum, seu Lagidarum, minime sublatum est. Id vero ad rem est propius, quod ibidem dicit, ἐκ τῶν πρὸς ἕω μερῶν μεταξὺ τοῦ Ἀραβίου κόλπου καὶ τοῦ Νείλου σχεδόν τι πάντα, *ex parte orientis fere omnia, quæ inter sinum Arabicum & Nilum sunt*, adsumta ad Aegyptum fuisse: quia alio referri non possunt, nec Aethiopes χρῶνται τῇ ἐρυθρᾷ θαλάττῃ, *mari rubro*, siue Arabico sinu, *vtuntur.*

2. Ptolemæus quidem lib. IV cap. V Marmaricam, Libyam & Aegyptum vna tractatione complectitur, singularum vero partium fines, oppida, nomina seorsum & separatim exponit, nec Aegypti nomen ad superiores illas extendit. Marmaricam a Cyrenaicæ oppido Darnide incipit, & ad Panormum vsque qui ante Catabathmum magnum est, producit: inde ad Glaucum vsque, promontorium quidquid sub mari & intus situm est, Libyam adpellat: post quam Mareotin nomon habet, in eoque Plinthinen oppidum ad mare: qui primus veræ Aegypti est, quem ipsa vrbs Alexandria, caput Aegypti, sequitur proxime. Plinius quidem Mareotin nomon ab Aegypto separat & Libyæ contribuit, lib. V cap. VI dicens, *Quæ sequitur regio, Mareotis Libya adpellatur, Aegypto contermina;* quod vero a lacu, qui vicinus admodum Alexandriæ est, nomen habet, nec longe ab illa vrbe in occasum ex Ptolemæi finitione recedit; commodius in Aegypto, quam in Libya censetur. Quid? quod Athanasius Apologia II p. 781 Μαρεῶτις χώρα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐστὶν, *Mareotis regio Alexandriæ est.* *

3. Hinc si sub mari per Nili ostia ad orientalem limitem proceditur, partim ille ad Arabiam, partim ad Palæstinæ oram, nec tamen certus & in-

* Herodotus lib. II cap. 6 a Plinthine ad Selbonida λίμνην, Aegyptum pertinere dicit. Add. lib. II c. 18, 19, vbi Aegyptum ait patere, qua Nilus effundatur.

dubitatus inuenitur. Ptolemæus post Delta & Nili ostia regionem Aegypto addit, quæ a monte Casio Κασσιῶτις, *Casiotis*, quamuis ipse geminata littera scripsit, adpellata est: in qua præter montem, & quæ inædificata sunt, lacum Sirbonidem cum ecregmate eius, dein oppida Ostracinen, Rhinocoruram, & Anthedonem recenset: a qua demum Iudææ facit initium. At supra Rhinocoruram & Anthedonem Palæstinæ vindicauimus, Strabonis & Hieronymi auctoritate, immo ipsius S. Scripturæ, persuasi, quæ Aegypti fluuium, qui Sihor est, terminum Palæstinæ seu terræ Chanaan facit, cui quod ad dextram ripam Rhinocorura, quæ etiam Rhinocolura dicitur, adposita fuit, non potuit illa in Palæstinam non incidere: etiam Anthedon & Raphia, quæ vltra illam in septemtrionem versus sita erant. Vltimam ergo Palæstinæ Rhinocoluram facimus, Strabonem, Hieronymum & ipsam sacram scripturam sequuti: primam Aegypti in maritima ora, Ostracinen.

4. Arabiam versus vrbs vltima Aegyptiorum est Heroopolis, in intimo recessu Arabici sinus posita: a qua quæ proximæ sunt ad idem mare, Phara & Elana, ad Arabiam Petræam pertinent: etiam superiora, Gubba, Elusa, Eboda iuxta solitudinem Zur, quæ pars eiusdem est Arabiæ. In ceteris, quæ hinc sequuntur, partibus, sinus ipse Arabicus ab ortu limes est certissimus.

5. Terminus Aegypti australis Aethiopiam spectat, in quo extrema Aegyptiacæ ditionis oppida sunt Syene sub Cancri tropico posita: & vltra paullo Elephantine ac Philæ. Plinius lib. V cap. IX *Ditionis Aegypti esse incipit a fine Aethiopiæ Syene: ita vocatur pæninsula mille passuum ambitu, in qua Castra sunt, latere Arabiæ.* Et Tacitus annali II cap. LXI *Elephantinen ac Syenen claustra Romani imperij* vocat: & Lucanus lib. X vers. 312

Qua dirimunt Arabum populis Aegyptia rura
Regni claustra Philæ.

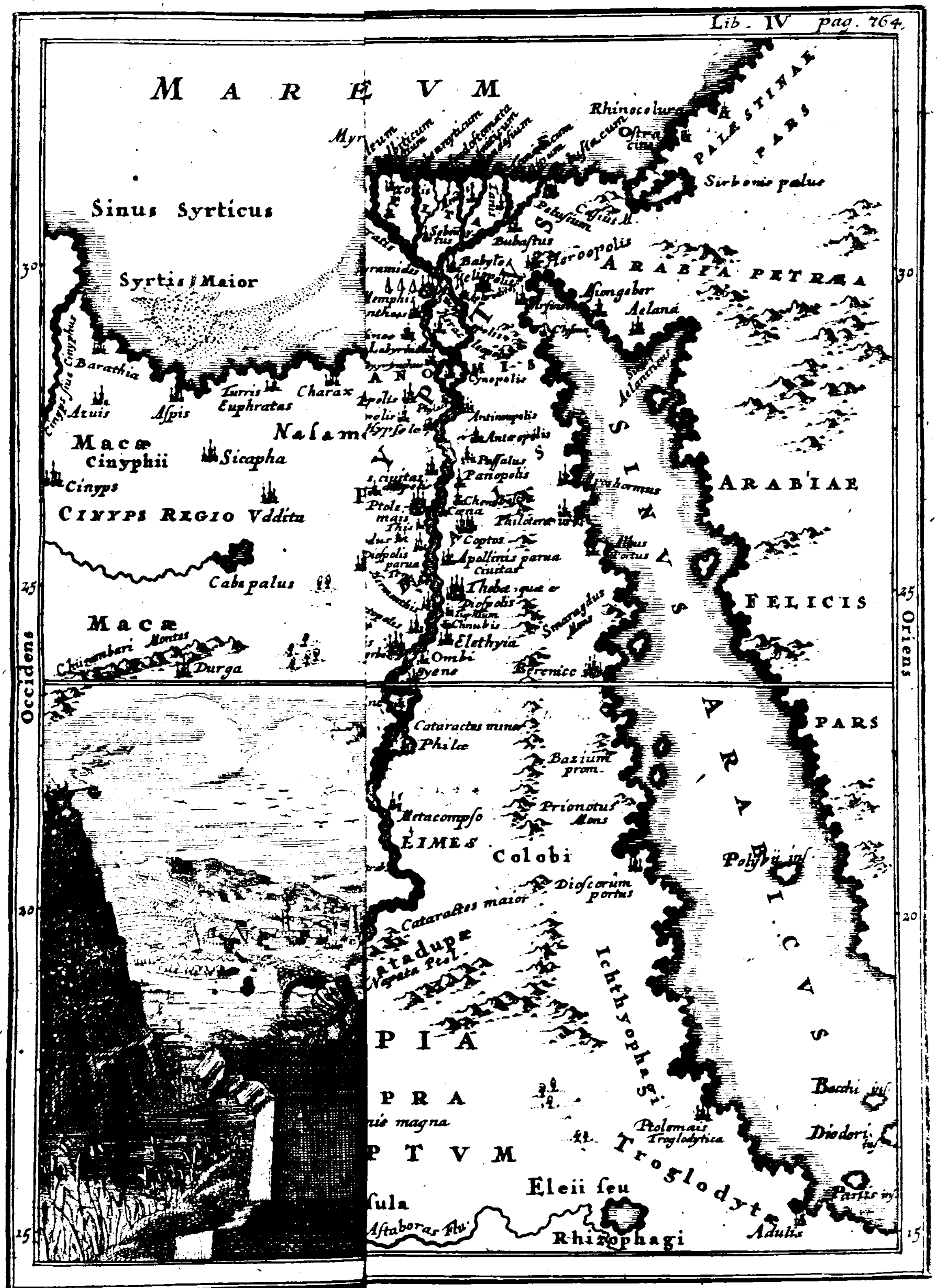
Arabum dicit, non Aethiopum, ex Iubæ sententia apud Plinium lib. VI cap. XXIX, *accolas Nili a Syene non Aethiopum populos, sed Arabum esse vsque Meroen.* Forsan ortum habuere ab Arabibus.

6. Quod Strabo lib. XVII pag. 544 obseruauit, οἱ μὲν ἀρχαῖοι τὸ οἰκούμενον καὶ ποτιζόμενον ὑπὸ τοῦ Νείλου μόνον Αἴγυπτον ἐκάλουν, *prisci id solum Aegyptum vocauerunt, quod habitatur & a Nilo irrigatur, a locis Syenæ proximis vsque ad mare.* * Vtramque Nili ripam intelligit, ad quem maxime colitur Aegyptus. Vnde laterum non minus quam riparum discrimen notatur, quorum alterum *Africæ* dicitur, seu *Libyæ*, alterum *Arabiæ*. Plinius iam dicto loco: *Syene vocatur pæninsula mille passuum ambitu, in qua Castra sunt, latere Arabiæ.* Et interiectis paucis: *inter Memphin & Arsinoiten nomon in Libyco turres, quæ pyramides vocantur.* In Libyco, id est Africano latere.

II.

Diuiditur Aegyptus in tres partes, *Delta, Heptanomidem* & *Thebaidem:* ab

* Vid. notam ad § II ex Herodoto.

MARE VM
Sinus Syrticus
Syrtis Maior
Rhinocolura
PALÆSTINÆ PARS
Sirbonis palus
Casius M.
Pelusium
Bubastus
Heroopolis
ARABIA PETRÆA
Asiongeber
Aelana
Babylon
Memphis
Labyrinthus
Cynopolis
Barathia
Turris Euphratas
Charax
Aspis
Azuis
Macæ Cinyphii
Sicapha
Cinyps
CINYPS REGIO Vddita
Antinoopolis
Antæopolis
Panopolis
Ptolemais
Chemmis
Cæna
Philoteras
Myoshormus
ARABIAE
Coptos
Apollinis parua Ciuitas
Diospolis parua
Cabs palus
Thebæ, quæ et Diospolis
Smaragdus Mons
FELICIS
Macæ
Chinubis
Elethyia
Ombi
Syene
Berenice
Durga
Occidens
Oriens
PARS
Cataractes minor
Philæ
Bazium prom.
Prionotus Mons
Metacompso
LIMES
Colobi
Polybii ins.
Dioscorum portus
Cataractes maior
Napata
Ichthyophagi
PIA
PRA
nis magna
PTVM
Bacchi ins.
Ptolemais Troglodytica
Troglodyt
Diodori ins.
Eleii seu
Rhizophagi
Astaboras flu.
Adulis
Paris ins.
30
25
20
15

ab aliis in duas, *Superiorem* & *Inferiorem*, ratione fluminis labentis ita dictas. Priorem diuisionem Ptolemæus tradidit lib. IV cap. V. cui ferme Strabo consentit, excepto numero partis mediæ. Lib. XVII enim post initium ait: ἡ χώρα τὴν μὲν πρώτην διαίρεσιν εἰς νομοὺς ἔσχε, δέκα μὲν ἡ Θηβαῒς, δέκα δ' ἡ ἐν τῷ Δέλτα, ἑκκαίδεκα δ' ἡ μεταξύ. *Regio ipsa primo in præfecturas diuisa fuit, quas Nomos vocant: Thebais quidem in decem: quæ vero in Delta, in totidem: intermedia autem in sedecim.* Sed alios nomos, qui circa Delta, & qui extra proprium Aegypti limitem sunt, videtur pro media parte connumerasse, vt sedecim, si salua lectio est, haberet, vbi septem sunt Ptolemæo.

2. Alterius diuisionis exemplum habet Sozomenus lib. II cap. XXIII, vbi in Thebaidem dicitur venisse, qui Arsenium perquireret; nec vero ibi inuentum esse, quia præmoniti de aduentu inquirentis, μετέστησαν τοῦτον εἰς τὴν κάτω Αἴγυπτον, *eum in inferiorem Aegyptum transportauerunt.* Hæc Thebaidi potissimum opponitur, tamquam *superiori:* Delta autem, & quæ adiacent ad latera, Aegyptus sunt *inferior*, quem tractum Ptolemæus vocat τὴν κάτω χώραν, *inferiorem regionem*, & tam Heptanomidi, quam Thebaidi opponit. τὰ δὲ μεσημβρινώτερα τοῦ μεγάλου Δέλτα, καὶ τῆς κάτω χώρας, καλεῖται Ἑπτανομίς, *quæ*, inquit, *australiora sunt magno Delta & inferiori regione, vocantur Heptanomis.* Sic itaque septem nomi, seu Heptanomis, ad Superiorem Aegyptum referentur: vt tamen proprie Thebais sit superior Aegyptus; ideo post paullo Ptolemæus, τὰ ἔτι μεσημβρινώτερα τῶν Ἑπτανομιῶν καλεῖται Θηβαῒς καὶ ἄνω τόποι, *Quæ australiora Heptanomis sunt, vocantur Thebais & superiora loca.*

3. Est autem νομὸς, *nomus* in Aegypto idem quod præfectura, Plinio interprete lib. V cap. IX. *Diuiditur*, inquit, *in præfecturas oppidorum, quas nomos vocant.* Clarius Cyrillus Alexandrinus in Esa. cap. XIX Νομὸς δὲ λέγεται παρὰ τοῖς τὴν Αἰγυπτίων οἰκοῦσι χώραν, ἑκάστη πόλις, καὶ αἱ περιοικίδες αὐτῆς, καὶ αἱ ὑπ' αὐτῇ κῶμαι. *Nomi vocantur apud Aegyptios quælibet vrbs cum vicis & pagis circumiectis.* Quod nomen tam Latine quam Græce * vsurpatum fuit. Traianus ex Plinio lib. X epist. XXIII quærit, iatralipta eius, cui ciuitatem Alexandrinam petierat, *ex quo nomo sit.* Respondit ille epist. V, esse νομοῦ Μεμφιτικοῦ. Vix autem certus nomorum numerus est, & Strabo aliter, Ptolemæus itidem aliter; nec Plinius secundum illorum rationes præfecturas suas recensuit. Ex imperantium enim arbitrio pendet, plures vel pauciores præfecturas constituere, easque in has vel illas

 distri-

* Theophrastus de Plantis IV cap. 3. Porphyrius de Abstinentia libr. IV cap. 9 pag. 154. Eusebius Præparat. Euangel. III cap. 4 pag. 94 ex Chæremone: Καὶ μέρος τι τῆς Αἰγύπτου, ὃ καλοῦσι νομόν. *Et pars quædam Aegypti, quam NOMON adpellant.* De Nomis videndus etiam Herodotus II cap. 165. Philostratus Vita Apollon. V cap. 27 pag. 210. Ibi enim diserte in νομοὺς dispertitam esse Aegyptum contendit Herodotus. Qui idem tamen etiam Asiam minorem, etiam maiorem in νομοὺς descriptam a Persis dictitat libr. III c. 90 & sqq. Et illi quidem νομοὶ constabant nationibus multis. Primus enim νομὸς coaluerat ex Ionibus, Magnetibus, Aeolibus, Caribus, Lyciis, Milyensibus. Adde, sis, cetera, longiora, quam quæ hic memorari possint. Νόμον adpellat Dio libr. XXXVI pag. 28 regionem Cappadocicam, cui adtributa sit Nicopolis.

diſtribuere prouincias ſeu regiones. Verbi gratia in Thebaide Strabo decem nomos numerauit: Plinius vndecim: Ptolemæus tredecim. Et ſic quoque fit in ceteris Aegypti partibus. Quare non tam de numero nomorum, quam ipſis ciuitatibus ſolliciti ſumus, initium facturi ab inferioribus partibus, quæ prope mare mediterraneum ſunt, non modo in Delta, verum vtrimque etiam ad latera ipſius, id eſt a Marmaricæ finibus ad Palæſtinam & Arabiam.

PARS I.

AEGYPTVS INFERIOR.

III.

Inferioris Aegypti pars præcipua eſt regio inter Nili alueos & oſtia ſita, quæ a triquetra figura vocatur *Delta*, * quia eadem forma huius litteræ eſt. Ab occaſu adiacet princeps vrbium *Alexandria* & *Mareotis* regio: a dextra ſeu ortu ſolis *Caſiotis* regio cum nomis quibusdam Arabiam ſpectantibus. Diſſonant auctores in termino Aegypti ab occaſu conſtituendo. Strabo, vt ſupra vidimus, ad Cyrenaicam vſque produxit, quod minime placet, quia plures regiones, ab Aegypto diſtinctæ, interiacent, Marmarica, Libya, Ammoniaca. Igitur *Mareotin*, Alexandriæ contiguam, extremam Aegypti regionem, intra minorem Catabathmum poſitam, ſtatuimus, vnde initium expoſitionis ab occidente, & in litore primum, facturi ſumus.

PARTIS I SECTIO I.

MAREOTES SEV MAREOTIS.

IV.

Vtroque ſexu dicitur ὁ μαρεώτης νομὸς, *Nomos Mareotes:* & ἡ Μαρεῶτις γῆ, aut λίμνη, *Mareotis regio* aut *palus*. Ptolemæus: Μαρεώτου νόμου πόλεις καὶ κῶμαι, *Mareotæ nomi urbes & vici.* Athanaſius Apologia aduerſus Arianos ſect. XVII οἱ τοῦ Μαρεώτου πρεσβύτεροι πάντες, *omnes Mareotæ* [nomi] *presbyteri:* & mox, μήτε ἐν τῷ Μαρεώτῃ ἀπομείναντες, *neque in Mareote manentes.* Et eiusdem Apologiæ ſect. LXXXV ὁ Μαρεώτης, καθὰ προεῖπον, χώρα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐςὶ, καὶ οὐδέποτε ἐν τῇ χώρᾳ γέγονεν ἐπίσκοπος, οὐδὲ χωρεπίσκοπος, ἀλλὰ τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπῳ αἱ ἐκκλησίαι πάσης τῆς χώρας ὑπόκεινται, ἕκαςος δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἔχει τὰς ἰδίας κώμας μεγίςας, καὶ ἀριθμῷ δέκα που καὶ πλέονας. *Mareotes, vt ſupra dictum eſt, regio eſt Alexandrina, in qua numquam epiſcopus fuit, nec chorepiſcopus; ſed vniuerſæ regionis iſtius eccleſiæ Alexandrino parent epiſcopo: presbyteri autem ſinguli ſuos vicos habent maximos, decem circiter aut plures numero.* Plinius lib. V cap. IX videtur etiam nomon *Mareotim* feminea forma dixiſſe. Poſtquam enim, quos regio

* Nonnullis videtur hæc Aegyptus eſſe *opus fluminis Nili*, vt Ariſtoteles vocat Meteorolog. I cap. 14. Legatur totum caput, præſertim de Memphi & Thebe. Item Herodot. II cap. 5. Adde notam Grotii ad Cæſaris Germanici Arat. Phænom. verſ. 234. Sed alii rectius negant, quorum rationes vide apud Bochartum in Phaleg IV c. 24 p. 295, 296.

gio iuxta Pelusium, & reliqua extra Thebaidem *nomos* habeat, recensuerat & postremo *Naucraliten*, *Meteliten*, *Gynaecopoliten*, *Menelaiten Alexandriae regione* commemorarat, subdit haec: *Item Libyae Mareotis: Heracleopolites est in insula Nili.* Antea cap. VI ad *regionis* vocabulum refert: *Quae sequitur regio, Mareotis Libya adpellatur, Aegypto contermina.* nam supra diximus, hunc tractum ab Aegypto separare, quod propter Alexandriae vicinitatem incongruens nobis videbatur. An vero in omnibus finibus Mareotes Ptolemaei & Athanasii conueniant, non certum nobis est dicere. mutantur enim praefecturarum limites cum tempore: satis est, si conueniant in pluribus.

2. Litoralem tractum Mareotidis incipit Ptolemaeus vico, qui χειμῶ, *Chimo* vocatur. Hunc sequitur πλινθίνη, *Plinthine*, quam Strabo, vt Aldus, Xylander, & Casaubonus ediderunt, πλινθύνη, *Plinthyne* scripsit. Sed etiam Stephanus per iota scripsit, πλινθίνη πόλις τῆς Αἰγυπτίας, ἀπὸ τῆς Σαμαρείας, *Plinthine, vrbs Aegyptiae* [terrae] *a Samaria.* Manifesta prauatio, quam sic restituit Casaubonus in Athenaei lib. I pag. 74 πλινθίνη πόλις τις Αἰγυπτία, ἀπὸ τῆς ἐν Σαμαρείᾳ, quasi Stephanus putarit a לבנה *Libna*, quae laterem sonet, nomen petitum esse; quae vero vrbs Iudaeae fuit, non Samariae. Probabilior est Vossii ad Scylacem coniectura, legentis, ἀπὸ Μαρείας, *a Mareia* lacu. Nobis satis est, nomen per iota scribi, & oppidum Aegypto accenseri. Etiam Iosephus lib. IV cap. XXXVII de Bello, πλινθίνη per iota scripsit: ἀπὸ Πλινθίνης ἀνάπλους εἰς Πηλούσιον, *a Plinthine in Pelusium nauigatio.* Ab hoc oppido sinus, cui adiacet, cognominatur. Herodotus lib. II cap. VI *Longitudo Aegypti iuxta mare est* ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, *a Plinthenete sinu ad lacum Serbonidem.* Videtur verum nomen πλινθινίτης esse, aut alia forma πλινθινὸς κόλπος, vt Scylacis vestigia in Libya ostendunt.

3. Inde Alexandriam versus est Ptolemaei Χερσόνησος μικρὰ, λιμήν, *Chersonesus parua, portus*, seu portum habens. Hanc etiam Strabo Chersonesum memorat, Φρούριον, *castellum* dicens LXX stadiis ab Alexandria remotum, Χεῤῥόνησος Φρούριον, inquit pag. 550, πλησίον ἤδη τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Νεκροπόλεως ἐν ἑβδομήκοντα σταδίοις, *Chersonesus castellum ab Alexandria & Necropoli distans stadia septuaginta.* Et Hirtius B. Alexandr. cap. X. *Quum ad eum locum accedisset, qui adpellatur Cherrhonesus;* quae ipsa Ptolemaei & Strabonis Chersonesus est. Hanc inter & Plinthinem Strabo *Niciae portum* interposuit. Ptolemaeo post Chersonesum est Alexandria, caput Aegypti, de qua postea dicturi sumus.

4. Intus supra Alexandriam lacus est *Marea* siue *Mareotis* dictus, qui instar maris Alexandrinis est, ideo πέλαγος, *mare* a Strabone adpellatus. Libro enim XVII pag. 545 de Alexandriae loco scripsit, ἀμφίκλυστόν ἐστι τὸ χωρίον δυσὶ πελάγεσι, τὸ μὲν ἀπὸ τῶν ἄρκτων τῷ Αἰγυπτίῳ λεγομένῳ, τὸ δ' ἀπὸ μεσημβρίας τῷ τῆς λίμνης τῆς Μαρείας, ἣ καὶ Μαρεῶτις λέγεται. *Duo maria locum vndique adluunt, alterum a septemtrione, quod Aegyptium dicitur: alterum a meridie, quod Mareia lacus & Mareotis adpellatur.* Hunc lacum

ait

ait augeri fossis ex Nilo, tam a latere quam a locis superioribus, vt vndique in eum ex Aegypto nauigari possit: quo fiat, vt Alexandrinorum portus, quem in hoc lacu habent, πλουσιώτερος τῆ θαλάττης, *opulentior, quam marinus*, sit. Plinius de eodem lacu lib. v cap. x *Mareotis lacus a meridiana vrbis parte, euripo e Canopico ostio mittitur mediterraneo commercio, insulas quoque plures amplexus, triginta millia passuum traiectu*, CL *ambitu, vt tradit Claudius Cæsar. Alii schœnos in longitudinem patere* XL *faciunt, schœnumque stadia triginta: ita fieri longitudinis* CL *millia passuum; tantumdem & latitudinis.* Strabo autem p. 550 latitudinem lacus Μαρείας dicit supra centum & quinquaginta stadia esse; longitudinem intra trecenta, siue vt ipse loquitur, ἐλαττόνων ἢ τριακοσίων. Circumiacentis agri præstantissimum vinum est, quod *Mareoticum* vocatur, laudatum a Strabone dicto loco: de quo & Virgilius II Georg. 91

Sunt Thasiæ vites, sunt & Mareotides albæ:

vbi Seruius *Aegyptiæ* interpretatur. Et Horatius de Cleopatra eiusque insanis cum Antonio conuiuiis lib. I oda XXXVII

Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæsar.

Idem lacus etiam nomen regioni *Mareotidi*, seu nomo *Mareotæ* dedit.

5. Vici & oppida mediterranea *Mareotarum* (sic Plinius vocat circumcolas) apud Ptolemæum sunt omnia ab occidentali lacus latere, *Monocaminum*, & *Cobii*, Κωβίυ. puta vicus siue villa, longissime a lacu: medio loco *Almyræ* mare versus; *Hierax*, & in austrum recedens Αντιφίλυ, *Antiphili:* propius lacum Ταπόσιρις, *Taposiris;* Straboni Ταπόσειρις, qui duplicem facit, quarum altera longius recedit. Procopius lib. VI κτισμάτων cap. I Ταφόσιρις, *Taphosiris* scripsit, quod ibi Osirin, Aegyptiorum deum, ταφῆναι *sepultum esse* perhibeant. Vnius diei itinere ab Alexandria dicit abesse. πόλιν vero, *vrbem* vocat, non nudum τάφος aut sepulcrum; quam Iustinianus postea ornauerit. Supra Taposirin prope lacum Φωμωθὶς, *Phomotis* erat. Addit Ptolemæus ab austro lacus Παλαιμαρίαν κώμην, *Palemariam vicum*, quasi *vetus Maria* siue *Marea* dicatur. Posses putare esse Herodoti *Maream*, de qua ille lib. II c. XVIII οἱ δὴ ἐκ Μαρέης τε πόλιος καὶ Ἄπιος, οἰκέοντες Αἰγύπτου τὰ πρόσουρα Λιβύῃ, *qui ex vrbe Marea & Api incolunt Aegypti fines, Libyam versus*, ἔξω τῆ Δέλτα, *extra Delta.* Sed quod oraculum ipsis respondit, Nilo irrigari, & ex Nilo bibere, dubitatur eumdem locum esse, quia Ptolemæi *Maria vetus* a Nilo longius remota est. Nihilominus ad lacum eiusdem nominis oppidum fuit, de quo etiam Thucydides lib. I pag. 68 *Inaros Psammetichi, Libys*, βασιλεὺς Λιβύων τῶν πρὸς Αἰγύπτῳ, ὁρμώμενος ἐκ Μαρείας τῆς ὑπὲρ Φάρου πόλεως, *rex Libyum Aegypto finitimorum, ex vrbe Marea, quæ super Pharum sita est, profectus*, cetera. Qua clariss. Vaillantus nummum Antonini Pii, signatum ΜΑΡΕΩΤΩΝ, *Mareotarum*, refert, qui vero de gente potius & nomo, quam de vrbe, olim forte euersa, (neque enim geographis nota est) explicandus videtur.

PART. I

PARTIS I SECTIO II.

ALEXANDRINA REGIO CVM VRBE ET OPPIDIS.

V.

Mareoti regione expoſita, tractum ingredimur, qui inter lacum Maream ſeu Mareotim, & extremum Nili oſtium, quod Canopicum & Heracleoticum adpellatur, poſitus eſt, antequam in ipſum Delta & ad Nili alveos ac oſtia nos conferamus. Ptolemæus lib. IV cap. V de alueis & oſtiis Nili: *καλεῖται δὲ κοινῶς ἡ περὶ τούτους τοὺς ποταμοὺς χώρα κάτω, ἧς νομοί τε καὶ μητροπόλεις αἵδε. Ἀπὸ μὲν δύσεως τοῦ μεγάλου ποταμοῦ ἀπὸ θαλάσσης ἀρχομένων Ἀλεξανδρέων χώρας νομὸς καὶ μητρόπολις Ἑρμούπολις μικρά. Vocatur autem communi vocabulo, quæ circa hos fluuios regio eſt, Inferior, cuius nomi & metropoles hæ ſunt: Ab occaſu magni fluuii, quum a mari incipimus, regionis Alexandrinorum nomos eſt, & metropolis Mercurii ciuitas parua ſeu Hermopolis parua.* Non facile inueneris Alexandrinum nomon apud vllum ſcriptorem: neque hoc loco Ptolemæus ita adpellauit, ſed Ἀλεξανδρέων χώρας νομὸς, *Alexandrinorum regionis nomos*, in qua Hermopolin præcipuum oppidum conſtituit. Alexandriam autem eximunt a nomis, tamquam caput omnium nomorum. Nobis vero liceat paullo longius in auſtrum proferre regionem, vt & alios quosdam nomos, inter lacum & extremum Nili alueum ſitos comprehendat, nihilque relinquat quod extra Delta ab occaſu ſit.

2. Incipimus ab *Alexandria*, * totius Aegypti vrbe principe, & ſede regum Lagidarum, omniumque Græcarum artium & diſciplinarum, nec non mercaturæ opulentiſſimæ. ** De origine vrbis & conditore res nota eſt ex ſcriptoribus rerum Alexandri, Diodoro, Curtio, Plutarcho, Arriano. *** Plinius de illa lib. V cap. X *Iure laudetur in litore Aegyptii maris Alexandria, a Magno Alexandro condita, in Africæ parte, ab oſtio Canopico* XII *millia paſſuum, iuxta Mareotim lacum, qui locus antea Rhacotes nominabatur. Metatus eſt eam Dinochares architectus pluribus modis memorabili ingenio,* XV *M. paſſuum laxitate inſeſſa, ad effigiem Macedonicæ chlamydis orbe gyrato lacinioſam, dextra læuaque anguloſo procurſu: iam tum tamen quinta ſitus parte regiæ dicata.* Quæ de chlamydis effigie dixit, etiam ſic a Diodoro lib. XVII cap. LII, & Plutarcho in Vita Alexandri p. 679 referuntur. Ioſephus lib. II de Bello cap. XXVIII vrbis longitudinem facit triginta ſtadiorum: latitudinem non minorem, quam decem. Multa de hac vrbe Hirtius Alexandrino bello ſub initium, eiusque ſolo, ædificiis, aquæductibus refert, quæ inde repetere noſtri non eſt inſtituti: regia, a ſingulis ferme regibus aucta & nouis ampliata ornamentis in parte vrbis amœniſſima,

* Dicebatur a curioſis vulgo χρυσῆ, vt Nicomedia περικαλλής. Athenæus I p. 20 C.

** Vid. Oroſius VI cap. 19 pag. 473, vbi Alexandrinis opibus Romæ pretia poſſeſſionum duplicata fuiſſe dicit.

*** Ammian. Marcellino XXII.

nissima, quæ mare spectat, collocata fuit, & in partes diuisa seu membra, quorum aliquod Μυσεῖον, *Museum* dictum, quod peripatum & exhedram habuit: aliud Σῶμα, *Soma*, in quo regia sepulcra erant: de quibus & aliis Strabo consulatur. Portu vrbs gemino vtebatur. vno in mari ad Pharon insulam, eoque amplo, & in plures postea diuiso: altero in lacu Mareoti, quem supra ex Strabone ditiorem, quam illum in mari, diximus. Vetus nomen loci antea, vt modo Plinius referebat, *Rhacotes* fuit, quod etiam Strabo p. 545 confirmat. Priscos dicit reges, infensos peregrinis adnauigantibus, Græcis maxime, hunc locum præsidio muniuisse, quo aduenas arcerent, quum alibi litus importuosum sit: ex quo tempore vicus fuerit, nondum oppidum. κατοικίαν δ' αὐτοῖς ἔδοσαν τὴν προσαγορευομένην Ῥακῶτιν, ἣ νῦν μὲν τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως ἐστὶ μέρος τὸ ὑπερκείμενον τῶν νεωρίων· τότε δὲ κώμη ὑπῆρχε, *habitandam*, inquit, *illis* [præsidiariis reges] *dederunt Rhacotin, vt vocabatur, quæ nunc pars est Alexandriæ, naualibus imminens; tunc autem vicus erat.* Ipsa Alexandria, quod Iosephus extremo lib. IV de Bello testatus est, μεγίστη οὖσα μετὰ τὴν Ῥώμην ἡ πόλις, *post Romam vrbs maxima*,* in variis nummis laudatur, qui sub Romanis imperatoribus cusi sunt: quos huc transscribere nihil attinet. Mediobarbus, Harduinus & alii consulantur.

Pars vrbis, aut suburbium potius, a mari remotius Νεκρόπολις *Necropolis* dicta, a sepulcretis, puta. nam minime amœnus locus erat, vt ex Iosephi verbis, mox proferendis, constabit. Strabo prædicto loco de Chersoneso, supra in Mareota nomo descripta: πλησίον ἤδη τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Νεκροπόλεως ἐν ἑβδομήκοντα σταδίοις. *prope Alexandriam & Necropolim est ad septuaginta stadia.* Idem p. 547 εἶθ' ἡ Νεκρόπολις καὶ τὸ προάστειον, ἐν ᾧ κῆποί τε πολλοὶ καὶ ταφαὶ καὶ καταγωγαὶ πρὸς τὰς ταριχείας τῶν νεκρῶν ἐπιτήδειαι. *Deinceps est Necropolis & prourbium, in quo multi horti, & sepulturæ, & ædificia conditura mortuorum idonea.* Et breui post: ἀπὸ τῆς Νεκροπόλεως ἡ ἐπὶ τὸ μῆκος πλατεῖα διατείνει παρὰ τὸ γυμνάσιον μέχρι τῆς πύλης τῆς Κανωβικῆς. *a Necropoli platea in longum præter gymnasium pertendit vsque ad Canopicam portam.* Et Iosephus lib. II contra Apionem pag. 1063, eidem, Iudæis Alexandrinis obiicienti, quod ad litus habitent importuosum, respondet, nullum crimen inesse loco: etiam παράλιον μέρος εἰς κατοίκησιν τὸ κάλλιστον *illam vrbis litoralem oram ad inhabitandum esse optimam.* Tum subiicit: οὐκ οἶδα δέ, τί ποτ' ἂν ἔλεγεν Ἀπίων, εἰ πρὸς τῇ Νεκροπόλει κατῴκησαν, καὶ μὴ πρὸς τοῖς βασιλείοις ἦσαν ἱδρυμένοι, *Nescio autem, quid dicturus fuerit Apion, si circa Necropolim habitassent, ac non circa regiam sedes posuissent.*

3. Vbi proxima erat insula *Pharos*, & sub regibus, tamquam pars eius, ponte adiuncta.** Plinius lib. V cap. XXXI *Insula iuncta ponte Alexandriæ, colonia Cæsaris dictatoris, Pharus:* *** *quondam diei nauigatione distans ab*

* Seneca epist. 102 *Primum* humanus animus *humilem non accipit patriam: Ephesum aut Alexandriam, aut si quod est etiamnum frequentius incolis, latius tectis solum.*

** Ammianus Marcellinus XXII.

*** Aelianus de Animal. IX c. 21 Φάρος ἡ νῆσος πάλαι.

ab Aegypto: nunc e turri nocturnis ignibus cursum nauium regens. Namque fallacibus vadis Alexandria tribus omnino aditur alueis, Stegano, Posideo, Tauro. Quod ait, quondam diei nauigatione ab Aegypto distitisse; id ex Homeri hausit fabulis Odyss. Δ vers. 354

> Νῆσος ἔπειτά τις ἐστὶ πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ
> Αἰγύπτου προπάροιθε (φάρον δέ ἑ κικλήσκουσι)
> Τόσσον ἄνευθ' ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
> Ἤνυσεν, ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείῃσιν ὄπισθεν.
> *Insula est deinde quædam vndoso in ponto*
> *Ante Aegyptum (Pharum autem ipsam vocant)*
> *Tantum semota, quantum tota die caua nauis*
> *Confecit, cui stridulus ventus a tergo est.*

Sed nequaquam credi potest, tantum maris spatium vel limo Nili vel alia aggestione oppletum esse: ideoque dubitanter auctores de hoc retulerunt, ipse Plinius lib. II cap. LXXXV *Homero credimus:* & Seneca lib. VI Quæst. Nat. cap. XXVI *Tantum (si Homero fides est) aberat a continenti Pharos, quantum nauis diurno cursu metiri plenis lata velis potest.* Turrim in Pharo Sostratus Cnidius, regum amicus, ædificauit, & hanc inscriptionem, vt Strabo tradit, addiderat: ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ ΚΝΙΔΙΟΣ ΔΕΞΙΦΑΝΟΥΣ ΘΕΟΙΣ ΣΩΤΗΡΣΙΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΠΛΩΙΖΟΜΕΝΩΝ. SOSTRATVS CNIDIVS DEXIPHANIS F. DIIS SERVATORIBVS PRO NAVIGANTIBVS. Turris autem *ὁμώνυμος τῇ νήσῳ, eiusdem nominis, quo insula.* * Pontem Strabo p. 545 *χῶμα, aggerem* dixit. *τὸ δὲ χῶμα ἐστὶν ἀπὸ ἠπείρου γέφυρα ἐπὶ τὴν νῆσον*, id est agger medio loco ponte iunctus. *Pontem* etiam dixit Hirtius, quo vrbi insula iungebatur, Bell. Alex. cap. XIX, idemque cap. XVII *Pharitas* vocauit incolas. Propter portum Pharos dicebatur claustrum maris Aegyptii, aut Aegypti etiam ipsius. Lucanus lib. X vers. 509

> *Tunc claustrum pelagi cepit Pharon.*

4. Proxima Alexandriæ fuit *Iuliopolis*. Plinius lib. VI cap. XXIII *Duo millia passuum ab Alexandria abest oppidum Iuliopolis.* Qui præterea huius oppidi mentionem faciat, mihi, fateor, ignotum est. Nihilominus ita MSS. libri legunt; etiam excusi, præter paucos, qui *Heliopolis* receperunt, quæ vero longo interuallo, toto Delta interiecto, distat ab Alexandria. Pergit Plinius: *Inde* [Iuliopoli] *nauigant Nilo Coptum* CCCIII. Longius quidem, quam duobus millibus, fluebat Nilus ab Alexandria: per lacum vero & fossam intrari Nilus potuit.

5. Notior Aegypti est *Nicopolis*, prope eodem loco, quo Plinius Iuliopolim posuerat. Iosephus enim viginti, Strabo triginta stadiis ab Alexandria remouit: vt aliquando cogitauerim, eamdem forsan Plinii Iuliopolim esse & ceterorum Nicopolim. Sed ipsos auctores audiamus. Strabo XVII p. 547 *διὰ δὲ τοῦ ἱπποδρόμου διελθόντι ἡ Νικόπολίς ἐστι, ἔχουσα κατοικίαν ἐπὶ θαλάττῃ πόλεως οὐκ ἐλάττω. τριάκοντα δέ εἰσιν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας στάδιοι,*

* Epigramma Græcum in hanc turrim vid. lib. IV Antholog. c. εἰς πόλ. p. 499.

διοι, Transeunti hippodromum occurrit Nicopolis, quæ ad mare habitatur ita, vt non minor vrbe censeri debeat. Distat ab Alexandria stadiis triginta. Addit: *Augustus Cæsar hunc locum ἐτίμησεν, ornauit, quod ibi prælio superauerat, qui cum Antonio contra ipsum exierant.*

Iosephus de Bello Iud. lib. IV extremo, iter Titi ab Alexandria in Iudæam ita descripsit: *ὁ δὲ προελθὼν πεζῇ μέχρι Νικοπόλεως (εἴκοσι δὲ αὕτη διέχει τῆς Ἀλεξανδρείας σαδίους) κἀκεῖθεν ἐπιβήσας τὴν στρατιὰν μακρῶν πλοίων ἀναπλεῖ διὰ τοῦ Νείλου κατὰ τὸν Μενδήσιον νόμον μέχρι πόλεως Θμούεως. qui terreno itinere Nicopolim vsque progressus, ab Alexandria viginti stadiorum interuallo distantem: inde milite longis nauibus imposito, Nilo flumine iuxta Mendesium tractum vsque Thmuim oppidum peruehitur.* Dio Cassius auctor est lib. LI, iisdem ornamentis Augustum Aegyptiam Nicopolim auxisse, quibus ante paullo Epirensem. nam postquam de illa, quæ Actio trans fretum opposita est, ineunte isto libro egerat, postea, Aegyptia expeditione descripta, p. 456 *His actis*, inquit, *πόλιν καὶ ἐκεῖ ἐν τῷ τῆς μάχης χωρίῳ συνῴκισε, καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν ἀγῶνα ὁμοίως τῇ προτέρᾳ καὶ αὐτῇ δούς, ibi quoque in loco, vbi pugnatum fuerat, vrbem condidit, idemque ei nomen & ludos eosdem attribuit, quos priori* [in Epiro conditæ] *dederat*, puta quinquennales equestres, de quibus etiam Suetonius potest consuli.

6. Proximus Nicopoli fuit locus *Eleusis*, ad fossam Canopicam, habens *διαίτας καὶ ἀπόψεις τοῖς καπυρίζειν βουλομένοις, cænacula & diuersoria pro comessantibus*, vnde initium *κανωβισμοῦ, Canopitæ luxuriæ* fuisse Strabo p. 550 refert, quam etiam Iuuenalis notauit satyr. VI vers. 84

- - - *mores vrbis damnante Canopo:*

& satyra XV versu 46

Barbara famoso non cedit turba Canopo.

7. Ipsa vrbs *Canopus, Κάνωβος*, [Græci enim molli littera scribunt; dura Latini] centum viginti stadiis abest ab Alexandria, ad mare sita, vnde & ostium, quod postremum Nili ad occasum est, denominat *Κανωβικὸν στόμα*, vt Strabo dicto loco scripsit; vt Plinius lib. V cap. XI *Canopicum*. Originem oppidi a Troiano bello ducunt, quia Canopus, *Κάνωβος* Menelai gubernator ibi perierat, quod præter Græcos, Strabonem & Eustathium ad Dionysii vers. 13, etiam Tacitus refert lib. II Annal. cap. LX. *Germanicus*, inquit, *Nilo subuehebatur, orsus oppido a Canopo. Condidere id Spartani ob sepultum illic rectorem nauis Canopum; qua tempestate Menelaus Græciam repetens, diuersum ad mare terramque Libyam delatus.* Plura apud Eustathium, loco iam prædicto. Meminit & Seneca epist. LI, simul loci voluptates castigans: *De secessu cogitans, numquam* [vir sapiens, aut ad sapientiam tendens] *Canopum eliget, quamuis neminem Canopus esse frugi vetet.* Et Ammianus lib. XXII cap. XLI *Canopus inde* [Alexandria] *duodecimo*

* *Ἔστιν πόλις Κάνωβος ἐσχάτη χθονός, Νείλου πρὸς αὐτῷ στόματι καὶ προσχώματι.* Aeschylus Prometh. vinct. pag. 51. Sic Strabo item lib. XVII pag. 1151. seqq. edit. Almelou. Dio lib. L pag. 497, & alii. Sed Stephanus *Κάνωπος, οὕτως ἔδει γράφεσθαι διὰ τοῦ π, γράφεται δὲ ὅμως διὰ τοῦ β. Canopus, ita scribi oportebat per P. Scribitur tamen etiam per B.*

mo disiungitur lapide: quem, vt priscæ memoriæ tradunt, Menelai gubernator sepultus ibi cognominauit. Hactenus impendio locus fanis & diuersoriis latis exstructus, auris & salutari temperamento perflabilis.

8. Fossa ad Canopum, vt dixi, ab Alexandria ferebat, inter quam fossam & mare στενή τις ταινία, *angustus quidam tractus* est, in quo post Nicopolim & Zephyrium est μικρὰ Ταπόσειρις, *Taposiris Parua* est, & promontorium, habens *Veneris Arsinoes sacellum.* In hoc loco dicunt etiam vrbem *Thonim*, Θῶνιν fuisse, ab rege denominatam, qui Menelaum & Helenam suscepit. Hæc ex Strabone. Mentio huius antiquæ vrbis est etiam apud Diodorum Siculum lib. I cap. XIX dicentem, κατὰ τὴν καλουμένην Θῶνιν, *iuxta Thonim, vt vocatur*, exire Nilum in mare, qui locus ἐμπόριον παλαιὸν, *emporium antiquum* Aegypti sit. Ipsum Ταινίας, *Tæniæ* vocabulum Athenæo lib. I cap. XXV quasi proprium est, vnde Ταινιωτικὸν, *Tænioticum* vinum appellatur.

9. Supra Canopum ad flumen, quod per Canopicum ostium effunditur, fuit Σχεδία, *Schedia*, distans quatuor schœnis ab Alexandria. * Strabo ibidem: Ἀπὸ τῆς Ἐλευσῖνος προελθοῦσι μικρὸν ἐν δεξιᾷ ἐστὶν ἡ διῶρυξ, ἀνάγουσα ἐπὶ τὴν Σχεδίαν· διέχει δὲ τετρασχοίνον τῆς Ἀλεξανδρείας ἡ Σχεδία, κατοικία πόλεως· ἐν ᾗ τὸ ναύσταθμον τῶν θαλαμηγῶν πλοίων, ἐφ' οἷς οἱ ἡγεμόνες εἰς τὴν ἄνω χώραν ἀναπλέουσιν. *Ab Eleusine paullulum progresso, ad dextram est fossa, quæ ad Schediam deducit. Quatuor schœnis distat ab Alexandria, vicus oppido similis, nauale habens thalamiferorum nauigiorum, quibus principes in superiorem regionem vehuntur.* Meminit episcopi *Schediæ* Athanasius epistola ad Antiochenos.

10. A Schedia Memphi nauiganti ad dextram plures pagi vsque in lacum Mariam occurrebant, in quibus erat ἡ Χαβρίου κώμη, *Chabriæ pagus*, cuius in Aegypto gestæ res non ignotæ sunt. Oppida ad illud flumen Ἑρμούπολις, *Hermopolis*, Mercurii ciuitas, Ptolemæo, discriminis caussa, Ἑρμούπολις μικρὰ, *Hermopolis Parua*, quia maior in Heptanomis est, infra explicandis: nihilominus & hanc paruam Ptolemæus μητρόπολιν, *metropolim* dixit. Pergit Strabo: εἶτα Γυναικῶν πόλις καὶ νομὸς Γυναικοπολίτης, *deinde Gynæcopolis, & nomus Gynæcopolites.* Et Plinius lib. V cap. IX nomon *Gynæcopolyten* memorauit. Nugantur Aristagoras & Arthemidorus apud Stephanum, nominis indagantes originem, quam vero per dubitationes suas non produnt, sed occultant. Ptolemæus silet de Gynæcopoli: contra ponit in eodem tractu Ἀνδροπολίτην νόμον, *nomon Andropoliten*, & μητρόπολιν Ἀνδρῶν πόλιν, *metropolim Virorum ciuitatem.* Athanasio epistol. ad Antiochenos est Ζωΐλος Ἄνδρων, *Zoilus Andro vrbis episcopus.* Quia nemo præterea, quod sciam, Andropolim memorauit, neque hi, qui memorarunt, Gynæcopoleos mentionem fecerunt; videri possit vrbs eadem priori nomine in auspicatius postea mutato.

* Scholiastes Nicandri ad Theriac. vers. 622 Ἐνὶ σχεδίῃ ποθὶν οἴνῃ, adscribit: Ἐνὶ σχεδίῃ δὲ, ἤτοι ἐν τῷ τυχόντι, ἢ ἐν Αἰγύπτῳ. Σχεδία γὰρ πόλις Αἰγύπτου πλησίον τῆς χερσοῦ. Δημήτριος δὲ σχέδιον εἶναι τὸν Κιρκαίων φησί. Ἔστι γὰρ πετηγός, ὡς Αγαθοκλῆς ἐν τῷ περὶ διαίτης.

Nihilominus, quia incerta hæc coniectura est, vtramque in Tabula posui, vt inuenio.

11. Herodotus lib. II cap. XCVIII, & Athenæus lib. I cap. XXV oppidum memorant, quod ille ἀνθύλλαν, *Anthyllam*, hic ἀντύλλαν scripsit, & ἐυ μακρὰν, non longe ab Alexandria distare dicit, cuius reditus Persarum reges, Aegypto potiti, quisque vxori suæ in mundum muliebrem tradiderint. Posses suspicari, vel hanc ipsam Gynæcopolin fuisse. Sed nihil definio: aliis cogitandum relinquo. Addit Herodotus *Archandropolim*, Ἀρχάνδρυ, qui gener fertur Danai fuisse, πόλιν, seu ab ipso conditam. Habet etiam Stephanus, sed ex eodem Herodoto, nec plura addidit, vt minus definiri possit, ad mare, an ad flumen sita, an ab vtroque & quantum reducta fuerit.

12. Eodem tractu fuit etiam Ptolemæi Λητοπολίτης νόμος, *Letopolites nomos*, & μητρόπολις Λητȣ̃ς πόλις μεσόγειος, *metropolis Latonæ ciuitas mediterranea*, siue a flumine paullum in occasum solis recedens. Huc & Strabonis πόλις Μενέλαος, *vrbs Menelaus*, pertinet, ac *Momemphis*, quam a Memphi distinguit. Dicit enim, a Schedia ad Memphim sursum nauiganti ad dextram esse multos pagos; ad flumen Hermopolim & Gynæcopolim. Addit statim, *Momemphitas* Venerem colere & sacram vaccam alere, καθάπερ ἐν Μέμφει ὁ Ἄπις, *quemadmodum Apis in Memphi*. Stephanus quoque chorographus: Μώμεμφις πόλις Αἰγύπτȣ, *Momemphis Aegypti oppidum*. Auctores laudat Aristarchum, & Herodotum lib. II. Verba non addidit, nec mihi perlustranti librum licuit invenire. ὑπὲρ δὲ Μωμέμφεως εἰσὶ δύο νιτρίαι πλεῖςον νίτρον ἔχȣσαι, καὶ νόμος νιτριώτης, *Vltra Momemphin sunt nitri fodinæ duæ, plurimum nitri habentes, indeque dictus Nitriotes nomos.* Sed de hoc & monte Nitria in Nomis dicemus. Pergit Strabo: πλησίον καὶ ἐνταῦθα πόλις Μενέλαος, *non procul hinc vrbs Menelaus est*, cuius nomon Athanasius epistola ad Antiochenos episcopo Schediensi attribuit: Ἀγαθοδαίμων Σχεδίας καὶ Μενελαΐτȣ, *Agathodæmon Schediæ & Menelaitæ nomi episcopus.*

13. Hunc ordinem Strabo p. 552 in illo cursu a Schedia ad Memphin seruauit: & hinc ipsum Delta ad Naucratin se vertit.

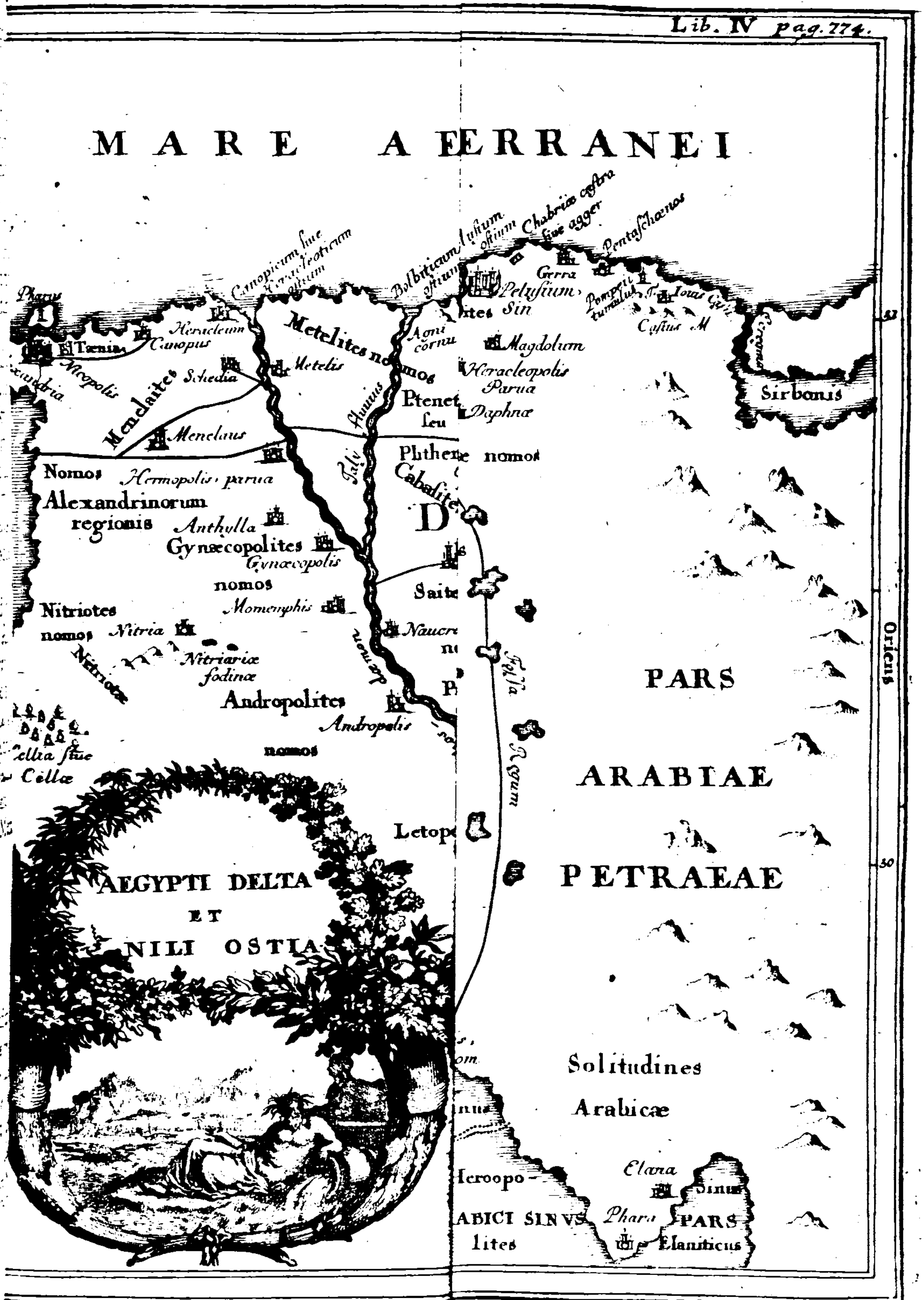
PARTIS I SECTIO III.

D E L T A.

VI.

Delta Aegypti pars inferior, Nili alueis & mari, in quod influit ille, comprehensa est. * Strabo lib. XVII pag. 542 γέγονε ἡ νῆσος ἔκ τε τῆς θαλάττης καὶ τῶν ῥευμάτων ἀμφοῖν τȣ̃ ποταμȣ̃, καὶ καλεῖται Δέλτα διὰ τὴν ὁμοιότητα τȣ̃ σχήματος, *Fit insula ex mari & duobus Nili alueis, quæ Delta ob similitudinem figuræ vocatur.* Plinius lib. V cap. IX *Multi Græcæ litteræ vocabulo Delta*

* Bochartus Phaleg I cap. 15 pag. 66 & IV cap. 27 pag. 313 hanc partem Aegypti etiam *Rahab* ab Hebræis, ab Aegyptiis *Rib* adpellatam dicit. Id quod ad locos quosdam scripturarum sacrarum illustrandos pertinet.

MARE AEERRANEI
AEGYPTI DELTA
ET
NILI OSTIA
Pharus
Taenia
Canopus
Heracleum
Nicopolis
Menelaites
Schedia
Menelaus
Metelites nomos
Metelis
Pelusium
Magdolum
Heracleopolis Parua
Daphnae
Ptenet seu
Plthene nomos
Nomos Alexandrinorum regionis
Hermopolis parua
Anthylla
Gynaecopolites
Gynaecopolis
nomos
Momemphis
Saite
Nitriotes nomos
Nitria
Nitriariae fodinae
Andropolites
Andropolis
nomos
Cellia siue Cellae
Letop
Gerra
Pentaschoenos
Casius M
Sirbonis
PARS
ARABIAE
PETRAEAE
Solitudines
Arabicae
Elana
Phara
PARS
Elaniticus
Heroopo
ABICI SINVS
lites
Fossa
Regum
Oriens

Delta appellauere Aegyptum: Aegyptum videlicet propriam & antiquis notiorem. neque enim tota Aegyptus triquetra est. Et Diodorus Siculus lib. I cap. XXXIII ὁ Νεῖλος κατὰ τὴν Αἴγυπτον εἰς πλείω μέρη σχιζόμενος ποιεῖ τὸ καλούμενον ἀπὸ τοῦ σχήματος Δέλτα, *Nilus in Aegypto in plures scissus partes facit Delta, quod a figura ita vocatur.* Quod vero Nili alueis continetur Delta regio, de ipso Nilo prius agendum est, vt ex diuortio eius & ostiis ipsa regio seu Delta cognoscatur.

2. Nilus incertis fontibus olim, aut ignotis fuit, quia per deserta loca decurrat, per quæ nemini pateat transitus, qui exploret certiora. Sic Herodotus lib. II cap. XXXIV, Diodorus lib. I cap. XXXII, & Plinius lib. V cap. IX, quamuis hic in Iubæ sententiam, qui in Mauretania se fontem Nili inuenisse putabat (quod falsum est) propendeat. Nec mirum veteres in fontibus huius amnis aberrasse, quum vix nostra memoria vere illi in Abessinia inuenti fuerint. Nec huius loci est de caussis incrementi huius fluminis disputare, quas physicis geographia indagandas relinquit. Ipsos auctus ita Plinius dicto cap. IX libri V descripsit: *Iustum incrementum est cubitorum* XVI: *minores aquæ non omnia rigant: ampliores detinent, tardius recedendo. Hæ serendi tempora absumunt solo madente; illa non dant, sitiente Vtrumque reputat prouincia. In duodecim cubitis famem sentit: in tredecim, etiamnum esurit: quatuordecim cubita hilaritatem adferunt: quindecim, securitatem: sedecim delicias.* Paullo aliter Strabo post initium libri XVII, Petronio præfecto, quum duodecimum cubitum Nilus impleßet, maximam fuisse frugum vbertatem: ante eius tempora, decimum quartum cubitum attulisse fertilitatem. Scilicet, quod ibidem Strabo obseruauit, fossis & aggeribus, hominum manu factis, natura iuuabatur: ideoque Augustus oblimatas fossas militari opera detersit, vt non tantum *habiliorem* prouinciam pro frugibus annonæ vrbicæ conuehendis, sed *feraciorem* etiam redderet. Vide Suetonium cap. XVIII. Erant etiam *lacus effossa humo, superfluentis Nili receptacula*, vt Tacitus annali II cap. LXI refert, quibus itidem natura fuit adiuta & sementis tempori consultum.

3. Nilus ab Aethiopia recto cursu in septemtrionem fertur vsque ad eum locum, qui Delta vocatur. Herodotus lib. II cap. XV & XVII Nilum ad vrbem Κερκάσωρον, *Cercasorum* findi dixit: & cap. XCVII παρὰ τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα καὶ παρὰ Κερκάσωρον πόλιν, *iuxta acumen Deltæ & vrbem Cercasorum.* Plato in Timæo p. 474 de Saitico nomo: ἐς ἐν τῷ Δέλτα, περὶ ὃ κατὰ κορυφὴν σχίζεται τὸ τοῦ Νείλου ῥεῦμα, *qui in Delta situs est, circa quod iuxta verticem finditur Nili fluentum.*

4. Diuiditur amnis primum in duos alueos, dextrum, qui Pelusium fertur, & sinistrum, qui Canopum. Strabo p. 542 ἑκάτερα ῥεῖθρα, *duos alveos* siue *vtrumque fluentum* dixit: Herodotus autem lib. II cap. XVII *ad Cercasorum vsque fluit Nilus* εἷς ἐών, *vnus exsistens*, seu *vno alueo conclusus:* τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος σχίζεται τριφασίας ὁδοὺς, *scinditur tripartito.* nam medium flumen per ipsum Delta dicit delabi & Sebennytico ostio in mare exire.

exire. Hinc de numero alueorum ostiorumque exoritur quæstio. Plerique quidem septem alueos faciunt & totidem ostia; vt poeta Aen. VI ait, *septemgemini ostia Nili*, & scriptor vetustior sanctus Esaias XI, 15 שבעה נחלים *septem flumina* Aegypti, vt de ipso numero dubitare non liceat: de antiquitate autem & origine ostiorum sunt qui controuersiam mouerunt. Aristoteles lib. I Meteorolog. cap. XIV *Φαίνεται τὰ στόματα πάντα, πλὴν ἑνὸς τοῦ Κανωβικοῦ, χειροποίητα, καὶ οὐ τοῦ ποταμοῦ ὄντα, videntur omnia*, [Nili] *ostia, vno excepto Canopico, manu facta esse, non ipsius fluminis.* At vero antiquitas repugnat. * Nam quum Moses prodigia in Aegypto faceret, Nilus propinquus Israelitis, in Arabica regni parte habitantibus, fuit, quod haud dubie de Bubastico alueo, seu Pelusiaco ostio, ac proximo Tanitico intelligendum est, licet Canopicum fortius ceteris forsan fuisse non negemus. Herodotus lib. II cap. XVII quinque ex septem ostiis naturæ fluminis dat, Canopioum, Pelusiacum, & Sebennyticum, a quo rursus duo alia diuidantur, Saiticum & Mendesium. Duo vero esse *οὐκ ἰθαγενέα στόματα, ἀλλ' ὀρυκτά, non natiua ostia, sed effossa*, seu manu facta, videlicet Bolbitinum & Bucolicum, vti adpellat. Quodnam sit illud *Bucolicum*, non omnino liquet. ** Quidam Heracleoticum intelligunt, quia chorographus Stephanus: *Ἡρακλεοβουκόλοι, Αἰγυπτιακὴ συνοικία, Heracleobucoli, Aeg ypiia cohabitatio* seu vicinia. At Heracleoticum ostium est ipsum Canopicum, vt infra videbimus. Nullum ergo relinquitur ex septem nisi Phatnicum, vt Strabo, seu Phatniticum, vt Plinius nominauit, quod Bucolicum interpretari possimus: præsertim si Taniticum & Saiticum etiam vnum sint, vt Strabo retulit p. 552. Nec vero dubitatio sublata omnis est. nam idem Strabo Phatnicum dicit tertium magnitudine esse post Canopicum & Pelusiacum; & haud procul a vertice scindi ab alueo altero extremorum: quod Herodotus Sebennytico tribuit. Hæc autem non videntur manu facto ostio alueoque conuenire. Sed quoquo modo se res effossionis habet, quæ nec negari omnis, nec certo probari potest; de ipsis ostiis, eorumque alueis, singulatim nunc dicendum est.

5. Prænotandum autem est; quosdam scriptores alueos & ostia eodem nomine adpellare; alios distincta ab ostiis vocabula imponere alueis. Ammianus Marcellinus lib. XXII cap. XXXVI *Præter amnes plurimos ex alueo deriuatos auctore, cadentesque in suppares eius, septem nauigabiles sunt & vndosi, quibus subiecta vocabula veteres indiderunt: Heracleoticus, Sebennyticus, Bolbiticus, Phatniticus, Mendesius, Taniticus, & Pelusiacus.* Sic alueos & amnes nominauit vocabulis ostiorum. Contra Ptolemæus alia nomina dat ostiis, alia fluminibus seu alueis. Qui per Heracleoticum ostium siue Canopicum effunditur, dictus est *Ἀγαθὸς δαίμων, Agathos dæmon,*

* Non videtur repugnare. nam etiam Aristoteles loquitur de antiquissimis temporibus. Neque causa vlla adparet, cur Israelitæ non ex Nilo biberint indiuiduo aut saltem nondum in alueos distracto.

** *Bucolica* fuerunt loca Hilarionis temporibus Christianorum nihil habentia. Vid. Hieronym. in Vit. Hilarion. extr. Sed hoc nondum satis est ad rem declarandam, nisi quod a locis hisce *bucolicum* dici potuerit.

dæmon, ſeu bonus Genius; item ὁ μέγας ποταμὸς, *magnus fluuius.* Qui ad Peluſium defertur, ei eſt Βυβαςικὸς ποταμὸς, *Bubaſticus fluuius.* Ex Agathodæmone ſcinduntur duo aluei, quorum alter Τάλυ, *Taly* vocatur, qui per Bolbitinum oſtium effluit; alter *Thermuthiacus* amnis, qui per Sebennyticum os ſe exonerat. Ex Bubaſtico amne ſcinduntur plures aluei: qui proximus vertici, *Athribiticus* dictus, elabitur per Pſeudoſtomata: qui ſuccedit *Buſiriticus* amnis, excurrit per os Pathmeticum ſiue Phatniticum: pars etiam eius per Mendeſium. Qui vero *Bubaſtici* nomen retinet & extremus alueus ab ortu ſolis eſt, ita quidem per oſtium Peluſiacum exit, vt partem aquæ etiam anonymo alueo per Taniticum oſtium emittat.

6. Primum ab occaſu & Alexandria oſtium dictum eſt pluribus, Herodoto, Scylaci, Diodoro, Straboni, Plinio Κανωβικὸν, *Canopicum*, ab oppido, quod adiacet, Canopo, de quo ſupra diximus. Ptolemæus vocat Ἡρακλεωτικὸν ςόμα, *Heracleoticum oſtium*, quod nomen nec Straboni fuit ignotum. * Ait enim p. 542 δύο μὲν ταῦτα τȣ̃ Νείλȣ ςόματα, ὧν τὸ μὲν Πηλȣσιακὸν καλεῖται, τὸ δὲ Κανωβικὸν καὶ Ἡρακλειωτικὸν, *Hæc ſunt duo illa Nili oſtia, quorum alterum Peluſiacum vocatur, alterum Canopicum & Heracleoticum.* Et Diodorus Siculus lib. I cap. XXXIII τελευταῖον Κανωβικὸν, ὅ τινες Ἡρακλεωτικὸν ὀνομάζȣσι, *vltimum* [ab occaſu oſtium] *eſt Canopicum, quod quidam Heracleoticum adpellant.* Nomen eſt ἀπὸ τȣ̃ Ἡρακλείȣ, *ab Heracleo* ſeu Herculis fano, ſiue oppido, Herculis templum habente, ſito inter Canopum & oſtium. Strabo p. 551 μετὰ τὸν Κάνωβον ἐςὶ τὸ Ἡράκλειον, τὸ Ἡρακλέȣς ἔχον ἱερόν. εἶτα τὸ Κανωβικὸν ςόμα, καὶ ἡ ἀρχὴ τȣ̃ Δέλτα. *Poſt Canopum eſt Heracleum, quod Herculis templum habet: deinde eſt Canopicum oſtium, & initium ipſius Delta.* Quod etiam Tacitus annali II cap. LX memorauit: *Condidere*, inquit, *id oppidum* [Canopum] *Spartani ob ſepultum illic rectorem nauis Canopum; qua tempeſtate Menelaus Græciam repetens diuerſum ad mare terramque Libyam delatus. Inde proximum amnis os dicatum Herculi, quem indigenæ ortum apud ſe & antiquiſſimum perhibent, eosque, qui poſtea pari virtute fuerint, in cognomentum eius adſcitos.* Plinius etiam tertium nomen addit, *Naucraticum*, lib. V cap. IX, licet ipſe oſtium Canopicum ab Heracleotico videatur ſeparare, qui vero ſane interpretandus eſt non de ipſo oſtio, ſed de vocabulis eius ac illorum origine. *Satis*, inquit, *Naucratis: vnde oſtium quidam Naucraticum nominant, quod alii Heracleoticum, Canopico, cui proximum eſt, præferentes.* Naucratis vero eſt oppidum in Delta amni Agathodæmoni, ſeu fluuio magno, adpoſitum.

7. Secundum oſtium ab occaſu in ortum proficiſcenti eſt Βολβίτινον, *Bolbitinum*, vt Herodotus, Diodorus, Plinius, & Ptolemæus adpellant: vel Βολβιτικὸν, *Bolbiticum*, vt Scylax: Strabo vtraque forma vſus eſt p. 551 Βολβιτικȣ̃, & mox Βολβιτίνȣ. Nomen eſt a *Bolbitine* oppido, de quo Stephanus:

* Nec Senecæ Quæſt. Natur. IV cap. 2 *Balbillus auctor eſt, quum ipſe præfectus obtineret Aegyptum, Heracleotico oſtio Nili, quod eſt maximum, ſpectaculo ſibi fuiſſe delphinorum a mari occurrentium & crocodilorum a flumine aduerſum agmen agentium velut pro partibus prælium.*

phanus: Βολβιτίνη, πόλις Αἰγύπτου, *Bolbitine, oppidum Aegypti.* Breuem alveum *Taly* hoc ostium emittit.

8. Excipit tertium ostium *Sebennyticum*, Σεβεννυτικὸν dictum ab oppido, cui Σεβέννυτος, *Sebennytus* nomen apud Ptolemæum, qui nomon inde, tamquam ab metropoli, denominat. Stephanus, Σεβέννυτος πόλις Αἰγύπτου, καὶ λίμνη, καὶ ποταμός, *Sebennytus vrbs Aegypti, & lacus, & fluuius.* Thermuthiacus amnis per hoc ostium effluit.

β. Hinc *Pseudostomata* sunt, quæ Plinius *falsa ora* interpretatur, qui quatuor ponit, Ptolemæus autem duo, quorum alterum Πινέπτιμι, *Pineptimi* vocatur, citerius nempe; alterum Διόλκος, *Diolcus.* Minora sunt, nec maioribus nauibus patent. Athribiticus alueus secundum Ptolemæum per hæc effunditur.

9. Quartum ostium est, quod Strabo & Scylax Φατνικὸν, *Phatnicum,* Plinius *Phatniticum* nominauit: Diodorus Φαθμικὸν, *Phatmicum:* Ptolemæus Παθμητικὸν στόμα, *ostium Phatmeticum.* Sed præstat per N scribere trium consensu. Tertium magnitudine, id est solis Pelusiaco & Canopico minus, Strabo dixit, eiusque alueum haud procul a vertice oriri. An ab oppido nominatum sit, non adparet: Valesio ad Ammianum videtur adpellatum a Phatnite præfectura. Busiriticum amnem hoc ostivm effundit.

10. Succedit quintum, Μενδήσιον, *Mendesium,* sic ab omnibus scriptum; a solo Plinio *Mendesicum,* nisi mendum subest, quod vero etiam in vetustis codicibus est. Oppidum, a quo nomen est, Μένδης, *Mendes* Straboni, qui ex Pindaro obliquum casum ita formatum adfert Μένδητα παρὰ κρημνὸν, *iuxta Mendetem præruptum.* Pan ibi cultus fuit, eodem teste Strabone, & hircus. Ptolemæus autem Mendesii nomi metropolim Thmuin constituit, quod Mendes forsan interierat. Alueus, qui hoc ostio exit, ex Busiritico est deriuatus.

11. Sextum ostium est *Taniticum,* quod & *Saiticum* vocatur. Strabo XVII pag. 552 εἶτα τὸ Τανιτικὸν στόμα, ὅ τινες Σαϊτικὸν λέγουσι, *deinde est Taniticum ostium, quod Saiticum quidam adpellant.* Herodotus autem Saiticum deducit ex amne Sebennytico lib. II cap. XVII ἔστι δὲ καὶ ἕτερα διφάσια στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβεννυτικοῦ ἀποσχισθέντα, φέροντα ἐς θάλασσαν, τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε· τῷ μὲν Σαϊτικὸν αὐτέων, τῷ δὲ Μενδήσιον, *A Sebennytico duo alia deducuntur ostia, in mare ferentia, quibus hæc sunt imposita nomina, vni Saiticum, alteri Mendesium.* Sed aliter Ptolemæus distribuit, cuius ordinem ostiorum Diodorus, Strabo, Plinius confirmant. Non ille ex Sebennytico, cuius alueus ex Agathodæmone amne siue Canopico deriuatur, sed ex Bubastico seu Pelusiaco tam Mendesium quam Taniticum deduxit, quod ordini etiam, a ceteris adprobato, est conuenientius. Est vero nihilominus quod dubitetur. Sais enim metropolis a Ptolemæo ad sinistram amnis Thermuthiaci, qui per Sebennyticum os euoluitur, est constituta, procul admodum ab ostio Tanitico: sed ad hoc infra in oppido

Sai

Sai respondebimus. *Tanis* autem metropolis suo amni, qui ex Bubastico deductus est, propior collocata visitur.

12. Tandem est *Pelusiacum* ostium, quod Bubasticum amnem in mare effert. Pelusium a dextra & ortu habet, finitque Delta seu eius basin, ab Heracleotico, quod apud Canopum est, huc vsque per maris oram & cetera ostia deductam. Nomen a Pelusio, nobili vrbe, habet, quæ proxima est, viginti stadiis remota a mari: ceterum in exteriori ripa posita extra Delta.

13. Hæc septem illa memorabilia Nili ostia, præter quæ plura alia sunt, sed minora & manu facta. Plinius lib. v cap. x *Sunt in honore & intra decursus Nili multa oppida, præcipue quæ nomina dedere ostiis, non omnibus* [XII *enim reperiuntur, superque quatuor, quæ ipsi falsa ora adpellant*] *sed celeberrimis septem, proximo Alexandriæ Canopico, deinde Bolbitino, Sebennytico, Phatnitico, Mendesio, Tanitico, vltimoque Pelusiaco.* Et Strabo XVII pag. 542 *Hæc sunt duo præcipua ostia Canopicum & Pelusiacum. Inter hæc* ἄλλαι πέντε εἰσὶν ἐκβολαί, αἵ γε ἀξιόλογοι, *alia quinque ostia, quæ quidem mentionem mereantur:* λεπτότεραι δὲ πλείους. ἀπὸ γὰρ τῶν πρώτων μερῶν ἀπόῤῥωγες πολλαὶ καθ' ὅλην μερισθεῖσαι τὴν νῆσον, πολλὰ καὶ ῥεῖθρα καὶ νήσους ἐποίησαν, ὥσθ' ὅλην γενέσθαι πλωτὴν διωρύγων ἐπὶ διώρυξι τμηθεισῶν, *multa alia tenuiora. A primis enim partes quædam abruptæ passim per totam sunt insulam, quæ multos alueos insulasque fecerunt ita, vt tota sit nauigabilis fossis super alias fossas actis.* Hæc de Nilo & eius ostiis.

PARTIS I SECTIO IV.

OPPIDA IN DELTA.

VII.

Inter Heracleoticum ostium & Hermopolim paruam iuxta Fluuium magnum est Ptolemæi *Metélis*, Μέτηλις. vnde nomon ipse *Meteliten* denominat. Stephanus chorographus: Μέτηλις πόλις Αἰγυπτία, πλησίον Ἀλεξανδρείας, ἣ νῦν Βῆχις λέγεται, *Metelis vrbs Aegyptia, prope Alexandriam, quæ nunc Bechis dicitur.* Vetus nummus cum accipitris figura: ΜΕΤΗΛΙ. L. ΙΑ. *Metelitarum anno* XI sub Hadriano cusus est.

2. Ad idem Magnum flumen, sed superius & in austrum versus, fuit *Naucratis*, antiquum oppidum, a Milesiis conditum. Strabo XVII p. 551 *Milesii*, qui antea post Bolbitinum ostium munimentum condiderant, ἀναπλεύσαντες εἰς τὸν Σαϊτικὸν νόμον, καταναυμαχήσαντες Ἰνάρων, πόλιν ἔκτισαν Ναύκρατον οὐ πολὺ τῆς Σχεδίας ὕπερθεν, *in superiora nauigantes, Inaro nauali prælio victo, vrbem condiderunt Naucraton, non longe sitam super Schediam.* Sic libri, etiam Aldinus, Ναύκρατον. Vereor autem, ne mendum sit, quia ipse Strabo post paullo: ἐν ἀριστερᾷ δὲ ἐν τῷ Δέλτα ἐπὶ μὲν ποταμῷ Ναύκρατις, *ad sinistram* [nauiganti aduerso flumine] *est in ipso Delta & quidem ad fluuium, Naucratis.* Herodotus quoque Ναύκρατις, *Naucratis* scripsit, perinde ac Ptolemæus atque Stephanus. Libro II enim cap. XCVII ἐς μὲν Μέμφιν ἐκ

Ναυκράτιος ἀναπλώοντι, *ex Naucrate Memphin nauiganti:* & mox, ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κανώβε διὰ πεδίου πλέων, *a mari & Canopo Naucratem versus per campum nauigans.* * Stephanus: Ναύκρατις πόλις Αἰγύπτε, ἀπὸ Μιλησίων τότε θαλασσοκρατέντων. *Naucratis, vrbs Aegypti, condita a Milesiis tum maris imperium tenentibus.* Patria Athenaei fuit, vt ipse in Gymnosophistarum lib. XI cap. IX testatus est. *Eximii,* inquit, *conuiuae verbis, calices fiunt etiam* ἐν τῇ τε συσσίτε ἡμῶν Ἀθηναίε πατρίδι Ναυκράτει, *in conuiuae nostri Athenaei patria Naucrate:* qui ita tingebantur, vt argentei viderentur.

3. Duobus hinc schoenis abest Σάϊς, *Sais*, inferioris Aegypti olim metropolis. ** Strabo pag. 552 ἐπὶ τῷ ποταμῷ Ναύκρατις· ἀπὸ δὲ τε ποταμε δυεῖν σχοίνων διέχεσα ἡ Σάϊς, *ad fluuium est Naucratis: duobus schoenis a flumine distat Sais.* Et paullo ante pag. 551 ἡ Σάϊς μητρόπολις τῆς κάτω χώρας, ἐν ᾗ τιμῶσι τὴν Ἀθηνᾶν. *Saïs metropolis inferioris regionis, vbi Minerua colitur.* Et in occidentali parte regionis Delta fuisse, exinde clarum est, quia Naucratis, ad extremum fluuium posita, in nomo fuit Saitico, Strabone & Ptolemaeo auctoribus. Illius verba in Naucrate adlata supra sunt: huius haec est dispositio lib. IV cap. V *Saites nomos: Metropolis Sais,* καὶ πρὸς τῷ μεγάλῳ ποταμῷ ἀπὸ δυσμῶν Ναύκρατις πόλις, *& ad magnum fluuium, ab occidente* [respectu Saëos] *Naucratis oppidum.* Sic bene inter vtrumque geographum conuenit, cum quibus etiam Notitia ecclesiae consentit, in qua Sais primae Aegypti prouinciae, quae proxima Alexandriae est, adscribitur. Mirum itaque, eumdem Strabonem p. 552 scribere Τανιτικὸν στόμα, ὅ τινες Σαϊτικὸν λέγεσι, *Taniticum ostium, quod nonnulli Saiticum dicunt:* & Iosephum lib. I contra Apionem pag. 1039 vrbem quamdam memorare ἐν νόμῳ τῷ Σαΐτῃ, κειμένην πρὸς ἀνατολὴν τε Βεβαστίτε ποταμε, *in Saite nomo sitam ad orientem fluuii Bubastitae;* quae sane superioribus Strabonis & Ptolemaei non possunt conciliari, nisi diuersas huius nominis vrbes fuisse dicas, aut forte Tanim etiam Sain aliquando nominatam. Stephanus nihil addidit memorabile, nisi quod obliquus casus formetur Σάεως ὡς Μέμφεως, *Saëos, vt Mempheos.* Nummus Hadriani, CAIT. L. IA. id est *Saitarum, anno vndecimo.* Paullo supra Sain erat τὸ Ὀσίριδος ἄσυλον, ἐν ᾧ κεῖσθαι τὸν Ὄσιριν φασίν, *Osiridis asylum, in quo Osirin sepultum esse ferunt:* quod idem Strabo addidit.

4. Superius sita, & magis in austrum vergit Ptolemaei μητρόπολις Νικίε, *metropolis Niciae,* in nomo Prosopite, diuersa a Niciae vico, Νικίε κώμη, quem supra in Mareotidis ora maritima ex Strabone demonstrauimus, quem etiam Stephanus chorographus descripsit. Sed de nomine plura infra in Nomis dicemus.

5. Infra Sain est *Cabasa* ad Thermutiacum fluuium ex Ptolemaei positione.

* Sola Naucratis olim Aegypti emporium fuit. Herodot. II extr.

** Meminit eius Nicander Theriac. v. 565 p. 37. Scholiastes autem eam multos dicit habere hippopotamos, quod non dicit Nicander pari modo. Vide etiam Platonem copiose disserentem in Timaeo p. 524 A.

ſitione. Dicitur & κάϐασος, *Cabaſus* in Concilio Epheſino, vbi Θεόπεμπτος Καϐάσου, *Theopemptus Cabaſi* epiſcopus. Hinc nomos *Cabaſites* non Ptolemæo tantum, ſed Plinio etiam lib. v cap. ix. Hadriani nummus: ΚΑ-ΒΑCΙ. L. ΙΑ. hoc eſt *Cabaſitarum, anno vndecimo.*

6. Hinc in ſeptemtrionem, in eodem tamen Thermuthiaci amnis tractu, ad oſtium verſus, quod hoc loco Sebennyticum eſt, fuit Βοῦτος, *Butus*, vt Strabo & Ptolemæus ſcripſerunt. Ille pag. 551 περὶ τὴν Βοῦτον, *circa Butum:* & ἐν τῇ Βούτῳ Λητοῦς ἐστὶ μαντεῖον, *Buti eſt Latonæ oraculum.* Item, *Poſt Mileſiorum munimentum ad Sebennyticum oſtium procedenti*, λίμναι εἰσὶ, ὧν ἡ ἑτέρα Βουτικὴ καλεῖται ἀπὸ Βούτου πόλεως, *lacus ſunt, quorum alter Buticus adpellatur, a Buto oppido.* Ptolemæus in Φθενότῃ νόμῳ, *Phthenote præfectura*, μητρόπολις Βοῦτος, *metropolis Butus.* Stephanus: Βοῦτος πόλις Αἰγύπτου. ἐκαλεῖτο καὶ Βουτώ, *Butus Aegypti vrbs: quæ & Buto dicta.* Sic Herodotus vſus eſt forma altera lib. ii cap. CLV ἔστι μὲν Λητοῦς ἱερὸν ἐν πόλι τῇ μεγάλῃ ἱδρυμένον, κατὰ τὸ Σεϐεννυτικὸν στόμα τοῦ Νείλου, ἀναπλέοντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω. οὔνομα δὲ τῇ πόλι ταύτῃ, ὅπου τὸ χρηστήριόν ἐστι, Βουτώ. *Eſt Latonæ templum in magna vrbe, contra oſtium Sebennyticum a mari aduerſo flumine nauiganti poſita, cui vrbi, quæ oraculum habet, nomen* Βουτώ, *Buto eſt.* Habuit & Apollinis & Dianæ templa: ſed maximum Latonæ, in quo oraculum eſt. Ab altera forma, Βουτώ, ſunt obliqui caſus τῆς Βουτοῦς apud Stephanum: ἐν τῇ Βουτοῖ, Herodotus iam dicto loco: ἐς Βουτοῦν, idem cap. LIX dixit.

7. Inter Bolbitinum & Sebennyticum oſtium, vt Strabo refert, eſt primo humile & arenoſum promontorium, ἄκρα, cui nomen Ἀγνοῦ κέρας, *Agni cornu:* deinde in eodem litore Περσέως σκοπή, *Perſei ſpecula*, cuius etiam apud Herodotum lib. ii cap. xv mentio eſt: tandem Μιλησίων τεῖχος, *Mileſiorum munimentum*, prope os Sebennyticum. Atque hæc notiora ſunt oppida inter Magnum fluuium & Thermuthiacum; ac inter Heracleoticum oſtium & Sebennyticum: nunc a Sebennitico ad Phatniticum progreſſuri, quæ inter Thermutiacum flumen & Athribiticum; dein inter hoc & Buſiriticum occurrunt, conſiderabimus.

8. Inter Sebennyticum oſtium & primum falſum, quod Pineptimi vocatur, Ptolemæo poſita eſt metropolis *Pachnamunis.* Athanaſius epiſt. ad Antiochenos epiſcopum Παχνεμούνεως commemorat. Ad flumen Thermuthiacum eiusque ripam dextram, aut non longe ab illa *Hermopolis* in inſula fuit, incertum, num in fluuiali propria, an per foſſas facta: puto autem prius vero ſimilius, & in Thermuthiaco fluuio fuiſſe, ſaltem latus vnum inſulæ illum fluuium præbuiſſe, quia Strabo, περὶ τὴν Βοῦτον καὶ Ἑρμούπολις ἐν νήσῳ κειμένη, *circa Butum & Hermopolis in inſula eſt poſita:* & vlterior *Lycopolis*, quam cum Hermopoli Strabo coniungit. Sebennyticus hoc loco nomos, & vrbs, quæ huic nomen dedit, *Sebennytus.* Stephanus: Σεϐέννυτος πόλις Αἰγύπτου, καὶ ποταμός, *Sebennytus vrbs Aegypti, & lacus & fluvius.* Vrbs Straboni ἡ Σεϐεννυτικὴ πόλις, haud dubie ad flumen ſita, quia ipſum & oſtium denominat. Flumen autem eſt ipſum Thermuthiacum Ptolemæi, ſaltem pars eius inferior & oſtio propinqua. Lacus eſt ex illis,

quos Strabo ad ostium Sebennyticum posuit, alterumque Buticum ab oppido Buto nominauit. Longe hinc Ptolemæi tabula Sebennytum vrbem remouit, quod minime adprobamus.

9. Et quia Ptolemæus fluuium *Thermuthiacum* adpellat, (vitium autem subest, quia semel Θερμυθιακὸς legitur, iterum, eadem pagina, Φερμυθιακὸς, & in Tabula *Pharmutiacus*; e quibus prior adpellatio rectior videtur, quia ex noto Aegyptiorum vocabulo est deducta;) quia, inquam, flumen *Thermuthiacum* nominatur, non est quod dubitemus, eidem adpositum oppidum *Thermuthin* fuisse, & forte superiore loco, breui post ἐκτροπὴν seu diuertigium interuallo. In Notitia Prouinciarum Τερμύθης, *Thernuthis*, forsan; & in Conciliis, *Terenuthis* scribitur. Ephesino subscripsit Εὐλόγιος Τερενύθιδος, *Eulogius Terenuthidis* episcopus. Byzantius chorographus in Ἑρμωνθὶς scripsit quoque Τερένυθις, *Terenuthis*.

10. Medio loco Ptolemæus habet oppidum *Taua*, Ταύα, in nomo, quem ipse Phthèmbuthi adpellat. Stephanus scripsit Ταῦα. Antoninus seu auctor itinerarii *Tafa*, qui inter Cynopolim & Andropolim posuit. In Notitia episcopatuum est praue Σάυε pro Ταῦε vel Ταῦα.

11. Vlterior est *Xois* vrbs in insula cognomine, nec vero extra nomon Sebennyticum. Strabo sæpe dicto loco pag. 551 ἐν τῇ μεσογαίᾳ τῇ ὑπὲρ τοῦ Σεβεννυτικοῦ καὶ φατνικοῦ στόματος Ξόϊς ἐστὶ καὶ νῆσος καὶ πόλις ἐν τῷ Σεβεννυτικῷ νομῷ. *In mediterranea supra Sebennyticum & Phatnicum ostium est Xois insula & oppidum in Sebennytico nomo.* Ptolemæus autem singularem nomon Xoiten fecit, cuius *Xois* metropolis est. In Ptolemæo Græco scriptum est Ζόϊς male, quia Stephanus etiam ex Strabone repetiit Ξόϊς, *Xois*, & in Notitia Ξόεως, secundo casu pro primo. *

12. Sequitur *Athribiticus* fluuius, & vt auctor Tabulæ ad Ptolemæum factæ disposuit, in dextra ripa seu orientali *Athribis* oppidum, a quo nomen est fluuio: & infra illud *Onuphis*, Stephano πόλις οὐκ ἄγνωστος, *vrbs non ignobilis*; vtraque nomon a se denominat non tantum apud Ptolemæum, sed Herodotum etiam, cui lib. II cap. CLXVI est νόμος Ἀθριβίτης & Ὀνουφίτης. Athanasius epist. ad Antiochenos Ὀνούφεως τῆς Λύχνων, *Onupheos, quæ Lychnorum est*, episcopum memorat. In Notitia prouinciarum Ὀνοῦφις, *Onuphes*: alterius, *Athribis*, meminit Ammianus lib. XXII cap. LX, & in maximis Aegypti ciuitatibus numerat. Athanasio d. l. Ἀθρίβεως episcopus est. Dicitur etiam Ἀθάρραβις, *Atharrabis*. Vide Stephan.

13. Inter has vrbes Onuphin & Athribin videtur media atque etiam circa Athribiticum flumen *Cynon*, siue *Cynopolis* fuisse. Antonini enim itinerario hic ordo seruatus:

Tani				
Thmuin		M.	P.	XXII
Cynô	[*Cynôn*]	M.	P.	XXV
Tauam		M.	P.	XXX
Andro	[*Andrôn*]	M.	P.	XII.

Sic ab ortu in occasum per Delta processum est.

* Vide infra lib. IV cap. I § 9 segm. 16.

14. Me-

14. Medio inter Athribiticum fluuium loco & Busiriticum fuit, quam iam in itinere vidimus, *Thmuis*, nobilis ciuitas, ab eodem Ammiano & Stephano laudata. Barbara vox, hircum Aegyptiaca lingua sonans, qui ibidem colebatur. Hieronymus lib. II adv. Iouinianum cap. VI *Vrbes quoque apud eos* [Aegyptios] *ex animalium vocabulis nuncupantur, Leonto, Cyno, Lyco, Busiris, Thmuis, quod interpretatur hircus.* Et in Esaiæ XLVI, I *Pleraque oppida eorum ex bestiis & iumentis habent nomina: Κυνῶν a cane, Λέων a leone, Θμοῦις lingua Aegyptia ab hirco.* Episcopi ciuitatis huius laudantur in ecclesiæ historia. Idem Hieronymus de Scriptoribus eccles. [c. 99] *Serapion Θμύεως, Aegypti vrbis episcopus, qui, ob elegantiam ingenii, cognomen Scholastici meruit.* Hic Sozomeno lib. IV cap. IX est Σεραπίων ὁ Θμουΐτης, *Serapion Thmuitanus.* Epiphanius hæres. LXXIII cap. XXVI Πτολεμαῖος ἐπίσκοπος Θμύεως Αὐγουστονίκης, *Ptolemæus episcopus Thmueos Augustonices.* Cognomen est a speciali prouincia, quæ Augustonice, & Augustanice, & Augustamnica dicitur, in cuius extremitate Thmuis sita fuit, vt ex Notitia ecclesiæ, seu prouinciarum cognoscimus. Sed de prouincia illa Medii æui Geographia dicturi sumus. Nec vero propterea est vrbs noua, licet veteres geographi posthabeant. Herodoto enim lib. II cap. CLXVI est Θμουΐτης νόμος, *Thmuites nomos,* ab vrbe adpellationem trahens. Et apud Iosephum de Bello Iud. lib. IV extremo Titus a Nicopoli, quæ prope Alexandriam est, milites nauibus Nilo & fossis deuexit μέχρι πόλεως Θμούεως, *vsque ad vrbem Thmuin.*

15. Hinc ad Busiriticum fluuium venitur, qui Ptolemæo per Pathmeticum ostium siue Phatniticum effluit: pars etiam, secundum veterem tabulam, per Mendesium. *Mendes*, Μένδης, oppidum Mendesio ostio & præfecturæ nomen dedit: ex quo adparet, non longius situm fuisse ab ostio. Pan ibi & hircus, vt Strabo refert, colebantur: vnde hircus in nummo Hadriani, in hac vrbe cuso, conspicitur cum epigraphe: MENΔ. L. IA. *Mendesitarum, anno vndecimo.* Sed de hoc oppido plura diximus in Ostiis.

16. Strabo duo oppida cum Mendete coniungit, sed in austrum a Mendete vergentia. πλησίον Μένδητος καὶ Διὸς πόλις καὶ αἱ περὶ αὐτὴν λίμναι, καὶ Λεοντόπολις, *Prope Mendetem est Diospolis* [Iouis ciuitas] *& lacus circa eam: & Leontopolis.* Tabula ad Ptolemæi numeros composita Leontopolim in Busiritici fluuii ripa sinistra positam habet: vnde probabile, circa eumdem, sed inferius & propius ad Mendetem, fuisse etiam *Diospolim*, cuius nominis plures in Thebaide fuerunt, quod non insolens in Aegypti vrbibus, in quibus plures Hermopoles, Cynospoles, Lycopoles, Latopoles, Apollonopoles, Aphroditopoles, Arsinoæ, Heracleæ. In Notitia prouinciæ Aegypti secunda est cum Cabasa, Pachnemunide, Busiri, Cyno, etiam *Diospolis,* quæ hæc nostra est.

17. Altera vrbs a Strabone iam memoratarum est *Leontopolis*, quæ nomen a leonibus habet in ea religiose seruatis atque cultis. Aelianus Hist. animal. lib. XII cap. VII λέοντας ἐν Αἰγύπτῳ σέβουσι, καὶ ἐξ αὐτῶν κέκληται πόλις,

λις, *Leones in Aegypto coluntur, & ab ipsis vrbs quædam nominata est.* Plinius lib. v cap. x de Aegypti in Delta vrbibus: *Butos, Pharbæthos, Leontopolis, Athribis*, ceteræ. qui & cap. IX, æque vt Ptolemæus, nomon inde *Leontopoliten* nuncupauit. Nummus Antonini Pii apud Vaillantium: ΛΕΟΝΤΟΠΟΛΕΙΤΩΝ L. I. H. *Leontopolitarum, anno decimo octauo.* In Notitia prouinciarum vocatur Λεοντῶ, *Leonto*, truncato vocabulo, quod illo æuo etiam in aliis Aegyptiarum vrbium nominibus factum, Cyno, Lyco, tam in Notitiis, quam Itinerariis, Adde supra Hieronymi verba in Esa. XLVI, vbi pro λέων videtur λεόντων legendum esse, quia hæc nomina ex secundo multitudinis casu κυνῶν, λύκων, facta sunt, demto πόλεως, quod sequebatur, vocabulo. Vulgaris vsus etiam Ν postmodum abiecit, & dictum λύκω, κυνῶ, λεόντω, *Lyco, Cyno, Leonto.* Vide quoque, quæ vir summus Lucas Holstenius ad Ortelium in *Lycon* p. 110 adnotauit.

18. In Leontopolitano nomo etiam *Veneris vrbem* Strabo posuit p. 552. *Supra Mendesium*, inquit, *ac Taniticum ostium est magnus lacus & Mendesius nomos*, καὶ ὁ Λεοντοπολίτης, καὶ πόλις Ἀφροδίτης, καὶ ὁ Φαρβηθίτης νομός. *& Leontopolites nomos, & Veneris ciuitas, & nomos Pharbetites.* Hæc est, quam Stephanus iuxta Athribin dicit sitam esse, quod arguit, inter Leontopolin & Athribin fuisse positam. Sic enim infit: Ἀφροδίτης πόλις, ἡ καὶ Ἀφροδιτόπολις, ἐςὶ πόλις κατὰ Ἄθριβιν, *Aphrodites vrbs, quæ & Aphroditopolis, sita est iuxta Athribin.*

19. Supra Leontopolim est *Busiris* ad fluuium Busiriticum, qui ab vrbe nomen habet. Strabo prædicto loco: *Prope Mendetem est Diospolis & lacus circam eam: & Leontopolis.* εἶθ' ἀποτέρω ἡ Βούσειρις πόλις ἐν τῷ Βουσιρίτῃ νόμῳ, καὶ Κυνὸς πόλις. *Vlterius est Busiris vrbs in Busiritica præfectura, & Cynospolis.* Strabo diphthongo scripsit; Herodotus, Ptolemæus, Stephanus Βούσιρις. Isidis templum eximium habuit. Herodotus lib. II cap. LIX πανηγυρίζουσι ἐς Βούσιριν πόλιν τῇ Ἴσι. ἐν ταύτῃ γὰρ δὴ τῇ πόλει ἐςὶ μέγιςον Ἴσιος ἱρόν. *Conuentum sacrum habent in Busiri, in Isidis honorem. In hac vrbe enim est templum maximum Isidis.* Plinius dicto antea loco: *Leontopolis, Athribis, Isidis oppidum Busiris, Cynopolis.* * Non incido inter *Isidis oppidum* & *Busiris*, sed pro eodem habeo: quod Herodotus confirmat, nec in Delta aliud oppidum, huius Deæ nomen gerens, facile inuenitur, in hoc præsertim tractu. nam tria illa *Isea* Tabulæ Peutingerianæ, & eiusdem *Iscopolis*, si vel maxime *Isopolis* legas vel *Isiopolis*, nimium hinc in occasum solis inclinant. De tyranno Busiride, qui in hac vrbe videtur sedem habuisse, non est quod multa dicamus. Dicat, qui occidisse illum fertur, Hercules apud Ouidium IX Metamorph. v. 182

Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Busirin domui?

Dicat Virgilius ex lib. III Georg. vers. 5

- - - - *illaudati Busiridis aras:*

Referat Diodorus Siculus e libro IV cap. XVIII, quod Hercules, Antæo victo

* *Busiris*, quum defecisset, a Diocletiano capta & euersa est. Zonaras tom. II c. in Dioclet.

victo & occiso, παρελθὼν εἰς Αἴγυπτον, ἀνῄλε Βέσιριν τὸν βασιλέα, ξενοκτονοῦντα τοὺς παρεπιδημοῦντας, *digressus in Aegyptum, Busiridem interfecerit, qui hospites & peregrinos mactauerat.* * Sed haec in fabulis latent, quamuis possit subesse aliquid veri. Strabo autem lib. XVII p. 552 dubitat, immo negat, vmquam Busiridem tyrannum aliquem in Aegypto exstitisse. *

20. Vidimus Strabonem & Plinium Κυνὸς πόλιν, *Cynopolim* cum Busiri coniungere & in eodem nomo collocare. Hanc vero, si ita est, putares diuersam esse a *Cyno* Itinerarii, quod medium inter Tauam & Thmuin est; de quo supra diximus. Multiplicata quidem impura erat religio, & plura loca Anubi Cynoscephalo consecrata. Celebrior Cynopolis supra Memphin in Nili insula est, quae Cynopolitanum nomon Ptolemaeo denominat. In prouinciarum autem Notitia *Cyno* vocatur Busiritica Cynopolis, in prouincia secunda sextum locum tenens, Busiris septimum. Si hanc & illam Itinerarii eamdem putamus esse, quod vero plane est simile; oportet Busirin ex Ptolemaei loco paullulum moueri, & propius ad Leontopolim deduci; Cynopolis autem huic ab occidente, iusto ex interuallo, adponi, vt a Thmui iter per Cyno ad Tauam deferri possit. Quo referri potest, quod Herodotus lib. II cap. LIX Busirin ἐν μέσῳ τοῦ Δέλτα, *in medio Delta* positam dicit, quae ex Ptolemaei positione ad oram est.

21. Post Busiriticum amnem prope Mendesium ostium, seu μεταξὺ τοῦ Βουσιριτικοῦ ποταμοῦ καὶ τοῦ Βουβαστικοῦ, *inter Busiriticum & Bubasticum fluuium* Ptolemaeus haud longe ab ostiis nomon, quem Νεοῦτ, *Neut* vocat, posuit, eiusque metropolim dixit Πανέφυσιν, *Panephysin*, quae in prouinciarum Notitia est Πανέφυσος, *Panephusus.* Antistites Panephysi Philippus Nicaeno, Ammonius Ephesino concilio subscripserunt.

22. Supra Panephysin loco medio est *Tanis* ex Ptolemaei dispositione, a quo ostium nominatur Taniticum, etiam Tanitica praefectura siue nomos. Strabo p. 552 εἶτα τὸ Τανιτικὸν στόμα, καὶ ὁ Τανίτης νομὸς, καὶ πόλις ἐν αὐτῇ μεγάλη Τάνις, *Postea est Taniticum ostium, & praefectura Tanitica, & in ea* [αὐτῷ videtur legendum] *vrbs magna Tanis.* Est & in ecclesiae & prouinciarum Notitiis vrbs numero tertio in prima Augustamnica *Tanis*, multique existimant, hanc veterem Pharaonum fuisse regiam. Vrbem etiam Zoan, vt Ebraei vocant, Graeci interpretes Numeror. XIII, 13, Esa. XIX, 11, 13, Psalm. LXXVIII, 13 & 44 verterunt Τάνις, *Tanis:* de qua plus infra in Aegypto sacris litteris memorata dicturi sumus. Nummus Hadriani, TANI. L. IA. *Tanitarum, anno vndecimo.* Vt situs respectu ceterarum vrbium constet rectius, Antonini iter per Delta totum adscribemus:

Pelusio		
Heracleopolin	M. P.	XXII

Tanin

* Praesertim Isocrates in Busiride pag. 528 seqq. edit. Wolf. Minutius Felix Octav. pag. 70. Boëth. Consol. II pros. 6. Claudian. I in Eutrop. vers. 161. Sext. Empir. adv. Mathem. II pag. 82.

* Perizonius *Busiridem* interpretatur *Crocodilum*. Sic Aelianus iam olim de Animal. X c. 46 extr. *Osirim* esse eumdem putauit, quem *Nilum* ceteri dixere.

Tanin	M.	P.	XXII
Thmuin	M.	P.	XXII
Cyno	M.	P.	XXV
Tauam	M.	P.	XXX
Andron	M.	P.	XII
Nithine	M.	P.	XII
Hermupolim	M.	P.	XXIIII
Cercu	M.	P.	XXIIII
Alexandriam	M.	P.	XX.

23. Supra Tanin eſt *Pharbæthus*, φάρβαιθος, inter Buſiriticum & Bubaſticum alueos, non procul ab illorum ἐκτροπῇ, ſeu vbi ex vno alueo diffluunt. Ptolemæus & Stephanus diphthongo ſcribunt φάρβαιθος, etiam Plinius lib. v cap. x *Pharbæthus:* Strabo autem φαρβηθίτης νομός, *Pharbethites nomos:* Herodotus tamen etiam νομὸς φαρβαιθίτης, cum diphthongo, lib. v cap. CLXVI.

24. Tandem aliquid de *Taricheis*, id eſt ſalſamentorum locis, dicendum eſt, quæ circa Nili oſtia fuerunt, & a Byzantio Stephano etiam inter oppida referuntur. Ταριχέαι, inquit, πόλεις πολλαί· αἱ μὲν Μενδήσιαι, αἱ δὲ Σκηνικαὶ, αἱ δὲ Κανωβικαί· *Taricheæ, plures huius nominis vrbes: Mendeſiæ, Scenicæ, Canobicæ.* Herodotus lib. II cap. XV etiam *Peluſiacarum* mentionem fecit. *Iones*, inquit, *ſolum Delta Aegyptum eſſe aiunt*, ἀπὸ Περσέως καλεομένης σκοπιῆς λέγοντες τὸ παρὰ θάλασσαν εἶναι αὐτὴν μέχρι Ταριχειῶν τῶν Πηλουσιακῶν, *a Perſei ſpecula ita adpellari dicentes, iuxta mare ad Peluſiacas vſque Taricheas.* Vera & diſtincta a ceteris oppida fuerint, nec ne, & ad quod latus oſtiorum ſita, aliunde non poteſt demonſtrari. Nomen arguit, mercaturæ piſcium ſale conditorum inſeruiſſe.

25. Hæc notabiliora oppida, quæ in magno Delta obſeruare licuit. Dico *magnum* Delta, quia diſcernit Ptolemæus, & magnam illam triquetræ figuræ inſulam, cuius vertex prope Memphin in Nili ſciſſione eſt, baſis & latitudo a Canopo ad Peluſium pertinet; hanc, inquam, magnam inſulam, mari & fluminibus comprehenſam, Ptolemæus vocat μέγα δέλτα, *magnum Delta:* idem μικρὸν Δέλτα, *paruum Delta* dicit, quod Bubaſticus fluuius cum Buſiritico facit, quem ex ſe emittit. Addit idem *tertium Delta*, quod Bubaſticus cum Athribitico fluuio faciat. Sed obſcuriora ſunt ſecundum & tertium, & plerique *Magnum Delta* ſignificari volunt, qui τοῦ Delta in hiſtoriis aut geographiæ expoſitionibus mentionem faciunt.

PARTIS I SECTIO V.

INFERIORIS AEGYPTI

LATVS ARABICVM.

VIII.

Latus Arabicum vocamus, quidquid extra Delta ab ortu ſitum eſt ad Palæſtinam vſque & Arabiam Petræam. In eo ſunt primum Bubaſtico fluuio

fluuio, qui Delta ab ortu claudit, oppida adposita. *Bubastus*, a quo flumini nomen est, ad medium illum sita est, vt Ptolemæus eam locauit. Strabo p. 553 *αὐτῦ καὶ ἡ Βυβαςὸς πόλις, καὶ ὁ Βυβαςίτης νομὸς, ibi etiam oppidum Bubastus est, & nomos Bubastites.* Polybius lib. xv cap. xxv memorat Adæum quemdam *ἐπὶ τῆς Βυβαςῦ τότε καθεςαμένον, tum præfectum vrbi Bubasto.* De Aegyptio enim tumultu & Alexandrina seditione agit. Diana ibi religiose colebatur, vt Herodotus lib. II cap. LIX recenset. *πανηγυρίζυσι*, inquit, *ἐς Βύβαςιν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, sacros conuentus agunt in Bubastin, in honorem Dianæ.* Diana enim Aegyptiaca lingua *Bubastis* dicitur, eodem testante cap. CXXXVII & CLVI. Inde ad Latinos etiam nomen hoc manauit. Ouidius lib. IX Metamorph. vers. 690

Sanctaque Bubastis, variusque coloribus Apis.

Et *sacra Bubastia* cynegeticus Gratius habet vers. 42

Vix operata suo sacra ad Bubastia lino
Vestitur sonipes æstiui turba Canopi.

Oppidum Βυβαςὸς, *Bubastus* dicitur a Polybio, Strabone & Ptolemæo: Βύβαςις ab Herodoto dicto loco, & *Bubastis* a Pomponio Mela lib. I cap. IX. An etiam in sacris scripturis eius mentio fiat, infra singulari loco dispiciemus.

2. Supra Bubastum ad idem flumen, aut prope illud, secundum Ptolemæi tabulam est *Onii metropolis* in Heliopolitano nomo. Græcus falsatus Ηλίυ referens, quod Ονίυ, *Oniæ* legendum est. Conuenit etiam situs per numeros designatus vtrobique: nec ἡλίυ potest Heliopolim signare, quæ statim post sequitur in eodem nomo. Quod vero non illam, olim clarissimam ciuitatem, sed Oniæ oppidum Ptolemæus metropolim Heliopolitæ nomi facit, eius rei caussam Strabo prodidit pag. 553, quia iam tum ipsius ætate erat *πανέρημος ἡ πόλις, desolata vrbs* Heliopolis. Non est autem quod dubitemus, Oniam illum Iudæorum in Aegypto pontificem fuisse, qui templum in æmulationem Hierosolymitani in Aegypto, regis permissu, condidit, quod Iosephus lib. VII de Bello Iud. cap. XXXVII narrauit. Positionem idem Ptolemæi verbis ex epistola ad Oniam lib. XIII Antiquitat. cap. VI descripsit: *τὸ ἐν Λεοντοπόλει τῦ Ηλιοπολίτυ ἱερὸν συμπεπτωκὸς, προσαγορευόμενον τῆς ἀγρίας Βυβάςεως, collapsum templum apud Leontopolim, quæ in nomo Heliopolite est, cognominatum Dianæ Agrestis.* Hunc locum sibi ab rege petierat Onias, vt sibi in eo nouum templum liceret exstruere: quod etiam concessum fuit. Muniuit templum Onias muro ex lateribus facto, addiditque ingentem turrim, similem Hierosolymitanæ. Vide Iosephi lib. VII de Bello sub finem. Non dubium, ædificatum hoc loco frequenter ab Iudæis, vt vrbis speciem templum & castrum acciperet: aut ipsam illam Leontopolim Heliopolitæ nomi, propter hoc templum, Oniæ nomen induisse, vt Oniæ metropolim Ptolemæus adpellaret.

3. *Babylon* quoque ad Bubasticum flumen prope verticem a Ptolemæo, & in eodem Heliopolite nomo ponitur: de quo loco plenius Strabo lib. XVII p. 555 *Ἀναπλεύσαντι δ᾽ ἐςὶ Βαβυλὼν φρύριον ἐρυμνὸν, ἀποςάντων ἐν-*

ταῦθα Βαβυλωνίων τινῶν, εἶτα διαπραξαμένων ἐνταῦθα κατοικίαν παρὰ τῶν βασιλέων, *Sursum nauiganti occurrit Babylon castellum permunitum, vbi Babylonii quidam consederant, impetrarantque ab regibus, vt ibi habitarent.* Romani ibi vnam ex tribus legionibus posuerunt, quæ Aegypto præsidio essent: quod idem Strabo adnotauit. Videtur tamen Strabo Babylonem non ad alueum ex scissione Nili, sed supra Delta & supra scissionem posuisse: nos autem Ptolemæi numeros & inde confectam tabulam secuti, hoc loco prætermittere noluimus, præsertim quod sub Heliopolitano nomo censuit, quam vltimam Arabicæ partis ad austrum præfecturam inferioris Aegypti & τοῦ Delta æqualis, constituimus. Accedit auctoritas Iosephi lib. II Antiquit. cap. V, qui a Strabone dissentit, Ptolemæo propior: etiam vetus loci nomen prodit. τὴν δὲ πορείαν ἐποιοῦντο, *Iter*, inquit, [Israelitæ ex Aegypto exeuntes] *faciebant* κατὰ Λητοῦς πόλιν ἔρημον οὖσαν ἐν τοῖς τότε, Βαβυλὼν γὰρ ὕστερον κτίζεται ἐκεῖ, Καμβύσου καταστρεφομένου τὴν Αἴγυπτον, *iuxta Latopolim* [Latonæ ciuitatem] *nunc desertam. Babylon enim post eo loco est condita, quo tempore Cambyses Aegyptum vastabat.*

4. Hæc supra Bubastum ad flumen eiusdem nominis ex Ptolemæi positione: infra vrbem illam *Phacusa* est, vt Ptolemæus scripsit, qui metropolim Arabiæ nomi vocat; Strabo autem pag. 553 φάκουσα, *Phaccusa*; & Stephanus φάκουσσα, *Phacussa*, & vterque κώμην, *vicum* dixit, non oppidum. Inde fossæ nauigabilis initium erat, quæ in mare Rubrum iuxta Arsinoen deducta erat, quam Strabo dicit centum cubitorum habuisse latitudinem.

5. Supra Phacusam est *Heracleopolis parua*, quam vetus ad Ptolemæum tabula in dextra ripa Bubastici amnis habet. Possis dubitare de situ, annon in Delta ponenda sit. Ptolemæus enim metropolim nomi Sethroitici hanc minorem Heracleopolim fecit: at nomum hunc Strabo dicit ἕνα τῶν δέκα τῶν ἐν τῷ Δέλτα, *vnum ex decem nomis, qui intra Delta sunt.* At incertum est, fuisse nomos semper fluminibus ita distinctos, vt nihil trans flumen continere potuerint. Satis est, veterem metropolim, *Sethrum* Stephani, fuisse fortasse in Delta: an vero noua non potuit extra illud in loco esse proximo? Sic nihil volui in tabula immutare. Dicitur vero Ἡρακλέους μικρὰ πόλις, *Herculis parua ciuitas*, ad discrimen maioris, sitæ in insula Nili magna, quæ supra Memphin est, ad occidentalem fluminis alveum seu partem. Minorem Itinerarium Antonini designat, mediam inter Pelusium & Tanin, ab vtraque vrbe XXII milliariis distantem.

Pelusio			
Heracleus	M.	P.	XXII
Tanin	M.	P.	XXII.

Easdem mansiones etiam Titus, ex Aegypto cum exercitu in Palæstinam profecturus, tenuit apud Iosephum extremo lib. IV de Bello. A Thmui terrestri profectus κατὰ πολίχνην τινὰ Τάνιν αὐλίζεται, *iuxta oppidum quoddam Tanin castra ponit:* δεύτερος αὐτῷ σταθμὸς Ἡρακλέους πόλις, καὶ τρίτος Πηλούσιον γίνεται, *secunda mansio Heracleopolis fuit: tertia Pelusium.*

6. Ad

§. 6. Ad oſtium fluminis ipſum eſt *Peluſium,* * vrbs nobilis & munita, viginti ſtadiis a mari reducta, vt Strabo obſeruauit: *clauſtrum* Aegypti dictum ab Hirtio Bell. Alexand. cap. XXVII. Nomen vrbs ducit a πηλῷ, *luto*, ſecundum Strabonem, quia inter paludes ſita. Aliam & fabuloſam originem tam nominis quam vrbis, neſcitur quo auctore, Ammianus lib. XXII cap. XL [XVI Valeſ.] prodidit. *In Auguſtamnica*, inquit, *Peluſium eſt oppidum nobile, quod Peleus, Achillis pater, dicitur condidiſſe, luſtrari deorum monitu iuſſus in lacu, qui eiusdem ciuitatis adluit mœnia.* Hiſtoriam vel fabulam Pelei ab omnibus aliter narrari, Valeſius ad hunc locum demonſtrauit. Sæpe obſeſſa & multo labore capta, vtpote a Perſis, apud Diodorum lib. XVI, cap. XLVII ſeq. & ab Antonio, Gabinii auſpiciis, quum pulſum Ptolemæum reduceret, apud Plutarchum p. 917, & a Mithridate Pergameno pro Cæſare, apud Hirtium de Bello Alex. cap. XXVI, quia hac vrbe potiti, patentem in Aegyptum interiorem aditum habebant. Oſtium Nili vltimum, vt notum eſt, *Peluſiacum* denominat. Lucanus lib. VIII verſ. 465

- - - *diuidui pars maxima Nili*
In vada decurrit Peluſia, ſeptimus amnis.

Lentem Peluſiacam poetæ laudant. Virgilius lib. I Georgicorum verſ. 228

Nec Peluſiacæ curam aſpernabere lentis.

Et Martialis lib. XIII epigram. IX

Accipe Niliacam, Peluſia munera, lentem.

An etiam *Peluſia* muliebri genere nomen vrbis effertur? ait Salmaſius ad Capitolini Marcum cap. XXIII dicentis, *Sacra Serapidis a vulgaritate Peluſiæ ſubmouit.* Quid vero, ſi adiectiuum ſit, & vel *Peluſia* legendum, vel ſubaudiendum *ſuperſtitionis?*

7. Nunc a Peluſio mare perſequemur, vsque ad Rhinocoluram, extremam Palæſtinæ ciuitatem. Primum a Peluſio eſt Ptolemæi Γέῤῥον, *Gerrum*, quæ *Gerra* Strabonis ſunt lib. XVI p. 523 dicentis, εἶτ' ἐπὶ Πηλούσιον ὁδὸς, ἐν ᾗ τὰ Γέῤῥα, καὶ ὁ Χαβρίου λεγόμενος χάραξ, καὶ τὰ πρὸς Πηλουσίῳ βάραθρα, ἃ ποιεῖ ὁ παρεκχεόμενος Νεῖλος, φύσει κοίλων καὶ ἑλωδῶν ὄντων τῶν τόπων, *Deinde* [a Caſio monte & Pompeii ſepulcro] *via Peluſium fert, in qua ſunt Gerra, & qui Chabriæ dicitur agger* (Plinius *Chabriæ caſtra* dixit) *ac voragines Peluſio proximæ, Nili effuſionibus facta, quod ea loca caua & paluſtria ſunt.* Quod ergo a Caſio procedit Peluſium verſus, Gerra Caſio ſunt propiora, Agger Chabriæ Peluſio.

8. In Itinerario ſequitur *Pentaſchœnos*, æquali diſtantia XX MP. a Peluſio & a Caſio, cuius etiam Stephanus mentionem habet in Μαγδαλὸς & Τάνομψος.

9. Tractus a Gerro ad Rhinocoluram, Ptolemæo dictus eſt CASIOTIS, ſiue, vt ipſe ſcripſit geminata littera, CASSIOTIS, a *Caſſio* oppido, quod idem habet & Tabula Peutingerorum, cuius hæc eſt poſitio:

* In vicinia Peluſii locus erat *Lychnos* adpellatus, vbi monachi verſabantur. Hieronym. in Vita Hilarion.

Pelusio VIII *Gerra* XXIII *Cassio* [ ] *Ostracine* XXIII (*Rhinocorura* XV.) Ammianus dicto loco etiam geminauit: *In Augustamnica Pelusium est - - - & Cassium, vbi Pompeii sepulcrum est Magni, & Ostracine, & Rhinocolura*. Ceteri *Casium* scribunt, & montem potius, quam oppidum intelligunt, nisi ad montem eiusdem nominis oppidum fuit. Strabo lib. XVI pag. 523 ἐςι τὸ Κάσιον θινώδης τις λόφος ἀκρωτηριάζων, ἄνυδρος, ὅπȣ τȣ̃ Πομπηΐȣ τȣ̃ Μάγνȣ σῶμα κεῖται, καὶ Διός ἐςιν ἱερὸν Κασίȣ. *Casius mons aggeribus arenarum similis, & in mare procurrens, ipse aquarum inops. In eo Pompeii Magni corpus iacet, & Iouis Casii templum est.* Idem lib. XVII pag. 548 Πομπήϊος Μάγνος ἧκε φεύγων ἐκ Παλαιο Φαρσάλȣ πρὸς τὸ Πηλȣ́σιον καὶ τὸ Κάσιον ὄρος, *Pompeius Magnus venit, ex Palæopharsalo fugiens ad Pelusium & Montem Casium.* Sic ex priore loco emendandum, non Κάσσιον legendum, vt editum est. Pomponius Mela lib. I cap. X *Arabia, nisi qua Casio monte attollitur, plana & sterilis.* Et lib. III cap. VIII de Sinu Arabico: *Init penitus introrsusque, dum Aegyptum pæne & montem Arabiæ Casium attingit.* In eo autem falsus est Mela, quod priore loco huic Aegypti Casio tantam tribuit altitudinem, vt ex summo vertice a quarta vigilia ortum solis ostendat: quod ceteri de Casio Syriæ monte referunt. Vterque *Casius* rectius, quam Cassius, scribitur. Salmasius in Spartiani Hadrianum cap. XIV *Vbicunque scriptum* CASSIVM, *siue apud Græcos siue apud Latinos auctores reperitur, tam de Syriæ monte, quam de altero Aegypti circa Pelusium, reformandum in* CASIVM. De sepulcro Pompeii Spartianus Hadriano cap. XIV *Peragrata Arabia Pelusium venit, & Pompeii tumulum magnificum exstruxit:* de eodem & Iouis templo Plinius lib. V cap. XII *A Pelusio Chabriæ castra, Casius mons, delubrum Iouis Casii, tumulus Magni Pompeii.* Si oppidum fuit Casium, ut Ptolemæus censuit, circa illud delubrum fuit, aut in ipso oppido. At Iosephus extremo lib. IV de Bello etiam templum, non oppidum dixit. *Ad Pelusium*, inquit, *milite per biduum recreato, tertio die pertransiit* τὰς ἐμβολὰς τȣ̃ Πηλȣσίȣ, *irruptiones Pelusii ostii* seu palustria loca, καὶ προελθὼν ςαθμὸν ἕνα διὰ τῆς ἐρήμȣ, πρὸς τῷ τȣ̃ Κασίȣ Διὸς ἱερῷ ςρατοπεδεύεται, τῇ δὲ ὑςεραίᾳ κατὰ τὴν Οςρακίνην. *& vnam mansionem profectus per solitudinem, ad Casii Iouis templum castra posuit; posteroque die apud Ostracinen.*

10. Post Casium in Casiotide Ptolemæi est Ἔκρηγμα Σιρβωνίδος λίμνης, *Ecregma*, id est eruptio, *Sirbonidis lacus*. Seruaui vertendo vocem *Ecregma*, quia vt propriam nobis Diodorus & Strabo commendant: ille lib. XIX cap. LXIV αὐτὸς παρῆλθεν ἐπὶ τὸ καλȣ́μενον ἔκρηγμα, *ipse ad Ecregma, quod ita vocatur, profectus est:* hic lib. XVI p. 523 *Quæ Gazam sequitur regio, sterilis est & arenosa: magis etiam, quæ inde inter mare & Sirbonidem lacum, mari parallelum, & angustum spatium pro transitu relinquentem est,* μέχρι τȣ̃ Ἐκρήγματος καλȣμένȣ, *usque ad Ecregma, quod ita nuncupatur.* Idem Strabo lib. I pag. 45 refert, quosdam magnos orbis continentes distinguere τοῖς ἰσθμοῖς, *isthmis*, τῷ τε μεταξὺ τῆς Κασπίας καὶ τῆς Ποντικῆς θαλάσσης καὶ τῷ μεταξὺ τῆς Ερυθρᾶς καὶ τȣ̃ Ἐκρήγματος, *tum illo* [isthmo] *qui est inter*

ter Caspium & Ponticum mare, tum eo, qui est inter Rubrum mare [Arabicum sinum] *& Ecregma.* Plinius lib. v cap. XIII ἔκρηγμα vertit *emersum*, hoc est eruptionem. *Mox*, inquit, *Idumæa incipit & Palæstina ab emersu Sirbonis lacus.* Hic, & Ptolemæus, os lacus, quo effluit ex mari, videntur ἔκρηγμα, *emersum* nominasse, quod ab occasu lacus, seu occidentalem eius partem erat, vt ex Strabonis verbis liquet, a Gaza procedentis & lacum ab ortu in occasum describentis μέχρι τοῦ ἐκρήγματος, *vsque ad Ecregma.* Addit, τὸ δ' ἔκρηγμα συγκέχωσται, *Ecregma autem aggeratum est.*

II. Ipse lacus *Sirbonis* & *Serbonis* Σιρβωνὶς & Σερβωνὶς dicitur. Strabo lib. XVI ὑπερκειμένην ἔχουσι τὴν Σιρβωνίδα λίμνην, παράλληλον πρὸς τῇ θαλάττῃ μικρὰν δίοδον ἀπολιποῦσαν μεταξὺ μέχρι τοῦ ἐκρήγματος, *Habent* [hæc loca] *superiacentem Sirbonidem lacum, parallelum mari, paruum quemdam transitum in medio relinquentem, vsque ad Ecregma.* Loquitur de interiecto inter mare & lacum spatio, quod instar tæniæ est, longum, vt ipse supputat, CC stadia: latum, vbi maxime, quinquaginta. Consentit Diodorus Siculus, lib. I cap. XXX ἔστι ἀνὰ μέσον τῆς δὲ Κοίλης Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου λίμνη, τῷ μὲν πλάτει στενὴ παντελῶς, τῷ δὲ βάθει θαυμάσιος, τῷ δὲ μήκει ἐπὶ διακοσίους παρήκουσα σταδίους, ἡ προσαγορεύεται Σέρβωνις. *Est in medio Syriæ Cœles & Aegypti lacus, latitudine perquam angustus, sed profunditatis admirandæ: longitudo autem ad ducenta stadia excurrit: Serbonis nuncupatur.* Secunda vocali *Serbonis* scripsit etiam Herodotus, qui lib. II. cap. VI longitudinem Aegypti iuxta mare definit ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν τὸ Κάσιον ὄρος τείνει, *a Plinthinete sinu ad Serbonidem vsque lacum, ad quem mons Casius pertingit.* Et lib. III cap. V μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν, *vsque lacum Serbonidem, iuxta quem mons Casius ad mare pertingit.* Accessit fabula, Typhonem in hoc lacu iacere. Herodotus ibidem: ἀπὸ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κεκρύφθαι, *a Sirbonide lacu, in quo Typho dicitur occultatus.* Et Plutarchus Antonio p. 917 περὶ τὸ Ἔκρηγμα καὶ τὰ τῆς Σερβωνίδος ἕλη γινομένης αὐτοῖς τῆς πορείας, ἃς Τυφῶνος μὲν ἐκπνοὰς Αἰγύπτιοι καλοῦσι, *iter illis faciendum erat circa Ecregma & Serbonides paludes, quas Typhonis exhalationes Aegyptii vocant.* Ptolemæus & Strabo, vt vidimus, per iota scribunt Σιρβωνίς: & Plinius lib. V cap. XIII. *Sirbonis*, secundo casu, quasi primo *Sirbon*, vel *Sirbo* formasset. *Idumæa*, inquit, *incipit, & Palæstina, ab emersu Sirbonis lacus, quem quidam* CL. M. *passuum circuitu tradidere. Herodotus Casio monti adplicuit: nunc est palus modica.* Quod ab emersu initium Palæstinæ fecit, in eo Herodotum sequutus videtur, qui lib. III cap. V, inuerso quamuis ordine, ἀπὸ ταύτης [Σερβωνίδος λίμνης] ἤδη Αἴγυπτος. *ab hoc* [lacu Serbonide] *iam Aegyptus est.* Sed variæ de limite opiniones, quem nos supra in Palæstina certis de caussis ad Rhinocoluram seu præterlabentem fluuium constituimus. Quod deinde casu patrio *Sirbonis* format, in hoc consentientem habet Stephanum, vtraque forma vsum. Sic enim scripsit: Σίρβων καὶ Σιρβωνίς, λίμνη πλησίον τοῦ Κασίου, *Sirbon & Sirbonis, lacus prope Casium.* Quod denique lacum decreuisse dicit, id eo facilius ad credendum est, quo constantius

ſtantius recentiores referunt, maiorem partem hodie exſiccatum eſſe.

12. Poſt lacum Sirbonidem ſequitur apud Ptolemæum *Oſtracine*, vltimum ex noſtra finitione Aegypti oppidum, quod iam in Aſia cenſeri debet, quum cetera Aegypti Africæ reliquerimus. Si non propria Aegypti eſt *Oſtracine*, tamen acceſſio, vel adiecta pars, quo minus habeatur, nihil repugnare video: idque rationes de limite in Palæſtina prolatæ ſatis videntur confirmare. Plinius lib. v cap. XII *Caſius mons, delubrum Iouis Caſii, tumulus Magni Pompeii. Oſtracine Arabia finitur, a Peluſio* LXV *millibus paſſuum.* Ioſephus lib. IV extremo ἁλώσεως de Titi itinere, πρὸς τῷ τοῦ Κασίου Διὸς ἱερῷ στρατοπεδεύεται, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ κατὰ τὴν Ὀστρακίνην. οὗτος ὁ σταθμὸς ἦν ἄνυδρος, *ad Iouis Caſii templum caſtra poſuit: poſtero die iuxta Oſtracinen: quæ manſio aquæ inops erat.* Magnum hoc vnius diei iter fuit, ut fere omnium illius expeditionis. nam XXVI paſſuum millia Itinerario, quod Antonini vulgo dicitur, numerantur. Sic enim diſtantiæ diſpoſitæ ſunt:

Rhinocorura		
Oſtracinam	M. P.	XXVI
Caſium	M. P.	XXVI
Pentaſchœnon	M. P.	XX
Peluſium	M. P.	XX.

Sic ab Oſtracina ad Peluſium ſunt LXVI paſſuum millia: quod bene convenit cum Plinio, qui LXV, vt vidimus, poſuerat.

13. A meridiano mari, cui Caſiotis adiacet, ad ſinum Arabicum decedimus, viſuri quæ ad illum τῷ Delta parallelæ vrbes fuerint poſitæ. *Prima eſt *Heroopolis*, Ἡρώων πόλις, quam Ptolemæus ſupra intimum ſinum ſeu μυχὸν ſinus Arabici conſtituit; a qua ortum verſus Arabia Petræa incipiat; ſiue in occaſum eadem procurrat μέχρι τοῦ καθ᾽ Ἡρώων πόλιν μυχοῦ τοῦ Ἀραβίου κόλπου, *vsque ad intimum ſinus Arabici iuxta Herooum oppidum.* Et Strabo lib. XVII pag. 553 πλησίον τῆς Ἀρσινόης καὶ ἡ τῶν Ἡρώων ἐστὶ πόλις, καὶ ἡ Κλεοπατρὶς ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Ἀραβίου κόλπου τῷ πρὸς Αἴγυπτον. *Prope Arſinoen eſt etiam Heroum ciuitas, & Cleopatris in intimo Arabici ſinus receſſu, qui Aegyptum ſpectat.* Plinius *Heroum oppidum* vocat lib. VI cap. XXIX. *A ſinu*, inquit, *Aelanitico alter ſinus, quem Arabes Aeant vocant, in quo Heroum oppidum eſt.* Alter ille ſinus, ab oppido *Heroopoliticus* vocatur. * Idem lib. V cap. XI *Heroopoliticus vocatur, alterque Aelaniticus ſinus Rubri maris in Aegyptum vergentis.* Mela lib. III cap. VIII *Berenice inter Heroopoliticum & Strobilum*; vbi promontorium ſubaudiunt. *Nomos Heroopolites* a nonnullis dictus (nec enim Ptolemæus agnoſcit) apud Plinium lib. V cap. IX.

14. Ab Herooum oppido proxima in latere ſinus Aegyptio apud Ptolemæum eſt *Arſinoe*, Ἀρσινόη, de qua Strabo lib. XVII p. 553 ἐκδιδοῦσα εἰς τὴν Ἐρυθρὰν καὶ τὸν Ἀράβιον κόλπον καὶ πόλιν Ἀρσινόην, ἣν ἔνιοι Κλεοπατρίδα καλοῦσι, *educta* [foſſa eſt] *in Erythræum mare & Arabicum ſinum, & oppidum Arſinoen, quam*

* Eumdem *Heroum* adpellat Theophr. de hiſtor. Plantar. IV. c. 8. ἐν δὲ τῷ καλουμένῳ Ἡρώων, ἐφ᾽ ὃν καταβαίνουσιν οἱ ἐξ Αἰγύπτου. *In ſinu Heroo nominato, ad quem deſcendunt Aegyptii.*

quam nonnulli Cleopatridem adpellant. Hæc Strabonis verba Patres Benedictini, qui Athanasium cum Tabula eiusque explicatione ediderunt, ad Arsinoen, quæ supra Memphin est, & nomon denominat, adplicuerunt, in quo cum ipsis consentire non possum, quum ad Erythræum mare & Arabicum sinum geographus restringat. Facile autem concedo, & alteram Arsinoen fuisse postmodum Cleopatridem, ex muliebri, credo, æmulatione nuncupatam, quamuis diserte id demonstrare difficile est. Paucis autem interiectis verbis videtur Strabo eamdem Rubri maris Arsinoen, Heroopoli vicinam, a Cleopatride distinguere. Verba paullo ante in *Heroopoli* attulimus. Sed puto ita conciliari posse: Cleopatram Arsinoes nomen non penitus aboleuisse, sed oppido illius nouam partem addidisse, quam Cleopatridem adpellauerit: vnde factum, vt totum oppidum postea quidam veteri nomine Arsinoen, quidam nouo Cleopatridem nuncuparent. Ordo verborum postulat, Cleopatridem fuisse inter Heroum oppidum & veterem Arsinoam, siue Arsinoæ a septemtrione adpositam.

15. Haud procul inde fuit *Phagroriopolis* cum nomo *Phagroriopolitano*, nec vero ad Arabicum sinum videtur oppidum fuisse, sed intus paullo, seu in mediterraneis. Strabo, quum de Arsinoe, Heropooli & Cleopatride, *ἐν τῷ μυχῷ, in intimo sinu* sitis, egisset, illico dicit, *ἐνταῦθα δ' ἐστὶ καὶ ὁ φαγρωριοπολίτης νόμος, καὶ πόλις φαγρωριόπολις. Ibidem est etiam Phagroriopolitana præfectura, & oppidum Phagroriopolis.* Agit proxime post de fossa per isthmum a Phacusa ad Arsinoen & in sinum Arabicum ducta, circa quam Phagroriopolim fuisse sitam, vero est simillimum. Stephanus de Vrbibus, etiam *Phagrorium* nominauit; *φαγρώριον, πόλις, ὡς Ἀλέξανδρος ὁ πολυΐστωρ ἐν Αἰγυπτιακοῖς. ἐξ οὗ σύνθετον φαγρωριόπολις, καὶ φαγρωριοπολίτης. Phagrorium, vrbs, vt Alexander Polyhistor in Aegyptiacis. Ex quo compositum Phagroriopolis, & Phagroriopolites.*

16. Quod vero *fossæ* mentionem fecimus per Isthmum in mare Rubrum deductæ, de illa plenius nunc, quia opus erat admodum memorabile, dicemus. Diodorus Siculus lib. I. cap. XXXIII scripsit, regem Neco, Psammetichi filium, primum auctorem fuisse, sed inchoatum reliquisse: Darium Persam *προκόψαι τοῖς ἔργοις ἕως τινὸς, processisse longius in illo opere vsque ad exiguam partem;* verum etiam abstinuisse, territum a quibusdam, qui dicerent, perducta fossa fore, vt Aegyptus submergeretur: quia Rubrum mare editius esse, quam Aegyptum, persuaserunt. Tandem Ptolemæus II absoluit opus, & fossam in Rubrum mare iuxta Arsinoen sine damno aut periculo perduxit. Quæ fuit tamquam *διάφραγμα, transuersarium munimentum* regni, quod aperiri poterat, quoties voluerit rex *διαπλεῦσαι*, pernauigare; & rursus celeriter claudi. Hæc Diodorus, qui *ἐκ Πηλουσιακοῦ στόματος*, ex ostio Pelusiaco, id est ex Bubastico amne deducit, quia sæpe *στόμα* totum alueum significat. Strabo autem lib. XVII pag. 553 dicit, *ἀπὸ κώμης ἄρχεται Φακκούσης, a vico Phaccusa incipit* illa fossa, lata centum cubitos, & profunditatis tantæ, quanta magnis nauibus satis esset.

Exitum vterque ponit apud oppidum Arsinoen: nomen fossæ vel amnis per fossam decurrentis fuisse *Ptolemæi*, commune cum perfectore, Diodorus adnotauit.

17. Fuit etiam alia fossa, per quam fluuius deductus erat a Babylone ad Heroopolim, qui *Traiani fluuius* ab auctore vel reparatore vocatus est. Ptolemæus lib. IV cap. V Ἡρώων πόλις, δι' ἧς καὶ Βαβυλῶνος πόλεως Τραϊανὸς ποταμὸς ῥεῖ. *Heroum vrbs. Per hanc & Babylonem vrbem Traiani amnis fluit.* Quod vero magna illa Ptolemæi fossa apud Arsinoen in mare exibat, quæ vrbs supra Heroopolim & intimum sinus Arabici erat, non potuit Traiani fluuius per Heroopolim ferri, nisi exsiccata aut oblimata fossa Ptolemæi fuerit: aut laxe dicitur per Heroopolim ferri, quæ prope illam fortassis exitum habuit. Prior autem opinio descriptioni Ptolemæi est accommodatior.

18. Magis in austrum hinc recedebat *Heliopolis*, Ἡλιούπολις, vt Herodotus, Diodorus, Ptolemæus, Stephanus scripserunt: siue, vt Strabo, ἡ τοῦ ἡλίου πόλις, *Solis ciuitas*, vbi templum Solis fuit & maximus cultus ac veneratio. Antiquissima fuit, vt origo etiam ad fabulas referatur. Diodorus Siculus lib. V cap. LVII Ἀκτὶς δ' εἰς Αἴγυπτον ἀπάρας ἔκτισε τὴν Ἡλιούπολιν ὀνομαζομένην, ἀπὸ τοῦ πατρὸς θέμενος τὴν προσηγορίαν, *Actis vero in Aegyptum profectus, Heliopolim condidit, parentis nomine vrbi imposito.* Fertur enim Actis ille Solis & Rhodæ filius fuisse, ibidem cap. LVI. Strabo lib. XVII pag. 553 ἡ τοῦ Ἡλίου πόλις ἐπὶ χώματος ἀξιολόγου κειμένη, τὸ ἱερὸν ἔχουσα τοῦ Ἡλίου, καὶ τὸν βοῦν τὸν Μνεῦιν, ἐν σηκῷ τινι τρεφόμενον, ὃς παρ' αὐτοῖς νενόμισται θεὸς, ὥσπερ καὶ ἐν Μέμφει ὁ Ἆπις. *Solis vrbs, mirando aggeri imposita, Solis templum habet, & Mneuim bouem, qui in septo quodam nutritur, & ab Heliopolitanis pro deo habetur, quemadmodum Apis a Memphitis.* Dicit autem idem Strabo νυνὶ μὲν οὖν ἐστι πανέρημος ἡ πόλις, *suo tempore desolatam vrbem esse.* Vnde est, quod Ptolemæus aliam metropolim Heliopolitani nomi constituerit. Sita vrbs in mediterraneis, propior tamen Nilo & Memphi, quam sinui Arabico: & per fossam facilis ingressus ab vrbe in Nilum, indeque nauigatum ab Heliopoli ad Thebas vsque, quod Herodotus refert lib. II cap. IX.

19. Isthmus, qui inter Pelusium & intimum Arabici sinus apud Heroopolim est, a Strabone pag. 552 censetur nongentorum esse stadiorum: quamuis longiorem Posidonius faciat, cuius sententia reiicitur, Strabonis a pluribus tenetur. Quæ præterea in hoc isthmo, aut supra eum in Heliopolitano nomo ex sacris litteris interpretanda essent, post paullo, quum prius de Nomis egerimus, singulari titulo exponemus.

PARTIS I SECTIO VI.

NOMI SEV PRAEFECTVRAE INFERIORIS AEGYPTI.

IX.

Nomos, νομὸς, videtur magis Aegyptia, quam Græca vox esse, quæ præfe-

præfecturam ſignificabat, quam cuilibet vrbi maiori tribuebant. Græci, Herodotus, Strabo, Ptolemæus vocabulum νομὸς retinent * Plinius lib. v cap. ix *præfecturam* interpretatur. *Diuiditur*, inquit, [Aegyptus] *in præfecturas oppidorum, quas Nomos vocant.* Et alii Latine vocabulum *nomos*, quando de Aegypto ſcripſere, vſurpauerunt. Traianus Plinio lib. x epiſt. xxiii *Tu, ex quo nomo ſit, notum mihi facere debebis, vt epiſtolam tibi ad præfectum Aegypti mittam.* Harpocrati enim, Aegyptio iatraliptæ, ciuitatem Alexandrinam a Traiano petierat. Repete quæ ſupra etiam de Nomis diximus. **

2. Non autem iam de ſingulis per totam Aegyptum agemus, ſed qui in Delta aut circa illam regionem ab vtroque latere erant: de ceteris, in aliis Aegypti partibus acturi. Primum autem tractabimus, qui circa Alexandriam cis Delta erant, ad Memphim vſque: deinde qui in ipſo Delta: tandem, qui vltra Delta in iſthmo ſunt & ad Arabiam.

3. Quod ſupra, quum de Aegypto cœpiſſemus dicere, ex Mareotide iuſtas ob cauſſas initium factum fuit; Ptolemæi Μαρεώτην νομὸν, *Nomon Mareoten* hoc loco non debemus præterire. Nullam vero hic metropolim nominauit, vt ſolitus eſt in nomis aliis: nec eccleſia talem in Mareotide habuit, ſed fuit ſub Alexandrino epiſcopo, vt ſupra ex Athanaſii Apologia demonſtrauimus. Oppida huius nomi ſunt ſupra etiam omnia, tam maritima, quam mediterranea, a nobis expoſita & declarata, quæ repetere nihil attinet.

4. Ptolemæus tres nomos habet inter Mareoticum & Delta. Primus eſt Ἀλεξανδρέων χώρας νομὸς, *Alexandrinorum regionis nomos*, cuius metropolis non eſt ipſa Alexandria, [hæc enim exemta eſt tamquam caput totius regni aut prouinciæ] ſed Ἑρμούπολις μικρὰ, *Hermopolis parua.* Eccleſia quoque diſtinctos epiſcopos habuit, Alexandrinum & Hermopolitanum: & hic alter, tum Dracontius, ab Athanaſio nunc *Hermopoleos paruæ epiſcopus* vocatur, nunc χώρας Ἀλεξανδρέων, *Alexandrinorum regionis.* Vide Epiſt. ad Antiochenos in ſubſcriptione: & eiusdem Epiſtolam ad Dracontium ipſum ſub initium.

5. Secundus Ptolemæi cis Delta nomos eſt Ἀνδρεχπολίτης, *Andropolites*, cuius metropolis eſt Ἀνδρῶν πόλις, *Andropolis*, ad flumen Agathodæmonem ſupra Hermopolim paruam ſita: de qua ſupra diximus. Eadem eſt Ἄνδρου, *Andro*, in Epiſt. Athanaſii ad Antiochenos & in Itinerario. Idem an diuerſus ſit Plinii *Gynæcopolites* nomos lib. v cap. ix, ſupra in vrbibus diſputatum eſt.

6. Tertius eſt Λητοπολίτης νόμος, *Letopolites nomos*, eiusque metropolis Λητοῦς πόλις μεσόγειος, *Latonæ vrbs mediterranea*, ſiue a flumine reducta. Non eſt hæc cum Thebaidos Latopoli, quæ λάτον piſcem colebat, permutanda, de qua Strabo lib. xvii p. 561.

7. Quartum nomon addimus, qui eſt Νιτριώτης νόμος, *Nitriotis præfectu-*

* Vide quæ ſupra ad libr. IV c. I § 2 ſegm. 3 pag. 767 adſcripſimus.
** Ibidem.

fectura, dicta a nitri fodinis, quæ in ea erant. Strabo p. 552 ὑπὲρ δὲ Μωμέμφεως εἰσὶ δύο νιτρίαι, πλεῖστον νίτρον ἔχουσαι· καὶ νομὸς Νιτριώτης, *Super Momemphin sunt duæ nitri fodinæ, plurimum nitri habentes: & nomos Nitriotis.* Nescio an huius alius meminerit. Plinio quidem Frobenius dedit, & qui hunc sequuti sunt: at vetustiores omnes aliter, & vestigia manu scriptorum *Meteliten* ibi postulant. Hæ sunt *nitrariæ Aegypti circa Naucratim & Memphim*, quas Plinius laudat lib. XXXI cap. I. Ptolemæus populum *Nitriotas* habet; μεσημβρινώτερα νέμονται Νιτριῶται, *Nitriotæ incolunt, quæ hinc in austrum vergunt.* Præcipue celebratur mons *Nitriæ* cum monasteriis suis. Socrates lib. IV cap. XXIII de S. Ammone eiusque sponsa: *quum castitatem inter se pacti essent,* ἐπὶ τὸ ὄρος τῆς καλουμένης Νιτρίας χωροῦσι, *in montem Nitriæ, quæ ita vocatur, se conferunt.* Idem lib. VII cap. XIV τῶν ἐν τοῖς ὄρεσι τῆς Νιτρίας μοναχῶν τινες, *quidam ex monachis, qui in Nitriæ montibus habitabant.* Et Sozomenus lib. VI cap. XXXI καλοῦσι τὸν χῶρον τοῦτο Νιτρίαν. *Hic locus Nitria vocatur:* eo quod κώμη, *vicus* erat finitimus, in quo nitrum colligebatur. Habuit circiter quinquaginta monasteria, τὰ μὲν συνοικιῶν, τὰ δὲ καθ' ἑαυτοὺς οἰκούντων, *quorum alia fratres cohabitantes, alia separatim degentes habebant.* Sic Sozomenus χῶρον, *locum* tantummodo Nitriam vocauit, vt dubium sit, oppidum fuerit an regio. Hieronymus pro oppido habet, nec tantum loquitur de eo vt oppido, sed clare etiam oppidum adpellat. Epistola XXII ad Eustochium de Virginitatis custodia cap. XIV *quid ante non plures annos Nitriæ gestum sit, referemus.* Et Epitaphio Paullæ cap. VI *Veniam ad oppidum Domini Nitriam, in quo purissimo virtutum nitro sordes lauantur quotidie plurimorum.* Septuaginta abhinc stadiis in eremo locus est, qui Κελλία, *Cellia* vocabatur, in quo σποράδην ἐστὶ μοναχικὰ οἰκήματα πολλὰ, *dispersæ sunt multæ monachorum habitationes:* a quorum cellulis nomen deductum est, vt ipse quoque Sozomenus obseruauit.

8. Strabo, quum de Nitrioti nomo dixisset, addit, πλησίον δὲ καὶ ἐνταῦθα πόλις Μενέλαος, *ibi non procul abest vrbs Menelaus.* Huius nummus est ΜΕΝΕΛΑΙΤΩΝ, *Menelaitarum*, inscriptus. Hinc nomon Plinius lib. V cap. IX *Menelaiten* nominat. Athanasii autem tempore Menelaites nomos non habebat proprium episcopum, sed suberat episcopo Schediæ, quemadmodum epistola illius ad Antiochenses Agathodæmon dicitur Σχεδίας καὶ Μενελαΐτου, *Schediæ &* [nomi] *Menelaitæ*.

9. Strabonis etiam pag. 551 est Ἐλαΐτης νομὸς, *Elaites nomus*, quem ad dextram fossæ Canopicæ ponit, dictum a fratre primi Ptolemæi, non ab heroe, vt quibusdam visum est. Vnde coniicias licet, an heros ille forsan Menelaus fuerit, vt idem nomos Elaites & Menelaites esset: quod etiam Ortelio visum fuit. Nemo sane, præter Strabonem, Elaitæ mentionem fecit: ipse vrbem quidem *Menelaum* memorat; de nomo Menelaite tacet.

10. In ipso Delta Strabo p. 553 decem nomos dicit esse. De Sethreitico enim ait, vnum esse τῶν δέκα τῶν ἐν τῷ Δέλτα, *ex decem, qui in Delta sunt.*

sunt. Sed plures ab aliis numerantur. Nam ab Alexandria & Canopo regionem Delta intranti est primus *Metelites nomos* Plinii & Ptolemæi, cuius metropolis est Μέτηλις, *Metélis.* Vnde Ephesino concilio subscripsit Μακάριος Μετήλιος, *Macarius Metelensis episcopus.*

11. Supra Meteliten in austrum vergit Φθενότης νομὸς, *Phenotes nomos* Ptolemæi, qui Harduino videtur idem esse qui Plinii *Ptenethu*, lib. v cap. IX, idque credo verius nomen esse, quam Ptolemæi, quia in Calchedonensi synodo, actione I *Heraclius Ptenethensis* memoratur. Metropolis iuxta Ptolemæum est Βῦτος, *Butus.*

12. Sequitur eodem tractu inter Magnum fluuium siue Agathodæmonem, & Thermuthiacum, austrum versus, *Cabasites nomos* Plinii & Ptolemæi, cuius metropolis Κάβασα, *Cabasa*, quæ Κάβασος, *Cabasus*, in Ephesina synodo scribitur. De hac supra dictum in oppidis τῦ Delta.

13. Post hunc est *Saites nomos*, cuius caput vrbs nobilis *Sais.* Ptolemæus huic nomo etiam Naucratin adiecit: at Plinius inde singularem nomon *Naucratiten* fecit, & separauit a Saita. Hoc enim ordine recitat dicto loco: *Onuphiten, Saiten, Ptenethu, Phthemphu, Naucratiten, Meteliten.*

14. Vltimus hoc tractu & propinquior vertici τῦ Delta est *Prosopites nomos* Plinii & Ptolemæi. Oppidum, vnde nomen sit, non adparet, nisi quod Stephanus scripsit, Προσωπὶς πόλις Αἰγύπτυ, *Prosopis est Aegypti oppidum.* Ptolemæus metropolim habet Νικίυ, quod nomen supra interpretatus sum, quasi Græcum esset, *Niciæ*, puta oppidum. Quod vero veteri itinerario *Niciu* quoque scriptum est, videri Aegyptium vocabulum potest, vt *Ptenethu, Isiu, Phthemphu,* alia. Ordo itineris hic est:

Hierapoli, quæ videtur *Hermopolis parua* esse,

Andro	M.	P.	XXI
Niciu	M.	P.	XXXI
Letûs	M.	P.	XXVIIII
Memphin	M.	P.	XX.

15. Nunc sequitur alia Nomorum classis, sitorum inter Thermuthiacum & Athribiticum amnes siue alueos. Iuxta & prope ostia est *Sebennytes*, quem vnum & simplicem Plinius, etiam Herodotus lib. II cap. CLXVI, posuerunt: Ptolemæus autem diuisit in *Inferiorem*, quem ad mare ponit, eique metropolim *Pachnamunim* dat: & *Superiorem*, quem longe inde; & multis interiectis remouit: & huic demum adsignat metropolim *Sebennytum.* Quod vero ostium ab oppido *Sebennyticum* denominatur, non potest id ab illo abesse longius, ideoque continuos inferiorem & superiorem nomum statuo, etiam *Sebennytum* vrbem reduco ad fluuium eiusque partes inferiores, qui per ostium illud in mare effunditur.

16. Proximus est *Xoites nomos*, quem cum vrbe *Xoi* in insula Strabo locauit, fluuio & fossa, vt credo, cincta: nec separatum & singularem ex illo nomon fecit, vt Plinius & Ptolemæus; sed Sebennytico inclusit. Pag. enim 551 clare: *In mediterranea parte super Sebennyticum & Phatnicum*

ostium Ξόϊς ἐςὶ καὶ νῆσος καὶ πόλις ἐν τῷ Σεβεννυτικῷ νομῷ, *Xois est insula & vrbs in Sebennytico nomo.* Quod si plures sic Strabo contraxit, non mirandum est, tantum decem in Delta illum præfecturas numerasse. Plinius & Strabo per *X* scribunt: Ptolemæus Græcus per Z, Ζοΐς & Ζοΐτης, quod ne lapsum describentis putemus, aliorum eadem scriptura facit. In synodo Ephesina enim aliquoties inter Aegyptios episcopos Μακεδόνιος Ζόεως, *Macedonius Zoënsis* memoratur. Notitia autem prouinciarum & episcopatuum habet etiam, vt Strabo & Plinius, Ξόεως, *Xoëos.* *

17. Supra hunc inter dictos fluuios est nomos, quem Ptolemæus Φθεμβοῦθι vocat, *Phthembuthi;* Plinius autem *Phthemphu;* eiusque metropolis a Ptolemæo statuitur *Taua,* in Itinerario *Tafa.* Ille quidem scripsit Ταύα: at Ephesino concilio Ισαὰκ Τάυα, *Isaac Taua* episcopus interfuit.

18. Inter Athribiticum flumen & Busiriticum sunt plures nomi: ad mare *Mendesius,* Herodoto, Plinio, & Ptolemæo laudatus. Nomen est ab oppido, quod Μένδης, *Mendes* a Strabone vocatur: Ptolemæo autem metropolis est *Thmuis,* quamuis Herodoto lib. II cap. CLXVI separatus nomos Θμουΐτης est.

19. A veteri autem oppido Mendete & ostium denominatur, & hircus, qui ibidem colebatur, ὁ Μενδήσιος ἐν Αἰγύπτῳ τράγος, *Mendesius hircus in Aegypto,* apud Plutarchum libro An bruta animalia ratione vtantur, pag. 989.

20. Deinde est *Onuphites nomos* Plinii & Ptolemæi. Oppidum, seu, vt Ptolemæus vocat, metropolis est Ὄνουφις, *Onuphis.* In Ephesino concilio fuit Αδέλφιος Ὀνούφεως, *Adelphius Onupheos* episcopus.

21. Sequitur *Athribiticus* Ptolemæi, Plinii *Atharrhabites,* de qua diuersa adpellatione supra in Vrbibus dictum fuit. *Athribis,* metropolis ad fluuium eiusdem nominis, apud Stephanum est Αθάῤῥαβις, *Atharrhabis.* Ephesino concilio interfuit Στρατήγιος Αθρίβιδος, *Strategius Athribidis* episcopus.

22. Hinc in ortum & ad Busiriticum amnem est *Leontopolites nomos,* itidem Plinii ac Ptolemæi: Strabo autem videtur sub alio, forte Mendesio comprehendere. *Prope Mendetem,* inquit, πλησίον Μένδητος, *est Diospolis, & lacus circa eam; &* Λεοντόπολις, *Leontopolis.* Ptolemæus autem diuise λεόντων πόλιν, *Leonum oppidum* scripsit metropolim huius nomi.

23. Tandem *Busiriticus nomos* est, ab oppido *Busiri* dictus, sito ad fluuium, qui inde Busiriticus nominatur. Herodotus, Plinius & Ptolemæus memorarunt. De vrbe supra dictum fuit.

24. Denique nomi etiam, positi inter Busiriticum flumen & Bubasticum, recensendi sunt. Primus, ad mare situs, Ptolemæo dictus est Νεοὺτ νομὸς, *Neüt nomos.* Metropolim dat Πανέφυσιν, *Panephysin.* In Ephesina synodo fuit Αμμώνιος Πανεφύσου, *Ammonius Panephysi* episcopus, quod ex alia forma Πανεφυσὸς est.

25. Post hunc nomon est Σεθρωΐτης, *Sethreites,* quem Strabo pag. 553 dicit

* Vid. supra dicta libr. IV cap. I § 7 segm. II pag. 782.

dicit vnum esse τῶν δέκα τῶν ἐν τῷ Δέλτα, *ex decem, qui intra Delta sunt*, licet videatur pars quædam excucurrisse. Ptolemæus enim, cui Σεθραίτης est, interpreti Latino & Plinio *Sethroites*, si recte se tabula vetus Agathodæmonis, vt putant, habet, metropolim trans flumen Bubasticum, *Heracleam paruam* seu minorem Herculis vrbem, constituit, quod *Sethrum*, Σέθρον Stephani fortassis excisum fuerat. In concilio Calchedonensi actione I memoratur episcopus *Theon Sethroiensis*: in Ephesino idem *Theon* Σεθροίτȣ, *Sethroitæ*, puta nomi.

26. Succedit *Tanites nomos*, Τανίτης, Herodoti, Strabonis, Plinii, Ptolemæi, cui metropolis est *Tanis*, prope flumen illud sita, quod per os Taniticum elabitur in mare. De vrbe diximus supra, dicturi plura post paullo in Nominibus sacris.

27. Tandem φαρβαιθίτης νομὸς, *Pharbæthites nomos* est, in meridiem vergens, Bubastico & Busiritico fluminibus conclusus. Vrbs *Pharbæthus* illius caput est siue metropolis. Nomon plures memorant Herodotus lib. II cap. CLXVI, Strabo XVII p. 552, Plinius lib. V cap. IX, Ptolemæus IV cap. V, cuius & oppidum est φάρβαιθος, *Pharbæthos* lib. V cap. X.

28. An etiam Herodoti Παπρημίτης νομὸς, *Papremitis præfectura* lib. II cap. LXXI & CLXV ad Delta pertineat, & si pertinet, ad quam illius partem, incertum omnino est. Vrbs Πάπρημις, *Papremis*, Marti sacra, ab eodem cap. LIX cum vrbibus in Delta sitis coniungitur; sed ibidem etiam Bubastus & Heliopolis memorantur, quæ extra Delta sunt: vt adeo incerta sit eius positio. Stephanus, qui per iota scripsit, tantummodo habet, Πάπριμις πόλις Αἰγύπτȣ, *Paprimis oppidum est Aegypti.*

29. Extra Delta, Arabiam versus, Ptolemæus tres nomos posuit, primum dicit *Arabiæ nomon*, cuius metropolim *Phacusam* facit, Bubastico flumini adpositam: secundum *Bubasticum nomon*, cuius vrbs est *Bubastus* seu *Bubastis*, ad idem flumen sita, cui nomen dat: tertium *Heliopolitanum nomon*, qui in meridiem recedit, cui, vastata Heliopoli, *Oniæ* adsignat metropolim, & a Babylone ad Heroopolim vsque extendit, vtramque in hoc nomo comprehendens. Plinius autem Heroopoli proprium nomon circumdat, quem *Heroopoliten* lib. V cap. IX vocat: quo adsumto & a ceteris distincto, quatuor in hoc latere nomi fuerunt.

30. Strabo quintum addit *Phagroriopoliten*. Quum enim de Arsinoë & Heroopoli, quæ ad sinum Arabicum sunt, dixisset, subdit: ἐνταῦθα δ' ἐςὶ καὶ ὁ Φαγρωριοπολίτης νομὸς καὶ πόλις Φαγρωριόπολις, *ibidem est etiam Phagroriopolites nomos, & oppidum Phagroriopolis.*

31. Mirum vero *Pelusii* nobilissimæ vrbis nullum reperiri nomon. Ego sane non memini de illo me quidquam legere. An propter nobilitatem exemta, vt Alexandria? an quod maritimus tractus, qui a Pelusio incipit, non ab omnibus in Aegypto censeus est? Strabo enim lib. XVI pag 520 ἀπὸ Ὀρθωσίας μέχρι Πηλȣσίȣ παραλία Φοινίκη καλεῖται, *ab Orthosia vsque Pelusium maritima ora Phœnice adpellatur.* Nihilominus Pelusium in Aegypto censetur. Stephanus: Πηλȣ́σιον, πόλις Αἰγύπτȣ, εἰς ἣν ἐκρεῖ τὸ πρῶτον

πρῶτον στόμα, *Pelusium, vrbs Aegypti, in quam effluit primum* [Nili] *ostium.* Qui vero diligentissimi sunt in nomis describendis, Plinius & Ptolemæus, nullam habent Pelusiaci nomi mentionem: tantummodo ille lib. v cap. IX *Quæ iuxta Pelusium est regio, nomos habet Pharbæthiten, Bubastiten, Sethroiten, Taniten: reliqua autem Arabicum.* Quem hic Arabicum Plinius dicit, est Ptolemæi Ἀραβίας νομὸς, *Arabiæ nomos*, cuius metropolim Phacusam fecit: nec vero Pelusium in eo contineri potuit, quia indignum fuisset Phacusam, quam κώμην, *pagum* Strabo dixit, vrbi anteferri præstantissimæ. Idem etiam de Sethrio censeri potest, vnde nomos dictus Sethrëites vel Sethroites. Hæc de nomis in Delta & ad vtrumque eius latus sufficiant. Nunc de Aegypto, vt in S. scriptura delineatus est, antequam ad reliquos nomos veniamus, quia quæ de Aegypto Scriptura sacra habet, circa Delta, aut in eo, pleraque continentur.

PARTIS I SECTIO VII.

AEGYPTVS S. SCRIPTVRAE.

X.

Aegyptus Ebræis מצרים *Mizraim* siue *Misraim* dicta, duali numero, quo, vt Bochartus explicat, * duplex prouincia, inferior & superior significatur. Singulari מצור est, quod munimentum sonat, quia natura est locus munitissimus propter solitudines circumiectas, etiam ex Nilo fossas prope inaccessus, quod cum primis Diodorus Siculus lib. I cap. XXX demonstrauit. Singulari numero aliquoties in sacris litteris occurrit. 2 Reg. XIX, 24 *Siccaui* כל יארי מצור *omnes riuos Mazor*, id est *Aegypti.* Et Esa. XIX, 6 *siccabuntur*, יארי מצור *fluuii Mazor*, vbi itidem de Aegypto sermo est: in quem locum R. D. Kimchi מצור הוא מצרים *Mazor idem est quod Mizraim.* Et Mich. VII, 12 *a Mazor ad fluuium*, hoc est, ab Aegypto ad Euphratem, qui termini sunt Palæstinæ. Vide plura apud Bochartum lib. IV cap. XXIV. His ita positis videtur Chami filius Mizraim nomen ab regione, quam ad habitandum sibi elegit, accepisse: nisi parens secundogenitum filium Mizraim nominauit, quod duplex in eo seu alterum robur & munimentum familiæ impetrasset. Aliter hoc vocabulum Hieronymus in Esa. XIX & XXXIII interpretatur.

2. Fertilitatem Aegypti ex Nilo etiam Moses laudauit, comparans cum ea Genes. XIII, 10 Pentapolim Iordanis & circumiectum agrum ante vrbium euersionem, quod vtrobique flumen vbertatem adferat. Septem autem Nili ostia antiquis etiam temporibus fuisse, supra ex Esaiæ XI, 15, vbi septem Aegypti flumina dicuntur, cognouimus.

3. Prima regio, cuius in sacris fit mentio, est גשן *Goschen*, siue *Gosen*; Vulgato Latino *Gessen*; Græcis Γέσεμ: & prima vrbs *On*, vtraque in historia Iosephi patriarchæ: sed vtraque etiam interpretum dissensione controuersæ ac dubiæ positionis. Momentum rei in aulæ Pharaonis & sedis Iose-

* Phaleg libr. IV cap. 24 & 27.

Iosephi definitione situm est, quia Genes. XLV, dicitur ideo Iacobus cum suis in terram Gosen immittendus, vt propinquus Iosepho, qui in aula regis erat, habitaret. Regiæ vero vrbes in Scriptura duæ celebrantur, *Zoan*, quam Græci interpretes *Tanin* vertunt, Numer. XIII, 23, Esa. XIX, 11 & 13 ac alibi: & *Moph* siue *Noph*, quam *Memphin* interpretantur Esa. XIX, 13, Ierem. II, 16, Hoseæ IX, 6. Iam vero si in Tani Iosephus fuit, multum probabilitatis interpretatio consequitur, quia sic Gosen erit in regione inferiore ac prima quasi ex terra Chanaan aduentantibus: & conuenit cum Septuaginta Græcis, qui Genes. XLV, 10 & XLVI, 34 ἐν γῇ Γεσὲμ Ἀραβίας, *in terra Gesem* [Gosen] *Arabiæ* verterunt, quasi nomon, e regione Tanitæ nomi situm, denotarent, quem Arabicum Plinius dixit; Ptolemæus νομὸν Ἀραβίας.

4. Si vero iter patriarchæ, & Iosephi occursum, secundum eosdem interpretes consideramus, alia nobis via, alia regio ostendetur. Iosephus patri obuiam iuit in Gosen, Genes. XLVI, 28, 29, * quod Græci interpretes transtulerunt καθ' Ἡρώων πόλιν εἰς γῆς Ῥαμεσσῆ, *iuxta Heroopolim in terram Ramesse*; & Iosephus quoque historicus lib. II Antiquit. cap. IV καθ' Ἡρώων πόλιν αὐτῷ συνέβαλε, *iuxta Heroopolim ipsi obuiam factus est*, quod oppidum ad intimum Arabici sinus est positum: quo concesso, oportet terram Gosen multo australiorem fuisse, quam regio Taniticæ vrbi opposita: & quamuis Memphis sic propior sit terræ Gosen quam Tanis, tamen Pharaonis aulam in Tani fuisse omnino credendum est, quia Psalmo LXXVIII, 12, 43 miracula Mosis dicuntur *in agro Zoan* facta: Zoan autem secundum Græcos & Chaldæos interpretes est ipsa *Tanis*. ** Neque Tanis ad Gosen se ita positione habet, vt non possit *propinqua* dici, aliorum locorum respectu, quæ longius inde recedunt: sed etiam illud iter curru & iumentis breui tempore expediri poterat, solo flumine Bubastico interfluente, quod traiiciendum erat.

5. Hoc ita tenemus, quia non adparet, cur necesse fuisset, patriarcham sinum Arabicum adire, nisi in vlteriora ille, ex promisso filii Genes. XLV, 10, destinauisset progredi. Quare, hoc itinere obseruato, non videtur improbabile, circa On siue Heliopolim terram Gosen & Ramesse seu Raemse esse, quæ etiam Iosephi Flauii sententia fuit, dicto loco dicentis, iussum a Pharaone patriarcham cum filiis habitare ἐν Ἡλιουπόλει, *Heliopoli*. Quod

* Non tam obuiam iuit, quam visum venit, quum pater iam in Gosen esset, quam sedem iam apparauerat Iuda. Sic ordo narrationis Mosaicæ rem explicari postulat. Astute autem egerat Iosephus, qui primum terram Gosen occupari iusserat, tum demum a Pharaone petierat, vt in Gosen habitare liceret cognatis suis. Difficilius autem e loco iam quasi occupato eiici poterant hospites: quum præsertim iam multo ante animus Pharaonis a Iosepho occupatus fuisse videatur. Ergo hoc iter Iosephi parum ad rem demonstrandam valet. Quodsi Iosephus patri Aegyptum ingressuro mature occurrere voluisset: ad vnicum illum ex Arabia in Aegyptum aditum obuiam venire potuisset. Nam vnicum esse ex Herodoto lib. III cap. 5, Strabone lib. XVII pag. 1174, Diodoro lib. I pag. 26 constat.

** Nisi forte rex Aegypti Mosis temporibus Tani, aliis temporibus Memphi versatus esse putetur.

Quod etiam Constantinus l'Empereur ad Tudelensem p. 224 confirmat, quia peregrinator ille locum, quem Israelitæ habitandum acceperint, vocet עין אלשמס *fontem Solis*, quæ Heliopoleos descriptio est, etiam apud Nubiensem parte III climatis tertii: quamquam Beniamin in eo aberrat, quod inter Memphin ponit & Alexandriam. Ptolemæus etiam Heliopolim ita & circumiectum nomon collocauit, vt nec illa longe a Memphi abesset, & hic ad Heroopolim vsque extenderetur. Exitus etiam ex Aegypto per mare Rubrum sic facilius demonstrari potest, quam si ex regione, Taniticæ vrbi parallela, is factus esset.

6. Nec obest huic sententiæ, LXX interpretes Γεσὲμ Ἀραβίας, *Gosen Arabiæ*, quo ad nomon Arabicum, quem Plinius & Ptolemæus ita nuncupant, respiciatur. Nam non tantum ille nomos, sed totus tractus qui inter Nilum est & sinum Arabicum, *Arabia* vocabatur, quamlibet pars Aegypti esset; quemadmodum altera Aegypti pars, quæ trans Nilum est, Libya, quam spectabat, fuit adpellata. Et quid multum dubitamus de Heliopolis positione, quum ipse Strabo lib. XVII pag. 555 dixerit: ἡ μὲν οὖν Ἡλιοπολῖτις ἐν τῇ Ἀραβίᾳ ἐστὶν, *Heliopolitis regio in Arabica* [Aegypti] *parte est*.

7. *On* autem oppidum, cuius sacerdos socer Iosephi fuit, ipsam esse *Heliopolim*, non sinunt nos Græci interpretes dubitare. Genes. XLI, 45 & 50 socerum illum dicunt ἱερέα Ἡλιουπόλεως, *Heliopolitanum pontificem*, vbi in Ebræo vrbis nomen *On* est. Eadem leguntur cap. XLVI, 20. At Exod. I, 11 oppidis, seruili Ebræorum opera restauratis, addunt tertium cum clara interpretatione, τὴν Ὢν, ἥ ἐστιν Ἡλιούπολις, *vrbem On, quæ Heliopolis est*. Et Ezechiel. XXX, 17 νεανίσκοι Ἡλίου πόλεως καὶ Βουβάστου, *iuuenes Heliopoleos & Bubasti*. Iosephus quoque Antiquit. lib. II cap. III socerum Iosephum patriarchæ dicit fuisse τῶν ἐν Ἡλιουπόλει ἱερέων, *ex sacerdotibus Heliopolitanis*. Nec a Græcis demum ac Macedonibus hoc nomen Ebræo און *On* suffectum vel superadditum. nam & Ieremias cap. XLIII extremo memorat בית שמש בארץ מצרים *domum Solis in terra Aegypti*, vbi itidem Ἡλίου πόλιν verterunt. Chaldæus huc etiam *Ir-heres* refert Esa. XIX, 18, sed videtur הרס pro חרס legisse, aut vtramque potius lectionem paraphrasi sua reddidisse.

8. Terra Gosen etiam רעמסס *Raëmses*, siue vt Græci & Latinus reddiderunt, Ῥαμεσσῆ, *Ramesses* dicebatur, & Genes. XLVII, 11 habitatio Israeli & filiis datur בארץ *in terra* seu *regione Ramesse*. At etiam oppidum *Raëmses*, siue *Ramesse*, Israelitæ condiderunt seruientes, & inde exitus ex Aegypto tamquam a termino definitur Exod. XII, 37, Numer. XXXIII, 3 & 5: quæ ita videntur concilianda, vt regio quidem *Gosen* nuncupata fuerit, pars tamen eius, in qua oppidum fuit *Raëmses* siue *Ramesses*, idem nomen habuerit, præsertim posteriori tempore, quando oppidum seruitute Israelitarum instauratum amplificatumque fuerat, cuius agro circumiecto Israelitæ videntur habitasse. Nec vero *Ramesses* videtur ipsa esse Heliopolis, vt Constantinus l'Empereur loco supra indicato censuit. Græci enim interpretes distinguunt, & numquam Ramesses, constanter autem On Helio-

Heliopolim transtulerunt. Iosephi autem verba lib. II Antiquit. cap. IV ἐν Ἡλιουπόλει, puto de agro potius & nomo, quam ipsa vrbe, interpretanda. Deinde, si exitus ex Heliopoli factus esset, tanta turba hominum cum paruulis & pecoribus non potuisset tertia mansione ad mare Rubrum venire, quod secundum Ptolemæi rationes circiter quinquaginta millia passuum ab Heliopoli remotum est. Propius ergo ad mare videtur oppidum Raëmses siue Ramesses fuisse, vt, interiectis duabus mansionibus, Succoth & Etham, tertia venirent ad Phi Hiroth iuxta mare. Pretium est iter illud ab Ramesses ad transitum maris accuratius inspicere.

Ramesses — Succoth — Etham — Hiroth — Mare.

De *Ramesses* seu *Raëmses* satis est supra dictum.

9. *Succoth* tentoria & tabernacula sonat, quod pluribus locis commune nomen est. Nescio, an per tot sæcula id nomen seruari potuerit, vt Itinerarii *Scenæ veteranorum* eodem referri possint, distantes ab Heliopoli XIIII millibus passuum? non sane multum dissident a loco, quem illis Succoth seu tabernaculis, vtpote primæ mansioni Israelitarum, designamus. Sed credo Scenas illas recentiores esse, & ex Romano bello vel castra veteranorum, vel coloniam eorum militarem significare.

10. *Etham* Exod. XIII, 20 dicitur situm בקצה *in extremitate* solitudinis, quæ ad sinum est Arabicum. Quum enim cetera Aegypti essent fertilissima, ad mare illud Arabicum multa est sterilitas, ideoque ora illa rarius habitata. Idem autem est siue ad initium solitudinis situm locum Etham fuisse dicam, siue ad illius extremitatem, cultioris Aegypti respectu. Hinc tertii diei iter per deserta loca vsque ad mare fuit. Potuissent quidem præterire & ad Heroopolim contendere, sed diuino factum est consilio, vt ad mare dextrorsum declinarent, vt Dei gloria in illo diuinitus dirupto, submersione Aegyptiorum, seruatis contra transductisque Israelitis manifestaretur. Vide Exod. XIII, 17, 18, & cap. XIV, 2, vbi dicuntur diuino mandato *vertisse* se a via recta (וישבו) & ad mare versus processisse.

11. Tertia igitur castra, seu mansio, sunt פי החירות, quod Græci septuaginta adpellatiue Exod. XIV, I vertunt *ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως, contra villam:* * at Numer. XXXIII, 7 *ἐπὶ τὸ ςόμα Εἰρώθ, ad os* seu introitum *Irot.* Latinus interpres retinuit Ebræum nomen *Phihahiroth.* Prope mare fuit, quia Exod. XIV, 2 additur על הים *super mare:* & inde transitus ille admirabilis factus fuit. Hieronymus *Iroth* vocat de Locis Ebraicis, cui est *locus deserti, ad quem venerunt filii Israel mare rubrum transfretantes.* Dubie dictum, & æque ad locum trans mare, quam qui citra fuit, referri potest. Clarius scripsisset *transfretaturi:* quia Eusebius, quem trans-

(Iii ii) 2 tulit,

* Malim dicere: *prauo more conuertendi nomina propria externarum gentium in vocabula suæ linguæ vim propriorum istorum declarantia.* Vide quæ supra de *Lyco* & *Capro* scripsimus libro III cap. XVII § 7. Sic Bochartus iam Chanaan libro I cap. I pag. 362 demonstrauit, Græcos ad linguæ suæ rationes vocabula externa conformasse & contorsisse, vt ex *Moph* fieret Μέμφις, ex *Bozra* Βύρσα, ex *Ar* Ἀρεόπολις, ex *Kedron* & *Kison* torrentes τῶν Κέδρων & τῶν Κισσῶν.

tulit, habet: *ἀφ᾽ οὗ διῆλθον τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, ex quo Rubrum mare transierunt.*

12. Circa Phihahiroth dicuntur fuisse *Migdol* siue *Magdol*; & in altera parte *Baal Zephon*, sed qua alterum plaga fuerit, siue quo latere, non est explicatum. Exodi XIV, 2 ita refert sanctus scriptor secundum vulgatam interpretationem: *Loquere filiis Israel: Reuersi castra metentur e regione Phihahiroth, quæ est inter Magdalum & mare contra Beelsephon: in conspectu eius castra ponetis super mare.* Igitur citra Phihahiroth fuit *Migdol*, vt Ebræi scribunt; siue Μάγδωλος, vt Græci: nec vero est Magdolon Itinerarii veteris, quia id tantum XII millibus passuum abest a Pelusio: longius autem multo, quod iam consideramus. Vox turrim significat siue munimentum. *BaalZephon* autem siue *Beelsephon* supra Phihahiroth fuerit an infra, non potest definiri: nisi ex nomine iudicabis, quod septemtrionem sonat, in illam plagam quoque recessisse.

13. Nunc reliqua in sacris memorata loca, in latere Aegypti Arabico posita, perlustrabimus. A *Pelusio* incipimus, quod sicut Straboni ἀπὸ τοῦ πηλοῦ, *a luto* seu lutosis paludibus, quibus circumdatum est, nomen habet, ita prorsus fit probabile, Ezech. XXX, 15 סין *Sin*, quod lutum & cænum sonat, in forma proprii nominis esse ipsum Pelusium, vbi Vulgatæ Versionis auctor transtulit: *Effundam indignationem meam super Pelusium robur Aegypti.* In Ebræo est על סין מעוז מצרים *super Sin, robur Misraim.* At supra demonstrauimus Pelusium dici *claustrum* Aegypti, & munimentum aduersus Phœnicen & Palæstinam. Et quia de magnis vrbibus Aegypti ibidem agitur, probabile est in tanto numero, quæ nominatim recensentur, Pelusium non prætermissum esse. Græci interpretes *Sin* Ebræum reddiderunt *Sain*, de alia Aegypti vrbe prophetam intelligentes, ἐπὶ Σάϊν τὴν ἰσχὺν Αἰγύπτου. An vero Sais, quamlibet magna vrbs, מעוז *robur* & *munimentum* Aegypti seu *propugnaculum* vocari possit, admodum dubitamus, quia nec situ eius, nec historiarum testimoniis demonstrari potest.

14. An vero etiam סינים *Sinim* Esa. XLIX, 12 huc referri debeant, vt *Pelusiotæ* primario intelligantur, deinde συνεκδοχικῶς omnes Aegyptii: quæritur ab eruditis: Ait vir doctissimus Samuel Bochartus, quod quatuor mundi plagæ describantur, septemtrio & occidens explicitis verbis; oriens per מרחוק a longinquo, vt alibi etiam; relinqui ergo, vt Sinim sint in meridiana plaga. Sic Hieronymus verba, *ex terra Sinim* Ebræa, conuertit *de terra australi:* & Ionathan Chaldæus מארע דרומא *de terra meridiali:* & Kimchi, זהו הדרום *hæc est meridialis plaga:* Abenesra מצד מצרים *ex latere Aegypti.* Græci, ἐκ γῆς Περσῶν, *ex terra Persarum,* quod longius petitum est. Possunt igitur *Sinim* seu *Sinæi* de Pelusiotis explicari, vt tamen omnis Aegyptus & australis plaga intelligatur.

15. A Pelusio per XII millia passuum venitur *Magdolum*, vt ex Itinerario Antonini videmus: quod haud dubie est *Migdol* seu *Magdol* Ieremiæ XLIV, 1, & XLVI, 14. Priori loco Græci τοῖς καθημένοις ἐν Μαγδώλῳ, & posteriori, ἀναγγείλατε εἰς Μαγδωλόν. *Magdalum* Hieronymus & Vulgatus dixit.

dixit. Herodotus lib. II cap. CLIX *καὶ Σύροισι πεζῇ ὁ Νεκῶς συμβαλὼν ἐν Μαγδόλῳ ἐνίκησε, congressus cum Syris rex Neco ad Magdolum, victoria potitus est.* Etiam Bochartus de Magdolo, prope Pelusium quod est, interpretatur: in eo autem abludit a vero, quum addit, *non procul a mari rubro, Exod. XIV, 2.* nam isthmus inter Pelusium & sinum Arabicum non minor est *τριῶν ἢ τεττάρων ἡμερῶν, trium aut quatuor dierum itinere*, vt Strabo lib. I pag. 24 tradit: siue vt lib. XVII pag. 552 rationes iniit, *ἐνακοσίων σταδίων, nongentorum stadiorum est.* Quod si ergo Magdol XII milliariis a Pelusio abest, vt Bochartus ex Itinerario adprobat; non potest non procul a mari Rubro distare, nec minus quam stadiis octingentis. Aliud vero *Migdol* seu *Magdol* prope illud mare fuit, præter quod Israelitæ, antequam mare transirent, iter fecerunt, de quo supra actum fuit ex Exod. XIV, 2.

16. Sedecim millibus passuum a Pelusio in austrum distat *Daphne* ex eiusdem Itinerarii dispositione. Non dubium est, quin hæ sint Herodoti *Daphnæ Pelusiæ* lib. II cap. XXX, & Stephani *Δάφνη πλησίον Πηλουσίου, Daphne prope Pelusium:* quæ Psammetichi temporibus præsidiarios milites habebat aduersus Syros atque Arabas. Putares lauretum illi loco nomen indidisse, quæ forsan Herodoti opinio fuit, si modo per Δ vocabulum scripsit, nec a librariis demutatum est. Græci enim interpretes Τάφνη & Τάφναι constanter reddunt Ebræum תחפנחס *Tahpanhes*, Aegyptiam vrbem, a prophetis memoratam, vt Ierem. II, 16 *Μέμφεως καὶ Τάφνης*, cap. XLIII, 7 *εἰς Τάφνας*, & versu 8 *ἐν Τάφναις*: cap. XLIV, 1 *ἐν Μαγδώλῳ καὶ ἐν Τάφναις*: & Ezech. XXX, 18 *ἐν Τάφναις*. Quos etiam Latinus interpres sequutus est, *Taphne* vel *Taphnis* dictis locis transferens. Nec abludit vox nimium ab Ebræa *Tahpanhes*. Tolle enim adspirationes, quas negligunt Græci, & contrahe syllabas eiusdem vocalis *aa*, habebis cum terminatione Græca Τάφνη vel Τάφναι: vt ita minus dubitemus, Τάφνας Græcorum esse vetus *Tahpanhes*, pro sæculi vsu & consuetudine contractius postmodum pronuntiatum. An vero Τάφναι hæ seu Τάφνη sint Herodoti & Stephani *Daphnæ Pelusiæ*, non omnino certum est: probabilius tamen est, etiam Bocharti auctoritate, quam quod Bonfrerius ad Hieronymum de Locis contendit, Taphnen esse Tanin; quo vocabulo Zoan Græci, numquam Tahpanhes reddiderunt.

17. *Bubastus* etiam in iis est, quæ in sacris litteris ex Aegypti vrbibus memorantur vel dicuntur memorari. Ezechielis XXX, 17 פי־בסת *Pi-beset* Græci Βούβαστος transtulerunt, quos & Latinus; etiam noster interpres, imitatus est. Fit probabilius locorum vicinitate. Dicitur, *iuuenes On & Pi beset cadent gladio:* Græci, *νεανίσκοι Ἡλίου πόλεως καὶ Βουβάστου ἐν μαχαίρᾳ πεσοῦνται*: Hieronymus: *Iuuenes Heliopolios & Bubasti gladio cadent.* Præcessit Sin seu Pelusium, & No, & Noph: sequuntur *Taphnæ* siue *Tahpanhes.* Nihil itaque probabilius, quam פי בסת *Pi beset* esse Bubastum: de qua supra egimus: etiam de On seu Heliopoli.

18. In hoc tractu etiam *Pithom* Exod. I, 11 quærenda est, quam Israelitæ, quum seruirent Aegyptiis, coacti sunt ædificare vel instaurare. Septuagin-

ptuaginta ſcripſerunt Πιθώ: Hieronymus in Locis Ebraicis *Fithom:* Vetus Latinus *Phithom.* Nusquam alibi eius mentio in ſacris occurrit: conſentiunt autem eruditi plures, eſſe Herodoti Πάτυμον, *Patumon*, lib. II cap. CLVIII. Deſcribit foſſam, quam Neco & Darius ex Bubaſtio Nili alueo in mare Rubrum conati ſunt deducere. *ἦκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βυβάστιος πόλιος παρὰ Πάτυμον τὴν Ἀραβίην πόλιν. ἐσέχει δὲ ἐς τὴν ἐρυθρὴν θάλασσαν, paullo ſupra Bubaſtin oppidum, præter oppidum Arabiæ Patumon, deducitur. Infertur autem in mare Rubrum.* Vir clariſſimus Guil. Bonjour in Monumentis Copticis, Romæ nuper editis, ſect. XXI confirmat ex Aegyptiaca Verſione, quæ ex LXX Græcorum interpretatione expreſſa eſt. Quod enim Geneſ. XLVI, 28 dicitur a LXX, Iacobum patriarcham præmiſiſſe Iudam filium, vt Ioſephus occurreret ſibi καθ' Ἡρώων πόλιν εἰς γῆν Ῥαμεσσῆ, *ad Heroopolim in terram Rameſſe:* & verſ. 29 *Ioſeph obuiam iuit patri* καθ' Ἡρώων πόλιν; id vtroque loco interpres Aegyptius, Græcam alias verſionem ſequens, reddidit *ad Pethom.* Ergo *Pethom* vel *Pithom* eſt ipſa Heroopolis, etiam Aegyptiorum interpretatione ac conſenſu. Plura ſupra de itinere patriarchæ ſunt expoſita, quæ videas.

19. Inter principes Aegypti vrbes eſt *Noph*, נף, a prophetis laudata, Eſa. XIX, 13, vbi שרי נף Græci verterunt *ἄρχοντες Μέμφεως*, Hieronymus, *principes Mempheos.* Et Ierem. II, 16, XLVI, 14, Ezech. XXX, 13 Noph Μέμφιν verterunt; Latinus *Memphis;* Chaldæus מפס *Maphes.* Semel מוף *Moph* legitur Hoſeæ IX, 6, vbi nihilominus Græci & Latinus μέμφις, *Memphis;* Chaldæus מפיס, quæ Memphis eſt, reddiderunt: ac Kimchi ibi, מוף כמו נף *Moph idem quod Noph.* De Memphi autem poſtea in Septem nomorum regione dicturi ſumus.

20. Fuit etiam נא *No* in numero vrbium Aegypti inſigniorum. Ierem. XLVI, 25 *Viſitabo* את אמון מנא *Amonem ex No:* & Nahum. III, 8 התיטבי *melior es* מנא אמון *præ No Amon.* Videtur idoli nomen, quod conuenit cum Iouis Ammonis, qui in vicina regione colebatur. Idque veroſimile putatur eſſe, quod iidem Græci interpres Ezechiel. XXX, 14, 16, vtroque verſu *No* verterunt Διόσπολιν, *Diospolin*, Iouis ciuitatem. Vir multæ doctrinæ Bochartus *Thebas* Aegypticas, vrbem ampliſſimam, interpretatur, quæ Διοσπόλεως nomen, Strabone & Ptolemæo teſtibus, accepit, & quidem, quod alter addit, *μεγάλης, magnæ.* Hieronymus in hunc Ezechielis locum, exiſtimat, Græcos aliam Diospolim (nam & Parua, μικρά, eſt in Thebaide, iterumque alia in Delta) intellexiſſe, miraturque, quum medio verſu 15 propheta etiam vrbis No mentionem fecerit, ibi eosdem non Διόσπολιν, ſed Μέμφιν transtuliſſe. *Priſtinum*, inquit, *nomen habet No: quod Aquila, Symmachus, & Theodotio, ſicut in Ebræo poſitum eſt, transtulerunt. Pro quo, neſcio quid volentes, Septuaginta dixere Diospolim, quæ Aegypti parua ciuitas eſt. Nos autem pro No Alexandriam poſuimus per anticipationem, quæ Græce πρόληψις adpellatur.* - - - ET INTERFICIAM, *ait* [verſ. 15] MVLTITVDINEM ALEXANDRIAE: *quæ rurſum in Ebræo poſita eſt* נא *No: pro qua nequaquam Dioſpolim, vt ſupra, ſed Memphim LXX*

transtu-

transtulerunt. Et vt ostendat, populosam iam illo tempore fuisse vrbem, PERDAM, *ait,* MVLTITVDINEM NO. Quod Hieronymus No interpretatur Alexandriam, in eo præiuit Chaldæus paraphrastes Ionathan, quoties in Ebræo *No* legitur, reddens in paraphrasi sua אלכסנדריא *Alexandriam.* Sed minus placet anticipatio Hieronymi, * qua repugnantiam temporum voluit conciliare: & populosam ante Alexandri tempora hanc vrbem fuisse, contra fidem est historicam. Quare opinioni de Alexandria, videtur altera de Thebis dum certior adferatur, omnino præferenda.

21. In Delta eiusque parte orientali fuit *Zoan,* Pharaonum regia, quod ex Psalmo LXXVIII, 12, 43 manifestum est, vbi prodigia, quæ Deus per Mosen in Aegypto coram Pharaone fecit, dicuntur facta בשדה צען *in agro Zoan,* Græci interpretes *ἐν πεδίῳ Τάνεως, in campo Taneos.* Atque ita vbique *Zoan* Græci Τάνις, *Tanis* verterunt: etiam Chaldæi טנים siue טאנים *Tanes,* Onkelos Numer. XIII, 23, Ionathan Esa. XIX, 11, 13, Ezech. XXX, 14, & paraphrastes Psalmorum dicto loco: nec non Latinus interpres *Tanis* habet præter locum Ezechielis, vbi *Taphnis* transtulit. Situs autem Taneos supra in Delta ex Ptolemæo est demonstratus.

22. Superest ארץ פתרום *terra Patros,* Ierem. XLIV, 1, Ezech. XXIX, 14, pars Aegypti, ** vt ex iis, quæ præcedunt & sequuntur, adparet. Græci interpretes *ἐν γῇ Παθούρης, in terra Pathures.* Hieronymus Ezech. XXX, 14 *Disperdam terram Phatures:* in Locis, *Fature,* vbi Eusebius scripserat *Φαθωρί:* cui *χώρα* est Αἰγύπτου, *regio Aegypti.* Plinius lib. V cap. IX in nomis Aegypti habet etiam *nomon Phaturiten,* vt Harduinus ex MSS. emendauit. Situm huius nomi ex ordine quodammodo cognoscimus, qui in Thebaide fuit, vnde initium enarrationis sumit. *Diuiditur,* inquit, *in præfecturas oppidorum, quas nomos vocant, Ombiten, Apollopoliten, Hermonthiten, Thiniten, Phaturiten, Coptiten, Tentyriten, Diospoliten, Antæopoliten, Aphroditopoliten, Lycopoliten.* Multi ex his nomis sunt in latere Arabico, in Libyco ceteri, vt ex iis cognosci nequeat, in quo fuerit Phaturites. Et quod nomi sunt oppidorum præfecturæ, non est dubitandum, metropolim huius nomi fuisse *Phaturam* siue *Phaturen.* Hieronymus commentario in Ezechielis cap. XXIX, 14 *collocabitur in vrbe metropoli, quæ adpellatur Phatures, vbi orta est, & vnde profecta est.* Fuit autem, vt ex ordine constat Plinii, in parallelo Copti & Tentyræ, quamuis, in qua ripa, definiri certo non possit. Ex Ebræo nomine *Patros* nomen gentis seu gentile est פתרסים *Patrusim,* Genes. X, 14, vbi LXX τοὺς Πατροσωνιείμ, Vulgatus, *Phetrusim.*

23. Denique *Caphtor* oppidum vel regio, vnde *Caphtorim* nominantur, a quibusdam ad Aegyptum refertur, quod negatur ab aliis. Beniamin Tudelensis p. 125 *biduo Damiatam veni,* היא כפתור *quæ olim Caphtor erat.* Ad quæ verba Constantinus l' Empereur pag. 226 *Ex Genes.* X, 14 *&* 1 *Chron.*

I, 12,

* Hieronymus Alexandriam ex *No* putari voluit natam. Nam in Epitaphio Paullæ: *Et vrbem No,* inquit, *quæ postea versa est in Alexandriam.*

** Bochartus Phaleg IV cap. 27 Aegyptum superiorem *Patros* dictam fuisse putat.

I, 12, *in Aegypto Caphtor quærendam esse, constat.* Et R. Saadias apud Kimchi in Ierem. XLVII, 4 Caphtor interpretatur דמיט *Damiata.* Contra Samuel Bochartus lib. IV cap. XXXVIII *terra Caphtor vbicumque fuit, ab Aegypto & Philistæis non parum fuit dissita:* idque ex Amos IX, 7 putat liquere. Plures interpretes Græci Deuter. II, 23 & Amos IX, 7; & Latinus Ierem. XLVII, 4; & Chaldæi non solum his tribus locis, verum etiam Genes. X *Cappadociam* & *Cappadoces* interpretantur: qui vero longius remoti sunt a sedibus posterorum Mizraim Noæ ex Chamo nepotis. Etiam Ierem. XLVII, 4 *insula Caphtor* dicitur, qualis nulla est in Cappadocia. Si vero in Aegypto Caphtor fuit, in superiore, aut circa eam fuisse crediderim, quæ non raro ab Aegypto proprie dicta, seu Delta ac locis circa illud, distincta fuit.

PARS II.

AEGYPTVS SVPERIOR.

XI.

Supra etiam diuisio Aegypti in Superiorem & Inferiorem fuit exposita. Pauca addimus de diuisione. Inferiorem etiam Strabo ita nominavit lib. XVII pag. 557 ἡ κάτω Αἴγυπτος, *inferior Aegyptus*, qua Delta & quæ circa sunt, intelliguntur. Superior, ἡ ἄνω χώρα, *superior regio* sæpe vocatur, vt vidimus; & suprema, Aethiopiam versus, τὰ ἀνώτατα Αἰγύπτου. Superior incipit a vertice τοῦ Delta, & adsurgit vsque in Aethiopiam ad vtramque ripam Nili fluminis. Hanc vero rursus Ptolemæus diuisit in *Heptanomidem* & *Thebaidem.* Post Delta incipit ἑπτανομὶς, *Heptanomis*, regio septem nomis seu præfecturis definita: vltra quam *Thebais*, regio seu pars Aegypti suprema. Nos hanc Ptolemæi diuisionem sequemur, &, distinctionis caussa, prius de Septem nomis illis, & quæ his adiecit Ptolemæus; deinde de Thebaide agemus.

PARTIS II SECTIO I.

HEPTANOMIS.

XII.

A septem præfecturis ἑπτανομὶς, pars media Aegypti denominatur. Vt vero numerus nomorum in Delta non in denario, quem Herodotus & Strabo prodiderunt, substitit, sed plures diuisiones fuerunt factæ: ita etiam ad septem hos Ptolemæi nomos quidam, tamquam appendix ac accessio, sunt additi, vt postea videbimus. Ptolemæus auctor est nominis *Heptanomi* seu *Heptanomidis:* fuit tamen & antea de numero consensus, quamquam alio sub vocabulo, ἑπταπόλεως videlicet, siue septem oppidorum, si modo periegeta Dionysius, vt doctis videtur, fuit sub Augusto, & Characenus ille, quem Plinius commendat. Hic autem vers. 247

ὅσσοι θ' Ἑπτάπολιν μεσάτην ἤπειρον ἔχουσιν,

quot-

quotquot mediam continentem, quæ Heptapolis dicitur, inhabitant. De Aegypto enim loquitur, quam vero a Thebaide, & illa, quæ ad mare vergit, distinxit. Eustathius ad hunc locum: ἡ κατ' Αἴγυπτον Επτάπολις, καὶ Αρκαδία ὡς ἀπὸ τοῦ βασιλέως Αρκαδίου, ὕστερον ἐκλήθη· πρὸ δὲ τούτου καὶ Επτάνομος ἢ καὶ Επτανομία ὠνομάσθη. *Quæ in Aegypto est Heptapolis, postea nominata est Arcadia, ab imperatore Arcadio. Prius etiam Heptanomus, aut etiam Heptanomia dicta fuit.* Heptapolis autem vocata est, quia nomi, vt Plinius ait lib. v cap. IX, sunt *præfecturæ oppidorum*, puta nobilium, quas metropoles Ptolemæus dixit.

2. In hoc tractu supra Delta πρῶτος νόμος ἀπὸ δύσεως τοῦ ποταμοῦ ὁ Μεμφίτης, *primus nomos ab occasu fluminis*, secundum Ptolemæum est *Memphitis*, eiusque metropolis *Memphis*, antiqua vrbs & regia Aegyptiorum. * Strabo lib. XVII pag. 555, postquam de Babylone castello dixerat, Εγγὺς δὲ καὶ ἡ Μέμφις αὐτὴ τὸ βασίλειον Αἰγυπτίων, ἔστι γὰρ ἀπὸ τοῦ Δέλτα τρίσχοινον ἐπ' αὐτήν, *prope est & ipsa Memphis, regia Aegyptiorum, quæ tribus schœnis distat a Delta.* Plinius lib. v cap. IX *Memphis quondam arx Aegypti regum: vnde ad scissuram Nili, quod adpellauimus Delta,* XV *millia passuum.* Variant schœni Aegyptii: in partibus inferioribus XXX stadiorum erant: sexaginta in Thebaide: medio loco forsan etiam mediæ longitudinis. Plinius sane Eratosthenem sequutus lib. XII cap. XIV quadraginta stadia numerat. *Schœnus,* inquit, *patet Eratosthenis ratione stadia* XL, *hoc est, passuum quinque millibus.* Hac mensura congruit Strabo cum Plinio in distantia inter Memphin & initium τοῦ Delta. Habuit Memphis præter alia templa religiosum quoddam Apidi dicatum: & ipse bos Apis ἐν σηκῷ τινι, *in septo quodam* apud Memphitas alebatur. Vrbs magna erat, etiam Strabonis ætate, ac πολυάνθρωπος, id est populosa, secunda ab Alexandria. ** Nummos Memphitarum sub Hadriano & Antonino cusos habemus: in vno Osiris cum Api boue expressus est.

β. Quadraginta stadiis a Memphi ὀρεινή τις ὀφρύς ἐστι, ἐφ' ᾗ πολλαὶ μὲν πυραμίδές εἰσι τάφοι τῶν βασιλέων, *montanum quoddam supercilium est, in quo multæ sunt Pyramides, sepulcra regum.* Strabo ait, tres ex illis esse ἀξιολόγους· τὰς δὲ δύο τούτων καὶ ἐν τοῖς ἑπτὰ θεάμασι καταριθμοῦνται. *tres,* inquam, *esse memorabiles: & duas illarum in septem mundi miraculis numerari.* Singulas altitudinem stadii æquare, figura quadrata, paullo altiores quolibet latere, & mole se paullulum excedere. Plinius lib. v cap. IX extremo: *inter Memphin & Arsinoiten nomon, in Libyco turres, quæ pyramides vocantur.* Plura de Pyramidibus vide apud Herodotum lib. II cap. CXXIV sqq. qui auctores fere singularum nominatim laudat: & apud Diodorum Siculum lib. I cap. LXIV, qui maximæ basin lateris vltra stadium extendit; secundæ, stadio æquat: & in vniuersum dicit, de pyramidibus neque indige-

* Vocatur ἀχήμαντος ab Athenæo lib. I pag. 20 D.

** Cnidius Sostratus auerso & diducto flumine vrbem hanc cepit a Ptolemæo defensam. Lucian. Hippia pag. 355. Memphi cincinni Isidis asseruabantur. Lucian. adv. Indoct. pag. 386.

indigenas, neque scriptores conuenire. Dissensum de ætate illarum, in Historia nostra Antiqua (ad illam enim pertinet, non ad geographiam) proposuimus.

γ. In Memphite nomo Ptolemæus etiam oppidum aliud posuit, in cuius nomine variant libri, Κανθών, Palat. Ακαυθών; sed verum vocabulum auctore Strabone est Ἄκανθος, *Acanthus*. Sic enim p. 556 Μετὰ δὲ Μέμφιν Ἄκανθος πόλις ὁμοίως ὡς ἐν τῇ Λιβύῃ, καὶ τὸ τοῦ Οσίριδος ἱερὸν καὶ τὸ τῆς Ακάνθης ἄλσος τῆς Θηβαϊκῆς, *Post Memphin est vrbs Acanthos similis Libycæ: ibidem Osiridis templum, & lucus Acanthæ Thebaicæ.*

δ. Ad Memphiticum nomon, qui ad Delta vsque pertinet, etiam vrbs Κερκάσωρον, *Cercasorum*, referenda, ad sinistram Nili ripam, vbi in Delta scinditur, posita. Herodotus lib. II cap. XV μέχρι Κερκασώρου πόλιος, κατ' ἣν σχίζεται ὁ Νεῖλος, ἐς τὸ Πηλούσιον ῥέων καὶ ἐς Κάνωβον, *vsque ad vrbem Cercasorum, iuxta quam Nilus scinditur, in Pelusium fluens & in Canopum.* Et cap. XCVII παρὰ τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα καὶ παρὰ Κερκάσωρον πόλιν, *iuxta acumen τοῦ Delta & vrbem Cercasorum.* Strabo Κερκέσουρα, *Cercesura* scripsit lib. XVII p. 555, Ηλιοπολῖτις ἐν τῇ Αραβίᾳ ἐστίν. ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ Κερκάσουρα πόλις κατὰ τὰς Εὐδόξου κειμένη σκοπάς. *Heliopolitis* [præfectura] *in Arabico sita latere: Cercasura vero in Libyco iuxta Eudoxi Speculas.* *

3. Secundus nomos ex septem Ptolemæo est *Heracleotes.* εἶτα καθ' ὃ μέρος σχίζεται ὁ ποταμὸς, ποιῶν νῆσον τὸν Ηρακλεώτην νόμον. *Postea iuxta partem scinditur fluuius, facitque insulam, quæ est Heracleotes nomos.* Metropolis in insula iuxta occidentalem fluuii partem est Ηρακλέους πόλις μεγάλη, *Herculis ciuitas magna*, siue *Heracleopolis magna.* De hoc nomo Strabo ibidem: εἶθ' ὁ Ηρακλεώτης νομὸς ἐν νήσῳ μεγάλῃ, *Postea est Heracleotes nomos*, seu præfectura, *in magna insula.* Ichneumones ibidem colebantur. Inferiore parte huius insulæ fuit *Nilopolis*, reducta quodammodo ab vtraque fluminis parte. nam μεσόγειον, *mediterraneam* Ptolemæus dixit. Ephesino concilio Εὐσέβιος Νειλουπόλεως, *Eusebius Nilopoleos* episcopus subscripsit. Stephanus prauatus est, quum legitur, Νεῖλος πόλις Αἰγύπτου, *Nilus Aegypti vrbs.* Ipse enim gentile format Νειλοπολίτης, quod argumento est, scriptum fuisse Νειλόπολις πόλις Αἰγύπτου. Quidam diuidunt vocabulum, Νείλου πόλις, *Nili oppidum.* Eusebius lib. VI Hist. eccles. cap. XLII Χαιρήμων τῆς Νείλου καλουμένης ἐπίσκοπος πόλεως, *Chæremon, Nili vrbis, vt vocatur, episcopus.*

4. Huic insulari nomo ab occasu adiacet *Arsinoites* nomos: ab ortu *Aphroditopolites.* Illius metropolis est *Arsinoe*, quæ prius Κροκοδείλων πόλις, *Crocodilorum vrbs* secundum Strabonem vocata est: ** quam reuerendi Patres Benedictini ad Athanasium, postea *Cleopatridos* nomen sustepisse

* In memorabilibus locis Memphitidis numero λευκὸν τεῖχος adpellatum & valde, vt videtur, munitum. Etenim Persæ ab Aegyptiis & Atheniensibus victi eo confugerunt. Diodor. XI pag. 56 & pag. 57, 58. Ac Persæ ibi magno numero modiorum frumenti alebantur. Vid. Herodot. III cap. 91.

** Aellan. VI de Animal. cap. 7. Ἐν τῇ Αἰγύπτῳ περὶ τὴν λίμνην τὴν καλουμένην Μοίριδος, ὅπου Κροκοδείλων πόλις, κορώνης τάφος δείκνυται.

pisse contendunt, quod propter muliebres reginarum æmulationes non est inprobabile. Nec vero certo id demonstrari potest, quia Strabo, quem illi testem vocant, non de hac, sed altera Arsinoe, ad sinum Arabicum iuxta Heroopolim sita, dixit, Cleopatridem adpellatam esse, vt supra declarauimus. Immo nostræ *Arsinoes* nomen semper mansit, etiam sub Hadriano, quod ex nummo perdoctus antiquitatum scrutator Vaillantius probauit, inscripto ΑΡΣΙΝΟΙ. L. ΙΑ. *Arsinoitarum anno* XI. Ptolemæus hanc Arsinoen dicit μητρόπολιν μεσόγειον, *metropolim mediterraneam:* ergo reductior quodammodo a Nilo fuit. Nihilominus portum in Nilo habuit. Addit enim vrbis mentioni, καὶ ὅρμος Πτολεμαΐς, *& portus Ptolemais nomine.*

5. Alter nomos, qui ab ortu solis Heracleoticæ insulæ est oppositus, Ἀφροδιτοπολίτης νομὸς, *Aphroditopolites* dicitur. Ptolemæus: ἀπὸ ἀνατολῶν τῆς νήσου Ἀφροδιτοπολίτης νομὸς, *ab orientali parte insulæ est Aphroditopolites nomos.* Et Strabo pag. 556 εἶθ᾽ ὁ Ἀφροδιτοπολίτης νομὸς, καὶ ἡ ὁμώνυμος πόλις ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, ἐν ᾗ λευκὴ βοῦς ἱερὰ τρέφεται, *Deinde est Aphroditopolites nomos cum vrbe huius nominis* [Aphroditopolis] *in Arabico latere: in qua alba bos sacra nutritur.* Breuiatum aliquando est vrbis nomen. In Ephesino concilio subscripsit Χρυσαόριος ἐπίσκοπος Ἀφροδίτου, *Chrysaorius Aphroditi episcopus.* Additur huic nomo apud Ptolemæum Ἀγκυρῶν πόλις (sic rescribendum ex Stephano, non Ἀγγυρῶν) quasi *Ancorarum vrbs*, quia in propinqua lapicidina ancoræ saxeæ dicuntur excisæ. Ethnicum Stephano ex analogia Ἀγκυροπολίτης.

β. Iuxta Arsinoiticum nomon ab occasu est lacus, quem *Mœridis*, Μοίριδος lacum Strabo ac Plinius; Μοίριος λίμνην Herodotus, ab auctore, qui effodit, Μοῖρι, *Mœri* nominant. * Pomponio est *Mœris lacus* dubio prioris vocis casu, nominandi an gignendi. Strabo XVII pag. 558 *Arsinoitæ crocodilos colunt;* καὶ διὰ τοῦτο ἥτε διῶρυξ αὐτῶν μεστὴ ἐςὶ τῶν κροκοδείλων, καὶ ἡ τοῦ Μοίριδος λίμνη, *ideoque fossa illorum plena est crocodilis, & Mœridis lacus.* Et Plinius lib. V cap. IX *Inter Arsinoiten & Memphiten lacus fuit, circuitu* CCL M. *passuum: aut vt Mucianus tradit,* CCCCL M. *& altitudinis quinquaginta passuum, manu factus; a rege, qui fecerat, Mœridis adpellatus. Inde* LXXII *millia passuum abest Memphis.* Herodotus lib. II cap. CXLIX, cui ἡ Μοίριος καλεομένη λίμνη est, *lacus Mœris*, seu *Mœrios, adpellata*, circuitum facit MMMDC passuum siue LX schœnorum: profunditate magis cum Plinio conueuit, quam ipse πεντηκοντόργυιον, *quinquaginta orgyiarum* dicit. Pomponius Mela lib. I cap. IX *Mœris, aliquando campus, nunc lacus, quingenta millia passuum in circuitu patens, altior, quam ad nauigandum magnis onustisque nauibus satis est.* Ex his, quæ de Mœridis lacu tenenda sunt, colligi ab vnoquoque possunt. Herodotus addit, longum esse a meridie in septemtrionem.

γ. Prope hunc lacum, aut secundum nonnullos in ipso lacu, fuit

* Herodotus libr. III cap. 91 Μοῖριν quoque adpellat, & ex huius piscibus Persarum regibus aliquos reditus fuisse dicit.

Labyrinthus, admirandæ structuræ opus seu ædificium. Herodotus lib. II cap. CXLVIII ἐποιήσαντο Λαβύρινθον, ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος, κατὰ Κροκοδείλων καλεομένην πόλιν, *Labyrinthum fecerunt paullo supra lacum Mœris, iuxta Crocodilorum, vt vocatur, vrbem.* Hæc postmodum Arsinoe nuncupata est, vt supra ex Strabone ostendimus. Et cap. CXLIX ἡ Μοίριος καλεομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ Λαβύρινθος ἔτος οἰκοδόμηται, *Mœris lacus, iuxta quem Labyrinthus ædificatus fuit.* Huic ergo Labyrinthus non fuit in ipso lacu, sed extra eum, prope tamen, ὑπὲρ, *supra*, & παρὰ *apud* illum: quod præferendum Plinii opinioni videtur, lib. V cap. IX extremo dicentis, *Labyrinthus in Mœridis lacu, nullo addito ligno exædificatus.* Pomponius Mela tribuit Psammeticho regi, & structuræ artificium sic descripsit dicto loco: *Psammetichi opus Labyrinthus, domos ter mille & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore exstructus ac tectus, vnum in se descensum habet, intus pæne innumerabiles vias, multis ambagibus huc & illuc remeantibus, sed continuo anfractu, & sæpe reuocatis porticibus ancipites: quibus subinde alium super alios orbem agentibus, & subinde tantum redeunte flexu, quantum processerat, magno & explicabili tamen errore perplexus est.* Incredibilis pæne domorum numerus videtur, tamen etiam ita ab Herodoto cap. CXLVIII expressus, δυώδεκα αὐλαὶ κατάστεγοι ἀντίπυλοι ἀλλήλῃσι, *duodecim aulæ tectæ opertæ, portis altrinsecus oppositis*; & οἰκήματα τρισχίλια, *ter mille domicilia*, MD ὑπόγαια, *subterranea*, & totidem μετέωρα, *superiora*. Adpositum Labyrintho fuit sepulcrum (ὁ παρακείμενος τάφος) regis eius, qui Labyrinthum construxerat. Strabo hoc prodidit: nomen autem regis suppressit.

6. Sequitur apud Ptolemæum *Oxyrynchites nomos*: sed Strabo præposuit *Cynopoliten*. Ἑξῆς δ' ἐστὶν ὁ Κυνοπολίτης νομὸς, καὶ Κυνῶν πόλις, - - - ἐν δὲ τῇ περαίᾳ Ὀξύρυγχος πόλις καὶ νομὸς ὁμώνυμος. *Deinde est Cynopolites nomos & Canum vrbs; - - - trans fluuium Oxyrynchus vrbs & præfectura eiusdem nominis.* Dissensio a Cynopolitæ nomi situ est, qui partim insulam Nili, minorem tamen quam Heracleotica erat, tenebat, partim extra insulam in Arabiam se proferebat. Huius ergo dicit Strabo in περαίᾳ Oxyrynchiten nomon esse, id est trans fluuium in Libyco Aegypti latere. Ptolemæus in hoc nomo suspectus est, ponens metropolim non Cynopolim, vnde nomo est adpellatio, sed Κῶ, *Co*, extra insulam in Libyco: quod nomen videtur ex Κυνῶ, *Cyno* ortum, quo posteriores vocabulum Cynopolis breuiarunt. Ipsam *Cynopolim* ille in insula posuit, quam Strabo Κυνῶν πόλιν vocat, *Canum vrbem*, quia Anubis ibi colebatur, & canibus cibus sacer constitutus erat: extra insulam in Arabico *Acorin* (in recto Ἀκωρὶς) ad flumen; & μεσόγειον πόλιν Ἀλαβαστρῶν, *Alabastrorum vrbem*, reductam a flumine, Plinii *oppidum Alabastrôn*, lib. V cap. IX, posuit.

7. *Oxyrynchites* nomos ab vrbe *Oxyryncho* dictus est: vrbs a pisce Oxyryncho, id est acuti rostri, quem præcipue in ea Aegyptii colebant. Strabo dicto loco: ἐν τῇ περαίᾳ Ὀξύρυγχος πόλις, καὶ νομὸς ὁμώνυμος. τιμῶσι δὲ τὸν ὀξύρυγχον καί ἐστιν αὐτοῖς ἱερὸν Ὀξυρύγχου. *Trans flumen* [respectu Cynopoli-

nopolitani nomi] *est vrbs Oxyrynchus, & nomos eiusdem adpellationis: vbi Oxyrynchus colitur, & templum Oxyrynchi est: quamquam & ceteri Aegyptii,* quod addit Strabo, *Oxyrynchum colunt.* Esse autem piscem Oxyrynchum, clare Aelianus Hist. Animal. lib. x cap. XLVI docet: ὀξύρυγχος ὗτος ὁ ἰχθὺς, *Oxyrynchus piscis nomen ex acumine rostri trahit:* τρέφει δὲ ὁ Νεῖλος, *quem Nilus alit, & ab eo* νομὸς, *praefectura nominatur:* καὶ τιμὰς ἔχει ὁ αὐτὸς ἰχθυς, *& religiose hic piscis colitur.* Breuius hæc contraxit Stephanus: Ὀξύρυγχος πόλις Αἰγύπτου, τιμῶσα τὸν ὁμώνυμον ἰχθῦν, *Oxyrynchus vrbs Aegypti, quæ eiusdem nominis piscem colit.* Ptolemæus a Nilo quodammodo in occasum solis reduxit. Quum Christi doctrina per gentes inualeret, episcopalis facta: & Apollonius Seleuciensi concilio subscripsit apud Epiphanium hæresi LXXIII; Petrus, Ephesino.

8. Septimus nomos Ptolemæi est *Hermopolitanus*, a metropoli dictus *Hermopoli magna.* Ἑρμούπολις μεγάλη Græce scripsit, ad discrimen paruæ, quæ in Delta explicata est. Plinio est *Mercurii oppidum.* Ammianus in clarioribus censet vrbibus lib. XXII cap. XL [Vales. XVI] *Thebais* [laxe sumta] *multas inter vrbes, clariores aliis Hermopolim habet, & Copton, & Antinoû.* Huius etiam nummi sunt ex Hadriani æuo, cum Mercurii vel Osiridis simulacro, præscripti ΕΡΜΟ. *Hermopolitarum.* Μεσόγειον *mediterraneum,* fecit Ptolemæus, & a flumine ad occasum nonnihil deduxit.

β. In hoc nomo ad occidentalem ripam Nili etiam castellum seu statio militaris fuit, quæ ab oppido nomen accepit. Ptolemæus: καὶ ἀπὸ δυσμῶν τοῦ ποταμοῦ παρακείμενα, φυλακαὶ, *& quæ ab occasu fluminis adiacent, Phylacæ,* siue Custodiæ. Hæc est Strabonis Ἑρμοπολιτικὴ φυλακὴ *Hermopolitana custodia* seu castellum, τελώνιον τῶν ἐκ τῆς Θηβαΐδος καταφερομένων, *locus exigendi vectigalis de iis, quæ ex Thebaïde deferuntur.* Hinc ait, initium esse ἑξηκοντασταδίων σχοίνων, *schœnorum* LX *stadiis constantium,* quum circa Delta regionem sint tantum XXX aut XL. Atque hic finis Heptanomidis: & post Hermopolim Thebais incipit: quod Plinius etiam ita lib. v cap. IX definiuit. *In Libyco,* inquit, *Lycôn, vbi montes finiunt Thebaidem. Ab iis oppida Mercurii, Alabastrôn, Canum, & supra dictum Herculis: deinde Arsinoe, & iam dicta Memphis.*

9. Nec vero hinc statim Ptolemæus progreditur, sed quasi appendicem Heptanomidi adiungit, in orientali Nili ripa *Antinoiten nomon,* quod parallelus Hermopolitæ est: ab occasu fluminis, *duas Oasitas.* Prior nomos *Antinoites* ab vrbe *Antinoû,* vt modo ab Ammiano nominari & inter clariores Aegypti referri cognouimus, dictus est, quæ Ptolemæo est Ἀντινόου πόλις, *Antinoi vrbs,* seu *Antinoopolis.* Situs & positio tam ex Antonini Itinerario, quam Ptolemæi petatur numeris. Ipsa vrbs non tam noua, quam instaurata esse videtur, ac Casaubonus in Spartiani Hadrianum cap. XIV antiquum nomen *Besam* tradit, quod etiam dei Aegyptii nomen fuit, vt Ammianus lib. XIX cap. XXVI *Besæ dei localiter adpellati oraculum* commendat, quod ipse in Abydo ponit, oppido inter Ptolemaidem & Diospolim paruam sito; vnde Helladius, Aegyptius scriptor, veteri & nouo

nomine coniuncto, apud Photium cod. CCLXXIX, Βησαντίνοος, *Besantinoensis* nominatur. De instauratione & origine Xiphilinus ex Dione in Hadriano: ὁ Ἀντίνοος ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐτελεύτησεν, εἰς τὸν Νεῖλον ἐκπεσὼν, ὡς Ἀδριανὸς γράφει· καὶ οὕτω γε τὸν Ἀντίνοον ἐτίμησεν, ὡς καὶ πόλιν ἐν τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ τοῦτο ἔπαθε, συνοικίσαι, καὶ ὀνομάσαι ἀπ' αὐτοῦ. *Antinous* [delicium Hadriani] *in Aegypto vitam finiuit, in Nilum præcipitatus, vt ipse Hadrianus scripsit: atque ita Antinoum honorauit, vt & vrbem in loco, quo perierat, conderet, ac ab ipso nominaret.* In Notitia prouinciarum Ἀντινῶ, *Antino* vocatur, statuiturque Thebaidis Primæ metropolis. Et quidam antiquiores postremas vocabuli syllabas contraxerunt. Pausanias Arcadicis cap. IX ἐνομίσθη καὶ Ἀντίνους εἶναι θεὸς, *Antinûs etiam pro deo habetur.* Et mox: ἐπὶ τῷ Νείλῳ πόλις Αἰγυπτίων ἐστὶν ἐπώνυμος Ἀντίνου, *in Aegypto ad Nilum vrbs Antina nomine est adpellata.*

10. Vt vero Ptolemæus, propter parallelum situm ab ortu Heptanomidi Antinoiten nomon adiecit; ita etiam ab occasu propter eamdem caussam addidit *duos Oasitas*. Finit enim Heptanomidem his verbis: Οἷς νομοῖς προσγράφονται οἱ δύο Ὀασῖται, *His nomis adscribuntur duo Oasitæ.* Et Plinius lib. V cap. IX duos huius nominis nomos memorat. *Arsinoitæ*, inquit, *duo sunt: hi & Memphites vsque ad summum Delta perueniunt. Cui sunt contermini ex Africa duo Oasitæ.* Straboni est Αὔασις *Auasis* in MSS. qui lib. II pag. 89 Aegyptios, id est barbaros, Αὐάσεις loca raro & male habitata ait adpellare.* Editis libris est Αὔασις: sed vetus lectio a Stephano firmatur, qui eamdem *Oasin* esse tradidit. Αὔασις, inquit, πόλις Αἰγύπτου. Ταύτην δὲ καὶ Ὄασιν καλοῦσιν. *Auasis vrbs Aegypti: hanc vero etiam Oasin nominant.* Duas *Oases* (sic enim plerique nominant) Ptolemæus, Notitia Imperii, & qui distincte μεγάλης, *Magnæ* rationem habent, (vt Athanasius ad Constantium Apologia cap. XXXII, & de fuga sua cap. VII) memorauerunt: alii tres, vt Strabo lib. XVII p. 559, vbi ita definit singulas: vt πρώτη ἐκ τῶν λεχθεισῶν τριῶν, *prima ex tribus, quæ ita vocantur*, sit κατὰ τὴν Ἄβυδον, *iuxta Abydum*, seu e regione eius, septem tamen dierum distans δι' ἐρημίας, *per deserta loca* itinere;** & hanc dicit aqua, vino, & aliis rebus abundare. δευτέρα δ' ἡ κατὰ τὴν Μοίριδος λίμνην, *Secunda*, inquit, *est iuxta Mœridis lacum:* τρίτη δὲ κατὰ τὸ μαντεῖον τὸ ἐν Ἄμμωνι, *Tertia, iuxta Ammonis oraculum.* Et hanc quoque κατοικίας ἀξιολόγους, *bonas habitationes* dicit habere. Quænam ex his maior minorue dicatur, non addit: quod vero non obscure proditur ab Olympiodoro apud Photium Cod. LXXX, qui etiam τρεῖς Ὀάσεις, *tres Oases* agnoscit, δύο μεγάλας, *duas magnas*, τὴν μὲν ἐξωτέρω, τὴν δὲ ἐσωτέρω, *vnam exteriorem, alteram interius* Aegyptum versus *positam*, centum σημείοις, id est *milliariis* inter se distantes: ἔστι δὲ καὶ ἄλλη τρίτη μικρὰ, πολλῷ διαστήματι τῶν δύο κεχωρισμένη. *Est vero & alia tertia, Oasis parua, longo interuallo ab reliquis duabus*

* Gentile nomen habet P. Orosius I histor. c. 2. *Vnde per loca, quæ accolæ Catabathmon vocant, haud procul a castris Alexandri M. & super lacum Calcutium, deinde iuxta superiorum fines Auasitarum, missa in transuersum per Aethiopica deserta meridianum contingit oceanum.*

** Ὄασιν τὴν Αἰγυπτίαν διελθόντι ἀπαντᾷ ἑπτὰ ἡμερῶν ὅλων ἐρημία βαθυτάτη· μετὰ δὲ ταύτην κυνοπρόσωποι νέμονται ἄνθρωποι, κατὰ τὴν ὁδὸν εἰς Αἰθιοπίαν ἄγουσαν, κ. τ. λ. Aelian. X de Animal. c. 25.

bus remota. Haud dubie hæc tertia est illa prope Ammonis fanum sita, quam Strabo etiam dixit tertiam: Ptolemæus autem, & qui duas numerant alii, illam Ammoniacæ Oasin silentio prætermiserunt: & si omnino ibidem esset quædam Oasis, non ad Aegyptum, sed ad Marmaricam seu Ammonis regionem pertineret.

Ptolemæus autem duas tantum Oases, vt dixi, habet, pari ferme longitudine, at latitudine intra secundum gradum, seu paullo minus quam duobus gradibus distantes, quod fere congruit cum Olympiodori Magnarum ad centum milliaria, quam diximus, distantia. Discrepant autem paruitatis cognomento. Etenim Ptolemæus illam, quæ ad Mœridis lacum est, vocat μικρὰν, *paruam:* quæ Abydo est obiecta, *magnam:* Olympiodorus autem vtramque hanc μεγάλην, *magnam* dixit. Quibus vna *magna* est, vt Athanasio supra citatis locis, illam etiam dicunt τὴν ἄνω ὄασιν, *superiorem Oasin,* in quam idem Athanasius ad solitariam vitam agentes (alii Historiam Arianorum ad Monachos vocant) cap. LXXII Ammonium aliosque relegatos scribit: cuius respectu altera, minor Ptolemæi, quia ad Aegyptum inferiorem vergit, & ipsa *inferior* dicenda est. Qui vnius tantum mentionem habent, μεγάλην seu *Maiorem* illam Ptolemæi spectant, in quo numero etiam Herodotus est, qui lib. III cap. XXVI Cambysis exercitum, aduersus Ammonios missum, circa Oasin, quæ septem dierum itinere a Thebis distet, arenarum cumulis dicit obrutum interiisse. Et quia Athanasius prædictis locis catholicorum exsilium Oasin μεγάλην, *magnam,* & τὴν ἄνω, *superiorem* vocat; etiam historiæ & leges in pœnarum descriptione, si Oasin nominant, de maiori videntur intelligendæ. Sic Timasius, militiæ magister, sub Arcadio, τῇ Οάσεως οἰκήσει παραδοθεὶς, *ad inhabitandam Oasim damnatus*, vt Zosimus refert lib. V cap. IX; siue vt Sozomenus lib. VIII cap. VII dicit, εἰς τὴν κατ' Αἴγυπτον ὄασιν, *in Oasin, quæ iuxta Aegyptum est*, relegatus fuit. Et Vlpianus lege VII Dig. de interdictis & relegatis sect. 5. *Est quoddam genus quasi in insulam relegationis in prouincia Aegypto, in Ouasin relegare.* Dicit, *QVASI in insulam*, quia hoc exsilium æquale erat deportationi in insulam, quod inde regredi damnatus non posset nec effugere, ita Oasi arenis cincta, vt insula mari.. Et lege vlt. Cod. de Pœnis, *Magistratus Alexandriæ & Thebaidos solos iubet in Gypsum & in Oasin mittere vel in sex menses, vel ad summum in annum.* At Sozomenus dicto loco de Timasio ἀϊδίῳ φυγῇ, *perpetuo exsilio.* * De *Gypso* non satis constat: plurimi credunt esse quam Stephanus Γυψῆιν, *Gypsein* vocat, & Aethiopiæ adscribit. Et lege vn. C. Theod. de Nili agger. dicuntur *Oasenæ deportationi constringendi.* Adiacebat oppidum vel castellum *Ibis* vel *Hibis* nomine, in quo præsidium Romanorum fuit. Notitia Imperii sub Duce Thebaidos: *Ala prima Abasgorum Hibe Oaseos maioris.* Maior opponitur Minori. nam in eadem Notitia sub Comite limitis memoratur *Ala secunda Armeniorum Oasi minore.*

Vnum superest, quod dubitari possit. Exsilii ille locus Zosimo est τόπος

* Sed Iustinianus mitigarat pœnam. Quod cur ignorasse dicatur Cellarius, non video. Vid. Gundlingian. part. XXXV. §. IV pag. 538.

τόπος λυπρότατος, *locus insigniter sterilis* atque tristis: Straboni autem lib. XVII prima illa Oasis ἔνυδρός τε κατοικία καὶ εὔοινος, καὶ τοῖς ἄλλοις ἱκανή, *habitatio est aquis & vino & ceteris rebus abundans:* quo referri decet quod Herodotus ante dicto loco tradit, Μακάρων νῆσον, *Beatorum insulam* adpellatam esse. At si recte tam Strabonem lib. II, vbi contrarium videtur de Oasi proferre, quam Zosimum inspicimus, non de sede illi media, quam πόλιν, *vrbem* Herodotus dixit, sed de circumiectis arenis earumque sterilitate loquuntur. Strabo, οἰκήσεις περιεχόμεναι ἐρήμῳ καὶ ἀνύδρῳ γῇ, *habitationes, quæ sterili & aquis carente terra sunt circumdatæ:* Zosimus *Quæ aliunde huc euntibus interiecta terra occurrit*, ψαμμώδης οὖσα καὶ παντάπασιν ἔρημος, καὶ ἀοίκητος, ἀφαιρεῖται τῆς γνώσεως τοὺς ἐπὶ τὴν Ὄασιν ἀπιόντας, τῶν ἀνέμων τοῖς ἴχνεσι τὴν ψάμμον ἐπιφερόντων, *arenosa & vasta prorsus, & inhabitata, notitiam pergentibus in Oasim omnem adimit, quod venti vestigiis arenam ingerunt, nec arbor vlla, nec indicium aliud* ὁδοιπόροις, *iter facientibus relinquitur.* Sic ipse locus potest commoditates suas habere, vt tamen accessus & recessus propter circumsitas aliquot dierum arenas, sit difficillimus. Non miror etiam *tertiam* a non nullis fuisse *Oasin* adiectam, & quidem in Ammoniaca regione, quum ipsa sedes oraculi Ammonii talis locus sit, qui fontibus & viretis abundet, adeoque ad habitandum amœnissimus: quem vero, nisi ægerrime per solitudines & arenas, vndique oraculum cingentes, adiri non posse, Scriptores expeditionis Alexandri Magni testantur.

PARTIS II. SECTIO II.

THEBAIS.

XIII.

Post Heptanomidem & Oasitas nomos Ptolemæus dicit: τὰ δὲ ἔτι μεσημβρινώτερα τῶν Επτανομιῶν καλεῖται Θηβαῒς καὶ ἄνω τόποι, *Quæ autem adhuc australiora Heptanomiis sunt, vocantur Thebais & loca superiora.* Et ceteri *Thebaidem* hunc Aegypti tractum vocant. Strabo lib. XVII p. 559 de Ptolemaide Aegyptia, μεγίστη τῶν ἐν Θηβαΐδι, *maxima vrbium in Thebaide.* Et Plinius lib. V cap. IX *summa pars* [Aegypti] *contermina Aethiopiæ, Thebais vocatur.* Nomen a *Thebis* est, antiqua vrbe ad Nilum, de qua & eius mirandis infra dicturi sumus. Ad vtramque Nili ripam patet, in longitudinem ab Heptanomide ad Aethiopiam vsque procurrens. Diuidit Ptolemæus Thebaidem per Nilum in duas partes, quarum altera nomos continet, qui sunt ἀπὸ δύσεως τοῦ ποταμοῦ, *ab occasu fluminis;* altera illos, qui sunt ἀπὸ ἀνατολῶν τοῦ ποταμοῦ, *ab ortu fluminis Nili.* Eumdem ordinem nos etiam tenemus, primum explicaturi, quæ ab occasu sunt Nili: deinde, quæ trans flumen hisce ad sinum vsque Arabicum opposita.

THEBAIS AB OCCASV NILI.

2. Primus nomos Ptolemæi in occidentali latere est Λυκοπολίτης, *Lycopolites*, vt Plinius Latine etiam scripsit, qui etiam inde initium facit The-

Thebaidis. *In Libyco,* inquit lib. v cap. IX, *Lycôn, vbi montes finiunt Thebaidem.* nam a meridie in septemtrionem progressus est, quo respectu Lycopolis est vltima in Thebaide. Agatharchides apud Photium p. 726 ἀρχὴ τῆς Θηβαΐδος ἡ Λύκων πόλις, *initium Thebaidis est Lycopolis.* Ptolemæus in hoc nomo: μητρόπολις μεσόγειος, Λύκων πόλις, *metropolis a flumine remota est, Luporum oppidum.* Sic etiam Strabo p. 559 diuise Λύκων πόλιν, vt Ptolemæus, scripsit. * Plinius *Lycôn,* Luporum vocat, suppresso *vrbis* nomine, sicut ibidem dicit *Veneris,* oppidum intelligens. Integrum, sed compositum nomen, *Lycopolis* est, quia nomos inde, vt vidimus, *Lycopolites* Plinio & Ptolemæo vocatur, & incolæ, vt iam videbimus, *Lycopolitæ.* Stephanus autem etiam diuisit vocabulum: Λύκων πόλεις δύο, *Lycopoles duæ sunt,* ἡ μὲν ἐν Λυκοπολίτῃ νομῷ τῆς Αἰγύπτου, ἡ δὲ ἑτέρα Σεβεννύτου νομοῦ παραθαλάσσιος, *altera in Lycopolite nomo Aegypti, altera in Sebennytico, propior mari.* Sed de hac supra in Delta. Nomen a cultu luporum est. Strabo p. 559 τιμῶσι λύκον Λυκοπολῖται, *Lycopolitæ lupum colunt.* Rationem vel fabulam adfert Diodorus Siculus lib. I cap. LXXXVIII, quum Aethiopes irruptionem in Aegyptum facerent, a luporum gregibus ad Elephantinen vsque fugatos esse. διὸ καὶ τὸν νομὸν ἐκεῖνον Λυκοπολίτην ὀνομασθῆναι, *Propterea nomon illum Lycopoliten nominari.* Nummus Hadriani cum Serapidis imagine: ΛΥΚΟ. L. IA. *Lycopolitarum anno* XI. Vt cetera cum πόλις composita truncata forma posteriori æuo dicta sunt, vt Cyno, Andro, de quibus supra diximus; ita etiam hæc vrbs *Lyco* fuit adpellata. Eunapius in Plotini Sophistæ vita: τὸ ἐξ Αἰγύπτου νῦν γράφων, καὶ τὴν πατρίδα προσθήσω, Λυκὼ ταύτην ὀνομάζουσι, *dum Aegyptium fuisse dico, etiam patriam eius addam: Lyco illam nominant.*

3. Alter nomos Ptolemæi est Ὑψηλιώτης, *Hypseliotes,* cuius metropolis est Ὑψηλή, *Hypsele.* Et Notitia prouinciarum in Thebaide prima, Ὑψηλή, *Hypsele.* Episcopalis Christianorum temporibus fuit, & Arsenius epistolæ suæ ad Athanasium (in huius Apologia sect. LXIX) præscripsit: Ἀρσένιος ἐπίσκοπος τῶν ποτε ὑπὸ Μελίτιον τῆς Ὑψηλιτῶν πόλεως, *Arsenius episcopus ciuitatis Hypselitarum, qui quondam sub Melitio fuere.* Et paullo ante in epistola Pinnis presbyteri (sect. LXVII Apologiæ) Παῦλος μόναχος ἀπὸ Ὑψηλῆς, *Paulus monachus Hypseles.* Socrates lib. I cap. XXXII de eodem Arsenio: ὡς τῆς Ὑψηλοπολιτῶν ἐπίσκοπος καθυπέγραψε, *tamquam Hypselopolitarum vrbis episcopus* [damnationi Athanasii] *subscripsit.* Sic ergo etiam *Hypselopolis* dicta fuit, quod idem est ac ὑψηλή, *alta,* siue in editiore loco posita. Stephanus autem vicum dixit, vt forsan ipsius ætate fuit; etiam alio casu vocabulum format; Ὕψηλις κώμη Αἰγύπτου, *Hypselis vicus Aegypti.* At vrbis dignitatem, quæ ante testimonia audiuimus, confirmant. Nummus Hadriani cum ouis imagine: ΥΨΗΛΙ. L. IA. *Hypselitarum anno* XI.

4. Sequitur apud Ptolemæum *Aphroditopolites* nomos, cuius metropolis μεσόγειος Ἀφροδίτης πόλις, *Veneris vrbs, mediterranea,* seu a flumine reducta,

* Λύκων πόλις, Aelian. de Animal. X c. 28.

ducta. Plura huius nominis oppida sunt, in Delta; & ad Heracleoticam insulam, Heliopolim versus; & hoc loco in Thebaide: vtraque etiam posterior nomon habet, seu præfecturam denominat: ideoque, nisi situs indicetur, difficilius distinguuntur. Plinius lib. v cap. IX *Mox Veneris oppidum, & iterum Iouis, ac Tentyris: - - - - - dein Ptolemais, ac Panopolis, & Veneris iterum.* Huic nomo Ptolemæus tribuit etiam *Crocodilorum vrbem,* itidem *μεσόγειον,* seu a flumine distantem: quo nomine supra ex Strabone diximus & Arsinoen, quæ apud Memphin est, olim fuisse adpellatam.

5. Excipit Ptolemæi ordine *Θινίτης νομὸς, Thinites nomos,* dictus ab vrbe Θὶς, *This,* quam Stephanus habet. Θὶς, inquit, *πόλις Αἰγυπτία πλησίον Ἀβύδου. ὁ πολίτης Θινίτης, This, vrbs Aegyptia prope Abydum. Oppidanus Thinites.* A Ptolemæi libris abest hoc oppidi nomen, qui ideo doctissimo Berckelio suspecti æque sunt ac codices Stephani, quasi ibi elapsum esset, hic mutile scriptum Θὶς pro Θίνις, *Thinis,* quod ex deriuato Θινίτης, colligit. Nunc vero apud Ptolemæum legitur

Θινίτης νομὸς,
καὶ μητρόπολις
Ἑρμίου Πτολεμαΐς.
Thinites nomos,
& metropolis
Hermii Ptolemais.

Videntur metropolis & Ptolemais non bene cohærere: nec ratio nominis Ἑρμίου, *Hermii* facile adparet, nisi a Mercurii cultu est. Quod si autem Ptolemæus ita scripsit, nihilque excidit, oportet veterem metropolim, quæ nomen præfecturæ dedit, Ptolemæi temporibus vastatam & euersam fuisse, novamque adsumtam metropolim *Ptolemaidem.* De hac Strabo pag. 559 *Πτολεμαϊκὴ πόλις μεγίστη τῶν ἐν τῇ Θηβαΐδι, καὶ οὐκ ἐλάττων Μέμφεως, ἔχουσα καὶ σύστημα πολιτικὸν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ τρόπῳ, Ptolemaica ciuitas est omnium maxima, quæ in Thebaide sunt: nec minor, quam Memphis, Græco more institutam habens rempublicam.* Plinius lib. v cap. IX post Abydi explicationem: *Dein Ptolemais & Panopolis.* Zosimus lib. I cap. LXXI *ἡ κατὰ Θηβαΐδα Πτολεμαΐς, Ptolemais Thebaidis.* Et Theodoritus lib. I cap. VII de Nicaeno concilio, *ὁ Πτολεμαΐδος τῆς Αἰγυπτίας Σεκοῦνδος, Secundus* [episcopus] *Ptolemaidis Aegyptiæ.* Notitiis prouinciarum & episcopatuum est prima vrbs seu metropolis Thebaidos secundæ.

β. Eidem Thinitæ nomo Ptolemæus etiam *Abydum* subdidit: *εἶτα μεσόγειος ὁμοίως ἀπὸ δύσεως, Ἄβυδος. deinde est mediterranea vrbs Abydus, itidem ab occasu.* Memnonis fuit regia. Strabo dicto loco: *ὑπὲρ δὲ ταύτης ἡ Ἄβυδος, ἐν ἧ τὸ Μεμνόνιον βασίλειον θαυμαστῶς κατεσκευασμένον, Supra hanc* [Ptolemaidem] *est Abydus, & in ea Memnonis regia mirifice structa.* Addit, olim quidem *μεγάλην, magnam* fuisse, *δευτέραν μετὰ τὰς Θήβας, secundam a Thebis: νυνὶ δ' ἐστὶ κατοικία μικρὰ, nunc vero* (Strabonis ætate) *parua est habitatio.* Plinius de situ certiora tradit lib. v cap. IX *Veneris oppidum, & iterum Iouis, ac Ten-*

Tentyris: infra quod Abydus, Memnonis regia & Osiris templo inclutum, VII M. CCCCC *passuum in Libyam remotum.*

6. Post Thiniten Ptolemæo est Διοσπολίτης νομὸς ἄνω τόπων, καὶ μητρόπολις Διόσπολις μικρὰ, *Diospolites nomos superioris Aegypti, & metropolis Diospolis Parua.* Per verba ἄνω τόπων, *superioris regionis* distinguitur ab alia huius nominis in Delta sita: per cognomen *Paruæ,* a Magna Diospoli, quæ Thebæ sunt, de qua infra dicturi sumus. Plinio est *Iouis oppidum* lib. v cap. IX. Strabo quoque p. 560 Μετὰ τὴν Ἄβυδον Διόσπολις ἡ μικρά· εἶτα Τέντυρα πόλις, *Post Abydum est Diospolis Parua: deinde vrbs Tentyra.*

7. Nomos ergo Τεντυρίτης, *Tentyrites* Diospolitæ proximus est, in austrum versus ab illo recedens. Metropolis eius *Tentyra*, vt Strabo & Ptolemæus vocant. Dicitur etiam *Tentyris.* Plinius lib. v cap. IX *Mox Veneris oppidum & iterum Iouis; ac Tentyris.* Stephanus, Τεντυρὶς πόλις Αἰγύπτου καθαρτικὴ τῶν κροκοδείλων, *Tentyris vrbs Aegypti, fugatrix crocodilorum.* Strabo enim tradit, Tentyritas infestos crocodilis, eosque omnibus modis peruestigare ac occidere. Quosdam etiam credere φυσικὴν ἀντιπάθειαν, *naturalem vim* Tentyritis contra crocodilos esse, vt Psyllis super Cyrenaicam aduersus serpentes: & quum Romam adlati crocodili ad spectaculum fuissent, Tentyritas eo sequutos, reti illos ex piscina, in qua alebantur, in apricum locum, vt spectarentur, eduxisse & rursus impune retraxisse in piscinam. At Seneca lib. IV Quæst. Nat. cap. II negat Tentyritis vim naturalem aduersus hanc belluam inesse, quæ desit hominibus aliis. *Nec illos,* inquit, [crocodilos] *Tentyritæ generis aut sanguinis proprietate superant, sed contemtu & temeritate. Vltro enim insequuntur, fugientesque iniecto trahunt laqueo: plerique pereunt, quibus minus præsens animus ad persequendum fuit.* Quod vero multæ Aegypti ciuitates crocodilos religiose coluerunt, quos adfligebant Tentyritæ; odium inter ipsos & bellum exortum est, de quo Iuuenalis satyra XV vers. 33

Inter finitimos vetus atque antiqua simultas,
Immortale odium & numquam sanabile vulnus
Ardet adhuc, Ombos & Tentyra. summus vtrimque
Inde furor vulgo, quod numina vicinorum
Odit vterque locus, quum solos credat habendos
Esse, quos ipse colit.

Vides sic plurale esse *Tentyra,* τὰ Τέντυρα, quia poeta dixit *inter Ombos & Tentyra.* Ombi autem vrbs in extrema Aegypto lateris Arabici, de qua infra dicturi sumus. Alii vero, etiam in singulari enuntiant. Notitia Imperii sub Duce Thebaidos, *Equites sagittarii indigenæ Tentyræ.* Et in Notitia prouinciarum, Τέντυρα, *Tentyra,* in Thebaide secunda, ambigue. Plinius lib. VIII cap. XXV Tentyritas in Nili insula locat. *Quin & gens,* inquit, *hominum est huic belluæ aduersa in ipso Nilo, Tentyritæ, ab insula, in qua habitat, adpellata.* Silent Strabo & Ptolemæus de insula.

β. Huic nomo additur a Ptolemæo κώμη μεσόγειος Παμπανὶς, *vicus mediter-*

diterraneus Pampanis. In notitia sub Duce Thebaidos est *Ala prima Iouia catafracta Ripampane:* quæ videtur hæc Pampanis esse.

γ. Postea Ptolemæus scripsit: εἶτα ὁ Μέμνων καὶ μεσόγειος κώμη Ταθυρίς. *Deinde Memnon est & mediterraneus vicus Tathyris.* In Græco codice ΜΕΜΝΩΝ maiusculis litteris scriptum legitur, quod Ortelius de tractu ita nominato exponit, in quo Memnonis regia sit & statua, ac plures testes advocat, qui vero nihil dicunt, nisi regiam fuisse Abydi & Thebis: statuam mirabilem Thebis. Esto locum quemdam alium post Tentyram *Memnonem* vocatum fuisse propter statuam forsan aut aliud eius ædificium; quemadmodum Diodorus lib. II cap. XXII multa βασίλεια παλαιά, *vetusta palatia* in Aegypto & ad Aethiopiæ fines dicit fuisse, quæ nominata fuerint μεμνόνεια, *Memnonia:* tamen non eo charactere id proferendum erat, quo nomi signantur, sed, tamquam appendix Tentyritæ nomo cum pago Tathyride, relinquendum. Sed quid de loco dubitamus? Strabonis *Memnonium* est, quod in Thebarum parte Libyca trans fluuium fuit. Sic enim pag. 561 de Thebarum vrbe olim maxima: *nunc per vicos habitatur. Pars est in Arabia,* ἐν ᾗπερ ἡ πόλις μέρος δ' ἐστὶν καὶ ἐν περαίᾳ, ὅπου τὸ Μεμνόνιον, *in qua ipsa vrbs est: pars vero est etiam trans fluuium, vbi Memnonium est.* Addit ibidem colossos duos fuisse, quos terræ motus vel Cambyses mutilauerit. Siue ergo per Ptolemæi Memnonem intelligas Memnonium, siue colossum, Memnonis imaginem imitatum; nihil tamen extra Thebas habes, quia in parte eius, trans fluuium sita, collocata erant.

8. Sequitur *Hermonthites* nomos, cuius metropolis erat Ἑρμωνθὶς, *Hermonthis.* Sic Ptolemæus scripsit: at Stephanus per Ω, Ἑρμωνθὶς πόλις Αἰγύπτου, *Hermonthis Aegypti oppidum est.* Et Plinius dicto loco *Hermonthiten* nomon cum ceteris numerat. Strabo autem XVII pag. 561 Ἑρμουθὶς, *Hermuthis* scripsit, quamquam in Latina eius versione etiam *Hermonthis* est. μετὰ δὲ Θήβας Ἑρμουθὶς πόλις, *post Thebas est Hermonthis ciuitas:* in qua Apollo & Iuppiter colebantur, etiam bos sacer alebatur. Ptolemæus huic nomo, quem vltimum in Libyca ripa habet, multa alia subdit vsque ad Elephantinen, Aegypti terminum, hoc ordine:

μητρόπολις Ἑρμωνθὶς,
καὶ ἐφεξῆς πόλις Λάτων,
εἶτα πόλις μεγάλη Ἀπόλλωνος,
εἶτα κώμη μεσόγειος Φθωνθὶς,
καὶ νῆσος Ἐλεφαντίνη.

Hoc est: *Metropolis Hermonthis,*
& deinde ciuitas Latorum seu Latopolis,
postea vrbs magna Apollinis,
deinde vicus mediterraneus Phthonthis,
& insula Elephantine.

Strabo pag. 561 ordinem alium habet: *Post Thebas,* inquit, Ἑρμουθὶς, *Hermonthis ciuitas:* ἔπειτα Κροκοδείλων πόλις, τιμῶσα τὸ θηρίον. εἶτα Ἀφροδίτης πόλις, καὶ μετὰ ταῦτα Λατόπολις τιμῶσα Ἀθηνᾶν καὶ τὸν Λάτον. *deinde Crocodilorum*

vrbs,

vrbs, belluam illam colens: hinc Veneris vrbs: & postea Latopolis, colens Venerem & Latum. Pergit: εἶτα Εἰληθυίας πόλις καὶ ἱερόν. ἐν δὲ τῇ περαίᾳ Ἱεράκων πόλις τὸν ἱέρακα τιμῶσα. εἶτ' Ἀπόλλωνος πόλις, καὶ αὕτη πολεμοῦσα τοῖς κροκοδείλοις. ἡ δὲ Συήνη καὶ ἡ Ἐλεφαντίνη. *Postea Lucinæ vrbs & templum: trans fluuium vero Accipitrum vrbs, vbi accipiter colitur: deinde Apollinis vrbs, quæ & ipsa cum crocodilis pugnat. Syene autem & Elephantine*, cetera.

β. Multum hæc ab ordine Ptolemæi distant, vt, quem sequamur, omnino dubitandum sit. Quod vero intersunt supra iam ex Ptolemæi ordine exposita, Veneris vrbs & Crocodilorum: reliqua quoque cum Ptolemæo persequemur. Huic post Hermonthim est Λάτων πόλις, seu, vt composita forma Strabo efferebat, Λατόπολις, *Latopolis*. Dicta a *lato* pisce, quem colebat, descripto ab Athenæo lib. VII cap. XVII, qui eximiæ magnitudinis in Nilo dicit, præ ceteris locis, hunc piscem esse. οἱ ἐν τῷ Νείλῳ ποταμῷ γινόμενοι λάτοι τὸ μέγεθος εὑρίσκονται καὶ ὑπὲρ διακοσίας λίτρας ἔχοντες, *qui in Nilo lati sunt, ea inueniuntur magnitudine, vt plures quam ducentas libras pendant.* Postea truncatum vocabulum, vt plura in Aegypto, *Cyno, Lyco;* dictumque *Lato* pro eo quod est *Latopolis.* Notitia Imperii sub Duce Thebaidos: *Equites sagittarii indigenæ Lato.* Et Itinerario veteri, quod vulgo Antonini vocant, p. 34

Ptolemaide			
Abydum	M.	P.	XXII
Diospolim	M.	P.	XXVIII
Tentyram	M.	P.	XII
Papa	M.	P.	VIII
Hermunthim	M.	P.	XXX
Laton	M.	P.	XXIIII.

Sic ex Schotti bibliotheca editum, qui in pluribus casum mutauit: Aldus autem & Simlerus *Lato* ediderunt, vt in Notitia erat Imperii. Plinii nomos *Latopolites* videtur *Letopolites*, Λητοῦς πόλεως, esse, *Latonæ ciuitatis*, quia cum nomis inferioris Aegypti coniungitur.

γ. Succedit apud Ptolemæum *Apollinis vrbs magna:* quæ & Ἀπολλωνόπολις, *Apollonopolis* dicta, quia oppidani sunt Stephano (qui vrbem diuise nominat Ἀπόλλωνος πόλιν) & Aeliano Hist. Animal. lib. X cap. XXI Ἀπολλωνοπολῖται, *Apollonopolitæ*. Hi etiam infensi crocodilis erant, vt Strabo supra dixit, quod Aelianus Tentyritarum adfinitati tribuit. Ἀπολλωνοπολῖται δὲ, Τεντυριτῶν μοῖραι, σαγηνεύουσι μὲν τοὺς κροκοδείλους, *Apollonopolitæ*, inquit, *qui pars Tentyritarum sunt, retibus crocodilos capiunt*, & interficiunt. Itinerario est *Apollonos Superioris*, XXXII millibus passuum a Lato. Superioris, quia & inferior erat, quæ Parua cognominatur, in Arabico litore. Ideoque Ptolemæus & Stephanus duas Apollini dicatas vrbes in Agypto referunt, Magnam in superiori parte; Paruam, quæ inferius prope Copton fuit.

δ. Prætergressi obscurum vicum *Phthonthin* Ptolemæi, eodem duce venimus ad *Elephantinam* insulam, non integro gradu post Apollinis maiorem

iorem vrbem, hoc est, si recte scrupulos computamus, quinquaginta millibus passuum ab Apolline. Insulam, νῆσον Ptolemæus vocat, etiam Strabo, & vterque nomen format Ἐλεφαντίνην, *Elephantinen*: Plinius autem lib. v cap. ix *Elephantis insula intra nouissimum catarracten* iv m. *passuum, & supra Syenen* xvi m. *habitatur, nauigationis Aegyptiacæ finis*. Et Mela lib. i cap. ix *Elephantidem* dixit, sed vrbem vocat, quia vrbs in insula eiusdem nominis est. * *Nilus*, inquit, *vsque ad Elephantidem vrbem Aegyptiam atrox adhuc feruensque decurrit*. Quod vero finis dicitur nauigationis Aegyptiacæ, id propter catarracten, qui paullo supra Elephantinen est, ita se se habet. Strabo p. 562 μικρὸν ὑπὲρ τῆς Ἐλεφαντίνης ἐστὶν ὁ μικρὸς καταῤῥάκτης, *paullulum supra Elephantinen est paruus catarractes*, quem idem scribit πετρώδη τινὰ ὀφρῦν, *saxeum quoddam supercilium* in medio flumine esse, superne planum, vt aqua transcurrat, & cum impetu magnoque sonitu decidat in alueum depressiorem. Alii non saxum, sed fluuium ruentem *catarracten* dicunt. Vide Etymologicum Vossii. Sed metonymiæ quoque aliquid dari potest. Hic Paruus catarractes Plinio lib. v cap. ix *nouissimus* dicitur. De Nilo ait: *inclusus montibus, nec aliunde torrentior, vectus aquis properantibus ad locum Aethiopum, qui Catadupi vocantur, nouissimo catarracte inter occursantes scopulos non fluere immenso fragore creditur, sed ruere*. Itaque Plinio *Catadupi* sunt qui accolunt catarractas: Ciceroni Somn. Scip. cap. v *Catadupa* ipsi catarractæ. *Vbi Nilus*, inquit, *ad illa, quæ Catadupa nominantur, præcipitat ex altissimis montibus, ea gens, quæ illum locum accolit, propter magnitudinem sonitus sensu audiendi caret*. Paruus hic catarractes dicitur, quia supra hunc etiam maior est, quem in Aethiopia describemus. Atque hic erat vltimum, ab occasu Nili, Romanorum præsidium. Notitia Imperii sub Duce Thebaidos: *Cohors prima Felix Theodosiana apud Elefantinen*.

THEBAIS AB ORTIVA NILI RIPA.
XIV.

Peræa nunc Thebaidos sequitur siue pars trans Nilum sita. Ab Antinoupoli, quam cum septem nomis exposuimus, Ptolemæo primus in hoc latere est *Antæopolites* nomos, καὶ μητρόπολις Ανταίου μεσόγειος, *& metropolis Antæi mediterranei*. Et Plinio lib. v cap. ix est *Antæopolites* nomos. Stephanus, Ανταιούπολις, πόλις ἐν Αἰγύπτῳ, *Antæopolis, vrbs in Aegypto*. Nomen est ex fabulis Antæi, qui ab Hercule traditur superatus, de quo Iuuenalis satyra iii versu 89.

Herculis Antæum procul a tellure tenentis.

Plura de illo Diodorus lib. iv cap. xvii, Lucanus lib. iv verf. 590 seqq. quem licet in Mauretania Pomponius Mela lib. iii extremo regnasse dicat, alii in Libya; tamen in Aegyptum etiam ab Osiride euocatum idem Diodorus lib. i cap. xvii refert. Vt cœpit Ptolemæus, scribunt ἐλλειπ-

κῶς

* Dio Lib. LIV pag. 599 Αἰθίοπες προεχώρησαν μέχρι τῆς πόλεως τῆς Ἐλεφαντίνης.

κῶς sæpe Ἀνταίου, *Antæi*, ſuppreſſa voce πόλεως: & poſteriores etiam ſine diphthongo, vocali ſecunda. Concilio Epheſino ſubſcripſit Μακάριος Ἀντέου, *Macarius Antei* epiſcopus. Itinerario *Anteu* ſcriptum, quod iter infra ſub finem huius lateris proferemus. Poſt Antæopolim Ptolemæus oppidum aliud in hoc nomo poſuit, cui nomen eſt Πασσάλων, *Paſſalon*.

2. Sequitur *Panopolites* nomos apud Ptolemæum, cuius metropolis ab ipſo etiam Πανόπολις, a Plinio *Panopulis* ſcribitur: a Strabone Πανῶν πόλις, quam λινουργῶν καὶ λιθουργῶν κατοικίαν παλαιὰν, *linificii artificum & lapides cædentium habitationem veterem* dixit. Patria fuit Nonni poetæ, de quo Agathias lib. IV pag. 133 ed. Pariſ. Νόννος ὁ ἐκ τῆς Πανὸς τῆς Αἰγυπτίας γεγεννημένος ἔν τινι τῶν οἰκείων ποιημάτων, ἅπερ αὐτῷ Διονυσιακὰ ἐπωνόμασται, *Nonnus ex Pano Aegyptia oriundus, in quodam ſuorum carminum, quæ Dionyſiaca adpellat*, cetera. A Pane nomen eſt, paſtorum numine, quem ſocium Oſiris habuiſſe fertur, quum in Aethiopas expeditionem faceret. Diodorus Siculus lib. I cap. XVIII παραλαβεῖν ἐπὶ τὴν στρατείαν καὶ τὸν Πᾶνα, διαφερόντως ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων τιμώμενον. *Adſumſit* [Oſiris] *etiam Pana expeditionis ſocium, qui præcipua in veneratione Aegyptiis eſt.* Non ſolum enim ἀγάλματα, *ſimulacra eius* poſuerunt κατὰ πᾶν ἱερὸν, *in omni fano*, verum etiam in honorem illius vrbem in Thebaide condiderunt ab indigenis Χέμμιν, *Chemmin* dictam, μεθερμηνευομένην δὲ Πανὸς πόλιν, *quod interpretantur Panis vrbem*. Dubites vero, an *Chemmis* ſit eadem quæ Panopolis. Herodotus enim lib. II cap. XCI magnam vrbem νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ, ἐγγὺς Νέης πόλιος, *nomi Thebaici prope Neapolin* dixit: at inter Panopolin & Thebaicum nomon Coptites nomos interiacet: & quia Neapolis illa haud dubie Cæne Ptolemæi eſt, dubitatio non tollitur, ſed augetur. Deinde Perſeum in Chemmi cultum eſſe copioſe tradit, Pana ne verbo quidem memoravit. Stephanus etiam vtramque ſeparatim expoſuit: neutro loco alterius nominis rationem habuit. Nihilominus pro Diodori ſententia poteſt etiam Plutarchus adlegari ex libro de Iſide & Oſiride pag. 356. πρώτων δὲ, inquit, τῶν τὸν περὶ Χέμμιν οἰκούντων τόπον Πανῶν καὶ Σατύρων τὸ πάθος αἰσθομένων, *quum autem primi hoc ſenſiſſent Panes & Satyri, qui loca circa Chennin* (quæ eadem ac Chemmin, ex pronuntiationis diuerſitate) *incolebant*. Sic Chemmin ſeu Chennin poteſt ipſa eſſe Panopolis, de quo dubitare mihi licuit: impugnare non auſim.

β. Sed ad Panopolim reuertamur, quam Strabo plurali Πανῶν πόλιν, *Panum vrbem* dixit, vt iam Plutarchus etiam pluraliter loquutus eſt, quo vel ad plura huius generis monſtra, vel ad adiunctos Pani Satyros videtur reſpexiſſe. Pro more etiam hoc vocabulum, præſertim poſteriori æuo, breuiatum fuit: in Epheſino concilio Σαβῖνος Πανός, *Sabinus Panos* ſeu *Panis* epiſcopus: & in veteri Itinerario *Pano*, editione Aldi & Simleri; *Panu*, Schotti. In Peutingeriana autem tabula ſcriptum integre *Panopoli*.

γ. Subdidit Ptolemæus Panopolitæ nomo & alia oppida. Primum eſt Λεπιδωτὸν πόλιν, *Lepidotum oppidum*, obſcurum, neque memoratum ab aliis.

aliis. Alterum est Χηνοβοσκία, *Chenoboscia*, quam ita etiam Stephanus scripsit: Χηνοβοσκία πόλις Αἰγύπτου, *Chenoboscia, oppidum Aegypti.* Ex Alexandro historico refert, ἀντικρὺ τοῦ Διοπολίτου Χηνοβόσκιον, *e regione Diopolitae nomi Chenoboscium situm esse*, nihil autem ad adpellationem adferre: nulla enim ibi anserum esse pascua, sed eximiam circa crocodilos curam. χὴν autem *anser* est. Notitia Imperii sub Duce Thebaidos: *Ala Neptunia Chenoboscio.* Et Itinerario Schottus edidit *Chenoboscion:* Aldus autem & Simlerus *Cenobosio* corrupte; in Peutingerorum tabula *Cenoboscio.*

δ. Vltima in Panopolitano nomo ex Ptolemaei dispositione est Καινὴ πόλις, quae *Caene* in Tabula scripta est, sed *Noua vrbs* seu *Neapolis* verti commodius potest: praesertim quod Herodotus lib. II cap. XCI, vt paullo ante percepimus, dixit, circa Thebaicum nomon esse Νέαν πόλιν, *Neapolim* seu Nouam vrbem. Non dubitamus enim, Καινὴν πόλιν Ptolemaei & Νέαν πόλιν Herodoti eamdem esse, quod & voces idem sonant, & vtraque in Thebaidos parte Arabica inter Thebas & Panopolim posita. Alia autem Caene est Itinerarii Libyco latere inter Memphim & Oxyrynchum.

3. Post Panopolitanum nomon est *Coptites*, eiusque metropolis Κοπτός, *Coptos*, celebre emporium, habitatum ab Aegyptiis & Arabibus, μιγάδων, remotum paullo a Nilo, in quo tamen portum habet. Plinius lib. V cap. IX *Coptos Indicarum Arabicarumque mercium Nilo proximum emporium.* Nomen Plutarchus de Iside & Osiride libro pag. 356 priuationem Aegyptiace dicit sonare, quia Isis hic loci, quum de morte Osiridis accepisset nuntium, vnum cincinnum sibi desecuerit luctus caussa, ὅπου τῇ πόλει μέχρι νῦν ὄνομα Κοπτώ, *vnde vrbi ad haec vsque tempora nomen Copto est.* Aegyptiaca autem forma Κοπτώ, *Copto* est, vt Cyno, Lyco, Lato: quod Graeci, & hos Latini sequuti, Κοπτός, *Coptus* scripserunt. Plinius lib. VI cap. XXIII *Duo millia passuum ab Alexandria abest oppidum Iuliopolis. Inde nauigant Nilo Coptum* CCCIII *millibus passuum, qui cursus etesiis flantibus peragitur* XII *diebus. A Copto camelis itur, aquationum ratione mansionibus dispositis.* * Mansiones fere singulas Hydrea, & Hydreumata vocat, & Berenicen vsque inaequali dispositione, aquationis caussa, deducit, quod iter noctibus factum propter aestus, duodecimo die conficiatur. Nec mirum, quia Berenice secundum Ptolemaei rationes prope Cancri tropicum sita est. Strabo hoc loco turbatior est, Copti quidem mercaturam recte describens, quae vero de isthmo & Berenice addit, non facile explicari, nec conciliari ceteris possunt. Ait post Copti descriptionem: ἐντεῦθεν ἐστὶν ὁ ἰσθμὸς εἰς τὴν Ἐρυθρὰν κατὰ πόλιν Βερενίκην, *Hinc est isthmus in Rubrum mare* [porrectus] *iuxta vrbem Berenicen.* Sed falli videtur in Berenices situ, eamque cum Ptolemaei Albo portu, qui Copto parallelus est, permutare. Ait enim paullo post, οὐκ ἄπωθεν τῆς Βερενίκης ἐστὶ Μυὸς ὅρμος πόλις, *non longe a Berenice abest oppidum, quod Myos hormus,* seu Muris statio, *vocatur.* At vero hic portus longissime a Berenice distat, quippe mille & octingentis stadiis, vt Arrianus principio Peripli interuallum emensus est. Nummus Traiani

* *Coptus* quum defecisset, a Diocletiano capta & euersa est. Zonar. in Dioclet. tom. II.

Traiani cum Osiridis imagine ΚΟΠΤΗΤ. id est Κοπ]ητῶν, *Coptitarum*, a summis viris Seguino, Spanhemio, Vaillantio publicatus exstat. Statius lib. I Thebaid. vers. 264

- - - melius votis Mareotica fumat
Coptos, & aerisoni lugentia flumina Nili.

Mareotica, id est Aegyptia, συνεκδοχικῶς: sicut *Pharius* poetis est Aegyptius, licet in ora & extremitate Pharus insula sit.

β. In eodem nomo Coptite censetur etiam a Ptolemaeo Ἀπόλλωνος μικρὰ, *Apollinis Parua* ciuitas, in austrum a Copto declinans, de qua Strabo pag. 560 καὶ τῆς Κοπ]ȣ̃ ȣ̓ πολὺ ἀφέςηκεν ἡ καλȣμένη Ἀπόλλωνος πόλις, *& a Copto non multum abest Apollinis ciuitas*, intellige *Parua*: nam Magna in Libyco latere supra fuit explicata. Notandus itaque est Stephanus Byzantius, quod scripsit: Ἀπόλλωνος πόλις ἐν Αἰγύπ]ῳ πρὸς τῷ μέρει τῆς Λιβύης ἡ μικρὰ, ἧς μέμνηται Ἀπίων· δευτέρα, ἡ μεγάλη ἐν Αἰγύπ]ῳ, *Apollinis vrbs, in Aegypto ad latus Libycum, Parua, cuius Apion meminit: altera, Magna, etiam in Aegypto.* Inuertendus ordo secundum Ptolemaei positionem, qua Parva est in Arabico latere; Magna in Libyco. Hanc Copto vicinam auctor Itinerarii Antoniniani vocat *Vicum Apollinis*, quod cum paruitatis cognomine bene conuenit. Est tamen quo Stephanum possimus excusare, quia eodem Itinerario in latere Libyco hic ordo obseruatur a septemtrione in meridiem secundum sinistram seu occidentalem Nili ripam progrediendo:

Oxyryncho			
Ibiu	M.	P.	XXX
Hermupolim	M.	P.	XXIIII
Chusis	M.	P.	XXIIII
Lyco	M.	P.	XXXV
Apollonos Minoris	M.	P.	XVIII
Hisoris	M.	P.	XXVIII
Ptolemaida	M.	P.	XXII
Abydum	M.	P.	XXII
Diospolim	M.	P.	XXVIII
Tentyram	M.	P.	XXVII
Contracopton	M.	P.	XII
Papa	M.	P.	VIII
Hermunthin	M.	P.	XXX
Lato	M.	P.	XXIIII
Apollonos Superioris	M.	P.	XXXII.

Quae postrema est Ptolemaei *Apollinis Magna ciuitas*. Quod si ita est, tres Apollinis vrbes in Aegypto fuerunt, e quibus vnam tantum Strabo & Plinius memorarunt: Ptolemaeus & Stephanus duas. Iam vero, si Stephanus illam Lycopoli proximam Apollinis vrbem intellexit, recte in Libyae illam parte collocauit, alterius Minoris in parte Arabiae nulla habita ratione. Sed est quoque, quod dubites de vero Itinerarii ordine, quia nobi

les tres vrbes, quæ singulæ nomon suum denominant, inter Lycopolim & Ptolemaidem sitas, Hypselen, Aphroditopolim, & Thinin prætermisit, in locum eorum obscura Hisori, & Apollinis Parua substitutis: nisi forsan Hypsele postmodum Apollinis adpellata fuit, vbi vero ouis potius, quod ex nummo adparet, quam Apollo, colebatur.

4. Sequuntur post illam in Arabico latere Apollonopolim *Thebæ*, vrbs antiquissima, Homero etiam laudata Iliadis Iota, versu 381

Οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν ποτινίσσεται, οὐδ' ὅσα Θήβας
Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται,
Αἵ θ' ἑκατόμπυλοί εἰσι.

Hoc est: *Nec quot Orchomenon aduehuntur, neque quot Thebas Aegyptias (vbi multæ in domibus opes reconditæ iacent) quæ centum portas habent.* Strabo lib. XVII pag. 561 μετὰ τὴν Ἀπόλλωνος πόλιν αἱ Θῆβαι· καλεῖται δὲ νῦν Διὸς πόλις. *Post Apollonis vrbem Thebæ sunt: nunc Diospolis vocatur.* Plinius lib. V cap. IX *Celebratur Diospolis magna, eadem Thebe, portarum centum nobilis fama.* * Pomponius Mela lib. I cap. IX *Thebæ, vt Homero dictum est, centum portas, siue, vt alii aiunt, centum aulas habent, totidem olim principum domos: solitasque singulas, vbi negotium exegerat, dena armatorum millia effundere.* Etsi vero postea *Diospolis* vocata fuit, eaque *magna*, discriminis caussa, cognominata, quod Plinius adiecit; & Ptolemæus in Thebarum nomo, μητρόπολις Διὸς πόλις μεγάλη, αἱ Θῆβαι: tamen vetus nomen non penitus fuit abolitum, sed in Itinerario quoque seruatum *Thebæ*, sine mentione nominis alterius, quod ab Ioue desumtum erat: Maior vrbis pars in ripa Arabiæ sita erat, vbi etiam ab omnibus censetur: pars quædam etiam trans fluuium in Libya, vbi Memnonium erat. Strabo, νυνὶ κωμηδὸν συνοικεῖται· μέρος δ' ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, ἐν ᾗπερ ἡ πόλις· μέρος δ' ἐστὶ καὶ ἐν τῇ περαίᾳ, ὅπου τὸ Μεμνόνιον. *Nunc vicatim habitatur: pars vero sita est in Arabia, vbi ipsa vrbs est: pars etiam in peræa seu trans fluuium, vbi Memnonium est.* Mirum quod narrant ibi de Memnonis statua seu colosso, truncato quidem, vt aiunt terræ motu, vel, vt alii, Cambysis crudelitate; cuius residua pars radiis solis orientis tacta sonum edat, ὡς ἂν πληγῆς οὐ μεγάλης, veluti ictus haud magni. Strabo quum Aelio Gallo adesset, audiuit sonum prima hora, scribit vero se nescire vnde fuerit, vtrum a basi, an a colosso, an ab aliquo circumstantium hominum. Plinius etiam lib. XXXVI cap. VII de lapide basalte: *Non absimilis illi narratur in Thebis delubro Serapis, vt putant, Memnonis statuæ dicatus: quem quotidiano solis ortu contactum radiis crepare dicunt.*

β. In eodem Thebarum nomo, post Thebas, Ptolemæus ponit *Tuphium*, de quo nihil memorabile succurrit: deinde est Χνοῦβις, *Chnubis*, vt Palatino codice legitur (vulgati enim *Chnumis* habent) quod vocabulum a numine quodam Aegyptio videtur esse. Strabo enim tradit, in vicina vrbe

* Vide etiam Diodorum Siculum lib. I pag. 14, vbi docet, vrbem primum cognominem fuisse matri Osiridis conditoris, a posteris autem *Diospolin* adpellari cœpisse, ab aliis *Thebas*. Duo ibi aurea Iouis templa fuisse &c.

vrbe Elephantine ἱερὸν Κνίφιδος, *templum Cnuphidis* esse. ν vero & φ sunt cognatæ litteræ, & facile permutabiles.

γ. Deinde in eodem nomo est Εἰληθυίας πόλις, *Lucinæ oppidum*, aut Græco nomine, *Elethyia*. Templum habuit Lucinæ dicatum. Strabo p.562 Εἰληθυίας πόλις καὶ ἱερὸν, *Lucinæ oppidum & templum*. nam plerumque Aegyptii sua oppida ab iis, quos pro numinibus coluerunt, adpellauerunt, in quibus etiam Lucina erat, quod interpretari voluerunt, quasi ab ipsis diis oppida condita essent. Eusebius Præpar. Euang. lib. III cap. III τῆς πάσης οἰκουμένης κατὰ μόνην τὴν Αἴγυπτον εἶναι πόλεις πολλὰς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων θεῶν ἐκτισμένας· οἷον Διὸς, Ἡλίου, Ἑρμοῦ, Ἀπόλλωνος, Πανὸς, Εἰληθυίας, ἄλλων πλειόνων. *In terrarum orbe in sola Aegypto ab antiquis diis dicuntur plurima oppida esse condita, vtpote ab Ioue, Sole, Mercurio, Apolline, Pane, Lucina, & multis aliis.* Stephanus quoque Elethyiæ meminit, sed nihil dicit, nisi vrbem esse Aegyptiacam. Videtur a Plinio lib. V cap. IX *Leucotheæ oppidum* adpellari. *Aegyptus*, inquit, *super ceteram antiquitatis gloriam* XX *millibus vrbium sibi, Amase regnante, habitata præfert: nunc quoque multis, etiamsi ignobilibus frequens: celebratur tamen Apollinis; mox Leucotheæ; Diospolis magna, eadem Thebe*, cetera. Lucina enim a luce, quasi λευκὴ, candida & alba, nominatur. Ouidius Fast. II vers. 449

Gratia Lucinæ. dedit hæc tibi nomina lucus,
Aut quia principium tu, dea, lucis habes.

δ. Deinde Ptolemæo est Τόυμ, μεσόγειος, vrbs *Toum*, a flumine amota: & post illam *Ombi:* male ὄμβροι in Ptolemæi libris. Famosa cultu & defensione crocodilorum: pro quibus aduersus Tentyritas & Apollonopolitas Ombitæ pugnabant, de quo bello supra in Tentyris ex Iuuenalis sat. XV vers. 35 diximus, quo *Ombos & Tentyra*, tamquam contrarias ciuitates, opponit: & in Apollinis vrbe magna ex Aeliani Hist. Animal. lib. X cap. XXI, quæ reuolui possunt. Ibidem Aelianus de crocodilis: τοῖς Ομβίταις καὶ συνήθεις εἰσὶ, καὶ μέν τοι καὶ ὑπακούουσι καλούντων αὐτῶν οἱ τρεφόμενοι ἐν ταῖς λίμναις ὑπ' αὐτῶν πεποιημέναις. *qui in paludibus Ombitarum manu factis* [crocodili] *nutriuntur, familiares illis sunt, eosque audiunt, & obtemperant, si vocantur.* Plinius, vbi de Nomis agit, etiam *Ombiten nomon* recenset: quamquam Ombos Ptolemæus Thebarum nomo contribuit. Clarissimus Berckelius etiam Stephano *Ombos* restituit, vbi ὄλβοι antea legebatur: quod vero additum πρὸς τῇ Λιβύῃ, *ad Libyam*, Ombi vero in parte sunt Arabica, videtur aliud sub verbis illis vulnus latere, quod nondum fuit sanatum. *Contra-Ombos* Itinerarii, locus est Ombis oppositus in ripa Nili Libyca.

ε. Post Ombos apud Ptolemæum & in Itinerario *Syene*, Συήνη. Herodotus, Strabo, Stephanus tantum πόλιν, *vrbem* dicunt: Plinius etiam pæninsulam, seu vrbem in pæninsula. *Ditionis*, inquit, *Aegypti esse incipit a fine Aethiopiæ Syene: ita vocatur pæninsula mille passuum ambitu, in qua castra sunt, latere Arabiæ.* Strabo addit pag. 562, in Syena puteum [φρέαρ] esse, indicem solstitii æstiui, διότι τῷ τροπικῷ κύκλῳ ὑπόκειται οἱ

τόποι ἄσκιοι, *quia Tropico circulo hæc loca subiacent,* vt sole circa Cancri principium versante, nulla in meridie vmbra habeatur: quo tempore gnomones horologici sunt ἄσκιοι, *sine vmbra.* Idem ex Strabone repetiit Eustathius ad Dionysii vers. 223. Et Plinius lib. II cap. LXXIII *Tradunt, in Syene oppido, quod est supra Alexandriam quinque millibus stadiorum, solstitii die medio nullam vmbram iaci: puteumque eius experimenti gratia factum, totum illuminari.* Et Lucanus lib. II vers. 587

- - - - - *vmbras nusquam flectente Syene.*

Castra in pæninsula Plinius ponit, quia præsidium Romanum Syene habuit. Notitia Imperii sub Duce Thebaidos: *Milites miliarenses Syenæ.* Et quod Strabo notauit, iam ipsius æuo ἐνταῦθα τρεῖς σπεῖραι Ρωμαίων ἱδρυμέναι φρουρᾶς χάριν, *ibi tres cohortes Romonorum collocatæ erant custodiæ caussa.*

ζ. Syenem excipit apud Ptolemæum tractus, qui vocatur Δωδεκάσχοινος, *Dodecaschœnus,* a duodecim schœnorum mensura dictus, cuius etiam Herodotus meminit lib. II cap. XXIX, dicitque circa hæc loca tortuosum Nilum instar Mæandri esse. In hoc tractu primum est post Syenen *Catarractes minor,* de quo supra in ripa altera diximus: deinde est Ἱερὰ Συκάμινος, *Sacra Sycaminus,* cuius distantiam Plinius indicat lib. VI cap. XXIX. *A Syene,* inquit, *Hieran Sycaminon* LIV *millia passuum.* Habetur etiam illius mentio in Itinerario veteri, vbi itidem *Hierasycaminos* scribitur.

η. Hinc *Philæ,* Φίλαι, insula cum oppido, sequuntur, centum stadiis post Syenen, vti ex Strabonis lib. XVII p. 562 adparet. Quapropter corrigendum est Itinerarium, quo legitur

Philas - -
Syenen M. P. III.

Scribe M. P. XII, vt distantia conueniat cum Strabonis centum stadiis. Seneca lib. IV Quæst. Nat. cap. II *Nilus magnas solitudines peruagatus, & in paludes diffusus, gentibus sparsus, circa Philas primum ex vago & errante colligitur. Philæ insula est aspera & vndique prærupta: duobus in vnum coituris amnibus cingitur, qui Nilo mutantur, & eius nomen ferunt. Vrbem totam complectitur. Hanc Nilus magnus magis, quam violentus, egressus Aethiopiam arenasque, per quas iter ad commercia Indici maris est, prælabitur. Excipiunt eum catarractæ, nobilis insigni spectaculo locus.* Catarractæ hi sunt Ptolemæi minor Catarractes, inter Syenen & Philas positus: vnde Strabo terrestri itinere a Syena Philas per centum stadia, vt catarractæ pericula vitaret, profectus est. Sed de catarracte supra in altero latere ad Elephantinen diximus. Plinius lib. V cap. IX Philas *ex aduerso* Syenes posuit: sed errat, quia in eadem Arabiæ ripa vtræque sunt testantibus Strabone, Ptolemæo, & auctore veteris Itinerarii: nec tam propinquæ sunt oppido Syenæ, vt solet quod ex aduerso est; sed centum stadiis supra Syenen sunt, vt itidem Strabo, qui iter illud emensus est, prodidit. Iure igitur Salmasius ad Solinum pag. 311 castigat Plinium, quem ait, mnemonico errore lapsum, Elephantinen pro Philis accepisse, & Philas pro Elephantine. Nam Elephantine ex aduerso Syenes, non Philæ: & tam Elephantine

quam

quam Syene sit infra catarracten; Philæ autem supra illum. Quamquam vero insulæ sunt Elephantinæ & Philæ, tamen non ita in medio sunt fluminis, vt in neutram partem magis propendeant, sed altera illarum, Elephantine, in Libyam vergit; altera, Philæ, in Arabiam. Et huic loco præsidium Romani inposuerunt. Notitia sub Thebaidos Duce: *Legio prima Maximiana Filis.* Sienim scriptum est posteriore æuo; etiam in Itinerario Aldinæ editionis & Simlerianæ.

θ. Vltimum Ptolemæi oppidum est *Metacompso*, Μετακομψώ, quod ita dicit situm esse vt ἀντικρὺ, *e regione* in altera ripa Ψελκὶς, *Pselcis*, Aethiopiæ oppidum, quod *Pselchin* & *Pselcham* Strabo dixit, obiaceat. nam inæqualia sunt Aegypti per Nilum diuisa latera, quum Libycum in Elephantine desinat; Arabicum longius in meridiem procurrat. Nomen Metacompso conuenit cum Herodoti Ταχομψώ, *Tachompso*, lib. II cap. XXIX, & Melæ *Tachempso* lib. I cap. IX, quamquam hi insulam dicunt: Plinius autem lib. VI cap. XXIX nihil de insula dicit: tantummodo *oppidum*, quod vltra Syenen sit, *Tacompson* vocat, quod haud dubie Ptolemæi *Metacompso* est, situm forsan in pæninsula Nili, cuius generis quæ sunt, non numquam etiam insulæ nuncupantur. Stephanus: Ταχομψὸς κώμη ἐν τοῖς ὁρίοις Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων πρὸς τῇ Φίλῃ νήσῳ; *Tacompsos vicus est in confinio Aegypti & Aethiopiæ prope Philam insulam.* Sic ex situ clarum est, Tacompson esse Ptolemæi Metacompso, in quo ipse Aegyptum ex parte finit Arabica.

ι. Hæc de vtraque Nili ripa secundum Ptolemæi dispositionem: a qua Itineraria in nonnullis locis discedunt. Peutingerianum ex vtraque ripa permiscet, quod iter, credo nauibus peractum fuit a meridie in septemtrionem hoc modo:

Herasicamin VI *Spelci* XLII *Syene* XII *Ombos* XX *Tentira* XVI.

Sic praue scriptum pro *Hierasicamina*, *Pselci*, quod per se patet. Antoninianum autem distinguit quidem ripas, Hierasicaminon autem in Libyca habet positum, nec plane ἀντικρὺ, e regione Pselcidis, sed VIII millibus supra hanc, ita a septemtrione in austrum progrediente ordine, interiectis quibusdam obscuris mansionibus, quas Ptolemæus præteriit:

Contra Ombos			
Contra Syenen	M.	P.	XXIII
Parembolen	M.	P.	XVI
Tzitzi	M.	P.	II
Taphis	M.	P.	XIIII
Talmis	M.	P.	VIII
Tutzis	M.	P.	XX
Pselcim	M.	P.	XII
Corte	M.	P.	IIII
Hierasycaminon	M.	P.	IIII

Ex his Contra Ombos, Contra Syenem, quæ trans flumen ex opposito sita sunt, per se intelliguntur: *Parembolem*, παρεμβολὴν, *Castra* sunt, quæ in ipsa pæninsula Syene Plinius posuerat, aut ex opposita in Libyco sita. *Tzitzi*, *Tutzis*

Tutzis, barbara & ignota ſunt: *Taphis*, mox *Tahis* ſcribitur, ideoque ex ſcriptura incertum. *Talmis* nobilius ex Olympiodori deſcriptione apud Photium cod. LXXX p. 212. Is enim dicit φυλάρχυς καὶ προφήτας τῶν κατὰ τὴν Τάλμιν βαρβάρων, *principes & vates barbarorum, qui circa Talmin ſunt.* Quæ ſequitur *Corte*, eſt Agatharchidis *Cortia Prima*, pag. 22. ἔπειτα, inquit, Ἐλεφαντίνη· εἶτα Αἰθιόπων χώρα, Κορτία πρώτη. *Deinde Elephantine eſt: poſt, Aethiopum terra, Cortia Prima.* Olympiodorus dicto loco: μέχρι πόλεως τῆς λεγομένης Πρίμα. ἥτις τὸ παλαιὸν πρώτη πόλις τῆς Θηβαΐδος, ἀπὸ τῆ βαρβαρικῆ ἐτύγχανε. διὸ παρὰ τῶν Ῥωμαίων Ῥωμαΐα φωνῇ Πρίμα, ἤτοι πρώτη ὠνομάσθη, καὶ νῦν οὕτω καλεῖται. *Vſque ad vrbem, quæ Prima adpellatur. Hæc olim prima vrbs erat a barbarico: ideo ab Romanis Latina lingua Prima nominata eſt, & nunc ita vocatur.*

x. Verſa vice in altera ripa, quæ Arabiæ eſt, progreſſus fit, quaſi ſecundo amne, ab auſtro in ſeptemtrionem hoc modo:

Contra Pſelcim	-	-	-
Contra Talmis	M.	P.	XXIIII
Contra Tahis	M.	P.	X
Philas	M.	P.	XXIIII
Syenem	M.	P.	XII [ſic emendo]
Ombos	M.	P.	XXX
Contra Apollonos	M.	P.	XL
Contra Laton	M.	P.	XL
Thebas	M.	P.	XL
Vicum Apollonos	M.	P.	XXII
Copton	M.	P.	XXII
Chenoboſcion	M.	P.	XL
Thomu	M.	P.	L
Panu	M.	P.	IIII
Selinon	M.	P.	XVI
Anteu	M.	P.	XVI
Mythu	M.	P.	VIII
Iſiu	M.	P.	XXIIII
Hieracon	M.	P.	XX
Peſla	M.	P.	XXVIII
Antinou	M.	P.	XXIIII

vbi finis eſt Thebaidis, & noſtræ de ripa enarrationis. Hinc ad mare Arabicum deuertemur, quod ſolum ex Aegypto reſtat explicandum.

PARTIS II SECTIO III.

ORA SINVS ARABICI.

§. XV.

Sinus Arabicus non totus quidem iuxta Aegyptum, ſed magna illius pars Troglodytas adluit, & in Aethiopiam excurrit. Quod vero Aethiopes nauigationem negligebant, & Troglodytæ, maris accolæ, antiquitus in pote-

poteſtatem Aegyptiorum redacti fuerant; & in hac maritima ora vsque ad oſtium ſinus, Aegyptiorum regum reginarumque nomina & monimenta reperiuntur; non alienum erit, cum Aegypto illum totum tractum ad os vsque ſeu fretum explicare: præſertim quod difficulter diſcernuntur, quæ Aegyptiorum, quæ Troglodytarum aut Aethiopum in hoc litore portus, vrbes, & caſtella fuerint.

2. Ab intimo ſinu, vbi Heroopolim & Arſinoen expoſuimus, incipiendum eſt, ſeu a fine ſinus Heroopolitani. *Clyſma* ibi ponitur a Ptolemæo, quod *Φρούριον, caſtellum* vocat, vti Hierocles in ſua Notitia habet Κλύσμα κάστρον. Philoſtorgius lib. III cap. VI ἡ μὲν Ἐρυθρὰ ἐπὶ πλεῖστον μηκυνομένη, εἰς δύο τινὰς ἀπομερίζεται κόλπους, καὶ τὸ μὲν αὐτῆς ἐπὶ Αἰγύπτου χωρεῖ· Κλύσμα καθ᾽ ὃ τελευτᾷ, τὸ ἐπώνυμον φέρον. *Rubrum mare, quod in maximam longitudinem extenſum eſt, in duos ſinus diuiditur, quorum alter in Aegyptum tendit: Clyſmatis nomen* [ab oppido] *iuxta quod deſinit, accipiens.* Dicit, Heroopolitanum ſinum vocari etiam *Clyſma*, ex nomine oppidi vel caſtelli, in quo terminatur. Vide Henr. Valeſii in Philoſtorgium Adnotationes p. 135, vbi ab aliorum interpretatione falſa hunc locum vindicauit. Samuel Bochartus Clyſma putat eamdem vrbem eſſe, quæ Arſinoe & Cleopatris vocata fuit, inductus in id opinionis auctoritate Arabis Nubienſis, qui, quæ alii Arſinoæ tribuunt, alueum ex Nilo ductum, & aquas calidas, ipſe apud Clyſma hoc conſtituat. Sed quis ignorat, a notiori loco res ſæpe denominari, licet interuallo non minimo diſtinguantur: præſertim ſi propiora loca vaſtationem, vt Arſinoæ videtur accidiſſe, ſunt experta. Ptolemæus ſane diſtinxit Clyſma ab Arſinoe, etiam auctor Tabulæ Peutingerianæ: & in Eccleſiaſtica Notitia, quamlibet ordine turbato, & Clyſma & Cleopatris (quæ ipſa eſt Arſinoe, vt ſupra demonſtrauimus) diſtincte & ſeparatim exhibentur, quod de his ad ſinum oppidis intelligere malim, quam alia horum nominum, ignota omnibus, in parte Aegypti neſcio qua, confingere. Lucianus etiam in Pſeudomanti Clyſmatis mentionem fecit, ἀναπλεύσας εἰς Αἴγυπτον, ἄχρι τοῦ Κλύσματος πλοίου ἀναγομένου, *in Aegyptum nauigauit, ad Clyſma vsque nauigio perducto.*

3. Poſt Clyſma apud Ptolemæum eſt *Drepanum* promontorium: deinde *Myoshormus*, Μυὸς ὅρμος, quaſi *Muris ſtatio*, vt quidam interpretes verterunt. Periplo Erythræi ineunte: τῶν ἀποδεδειγμένων ὅρμων τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἐμπορίων, πρῶτός ἐστι λιμὴν τῆς Αἰγύπτου Μυὸς ὅρμος, *inter inſignes maris Erythræi portus & emporia primus eſt Aegypti portus Myoshormus.* Hic locus *Veneris* poſtea adſumſit adpellationem. Agatharchides p. 54. Ἐφεξῆς λιμὴν μέγας ἐκδέχεται, ὃς πρότερον μὲν Μυὸς ἐκαλεῖτο ὅρμος, ἔπειτα δὲ Ἀφροδίτης ὠνομάσθη. *Hinc portus magnus excipit, qui prius Muris portus vocabatur: deinde Veneris portus adpellatus eſt.* Strabo etiam lib. XVI pag. 529 vtriusque nominis mentionem fecit: εἶτα Μυὸς ὅρμον καὶ Ἀφροδίτης ὅρμον καλεῖσθαι λιμένα μέγαν, *deinde portus magnus eſt, qui Muris ſtatio & Veneris adpellatur.* Male Latinus interpres: *alia Veneris.* eſt enim eadem, vt ex Agatharchide nunc dictum eſt.

4. De-

4. Deinde Ptolemæo est φιλωτέρας λιμὴν, *Philoteræ portus*, nomen sortitus, vt Strabo docet, ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ δευτέρου Πτολεμαίου, *a sorore Ptolemæi II.* Meminit etiam Plinius lib. VI cap. XXIX *Mox oppidum paruum est Aennum, pro quo alii Philoteram scribunt.* Plinii libris *Aennum* diphthongo est: Melæ III cap. VIII promontorium *Äennum* tribus syllabis. Ex quo videmus, non nudum portum fuisse, sed oppidum etiam portui adiunctum. Strabo quoque πόλιν φιλωτέραν vocat; *vrbem Philoteram:* sed turbauit ordinem. Ab Heroum vrbe ait nauigantibus occurrere *Philoteram:* εἶτα ἄλλην πόλιν Ἀρσινόην, *deinde aliam vrbem Arsinoen:* εἶτα, *deinde* θερμῶν ἐκβολὰς, *aquarum calidarum exitus* in mare: εἶτα Μυὸς ὅρμον, *postea Muris stationem*, quæ & Veneris dicta sit. Plinius dicto loco Philoteram inter Arsinoen & & Myoshormon posuit. *Eæ viæ,* inquit, *omnes Arsinoen ducunt, conditam sororis nomine, in sinu Charandra, a Ptolemæo Philadelpho, qui primus Troglodyticen excussit, & amnem, qui Arsinoen præfluit, Ptolemæum adpellauit. Mox oppidum paruum est Aenum, pro quo alii Philoteram scribunt. Deinde sunt Azarei, ex Troglodytarum connubiis, Arabes feri. Insulæ, Sapirene, Scytala: mox deserta ad Myoshormon.* Adeo incertæ rationes de situ huius oppidi sunt: nec vero a Ptolemæo, nisi certiores adferantur, consultum est recedere. Dicitur etiam φιλωτερὶς, *Philoteris*, apud Stephanum & Melam lib. III cap. VIII.

5. Succedit Αἰὰς ὄρος, *Aeas mons*, quem etiam Plinius dicto loco habet. Deinde Λευκὸς λιμὴν, *Albus portus:* & *Acabe* mons: & locus *Nechesia:* atque hinc post *Smaragdum* montem, & *Lepten* promontorium, sequitur tandem *Berenice*, celeberrimum emporium, vnde ex Aegypto in Felicem Arabiam & Indiam fit nauigatio. Smaragdi montis etiam mentio apud Olympiodorum pag. 112 est, qui σμαράγδου μέταλλα, *smaragdi fodinas* vocat, vnde Aegypti regibus magnus prouentus fit. *Berenice* autem a matre Philadelphi nomen habet. Plinius lib. VI cap. XXIX *Berenice, oppidum matris Philadelphi nomine, ad quod iter a Copto diximus.* Dixerat eodem lib. VI cap. XXIII, ex quo supra quædam in *Copto* excerpsimus, iam, breui post, plenum traditurі. Non enim possumus cum Strabone facere, qui lib. XVII pag. 560 dicit, οὐκ ἄπωθεν *non procul* a Berenice Myoshormon esse, inter quas vrbes Arrianus Periplo Erythræi ineunte mille octingenta stadia numerauit: & Plinius iter per plures mansiones exposuit dicto lib. VI cap. XXIII. *A Copto,* inquit, *camelis itur, aquationum ratione mansionibus dispositis. Prima adpellatur Hydreum* XXXII *millibus. Secunda in monte, diei itinere. Tertia in altero Hydreumate, a Copto* XCV *millibus. Deinde in monte. Mox ad Hydreum Apollinis, a Copto* CLXXXIV *M. passuum. Rursus in monte. Mox ad nouum Hydreum a Copto* CCXXIII *M. passuum. Est & aliud Hydreum vetus: Troglodyticum nominatur, vbi præsidium excubat, diuerticulo duûm millium. Distat a nouo Hydreumate* IV *M. passuum. Inde Berenice oppidum, vbi portus Rubri maris, a Copto* CCLVIII *M. passuum.* Vides nunc distantiam, ex qua facile credas, recte Ptolemæi positionem se habere, qui prope Cancri tropicum Berenicen collocauit. Quod etiam Itinerario veteri confirmatur, quo

quo iter a Copto Berenicen, per aliam credo viam, non longe vero a Pliniana diuersam, ita est dispositum:

Copto			
Phœniconem	M.	P.	XXVII
Didyme	M.	P.	XXIIII
Afrodito	M.	P.	XX
Compasi	M.	P.	XXII
Iouis	M.	P.	XXXIII
Aristonis	M.	P.	XXV
Phalacro	M.	P.	XXV
Apollonos	M.	P.	XXIII
Cabalsi	M.	P.	XXVII
Cænon Ydreuma	M.	P.	XXVII
Beronicen	M.	P.	XVIII.

6. Ex hisce etiam mediterranea ex parte cognoscimus, quæ alias ignota sunt, a nemine geographorum tradita. Primam mansionem *Phœniconem* diximus, quia Olympiodorus in hoc tractu meminit πόλεως φοινικῶνος, *vrbis Phœniconis*, pag. 112 apud Photium: & Notitia Imperii sub Duce Thebaidos: *Ala octaua Palmyrenorum Phœnicone.* In libris Itinerarii corrupte *Pœnico niconon*, aut *Phœnico niconon.* Cetera sunt minus cognita, licet vocabula pleraque non ignota sint, vt deorum nomina *Aphrodito, Iouis, Apollonos*, vbi πόλις, *vrbs* in singulis subaudienda. Pænultimum Aldino libro est *Cænon Didreuma;* Simleri, *Cænon Idreum;* vnde nemo non videt, ex Plinio *Ydreuma* siue *Hydreuma* scribendum esse: quamquam *Hydreum* etiam sit Plinii.

7. Hic fere cessat in Syenes parallelo, aut non longe ab illo, quæ ex hoc litore Aegypto propriæ attribui possunt, quæ sequuntur vsque ad fretum, seu os sinus, sunt accessio, a Philadelpho & successoribus Aegypto adiecta, in *Troglodytarum* regione, qui vero & ipsi a Philadelpho subacti erant, posita. Quod vero horum est facta iam mentio, non alienum erit de illis hoc loco aliquid dicere, quamuis sciamus, ab Aegypto a pluribus separari, a quibusdam Aethiopiæ accenseri.

PARTIS II SECTIO IV.

TROGLODYTICE. *

XVI.

Troglodytice, γῆ τρωγλοδυτική, est Troglodytarum regio, qui a τρώγλαις, *cauernis* & specubus, quas ad habitandum subibant, ita dicebantur: neque tales ad solam Aegyptum & sinum Arabicum erant, sed variis in regionibus, & in media Aethiopia, in Ammoniaca, in oriente atque in Scythia. Qui vero ad sinum colebant Arabicum, notiores sunt ceteris & præcipue

* E Troglodytis quidam Megabarenses dicebantur. Diodor. III pag. 165.

cipue ita vocabantur. Non autem iisdem omnes finibus hanc Troglodyticen describunt. Strabo lib. XVI p. 529 ab intimo sinu eamdem incipit. ἀπὸ Ἡρώων πόλεως πλέουσι κατὰ τὴν Τρωγλοδυτικὴν, *ab Herouin vrbe nauigantibus iuxta Troglodyticam.* Et Ptolemæus lib. IV cap. VIII καλεῖται δὲ καθόλου ἡ μὲν παρὰ τὸν Ἀράβιον καὶ τὸν Αὐαλίτην κόλπον παράλιος χώρα Τρωγλοδυτικὴ, *Adpellatur autem vniuersaliter totum litus iuxta Arabicum & Aualiten sinum regio Troglodytica.* Nec aliter Plinius videtur sensisse, dum lib. VI cap. XXIX *Arsinoen* dicit *conditam sororis nomine a Ptolemæo Philadelpho, qui primus Troglodyticen excussit, & amnem qui Arsinoen præfluit, Ptolemæum adpellauit.* Non enim valeret hæc ratio, nisi Arsinoen, quæ ad summitatem sinus est, in Troglodytica censuisset.

2. Contra alii Troglodytas vltra Cancri tropicum remouent, & ἀμφισκίους, id est, quibus vmbra in vtramque partem cadat, faciunt: quod de Eratosthene Plinius tradit lib. II cap. LXXVI. *In tota,* inquit, *Troglodytice vmbras bis quadraginta quinque in anno Eratosthenes in contrarium cadere prodidit.* Et vetus Tabula, ad Ptolemæi numeros composita, a Tropico in austrum ad Aualiten sinum, seu præter eum, extensam habet Troglodyticam.

3. Sic autem est, & ita conciliatur controuersia, vt laxe omne litus Sinus Arabici occidentale Troglodytice nominetur: proprie vero, tantum superiora eius a Berenice, quam Plinius lib. II cap. LXXIII *vrbem Troglodytarum* dixit, vel a Tropico ad fretum & sinum Aualiten: de qua propria Troglodytice idem Plinius interpretandus est lib. VI cap. XXIX. *Troglodytice,* inquit, *quam prisci Michoen, alii Midoen dixere. Mons Pentedactylos: insulæ Stenæ deiræ* (Στεναὶ δειραὶ) *aliquot: Halonnesi non pauciores: Cardamine, Topazos, quæ gemmæ nomen dedit.* * Mons enim *Pentedactylos* supra Berenicen Ptolemæo est; insula *Cardamine* e regione Meroes. *Topazos* insula post Berenices sinum Straboni posita, antea *Ophiodes* dicta ab serpentum multitudine, a quibus rex liberauerit insulam, vt topazius lapis securius inueniretur. Vide Strab. lib. XVI p. 529, & Diodorum Sicul. lib. III cap. XXXIX, qui eadem de serpentibus deletis, & topazio lapide, quæ Strabo, narrat: etiam insulam ὀφιώδη, *Serpentariam* nominat, perinde vt ille. Modum inueniendi hunc lapidem Agatharchides tradit pag. 55 ed. Oxon. ** Atque ita etiam Agathemerus lib. II cap. V πᾶσα ὅση ἐστὶ ἀπὸ Βερενίκης μέχρι τῶν στενῶν τοῦ Ἀραβικοῦ κόλπου καλεῖται Τρωγλοδυτικὴ, *Omnis tractus, qui est a Berenice ad vsque sinus Arabici fauces, Troglodytica vocatur.*

4. Post Berenicen vsque Ptolemaidem Troglodyticam pauca sunt memorabilia, nec fere nisi montes, promontoria, portus. Sunt autem hoc ordine. Proximus a Berenice est *Pentedactylus* mons Plinii & Ptolemæi, de quo supra diximus. Deinde ex Ptolemæi dispositione *Bazium* promontorium: Πριονωτὸν ὄρος, *Prionotus mons:* Μνημεῖον, *Mnemium* promontorium: Ἴσιον ὄρος, *Isius* mons: Βαθὺς λιμὴν, *Bathys* (profundus) *portus:* Διοσκόρων λιμὴν, *Dioscorum* portus: Δήμητρος Σκοπιὰς ἄκρα, *Cereris specula*

* Hæc illustrabit Diodorus III pag. 172.
** Diodorus item III pag. 173.

cula; promontorium: nisi forte cum Strabone legendum Δημητρίϋ, *Demetrii.* etenim eodem ille latere Troglodytico, quum de Spermophagis & Rhizophagis egisset (sunt autem Rhizophagi Ptolemæo inter Meroen & sinum Arabicum) subdit: μετὰ τὴν Ἔλεαν αἱ Δημητρίϋ σκοπαὶ, *post Eleam sunt Demetrii speculæ.* Sequitur Ἀσπὶς, *Aspis*, promontorium: *Diogenis* promontorium: *Satyrorum* mons: *Monodactylos* mons: *Gauros* mons: Θεῶν Σωτὴρ λιμὴν, *Deorum salutaris portus.* Pal. cod. Σωτήρων legit, *seruantium* deorum: at priorem lectionem Diodorus firmat dicto lib. III cap. XL, qui & ipse Σωτῆρα λιμένα, *sospitantem portum* adpellat. *Hæc loca*, inquit, *præteruauiganti multæ se Ichthyophagorum gentes per oram sparsæ offerunt, multi etiam Troglodytæ pastores, & cum his varii montes* μέχρι λιμένος τοῦ προσαγορευομένου Σωτῆρος, *vsque ad portum qui Soter* (Seruator) *adpellatur.* Tandem est Εὐαγγέλων λιμὴν, *Euangelorum portus:* post quem *Ptolemais* est Elephantorum venationes.

5. Hæc *Ptolemais* vel a situ & gente cognominatur *Troglodytica*; vel ab instituto conditoris, quod ad elephantum venatus directum erat, *Ptolemais* Θηρῶν, *ferarum*, vel ἐπὶ Θήρας, *super venationes.* Strabo lib. II sub finem: τοῖς κατὰ Μερόην καὶ Πτολεμαΐδα τὴν ἐν τῇ Τρωγλοδυτικῇ ἡ μεγίστη ἡμέρα ὡρῶν ἰσημερινῶν ἐστὶ τρισκαίδεκα, *iis qui circa Meroen habitant & Ptolemaidem Troglodyticam, longissimus dies est tredecim æquinoctialium horarum.* Sunt enim Meroe & Ptolemais sub eodem parallelo circulo. Idem lib. XVI p. 530 ἡ Πτολεμαῒς πρὸς τῇ Θήρᾳ τῶν ἐλεφάντων, κτίσμα Εὐμήδους τοῦ πεμφθέντος ἐπὶ τὴν Θήραν ὑπὸ τοῦ Φιλαδέλφου, *Ptolemais apud elephantum venationem condita est ab Eumede, quum is a Philadelpho ad venationem mitteretur.* Plinius lib. VI cap. XXIX *Vltra siluæ, vbi Ptolemais a Philadelpho condita ad venatus elephantorum, ob id Epitheras cognominata, iuxta lacum Monoleum.* Distantiam a Berenice idem Plinius lib. II cap. LXXIII prodidit. *In Berenice, vrbe Troglodytarum, & inde stadiis quatuor millibus* DCCCXX *in eadem gente Ptolemaide oppido, quod in margine Rubri maris ad primos elephantorum venatus conditum est.* Et Agathemerus lib. I cap. III ἕως τῆς Πτολεμαΐδος τῆς ἐπὶ Θήρας, *vsque ad Ptolemaidem ad venationes*, scilicet eo vsque ab Heroum vrbe, a qua ἄρχεται, *incipit* sinus Arabicus, dicit esse nongenta stadia. Ptolemæo geographo, & Arriano Erythræi Periplo p. 2. dicta Πτολεμαῒς Θηρῶν, *Ptolemais ferarum.*

6. Hinc vsque ad Adulin vrbem Ptolemæo sunt in Pal. cod Βωμὸς ἔρωτος, *Ara Amoris* promontorium: deinde Σεβαστικὸν στόμα, *Os Sebasticum* seu Augustum, si genuina illa est lectio. Negat enim Salmasius, & ex Strabonis lib. XVI p. 530 Σαβαϊτικὸν στόμα, *Sabaiticum os* legendum censet. Est enim ibidem, eodem Strabone auctore, λιμὴν Σαβὰ καὶ κυνήγιον ἐλεφάντων, *portus Saba, & venatio elephantum:* καὶ Σαβαὶ πόλις εὐμεγέθης, *& Sabæ vrbs maxima.* Post hoc στόμα est Μέγας Αἰγιαλὸς, *Litus magnum:* & deinde Κολοβῶν ὄρος ἄκρον, *Colobon terminus, promontorium.* Colobi autem pars Troglodytarum. Tum sequitur *Adulicus sinus*, in quo prima Σαβὰτ πόλις, *vrbs Sabat*, quæ Salmasio videtur Strabonis *Sabæ* esse: aut si hæ intus fuere, *Saba*

 por-

portus, iam ex Strabone quoque memoratus: deinde ὀρεινὴ χερσόνησος, *Montuosa chersonesus:* Arriano insula est νῆσος ὀρεινὴ λεγομένη, *insula Orine* (montuosa) *dicta, τοῦ μὲν ἐσωτάτου κόλπου, in interiore sinu,* per ducenta a litore stadia: & tandem Ἀδούλη, *Adule* vrbs, quae sinum denominat. Videtur autem aliquid interesse, quod praetermissum a Ptolemaeo sit.

7. Plinius enim lib. VI cap. XXIX addit *Berenicen* alteram, quae *Panchrysos* cognominata est, ab auri copia, quod ibidem effoditur. Haec vero haud dubie est Strabonis (p. 531) Βερενίκη κατὰ Σαβάς, *Berenice iuxta Sabas.* Quod si iam hae Sabae sunt Σαβάτ, *Sabat* Ptolemaei, vt summo viro Cl. Salmasio visum est, non potest illa Berenice inter Ptolemaidem Epitheras & Adulen non fuisse; ideoque, antequam Adulen seu Adulin explicabimus, eius mentionem facimus. Vir clarissimus Io. Harduinus, propter Sabae Arabicae famam, hanc Berenicen quoque in Felicem transtulit Arabiam, Zibit, quae hodie vocatur, interpretatus. Verum & Strabo & Plinius de Troglodytice agunt, non de transmarina Arabia, quando Berenices huius mentionem faciunt. Quod pluribus in Solinum Salmasius p. 349 persequutus est. *Strabo,* inquit, *in dextro ac Troglodytico latere Arabici sinus meminit* Σαβαϊτικοῦ στόματος, *quod a Sabaeis deduci non potest. Post Ptolemaidem venationum statim apud eum sequitur* τὸ Σαβαϊτικὸν στόμα. *Ptolemaeo dicitur* Σεβαστικὸν στόμα. *Lege* Σεβαϊτικόν. *Sed & Σάβα λιμὴν in eodem latere ibidem recensetur: &* Σαβαὶ *vrbs amplissima, a qua Berenice altera cognomento* κατὰ Σαβάς. *Ptolemaeo* Σαβὰτ *vocatur.* Κολοβῶν ὄρος ἄκρον, καὶ ἐν τῷ Ἀδουλικῷ Σαβὰτ πόλις. *Forte* Σαβαὶ πόλις. *Strabo:* ἑξῆς ἐστὶ λιμὴν καλούμενος Κολοβῶν ἄλσος, καὶ Βερενίκη πόλις κατὰ Σαβάς, καὶ Σαβαὶ πόλις εὐμεγέθης. Haec Salmasius.

8. *Adule* vrbs varie scribitur. Ptolemaeus Ἀδούλη, Adule: Arrianus Periplo Erythraei Ἀδουλεὶ, *Aduli:* sed Stephanus ex Herodiano probat verum nomen esse Ἄδουλις, *Adulis;* qua forma etiam Procopius vsus est. Arriano κώμη, *vicus* est: sed Stephano & Procopio πόλις, *oppidum:* Plinio *oppidum Adulitôn,* qui & hoc de eo tradit lib. VI cap. XXIX *Aegyptiorum hoc serui a dominis profugi condiderunt.* Procopius lib. I Pers. cap. XIX Ἄδουλις ἡ πόλις τοῦ μὲν λιμένος μέτρῳ εἴκοσι σταδίων διέχει, *vrbs Adulis a portu suo viginti abest stadiis:* quod etiam Arrianus tradit, quamuis non vrbem, sed κώμην σύμμετρον, *vicum mediocrem* dixerit. Et *Monimentum Adulitanum* seu inscriptio statuae Ptolemaei Euergetae satis gloriosa ad hanc vrbem pertinet. Exstat publicis litteris exscriptum. * Sinus, cui adiacet, Ptolemaeo est κόλπος Ἀδουλικὸς, *sinus Adulicus,* pars sinus Arabici seu maris Rubri.

9. Post Adulin vrbem in eodem sinu Adulico sunt Ptolemaeo *Saturni* promontorium: & Ἀντιόχου Σωλὴν, *Antiochi Solen:* & vicus Μανδαὶθ, *Mandaeth:* & tandem *Arsinoe* prope fauces Arabici sinus, quae Aethiopiam versus promontorio terminantur, quod *Dire* seu *Dira* adpellatur. Haec vltima Arsinoe a Plinio etiam *Berenice,* & quidem tertia in hoc latere Troglodytico, vocari videtur, cum discriminis cognomento *Epidires:* vt Ptolemaeus vel

* Editore Leone Allatio Romae A. 1631. ex quo Sponius in Miscellanea sua pag. 358 Sect. X inscript. 103 transtulit. Theuenotius etiam edidit. A. 1666.

vel memoria lapſus ſit in hoc vocabulo, vel duarum reginarum nomen hic locus acceperit, vti Arſinoe apud Heroum vrbem etiam Cleopatris poſtea fuit nuncupata. nam Plinium aberraſſe non eſſe veri ſimile, qui tres ita, Berenices vocabulo inſignitas, vrbes in hac ora apertis verbis & cognominibus lib. VI cap. XXIX diſtinguit. *Iuba*, inquit, *qui videtur diligentiſſime proſequutus hæc, omiſit in hoc tractu, (niſi exemplarium vitium eſt) Berenicen alteram, quæ Panchryſos cognominata eſt: & tertiam, quæ Epidires, inſignem loco. Eſt enim ſita in ceruice longe procurrente, vbi fauces Rubri maris* VII *millibus* D *paſſuum ab Arabia diſtant.* Dicit *alteram*, reſpectu prius deſcriptæ, quæ ſub circulo ſolſtitiali ſita erat, emporium Indicarum mercium. Hæc vero altera, κατὰ Σαβὰς, *iuxta Sabas*, a Strabone cognominatur. His additur tertia *Berenice* cum cognomento *Epidires*, poſita prope fauces ſeu oſtium ſinus Arabici. Mela autem Arſinoen & Berenicen [ſi modo tertiam Plinii intellexit] diſtinguit lib. III cap. VIII.

10. Promontorium ſeu oppidum, quod cognomen dat vrbi tertiæ, Ptolemæo dictum eſt Δήρη, *Dere:* ſed Strabo diphthongo Δειρὴ, *Dire;* & Agathemerus Δείρη, retracto accentu. τὰ κατὰ Δείρην ςενὰ, inquit; *anguſtiæ* [maris] *quæ iuxta Diren ſunt.* Finitur hoc promontorio fretum Aethiopiam verſus, eodemque ab Aualite ſinu diſtinguitur. Ptolemæus: μετὰ τὰ ςενὰ ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, Δήρη πόλις ἐν ἄκρᾳ, *poſt anguſtias in mari Rubro oppidum Dere in promontorio.* Et Strabo lib. XVI pag. 529 ποιεῖ δὲ ἄκρα τὰ ςενὰ πρὸς τὴν Αἰθιοπίαν, Δειρὴ καλουμένη, καὶ πολίχνιον ὁμώνυμον αὐτῇ, *Anguſtias facit Aethiopiam verſus promontorium, quod Dire vocatur, & oppidum eiuſdem nominis habet.*

11. Atque hic finimus Aegypti acceſſionem Troglodyticam, quam ab Aegyptiis poſſeſſam fuiſſe, tot nomina regum reginarumque in maritimis oppidis inuenta argumento ſunt. Interiora Aethiopiæ relinquimus: maritima Aegypto, propter auctores oppidorum, vindicamus.

12. Inſulas in ſinu Arabico Aegyptii lateris plures Ptolemæus numerauit: Tres ſunt ad Aegyptum propriam, *Sappirene*, quam Plinius lib. VI cap. XXIX *Sapirene* ſimplici litera ſcripſit: *dein Veneris inſula, & Agathonis inſula.* Ad latus autem Troglodytarum, *Aſtrate, Ara Palladis; Gythites; Tomadæon* duæ: *Myronis* inſula, *Catathræ* ſiue *Chelonitiaes* duæ: *Oriſſitides* duæ, *Magorum inſula, Daphnine, Acanthine, Macaria* ſeu *Fortunata, Orneon* [Auium] inſula: *Bacchi* & *Antibacchi; Panis* inſula, *Diodori* inſula, *Iſidis* inſula. Alii alias nominant, quas excutere omnes, aut cum Ptolemaicis conferre, vix iam noſtri eſt operis. Plinius, dicto loco, circa fauces ſinus Arabici inſulam habet *Cytin* nomine, quæ & ipſa topazium ferat: contra Troglodytas ab eorumque monte Pentadactylo, inſulas *Stenas Deiras aliquot*, [Græce Στεναὶ δειραὶ] *Halonneſos non pauciores: Topazon, quæ gemmæ nomen dedit:* de qua ſupra etiam actum eſt. Addit deinde: *Sinus inſulis refertus: ex iis, quæ Mareu vocantur, aquoſæ; quæ Eratonos, ſitientes. Regum ii præfecti fuerunt.* In mediterraneo Ptolemæus nullas

habet Aegypto oppositas, nisi *Dydimas* duas Plinthinæ Mareotidis obiectas. De *Pharo* autem supra diximus.

13. Populi Troglodyticæ a Bazio promontorio in austrum versus sunt apud Ptolemæum *Colobi*, quorum terminum & promontorium supra ex eodem vidimus: male in libris Ptolemæi legitur *Colbi*, in Tabula recte *Colobi*; vt supra ipse scripserat Κολοβῶν ὄρος, *Coloborum terminus*. Deinde *Tabieni*; & Σιρτιβεῖς, *Sirtibes*: post quos *Attiri*: postea Babylonii: deinde *Rhizophagi*, qui radicibus vescuntur, quorum etiam Strabo meminit lib. XVI pag. 530: qui & *Spermophagos* addit, qui in MSS. ita vocantur Σπερμοφάγοι, in editis Σπερματοφάγοι, *Spermatophagi*, ex seminibus viuentes. *Ichthyophagi*, qui tostis piscibus pro pane vtuntur; Straboni post Ophiodem seu Topazon insulam in austrum habitare dicuntur: copiosius post fretum seu fauces Arabici sinus: Tabula etiam vetusta ad Ptolemæi descriptionem comparata, Ichthyophagos Aegypto quoque superiori adpositos habet ab Albo portu ad Berenicen, in maritima ora: cuius nominis etiam magnæ gentes in Asia reperiuntur. *Ophiophagos*, serpentibus vesci adsuetos, Pomponius & Plinius memorant, quos alio nomine *Panchaeos* dictos Vossius in Melam III cap. VIII contendit, Plinius *Candeos*. Vide Harduin. lib. VI cap. XXIX, emendatione CVIII.

CAPVT II

DE

MARMARICA ET PENTAPOLI CYRENAICA.

I.

IN tractum nunc progredimur, qui inter Aegyptum & Syrtes est, non vno modo ab omnibus nominatum aut distributum. Ptolemæus lib. IV cap. V a Cyrenaica ab occasu incipit *Marmaricam*, nec vero illam ad Aegyptum perducit, sed regionem *Libyam*, seu Λιβύης νόμον, *Libyæ nomon* interponit. Agathemerus autem lib. II cap. V in enarrandis Africæ prouinciis sub mediterraneo mari ab occasu in ortum ita procedit: Πεντάπολις, ἡ Μαρμαρικὴ, εἶτα ἡ Αἴγυπτος, *Pentapolis, Marmarica, deinde Aegyptus*. Et hi duo regionem vocant Μαρμαρικὴν, *Marmaricam*: ceteri tantum populi Marmaridarum mentionem faciunt. Scylax Periplo Africæ: Ἀπὸ δὲ Ἄπιδος ἔθνος Λιβύων ἐςὶν οἱ Μαρμαρίδαι, μέχρις εἰς Ἑσπερίδας, *Ab Api est gens Libyca, Marmaridæ*, * *vsque ad Hesperides*. Apis autem oppidum prope

* Vid. etiam Diodorus Siculus III pag. 182, qui ita scribit: Τούτων δ' ἡμῖν διευκρινημένων, οἰκεῖον ἂν εἴη διελθεῖν περὶ Λιβύων τῶν πλησίον Αἰγύπτου κατοικούντων καὶ τῆς ὁμόρου χώρας. Τὰ γὰρ περὶ Κυρήνην καὶ τὰς Σύρτεις, ἔτι δὲ τὴν μεσόγειον τῆς κατὰ τοὺς τόπους τούτους χέρσου κατοικεῖ τέτταρα γένη Λιβύων, ὧν οἱ μὲν ὀνομαζόμενοι Νασαμῶνες νέμονται τὰ νεύοντα μέρη πρὸς νότον, οἱ δ' Αυχίσαι τὰ πρὸς τὴν δ: :ιν, οἱ δὲ Μαρμαρίδαι κατοικοῦσι τὴν μεταξὺ ταινίαν Αἰγύπτου καὶ Κυρήνης, μετέχοντες καὶ τῆς παραλίου. Οἱ δὲ Μάκαι πολυανθρωπίᾳ τῶν ὁμοεθνῶν προέχοντες νέμονται τοὺς τόπους τοὺς περὶ τὴν σύρτιν κ. τ. λ. *His rite discretis, consequens fuerit, vt de Libybus Aegypto & contiguæ regioni finitimis disseramus. Etenim Cyrenen & Syrtes & me-*

prope Parætonium eſt ab occaſu: Heſperides autem, interprete Plinio, ſunt Berenice Pentapoleos, in Syrtis extimo cornu ſita. Ad eumdem modum, quo Scylax, ipſe Plinius, lib. v cap. v poſt Cyrenaicæ deſcriptionem: *Accolunt Marmaridæ, a Parætonii ferme regione ad Syrtin vſque maiorem porrecti:* Satis hæc turbate, vt non poſſis Marmaridas a Pentapolitanis diſcernere. Diſtinctius Strabo lib. XVII ſub finem: *πρὸς ἕω δ᾽ ἔτι μᾶλλον οἱ Μαρμαρίδαι, προχωροῦντες ἐπὶ πλέον τῇ Κυρηναίᾳ, καὶ παρατείνοντες μέχρι Ἄμμωνος. Magis orientem verſus ſunt Marmaridæ ad Cyrenam propius accedentes & vſque ad Ammonem extenſi.* Et clarius idem lib. II etiam ſub finem pag. 90 Caſaub. ed. *πρὸς Αἰγύπτῳ μὲν Μαρμαρίδαι μέχρι τῆς Κυρηναίας, ad Aegyptum quidem Marmaridæ vſque ad Cyrenaicam.*

II.

Ex his abunde perſpicitur, alios miſcere Cyrenaicam cum Marmarica; quosdam & rectius diſtinguere ita, vt Cyrenaica ad occaſum ſit, Marmarica ab ortu Aegyptum contingat, cum quibus nos etiam faciemus. Et ipſa res ita poſtulat, quia Cyrene caput eſt Pentapoleos, quæ ad ſinum pertinet maioris Syrtis. Quod vero vtrumque vocabulum nunc laxius acceptum fuit, nunc anguſtius; factum eſt, vt inter ſe permutarentur, quæ cauſſa eſt impropriæ & indiſtinctæ ſignificationis. Ptolemæi Libycus nomos, diſtinctus a Marmarico, quod ceteris ignotus eſt, non placet: ſed ab Aegypto Marmaricam incipimus, & vltra Cherſoneſum magnam ad Darnin vſque proferimus, quem Ptolemæus finem Cyrenaicæ conſtituit. Aegypti autem finem, quem etiam non eumdem omnes definiunt, cum Ptolemæo a Mareotide, id eſt, in Chimo vico & oppido Plinthine figimus, cuius rationes ſuperiori capite, quod de Aegypto agebat, expoſuimus. Sit igitur prima Marmarica, quam explicemus: deinde ſequatur Cyrenaica.

PARTIS I SECTIO I.

MARMARICA.

I.

Marmaricæ ergo, ſi ab ortu in occaſum procedimus in maritima ora, eſt

diterranea loca his regionibus finitima accolunt quatuor genera Libyum, quorum qui Naſamones *vocantur, ii partes auſtrales colunt: qui* Auchiſæ, *occidentem ſpectant: qui* Marmaridæ, *tractum Aegypto & Cyrenæ interiectum, ad mare etiam porrecti.* Macæ *autem multitudine hominum præcellentes Syrti circumfuſi ſunt.* Diodorus ſatis diſſidet ab Herodoti lib. IV cap. 168, qui ita ſcribit: Οἰκέουσι δὲ κατὰ τάδε Λίβυες ἀπ᾽ Αἰγύπτου ἀρχόμενοι. Πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοίκηνται. παρήκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἀδυρμαχίδαι ἀπ᾽ Αἰγύπτου μέχρι λιμένος, τῷ ὄνομα Πλυνός ἐστι. Τούτων δὲ ἔχονται Γιγάμαι νεμόμενοι τὴν πρὸς ἑσπέρην χώρην μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου. - - Γιγαμέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης Ἀσβύσται. - Ἀσβυστέων δὲ ἔχονται τὰ πρὸς ἑσπέρης Αὐσχίσαι. Οὗτοι ὑπὲρ Βάρκης οἰκέουσι κ. τ. λ. *Incolunt autem hæc Libyes ab Aegypto proximi. Primi Libyum* Adyrmachidæ *habitant, pertinentque ab Aegypto vſque ad portum nomine Pleunum. Hos attingunt* Gigamæ, *occidentem verſus vſque ad inſulam Aphrodiſiadem porrecti. - - Gigamis adiuncti ſunt occidentem verſus* Asbyſtæ, *a quibus longius in occaſum* Auſchiſæ *receſſerunt.* Diuerſa igitur tempora mutationem ſedium attuliſſe videntur, aut obſcuriores quondam gentes inclareſcere & contra claræ obſcurari, aut nominum immutatio alias alia præoptari cœpit. Fortaſſis etiam error interuenit ſcriptorum, qui non ſatis ſemper ſibi caueat a fraude.

est primum ex Ptolemæi dispositione *Glaucum promontorium*: deinde *Leucaspis* portus: postea *Derris* promontorium, Strabonis Δέρις, *Deris* portus: tum est Ptolemæo Ἀντίφρα κώμη, *Antiphra vicus*; Straboni Ἀντίφραι, *Antiphræ* plurali numero, μικρὸν ἀνωτέρω τῆς θαλάττης, *exiguo spatio a mari distantes*. Dein est Φοινικοῦς λιμὴν, *Phœnicûs portus*, Ptolemæi & Strabonis: &, promontorio interiecto cui *Hermææ* nomen, λευκὴ ἀκτὴ, *Album litus*, & hoc quoque vtriusque, Ptolemæi & Strabonis. Hinc, prætermissis obscuris portuum & promontoriorum nominibus [sunt autem *Gyzis* & Γραίας γόνυ, portus; *Callii* promontorium, & *Pythis*] sequitur *Paratonium*, vrbs & portus, quam Strabo dicit, ab non nullis *Ammoniam* vocatam esse, quod etiam a Stephano repetitum est. Memoratur ab omnibus geographis, nec inauditum nomen in historiis. Cæsar apud Hirtium Alex. B. cap. VIII *prohiberi se se non posse, quo minus quotidie aquam nauibus peterent, vel a sinistra parte a Paratonio, vel a dextra ab insula*. Et Florus lib. IV cap. XI de Antonii & Cleopatræ fuga: *Itaque nec præparata in Oceanum fuga; nec munita præsidiis vtraque Aegypti cornua, Paratonium atque Pelusium, profuere*. Munitus itaque locus fuit & Aegyptii regni propugnaculum: * cuius munimenta Iustinianus instaurauit, vt Procopius lib. VI de Aedific. cap. II refert. Melæ lib. I cap. IX est *portus Paratonius*.

II.

Post Parætonium est *Apis*, Ἆπις, oppidum vel vicus religiosus, a quo, vt supra diximus, Marmaridarum Scylax in Periplo suo initium fecit: ἀπὸ δὲ Ἄπιδος, inquit, ἔθνος Λιβύων ἐστὶν οἱ Μαρμαρίδαι μέχρις εἰς Ἑσπερίδας. Idem eo vsque Aegyptium regnum producit. Ait enim post Parætonium: ἔχεται Ἆπις πόλις. Μέχρις οὖν ἐνταῦθα Αἰγύπτιοι ἄρχουσιν. *Sequitur vrbs Apis. Hucusque Aegyptiorum patet regnum*. Plinius lib. V cap. VI distantiam æque, vt Ptolemæus, definit. *Mensura*, inquit, *a Catabathmo ad Paratonium* LXXXVI M. *passuum. In eo tractu vicus Apis interest, nobilis religione Aegypti locus*. Dixit *vicum*, sicut Strabo, κώμη Ἆπις pag. 549: ac Scylax Ἆπις πόλις, & Ptolemæus in oppidis censuit. Meminit etiam Polybius Excerpt. CXV.

III.

Hinc villas tantum, vt interpres Latinus vertit, seu pagos, κῶμαι Ptolemæus vsque ad Catabathmon memorat, *Trisarchin*, *Zagylin*, *Chetteam*, *Zygrin*; e quibus *Zagylis* & *Zygris* in Notitia episcopatuum leguntur, tamquam sedes episcoporum; & post Trisarchin est portus Σελινοῦς, *Selinûs*: ac post Zygrin Αἰνησίσφυρα, *Aenesisphyra*, Ptolemæo portus, Straboni

* Loca finitima vel vicina fuere nauigantibus periculosa. Οἰκοδομήσας γὰρ τὸν ἐπὶ τῇ Φάρῳ πύργον, μέγιστον καὶ κάλλιστον ἔργων ἁπάντων, ὡς πυρσεύοιτο ἀπ' αὐτοῦ τοῖς ναυτιλλομένοις ἐπὶ πολὺ τῆς θαλάττης, καὶ μὴ καταφέροιντο εἰς τὴν Παραιτονίαν, παγχάλεπον, ὥς φασιν, οὖσαν καὶ ἄφυκτον, εἴ τις ἐμπέσοι εἰς τὰ ἕρματα κ. τ. λ. Cnidius architectus *quum exstruxisset illam in Pharo turrim, maximum & pulcerrimum omnium operum, vt ex ea accensæ faces magno maris spatio nauigantibus illucerent, ac ne in* Parætoniam, *locum, vt aiunt, omnino periculosum & inextricabilem, si quis in scopulos inciderit, deferrentur*. Lucian. quomodo conscrib. sit historia pag. 638, 639.

boni promontorium, quod vtrumque poteſt eſſe: a quo proximus eſt Καταβαθμὸς μέγας, *Catabathmus magnus*, qui ſimpliciter ab aliis *Catabathmus* dicitur: Ptolemæus autem a paruo quodam, quem intus in mediterraneis ſub Phœnicunte portu poſuit, diſtinguit. Polybius etiam Excerpt. CXV παραγενόμενος εἰς τὸν Μέγαν καλύμενον Καταβαθμὸν, *quum ad Magnum Catabathmum veniſſet.*

IV.

Catabathmus deſcenſum & decliuitatem ſonat, quia terra hic, quæ plana & æqua fuerat ac ſine montis accliuitate, repente in vallem deprimitur. Plinius lib. V cap. V *Finis Cyrenaicus Catabathmos adpellatur, oppidum & vallis repente conuexa.* Et Salluſtius Iugurth. cap. XVII *Africa fines habet ab occidente fretum noſtri maris & Oceani: ab ortu ſolis decliuem latitudinem* [Iſaac. Voſſius *altitudinem* legit] *quem locum Catabathmon incolæ adpellant.* Supra diximus, in hoc loco quosdam Africam terminare: reliqua cum Aegypto relinquere Aſiæ; immo ipſam hinc Aegyptum inchoare: quæ etiam Salluſtii ſententia fuit cap. XIX, *Catabathmon, qui locus Aegyptum ab Africa diuidit.* Alii Cyrenaicæ terminum faciunt in Catabathmo, vt de Plinio iam cognouimus: cui Strabo quoque lib. XVII pag. 576 conſonat: μετὰ τὴν Ἀπολλωνίαν ἐςὶν ἡ λοιπὴ τῶν Κυρηναίων παραλία μέχρι Καταβαθμῦ ςαδίων διχιλίων διακοσίων, *Poſt Apolloniam eſt reliqua Cyrenæorum ora vſque ad Catabathmum, ſtadiorum* MMCC. Scilicet nusquam ita variant auctores, quam in finibus circa Africam, vt ſupra in Aegypto vidimus, quam quidam in hoc Catabathmo; alii in Api aut Parætonio, alii cum Alexandria aut proximis locis terminant. Ita etiam fit in Cyrenaica, quam plures in Catabathmo finiunt, Ptolemæus in Darni, vt multo fiat anguſtior. Et hoc eſt quod Strabo λοιπὴν, *reliquam* oram poſt Pentapolin vocat: quia propria Cyrenæa eſt ipſa Pentapolis; adiecta, inde ad Catabathmon excurrit.

V.

Poſſemus hic finire Marmaricam, & reliqua ad ſinum Syrtis Cyrenaicæ reſeruare, cui Strabo & Plinius attribuunt; quod vero mixti Marmaridæ Cyrenæis dicuntur, & περιοικῦντες, *circumcolentes* Cyrenæam, vt Strabo lib. XVII p. 549 tradit: etiam nos ſupra Ptolemæi ordinem ſequuti ſumus; nunc quoque eumdem perſequi non alienum nobis videtur.

VI.

A Catabathmo in occaſum eſt *Panormus*, in quo Ptolemæus ſuum Libyæ nomon finit: deinde eius nomos Marmaricæ propriæ ad Cherſoneſum magnam & vltra procurrit, in quo primus eſt Πέτρας μεγάλης λιμὴν, *Petræ magnæ portus*, praue ita dictus, ſi Scylacem ſequimur, cui Πέτρας rectus caſus eſt, obliquus Πέτραντος: vt ita μέγας, non μεγάλης legendum ſit, quemadmodum mox eſt Πέτρας ὁ μικρὸς λιμὴν apud eumdem Scylacem. Sequuntur promontoria duo Ptolemæi, *Ardanis* & *Catæonium*, ſupra quæ, intus paullo ad XV millia paſſuum eſt vrbs *Menelaus*, quæ ſi recte ita poſita eſt, portum tamen in mari habuit, quem Scylax & Strabo etiam *Mene-*

laum vocant, Nepos Cornelius *portum Menelai:* Herodotus lib. IV cap. CLXIX Μενελάϊον λιμένα. Sic vero Caryandensis geographus: ἐκ Πέτραντος εἰς Μενέλαον πλοῦς ἡμέρας, *a Petrante ad Menelaum nauigatio diei.* Et Strabo lib. II pag. 27 *Menelaus quoque in Africam locis quibusdam adplicuit:* ἀφ' οὗ καὶ ὁ κατὰ τὴν Ἀρδανίαν λιμὴν, τὴν ὑπὲρ Παραιτονίου, Μενέλαος καλεῖται, *a quo etiam portus iuxta Ardaniam, quæ supra Parætonium est, Menelaus vocatur.* Ardania autem est Ptolemæi Ardanis, & eiusdem Strabonis lib. XVII pag. 576 *Ardanaxes,* si recte scriptum est. Nepos autem extremo Agesilao: *Quum ex Aegypto reuerteretur, venissetque in portum, qui Menelai vocatur, iacens inter Cyrenas & Aegyptum; in morbum implicitus decessit.*

VII.

Dein est portus, Ptolemæo dictus Σκυθράνιος, *Scythranius;* Scylaci Κυρθάνειος, *Cyrthaneus.* Ἐκ Μενελάου, inquit, εἰς Κυρθάνειον πλοῦς ἡμέρας, *e Menelao* [portu] *in Cyrthaneum nauigatio diei.* Post hunc Ptolemæo est Αντίπυργος λιμὴν, *Antipyrgus portus,* quomodo & Procopius lib. VI κτίσμ. cap. II scripsit: Scylax autem Αντίπυγος λιμὴν, *Antipygus portus:* quod placet claris viris Salmasio & Iac. Gronouio, quia Peutingerorum tabula *Antipego* legitur, corrupte quamuis, tamen sine R; quod etiam Anonymus Rauennas ita lib. III cap. II repetiit. At etiam in ecclesiæ Notitiis *Antipyrgus:* & Epiphanii hæres. LXXIII cap. XXVI memoratur Σεραπίων ἐπίσκοπος Αντιπύργου τῆς Λιβύης, *Serapion episcopus Antipyrgi Libyæ.* vt dubium sit, vtrum R Scylaci exciderit, an intrusum sit a Ptolemæo.

VIII.

Sequitur apud hunc *Petræ paruæ portus;* sed supra dictum, errore librarii Πέτρας gignendi casu lectum, quum recto sit apud Scylacem Πέτρας ὁ μικρὸς λιμὴν, *Petras paruus portus,* obliquo Πέτραντος, *Petrantis.* Ab hoc est Βάτραχος, *Batracus* portus, interpreti *Batrarchus;* & *Paliurus,* oppidum, seu, vt Strabo p. 576 vocat, κώμη Παλίουρος, *vicus Paliurus,* qui in veteri Itinerario, itinere a Ptolemaide Pentapoleos Alexandriam, *Paniuros* scribitur. Tum *Phthia* portus est, & post eum *Chersonesus magna:* quam etiam Scylax Caryandensis in Creta respexit his verbis: πλοῦς δὲ εἰς Λιβύην ἐπὶ Χεῤῥονήσου τὰς ἀλιάδας τῶν Κυρηναίων, vt vir clarissimus Iac. Gronouius, sublata incisione inepta, legendum esse docuit. Denique est *Axylis* κώμη seu vicus, vltimus locus Ptolemæi in Marmarica, a quo propriam incipit Cyrenaicam seu Pentapolim.

PARTIS I SECTIO II.

MARMARICA MEDITERRANEA.

IX.

Aegypto proximi olim sub mari erant *Adyrmachidæ,* gens Libyca; post, Græcis occupantibus maritimam oram, in meridiem magis & superiora repulsi. Herodotus lib. IV cap. CLXVIII Οἰκέουσι κατὰ τάδε Λίβυες ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι· πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοίκηνται, οἳ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται· *Ab Aegypto Libyes colunt, & primi eorum sunt*

sunt Adyrmachidæ, qui moribus vt plurimum vtuntur Aegyptiis. Et paucis interiectis: παρήκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἀδυρμαχίδαι ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμένος, τῷ οὔνομα Πλυνός ἐστι. *Habitant autem hi Adyrmachidæ ab Aegypto vsque ad portum, cui nomen Plynos est.* * Hunc portum Scylax pluraliter Πλυνοὺς, *Plynos* vocat & dimidii diei nauigatione citra Petrantem magnum ponit: vt Ptolemæi Panormus esse videri possit. De Adyrmachidis autem idem Scylax: ἀπὸ τοῦ Κανωπικοῦ στόματος τοῦ Νείλου Ἀδυρμαχίδαι ἔθνος Λιβύων. *Post Canopicum Nili ostium sunt Adyrmachidæ, natio Libyca.* Quod ergo habitatio eorum per portûs & ostia describitur, vtique maritimam oram coluisse necesse est. Ptolemæus autem ad interiora Adyrmachidas remouit. In suo enim Libyæ nomo (quæ ipsa Adyrmachidarum sedes est) in septemtrionem versus obscura nomina ponit *Zigritas, Chartanos,* & *Zyges:* τὰ δὲ μεσημβρινὰ, *meridialia autem* dicit *Buzes* colere, & *Ogdæmos:* μεθ' οὓς Ἀδυρμαχῖται, *post quos Adyrmachitæ.* Sic enim per τ scribit, sed perperam; quum Herodotus & Scylax ac Plinius Δ habeant; & pænultima breuis sit, quod Silius docet lib. III vers. 278

- - - - - & falcatus ab arte
Ensis Adyrmachidæ, ac læuo tegmine crure.

X.

Ptolemæi Adyrmachidis proximi sunt *Ammonii:* quia illorum mentioni illico subiecit, εἶτα ἡ Ἀμμωνιακὴ χώρα, *deinde est Ammoniaca regio.* Sic regio vocatur, in qua Iouis Ammonis est oraculum. Athanasius Apologia ad Constantium sect. XXXII οἱ ἀπὸ τῆς Θηβαΐδος εἰς τὴν Ἀμμωνιακὴν τῆς Λιβύης ἀπεστάλησαν, *qui ex Thebaide erant, in Ammoniacam Libyæ relegati sunt.* Qui incolunt regionem, dicuntur *Ammonii,* & ipsum hoc nomen ab Iouis est oraculo, quem Aegyptii *Ammûn* siue Ammonem vocant. Herodotus lib. II cap. XLII Ἀμμοῦν Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία, *Ammûn Aegyptii Iouem vocant:* καὶ Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδε σφι τὴν ἐπωνυμίην ἐποιήσαντο, *& ab hoc* [Ammone Ioue] *Ammonii adpellationem sibi fecerunt.* Idem lib. IV cap. CLXXXI πρῶτοι ἀπὸ Θηβέων διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ Ἀμμώνιοι, ἔχοντες τὸ ἱρὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαιέως Διός. *Primi a Thebis* [Aegyptiis] *per decem dierum iter* [arenosum] *sunt Ammonii, habentes templum ad Thebani Iouis effigiem.* Vtrobique enim simulacrum Iouis dicit esse κριοπρόσωπον, *arietino vultu.*

XI.

In Ammoniaca regione Ptolemæo sunt *Alexandri Castra,* & hinc in occasum ὁ Ἄμμων πόλις, *vrbs Ammon.* Ceteri tantum templi & oraculi & fontis Solis mentionem habent, de quibus scriptores rerum Alexandri consulantur. Arrianus lib. III cap. IV χῶρον, *locum,* non vrbem, vocat, in quo Ammonis templum sit: iuxta quem κύκλῳ, *in circuitu* omnia vasta & arenosa sint. Herodotus tamen de Ammoniis, quasi de gente populosa scribit, qui regem habuerint, ac bella cum aliis gesserint: ex quo facile credas, nec oppida omnino, nec vicos illis defuisse: etsi certis ex plagis,

* Tzetzes ad Alexandr. Lycophr. vers. 149 τὸν ἐκ Πλυνοῦ) τὸν Μενέλεών τε, τὸν γεννηθέντα ἐκ τῆς ῥίζης τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες ὑπῆρχον ἀπὸ Πλυνοῦ πόλεως Λιβύης, ὅθεν ἦν Ἄτλας.

vt Paraetonio, vnde Alexander austrum versus profectus est, forsan nihil nisi arenae fuerint. Longitudinem loco Ptolemaeus dat mediam inter Paraetonii & Catabathmi magni: latitudinem XXVIII graduum. Plinius lib. V cap. IX a Memphi Ammonis oraculum duodecim dierum abesse itinere tradit: ibidemque etiam in Aegypti nomis *Hammoniacum* nomon recenset, *tendentem ad Hammonis Iouis oraculum.* nam cum adspiratione etiam illud Iouis cognomen scribitur. Hunc nomon credo adnumerarunt qui de Ammoniis, tamquam valida gente, prodiderunt. Sic autem ille ad Aegyptum pertinuit, vt Oasitae duo nomi, non proprie, sed contributione, & quasi pars regno Aegyptiorum adiecta. Propria autem Ammoniaca solitudines erant, in medio nemora amoenissimis fontibus rigata. Diodorus Siculus lib. XVII cap. L rem planius enarrat; regionem, quae fanum Ammonis contineat, includi vndique solitudinibus. Ipsam vero, quae intra arenas sit, fructiferis arboribus & dulcibus fontibus amoenam, *κωμηδὸν, vicatim* habitari: in medio esse *ἀκρόπολιν τριπλοῖς ὠχυρωμένην τοῖς τείχεσι arcem triplici muro firmatam.* Primam & intimam munitionem habere *βασίλεια, regiam:* alteri inesse *γυναικωνῖτιν αὐλὴν, gynaeceum,* & liberorum agnatorumque domos; etiam *τὸν τοῦ θεοῦ σηκὸν, καὶ τὴν ἱερὰν κρήνην, dei fanum & sacrum fontem*, vnde lustrationem, quae deo offeruntur, accipiant: extremam munitionem satellites & ministros continere. Hanc arcem & munimenta puto *πόλιν, vrbem*, Ptolemaei esse, quam *Ammonem*, communi cum deo nomine, adpellat.

2. Addit Diodorus: *καθίδρυται δὲ τῆς ἀκροπόλεως ἐκτὸς οὐ μακρὰν ἕτερος ναὸς Ἄμμωνος, πολλοῖς καὶ μεγάλοις δένδροις σύσκιος. τούτου δὲ πλησίον ὑπάρχει κρήνη, διὰ τὸ συμβεβηκὸς ὀνομαζομένη ἡλίου κρήνη. αὕτη δὲ τὸ ὕδωρ ἔχει συμμεταβαλλόμενον ἀεὶ ταῖς ἡμεριναῖς ὥραις παραδόξως.* Hoc est: *Extra arcem haud longe inde positum est alterum Ammonis fanum, multis procerisque arboribus inumbratum: & prope illud est fons, dictus ab eo, quod accidit, Fons Solis. aquam enim habet certis diei horis mirabiliter se variantem.* Dein mutationem ipsam per horarum interualla describit perinde, ac Curtius lib. IV cap. VII, & Arrianus lib. III cap. IV, rigere circa meridiem: media nocte feruide exaestuare: tepescere mane & sub vesperam. Eadem Curtius refert de arce triplici muro circumdata: & de alio nemore cum Solis fonte, extra arcem: vt ita vel ex Diodoro sua, vel vterque ex communi auctore hausisse videatur.

3. Haec de oraculi sede & fonte solis sufficiant. Vtrumque in Marmarica statuimus loco antea monstrato, nihil curantes qui dissentiunt. Pomponius lib. I cap. VIII in Cyrenaica ponit, sed laxe sumta, quia ad Catabathmum illam improprie extendit. Plinius recte quidem oraculi sedem constituit, vt vidimus ex lib. V cap. IX: in eo tamen deserendus ille videtur, quod lib. II cap. CIII Solis fontem, per vicem aquas suas ita variantem, in Troglodytis ponit, nisi forsan alios Troglodytas, quam qui ad sinum Arabicum sunt, intelligat, quod minus explicate dictum esset, quum Arabici Troglo-

Troglodytæ notiſſimi ſint, & præcipue vocabulo hoc ſignificentur. Longius Lucanus abit, qui modo ad Syrtes Ammonem relegat, modo ad extremos mittit Garamantes. Lib. x enim verſu 38 ait:

Nec ſterilis Libye, nec Syrticus obſtitit Ammon.

at lib. IX verſ. 511 in alia & longe diuerſa plaga ponit:

Ventum erat ad templum, Libycis quod gentibus vnum
Inculti Garamantes habent: ſtat certior illic
Iuppiter, vt memorant, ſed non aut fulmina vibrans
Aut ſimilis noſtro; ſed tortis cornibus Ammon.

If. Voſſius ad Melam legit ex MSS. *certior:* vulgo *corniger*, quod ſuperfluum, quia mox ſequitur *tortis cornibus Ammon.* eſt autem *certior* idem quod Melæ I cap. VIII *fidei inclitæ.*

4. Plura quæ circa Ammonem fuerint, non habemus referenda, quia Plinius nomon ſuum Hammoniacum nusquam expoſuit: Ptolemæus in Ammoniaca tantum duo loca ſignauit, Caſtra Alexandri, & oppidum Ammonem, de quibus ſupra diximus. Quæcumque fuerunt alia, obſcuriora fuiſſe neceſſe eſt. nam quum in cultioribus Ammonii *vicatim*, vt Curtius & Diodorus teſtantur, habitauerunt, quanto rarius peiusque in deſertis locis habitatum fuiſſe putabimus?

XII.

Reliqua Marmaricæ mediterranea ex ſola fide Ptolemæi pendent, cui in Libyæ, vt vocat, nomo, quæ Marmaricæ noſtræ pars orientalis eſt, inſunt ſupra Phœnicuntis portum *Pedonia*, dein *Pnigeus*, Straboni Πνιγεὺς κώμη, *Pnigeus vicus:* & hinc in auſtrum magis vergens *Climax*, & vlterius in *Ogdæmorum* gente Πέδνοπον, *Pednopum.* Ptolemæus etiam *Catabathmum paruum*, tamquam mediterraneum oppidum, inter Pedoniam & Pnigea occaſum verſus poſuit. Supra Parætonium & Apin, *Callii*, Καλλίυ, *Sophanis*, *Bibliaphorium*, *Scope.* Supra portum Selinuntem *Tiſarchi*, *Nemeſium*, *Philonis:* & hinc ad Catabathmum vsque gens *Zygritarum*, & oppida *Azicis* & *Tachorſa:* ac intus magis *Tuccitora:* vltra quos in meridiem Βουζεῖς, *Buzes* gens, in qua oppidum eſt *Thanuthis.*

XIII.

Inter Catabathmum & flumen, quod ex Paliuri palude delabitur, *Gaphara*, *Menelaus*, cuius portum ſupra deſcripſimus: & hinc in auſtrum, *Maſuchis*, *Tacaphuris:* & rurſus in occaſum *Leucæ camini*, & *Leucæ Napæ*, & hinc in hibernum occaſum *Abathuba:* propius flumen *Bocchyris* & *Maſadalis:* trans flumen in Pentapoleos confinio *Leucoa*, haud procul Dardani ſiue Darni.

XIV.

Inſulæ Marmaricæ, ab Aegypti limite ad Parætonium vsque, hæ memorantur a Ptolemæo; *Pedonia*, cuius nominis oppidum mediterraneum quoque ſupra adpoſuerat: Strabo autem tantum inſulæ meminit lib. XVII pag. 549 εἶτα, *deinde*, inquit, νῆσος Πηδωνία λιμένα ἔχουσα· εἶτα Αντίφραι, *inſula*

Pedonia: dein Antiphræ; hæ vero in litore continentis, quas situs insulæ monstrandi caussa adieci. Ptolemæus vocali longa scripsit Πηδωνία.

2. Post hanc sunt occasum versus *Phocusæ* duæ, quæ videntur Stephani *Phycussæ* esse. εἰσὶ καὶ φυκοῦσσαι νῆσοι Λιβύης, *Sunt etiam*, inquit, *Phycussæ insulæ in Libyco mari.*

3. Post has est *Aenesippa*, quæ Straboni *Aenesipasta* dicitur: & contra Menelai portum *Tyndarii scopuli* tres, τρεῖς, secundum Ptolemæum: Strabo autem, Τυνδάρειοι σκόπελοι νησίδια τέτlαρα ἔχοντα λιμένα, *Tyndarêi scopuli, paruæ insulæ quatuor, quæ portum habent.* Scylax sine diphthongo ἐπὶ Τυνδαρέως σκοπέλους, *ad Tyndareos scopulos*, & ἀπὸ Τυνδαρέων σκοπέλων, *a scopulis Tyndareis.* Ptolemæus per iota scripsit Τυνδάριοι σκόπελοι, *Tyndarii scopuli.*

4. Contra Paliurum est Ἀηδωνὶς, *Aëdonis* insula, quæ Scylaci est Ἀηδωνία, *Aëdonia.* sic enim legendum pro edito Διδωνία.

5. Adiungit Scylax insulam Πλατεῖαν, *Platêam*, quam Herodotus lib. IV cap. CLI & CLVI scripsit Πλάτεια, *Platea.* Stephanus distinguit quidem, tamquam diuersas Libyæ insulas, si cum αι aut ει scribatur, iudice autem Holstenio est eadem, quoquo modo scribatur, quia non alienum a Stephano, bis vnum locum ponere ac separare, si diuerso illum modo scriptum forte inuenerit. Situs autem huius insulæ accuratius definiri non potest, quia Ptolemæus posthabuit: vt vero ex Herodoto non obscure adparet, * videtur potius Cyrenaicæ fuisse obiecta, quam regioni Marmaridarum.

PARTIS II SECTIO I.

CYRENAICA **

ET

PENTAPOLIS.

XV.

De Cyrenaicæ non vna notione, sed abusiua altera & impropria, supra initio huius Capitis II dictum est. Mittimus illos, qui ad Aegyptum vsque extendunt, & omnem includunt Marmaricam, quæ verius inde separanda est, vt nos quoque separatim exposuimus. Patet autem a Chersoneso magna, aut proximo vico Axyli, vsque ad sinum Syrtis magnæ, siue ad Philænorum aras. Sic Ptolemæus de propria Cyrenaica, quem explicatione sequuturi sumus. Plinius lib. v cap. v extremo, longius excedit, ortum versus ad Catabathmum; ab occasu ad Syrtem usque minorem. *Finis*, inquit, *Cyrenaicus Catabathmos adpellatur, oppidum & vallis repente conuexa. Ad eum terminum Cyrenaica Africæ a Syrti minore decies centena* LX *millia passuum in longitudine patet; in latitudine, qua cognitum est*, DCCC. In ortiuo termino plures consentientes habet, ac ipsum Strabonem; in occiduo autem solitarius est, nec sectatores facile, quod sciamus, inuenit. Ita tamen libri habent, nec definita longitudo permittit *maiorem* legere.

XVI.

* In primis lib. IV c. 169, vbi Πλατέαν habet editio Camerarii.

** De Cyrenaicæ regionis natura Herodotus lib. IV cap. 199.

XVI.

Ptolemæo primum a Marmaricæ fine ſupra mare eſt oppidum, quod lib. IV cap. IV non eodem modo ſcriptum eſt. Pag. 113 μέχρι Δαρνιδος πόλεως, *vsque ad oppidum Darnidem*, quod recto caſu eſt Δαρνὶς, *Darnis*: at p. 114 in oppidorum relatione ſcriptum Δάρδανις, *Dardanis*, quod haud dubie corruptum, quia Ammianus lib. XXII cap. XL etiam *Darnis* ſcripſit, quum Libyæ Pentapoleos oppida enarrat. Inde vsque Nauſtathmum nihil memorabile Ptolemæo eſt, *Zephyrium* promontorium, ἄκρον; & *Cherſis*, κώμη, vicus: dein *Erythrum*, τόπος, locus: poſtea *Nauſtathmus*, portus. *Zephyrium* tamen non nudum promontorium eſt, ſed, vt Strabo lib. XVII pag. 576 tradit, *πρόσορμον ἔχον, ſtationem nauium habens.*

XVII.

Nauſtathmus autem nobilior, nec tantum λιμὴν, *portus*, vt Scylax & Ptolemæus vocant; ſed Strabo in ὀνομαζομένοις, *nobilioribus* locis Cyrenæorum recenſet. Mela autem in promontoriis cenſet lib. I cap. VIII. *In litore promontoria ſunt Zephyrion & Nauſtathmos, portus Parætonius. Vrbes Heſperis, Apollonia, Ptolemais, Arſinoe, atque, vnde terris nomen eſt, Cyrene.*

XVIII.

Deinde Scylaci eſt *Portus Cyrenes.* Ἀπὸ δὲ Ναυστάθμου εἰς λιμένα τὸν τῆς Κυρήνης, στάδια ρ´. *A Nauſtathmo ad portum Cyrenes, ſtadia centum.* Ptolemæus poſt Nauſtathmum proxime *Apolloniam* ponit, quam Strabo *Apolloniadem* dixit, & nauale Cyrenenſium. *Non longe*, inquit, *a Phycunte abeſt* τὸ τῶν Κυρηναίων ἐπίνειον ἡ Ἀπολλωνιάς, ὅσον ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα σταδίοις, *Cyrenenſium nauale Apollonias, fere ad centum ſeptuaginta ſtadia.* Videtur ipſe portus eſſe Scylacis, quem octoginta ſtadiis a Cyrenis dicit abeſſe. Plinius autem, qui etiam *Apolloniam*, vt Ptolemæus, vocat, in quinque vrbibus inſignioribus, quæ Pentapolim Libyam conſtituunt, numerat, vt emporium potius cum ampliſſimo portu, quam nudum nauale fuiſſe veriſimile ſit. Ptolemæus eodem modo, vt Strabo; inter Phycuntem & Nauſtathmum: Κυρηναίων ἐπίνειον Ἀπολλωνία, *Cyrenæorum nauale Apollonia.* Diſtat a Phycunte XXIV millia paſſuum, auctore Plinio.

XIX.

Phycûs vero, Φυκοῦς, promontorium & oppidum in extremo regionis angulo, qui in Creticum mare recedit. Ptolemæus: Φυκοῦς ἄκρον καὶ χωρίον, *Phycûs, promontorium & oppidum.* Sic interpretor χωρίον, quod laxe ſignificat, quia Strabo de Phycunte: ἔστι καὶ πολίχνιον ὁμώνυμον τῇ ἄκρᾳ. *eſt etiam oppidulum eodem, quo promontorium nomine.* Promontorium ipſum dicit humile quidem eſſe, ſed maxime in ſeptemtrionem, præ ceteris illius oræ, procurrere. Plinius lib. V cap. V *Promontorium Phycûs per Creticum mare excurrit, diſtans* CCCL *M. paſſuum a Tænaro Laconicæ promontorio: a Creta vero ipſa* CXXV *millia. Poſt id Cyrene, a mari vndecim M. paſſuum. A Phycunte Apolloniam* XXIV *millia paſſuum.*

XX.

Poſt Phycuntem eſt Ptolemæo *Aptuchi fanum*, Ἀπτούχου ἱερόν. Scribitur

tur etiam *Aptungis*, & Augustino sæpe memoratus *Felix* episcopus *Aptungensis*, lib. II Retractat. cap. XXVII & XXXIV, & epist. CLII. In MSS. est *Aptugnensis*, vt PP. Benedictini tradunt: nec vero dubium, quin Aptuchi fanum sit. Hoc inter & Ptolemaida Ptolemæus oppidum *Ausigda* posuit.

XXI.

Sequitur ergo *Ptolemais*, ante *Barce* dicta. Strabo lib. XVII pag. 575 εἶθ' ἡ Βάρκη πρότερον, νῦν δὲ Πτολεμαΐς, *Deinde est Barce, quæ postmodum Ptolemais dicta est*. Et Plinius lib. V cap. V *Deinde Ptolemais, antiquo nomine Barce*. Et Stephanus: Βάρκη πόλις Λιβύης, ἥτις καὶ Πτολεμαΐς, *Barce est vrbs Libyæ, quæ etiam Ptolemais vocatur*. Ptolemæus autem distinguit Barcen a Ptolemaide, illam in mediterraneis, hanc ad mare constituens. Quid ergo? Scylax pag. 109 ostendit conciliationis modum. ἐκ δὲ λιμένος τῆς Κυρήνης μέχρι λιμένος τοῦ κατὰ Βάρκην, στάδια φ', ἡ δὲ πόλις ἡ Βαρκαίων ἀπὸ θαλάσσης ἀπέχει στάδια ρ'. *A portu Cyrenes ad Barces portum stadia* 10: *Barcensium autem vrbs abest a mari stadia centum*. Ptolemais ergo condita non eo loco, quo Barce fuit, sed quo Barcæorum portus.

XXII.

Ptolemæo hinc proxima est *Arsinoe*, quæ & *Teuchira* dicitur. Ἀρσινόη, ἡ καὶ Τεύχειρα, *Arsinoe*, inquit, *quæ etiam Teuchira*. Et Strabo dicto loco: μετὰ δὲ Βερενίκην πόλις ἐστὶ Τεύχειρα, ἣν καὶ Ἀρσινόην καλοῦσιν, *Post Berenicen* (septemtrionem versus) *est vrbs Teuchira, quam & Arsinoen vocant*. Etiam Plinius dicto loco: *Arsinoe, Teuchira vocitata*. Teuchira vetus nomen: superinductum in reginæ gratiam alterum. Posteriores vetus reduxerunt, quod est in Peutingeriana & in Itinerario vetere. In Tabula est *Tauchira col.* id est colonia: in Itinerario veteri, *Teuchiram, Ptolemaidem*. Ceterum vox vetus scribitur *Teuchira* & *Tauchira*, Ταύχειρα: priori modo Strabo, Ptolemæus & Plinius vsi sunt, vt vidimus: posteriori Scylax, Stephanus, auctor Tabulæ Augustanæ.

XXIII.

Eodem Itinerario *Adriane* posita inter Teuchiram & Berenicen: in Tabula dicta, *Hadrianopolis*. Mirum, a Ptolemæo prætermissam, qui tamen post Hadrianum scripsisse videtur, & si Suidæ credimus, sub Marco Aurelio. Interim Ptolemæus *Lathonis* fluuii ostia, Λάθωνος ποταμοῦ ἐκβολαί, inter Berenicen & Arsinoen posuit. Recentes autem tabulæ supra Berenicen, quæ nomen corrupte retinet, in austrum versus hæc ostia habent, quas etiam in nostra imitati sumus. Plinius etiam, cui *Lethon* hic amnis dicitur, ad superiora referre videtur. *Nec procul*, inquit, *ante oppidum fluuius Lethon, lucus sacer, vbi Hesperidum horti memorantur*. Oppidum intelligit Berenicen. Straboni fluuius est Λάδων, *Ladon* in editis: Λάθων autem legendum esse cum Casaubono censemus, quod etiam vetus interpres *Lathon* expressit. Est & de exitu fluminis dubitatio, in quod se infundat, in mare an in lacum. Straboni est λιμὴν Ἑσπερίδων, *portus Hesperidum*, in quem Lathon effluit: vetus autem interpres iterum dissentit, & quasi λίμνη legerit, *lacus* vertit *Hesperidum*. Forsan lacus mari coniunctus est, vt per eum flumen exeat. Videant

ant quibus vel regionem cognoſcendi, vel inſpiciendi antiquos codices, facultas eſt.

XXIV.

Ipſa vrbs *Berenice* in promontorio ſita, quod Straboni dicitur ψευδοπενιὰς, *Pſeudopenias.* Antiquum nomen, priusquam regium ex Aegypto adderetur, fuit *Heſperis* & *Heſperides.* Ptolemæus, Βερενίκη, ἡ καὶ Εσπερίδες, *Berenice, quæ & Heſperides.* Plinius lib. v cap. v *Berenice in Syrtis extimo cornu eſt, quondam vocata Heſperidum ſupradictarum, vagantibus Græciæ fabulis.* Scylax, qui ante noui nominis impoſitionem ſcripſit: Ταύχειρα, Καυκαλοῦ κώμη, Εσπερίδες πόλις καὶ λιμὴν, καὶ ποταμὸς ἐπὶ τῇ πόλει Εκκειός, *Tauchira, Caucali vicus, Heſperides vrbs & portus, & fluuius circa vrbem Ecceus.* Lathonem adfluere vrbem, modo vidimus, qui an idem ſit qui Ecceus, equidem ignoro. Singulari numero vrbem Pomponius adpellauit lib. I cap. VIII *vrbes, Heſperis, Apollonia, Ptolemais, Arſinoe, atque (vnde terris nomen eſt) ipſa Cyrene.* Et Stephanus, Εσπερίς, πόλις Λιβύης, ἡ νῦν Βερονίκη, *Heſperis, vrbs Libyæ, quæ nunc Beronice dicitur.*

XXV.

Famoſi *horti Heſperidum* prope hanc vrbem & Lathonem fluuium a Plinio ponuntur lib. v cap. v. *Nec procul,* inquit, *ante oppidum fluuius Lethon, lucus ſacer, vbi Heſperidum horti memorantur.* Et Scylax in Cyrenaica: ἐνταῦθα ἐςὶν ὁ κῆπος (ſic cum Salmaſio legendum) τῶν Εσπερίδων, *ibi eſt hortus Heſperidum:* quem ita deſcribit, *eſſe locum profundum orgyis* XVIII, *præruptum vndique, qui nusquam deſcenſum habeat; duobus ſtadiis longum, totidem latum. Hortum eſſe opacum arboribus omnis generis. Loca circa hortum eſſe Ampelum, Apin, Zenertin, Tauchira, Heſperides vrbem.* Sed vagari fabulas Græcorum Plinius dixit, & alii hos hortos in Mauretania aut prope Atlantem poſuerunt, in quibus & Virgilius eſt lib. IV Aeneid. 480 ſeqq.

XXVI.

Hic finit Ptolemæus *Pentapolim:* reliqua hinc in auſtrum & occaſum vsque ad Philænorum aras ſita extra Pentapolim cenſet, non autem extra Cyrenaicam. Pentapolis autem, hactenus expoſita, a quinque vrbibus nomen habet, quas Plinius lib. v cap v nominatim recenſet. *Cyrenaica,* inquit, *eadem Pentapolitana regio, illuſtratur vrbibus maxime quinque Berenice, Arſinoe, Ptolemaide, Apollonia, ipſa Cyrene.* Ptolemæo autem Cyrenaica eſt amplior quam Pentapolis, quod nec Plinius negat, ſi de propria Pentapoli, & ſtrictim accepta, ſit quæſtio. Diſcriminis cauſſa ab Ioſepho de Bello lib. VI cap. XXXVIII p. 996 vocatur Πεντάπολις Λιβύη, *Pentapolis Libya:* quia etiam alibi regiones ex quinque præcipuis conſtantes vrbibus, Pentapoleos nomen habuerunt, vt in Palæſtina de Pentapoli ad Iordanem diximus. Concilio Epheſino pag. 100 memoratur Euoptius Πτολεμαΐδος τῆς Πενταπόλεως, *Ptolemaidis Pentapolitanæ* epiſcopus.

XXVII.

Poſt Berenicen Ptolemæo eſt Βρύων αἰγιαλὸς, *Bryorum litus; deinde* Βόρειον ἄκρον, τέλος τῆς Σύρτεως, *Boreum promontorium, Syrtis terminus.* Vetus

Itinerarium sub Antonini nomine, *Boreum* habet, sed a Berenice per CXXVI millia passuum in occidentem remotum, quod oportet aliud esse a Ptolemæi Boreo, nisi alterutrum auctorem enormiter a vero, quod vix credibile est, dicamus aberrasse. Auctor tabularum Ptolemæi notione nominis, quod septemtrionem sonat, inductus, ad id figuram maris accommodauit, vt tam Berenicen quam Boreum promontorium in septemtrione collocaret: at recentes omnes id mare aliter delineant, secundum quos Boreum in medio, non in summo litore, in septemtrionem excurrente, propter vrbem Berenicen, cuius manet nomen, locandum est. Nomen, si genuinum est, aliam ob caussam impositum videtur, &, si quid iudico, propter Syrtem, cuius cornu, vt Plinius vocat, eo vsque septemtrionem versus procurrit: vnde etiam a Ptolemæo τέλος τῆς Σύρτεως, *finis Syrtis* maioris vocatum est. At Vossius ad Melam Βρύων legit, quia ἐν Βρύων αἰγιαλῷ, *in Bryorum litore:* quo admisso, cadit omnis hæc disputatio.

XXVIII.

Sequitur apud eundem Ptolemæum Διάχερσις Φρούριον, *Diacherfis castellum:* & deinde *Herculis turris*, πύργος: ac postea *Diarrhœa* portus: & *Maritimæ stationes*, ὕφαλοι ὅρμοι: *Drepanum* promontorium: post quod est Αυτομάλαξ Φρούριον, *Automalax præsidium*, id est munitum oppidum aut castellum. Sic Ptolemæus scripsit: Stephano est Αυτομάλακα, *Automalaca*, quasi ex obliquo Ptolemæi formatum nomen: Straboni autem est Αὐτόμαλα, *Automala*, etiam Apollodoro apud Stephanum. De situ & munitione ita Strabo: εἶθ' οἱ Φιλαίνων βωμοί· καὶ μετὰ τούτους Αυτόμαλα φρούριον, φυλακὴν ἔχον, ἱδρυμένον κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου παντός. *Deinde sunt Philænorum aræ: & post has Automala munimentum, præsidium habens, situm in intimo recessu totius sinus.* In hoc finit Ptolemæus Cyrenaicam maritimam: aras Philænorum Africæ propriæ accenset.

PARTIS II SECTIO II.

MEDITERRANEA

CYRENAICAE.

XXIX.

Cyrenaicæ caput est vrbs mediterranea Κυρήνη, *Cyrene*, * a mari distans vndecim millibus passuum, vt Plinius refert lib. V cap. V. Straboni abest ab Apollonia nauali Cyrenæorum octoginta stadiis, qui πόλιν μεγάλην ἐν τραπεζοειδεῖ πεδίῳ κειμένην dicit, id est *vrbem magnam, in campo sitam, qui mensæ figuram habeat.* De origine eius Herodotus multa lib. IV cap. CLV, sed fabulose, nec perspicue; & Iustinus lib. XIII cap. VII: clarior breuiorque Strabo lib. XVII p. 575 ἔστι Θηραίων κτίσμα Λακωνικῆς νήσου, *Est* [Cyrene] *a Theræis condita, qui Laconicæ insulam Theram habitant.* Conditor *Battus* Theræus, vt idem Strabo tradidit: de quo multa Herodotus. Ab hoc Cyrenæi dicti *Battiadæ*. Silius lib. II vers. 60

ini-

* De *Cyrene* dissertationem conscripsit V. C. Hardion dans les Memoires de litterature de l'Acad. Roiale, tom. IV p. 545 seqq.

- - - - iniquo ſole calentes
Battiadas late imperio ſceptriſque regebat.

Quod autem Thera inſula Spartanorum erat, & Spartanos habebat colonos; ipſi Cyrenæi quoque dicuntur a Spartanis orti. Ioſephus lib. II de Bello Iud. cap. XXVIII Gr. Κυρηναῖοι τὸ Λακώνων γένος, *Cyrenæi genere Lacedæmonii.* Studiis autem a Spartanis differebant Cyrenæi, philoſophiæ dediti, vnde ſecta orta Cyrenaica, auctore Ariſtippo, cuius Cicero multam mentionem habet Acad. Quæſt. lib. IV cap. XXIV & XLII, Offic. lib. III cap. XXXIII & alibi; Strabo dicto loco p. 576.

XXX.

Altera inſignis ciuitas fuit *Barce,* * a Cyrene in occaſum ſita, portum habens ad mare Syrticum, vbi poſtea Ptolemais fuit condita. Supra diximus in maritimis, Strabonem, Plinium, Stephanum aberrare, qui Barcen putant ipſam eſſe Ptolemaidem: quæ Scylax & Ptolemæus diſtinguunt & ſeparant. Hinc *Barcæi* in Africa Virgilio laudati Aeneid. IV verſ. 41

- - - - - - inhoſpita Syrtis,
Hinc deſerta ſiti regio, lateque furentes
Barcæi. **

Ptolemæo dicti *Barcitæ,* ab ortu Heſperidum hortorum habitantes.

XXXI.

Inter Ptolemaidem & Arſinoen intus ſita fuit *Neapolis,* Ptolemæo memorata, diſtinguenda ab eiusdem *Cænopoli,* quæ in eadem prouincia ad ortiuum limitem eſt poſita: licet idem vocabula ſignificent.

XXXII.

Cetera Ptolemæi minus ſunt cognita, ab ortu inter Darnidem & Cænopolim iam dictam *Hydrax:* in ſeptemtrione *Archile,* & *Xymethus:* hinc in auſtrum *Celida, Cænopolis* ſupra *Paliuri* paludem, vnde amnis eiusdem nominis effunditur: & hinc in occaſum *Thintis, Alibaca:* ſupra Thintin *Phalacra:* vlterius in auſtrum *Acabis, Auritina, Arimantos vicus, Philonis vicus:* inde in occaſum *Echinus* vicus; *Herculis arenoſi cumuli,* vnde *Lathon* fluuius oritur: & *Velpi* montes: propius mare & Syrtem *Maranthis* vicus.

XXXIII.

Heſperidum famoſi *horti* etiam in mediterraneis fuerunt, & a Ptolemæo in ortum vsque ad Barcitas extenduntur. Βαρκῖται ἀπὸ ἀνατολῶν τῦ κήπυ τῶν Ἑσπερίδων, *Barcitæ,* inquit, *ſunt ab oriente horti Heſperidum.* Sed de hoc ſupra diximus ad Berenicen, quæ etiam *Heſperis* dicta fuit.

XXXIV.

Populi Cyrenaicæ ſunt apud Ptolemæum *** obſcuri, ab ortu regionis

* Vid. Herodot. IV c. 160, qui docet, Barcen a fratribus eſſe conditam Arceſilai, qui filius erat Batti, Cyrenes conditoris.

** Barcæis ab Amaſi oppugnatis faber callide oſtendit, qua cuniculi agerentur. Aeneas Poliorcet. c. 37 pag. 1711. Βαρκαίυς aliquoties nominat Polyænus Strateg. VII, 28, 1.

*** Ita ſcripſerat ſine dubio doctiſſimus autor, non *Homerum.* Etiam paullo poſt *Araraunceles* & *Asbitæ* in meo Ptolemæi libro nominantur. Adde infra IV c. 3 §. 21.

nis *Arauracides*, & *Asbytæ:* * ab occaſu, *Macatutæ:* in medio *Barcitæ*, de quibus modo dictum eſt: in meridiana plaga *Pſylli*, medicandis ſerpentum morſibus celebres: quos Strabo lib. XVII p. 560 dicit τοὺς Ψύλλους τοὺς πρὸς τῇ Κυρηναίᾳ, *Pſyllos, qui ad Cyrenæam habitant*, quaſi extra fines fuerint. Sed fuerint intra fines, vt Ptolemæus tradit, de illis, quæ Plinius refert lib. VII cap. II, repetimus, quæ partim confirmant Ptolemæum, partim mirabilia quædam de hoc populo narrant. *In Africa*, inquit, *gens Pſyllorum fuit, vt Agathargides ſcribit, a Pſyllo rege dicta, cuius ſepulcrum in parte Syrtium maiorum eſt. Horum corpori ingenitum fuit virus exitiale ſerpentibus, & cuius odore ſopirent eas.* ** - - - *Hæc gens ipſa quidem prope internecione ſublata eſt a Naſamonibus,* *,* *qui nunc eas tenent ſedes: genus tamen hominum ex iis, qui profugerant, aut quum pugnatum abfuerant, hodieque remanent in paucis.* Quod de vi ingenita ſerpentibus inimica tradit, negat Cornelius Celſus lib. V cap. XXVIII ſect. 3, quem conſulas. Ex reliquiis gentis fuerunt etiam, quos Auguſtus Cleopatræ admouit, vt venenum exſugerent, ſi forſan ſerpentis morſu periiſſet.

XXXV.

Naſamones ſedem Pſyllorum occupaſſe non eſt improbabile, † quia prope Syrtes fuerunt, quarum prædatores erant famoſiſſimi. Silius Italicus lib. I verſ. 408

Et vaſtæ Naſamon populator Syrtis.

Et Lucanus lib. IX verſ. 439 - - - *herbas,*

Quas Naſamon, gens dura, legit, qui proxima ponto
Nudus rura tenet, quem mundi barbara damnis
Syrtis alit. nam litoreis populator arenis
Imminet, & nulla portus tangente carina,
Nouit opes. Sic cum toto commercia mundo
Naufragiis Naſamones habent.

Ptolemæus *Naſamones* in Marmarica lib. IV cap. V cenſet, cui nolim ſubſcribere, propter dictas Syrtium prædationes: nec licet inter ſedem illorum veterem & nouam Pſyllis ademtam diſtinguere, de quo bello ſupra ex Plinio relatum fuit; quia Ptolemæus non priſcam, ſed ſui temporis geographiam perſequitur. Contra Strabo lib. XVII p. 576 tam Pſyllos quam Naſamones videtur a Cyrenaica in occaſum reduxiſſe, & ſub Syrtium collocaſſe regione. Τὴν δ᾽ ὑπερκειμένην, inquit, ἐν βάθει χώραν τῆς Σύρτεως καὶ τῆς Κυρηναίας κατέχουσιν οἱ Λίβυες, παράλυπρον καὶ αὐχμηράν· πρῶτον μὲν οἱ Νασαμῶνες, ἔπειτα Ψύλλοι καὶ τινες Γαιτοῦλοι, ἔπειτα Γαράμαντες, *Syrtis & Cyrenaicæ ſuperne incumbentem regionem Libyes obtinent, ſterilem ſane & aridam, primi Naſamones, poſtea Pſylli & Gætulorum pars, & Garamantes.*

XXXVI.

* Hi ſunt quos *Asbyſtas* adpellat Herodotus libr. IV c. 169 & 170. Adde quæ ſupra ad libr. IV c. 1 §. 1 diximus. *Asbyſtas* etiam Dionyſius Perieg. v. 211 memorat.

** Adde, ſis, Varronem apud Priſcianum libr. X pag. 400.

, Vento noto. Herodot. IV c. 173. *Notus* ventus eos obruit arêna. In eorum locum deinde ſucceſſere Naſamones.

† Præſertim Herodoto diſerte adfirmante libr. IV c. 173.

XXXVI.

Antequam decedamus ex Cyrenaica, de Romanorum ibi prouincia disquirendum eſt. Libera primum fuit Cyrene, quum de limite cum Carthaginienſibus certauit, de quo bello Salluſtius Iugurth. cap. LXXIX agit. A Ptolemæo primo victi Cyrenenſes, Aegyptiaco regno acceſſionem amplam dederunt, de quo Diodorus Siculus lib. XVIII cap. XXI & Iuſtinus lib. XIII cap. VI. Inde per regum fratres aut agnatos adminiſtrata, e quibus Ptolemæus Apion fuit, qui inuidens Aegyptiis Romanos heredes ſcripſit. Hoc quo anno factum, Iulius Obſequens cap. CIX prodidit. Nec vero Romani tum prouinciam fecerunt, ſed libertatem ciuitatibus dederunt, vt Liuius epit. LXX refert; qua a tyrannis oppreſſa, Romani ſibi vindicarunt & in formam redegerunt prouinciæ, quod belli Cretici tempore factum, ex Eutropii lib. VI cap. IX manifeſtum eſt. Coniuncta hæc prouincia cum inſula Creta fuit. Strabo pag. 576 *νῦν ἐςὶν ἐπαρχία τῇ Κρήτῃ συνεζευγμένη, nunc eſt* [Cyrenaica] *prouincia Cretæ coniuncta.* Et quum, breui poſt, extremo opere, prætorias prouincias enumerat, octauam facit *τὴν Κρήτην μετὰ τῆς Κυρηναίας, Cretam cum Cyrenaica.*

XXXVII.

Hæc ſimplex enarratio de Cyrenaica. Sunt qui duas ibi prouincias faciant diuerſo tempore adquiſitas, Cyrenaicam teſtamento Ptolemæi: Libyam, Apionis. Sextus Rufus cap. XIII *Cyrenas cum ceteris ciuitatibus Libyæ Pentapolis, Ptolemæi antiquioris liberalitate ſuſcepimus: Libyam, ſupremo Apionis regis arbitrio ſumus adſequuti.* Huius veſtigia preſſit Ammianus lib. XXII extremo, qui Libyam illam Apionis *Libyam aridam* vocat; & Hieronymus in Chronico. At vero Eutropius, quem Rufus ſequutus eſt, lib. VI cap. IX tantum vnum Ptolemæum, cognomento Apionem, quod Liuii epitoma eſt additum, & vnam hereditatem memorauit: Rufus autem, cum ſequacibus, deceptus fuit tempore, quod alio Ptolemæus Apion eſt mortuus, alio poſt Cyrenaica facta eſt prouincia, non animaduertens ex Liuii epitoma, *αὐτονομίαν* ſeu ciuitatum libertatem interueniſſe. Vbi autem illa *Libya arida* ſit, ab ortu an meridie Cyrenaicæ, non liquidum eſt vt definiatur; * hoc autem certum, fuiſſe in ipſa prouincia Cyrenaica, quam longe in auſtrum Ptolemæus extendit. Vnus autem Ptolemæus cognomento Apion fuit, qui Cyrenaicam & quod ei coniunctum fuit, Romanis teſtamento legauit. Vide quæ Henricus Valeſius ad Ammianum Marcellinum lib. XXII extrem. & nos ad Sexti Rufi cap. XIII de hac re notauimus.

XXXVIII.

Inſulæ ad Cyrenaicam Ptolemæo duæ ſunt, *Myrmex* e regione Ptolemaidis, & *Lea*, quæ & *Veneris inſula* dicitur, obiecta Apolloniæ. . Hæc Scylacis eſt Ἀφροδισιὰς ** *νῆσος ὕφορμος, Aphrodiſias inſula, habens nauium ſtationem.*

(Ppp pp) 3

* Vid. tamen Marcellin. XXII pag. 153. 155.

** Herodot. IV pag. 169 etiam meminit Aphrodiſiadis.

nem. Nam & Ptolemæus dixit Λαιὰ ἡ Ἀφροδίτης νῆσος, *Lea, quæ & Veneris insula.*

CAPVT III
DE REGIONE SYRTICA.

I.

PLinius lib. v cap. iv memorat *regionem, quæ duas Syrtes interiacet:* addo, quæ non modo inter Syrtes, verum etiam super ipsas sita est. Separatum caput ex illa facio, quamuis Pomponius lib. i cap. vii, & Ptolemæus lib. v cap. iii Africæ Propriæ attribuant, quam inde a Cyrenaica in Mauretaniam ferme extendunt. Nos distinctius agemus, & in partes diuidemus, vt confusio euitetur. Posteriori æuo etiam separata a ceteris fuit, & per se prouinciam constituit præsidalem, quæ *Tripolitana*, a tribus maioribus, quas continebat, vrbibus fuit adpellata.

II.

Quod vero a *Syrtibus* hæc regio nominatur, de iis ante omnia nobis dicendum est. Plinius lib. v cap. iv *Tertius sinus diuiditur in geminos duarum Syrtium, vadoso ac reciproco mari diros.* Non enim tantum vada sunt & breuia, sed reciprocos etiam æstus habent, quibus in vada naues attrahantur. Vnde etiam nomen ipsis a σύρειν, *trahendo*, est. Duæ sunt autem Syrtes, Maior ad Cyrenaicam; Minor, ad Byzacenam. Pomponius Mela lib. i cap. vii, ab occasu in ortum procedens, de vtraque præclare: *Syrti sinus est centum fere millia passuum, qua mare accipit, patens: trecenta, qua cingit. Verum importuosus atque atrox, & ob vadorum frequentium breuia, magisque etiam ob alternos motus pelagi adfluentis & refluentis infestus.* Hæc de minore Syrti & occidentali. Post, explicatis quæ interiacent, de maiore ita: *Tum Leptis altera* [magna,] *& Syrtis, nomine atque ingenio par priori: ceterum altero fere spatio qua dehiscit, quaque flexum agit, amplior.* Strabo quoque lib. ii pag. 84 Syrtin minorem a maiore distinguit, illam ad Meningem & Cercinam insulas statuens; maiorem ad Hesperides & Automala. Frequens earum apud poetas vtroque numero est mentio. Virgilius Aeneid. i vers. 110

- - - - - Tres Eurus ab alto
In breuia & Syrtes vrget, miserabile visu,
Illiditque vadis, atque aggere cingit arenæ.

Et lib. iv vers. 41 *inhospita Syrtis.* Et Lucanus lib. i vers. 367 secundo casu

- - - - per inhospita Syrtis
Litora, per calidas Libyæ sitientis arenas.

Idem lib. viii vers. 184

- - - in medio tanget ratis æquore Syrtim.

Nec terram tantum Syrtes denominant, sed ipsum quoque mare, in quo sunt; & populos accolentes. Seneca de Beata Vita cap. xiv *Deprehensi mari*

mari Syrtico, modo in ſicco relinquuntur, modo torrente vnda fluctuantur. Et epiſtola xc idem: *Quid ergo? non in defoſſo latent Syrticæ gentes? quibus propter nimios ſolis ardores nullum tegmentum ſatis repellendis ſolidum eſt, niſi ipſa arens humus.*

III.

Quod vero ex Aſia in Africam progreſſi ab oriente in occidentem iter facimus, a Cyrenaicæ limite, in quo deſiit ſuperius caput, per litus procedimus, quod ſupra Syrtim maiorem eſt, vſque ad Cinyphum fluvium. Primo occurrunt apud Strabonem p. 575 *Philænorum aræ.* Poſt Characis enim deſcriptionem [nam ab occaſu it ortum verſus] tradit: εἶθ' οἱ φιλαίνων βωμοί· καὶ μετὰ τούτους Αὐτόμαλα φρούριον, *Deinde ſunt Philænorum aræ: & poſt hos caſtellum Automala.* Et Ptolemæus quoque ſuæ propriæ Africæ, quam cum Cyrenaica connectit, eumdem finem poſuit: φιλαίνου κώμη, ὑφ' ἣν οἱ ὁμώνυμοι βωμοὶ, ὅριον Ἀφρικῆς, *Philæni villa, ſub qua Aræ eiusdem nominis, terminus Africæ.* Villam dicit, quia nomen loco hæſit, quamuis aras tempus deleuerat. Strabo lib. III pag. 118 teſtis eſt: οὐ νῦν οἱ φιλαίνων μένουσι βωμοὶ, ἀλλ' ὁ τόπος μετείληφε τὴν προσηγορίαν, *neque hodie Philænorum aræ exſtant, ſed locus id nominis retinet.* Plinius & Pomponius Mela etiam ſupra Syrtim maiorem has aras poſuere: at in Peutingeriana tabula vetuſta reductæ hæ aræ ſunt fere ad minorem Syrtim, vt dubitare poſſis de ſitu & poſitione ex tot auctoribus iam deſcripta: quæ ſi vera eſt, nimis manifeſtus dolus Philænorum fuit, qui, ſi pactis de die ſtetiſſent, quo exirent, tantum ſpatii nequaquam conficere potuiſſent. Quod etiam Valerius Maximus lib. V cap. VI agnouit, *hoc pactum*, dicens, *Carthaginienſium duos fratres, nomine Philænos, perfidia præcurriſſe, citra conſtitutam horam maturato greſſu in longius promotis terminis.* Quod ſi fuit, conſenſui Græcorum Latinorumque concedimus, ad illas Aras vſque Carthaginienſium fines hoc pacto fuiſſe propagatos. Aras vero memoriæ horum fratrum Carthaginienſes conſecrauere, quia, ne de limite cederent patriæ, viuos ſe ibi obrui ex nouo pacto pertulerunt. Vide Salluſt. Iug. cap. LXXIX, Melam lib. I cap. VII, & Valer. Max. loco iam citato. Ceterum quæ hi auctores de prolatis Carthaginienſium finibus ad hunc terminum tradiderunt, non ita conſtanter ſeruata ſunt, ſed Ptolemæus Aegyptius Cyrenaicæ fines ad Turrim Euphrantam protulit. Strabo lib. XVII pag. 575 συνεχὴς ὁ Εὐφράντας πύργος ἐστὶν, ὅριον τῆς πρότερον Καρχηδονίας γῆς καὶ τῆς Κυρηναίας τῆς ὑπὸ Πτολεμαίῳ. *Proxima eſt* [loco Aſpidi] *Turris Euphrantas, Carthaginienſis quondam regionis & Cyrenaicæ ſub Ptolemæo finis.* Interiacet apud Strabonem *Charax* emporium: plura apud Ptolemæum.

IV.

Hic enim poſt Philænorum aras occaſum verſus habet *Hippu* promontorium, id eſt Equi: dein *Oeſporin* vicum: tum ſequitur φάραξ κώμη, *Pharax* vicus, qui haud dubie eſt Strabonis τόπος καλούμενος χάραξ, *locus qui Charax vocatur*, quo Carthaginienſes pro emporio vtebantur, vinum eo ferentes; referentes ſilphium & alias merces Cyrenenſium. Ab hoc eſt

eſt *Turris Euphranta* proxima, tam Ptolemæo, quam Straboni. Illi eſt πύργος Εὐφράντα, huic in MSS. ὁ Εὐφράντας πύργος; in vulgatis ὁ Εὐφράτης prave. Dictum ſupra, terminum fuiſſe Cyrenenſis prouinciæ ſub Ptolemæo. Sequitur apud Strabonem τόπος Ἀσπὶς καὶ λιμὴν κάλλιστος τῶν ἐν τῇ Σύρτει, *locus Aſpis, qui optimum portum ex iis habet, qui ad Syrtim ſunt.* Meminit & Ptolemæus, ſed vicum *Sacamazam* interiicit: & vltra Aſpidem alium vicum ponit, qui in Palatino codice *Macuma* vocatur, in quo finit Syrtim maiorem: Strabo autem in promontorio cui *Cephalarum* nomen eſt: de quo mox dicemus. Idem lacum habet ad Aſpidem cum inſulis, ex quo in Syrtim ipſam nauigetur. Hominum enim ait audaciam non vereri etiam Syrtim nauigando tentare.

V.

Extra Syrtim Ptolemæo; intra illam, ſed extremam Straboni eſt promontorium Κεφαλαὶ, id eſt *Capita*, quod interpretes *Cephalas*, retento Græco nomine, dixerunt, tam Strabonis quam Ptolemæi. Huius dein eſt Τριήρων ἄκρον, *Trierorum promontorium:* poſtea *Ciſternæ* ſiue *Cinſternæ* oppidum, & aliud *Barathia:* tum ſunt *Cinyphi* fluuii oſtia: Strabo autem ante oſtia τείχισμα, *munimentum* habet, quod Carthaginienſes condiderunt, cum pontibus, quibus βάραθρα, *voragines* eius loci transmittantur. Ipſum flumen Κίνυφος, *Cinyphus* recto caſu Ptolemæo & Straboni dicitur: Herodoto lib. IV cap. CLXXV Κίνυψ, qui ex *Charitum* monte ait oriri, & per *Macas* * populos delabi in mare: Plinio lib. V cap. IV etiam *Cinyps*, qui & regionem deinde denominat. *Cinyps*, inquit, *fluuius & regio.* **

VI.

Hæc ex Strabone & Ptolemæo in litore vſque ad Cinyphum fluuium: a quibus diuerſa plane videntur quæ in veteri Itinerario & Auguſtana Tabula leguntur, vt difficilis admodum ſit conciliatio. Quia poſt Cinyphum Ptolemæo eſt proxima Leptis magna, quæ inter hanc & Berenicen Cyrenaicæ in Itinerario ſunt, excerpemus, vt adpareat, quam alia & diuerſa ab iis ſint nomina, quæ ex Ptolemæo & Strabone adhuc tradidimus.

Lepti magna colonia			
Seggera	M.	P.	XX
Berge	M.	P.	XXIIII
Baſe	M.	P.	XXV
Thebunte	M.	P.	XXX
Auxiqua	M.	P.	XXX
Anneſel	M.	P.	XXX
Auziu	M.	P.	XVIII
Stixgi	M.	P.	XXV
Macomades Syrtis	M.	P.	XXX

Scim

* Vide Diodor. Siculum III pag. 182.

** Nonnus Dionyſ. XIII verſ. 374 p. 372

Οἵτε ῥόον χρεμέταο καὶ οἱ παρὰ Κίνυφος ὕδωρ
Ζώσον ἀζαλέης ψαμαθώδεα πέζαν ἀρούρης
Λυχνῖται Βάκαλές τε συνήλυθες.

Scina	M.	P.	XXX
Tramaricium	M.	P.	XXXI
Aubereum	M.	P.	XXV
Digdica	M.	P.	XXIIII
Tugulus	M.	P.	XXIIII
Banadedari	M.	P.	XXV
Anabucis	M.	P.	XXV
Tiniodiri	M.	P.	XXV
Boreum	M.	P.	XII
Tincausari	M.	P.	XXIIII
Attici	M.	P.	XXV
Chorotum	M.	P.	XXV
Caminos	M.	P.	XXII
Beronicem	M.	P.	XXX.

Vides inter Leptim & Berenicen ignota veteribus nomina, quum tamen ex sequentibus constet, etiam ex Peutingerorum Tabula, in litore hoc iter factum fuisse. Nec cum Tabula illa, quæ eiusdem forte ætatis est, nisi in paucis, conuenit, quæ litteris quidem non nullis discrepant, vt tamen loca eadem esse non dubitetur.

Itinerarii	*Tabulæ*
Macomades Syrtis	Macomada
Digdica	Digida
Tugulus	Tagulis
Anabucis	Anabucis.

Inter vltima, *Tagulis* & *Anabucis* in Tabula interpositæ sunt *Aræ Philenorum*, quo medio loco in Itinerario est *Banadedari*, mansio, vt puto, seu diuersorium. Supra in Philænorum aris de Tabulæ, quam habet, positione dubitaui, quod recte attendenti non de ipso situ locorum, quam de adpicta maris figura intelligendum est, quæ locis per milliaria diuisis non respondet, & Syrtis minor plane alieno loco est adscripta. In nostra Africæ propriæ tabella etiam ex Itinerario quædam complendi spatii caussa adposuimus, verbi gratia *Macomedem Syrtis* ad flumen Cinyphum paullo supra mare, quia in Peutingeriana sic positam ad flumen inuenimus: vnde reliquorum proportio nobis desumta fuit. Atque hæc de maritima ora inter Cyrenaicam & Cinyphum fluuium: sequitur nunc oræ expositio, quæ inter Cinyphum est & Tritonem amnem.

VII.

In hoc tractu autem post Cinyphum fluuium prima Ptolemæo est Νεάπολις, *Neapolis*, de qua in editis exstat, ἡ καὶ Τρίπολις, *quæ etiam Tripolis vocatur:* in Palatino autem codice nihil de Tripoli legitur, sed ἡ καὶ Λέπτις μεγάλη, *quæ* [Neapolis] *etiam Leptis magna dicitur.* Recte. nam etiam Strabo lib. XVII pag. 574 Νεάπολις, ἣν καὶ Λέπτιν καλοῦσι, *Neapolis, quam etiam Leptim vocant.* Posuit inter Abrotonum vrbem & Cinyphum fluuium. Nec Tripolis quæ hodie est, aut etiam quæ Tripoli Vecchio dicitur,

citur, nunc diruta, tam propinqua Cinypho est, quam Leptis est magna, sed vtraque in occasum longius reducta. Et si vulgata lectio Ptolemaei vera esset, quis credet, Leptis magnae, praeclarae vrbis, cuius etiam posteriores in Itinerario & Augustana tabula mentionem faciunt, nullam habuisse rationem? Expedita sic res esset, nisi Plinius turbaret, lib. v cap. IV Neapolim distinguens a Lepti magna: *Litore*, inquit, *inter duas Syrtes* CCL *millia passuum. Ibi ciuitas Oeensis, Cinyps fluuius ac regio. Oppida, Neapolis, Gaphara, Abrotonum, Leptis altera, quae cognominatur magna.* Io. Harduinus Plinium & Straboni & Ptolemaeo praeferendum censet, quem putat ex Pomponio Mela illud hausisse. Hausit, credo, sed ex fonte turbatiore hac in parte, quia omnia commiscet, *Hadrumetum, Leptim, Clupeam, Abrotonum, Taphruren, Neapolim.* Quis ex hoc ordine aliquid sani & certi possit colligere, vbi Clupea & Abrotonum, disiunctissima sane, coniunguntur? quis non potius & Neapolim & Leptim, quae circa Clupeam & Hadrumetum sunt, intelliget? Itaque firmiora sunt, quam haec Melae aut Plinii, quae consentientes geographos de sententia sua deturbent. Vndeunde est nomen Neapoleos, non tamen Lepti magnae haesit, sed alterum nomen in Itinerariis medii aeui, in Ecclesiae Notitiis & geographia Rauennatis reductum legitur, neque separatum a Lepti vsquam in hoc tractu conspicitur. Nec in nummis aliter quam Leptis vocatur. Tiberii nummus apud Harduinum, Graece ΛΕΠΤΙΣ, Alius apud eumdem, COL. VIC. IVL. LEP. id est, *Colonia victrix Iulia Leptis.* Coloniam fuisse etiam Itinerario Antonini & Peutingeriana tabula confirmatur. Condita Leptis a Phoenicibus, vt Sallust. Iug. cap. XIX, hisque vel Sidoniis, ibidem cap. LXXVIII, vel Tyriis, vt Plinius tradit lib. v cap. XIX. Incolae *Leptitani*, Sall. cap. LXXVII, amici Romanorum in Iugurthino bello. Adde Caesaris lib. II Civ. cap. XXXVIII.

VIII.

De *Neapoli* aliquid addendum est. Non nouum illud nomen fuit, sed a Scylace etiam memoratum in Nasamonibus & Lotophagis, vbi vocat Νεάπολιν τὴν Καρχηδονίων, *Neapolim Carthaginiensium.* Ephoro auctore Stephanus Abrotonum, quod mox sequetur, Neapolim dictam refert: sed distinguunt ab Abrotono Scylax, Strabo, Plinius. Ipse Scylax suam Neapolim eo locauit ordine, vt alia non possit esse quam Leptis magna. A Cinyphe enim fluuio proximam habet Neapolim: deinde Garapham: tandem Abrotonum: Leptim non memorat.

IX.

Quae in nostra tabula inter Leptim & Cinyphum posuimus, ex Itinerario Antonini sunt, *Berge, Auxiqua, Aaziu;* quorum postremum videri potest Ptolemaei *Azuis* esse, sed is citra flumen posuit, etiam intus in mediterraneis inter Barathiam & Cisternas: Itinerarii autem via est maritima.

X.

Post Leptim Ptolemaeo est portus *Garapha*, Γαράφα λιμὴν, quod cla-

rissimi

rissimi viri Io. Harduinus ad Plinium, & Io. Hudson ad Scylacem *Gaphara*, γαφάρα legendum censent: quia Scylacis est hoc loco γράφαρα πόλις, *oppidum Graphara*, quo cum Ptolemæi Garapha collato, putant in altero litteram esse superfluam, in altero litterarum transpositionem. In Plinii libris inter huius oræ oppida *Taphra* est, quale nullum aliis visum in Africa: ideoque Harduinus *Gaphara*, ex Scylace & Ptolemæo inter se collatis & emendatis, substituit.

XI.

Strabo, qui Gapharam prætermisit, post Leptim habet Ἀβρότονον πόλιν, oppidum *Abrotonum*, quod etiam Plinii est & Stephani. Scylax etiam situm definit: ἀπὸ Νεαπόλεως τῆς Καρχηδονίων χώρας Γράφαρα πόλις. ταύτης παράπλους ἡμέρας μιᾶς ἀπὸ Νέας πόλεως. ἀπὸ δὲ Γραφάρων Ἀβρότονον πόλις καὶ λιμήν. ταύτης ὁ παράπλους ἡμέρας μιᾶς. *Post Neapolim in Carthaginiensium tractu est Graphara* [Gaphara] *vrbs. Eo nauigatur a Neapoli spatio diei. A Grapharis est Abrotonum ciuitas cum portus: huius præteruectio diei vnius.*

XII.

Apud Ptolemæum, qui Abrotonum posthabuit, a Garaphis seu Gapharis est proxima Εώα, *Eoa*, vitiose pro *Oea*, vt Mela scripsit & Aethicus Cosmographus; seu *Oeensis ciuitas*, vt Plinius lib. v cap. IV. Itinerario est *Oeea colonia:* Peutingeri Tabulæ *Osa col.* corrupte. Hæc vna ex tribus, quæ Tripolim Africanam constituebant. Solinus cap. XXVII *Achæi Tripolin lingua sua signant de trium vrbium numero, Oeæ, Sabratæ, Leptis magnæ.* Multa huius vrbis mentio in Apuleii Apologia habetur. Harduinus, sagax nummorum interpres, ad eam refert Antonini Pii nummum his notulis signatum, C. A. O. A. F. quod legit, *Colonia Aelia Oea Augusta Felix.*

XIII.

Hinc Itinerarii est *Sabrata colonia*, quam modo etiam Solinus nominauerat. Ptolemæus huius nominis vrbem intus posuit: in ora *Sabathra*, quod idem credas esse oppidum. Plinius lib. v cap. IV *Sabrata contingens Syrtim minorem:* puta ab oriente; aut prope illam est. In Tripolitanæ episcopis apud Sirmondum est *Leo Sabratensis.* Procopius lib. VI περὶ κτισμάτων cap. IV scripsit *Sabaratha.* Σαβαραθὰν ἐτειχίσατο πόλιν, *Sabaratham vrbem* [Iustinianus] *muniuit.* Salmasius etiam vindicat *Sabratæ* nomen Apuleio Apologia, vbi *fabram technam* alii legunt.

XIV.

Itinerarium deinde habet occasum versus *Casas villam Aniciorum, Fisida* vicum, qui videtur Ptolemæi *Pisidon* portus, licet hic inter Sabathram & Oeam seu, vt ipse scripsit, Eoam posuerit. Postea eodem Itinerario est *Villa magna.* Sed antequam in hoc itinere progrediamur, Strabonis Ζοῦχις, *Zuchis*, lacus est vrbs, non est prætereunda, quam dicit μετὰ τὴν Σύρτιν, *post Syrtim* minorem ad ortum versus sitam esse. Habet oppidum πορφυροβαφεῖα καὶ ταριχείας παντοδαπάς, *purpuræ infecturas & omnis generis salsamenta.*

XV.

Itinerarii autem Antoniniani post Villam magnam funt *Pontezinta* municipium, siue, vt Aldus & Simlerus ediderunt, *Pontezita*, quod forte Ptolemæi ζῆθα, *Zetha*, promontorium est: deinde *Giti* siue *Gutti*, municipium aliud, quod videtur Ptolemæi γιχθὶς, *Gichthis*, aut Procopii Γίργις, *Girgis* esse: de qua hic lib. VI de Aedific. cap. IV πόλεις δύο εἰσὶ ταύτης ἐν ἐσχάτω τῆς χώρας, Τακαπά τε καὶ Γίργις· ὧν δὴ κατὰ μέσον Σύρτεις τὰς μικρὰς ξυμβαίνει εἶναι· *Duæ vrbes in extremo huius regionis sunt, Tacapa & Girgis: quæ inter Syrtes minores iacent.* Situs conuenit cum Gitti & Gichthi: an eadem Girgis sit, non definio: nec vero ignota variatio litterarum in hisce monumentis. Ptolemæus inter Sabathram suam & Gichthin *Hedaphtha* interposuit, quam πόλιν κατὰ τὸ πέρας, *vrbem iuxta terminum* dixit.

XVI.

Tandem *Tacape* succedit, vltima huius oræ ante Tritonem fluuium. Plinius lib. V cap. IV post Byzacii vrbes recensitas: *inde Thenæ, Macomades, Tacape.* Ptolemæus Τακάπη, *Tacape*; Procopius iam dicto loco Τάκαπα, *Tacapa*, pluraliter, vt lex XXXIII Cod. Theod. de Appellationibus accepta dicitur *Tacapis.* Vnde Iacobus Gothofredus metropolin Tripolitanæ & præsidis sedem fuisse existimat, præsertim quod etiam itinera in Antonini Itinerario eo diriguntur, a *Tapacis* Leptim magnam, & a Telepte *Tacapas*: quod & aliam formam arguit, *Tacapæ* in recto. An vero semper metropolis fuerit, dubitatur, quia Notitia Tripolitanæ Sirmondi Leptimagnensem episcopum Calipedem primo loco habet; vltimo Seruilium Tacapitanum: & Procopius lib. II Vandal. cap. XXI præsidem sub Iustiniano Λεπτιμάγναν, *Leptimagnam tradit incoluisse.*

XVII.

Triton fluuius finit Tripolitanam, de quo Mela lib. I cap. VII *Super hunc* [sinum Syrtis minoris] *ingens palus amnem Tritona recipit, ipsa Tritonis: vnde & Mineruæ nomen inditum est, vt incolæ arbitrantur, ibi genitæ: faciuntque ei fabulæ aliquam fidem, quod quem natalem eius putant, ludicris virginum inter se decertantium celebrant.* Et Plinius lib. V cap. IV *Ab his non procul a continente palus vasta amnem Tritonem nomenque ab eo accipit, Pallantias adpellata Callimacho, & citra minorem Syrtim esse dicta: a multis vero inter duas Syrtes.* Herodotus quoque lib. IV cap. CLXXVIII *Lotophagis secundum mare vicini sunt Machlyes, loto & ipsi vescentes.* κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὔνομα Τρίτων ἐστί· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα· ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἔνι τῇ οὔνομα Φλά. *Pertingunt vsque ad ingentem amnem nomine Tritonem, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua est insula, quæ dicitur Phla.* Habet etiam Mineruæ fabulam in sequentibus. Et Festus Pompeius: *Tritonia Minerua a ripa Tritonis fluminis dicta, quod ibi primitus sit visa.* Et Solinus cap. XXVII *A Philænorum aris non procul palus est, quam Triton amnis influit, vbi speculatam se artium deam crediderunt.* De situ, sequutus est Solinus dubitantem Plinium, qui & ipse mauult Philænorum aris vicinum flumen hoc & lacum facere. Ptolemæus autem

autem certior, qui non hunc modo, verum etiam alios lacus, quos perfluit Triton amnis, lib. IV cap. III descripsit hoc ordine; ἀφ' οὗ [Οὐασαλέτου ὄρους] ῥεῖ ὁ Τρίτων ποταμὸς, καὶ ἐν αὐτῷ λίμναι, ἥτε Τριτωνῖτις, καὶ ἡ Παλλὰς λίμνη, καὶ ἡ καλουμένη Λιβύη λίμνη. *A quo* [Vasaleto monte] *fluit Triton amnis, in quo paludes sunt, Tritonitis* [siue Tritonis] *& palus Pallas, & quæ vocatur palus Libya.*

XVIII.

Hæc in ora, præter paludes, de quibus propter ostia fluminis, quæ in ora describenda sunt, simul diximus. Antequam vero in mediterranea progrediamur, dispiciendum, an forsan etiam vrbs Tripolis antiquis temporibus in eadem ora cognita fuerit. Ptolemæi vulgatis libris, quibus Leptis magna etiam Tripolis dicitur, inducti multi, vt antiquum id nomen censerent, & si non eius, quæ famosa Tripolis est, sedem occupet, tamen illius forte locum teneat, quæ in nouis tabulis nunc Tripoli Vecchia, seu Vetus Tripolis adpellatur. Verum supra Ptolemæum ex Palatino codice correximus: etiam demonstratum fuit, Leptitanum lacum ab vtraque Tripoli longius in ortum distare: quod etiam relictum nomen *Lebide*, vt nunc barbaro ore Leptis vocatur, potest conuincere. Nec qui ante Solinum, non antiquissimum scriptorem, mentionem vocis *Tripolis* in Africa fecerit, succurrit nobis: qui vero non vrbem, sed trium oppidorum regionem intellexit. *Achæi,* inquit, *Tripolin lingua sua signant de trium vrbium numero Oeæ, Sabratæ, Leptis magnæ.* Quod Isidorus Hispalensis repetiit, at pro Tripoli substituit, quod illa sonat, *Tripolitanam regionem.* Etiam Sextus Rufus, Aethicus cosmographus, & Iulius Honorius *Tripolin* in prouinciis censuere, non in vrbibus; & Procopius lib. I Vandal. cap. X Τρίπολιν τὴν ἐν Λιβύῃ, *Tripolin, quæ in Africa est,* dicit χώραν, *regionem*: cuius præsidem nominat lib. II cap. XXI, & ὅρια, *limites* definit, lib. VI de Aedif. cap. III. Nec aliter Aurelius Victor in Constantino interpretandus est, quum præbitionum meminit, *quibus Tripolis & Nicæa acerbius angebantur.* Tota enim regio illas Severo obtulerat. Hic vero, vt Eutropius lib. VIII cap. X refert, *oriundus ex Africa, prouincia Tripolitana, oppido Lepti.* Vt vero Pentapolis passim est Pentapolitana regio, sicuti Plinius vocat; ita eadem est Tripolis & Tripolitana prouincia. Quando autem illa regio a tribus vrbibus adpellari cœperit, non possumus definire. Vero simile est post Ptolemæum id factum esse, quia, qui id nominis memorant, posteriores omnes sunt. Postea regionis nomen præcipuæ cuidam vrbi, forsan Sabratæ, vel Oeæ, fuit inditum, quarum altera in vicum est redacta, Tripoli Vecchia: altera, ex ruinis illius potentior facta, Christianis piratica sua est infesta. Sic certo non constat, quando *Tripolis,* aut *Tripolitana,* hæc ora maritima vocata fuerit: incertius, posteriusque, quando id nomen vrbi ejus regionis cesserit, quod antea prouinciæ.

REGIONIS SYRTICAE MEDITERRANEA.

XIX.

Quod in mediterraneis est, fide fere sola nititur Ptolemæi. Hic supra Philænorum aras & ipsam maiorem Syrtim nihil habet: vtrum pars illa solitudo sit, an ignota Ptolemæo oppida aut vici fuerint, incertum est.

XX.

Inter sinum maioris Syrtis & Cinyphum fluuium est *Azuis*, de qua supra dixi, videri Itinerarii Auziu esse, quod in litore exposuimus. neque enim ipsa Azuis longe a mari remota est. Hinc austrum versus sequuntur *Gerisa, Iscina, Amuncla, Sicapha*; & longius in eamdem plagam recedunt *Musta, Butta, Vditta, Galybe, Thagulis*, Θαγȣλὶς, a qua diuersa multum Peutingerianæ Tagulis, & Tugulus Itinerarii, de quibus supra diximus: postea *Tege* & extrema *Durga*, & *Acube* fons seu lacus, vnde flumen oritur quod Cinyphio ab ortu se adfundit. Addenda his ex Scylace vrbs *Cinyps* ad flumen cognomine, in regione Cinyphe Plinii. *

XXI.

Populi plerique obscuro nomine in Africa, tam Plinii quam Ptolemæi. Quid enim refert nosse *Samamycios, Damensios, Nighenos, Nycpios, Erebidas, Araraucèles* inter Syrtim & Cinyphum? aut inter hunc amnem & Tritonem *Nigintimos, Astacures, Eropæos, Achæmenes, Muchthusios*? Clariora nomina sunt quæ exponamus. *Nasamones, Psyllos, Asbytas*, de quibus in Cyrenaica diximus, qui a non nullis etiam ad Cinyphum vsque protrahuntur: de quorum postremis addo esse Plinii *Asbystas* lib. v cap. v, de quibus Herodotus lib. IV cap. CLXX Ἀσβύσαι ὑπὲρ Κυρήνης οἰκέουσι, *Asbystæ super Cyrenas habitant*: vnde Nonnus lib. XIII Dionys. pag. 372 Διὸς Ἀσβύσαο, *Iouis, Asbystæ* cognomine, meminit. Celebriores *Macæ* sunt παρὰ τὴν Σύρτιν, *ad Syrtim maiorem*, qui hieme greges ad mare agunt, æstate in mediterranea, aquarum caussa, vt Scylax refert. Plinius dicto loco: *Post Nasamones, Asbystæ, & Macæ viuunt.* Hi sunt Ptolemæi Μάκαιοι Συρτῖται, *Macæi Syrtitæ*.

XXII.

Maioris famæ sunt *Lotophagi*, qui loto vescebantur, inter Syrtes circa Cinyphum & vsque Tritonem late colentes. Scylax p. 113 τὰ ἔξω τῆς Σύρτιδος παροικȣ̃σι Λίβυες Λωτοφάγοι ἔθνος μέχρι τȣ̃ σόματος τῆς ἑτέρας Σύρτιδος. ἔτοι λωτῷ χρῶνται σίτῳ καὶ ποτῷ. *Quæ sunt extra Syrtim, incolit Libyum Lotophagorum gens vsque ad os alterius Syrtidis. Hi loto vtuntur pro cibo & potu.* Ptolemæus: περὶ αὐτὸν τὸν ποταμὸν [Κίνυφον] Λωτοφάγοι, *circa ipsum amnem* [Cinyphum] *Lotophagi.* Et Plinius lib. v cap. IV *In intimo sinu fuit ora Lotophagôn, quos quidam Alachroas dixere, ad Philænorum aras.* Idem lib. XIII cap. XVII Loton sic descripsit: *Africa, qua vergit ad nos, insignem arborem loton gignit, quam vocant celtin, & ipsam Italiæ familiarem, sed terra mutatam. Præcipua est circa Syrtes atque Nasamonas. - - - Differentiæ plures, eæque*

* De *Cinyphe* regione Herodot. IV c. 198, quam fertilissimam esse ait ob aquæ copiam.

que maxime fructibus fiunt. Magnitudo huic fabæ, color croci, sed ante maturitatem alius atque alius, sicut in vuis. Nascitur densus in ramis myrti modo, non vt in Italia, cerasi: tam dulci ibi cibo, vt nomen etiam genti terræque dederit nimis hospitali aduenarum obliuione patriæ. - - - Melior sine interiore nucleo, qui in altero genere osseus videtur. Vinum quoque exprimitur illi, simile mulso, quod vltra denos dies negat durare Nepos: baccasque concisas cum alica ad cibos doliis condi. Poetis quoque laudata arbor & fructus. Silius Italicus lib. III versu 310

Spectati castris, quos succo nobilis arbor
Et dulci pascit lotos nimis hospita bacca.

De Homero, qui primus γαίης Λωτοφάγων, *terræ Lotophagorum* mentionem fecit, dicemus infra in insulis.

XXIII.

Supra minorem Syrtim *Cinethii* siue *Cinithii*. Ptolemæus lib. IV cap. III μέχρι τῆς μικρᾶς Σύρτεως Μαχυνοί· καὶ ὑπ' αὐτοὺς Κινήθιοι. *Vsque paruam Syrtim Machyni: & sub ipsos Cinethii.* Et Tacitus lib. II Annal. cap. LII *compulerant* [Tacfarinas & Mazippa, rebelles] *Cinithios, haud spernendam nationem in eadem* [Africa.] Quod ex Ptolemæo adparet, eiusque Tabula, ad vtramque ripam Tritonis fuerunt.

XXIV.

Hæc de populis supra Syrtes quos noluimus separare aut fluuio diuidere, sicut oppida. Restant ergo quæ inter Cinyphum & Tritonem mediterranea oppida fuerunt, quæ pauca sunt numero. Supra Leptim *Sydidenis*, *Pisinda*, *Sabrata*, nisi hæc in ora fuit, vt supra suspicati sumus, eamdem esse quam Sabathram Ptolemæus dixit: *Sumucis* medio inter vtrumque amnem loco: Ἄμμωνος, *Ammonus*, (interpres *Ammonis*, quasi patrius casus esset) ad Cinyphum flumen: *Chuzis* ad Tritonem. Montes in hoc tractu *Gigius*, (interpres Gillius:) & australior ac Cinyphum versus, *Thizibi*.

INSVLAE MARIS SYRTICI.

XXV.

In sinu Syrtis maioris Ptolemæus obscuras quasdam insulas nominavit *Gaiam*, *Pontiam*, *Misynum*: longius hinc Myrmex distat, ad Cyrenaicam pertinens; vbi etiam recensuimus. Clariores sunt ad Syrtim minorem, *Cercina* & *Meninx*. De illa Strabo lib. XVII pag. 574 παράκειται τῇ ἀρχῇ τῆς Σύρτεως νῆσος παραμήκης, ἡ Κέρκιννα, εὐμεγέθης, ἔχουσα ὁμώνυμον πόλιν, *Principio Syrtis* [minoris] *adiacet insula oblonga, nomine Cercinna, iustæ magnitudinis, habens eiusdem nominis oppidum.* Sic scripsit nomen duplici littera; * etiam Dionysius Characenus versu 480: ceteri fere omnes N simplici. Diodorus Siculus lib. V cap. XII post Meliten & Gaulon: ἑξῆς δ' ἐστὶ Κέρκινα, *Deinde*

* Sed idem lib. II pag. 185 Πρόκεινται δ' ἀφ' ἑκατέρου τοῦ στόματος νῆσοι Μῆνιγξ τε καὶ Κέρκινα. *Ante fauces vtrimque sunt insulæ* Menix & Cercina. Sic legi vult Casaubonus, non *Meninx*. Verum a Polybio quoque *Meninx* dicitur. Vide ad §. 27.

Deinde est Cercina, in austrum vergens, oppidum mediocre habens & λιμένας εὐχρηστοτάτους, portus commodissimos. Ptolemæus extremo cap. III libri IV Κέρκινα νῆσος καὶ πόλις, *Cercina insula & oppidum.* Liuius lib. XXXIII cap. XLVIII de Hannibale fugiente: *eo die in Cercinam insulam traiecit.* Et Tacitus Annal. I cap. LIII de Graccho Iuliæ adultero: *amotus Cercinam, Africi maris insulam.* Plinius quoque lib. V cap. VII oppido libertatem tribuit. *Cercina*, inquit, *cum vrbe eiusdem nominis libera, longa* XXV *millia passuum, lata dimidium eius, vbi plurimum: at in extremo, non plus quinque millia passuum.*

XXVI.

Adiacet parua insula Carthaginem versus, nomine *Cercinitis.* Plinius ibidem: *Huic* [Cercinæ] *perparua, Carthaginem versus, Cercinitis ponte iungitur.* Strabo quoque, ἄλλη ἐλάττων, Κερκινῖτις, *altera* [insula] *minor, Cercinitis.*

XXVII.

His in austrum subiacet *Meninx*, Μῆνιγξ, siue, Μῆνιξ, de qua Strabo, τὴν Μήνιγγα νομίζουσιν εἶναι τὴν τῶν Λωτοφάγων γῆν τὴν ὑφ' Ὁμήρου λεγομένην, *Meningem Lotophagorum terram putant, cuius Homerus meminerit.* Homerum vide Iliados Iota a versu 84. * Habet enim insula copiosam loton: & incolæ aram ostendebant, quam Vlyssis dicere, quasi ab illo erectam. Hinc ipsa insula a Ptolemæo Λωτοφαγῖτις, *Lotophagitis* vocatur, cui duo oppida tribuit, quorum nomina sunt *Meninx*, alias commune cum insula; & *Gerra*, quod ab illo in occasum hibernum vergit. Et Plinius lib. V cap. VII *Clarissima est Meninx, longitudine* XXV M. P. *latitudine* XXII, *ab Eratosthene Lotophagitis adpellata. Oppida habet duo, Meningem ab Africæ latere: & altero, Thoar: ipsa a dextro Syrtis minoris promontorio passibus* CC *sita.* Dissentit ergo a Ptolemæo & in situ Meningis oppidi, & in alterius nomine. Hæc insula patria fuit Vibii Galli imperatoris & Volusiani, secundum epitomen, vt vocatur, Aurelii Victoris iunioris. *Creati*, inquit de illis, *in insula Meningge, quæ nunc Girba dicitur.* In Notitia Africæ est in prouincia Tripolitana *Faustinus Girbitanus* episcopus. nam *Girba* medio æuo Meninx dicta, sicut hodieque illa insula Gerbi & Zarbi vocatur.

CAPVT IV
DE
AFRICA PROPRIA
SEV
CARTHAGINIENSI.

VAria diuisio Africæ, etiam illius quæ proprie videtur *Africa* adpellari. *,* Ptolemæus lib. IV cap. III Africam ab Ampsaga fluuio, ad Cyrenaicam produ-

* Adde Polybium histor. I c. 39, vbi Λωτοφάγων νῆσον adpellat.
** Hæc Africa adpellabatur etiam *vetus*: contra Numidia *noua*. Dio l. XLIII p. 246.
, Sessores huius Africæ etiam a Græcis scriptoribus Ἄφροι dicuntur. Vid. Dio lib. XXXVIII p. 92, Pæan. II cap. 10 s. 2 & 6, & regio ipsa Ἀφρικὴ a Dione lib. XXXVIII pag. 94.

producit, qua ratione Numidia, Carthaginiensis regio, & Tripolitana continentur: cuius sententiæ etiam Pomponius Mela est lib. I cap. VII. *Regio quæ sequitur a promontorio Metagonio ad aras Philænorum, proprie nomen Africæ vsurpat.* Promontorium illud circa Ampsagam puto esse, non quod Ptolemæus in media posuit Mauretania. nam oppida extremæ partis quæ recenset, Hipponem Regium, Rusicaden & Tabracam, omnia citra Ampsagam sunt. Illustrat Plinius lib. V cap. III ineunte: *Ab Ampsaga Numidia est, Masinissæ clara nomine, Metagonitis terra a Græcis adpellata.* Metagonitis vnde dicta, nisi a Metagonio Melæ promontorio? quod sic circa Ampsagam oportet esse.

II.

Ipse quoque Plinius lib. V cap. IV videtur ad Melæ sententiam accedere. *Promontorium,* inquit, *quod maiorem* [Syrtim] *includit, Borion adpellatur. Vltra Cyrenaica prouincia. Ad hunc finem Africa a fluuio Ampsaga populos* XXVI *habet, qui Romano parent imperio.* Antea vero ipse alios fines, quum proprie loquitur, constituit. *Tusca,* inquit, *fluuius Numidiæ finis. A Tusca Zeugitana regio, & , quæ proprie vocetur, Africa est.* Et paucis interiectis: *Mox Africæ ipsius alia distinctio. Libyphœnices vocantur, qui Byzacium incolunt. Ita adpellatur regio* CCL *M. passuum per circuitum, fertilitatis eximiæ, cum centesima fruge agricolis fœnus reddente terra.* Itaque a Tusca fluvio, Numidiæ termino, Africa proprie dicta ad sinum vsque minoris Syrtis aut Tritonem fluuium fuit extensa, & duabus partibus, Zeugitana & Byzacio, contenta. Et hæc proprie Carthaginiensium fuit regio: cetera, vt inter Syrtes regio, non quiete, nec constanter ab iis fuit possessa. Nos etiam iisdem terminis nunc Africam propriam describemus.

III.

Quod autem ex Aegypto incepimus Africam, post Asiam, perlustrare, & proxime desiimus in Syrti minore ad ostia Tritonis fluminis; *Byzacium,* qui tractus Syrtim attingit, primum nobis exponendum est. Ex Plinio modo percepimus, CCL millia passuum circuitu continere, fertilitatis tantæ, vt centuplum fructum terra colentibus reddat. Quod & Silius testatus est lib. IX vers. 204

- - - *seu sunt Byzacia cordi*
Rura magis, centum Cereri fruticantia culmis.

Vox ergo adiecta *Byzacium,* & *solum* subaudiendum: ac populus quoque *Byzacii* dicti. Strabo lib. II pag. 90 *Marmarides vsque Cyrenen: supra hos & Syrtes, Psyllos, Nasamonas, & quosdam Gætulos: tum Sintas,* καὶ Βυζακίους, μέχρι τῆς Καρχηδονίας, *& Byzacios, vsque ad regionem Carthaginiensem.* Ex quo vna intelligimus, habitasse citra Carthaginem ad Syrtes versus. Hinc *Byzacenus,* gentile & possessiuum formatur. Leges LIX & LX Cod. Th. de Decurionibus *ad Byzacenos* datæ sunt: & lege XXIX eiusdem Cod. *Byzaceni Tripolitanique cognoscant:* & lege I eiusdem C. & III de inoffic. testam. *concilium Byzacenorum.* Medio æuo separata erat prouincia *Byzacena.* Eodem cod. lege XII de diuers. offic. *Byzacenam & Tripolitanam prouincias:* & legis

legis 1 de collat. donatar. *consulari Byzacenæ*, inscriptio habet. Nec vetus nomen *Byzacium*, quo Plinius vsus fuit, vt supra visum, cessauit æuo posteriori. Cod. Iustin. lege 1 sect. 2 de offic. Præf. Pr. *Tingi, & quæ proconsularis antea vocabatur, Carthago, & Byzacium, & Tripolis rectores habeant consulares.* Et Procopius lib. II Vandal. cap. XXIII χωρίον ἐν Βυζακίῳ, *locus in Byzacio.* Hæc de nomine Byzacii & Byzacenæ.

2. An alio etiam nomine insignita hæc regio fuerit, scilicet *Emporia* dicta antiquitus, non plane dubitare licet, sed similior vero est sententia quæ ait. Polybius lib. I cap. LXXXII τὰς παρακομιζομένας ἀγορὰς ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς καλυμένων Ἐμπορίων, *commeatus, qui ex Emporiis, ita nominata regione, adferebantur.* Et lib. III cap. XXIII τὺς κατὰ τὴν μικρὰν Σύρτιν τόπυς, ἃ δὴ καλῦσιν Ἐμπόρια διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς χώρας, *loca circa paruam Syrtim: quæ propter soli vbertatem Emporia vocant.* Idem Excerpt. Legat. CXVIII de Masinissa: Θεωρῶν τὸ πλῆθος τῶν περὶ τὴν μικρὰν Σύρτιν ἐκτισμένων, καὶ τὸ κάλλος τῆς χώρας, ἣν καλοῦσιν Ἐμπόρια, *videns, quam multæ vrbes circa Syrtim minorem essent conditæ, & quæ illius regionis bonitas, quam Emporia adpellitant.* Liuius hoc persequitur argumentum ita, vt dubitationem simul augeat, lib. XXXIV cap. LXII. *Masinissa*, inquit, *agrum eorum* [Carthaginiensium] *sibi coegit stipendium pendere. Emporia vocant eam regionem. Ora est minoris Syrtis, & agri vberis. Vna ciuitas eius Leptis, ea singula in dies talenta vectigal Carthaginiensibus dedit. Hanc tum regionem & totam infestam Masinissa, & ex quadam parte dubiæ possessionis, sui regni a Carthaginiensium esset, effecerat.*

3. Bene cum Byzacio conueniunt & situs ad Syrtim minorem, & fertilitas miranda. Quod vero de Leptis ingenti vectigali Liuius dixit, hoc est quod dubium possit hunc locum facere, quum potius ad Leptim magnam, quam ad Byzacii paruam pertinere videatur. At Magna nimium remota a Syrti minori: neque Minor Leptis, licet respectu maioris ita cognominetur, tam exigua fuit & inualida, vt ferre hæc non potuerit: cui & Cæsar grandem multam in singulos annos apud Hirtium cap. XCVII imposuit: neque τὸ πλῆθος ciuitatum, quod Polybius laudat, post Syrtim minorem est, sicut in Byzacio. Accedit, si seruatum fuit quod Masinissa rapuerat, Iubæ bellum inde cum Leptitanis minoribus, libera & immuni ciuitate, oriri potuisse, de quo Cæsar II Civ. cap. XXXVIII *Curio ex perfugis quibusdam oppidanis audit, Iubam, reuocatum finitimo bello & controuersiis Leptitanorum, restitisse in regno.* Quid? quod ipse Liuius, qui nos dubios fecerat, ex lib. XXIX cap. XXV æstum explicare potest. Scipio ibi ex portu Lilybætano in Africam nauigans, gubernatoribus edixit, *Emporia vt peterent.* Addit rationem historicus: *Fertilissimus ager, eoque abundans omnium copia rerum est regio, & imbelles, quod plerumque in vbere agro euenit, barbari sunt, priusque quam Carthagine subueniretur, opprimi videbantur posse.* Quis vero credet, Scipionem, aduersus Carthaginem profectum in regionem, quæ inter Syrtes est, cursum direxisse? Emporia ergo vel ipsum Byzacium, vel pars eius ad mare fuerunt. Sed satis de nominibus: nunc ipsam regionem perlustrabimus.

SECTIO

SECTIO I.

B Y Z A C I V M.

IV.

Africa illa Propria, quæ Carthaginienſium ditionis fuerat, poſt prouincia Romana, ſecundum Plinium, vt vidimus, in *Zeugitanam* diuiditur & *Byzacium*. Difficile eſt vtriusque partis limites definire. Plinius in Zeugitana cenſet Carthaginem, Vticam, Hipponem Diarrhytum, Maxullam, Miſuam, Clupeam, Neapolim. Ex quibus adparet, ab occaſu, ſeu Tuſca fluuio, in ortum verſus, ad ſupremum illum angulum, in quo Clupea ſub Mercurii promontorio eſt, & Neapolis, patere. Interiora autem quousque prorogentur, non definiuit. In Byzacio nominat Adrumetum, Leptim minorem, Ruſpinam, Thenas, Macomades. Ex quibus de ſitu vtriusque partis iudicandum eſt: cetera, quantum noſci poſſunt, ex Notitia Africæ ſupplenda, in qua Byzacena prouincia a proconſulari, quæ pars Zeugitanæ eſt, diſtinguitur. Sed ex maximo oppidorum numero, quæ Notitia vtriusque prouinciæ memorantur, pauca ita nota aliunde ſunt, vt ſedes & poſitio definiri poſſint, ſola videlicet, quæ Ptolemæus etiam habet, aut Itineraria.

V.

Fueritne vna prouincia pars vtraque, an Zeugitana ſola poſt euerſionem Carthaginis, poſt addita alia; dubitari poteſt Plinio auctore lib. V cap. IV. *Ea pars,* inquit, *quam Africam adpellauimus, diuiditur in duas prouincias, veterem & nouam, diſcretas foſſa, inter Africanum ſequentem & reges Thenas vsque perducta, quod oppidum a Carthagine abeſt* CCXVI *millia paſſuum.* Difficilis interpretatio, quia *pars, quam Africam adpellauit,* eſt ſola Zeugitana, vt ſupra vidimus: quæ quomodo in duas prouincias diuidatur, & vnde, ac quando Noua adiecta fuerit, obſcurum eſt, præſertim quod inter Scipionem minorem & Numidiæ reges ita diuiſum dicitur, foſſa ad Thenas vsque perducta, quæ diſcerneret. Sed ita intelligo: Maſiniſſæ regnum ab auſtro longe in orientem vsque ad Syrtim fere minorem extenſum fuit, cui ipſe, Liuio teſte lib. XXXIV cap. LXII, Emporiorum partem adiecit, quod a Scipione auctum poſteriſque confirmatum fuit, vt ex Strabonis lib. XVII p. 573 conſtat: etiam ab Iuba ita poſſeſſum, quod ex Hirtii bello Afric. cap. XLIII colligimus. Iuba autem mortuo, pars illa prouinciæ Romanæ adiecta, & dicta *prouincia noua:* non quod nouum etiam & ſingularem præſidem acceperit; nam vna manſit Africa prouincia: ſed ab eodem & vetus & noua adminiſtrata, & hæc illius tantum fuit acceſſio. Medio æuo demum Byzacena prouincia fuit peculiaris, ſeparata a proconſulari, quæ Zeugitana eſt; & vtraque ſuum præſidem habuit, illa proconſulem, hæc conſularem. Vide Sext. Ruf. cap. IV.

VI.

Metropolis Byzacenæ prouinciæ *Adrumetum* eſt, ſiue *Hadrumetum*, vt in nummis & lapidibus cum adſpiratione; in pleriſque libris ſine illa. Plinius quoque in Byzacii liberis vrbibus cenſet. *Hic,* inquit, *oppida libera,*

Leptis, Adrumetum, Ruspina, Thapsus. Scribitur varie, Straboni & Stephano Ἀδρύμη, *Adryme* seu *Adrume:* Byzantius vero addit aliam formam Ἀδρύμητος, *Adrymetus:* Plutarcho, Catone minore p. 788, Ἀδρύμητος, *Adrumetus,* Ptolemæo, Ἀδρούμητ7ος, *Adrumettus:* Appiano Ἀδρυμητ7ὸς, *Adrymettus:* Cæsari, Hirtio, Plinio *Adrumetum:* Melæ Gronouii *Hadrumetum,* Vossii *Hadrumentum:* Peutingeri Tabula *Hadrito* breuiata, credo, scriptura, tamen cum adspiratione. Vetus inscriptio apud Gruter. pag. 362 COLONI COLONIAE CONCORDIAE VLPIAE TRAIANAE AVGVSTAE FRVGIFERAE HADRVMETINAE. Ex qua inscriptione doctissimus Harduinus nummos notis scriptos C. C. I. H. P. interpretatur *Colonia Concordia Iulia Hadrumetina Pia.* Ptolemæus etiam coloniam vocat, & auctor veteris Itinerarii. Adiacet vrbi *Cothon,* qui vel portus est, vel parua insula, ad imitationem Carthaginiensis Cothonis ita dictus, quem cum illa vrbe describemus. Hirtius Afric. cap. LXII *Varus occasionem nactus, vigilia secunda Adrumeto ex Cothone egressus, primo mane Leptim vniuersa classe vectus.* Distat autem a Lepti minore, vt in Itinerario est, XVIII millibus passuum: in Tabula autem Peutingeriana est maior distantia. Incolæ *Adrumetani* dicti apud Hirtium cap. XCVII.

VII.

Inter Leptim autem & Hadrumetum apud Ptolemæum & in Augustana Tabula est *Ruspina* interposita: idque Cæsaris expeditione apud Hirtium cap. VI seq. confirmatur. Ab Adrumeto enim, quod oppidum Considius præsidio tenebat, reiectus, castra, itinere facto, posuit *ad oppidum Ruspinam: inde mouit & peruenit ad oppidum Leptin.* Idem cap. X *ex oppido Ruspina egressus, proficiscitur ad portum, qui abest ab oppido millia passuum* II. Inde est quod Silius dixit lib. III vers. 260

Quæque procul cernit non æquos Ruspina fluctus.

Procul, id est ex distantia illa, quæ inter oppidum & portum seu mare est. Corripuit sic Italicus: porrigitur in Strabonis libris, qui Scipionem a Cæsare primum πρὸς Ῥυσπῖνον, *ad Ruspinum* dicit victum esse. Ptolemæo est Ῥυσπῖνα. Plinius in liberis oppidis Byzacii posuit.

VIII.

Sequitur *Leptis,* quam discriminis caussa Ptolemæus cognominat μικρὰν, *minorem:* Itinerario est *Lepti minus ciuitate,* vt Aldus & Simlerus ediderunt; vt Schottus, *Leptim minorem ciuitatem:* auctori Peutingerianæ *Lepteminus.* nam etiam Leptis magna est in Pentapolitana, quam supra exposuimus. Nec vero, quod minor dicitur, propterea est paruum oppidulum, sed splendida ciuitas, quam Plinius *liberum oppidum* dixit, Hirtius cap. VII *liberam ciuitatem & immunem:* & in Tabula Augustana insigni maiorum vrbium signata est, cui Cæsar sex cohortes præsidio imposuit, vt Hirtius cap. IX refert. Sæpe absolute *Leptis* dicitur, & ex confinio & vicinitate distinguenda est. Plinius in Byzacio: *oppida libera, Leptis, Adrumetum, Ruspina.* In Notitia Africæ *Fortunatianus Leptiminensis* in episcopis numeratur. Hirtius autem cap. XCVII ciues huius oppidi

pidi *Leptitanos* adpellat. *Leptitanos*, inquit, *quorum superioribus annis Iuba bona diripuerat, & ad senatum questi per legatos, atque arbitris a senatu datis sua receperant, tricies centenis millibus pondo olei in annos singulos multat.* E quibus simul adparet, hanc minorem Leptim esse, cum qua Iubæ controuersiæ & finitimum bellum fuerat, de quo Cæsar II Ciuil. cap. XXXVIII.

IX.

Proxima hinc Thapsus, Θάψος, Ptolemæo ad mare posita, * recedens a Lepti in austrum. In Tabula, quam sæpe laudauimus, VIII millibus abest *Tapsum*, [sic ibi scriptum] a Lepti minore. Duplex forma nominis in Strabonis libris. Cæsarem vicisse ait πρὸς Θάψῳ *ad Thapso*: & postea, quum de Adryme [quæ Adrumetus est] egisset, εἶτα Θάψος πόλις, *deinde est vrbs Thapsus.* Oppidum munitum valide, Cæsaris bellum & victoria magis illustrauit. Hirtius cap. XXVIII *C. Vergilius prætorius Thapso oppido maritimo præerat.* Et cap. LXXIX Cæsar *ad Thapsum, vbi Vergilius cum grandi præsidio præerat, castra ponit.* Et breui post: *Scipio ad necessitatem adductus dimicandi, ne per summum dedecus fidissimos suis rebus Thapsitanos & Vergilium amitteret, confestim Cæsarem per superiora loca consequutus, millia passuum octo a Thapso binis castris consedit.* Sic enim, *Thapsitanus*, gentile formatur, etiam cap. XCVII *Thapsitanis*, [Cæsar] H-S XX *millia: conuentui eorum* H-S XXX *millia multæ nomine imponit.* In Notitia Byzacenæ *Vigilius Thapsitanus* memoratur.

X.

Ptolemæus post Thapsum habet *Acholam* siue *Achollam*: Liuius lib. XXXIII cap. XLVIII *Hannibalis turrim* interponit. Sic enim de Hannibale a Carthagine, Romanorum metu, in Syriam profugiente: *Quum equi, quo in loco iussi erant, præsto fuissent, nocte via cita regionem quandam agri Vocani transgressus, postero die mane inter Achollam & Thapsum ad suam turrim peruenit. Ibi eum parata instructaque remigio excepit nauis.* Iustinus lib. XXXI cap. II *rus suburbanum* vocat, quasi propinquum Carthagini. *Quum tota die*, inquit, *in foro Carthaginiensium obuersatus in supremum fuisset, appropinquante vespere, equum conscendit, & rus suburbanum, quod propter litus maris habebat, ignaris seruis, iussisque ad portam reuertentem opperiri, contendit.* Sed quod Liuius ita distincte loca, inter quæ sita villa fuerit, denominat, eum potius, quam Iustinum aut Trogum sequendum putamus. Longa quidem via a Carthagine Thapsum est; quod vero mutatis equis vsus est, vespere, nocte, mane multum itineris confici potuit.

* Vid. Dio XLIII p. 245 Ἡ δὲ δὴ Θάψος κεῖται μὲν ἐν χερσονήσῳ τρόπον τινά, ἔνθεν μὲν τῆς θαλάσσης, ἔνθεν δὲ λίμνης παρηκούσης· στενὸν δὲ δὴ τὸν ἰσθμὸν καὶ ἑλώδη διὰ μέσου οὕτως ἔχει, ὥστε διχῆ μὲν, δι' ἐλαχίστου δὲ ἐφ' ἑκάτερα τοῦ ἕλους παρ' αὐτὴν τὴν ῥαχίαν ἀμφοτέρωθεν παριέναι. *Thapsus situs est in eo loco, qui ab altera parte mari, ab altera palude adluitur, peninsulæque similis est. Iterum inter mare ac paludem arctus admodum isthmus ad vrbem pertinet, in eoque lacus est, ita vt ex vtraque eius lacus parte propter ipsum littus angustus omnino transitus pateat.*

XI.

Ipsa *Acholla*, quæ sequitur, non vno modo scripta reperitur. Strabo & Stephanus Ἀχύλλα siue Ἄχολλα, *Acholla*, quæ optima forma eruditis videtur, ideoque a Sigonio & Gronouio in Liuium recepta loco iam adlegato, vbi Gruterus legit *Acyllam*, priores prauius: Ptolemæus Ἄχολα, *Achola:* sed præstat duplicare litteram cum Strabone & Stephano. Hirtius B. Afr. cap. XXXIII *Acillam* vocat. *Dum hæc*, inquit, *ad Ruspinam fiunt, legati ex Acilla, ciuitate libera, ad Cæsarem veniunt.* An hæc eadem sit quæ Acholla, subdubitat Ortelius: quem ita Holstenius notauit, *Non dubitandum.* Conuenit locus & situs: conuenit etiam quod Strabo Achollam ἐλευθέραν πόλιν dixit, vti Hirtius *ciuitatem liberam* Acillam. Appianus Pun. p. 95, amissa littera, Χόλλα, *Cholla* scripsit, nisi lapsus est librariorum: Peuting. Tab. corrupte *Anolla*. Plinio est *Acolitanum oppidum*: in Notitia *Restitutus Acolitanus*.

XII.

Ruspæ hinc in litore sequuntur apud Ptolemæum, diuersæ a Ruspina, supra demonstrata: nec modo Ptolemæo distincta oppida sunt, sed Tabulæ etiam Peutingerianæ, cuius hic ordo est:

Hadrito	(id est Hadrumito)
Ruspina	. . . .
Lepteminus	VIII
Thapsum	XV
Sullecti	XII
Anolla	. . . .
Ruspe	VI
Vsilla mun.	. . .
Taparura	XX.

In Notitia Africæ *Stephanus Ruspensis* laudatur: etiam Fulgentius, multis clarus ingenii monumentis, episcopus Ruspensis fuit.

XIII.

Proxima Ptolemæo & Tabulæ iam laudatæ est *Vsilla*, Οὐσίλλα, quæ in Itinerario est *Vsula ciuitas;* in Tabula *Vsilla municipium.* Sed & alii *Vsula* scripserunt. Notitia Africæ in Byzacena, *Victorinus Vsulensis:* & Augustinus lib. VII contra Donatistas cap. XVIII *Irenæus ab Vsulis.*

XIV.

Taphrura, nunc Ptolemæi excipit, Tabulæ *Taparura*, quæ signum celebrium vrbium adpositum habet. Anonymus Rauennas lib. III cap. V etiam *Taparura* scripsit. Isaacus Vossius Melæ quoque lib. I cap. VII pro vulgato *Taphra* restituit *Taphrure*, quod & Iacobus Gronouius expressit, vterque Melæ emendator clarissimus. Plinius autem lib. V cap. IV in plerisque libris *Taphra* habet, haud dubie ex Pomponio, vt cetera nomina, quibus coniungitur, ostendunt; vbi doctissimus vir Io. Harduinus non *Taphrura*, sed ex ordine adpositorum *Gaphara*, supposuit. Adeo in incerto

certo emendatio huius loci, quod ex Melæ ordine hac in parte turbato proficiſcitur.

XV.

Poſt in eodem litore erant *Thenæ* ſiue *Thænæ*, nam varie ſcribitur, a Plinio & in Itinerario *Thenæ;* a Ptolemæo Θέαιναι, *Theænæ:* Strabo, vt editum eſt, inconſtanter, pag. 572 εἷλε Καῖσαρ Θέαν πολίχνην ἐπιθαλαττιδίαν, *cepit Cæſar Thenam, maritimum oppidum:* at pag. 574 Θαίνα πόλις περὶ τὴν ἀρχὴν κειμένη τῆς μικρᾶς Σύρτεως, *vrbs Thæna ſita ad initium Syrtis minoris.* Diphthongus inſcriptione ex Conſtantinorum ſæculo firmatur apud Grut. pag. 363 DECVRIONES ET COLONI COLONIAE AELIAE AVGVSTAE MERCVRIALIS THAENIT. Colonia etiam Itinerario dicta, *Thenis colonia,* Aldina editione. A quo deducta fuerit, nomen *Aeliæ* non obſcure indicat. Huic a ſeptemtrione adiacet *Ammonis promontorium:* Græce ἄκρα Ἄμμωνος βαλίθωνος, quod pro thynnis capiendis ſpeculam habebat. Vide Strabonem.

XVI.

Inter Thænas & Tritonis oſtia apud Ptolemæum eſt Μακόδαμα, *Macodama,* quod poſteriores transpoſitis litteris *Macomades* ſcripſerunt: Ravennas, *Macumades* in oppidorum nominibus: auctor Peutingerorum Tabulæ *Macomades Minores:* auctor Itinerarii veteris MACOMADIBVS maioribus litteris, quaſi gentis nomen, aut vrbis ex qua itinera diriguntur: quia ſequitur

Municipium M. P. XXVIII.

Andreas autem Schottus vna linea, ſed diuerſo charactere edidit

Macomades Munic. M. P. XXVIII,

pro vno habens loco Macomades & Municipium. Quod vero in Tabula additur *Minores*, diſcriminis cauſſa puto factum eſſe, quia eodem itinere ſunt etiam *Macomades Syrtis* inter duas Syrtes, propius tamen maiorem. Auguſtinus lib. VI contra Donatiſtas cap. XXIX memorauit *Caſſium Macomadibus.*

XVII.

Itinerario inter Macomades & Tacapas *Cellæ* interponuntur, *vicus*, vt additur, non oppidum: cis an vltra flumen Tritonem fuerint, item quam antiquæ, ignoramus. Videntur tamen citra fuiſſe, quia Byzacenæ, non Tripolitanæ prouinciæ, cuius Tacapa eſt, tribuuntur. Fortunius epiſcopus *Cellenſis* ſubſcripſit epiſtolæ ſynodali prouinciæ Byzacenæ ad Conſtantinum. Itinere a Tuburbo Tacapas *Cellæ Picentinæ* vocantur.

XVIII.

Hæc de Byzacio ad mare ſito ab Hadrumeto ad Tritonis oſtia. Superſunt *Horrea Cælia* Itinerarii; & alio itinere abſolute *Horrea,* ſupra Hadrumetum ſita, terminus Byzacii ſeptemtrionalis. In Tabula Peutingeri *Ad Horrea.* Auguſtinus lib. VII contra Donat. cap. XXXI *Tenax ab Horreis Celiæ.* In Notitia inter vacantes ſedes Byzacenæ *Horrea Cælia.* Concilio VII Carthaginienſi ſubſcripſit *Hilarinus Orreocelenſis, legatus prouinciæ*

ciæ Byzacenæ. Hæc in litore. Nunc interiora peragranda sunt, quorum difficulter terminos inueniemus, nisi quod ex Notitia cognoscimus, amplam fuisse prouinciam, pluribus episcopalibus excultam oppidis. Illis autem solis suum situm designare possumus, quæ a Ptolemæo memorata, in Itinerariis exposita sunt.

MEDITERRANEA BYZACII.

XIX.

Ptolemæus sub Hadrumeto posuit *Vzitam*, Græce οὔζιτα, * prope Tisdrum & Leptim minorem. Meminit & Hirtius Afric. cap. XLI. *Iamque*, inquit, *minus M. passuum ab oppido Vzita, quod Scipio tenebat, aberant legiones Iulianæ*. Sic posita est a Ptolemæo, vt non possit in Byzacenam non incidere: in Notitia autem Africæ *Gaius Vzitensis* in Proconsulari prouincia, quæ distinguitur a Byzacena, censetur: vt sic neque de huius situ simus certissimi.

XX.

Sequitur *Tisdrus* seu *Tisdra*, quæ & *Tusdrus* scribitur, e regione Achollæ: Ptolemæus *Thysdrus* scripsit, θύσδρος: Hirtius Africano bello plerumque *Tisdra:* cap. LXXVI *postero die ad oppidum Tisdram peruenit, in quo Considius per id tempus fuerat cum grandi præsidio, cohorteque sua gladiatorum. Cæsar oppidi natura perspecta, atque inopia ab oppugnatione eius deterritus*, cetera. Et cap. LXXXVI *Cn. Domitio cum duabus legionibus Tisdræ, vbi Considius præerat, ad obsidendum relictis*. Semel in libris Hirtii cap. XXXVI scriptum legitur *ex oppido Tisdro*. Græca littera Capitolinus in Maximinis cap. XIV, & Gordianis cap. VII, *apud Tysdrum, iuxta Tysdrum*. Ibi Gordianus imperator factus. Itinerario est *Tusdrus* seu *Tusdrum:* vti Plinio lib. V cap. IV *oppidum Tusdritanum;* & lib. VII cap. IV *ciuis Tysdritanus*, ex Ptolemæi forma: Hirtius autem cap. XCVII *Tisdritanos, propter humilitatem ciuitatis, certo numero frumenti multat*. Harduinus ad priorem Plinii locum censet, *Florentium Tuziritanum* apud Victorem Vitensem; & *Aptum Tuzuritensem* in Collat. Carthag. esse *Tusdritanum* & *Tusdritensem* legendos.

XXI.

Deinde est Ptolemæi οὐζηκία, *Vzecia*, quæ videtur Hirtii *Vsceta* esse, de qua ille cap. LXXXIX, Cæsar interim, a Thapso progressus, *Vscetam peruenit: vbi Scipio magnum frumenti numerum, armorum, telorum, ceterarumque rerum cum paruo præsidio habuerat*. Nisi enim hæc Vsceta Ptolemæi Vzecia est, nescimus sane, vbi illa constituenda sit. Hoc tamen certum est, diuersum oppidum ab Vzita supra explicata esse, quia Ptolemæus illam ab Vzecia; Hirtius ab Vsceta distinguit.

XXII.

Byzacina etiam Ptolemæi, siue *Byzacia*, in hoc tractu est meridiem versus, a qua regioni nomen est: & in Collat. Carthag. mentio est *Saturi* episcopi *Byzaciensis* in prouincia Byzacena. XXIII.

* Dio libr. XLIII pag. p. 243 edit. Plantin. πρὸς πόλιν Οὐζιτὰ, *ad vrbem Vzita*.

XXIII.

Prope illam, ortum versus est Μυρυὶς, *Muruis*, Ptolemæi: & supra id longius in austrum recedunt *Zugar*, *Capsa*, *Putea*, & *Tisurus*, omnia Ptolemæi. De *Zugar* nihil habemus, quod addatur. *Capsa* Ptolemæi est illa, cuius episcopus in Notitia Byzacenæ memoratur *Vindemialis Capsensis*: & apud Augustinum lib. VII contra Donatistas cap. XXXIII *Donatulus a Capse*. An eadem sit Sallustii *Capsa*, quam Marius cepit, cap. XCI, dubitatur. Negat plane Bochartus lib. I Geogr. S. cap. XXIV ex Arabe Geographo, qui Byzacenæ Capsam dicat flumine adlui: quo caruit Capsa Sallustii, ad cuius oppugnationem aqua vtribus per tridui iter fuit adportanda. Hanc ergo in interiore Numidia, quam in Byzacena, putat positam fuisse: de qua infra in Numidia agemus. Interim negari nequit, Numidiæ regni interiora Masinissam longe in ortum protulisse, ac Iubam etiam ita possedisse. Vir summus, præsul Oxoniensis, ad Cypriani Concilium Carthaginiense, in Telepte & Segermis, has vrbes dicit esse *Numidiæ Byzacenæ*, id est in Byzacio quidam sitas, ditionis autem Numidicæ. Iacobus Sponius Miscell. Erud. Antiq. pag. 162 inscriptionem sepulcralem refert M. ANTONIO M. F. SERGIA PATERNIANO NAT. CAPSA, quod ipse legit *natione Capsa*, & de Capsa Iugurthæ interpretatur. Si diuersæ sunt Capsæ Sallustii & Ptolemæi, malim de Byzacii oppido, quam Numidiæ, intelligere, quia hæc, a Mario deleta, an instaurata fuerit, non liquet.

XXIV.

De *Putea* Ptolemæi nihil habeo, nisi quod Victor Vitensis in Notitia Africæ in Byzacena meminit episcopi *Seruandi Putiensis*. Nec Ptolemæi *Tisurus*, Τίσυρος, memorabilior, nisi episcopus *Florentius Tuziritanus*, vt quibusdam videtur, huc pertinet, qui in Notitia Africæ & apud Victorem Vitensem memoratur. Confirmat opinionem Lucas Holstenius Adnot. ad de S. Paulo Geogr. eccles. pag. 79 idem oppidum censens, siue *Tuzirus* siue *Tusurus* aut *Tisurus* nominetur.

XXV.

Telepte quoque in hoc tractu fuit, de cuius situ & dignitate disquirendum. In Byzacio esse, Notitia testatur, *Frumentium Teleptensem* commemorans: & Procopius lib. VI cap. VI de Aedificiis, qui & limitaneam vrbem dicit, ἐν ἐσχατιᾷ τῆς χώρας, *in extremitate prouinciæ* sitam: quod cum veteri Itinerario conuenit, quo iter a Telepte Tacapas hoc modo designatum est:

Telepte		
Gemellas	M. P.	XXII
Gremellas	M. P.	XXV
Capse	M. P.	XXIIII
Thasarte	M. P.	XXXV
Aquas Tacapinas	M. P.	XVIII
Tacapas	M. P.	XVII.

Ex mediis sola Capse nota est ex Ptolemæo, per quam si a Tacapis ducas

lineam, & simul milliaria attendas, quæ inter Capsen sunt & Telepten, in plagam & locum vbi Telepte fuit, linea perducet. Cypriani concilio Carthaginiensi, & Augustini contra Donatist. lib. VII cap. XXI *Iulianus a Telepte* laudatur: sicut in Notitia & a Victore Vitensi *Frumentius Teleptensis*, de quo supra iam diximus. Sunt qui metropolim Byzacenæ dicant, quia in Mileuitano concilio *Donatianus Teleptensis primæ sedis* subscripserit. Sed variant libri, *Telepiensis, Tibulensis, Tebestensis* præferentes: Holstenius *Telensis*, quem vide in Caroli a S. Paulo Geogr. Sacram, vt nihil inde certi elici possit: aut, quia Donatianus ille dicitur fuisse & *sanctus senex*, & *primas*; ratione ætatis potius, quam vrbis, primum ibi locum videtur tenuisse. Metropolis autem Byzacenæ fuit Hadrumetus. Procopius lib. VI cap. VI de hac ἐν Βυζακίῳ vrbe: τῆς μητροπόλεως ὄνομα καὶ ἀξίωμα κληρωσαμένη, *metropoleos nomen & dignitatem adepta* illius prouinciæ. Aethicus Cosmograph. *Byzacium est, vbi eius metropolis ciuitas Hadrumetus sita est.*

XXVI.

Cetera Ptolemæi obscura sunt, *Caraga, Setiensis, Zurmentum, Zalapa, Gisira, Cararus, Targarum*, alia: obscuriora plurima, quæ magno numero apud Victorem & in Notitia Byzacenæ leguntur, e quibus si quid erui potest, trademus in Geographia medii æui.

XXVII.

Clariora, sed non certissimæ positionis, quæ ab Hirtio B. Afric. memorantur, *Agar*, cap. LXVIII & LXXIX, vnde *Filtiosus Aggaritanus*, in Notitia & apud Victorem Vitensem in Byzacena. XVI millibus a Thapso aberat. Est & in eadem prouincia Notitiæ *Donatus Aggaritanus*, quasi duo oppida vnius nominis in Byzacena fuerint.

XXVIII.

Deinde est *Zetta* eiusdem Hirtii cap. LXVIII, quod quidam putant Strabonis *Zella* esse: sed præter coniecturam suam nihil adferunt. Sola vicinitas opinionem iuuare possit. Strabo p. 572, vbi de Ruspina & Thapso, Cæsaris victoria nobilitatis locis, egerat, πλησίον δὲ καὶ Ζέλλα καὶ Ἀχόλλα, ἐλεύθεραι πόλεις, *prope erant etiam Zella & Achella, liberæ ciuitates.*

XXIX.

Proxima *Vacca*, de qua Hirtius cap. LXXIV *Legati interim ex oppido Vacca, quod finitimum fuit Zettæ, veniunt.* Diuersa est Vacca Numidiæ, forum rerum venalium totius regni, apud Sallust. cap. XLVII. Nec longe hinc aberat *Sarsura* oppidum. Hirtius cap. LXXV *Postero die castra mouet, atque iter ad oppidum Sarsuram, vbi Scipio Numidarum habuerat præsidium, frumentumque comportauerat, ire contendit.* Ptolemæi *Sasura* non potest esse, quæ longius in austrum ab itineribus Cæsaris recedit.

XXX.

Huius tractus etiam fuit *Tegea*. Hirtius cap. LXXVIII *Erat oppidum infra castra Scipionis, nomine Tegea, vbi præsidium equestre circiter CD habere consueuerat.* Longissime hinc abest Tege Ptolemæi, in ortum hiber-

num

num recedens & vltra Cinyphum, vt ad Cæsaris itinera reduci nequaquam possit. Hæc igitur, quæ Hirtius solus commendat, ex coniectura potius, quam certis rationibus, in Tabula nostra locamus.

XXXI.

Late patet Byzacium, fere ad Ampsagam vsque fluuium. Ad illum enim accedunt *Susibus* & *Sufetula*, quæ in Notitia & a Victore in Byzacena scribuntur. Tam de his, quam de aliis multis, quæ nondum exposuimus, Antonini Itinerarium docere potest. Ibi enim Sufetula ab Hadrumeto CIV millibus passuum; a Tusdro CXX remota est. Primi itineris hæc est ratio:

Hadrumeto			
Vicum Augusti	M.	P.	XXV
Aquas regias	M.	P.	XXV
*Mascliana*s	M.	P.	XVIII
Sufetulam	M.	P.	XXXVI.

Alterius, a Tusdro, itineris ordo est idem, & eadem nomina, sed in numeris est quædam ex errore librariorum, vt sæpe in Itinerario, diuersitas.

Tusdro			
Vicum Augusti	M.	P.	XXXI
Aquas regias	M.	P.	XXXV
*Mascliana*s	M.	P.	XVIII
Sufetulam	M.	P.	XXXVI.

Si certior distantia inter Vicum Augusti & Aquas regias esset, quæ semel XXV; iterum XXXV millium ponitur, tamquam per triangulum possemus ex Hadrumeto & Tusdro locum Sufetulæ determinare. Sed verior est numerus maior, XXXV, quia sequenti itinere a Theueste Tusdrum, Aquæ regiæ a Tusdro alia via, per Germanicianam & Elices, LVIII millibus disiunguntur.

2. Satis longe itaque *Sufetula* in occidentem a Tusdro & Hadrumeto distat, vnde de ceteris quæ adiacent, ex eodem Itinerario iudicari potest: e quibus præcipua sunt *Masciliana* & *Susibus* oppida, illud XXXVI millibus a Sufetula; hoc XXV ab eadem in septemtrionem. De singulis ex Itinerario superadditis nunc breuiter.

3. *Sufetula* non in obscuris aut exiguis fuit oppidis, quia duo ad eam Carthagine itinera diriguntur, & aliud a Sufetula Clypeam. In Notitia *Præsidius Sufetulensis* episcopus habetur; apud Augustinum lib. VI adv. Donat. cap. XXVI *Priuatianus a Sufetula.*

XXXII.

Susibus in Itinerario est quasi ἄκλιτον, & Andreas Schottus etiam quarto casu *Susibus* scripsit. Alii *Sufi* dicunt, vnde Notitiæ & Victori Vitensi est *Eustratius Sufetanus*, distinctus a Sufetulensi. Augustino dicto libro cap. XXVI est *Priuatus a Susibus.* Idem etiam in Cypriani concilio ita nominatur. A Susibus iter Hadrumetum in Itinerario dirigitur.

XXXIII.

Masclianæ inter Sufetulam sunt & Hadrumetum, XXXVI millibus a Sufetula. In multis itineribus hoc oppidum occurrit. Notitia Africæ in Byzacena habet *Bonifacium Masclianensem.*

XXXIV.

Aquæ Regiæ iisdem itineribus laudantur, prope medio loco sitæ inter Sufetulam & Hadrumetum. Victor Vitensis & Notitia Byzacenæ habent *Liberatum Aquarum Regiarum* episcopum.

XXXV.

Inter has & Hadrumetum *Vicus Augusti* fuit, XXV millibus ab Hadrumeto. Augustini *Vicus Cæsaris* lib. VI cap. XXX adv. Donatistas, vbi & apud Cyprianum in Carthag. concilio *Ianuarius a vico Cæsaris* nominatur: quem nescio cur quidam in Numidiam, alii in Mauretaniam reiiciant. Vide Notas in Cyprianum.

XXXVI.

Septimunicia Itinerarii etiam in Byzacenam cadit. Ex itinere a Tubvrbo per Vallos Tacapas:

Sufibus			
Sufetulam	M.	P.	XXV
Nara	M.	P.	XV
Madarsuma	M.	P.	XXXII
Septimunicia	M.	P.	XXV
Tabalta	M.	P.	XX
Cellas Picentinas	M.	P.	XXX
Tacapas	M.	P.	XXX.

In Notitia & apud Victorem *Pascasius Septimuniciensis* episcopus est.

XXXVII.

Quæ sequitur *Tabalta* in itinere, videtur præsuli Oxoniensi in Cyprianum, esse *Thasbalte* conciliorum. In Notitia est *Marcellinus Tasbaltensis:* & Cypriani Carthaginiensi concilio interfuit *Adelphius a Thasbalte.* Vide & Augustin. lib. VI adv. Donat. cap. XLII.

XXXVIII.

Germaniciana etiam in hoc tractu fuit, vt patet ex itinere a Theueste Tusdrum: ex quo hæc damus:

Sufetula			
Masclianas	M.	P.	XXXVI
Aquas regias	M.	P.	XVII
Germanicianam	M.	P.	XXIIII
Elices	M.	P.	XVI
Tusdrum	M.	P.	XVIII.

In iam dicto Carthaginiensi concilio, cui Cyprianus præfuit, repetito ab Augustino contra Donatistas lib. VI & VII, *Iambus a Germaniciana* sententiam dixit. Vide Augustini lib. VII cap. VI.

XXXIX.

XXXIX.

Ab hac diuersa in eodem concilio est *Abbir-Germaniciana*, quam in Zeugitanam referunt. Augustinus lib. VI cap. XXIII *Successus ab Abbir-Germaniciana.*

XL.

Fuit & *Marazania* in Byzacio. Sic scripsit Schottus: Aldus *Marazanis*, quasi *Marazana*, plurale, recto casu sit. In Notitia legitur *Vindicianus Marazianensis* episcopus: nec Victor Vitensis aliter. Sed quæcunque vera scriptura est, in prioribus tamen syllabis conuenitur, ipsumque oppidum, vt ex itinere singulari ab Aquis regiis ad Sufibus adparet, in Byzacio situm fuit. Itineris hæc est ratio:

Aquis regiis			
Marazania	M.	P.	XV
Sufibus	M.	P.	XXVIII.

Cetera Notitiæ Byzacenæ nomina, quorum plurima supersunt, quia de illis nihil aut parum constat, saltem locus & positio ignorantur, præterire malo, quam aliquid temere adfirmare. Si per otium plura ex illis inuenero, in medii æui Geographia tradam, ad quam tota illa Notitia pertinet.

SECTIO II.

ZEVGITANA.

XLI.

Zeugitana est pars altera Africæ propriæ seu regionis Carthaginiensis. Plinius lib. V cap. IV *A Tusca, Zeugitana regio & quæ proprie vocetur Africa.* Videtur hanc solam proprie Africam vocare, sed Byzacium excludi non potest, quia vtraque in ditione erat Carthaginiensium, & post in prouincia Romana antiquis temporibus. Posterioris enim æui diuisio & multiplicatio est prouinciarum. Aethico, fine Cosmographiæ, dicta est *Zeuges* vel *Zeugis*. Sic enim in Africæ expositione: *Zeuges prius non vnius loci cognomentum, sed totius prouinciæ fuit, velut in hodiernum ita a prudentibus accipitur. Byzantium* [Byzacium sic dicit,] *est vbi eius metropolis ciuitas Hadrumetus sita est: Zeugis est, vbi Carthago ciuitas constituta est.* Iulius Solinus cap. XXVII ineunte: *Omnis Africa a Zeugitano pede incipit.* A PEDE, hoc est *a limite*, Salmasio interpretante, qui vero Plinium dicentem, ET *quæ propie*, diuiso sensu explicat, quasi alia Zeugitana sit, alia Africa proprie dicta: & huic etiam Solini *pedem* accommodat, vt vbi desinit Zeugitana, incipiat Africa propria. Verum malo Plinii verba, vnde ceteri omnes hauserunt, *Zeugitana regio* ET *quæ proprie vocetur Africa*, cum Harduino interpretari *eademque proprie Africa vocitata*, vt Aethicus intellexit, cuius iam verba protulimus: & Isidorus Hispalensis lib. XIV Origin. cap. V *Zeugis, vbi Carthago magna. ipsa est & vera Africa inter Byzacium & Numidiam sita.* Et Marcianus Capella lib. VI de Africæ prouinciis: *Interius Zeugitano regio, quæ proprie vocatur Africa, habet hæc tria promontoria,* cetera. Et Victor

Vitensis lib. 1 de Persecutione Africana, *exercitui* [Geisericus] *Zeugitanam vel proconsularem funiculo hereditatis diuisit.*

XLII.

Huic Zeugitanæ Plinius tribuit tria promontoria, *Candidum, Apollinis, Mercurii:* & præcipuas vrbes adsignat, vt de situ & longitudine Zeugitanæ partis inde iudicari possit. *A Tusca,* inquit, *Zeugitana regio & quæ proprie vocetur, Africa est. Tria promontoria: Candidum: mox Apollinis, aduersum Sardiniæ: Mercurii, aduersum Siciliæ;* * *in altum procurrentia duos efficiunt sinus, Hipponensem, proximum ab oppido, quod Hipponem dirutum vocant, Diarrhytum a Græcis dictum propter aquarum irrigua. Cui finitimum Theudalis immune oppidum, longius a litore. Dein promontorium Apollinis, & in altero sinu Vtica ciuium Romanorum, Catonis morte nobilis: flumen Bagrada. Locus, Castra Cornelia: colonia Carthago, magnæ in vestigiis Carthaginis: colonia Maxulla. Oppida, Carpi, Misua, & liberum Clupea in promontorio Mercurii. Item libera Curubis, Neapolis.* Hæc Plinii descriptio Zeugitanæ.

XLIII.

Ex hisce constat, a Tusca fluuio, qui Numidiam finit, ad vsque Hadrumetum Zeugitanam patuisse. Hadrumetum enim Plinius primam vrbem Byzacii statuit: Neapolim Zeugitanæ vltimam. Quod vero inter Neapolim & Hadrumetum est spatium, dubites ad vtram partem referendum sit. Zeugitanæ tamen attribuemus, quia reliqua eiusdem latitudinis omnia in Zeugitana sunt; & supra Hadrumetum nihil, quod Byzacii sit, memoratur nisi *Horrea Cælia* in Itinerario: quæ simpliciter *ad Horrea* in Peutingeriana Tabula dicuntur: Victor autem Vitensis in Byzacena censuit.

XLIV.

Hinc in litore ad Mercurii promontorium progredientibus occurrit apud Ptolemæum *Aphrodisium,* Veneris fanum. Deinde est *Siagul,* quod in dicta Tabula Peutingerorum *Siagu* scriptum est. Tum sequitur *Neapolis colonia:* quam Plinius *liberam* dixit, coloniæ nullam fecit mentionem. Strabo pag. 573 ἡ Ἑρμαία ἄκρα τραχεῖα· εἶτα Νεάπολις, *Hermæum promontorium asperum: dein Neapolis.* Meminit & Hirtius B. Afr. cap. 11 *Clupeam classe præteruehitur, deinde Neapolim: complura præterea castella & oppida non longe a mari reliquit.* Non noua tum vrbs fuit, sed Scylaci etiam, antiquissimo geographo memorata p. 117. Μετὰ τὴν Σύρτιν ταύτην Νεάπολις ἐστί. παράπλους δὲ ἀπὸ Ἀδρύμητος ἐπὶ Νέαν πόλιν ἡμερῶν γ΄. Μετὰ δὲ Νέαν πόλιν Ἑρμαία ἄκρα καὶ πόλις. παράπλους ἀπὸ Νέας πόλεως εἰς Ἑρμαίαν ἡμέρας καὶ ἡμίσεως. *Post hanc Syrtin* [minorem] *sequitur Neapolis. Præteruectio vero ab Hadrumeto ad Neapolim est dierum* III, (ex Vossii coniectura numerus) *Post Neapolim est Hermæum promontorium & oppidum. Præteruectio a Neapoli ad Hermæum est diei vnius & dimidiati.* In Notitia proconsularis prouinciæ est *Clementinus Neapolitanus,* puta, episcopus. **

XLV.

* Polyb. Histor. I. c. 29 Προσχόντες δὲ ταῖς πρώταις πλευσάσαις ναυσὶν ὑπὸ τὴν ἄκραν τὴν Ἑρμαίαν ἐπονομαζομένην, ἣ πρὸ παντὸς τοῦ περὶ τὴν Καρχηδόνα κόλπου κειμένη προτείνει πελάγιος ὡς πρὸς τὴν Σικελίαν κ.τ.λ. *Quumque primis nauibus ad promontorium adpulissent* Hermæam *dictum, quod e sinu toto Carthaginiensi prominens in altum longe Sicilium versus excurrit &c.*

** Plura de hac Neapoli infra ad *Carthaginem* adscripsit autor §. 53, 1.

XLV.

Inter Neapolim & Hermæam est *Curubis*, vt Plinius scripsit & auctor Itinerarii: Ptolemæus Κυροβὶς, *Curobis*, Palat. *Curabis*. Plinius etiam *liberam* dixit perinde vt Neapolim. Itinerario inuersus ordo est:

Hadrumeto			
Horrea	M.	P.	XVII
Putput	M.	P.	XXX
Curubim	M.	P.	XXVI
Neapolim	M.	P.	XII
Clypeam	M.	P.	XX.

Quod etiam sequente itinere confirmatur, quo a Curubi Clypeam dicuntur esse XXX millia passuum, quod parum differt a priore, quo XXXII numerabantur. Plinius autem Curubim interponit inter Neapolim & Clypeam, qui ordinem curate ita obseruat: *Oppida, Carpi, Misua, & liberum Clupea in promontorio Mercurii. Item libera Curubis, Neapolis. Mox Africæ ipsius alia distinctio. Libyphænices vocantur qui Byzacium incolunt.* Et Ptolemæus, Ἑρμαία ἄκρα, Ἀσπὶς, Κύροβις, Νεάπολις κολώνια, *Mercurii promontorium*, *Aspis siue Clupea*, *Curobis*, *Neapolis colonia.* Accedit Scylacis auctoritas, qui inter Neapolim & Hermæam, sub qua Clupea est, nauigationem vnius & dimidiati diei posuit: Itinerario autem intersunt tantum XX millia, quod minus spatii est pro vnius & dimidii diei nauigatione. Ex quo coniicitur, mutatos versus in Itinerario esse, & Curubim post Neapolim scribendam.

XLVI.

Putput autem Itinerarii, in Tabula Augustana *Pudput*, videtur & *Upput* adpellari: quo ex Notitia proconsularis prouinciæ *Pastinatum Puppitanum* episcopum referunt.

XLVII.

Dum propius ad Hermæam seu Mercurii promontorium accedimus, grandis occurrit Ptolemæi error, qui Clypeam & Aspidem separat & diuersa oppida facit, alterum supra promontorium, alterum infra locans, vt promontorium in medio sit, hoc ordine:

Κλυπέα	*Clypea*
Ἑρμαία ἄκρα	*Hermæa promontorium*
Ἀσπὶς	*Aspis*
Κυροβὶς, Pal. Κύραβις	*Curobis*, Pal. *Curabis*
Νεάπολις κολώνια	*Neapolis colonia.*

At vna vrbs est Græcis *Aspis*, Latinis *Clypea*, a figura collis, in quo sita est, dicta. Strabo lib. VI p. 191 πρὸ τῆς Ἀσπίδος Καρχηδονιακῆς πόλεως, ἣν Κλυπέαν καλοῦσι, *ante Aspidem, Carthaginiensium vrbem, quam Clypeam dicunt.* Et Solinus cap. XXVII *Clypeam ciuitatem Siculi exstruunt, & Aspida primum nominant.* Sic eadem vrbs Ἀσπὶς, *Aspis*, Polybii, * Appiani, Agathemeri; & Liuii, Melæ, ac Plinii *Clupea*, Solini & Itinerarii *Clypea.* Originem Siculam, quam Solinus memorabat, ante hunc Strabo quoque lib. XVII tradidit, ab Agathocle, Siciliæ tyranno, quum bellum cum Carthaginiensibus gere-

* Hist. I c. 29.

reret,

ret, esse conditam. Nominis vtraque lingua rationem idem docet, collem, in quo condita, fuisse Ἀσπίδα, id est *clypeum*, ἀπὸ τῆς ὁμοιότητος, *a similitudine* dictum. Eamdem formam vrbis, colli accommodatam, Silius dat lib. III, 243

Tunc quæ Sicanio præcinxit litora muro
In clypei speciem curuatis turribus Aspis.

2. De situ non conueniunt auctores. Plinius, *Clupea in promontorio Mercurii:* at remouet ab illo Polybius lib. I cap. XXIX de Romanorum prima in Africam eunte classe: *Quum primis nauibus ad promontorium adpulissent Hermæam dictum; quod e sinu toto Carthaginiensi prominens in altum longe Siciliam versus excurrit, exspectatis eo loci nauibus, quæ sequebantur, cunctaque in vnum coacta classe,* ἔπλεον παρὰ τὴν χώραν, ἕως ἐπὶ τὴν Ἀσπίδα καλουμένην πόλιν ἀφίκοντο, *nauigarunt præter oram regionis, donec ad vrbem, quæ Aspis vocatur, peruenerunt.* Vt ergo ab Hermæa seu Mercurii promontorio ad Clupeam venirent, litus legendum & regio prænauiganda erat. Strabo rem magis dubiam & turbatiorem reddit, lib. XVII p. 573, ne in Mercurii quidem promontorio aut prope illud Clupeam statuens, sed in alterius λόφῳ seu colle, quod Ταφῖτιν ἄκραν, *promontorium Taphitin* vocat, vrbe Neapoli inter duo hæc promontoria interiecta. Verba illius sunt: εἶθ' ἡ Ἑρμαία ἄκρα τραχεῖα· εἶτα Νεάπολις· εἶθ' ἄκρα Ταφῖτις καὶ ἐπ' αὐτῇ λόφος Ἀσπὶς καλούμενος ἀπὸ τῆς ὁμοιότητος, ὅνπερ συνῴκισεν ὁ τῆς Σικελίας τύραννος Ἀγαθοκλῆς, καθ' ὃν καιρὸν ἐπέπλευσε τοῖς Καρχηδονίοις. *Deinde* [post Carthaginiense illius pæninsulæ latus] *Hermæa promontorium asperum; post quod Neapolis: dein Taphitis promontorium & in eo collis Aspis nomine, a similitudine clypei adpellatus, quem Agathocles Siciliæ tyrannus condidit, quo tempore aduersus Carthaginienses classem duxit.* Atque hæc est illa Aspis vrbs siue Clupea, quam contra Plinium, Ptolemæum & auctorem Itinerarii, australiorem facit quam Neapolim: quod etiam contra Cæsaris cursum est. Hic enim vt Hirtius Afr. cap. II refert, ex Sicilia *vento certo* vectus *Clupeam classe præteruehitur, deinde Neapolim.* Hi scriptores Cæsar lib. II Ciuil. cap. XXIII, & Hirtius dicto loco, variant in genere & numero vocabuli, dum vterque scripsit a *Clupeis;* vterque etiam *Clupeam* casu quarto: Liuius autem vna forma lib. XXVII cap. XXIX *ad Clupeam*, & mox, *haud procul Clupea.*

3. Quapropter sic censeo in his dissonis auctorum sententiis: primum res certa de Hermæa siue Mercurii promontorio, vbi situm sit: Clupea autem non in illo promontorio, vt Plinius dixit, posita, sed in colle vicini promontorii, quod Strabo docet, quæ Plinius fortasse pro vno habuit & connexis iugis. non enim Clupea in angulo extremo illius pæninsulæ fuit, sed vt Polybius narrat, a vertice illo spatium aliquod ante nauigandum erat quam veniretur Clupeam: nec vero Neapolis propior Hermææ, quam Clupea fuit, vt in Strabonis libris est; sed ordo aliorum omnium tenendus, vt post promontorium, vbi patentior fit pæninsula, *Clupea* fuerit posita, quia Liuius lib. XXIX cap. XXXII dixit, *patentibus prope Clupeam vrbem campis:* post Clupeam, *Curubis*, vt supra demonstratum est: tum vero *Neapolis.*

XLVIII.

XLVIII.

Antequam vero hoc latus egrediamur, de Cæſaris *Aquilaria*, quæ procul dubio in hunc tractum incidit, aliquid adiiciendum eſt. Lib. II Civ. B. cap. XXIII ita deſcripſit: *Iisdem temporibus C. Curio, in Africam profectus ex Sicilia, - - - biduoque & noctibus tribus nauigatione conſumtis, adpulit ad eum locum, qui adpellatur Aquilaria. Hic locus abeſt a Clupeis paſſuum* XXII *millia, habetque non incommodam æſtate ſtationem, & duobus eminentibus promontoriis continetur.* Vellem, addidiſſet Cæſar nomina promontoriorum, aut in quam plagam a Clupea, boream an auſtrinam ſita eſſet. Si enim inter Hermæam & Taphitin promontoria fuit, & Clupea ab auſtro oppoſita, vbi L. Cæſar filius cum X longis nauibus præſtolatus eſt; ſequitur, vt vulgares rationes geographorum mutandæ ſint omnes in hoc litore. Quod vero incertum omnino eſt, quæ Cæſar notauerit promontoria, & in quam inde plagam ſita Clupea fuerit; receptum ordinem ſequimur, certiora otioſis cogitanda & eruenda relinquimus, quemadmodum ipſe in poſitis nondum adquieſco, ſed inueſtigo meliora tutioraque, ſi quando bona quadam fortuna inueniri poſſint.

XLIX.

Iungit latera pæninſulæ *Mercurii promontorium*, vt Plinius vocat; ſiue *Hermæa*, vt Græci, Strabo & Ptolemæus. Latus dextrum, quod Syrtes ſpectat, expoſuimus: ſiniſtrum, quod in ſinu Carthaginienſi eſt, nunc exponemus. In hoc Ptolemæus habet *Niſuam* & *Carpin*: de illa non eſt dubium, quin *Miſua* ſit Plinii lib. V cap. IV, ex quo Ptolemæus emendandus eſt. nam in Notitia huius Africæ, ſeu Victoris Vitenſis epiſcoporum catalogo, eſt *Hirundinus Miſſuenſis*, quod Plinii ſcripturam confirmat.

L.

Altera vrbs eſt Καρπὶς, *Carpis* Ptolemæo; Plinio *Carpi*, plurali numero. In Concilio Cypriani fuit *Secundinus a Carpis*: quem ita etiam Auguſtinus lib. VI contra Donatiſt. cap. XXXI nominat. In Notitia proconſularis prouinciæ *Felix Carpitanus* memoratur.

LI.

Tertia vrbs, ad iſthmum, cuius etiam apud Scylacem mentio eſt, ſita, Ptolemæo Μαζῦλα, dicta, interpreti *Maxula*; vnde in Notitia proconſularis prouinciæ *Carcadius Maxulitanus* epiſcopus laudatur. In Antonini Itinerario *Maxula Prates*, diſcriminis cauſſa, quia Ptolemæo intus alia huius nominis, cognominatur: & ſequente itinere *Maxula ciuitas*: Plinio *Maxulla*, geminato elemento, dicta, qui & coloniam vocat. *Colonia*, inquit, *Carthago, magnæ in veſtigiis Carthaginis: colonia Maxulla. Oppida, Carpi, Miſua, & liberum Clupea in promontorio Mercurii.*

LII.

Poſt Maxulam Ptolemæo ſunt *Catadæ* fluuii oſtia, qui in maris illum excurſum, ad quem Tunis ſita eſt, infunditur. Oppidum illud, quod nunc in potentiſſimam vrbem excreuit, Græcis Τύνης, &, niſi mendum ſubeſt, Τύνις; Latinis *Tunes* dictum. Polybius lib. I cap. XXX γενόμενοι δὲ τῆς προσαγο-

ρευομένης πόλεως Τύνητος ἐγκρατεῖς, εὐφυοῦς ὑπαρχούσης πρὸς τὰς προκειμένας ἐπιβολάς, ἔτι δὲ κειμένης εὐκαίρως κατά τε τῆς πόλεως καὶ τῆς σύνεγγυς ταύτῃ χώρας, *deinde potiti* [Romani] *sunt oppido, cui Tuneti nomen est, opportune sito ad ea, quæ moliebantur, & eo amplius, quia vrbi* [Carthagini] *& vicinæ regioni erat proximum.* * Secundus casus Τύνητος: rectus Τύνης, *Tunes.* Ibidem cap. LXXIII *Vtica modico ab vrbe* [Carthagine] *interuallo:* ἐπὶ δὲ θατέρου παρὰ τὴν λίμνην ὁ Τύνης, *in altero latere iuxta lacum est Tunes.* Strabo lib. XVII pag. 573 ἐν αὐτῷ τῷ κόλπῳ, ἐν ᾧπερ καὶ ἡ Καρχηδών, Τύνις ἐςὶ πόλις, καὶ θερμὰ, καὶ λατομίαι τινὲς, καὶ ἐπ' αὐτῶν πόλις ὁμώνυμος· εἶθ' ἡ Ἑρμαία ἄκρα τραχεῖα. *In eodem sinu, in quo Carthago est, oppidum quoque Tunis est, & aquæ calidæ, & lapicidinæ quædam, & supra illas oppidum eiusdem nominis: deinde est Hermæa promontorium asperum.* Et Liuius lib. XXX cap. IX *Scipio iam in Carthaginem intentus, occupat relictum fuga custodum Tuneta: abest ab Carthagine XV millia ferme passuum, locus cum operibus, tum suapte natura tutus, qui & ab Carthagine conspici, & præbere ipse prospectum cum ad vrbem, tum ad circumfusum mare vrbi posset.* Et cap. XVI eiusdem libri: *Scipio ad Tuneta rursum castra refert.* Putares plurale vocabulum esse: sed quia superiore loco *relictum Tuneta* dixit; casus Græcus a *Tunes* est existimandus. Diodorus Siculus lib. XIV cap. LXXVIII καταλαβόμενοι δὲ Τύνητα πόλιν οὐ μακρὰν τῆς Καρχηδόνος κειμένην, *quum Tuneta occupassent, vrbem haud procul a Carthagine positam.* Et lib. XX cap. LXII ἐπανῆλθεν εἰς Τύνητα, *reuertit Tunetem.* Meminit & alibi eodem libro: cap. XXXIII τὰ τείχη τοῦ Τύνητος, *muros Tunetis:* & cap. LXI ἐπὶ τοῦ Τύνητος. E quibus intelligitur, Strabonis scripturam Τύνις, *Tunis* mendosam esse, quia Polybius, Diodorus, & Liuius consentiunt.

LIII.

Nunc ipsa sequitur *Carthago*, caput huius Africæ, a Tyriis condita, Romanorum æmula, ** eorumque post excisionem colonia noua. Græcis dicta Καρχηδών, Latinis *Carthago*, quod plus habet de origine vocis, quam Solinus cap. XXVII monstrauit. *Elissa,* inquit, *mulier exstruxit domo Phœnix, & Carthadam dixit, quod Phœnicum ore exprimit ciuitatem nouam.* Carthada Syriacum est חדתא קרתא *vrbs noua* seu Neapolis, idque nomen metropoli a Græcis Latinisque seruatum fuit: in aliis, ab eadem gente conditis, cessit Græcitati, dictæque sunt *Neapoles* tam in Zeugitana quam in Syrtica seu Tripolitana. De vtraque diximus supra: Minoris, seu quæ in Zeugitana prope Clupeam est, antiquitatem ex Scylace probauimus: addimus Thucydidem, qui lib. VII pag. 521 παραπλεύσαντες ἐς Νέαν πόλιν, Καρχηδονιακὸν ἐμπόριον, ὅθεν πρὸς Σικελίαν ἐλάχιστον δυοῖν ἡμερῶν καὶ νυκτὸς πλοῦς ἀπέχει, *in Neapolim nauigantes, quod est Carthaginiense emporium, vnde in Siciliam breuissimus est traiectus, duorum omnino dierum & vnius noctis nauigatione.* Sed hoc obiter, quia supra in Neapoli memoriam effugerat. Atque tantum de nomine.

2. De

* CXX stadiis aberat. Polyb. I c. 67 extr.

** Potentiæ scilicet & imperii gloriæ, non institutorum. Nam Carthagine reges erant: Polyb. III c. 33. Romani consules habebant. Carthagine mercatura: Romæ militia magis colebatur. Carthagine ciuilia instituta minus prudentia fuerunt, quam Romæ cet. Vid. Iuliani Orat. I pag. 15, adde notas illustr. Spanhemii p. 129 seqq. & scriptores reipubl. Carthaginiensis.

2. De ſitù vrbis ita Polybius lib. I cap. LXXIII ἡ Καρχηδὼν, ἅυτη μὲν ἐν κόλπῳ κεῖται προτείνουσα καὶ χεῤῥονησίζουσα τῇ θέσει, τὸ μὲν τῇ θαλάττῃ, τὸ δέ τι καὶ λίμνῃ περιεχομένη κατὰ τὸ πλεῖστον· ὁ δὲ συνάπτων ἰσθμὸς αὐτὴν τῇ Λιβύῃ, τὸ πλάτος ὡς εἴκοσι καὶ πέντε σταδίων ἐστί. *Vrbs Carthago in ſinum quemdam prona, pæninſulæque ad figuram accedens, hinc mari, inde lacu maxima ſui parte cingitur. Iſthmus, quo Africæ iungitur, patet in latitudinem ſtadia* XXV. * Strabo lib. XVIII pag. 572 copioſius: *Carthago in pæninſula quadam iacet, quæ ambitum habet ſtadiorum* CCCLX, *muro cinctum, cuius ſexaginta ſtadiorum longitudo ὁ αὐχὴν, collum occupat, vbi elephantorum ſtabula erant.* κατὰ μέσην δὲ τὴν πόλιν ἡ ἀκρόπολις, ἣν ἐκάλουν Βύρσαν. ὀφρὺς ἱκανῶς ὀρθία, κύκλῳ περιοικουμένη. *In media vrbe arx fuit, quam Byrſam vocarunt, ſupercilium ſatis erectum, circumcirca habitatum: in cuius vertice* Ασκλήπιον, *Aeſculapii templum fuit, quod Asdrubalis vxor, capta vrbe, ſecum concremauit.* ὑπόκεινται τῇ ἀκροπόλει ὅιτε λιμένες καὶ ὁ Κώθων, νητίον περιφερὲς εὐρίπῳ περιεχόμενον, ἔχοντι νεωσοίκους ἑκατέρωθεν κύκλῳ· κτίσμα δ᾽ ἐστὶ Διδοῦς ἀγαγούσης ἐκ Τύρου λαόν. *Arci portus ſubiacent, & Cothon parua inſula ac rotunda, euripo circumdata, ad cuius in vtramque partem ſunt in orbem naualia. Eam vrbem Dido condidit, colonis Tyro adductis.* Plura de Cothone ** & Byrſa *** Appianus Pun. pag. 129, ſeq. qui illum portum vocat, τῶν λιμένων τῷ καλουμένῳ Κώθωνι, *portuum ei, qui Cothon vocatur*, puta, Scipio acceſſit: hanc, Byrſam, dicit τὸ ὀχυρώτατον τῆς πόλεως, *vrbis partem munitiſſimam.*

3. Magnitudinem & potentiam Carthaginis bella Punica demonſtrant: tandem victa, capta, ſolo æquata: Inſtaurationem C. Gracchus ſuaſit, Tiberii frater, ſed omine res fuit impedita. Et Cæſar Iulius idem in animo habebat, ſed occiſus ante, quam perficeret. Opus ergo Auguſto Cæſari relictum fuit, qui ſplendide reſtituit, non quidem in eodem prorſus loco, quo vrbs vetus fuerat; proximo tamen maxime, φυλαξάμενος τῆς πάλαι τὸ ἐπάρατον, *deuotiones diras vrbis veteris cauens religioſe.* Vide Appianum in Punicis extremis, & Liuii epitomam LX, etiam, ſi placet, quæ nos ad Eutropii lib. IV cap. IX notauimus. Ex quo colonia Romana facta, iterumque caput eius regionis & præcipua vrbium Africanarum. Plinius coloniam expreſſe vocat. *Colonia*, inquit, *Carthago, magnæ in veſtigiis Carthaginis.* Et nummos Seueri, Caracallæ & Decii Traiani, inſcriptos COL. AVR. KAR. KOMM. P.F. quos quidam ad Carras referunt, erudite Harduinus ita interpretatur: *Colonia Aurelia Carthago Commodiana Pia Felix.* idque ex Lam-

* Add. Oroſius IV hiſt. c. 22 p. 277.

** Vide etiam Diodorum Siculum III pag. 178.

*** Καθάπερ δήποτε λέγεται, Καρχηδονίους χωρίον ἰσομέτρητον βύρσῃ παρὰ Λιβύων αἰτησαμένους, εἰς λεπτὸν ἱμάντα κατατεμόντας τὴν βύρσαν πολυπλασιάσαι τὴν δωρεάν· καὶ νῦν ἔτι Καρχηδόνιοι Βύρσαν τὸν τόπον ἐπονομάζουσιν, εἰρωνευόμενοι τῇ σμικρότητι τοῦ ὀνόματος πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ χωρίου. *Quemadmodum olim ferunt Carthaginienſes, quum tantumdem ſpatii quantum bubalo corio occupari poſſet, ab Afris impetraſſent, præfecto in exiguum lorum corio multiplicatam donationem vſurpaſſe. Et hodieque Carthaginienſes Byrſam, id eſt, corium locum illum adpellant, ex exiguitate nominis ad loci magnitudinem adludentes.* Themiſtius Orat. XXI pag. 260, 261. Lepida fabula, vel a Romanis ægris & inuidis vel a Græcis linguæ ſuæ abuſu lætatis excogitata & ridicule confiċta! Nam Carthaginienſium lingua *arx* ſignatur, non *corium* per nomen בוצרה. Plura vide apud Bochartum Chanaan I c. 24 pag. 513 & II c. 10 pag. 816.

pridii Commodo cap. XVII illustrat. De dignitate illi reddita Prudentius hymno XVIII Martyrum v. 61

Vix parens orbis populosa Pœni,

id est metropolis Africæ. Et Strabo de eadem p. 573 καὶ νῦν, εἴ τις ἄλλη, καλῶς οἰκεῖται τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ πόλεων, *hodie ita frequenter habitatur, vt nulla Africæ ciuitas melius.* Summatim hæc Pomponius Mela lib. I cap. VII perstrinxit: *Vrbes Vtica & Carthago: ambæ inclitæ, ambæ a Phœnicibus conditæ. Illa fato Catonis insignis; hæc suo: nunc populi Romani colonia, olim imperii eius pertinax æmula: iam quidem iterum opulenta, etiam nunc tamen priorum excidio rerum, quam ope præsentium, clarior.*

LIV.

Post Carthaginem Ptolemæo sunt *Bagradæ* fluuii ostia: Plinius lib. V cap. IV inuerso ordine *Cornelia castra* interponit. *Vtica,* inquit, *ciuium Romanorum, Catonis morte nobilis: flumen Bagrada: locus, Castra Cornelia: colonia Carthago.* Sed præstat Ptolemæum sequi quam Plinium, quia Cæsar II Ciuil. cap. XXIV Curionem ait ad flumen Bagradam peruenisse, ibique relictis legionibus, *cum equitatu antecessisse ad castra exploranda Corneliana,* tamque prope [ad Vticam] accessisse, vt Vari castra muro oppidoque coniuncta conspexerit. Sed de his postea, quum ipsa Castra Cornelia speculabimur: iam *Bagradam* persequemur. Flumen hoc longe per Africam decurrens, inter Vticam & Carthaginem in mare effunditur, propius tamen Vticæ, quam Carthagini. Strabo lib. XVII p. 572 ῥεῖ τῆς Ἰτύκης πλησίον ὁ Βαγάδρας ποταμὸς, *prope Vticam Bagadras amnis labitur.* Sic editum transpositis litteris: alii fere omnes *Bagradas* seu *Bagrada* scripserunt. Cæsar lib. II Civ. cap. XXIV *Curio ad flumen Bagradam peruenit:* & cap. XXVI *Curio se in castra ad Bagradam recepit.* Et Liuius lib. XXX cap. XXV *quum ad Bagradam flumen peruenissent, vnde castra Romana conspiciebantur.* Gellius lib. VI cap. III ex Tuberone refert, *Attilium Regulum, castris apud Bagradam flumen positis, prælium grande atque acre fecisse aduersus vnum serpentem, illic stabulantem, inusitatæ immanitatis; eumque ballistis atque catapultis diu oppugnatum tandem confecisse, & corium longum pedes CXX misisse Romam.* Lucanus lib. IV vers. 587 itidem de Curione:

Primaque castra locat cano procul æquore, qua se
Bagrada lentus agit siccæ sulcator arenæ.

Ptolemæus Βαγράδα ποταμοῦ ἐκβολαί, *Bagradæ fluuii ostia.* Ex quibus sat clare adparet, Strabonis metathesin contra consensionem tantam non valere: minus alteram Appiani, qui lib. II Ciuilium p. 748 scripsit ἀμφὶ τὸν Βραγάδαν ποταμὸν, *circa flumen Bragadam.*

LV.

Sequitur apud Ptolemæum Κορνηλίου παρεμβολή, *Cornelii castra,* id est Scipionis maioris, qui prima castra ibi metatus fuit, quum ad Africam Punico secundo bello adpulisset. Orosius lib. IV cap. XXII de tertio bello: *Profecti in Africam consules, & Scipio tunc tribunus militum: prope Vticam maioris Africani castra tenuerunt.* Plinius, vt vidimus, *Castra Cornelia,* dixit:

Cæsar

Cæsar lib. II Civ. cap. XXIV seq. *Castra Corneliana:* Appianus II Ciuil. p. 747 τὸν χάρακα τὸν Σκιπίωνος, *Scipionis vallum.* quemadmodum de iisdem castris Lucanus lib. IV vers. 699

- - - *en veteris cernis vestigia valli.*

Positionem optime Cæsar descripsit dicto loco: *Curio ad flumen Bagradam peruenit: ibi C. Caninium Rebilum legatum cum legionibus relinquit: ipse cum equitatu antecedit ad castra exploranda Corneliana, quod is locus peridoneus castris habebatur. Id autem est iugum directum, eminens in mare, vtraque ex parte præruptum atque asperum, sed paullo tamen leniore fastigio ab ea parte quæ ad Vticam vergit; abest directo itinere ab Vtica paullo amplius passus M. Sed hoc itinere est fons, quod mare succedit. longe lateque is locus restagnat: quem si quis vitare voluerit,* VI *millium circuitu in oppidum perueniet.*

LVI.

Non puto aberrare, qui hoc loco *Pulchrum promontorium* quæsierit, cuius sollemnis est mentio in fœdere Romanorum cum Carthaginiensibus, quo cautum est apud Polybium lib. III cap. XXII, ΜΗ ΠΛΕΙΝ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΜΗΤΕ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΩΝ ΣΥΜΜΑΧΟΥΣ ΕΠΕΚΕΙΝΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ, NE NAVIGANTO ROMANI ROMANORVMVE SOCII VLTRA PVLCHRVM PROMONTORIVM. Liuius lib. XXIX cap. XXVII dicit, *infra* Mercurii promontorium situm esse. *Gubernator,* inquit, *Scipioni ait, non plus quinque millia passuum Africam abesse, Mercurii promontorium se cernere. Si iubeat eo dirigi, iam in portu fore omnem classem. Scipio - - - dare vela, & alium infra nauibus accessum petere iubet. - - - - Vbi illuxit, ventus idem coortus, nebula disiecta, aperuit omnia Africæ litora. Scipio, quod esset proximum promontorium, percontatus, quum Pulchri promontorium id vocari audisset; Placet omen, inquit, huc dirigite naues. Eo classis decurrit, copiæ omnes in terram expositæ sunt.* At quum maior Scipio in Africam nauigaret, apud Vticam exscensionem fecit & castra posuit. Appianus Punicis pag. 13 *Asdrubal & Syphax castra habebant* περὶ Ἰτύκην πόλιν· ἐς ἣν ὁ Σκιπίων καταχθεὶς ὑπ' ἀνέμων, καὶ αὐτὸς ἐστρατοπέδευσε περὶ αὐτήν. *circa Vticam vrbem: ad quam Scipio ventis delatus, ipse quoque circa illam castra posuit.* Sed Polybius reclamat lib. III cap. XXIII. Τὸ μὲν Καλὸν, inquit, ἀκρωτήριόν ἐστι, τὸ προκείμενον αὐτῆς τῆς Καρχηδόνος πρὸς τὰς ἄρκτους. *Pulchrum promontorium vocatur, quod Carthagini præiacet in septemtriones.* Putares proxime Carthagini imminere, & quidem a septemtrione, vltra quod Romanis, vi fœderis, ὡς πρὸς μεσημβρίαν, *meridiem versus,* nauibus longis non liceat nauigare. Fateor non leuiter me turbari hac descriptione: * quamuis nec ignorem, sæpe veteres laxe plagas

* Aestus explicari sic poterit. Polybii auctoritas est sacrosancta, quippe in Africa versati, & rationibus instructi. Ait enim, Carthaginienses interdixisse Romanis transitum promontorii pulcri, *ne Bysacium & loca Syrti paruæ vicina noscitarent, quæ propter regionis præstantiam Emporia vocent.* Vid. III Polyb. c. 23. Ergo *promontorium pulcrum* illud ipsum est, quod Carthagini a septemtrionibus obiacet. Nam illud spectat Syrtim minorem Polybio suffragatur Plinius, qui *Mercurii promontorium* Siciliæ obiectum ait, vt promonto-

plagas locorum definire, quod ex rudibus eorum tabulis, quibus terrarum orbis, aut partes illius repræsentabantur, originem habere videtur. Sed alii iudicent, inueniantque certiora. Satis nobis eſt, in vtramque partem, quod auctores ſentiant, propoſuiſſe: nec ceteris Polybius facile conciliatur. Vtrum vero Apollinis promontorium, quod Plinius, Strabo, & Ptolemæus vocant, & ſupra Vticam eſt, etiam Pulchrum adpellatum fuerit, an hoc ab illo diſtinctum, ſit Cæſaris *iugum directum, eminens in mare*, quod Caſtra Corneliana continebat, non poſſum explicare.

LVII.

Nunc ipſa vrbs *Vtica* ſequitur, Græcis Ἰτύκη, *Ityca* dicta, Dioni autem Caſſio lib. XLI & ſeq. etiam Οὐτική, Latino more; &, quod Mela, Velleius, Iuſtinus, Stephanus aiunt, itidem Tyriorum colonia, & exciſa Carthagine caput regionis Strabo lib. XVII p. 572 ἡ Ἰτύκη δευτέρα μετὰ Καρχηδόνα τῷ μεγέθει καὶ τῷ ἀξιώματι· καταλυθείσης δὲ τῆς Καρχηδόνος, ἐκείνη ἦν ὡς ἂν μητρόπολις τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ὁρμητήριον πρὸς τὰς ἐν Λιβύῃ πράξεις. *Vtica & magnitudine & dignitate ſecunda eſt poſt Carthaginem; atque, hac exciſa, caput regionis fuit, vnde res ſuas Romani in Africa geſſerunt.* Addit in eodem ſinu ſitam, in quo Carthago, πρὸς θατέρῳ τῶν ἀκρωτηρίων τῶν ποιούντων τὸν κόλπον· ὧν τὸ μὲν πρὸς τῇ Ἰτύκῃ καλοῦσιν Ἀπολλώνιον, θάτερον δ' Ἑρμαίαν. καὶ εἰσὶν ἐν ἐπόψει ἀλλήλαις αἱ πόλεις, *ad alterum poſita ex promontoriis, quæ ſinum faciunt: quorum id, quod iuxta Vticam eſt, Apollonium vocatur, alterum vero Hermæa.* Multa mentio in Cæſaris Ciuili bello: nec paruum nobilitatis pondus mors Catonis addidit. qui inde *Vticenſis Cato* adpellatur apud Plinium lib. VII cap. XIV & XXX: & ipſa Vtica *Catonis morte nobilis*, lib. V cap. IV.

2. Ciues ſunt Ἰτυκαῖοι, Polybio lib. I cap. LXXIII; Dioni autem, vt iam oſtendemus, Οὐτικήσιοι: *Vticenſes* Cæſari II Civ. cap. XXXVI, Hirtio B. Afr. cap. LXXXVI. Hos ciuitate Romana Auguſtus donauit. Dio Caſſius lib. XLIX p. 401 τοὺς Οὐτικησίους πολίτας ἐποιήσατο, *Vticenſes ciues Romanos fecit.* Hinc eſt quod Plinius dicit lib. V cap. IV *Vtica ciuium Romanorum.* Nummi etiam Vticenſis ciuitatis ſuperſunt, Tiberii, MVN. IVLII VTICEN. D. D. P. hoc eſt *Municipii Iulii Vticenſis Decuriones poſuere*, vt Io. Harduinus

rium Apollinis Sardiniæ. Atqui nullum in Zeugitana promontorium eſt, quod Siciliam verſus excurrit, niſi id ipſum quod Carthagini a ſeptemtrionibus obuerſum eſt. Ergo Plinii *promontorium Mercurii* & Polybii *Promontorium Pulcrum* ſolo nomine diſcrepant, re conueniunt. Immo nomina quoque ipſa conſpirant. Nam *Mercurii promontorium* eſt idem quod ἄκρα Ἑρμαία. Ἑρμαία eſt Carthaginienſe nomen חרמיה, quod quum Græci ex ſuæ linguæ rationibus intelligerent, Latini ſcriptores decepti *promontorium Mercurii* nobis conflarunt. Polybius vero, gentis ſuæ errore cognito, per εὐφημισμὸν ἀκρωτήριον καλὸν adpellauit, hoc eſt, *nequaquam exſecrandum, nequaquam diis hominibusque inuiſum, nequaquam inhoneſtum & ferale.* Liuius vero non repugnat Polybio. Nam quum paullo infra Mercurii promontorium deuectus eſſet, exſcendendi cupidus Scipio, quærit: *quod eſſet proximum promontorium?* Gubernator ſuperſtitionis Romanæ gnarus, *pulcrum* reſpondit. Tum ergo Scipio exſcendit ominis bonitate inuitatus. Naues autem Vticam, occidentem verſus, miſit: *ipſe haud ita multum progreſſus a mari tumulos Carthagini proximos cepit.* Liuius XXIX cap. 29. Non ergo Scipio Vticæ exſcendit e nauibus: nec Vticæ fuit *promontorium pulcrum.*

nus interpretatur: & alius eiusdem Tiberii: IMMVNIS VTICEN. D. D. *Immunis Vticensis* [ciuitas] *Decurionum decreto*, eodem interprete. Tabula Peutingeriana, *Vtica colonia.*

LVIII.

Supra Vticam est illud *Apollinis promontorium*, de quo ante diximus, ita Plinio & Ptolemæo vocitatum, Straboni Ἀπολλώνιον, *Apollonium*, qui πρὸς τῇ Ἰτύκῃ, *iuxta Vticam* dixit eminere; Plinius *aduersum Sardiniæ* esse.

LIX.

Post quod Ptolemæo est *Thinissa*; in Itinerario *Tuniza*: in Peutingeriana Tabula eodem loco inter Vticam & Hipponem Diarrhytum est *Tumsa*, vt adparet, pro *Tunisa* vel *Thinisa*.

LX.

Tum sequitur apud Ptolemæum *Hippo Diarrhytus*, ad discrimen Hipponis Regii, qui in Numidia est, ita cognominatus. Hunc ordinem etiam Plinius lib. v cap. IV seruauit. *A Tusca*, inquit, *Zeugitana regio & quæ proprie vocetur Africa. Tria promontoria: Candidum: mox Apollinis, adversum Sardiniæ: Mercurii, aduersum Siciliæ, in altum procurrentia duos efficiunt sinus, Hipponensem, proximum ab oppido, quod Hipponem dirutum vocant, Diarrhytum a Græcis dictum, propter aquarum irrigua.* Pro librorum *dirutum* vtique, vt Harduinus censet, *Zarytum* legendum, vt *diarytum* intelligatur, eo modo, quo *Zabulus* pro *Diabolus*; *Zeta* seu *Zæta* pro *diæta* ad vulgarem pronuntiandi consuetudinem scribebatur. nam Plinii temporibus hic Hippon nequaquam erat dirutus, sed illustris colonia, vt ex minoris Plinii lib. IX epist. XXXIII post paullo demonstrabimus. Eumdem ordinem & consequentiam videmus etiam in Augustana Tabula teneri, corruptis quamquam vocabulis, ita:

Ipponte diarito XX *Tumsa* X *Membione* VI *Vtica colonia.*

Igitur Appianus in Pun. pag. III castigandus est, qui Hipponem inter Vticam & Carthaginem locauit, si modo pro Ἱππάγρετα *Hippo Zarytus* cum interprete legamus, cui tamen illustris descriptio præsidio est, μεγάλη, καὶ τείχεσι, καὶ ἀκροπόλει καὶ λιμέσι καὶ νεωρίοις κατεσκεύαστο, *vrbs magna, mœnibus, arce, portubus, naualibus instructa* ab Agathocle Siciliæ tyranno. De hac, quoquo fuit nomine, μέση δ' ἦσα Καρχηδόνος καὶ Ἰτύκης, *media est*, inquit, *inter Carthaginem & Vticam:* quod de Hippone falsum est, vti ex Ptolemæo, Plinio & vetusta Tabula ostendimus. Consentiunt cum his etiam Aethicus Cosmographus, & auctor veteris Itinerarii. Ille hac serie in Oceani meridiani, vt vocat, oppidis:

Hadrumetum,
Neapolim,
Clypeis,
Carthaginem,
Vticam,
Hippone Zarito,
Thabracam,

Ippone

Ippone regio
Rusiccade.

In Antonini autem Itinerario, itinere a Tingi litoribus, hic obseruatur ordo per Numidiam & Zeugitanam:

Hippone Regio col.			
Ad Dianam	M.	P.	XXXII
* *Nalpoltes*	M.	P.	XL
Thabracam	M.	P.	XXXIV
Hipponem Zarrhytum	M.	P.	LX
Tunizam	M.	P.	XX
Memlonem	M.	P.	X
Vticam	M.	P.	VI
Ad Gallumgallinaceum	M.	P.	XII
Carthaginem	M.	P.	XV.

Vides sic Hipponem Diarrhytum esse in Zeugitana extrema: nam Tabracam Plinius in Numidia censuit; qui ergo potuit inter Vticam esse & Carthaginem? Ceterum de Hippone nostro Plinius lib. IX epist. XXXIII *Est in Africa Hipponensis colonia, mari proxima: adiacet ei nauigabile stagnum, ex quo, in modum fluminis, æstuarium emergit, quod vice alterna, prout æstus aut repressit aut impulit, nunc infertur mari, nunc redditur stagno.* Esse enim hunc Hipponem Diarrhytum, non Regium, præter *Africæ*, hoc est propriæ nomen (Regius enim in Numidia est) ex argumento patet epistolæ, quæ lepidam historiam de delphino, puero insilienti se præbente eumque vehente, in altum & reuehente, enarrat. Idem delphini spectaculum maior Plinius lib. IX cap. VIII expresso nomine *Hippone Diarrhyto* dicit factum esse. In Notitia prouinciarum Africæ, & apud Victorem Vitensem est *Marianus Hippzaritensis* in Proconsularis prouinciæ episcopis.

LXI.

Inter Diarrhytum Hipponem & Numidiæ coloniam Tabracam Ptolemæus habet *Neptuni aras*, & *Apollinis templum*, loca nomine quam fama clariora: Plinius autem intra Tuscam, Numidiæ terminum, promontorium *Candidum* locauit. Sequutus est Melam, lib. I cap. VII ex Numidia incipientem: *Oppida, Hippo regius, & Rusicade, & Tabraca. Deinde tria promontoria, Candidum, Apollinis, Mercurii, vaste proiecta in altum, duos grandes efficiunt sinus: Hipponensem vocant proximum ab Hippone Diarrhyto, qui litori eius adpositus est: in altero sunt castra Dellia, castra Cornelia, flumen Bagrada, vrbes Vtica, & Carthago.* Ex Plinio Solinus hausit ineunte cap. XXVII. *Omnis*, inquit, *Africa a Zeugitano pede incipit, promontorio Apollinis Sardiniæ contrauersa: promontorio Mercurii procedens in frontem Sicanam. Proinde extenta in duas prominentias, quarum altera promontorium Candidum dicitur: alteram, quæ est in Cyrenaica regione, Phucuntem vocant.* Plura non habemus de Candido promontorio: Ptolemæus prætermisit. Ex dictis autem constat, in extrema, occasum versus, Zeugitana esse, longeque procurrere in septemtrionem, vt Mercurii, & Phycus.

LXII.

LXII.

Tandem est *Tusca* amnis, disterminator Numidiæ & Zeugitanæ, secundum Plinium lib. v cap. III & IV. *At in ora*, inquit, [Numidiæ] *Tacatua, Hippo regius, flumen Armua: oppidum Tabraca ciuium Romanorum: Tusca fluuius, Numidiæ finis. - - - A Tusca Zeugitana regio.* Igitur inter Tabracam & Hipponem Diarrhytum effluit. Nulla eius apud Ptolemæum mentio, neque sub alio nomine; qui eo loco nulla memorauit ostia. Sed plura de hoc paullo ad Sisaram & Hipponitin paludes.

ZEVGITANA MEDITERRANEA.

LXIII.

In mediterraneis ignotior Africa, quum in litore, & quibus sedem tribuere in tanta obscuritate possumus, ex fide Ptolemæi & veteris Itinerarii pendent. Sub Mercurii promontorio apud Ptolemæum sunt *Almæna, Vticna, Chrabasa, Turzo*, obscura nomina: quibus forsan *Pagus Mercurialis* ex lapide Tunetani agri apud Sponium Miscell. erud. Antiquit. pag. 191 addendus, quem ille doctissimus vir a Mercurii promontorio putat nomen habere. Inscriptio Iuliæ Domnæ augustæ dicata EX DECRETO PAGANOR. PAGI MERCVRIALIS VETERANORVM MEDILITANORVM. Quinam vero illi Medilitani sint, ignorare se fatetur Sponius. Notitia Numidiæ habet *Florentianum Midilensem.* At sic incertius erit, hunc pagum prope Mercurii promontorium fuisse.

LXIV.

In meridiem hoc tractu vergunt *Vlizibirra, Mediccara, Tucma, Cerbica, Sasura, Cilma, Vepillium*, & alia æque ignobilia, vsque ad Libyæ deserta, quæ sola Ptolemæi fide nituntur.

LXV.

Sub Carthagine intus in meridiem recedunt *Maxula vetus*, Κεῖνα, *Quina* colonia ad Ampsagam fluuium: iuxta quem etiam ponuntur *Vthina*, cuius episcopus *Felix ab Vthina* Cypriani concilio interfuit apud Augustinum lib. VI contra Donatist. cap. XXXIII: *Audira; Tuburbo* maius, quod discriminis nomen Peutingeriana tabula additum; Ptolemæus tantum *Tuburbo: Bullaminsa, Nuroli, Ticelia, Thabba, Tichasa, Negeta, Tuscubis, Timica*, vsque ad *Mampsarum* montem.

LXVI.

Sub Vtica & Hippone, *Vzan, Thisica, Cipipa, Meldita, Sisara* palus, infra quem prope Hipponem Diarrhytum alia est *Hipponitis* dicta, quæ in Agathodæmonis Ptolemaica tabula flumine iunguntur, quod multis videtur Plinii Tuscam amnem repræsentare, cetera prætermissum a Ptolemæo. Supra Sisaram paludem est *Theudale* Ptolemæi, de qua Plinius lib. v cap. IV *Cui* [Hipponi Diarrhyto] *finitimum Theudalis immune oppidum, longius a litore.* Si vero finitimum, nimis longe in austrum deduxit Ptolemæus. Hinc *Tobros, Auitta*, quam & Tabula Peutingeri habet; *Ilica, Tucca*, &

Dabia ſub *Cirna* monte: & in auſtrum magis *Vazua, Bendena, Nenſa, Themiſſua, Aquæ calidæ, Zamamizon,* [ζαμαμιζων] & *Zigira, Thaſia,* ac ad Mampſarum montem *Thunuba, Muſſe.*

LXVII.

Hæc ex Ptolemæo. Addenda Hirtii *Parada* in via a Thapſo ferente Vticam. Sic enim cap. LXXXVII Belli Africani: *Equites interim Scipionis, qui ex prælio fugerant, quum Vticam verſus iter facerent, perueniunt ad oppidum Paradam.* Quidam putant eſſe Strabonis *Pharam,* quam dicit Scipionis equites incendiſſe: quod Hirtius etiam de Parada narrat. Sed res non eſt certiſſima, quia Strabo Pharam cum Thena, Acholla, Zella coniungit, quæ ad ſinum Syrticum oppida ſunt, extra viam, inde Vticam ferente. Nemo præterea mentionem habet *Paradæ,* vt de ſitu eius quanto interuallo vel a loco prœlii, vel ab Vtica afuerit, nihil certi poſſimus ſtatuere.

LXVIII.

Plura addenda ſunt ex Itinerario Antonini: *Vnuca, Vina, Valli, Cigiſa, Tuburbo minus, Coreua, Muſti, Membreſſa, Sicilibba, Aſſuræ, Tucca Terebinthina, Cilio.* Situm horum itinera illuſtrant. Ab Hippone Regio duo itinera ſunt Carthaginem: Ex primo hæc ſunt:

Cluacaria			
Tuburbo minus	M.	P.	XV
Cigiſam	M.	P.	XXVIII
Carthaginem	M.	P.	XVIII.

Alterum iter ab Hippone Regio Carthaginem ſic habet:

Hippone Regio			
Tagaſte	M.	P.	LIII
Naraggara	M.	P.	XXV
Siccam Veneriam	M.	P.	XXXII
Muſti	M.	P.	XXXIIII
Membreſſam	M.	P.	XXXV
Sicilibram	M.	P.	XIII
Vnucam	M.	P.	XIII
Pertuſam	M.	P.	VII
Carthaginem	M.	P.	XIIII.

Ex quibus in Auguſtana tabula Cluacaria ſcribitur *Clucar:* Tuburbo minus, vna contracta voce *Tuburbiminus:* Cigiſa, *Ciciſa:* cuius diſtantia a Tuburbo in Itinerario XXVIII M. P. eſt: in Tabula autem tantum XVIII. Ex altero Itinere *Muſti* dubiæ poſitionis eſt, in Notitia ad Numidiam translata, vbi *Antonianus Muſtitanus* in Numidiæ epiſcopis inuenitur: contra Vibius Sequeſter de Fluminibus, in *Bagrada,* ad ipſum hoc flumen, quod mediam Zeugitanam perlabitur, oppidum *Muſti* collocauit. *Bagrada,* inquit, *Africæ iuxta oppidum Muſti, vbi Regulus ſerpentem longum* P. CXX, *exercitu adhibito, interfecit.* Et ſane non longe a Bagrada fuiſſe, itinera cetera,

tera, a Tuburbo per Vallos, & a Carthagine Sufetulam ostendunt. Ordo par vtriusque est:

Carthagine			
Vnucam	M.	P.	XX
Vallos	M.	P.	XXII
Coreuam	M.	P.	XX
Musti	M.	P.	XXVI
Assuras	M.	P.	XX
Tuccam Terebinthinam	M.	P.	XII
Sufibus	M.	P.	XXV
Sufetulam	M.	P.	XXV.

Quapropter ex Numidia oppidum *Musti* reduco, nec admiserim facile, vt aliud huius nominis oppidum in Numidia fuerit, aliud in prouincia Zeugitana. Ortelius male huc Ptolemæi *Musse* refert, quod *Muste* in Agathodæmonis tabula scribitur; quia hoc in extremo austro ad *Mampsarum* montem est, itinera autem Antonini non longe a maritima ore recedunt.

LXIX.

Membresa siue *Membressa*, & in Peutingeriana *Membrissa*, in conciliis memoratur. In Cypriani Carthaginiensi & apud Augustinum lib. VII adv. Donatist. cap. XXVI episcopus *Lucius a Membresa* est: in Notitia Africæ, & apud Victorem Vitensem *Bonifacius Membrositanus* laudatur; lege *Membresitanus*. nam Procopius etiam lib. II Vandal. cap. XV littera E longa scripsit: καὶ αὐτοὺς ἐς Μέμβρησαν πόλιν καταλαμβάνει, πεντήκοντα καὶ τριακοσίοις σταδίοις Καρχηδόνος διέχουσαν. *&* [fugientes] *ad Membresam adsequutus est, quæ vrbs* CCCL *stadiis a Carthagine abest.* Itinerario est duplici littera *Membressa*, tam Aldi quam aliorum editionibus, ad E longum exprimendum.

LXX.

Sicilibra, Itinerarii, in Augustana tabula *Sicilibba* scripta est, quæ verior scriptura, quia & Augustinus lib. VII contra Donat. cap. III *Satium a Sicilibba* episcopum habet, & vt P. P. Benedictini adnotant, in duobus codicibus *Sicilippa*. Cypriani quoque concilio ed. Oxon. *Sicilibba*.

LXXI.

Vnuca Itinerarii in Augustana tabula est *Inuca*, a Sicilibba etiam XIII distans millibus, vt in Itinerario. Hinc *Pertusa* VII abest millibus: at in Tabula *Adpertusa* millibus II, vt alterum ex altero emendandum sit.

LXXII.

Quod tertium circa Bagradam amnem, ad vtramque ripam eius, dexteram maxime, iter modo descripsimus, ex illo explicanda hæc restant oppida: *Valli, Coreua, Assuræ, Tucca Terebinthina.* Primum, *Valli*, etiam in Cod. Theodosiano occurrit, quia lex VII de Iure fisci, ibi data est Constantio IX & Iuliano Cæsare consulibus. In Peutingeriana Tabula *Vallis* legitur inter Choreuam & Sicilibbam, inde XX, hinc XI millibus. *Quod-*

vultdeus Vallitensis in collatione fuit Carthaginiensi, si vera ibi scriptura est. *Coreua*, in Tabula *Choreua*, XX millibus a Vallis.

LXXIII.

Assuræ, plurali, quia quarto casu *Assuras* Aldus, Simlerus, Schottus legunt: & sexto Aethicus, *Assuris*; & Augustinus lib. VII cap. XXXII *Victor ab Assuris*. Ptolemæo est Ἄσσουρος, *Assurus*, in Numidia noua, vt ait, apud Siccam Veneriam; longo interuallo a loco, quem auctor Itinerarii designat. An eadem, per errorem in Numidiam transducta sit, non habeo dicere. Inuitus multiplico loca eiusdem nominis; neque vero conciliari hæc, rationibus vtriusque saluis, possunt. In Notitia prouinciæ consularis est *Peregrinus Assuritanus* episcopus.

LXXIV.

Tucca Terebentina, sic discriminis caussa dicta in Antonini itineribus supra adlegatis, quod iam adfuit alia Tucca in hac prouincia, alia Ptolemæo in Numidia est, iterum alia in Mauretania. Nostram videtur nummus Alexandri Seueri illustrare, inscriptus in auersa circa Fortunæ simulacrum, ΑΓ. ΤΥΧΗ ΤΕΡΕΒΕΝΤΙΝΩΝ ΚΑΡΧΕΔΩΝ. Sic Tristanus exhibuit Tom. II pag. 401, & Patinus in Alexandro p. 353, quod legunt ἀγαθῇ τύχῃ Τερεβιντίνων Καρχεδωνίων, id est, *Bona Fortuna siue Tucca Terebentinorum Carthaginiensium*. nam gemino modo Tristanus vertit, quasi τύχη vocabulo ad *Tuccæ* nomen adludatur: quæ etiam Patini est sententia. Hi, & Holstenius quoque ad Ortelium, de Tucca Terebentina Itinerarii hunc nummum explicant, quibus se Harduinus de Nummis pop. & vrb. p. 236 opponit, legitque τύχη & Καλχαδονίων, quem consulas. Græca quoque inscriptio Africanis nummis si non aliena, tamen rarior infrequentiorque est. Ceterum scripsi supra in itineribus ex Andr. Schotti editione *Terebinthina*: Aldus autem & Simlerus *Terebentina*, quod nummo consonat, si is certus est & in Africa percussus. Suritæ quoque emendationes habent *Terebentina*. Sunt qui hanc Tuccam eamdem putant, quam Cyprianus concilio *Tuccabori*, Augustinus lib. VI adv. Donatist. cap. XXIV *Thuccabori*, scripserunt. Sic Simlerus sensit ad Itinerarium; sic & doctissimus præsul Oxoniensis ad Cyprianum.

LXXV.

Cilio, quod duobus itineribus, a Tusdro Theuesten, & a Theueste Tusdrum, via alia, occurrit, de quo nihil habemus quod aliunde adnotetur. Prioris itineris hæc est ratio:

Tusdro			
Vicum Augusti	M.	P.	XXXI
Aquas regias	M.	P.	XXXV
Masclianas	M.	P.	XVIII
Sufetulam	M.	P.	XXXVI
Cilio	M.	P.	XXV
Meneggere	M.	P.	XXV
Theueste	M.	P.	XXV.

Ortelio

Ortelio casus rectus est *Cilium*: Itinerarii autem editione cum Suritæ commentariis, ab Andr. Schotto adornata, etiam quarto casu est *Cilio*.

LXXVI.

Ad superiora reuertamur, vt *Vina* quoque oppidum inquiramus. *Vina* in Itinerario scriptum melioribus editionibus, quod Hieronymus Surita e MSS. confirmat. Quidam *Viua* legunt. Carolus a S. Paulo Geogr. S. pag. 93 *Viua Antonino in Zeugitana. Victor Viuensis est in Collatione Carthaginiensi.* At nomina in conciliorum libris non vbique ea, qua debent sunt cura scripta, & facilis lapsus in littera, ex qua hæc adpellandi est diuersitas. Situs huius loci ex itineribus cognoscitur Carthagine institutis:

Carthagine			
Vina	M.	P.	XXXIII
Putput	M.	P.	X
Horrea Cælia	M.	P.	XXXII
Hadrumetum	M.	P.	X.

Et alio Carthagine Thenas, & vltra:

Carthagine			
Maxulam ciuitatem	M.	P.	XVIII
Vina ciuitatem	M.	P.	XXVIII
Putput vicum	M.	P.	XII
Horrea Cælia vicum	M.	P.	XXX
Hadrumetum coloniam	M.	P.	XVIII.

LXXVII.

Hæc ex Ptolemæo & Itineribus principum definiri pro Zeugitana; & ex Notitia prouinciarum & conciliis illustrari potuerunt. Supersunt plura ex eadem Notitia prouinciæ proconsularis, in qua episcopi ab suis sedibus nominantur *Sinuarensis*, *Piensis*, *Gunelensis*, *Vzalensis*, *Puppitanus*, *Puppianensis*, *Thelensis*, *Lapdensis*, *Migirpensis*, *Verensis*, *Culsitanus*, *Bullensis*, *Timidensis*, *Tagaratensis*, *Vzipparitanus*, *Muzuensis*, *Eudalensis*, ceteri: quorum oppida quod ignoramus quo sita loco fuerint, malumus de iis tacere quam incerta proponere, plura forsan de iis in medii æui Geographia, ad quam omnes Notitiæ pertinent, si Deus bene adiuuerit, dicturi.

LXXVIII.

His addenda tandem Νέφερις, *Nepheris*, munitum oppidum non longe admodum a Carthagine situm, cuius dum certiorem sedem inquisiui, factum est, vt ad postrema hæc, non inuento quod tutum esset, præter opinionem reiiceretur. Strabo lib. XVII pag. 573. Διάπλους δ' ἐστὶν ἐκ Καρχηδόνος ἑξήκοντα σταδίων εἰς τὴν προσεχῆ περαίαν· ὅθεν εἰς Νέφεριν ἀνάβασις σταδίων ἑκατὸν εἴκοσι, πόλιν δ' ἐρυμνὴν ἐπὶ πέτρας ᾠκισμένην. *Traiectus est sexaginta stadiorum a Carthagine in continentem peræam seu oppositam terram; vnde adscensio est centum viginti stadiorum in Nepherin, vrbem natura munitam, supra petram ædificatam.* Expeditas rationes haberemus, si plagam Strabo addidisset, quam versus transnauigandum sit, & inde adscendendum ad Nepherin. Appianus de tertio bello Punico pag. 78 Scipionem ait ab Carthaginis oppugna-

tione Nepherim profectum esse διὰ τῆς λίμνης, *per lacum*, qui, ni fallor, ab ortu Carthaginem claudebat, aut ipse paruus sinus est, ad cuius os Maxulla sita, ἐν μυχῷ, seu intimo recessu, vrbs Tunes: Nepherin autem per viginti duos dies oppugnatam tandem cepisse; τὸ δὲ ἔργον τόδε μάλιστα συνήνεγκε ἐς τὴν τῆς Καρχηδόνος ἅλωσιν. *quæ victoria plurimum ad expugnationem Carthaginis attulerit.* Sic videtur in ortum versus a Carthagine situm oppidum fuisse, ideoque in recentioribus quibusdam tabulis supra Almænam Ptolemæi positum, quod non male cum numero stadiorum Strabonis conuenit. Mentio oppidi est quoque in Liuii epitoma LI. *Asdrubalis*, inquit epitomator, *ducis eorum, castra ad Nepherim oppidum, loco difficillimo sita, cum exercitu deleta sunt a Scipione.*

SECTIO III
INSVLAE AD AFRICAM PROPRIAM.

LXXIX.

INSVLAE ad Africam propriam præter illas, quæ iuxta Syrtim minorem sunt, supra explicatas, paucæ sunt. *Lopadusa*, e regione Thapsi oppidi. Strabo lib. XVII p. 574 εἶτα Θάψος πόλις· καὶ μετὰ ταύτην νῆσος πελαγία Λοπάδουσα, *deinde vrbs Thapsus: post quam insula in mari est Lopadusa.* Plinius lib. V cap. VII *Ab his* [Cercina & parua Cercinite] *quinquaginta millia fere passuum Lopadusa, longa* VI *millia passuum.*

LXXX.

Dein exponit insulas, quas lib. III cap. VIII dicit *in Africam versas*, Gaulon, Meliten, Cosyram, quæ quod propiores sunt Siciliæ, cum illa lib. II sunt descriptæ.

LXXXI.

Supra Lopadusam est *Aethusa*. Plinius dicto lib. III cap. VIII *Galata, Lopadusa, Aethusa, quam alii Aegusam scripserunt.* Ptolemæus lib. IV cap. III extremo: Λοπάδουσα, Αἴθουσα, Κέρκινα, *Lopadusa, Aethusa, Cercina.*

LXXXII.

Supra Ruspina *Laruneſiæ* duæ paruæ. Ptolemæus codice Palatino: Λαρυνησίαι νῆσοι δύο, *Larunesiæ insulæ duæ:* numerale abest a vulgatis, & singulariter tantummodo scriptum Λαρυνησία, *Larunesia.*

LXXXIII.

Supra Hipponem Diarrhytum apud Ptolemæum est Δρακόντιος νῆσος, *insula Dracontia.* Supra Tabracam *Galata*, de qua Maritimo Itinerario: *Insula Galata a Tabraca ex Africa stadia* CCC. Sed hæc forsan ad Numidiam pertinet.

LXXXIV.

In Carthaginiensi sinu est Αἰγίμουρος, *Aegimurus*, de qua Strabo p. 573 *Non longe a Cosura absunt & Sicilia* ἄλλαι τε νῆσοι καὶ Αἰγίμουρος, *cum aliæ insulæ, tum Aegimurus.* Putares medio mari positam esse inter Siciliam & Africam:

cam: sed aliter Liuius lib. XXX cap. XXIV. *In conspectum*, inquit, *ferme Africæ prospero cursu vectum, primo destituit ventus, deinde versus in Africum, turbauit, ac passim naues disiecit. Ipse* [Octauius] *cum rostratis, per aduersos fluctus ingenti remigum labore enixus, Apollinis promontorium tenuit: onerariæ pars maxima ad Aegimurum (insula ea sinum ab alto claudit, in quo sita Carthago est, triginta ferme millia ab vrbe) aliæ aduersus vrbem ipsam ad Calidas aquas delatæ sunt. Omnia in conspectu Carthaginis erant.* Vides distantiam ab vrbe non longam, XXX ferme millia passuum, aut, vt in Maritimo itinerario est, stadia CCXXX: quamquam in eo aliquid difficultatis est, quod hac insula Carthaginiensem sinum ab alto dicit claudi, quem alii, Strabo maxime, duobus promontoriis, Apollinis & Mercurii, includi dicunt, quæ supra illud spatium, quod Liuius Aegimuri distantiæ ab vrbe definiit, longe in altum seu mare procurrunt. Sed longitudinem sinus videtur Strabo per promontoria notasse, latitudinem Liuius, quam non tam natura, quam voluntas hominum in fœdere & pacificatione cum Romanis describebat: vt supra de Pulchro visum promontorio, a quo hoc loco Liuius, *Apollinis promontorium* distinxit, quamuis non longe ab illo remotum fuisse videatur. *Calidæ aquæ*, quas memorat, sunt Θερμὰ Strabonis, qui dicto loco: ἐν αὐτῷ τῷ κόλπῳ, ἐν ᾧπερ καὶ ἡ Καρχηδὼν, Τύνης ἐςὶ πόλις, καὶ Θερμὰ καὶ λατομίαι τινὲς, καὶ ἐπ' αὐτῶν πόλις ὁμώνυμος, εἶθ' ἡ Ἑρμαία ἄκρα τραχεῖα. *In eodem sinu, quo Carthago inest, oppidum etiam Tunes est, & Aquæ calidæ, & lapicidinæ quædam, & super eas oppidum eiusdem nominis: deinde Hermæa asperum promontorium.* Sed hæc obiter: ad insulam nostram reuertimur. *Aegimorus* hæc Stephano dicta & Plinio. Ille, Αἰγίμορος νῆσος Λιβύης, *Aegimorus insula Africæ:* hic lib. V cap. VII *Contra Carthaginis sinum duæ Aegimori Aræ, scopuli verius quam insulæ, inter Siciliam maxime & Sardiniam. Auctores sunt, & has quondam habitatas subsedisse.* Non sunt in Sardiniæ & Siciliæ parallelo, sed longe infra illas in sinu Carthaginiensi, e regione tamen media vtriusque insulæ. Hæ sunt illæ *Aræ*, quarum Virgilius meminit Aeneid. I vers. 108

Tres Notus abreptas in saxa latentia torquet:
Saxa vocant Itali, mediis quæ in fluctibus, Aras.

Aiunt, ex insula, quæ subsedisse fertur, duos istos scopulos superesse: qui aræ vocentur, quia ad eos Afri & Romani fœdus percusserint, & fines imperii sui ibi esse voluerint. Vide Seruium in hunc locum.

De vtroque *Corbone*, Carthaginiensi & Hadrumetino, (nam etiam inter insulas referuntur) supra in vtraque vrbe actum fuit.

CAPVT V

DE

N V M I D I A.*

NVmidia non semper eodem modo, etiam antiquis temporibus, diuisa fuit; sed aliter circa tempora Punicorum, quæ Romani cum Carthagini-

* Græce Νομαδία Polyb. Virtut. pag. 1472. Ante Masanissam infructuosa putabatur. Sed rex hic effecit, vt eam omnia fructuum genera gignere & proferre, adpareret.

giniensibus gesserunt, bellorum; aliter sub primis Cæsaribus. Duas etiam maiores gentes in se continuit, *Massæsyliorum* ab occasu; & *Massylorum* ab ortu. Liuius lib. XXVIII cap. XVII *Masæsyli, gens adfinis Mauris, in regionem Hispaniæ, maxime qua sita noua Carthago est, spectant.* Et lib. XXIV cap. XLVIII *Carthaginienses extemplo ad Galam in parte altera Numidiæ (Massyla ea gens vocatur) regnantem, legatòs mittunt.* Gala autem pater Masinissæ. Strabo etiam ita distinxit lib. XVII pag. 570 Μετὰ τὴν τῶν Μαυρυ-
σίων γῆν ἡ τῶν Μασσαισυλίων ἐστὶν, ἀπὸ τοῦ Μολοχὰθ ποταμοῦ τὴν ἀρχὴν λαμβανου-
σα, τελευτῶσα δὲ ἐπὶ τὴν ἄκραν, ἣ καλεῖται ὅριον τῆς τε Μασσαισυλίων καὶ τῆς
Μασσυλιαίων γῆς. *Post Mauretaniam est Massæsyliorum regio, incipiens a Molochath flumine, finiens in promontorium, quod Massæsyliorum & Massylorum confinium dicitur.* Postérius nomen excusum est Μασυλίζων vel Μασυλιζέων, & interpres quoque *Massælibyum*; Casaubonus autem ex MSS. emendauit. Polybius quoque has gentes lib. III cap. XXXIII discreuit, Νομάδων dicens Μασσυλίων καὶ Μασσαισυλίων, lege Μασσαισυλίων, *Numidarum tam Massylorum quam Massæsyliorum.* Et Dionysius Periegeta similiter has gentes diuersas fecit vers. 187

> Ἔνθα Μασαισύλιοί τε καὶ ἀγρόνομοι Μασυλῆες
> Βόσκονται,

hoc est, *Vbi Masæsylii & in agris degentes Masyli pascuntur.* Silius Italicus hæc nomina videtur permiscuisse, quum lib. XVI versu 170 dicit,

> *Massylis regnator erat ditissimus oris,*
> *Nec nudus virtute, Syphax.*

Et mox versu 183

> - - - *ad Tyrios Massylia signa trahebat.*

Syphax autem rex Massæsyliorum fuit, Masinissa Massylorum. At poetam forte historia excusare potest, quod Syphax quidem iure solis Massæsyliis imperauerit, per vim autem ipsos etiam Massylos, pulso Masinissa, & Cirta regia occupata, sibi subiecerit: quo victo restitutus Masinissa in paternum regnum fuit. Vide Liuium lib. XXX cap. XI & XII.

II.

Numidæ a Græcis Νομάδες dicti, *Nomades*, quasi Græcæ originis sit vocabulum. Plinius lib. V cap. III *Ab Ampsaga Numidia est, Masinissæ clara no-
mine, Metagonitis terra a Græcis adpellata: Numidæ vero Nomades a permu-
tandis pabulis, mapalia sua, hoc est domus, plaustris circumferentes.* Neu-
trum Isaaco Vossio ad Melam placet. De Metagonitidis nomine post dice-
mus: de Nomadum vocabulo in lib. I cap. VII Vossius: *Multos e veteribus
in eo errasse deprehendi, quod Nomadas pro Numidis, & Nomadicum pro Numi-
dico acceperint.* At vero Polybius dicto loco Νομάδων Μασσυλίων καὶ Μασ-
σαισυλίων, *Nomadum Massylorum & Massæsyliorum*: & Dionysius versu 186
Massæsylios & Massylos Νομάδων φῦλα, *Nomadum gentes* adpellat: & Dio
Cassius lib. XLI pag. 172 Iubam, Hiempsalis filium dicit Νομάδων βασιλεύοντα,
Nomadibus, id est Numidis, *imperantem.* Non negamus in Africa & ipsa
Numidia fuisse Nomades, id est populos pascendi pecoris caussa vagantes:
an

an vero Numidiæ nomen ex Græca origine ſit, vt forſan Græci ſcriptores crediderunt, hoc eſt quod in dubium vocari poſſit. Barbaræ regioni barbarum nomen fuit haud dubie.

III.

De *Metagonitidis* nomine Iſ. Voſſius ad Melæ lib. I cap. VI *Plinius ait Numidiam a Græcis Metagonitin vocatam.* * *Perperam tamen, quum nemo Græcorum ita Numidiam vocarit; Sed quia Pomponius Metagonium promontorium infra recenſet in illa Africæ parte, vbi Numidia noua ſita eſt, & quod Metagonitas gentem Numidicam eſſe legiſſet, Metagonitin vero eorum regionem; ideo, vt exiſtimo, putauit Metagonitin eſſe Numidiam.*

IV.

Excuſſis nominibus, diuiſiones inſpiciendæ ſunt, quæ a variis auctoribus traduntur. Plinius qui Melam ſequi conſueuit, plane alius hoc loco a Mela eſt, quia Maſſylorum tantum Numidiam deſcripſit, quam Nouam Ptolemæus vocat: alteram in Mauretania Cæſarienſi, cui ceſſerat, exponit, quod etiam Ptolemæus fecit. Mela autem Maſſæſyliam Numidiam vocat, paucis additis ex parte altera: reliqua illius, Africæ propriæ contribuit. Plinius ſuam Numidiam ab Ampſaga ad Tuſcam ducit, & hæc Maſſylorum fuit ſiue Maſſylorum, Maſiniſſæ & poſterorum regnum: Melæ Numidia a Mulucha fluuio incipit, qui a Mauretania ſeparat, & circa Ampſagam deſinit. nam & Cirtam in Numidia ſua ponit, quæ trans Ampſagam in Maſſylorum regione eſt, & Maſiniſſæ fuit, a Syphace autem erepta, eoque victo reſtituta Maſiniſſæ. Plinius autem & Ptolemæus Numidiam alteram, Syphacis regnum, Mauretaniam Cæſarienſem vocant, a Mulucha ad Ampſagam. Cæſaria vero ſub Auguſto dedicata, prouinciæ nomen demum ſub Claudio dedit. Quare ordinis & diſtinctionis cauſſa primum agemus de Numidia Maſiniſſæ ſiue Maſſylorum, quam propriam Numidiam adpellamus, quia ſolam hanc Plinius Numidiam vocat, & Ptolemæus Numidiam Nouam: deinde de altera dicturi ſumus, quæ inter Mulucham & Ampſagam eſt.

SECTIO I.

NVMIDIA PROPRIA SEV MASSYLORVM.

V.

Hæc igitur regio, ſi ductum inſtituti noſtri in Africa perſequimur, hoc eſt

* Plinium ego ita intelligo, quaſi dixerit, *Numidiam a Græcis Metagonitin vocatam*, more Carthaginienſium. *Metagonitis* videtur mihi dicta fuiſſe, quaſi diceres *regionem freno coercitam*, quia Carthaginienſibus vt prouincia pareret. Belle ſic intelligentur verba Polybii I I c.33 Τῶν δὲ προειρημένων τοὺς μὲν πλείους εἰς τὰ Μεταγώνια τῆς Λιβύης, τινὰς δ' εἰς αὐτὴν Καρχηδόνα κατέταξεν. Ἀπὸ δὲ τῶν πόλεων τῶν Μεταγωνιτῶν καλουμένων, ἀπέστειλεν ἄλλους εἰς Καρχηδόνα πεζοὺς τετρακισχιλίους, ὁμήρους ἔχοντας καὶ βοηθείας ἅμα τάξιν. Annibal *ex prædictis plurimos in Africæ Metagonia*, (prouincias Carthaginienſium,) *aliquos vero in Carthaginem ipſam*

est ab ortu seu Asia progrediemur, Scylacis exemplo, in occasum, a Tusca fluuio secundum Plinium incipit, definit in Ampsaga. Et hæc sola Plinio est Numidia, *Masinissæ clara nomine*; etiam Ptolemæo sola, sed cum cognomine Νυμιδία Νέα, *Numidia Noua*, a qua vero *Cirtesiorum* regiunculam, Ampsagæ propiorem, separat. Cur vero hæc *Noua* vocetur Numidia, an propter *Veterem* alteram, quæ Syphacis fuit, non constat liquide. Credo *Nouam* dici, quia Romanis prouincia noua fuit. Appianus lib. IV Civ. p. 995 Λιβύης Ῥωμαῖοι τὴν μὲν ἔτι καλῦσι παλαιὰν, ὅσην Καρχηδονίυς ἀφείλοντο, ἣν δὲ Ἰόβας εἶχεν, ὕστερον ἔλαβον ἐπὶ Γαΐυ Καίσαρος, καὶ διὰ τῦτο νέαν προσαγορεύυσι Λιβύην, ἔτη δ' ἂν τῆς Νομαδικῆς. *Africæ Romani alteram prouinciam vocant Veterem, ademtam Carthaginiensibus: alteram, quæ Iubæ regnum fuerat, sub Iulio Cæsare acceperunt, & propterea Nouam adpellant.*

VI.

In maritima ora Numidiæ apud Plinium a Tusca fluuio prima est *Tabraca*. Libro V enim cap. III inuerso ordine ab occasu in ortum: *In ora Tacatua, Hippo regius, flumen Armua, oppidum Tabraca ciuium Romanorum, Tusca fluuius Numidiæ finis*. Pomponius etiam lib. I cap. VII inter tractus huius nobiliores vrbes habet. *In ea*, inquit, *sunt oppida, Hippo regius, Rusicade, & Tabraca*. Sic scribitur etiam maritimo Antonini Itinerario: *Insula Galata a Tabraca ex Africa stadia* CCC. At Ptolemæus adspirata littera Θάβρακα κολώνια, *Thabraca colonia*: pro quo Plinius *ciuium Romanorum oppidum* dixit. Et Augustinus lib. VI contra Donatist. cap. XXXII *Victoricum a Thabraca* nominauit, qui Cypriani concilio interfuit.

VII.

Deinde Ptolemæo est *Rubricatus* fluuius, antequam Hipponem Regium veniatur. Videtur Plinii *Armua* esse, qui eodem ordine ponitur, *Hippo regius, flumen Armua, oppidum Tabraca*. Sic Ortelio visum & Harduino, eumdem esse Rubricatum & Armuam.

VIII.

Ipse tum sequitur *Hippo Regius*, pluribus memoratus. De Plinio & Mela iam diximus. Strabo lib. XVII pag. 572 οἱ δύο Ἱππῶνες, ὁ μὲν πλησίον Ἰτύκης, ὁ δὲ ἀπωτέρω πρὸς τῇ Τριτῷ μᾶλλον, ἄμφω βασίλεια. *Duo Hippones, alter prope Vticam, alter remotior, prope Tritum promontorium.* Et Livius lib. XXIX cap. III *Hispaniæ tumultu compresso, in Africam omnis terror versus. C. Lælius nocte ad Hipponem regium quum accessisset, luce prima ad populandum agrum sub signis milites sociosque nauales duxit.* Cognominatur *Regius*, Ptolemæo Ἱππὼν Βασιλικὸς, quia in ditione Numidiæ regum fuit, quum alter, Diarrhytus cognomine, prius Carthaginiensium, post Romanorum esset. Ideo Silius Italicus lib. III vers. 259 de isto:

Tum

misit. Ex vrbibus autem Metagonitarum (prouincialibus) *dictis pedites alios Carthaginem misit IV M. qui & pro obsidibus & pro præsidiis essent.* Verebatur videlicet Annibal, ne prouinciæ Carthaginiensium priori bello Romano acerbius habitæ & post illud ad seditiones & bellum contra Pœnos excitatæ, teste Polybio I c. 70, 71, 72, & ægre pacatæ, ad noui belli flammam rursus calida caperent consilia. Prouinciæ autem Carthaginiensium in Africa quam late patuerint, colligitur ex Polybii X c. 37.

Tum Vaga, & antiquis dilectus regibus Hippo.

Quod vero Strabo ἄμφω βασίλεια, *ambas regias* dixit, hoc est quod dubitemus: de Regio concedimus; non autem de Diarrhyto, qui numquam sub regibus fuit.

2. De Regio præterea Procopius lib. II B. Vandal. cap. IV ἐς πόλιν Νουμιδῶν ὀχυρὰν, ἐπὶ θαλάσσῃ κειμένην, ἀφικόμενος, δέκα ἡμερῶν ὁδῷ Καρχηδόνος διέχουσαν, ἣν δὴ Ἱππῶνα ῥέγιον καλοῦσι, *in vrbem Numidarum munitam* [Belisarius] *venit, mari adpositam, decem dierum itinere a Carthagine distantem, quam Hipponem regium adpellant.* Antonini Itinerario ab Hippone regio Carthaginem numerantur CCXXVIII passuum millia: alio & breuiori itinere, vt Surita ex cod. Regio emendauit, CCXVIII millia. Additum vrbi insigne decus episcopatu Augustini.

3. An colonia fuerit, inquiritur. Ita vocatur itinere a Tingi Carthaginem,

Tacatua			
Sullucu	M.	P.	XVIII
Hipponem regium coloniam	M.	P.	XXXII.

Quo clarissimus vir, Io. Vaillant de Nummis coloniarum, Marci Antonini nummum refert his inscriptum notulis: C. G. I. H. P. A. quas sic interpretatur: *Colonia Gemella Iulia Hipponensis Pia Augusta.* Cereris imaginem cum facibus accensis nummus in auersa habet: Cererem ab Africanis mulieribus cultam docet Tertullianus, & inde *Cererem Africanam* cognominat. Lib. I ad Vxorem cap. VI *Viduas Africanæ Cereri adsistere scimus.* Et de Exhortat. castitatis cap. vlt. *Nouimus feminas Cereris Africanæ, cui etiam sponte abdicato matrimonio adsenescunt.*

IX.

Succedit apud Ptolemæum *Aphrodisium colonia*, de qua nihil aliunde notum est: nec vllum eius in Peutingeriana vestigium. Fana alibi huius nominis sunt, aut promontoria, vt putare possis mendum in Ptolemæo esse, & vocem κολώνια, *colonia* ex proximo de Hippone Regio versu in hunc, qui Aphrodisium habet, irrepsisse. Sequuntur alia promontoria, *Stoborrum*, & Ἵππου ἄκρα, *Equi promontorium*, cuius etiam Scylax meminit in Africa pag. 119, ἀπὸ Ἰτύκης εἰς Ἵππου ἄκραν, *ab Vtica ad Hippi*, seu *Equi promontorium:* (deest numerus dierum nauigationis, aut stadiorum) & addit, Ἵππου πόλις καὶ λίμνη ἐπ' αὐτῇ ἐστὶ, *supra illud Equi vrbem & lacum esse.* Post Ptolemæo est *Siur portus;* & tum demum *Collops paruus.* Nihil horum Itineraria habent, sed Antonini, vt vidimus, inter Tacatuam & Hipponem Regium *Sullucu*; Peutingeri, *Sublucu*, eodem vtrobique interuallo.

X.

Collops paruus solius Ptolemæi est, quem Ortelius Itinerarii *Culucitanas* esse existimat. Sed ordo sic alterutrius inuertendus esset. Tacatua enim Collopem minorem ab ortu habet: Culucitanas ab occasu, etiam in Tabula Augustana. Dicitur μικρὸς, *paruus*, quia breui post sequetur, qui dicitur Collops magnus.

XI.

Collopem paruum apud Ptolemæum ſequitur Τακατύη, ſeu vt Plinius Latine ſcripſit, *Tacatua*, quæ etiam in veteri Tabula ita legitur ſcripta, & in manu ſcripto codice Itinerarii, vbi praue editi quidam *Tacatta*. Plinii verba ſunt: *in ora Tacatua, Hippo regius, flumen Armua*. Vlteriora Ptolemæi ſunt *Olcachites ſinus*, & *Thuzicath*, obſcura nomina.

XII.

Tum eſt nobilius oppidum *Ruſicade*, Ῥυσικάδα Ptolemæi. Mela lib. I cap. VII *In ea ſunt oppida, Hippo regius, & Ruſicade, & Tabraca*. Et Plinius lib. V cap. III *Oppida, Cullu, Ruſicade*. In Tabula Peutingeriana, *Ruſicade colonia*, cum inſigni maiorum & celebrium vrbium. In Itinerario *Ruſiccade*. Auguſtinus lib. VII contra Donat. cap. XXXIV *Verulus a Ruſiccade*. Ante Ruſicaden, ſiue ortum verſus XXV millium, in Tabula & Itinerario ſunt *Paratianæ*.

XIII.

Poſt Ruſicaden Ptolemæo eſt Τρητὸν ἄκρον, *Tretum promontorium*: quod Strabo Τρητὸν, *Tritum* ſcripſit pag. 570 & ſeq. Tum eſt Κόλλοψ μέγας ἢ Κόλλυ, *Collops magnus aut Cullu*. Plinii iam dicto loco: *Oppida, Cullu, Ruſicade*. In Tabula ſæpe laudata *Chullu*, L millia diſtans a Ruſicade. In Itinerario Antonini *Chulli municipium*. Collatione Carthaginienſi mentio eſt *Victoris Cullenſis* epiſcopi.

XIV.

Nihil præterea in hac ora memorauit niſi Νουμιδικοῦ κόλπου μυχὸν, *intimum receſſum ſinus Numidici*: poſt quem ſunt *Ampſagæ* fluminis oſtia. De eo Mela lib. I cap. VI *Numidia ad ripas expoſita fluminis Ampſagæ*. Plinius lib. V cap. III *Ab Ampſaga Numidia eſt*. Atque hic cum Plinio finimus Numidiæ partem orientalem, ſiue Maſiniſſæ regnum, quod Pomponius & Ptolemæus cum Africa proprie dicta coniungunt.

NVMIDIAE PROPRIAE
MEDITERRANEA.

XV.

Vt, vbi deſiimus, incipiamus, ab Ampſaga reuertemur, via verſa, ad Tuſcam fluuium. *Cirta*, metropolis & regia mediocri interuallo ab Ampſaga fluuio abeſt. Strabo lib. XVII pag. 572, Κίρτα ἐστὶν ἐν μεσογαίᾳ, τὸ Μασανάσσου καὶ τῶν ἑξῆς διαδόχων βασίλειον, πόλις εὐερκεστάτη, κατεσκευασμένη καλῶς τοῖς πᾶσι, καὶ μάλιστα ὑπὸ Μικίψα, ὅς τις καὶ Ἕλληνας συνῴκισεν ἐκεῖ. *Cirta in mediterraneis poſita, Maſſaniſſæ & ſucceſſorum regia, vrbs munitiſſima, omnibus rebus inſtructa, maxime a Micipſa, qui & Græcos in eam habitatum deduxit*. Et Plinius dicto loco: *Oppida, Cullu, Ruſicade, & ab ea quadraginta octo M. paſſuum in mediterraneo Colonia Cirta, Sittianorum cognomine*. Cognomen hoc etiam Pomponius dedit: *Vrbium, quas habet* [Numidia] *maximæ ſunt, Cirta, procul a mari, nunc Sittianorum colonia, quondam regum*

domus:

domus: sed, quum Syphacis foret, opulentissima. Iol ad mare. Supra demonstratum est, Melæ Numidiam a Tingitana vltra Ampsagam proferri, vt Cirta etiam comprehendatur. Hinc vrbem Iol, quæ Cæsarea postea dicta fuit, caput Mauretaneæ Cæsariensis, cum illa comparat & componit: quia tractus ille quondam etiam Numidiæ nomen habuit. *Sittiani* sunt qui sub P. Sittio militauerant, Cirtam deducti in coloniam. De Sittio autem Dio Cassius lib. XLIII sub initium refert, Roma pulsum, vel fugientem, exsulum manum collegisse, eaque, aliunde aucta, Cæsari saluti in Africano bello fuisse, sine quo hic vincere haud potuisset. αὐτῷ [Cæsari] πόβλιός τις Σίττιος τήν τε σωτηρίαν ἅμα καὶ τὴν ἐπικράτησιν ἔδωκεν, *Ei* [Cæsari] *P. quidam Sittius & salutem & victoriam attulit.* Cui Cæsar, pro meritis, Manassæ, qui Iubæ amicus fuerat, partem optimam regionis dedit: quod Appianus lib. IV Ciuil. p. 996 copiosius exponit. Fuit aliquando etiam Syphacis regia, sed eo tempore, quo pulsus fuerat Masinissa. Liuius lib. XXX cap. XII *Cirta caput regni Syphacis erat.* adde reliqua. Quod vero Iulii Cæsaris auspiciis per Sittianos facta est colonia, cognomen *Iuliæ* inde accepit, & Ptolemæus lib. IV cap. III Κίρτα Ἰȣλία, *Cirta Iulia.* Multa quoque huius vrbis mentio in Iugurthino Sallustii bello; præsertim cap. XXI, vbi qui *prope Cirtam* consedit exercitus, *haud longe a mari* dicitur castra habuisse.

XVI.

Ptolemæus regionem, quæ circa Cirtam est, separauit ab Numidia sua Noua, & *Cirtesiorum regionem* dixit, cui præter Cirtam metropolim attribuit *Vagam, Miræum, Lares, Aetaram,* & *Azamam,* mediterranea omnia. *Vaga* a Cirta in ortum æstiuum distat, de qua Silius lib. III vers. 259

Tum Vaga, & antiquis dilectus regibus Hippo.

Plinio est *Vagense oppidum*, lib. V cap. IV. Et Augustino lib. III contra Donatistas cap. VI *Libosus Vagensis* episcopus est. Idem epistola CCLV ad Macrobium pag. 318 *Vagiense concilium* memorauit. Ptolemæus scripsit Οὐάγα, *Vaga:* Plutarchus Mario p. 409 Βάγα, *Baga:* Φρȣρῶν Βάγαν πόλιν μεγάλην, *præfectus præsidio magnæ vrbis Bagæ.* Ex cuius historia adparet, esse Sallustii *Vaccam*, quam etiam *ciuitatem magnam & opulentem* dixit Iugurthino cap. LXIX; & *forum rerum venalium totius regni maxume celebratum*, cap. XLVII. Apud vtrumque etiam idem est præsidio præfectus Turpilius.

XVII.

Cetera oppida ad Cirta in meridiem recedunt: *Lares:* Λάρης, diuersum oppidum, vt ex positione Ptolemæi claret, ab Itinerarii *Laribus colonia*, vt Aldus & Simlerus ediderunt, &, Surita teste, omnes codices habent; seu, vt Schotti editione est, a *Laribum colonia.* Ptolemæo *Lares* est a Cirta in austrum ita, vt paullisper in orientem inclinet: Itinerario autem hic ordo est:

Carthagine		
Vnucam	M. P.	XXII

Sicilibbam	M.	P.	VII
Vallos	M.	P.	XV
Coreua	M.	P.	XX
Musti	M.	P.	XXVII
Laribus coloniam	M.	P.	XXX
Altieuros	M.	P.	XVI
Admedera coloniam	M.	P.	XXXII
Theueste coloniam	M.	P.	XXV.

Sic *Laribus*, si omnino in Numidia est, ad limitem eius orientalem est: *Lares* autem Ptolemæi hinc longe remotum est in occasum. Augustini lib. VI cap. XXVIII contra Donatistas est *Hortensianus a Laribus*, qui vero ob positionem demonstratam ad Ptolemæi Lares non pertinet. Huius autem testem alium aduocamus, Sallustium Iugurth. cap. XC. *Consul*, inquit, *A. Manlium legatum cum cohortibus expeditis ad oppidum Laris, vbi stipendium & commeatum locauerat, ire iubet: dicitque se prædabundum post paucos dies eodem venturum. Sic incepto suo occultato, pergit ad flumen Tanam.* Oppidum *Laris* volunt patrium casum esse interpretes, vt apud Maronem, *vrbem Patauı:* & rectum *Lares*, sicut apud Ptolemæum.

XVIII.

Myræum ignotum est: etiam Ἀιτάρη, *Aetara*, quæ in Tabula Agathodæmonis *Apari* scripta est.

XIX.

Azama autem Ptolemæi, Ἀζάμα, plerisque videtur vrbs *Zama*, altera Numidarum regia & munimentum esse, bellis Hannibalis, Iugurthæ, & Iubæ celebrata. Id si est, nimis videtur in austrum a Ptolemæo remota, quamuis a Zama Hadrumetum apud Nepotem Hannibale cap. VI *millia passuum circiter trecenta* numerentur. Polybius & Liuius dubitationem iniiciunt. Ille lib. XV cap. V Ζάμα ἐστὶ πόλις ἀπέχουσα Καρχηδόνος ὡς πρὸς τὰς δύσεις ὁδὸν ἡμερῶν πέντε. quod Liuius, presse sequutus Græcum, lib. XXX cap. XXIX vertit, *Zama quinque dierum iter a Carthagine abest.* Ptolemæi autem Azama, vti in Tabula ad numeros eius confecta videmus, per octo gradus abest a Carthagine, quod spatium vix quindecim diebus expeditus etiam viator possit emetiri. In Numidia fuit Zama, longoque interuallo ab Hadrumeto vel CCC millium, vt Nepos tradidit, vel, quod maius est, σταδίων τρισχιλίων, III M. *stadiorum*, vt Appianus Pun. p. 40 refert: vnde de Carthagine, cuius paullo minor est distantia, tamen iudicare licet. Quare aut reducenda erit Ptolemæi Azama, aut illa non est celebrata Numidarum vrbs Zama. In Peutingeri Tabulæ segmento III *Zama regia* longe citerior est, apud Assures, X millibus ab iis distans in ortum: quæ cum Polybio magis congruit quam longinqua altera; etiam Hannibalis expeditioni, quam idem & Liuius describunt, est conuenientior. Sed nihil definio: & aliis iudicandum relinquo.

2. Cetera quæ de *Zama* a variis traduntur, hæc sunt: Sallustius Iugurth. cap. LVII *Marius ad Zamam peruenit. id oppidum in campo situm,*

magis

magis opere, quam natura munitum erat, nullius idoneæ rei egens, armis virisque opulentum. Et Hirtius Afr. B. cap. XCI *Rex Iuba, vt ex prœlio fugerat,* *vna cum Petreio, interdiu in villis latitando, nocturnis itineribus confectis, in regnum peruenit: atque ad oppidum Zamam, vbi ipse domicilium, coniuges, liberosque habebat, quo ex cuncto regno omnem pecuniam, carissimasque res comportauerat, quodque inito bello operibus maximis munierat, accedit.* Sed exclusus ab oppidanis fuit. Plinius vocat lib. V cap. IV *Zamense oppidum.* Est postmodum colonia facta, splendidisque ornata titulis. Inscriptio vetus apud Gruter. p. 364 COLONI COLONIAE AELIAE HADRIANAE AVG. ZAMAE REGIAE. Augustinus lib. VII cap. XVII *Marcelli a Zama* meminit, qui in concilio, cui Cyprianus præsedit, sententiam dixerit.

XX.

Hæc sunt Cirtesiæ oppida, omnia in occidentali parte huius Numidiæ posita, id est Ampsagam fluuium versus: quorum caput *Cirta* fuit, & ipsa non procul ab Ampsaga, quem proinde Victor Vitensis lib. II Persecut. Afric. p. 680 *Amsagam fluuium Cirtensem* dixit. Quum eadem etiam haud longe a mari fuerit, vt ex Sallustii Iugurtha cap. XXI supra demonstrauimus; non difficile est, verum Cirtæ locum inuenire, quum longitudinem vicinitas Ampsagæ indicet, latitudinem propinquitas maris.

XXI.

Inter hunc limitem & Rubricatum fluuium Ptolemæo est *Culcua colonia,* Cirtæ ferme parallela; etiam *Simisthu* & *Tucca* Numidica: & supra Hipponem regium *Thuburnica colonia,* quod *Tuburnicense* Plinii oppidum est, de quo veretur Harduinus ne eadem *Thubursica* eiusdem Ptolemæi sit, longe ab illa in meridiem versus sita: propter quam distantiam mihi secus videtur, præsertim quod multa Africæ oppida in nomine pæne conveniunt, & tamen separata manent, vt etiam Tuburbo est, idque geminum, maius & minus. Est etiam in Notitia prouinciæ Numidiæ *Frumentius Tubursicensis* episcopus, quæ Tubursica seu Θουβούρσικκα Ptolemæi est: Thuburnicam autem Tuburnicense Plinii oppidum confirmat, & ab altera separat.

XXII.

A Tubursica in septemtrionem proxima *Thigiba* colonia; & *Gausaphna*, quæ *Gazaufula* Itinerarii & conciliorum summo viro ad Cypriani concilium, videtur: & in occasum Θουνούδρομον, interpreti *Thunudronum*, colonia. Hinc in austrum magis *Lambæsa, Legio Augusta tertia,* vt Ptolemæus adscripsit, quæ ibi castra statiua habuit, aut fuit præsidio. Augustinus lib. VI cap. XIII adv. Donatistas, *Ianuarium a Lambæse* episcopum memorat. In Augustana Tabula sine diphthongo *Lambese:* atque ita etiam in Itinerario, cuius aliquot itinera a Lambese & per illam diriguntur. Primum a Lambese Sitifi: alterum a Theueste per Lambesem Sitifi: tertium a Lambese Cirtam, quod ita habet:

Lambe-

Lambese			
Tamugadi	M.	P.	XIIII
Ad Rotam	M.	P.	XXX
Ad Lacum regium	M.	P.	XX
Cirtam coloniam	M.	P.	XX.

XXIII.

Ex quo itinere etiam situs oppidi *Tamugadi* discitur, cuius & alibi fit in itineribus mentio: etiam in Peutingeriana *Thamagadi*. Augustinus autem lib. II Retract. cap. LIX, & epistola CLXIV ad Emeritum, *Tamugadensis Donatistarum episcopi* meminit.

XXIV.

Hinc propius ad Rubricatum fluuium est *Thunusda* inter Hipponem regium & Tabracam paullo intus sita: Plinio *Thunusidense oppidum:* supra id *Bullaria* Ptolemæi, quod nomen corruptum videtur ex *Bulla regia* Plinii lib. V cap. III, qui *liberum oppidum* dixit: & Antonini, cuius hæc est itinere, Hippone regio Carthaginem, distantiarum dispensatio:

Hippone regio			
Onellaba	M.	P.	L
Simittu coloniam	M.	P.	V
Bullam regiam	M.	P.	VII
Nouas Aquilianas	M.	P.	XXIIII
Vicum Augusti	M.	P.	XVI
Cluacaria	M.	P.	XXX
Tuburbo minus	M.	P.	XV
Cigisam	M.	P.	XXVIII
Carthaginem	M.	P.	XVIII.

Etiam *Bulla regia* scriptum est in Tabula Peutingerorum Augustana. Dicitur etiam simpliciter *Bulla*, vt Augustinus lib. VII cap. XXV *Therapium a Bulla* in Carthaginiensi synodo episcopum commemorauit. Est tamen etiam quod dubites eamdem Bullariam Ptolemæi & Bullam regiam esse, quia illa fuit in Numidia ipso Ptolemæo auctore: hæc secundum Notitiam Africæ in prouincia proconsulari, cuius est *Ioannes Bullensium regio:* quamquam in confinio Numidiæ & Zeugitanæ fuit: Bullaria intus paullo.

XXV.

Supra hanc Bullam, hoc est inde austrum versus, erat, eodem teste Ptolemæo, *Sicca Veneria*, Σίκκα Οὐενερία, quam etiam simpliciter *Siccam* vocant. Sallustius Iugurth. cap. LVI *Paullo post* [Iugurtha] *cognoscit, Marium ex itinere frumentatum cum paucis cohortibus Siccam missum, quod oppidum primum omnium post malam pugnam ab rege defecerat. Eo cum delectis equitibus noctu pergit, &, iam egredientibus Romanis, in porta pugnam facit, simul magna voce Siccenses hortatur, vti cohortes ab tergo circumueniant.* Et Plinius lib. V cap. III *In mediterraneo colonia Cirta, Sittianorum cognomine; & alia*

& alia intus Sicca. * ALIA, hoc est colonia alia, interius, quam Cirta, sita. Coloni *Siccenses* dicti apud Trebell. Pollionem in Celso. Cognomen *Veneriæ* Ptolemæus addit, & Itinerarii auctor itinere alio ab Hippone regio Carthaginem:

Hippone regio			
Tagaste	M.	P.	LIII
Naraggara	M.	P.	XXV
Siccam Veneriam	M.	P.	XXXII.

Etiam auctor Tabulæ Peutingerianæ cognomen *Veneriæ* addidit. Est tamen vbi eodem Itinerario simpliciter *Sicca* adpellatur, itinere a Musti Cirtam:

Musti			
Siccam	M.	P.	XXXII
Naraggara	M.	P.	XXX
cetera.			

Summi viri, Io. Seldenus de Diis Syris Syntagm. II cap. VII, & Ger. Io. Vossius Theol. Gentil. lib. II cap. XXII, nomen *Siccæ Veneriæ* erudite deducunt ex Assyriorum numine vel religione *Succot Benot*, cuius 2 Reg. XVII fit mentio, quasi *tabernacula filiarum* siue *mulierum* dicantur, seu cultus Veneris Assyriæ, quem Herodotus lib. I cap. CXCIX, & Strabo lib. XVI describunt. Vt vero sæpe oppidum *Sicca* sine cognomine adpellatur, quæritur an etiam *Veneria* simpliciter dicatur. Ita videtur a Solino cap. XXVII fieri. *Clypeam*, inquit, *ciuitatem Siculi exstruunt, & Aspida primum nominant. Veneriam etiam, in quam Veneris Erycinæ religiones transtulerunt.* Verum dubitari potest, an Siccam Veneriam intellexerit, nec potius, quia cum Clypea coniungit, *Aphrodisium* illud fanum, quod inter Clypeam seu Clupeam & Hadrumetum est. Salmasius sane ad *Veneriam* Solini nihil adnotauit, nisi Græcam vocem Ἀφροδίσιον.

XXVI.

In his Itineribus *Tagaste* est & *Naraggara:* prior etiam *Thagaste* scribitur, patria S. Augustini. Sic enim ipse de se lib. II Confession. cap. III, *Anno illo intermissa erant studia mea, dum mihi reducto a Madauris, in qua vicina vrbe iam ceperam litteraturæ atque oratoriæ percipiendæ gratia peregrinari, longinquioris apud Carthaginem peregrinationis sumtus præparabantur animositate magis quam opibus patris municipis Thagastensis admodum tenuis.* Municipio itaque Tagaste ortus Augustinus fuit. Plinio lib. V cap. IV est *oppidum Thagestense liberum.* In conciliis *Alypius* episcopus *Tagastensis* laudatur.

XXVII.

Alterum oppidum *Naraggara* Ptolemæi est, & Itinerarii, vt vidimus, & Tabulæ Augustanæ. Antiquum oppidum, etiam ex Punico bello notum. Liuius lib. XXX cap. XXIX *Scipio haud procul Navaggara vrbe, tum ad*

* Sic e Græcis Polybius histor. I cap. 66 & 67 simpliciter. Item Hieronymus Catalog. scriptor. eccles. cap. 79.

ad cetera loco opportuno, tum quod aquatio intra teli coniectum erat, consedit. Gronouius ex MSS. ita: Vulgati Nadagara: mendosius Polybius Μάργαρον, *Margarum*, lib. XV cap. V.

XXVIII.

Inter Siccam & Naraggaram Ptolemæo est Ἄσσουρος, *Assurus*, alia ab Assuris Zeugitanæ, quæ in recto *Assuræ* erant.

XXIX.

Supra Naraggaram in austrum recedens est *Vcibi*, de quo nihil est quod adnotemus: & hinc in ortum *Theueste*, Θευέστη, quæ sic etiam in Itinerario scribitur & Peutingeriana: in Codice autem Theod. lege V de Appellation. *Thebeste*, quæ ibi data est Sabino & Rufino consulibus. Et Augustinus lib. VI contra Donatistas cap. XXXVIII *Lucius a Thebeste* scripsit. Situs tam ex Ptolemæo quam Itinerario definiri potest, & huius hæ sunt rationes itinere a Theueste per Lambesem Sitifi:

Theueste			
Timphadi	M.	P.	XXII
Megesela	M.	P.	XX
Mascula	M.	P.	XVIII
Glaudi	M.	P.	XXII
Tamugadi	M.	P.	XXII
Lambesem	M.	P.	XIIII
Diana	M.	P.	XXXII
Nouam petram	M.	P.	XIIII
Gemellas	M.	P.	XXII
Sitifi	M.	P.	XXV.

Colonia fuit Theueste, vt ex alio itinere, mox explanando, ostendemus: quod veteri inscriptione apud Gruterum p. 600 num. 10 confirmatur:

ORIVNDI EX AFRICA
COL. TEVESTE.

XXX.

Cetera huius itineris obscuriora prætermitto. *Mascula* ex eo nota, quod *Donatus Masculitanus* ab Optato Mileuitano lib. I pag. 39 memoratur. *Diana* in Peutingerianæ segmento II est *Ad Dianam*. Est & alius locus Itinerario *Ad Dianam*, inter Hipponem regium & Tabracam: alius inter Tamugadi & Lamasbam *Diana veteranorum*, vbi Surita & Schottus legunt *Duana*, vt mox itinere demonstrabimus. *Sitifi* in altera Numidia explicabitur.

XXXI.

Gemellæ in Tabula Augustana visuntur, a Theueste longe in occasum: & in ortum versus ab illa vrbe, in eadem Tabula, *Vico Gemellas*. Prior locus, vti ex ordine adparet, hic intelligendus est.

XXXII.

Hinc in ortum æstiuum est *Ammædara* Ptolemæi, Ἀμμαίδαρα, Itinerarii *Admedera*, vt Aldus edidit; vt Schottus, *Ammedera*: in Augustana Tabula

Tabula *Ad medera*, diuiſe, cum ſigno maiorum vrbium ſeu coloniarum. nam clare in Itinerario colonia dicta eſt, ex quo hæc damus:

Carthagine			
Vnucam	M.	P.	XXII
Sicilibbam	M.	P.	VII
Vallos	M.	P.	XV
Coreua	M.	P.	XX
Muſti	M.	P.	XXVIII
Laribus coloniam	M.	P.	XXX
Altieuros	M.	P.	XVI
Admederam coloniam	M.	P.	XXXII
Theueſte coloniam	M.	P.	XXV
Altabam	M.	P.	XVIII
Iuſti	M.	P.	XVIII
Mercimeri	M.	P.	XXIIII
Macomades	M.	P.	XXIIII
Sugus	M.	P.	XXVIII
Cirtam coloniam	M.	P.	XXV.

XXXIII.

Ex ceteris huius itineris, quæ in Numidiam cadunt, notiora ſunt *Altaba*, cuius epiſcopus in collatione Carthaginienſi memoratur. *Macomades*, diuerſi ab iis, quos ad Syrtes expoſuimus: in Notitia Numidiæ *Pardalius Macomadienſis* epiſcopus eſt. *Sigus*, vt in Peutingeriana Tabula & Aldi Itinerario ſcribitur; ſiue *Sugus*, vt Schottus edidit cum Surita ex antiquiſſimo codice. In Notitia huius prouinciæ eſt *Victor Suggitanus*.

XXXIV.

Lamasbæ ſitus ex hoc itinere cognoſcitur, quod eo a Tamugadi inſtitutum eſt:

Tamugadi			
Taduti	M.	P.	XXVIII
Duana Veteranorum	M.	P.	XVI
Lamasbam	M.	P.	XVIII.

Et alio itinere quod inde Sitifi directum eſt:

Lamasba			
Zarat	M.	P.	XXV
Perdices	M.	P.	XII
Sitifi	M.	P.	XXV.

In Tabula Auguſtana *Lamasbua* ſcriptum: in Notitia autem Numidiæ *Secundinus Tamaſuenſis*, B in V conuerſo; legitur.

XXXV.

Quæ ſequuntur priore itinere, *Taduti* in laudata tabula *Thadute*; ſcribitur: *Duana* ſic in cod. reg. vetuſto legitur; ceteris omnibus *Diana* eſt, de qua ſupra diximus. Alterius itineris reliqua in alteram cadunt Numidiam poſt paullo explicandam.

XXXVI.

Et alia ex itineribus definienda sunt. *Mileum* siue *Mileuum* aut *Mileui*, episcopalis vrbs in Numidia. Carolus quidem a S. Paulo in Geogr. S. diuersas facit, sed nescio qua ratione. Colonia fuit *Mileum*, & in Peutingeri Tabula *Mileu colonia:* & Aethicus *Mileu* scripsit. Episcopum habuit, qui Carthaginiensi concilio, cui Cyprianus præsedit, *Polianus a Mileo* adpellatur: quod sic etiam ab Augustino lib. VI contra Donatist. c. XX repetitum est. Et *Mileuum* fuit episcopale, ac Notitia Numidiæ *Benenatus Mileuitanus* recensetur episcopus, notissimusque est episcopatus Optati Mileuitani: & Augustinus epist. XXXIV sub finem: *beatissimus frater Seuerus de condisciplinatu nostro Mileuitanæ antistes ecclesiæ.* Qui vero *Mileum* scripserunt, non habent *Mileuum:* contra qui *Mileuum* & *Mileuitanus* legunt, nullum apud eosdem est *Mileum.* Vnde summus vir Notis ad Cypriani concilium quasi mirabundus: *Carolus a S. Paulo Mileum a Mileui distinguit.* nam *Mileui* etiam vulgo id oppidum dicitur. Situs ac positio ex hoc itinere adparet:

Cirta colonia			
Mileum	M.	P.	XXV
Idicram	M.	P.	XXV
Cuiculi	M.	P.	XXV
Sitifi	M.	P.	XXV,

quod etiam cum Peutingeriana conuenit. Sita ergo vrbs Mileui in fine huius Numidiæ, a Cirta in occasum.

XXXVII.

Idicra fuit etiam episcopalis, & in Notitia Numidiæ *Palladius Idicrensis* memoratur.

XXXVIII.

Cuiculi quoque episcopum habuit, qui in Cypriani concilio fuit *Pudentianus a Cuiculi*, apud Augustinum lib. VII adv. Donatist. cap. XXXV. Et in Notitia Numidiæ *Victor Cuiculitanus.*

XXXIX.

Hæc ab occasu Cirtæ: in ortum simulque in aquilonem recedunt *Aquæ Tibilitanæ*, inter Cirtam & Hipponem supra viam mediam. Tabula Peutingeri, *Aquis Thibilitanis:* in qua oppidum *Thibili* ab aquis in ortum reductum est. Alii sine adspiratione scribunt. Augustinus epistola CXXVIII ineunte: *quum Tibilim venisses.* Idem lib. XXII de Ciuit. Dei cap. VIII *Ad Aquas Tibilitanas episcopo adferente Proiecto reliquias martyris gloriosissimi Stephani, ad eius memoriam veniebat magnæ multitudinis concursus & occursus.* In Notitia est *Simplicius Tibilitanus:* & apud Optatum lib. I p. 39 *Marinus ab Aquis Tibilitanis.* Situm ex hoc itinere cognoscimus:

Cirta			
Aquas Tibilitanas	M.	P.	LIIII
Villam Seruilianam	M.	P.	XV
Hipponem regium	M.	P.	XXV.

XL. VI-

XL.

Vlterior est colonia *Simittu,* quæ ad fines Zeugitanæ propius accedit. Carolus a S. Paulo in proconsulari prouincia censet: sed malo ponere in Numidia. Tabraca enim Numidiæ est, Plinio testante: Simittu autem citra Tabracam XVI millibus sita est, LXXX millibus passuum ab Hippone regio: Tabraca autem ab eodem distat millibus XCVI, quod alio itinere colligitur. Prioris sunt hæ rationes ab Hippone regio Carthaginem:

Hippone regio			
Onellaba	M.	P.	L
Ad Aquas	M.	P.	XXXV
Simittu coloniam	M.	P.	V,

atque sic per Bullam regiam, Tuburbo minus, ac Cigisam ducitur Carthaginem.

XLI.

Tipasa quoque & *Tagora* ex itinere a Musti Cirtam sunt constituenda.

Musti			
Siccam	M.	P.	XXXII
Naraggara	M.	P.	XXX
Tagora	M.	P.	XX
Tipasam	M.	P.	XXXIIII
Gazaufulam	M.	P.	XXXV
Sugus	M.	P.	XXIII
Cirtam	M.	P.	XXV.

Tagora in Notitia Numidiæ occurrit, cuius est *Timotheus Tagurensis.*

XLII.

Duplex est *Tipasa* Ptolemæi, in Cæsariensi Mauretania: altera huius prouinciæ ex Itinerario. In Notitia etiam distinguuntur, *Rusticus Tipasensis* Numidiæ; & *Reparatus Tipasitanus* in Mauretania Cæsariensi.

XLIII.

De *Gazaufula* supra diximus, videri doctis viris Ptolemæi *Gausaphnam* esse, quamuis remotior a Cirta sit in Ptolemæi tabula, quam pro milliariis Itinerarii. Notitiæ in Numidia est *Augentius Gazaufulensis:* & Augustino lib. VII contra Donatistas cap. XL *Saluianus a Gazaufala.* Sic scriptum est vocali prima in pænultima, etiam accuratissima Benedictinorum editione: in Notitia autem, & Itinerarii cod. Regio (in olim editis omissum hoc nomen, quod summa milliariorum requirit) & apud Victorem Vitensem est v in pænultima, *Gazaufula, Gazaufulensis.* Tabula Peutingeri *Gasaupala* segm. II.

XLIV.

Hæc ex Itinerario Antonini, vt vocatur, indagare licuit: alia supersunt vel ex coniectura statuenda, vel vt dubia, sine certi loci definitione, relinquenda. Tamen si *Madurus* Ptolemæi est *Madaura,* Apuleii patriæ, certiores eius rationes sunt: quod multis vero simillimum videtur. In Numidia fuit *Madaura,* vti etiam *Madurus* Ptolemæi: ideoque Victor Vitensis in Nu-

midiæ Notitia *Pudentium Madaurensem* in episcopis Numidiæ nominauit. Et Apuleius se *Madaurensem* genere dixit Metamorph. XI libro, & de Platonis philosophia lib. III. Idem vero Apologia fatetur se *seminumidam & semigætulum* esse, quia *patria sita Numidiæ & Gætuliæ in ipso confinio.* At Gætulia longe abest a Maduri loco, quem Ptolemæus designauit: nisi illos Gætulos intelligamus, quorum maiores sub Iubæ, Numidiæ regis, imperio fuerunt, a C. Mario beneficio adfecti, ab Iuba ad Cæsarem defecerunt. Vide Hirtii Afr. B. cap. XXV & XXXII. Nec licet Madauram in vlteriora & ad propriam Gætuliam, de qua infra acturi sumus, deducere: vicina enim Tagastæ, Augustini patriæ fuit. Sic enim ipse lib. II Confessionum cap. III *dum mihi reducto a Madauris, in qua vicina vrbe iam ceperam litteraturæ atque oratoriæ percipiendæ gratia peregrinari, longinquioris apud Carthaginem peregrinationis sumtus præparabantur;* cetera supra in Tagaste sunt recitata. Hic pluraliter scripsit *a Madauris:* vt Aethicus cosmographus in Africæ vrbibus *Madauros* quarto casu: vulgo femininum & singulare est. Etiam *Medaura* dicta, vt ex inscriptione veteri adparet apud Gruterum pag. 600. num. 10. SERVIL. MEDAVRIANVS, quod gentile, aut qualecumque cognomen, ad vrbem nostram haud dubie referendum, quamuis ibidem dicatur colonia Teueste oriundus: quod ex alia inscriptione pag. 860 num. 11 adparet clarius:

MEMORIAE
AVRELIAE
GRAPHICIANAE
NVMIDA ET
CATVLLVS
MEDAVRIANI.

Olim Syphacis fuit, vt ipse Apuleius Apolog. tradit: post Masinissæ regis Romanorum beneficio: *deinceps,* inquit, *veteranorum militum nouo conditu splendidissima colonia sumus.* Et Plinium eius mentionem lib. V cap. IV fecisse, a multis adhuc fuit creditum, quia Hermolaus & Frobenius legerunt *Madaurense oppidum:* sed priores, & MSS. omnes codices, *Materense.* Harduinum consule qui codices inspexit.

XLV.

Et *Calama* episcopale oppidum, vnde *Donatus Calamensis* est apud Optatum lib. I pag. 39. Augustinus coloniam dixit lib. XXII de Civ. Dei cap. VIII, vbi *Eucharii Calamæ habitantis* mentionem fecit: & breui post: *miracula, quæ per hunc martyrem, id est gloriosissimum Stephanum facta sunt in colonia Calamensi.* Notitia Africæ in Numidia: *Quoduultdeus Calamensis.* Situm certum demonstrare non possumus.

XLVI.

Augustinus ibidem *Synicensis castelli* meminit. *Memorati,* inquit, *memoria martyris, quæ posita est in castello Synicensi, quod Hipponensi coloniæ vicinum est.* Hipponem intelligo regium, cui propior Augustinus erat, immo in ipso episcopus.

XLVII.

XLVII.

Capsa Salluſtii an eadem quæ Ptolemæi, ſupra in Byzacio mediterraneo diſputatum fuit. Non videtur eadem. In Tabulæ Auguſtanæ ſegmento III eſt in pænultima linea, quæ in auſtrum vergit, *Capſa colonia*, quam puto illam Salluſtii eſſe, de qua ipſe cap. LXXXIX *Erat inter ingentes ſolitudines oppidum magnum atque valens, nomine Capſa: cuius conditor Hercules Libys memorabatur. Eius ciues apud Iugurtham immunes, leui imperio, & ob ea fideliſſimi habebantur: muniti aduorſum hoſtes non mœnibus modo, & armis, atque viris; verum etiam multo magis locorum aſperitate. nam præter oppido propinqua, alia omnia vaſta, inculta, egentia aquæ, infeſta ſerpentibus.* Strabo lib. XVII pag. 572 Κάψα τὸ γαζοφυλάκιον τοῦ Ἰουγούρθα, *Capſa, gazophylacium Iugurthæ.* Incolæ *Capſenſes* Salluſtio.

XLVIII.

Thala a pluribus quidem memorata: a nemine eius poſitio definita. Salluſtius cap. LXXV *Iugurtha* [fugiens] *in ſolitudines, dein Thalam peruenit, in oppidum magnum & opulentum, vbi plerique theſauri, filiorumque eius multus pueritiæ cultus erat. Quæ poſtquam Metello comperta ſunt, quamquam inter Thalam flumenque proximum, in ſpatio millium quinquaginta, loca arida atque vaſta eſſe cognouerat; tamen ſpe patrandi belli, ſi eius oppidi potitus foret, omnes aſperitates ſuperuadere ac naturam etiam vincere adgreditur.* Et Strabo iam dicto loco de Iubæ bello: συνηφανίσθησαν δὲ τοῖς ἡγεμόσι καὶ αἱ πόλεις, Τισιαοῦς τε, καὶ Οὐάτα, καὶ Θάλα, ἔτι δὲ καὶ Κάψα, *deletæ ſunt cum ducibus vrbes, Tiſiaus & Vata, & Thala, adhæc Capſa.* Priora oppida ignota ſunt, niſi alterum *Vada* ſcribatur, quia in Notitia Numidiæ ſunt *Rufinianus Vadenſis*, & *Proficius Vadenſis.* De Thala etiam Tacitus annali III cap. XXI. *Tantum*, inquit, *ſeueritate profectum, vt vexillum veteranorum, non amplius quingenti numero, eaſdem Tacfarinatis copias, præſidium, cui Thala nomen, adgreſſas, fuderint.* Et Florus lib. III cap. I de Metello conſule: *Agrorum atque vicorum populatione non contentus, in ipſa capita impetum fecit, & Zamam quidem fruſtra diu voluit: ceterum Thalam, grauem armis theſauroque regis, diripuit.* Multa ſic de oppido referuntur: de loco ac poſitione nihil.

XLIX.

Nec certior fluuius *Tanas*, ad quem Marius venit, quum Capſam occupatum iret, quod Salluſtius cap. XC ſeq. deſcripſit. Videtur inter Lares & Capſam delabi. Quo exeat, in Ampſagam, an ſuo oſtio in mare, etiam eſt incertum.

L.

Nec meliores rationes ſunt fluminum & oppidorum reliquorum, quorum Salluſtius Iugurthino meminit. *Thirmida* oppidum, vbi Hiempſal eſt interfectus, cap. XII Iugurthini: *Suthul* oppidum, vbi regis theſauri erant, cap. XXXVII: *Muthul* fluuius in ea parte Numidiæ, quam Atherbal in diuiſione poſſederat: vt idem Salluſtius dicit cap. XLVIII. Atqui Iugurthæ pars Mauretaniam attigit, cap. XVI: ergo Atherbalis portio fuit orientalior, ſiue illa Numidia, quam adhuc expoſuimus.

LI.

LI.

Tigisis quoque Numidiæ fuit oppidum, licet aliud huius nominis in Mauretania Cæsariensi commemoretur. nam episcopi Notitia Africæ in vtraque prouincia memorantur, in Numidia *Donnicosus Tigisitanus:* in Mauretania *Passitanus Tigisitanus.* Hæc certa est, quia Ptolemæus *Tigis* in Mauretania habet: illa, quæ Numidiæ est, dubio situ, nec, nisi ex coniectura, statuendo. Et huius erat *Secundus Tigisitanus primas,* cuius Augustinus epistola LXVIII meminit; quod clarius ex epistola CLXII adparet, qua scripsit: *Secundus Tigisitanus, qui tunc agebat in Numidia primatum.* In australi parte fuisse & circa Aurasium montem, ex Procopii lib. II Vandal. cap. XIII non obscure colligitur. Consule etiam Lucam Holstenium ad Ortelium pag. 35. Huc referunt Plinii *Tigense oppidum* ex lib. v. cap. IV, quasi *Tigisense,* vere, an lapsu scribentis, equidem ignoro. Certius huc pertinet inscriptio vetus apud Reinesium p. 458 PATRONO ZAMAE REGIAE ET PATRONO TIGISENS.

LII.

Austrasius autem mons, in Numidia australi situs, habitabatur posteriori æuo a Mauris αὐτονόμοις, XIII dierum itinere a Carthagine, vt Procopius narrat lib. I Vandal. cap. VIII, cum quibus Iustinianus bella gessit, lib. II cap. XIII. Pluribus descripsit hunc montem lib. VI περὶ κτισμάτων cap. VII, esse ei haud parem in terrarum orbe, quia abruptus vndique altissime surgat, nec adscensum nisi in prærupto offerat: in vertice autem planos campos esse, prata, hortos, fontes, aquas placidas, fruges, etiam aromata, omnis generis. Et hunc montem dicit in Numidia esse: ὄρος ἐστὶν ἐν Νυμιδίᾳ, ὅπερ Αὐράσιον ἐπικέκληται. Et lib. I Vandal. cap. VIII ait, esse τετραμμένον πρὸς μεσημβρίαν, *in meridiem vergere.* Videtur Ptolemæi mons *Audus* esse.

LIII.

Et *Casæ Nigræ* in Numidia erant, quarum episcopus ille *Donatus* fuit, a quo *Donatistæ* adpellantur. Augustinus lib. I Retractat. cap. XXI *Ille* [Donatus] *non erat Carthaginiensis Donatistarum episcopus, sed a Casis Nigris, qui tamen primus apud Carthaginem ipsum nefarium schisma commisit.* Vnde in Notitia Numidiæ *Felix Casennigrensis* episcopus vocatur. Vbi situm hoc oppidum fuerit, non est proditum memoriæ.

LIV.

Vltra Aurasium montem sunt obscuriora, *Buzara* mons, & hinc in ortum procedens *Thambes* mons: oppida *Thubutis, Gedne, Gazacupada,* singula Ptolemæi: quibus ex Vitruuii lib. VIII cap. IV oppidum *Ismuc* addo, a Zama millia passuum viginti remotum, in quam plagam, non liquet. In eius agro ait nullam serpentem esse, & aliunde adlatam statim exstingui.

LV.

Sunt præterea apud Plinium lib. v cap. IV oppida, quæ Ptolemaicis conciliari possunt, vt *Tynidrumense* & Θυνίδρομον, *Thunudromum: Tibigense* & Ptolemæi Θίγιβα, *Thigiba,* & alia, de quibus Harduinus consulatur.

LVI.

LVI.

Et ciuitates, quæ iure nationes dici possint, ibidem Plinio laudatæ, *Natabudes*, Ptolemæi *Nasabutes:* & *Capsitani*, de quibus supra: *Misulani*, Ptolemæi *Misulami*, quos sub *Audo* monte ponit, Taciti *Musulani*, qui *accolas Mauros* habent, ideoque in occasum magis, quam Ptolemæus locauit, ducendi cum Natabudibus videntur; annali II cap. LII, & lib. IV cap. XXIV. Et his australiores *Nisibes* Ptolemæi, sunt *Nisiues* Plinii: *Mussini* huius, Ptolemæi *Musuni* sub *Thambe* monte: *Sabarbares* Plinii, *Sabubures* Ptolemæi: & supra hos *Sitaphius campus*, montem versus Mampsarum.

LVII.

Notitia tandem Numidiæ multos episcopos ab vrbibus nominauit, quarum sedes nobis ignotæ sunt, verbi gratia *Leontium Burcensem*, *Martialem Girensem, Donatum Ausuccurensem, Benenatum Lambiritanum, Felicem Lamsortensem, Abundium Tididitanum, Adeodatum Nobabarbarensem, Florentium Nobagermaniensem, Victorinum de Nobacæsaris, Fructuosum de Giru Marcelli, Anastasium Aquenobensem, Reparatum Tubuniensem, Rufinianum Vadensem, Proficium Vadensem*, quasi duo huius nominis oppida fuerint: *Honoratum Fatensem, Fluminium Tabudensem*, & alios plures, de quibus si quid inueniri poterit, in Medii æui Geographia adferemus.

LVIII.

Insulæ ad hanc Numidiæ partem a Ptolemæo paucæ, & incognitæ numerantur: *Calathe* supra Tabracam: & *Hydras* contra Tretum promontorium.

SECTIO II.

NVMIDIA MASSAESYLORVM.

LIX.

Venimus nunc ad eam partem Numidiæ, cuius nomina semel iterumque variarunt. Olim *Massæsyli* ea gens adpellabatur, eisque Syphax, ab Romanis Punico postea bello victus, deinde etiam Iugurtha imperauit. Strabo lib. XVII pag. 570 Μετὰ τὴν τῶν Μαυρεσίων γῆν ἡ τῶν Μασσαισυλίων ἐςὶ, ἀπὸ τοῦ Μολοχὰθ ποταμοῦ τὴν ἀρχὴν λαμβάνουσα, τελευτῶσα δ' ἐπὶ τὴν ἄκραν, ἢ καλεῖται ὅριον τῆς δὲ Μασσαισύλων καὶ τῆς Μασυλιέων γῆς. *Post Mauretaniam est Massæsylorum regio, incipiens a Molochath flumine, finiens in promontorio quod terminus Massæsylorum & Masylibum* (seu Masilibyum) *vocatur*. Promontorium autem illud terminans haud dubie Tretum siue Tritum est: quod nomen Casaubonus putat excidisse, cui legendum videtur, ἢ καλεῖται Τρίτον, ὅριον τῆς τε, cetera. *Molochath* autem Strabonis non est Ptolemæi fluuius Molochath, sed aliorum *Mulucha*, quem Ptolemæus transpositis litteris χυλημὰθ, *Chylemath* adpellat. Sallustius cap. XCII *haud longe a flumine Mulucha, quod Iugurthæ Bocchique regnum disiungebat*. Et Plinius lib. V cap. II *Amnis Mulucha Bocchi Massæsylorumque finis*. Et Pomponius lib. I cap. V *Mulucha ille, quem diximus, amnis est, nunc gentium, olim regnorum quoque terminus, Bocchi Iugurthæque*.

LX.

Sic fuit Punici belli temporibus vsque ad Cæſaris victoriam in Africa. Strabo lib. XVII pag. 570 τὴν δὲ χώραν μετὰ Σύφακα κατέσχε Μασσανίσσης, εἶτα Μικίψας· εἶτα καὶ οἱ ἐκείνου διαδεξάμενοι· καθ' ἡμᾶς δὲ Ἰόβας ὁ πατὴρ τοῦ νεωσὶ τελευτήσαντος Ἰόβα. *Poſt Syphacem Maſſaniſſa obtinuit regionem: poſtea Micipſa, deinde eius ſucceſſores: noſtra tempeſtate Iuba, Iubæ pater recens mortui.* Cæſar, Iuba victo, prouinciam fecit Numidiam, quod ſupra ex Appiani lib. IV Ciuil. p. 995 demonſtrauimus, cui Dionem addo lib. XLIII p. 217: nec Iubæ filio, Romæ educato, Auguſtus Numidiam reddidit, ſed, quod Dio Caſſius lib. LIII pag. 514 prodit, τῷ μὲν Ἰόβᾳ τῆς τε Γαιτουλίας τινὰ, ἀντὶ τῆς πατρῴας ἀρχῆς, ἐπείπερ ἐς τὸν τῶν Ῥωμαίων κόσμον οἱ πλείους αὐτῶν ἐσεγεγράφατο, καὶ τὰ τοῦ Βόκχου τοῦ τε Βογούου ἔδωκε, *Iubæ pro paterno regno Gætuliæ quasdam partes, quoniam pleræque ad morem Romanum compoſitæ erant: & quæ Bocchi Bogudisque fuerant, tradidit.* Si ἀντὶ, *pro* paterno regno tradidit, quod vero, vt ex Strabone iam percepimus, Syphacis regnum continebat; ſequitur, vt initio vltra Mulucham nihil acceperit, poſt autem eiusdem Auguſti liberalitate, ſi non totum, quod dubitamus, tamen partem paternarum poſſeſſionum vsque ad Ampſagam fluuium obtineret: ex qua parte vrbem *Iol*, amplificatam & ornatam Auguſto Cæſari dedicauit, in honorem eius adpellando *Cæſaream.* Eutropius lib. VII cap. V in Auguſti vita: *Tanto amore etiam apud barbaros fuit, vt reges, populi Romani amici, in honorem eius conderent ciuitates, quas Cæſareas nominarent: ſicut in Mauretania a rege Iuba; & in Palæſtina, quæ nunc vrbs eſt clariſſima.*

LXI.

Plinius lib. V cap. II nos turbat, aliam diuiſionem inſtituens. *Siga*, inquit, *oppidum ex aduerſo Malachæ in Hiſpania ſitæ, Syphacis regia, alterius iam Mauretaniæ. Namque diu regum nomina obtinuere, vt Bogudiana adpellaretur extima: itemque Bocchi, quæ nunc Cæſarienſis.* Si Bocchi, qui cum Bogude diuiſam Mauretaniam habuit, fuit illa, quæ poſtmodum Cæſarienſis fuit adpellata; quomodo Mulucha prioris Bocchi, cuius heredes Bogud & minor Bocchus fuerunt, fuit terminus Iugurthæ & coæui Bocchi, vt Salluſtius & Mela ſcripſerunt? quomodo Iuba, qui cum Cæſare bellum geſſit, in Syphacis regno, cuius regia Siga erat, ſucceſſor fuit, vt Strabo referebat? vtriusque verba paullo ante protulimus, quæ repetantur. Num vero fortaſſis Cæſar, victo Iuba, eam partem Boccho donauit? at is Pompeianarum fuit partium, etiam Hiſpanienſi bello, Dione teſte lib. XLIII pag. 231. An ergo ab Auguſto id præmium accepit: ad hunc acceſſit quidem, qui etiam in Bogudiano regno, quod occupauerat, illum confirmauit: eodem teſte lib. XLVIII p. 384; de alio & maiore dono nihil tradunt hiſtoriæ. Bogudis autem regnum, quod Boccho Octauianus confirmauit, erat Mauretaniæ pars extima, vt Plinius dixit, ſiue Oceanum attingens.

LXII.

Hæc, inquam, faciunt, vt de Plinii fide in hoc argumento dubitemus: neque nobis probabile videtur, ante minoris Iubæ ſiue hiſtorici dominatum

in

in his regionibus, nomen Mauretaniæ trans Mulucham prolatum fuisse: qui quod primum, vt Dio refert, solas Bocchi & Bogudis possessiones ab Augusto Cæsare acceperit, quæ propria Mauretania erat; postea auctius regnum impetrauerit eiusdem liberalitate, adiecta paterni regni occidentali parte; factum inde, vt Maurorum nomen, quos prius rexerat, per omne eius regnum proferretur: præsertim quod natio illa magis magisque inualuit, Massæsylorum gens ad paucos redacta, sensim exstingueretur. Plinius quidem de Mauris idem statuit lib. v cap. 11, sed de familiis intelligendum est, non de nomine, quod mire propagatum fuit, vt Claudii temporibus ad Ampsagam vsque amnem proueheretur. *Tingitaniæ prouinciæ,* inquit Plinius, *longitudo* CLXX *mill. passuum est. Gentes in ea quondam præcipua Maurorum, vnde nomen, quos plerique Maurusios dixerunt. Attenuata bellis ad paucas recidit familias. Proxima illi Massæsylorum fuerat, sed simili modo exstincta est. Gætulæ nunc tenent gentes.* Et paullo ante cap. 1 Plinius *Romana arma primum, Claudio principe, in Mauretania belluauere:* at in illa, quæ postmodum Cæsariensis dicta fuit, varie Iugurthæ temporibus bellatum fuit: sed tum Numidia erat, nondum inducta noua Mauretaniæ in partes illas adpellatione.

LXIII.

Non vna igitur diuisio Africæ post Ampsagam fuit, nec vna constans adpellationis ratio. Olim Syphacis regnum erat ab Ampsaga vsque ad Mulucham, idque *vetus* illius *regnum* Liuius lib. XXX cap. XI vocat: distinctum a nouo, quod Masinissæ eripuerat, sed rursus amisit. Succesit, Syphace victo, in vetus etiam illius regnum Masinissa & posteri eius, e quibus Iuba fuit, filius Hiempsalis: quo pariter victo, Cæsar prouinciam fecit, vt ex Dione & Appiano demonstrauimus. Sed tum Numidia dicta fuit, nondum Mauretania, sicut Syphax Liuio lib. XXIV cap. XLIV est *rex Numidarum:* & lib. XXVIII cap. XVII *rex Massæsylorum.* Mauretaniæ nomen Iuba minor inuexit, quia ante Maurorum rex ab Augusto factus fuerat: Claudius, quum nouam prouinciam fecisset, *Mauretaniæ Cæsariensis* nomen addidit. Medio æuo alia diuisio facta in Cæsariensem & Sitifensem Mauretaniam, Tingitana Hispaniæ adscripta: sed de his in illius temporis Geographia pluribus acturi sumus.

LXIV.

His igitur varie inter se mutatis, hæremus, quam viam nunc sequamur, quia regionis, quam nunc expposituri sumus, denominatio vtraque, Numidiæ & Mauretaniæ, antiquæ Geographiæ, quam tractamus, temporibus respondet, Numidiæ, ante Cæsares; Mauretaniæ, sub ipsis. Quod vero iam tum Plinius hanc nouam diuisionem adpellationemque habet, & plenius illam Ptolemæus exposuit, eosque sequuntur posteriores omnes; vtique cum his faciendum nobis videtur, vt tamen, vbi opus fuerit, priorum temporum & veteris denominationis etiam rationem habeamus. Ipse Plinius lib. v cap. 11 pro temporibus diuersis inter veterem & nouam earum regionum adpellationem ac statum distinguit. *Siga,* inquit, *Syphacis regia, alterius iam Mauretaniæ.* Dum IAM dicit, antea non Mauretaniæ, sed Numi-

diæ fuiſſe fatetur, ſic aliter aliterque cenſam. Nimis quidem Numidia protrahitur in occidentem: nec vero poſſumus aliter per Plinii, Ptolemæi & Itinerarii rationes interpretari: licet multa in Mauretania turbata & confuſa videantur, quod infra ad loca ſingula demonſtrabimus. Nunc vulgarem ordinem ſectamur.

CAPVT VI

DE MAVRETANIA CAESARIENSI.

I.

MAuretania Cæſarienſis nomen ex æuo Claudii Cæſaris habuit. Claudius enim Mauros, ob cædem regis ſui Ptolemæi, qui filius Iubæ minoris erat, tumultuantes (Caius Caligula interfecerat) armis domuit, & duas in gente illa prouincias fecit, *Tingitanam* in antiqua & propria Mauretania; & *Cæſarienſem* in parte regni ad orientem vergente, quæ olim Numidia fuerat. Plinium lege lib. v cap. I, & II [& clarius Dio Caſſius lib. LX pag. 671 ὁ Κλαύδιος διχῆ τοὺς Μαύρους τοὺς ὑπηκόους ἔνειμεν, ἔς τε τὰ περὶ Τίγγιν, καὶ ἐς τὰ περὶ Καισάρειαν, ἀφ᾽ ὧνπερ καὶ ὀνομάζονται· καὶ δύο ἄρχουσιν ἱππεῦσι προσέταξε. *Claudius Mauros, ſibi ſubiectos in duas partes diuiſit, in eos, qui circa Tingin ſunt, & in hos, qui ſunt circa Cæſaream, duobus iis equitibus præfectis.*

II.

Ab Ampſaga fluuio, vbi deſiimus, incipiemus, quem & Plinius & Ptolemæus terminum prouinciæ ab ortu eſſe tradiderunt.

III.

Ampſagam amnem Plinius in Cæſarienſi Mauretania cenſet vltimum lib. v cap. II extremo: & initio cap. III *Ab Ampſaga Numidia eſt, Maſſiniſſæ clara nomine.*

IV.

Primum oppidum Plinius cap. II nominauit, prætermiſſum a Ptolemæo & aliis. *Oppidum,* inquit, *Tucca, impoſitum mari & flumini Ampſagæ.* De ſitu ſic non poteſt dubitari, quamuis plura huius nominis in Africa ſint oppida, quæ vero a noſtro mare & fluuius diſcernunt. *Vzulus Thuccenſis* in Notitia Sitifenſis prouinciæ forte huius loci eſt.

V.

Deinde Ptolemæo in ora ſeu ad mare eſt *Aſſarath* ſiue *Aſiſarath*, obſcurus locus: poſt quem γούλου, *Guli* ſeu *Gulæ* fluuii oſtia.

VI.

Tum ſequitur *Igilgili*, colonia Auguſti Cæſaris. Plinius cap. II *Ruſazus colonia Auguſti. Salde colonia eiuſdem. Item Igilgili.* Et primo Antonini Itinere a Tingi per litora, *Igilgili colonia.* In dicta Notitia Victoris, *Domitianus Igilgitanus,* (ſic in libris eſt) pro *Igilgilitanus.*

VII. Se-

VII.

Sequuntur *Audi* fluuii ostia & *Audum* promontorium, quod finit sinum Numidicum.

VIII.

Præteritis quæ ignobiliora sunt, *Iarsath* oppido, *Sisari* fluuio; *Chobat* oppidum Ptolemæi est Itinerarii *Coba municipium*: vnde in Notitia est *Maximus Couiensis*. Sequuntur *Nasauæ*, ignoti amnis, ostia.

IX.

Salde autem illustris erat colonia, quæ & *Saldæ*, & *Saldis* scribitur. Plinius iam dicto loco: *Salde colonia eiusdem*, puta Augusti. Ptolemæus, Σάλδαι κολώνια, *Saldæ colonia*. Antonini dicto itinere, *Saldis colonia*. In Notitia, *Pascasius Salditanus*.

X.

Ignobili oppido *Vabar*, quod Ptolemæus habet, prætermisso, venitur ad *Rusazum* aut *Rusazuntem*, itidem coloniam. Plinius: *Rusazus colonia Augusti*. Ptolemæus, Ρυσαζῦς, *Rusazûs*, circumflexa vltima. Itinerarium, *Rusazis*. Variant enim casu vocabula barbara, si Græce aut Latine inflectuntur. Municipium Itinerario dicitur: a Plinio colonia. nam coloniæ non numquam in municipia, & versa vice municipia in colonias sunt mutata, aut vtroque nomine quædam oppida vsa: quod Gellius disputat lib. XVI cap. XIII. Quæ succedunt *Rusubeser* & *Iomnium*, Ptolemæi sunt: tamen etiam in Itinerario *Iomnium municipium*, a Rusazi XXXVIII millibus.

XI.

Rusucurium autem, siue *Rusuccurum* nobilius fuit. Plinius dicto loco: *Rusucurium ciuitate honoratum a Claudio*. Itinerarium: *Rusuccurum colonia*. Ptolemæus, Ρυσουκκόραι. *Rusuccoræ*. In Victoris Vitensis Notitia, in Cæsariensi Mauretania, *Metcur Rusuccuritanus*.

XII.

Duodecim abhinc millibus est *Cisi municipium* Itinerarii, Κισσὴ, *Cisse*, Ptolemæi: Tabulæ Peutingerorum *Cissi municipio*. Vnde *Flauosus Cissensis* adfuit collationi Carthaginiensi.

XIII.

Post *Serbetis* fluuii ostia, missis quæ sequuntur obscurioribus, *Modunga* & *Rusicibar*, sequitur Ρυσκόνιον, *Rusconium*, [sic in Ptolemæo legendum, non Ρυζόνιον] quæ apud Plinium est *colonia Augusti Rusconiæ*, lib. IV cap. II. Itinerario Antonini est *Rusgunia colonia*. In Notitia *Bonifacius Rusguniensis* memoratur.

XIV.

Inde sunt *Saui* fluuii ostia, & post illa *Icosium*, Ἰκόσιον. Plinius: *eiusdem* [Claudii] *iussu deductis veteranis Oppidum nouum: & Latio dato, Tipasa: itemque a Vespasiano imperatore eodem munere donatum Icosion.*

XV.

Abhinc sunt *Casæ Caluenti* Itinerario: dein *Tipasa*, quam iam Plinius

Latio dato commendauit. Auctor Itinerarii vocat coloniam. Victor Vitensis *Reparatum Tipasitanum* episcopum habet in Mauretania Cæsariensi. De alia Tipasa supra in Numidia.

XVI.

Proxima hinc tam apud Ptolemæum, quam in Itinerario est *Cæsarea*, antea *Iol* dicta, ab Iuba minore ornamentis & augusto nomine in Cæsaris Augusti honorem splendidior facta, in quam Claudius coloniam deduxit: caput regionis, & sedes illius Iubæ. Strabo lib. XVII pag. 571 ἦν δ' ἐν τῇ παραλίᾳ ταύτῃ πόλις Ἰὼλ ὄνομα, ἣν ἐπικτίσας Ἰόβας, ὁ τοῦ Πτολεμαίου πατὴρ, μετωνόμασε Καισάρειαν, ἔχουσαν καὶ λιμένα, καὶ πρὸ τοῦ λιμένος νησίον. *In hac ora fuit vrbs quædam nomine Iol, quam Iuba, pater Ptolemæi, a se instauratam mutato nomine Cæsaream vocauit. Ea portum habet & insulam ante portum.* Supra ex Eutropii Augusto referebamus, *reges, populi Romani amicos, in honorem Augusti condidisse ciuitates, quas Cæsareas nominarent; sicut in Mauretania a rege Iuba: & in Palæstina.* Plinius lib. V cap. 11 *Promontorium Apollinis: oppidumque ibi celeberrimum Cæsarea, antea vocitatum Iol, Iubæ regia, a diuo Claudio coloniæ iure donata.* Veteri itinerario: *Cæsaria colonia.* Nummos huius ciuitatis Harduinus ostentat, primum ex thesauro Golzii, qui an verus sit certusque, aliis iudicandum relinquo: alterum ex Regio cimelio, signatum REX IVBA. in auersa parte CAESAREA R. XXXII, qui regni annus est. Addit alios, quibus annus XXXX, & XXXXII expressus est. Plures in eo consentiunt, esse Cæsaream, quam hodie *Alger* vocant, armis & piratica famosam: quod barbaricum eius nomen non mediocriter confirmat.

XVII.

Apollinis promontorium, vt vidimus, cum Cæsarea Plinius componebat; sed laxe *ibi*, & cum distantia est intelligendum. Ptolemæus enim interposuit amnem *Chinaphal*, vel *Chinalaph*, vt in Palatino est: & oppidum, cui nomen Κανοῦκκις, *Canuccis*, mendose pro *Gunugi*, vel *Gunugus*. Aldina Itinerarii *Gunucus*. Plinius dicto loco: *colonia eiusdem* [Augusti] *deducta cohorte prætoria, Gunugi.* Distat XII millibus a Cæsarea in occasum. Vide sæpe laudatum Itinerarium, in quo Surita ex vetusto codice *Gunugus* restituit: quod ita etiam Andr. Schottus expressit. Post sunt *Castra Germanorum* apud Ptolemæum: tum demum *Apollinis* est *promontorium*, Ἀπόλλωνος ἄκρον.

XVIII.

Hoc inter promontorium & coloniam *Cartennam* Ptolemæus ponit *Lagnutum, Carcomam, Carepulam,* obscura nomina. Eo nobilior est *Cartenna*. Plinius de Africa cap. 11 *Cartenna colonia Augusti, Legio secunda,* id est colonia secundanorum, siue militum secundæ legionis. Ptolemæus plurali numero Καρτένναι, *Cartennæ*. Vetustissimus codex Itinerarii *Cartenas*, simplici N, & pluraliter: reliqua exemplaria *Cartenna colonia.* * In Notitia

* Valuit scriptio *Cartennæ* singulari numero posterioribus etiam temporibus. Gennadius c. 77 *Victor Cartennæ Mauritaniæ ciuitatis episcopus.*

Notitia huius prouinciæ eſt *Lucidus Cartennitanus.* Addit Ptolemæus Καρτένν ποταμȣ̃ ἐκβολὰς, *Cartenni fluminis oſtia*, a quo nomen datum fuit oppido.

XIX.

Sequitur *Arſenaria colonia* apud Ptolemæum & Antoninum: & vterque dixit coloniam. Plinius: *Arſennaria Latinorum, tribus millibus paſſuum a mari.* Nihilominus in maritimis a Ptolemæo cenſetur: qui proxime habet Θεῶν λιμένα, *Deorum portum*, qui poſitione diuerſus eſt ab Itinerarii *Portibus diuinis*, quamuis nomine conueniat. Tum Κȣ̈ίζα κολώνια, *Quiza colonia* Ptolemæo: Itinerario *Quiza municipium:* Plinio, *Quiza Xenitana, peregrinorum oppidum.* Interlabitur fluuius *Mulucha*, vt Salluſtius, Mela & Plinius cenſent, Bocchi Iugurthæque terminus, id eſt veteris Mauretaniæ Numidiæque; quarum fines poſtea mutati ſunt. Hic amnis a Ptolemæo χυλημὰθ, *Chylemath* corrupte pro μυλυχὰθ, *Mylychath*, vt Voſſius ad Melam p. 21 emendat: vt ſic Pomponii & Plinii *Mulucha* & Ptolemæi *Chylemath* ſeu *Mylychath* vnus & idem fluuius ſit, quod etiam Harduino ita viſum eſt. An vero idem etiam Μολοχὰθ, *Molochath* Strabonis? Negat Iſaacus Voſſius, quod nobis vero aliter videtur. Strabo enim: μετὰ τὴν τῶν Μαυρȣσίων γῆν ἡ τῶν Μασσαισυλίων ἐςὶν, ἀπὸ τȣ̃ Μολοχὰθ ποταμȣ̃ τὴν ἀρχὴν λαμβάνȣσα, *Poſt Mauretaniam eſt Maſſæſylorum regio, incipiens a Molochath flumine.* Iam vero Plinius: *Amnis Mulucha, Bocchi* [Mauretaniæ regis] *Maſſæſylorumque finis.* Idem ergo terminator fluuius Mulucha & Molochath Strabonis, qui vtroque nomine ſignificatus Maſſæſylos a Mauris ſeparat. Plinius hauſit ex Mela, cuius eſt: *Mulucha amnis, olim regnorum terminus Bocchi Iugurthæque.* Iugurtha autem rex Maſſæſylorum Numidarum fuit. Alius autem eſt Molochath Ptolemæi.

XX.

Poſſem hic finire hanc regionem ex veterum conſtitutione: quod vero Ptolemæus & auctor itinerarii ad Maluam vſque flumen Cæſarienſem prouinciam extendunt; hi quoque nobis ſequendi ſunt. Succedit ergo poſt amnem Mulucham & Ptolemæi *Deorum portum*, de quo paullo poſt plura dicturi ſumus; *Portus magnus*, de quo Pomponius: *Portus, cui Magno eſt cognomen ob ſpatium.* Plinius: *portus Magnus a ſpatio adpellatus, ciuium Romanorum oppidum.* Ptolemæus, vt proprium nomen eſſe oſtendat, Latinis verbis Πόρτος Μάγνος. Oppidum ergo fuit cum portu capaci, non nudus portus.

XXI.

Poſt hunc Ptolemæo eſt *Aſſara* fluuius; deinde *Sigæ* fluuii oſtia: tandem *Siga* vrbs & colonia. Quod vero in Itinerario plura interponuntur, totam illius ſeriem adſcribemus:

Siga municipio			
Portum Sigenſem	M.	P.	III
Camaratam	M.	P.	XII
Ad Salſum flumen	M.	P.	XII

Ad

Ad Crispas	M.	P.	XXV
Giluam coloniam	M.	P.	V
Castra puerorum	M.	P.	XXIII
Portus diuinos	M.	P.	XVIII
Portum Magnum	M.	P.	XXXVI
Quizam municipium	M.	P.	XL
Arsenariam	M.	P.	XL
Cartennas coloniam	M.	P.	XVIII.

XXII.

Exigua sunt, quæ interiecta videmus, præter forsan *Giluam* coloniam, quæ vero nec ipsa clara aut nota est. *Gilba* quidem Numidiæ est: vnde in Notitia *Felix Gilbensis* memoratur: sed *Gilua* longe ab illa ad fines Tingitanæ accedit.

XXIII.

Quod ad *Diuinos portus* attinet, valde vereor, ne sint, quem Ptolemæus *Deorum portum* adpellat. nam & Strabo Θεῶν λιμένος, *Portus Deorum* meminit, *sexcentis stadiis* a Siga distantis, qui situs magis cum *Diuinis* Itinerarii *portibus* conuenit, quam cum Deorum portu Ptolemæi. Vnde iudicare possis, nomina hæc eumdem portum significasse, ab alterutro autem auctore fuisse transposita, vt alter citra Portum Magnum, alter vltra illum locauerit.

XXIV.

Siga autem, Σίγα, nobilior vrbs, olim Syphacis regia, vt Strabo tradit, βασίλειον Σύφακος. Et Plinius lib. v cap. 11 *Siga oppidum ex aduerso Malachæ in Hispania sitæ, Syphacis regia, alterius iam Mauretaniæ.* Strabonis ætate diruta fuit: κατέσπασαι δὲ νῦν. Postea instaurata & colonia facta. Ptolemæus, Σίγα πόλις, κολώνια, *Siga vrbs, colonia.* Antoninus Itinerario: *Siga municipium:* ea lege, qua sæpe ius coloniarum cum municipali permutatum fuit, vt supra ex Gellio ostendimus. Sæpe me torsit, qui Syphacis, Numidarum regis, seu Massæsylorum, Siga potuerit regia esse, tam longe a Mulucha, Numidarum termino, seiuncta in occidentem. Sed notum est Syphacis ingenium, in iniurias maxime intentum: qui sicut ab ortu Masinissæ magnam regni partem eripuit, ita haud sibi temperasse videtur, quin in Maurorum etiam regionem inuaderet, suumque regnum ad Maluam vsque fluuium proferret. An Masinissa & posteri, ad quos regnum eius delatum fuit, etiam tam amplum tenuerint, dubitatur. Mulucha enim apud Melam est regni Iugurthæ finis, vt supra vidimus.

XXV.

Sigam vrbem ab ortu *Portus Sigensis* excipit, Itinerario monstratus: in quem fluuius *Siga*, a Ptolemæo notatus, haud dubie exit. nam etiam oppidum ab ortu, vbi portus est, adluit.

XXVI.

Post Sigam est *Gypsara* siue *Gypsaria*, vti in Palatino est, portus Ptolemæo, forsan etiam cum oppidulo, vt solet in portubus.

XXVII.

XXVII.

Deinde est Μέγα ἀκρωτήριον, *Magnum promontorium:* & tandem *Malua* fluuii ostia, quem *Maluanam fluuium nauigabilem* Plinius dixit. Hic prouincias distinxit & separauit, Tingitanam & Cæsariensem Mauretaniam. Itinerarii primo itinere a Tingi per litora: *Flumen Malua dirimit Mauretanias duas. Incipit Cæsariensis.*

MAVRETANIAE CAESARIENSIS MEDITERRANEA.

XXVIII.

Ab Ampsaga fluuio incipimus, & per flumina mediterraneas partes diuidemus. Inter Ampsagam & Audum fluuium Ptolemæus medium habet *Gulum* nomine, qui perinde, ac Ampsaga & Audus, a meridie fluit in septemtrionem.

XXIX.

Inter hunc Gulum & Ampsagam intus a mari in austrum progredienti sunt *Augala*, *Suptu*, de quibus nihil memorabile occurrit: *Hippa*, cuius episcopus Florentius collationi Carthaginiensi adfuit; *Vamiceda*, obscura.

XXX.

At insignis & clara *Sitifi*, vt in Itinerario scribitur: etiam in Peutingerorum Tabula, saltem in casu seu exitu *fi*. nam priores syllabæ corruptæ sunt, *Stcifi*, quod num scalptoris vitium sit, an ita scriptum in ipsa tabula, videant quibus copia inspiciundi est. Ammianus Marcellinus quarto casu formauit *Sitifim*, quod a primo *Sitifis* est. Libro XXVIII sub finem: *Ruricius apud Sitifim cæsus: reliqui apud Vticam sententia vicarii Crescentis addicti.* Et lib. XXIX cap. XXIII *Sitifim properans:* & breui post, *reuersus Sitifim.* Ptolemæus, Σίτιφα κολώνια, *Sitipha colonia*, quæ medio æuo illustrior, & prouinciæ, quam denominat, Mauretaniæ Sitifensis, metropolis facta fuit. Multa in eam itinera diriguntur, a Carthagine, a Lambæsa, Lamasba & Theueste, vt solet in vrbes principes. Ex vltimo excerpimus quædam pro situ cognoscendo:

Theueste			
- - - -			
- - - -			
Tamugadi			
Lambesem	M.	P.	XIIII
Diana	M.	P.	XXXII
Nouam Petram	M.	P.	XIIII
Gemellas.	M.	P.	XXII
Sitifi	M.	P.	XXV.

Augustinus epistola CXXII *Seueri Sitifensis* episcopi meminit.

XXXI.

Non longe a Sitifi erat oppidum *Satafi*, cuius epiſcopus *Feſtus Satafenſis* in Notitia prouinciæ Sitifenſis Mauretaniæ habetur. Diſtat a Sitifi XVI millibus in ſeptemtrionem, vti ex itinere per ambages a Saldis Igilgili adparet:

Saldæ			
Ad Oliuam	M.	P.	XXX
Ad Saua municipium	M.	P.	XXV
Sitifi coloniam	M.	P.	XXIIII
Satafi	M.	P.	XVI
Ad Baſilicam	M.	P.	XVI
Ad Ficum	M.	P.	XV
Igilgili	M.	P.	XXXIII.

Notitia etiam in Cæſarienſi Mauretania huius nominis oppidum aliud prodit, cuius *Creſces Satafenſis* epiſcopus dicitur. Sunt enim vnius nominis in Africa plura quædam oppida, vt Tucca, Tigiſis, Tipaſa.

XXXII.

Quæ præterea in iam deſcripto itinere referuntur *Ad Oliuam, Ad Saua municipium*, illa etiam ſic leguntur in Tabula Peutingeriana: & municipium *Saua* videri poterat ad fluuium Sauum fuiſſe; non autem fuit, quia is, interlabentibus aliis fluminibus, ab hoc municipio longe eſt remotus.

XXXIII.

Supra Sitifi in auſtrum recedunt apud Ptolemæum *Tumarra, Germiana, Pæpia, Veſcether*, [Ὀυεσκεθὴρ] *Aegæa, Taruda*, de quibus nihil eſt quod adnotemus.

XXXIV.

Inter Gulum & Audum flumina, ſupra Igilgili, ſunt *Robonda* & *Auſum* obſcura: *Zarattha* autem videtur Apuleii *Zarath* eſſe, de quo in Apologia εἰρωνικῶς: *Cur ergo illa* [de patria & genere] *protuli? vt mihi tu, Aemiliane, minus poſthac ſuccenſeas: potiusque vt veniam impertias, ſi per negligentiam forte non elegi illud tuum Atticum Zarath, vt in eo naſcerer.* Sic Iulianus Floridus de noſtra & Ptolemæi Zarattha interpretatur, quaſi Aemilianus, Apuleii accuſator, fuiſſet Zarathenſis. Certiores rationes ſunt in Antonini itinere a Lamasba Sitifi, quo *Zarai* quidem in libris eſt; Hieronymus autem Surita Apuleii auctoritate ſcripſit *Zarat*. Ordo hic eſt:

Lamasba			
Zarat	M.	P.	XXV
Perdices	M.	P.	XII
Sitifi	M.	P.	XXV.

XXXV.

Perdices locus Sitifenſis eſt prouinciæ, quæ veteri Cæſarienſi medio æuo detracta fuit: cuius epiſcopus in Notitia Mauretaniæ Sitifenſis eſt *Victorinus Perdicenſis*. Situs ex itineribus cognoſcitur. Iam explicato iter

iter aliud addo, ſeu excerpo potius, a Carthagine Cæſaream, quo, quia Cirta peregrinator venit Sitifim, poſt eam, Cæſaream verſus, itidem XXV millium interuallo ponitur ita:

Cirta colonia			
Mileum	M.	P.	XXV
Idricam	M.	P.	XXV
Cuiculi	M.	P.	XXV
Sitifi	M.	P.	XXV
Perdices	M.	P.	XXV.

Suſpectus quidem eſt numerus idem toties repetitus: tamen, licet error numerorum lateat, ordo & ſeries locorum inde cognoſci poteſt.

XXXVI.

Sequuntur apud Ptolemæum *Nababurum & Vitaca*, ignobilia: tum *Thubuna*, quæ eruditis *Tubunæ* Auguſtini eſſe videntur. Epiſt. LXX *apud Tubunas:* & lib. VI contra Donatiſtas cap. XII *Nemeſianus a Tubunis.* In Cypriani codice ſcriptum eſt eodem concilio, *a Thubunis.* Ptolemæus Θϐοῦνα. Excipit *Garas* mons: vltra quem *Thamarita* oppidum, & tandem *Malchubii*, populus.

XXXVII.

Trans Audum flumen *Tubuſuptus* eſt, oppidum pluribus memoratum. Plinius lib. V cap. II *Intus colonia Auguſta, quæ item Succubar: item Tubuſuptus.* Ptolemæus Τυϐούσουπτος, *Tubuſuptus.* Ammianus lib. XXIX cap. XXIV [Valeſ. V] *ad Tubuſuptum progreſſus, oppidum Ferrato contiguum monti.* Ille autem *Ferratus mons* in Peutingerorum Tabula conſpicitur fere a Ruſuccuro colonia ad Saldas vſque longo tractu procurrens. In Notitia imperii ſub diſpoſitione Comitis limitaneî eſt *Præfectus limitis Tubuſubditani.* In Notitia epiſcoporum Sitifenſis prouinciæ eſt *Maximus Thuguſubditanus*, lapſu forſan librarii pro *Thubuſubditanus.* Situs tam ex Ptolemæo quam Antonini Itinerario cognoſci poteſt, cuius hic ordo eſt itinere a Sitifi Saldas:

Sitifi			
Horrea	M.	P.	XVIII
Lesbi	M.	P.	XVIII
Tubuſuptum	M.	P.	XXV
Saldas	M.	P.	XVIII.

Ita ex vetuſto codice Surita emendauit: vulgati *Tubuſuttus.* Videtur Taciti *Thubuſcum* eſſe lib. IV annal. cap. XXIV *Tacfarinas poſitis caſtris Thubuſcum oppidum circumſidet.* Ita Lipſius cenſuit: ſilent alii, Valeſius, Harduinus, qui de oppido Tubuſupto copioſius ſcripſerunt.

XXXVIII.

Prætermiſſis *Vſſara* & *Vazagad*, de quibus nihil aliunde habemus, venitur ad *Auziam* Ptolemæi, vt in Palat. cod. legitur, quæ eſt *Auzea* Taciti, *Auza* Itinerarii. Sic enim ille annali IV cap. XXV *Nec multo poſt adfertur, Numidas apud caſtellum ſemirutum, ab ipſis quondam incenſum, cui no-*

men Auzea, positis mapalibus consedisse. Antonini itinere a Carthagine Cæsaream, inter hanc & Sitifi fere medio loco *Auza* occurrit. Nec enim itinera ex maritima vrbe in maritimam semper per litora fiunt, sed alias ob caussas agendas in mediterranea non numquam deflectunt, & per ambages ad oram feruntur maritimam. In austrum recedunt *Auximis*, & *Suburgia.*

XXXIX.

Inter *Sisarim* fluuium, & *Nasabath* fluuium alium, nihil occurrit memorabile; *Sudaua, Tusiagath, Thibinis.* Inter hunc *Nasabath* & *Serbetem* amnem, prætermissa *Thudacâ* ignota, est *Tigis*, Τίγις, Ptolemæi, Antonini Itinerario *Tigisi*, sed diuersa a Tigisi Numidica, quam supra exposuimus. In Notitia Mauretaniæ Cæsariensis est *Passitanus Tigisitanus.* Iter a Rusuccuro Saldas ita habet:

Rusuccuro			
Tigisi	M.	P.	XII
Bidil municipium	M.	P.	XXVII
Tubusuptum	M.	P.	XL
Saldas coloniam	M.	P.	XXVIII.

Non longe itaque *Tigis* seu *Tigisi* a mari afuit.

XL.

Quod succedit *Bidil* municipium, Ptolemæi *Badel* est: vicina eiusdem *Bida* colonia, vnde *Campanus Bidensis* est in Notitia huius prouinciæ. *Symitha* in meridiem vergit. Ipse fluuius terminator in Agathodæmonis Tabula *Serpetes* scribitur: in Græca autem Ptolemæi expositione Σέρβητος ποταμοῦ ἐκβολαί, *Serbetis fluuii ostia*, vt primus casus sit ὁ Σέρβης, *Serbes.*

XLI.

Inter Serbetem & Sauum fluuios *Chizala, Aquæ calidæ* colonia, Græce Ὕδατα θερμά, vbi Pal. cod. additum habet κολωνία: *Lamida, Vasana, Phloryia, Tucca*, cuius nominis plura sunt oppida: *Oppidium*, Ὀππίδιον: & deinde, præteritis obscuris, *Laudia*, quæ in tabula, Ptolemæo addita, *Labdia* scribitur, eo modo quo B & V sæpe permutantur. Vnde Carthaginiensi collationi *Ruffinius Labdiensis* episcopus adfuit. Græce autem Λαύδια scribitur. Hanc præterlabitur Τιμφθοίμβιος, *Timphæmbius* amnis, qui Sauo ab ortu hiberno accedens infunditur: propior confluenti Ptolemæi *Tigaua*, Plinii *Tigaua*, lib. v cap. II. *Ciuitates*, inquit, *Timici, Tigaue.*

XLII.

Inter *Sauum* & *Chinaphal* [Palat. *Chinalaph*] quod flumen prope Cæsaream in mare exit, Harduino Plinii *Sardabal*; interiacent apud Ptolemæum *Garra*, dein *Zuchabari*, vnde in Notitia est *Stephanus Zucabiaritanus.* Ammianus Marcellinus lib. XXIX cap. XXVI [Vales. V] *Conuersus hinc* [a Cæsarea] *venit ad municipium Sugabarritanum, Transcellensi monti accline.* Ortelius huc etiam *Succabar* Plinii refert, de qua ille lib. V cap. II

Intus

Intus colonia Augusta, quæ item Succabar: alii vero subdubitant. Quod si vero non est, nescitur, vbi *Augusta* illa colonia fuerit.

XLIII.

In austrum hinc recedunt *Irath, Tenissa*, obscuri nominis: dein *Burca*, dubium an diuersa a Burca Numidiæ, quam in incertæ positionis oppidis supra connumerauimus, quia Victor Vitensis in Numidiæ Notitia *Leontium Burcensem* recenset: Ptolemæi autem *Burca* est in Mauretania Cæsariensi. Australius *Tarrum* est, deinde *Manliana* ad *Garaphos* montes.

XLIV.

Inter *Chinalaph* & *Cartennum* flumina, sunt *Apphar, Victoria*, & ὀππιδόνεον κολωνία, *Oppidum nouum colonia*, vnde in Notitia huius prouinciæ est *Venantius Oppidonebensis*. Credo scriptum fuisse *Oppidonobensis*, pro *Oppidonouensis*, quia in eadem Notitia B cum V sæpe numero permutatur, vt *Villenobensis, Castranobensis*, alia. Subiacet hinc in meridiem mons *Zalacus*.

XLV.

Inter *Cartennum* & *Chylemath* siue *Mulucham* fluuios est primum, supra Arsenariam coloniam, oppidum *Timici*, Ptolemæo Τιμίκη, *Timice:* Plinius autem dicto loco: *ciuitates, Timici, Tigauæ*. In Notitia Victoris, *Honoratus Timicitanus*. Post hanc Ἀσταχιλικίς, *Astacilicis, Gigluæ, Bunobora, Aripa, Vagæ*.

XLVI.

Inter *Mulucham* & *Maluam* amnes sunt *Vasbaria, Celama, Vrbara, Lanigara, Mniara*, omnia obscura oppida: *Chalcorychii* montes, & trans illos ex longo in meridiem versus, *Atoa* oppidum, & *Aripa* iuxta Mulucham, vt in Palat. cod. legitur; vt in vulgatis, *Rhitia*. Interfluunt hoc spatium minora flumina *Asarath* & *Siga*, de quibus supra diximus.

XLVII.

Populorum nomina in hac prouincia multa a Ptolemæo notantur, sed ignota pæne omnia. Quid enim refert *Mucunos, Tulensios, Manchurebos, Machusios, Taladusios*, alios nosse? Pauci sunt paullo maioris famæ, vt *Mazices*, in medio prouinciæ positi a Ptolemæo, de quibus etiam Ammianus mentionem fecit: lib. XXIX cap. XXV *legati Mazicum:* & cap. XXVI *Bellen e principibus Mazicum:* & cap. XXVII *Mazices, licet bellicosum genus & durum, diuersis stragibus implicati*. Antiqui habitatores *Massæsyli* erant Numidæ, qui vero ad paucos redacti Gætulis gentibus regionem reliquerunt. Plinius lib. V cap. II *Proxima illi* [Maurorum genti] *Massæsylorum fuerat, sed simili modo exstincta est. Gætulæ nunc tenent gentes, Baniuræ, multoque validissimi Autololes: & horum pars quondam Vesuni, qui auulsi his propriam fecere gentem, versi ad Aethiopas.*

XLVIII.

Ex his Ptolemæus *Baniuras* (sed Βανίουροι scripsit) etiam memorauit: *Autololes* poetæ quoque, Silius & Lucanus: ille lib. II vers. 63

Cui nemora Autololum, atque infidæ litora Syrtis
Parebant.

hic, lib. IV Pharsal. vers. 677

Autololes, Numidæque vagi, semperque paratus
Inculto Gætulus equo.

Sed ipse Plinius lib. VI cap. XXXI *Autololes* ad Atlanticum Oceanum deducit, & insulas, ab Iuba repertas, *ex aduerso Autololum* positas commemorat, in quibus rex ille Gætulicam purpuram tingere instituerat. Sed de his gentibus plura in Gætulia dicemus.

CAPVT VII
DE
MAVRETANIA TINGITANA.

I.

HÆc propria Mauretania est, quum Cæsariensis maiorem partem sit Numidia Massæsylorum, excepto non longo tractu, qui inter Mulucham est & Maluam fluuios, quem Maurorum antiquitus fuisse, minus dubitamus, quia plures scriptores adfirmarunt, vt supra demonstratum est, Mulucham amnem fuisse Iugurthæ regni & Massæsylorum Numidarum terminum. Vocabulum ipsum per E in antiquis monimentis scriptum est, *Mauretania*, non vt vulgo, *Mauritania*. In Hadriani nummis, ADVENTVI AVG. MAVRETANIAE: item RESTITVTORI MAVRETANIAE: item EXERCITVS MAVRETANIAE. Et veteri inscriptione apud Gruter. p. 402 num. 5 MAVRETAN. TINGIT. Et pag. 482 num. 8 MAVRETANIAE CAESARIENS. & eadem pag. sæpius. Raro ad vulgarem modum *Mauritania* inuenitur, vt pag. 493 num. 7 MAVRITANIAE TINGITANAE.

II.

Et hoc est alterum ac speciale nomen prouinciæ, quod *Tingitana* scribitur & *Tingitania*. Quatuor syllabis iam dicto loco TINGITANAE: & pag. 482 num. 8 IN MAVRETANIAM TINGITANAM: at ibidem num. 7 TEMPORE EXPEDITIONIS IN TINGITANIAM. Sic & Plinius lib. V cap. II *Tingitaniæ prouinciæ longitudo* CLXX *M. passuum est*, licet codices quidam antiqui legant *Tingitanæ*, vt Ptolemæus quoque lib. IV ineunte: τῆς Μαυριτανίας τῆς Τιγγιτάνης, *Mauritaniæ Tingitanæ*. Nomen ab oppido *Tingi*, ad fretum Herculis sito, de quo postea dicturi sumus.

III.

Gentis nomen, *Mauri* & *Maurusii*: posterius Græcis vsitatius; prius Latinis seu Romanis. Sallustius passim & Tacitus *Mauros* vocant, etiam Hirtius de bello Africano: & Liuius lib. XXI cap. XXII *Numidæ Maurique*: at lib. XXIV extremo, *Syphax in Maurusios* (*extremi prope Oceanum aduersus Gades colunt*) *refugit*. Sed hoc rarum Latinis: Græcis autem familiare. Polybius lib. III cap. XXXIII Μαυρυσίων τῶν παρὰ τὸν Ὠκεανὸν, *Maurusiorum, qui Oceanum accolunt*. Et Strabo lib. XVII pag. 570 μετὰ τὴν τῶν Μαυρυσίων

γῆν

γῆν ἡ τῶν Μασσαισυλίων ἐςὶ, *post Maurusiorum regionem est Massæsyliorum.* Et quid multà? Idem pag. 567 Μαυρούσιοι μὲν ὑπὸ Ἑλλήνων λεγόμενοι, Μαῦροι δ᾽ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, *Maurusii a Græcis vocantur; Mauri ab Romanis.* Et quando Plinius ait lib. v cap. 11, *Maurorum gentem plerosque Maurusios dicere*, id non de Latinis sed *Græcis plerisque* intelligendum est.

IV.

Inde regionem etiam, quam Latini Mauretaniam vocant, Græci Μαυρουσίαν, *Maurusiam* adpellauere. Idem Strabo dicto loco: ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ Νείλου μέχρι Μαυρουσίας καὶ Στηλῶν, *ab Aegypto & Nilo vsque ad Maurusiam & Columnas*, & post paullo: διὰ μέσης τῆς Μαυρουσίας, *per mediam Maurusiam.*

V.

Olim vna Mauretania erat, vnum habens regem, qui Bocchus erat Iugurthino bello. Postea ab heredibus diuisa in *regnum Bogud*, quod occidentale & ad Oceanum erat: & in *regnum Bocchi* iunioris, quod hinc tendebat in ortum, ad Mulucham flumen, credo, vt supra videmur demonstrasse. Plinius dicto loco: *Mauretania diu regum nomina obtinuere, vt Bogudiana adpellaretur extima; itemque Bocchi, quæ nunc Cæsariensis.* De vltimorum verborum interpretatione, an Bocchi Mauretania sit ipsa Cæsariensis, pluribus supra disputatum fuit. * Factum rursus vnum regnum sub Iuba & filio Ptolemæo, Augusti beneficio, & tandem a Claudio, qui Mauros ob cædem regis Ptolemæi tumultuantes domuit, gemina prouincia imposita, *Tingitana* ad occasum: & *Cæsariensis*, ab illa vergens in ortum, cuius fines vltra terminum veteris Mauretaniæ ad Ampsagam vsque sunt propagati.

VI.

Quod vero Cæsariensem supra in Malua fluuio finiuimus, non possumus, quin nunc Tingitanæ expositionem ab eodem flumine incipiamus, inde per litora ad fretum Herculeum tendentes, & a freto per oram Oceani. Tum demum mediterranea prouinciæ Tingitanæ perlustrabimus.

VII.

A Malua, occasum versus, vsque *Molochath* fluuium, quem ita nominat, diuersum a Molochath Strabonis, nihil Ptolemæus interposuit. De flumine autem supra ad Mulucham amnem plura diximus. Post Molochath est Ptolemæi *Metagonitis* promontorium, Μεταγωνίτις ἄκρον: quod est Strabonis *Metagonium*, de quo lib. XVII pag. 569 ἔςι δὲ τὸ Μεταγώνιον κατὰ νέαν πως Καρχηδόνα ἐν τῇ περαίᾳ, *Metagonium est contra Nouam Carthaginem in opposito litore.* Traiectus est MMM stadiorum. Nec tantummodo promontorium, sed amplius quoque terræ spatium dictum *Metagonium.* Strabo ibidem: Μεταγώνιον τόπος ἄνυδρος καὶ λυπρὸς, *Metagonium locus est aridus & sterilis.* Aliud autem est Metagonium Pomponii Melæ prope Ampsagæ ostia: alia etiam Metagonitis terra Plinii, de quibus antea dictum est in Numidia. Plura de vtroque Metagonio Lucas Holstenius ad Ortelium p. 121.

VIII.

Sequitur Ptolemæi Ρυσσάδιρον, *Ryssadirum*, Plinii *Rusadir*, de quo lib. v cap. 11 *Rusadir oppidum & portus.* Antonini itinerario colonia dicitur, etiam

* Libr. IV c. 5 f. 2 §. 61, 62.

iam proximum inde promontorium denominatur. Sic enim itinere a Tingi per litora hunc tractum descripsit:

Ad sex insulas			
Promontorium Cannarum	M.	P.	XXX
Promontorium Russadi	M.	P.	L
Russadder coloniam	M.	P.	XV
Ad tres insulas	M.	P.	LXV
Flumen Malua	M.	P.	XII.

In Notitia prouinciæ Cæsariensis, quæ vicina huic nostræ est, aut alia diuisio Tingitanæ facta, quum illa Hispaniæ adscriberetur; in hac, inquam, Notitia legitur *Idonius Rusaditanus*.

IX.

Hinc venit Ptolemæus ad Σηστιάριον ἄκραν, *Sestiarium promontorium*, quod nescio an *Russadi* sit Antonini, forte aliam postea adpellationem sortitum.

X.

Post quod est *Tænia longa*, Ταινόλογγα, quæ etiam Itinerarii est, *Tenia longa* in omnibus MSS. Surita teste. Sed *Tænia* diphthongo legendum, vt Ptolemæus scripsit; & vox ipsa poscit.

XI.

Quæ interponuntur Itinerario *Parietina* & *Cobucla*, a Ptolemæo prætermissa, aut posteriora sunt illius ætate, aut propter obscuritatem posthabita.

XII.

Deinde est locus *Acrath* Ptolemæo, & *Oleastrum* promontorium: post quod *Thaludæ* fluuii ostia. Θαλούδα Ptolemæus scripsit: Mela lib. I cap. V tenui littera *Taluda*: etiam Plinius sæpe dicto loco, *flumen Tamuda nauigabile*. Hic etiam inter Taludam & Rusadir habet *flumen Laud, & ipsum nauigiorum capax*, de quo silent ceteri.

XIII.

Post Taludam Ptolemæo est Ιαγάθ, oppidum minus notum, vt antea Acrath. Dein *Phœbi promontorium*: tum Ἀβύλη στήλη, *Abyla columna*, seu vna columnarum Herculis, cui in Hispania *Calpe* respondet, columna altera, de qua in Europa diximus.

XIV.

Ab his columnis *Fretum* incipit ex mediterraneo mari in Oceanum nauigantibus: aut finitur potius, si effusionem ejus spectes ex Oceano: vnde *ostium Oceani* a Cicerone pro Lege Manilia cap. XII & Mela lib. III cap. IX vocatur. Ipsum fretum ab Herculis fabulosa expeditione cognomentum accepit, vt vulgo *fretum Herculeum* vocetur. Marcianus Heracleota pag. 36 διεκπλεύσαντι τὸν Ἡράκλειον πορθμὸν, *enauiganti Herculeum fretum*. Et Silius Italicus lib. I vers. 199

Herculeo dirimente freto.

2. Alterum ex fabulis cognomen a columnis petitum est, vt dicatur *Columnarum fretum*, Straboni lib. XVII p. 569 ὁ κατὰ τὰς στήλας πορθμὸς.

Dici-

Dicitur præterea etiam *Gaditanum fretum*, a vicinis Gadibus. Plinius procemio libri III *Terrarum orbis vniuersus in tres diuiditur partes, Europam, Asiam, Africam. Origo ab occasu solis & Gaditano freto, qua irrumpens Oceanus Atlanticus in maria interiora diffunditur.* Sed ad columnas reuertimur.

3. Dicuntur montes illi, fretum terminantes, *columnæ*, quasi metæ laborum Herculis, positæ ab illo, vt in fabulis est, in memoriam Herculis. Non autem tantum *Herculis columnæ* dicuntur, vt a Mela verbis mox proferendis, & a Plinio lib. II cap. LXVII *a Gadibus columnisque Herculis*, vt de Græcis poetis Pindaro aliisque taceam: verum etiam sine adiecto Herculis nomine, subaudito tamen, dictæ sæpe sunt simpliciter στῆλαι, *columnæ*, vt supra Ptolemæus Ἀβύλη στήλη, *Abyle columna:* & Strabo iam dicto loco, ὁ κατὰ τὰς στήλας πορθμὸς, *fretum iuxta columnas:* & lib. III pag. 116 ἔξω δὲ στηλῶν τὰ Γάδειρα, *extra columnas Gades sitæ:* qui ibidem de variorum opinionibus disputat, qui famosas illas columnas non in montibus Calpe & Abyle quærant, sed vel in vicinis insulis paruis sub his montibus; vel in ipsis Gadibus & Herculis templo. Sed receptam sententiam præstat sequi, quam Mela & Plinius, principes Romanorum geographi, tuentur & explicant. Pomponius enim Mela lib. II cap. VI *Proxima inter se Europæ atque Africæ litora montes efficiunt, columnæ Herculis, Abyla & Calpe, vterque quidem, sed Calpe magis & pæne totus in mare prominens.* Et Plinius procemio libri III *Proximis faucibus vtrimque impositi montes coercent claustra: Abyla Africæ, Europæ Calpe, laborum Herculis metæ. Quam ob caussam indigenæ columnas eius Dei vocant, creduntque perfossas exclusa antea admisisse maria, & rerum naturæ mutasse faciem.* Et hoc hausit ex Pomponio, qui lib. I cap. V *Deinde*, inquit, *est mons præaltus, ei, quem ex aduerso Hispania attollit, obiectus: hunc Abylam, illum Calpen vocant, Columnas Herculis vtrumque. Addit fama nominis fabulam, Herculem ipsum iunctos olim perpetuo iugo diremisse colles, atque ita exclusum antea mole montium Oceanum, ad quæ nunc inundat, admissum.*

XV.

Post Abylam sunt ad fretum septem montes inter se æquales, inde *Septem fratres* dicti. Mela dicto cap. V libri I *Ex iis, quæ commemorare non piget, montes sunt alti, qui continenter & quasi de industria in ordinem expositi, ob numerum* SEPTEM, *ob similitudinem* FRATRES vocantur. Et Plinius sæpe dicto lib. V cap. I *Ipsa prouincia* [Tingitania] *ab oriente montuosa, fert elephantos: in Abyla quoque monte, & quos septem fratres a simili altitudine adpellant. Ii freto imminent, iuncti Abylæ.* Strabo lib. XVII pag. 569 εἶτα τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν μνήματα, καὶ τὸ ὑπερκείμενον ὄρος ὄνομα Ἀβύλη, πολύθηρον καὶ μεγαλόδενδρον. *Deinde* [post Tingin] *sunt septem fratrum monumenta, & qui imminet, mons Abyla plenus ferarum, & magnis arboribus consitus.* In Antonini itinerario *Septem fratres* sunt inter Tingin & montem Abylam. Ptolemæus Ἑπτὰ ἀδελφοὶ ὄρος, *mons Septemfratres.*

XVI.

Post Septem fratres Ptolemæo est Ἐξίλισσα πόλις, *oppidum Exilissa*, quod

quod Plinii *Lissa* videtur mox ostendendum : & postea Οὐάλωνος ποταμοῦ ἐκβολαὶ, *Valonis fluuii ostia.*

XVII.

Tum demum sequitur *Tingis*, quæ prouinciæ nomen dedit, vrbs, vbi fretum effluit Oceano, posita, hodie dicta Tanger. Plinio lib. v cap. I est *Tingi*, neutro genere, de quo hæc refert: *Oppida fuere, Lissa & Cotta vltra columnas Herculis : nunc est Tingi, quondam ab Antæo conditum : postea a Claudio Cæsare, quum coloniam faceret, adpellatum Traducta Iulia.* Ptolemæus autem *Tingis*, Τίγγις, atque ita quarto casu *Tingin* legitur in Antonini Itinerario ex Suritæ castigatione, quam Schottus est sequutus : Aldina autem editione *Tingi.* Pomponius lib. I cap. v *Tinge oppidum peruetus.* Strabo lib. XVII Τίγα primo casu, mendose; quia ipse lib. III post principium casu secundo τῆς Τίγγιος. De *Iulia Traducta*, item de auctore coloniæ, Claudio an Cæsare Iulio, lib. II cap. I, in Bætica, clarissimorum hominum sententias commisimus. Ibidem etiam de altero, quod Ptolemæus dat huius vrbis nomine *Cæsarea* actum, quod Isaacus Vossius ad Melam in *Cetraria* mutauit, quia cum *Transducta* Rauennas anonymus lib. IV cap. XLII coniungat. At vir clarissimus Iac. Gronouius in Melæ lib. II cap. VI legit ex manu scriptorum vestigiis: *atque, vnde nos sumus, Tingentera.* Quod si est ita, vt sane est probabile, cadit Vossii *Tingi Cetraria :* & simul alterum Ptolemæi nomen seruatur, qui scripsit, Τίγγις, ἡ καὶ Καισάρεια, *Tingis, quæ etiam Cæsarea est.*

XVIII.

Post Tingin Mela, antequam latus claudat, promontorium *Ampelusiam* siue *Coten* posuit. De Mauretania enim, *Caput*, inquit, *atque exordium est promontorium, quod Græci Ampelusiam, Afri aliter, sed idem significante vocabulo, adpellant.* Ptolemæus lib. IV ineunte *Cotten*, (recto *Cottes*) id promontorium vocat. Κώτης ἄκρον, *Cottes*, inquit, *promontorium.* Hoc nomen dicit Mela, Punica aut Afrorum lingua idem, quod Græcum ἀμπελουσία, significare: quod Bochartus Geogr. lib. I cap. XXXVII a קוטף *vindemitor* deducit. Eius etiam Strabo meminit lib. XVII p. 569, ἀπὸ Κωτίων, (in scriptis Κωταίων) quod interpres vertit *a Cotibus.* Plinius lib. v cap. I etiam oppidum sub promontorio eiusdem nominis memorauit: *Promontorium*, inquit, *Oceani extimum Ampelusia nominatur a Græcis. Oppida fuere Lissa & Cotta vltra columnas Herculis.* Et lib. XXXII cap. II *ad locum Mauretaniæ, qui Cotta vocatur, non procul Lixo flumine.* In monte Cotta dicitur *specus esse Herculi sacer*, vt Mela scripsit lib. I cap. v. Idem lib. III extremo refert, promontorio hoc Oceanum & fretum Herculeum disterminari. *Ampelusia*, inquit, *in nostrum iam fretum vergens promontorium, operis huius atque maris Atlantici finis.*

XIX.

Ab eo monte per oram Atlantici maris progredienti occurrit apud Ptolemæum lib. IV cap. I Ζιλεία ποταμοῦ ἐκβολαὶ, *Ziliæ fluminis ostia ;* & intus paullo iuxta illud, Ζιλία, *Zilia* oppidum, Pal. cod. Ζιλεῖαι. Mela extremo

mo opere: *Vltra est colonia & fluuius Zilia.* Straboni hoc oppidum dictum Ζῆλις, *Zelis*, lib. XVII pag. 569: Plinio autem & Itinerarii auctori *Zilis*, Aldina *Zili.* Iste lib. V cap. I *In ora Oceani colonia Augusti Iulia Constantia Zilis, regum ditioni exemta, & iura Bæticam petere iussa.* Manet nomen in *Arzilla* cum Arabum articulo compositum.

XX.

Deinde sunt Ptolemæo fluminis Λὶξ, *Lix*, id est *Lixi* ostia: & intus paullo oppidum *Lixa*, quod aliis *Lixus* dictum, aliis *Linx*, siue *Lynx* aut *Lynxo.* Is. Vossius Melæ extremo opere legit: *Lixo flumini Lynxo proxima*, quasi Λυγξὼ nomen vrbis esset. Contra Iac. Gronouius ibidem legit: *Lixo flumini Linx proxima.* Sic viri clarissimi etiam in vnius auctoris testimonio dissentiunt. Apud chorographum Stephanum varium est nomen *Linx, Lynx, Lixa*, & *Lixus.* Artemidorus *Linga*; Eratosthenes *Lixum* vocat, vterque apud Strabonem lib. XVII p. 568. Plinius etiam *Lixon* lib. V cap. I. *Ab ea* [Zili] inquit, XXXII *M. passuum colonia a Claudio Cæsare facta Lixos, vel fabulosissime antiquis narrata. Ibi regia Antæi, certamenque cum Hercule: & Hesperidum horti.* Flumen Hannonis periplo μέγας ποταμὸς Λίξος, *magnus fluuius Lixus* vocatur: accolæ illius Λιξῖται, *Lixitæ.* Ptolemæus vtrumque oppidum, Zilin & Lixum, in mediterraneis scripsit, ceteri ad mare: quod etiam doctissimorum hominum interpretatio euincit, qui Zilin hodie *Arzillam*; Lixum *Larache* vocari persuasi sunt. Plinius certe dicit *in ora Oceani* posita esse.

XXI.

Post Lixum Ptolemæo est *Subur* fluuius & ostia eius; de quo Plinius dicto loco: *At in ora a Lixo quinquaginta M. amnis Subur, præter Banasam coloniam defluens, magnificus & nauigabilis.* De Banasa autem dicetur in mediterraneis.

XXII.

Sala fluuius sequitur cum oppido imposito, quod eiusdem est nominis. Plinius, superiora verba continuans, *Ab eo* [Subure fluuio] *totidem M. passuum oppidum Sala, eiusdem nominis fiuuio impositum, iam solitudinibus vicinum, elephantorumque gregibus infestum, multo tamen magis Autololum gente, per quam iter est ad montem Africæ vel fabulosissimum Atlantem.* Pomponius prædicto loco: *procul a mari Gilda, Volubilis, Prisciana: propius autem Sala.* immo proxime, si, quæ hodie Salee est, vetus Sala fuit, vt creditur.

XXIII.

Ptolemæus post flumen Subur habet *Emporicum sinum.* Deinde ita in litore prosequitur

Σάλα ποτ. ἐκβολαὶ	*Salæ fl. ostia,*
Σάλα πόλις	*Sala oppidum,*
Δύϰ ποτ. ἐκβολαὶ,	*Dyi fl. ostia,*
Ἄτλας ἐλάττων ὄρος,	*Altas minor mons.*

 Qui

Qui fluuius Δύος Græce est, in Tabula Ptolemæo adiecta *Duus* nominatur, vt Latini fere illud elementum exprimunt.

XXIV.

Atlantis distinctio in *Maiorem* & *Minorem*, Ptolemæi est, ceteri vnius meminere, maioris an minoris, non est certissimum. Fama & fabulæ videntur Maiorem postulare: at Plinii lib. v cap. I rationes, quas etiam Solinus cap. XXIV sequitur, magis cum minore conueniunt. Aiunt, hunc montem a Lixo CCV millibus passuum abesse: Lixum a Gaditano freto CXII. Multo longius Maior Ptolemæi Atlas a Lixo est separatus. Altitudinis est tantæ, vt cælum ferre poetæ finxerint. Notæ sunt fabulæ: solius Silii comparationem montis cum hominis figura ex lib. I a versu 201 adiicio:

Nec patitur nomen proferri longius Atlas,
Atlas subducto tracturus vertice cælum,
Sidera nubiferum fulcit caput, ætheriasque
Erigit æternum compages ardua ceruix:
Canet barba gelu, frontemque immanibus vmbris
Pinea silua premit, vastant caua tempora venti,
Nimbosoque fluunt spumantia flumina rictu.

Quod Plinius lib. v cap. I prodit, *Suetonius Paullinus primus Romanorum ducum transgressus Atlantem aliquot millium spatio.* Ex Mauretania expeditionem fecit, non adeo difficilem, si Minorem Atlantem intelligas: sin Maiorem, vel sola longitudine difficillimam. Vterque a mari in mediterranea longe procurrit.

XXV.

Post Minorem Atlantem vsque ad Maiorem Ptolemæus fere nihil habet, nisi ostia fluminum, promontoria, & portus. Ita enim in ora illa progreditur: Amnes, quorum ostia enarrat, sunt *Cusa, Asama*, qui *Plinii Asana* est lib. v cap. I; *Diur*; Δὺθ, *Duth*, nisi forsan Φθὺτ *Phthut* legendum, vt in Agathodæmonis tabula est: *Vna, Agna, Sala* alter. Portus autem, *Rusibis*, inter Cusam & Asamam: & *Mysocaras* portus. Promontoria, *Solis mons*, post Diur flumen: *Herculis* & *Vsadium*. Duo vel oppida vel vicos habet post Herculis promontorium, *Tamusiga* & *Suriga*. Pleraque in his obscura, pauca etiam a Polybio notata, quum illa litora nauigaret: de quo ita Plinius dicto lib. v cap. I *Scipione Æmiliano res in Africa gerente, Polybius, annalium conditor, ab eo accepta classe, scrutandi illius orbis gratia circumuectus prodidit, a monte* [Atlante] *ad occasum versus, saltus plenos feris*, * *quas generat Africa, ad flumen Anatin* CCCCLXXXV *millia passuum. Ab eo Lixum* CCV *millia passuum: a Gaditano freto* CXII *millia passuum abesse. Inde sinum, qui vocetur Saguti. Oppidum in promontorio Mulelacha. Flumina Subur & Salam. Portum Rutubis a Lixo* CCXIII *millia passuum. Inde promontorium Solis: portum Rusardir: Gætulos Autololes*; reliqua extra limitem sunt australis Mauretaniæ, quem Ptolemæus posuit. Ex his conuenitur cum Ptolemæo

* Aelianus VII de Anim. c. 2. Ὑπὸ τοῖς ποσὶ τοῦ Ἄτλαντος νομαί τε εἰσὶ θαυμασταί, καὶ ὗλαι βαθύταται, καὶ τόγε δάσος αὐτῶν ἔοικεν ἄλσεσι πάνυ σκιεροῖς καὶ συνηρεφέσι κ. τ. λ.

lemaeo *portu Rutubis*, & *promontorio Solis*, cetera latent. Lixus autem, Subur & Sala amnes sunt intra minorem Atlantem, quos & supra exposuimus: iam vero, quae in ora inter vtrumque Atlantem sunt, persequemur. An autem Mauretaniae fines, quum vel regum esset vel Romanorum, semper ad maiorem Atlantem pertinuerint, quo Ptolemaeus profert; certum mihi non est: & si quando pertinuerunt, tamen ita perpetuo fuisse, dubitatur.

MEDITERRANEA TINGITANAE.

XXVI.

A Malua incipimus, termino huius Tingitanae. Prope ostia *Ascurum* Hirtii, de quo silent alii, ex coniectura posuimus. Sic autem ille cap. XXIII belli Africani: *profectus est ab Vtica* [adolescens Pompeius] *in Mauretaniam, regnumque Bogudis est ingressus; expeditoque exercitu numero seruorum, liberorum* II *millium, cuius partem inermem, partem armatam habuerat, ad oppidum Ascurum accedere coepit: in quo oppido praesidium fuit regium. Pompeio adueniente, oppidani vsque eo passi propius eum accedere, donec ad ipsas portas ac murum adpropinquaret; subito eruptione facta, prostratos & perterritos Pompeianos in mare passim nauesque compulerunt. Ita re male gesta, Cn. Pompeius filius naues inde auertit, neque postea litus attigit, classemque ad insulas Baleares versus conuertit.* Hinc coniectura de situ.

XXVII.

Longe hinc in austrum est ad idem flumen *Galapha:* ad Ptolemaei Molochath amnem *Herpis*, & australius *Molochath* oppidum: trans *Phocram* montem, qui his fluminibus in occasum est, *Vobrix, Trisidis, Centa:* vlterius in occasum declinant *Prisciana*, vt Isaacus Vossius ex Mela legendum censet: nam Graeci codices Ptolemaei Κτισιανα, *Ctisiana* prae se ferunt: dein *Volubilis*, Ουολουβιλις Graece Ptolemaeus: & Plinius dicto loco: *Volubile oppidum, tantumdem a mari vtroque distans.* Pomponius Mela extremo: *Pars Maurorum in vrbibus agunt, quarum, vt inter paruas, opulentissimae habentur procul a mari Gilda, Volubilis, Prisciana.* Quae prima ex his *Gilda* dicitur, perperam in Ptolemaei libris Σίλδα, *Silda* legitur, quia & Stephanus Γίλδα πόλις Λιβύης, *Gilda oppidum Africae*, & Antonini Itinerario *Gilda* scriptum est: in quo & altera, *Volubilis*, colonia dicitur. Iter ita habet:

Tocolosida			
Volubilim coloniam	M.	P.	III
Aquas Dacicas	M.	P.	XVI
Gildam	M.	P.	XII
Vopiscianas	M.	P.	XXIII
Tremulas	M.	P.	XVIIII

Oppidum Nouum	M.	P.	XII
Ad Nouas	M.	P.	XXXII
Ad Mercurii	M.	P.	XII
Tingi coloniam	M.	P.	XVIII.

Initium itineris *Tocolosida*, etiam Ptolemæo Τοκολόσιδα dicta, & posita proxime a Volubili in meridianam plagam: Gilda autem a Volubili declinat in æstiui temporis occasum.

XXVIII.

Infra Gildam, fretum versus, duæ Augusti coloniæ erant, etiam a Ptolemæo nominata *Banasa, Valentia* cognomine, Ptolemæo Βάνασσα, duplicata littera: & *Babba, Iulia Campestris* dicta. Plinius lib. v cap. I *Ab Lixo* XL *millia in mediterraneo altera Augusti colonia est Babba, Iulia Campestris adpellata: & tertia Banasa,* LXXV M. *Valentia cognominata. Ab ea* XXXV M. *passuum, Volubile oppidum, tantumdem a mari vtroque distans.* Curiosi antiquitatum etiam nummos Augusti, Claudii, Neronis, his signatos notulis C. I. B. D. D. quod legunt, *Colonia Iulia Babba decreto Decurionum.* Et vt in alio est, C. C. I. B. D. D. hoc est, *Colonia Campestris Iulia Babba decreto Decurionum:* Vnus Vespasiani, ex Golzii Thesauro, plenius inscriptum exhibet COL. IVL. AVG. BABBA, qui si genuinus est, etiam priorum notularum expositionem confirmat. An vero *Paulus a Bobba* apud Augustinum lib. VII contra Donatist. cap. XI sit Babbensis episcopus, vt summo viro ad Concilium Cypriani visum fuit, non est certum dicere, quia alii libri legunt *ab Obba.*

XXIX.

Inter Babbam & fretum *Oppinum* seu *Opinum,* vt in Palatino est, Ptolemæus posuit, cuius episcopus *Leo Opinensis* concilio VII Carthaginiensi subscripsisse dicitur: quamquam libri variant, Ospinensis aut aliter referentes.

XXX.

Circa Salam fluuium intus, ad Atlantem minorem versus, est *Gontiana:* trans montem circa Cusam fluuium, Θίκαθ, *Thicath,* in Tabula *Oecath:* circa Diur flumen, *Dorath.* Hinc in austrum *Bocanum Hemerum* situm erat, a quo in ortum æstiuum τὸ Πυῤῥὸν πεδίον, *Pyrrhos campus* recedit. Inter Vnam & Agnam amnes *Vala,* Οὐαλα omnia obscura, de quibus præter nomen a Ptolemæo relatum, nihil nobis est cognitum.

XXXI.

Gentes Tingitanæ prouinciæ a Ptolemæo numerantur variæ, *Metagonitæ* prope fretum: *Succosii, Veruicæ, Verues* supra internum mare: *Bacuatæ* & *Volubiliani* supra illos. Ortiuum limitem *Maurensii* tenent & pars *Herpiditanorum:* ad Oceanum versus *Masi, Salisæ, Maconitæ, Cauni.* Et omnes hæ gentes intra Minorem Atlantem erant: trans illum vsque ad Maiorem *Angaucani, Nectiberes, Segrensii, Baniubæ, Vacuatæ,* omnes ignoti & igno-

& ignobilis memoriæ. An vero *Baniubæ* Ptolemæi sint Plinii *Baniuræ* lib. v cap. II, vt Harduino videtur; non est certum. nam loco diffident: nisi alter forsan de veteri sede, alter de noua migrantium est intelligendus. Circa Atlantem, præsertim Maiorem, *Atlantes* seu *Atlantæ* sunt, quos Mela lib. I cap. IV *vltimos ad occasum* dixit. Plura de illis Plinius lib. v cap. VIII, qui eos *degeneres humani ritus dicit*.

XXXII.

Insulas interni maris supra Tingitanam nullas Ptolemæus memoravit. Esse paruas quasdam vel Antonini itinere cognosci potest, vbi locus *Ad sex insulas* nominatur, situs inter Abylam montem & Rusadir coloniam. In Oceano autem plures sunt, sed Ptolemæus tantum duas nominat, *Pænam* & *Eurythiam*, sitas inter vtrumque Atlantem, sed nullius famæ: *Fortunatas* vero, quorum nomen illustrissimum est, nimis ille in austrum deduxit, vt interiori Libyæ, & quæ extra Atlantem etiam maiorem est, respondeant, quod a veteribus recentibusque refutatur. Strabo sub initium operis: *αἱ τῶν μακάρων νῆσοι πρὸ τῆς Μαυρουσίας εἰσὶ τῆς ἐσχάτης πρὸς δύσιν*, *Beatorum insulæ ante Mauretaniam iacent in occidente extremo*. Et quia tam Ptolemæus lib. IV cap. VI, quam Plinius lib. VI cap. XXXII vnam ex Fortunatis *Καναρίαν*, *Canariam* vocant, id argumento est, in nostri temporis Canariis Fortunatas veteres quærendas esse. Plinius refert, esse qui vltra Purpurarias insulas Fortunatas esse existiment: quod haud falsum est, si Purpurariæ, quod vir doctissimus Io. Harduinus censet, sunt illæ, quæ hodie Madera & Portus sanctus adpellantur. His enim proximæ sunt, in austrum versus, Canariæ dictæ, olim Fortunatæ.

XXXIII.

Plinius lib. VI de vtrisque, Purpurariis, quæ etiam huc pertinent, & Fortunatis clare, quamquam ex aliorum fide ac relatione: Cap. XXXI *Nec Mauretaniæ insularum certior fama est. Paucas modo constat esse ex adverso Autololum, a Iuba repertas, in quibus Gætulicam purpuram tingere instituerat.* Hæc de illis Plinius, quas idem ibi *Purpurias* vocat, eo modo, quo lib. XXXV cap. VI *purpurarias officinas* dixit.

XXXIV.

De Fortunatis idem lib. VI cap. XXXII *Sunt qui vltra eas*, [quas modo a purpuræ officinis laudauerat] *Fortunatas putant esse, quasdamque alias: quorum numero idem Sebosus etiam spatia complexus, Iunoniam abesse a Gadibus* DCCL *millia passuum tradit. Ab ea tantumdem ad occasum Pluvialem, Caprariamque: in Pluuialia non esse aquam, nisi ex imbribus. Ab iis* CCL *millibus passuum Fortunatas contra læua Mauretaniæ in* VIIII *horam solis: vocari Conuallem a conuexitate, & Planariam a specie: Conuallis circuitum* CCCM *passuum.*

XXXV.

Hæc ex Statii Sebosi relatione; qui duas præcipue Fortunatas adpellat,

lat, *Conuallem*, quæ ex adſcripta amplitudine Teneriffe putatur eſſe; & *Planariam*, a ſpecie ſeu forma æquali ita adpellata. Eumdem numerum etiam Plutarchus Sertorio pag. 571 poſuit. Sed reuera plures ſunt, nec quas ipſe ante nominauit, ex Fortunatarum numero excludendæ, Iunonia, Pluuialia, Capraria: vti ex Iubæ regis, quam Plinius ibidem adpoſuit, enarratione conſtat. *Iuba*, inquit, *de Fortunatis ita inquiſiuit: Sub meridie quoque poſitas eſſe prope occaſum, a Purpurariis* DCXXV M. *paſſuum, ſic vt* CCL *ſupra occaſum nauigetur: deinde per* LXXV *millia paſſuum ortus petatur. Primam vocari Ombrion nullis ædificiorum veſtigiis: habere in montibus ſtagnum, arbores ſimiles ferulæ: ex quibus aqua exprimatur, ex nigris amara, ex candidioribus potui iucunda. Alteram inſulam Iunoniam adpellari: in ea ædiculam eſſe tantum lapide exſtructam. Ab ea in vicino eodem nomine minorem. Deinde Caprariam lacertis grandibus refertam. In conſpectu earum eſſe Niuariam, quæ hoc nomen accepit a perpetua niue, nebuloſam. Proximam ei Canariam vocari a multitudine canum ingentis magnitudinis: ex quibus perducti ſunt Iubæ duo: adparentque ibi veſtigia ædificiorum. Quum autem omnes copia pomorum & auium omnis generis abundent, hanc & palmetis caryotas ferentibus, ac nuce pinea abundare. Eſſe copiam & mellis. Papyrum quoque & ſiluros in amnibus gigni. Infeſtari eas belluis, quæ expellantur aſſidue, putreſcentibus.*

XXXVI.

Conueniunt fere nomina cum Seboſi narratione: *Ombrios*, ὄμβριος, *Pluuialia* eſt, quod Græcum vocabulum ſonat. *Niuaria* illa, quæ altiſſimos montes habet, vt Teneriffa: quia in ceteris nix rara eſt aut nulla: & hæc *Conuallis* Seboſi eſſe videtur, quia valles ſunt ſub montibus. Voſſius eam *Conualliam* vocari vult, ad Melam pag. 310. Ita ſex numerant Plinius, auctore Iuba, & Ptolemæus Fortunatas: Seboſus & Plutarchus Sertorio duas. Quod autem reuera multæ ſunt, prior ſententia de ſex inſulis veterum huius nominis omnino præferenda eſt.

XXXVII.

Fertiles eſſe & ſalubres, nemo negat: felicitas autem, quam poetæ & alii tribuunt, vt ex hiſtoricis, Iuba & Seboſo, quos Plinius ſublegit, conſtat, fabuloſa eſt: ſicut ipſi Elyſiii campi, quos multi in has inſulas reiecerunt. Vide de his & toto argumento, quæ ſummi viri Iſaacus Voſſius ad Melæ lib. III cap. X, Iacobus Perizonius ad Aeliani lib. III cap. XVIII, & Io. Harduinus ad Plinium commentati ſunt.

CAP. VIII.

CAPVT VIII
DE
AFRICA INTERIORE VETERIBVS COGNITA.
SECTIO I.
DE INSVLIS ATLANTE MAIORE INFERIORIBVS.

I.

INteriora Africæ, & in auſtrum magis quam quæ adhuc explicata ſunt, vergentia nunc exponemus, quantum fieri poteſt per incertas antiquorum rationes, de iis locis, quæ numquam Romani vel Græci adierunt, ſed tamquam in limine aliquid aut a longinquo proſpexere, vel fama audierunt: vnde factum, vt multis fabulis illorum narrationes ſint interpolatæ. Perſequemur ordine quæ exſtant ac reperiri poſſunt: & quia circa Atlantem & mare Atlanticum deſiimus, in illo nunc latere pergemus, inde per mediterranea ad orientalem Africæ Oceanum progreſſuri, in quo finiemus.

II.

Vltra Atlantem maiorem Ptolemæo inſula *Cerne*, Κέρνη, eſt, a pluribus laudata, ſed tam variis in ſitu determinando, vt quidam ex Atlantico mari in orientalem Oceanum transſcripſerint: alii non longe a Lixo Mauretaniæ ponant: alii circa Atlantem maiorem: iterum alii ad Aequatorem vſque remoueant. De ea tradiderunt Hanno Carthaginienſis in Periplo, & Scylax Caryandæus, etiam in Periplo; tum Polybius & Cornelius Nepos apud Plinium lib. VI cap. XXXI, Diotimus apud Strabonem lib. II. Dionyſius in Periegeſi: & Ptolemæus eo loco, quem ſupra deſignauimus. Strabo dicto lib. II pag. 33 in μυθώδεσι, *fabuloſis* cenſet quæ extra columnas Herculis Diotimus poſuerit, Κέρνην τε νῆσον καὶ ἄλλȣς τόπȣς ὀνομάζων, τȣ̀ς μηδαμȣ̃ νυνὶ δεικνυμένȣς, *Cernen inſulam & alia loca nominans, quæ hodie nuſquam adpareant.* Non negamus inſulam tantæ famæ: locum autem certum quod definire non poſſumus, conſenſionem plurium, veterum & recentiorum ſequemur. Cauſſa diſſenſus primi & maximi eſt, quod Aethiopibus ſcriptores hanc inſulam obiiciunt. Quum vero Aethiopes ex vtroque latere in Africa habitent, & ita antiquitus adpellati ſint, tam qui Erythræum mare accolunt, quam qui Atlanticum; hinc factum eſt, vt non nulli orientali Oceano hanc inſulam contribuerint: quod vt illuſtrius eſſet, recentiores inſularum huius maris maximam, S. Laurentii aut Madagaſcar vulgo dictam, antiquorum Cernen eſſe crediderunt. Plinius lib. VI cap. XXXI *Contra ſinum Perſicum Cerne nominatur inſula, aduerſa Aethiopiæ, cuius neque magnitudo neque interuallum a*

continente constat, Aethiopas tantum populos proditur. Ephorus auctor est, a Rubro mari nauigantes in eam non posse propter ardores vltra quasdam columnas (ita adpellantur paruæ insulæ) prouehi. Sed plurimi extra columnas Herculis hanc insulam sitam esse tradiderunt: quo posito, sponte cadunt quæ de orientali latere, huius insulæ sede, quidam tradiderunt. Sic Scylax, Hanno, Dictimus, Polybius, Ptolemæus consentiunt esse hanc insulam in Oceano occidentali.

2. Hoc si ita est, quæritur quo tractu, qua parte meridiani circuli fuerit *Cerne* insula. Hanno fertur, vt in Periplo scriptum est, quarto die a Lixo, per curua litoris nauigando venisse in Cernen. Sic ad Mauretaniam esset, non Aethiopiæ obiecta. Contra Polybius longissime in meridiem profert. Plinius quidem de illo lib. VI cap. XXXI *Polybius in extrema Mauretania contra montem Atlantem a terra stadia octo abesse prodidit Cernen.* At alio loco, & longius in austrum remoto, suum posuit Atlantem. Idem Plinius lib. V cap. I de Polybii in Punico bello nauigatione: *Inde* [a Theôn ochemate] *ad promontorium Hesperium nauigatione dierum ac noctium decem. In medio eo spatio Atlantem locauit, a ceteris omnibus in extremis Mauretaniæ proditum.* Sed sibi ipse non constat Polybius. nam supra dixit, Cernen *in extrema Mauretania contra montem Atlantem* positam esse. Si in Mauretania extrema, non vltra Deorum Currum fuit, quo loco nulla est Mauretania, sicuti etiam nullus Atlas. Placet quod de Mauretania dixit: quod de sede Atlantis transmota, nemo, credo, probaturus est.

3. In caussa huius discordiæ, quod quem Græce periplum, aut fragmentum de illo, sub Hannonis nomine habemus, non est ab ipso Hannone, sed a Græco quodam, Carthaginiensium studioso compositus, qui finxit quæ ignorabat, & fabulis verum cursum incrustauit: quod vir clarissimus Henricus Dodwellus erudita dissertatione demonstrauit. Hunc ducem plerique sequuti sunt, cuius quod multa male cohærebant, quisque inde excerpens adiecit, subtraxit, & vt dissonantia conciliaret, aliter atque aliter collocauit, aut interpretatus est.

4. Quæ quum ita sint, missis illorum sententiis, qui nimis vel in septemtrionem, vel e contrario in austrum *Cernen* trahunt, mediam, quæ auctorem Ptolemæum habet, & ex parte Polybium, qui & ipse Atlantem & Mauretaniam nominat, non autem recte metatur; mediam, inquimus, sententiam tenemus, quæ prope Atlantem & Mauretaniæ fines hanc insulam locat, vt nec eos deserendos existimem, qui Cernen putant *Argum* insulam esse, sitam in XX vel XXI ab æquatore parte seu gradu, quæ aquis scatet & amœnitate, commerciis cum Aethiopibus valde adposita, & ob hoc ipsum a Lusitanis commendata. quæ & Isaaci Vossii ad Melam p. 309 sententia est. Hoc etiam cum Dionysio conuenit, vers. 218 dicente:

- - - - - - ἐν δὲ μυχοῖσι
Βόσκοντ' ἠπείροιο πανύςατοι Αἰθιοπῆες
Αὐτῷ ἐπ' Ὠκεανῷ, πυμάτης παρὰ τέρπεα Κέρνης.

Hoc

Hoc est: *In recessibus autem pascuntur continentis omnium extremi Aethiopes ipsum ad Oceanum, vltimæ prope tempe Cernes.* Est etiam ita satis νοτία, *austrina,* vt Eustathius ibidem de vera Cerne prodit, intellige autem respectu columnarum Herculis, vnde hæ nauigationes in austrum versus suscipiebantur.

III.

Post Cernen Ptolemæo est *Iunonis Solis* [Ἥρας Ἡλίȣ] insula, quæ etiam *Autolala* dicta, quia e regione Autolalæ oppidi in gente Autololum siue, vt Ptolemæus vocat, Autolatarum.

IV.

Deinde post multa flumina, quæ in continente exponemus, tandem est Ἑσπέρȣ κέρας, *Hesperi Cornu,* quem μέγαν κόλπον, *ingentem sinum,* auctor peripli Hannonis vocat: interpretes autem plerique, Pomponium sequuti, promontorium intelligunt, alii Viride, alii quod de Palmis dicitur: de quibus Vossius pag. 309 *Est vero* Ἑσπέρȣ κέρας *promontorium illud famosum, quod Viride adpellatur. Valde halucinatur Salmasius, quum hoc negat, ac caput Palmarum interpretatur. Eo enim vsque non est Hanno progressus.* Pomponius Mela, lib. III cap. IX extremo, *promontorium* dixit Ἑσπέρȣ κέρας: Plinius lib. VI cap. XXXI *Hesperu ceras* Latinis litteris: & paullo ante; *ad Aethiopas Hesperios, & promontorium, quod vocauimus Hesperion ceras.*

V.

Prope illud Sebosus locat *Hesperidum insulas,* quas a *Gorgonum insulis* distinxit. Sed quod in fabulis latent hæ insulæ, vix aliquid de iis certi cognosci potest. Plinius ibidem: *Adeo omnia circa hæc incerta sunt, vt Statius Sebosus a Gorgonum insulis prænauigatione Atlantis dierum* XL *ad Hesperidum insulas cursum prodiderit: ab iis ad Hesperu ceras, vnius.* Sic Gorgonum insulæ in Mauretaniam caderent.

2. At vero Plinius ibidem ex Xenophonte Lampsaceno: *Contra hoc promontorium* [Hesperion ceras] *Gorgades insulæ narrantur, Gorgonum quondam domus, bidui nauigatione distantes a continente, vt tradit Xenophon Lampsacenus. Penetrauit in eas Hanno Pœnorum imperator, prodiditque hirta feminarum corpora, viros pernicitate euasisse: duarumque Gorgonum cutes argumenti & miraculi gratia in Iunonis templo posuit, spectatas vsque ad Carthaginem captam.* Non conueniunt hæc cum Hannone, a quo omnes petebant quæ scriberent ante, quam Romanorum arma in has oras peruenirent. Is vero insulam, in qua Gorgones vel Gorgides essent feminæ, tridui nauigatione vltra Θεῶν ὄχημα, *Deorum currum* collocat. Plinius autem in hoc argumento fluctuat & inconstans est. Lib. V enim cap. I de Polybio: *vsque ad eum montem, quem Deorum ochema dicemus. Inde ad promontorium Hellesperium nauigatione dierum ac noctium decem, in medio spatio Atlantem locauit, a ceteris omnibus in extremis Mauretaniæ proditum.* Sic multorum quidem collegit sententias; cui ipse accedat, non prodidit.

VI.

Sed Hannonem, qui primus huius nauigationis notitiam attulit, persequemur prius, quam ordine interiorem Libyam exponamus. Ab Hesperio cornu aliquot dierum nauigatione ventum est ad montem maximum, Θεῶν ὄχημα, *Deorum currum*, cuius Plinius & Mela quoque mentionem faciunt: Ptolemæus cis æquinoctialem circulum posuit, vt videatur esse, quem Lusitani *Sierra Liona* vocant. Vnde Hanno triduana nauigatione venisse fertur in sinum, qui Νότου κέρας, *Austri cornu* dicatur: in cuius intimo recessu insula sit, cuius incolæ hirsuti sint, e quibus feminas ceperit, cutes illarum Athenas retulerit: quas ille *Gorillas* vocat interpretum placito; Plinius ex Xenophonte *Gorgonas*, quasi hæc Gorgonum insula & sedes fuerit. Hic finis illius peripli est, de quo tam variæ relationes sunt proditæ.

VII.

Ex Atlantico Oceano in terram continentem egredimur, quam Ptolemæus in duas partes duobus distinctis capitibus diuisit, in Libyam interiorem, & in Aethiopiam sub Aegypto. Illa occidentalis est, cuius terminalem ab oriente lineam Ptolemæus per Darnin, in confinio Marmaricæ & Cyrenaicæ vrbem, ducit. In hac parte præcipuæ gentes sunt Gætuli, Garamantes, Nigritæ, & Hesperii Aethiopes, admixtis pluribus minoribus vel incognitis. Quæ sub Marmarica & Aegypto sunt, in altera parte & singulari capite tractauit. Ita autem vtramque in populos distribuit, vt tamen terminos illorum aut minime, aut dubie posuerit, nulli eorum sua adsignando oppida: quod etiam fieri non potuit in tanta remotissimarum regionum obscuritate. Nos prius de populis maioribus agemus; deinde de fluminibus, montibus, & oppidis, quæ prodidit Ptolemæus. Sit igitur iam

SECTIO II

LIBYA INTERIOR.

VIII.

Africam vniuersam veteribus quodammodo cognitam, & vltra Græcis Romanisque notiora regna, respublicas, ac postea prouincias, sub mari positas mediterraneo, remotam, iam explicaturi sumus, in qua potissimum Ptolemæi fide vtemur, quod ceteri nihil distinctius de ea tradiderunt. Huius pars occidentalis eidem dicta Λιβύη ἡ ἐντός, *Libya interior*, cuius præcipui populi sunt, vt diximus, *Gætuli*, *Garamantes*, *Nigritæ*, *Hesperii Aethiopes*. Primum itaque de *Gætulis* agemus.

IX.

GAETVLI, Græce Γαιτοῦλοι, per diphthongum, proprie a Mauretania in meridiem habitarunt, vbi etiam Ptolemæus posuit. Sed postea per Mauretaniam Numidiamque nouas sedes occupauerunt, vt nullis fere finibus hæc natio circumscripta & contenta fuerit. De vetere Gætulia Plinius lib. V cap. IV extremo: *& tota Gætulia ad flumen Nigrin, qui Africam*

cam ab Aethiopia dirimit. Et Agathemerus lib. II cap. V ὑπόκειται τοῖς Μαυριτανίαις ἡ Γαιτυλία, *subiacet Mauritaniis Gætulia.* De adiecta & dispersa idem Plinius lib. V cap. II *Gentes in ea* [Tingitania,] *quondam præcipua Maurorum, vnde nomen, quos plerique Maurusios dixerunt. Proxima illi Massæsylorum fuerat, sed simili modo exstincta est. Gætulæ nunc tenent gentes, Baniuræ, multoque validissimi Autololes.* Sic Gætuli, præcipue *Autololes*, in Mauretaniam Tingitanam successerunt, & in maritimam illius ad Oceanum oram. Idem Plinius eiusdem libri cap. I de Polybii nauigatione: *Prodidit portum Rutubis a Lixo* CCXIII *M passuum. Inde promontorium Solis: portum Risardir: Gætulos Autololes.* Et hi sunt, qui contra Purpurarias insulas habitabant. Idem lib. VI cap. XXXI *Nec Mauretaniæ insularum certior fama est. Paucas modo constat esse ex aduerso Autololum, a Iuba repertas, in quibus Gætulicam purpuram tingere instituerat.* Et rursus lib. V cap. I *Luxuriæ efficacissima vis sentitur atque maxima, quum ebori citroque siluæ exquirantur, omnes scopuli Gætuli muricibus ac purpuris.* Et lib. IX cap. XXXVI hoc *Gætulum litus Oceani* vocat: quamuis non dubitandum sit, veterem quoque & australem Gætuliam ad Atlanticum Oceanum pertinuisse.

2. Sicut autem Mauretaniam Tingitanam, ita etiam Cæsariensem seu Massæsylorum Gætuli inuaserunt. Plinius lib. XXI cap. XIII *Et in Perside, & in Mauretaniæ Cæsariensis Gætulia, contermina Massæsylis, venenati faui gignuntur.* Nec minus id de Numidia intelligendum, cuius caussa Apuleius Madaurensis per scomma *Semigætulus* dictus est. etiam in prorogata ab austro Numidia supra Syrtes, sed in iusta distantia, Gætuli reperiuntur. Strabo sub finem libri XVII, gentes Syrti & Cyrenaicæ ὑπερκειμένας, id est superne imminentes enarrans, πρῶτον, inquit, οἱ Νασαμῶνες, ἔπειτα Ψύλλοι καί τινες Γαιτῦλοι, ἔπειτα Γαράμαντες. *Primum sunt Nasamones, dein Psylli, & Gætulorum pars, & Garamantes.* Adeo longe Gætuli ab Oceano orientem versus producti sunt! Et ex his fuisse videntur, quos Marius apud Hirtium B. Afric. cap. XXXII beneficio fertur adfecisse, vel in sedem meliorem transducendo, vel alias donando immunitates. Et horum posteri erant, qui ab Iuba ad Cæsarem ibidem & cap. LV dicuntur defecisse. Strabo lib. XVII pag. 574 meminit τῆς τῶν Γαιτῦλων ὀρεινῆς. *montanorum Gætuliæ,* ἤδη Λιβυκῆς οὔσης, *quæ iam sint Libyæ,* siue *Africæ,* puto proconsularis, quæ prouincia, Strabonis ætate, eo vsque in austrum videtur fuisse prolata.

3. Partem autem Gætuliæ propriæ australem, quæ ad Nigrin vergit, *Melanogætuli,* id est Nigri Gætuli, tenebant, quos Ptolemæus inter montes *Sagapolam* & *Vsargalam* locauit, vt *Nigrin* flumen habeant a meridie. His, credo, trans Nigrin coniuncti erant *Gætuli Daræ,* quos cum Aethiopibus Hesperiis Plinius censuit. *Postea,* inquit lib. V cap. I, *flumen Salsum,* [subaudi, Polybius prodidit;] *vltra quod Aethiopas Perorsos, quorum a tergo Pharusios. Iis iungi mediterraneos Gætulos Daras.* Procul ergo *Daræ* fuerunt ab Oceano, sed Gætulorum vltimi in meridiem, pars, vt videtur, Melanogætulorum. *Baniuræ* autem *Gætuli,* quos Plinius ita cap. II nominat; & *Autololes,* in Mauretaniæ tum litore colebant: non autem dubium, in vete-

re Gætulia, etiam partes insignes fuisse, sicut *Vesunos* (siue *Nesunos*, vt MSS. habent) quos idem dicit propriam gentem factam, versos ad Aethiopas.

X.

GARAMANTES etiam ex interioris Africæ erant gentibus, vicini Gætulorum. Strabo ibidem: ἡ δ' ὑπὲρ τῶν Γαιτύλων ἐςὶν ἡ τῶν Γαραμαντῶν γῆ, παράλληλος ἐκείνῃ, *Supra Gætuliam est Garamantum regio, isti parallela.* Hanc ait ab Aethiopibus, Hesperiis puto, καὶ τῶν παρωκεανιτῶν, *& Oceani accolis* dierum IX vel X itinere distare: ab Ammone XV. Sed ex fama (φασὶ scripsit) habuit distantiam; certam ipse non cognouerat. In disiunctissimis fuisse terris, poetæ verba Aeneid. VI, *super & Garamantas & Indos:* & ecloga VIII, *extremi Garamantes*, demonstrant. De situ Pomponius Mela lib. I cap. IV *Super ea, quæ Libyco mari abluuntur, Libægyptii sunt, & Leucoæthiopes, & natio frequens multiplexque Gætuli. Deinde late vacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis. Tum primos ab oriente Garamantas, post Augilas & Troglodytas, & vltimos ad occasum Atlantas audimus.* Mirus ordo aut dubius, Gætulis vltra Garamantas in ortum, ad Libægyptios vsque remotis: tamen videmus inde interiores maxime fuisse, vndique magno interuallo liberos a mari & Oceano. Ptolemæus lib. IV cap. VI Garamantum sedem ita descripsit: Γαράμαντες διήκον ἀπὸ τῶν τοῦ Βαγράδου ποταμοῦ πηγῶν μέχρι τῆς Νούβα λίμνης, *Garamantes pertingunt ab amnis Bagradæ fontibus vsque ad Nubam paludem.* * Plinius lib. V cap. V multa oppida Garamantum nominauit, de quibus postea in vrbibus dicturi sumus. Singulari numero est *Garamas.* Silius lib. V vers. 194

Erumpunt multusque Maces, Garamasque, Nomasque.

Femineo genere *Garamantis.* Virgilius Aen. IV vers. 198

Hic Ammone satus, rapta Garamantide nympha.

XI.

NIGRITAE populi circa *Nigrin* fluuium habitantes. Flumen Plinio *Nigris* dictum, lib. V cap. IV extremo: *Gætulia ad flumen Nigrin, qui Africam ab Aethiopia dirimit.* Et cap. VIII *Nigri fluuio eadem natura, quæ Nilo: calamum & papyrum, & easdem gignit animantes, iisdemque temporibus augescit. Oritur inter Tareleos Aethiopas & Oecalicas.* Ptolemæo dicitur ὁ Νίγειρ, *Nigir*, de quo lib. IV cap. VI ὁ Νίγειρ, *Nigir fluuius, iungens & ipse Mandrum & Thala montes. Facit autem & hic* τὴν Νιγρίτην λίμνην, *Nigritem paludem: & ad septemtrionem diuertigia bina constituit, ad Sagapola scilicet & Vsargala montes. Ad ortum autem diuertigium vnum supra paludem Libyen: & ad meridiem diuertigium vnum supra Daradem fluuium.* Agathemerus lib. II cap. X ὁ Νίγιρ. Aliter recentes tabulæ hunc fluuium repræsentant, continuum, multis ostiis seu alueis exeuntem in Oceanum: Ptolemæus autem suis ἐκτροπαῖς, quæ *diuertigia* interpres vertit, multipliciter diremit, vt, quasi terra haustus, ostio, quo effundatur, careat, quod haud dubie ex recentioribus corri-

* Vid. Herodot. IV c. 174 Ἐξαπολομένων δὲ τούτων, ἔχουσι τὴν χώρην οἱ Νασάμωνες. Τούτων δὲ καθύπερθε πρὸς Νότον ἄνεμον, ἐν τῇ θηριώδεϊ οἰκέουσι Γαράμαντες, οἳ πάντα ἀνθρώπου φεύγουσι κ. τ. λ. *Psyllis perditis, Nasamones eorum regionem tenent. Supra hos ad ventum Austrum in regione bestiarum plena Garamantes habitant, hominis cuiusque conspectum fugientes cetera.*

corrigendum eſt. Nihilominus tabulam noſtram expreſſi ad typum tabulæ veteris, quam ex Ptolemæi numeris & nominibus Agathodæmon confeciſſe dicitur, vt adpareat, quid veteres de Libya interiore crediderint.

2. Populi vocantur *Nigritæ.* Strabo lib. II pag. 90 *Maxime ad meridiem verſus ſitos adpellant Aethiopas; ſub his pleroſque Garamantas, Mauruſios, καὶ Νιγρίτας, & Nigritas:* τοὺς δ' ἔτι ὑπὸ τούτοις, Γαιτούλους, *& his adhuc inferiores, Gætulos.* Sic ſcriptum ibi Νιγρίτας: at lib. XVII pag. 568 inconſtanter Νιγρῆται, *Nigretæ.* Mela autem & Plinius *Nigritæ:* ille lib. I cap. IV *Mauri & in Atlanticum pelagus expoſiti. Vltra Nigritæ ſunt, & Pharuſii, vsque ad Aethiopes.* Plinius lib. V cap. VIII *Interiori ambitu Africæ, ad meridiem verſus, ſuperque Gætulos, interuenientibus deſertis, primi omnium Libyægyptii; deinde Leucæthiopes habitant. Super eos Aethiopum gentes Nigritæ, a quo, dictum eſt, flumine.* Hic Aethiopibus Nigritas accenſet: Mela diſtinxit. Vterque recte. Proprie enim in occidente. Aethiopes auſtraliores ſunt: laxe ad Atlantem & in Mauretaniam vsque ſe extendunt. Diſpar in oriente ratio eſt, quam infra explicaturi ſumus. An Nigritæ etiam *Nigroe* vocantur, id eſt Νίγροι, Græco more? Videtur ita clariſſimo Harduino in Plin. VI cap. XXX. Alii dubitant eosdem eſſe, quia Nigroe fabuloſi, etiam ſitu disiuncti. *Ad occidentem verſus,* inquit Plinius, *Nigroe, quorum rex vnum oculum habeat in fronte.*

XII.

AETHIOPES HESPERII ſiue occidentales opponuntur iis, qui ſupra Aegyptum ſunt, orientalem Africam in auſtrali plaga tenentes. De vtraque parte Plinius lib. V cap. VIII ex Homero: *veriſſima opinione eorum, qui deſertis Africæ duas Aethiopias ſuperponunt; & ante omnes Homeri, qui bipertitos tradit Aethiopas, ad orientem occaſumque verſos.* Homeri verba ſunt Iliados A verſ. 23

Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
Οἱ μὲν δυσομένου ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος.

Aethiopas, qui bifariam diuiſi ſunt, vltimi hominum, alii quidem occidentis ſolis, alii vero orientis.

2. Iam Heſperii ſeu occidentales Aethiopes nobis curæ ſunt: quos ita etiam Plinius lib. VI cap. XXX nominauit. *Mons,* inquit, *excelſus, æternis ardet ignibus, Theôn ochema dictus: a quo nauigatio quatridui ad promontorium, quod Heſperion ceras vocatur, confine Africæ iuxta Aethiopas Heſperios.* Alia ratio adpellationis eſt, quando Ptolemæus lib. IV cap. IX, quo de Aethiopia interiore agit, Heſperios Aethiopas ad occidentalem quidem Oceanum, ſed longe vltra æquatorem, iuxta incognitam terram collocauit. Sunt enim etiam citeriores & circa æquinoctialem circulum, & cis eumdem. Plinius lib. V cap. VIII *Super eos* [Gætulos & Leucæthiopas] *Aethiopum gentes, Nigritæ, a quo, dictum eſt, flumine: Gymnetes, Pharuſii iam Oceanum attingentes, &, quos in Mauretaniæ fine diximus, Peroſi.* Et Agathemer. lib. II cap. X *Gir & Nigir* τὴν ἐντὸς Αἰθιοπίαν *interiorem Aethiopiam* perfluunt. Nihilominus & Strabo lib. II pag. 90 τοὺς μεσημβρινωτάτους, Αἰθίοπας προσαγορεύουσι,

ρεύουσι, *maxime meridiem versus sitos, Aethiopas vocant: qui sub his* [ὑπὸ τούτοις] *Garamantas, Nigritas, & inferiores etiam hisce, Gætulos.* Scilicet in occidente Aethiopas præcipue australiores vocabant: ceteros plerumque aliis nominibus, quamquam & ipsi Aethiopes essent, & ita aliquando adpellarentur.

3. Innumeræ gentes minores sunt, quas sub maioribus enumeratis Ptolemæus & Plinius comprehenderunt, & hic fabulis etiam admixtis: quas omnes referre, nimium foret & inutile, quia multa in iis conficta sunt: etiam Plinius tantum nomina habet, sine locorum positione: Ptolemæus autem sedem designat, ex quo excerpemus potiora. Nec credibile, veteres tam distinctam Africæ interioris notitiam habuisse, quum nec hodie post tot circumnauigationes & peregrinantium itinera habeamus. Caussam eius rei Strabo lib. 11 pag. 90 prodidit. *Incolunt*, inquit, *Libyam* ἔθνη τὰ πλεῖστα ἄγνωστα, *gentes pleræque ignotæ. nam neque multi eo ducti sunt exercitus, aut peregrini inde aduenerunt: incolæ autem* [οἱ ἐπιχώριοι] *quum pauci adueniunt aliquando, neque credibilia narrant, neque omnia.* Hinc est, quod enarratio illorum sit fabularum plena de nescio quibus monstrosis hominibus, & aliis rebus, quæ fidem excedunt humanam, vtpote manifesto conficta. Nunc ad ipsam Libyæ interioris enarrationem, hoc est oppidorum, fluminum, montium, & specialium populorum accedemus.

4. Interioris Africæ latus occidentale, seu quod ad Oceanum est Atlanticum, secundum Ptolemæum ita habet: Post Atlantem maiorem & Cernen insulam sunt *Subi* fluuii ostia: dein fluuius *Salathus*, & ad ostia oppidum huius nominis. A quo sunt *Chusaris* fluuii ostia, Χυσάριος ἐκβολαί: & promontorio incerti nominis interiecto, Ὀφιώδους ποταμοῦ ἐκβολαὶ, *Ophiodis fluminis ostia:* deinde *Bagazi*, oppidum. a quo est *Nuius* fluuius, & *Soloentia* promontorium, quod in Hannonis periplo Σολόεις, *Soloes*, patrio casu *Soloentis* & *Soluntis* est. *Venimus*, inquit, ἐπὶ Σολόεντα Λιβυκὸν ἀκρωτήριον, *ad Soloenta, Libycum promontorium.* Hesychius Σολοῦντις, ἄκρα τῆς Λιβύης, *Soluntis, Libyæ promontorium;* quod idem est.

5. Sequitur *Massa* fluuius: *Iarzetha* oppidum; *Daradus* fluuius, vt in veteri tabula est; siue vt in Græca expositione, Δάρατος ποταμοῦ ἐκβολαί, *Daratis fluuii ostia.* Accolunt *Daradæ*, a flumine ita dicti: a quibus & nomen fluuii reformandum est. Deinde est oppidum *Bababa*: & interpositis promontoriis *Arsinario* & *Ryssadio*, in ipso sinu Hesperio fluuius *Stachir*, a quo *Stachiræ* accolentes dicti; male *Trachir* in expositione Ptolemæi amnis est dictus: Post enim in Montibus ipse scripsit ὁ Στάχειρ ποταμὸς *Stachir fluuius.*

6. Porro sunt in eodem sinu, Ptolemæo prodente, *Perphosius* portus: *Catharon promontorium*, id est *purum*, καθαρὸν ἄκρον: & *Nia* fluuius: postea *Hesperium* κέρας seu *Cornu*, ἄκρον & ipsum, id est promontorium, quomodo & Mela ac Plinius vocant, secus ac Hanno, cui sinus, κόλπος, est. Sed de hoc supra in Hannonis cursu plura. Post Hesperium ceras effunditur amnis *Masitholus*, ex monte, qui Θεῶν ὄχημα, *Deorum currus* propter altitudinem vocatur, decurrens. Mons autem a mari non longe abest; de quo supra

satis dictum, quum Hannonis periplum persequeremur. Vltimus in hoc sinu locus Ptolemaeo dictus Ὑπόδρομος Αἰθιοπίας, *Hypodromus Aethiopiae*, quod ita etiam Marcianus Heracleota p. 35 sublegit, μέχρι τῦ λεγομένυ Ὑποδρόμυ Αἰθιοπικῦ, *usque ad Hypodromum Aethiopicum.* Agathemerus autem lib. II cap. V ἱπποδρομος *Hippodromus* scripsit, quasi equorum decursio: quod clarissimo viro Io. Hudsonio praeferendum videtur, & Marcianus ex Agathemero emendandus. Quod vero non primus Marcianus ita legit, sed Ptolemaeus etiam, quem is sequi solitus est; nihil puto mutandum esse, vt sit cursus seu via Hypodromus, qua subitur in extremam Aethiopiam siue maxime australem, quam potissimum Aethiopiam simpliciter, sed in occidente, adpellabant, vt supra demonstratum est. Nec vero illam exponit ac enarrat, sed dimittit in incognitis. Nihil enim vltra hunc Hypodromum habet, nisi *Ichthyophagos Aethiopas* in litore, hoc est, qui tantum piscibus vescantur, quam viuendi rationem quoque in Asiae quibusdam populis, & in Arabaegyptiis Ptolemaeo auctore, obseruauimus.

7. Hactenus in ora Atlantici Oceani versati sumus: nunc quae intus sunt, nec vero a mari longius recedunt, per eumdem tractum inuestigamus. Inter Subum & Salathum fluuios oppidum est *Autolala*, vnde forte oriundi sunt *Autololes Gaetuli*, de quibus supra actum: quos *Autolatas* hoc loco Ptolemaeus vocat, nisi *Autolalatae* seu *Autololatae* legendum est.

8. Circa Chusarin amnem est oppidum *Thuelath*, Θυηλάθ; & ad Ophiodem fluuium *Tagana:* ad Daradum *Magura*. Prope Stachirem flumen *Vibrix*. In Gaetulia propria oppidum *Tulubath:* in Melanogaetulis *Malacath*, *Tucabath*, *Bintha:* Mons hic est *Sagapola*, qui Subum & Salathum fundit: a quo ad vsque montem *Vsargalam*, qui fontem habet Bagradae, *Melanogaetuli* habitant.

9. Circa Bagradam fontibus propiorem *Silice*, *Buthurus*, *Anoegath*, *Thabuthis*, *Capsa*. Ad *Girgirim* montem versus & Cinyphi fontes *Bouta*, *Bedirum*, *Vanius*, *Gelanus*, *Sabae*, *Garama* metropolis. De hac Plinius lib. V cap. V *clarissimum oppidum Garama, caput Garamantum.* Hi enim a *Cinyphi* * fontibus & circa *Gir* flumen usque ad montes, qui *Vallem Garamanticam* faciunt, longe lateque habitarunt; quibus Plinius & alia oppida tribuit dicto loco. *Mons*, inquit, *longo spatio in occasum ab ortu tendit, Ater nostris dictus a natura adusto similis aut solis repercussu accenso. Vltra eum deserta: Matelgae oppidum Garamantum: itemque Debris adfuso fonte, a medio ad mediam noctem aquis feruentibus, totidemque horis ad medium diem rigentibus.* Posteriorem vrbem *Debrim* etiam Priscianus Periegesi v. 202 laudauit:

Hanc habitant iuxta Garamantes Debride clari,
Quae superat cunctas vrbs miro munere fontis,
Frigore qui noctis feruet calefactus & umbris,
At solis friget radiis glacialis, & igni.

Quod vero Ptolemaeus tacet, neque Debridi neque Matelgis certus locus adsignari potest, & si adsignatur, coniectura sola nititur. Cornelius Balbus

* Vid. Herodotus IV cap. 175.

iunior de Garamantibus triumphauit. Plinius enim, quum de Matelgis Garamantum, itemque de Debride ac eius mirabili fonte; & de ipso capite Garama dixisset, *Omnia*, inquit, *armis Romanorum superata, & a Cornelio Balbo triumphata: vni huic omnium externo curru & Quiritium iure donato; quippe Gadibus genito ciuitas Romana cum Balbo maiore, patruo, data est. Et hoc mirum, supradicta oppida ab eo capta, auctores nostros prodidisse: ipsum in triumpho, præter Cydamum & Garamam, omnium aliarum gentium vrbiumque nomina ac simulacra duxisse*, quæ iere hoc ordine: *Tabidium oppidum* (Harduino est Θαϐεδις, *Thabudis* Ptolemæi, circa fontes Bagradæ) *Niteris natio, Negligemela oppidum, Bubeium natio vel oppidum. Enipi natio, Thuben oppidum, mons nomine Niger: Nitibrum, Rapsa, oppida: Discera natio; Debris oppidum, flumen Nathabur, Thapsagum oppidum; Nannagi natio, Boin oppidum, Pege oppidum, flumen Dasibari. Mox oppida continua, Baracum, Buluba, Alasi, Balsa, Galla, Maxala, Zizama.* Quod vero modo dixit, *omnium aliarum gentium vrbiumque* nomina in triumpho duxisse, nescitur quænam ex his Garamantum fuerint, quænam vicinarum gentium vrbiumque. Quod etiam in orientem longe procurrit Garamantum natio, iterum dubitatur, vbi hæc oppida quærenda, supra Cinyphi fontes, an supra deserta Marmaridarum. In Tabula Aegypti & Cyrenaicæ præcipua Garamantum oppida, quæ Plinius laudat, Matelga & Garamam, in orientali Garamantum regione constitui: de quo nunc dubito, postquam Ptolemæi Garamam metropolim, quam prius aliam a Garamantum regia credebam, diligentius considerauí, eo posito loco esse, qui ad Garamantas omnino referri possit.

10. Circa *Nigir* flumen seu *Nigrin* Ptolemæus multa oppida posuit, obscuro pleraque nomine, quæ sunt ab occasu in ortum progredienti hæcce: *Pesside, Saluce, Thige, Thamondacana, Cuphe, Nigira metropolis, Vellegia, Tagama, Dudum, Panagra.* Nigritarum in his partes esse præcipuas, non est quod dubitetur: quis vero adfirmabit, nullas alias nationes seu gentes esse admixtas? Certe nec Ptolemæus distinxit aut separauit. Post *Girgerim* montem, austrum versus, sunt *Thumelitha, Thuspa, Thycimath*, & gens *Mancoi*.

11. *Gir* flumen sequitur, diuersum a Nigir, cui adfunditur, de quo præter Ptolemæum etiam Agathemerus lib. II cap. x τῶν διαῤῥεόντων τὴν ἐντὸς Αἰθιοπίαν, καὶ τάς τε ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη ἐν ἠπείρῳ ἐχόντων, μέγιστός ἐστιν ὁ τε Γὶρ καὶ Νίγιρ. *Illorum, qui per interiorem Aethiopiam fluunt, quique fontes & ostia in continente habent, maximi sunt Gir & Nigir.* τὴν ἐντὸς, *interiorem* Aethiopiam. Sic vltimam & maxime australem ceteri vocant, vt dubitare liceat, annon ἐκτὸς hoc loco legendum sit. Gir enim & Nigir sunt in Aethiopia exteriore, quæ nobis citerior est. Meminit huius fluminis etiam Claudianus lib. I in primum consulatum Stilichonis vers. 251

Quos vagus humectat Cinyps, & proximus hortis
Hesperidum Triton, & Gir notissimus amnis
Aethiopum.

Circa *Girem* fluuium, *Gira* metropolis, *Badiath*, & *Tucrumuda*, ac *Iscberi* a Ptolemæo sunt posita. Vltra fontes Cinyphi, fere in limite citerioris partis,

tis, quam Aethiopia sub Aegypto excipit, *Lynxamatæ* erant gens Libyca, eorumque oppidum *Lynxama* ad *Chelonidas paludes:* super quas oppida *Rubune, Artagira, Thuppa:* populi *Dauchitæ, Calitæ*, a quibus in austrum magis vergunt *Nubi*, Νῦβαι, qui Ptolomæo tenent occidentalia vallis Garamantici montis, cum flumine *Nuba*, & palude *Nuba*, quam flumen perlabendo facit. Agathemeri autem Νῦβοι, *Nubi*, quamquam confuse Blemmyas, Strutophagos & alios coniungit, sunt alii, quia *ἀπὸ ἀνατολῶν, ab oriente* Nili posuit iuxta Aualitas, prope ostium sinus Arabici: de quibus & Plinii *Nubei Aethiopes* lib. VI cap. XXX intelligendi sunt, quia post illos dicit: *At ex Africæ parte*, cetera; quæ ab occidente Nili est, sicut Arabiæ ripa vel latus ipsi sæpe dicitur, quod est ab oriente fluminis. Hi *Nubæ* apud Ptolemæum vocantur. Nostri autem, occidentales Nubi, etiam *Nubæ* dicuntur, apud quos hodie non incelebre est regnum Nubiense. Claudianus dicto libro vers. 254

Venerat & paruis redimitus Nuba sagittis,
Et velox Garamas.

Neutros bene descripsit Byzantius chorographus, Νῦβαι ἔθνος Λιβύης παρὰ Νείλῳ, *Nubæ, gens Libyæ iuxta Nilum.* Plinii enim Nubei Aethiopes absunt a Nilo *dierum octo itinere:* nec forsan breuiore, quos Ptolemæus ab occasu collocauit.

12. Supra Nubos, ad æquatorem versus circulum, obscuri sunt populi, *Dolopes, Mimaci, Astacuri, Aroncæ, Dermones, Derbici, Asaracæ*, iuxta *Arangam* montem; & *Xylinces Aethiopes.* Nec citeriores, & qui ad occasum vergunt, celebriores famæ sunt, præter *Pharusios* fortasse & *Perorsos;* videlicet *Churitæ, Odrangidi Aethiopes* prope *Capham* montem: *Orphes* ab australi montis latere: *Matites, Aphricerones, Achamæ, Tarualtæ, Gongalæ*, & *Nabathræ* prope montem *Arualtem*, qui ad æquinoctialem vergit lineam.

13. Quos ante paullo ex obscurorum censu excipiebamus, *Pharusios* & *Perorsos*, de iis multi tradiderunt. Primi dicuntur etiam *Phaurusii*, quamvis Ptolemæus distinguat. Dionysius vers. 215

Γαίτυλοί τε ἐφύπερθε, καὶ ἀγχίγυοι Νίγρητες.
Εξείης δ' ἐπὶ τοῖς, Φαυρύσιοι. ὧν ὕπερ αὖαν
Ναίουσιν Γαράμαντες ἀπείριτοι.

quod ita Priscianus conuertit a versu 200

Gætulique super sunt, vicinique Nigretes.
Continuo post hos sequitur Phaurusia tellus,
Hanc habitant iuxta Garamantes.

Ceteri scripserunt *Pharusii.* Strabo lib. XVII pag. 568 οἱ Φαρούσιοί καὶ οἱ Νιγρῆται. Et Stephanus Φαρούσιοι. ἔθνος Λιβυκόν, *Pharusii gens Libyca.* Mela lib. I cap. IV *Vltra Nigritæ sunt, & Pharusii vsque ad Aethiopas.* Addita fabula, comites Herculis fuisse, ex Persis in Hesperidas proficiscentis. Idem Mela lib. III cap. X *Deinde Pharusii, aliquando tendente ad Hesperidas Hercule dites: nunc inculti, & nisi quod pecore aluntur, admodum inopes.* Quod Plinius lib. V cap. VIII clarius refert: *Pharusii quondam Persæ, comites fuisse dicuntur*

Herculis ad Hesperidas tendentis. Qui ibidem etiam situm ita describit: *Pharusii, iam Oceanum attingentes.* Ptolemæus autem *Pharusios* a *Phaurusiis* distinxit, illos locans a septemtrione Sagapolæ montis: hos, qui & *Anticoli* dicuntur, a septemtrione *Ryssadii* montis, ab occasu *Caphæ*; inter Duradum & Stachirem amnem.

14. De *Perorsis*, qui inde in meridiem circa Theon ochema habitant, minus prostat. Plinius lib. v cap. I *Postea flumen Salsum, vltra quod Aethiopas Perorsos, quorum a tergo Pharusios*, supple, Polybius prodidit. Bis Plinius idem ad Mauretaniæ fines Perorsos reduxit: lib. v cap. VIII *Pharusii iam Oceanum attingentes, & quos in Mauretaniæ fine diximus, Perorsi.* Et lib. VI cap. XXX *Deinde Hesperii, Perorsi, quos in Mauretaniæ confinio diximus.* At Ptolemæus lib. IV cap. VI τὸ τῶν Περορσῶν γένος οἱ εἰσιν ἀνατολικώτεροι, καὶ ἀπὸ θαλάσσης τῦ ὄρους, ὃ καλεῖται Θεῶν ὄχημα. *Perorsorum genus: qui, procul a mari, magis orientales sunt quam mons, qui Deorum currus adpellatur.* His adiacet *Pyrrhus campus*, τὸ Πυῤῥὸν πεδίον Ptolemæi, vt ipse definit, inter *Leucoæthiopes*, qui sub *Ryssadio* monte sunt, & Perorsos. Dictus campus ab ignibus, quibus noctu luxisse Hannonis periplo refertur; & in medio eius mons maximus, Theôn ochema, quasi igneus noctu adparens. Hic fuere *Pyrrhæi Aethiopes* Ptolemæi, μεσημβρινώτεροι τῦ Γεὶρ ποταμῦ, *australiores Gir flumine.*

15. Hæc citra æquatorem: vltra illum *Aethiopes Ichthyophagi* iuxta Oceanum: etiam *Hesperii*, non laxe, sed strictim dicti: quos supra ex Strabone demonstrauimus. Cui Agathemerus lib. II cap. VII consentit: *Aethiopes Hippophagi ad Aethiopicum Hippodromum:* ὧν μεσημβρινώτεροι οἱ κοινῶς καλέμενοι Εσπέριοι, *quibus meridialiores sunt, qui communiter vocantur Hesperii.* Addit Agathemerus in ora *Anthrophagos Aethiopes:* a quibus orientem versus & simul meridiem est regio *Agisymba*, quam Ptolemæus quoque ita locauit: vlteriora erant incognita.

16. Fabulæ in hac Libya multæ sunt, vt Hannonis periplo *torrentes ignei*, πυρώδεις ῥύακες, & nocturni concentus tibiarum, Aegipanum forsan & Satyrorum, quos Plinius nominat lib. VI cap. XXX extremo. Quam fabulosæ *Hesperides* earumque horti & insulæ? Multi in Mauretania; alii in Cyrenaica, alii in interiore Libya quæsiuerunt, nusquam inuenerunt. Quibus similia sunt, quæ de Antæo, Herculis antagonista, finguntur, quem quidam Lixi in Mauretania sedem habuisse, ibique certasse cum Hercule, prodiderunt, vt Plinius lib. V cap. I; alii *Irassæ* in Tritonide * lacu, vt est apud Pindari scholiasten ad Pyth. IX vers. 185. quod oppidi nomen, simplici littera, *Irasa*, est etiam Herodoti lib. IV cap. CLVIII, qui quidem circa Cyrenaicam situm fuisse non obscure significat: de Tritonide autem palude hoc loco silet, cui alia inædificata fuisse, ab aliis refertur. Populos corpore monstrosos, quales Plinius lib. VI cap. XXX enumerauit, ne dignos quidem habeo, vt vel nomina recenseam. Quo enim nemo penetrauit, ibi audacter, etiam ineptissima confinguntur.

SECTIO

* Hæc λίμνη Τριτωνὶς Aethiopiæ propinqua & monti Atlanti. Vid. Diodorum Siculum III pag. 186. Adde quæ Herodotus habet IV cap. 179 & 180.

SECTIO III.

AETHIOPIA SVPRA AEGYPTVM.

XIII.

Ptolemæus, vt ſupra diximus, Interiorem Africam diſtinxit in *Libyam interiorem*, & *Aethiopiam ſub Aegypto*. Libyam ab Atlantico Oceano vſque ad meridianum Darnidis in extrema ad ortum Cyrenaica perducit: ſupra Marmaricam & Aegyptum habet illam Aethiopiam, quam τὴν ὑπὸ Αἴγυπτον Αἰθιοπίαν, *ſub Aegyptum Aethiopiam* vocat: malim ὑπὲρ, *ſupra* Aegyptum, ratione Nili, qui ex Aethiopia per Aegyptum in mare ruit mediterraneum. A fluminibus autem & eorum lapſu diſtinguimus quod ſupra eſt ac infra in prouinciis: quemadmodum Superior Aegyptus eſt contermina Aethiopiæ: Inferior ad mare vergit, in quo Nilus exit. Sic Dio Caſſius lib. LIV pag. 524 οἱ Αἰθίοπες οἱ ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκοῦντες, *Aethiopes ſupra Aegyptum habitantes*. Vt vero in tabulis adſpicimus regiones, *ſuperiores* ſunt, quæ ſeptemtriones ſpectant; *inferiores*, quæ in auſtrum verſus ſitæ ſunt: atque ita Ptolemæus ὑπὸ, *ſub* Aegypto dixit Aethiopiam.

2. Hæc notior antiquis *Aethiopia* eſt, quam quæ in Libya aut ad mare eſt Atlanticum; quia ex Aegypto antiquitus cum his gentibus commercia quæ etiam ſe latius in ſeptemtrionem extendunt, quam occidentales Aethiopes, vbi ſumme auſtralibus hoc nomen datur præcipue. Etiam fabula huic nomini acceſſit, quaſi a Vulcani filio Aethiope adpellatio petita ſit. Plinius lib. VI cap. XXX *Reges Aethiopum* XLV *& hodie traduntur. Vniuerſa vero gens Aetheria adpellata eſt, deinde Atlantia, mox a Vulcani filio Aethiope Aethiopia.* Quod olim *Aetheriam* dicit adpellatam, congruit cum Heſychio, qui Ἀερίαν, *Aëriam* Aethiopiam olim dictam fuiſſe commemorat. Et Strabo lib. II p. 82 ſingulare genus Aethiopum vocat Αἰθίοπας Αἰθερίους, Aethiopas Aetherios.

3. Quod vero nomen in ſacris libris Teſtamenti veteris ſit Aethiopiæ, non eſt indubitato certum. Antiqua eſt traditio, Ebræis כוש, *Chuſch* ſiue *Chus* adpellari *Aethiopiam*, & כושי *Aethiopem*: atque ita Græci interpretes codicis ſancti paſſim id nomen verterunt v. g. Geneſ. II, 13, Eſa. XI, 11, cap. XVIII, 1, cap. XX, 3, 4, 5, Ezech XXIX, 10, cap. XXX, 4, Zephan. II, 12. cap. III, 10, & alibi. Hos ſequuti ſunt plerique interpretes, vetus Latinus maxime: nec videtur alia magis conuenire regio ſimilitudini Ier. XIII, 23 explicandæ, *num mutabit cutem Chuſi*; quam Aethiopia. Nec Ioſephus tantum hos interpretes, ſed plurimorum etiam ſuo tempore conſenſionem ſequitur lib. I Antiquit. cap. VII. Αἰθίοπες, inquit, ὧν ἦρξεν, ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντων Χουσαῖοι καλοῦνται. *Aethiopes. quibus* [Chus Chami filius] *præfuit, etiamnum tam ab ipſis inter ſe, quam ab omnibus in Aſia, Chuſæi adpellantur.* Addit Hieronymus Quæſt. in Geneſ. cap. X conſenſum Ebræorum: *Chus vsque hodie ab Ebræis Aethiopia vocatur.*

4. Non videtur a tanta conſpiratione recedendum: nec vero ſpernendæ rationes ſunt, quas doctiſſimus vir Samuel Bochartus in contrarium

protulit, quarum robuſtior ceteris * videtur, quod Ezech. XXIX, 10 Aegypti fines deſcribuntur ממגדול סונה ועד גבול כוש quod Græci verterunt, *ἀπὸ πύργυ Συήνης καὶ ἕως ὁρίων Αἰθιόπων*: Vulgatus Latinus: *a turre Syenes vsque ad terminos Aethiopiæ.* At Syene [ſi Ebræa vox, vt creditur, illam celebrem pæninſulam ſignificat] inter Aegyptum & Aethiopiam terminus eſt auſtralis, cui oppoſitum, ſeptemtrionalem, ſpectat vocula עד *vsque ad:* qui quod Chus eſt, illa regio non in Aethiopia, ſed in Arabia videtur quærenda eſſe. Iuuat ipſa verba viri doctiſſimi ex lib. IV Phaleg cap. II audire, quibus locum Ezech. XXIX, 10 illuſtrat. *His verbis*, inquit, *deſignari palam eſt duos Aegypti terminos oppoſitos. Syenem autem omnes ſciunt eſſe terminum Aegypti Aethiopiam verſus.* ·*Strabo* [lib. XVII p. 562] *de Syene: ἡ μὲν ἐπὶ τῶν ὅρων τῆς Αἰθιοπίας καὶ τῆς Αἰγύπτυ, illa quidem vrbs eſt in Aethiopiæ & Aegypti finibus. Et Plinius* [lib. V cap. IX] *Ditionis Aegypti eſſe incipit a fine Aethiopiæ Syene.* Ceteras auctoritates prætereo. Ex quibus tandem ita concludit: *Itaque Chus Aegypti terminus Syenæ oppoſitus non poteſt eſſe Aethiopia. Quin Arabiam intelligi plane neceſſe eſt, qua terminatur Aegypti pars ab Aethiopia remotiſſima.* Et poſt paullo: *Ex iis, quæ hactenus diſputata ſunt, credo conſtare luce clarius, Chuſæos in iis locis habitaſſe, quæ ſupra indicauimus, nimirum ſupra Aegyptum ab Rubri maris ſinum vltimum, in parte Arabiæ Petrææ & Felicis. Vnde colligere eſt, Chuſæos eosdem eſſe cum veterum Scenitis & Saracenis recentiorum.*

5. Alii etiam terram Chus extra Aethiopiam quærunt, & in Arabia inveniſſe putant, e quibus honoris cauſſa Io. Harduinum nomino, qui Chronolog. V. T. p. 57 *Aethiopia*, inquit, *hoc loco* [2 Paralip. XIV, 9] *ac forte vbique in ſacris litteris, Arabia deſerta eſt.* Et p. 121 *vsque ad Arabiam Deſertam, quæ in ſacris litteris Aethiopia eſt.* Quod ſi totam Deſertam intelligit, quæ ad Perſicum ſinum & oſtia Euphratis & Tigris pertingit, facilior ratio in flumine Paradiſi Gihon interpretando eſt, quia Paradiſus ſecundum plurimorum ſæculi noſtri ſententiam circa Euphratis & Tigris confluentes fuit. Ille autem amnis terram Chus circuiſſe, ſaltem adluiſſe dicitur Geneſ. II. At difficilius eſt ex mente Bocharti hæc conciliare, qui Chus in parte Petrææ ac Felicis, quæ proxima Aegypto eſt, locauit: & *flumina Chus* Eſa. XVIII, 10, Zephan. III, 10, quibus vlterior Aegyptus eſt, de Beſor, & torrente Rhinocoruræ, & Regia foſſa ſeu Traiano amne interpretatur: quos antea de Nilo, Aſtapa, & Aſtabora, aut aliis longinque remotis intellexiſſes.

6. Hæ

* Multo robuſtior eſt deſignatio Xenophontia finium imperii Cyri, vbi Aethiopia terminare dicitur regnum Cyri a meridie. Vide ergo Xenophontis Cyropæd. VIII p. 233 B, & pag. 238 D. Et nouum argumentum præbet id quod adſcripſi ad p. 595. Herodotus III cap 94 Παρικάνιοι δὲ καὶ Αἰθίοπες, οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης. Adde ſubſequentia de Aethiopibus circa Nyſſam. Item III cap. 114 ſqq. Herodotus idem VII cap. 69 Aethiopes narrat in Xerxis exercitu fuiſſe, qui ſine dubio ei ſubiecti erant. Atqui eos non habuit ſubiectos, qui ſupra Aegyptum ſunt in Africa. Immo Aethiopes & Arabes coniungit cap. 69. Verum fuerint illi Afri: at iis ab Herodoto eodem ibidem opponuntur Αἰθίοπες οἱ ἀπ' ἡλίυ ἀνατολέων, qui προσετετάχατο τοῖσι Ἰνδοῖσι, διαλλάσσαντες εἶδος μὲν ὐδὲν τοῖσι ἑτέροισι, φωνὴν δὲ καὶ τρίχωμα μῦνον. Οὗτοι δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης Αἰθίοπες τὰ μὲν κ. τ. λ. Vide item Philoſtrat. Vit. Apollonii VI cap. I.

6. Hæ præcipuæ de *Chus* sunt sententiæ, e quibus quisque eligat quam sibi putat fide digniorem esse. Præualet in eruditorum conciliis nunc fere altera de Arabia: quam si tueri animus est, noli de sola Petrææ parte, Aegypto contermina; neque de sola Deserta accipere, sed coniunge vtramque, vt & Mosis vxorem Midianiticam, quæ Numer. XII, 1 כושית cognominatur, hoc est, vt LXX. & Vulgatus verterunt, Αἰθιόπισσα, *Aethiopissa*; & Paradisi fluuium, terram Chus præfluentem, commode possis, saltem verisimiliter, interpretari.

7. Cognata huic quæstio est de *Regina Sabæ*, quæ ad Salomonem profecta est 1 Reg. X, quam Iosephus lib. VIII cap. II, & multi Christiani interpretes, & in his quoque Hugo Grotius, ex Aethiopia adducunt. Quibus fauet, quod eam Saluator noster Matth. XII, 42 βασίλισσαν νότου, *reginam austri* vocat, quæ ἐκ περάτων τῆς γῆς, *a finibus terræ* aduenerit: quorum vtrumque cum situ Aethiopiæ magis, quam vllius regionis, conuenit. Quod vero שבא, *Saba* per Shin scripta turiferæ regionis est, vt ex Ierem. VI, 20 patet, & nulla terra turis feracior, quam illa pars Arabiæ Felicis; ceteri reginæ sedem in Arabia Felice fuisse, recte plerique censent, non quidem ad os sinus Persici, vbi doctissimus vir Sabæos ponit, apud Rhegamam Ptolemæi, quasi id nomen sit a *Rhegma*, vt LXX & Vulgatus legunt, filio Chusi, patre τοῦ Sabæ seu Sebæ, conditore Sabæorum Arabiæ Felicis: sed propius ad sinum Arabicum, vbi Ptolemæus posuit, quæ positio cum plaga νότου, *austri*, Iudææ respectu, non male congruit: quæ vero prope sinus Persici est ostium, aut Rhegama, longius recedit Iudæis a plaga τοῦ νότου seu australi.

8. Nec vero negamus in Aethiopia Sabæos, & vrbem Sabam, cuius nominis plures fuerunt; sed Aethiopicam סבא *Sabam* per Samech indicari volunt. Psalm. LXXII, 10 hæc ab Arabica distinguitur. *Munera offerent* מלכי שבא וסבא, quod Græci verterunt βασιλεῖς Ἀράβων καὶ Σαβᾶ, vetus Latinus, *reges Arabum & Saba*. Alteros, per Samech scriptos, interpretes plerique ad Aethiopiam referunt, vbi, si Iosepho credimus lib. II Antiq. cap. V, Meroe quondam fuit *Saba*, Σαβᾶ, adpellata: sed præterea ad Arabicum sinum prope Adulin alia *Saba*, quæ Arabicæ respondet, sinu interiecto, vt bene conueniant in Psalmo reges Seba Arabicæ & reges Seba Aethiopicæ, vt Pagninus transtulit. Bochartus autem lib. IV cap. VII & hos Sabæos Persici maris putat esse: quem consulas. De Sabe Ptolemæi in Deserta Arabia actum est supra, quum de Iobi sede ageremus. Sabæi, per Samech, סבאים, homines proceri, memorantur Esa. XLV, 14.

XIV.

Hæc de nominibus. Nunc ipsam peragraturi regionem, primum quæ cis Nilum sunt, seu occasum versus sita, exponemus: tum etiam, quæ sunt trans flumen & ad Oceanum.

XV.

Aegyptus in ripa Libyca desinit ad insulam Elephantinam & Cataracte minores quæ supra sunt, Aethiopiæ tribuuntur. Ab ortu in Lynxamatis interio-

interioris Libyæ terminum posuimus. Tum sequuntur apud Ptolemæum inanes regiones, *Phasaca*, & supra eam *Bacalitis*. Vltra has *Lycomedis palus* est, Λυκομήδες λίμνη, quam Ptolemæus in Marmarica australi censet, sed in finibus Aethiopiæ. Plinius autem in occasum magis hunc lacum ad Psyllos trahit lib. v cap. IV. *Garamantes*, inquit, *ab Augylis dierum* XII *itinere distantes. Super illos fuere gens Psylli, super quos lacus Lycomedis, desertis circumdatus.* Ex his *Augylæ*, quos & *Augilas*, littera Latina, vt in Melæ libris est, scribunt, in extrema sunt Cyrenaica, aut Marmaricæ confinio ad austrum, vbi Ptolemæi oppidum est *Augila*, qui gentem *Augilarum* cum Nasamonibus coniungit. Sed neque hæc positio est Plinio satis, qui dicto loco addit: *Augylæ ipsi medio fere spatio locantur ab Aethiopia, quæ ad occidentem vergit; & a regione, quæ duas Syrtes interiacet, pari vtrimque interuallo.* Sed hæc obiter de *Augilis*, & alieno loco. De Psyllis dictum supra, vt ita non modicum interuallum sit inter Plinii & Ptolemæi lacum Lycomedis. Vter veriore loco posuerit, non est certum.

XVI.

Blemmyes, seu *Blemyes* hoc loco quidam ponunt, quos Strabo & Ptolemæus circa Astaboram fluuium, longe vltra Nilum, sinum versus Aualiten posuerunt. Nec vero prior situs ratione caret. Ipse Strabo ineunte lib. XVII Blemmyas Αἰγυπτίοις ὁμόρους, *Aegyptiis conterminos* dixit: altera autem positio longissime abest ab Aegypti finibus. Et Zosimus lib. I cap. LXXI Blemmyas socios dicit vrbis Ptolemaidis in Thebaide contra Romanos: ergo vicinos oportet eius ciuitatis fuisse, non reiectos ad vltima Arabici sinus & ad Aualitas. Et Olympiodorus apud Photium p. 112 Blemmyas iuxta Talmin ponit, Aegypti vrbem in extremis finibus, cuius situm supra ex Antonini itinerario demonstrauimus. Etiam Procopius lib. I Belli Pers. cap. XIX Blemmyas prope Elephantinen & Philas statuit, qui Philis commune templum cum aliis barbaris & Romanis ex Diocletiani instituto habuerint. *Nobatas*, qui prius Oasin circumcoluerint, deductos esse ad Nilum, circa Elephantinen, vt Blemmyas, qui interiora tenuerunt, cohiberent. De Strabone & Ptolemæo infra suo loco dicemus. Sed, quoquo loco habitarunt Blemmyes, mira de ipsis eorumque forma corporis conficta sunt. Plinius lib. v cap. VIII *Blemmyis traduntur capita abesse, ore & oculis pectori adfixis.* Fabulam putant ex eo esse, quod huic nationi breuius collum fuerit, vt caput videretur cum pectore cohærere. Sane aliquid singulare & cum ceteris minus commune in Blemmyis fuisse, Vopiscus auctor est in Probo cap. XVII de iis ita referens: *Blemyas etiam subegit, quorum captiuos Romam transmisit, qui mirabilem sui visum, stupente populo Romano, præbuerunt.* Cetera nomen scribitur tam simplici M a Stephano, Vopisco, Procopio, & Mamertino in Genethliaco; quod necessarium poetis fuit, Dionysio v. 220, & Claudiano carmine de Nilo vers. 19:* a plu-

* Hanc scripturam firmat etiam Nonnus Dionys. XVII extrem.

Καὶ Βλέμυς ὠκὺς ἵκανεν ἐς ἑπταπόρου στόμα Νείλου,
Ἐσσόμενος σκηπτοῦχος ὁμόχρονος Αἰθιοπήων.
Καί μιν ἀηθερέος Μερόης ὑπεδέξατο πυθμὴν
Τψιγόνοις Βλεμύεσσι προώνυμον ἡγεμονῆα.

a pluribus duplicata littera, Strabone, Ptolemæo, Zosimo, Olympiodoro, Mela, Plinio, Ammiano, præsertim Valesii editione lib. XIV cap. IV: Lindenbr. autem p. 9 littera simplici. Casus etiam variat: dicuntur plerumque *Blemmyes*; at etiam *Blemmyæ*: vnde Plinii *Blemmyis*: Ammiani *confinia Blemmyarum*.

XVII.

Nunc ad Nilum, expositis quæ citeriora erant, accedimus, in ripa eius sinistra seu occidentali ab Aegypti termino, quoad cognitum fuit veteribus, progressuri enarrando. Primum oppidum est *Pselcis*, φέλκις Ptolemæi, cui in altera ripa Metacompso opposita est, terminus Aegypti, de quo Ptolemæus lib. IV cap. V extremo: Μετακομψώ, ἧς ἀντικρὺ ἀπὸ δυσμῶν τοῦ ποταμοῦ Ψέλκις, *Metacompso, contra quam ab occasu fluuii Pselcis est.* Plinio etiam dicta *Pselcis* lib. VI cap. XXIX, & in Antonini Itinerario: at Strabo lib. XVII pag. 564 scripsit Ψέλχις *Pselchis*, & Ψέλχη, *Pselca.* Priori loco εἰς Ψέλχιν πόλιν Αἰθιοπικήν, *in Pselchin, vrbem Aethiopicam*, confugere. Et paucis interiectis: τὴν Ψέλχην αἱρεῖ, *Pselcham* [Petronius] *cepit.* Item, ἐκ Ψέλχη ἧκεν εἰς Πρῆμνιν, *a Pselcha Premnin venit.* E quibus certum est, Pselcham esse Aethiopicam vrbem, sitam ab occasu Nili, contra Aegyptiorum vltimam Metacompso.

XVIII.

Supra Pselcham siue Pselcin *Cataractes maior* est, Ptolemæo auctore, cui dictus ὁ μέγας καταῤῥάκτης, *Maior Cataractes*, qui & Minorem in Aegypti finibus, καταῤῥάκτην τὸν μικρὸν, nominauit: de quo dictum est supra in Thebaide Aegypti. Minor a pluribus memoratur, Strabone, qui & ipse μικρὸν, *paruum* Catarracten dixit, Plinius *nouissimum*, id est vltimum fluentis Nili ex Aethiopia in Aegyptum, lib. V cap. IX. Seneca quoque lib. IV Quæst. Nat. cap. II de minore potius quam vtroque agit, quamuis pluratiuo numero loquatur. Relege quæ supra de illo in Aegypto diximus. *Maior Cataractes* a solo fere Ptolemæo nominatus est, eique locus adsignatus supra Pselcin: tamen etiam Strabo lib. XVII ineunte ex Eratosthene τὸν μέγαν καταράκτην, *magnum cataracten* dixit: ceteri implicitam mentionem faciunt, dum μικρὸν, *paruum* aliquem, Plinius *nouissimum* adpellant, quæ superiorem alium, & maiorem respiciunt: cuius natura haud dubie est eadem quæ minoris supra descriptæ, nisi quod maior fortasse longiorem tractum habet, & scopulos, quibus adliditur flumen, aspredine horridiores. A καταῤῥάσσειν enim dicitur, quod est *ex alto præcipitare & cum impetu ruere.* Inde καταράκτης & καταῤῥάκτης, quæ vox & Latine vtroque modo scribitur, *cataractes*, & geminata littera *catarractes.* Hesychius: Καταῤῥάκτης, ὀχετὸς, ῥύαξ. Rarior autem maioris mentio, quia vltra minorem Nilus non est nauigatus.

XIX.

Cetera quæ Strabo huius Aethiopiæ narrauit, dubiæ positionis sunt, saltem videri possunt, nec certum, a quo latere Nili, dextro an sinistro, posita fuerint. Si solum Strabonem legimus, vix dubitabit aliquis, omnia

fuiſſe in ſiniſtra ripa a Petronio geſta. A Pſelci enim, quæ in occidentali ripa eſt, Premnin cum exercitu profectus eſt: inde progreſſus Napatam, quæ regia erat Candaces, nulla mentione traiecti fluminis habita. Dicitur quidem ἐπιπλεύσας σχεδίαις τε καὶ ναυσὶν, hoc eſt, *ratibus nauibusque nauigans* in locum, qui ibi inſula erat fluuialis, in quam Aethiopes ex prœlio confugerant, quos inde extraxit: totum fluuium traieciſſe non legitur; neque Dio Caſſius lib. LIV pag. 524, vbi etiam id bellum narrat, de traiectu quidquam narrauit. Accedit, quod Petronius a Pſelci Premnin petiturus, cumulos arenæ peragrauit, quibus olim, vento incidente, Cambyſis exercitus ferebatur obrutus. At vero Herodotus lib. III cap. XXVI citra flumen id accidiſſe tradidit. Hunc itaque ductum in tabula primum ſequutus eram: poſtquam vero curatius Ptolemæum inſpexi, qui lib. IV cap. VII extremo ἀπὸ ἀνατολῶν τοῦ ποταμοῦ, *ab oriente fluminis* Nili illa oppida poſuit, *Napatam*, *Premin* ſeu *Primin* maiorem & minorem, quarum altera *Premnis* Strabonis videtur; dubitare cœpi, nec vero priorem opinionem damnare auſim, licet altera probabilior adpareat. Vtramque igitur in tabula exhibui: eligat quiſque, quod videatur veriſſimum. Quo meus animus propendeat, iam dixi. De ipſis oppidis agam in ripa orientali.

XX.

Poſt Pſelcin apud Ptolemæum ſunt in eadem ripa occidentali *Taſitia*, *Boum*, *Autoba*, *Phthuri*, *Piſtre*, *Ptemythis*, *Abuncis*, Καμβύσου ταμιεῖα, *Cambyſæ ærarium*, *Erchoas*, *Satachtha*, *Moru*, *Nacis*, *Tathis*; omnia obſcura, niſi *Cambyſæ ærarium* ex regio nomine aliquid lucis accipit, cuius vero in Aethiopiam expeditio infelix fuit, Herodoto prodente lib. III cap. XXV.

XXI.

Tum ſequitur nobiliſſima *Meroe*, Nili inſula vel pæninſula, cum oppido eiusdem nominis, quod caput gentis fuiſſe traditur. Herodotus lib. II cap. XXIX πόλις μεγάλη, τῇ οὔνομά ἐστι Μερόη. λέγεται δὲ αὕτη ἡ πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων Αἰθιόπων, *vrbs magna, cui nomen eſt Meroe. Aiunt vero hanc & aliorum Aethiopum metropolin eſſe.* Strabo lib. XVII pag. 565 ἔστι δὲ τὸ μέγιστον αὐτοῖς βασίλειον ἡ Μερόη πόλις, ὁμώνυμος τῇ νήσῳ, *eſt ipſis* [Aethiopibus] *regia ſedes ampliſſima, vrbs Meroe eiusdem nominis, quo eſt inſula.* Plinius lib. II cap. LXXIII *In Meroe* (*inſula hæc, caputque gentis Aethiopum, quinque millibus ſtadiorum a Syene in amne Nilo habitatur*) *bis anno abſumi* [tradunt] *vmbras, ſole duodeuiceſimam Tauri partem, & quartam decimam Leonis obtinente.* Et lib. V cap. IX *Meroen* dicit *clariſſimam* [Nili] *inſularum.* Item lib. VI cap. XXIX *Ab eo* [oppido Napata] *ad inſulam Meroen* CCCLX *millia.* Et interiectis paucis: *Ipſum oppidum Meroen ab introitu inſulæ abeſſe* LXX M. *paſſuum.* Ioſephus tradit lib. II Antiquit. cap. V συνελασθέντες εἰς Σαβὰ πόλιν, βασίλειον οὖσαν τῆς Αἰθιοπίας, ἣν ὕστερον Καμβύσης Μερόην ὠνόμασεν, ἀδελφῆς ἰδίας τοῦτο καλουμένης, *compulſi* [Aethiopes] *in vrbem Sabam, regiam Aethiopiæ, quam poſtea Cambyſes Meroen, de ſororis ſuæ nomine,*

mine, adpellauit. Cambysen auctorem nominis esse, quia vel soror vel vxor Meroe dicta, ibi diem supremum obierit, etiam Strabo refert lib. XVII pag. 543: de veteri autem nomine silet: quod forsan ex eo additum ab Iosepho est, quia ipse alibi [lib. VIII cap. 11] Reginam Sabæ, quæ ad Salomonem venit, Aethiopiæ reginam fuisse credidit. Ceterum veteres omnes Meroen *insulam* vocant, vt vidimus: recentiores tabulæ vt *pæninsulam* repræsentant, quibus maior videtur fides habenda, quod certior, credo, horum temporum, quam superiorum, est notitia. In ipsa insula seu pæninsula Ptolemæus ad septemtrionem posuit Meroen vrbem, quæ quantum a vertice distet, Plinius modo exposuit. Deinde ad dextrum latus est *Sacolche* oppidum: post id *Eser:* denique ad austrum *Dororum vicus,* Δώρων κώμη, Palat. Δαρῶν κώμη, *Daron vicus.*

XXII.

A Meroe ad æquatorem, ab occidente Nili, sunt obscuri populi *Gapachi, Ptoëmphanes, Cadupi* [in Tabula *Duppi*] & *Elephantophagi Aethiopes.* * In occasum magis inclinant *Scenitæ, Tralitæ, Daradi.* Vltra æquatorem *Pesendaræ, Nygbenitæ.*

XXIII.

In ripa orientali circa Cataracten maiorem haud dubie etiam sunt *Catadupi,* licet ad minorem, qui notior erat, a plerisque referantur. Adde quæ iam ex Plinio de Catadupis ad maiorem Cataracten, & ad vtrumque eius latus, adferemus. Deinde ad Nilum oppida *Pnups, Berethis* [Βερηθὶς] *Gerbo, Patæta, Ponteris,* Πρίμις μικρὰ, interpres *Premis parua,* cui breui post Premis magna respondet in eadem ripa. Plinius tamen etiam *Primis* scripsit. *P. Petronius,* inquit lib. VI cap. XXIX, *oppida eorum expugnauit, quæ sola inuenerat, quo dicemus ordine: Pselcin, Primin, Aboccin, Phthurin, Cambusin, Atteuan, Stadisin, vbi Nilus, præcipitans se, fragore auditum accolis aufert.* E quibus quod Pselcis, Aboccis (Ptolemæi Abuncis) & Atteua (Αὐτόβα eiusdem;) Phthuris; Cambusis (Cambysæ ærarium Ptol.) & Stadisis, quam Harduinus Tasitiam ex situ interpretatur, in occidentali ripa fuerunt; non leui argumento est, Petronii expeditionem in occidentali latere factam fuisse, & Premin quoque ac Napatam eodem esse reducendas.

XXIV.

Sed ad *Primin paruam* reuertimur, quam ita Plinius (sine tamen paruitatis cognomine) & Ptolemæus scripserunt; huius interpres *Premis;* Strabo Πρῆμνις, *Premnis:* post quam Ptolemæo est *Arbis* siue *Arabis:* tum *Napata,* quam regiam Candaces fuisse Strabo auctor est. Plinius autem de sede regia nihil habet, sed dicto loco de Petronio addit: *Diripuit & Napata.* Et post paullo: *Inde Napata* LXXX *millibus. Oppidum id paruum inter prædicta solum.* Et cap. XXX *a Napata tridui itinere ad Rubrum litus aqua pluuia ad vsum compluribus locis seruatur.* Et Strabo narrauit, Napatam a Petronio non modo captam esse, verum etiam dirutam: ἐπελθὼν

* Diodorus III pag. 160.

θὼν λαμβάνει τὰ Νάπατα, καὶ κατασκάπτει, *superueniens capit Napata, & euertit*. Hic plurali numero *τὰ Napata*, quem Plinius prioribus verbis imitatus est: postremis vero, *a Napata*, singulari & feminea forma, Latino more, quum nomina vrbium neutra pluralia sint Græcæ consuetudinis. Vnum addo: quamquam Strabo & Plinius conueniant in nomine & historia, & plurimi positionem ex Ptolemæo petant; tamen nondum sunt expeditissimæ rationes. Nam vulgati quidem Ptolemæi libri Νάπατα, *Napata* legunt, sine tamen mentione dignitatis regiæ aut metropoleos: Pal. autem codex habet Νάγγατα, *Naggata*, vt de nomine æque ac situ dubitare nobis liceat.

XXV.

Post Napata sunt apud Ptolemæum *Sacole*, *Sandace*, *Orbadaru*, ignobilia. Claudit agmen *Primis magna*, Πρίμις μεγάλη, opposita paruæ, quam paullo ante exposuimus. Vtra harum sit Plinii *Primis*, Strabonis *Premnis*, non omnino certum est. Harduinus ad Plinium, μεγάλην: *maiorem Primin* intelligit. Quod vero hæc prope Meroen est, dubitari potest, an eo vsque Petronius peruenerit. Deinde idem Petronius apud Strabonem a Pselci *Premnin* venit: ἐκ Ψέλχης ἧκεν εἰς Πρῆμνιν, ἐρυμνὴν πόλιν, - - - - καὶ μετὰ ταῦτα ὥρμησεν ἐπὶ Ναπάτων. *Ex Pselcha venit: Premnin, munitam vrbem, - - - - postea Napata adgressus est.* Napata autem Ptolemæi sunt inter Primin paruam & magnam. Deinde Strabo adiungit: *euersis Napatis*, ἀναστρέφει πάλιν εἰς τοὐπίσω μετὰ τῶν λαφύρων, δύσοδα κρίνας τὰ προσωτέρω, *reuertit retro cum præda, ratus inuia vlteriora esse*. Ex quibus consequitur, *Primin paruam* esse, quam Petronius cepit, & præsidio firmauit, quum vltra Napata non processerit: *Primis* autem *magna* est vltima ante Meroen.

XXVI.

Supra Meroen duo flumina, *Astaboras* & *Astapus*, coniuncti, se Nilo adfundunt, si insula est Meroe, orientali alueo post diuortium; sin pæninsula, infra vrbem Meroen ita, vt, quod speciem insulæ præbet, cinctum sit Nilo & his mixtis fluuiis: illo, ab occasu; his ab oriente. *Astaboras* orientalior est, & propior Aualitæ sinui & Adulitico decurrit: *Astapus* inter Astaboram & Nilum. Multa horum mentio, quamquam in vltimis terris labantur, quas paucissimi adierunt. Iosephus lib. II Antiquit. cap. V de Meroe, quam antea putat Sabam fuisse nominatam: ἦν δὲ δυσπολιόρκητον σφόδρα τὸ χωρίον, τοῦ τε Νείλου περιέχοντος αὐτὴν καὶ κυκλουμένου, ποταμῶν τε ἄλλων Ἀστάπου καὶ Ἀστοβόῤῥα, δυσμάχητον τοῖς πειρωμένοις διαβαίνειν τὸ ῥεῦμα ποιούντων. *Erat autem pæne inexpugnabilis locus, Nilo circumfluente & cingente, etiam aliis fluminibus Astapo & Astoborra difficiliorem transitum facientibus.* Audiuerat de situ Meroes, nec vero intellexerat plene: adfinxit ergo quæ non erant, cinctam esse vndique Nilo, & tamen etiam Astapum & Astoborram præfluere. Sed alios etiam audiamus. Strabo lib. XVII principio ex Eratosthene: *Excipit Nilus duo flumina, e lacubus ab oriente delata, & Meroen ingentem insulam complectentia: quorum alterum dicitur* Ἀσταβόρας,

κατὰ

κατὰ τὸ πρὸς ἕω πλευρὸν ῥέων. ἅτερος δ' Ἀςάπυς· οἱ δ' Ἀςοσάβαν καλοῦσι, τὸν δ' Ἀςάπυν ἄλλον εἶναι, ῥέοντα ἐκ τινων λιμνῶν ἀπὸ μεσημβρίας, Astaboras, ad orientale latus fluens: alterum flumen Astapûs, quem nonnulli Astosabam vocant: Astapum vero alium esse, & fluere ex quibusdam lacubus a meridie. Dubitanter ait *Astosabam* nonnullis Astapum esse, aliis flumen ab illo distinctum. Locus ipse Strabonis quamquam Casaubonus elapsum *ἄλλον, alium* ex codd. & veteri versione restituit, non videtur mendo carere, etiam in verbis sequentibus. Eodem libro pag. 565 scribit Meroen, quam insulam dicit, *ἄνωθεν ἐκ νότου ταῖς συμβολαῖς τῶν ποταμῶν τοῦ τε Ἀςαβόρα, καὶ τοῦ Ἀςάποδος, καὶ τοῦ Ἀςασόβα, austrum versus* (quod *superius* latus est fluminum respectu) *amnium concursu, Astaboræ, & Astapodis, & Astasoba*, sicut ab occasu arenarum cumulis, ab ortu præcipitis, *περιέχεσθαι, contineri.* Hic tres distinctos fluuios nominat: Ptolemæus tantum duos, Astaboram & Astapum: nisi tertius est ipse Nilus supra Meroen. Duos autem illos eodem tractu duxit, quo Strabo, vt ab austro insulæ seu pæninsulæ se adfundant. Plinius lib. v cap. ix de Nilo eiusque nominibus singularem opinionem, ab Iuba rege & historico acceptam, aliquid etiam a Pomponio Mela, ita exponit: Nilum nasci in Mauretania, sæpe condi & emergere, quasi Nigir sit, vbi Aethiopas secet, Astapum cognominari. Circa Meroen Astaborem læuo alueo dici, dextro Astusapem: nec ante Nilum adpellari quam infra Meroen, vbi coit in alueum vnum. Adde Melam lib. i cap. ix. Sic variant de ortu & nominibus Nili. Aliud autem nomen eius *Siris* est non tantum apud Plinium dicto loco, verum etiam apud Dionysium periegetam vers. 223

> Σῖρις ὑπ' Αἰθιόπων κικλήσκεται· οἱ δὲ Συήνης
> Ενναέται ςραφθέντι μετ' οὔνομα Νεῖλον ἔθεντο.

Hoc est, *Siris ab Aethiopibus vocatur: at Syenes incolæ conuerso* (in boream) *mutarunt nomen in Nilum.* Adde Stephanum Byzantium in Συήνη.

2. Sed ad flumina reuertimur, quæ in Nilum a latere circa Syenen illabuntur: de quibus Ptolemæum sequimur, &, quantum cum ipso consentit, etiam Strabonem. Nominum scriptura leuiter variat. *Astaboras* horum vterque scripsit, etiam Mela lib. i cap. ix; Iosephus prædicto loco, & Heliodorus lib. x cap. v *Astaborras*: Plinius *Astabores*. Iosepho nomen alterius est Ἄςαπος, *Astapus*: Pomponio Melæ *Astapes*: at Straboni & Ptolemæo Ἀςάπυς, *Astapûs*, obliquo casu *Astapodis*. Tertius fluuius, si quis est, Straboni dictus ineunte xvii libro Ἀςοσάβας, *Astosabas*; at medio libro p. 565 Ἀςασόβας, *Astasobas*: Plinio autem *Astusapes*; Heliodoro Ἀσασόβας, *Asasobas*: qui vero duo tantum agnoscit, de Astapode silet: illos vero ita ordinat, vt alter dextrum, alter sinistrum insulæ latus claudat. Nos vero, vt supra diximus, Ptolemæum sequimur, qui, vt posterior ceteris, forte plus cognitionis Aethiopiæ circa Meroen a peritis locorum impetrauit. Hic vero ducit Astaboram ex regione, quæ supra sinum Aualiten est inter *Elephantem* & *Garbatam* montes: Astapodem ex Azania, quæ circa æquatorem est regio, eiusque palude *Coloe*.

XXVII.

Oppida circa hæc flumina a Ptolemæo pauca numerantur: *Auxuma* iuxta Astaboram, de qua dicit, Αὐξύμη, ἐν ᾗ βασίλειον, *Auxume, in qua regia.* Pal. cod. Αξύμη *Axume.* Arriani Periplo Erythræi maris post initium vocatur ἡ μητρόπολις ὁ Αξωμίτης, *metropolis Axomites*, quinque dierum itinere a Coloe distans, alio mediterraneo emporio: hoc tridui via ab Aduli. Athanasius Apolog. contra Arian. sect. 29 γεγράπται τοῖς ἐν Αὐξύμει τυράννοις, *scriptum est tyrannis vrbis Auxumeos.* Et sectione XXIX p. 315 ed. Bened. ἃ δὲ Φρουμεντίου χάριν τοῦ ἐπισκόπου τῆς Αὐξύμεως γέγραπται τοῖς ἐκεῖ τυράννοις, ἐστὶ ταῦτα, *quæ Frumentii gratia, episcopi Auxumeos, scripta sunt tyrannis ibidem, ita se habent.* Vrbis ergo nomen est *Auxume*, & *Auxumis*, & *Axome.* Populus, seu ciues & circumcolæ apud Ptolemæum *Auxumitæ* dicuntur.

XXVIII.

Aliud oppidum, sed prope Astapodem fluuium fuit *Coloe*, Κολόη, in cuius situ Ptolemæus & Arrianus non conueniunt. Arrianus Coloen ab Aduli itinere tridui distare, & primum eboris emporium esse dixit. Ptolemæus autem Auxumen modico interuallo ab Aduli seiunxit: admodum longo Coloen ab Auxume, in austrum versus.

XXIX.

Vltra æquatorem in mediterraneis Ptolemæo est etiam oppidum *Maste*, & circumcolens gens, *Mastitæ.* Montem etiam eius loci Ptolemæus *Masten* vocat.

XXX.

Populi Aethiopiæ supra Aegyptum, Nilo & sinu Arabico conclusi, apud Ptolemæum sunt varii. Post Aegypti limitem sunt *Colobi*, vt in vetusta in Ptolemæum tabula scribuntur: in θέσει autem eiusdem Κολβοὶ, *Colbi*, vbi littera videtur excidisse, quia, quamuis longe hinc, ad sinum Arabicum est Κολοβῶν ὄρος ἄκρον, *Colobôn terminus promontorium.*

2. Deinde sunt *Tabieni:* postea Σιρτιβεῖς, *Sirtibes:* tum *Attiri.* Et hi fere intra Aegyptum & Meroen in orientali latere.

3. Contra Meroen *Babylonii:* deinde circa Astaboram fluuium *Rhizophagi*, radicibus vescentes, quos Strabo p. 531 lib. XVI dicit etiam *Eleios* adpellari. *Circa Meroen*, inquit, *concursus est fluminum Astaboræ & Astapi, atque etiam Astagabæ, in Nilum.* παροικοῦσι δὲ τούτοις οἱ Ῥιζοφάγοι, οἱ καὶ Ἕλειοι προσαγορευόμενοι. *Accolunt his* [fluminibus] *Rhizophagi, qui & Elêi vocantur*, siue *Eleii.* Describit ibidem modum euellendi radices ex paludibus & cibi inde conficiendi: quem etiam Agatharchides p. 37, & Diodorus Siculus lib. III cap. XXIII tradunt: vterque etiam eis *Hylophagos* & *Spermatophagos* coniungunt: tam victus genere, quam loci vicinitate.

XXXI.

Inter Astaboram fluuium & Adulicum sinum erant Ptolemæi *Saborde*, & *Molibæ.* Inter eumdem fluuium & sinum *Aualiten*, quem Plinius *Abaliten* scripsit lib. VI cap. XXIX, sunt ipsi *Aualitæ*, sinum accolentes: & intus *Megabradi* Ptolemæi, qui *Megabari* Strabonis sunt, quos ille aliquoties cum *Blem-*

Blemmyis coniunxit & *Nubis*, lib. XVII. Hi ſunt illi duo populi, qui diuerſis ſedibus habitarunt. Egimus ſupra de vtroque, de Nubis in Libya interiore ſub finem: de Blemmyis, principio Aethiopiæ ſupra Aegyptum: nunc alia ſedes eorumdem populorum (ſaltem iiſdem nominibus vtentium) occurrit. Ineunte lib. XVII *ἐξ ἀριστερῶν τῆς ῥύσεως τοῦ Νείλου, Νοῦβαι κατοικοῦσιν ἐν τῇ Λιβύῃ μέγα ἔθνος ἀπὸ τῆς Μερόης ἀρξάμενον μέχρι τῶν Αγγόνων*, *A ſiniſtra curſus Nili habitant Nubæ in Libya magna gens, a Meroe incipiens vsque ad Angonas.* Hi ſunt Nubæ citeriores Ptolemæi, quos ſupra expoſuimus, niſi quod Strabo vsque ad Meroen producit, quum ceteris citra Meroen deſinant. At pag. 563 idem: *λοιπὰ δὲ τὰ πρὸς νότον Τρωγλοδύται, Βλέμμυες. καὶ Νοῦβαι, καὶ Μεγάβαροι, οἱ ὑπὲρ Συήνης Αἰθίοπες*, *cetera ad auſtrum, Trogludytæ, & Blemmyes, & Nubæ, & Megabari, qui Aethiopes ſupra Syenen habitant.* Ptolemæus lib. IV cap. VIII *Νοῦβαι δυσμικώτατοι τῶν Αυαλιτῶν*, *Nubæ maxime occidentales ſunt Aualitarum*, ſeu pars Aualitarum a mari ſeu ſinu Aualite ad interiora verſus recedens.

XXXII.

Idem Ptolemæus: *ὑπὸ τοὺς Μολίβας Βλέμμυες*, *ſub Molibis Blemmyes.* Molibæ autem inter Aſtaboram amnem, & duo ſinus, Aduliticum & Aualiten. Hos Blemmyas Agathemerus diſtinguit a ſuperioribus lib. II cap. V *Νοῦβοι, ἕτεροι Βλέμμυες, Στρουτοφάγοι*, *Nubi, alii Blemmyes, Strutophagi.* Si *ἕτεροι*, *alii*, diſtinguendi vtique ab iis, qui in Aegypti confinio erant, ſupra a nobis expoſiti. Quam in plagam coniuncti ſint cum Molibis, non eſt apertum, quia ambiguum *ὑπὸ*, *ſub* Ptolemæi, quod is *Αἰθιοπίαν ὑπὸ Αἴγυπτον*, *Aethiopia ſub Aegypto* dixit, quæ aliis *ὑπέρ*, *ſupra* eſt: * verbi cauſſa Diodoro lib. III cap. XXIII *κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου*, *in Aethiopia quæ ſupra Aegyptum eſt.* Cetera huius gentis memorabilia diximus ſupra, vbi Blemmyas Aegyptiorum *ὁμόρους* *confines*, vt Strabo vocat, perluſtrauimus, qui vero vtramque diuerſis locis habitantem gentem videtur commiſcuiſſe.

XXXIII.

Supra Meroen inter Nilum & Aſtapum Ptolemæo ſunt *Memnones*, de quibus etiam Agathemerus dicto loco, *πρὸς τῇ Μερόῃ νήσῳ Μέμνονες*, *iuxta Meroen inſulam ſunt Memnones.* His proximi *Στρουθοφάγοι*, *Struthophagi*, quos ita Strabo lib. XVI p. 531, Diodorus lib. III cap. XXVIII, & Ptolemæus ſcripſerunt: ſecus ac Agathemeri libris, etiam accuratiſſimorum virorum Gronouii & Hudſonii editione *Στρουτοφάγοι*, *Strutophagi* per T ſcribuntur. A *στρουθὸς* enim nomen eſt, quod Strabo non obſcure ſignificat: *ὑπέρκειται τούτων ἔθνος οὐ μέγα Στρουθοφάγων, παρ' οἷς ὄρνεις εἰσὶ μέγεθος ἐλάφων ἔχοντες, πέτασθαι μὲν οὐ δυνάμενοι*, *Supra hos ſunt Struthophagi, gens non admodum magna, apud quos aues dicuntur eſſe ceruorum magnitudine, quæ volare non poſſunt.* Diodorus Siculus de iiſdem lib. III cap. XXVIII *His gentibus ad plagas occiduas adiecti ſunt Aethiopes, quos Simos adpellitant* (*προσαγορευόμενοι Σιμοί.*) *τὰ δὲ πρὸς μεσημβρίαν κεκλιμένα νέμεται τὸ τῶν Στρουθοφάγων γένος*, *auſtrales autem*

* Propter diuerſitatem loci, ex quo ſpectant ſcriptores longinqua loca, *ὑπὲρ* vocant, quod Geographi *ὑπό*.

tem partes Struthophagorum natio inhabitat. Est enim apud illos auis genus naturam cum terrestri animante commistam habens: magnitudine ne ceruæ quidem maximæ cedens, alatum, cetera. Struthophagorum etiam meminit Agatharchides pag. 42, & belli eorum, quod cum Simis Aethiopibus gerunt, qui cornibus orygum vtuntur pro armis. De situ & loco Struthophagorum Ptolemæus: *μεταξὺ τοῦ Ἀςάποδος ποταμοῦ καὶ τοῦ Γαρβάτου ὄρους Πεχινοί· ὧν δυσμικώτεροι Στρουθοφάγοι Αἰθίοπες· μεσημβρινώτεροι τοῦ ὄρους Καταδραι, Inter Astapodem fluuium & montem Garbatum sunt Pechini: quibus occidentaliores sunt Struthophagi Aethiopes: australiores autem monte sunt Catadræ.*

XXXIV.

Hæ itaque trans Nilum Aethiopum gentes, quas iam enarrauimus: sed plures sunt, etiam qui a victus genere nominantur, *Ἀκριδοφάγοι*, *Acridophagi*, locustis viuentes, de quibus Diodorus lib. III cap. XXIX, & Strabo lib. XVI pag. 531. Vterque tradit, certis ventis ingentem vim locustarum in regionem illorum deferri, quibus pro edulio vescantur. Strabo, *ζῶσι ἀπὸ ἀκρίδων, viuunt ex locustis.* Sunt præterea *Χελωνοφάγοι*, *Chelonophagi*, de quibus Strabo ibidem consulatur pag. 532. Hi, vt Plinius lib. VI cap. XXIV de Carmaniæ Chelonophagis dicit, testudinum superficie casas tegunt, carne vescuntur. Addit Plinius lib. VI cap. XXX *Cynamolgos*, de quibus Agatharchides plura refert: * & *Pamphagos*, omnia mandentes. De *Elephantophagis* supra in Libya dictum.

XXXV.

His accedunt, qui mare accolunt Rubrum, *Ichthyophagi*, de quibus in Aegypto diximus. Longe enim per oram sinus Arabici habitant: quorum viuendi rationem copiose Strabo prædicto loco descripsit. Deinde *Adulitæ*, de quibus etiam dictum est: *Aualitæ* ad sinum *Aualiten*, Plinii *Abaliten*. Reliqua ora cis & vltra æquatorem circulum, *Barbaria* Ptolemæo dicta est, sine dubio, quod homines habeat maxime barbaros & inanes.

XXXVI.

Sunt & regiones quædam circa æquinoctialem lineam a Ptolemæo commendatæ, *Azania*, ab ortu, in qua plurimi elephantes: Vsque ad mare porrigitur, & sua habet emporia, saltem dromos, Arriano teste, qui Azaniam longe in austrum producit. *Myrrhifera* regio cis æquatorem: *Cinnamomifera* trans eumdem: vltra quam lacus duos posuit, quos Nili vocat, orientalem vnum, alterum occidentalem. ** Lacus autem fieri ex fluminibus, quæ ex Lunæ montibus decurrant, existimat, ibidemque fontes Nili esse. Vide Tabulam. Sanior hæc opinio de Nili origine, quamuis etiam erronea, est illa Iubæ, quam ex Plinio supra tradidimus, Nilum nasci in Tingitana,

* Et Diodorus III pag. 164. Sed hi quia bobus Indicis vescuntur quotannis aduenientibus magna copia: per errorem *Indiæ* nomen irrepsisse videri possit. Sed *India* est hic Aethiopum Africæ orientalis. Qua de re disputantem vide Vossium ad Melam pag. m. 355.

** Flumina duo ex duobus lacubus decurrere in vnum Nilum, tabulæ nostrorum Geographorum docent. Atque alterum lacum orienti, alterum occidenti propinquiorem esse, pariter certum est. Lacus istos e fluminibus fieri, non magis dubium est, secundum recentiores tabulas. Ergo fluminum istorum scaturigines fontes Nili dici possunt. Sed hoc nomen præcipuo iure merebitur, si quis fons iam nomen Nili habebit & inualescente flumine retinebit.

gitana, recolligi post mersum in Cæsariensi Mauretania, in parte vtriusque australi, indeque in ortum per Libyam ferri in Aethiopiam quæ supra Aegyptum est, & flexo cursu per ipsam tandem Aegyptum delapsum in mare effundi mediterraneum. Vide Plin. lib. v cap. i x, & quæ nos supra in Aegypti Delta de Nilo eiusque fontibus incertis disseruimus. Veri fontes ex recentioribus petantur, in quibus eminent viri summi Isaacus Vossius & Iobus Ludolfus, qui magnam huic argumento lucem accenderunt. * Ceterum dum de Nili paludibus, quibus is oriatur, ex Ptolemæo egimus, aliquid de *Pygmæorum* fabula adiiciendum est. Plinius enim lib. v i cap. x x x *Quidam & Pygmæorum gentem prodiderunt inter paludes, ex quibus Nilus oriretur.* Pomponius Mela lib. i i i cap. v i i i *Fuere interius Pygmæi, minutum genus, & quod pro satis frugibus contra grues dimicando defecit.* At Strabo lib. x v i i p. 565 confictos recte censet, quia ἑωρακὼς ὐδεὶς ἐξηγῆται τῶν πίςεως ἀξίων ἀνδρῶν, *qui viderit illos, nemo fide dignus narrauit.* Sed de his plura Vossius in Melam p. 293 seq.

XXXVII.

Maritima ora Aethiopiæ, eaque orientalis, ad sinum est Arabicum & ad Oceanum, Africæ orientale latus claudentem, qui in meridiem tendit, & Aethiopicus ac Indicus adpellatur, quia in Indiam vsque procurrit.

XXXVIII.

Quæ ad sinum Arabicum sunt, quamuis vltra Aegypti erant terminum, tamen quod Aegyptii reges vsque ad fretum & Aualiten sinum suæ ditionis fecerant quæ in ora sunt, vt oppida, de regum reginarumque nominibus adpellata, abunde ostendunt; ea in Aegypto, cuius hæc pars quasi adiecta erat, omnia declarauimus ad Diren vsque, quæ freto adiacet inter Adulicum sinum & Aualiten. Nunc vlteriora persequemur.

XXXIX.

Post Diren in *Aualite* seu *Abalite* sinu ex Ptolemæi positione sunt Ἀυαλίτης ἐμπόριον, *Aualites emporium*: deinde Μάλεως ἐμπόριον, *Maleos emporium*: tum *Mundi* (Pal. *Mondi*, Μόνδȣ) *emporium*: ad hæc Μόσυλον ἄκρον καὶ ἐμπόριον, *Mosylon promontorium & emporium*; quod Plinio est lib. v i cap. x x i x *promontorium & portus Mossylicus, quo cinnamomum deuehitur.* Postea est *Cobe* emporium: deinde *Elephas* mons ad mare procurrens, vltra quem duo sunt emporia, prius Ακκάναι, *Accanæ*, quod & Δαφνῶνα μέγαν, *Daphnonem magnum* dictum fuisse, Arrianus Periplo testatur: alterum, quod ad promontorium est, *Aromata*, communi nomine promontorii & emporii, in quo finitur sinus Aualites. Arrianus dicit Αρωμάτων ἐμπόριον, *Aromatum emporium.*

XL.

Sequitur *Barbaricus sinus* maximus, secundum quem regio, quam *Barbariam* Ptolemæus dixit, est protensa. In hoc sinu sunt *Opone* emporium; promontorium *Zengisa*, siue vt in Pal. est, *Siggis*, a Ptolemæo nominatum; mons *Phalangis*; oppidum *Apocopa*, vt Ptolemæus, qui nihil adscripsit, videtur

* Sed Geographi quidam Henrici Schereri narrationem sequi malunt.

detur cenſuiſſe; Arrianus autem *promontorium Apocoporum* vocat. ἀκρωτήριον, inquit, τελευταῖον τῆς Βαρβαρικῆς ἠπείρου πρὸς ἀνατολὴν Ἀποκόπων, *promontorium extremum Barbaricæ continentis, in orientem verſus, Apocoporum.* Marcianus Heracleota κόλπον, *ſinum* vocat *Apocopa.* Pelagus, inquit, Barbaricum dictum, ἐν ᾧ κόλποι τε πλείους εἰσὶ, καὶ οἱ δρόμοι τῆς καλουμένης Ἀζανίας. καὶ πρῶτος μὲν τῶν ἐπισήμων κόλπος ἐστὶν αὐτῷ ὁ καλούμενος Ἀπόκοπα, *in quo* [mari] *plures ſinus ſunt & dromi Azaniæ, quæ ita vocatur: & primus ex inſignioribus in ipſo eſt, qui nuncupatur Apocopa.* Nec vero hæc pugnant. nam potuit commune promontorii, & oppidi, & ſinus nomen *Apocoporum* eſſe.

XLI.

Ex interuallo & trans æquatorem eſt Νότου κέρας, ἄκρον, *Noti cornu, promontorium,* ſiue Auſtri promontorium: ſed diuerſum ab illo Noti cornu, quod terminum Hanno peripli ſui habuit. Hoc enim in occidentali Oceano eſt; quod vero iam deſcribimus, eſt in orientali. Deinde *Litus paruum & magnum* Ptolemæi & Arriani. Item *Eſſina* emporium: & Σαραπίωνος ὅρμος καὶ ἄκρα, *Sarapionis ſtatio & promontorium*, vt Ptolemæus vocauit: Arrianus autem, μετ' αὐτὸν [αἰγιαλὸν] κατὰ τὸ ἑξῆς οἱ τῆς Ἀζανίας δρόμοι πρῶτος μὲν ὁ λεγόμενος Σεραπίωνος, εἶθ' ὁ Νίκωνος. *Poſt illud* [Litus magnum] *ſunt Azaniæ dromi ex ordine ſiti. Primus eſt qui Serapionis dicitur; deinde Niconis.* Hic vero Azaniam longius, quam Ptolemæus, in auſtrum verſus extendit: & quem idem *dromum* vocat, Ptolemæus dixit ὅρμον, *ſtationem.*

XLII.

Sequitur *Tonice* emporium apud Ptolemæum: deinde *Rapti* fluuii oſtia, & paruo ſpatio a mari *Rapta* metropolis, haud dubie flumini adpoſita. Arrianus periplo Erythræi: τὸ τελευταιότατον τῆς Ἀζανίας ἐμπόριον, τὰ Ῥαπτὰ λεγόμενα, *vltimum Azaniæ emporium Rapta dicitur.* Quod quia Ptolemæo eſt μητρόπολις τῆς Βαρβαρίας, *Barbariæ metropolis;* ex eo adparet, tam late Arriano Azaniam patere, quam Ptolemæo Barbaria eſt, ſeu tractus ad magnum illum ſinum, qui *Barbaricus* cognominatur. Vltra oſtia & vrbem eſt *Raptum* promontorium, Ptolemæo & Marciano memoratum. Stephano Ῥάπται, *Raptæ* ſunt μητρόπολις τῶν ἐν τοῖς Αἰθιόπων, *metropolis vrbium Aethiopicarum:* eidemque τὰ Ῥάπτρα μητρόπολις τῆς Βαρβαρίας, *Raptra,* prauo nomine, *metropolis Barbariæ,* videlicet quam Ptolemæus Barbariam dixit ad ſinum Barbaricum in Oceano orientali; quæ manifeſta eſt confuſio, quum vna tantum Rapta, ſiue Raptæ, metropolis in illo tractu fuerit. Fluvium autem recte *Raptum* Stephanus nominauit. Ibidem Ῥάπτιοι, *Raptii* Aethiopes, non Ῥάψιοι, *Rapſii,* vt Ptolemæus & Stephanus ſcripſerunt, ad quem legas, quæ CL. Berckelius adnotauit.

XLIII.

Ex longo interuallo Ptolemæo nihil eſt, niſi ſinus, quem circumhabitant *Aethiopes Anthropophagi*, & in illo *Praſum* promontorium, decimo quinto gradu latitudinis. ἐντεῦθεν γῆ ἄγνωστος, *hinc incipit terra incognita.* Marcianus Heracleota in Periplo: μέχρι τοῦ Ῥάπτου ἀκρωτηρίου. μετὰ δὲ ταῦτα ἡ λεγομένη βραχεῖα θάλασσα καὶ ὁ περὶ αὐτὴν μέγιστος κόλπος, ὅνπερ οἰκοῦσι Βάρ-

Βαρ-

σαροι ἀνθρωποφάγοι. ἐν δὲ τῷ τέλει τȣ̃ κόλπȣ κεῖται τὸ μέγιςον ἀκρωτήριον, ὁ καλεῖται Πράσον ἄκρον. vsque ad Raptum promontorium. Post hæc vero mare, quod Breue dicitur, & maximus circa ipsum sinus, quem accolunt barbari Anthropophagi. In extremo autem sinus huius maximum est promontorium, quod adpellatur Prasum. Salmasio in Solin. p. 878 *Prasum* est Mozambicum promontorium: at negat Vossius in Melam p. 303, eo vsque veteres nauigando peruenisse. Sed de hoc postea in Insulis. In hoc promontorio finem facit Ptolemæus; vlteriora ipsi fuerunt incognita.

XLIV.

Insulæ iuxta Aethiopiam supra Aegyptum sunt partim in sinu Arabico, partim in Oceano. In sinu Arabico, notatæ a Ptolemæo, hæ sunt præcipuæ: *Astratæ:* βωμὸς Ἀθηνᾶς, *Ara Palladis: Gythitis: Myronis* insula prope Deorum Soterum portum: *Magorum* insula supra Ptolemaidem ferarum: *Daphnine: Acanthine: Macaria* siue Fortunata: *Orneôn:* id est Auium, insula: *Bacchi & Antibacchi: Panis* (Πανὸς, secundo casu a *Pan*) insula: *Diodori* insula: *Isidis* insula in sinu Adulitico.

XLV.

In sinu Aualite est *Mondi* insula, eodem nomine, quo adiacens in continenti emporium: Post Aromata Ἀμείβȣ νῆσος Ptolemæi, *Amibu insula,* in Tabula *Amici insula,* sine dubio praue: Μηνᾶ νῆσοι δύο, *Mena insulæ duæ:* & *Myrice* insula: sed hæ obscuræ.

XLVI.

Maxime autem commendabilis est Μενȣθιὰς, *Menuthias* insula Ptolemæi, qui, vbi de promontorio Praso dixit, addit, *ᾧ παράκειται ἀπὸ θερινῶν ἀνατολῶν νῆσος, ᾗ ὄνομα Μενȣθίας, cui adiacet ab ortu æstiuo insula, cui nomen est Menuthias.* Arrianus Periplo Erythræi corrupte quidem, quod ad nomen attinet, vt tamen genuinum vocabulum non obscure cognoscatur: Clarissimus Hudson in Notis legit pag. 68 *παρ᾽ αὐτὸ τὸ Πράσον ἄκρον εἰς ἕω Μενȣθιὰς ἀπαντᾷ νῆσος, iuxta ipsum illud promontorium Prasum in ortum versus occurrit insula Menuthias.* Alii aliter, vt tamen ipso vocabulo insulæ consentiant, quod inter monstrose concretas voces pæne integrum *μενȣθεσίας,* seruatum est. Et Marcianus Heracleota Periplo p. 12 *ἐν τῷ τέλει τȣ̃ κόλπȣ κεῖται τὸ μέγιςον ἀκρωτήριον, ὁ καλεῖται Πράσον ἄκρον, καὶ ἡ Μενȣθίας νῆσος, ȣ̓ πόῤῥω τȣ̃ ἀκρωτηρίȣ τυγχάνȣσα. In fine eius sinus* [Barbarici] *situm est maximum promontorium, quod Prasum vocatur; & Menuthias insula, non longe distans a promontorio.*

2. Hæc veteres de Menuthiade insula: in cuius interpretatione dissentiunt recentiores. Magno nomine viri Salmasius, Bochartus, Harduinus, iste in Solin. p. 878, ille in Chanaan lib. I cap. XXXVII, hic ad Plin. lib. VI cap. XXXI, putant magnam illam insulam esse, quæ hodie *Madagascar,* & *S. Laurentii* insula vocatur, quia hæc, saltem pars illius superior in ortum æstiuum vergat: contra Isaacus Vossius ad Melam p. 303 *Menuthias illa est insula, quæ nunc Zanzibar adpellatur. Huic enim omnia conueniunt, quæ veteres de Menuthiade scribunt; non insulæ S. Laurentii, quæ plane ignota fuit Græcis ac Romanis, vt plenius alias ostendemus. Raptum vero promontorium est illud,*

 quod

quod Quiloæ vicinum eſt. Non interpono me hiſce litibus: tantum dico, nihil veteres de magnitudine inſulæ, quæ in Madagaſcar pæne incomparabilis eſt: & longius fere abeſt a litore, quam veteres introrſus nauigabant: quum Menuthias *οὐ πόῤῥω, non procul* fuerit a promontorio. Zanzibar quamuis propinquior ſit continenti: propius tamen abeſt ab æquatore, quam Menuthias Ptolemæi, cui latitudinem auſtralem XII & dimidii graduum tribuit. Quilibet eligat vtram vult; aut ſubſtituat aliam, cui poſitio Menuthiadis commodius conueniat.

XLVII.

Supereſt, de *Cerne* inſula vt inquiramus, an huius nominis inſula in orientali Oceano exſtiterit. Aiunt multi, Cernen eſſe Madagaſcar, quæ & Menuthias dicatur. Cui opinioni ipſe Plinius e veteribus fauet lib. VI cap. XXXI. *Contra ſinum Perſicum,* inquit, *Cerne nominatur inſula, aduerſa Aethiopiæ, cuius neque magnitudo, neque interuallum a continente conſtat: Aethiopas tantum populos habere proditur. Ephorus auctor eſt, a Rubro mari nauigantes in eam non poſſe propter ardores vltra quasdam columnas (ita adpellantur paruæ inſulæ) prouehi.* Sic & Lycophronis ſcholiaſtes ad verſ. 18 Κέρνη νῆσος ὠκεανῖτις, ὅποθεν ὁ ἥλιος δοκεῖ ἀνατέλλειν. *Cerne inſula eſt Oceani, vnde ſol putatur oriri.* Alii autem dubitant, an vmquam id nominis inſula in oriente fuerit, rati ex eo errorem ortum eſſe, quod Hannonis, Polybii, Ptolemæi Cerne occidentalis dicatur contra Aethiopiam ſita eſſe: quum vero notiores ſint Aethiopes, qui ſupra Aegyptum ſunt, quam qui ad mare Atlanticum; factum inde, vt nonnulli Cernen inſulam ad orientales Aethiopas tanto errore transmouerint, quantum ortus ab occaſu diſſidet. Hinc eſt quod veteres etiam de ſitu Cernes dubitauerint, de quibus Euſtathius in Dionyſium ad verſ. 219 ἡ θέσις αὐτῆς [Κέρνης] διαφωνεῖται. οἱ μὲν γὰρ ἀνατολικὴν αὐτὴν ὑποτίθενται, ὡς καὶ ὁ Λυκόφρων ἐμφαίνει· οἱ δὲ δυτικήν. *Poſitio Cernes controuerſa eſt. quidam ponunt eam in oriente, quod & Lycophron* [verſ. 18] *feciſſe videtur: alii in occidente.* Relege quæ in Africa interiore de Cerne diximus: & adde ſis Salmaſium in Solin. p. 878.

XLVIII.

Sic etiam, Africa antiqua ad finem perducta, omnem notitiam Orbis antiqui finimus, ſi vnam quæſtionem de *Nouo Orbe,* quem *Americam* vocamus, adiecerimus, vtrum ille cognitus fuerit veteribus, nec ne. Hoc ergo quaſi appendix ſit Notitiæ noſtræ antiquæ, quam quatuor libris adhuc expoſuimus.

ADDITA-

ADDITAMENTVM DE NOVO ORBE, AN COGNITVS FVERIT VETERIBVS.

I.

AMericam a ducentis amplius annis ſollertium hominum ſtudio detectam fuiſſe, nemo eſt qui ignoret. An eadem etiam antiquis fuerit cognita, difficulter iudicatur. Silentium geographorum & hiſtoriarum conditorum non leui argumento eſt, quo veteribus innotuiſſe negemus. Accedit difficultas nauigandi ſine pyxide nautica, qua deſtituti priores haud procul a litore nauigabant, oram legentes, ægre ſe medio committentes mari. Quis inde credet, vaſtum Oceanum, qui inter Americam & Europam aut Africam eſt, ſponte ac conſilio ſubiiſſe, & emenſos eſſe: ac ſæpius traieciſſe, reuertiſſeque feliciter.

II.

Nihilominus ſunt rationes non pœnitendæ, quæ perſuadere fortaſſe poſſint, ſaltem probabile reddere, non plane ignotum fuiſſe antiquis orbem illum ſeu ampliſſimas regiones, quæ trans mare ſunt Atlanticum. Nam Africam circumnauigatam fuiſſe, quamquam raris exemplis, tamen multorum teſtimoniis videtur demonſtrari poſſe. Herodotus lib. IV cap. XLII tradit, Phœnices, a Neco Aegyptiorum rege miſſos, e Rubro mari ſoluiſſe, & biennio conſumto veniſſe ad Columnas Herculis, & per illas remeaſſe in Aegyptum. Et Plinius lib. II cap. LXVII refert, Hannonem Carthagirienſem *a Gadibus ad finem Arabiæ circumuectum* eſſe. Et, auctore Cornelio Nepote, recenſet, Eudoxum quemdam, quum Lathurum regem fugeret, *Arabico ſinu egreſſum*, *Gades vsque peruectum:* item, Q. Metello Celeri, Galliæ proconſuli, *Indos a rege Sueuorum dono datos, qui ex India commercii cauſſa nauigantes tempeſtatibus eſſent in Germaniam abrepti.* Sed vt hi, ita & alii tempeſtate ac caſu abrepti nauigarunt, aut, ſi conſilio, litora tantummodo legerunt, quod nihil adfert ad immenſi Oceani traiectionem.

III.

Nihilominus de iis, quæ trans Oceanum ſunt, non nihil tradiderunt, e quo colligas, notitia illorum non omni fuiſſe deſtitutas. Platonis inſula *Atlantis*, in Atlantico Oceano ſita, videtur rem conficere: de qua in Timæo & Critia mira perſcripſit. Ibi pag. 475 *Traditur veſtra ciuitas reſtitiſſe olim innumeris hoſtium copiis, quæ ex Atlantico mari profectæ prope*

cunctam Europam & Asiam obsederant. τότε γὰρ πορεύσιμον ἦν τὸ ἐκεῖ πέλαγος. νῆσον γὰρ πρὸ τοῦ στόματος εἶχεν, ὃ καλεῖτε (ὥς φατε ὑμεῖς) Ἡρακλέους στήλας. ἡ δὲ νῆσος ἅμα Λιβύης ἦν καὶ Ἀσίας μείζων. *Tum enim nauigabile illud mare erat. Insulam enim ante ostium habebat, quod vocatis, vt ipsi dicitis, Herculis columnas. Insula autem maior est quam Africa & Asia simul sumtæ.* Repetit in Critia post principium, præsertim quod ad magnitudinem insulæ attinet. Hæc vero si tanta fuit, non videtur ab America abludere.

IV.

Sed obstant alia; vicinitas ostii ad Columnas Herculis: ante quod dicitur sita fuisse, a quo longissime abest America: deinde regium illius insulæ imperium, quo Europam vsque Etruriam, Africam vsque Aegyptum possederint; etiam bellum cum Atheniensibus gestum; & insulæ vlteriores, in quas ex Atlantide nauigatio instituta fuerit; cum ipsa magnitudine vastissima, & quæ præterea Critias a Solone in Timæo dicitur accepisse, fabulæ, quam historiæ, similiora. Quamobrem interpretum multi allegorice hæc explicant, a sensu, quem littera fert, recedunt. Neque id pronum ad fidem est, quod additur ibidem, terræ motu & tempestatibus concussam insulam subsedisse, ipsumque mare, quod insulam obruisset, propter limum & cœnum nauigari amplius non posse. Quid multa? ait, ἠφανίσθη, *disparuit* insula, nusquam super est.

V.

Sed missa Platonis Atlantide, aliorum opiniones vel diuinationem de terris trans Oceanum audiamus. Antiquissima est traditio, quam Aelianus lib. III Variar. cap. XVII ex Theopompo refert, dixisse Silenum Midæ regi in colloquio, *Europam, Asiam, Africam insulas esse, quas vndique Oceanus circumfluat:* ἤπειρον δὲ μόνην εἶναι ἐκείνην τὴν ἔξω τούτου τοῦ κόσμου, *continentem vero vnicam esse illam, quæ extra hunc mundum existit.* Non dubitanter hic, sed pro certo dicit, extra notum orbem, id est Africam, Asiam & Europam esse vnicam & maiorem continentem, quæ alibi esse non potest, quam trans Oceanum, illas notas partes, quas insulas vocat, ambientem.

VI.

Cautius propiusque a vero Aristoteles de Mundo cap. III ἡ οἰκουμένη σύμπασα μία νῆσός ἐστιν, ὑπὸ τῆς Ἀτλαντικῆς καλουμένης θαλάσσης περιρρεομένη. πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας εἰκὸς τῆσδε ἀντιπόρθμους ἄποθεν κεῖσθαι τὰς μὲν μείζους αὐτῆς, τὰς δὲ ἐλάττους, ἡμῖν δὲ πάσας, πλὴν τῆσδε, ἀοράτους. *Omnis habitata terra vna insula est, mari, quod Atlanticum dicitur, circumdata. Probabile autem, multas alias, huic procul trans mare obuersas esse, maiores hac nostra quasdam, quasdam minores; omnes tamen, præter hancce, nobis inuisas.* Dum εἰκὸς, *probabile* dicit, modeste loquitur, non temere adseuerat, non incerta relatione inductus, sed sua persuasus ratione, esse in tam vasto terrarum orbe plures

post

post Oceanum terras, quam quas cognitas habemus; quia probabile, alteram & maiorem partem pariter, vt nostram, esse maribus & terris distinctam, non totam aquis oppletam: & illas *ἀντιπόρθμους* vocat, id est, mari nostro ex altero latere oppositas terras.

VII.

Postquam autem Fortunatæ insulæ siue Canariæ repertæ fuerunt, minus de aliis & maioribus insulis siue terris dubitatum est: quidam vero Atlantidem cum Fortunatis confuderunt, in quibus Diodorus est Siculus lib. v cap. xix, vnam permagnam insulam dicens in occidentali Oceano esse, plurium dierum nauigatione disiunctam ab Africa, eamque fertilitate tanta amœnitateque, etiam tam salubri aere, fontibus, fluminibus, vt *θεῶν τινῶν, ἐκ ἀνθρώπων ἐμβιωτήριον*, *deorum quorundam, non hominum domicilium* videatur. Sed hæc fabulæ multum admixtum habent, sicut & reliqua Theopompi, quæ dicto loco Aelianus enarrat, pleraque sunt fabulosa, in quibus & *Meropis terra* Theopompi, quam Apollodorus apud Strabonem lib. vii pag. 207, vt fictam, reiicit.

VIII.

Aristoteles supra modeste cauteque sensit de iis, quæ trans Oceanum dicantur posita: at libro de Mirabilibus auditis, si idem vtriusque auctor est, confidentius scribit, in mari extra columnas Herculeas quondam Carthaginienses insulam inuenisse *ἐρήμην*, *hominibus vacuam*, cetera rebus omnibus abundantem, in quam sæpius Carthaginienses nauigarent, quidam etiam ob loci felicitatem ibi sedem figerent; vetuisse senatum ciuitatis sub capitali supplicio, ne quis in posterum in illam nauigaret, ne quid Carthaginis felicitati detraheretur. Sed & hoc in incertis relinquendum: quod etiam, si vera sit historia, haud est sufficiens, vt Americanas Carthaginiensium nauigationes nobis persuadeat: nec cum Atlantidis fabula consentit, quæ *πολυάνθρωπος* describitur, quasi reges habeat, exercitus emittat; quum hæc *ἐρήμη* fuerit, hoc est, nullis habitata hominibus.

IX.

Nihil ergo amplius, quam coniecturam transmarinæ terræ, veteribus patuisse, admodum probabile est, cui nescio qua diuinandi arte spem futuræ detectionis adiecerunt. In his est Seneca, tragicus poeta, in Medeæ actu ii extremo:

Venient annis sæcula seris,
Quibus Oceanus vincula rerum
Laxet, & ingens pateat tellus,
Tethysque nouos detegat orbes,
Nec sit terris vltima Thule.

Non

Non vane dictum, quia euentus respondit. Vnde vero notitia? ex sola ratione, an rerum etiam experientia? nihil certi definire possum: probabile tamen est, alterum orbem non plane antiquis ignotum fuisse, & omnino quosdam in eum inuectos reuectosque, qui famam de eo sparserint: vtrum casu autem in illum inciderint, an consilio & inquirendi studio profecti, diuinare non possumus.

X.

At fabulosæ sunt veterum narrationes. Esto fabulosas esse seu fabulis permixtas, vt solet de rebus peregrinis & longissime remotis; non autem quæ fabulosa sunt, propterea sunt penitus falsa. Quid fabulosius freto Siculo? nec vero ipsum propterea fretum negatur. Sub fabulis etiam aliquid veri plerumque latet, quæ separanda sunt, quod Macrobius lib. I Somn. Scip. cap. II dixit, *fabulas a fabulosis secernere*. Multi in hoc argumento versati sunt, sed præcipue clarissimi nobisque amicissimi viri IACOBI PERIZONII modestiam probamus, qui in Aeliani dictum locum ita commentatus est: *Fabulosa hæc ducit & fabulis accenset Meropida hanc terram tum Noster* [Aelianus] *tum Apollodorus apud Strabonem* lib. VII [pag. 207 ed. Casaub.] *Et merito. Nullus tamen dubito, quin veteres aliquid crediderint vel sciuerint, sed quasi per nebulam & caliginem, de America, partim ex antiqua traditione ab Aegyptiis vel Carthaginiensibus accepta, partim ex ratiocinatione de forma & situ orbis terrarum: vnde colligebant, superesse in hoc orbe etiam alias terras præter Asiam, Africam & Europam.* In hac viri eruditissimi sententia adquiescimus: quæ addunt alii, cum incertis & fabulosis missa facimus: atque ita in his extremis & extra orbem notum positis finimus Notitiam Orbis Antiqui.

INDEX